ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΥ

ΣΥΣΤΗΜΑ
ΤΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΣΧΥΝ ΑΥΤΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΣΠΟΥΔ... ...ΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
Ἀριθμὸς Εἰσ.: 3026
Εἰδικὸς ἀριθμός: ΙΡ 113

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΜΥΡΤΙΔΗ
1962

ΕΠΙΦΥΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.
ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑ: Δρ ΠΑΝΑΓ. Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΣ
Δικηγόρος παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ. Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ὁδὸς Ἴωνος 5, ΑΘΗΝΑΙ)

Τυπογραφεῖον ΜΥΡΤΙΔΗ, Θησέως 9

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

Acta : Acta et Diplomata Græca Medii Ævi sacra et profana, τόμοι Α' - Γ'. Acta Patriarchatus Constantinopolitani, Vindobonæ, 1860, 1862, 1865, τόμοι Δ' - Ϛ'. Acta et Diplomata Monasteriorum et Ecclesiarum Orientis, Vindobonæ 1876, 1887, 1890, ἔκδ. Fr. Miklosich et Ios. Müller.

Αἰτ.Ἔκθ.Σ.Π.Κ.: Αἰτιολογικὴ Ἔκθεσις τοῦ Σχεδίου Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἐν Ἀθήναις, 1929/1933.

Α.Ι.Σ. : Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμοι Α' - Ε', Πετρούπολις, 1891 - 1898, ἔκδ. Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως.

ἀν.ν. : Ἀναγκαστικὸς νόμος.

Analecta Sacra : Analecta Sacra et Classica Spigilegio Solesmensi parata, τόμοι VI - VII, Iuris Ecclesiastici Græcorum Selecta Paralipomena, Parisiis - Romæ, 1891, ἔκδ. J. B. Card. Pitra.

Α.Κ. : Ἀστικὸς Κῶδιξ (ἀν. νόμος 2250 τῆς 15ης Μαρτίου 1940).

Α.Π. : Ἄρειος Πάγος.

Α.Ε.Κ.Δ. : Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου, τόμοι Α' - ΙϚ', Ἀθῆναι 1946 - 1961, ἔκδ. Δρος Παναγιώτου Ἰ. Παναγιωτάκου.

Α.Ι.Δ. : Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ἔκδ. Παν. Ζέπου.

Β. : Βασιλικά, τόμοι Α' - Ϛ', Lipsiæ, 1833 - 1870, ἔκδ. C. G. G. Heimbach (μετὰ supplementum ὑπὸ C. E. Zachariæ a Lingenthal, Lipsiæ, 1846 («Suppl. Zach.»), τ. VII (Suppl.) ὑπὸ E. C. Ferrini - J. Mercati, Lipsiæ, 1897.

Β.Δ/γμα : Βασιλικὸν Διάταγμα.

Β.Ε.Π. : Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ἔκδ. τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Α' - , Ἀθῆναι, 1955 -

C. : Codex Iustinianus, ἐν Corpus Iuris Civilis, τ. II, ἔκδ. ι' στερεότυπος, Berolini, 1929, ἐπιμ. P. Krüger.

C.I.C. : Codex Iuris Canonici, Typis Polyglottis Vaticanis, 1947.

Cod. Theod. : Codex Theodosianus.

Δ. : Δικαστική, νομικὴ καὶ νομολογιακὴ ἐπιθεώρησις, τόμοι Α' - ΙΖ', Ἀθῆναι, 1928 - 1944, ἔκδ. Παν. Σωτηροπούλου.

Δ.Σ.Μ. : Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Α', β' ἔκδ. Ἀθῆναι, 1960, τόμ. Β', α' ἔκδ. Ἀθῆναι, 1951, ἔκδ. Ἰω. Καρμίρη.

D.T.C. : Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris, ἔκδ. E. Vacant - F. Mangenot - E. Amann.

E. : Ἐκκλησία, ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμοι Α' - ΛΗ', Ἀθῆναι, 1923 - 1961.

Εἰσ. Ν. Α. Κ. : Εἰσαγωγικὸς Νόμος τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (ἀν. νόμος 2783 τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1941).

Ε.Ε.Ν. : Ἐφημερὶς τῶν Ἑλλήνων Νομικῶν, ἑβδομαδιαία δικαστικὴ ἐφημερίς, τ. Α' - ΚΗ', Ἀθῆναι, 1934 - 1961.

Ε.Ι.Σ. : Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ 100ῇ περιόδῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τόμος Α' (1901 - 1933), τόμος Β' (1934 - 1956), Ἀθῆναι, 1955 - 1956.

Ε.Ε.Β.Σ. : Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

Ἐσ.Καν. : Ἐσωτερικὸς Κανονισμός.

Ε.Φ. : Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμοι Α' - ΛΗ', Ἀλεξάνδρεια, 1908 - 1939.

Ἐφετ. : Ἐφετεῖον.

Ἐφ.Κυβ. : Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως.

Γ.Ε.Τ. : Γενικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον.

Γ.Π. : Γρηγόριος Παλαμᾶς, τόμοι Α' - ΜΔ', Θεσσαλονίκη, 1917 - 1961.

Θ. : Θέμις, δικαστικὴ ἐφημερίς, τόμοι Α' - ΞΖ', Ἀθῆναι, 1890 - 1956.

ΘΕ. : Θεολογία, τόμοι Α' - ΛΒ', Ἀθῆναι, 1923 - 1961.

Θ.Κ.Ν. : Θεοφίλου Καμπανίας, Νομικὸν (Πρόχειρον), ἔκδ. Δημ. Σ. Γκίνη, Θεσσαλονίκη, 1960.

Hardouin : Collectio regia maxima Conciliorum Generalium, τ. I - XI, ἔκδ. J. Hardouin, Paris, 1715 sq.

H.U.A. : Die Haupturkunden für die Geschichte der Athos Klöster, Lipsiæ, 1894, ἔκδ. Ph. Meyer.

Hefele : Conciliengeschichte, τόμ. I - VII, ἔκδ. C. J. von Hefele, Freiburg, 1855 - 1874, τ. VIII (ὑπὸ J. Hergenröther), Freiburg, 1887, τόμ. IX (ὑπὸ A. Knöpfler), Freiburg, 1880.

J.G.R. : Jus Græco - Romanum (ἐκ τῆς ἐκδόσεως C. E. Zachariæ a Lingenthal μετὰ προσθηκῶν καὶ ἐξ ἑτέρων κωδίκων συλλογῶν), τόμοι Α' - Η', Ἀθῆναι, 1930 - 1931, ἐπιμ. Ἰω. Ζέπου καὶ Παν. Ζέπου.

Καν. : Κανὼν Συνόδου.

Κ.Δ.Π.Θ.Ι. : Τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Ὄρους Σινᾶ, ἐπιμαρτυρούμενον ὑπὸ ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1868.

Κ.ΚΡ. : Καταστατικὸς νόμος τῆς ἐν Κρήτῃ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (Νόμος 4149 τῆς 10/16 Μαρτίου 1961).

Κ.ΚΥ. : Καταστατικὸν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου τῆς 21ης Μαΐου 1914.

Κ.Μ. : Βασ. Διάταγμα τῆς 28ης Ἰουλίου 1858 « περὶ Κανονισμοῦ τῶν Μοναστηρίων ».

Κ.Ν.Ε.Ε. : Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Νόμος 671 τῆς 25/27 Σεπτεμβρίου 1943).

Κ.Π.Δ. : Κῶδιξ Ποινικῆς Δικονομίας (Νόμος 1493 τῆς 17/17 Αὐγούστου 1950).

Κ.Χ.Α.Ο. : Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω τῆς 10ης Μαΐου 1924.

Mansi : Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio, τόμοι I - LII, Paris et Lipsiæ, 1901 - 1927, ἔκδ. Io. Dom. Mansi (ἐπιμ. H. Welter).

ΜΝΗΜ. : Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, τόμοι Α' (β' ἔκδ.) 1891, Β' (1890), Γ' (1892), ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ Δημ. Καμπούρογλου.

M.P.G. : Patrologiæ Cursus Completus, Series Græca, τόμοι 1 - 161, Parisiis, 1857 - 1866, ἐπιμ. J. P. Migne.

M.P.L. : Patrologiæ Cursus Completus, Series Latina, τόμοι 1 - 221, Parisiis, 1844 - 1855, ἐπιμ. J. P. Migne.

N. : Νεαραὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐν Corpus Iuris Civilis, τ. III, ἔκδ. ε' στερεότυπος, Berolini, 1928, ἐπιμ. R. Schöll - G. Kroll.

ν. : Νόμος.

Ν.Δ/γμα : Νομοθετικὸν Διάταγμα.

Ν.Δ.Α.Ο. : Νομοθετικὸν Διάταγμα τῆς 10/16 Σεπτεμβρίου 1926 « περὶ κυρώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους ».

Ν.Ε. : Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμοι Α' - ΚΑ', Ἀθῆναι 1904 - 1927, ἔκδ. Σπ. Λάμπρου.

ΝοΒ. : Νομικὸν Βῆμα, νομικὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ὑπὸ τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν, τόμοι Α' - Θ', Ἀθῆναι 1953 - 1961.

ΝΟΜ.ΓΕΘΣ. : Νομοκάνων ἐκ Γεθσημανῆ, Ἀρσενίου καὶ Διονυσίου, ἐν περ. «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», τόμ. Ε', Ἀθῆναι, 1950, ἔκδ. Μανουὴλ Σ. Γεδεών.

ΝΟΜ.ΜΑΛ. : Νομοκάνων Μανουὴλ Μαλαξοῦ, χειρόγραφον ὑπ' ἀριθ. 1399 τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

ΝΟΜ.ΠΑΛ. : Νομοκάνων Παλαιστινός, Ἀνέκδοτον Ἐξομολογητάριον τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, ἐν περ. «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», τόμοι Η' καὶ Θ', Ἀθῆναι, 1954 - 1955, ἔκδ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου Θέμελη.

Ν.Π.Κ. : Νέοι Πανδέκται, Ἀθῆναι, 1906, ἔκδ. Ν. Κουντουριώτου.

Ν.Σ. : Νέα Σιών, τόμοι Α' - ΝϚ', Ἱεροσόλυμα, 1904 - 1961.

Ὁλ. : Ὁλομέλεια.

Ο.Δ.Ε.Π. : Ὀργανισμὸς Διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας.

O.C.P. : Orientalia Christiana Periodica, τόμοι I - XXVII, Roma, 1933 - 1961.

Π. : Πανδέκτης Ἰουστινιανοῦ, ἐν Corpus Iuris Civilis, τ. I, ἔκδ. ε' στερεότυπος, Berolini, 1298, ἐπιμ. Th. Mommsen.

Π.Α.Ε. : Τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακείου σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου (1574 - 1893), Κωνσταντινούπολις, 1904, ἔκδ. Καλλινίκου Δελικάνη.

Π.Δ/γμα : Προεδρικὸν Διάταγμα.

Πηδάλιον : Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἤτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες... ἑρμηνευόμενοι παρὰ Ἀγαπίου Ἱερομονάχου, καὶ Νικοδήμου Μοναχοῦ, ἐν Ἀθήναις, 1841, ἔκδ. Κωνσταντίνου Γκαρπολᾶ τοῦ Ὀλυμπίου.

Π.Ε. : Πατριαρχικῶν ἐγγράφων τόμος τρίτος, ἤτοι τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακείου σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ῥωσσίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, Σερβίας, Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου (1564 - 1864), Κωνσταντινούπολις 1905, ἔκδ. Καλλινίκου Δελικάνη.

Π.Κ. : Ποινικὸς Κῶδιξ (Νόμος 1492 τῆς 17/17 Αὐγούστου 1950).

Π.Ν. : Ποινικὸς Νόμος τῆς Ἑλλάδος, 1834.

Ποιν.Χρ. : Ποινικὰ Χρονικά, μηνιαῖον περιοδικόν, τόμοι Α' - ΙΑ', Ἀθῆναι, 1951 - 1961.

Πολ.Δικ. : Κῶδιξ Πολιτικῆς Δικονομίας, 1834/1835.

Πρωτ. : Πρωτοδικεῖον.

R.B. : Revue des Études Byzantines.

Σ. : Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ Πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἱερῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων, τόμοι Α' - Ϛ', Ἀθήνησιν 1852 - 1859, ἔκδ. Γεωργ. Ἀ. Ῥάλλη - Μιχ. Ποτλῆ.

Σ.Ε. : Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν οἰκείων νόμων, Β. Διαταγμάτων, Ὑπουργικῶν ἐγγράφων, ὁδηγιῶν κλπ. ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον, Ἀθῆναι, 1901, ἔκδ. ἀρχιμ. Στ. Γιαννοπούλου.

Σ.Ε.Κ. : Σχέδιον Ἐκκλησιαστικοῦ Κώδικος, ἐκπονηθὲν ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ Ν.Δ/γμα 3890/1959 «περὶ κωδικοποιήσεως τῆς Διοικητικῆς Νομοθεσίας» συνεστημένης Ἐπιτροπῆς πρὸς κωδικοποίησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Νομοθεσίας [Πρόεδρος: Ὁ Α/Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου Μιχ. Καλλιμόπουλος. Εἰσηγητὴς Σχεδίου Β' Τμήματος «Ἐκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη»: Δρ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκος, Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος].

Σ.τ.Ε. : Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Τ.Α.Κ.Ε. : Ταμεῖον ἀσφαλίσεως καὶ ἀρωγῆς Ὀρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος.

Φωτίου Νομοκ. : Νομοκάνων Φωτίου, Πατριάρχου ΚΠόλεως, ἐκ τῆς Συλλογῆς Γεωργ. Ἀ. Ῥάλλη - Μιχ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. Α', σελ. 13 - 335, Ἀθήνησιν, 1852.

Φ.Ν.Π. : Μιχαὴλ Φωτεινοπούλου, Νομικὸν Πρόχειρον, Ἀθῆναι, 1959, ἔκδ. Παν. Ζέπου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Ματθ. ΙΗ', 15 - 17.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἡ γένεσις τῆς ποινικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας.

§ 1. Ἓν ἐκ τῶν πολλῶν δώρων τοῦ Δημιουργοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ ὁποίου ἐν ἰδιότητι θεμελιώδους παράγοντος τῆς ζωῆς παρέχεται ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ἐγγυήσεων πρὸς διατήρησιν καὶ ἐπιβίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶναι ἡ παροχὴ τῆς πνευματικῆς ἱκανότητος πρὸς σύλληψιν τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου.

α. Δίκαιον καλεῖται τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας τιθεμένων ὑποχρεωτικῶν κανόνων, οἵτινες ρυθμίζουσι τὴν τάξιν καὶ τὴν συμβίωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς[1].

Διὰ τοῦ δικαίου ἀσφαλίζονται καὶ ρυθμίζονται ἔννομοι σχέσεις, αἵτινες γεννῶνται κατὰ τὴν κοινωνικὴν τῶν ἀνθρώπων συμβίωσιν καὶ συναναστροφήν, εἴτε ἀναγόμεναι περὶ τὴν ἐμπέδωσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἐννόμου τάξεως, εἴτε σχέσιν ἔχουσαι πρὸς διαφορὰς μεταξὺ προσώπων, στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας[2].

---

1. **R. v. Jhering**, Der Zweck im Recht, τ. I, σελ. 186 ἑπ., ς'-η' ἔκδ. 1923, **Ferd. Regelsberger - Γεωργ. Σ. Μαριδάκη**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ δικαίου τῶν Πανδεκτῶν, τ. I, σελ. 81* ἑπ., 109* ἑπ., 121, 128 ἑπ., 1935, **Κωνστ. Τσάτσου**, Τὸ πρόβλημα τῶν πηγῶν τοῦ δικαίου §§ 1, 5, 1941, **Γεωργ. Μπαλῆ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου κατὰ τὸν Κώδικα, σελ. 5 ἑπ., 1950, **Θεμ. Τσάτσου**, Αἱ Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Πολιτειακοῦ Δικαίου, σελ. 85 ἑπ., 1959, **Νικ. Χωραφᾶ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 1 ἑπ., ε' ἔκδ. 1960.

2. **Ἀριστοτέλης**, Ἠθικὰ Νικομ. Θ', 11 (1160α, 10) «*Αἱ δὲ κοινωνίαι πᾶσαι μορίοις ἐοίκασι τῆς πολιτικῆς· συμπορεύονται γὰρ ἐπί τινι συμφέροντι, καὶ ποριζόμενοί τι τῶν εἰς τὸν βίον· καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ κοινωνία τοῦ συμφέροντος χάριν δοκεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνελθεῖν καὶ διαμένειν· τούτου γὰρ καὶ οἱ νομοθέται στοχάζονται, καὶ δίκαιόν φασιν εἶναι τὸ κοινῇ συμφέρον*», **ἰδίου**, Ἠθικὰ Νικομ. Ε', 2 (1129β, 1, 18-23) «*Τὸ μὲν δίκαιον ἄρα τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον, τὸ δ' ἄδικον τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνισον... οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων, στοχαζόμενοι ἢ τοῦ κοινῇ συμφέροντος πᾶσιν [ἢ τοῖς*

Διὰ τῆς ἐπιβεβλημένης παραφυλακῆς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀκεραίας χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου λειτουργίας αὐτοῦ, ἐξασφαλίζεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡ πρόοδος καὶ προκοπὴ πάσης Πολιτείας[1]. Ἀλλὰ καὶ διατηρεῖται ἀμείωτος ἡ πολύτιμος κίνησις τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, ἥτις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶναι ἑτοίμη νὰ πλήξῃ πάντα παραβάτην τοῦ καθεστῶτος αὐτῆς, ὑψοῦσα ἐναντίον τούτου διὰ τῆς ἁρμοδίας πολιτειακῆς ἐξουσίας[2] τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῶν πρὸς διαφύλαξιν αὐτῆς τεθειμένων, κατ᾿ ἐπιταγὴν τοῦ δικαίου, νομοθετικῶν κανόνων καὶ ὁρισμῶν.

β. Ὁ ὑπέρτατος Κύριος ἡμῶν[3], ὡς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ[4] καὶ Σωτὴρ τοῦ κόσμου[5], ἐξουσίαν σχὼν παρὰ τοῦ Πατρὸς[6] ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, μεταφέρων εἰς αὐτὸν τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς μόνης ἐν τῷ κόσμῳ καὶ περὶ τοῦ κόσμου ἀληθείας[7], ἀλλὰ καὶ διδάξῃ εἰς

ἀρίστοις] ἢ τοῖς κυρίοις, ἢ κατ᾿ ἀρετὴν ἢ κατ᾿ ἄλλον τινὰ τρόπον τοιοῦτον· ὥστε ἕνα μὲν τρόπον δίκαια λέγομεν τὰ ποιητικὰ καὶ φυλακτικὰ εὐδαιμονίας καὶ τῶν μορίων αὐτῆς τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ », Β.Β.α.α. ιγ. ιδ. (Π. 1. 1. 1, 1. 3. 1, 2) « *Ὁ νόμος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὠνόμασται· ἔστι γὰρ νόμος τέχνη τοῦ καλοῦ καὶ ἴσου· ἔστι δὲ καὶ θεῖον εὕρημα* ».

1. Ἰακώβου, Ε΄, 16 « *Πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη* », Β.Β.α.ι. (Π. 1. 1. 10) « *Δικαιοσύνη ἐστὶ σταθηρὰ βούλησις καὶ διηνεκὴς ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμουσα δίκαιον. α΄. Παραγγέλματα δὲ τοῦ νόμου τὸ κοσμίως ζῆν, ἄλλον μὴ βλάπτειν, ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμειν. β΄. Σοφία δὲ νόμου τὸ εἰδέναι τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον* ».

2. Ματθ. Η΄, 9 (ἡ περὶ τῆς δημοσίας ἐξουσίας ***εὐλαβὴς*** πρὸς τὸν Κύριον ὑπόμνησις τοῦ πιστοῦ ἑκατοντάρχου), Ἰωάνν. ΙΘ΄ 11 (ἡ περὶ τῆς δημοσίας ἐξουσίας ***ἰταμὴ*** δήλωσις τοῦ Πιλάτου: « *Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;* »).

3. Ἰωάνν. ΙΓ΄, 13 - 14 « *Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ* ***Διδάσκαλος*** *καὶ ὁ* ***Κύριος****, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ* ».

4. Ματθ. Γ΄, 17, ΙΒ΄, 18, Ις΄, 16 - 17, ΚΖ΄, 54 - 55, Μάρκ. Α΄, 1, 11, Θ΄, 7 - 8, ΙΕ΄, 39 - 40, Λουκᾶ, Γ΄, 22 - 23, Ἰωάνν. Α΄, 34, Δ΄, 26 - 27, ΙΓ΄, 1 - 2, 31 - 32, ΙΔ΄, 1 - 2, 9 - 10, 14, 23 - 24, ΙΕ΄, 1 - 2, 8, 23, ΙΖ΄, 1 - 26, ΙΘ΄, 8, Κ΄, 17 - 19, 28 - 29.

5. Ἰωάνν. ς΄, 40, 47 « *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον* », Η΄, 12 « *Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου* », Η΄, 32 « *Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς* », Ι΄ 9 « *Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα* », ΙΑ΄ 25 - 27 « *Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα* », ΙΔ΄, 23 - 24, ΙΗ΄, 37 - 38.

6. Ματθ. Ζ΄, 29, Θ΄, 6, Ι΄, 1, Λουκᾶ, Δ΄, 32, Ε΄, 24, Ἰωάνν. Α΄, 12, ΙΗ΄, 36 « *Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου* », ΙΘ΄, 11 « *Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ᾿ ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν* ».

7. Ἰωάνν. Ε΄, 24 - 25, 30 - 31 « *Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανά-*

αὐτὸν τὸ πλούσιον καὶ ἀνώτερον ψυχικὸν στήριγμα τῆς ἀγάπης[1] καὶ τῆς εἰρήνης[2], δὲν ἀγνοεῖ τὰς μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης δεδομένας εἰς τὸν ἄνθρωπον, θείου ἢ ἀνθρωπίνου περιεχομένου, ἐπιταγὰς τοῦ δικαίου.

Δὲν θέτει ἐκποδὼν τὸν νόμον, ὃν χάριν τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ εὐημερίας ἔθηκε κατ᾿ ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὁ θεόπτης ***Μωϋσῆς***, καὶ ἐδίδαξαν οἱ Προφῆται[3]. Ἀντιθέτως θεωρεῖ τοῦτον κανόνα ἀπαράβατον, συμβολὴν ἀναγκαίαν πρὸς ἀρτίαν καὶ ἐποικοδομητικὴν λειτουργίαν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας[4]. Ὡς δ᾿ ἐκ τούτου, δεξιῶς αὐτὸν ***συμπληροῖ***[5], ἐφ᾿ ἅπαξ ἐπισφραγίζων διὰ τῆς σφρα-

---

του εἰς τὴν ζωήν... Οὐ δύναμαι ἐγὼ ἀπ᾿ ἐμαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός », ΙΔ΄, 23 - 24 « *Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός* », ΙΖ΄, 18 « *ὁ λόγος ὁ Σὸς ἀλήθεια ἐστί* », Ματθ. Ζ΄, 21 - 29.

1. Ματθ. Ε΄, 44 - 48, ΙΘ΄, 19, ΚΒ΄, 37 - 40 « *Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται* », Ἰωάνν. ΙΓ΄, 34 - 35 « *Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσωνται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις* », ΙΕ΄, 12, 17, Λουκᾶ, ς΄, 27 - 36, Μάρκ. Ι΄, 21, ΙΒ΄, 30 - 34.

2. Ματθ. Ε΄, 9 « *Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται* », Λουκᾶ, ς΄, 35, Ἰωάνν. ΙΔ΄, 27.

3. Ἔξοδ., Κ΄ « *Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους λέγων...* », Λευΐτ. ΙΘ΄ « *Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων...* », Δευτερ. ΙΓ΄, 32 « *Πᾶν ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, τοῦτο φυλάξει ποιεῖν, οὐ προσθήσεις ἐπ᾿ αὐτοῦ, οὐδὲ ἀφελεῖς ἀπ᾿ αὐτοῦ* », Ματθ. Ζ΄, 12 « *Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται* », Ματθ. ΙΑ΄, 13, ΙΘ΄, 17 « *τήρησον τὰς ἐντολάς* », Μάρκ. Α΄, 44 « *ἃ προσέταξε Μωϋσῆς* », Ζ΄, 10 « *Μωϋσῆς γὰρ εἶπε* », Λουκᾶ, Β΄, 22 « *κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως* », Δ΄ 8, 21 « *σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφή* », Ἰωάνν. Α΄, 17 « *ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο* », Γ΄, 14, Ε΄, 31 « *Οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός* », Ε΄ 39 « *Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναι εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ* », Ε΄ 46 « *εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν* », Ζ΄, 19 « *οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον;* », Ι΄, 22 - 23, 42, Η΄, 17.

4. Λουκᾶ, Ις΄, 17 « *Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν* ». Ἴδε καὶ Ματθ. Ε΄ 19, ΚΔ΄, 35 - 36.

5. Ματθ. Ε΄, 17 - 19 « *Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας·* ***οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.*** *Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ*

γῖδος τοῦ ***ἀμεταβλήτου*** τὸ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ περιεχόμενον ἱερὸν κείμενον τῆς ὑπ' Αὐτοῦ τεθείσης ἀναλλοιώτως νομοθεσίας[1]. Παρέχει τὴν πλουσίαν ὑπόσχεσιν τῆς ἀπὸ Θεοῦ ἀνταποδόσεως εἰς τοὺς ἀναξίως πάσχοντας ἐκ τῶν ἀνθρώπων[2], προβαίνων δὲ εἰς τὴν θεμελιώδη διάκρισιν τῶν δύο κοινωνικῶν ἐξουσιῶν, ἤτοι τῆς ***πολιτικῆς*** καὶ τῆς ***θρησκευτικῆς,*** ἀξιοῖ τὴν εἰς τὰ ἀπὸ τούτων ἐκπορευόμενα κελεύσματα ὑπακοὴν ἀναντίλεκτον[3].

γ. Κατὰ συνέπειαν, καὶ ἐντὸς τοῦ καθεστῶτος τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἱδρυθείσης Ἐκκλησίας[4], ἥτις θεοσύστατος[5] εἶναι ἐξουσία[6] καὶ προορισμὸν ἔχει τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάπτωτον διατήρησιν σχέ-

---

οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται». Ἴδε καὶ Ρωμ. ΙΓ', 1 - 14.

1. Λουκᾶ, ΚΑ', 33 «*Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι*», Ματθ. ΚΔ', 14 «*Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος*». Οὕτω καὶ καν. Α' τῆς Β' Νικαίας (Σ.Β. 556) «*Καί, εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δηλονότι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένοντα, ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησίν. Ἐν αὐτοῖς **οὐκ ἔστι προσθεῖναι**, καὶ ἀπ' αὐτῶν **οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν***».

2. Ματθ. Ζ', 1 - 6, 7, 11 - 12.

3. Ματθ. ΚΒ', 21 - 22 «*Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ*», Λουκᾶ, Κ', 25 - 26, Μάρκ. ΙΒ', 17, ἴδε καὶ Α' Πέτρου, Β', 13 - 17 «*Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένους εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν... τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε*», Ρωμ. ΙΓ', 1, 5 - 6 «*Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω... διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν*».

4. Ματθ. ΙϚ', 18 - 19 «*Οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν... καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς*», Ἐφεσ. Γ', 20 - 21, Κολασ. Α', 24 - 25.

5. Ἑβρ. Η', 1 - 3 «*Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν **ὁ Κύριος**, καὶ οὐκ ἄνθρωπος*», ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Εἰς Ἐφεσ. Ὁμιλ. Α', 4 (M.P.G. τ. 62 c. 15) «*ἀρχὴν μὲν ἀπὸ τοῦ Πατρός, τὴν πρόθεσιν, τὴν βουλήν, τὴν πρώτην ὁρμήν, τὴν δὲ διὰ τῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν διὰ τοῦ Χριστοῦ*», Ἰδίου, Ὁμιλ. πρὸ τῆς ἐξορίας, Α' (M.P.G. τ. 52 c. 429), Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγ. ΙΘ', 8 (M.P.G. τ. 35 c. 1052), ἐκτενέστερον βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 6 ἑπ., 1961.

6. Πᾶσα ἐξουσία ἐπὶ γῆς εἶναι θεοσύστατος, διότι: «*Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ ἐξουσίαι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν· ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται*», Ρωμ. ΙΓ', 1 - 2. Ἴδε καὶ Τίτ. Γ', 1 - 2, Α' Πέτρου, Β', 13.

σεως συναρτήσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ[1], μόνην ἐγγύησιν πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, ἀποτελεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ συγκροτοῦντος αὐτὴν χριστεπωνύμου πληρώματος ἀπόλυτος ἐφαρμογὴ τοῦ περὶ ταύτης θείου[2] καὶ ἀνθρωπίνου νόμου[3], τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως[4] καὶ τοῦ δύναμιν καὶ ἰσχὺν νόμου ἔχοντος ἐθί-

---

1. Τοῦτο, ὅλως ἀνεξαρτήτως τῆς νομικῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐντὸς τῆς Πολιτείας, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον τόμ. Α', Μέρος Β' «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας», ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 57, 63 ἑπ., 1939.

2. Γαλ. Γ', 23 - 24 «*Πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν*», Ρωμ. Β', 14 - 16, Ζ', 22 - 24, Πράξ. Ε', 29 «*Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις*». Ἴδε καὶ ΠΕ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 109 - 110), Μ. Ἀθανασίου, Περὶ κεκανονισμένων ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 78 - 80), Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἔμμετρον περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 363 - 364), Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου, Περὶ ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 365 - 367), καν. Ξ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 225 - 226), ΚΔ', ΜϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 368 - 369, 416), Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις Α', Β' (Σ.Δ. 448 - 450), Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, ἐρ. Γ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β' σελ. 769 - 770), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα Β', ια', Κ' ε' (Σ.Ϛ. 144 - 149, 314 - 317), Πηδάλιον, σελ. 62 - 66.

3. C.I. 3, 44, Ν. ΡΛΑ' α', Β.Ε.γ.β., Synopsis Minor, Κ', οη' (J.G.R. τ. Ϛ' 436), Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ ΜΑ' (J.G.R. τ. Α' 351 - 359, Σ.Ε. 291 - 294), Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ ΟϚ' (J.G.R. τ. Α' 425 - 426) «*Ὡς ἂν οὖν καλῶς περιφυλαχθῶσι καὶ σεβασθῶσιν ἥ τε μεγαλειότης τῶν βασιλικῶν τε καὶ ἀρχιερατικῶν διδαγμάτων καὶ ἡ τῶν νόμων καὶ ἡ τῶν κανόνων ἀκρίβεια*», ἴδε καὶ Φωτίου, Νόμοκ. Α' β' σχ. (Σ.Α. 37), Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 283) «*Μηδένα τοῖς νόμοις ἀπᾷδον καὶ τοῖς κανόσι προτρέψασθαι*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Κ' ε' (Σ.Ϛ. 317).

4. Ματθ. ΙΕ', 2 - 3, Μάρκ. Ζ', 5, 8, Α' Κορινθ. ΙΑ', 2 «*Τὰς παραδόσεις κατέχετε*», Β' Τιμόθ. Α', 14 «*Τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξον*», Β' Θεσσαλονικεῖς, Β', 15 «*Στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε*». Μ. Βασιλείου, καν. ϞΑ' (Σ.Δ. 283 - 284) «*Τῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται*», Ἰδίου, καν. ϞΒ' (Σ.Δ. 292 - 293) «*Εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν ἐμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἑτέρων καὶ τοῦτο καταδεξώμεθα*», καν. ΚΑ' Γάγγρας (Σ.Γ. 117 - 118) «*Πάντα τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν Ἀποστολικῶν παραδόσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα*», Ζ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 131) «*Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε, καὶ παράδοσις ἀρχαία...*», Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234) «*Οἱ κληρικοὶ τῶν μοναστηρίων... ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἑκάστῃ πόλει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν Ἁγίων πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν*», ΙΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 346) «*Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας... τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους... καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ὅρους, ἢ τὴν ἐκ τῶν θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν*», ΚΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 367) «*...Ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς ἑπό-*

μου[1], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κατὰ καιροὺς τεθεσπισμένων κελευσμάτων, ἤτοι τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν παντὸς νομοθετικοῦ περιεχομένου διατάξεων αὐτοῦ[2].

§ 2. Σκοπὸς κυριώδης τῆς Πολιτείας εἶναι ἡ σύστασις τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, ἣν συμβολίζει ἡ κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ δικαίου συνύπαρξις τῶν μελῶν αὐτῆς. Οἱαδήποτε προσβολὴ κανόνος δικαίου, τεθειμένου βασικῶς πρὸς διατήρησιν τῆς ἁρμονικῆς καὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν μελῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, πλήττουσα τὴν ἔννοιαν τῆς συνυπάρξεως τούτων καὶ ἀναιροῦσα τὴν σύστασιν τῆς ἐννόμου τάξεως μεταξὺ αὐτῶν ἀντιβαίνει εἰς τὸν σκοπὸν τῆς Πολιτείας.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀείποτε εἰς τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας μοναδικὴν ἐγγύησιν πρὸς βεβαίαν διαφύλαξιν καὶ ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν κανόνος δικαίου, τεθειμένου βασικῶς χάριν λειτουργίας τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως[3], ἀπετέλεσεν ἡ πρό-

---

μενοι παραδόσεσι », ΛΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 373) *« ...Καὶ δεικνὺς ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀποστολικῆς ἴενται παραδόσεως »*, ΞΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 466) *« ...Κατά τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν »*, Ζ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 580) *« ...Κατὰ τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν οὕτω κρατεῖν... Ὁ δὲ ἄνευ ἁγίων λειψάνων καθιερῶν ναόν, καθαιρείσθω, ὡς παραβεβηκὼς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις »*.

1. Βλ. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΖ' (Σ.Δ. 260) *«Ἔθος νόμου δύναμιν ἔχον »*, ΠΘ' (Σ.Δ. 275) *«Ἡ πάλαι ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ἐμπολιτευομένη συνήθεια »*, ϚΒ' (Σ.Δ. 292) *« ...συμπροϊούσης ἀεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς τῆς συνηθείας ταῖς ἐκκλησίαις ἐγκατεῤῥίζωσαν »*, καν. Ϛ', ΙΗ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 128, 154), Β', ΛΖ', ΛΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 309, 388, 395), ἐξ ὧν συνάγεται σαφῶς ἡ συμβολὴ τοῦ ἐθίμου, ὡς κανόνος δικαίου συμβάλλοντος εἰς τὴν διατήρησιν καὶ μόνον τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τῆς ἀκριβείας, οὐδενὸς δὲ πέρα τούτου. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 41), Ἱερ. Κοτσώνην, Ἡ συνήθεια ἐν τῷ νεωτέρῳ Κανονικῷ Δικαίῳ, ἡ φύσις, ἡ ἐπίδρασίς της καὶ αἱ σχέσεις της πρὸς τὸ ἔθιμον, ἐν Γ.Π. τ. ΜΔ', σελ. 54 ἑπ., 1961. Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἐθίμου ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας βλ. κατωτέρω § 6.

2. Καν. Α' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216-217) *« Τοὺς παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων καθ' ἑκάστην Σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν »*, Β' Τρούλλου (Σ.Β. 308-310), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555-556) *« ...Ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν Ἁγίων Σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν Πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐξ ἑνός γαρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα »*.

3. Βλ. εἰδικώτερον K. Tsatsos, Der Begriff des positiven Rechts, σελ. 86 ἑπ., 1928.

νοια τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου πρὸς κατοχύρωσιν αὐτοῦ, οὐδέποτε ἐπαναπαυθέντος εἰς τὴν πρὸς ἀκριβῆ τοῦ κανόνος τούτου τήρησιν ἀνάλογον ἐκδήλωσιν διαθέσεως ἐκείνων χάριν τοῦ συνόλου τῶν ὁποίων οὗτος ἐθεσπίσθη[1]. Καὶ ἀντὶ τῆς προσδοκίας καὶ τῆς ἁπλῆς ἐκ προοιμίων βεβαιώσεως περὶ ταύτης ἐφευρέθη καὶ καθιερώθη ἡ δυσπιστία, τεκοῦσα τὸν θεσμὸν τῆς κυρώσεως[2].

α. Οὕτως, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης ἐκ καθήκοντος ἀνευρίσκει καὶ ἐπιβάλλει τὰ ἀναγκαῖα καταναγκαστικὰ μέσα, δι' ὧν πλήττεται πᾶσα προσβολὴ κανόνος δικαίου, τεθειμένου βασικῶς καὶ ἐν ἰδιότητι πρωταρχικῆς τοῦ συνόλου τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐπιταγῆς πρὸς ἵδρυσιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως.

Τὰ τοιαῦτα μέσα συνίστανται εἰς ἐπιβολὴν ἰδιαιτέρων νομοθετικῶν μέτρων, ἐπιτακτικοῦ ἢ ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου, διὰ τῶν ὁποίων τοῦτο μὲν κατοχυροῦται ἡ σύστασις, ἡ διατήρησις καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐννόμου τάξεως δι' ἀπειλῆς κυρώσεων κατὰ παντὸς παραβάτου αὐτῶν, τοῦ πράττοντος ἀπηγορευμένου ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ παραλείποντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου

---

1. Α' Τιμόθ. Α', 8-11 *« Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ »*, ἴδε καὶ Λεων. Φιλιππίδου, Ἡ πρώτη πρὸς Τιμόθεον ποιμαντικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σελ. 45-51, 1952.

2. Ἀριστοτέλης, Πολιτικὰ Ζ', 12 § 3 *« Αἱ δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἐπ' ἀρετῇ μεν εἰσιν, ἀναγκαῖαι δέ, καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαῖον ἔχουσι... κακοῦ γάρ τινος ἀναίρεσις εἰσίν »*, Ἰδίου, Ρητορ. Α', 10, Ἰδίου, Ἠθικὰ Νικομ. Ε', 3, Πλάτων, Πρωταγόρας § ΙΓ', Ἰδίου, Γοργίας § ΝΑ, Β.Β.α.ιη. (Π. 1. 3. 7) *« Ἀρετὴ νόμου καὶ δύναμις... τὸ κωλύειν γίνεσθαι φόνους ἢ ἁρπαγὰς ἢ ἕτερόν τι πλημμέλημα· τὸ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας »*, ἴδε καὶ G. Hegel, Grundlinien des Philosophie des Rechts, σελ. 142 ἑπ., β' ἔκδ. 1938, R. von Jhering, Der Zweck im Recht, τ. I, σελ. 249 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 17 *« Ἀληθῶς δὲν ὑπάρχει βιοτικὸν ἀγαθὸν τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος ἄξιον κοινωνικῆς τινος προσοχῆς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ περιβάλλουν διὰ τῆς προστασίας των οἱ ποινικοὶ νόμοι καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο τμῆμα τοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον νὰ δοκιμάζῃ ἰσχυρότερον καὶ ταχύτερον τὸν ἀντίκτυπον τῶν βιοθεωρητικῶν ρευμάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅσον τὸ Ποινικὸν Δίκαιον »*.

ὑπ' αὐτοῦ[1], τοῦτο δὲ ὁρίζονται τὰ ὄργανα τῆς ἁρμοδίας πολιτειακῆς ἐξουσίας καὶ ἡ διαδικασία πρὸς ἐκδίκασιν τῆς λαμβανούσης χώραν ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως καὶ τοῦ κολασμοῦ αὐτῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου[2].

Ἐπὶ τῶν νομοθετικῶν μέτρων τούτων, ἅτινα συγκροτοῦσι κανόνας δικαίου ***κυρωτικοῦ*** καὶ ***δικονομικοῦ*** περιεχομένου πρὸς ἀξιοποίησιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἰσχύος τῆς πρωταρχικῆς ἐπιταγῆς τοῦ δικαίου, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ βούλησις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας πρὸς διατήρησιν τῆς ἁρμονικῆς καὶ εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ συστάσεως τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, ἀνυψοῦται τὸ οἰκοδόμημα τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἀναβλύζοντος ὑπερτάτου δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** (ius puniendi, strafanspruch) αὐτῆς[3].

β. Ὁ Κύριος, ὡς θεῖος Ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας[4], ἤτοι τῆς νέας τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας ἥτις θὰ περιλαμβάνῃ ἐφεξῆς τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ[5] θεμελιωθὲν

---

1. René Resten, Caractérologie du Criminel, σελ. 8 ἑπ., 1959.

2. Θεμ. Τσάτσου, Αἱ Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Πολιτειακοῦ Δικαίου, σελ. 81, 85, 95 ἑπ., 1959, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 2, 10 ἑπ.

3. Νικ. Ἰ. Σαριπόλου, Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυούσης Ποινικῆς Νομοθεσίας, τ. Β', σελ. 39 ἑπ., 1868, K. Binding, Handbuch des Strafrechts, τ. I, § 87, 1885, Fr. von Liszt-Schmidt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, §§ 2-3, κϛ' ἔκδ., 1932, Κωνστ. Κωστῆ-Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Α', σελ. 12 ἑπ., 22 ἑπ., δ' ἔκδ. 1926, R. Garraud, Traité théorique et pratique du Droit Pénal Français, τ. II, σελ. 70 ἑπ., 1914, Τιμ. Ἠλιοπούλου, Σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 84 ἑπ., δ' ἔκδ., 1927, R. Maurach, Deutsches Strafrecht, Allg. Teil, σελ. 32 ἑπ., 1954, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, τ. Α', σελ. 34 ἑπ., 1947, Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 45 ἑπ., γ' ἔκδ. 1950, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 23 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γεν. Μέρος, σελ. 15 ἑπ., β' ἔκδ. 1960.

4. Ματθ. ΙϚ', 18-19, Ἐφεσ. Γ', 20-21, Κολασ. Α', 24-25, Ἑβρ. Η', 1-3.

5. « *Ἡ μεγάλη ἐξιλαστήριος θυσία τοῦ Γολγοθᾶ ἦτο ἐκείνη ἥτις ἐξήγνισε καὶ ἐξηγίασε τὴν πρὸ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως Ἐκκλησίαν τῆς Π. Διαθήκης καὶ τῶν Ἐθνῶν καὶ ὡλοκλήρωσεν αὐτὴν διὰ τῆς κλήσεως πάντων τῶν ἀνθρώπων, καθ' ὅσον ἡ θυσία ἐκείνη « πᾶσαν τὴν γῆν ἐκάθηρε, πάντα τόπον εὐκτήριον εἰργάσατο... πᾶσα γὰρ ἡ γῆ γέγονεν ἁγία λοιπόν, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν παρ' Ἰουδαίοις ἁγίων ἁγιωτέρα* » [Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν σταυρόν... Ὁμ. Β', 1 (M.P.G. τ. 49 c. 409)], ὁ Ἰω. Καρμίρης, Ἡ ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 37.

ἀνθρωποσωτήριον κήρυγμα Αὐτοῦ[1], ἐξ ἀρχῆς ἀποβλέπει εἰς τὴν χάριν διασφαλίσεως ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς πάσῃ θυσίᾳ διατήρησιν καὶ ἐφαρμογὴν ἐντὸς τούτου τοῦ τε θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου περὶ ταύτης νόμου.

Προβάλλων ὡς ἀσπῖδα προστασίας ἀμφοτέρων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τοῦ ἁμαρτάνοντος πιστοῦ καὶ τῆς ἀκολούθου ἀπειλῆς πρὸς ἐπιβολὴν κατ' αὐτοῦ τῆς ἐπὶ τῇ διαπραχθείσῃ ἁμαρτίᾳ προβλεπομένης κυρώσεως[2], ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ καθεστῶτος ἐκείνου, ὅπερ θὰ ἐγγυηθῇ ἀπολύτως, ***καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας,*** διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν περὶ διασφαλίσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τεθειμένης ἐννόμου τάξεως διατεταγμένων. Βασίμως ἀποβλέπει, τουτέστιν, εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διὰ μέσου ταύτης ἐμπέδωσιν τῆς ἀπολύτου πειθαρχίας ἐντὸς τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς.

Ἔκδηλον τῆς περὶ τούτου ἀναγκαιότητος εἰκόνα παρουσιάζει εἰς τὸν Κύριον ἡ ζωηρὰ προβολὴ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν Μαθητῶν Ἀποστόλων, οἵτινες νυχθημερὸν ἀκολουθοῦντες τὸν Διδάσκαλον μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος ἀνατέλλοντος μαρτυρίου, ἁπλοῖ ὄντες ἄνθρωποι, συνεχῶς διηπόρουν καὶ ἐξίσταντο περὶ παντὸς ὅπερ ὑπέπιπτεν ὑπὸ τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν[3]. Καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ Θεανθρώπου, ἐκ τοῦ λόγου τούτου,

---

1. Α' Πέτρου Β', 9, 21, Α' Κορινθ. Α', 30-31 « *...Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις* », Ρωμ. ΙΒ', 5 « *Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμα ἐσμὲν ἐν Χριστῷ* », Η', 29, Γαλ. Α', 11-13, Ἐφεσ. Α', 4-9, 23, Δ', 12, Ε', 23-30, Κολασ. Α', 1-18, Τίτ. Α', 1-3, Πράξ. Β', 4, 38, Γ', 1, 7, Δ', 32, Θ', 31.

2. Ματθ. ΙΗ', 15-17 « *Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης* ». Ἴδε καὶ Ἀπ. Διατ. Β', λη' (M.P.G. τ. 1 c. 692, Β.Ε.Π. τ. 2, 41).

3. Ἰωάνν. ΙϚ', 17-18. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν Φίλιππον γενομένη παρατήρησις τοῦ ***Κυρίου*** δὲν στερεῖται σημασίας: « *Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει, αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε ; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖξον*

ἀποκορυφοῦται ὀλίγας μόλις ὥρας πρὸ τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ Θείου Δράματος, ὅτε ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Πατέρα Θεὸν ἱκετεύει διὰ τὴν διάσωσιν αὐτῶν ἀπὸ παντὸς κινδύνου, ὅν ἀφειδῶς προσφέρει ἡ ἀνθρωπίνη ἀτέλεια[1], ἐν ὄψει τῆς ὑπὸ τούτων ἀναλήψεως τοῦ μεγάλου ἀνθρωποσωτηρίου ἔργου εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπάνοδον Αὐτοῦ:

«Πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν Σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός Σου δοξάσῃ Σε... Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι Σοί εἰσι... Ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου... Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ»[2].

Μείζονα δὲ διὰ τὸ δεδικαιολογημένον τῆς ἀγωνιώδους ἐπικλήσεως τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα ἀπόδειξιν, ἐνισχύουσαν τὴν ἀνησυχίαν Αὐτοῦ ἐκ τῶν λόγῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας καὶ ἀδυναμίας ὑψουμένων κινδύνων, ἀποτελεῖ ἡ τοῦ κορυφαίου ***Σίμωνος Πέτρου*** ἐκδήλωσις ὑπερβολικῆς ἀφοσιώσεως, προβάλλουσα ὀλίγας μόλις ὥρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀνθρωποσωτηρίου Θείου Δράματος:

«Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; ***τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.*** *Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις! Ἀμήν, ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει* ***ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς»***[3].

ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα» (Ἰωάνν. ΙΔ', 8 - 11).

1. «*Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον*», Μάρκ. Ζ', 21 - 23, Ματθ. ΙΕ', 19 - 20.

2. Ἰωάνν. ΙΖ', 1, 9, 15 - 20.

3. Ἰωάνν. ΙΓ', 36 - 38, Μάρκ. ΙΔ', 29 - 31, Λουκᾶ, ΚΒ', 33 - 34, Ματθ. Κϛ', 33 - 35 «*Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι*». Τὴν ἁγνῆν καὶ αὐθόρμητον διάθεσιν πρὸς αὐτοθυσίαν ὑπὲρ τοῦ Διδασκάλου, ἣν πλουσίως ἐκδηλοῖ ὁ Πέτρος, ὁ Νικ. Μ. Δαμαλᾶς, Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σελ. 562 ἑπ. (ἔκδ. Μητροπολίτου Δημητριάδος Γερμανοῦ, 1940) ἐξηγεῖ ὡς μαρτυροῦσαν «*τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν στοργὴν αὐτοῦ καὶ ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν εἰς τὰς ἰδίας ἠθικὰς δυνάμεις πεποίθησιν*». Ὁλοκληρωτικὴν ὅμως ἑρμηνείαν τοῦ ἀληθῶς τεραστίου ψυχικοῦ κόσμου τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων, ἀνεξαρτήτως τῆς θερμοαίμου καὶ ὁρμητικῆς ἰδιοσυγκρασίας του, ἀποδίδει ἐπιτυχῶς ὁ Βασ. Ἰωαννίδης, Ἑρμηνεία τῆς Καινῆς Διαθήκης, σελ. 381 ἑπ., 1960.

Ὄντως δέ. Ὁ καταπληκτικὴν γενναιότητα ἐπιδειξάμενος κατὰ τὴν ὥραν τῆς προδοσίας καὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων[1], εὐθὺς μετ' ὀλίγην ὥραν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰουδαίου ἀρχιερέως, ὅπου *ἦν ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος*, ***τρὶς*** ἀπηρνήθη τὸν Διδάσκαλον· *καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε*[2].

γ. Πλήν, ὁ Κύριος προνοεῖ περὶ πάντων.

Τὸ ὀργανωτικὸν σύστημα τῆς νέας τάξεως τῶν ἀνθρώπων, ἥτις εἶναι πεπρωμένον νὰ ἀπολυτρώσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ διασώσῃ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας, προβλέπει διὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας χάριν ἐκείνων ἀκριβῶς εἰς οὕς, κατὰ τὴν ἄνωθεν παραχώρησιν[3], ἔχει ἀποφασίσει ὁ θεῖος Ἱδρυτὴς νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν καθόλου διοίκησιν ἀλλὰ καὶ τὴν πλήρη ὁλοκλήρωσιν ἐν τῇ πράξει τῆς μεγάλης ἀποστολῆς αὐτῆς.

Καὶ τὸ δημιουργικὸν θαῦμα ἐν ὑπερανθρώπῳ τελειότητι κυρίως ἀποκαλύπτεται εἰς τὰ πλαίσια τῆς συστηματικῆς λειτουργίας τοῦ ὅλως καινοφανοῦς οἰκοδομήματος αὐτοῦ, αἱ κυριώδεις βάσεις τοῦ ὁποίου ἔκτοτε καθορίζονται δύο.

Ἡ μὲν πρώτη εἶναι τὸ ***Ἅγιον Πνεῦμα,*** ἤτοι ἡ ἐξαιρετικὴ καὶ ὑπεράνθρωπος δύναμις ἐκείνη, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντλοῦνται αἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦσαι ἐξουσίαι, ἀποστελλομένη μεσολαβήσει τοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπανελθόντος Σωτῆρος Υἱοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

---

1. Ἰωάνν. ΙΗ', 10 - 11 «*Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος*», Ματθ. Κϛ', 51 - 52, Μάρκ. ΙΔ', 47 - 48, Λουκᾶ, ΚΒ', 50 - 52.

2. Ἰωάνν. ΙΗ', 16 - 19, 25 - 27, Ματθ. Κϛ', 69 - 75, Μάρκ. ΙΔ', 66 - 72, Λουκᾶ, ΚΒ', 55 - 62.

3. Ἰωάνν. ΙΖ', 9 «*Πάτερ... ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ... περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι Σοί εἰσι*», Ματθ. Ιϛ', 17 - 18 «*Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*».

Πατρός[1]. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ παραμένον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὑπάρχον μετ' αὐτῆς ὡς μάρτυς τῶν ρημάτων τῆς σωτηρίας, καταυγάζον διὰ φωτὸς ἀνεσπέρου κατευθύνει σταθερῶς πρὸς πᾶν τὸ εὐαγγελικῶς ὀρθὸν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Σωτῆρος[2], χορηγοῦν ἐξουσίαν κατὰ θεῖον παράγγελμα, ἐνισχῦον πᾶσαν προσπάθειαν καὶ αἶρον οἱανδήποτε ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν ἢ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναφαινομένην δυσχέρειαν[3]. Δίδει ***δύναμιν*** εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα αὕτη παρίσταται ὡς πνευματικὴ ἐξουσία, διδάσκαλος τῆς ἀληθείας καὶ τῶν αἰωνίων ρημάτων τῆς Πίστεως, ταμιοῦχος τῆς Θ. Χάριτος, ἀδιαλείπτως κατατείνουσα πρὸς καλλιέργειαν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος τοῦ ἀνθρώπου, καθοδηγοῦσα ἐπὶ πᾶσαν ἀλήθειαν, προφυλασσομένη ἀπὸ πάσης πλάνης καὶ ἁγιάζουσα διὰ τῶν ἱερῶν μυστηρίων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ τοὺς πιστούς[4]. Εἰς πᾶσαν δὲ περίπτωσιν, μὴ ἀναφερομένην εἰς τὴν δογματικὴν ἢ τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν γένει ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ εὐταξίαν, καθοδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίαν οὕτως ὥστε αὕτη νὰ ἐξηγῇ πρὸς τὰ μέλη αὐτῆς τὰς ὑπὸ τὴν διαφύλαξιν αὐτῆς ἐμπεπιστευμένας θείας ἐννοίας τῆς ἐξ Ἀποκαλύψεως ἀληθείας καὶ νὰ κατευθύνῃ εἰς τὸ θεῖον ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἰδίων τούτων μελῶν, τὰ ὁποῖα προσάγει εἰς ἐσωτερικὴν καὶ ἄμεσον ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν Θεόν[5].

---

1. Ἰωάνν. ΙΔ', 16, 25 - 26, ΙΕ', 26 - 27, ΙϚ', 13, Μάρκ. ΙΓ', 11 - 13, Ματθ. Ι', 20, Λουκᾶ, ΙΒ', 11 - 12, Πράξ. Α', 8, Β', 1 - 5, Δ', 19, Ε', 29, Α' Τιμόθ. Γ', 16, Α' Κορινθ. Β', 10 - 14 « *Ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ...* ***ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ,*** *ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν* ». Ἴδε καὶ Ἰω. Καρμίρην, Ἡ ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 37 ἑπ.

2. Μάρκ. ΙΓ', 11 - 12 « *Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον* », Ματθ. Ι', 20, Ἰωάνν. ΙΔ', 16 - 18, Πράξ. Α', 8, Β', 1 - 5, Α' Κορινθ. Β', 4 - 5 « *...καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ* ».

3. Μ. Ἀθανάσιος, Ἔχθ. εἰς Ψαλμ. 89, 38 (M.P.G. τ. 27 c. 392), Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ὁμιλ. πρὸς Εὐτρόπιον, 6 ἑπ. (M.P.G. τ. 52 c. 402).

4. Βλ. καὶ Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματική, σελ. 262 ἑπ., 1907, M. Schmaus, Katholische Dogmatik, τ. II, t. 2, σελ. 401 ἑπ., ε' ἔκδ. 1955.

5. Βλ. ἐν Ε. τ. ΛΕ', σελ. 482 ἑπ. 1958 τὸ « *Μήνυμα τῆς ΙΓ' Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν* », δι' οὗ δίδονται ἀνάλογοι παραινέσεις καὶ ὁδηγίαι ἐπὶ θεμάτων σχέσεων πρὸς ἑτεροδόξους (Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν) ἢ διαφόρους ὀργανώσεις (Ροταριανὸς ὅμιλος κ.λ.π.), ὡς ἐπίσης ἐν Ε. τ. ΛϚ', σελ. 33 - 35, 1959 τὸ ἐπὶ ὁμοίων θεμάτων « *Μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἐκτάκτως συγκληθείσης κατ' Ἰανουάριον 1959* » (σχετικῶς βλ. καὶ Α.Ε.Κ.Δ, τ. ΙΓ', σελ. 205 ἑπ., 1958, τ. ΙΔ', σελ. 56 - 60, 1959).

Ἡ δὲ δευτέρα εἶναι ἡ διευθύνουσα ἐφεξῆς τὰς τύχας τῆς νέας κοινωνίας δεξιὰ χείρ, ἡ καθοδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δύναμις, ἤτοι τὸ κυρίαρχον διοικητικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ***Μαθηταὶ Ἀπόστολοι***[1].

Οἱ Μαθηταὶ Ἀπόστολοι, οἵτινες μετὰ τὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἔνδοξον ἐπάνοδον τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος Κυρίου, ἀναλαμβάνουσι μετὰ τοῦ ἐνταχθέντος αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ θείου Ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας ***σκεύους ἐκλογῆς,*** τοῦ οὐρανοβάμονος ***Παύλου***[2], κατὰ θείαν ἐπιταγὴν[3] ***μόνοι*** τὴν σοβαρὰν καὶ ὑπεύθυνον ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ θέσιν τῆς δημιουργίας τῆς μορφῆς, ἣν θὰ δώσωσιν εἰς τὴν νέαν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ὑπολογίζοντες συγχρόνως, εἰ καὶ ἀναγκαίως, ἐπὶ τοῦ δυσχεροῦς τομέως τῆς ἐπιλογῆς τῶν διαδόχων ἐν τῇ διακονίᾳ[4], ὡς καὶ ἐπὶ τῆς προβαλλούσης κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς προσπαθείας ταύτης πραγματικῆς καταστάσεως, τουτέστι τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων κρατούσης τάξεως τῶν κοινωνικῶν νόμων καὶ

---

1. Ματθ. Δ', 18 - 22, Ι', 1 - 5, Μάρκ. Γ', 13 - 15, Ϛ', 7 - 9, Λουκᾶ, Ε', 9 - 11, Ι', 1 - 2, Ἰωάνν. Α', 35 - 52, Πράξ. Α', 12 - 14.

2. Πράξ. Θ', 15 - 16, ΚΒ', 11 - 16 « *Ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραήλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν* », ἴδε καὶ Jos. Holzner, Paulus, sein Leben und seine Briefe, σελ. 36 ἑπ., κα' ἔκδ. 1947, Βασ. Ἰωαννίδου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 201 ἑπ.

3. Μάρκ. Γ', 13 - 15, Ϛ', 7 - 10, ΙϚ', 15 - 18, Λουκᾶ, Ϛ', 12 - 17, Ι', 1 - 2, 16, ΚΔ', 49, Ἰωάνν. ΙΕ', 9 - 10, ΙϚ', 2, Κ', 21 - 24, ΚΑ', 15 - 17, Ματθ. Ι', 1 - 2, ΙϚ', 19 - 20, ΙΗ', 18 - 19, ΚΗ', 19 - 20 « *Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν* », Α' Κορινθ. Β', 4 - 5, 10 - 14 « *Ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος Ἁγίου* », Β' Κορινθ. Γ', 5 - 7, Ρωμ. Η', 14 - 16, Ἐφεσ. Β', 8 « *Τῇ γὰρ χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως* ».

4. Πράξ. Ϛ', 5 - 6, Ρωμ. ΙϚ', 3 - 16, Α' Θεσσ. Α', 1, Γαλάτ. Β', 9, ἴδε καὶ L. Saltet, Les Réordinations, σελ. 2 ἑπ., 1907.

καθεστώτων[1]. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, νοητέον, ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνθρωπότητος, διότι εἰς τὴν χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῆς προσφερθεῖσαν θυσίαν τοῦ θείου Ἱδρυτοῦ προστίθεται ἡ ἐπακολουθήσασα θυσία τῶν Μαθητῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰς ταύτην ἐκείνη τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ διακονίᾳ, καὶ ὅλων, ἐν συνεχείᾳ, τῶν μεγάλων μαρτύρων τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις γίνεται πλέον οὐχὶ μόνον ἰδέα, ἀλλὰ ***Πίστις***[2].

Ὡς ***πίστις*** δ' ἐπεκράτησεν ἔκτοτε[3] καὶ ἐκυρίευσε τὸ μεῖζον τοῦ πεπολιτισμένου χώρου τῆς ἀνθρωπότητος[4]. Ἀσφαλῶς δὲ θὰ κατακτήσῃ τοῦτον ὁλόκληρον, ἕως ὅτου ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ πρὸς τοῦτο καθωρισμένου ἄνωθεν χρόνου[5].

§ 3. Ἡ οὕτως ἱδρυθεῖσα καὶ διοργανωθεῖσα θείᾳ Δυνάμει

---

1. Κατὰ τὸν **L. Saltet**, Les Réordinations, σελ. 2 « Dans les « Actes » la cupidité et l'inconscience de Simon s'affirment avec une rare énergie. Elles montrent à quels dangers l'Église allait se trouver exposée dans son action sur le monde. On verrait les individus où de groupes tendre à exploiter les prérogatives de la communauté ; ministère de la parole, pouvoir liturgique, don des miracles ».

2. Βλ. εἰδικώτερον **Benj. Constant**, De la religion, considérée dans sa source, ses formes et ses développements, τ. Α', σελ. 89 ἐπ., 1824, **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου**, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 33 ἐπ., **G. Gallina**, I martiri dei primi secoli, σελ. 10 ἐπ., 1942.

3. Καὶ τοῦτο διὰ χρήσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως τοῦ ***περιουσίου*** μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (Ματθ. ΚΒ', 43 - 44 « *Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς* », Ἰωάνν. ΙΒ', 20 - 24 « *Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων·* ***ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*** »). Περὶ τῆς γλώσσης τῆς Καινῆς Διαθήκης βλ. εἰδικώτερον **Βασ. Ἰωαννίδου**, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 23 ἐπ.

4. Τὴν ἐποχὴν συγκλήσεως τῆς ἐν **Τρούλλῳ Πενθέκτης** Οἰκουμενικῆς Συνόδου (692 μ.Χρ.) ἐπὶ Αὐτοκράτορος **Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ῥινοτμήτου** ὁ Χριστιανισμὸς ἦτο διαδεδομένος ***εἰς ὁλόκληρον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον***. Ἐφ' ᾧ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐν προσφωνητικῷ λόγῳ πρὸς τὸν Ἡγεμόνα ἐφθέγγοντο : « *Τῆς ἀῤῥήτου καὶ θείας χάριτος τοῦ λυτρωτοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ* ***πᾶσαν περιλαβούσης τὴν γῆν***, *καὶ τοῦ ζωηφόρου τῆς ἀληθείας κηρύγματος* ***ταῖς ἁπάντων ἀκοαῖς*** *ἐνσπαρέντος...* » (Σ.Β. 295).

5. **Ματθ.** ΚΔ', 14 « *Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι,* ***καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος*** », **Κολασ.** Α', 23.

νέα τάξις ἀνθρώπων, ἡ Ἐκκλησία[1], καθοδηγεῖται κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διαμόρφωσιν καὶ τεχνικὴν διάρθρωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Μαθητῶν Ἀποστόλων.

α. Οἱ Μαθηταὶ Ἀπόστολοι, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, ὁμοουσίου, ὁμοδυνάμου καὶ συνθρόνου πρὸς τὸν θεῖον Ἱδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας[2], ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν αὐτῇ ἐτῶν παρέχουσι γραπτὰς καὶ προφορικὰς τὰς ἐπιταγὰς αὐτῶν καὶ κατευθύνσεις πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ρύθμισιν τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως[3] καὶ ζωῆς[4].

Αἱ ἐπιταγαὶ αὗται καὶ κατευθύνσεις, ὀνομασθεῖσαι ἔκτοτε ***Κανόνες***[5], διὰ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύξεως καὶ ἀρτιωτέρας διοικητικῆς διοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦσι τὰς διατάξεις

---

1. **Ἐφεσ.** Β', 19 - 22 « *Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῶν θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν Κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι* », **Κολασ.** Α', 24 - 25.

2. **Πράξ.** Β', 4, 38, Γ', 1, 7, Δ', 32, Θ', 31 « *αἱ μὲν λοιπαὶ Ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος* », ΙΕ', 22, ΙϚ', 5, Κ', 28 - 29 « *Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος* ».

3. **Μάρκ.** ΙΑ', 23 « *ἔχετε πίστιν Θεοῦ* », Ε', 34, Ϛ', 6, Θ', 23 - 24, Ι', 52, **Λουκᾶ**, Ε', 20, Η', 50, ΙΖ', 5 - 7, **Ματθ.** Η', 10, Θ', 2, 22, ΙΓ', 58, ΙΕ', 28, ΙΖ', 20, ΚΑ', 21, **Ἰωάνν.** Γ', 18, 36, Ϛ', 35 - 36, **Πράξ.** ΙϚ', 4 - 5 « *Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ* », **Ῥωμ.** Γ', 22, 28, Δ', 19, **Α' Κορινθ.** ΙΓ', 1 - 3, ΙϚ', 13, **Ἐφεσ.** Β', 8 - 9, Ϛ', 10 - 11, **Ἑβρ.** ΙΑ', 1 - 40, **Ἰακώβου**, Β', 14, 17 - 18 « *Οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν* ».

4. Οἱ ὅροι τῆς ***κατὰ Χριστὸν ζωῆς*** διατυποῦνται δι' ἐπανειλημμένων ἐπιταγῶν καὶ ἀπαγορεύσεων κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ βίου ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ὡς λ.χ. κατὰ τῆς ***ὀργῆς*** (**Ματθ.** Ε', 22, ΙΘ', 18, **Μάρκ.** Ι', 19, **Λουκᾶ**, ΙΗ', 20, **Ἰακώβου**, Α', 20 - 21), κατὰ τῆς ***μοιχείας*** (**Ματθ.** Ε', 27 - 28, ΙΘ', 18 - 20, **Μάρκ.** Ι, 19, **Λουκᾶ**, ΙϚ', 18 - 20), κατὰ τῆς ***πλεονεξίας*** (**Λουκᾶ**, ΙΒ', 15, **Ματθ.** Ϛ', 19, **Μάρκ.** Ζ', 22), κατὰ τοῦ ***σκανδάλου*** (**Ματθ.** ΙΗ', 7, Ε', 29 - 30, ΙΗ', 8 - 10, **Μάρκ.** Θ', 42 - 48, **Λουκᾶ**, ΙΖ', 1) κ.ἄ. Εἰδικώτερον ὅρα κατωτέρω περὶ τῶν ἀδικημάτων ἐν §§ 97 - 128.

5. **Β' Κορινθ.** Ι', 13 - 15 « *Τὸ μέτρον τοῦ* ***κανόνος*** *οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου... ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι, κατὰ τὸν* ***κανόνα*** *ἡμῶν εἰς περισσείαν* », **Γαλάτ.** Ϛ', 16 « *καὶ ὅσοι τῷ* ***κανόνι*** *τούτῳ στοιχήσουσιν* », **Φιλιππησ.** Γ', 16 « *τῷ αὐτῷ στοιχεῖν* ***κανόνι*** », **Ῥωμ.** ΙΒ', 3 - 4 « *ἑκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως* ».

τοῦ δικαίου ἐκείνας, αἵτινες θὰ ἀπαρτίσωσι τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς.

Οὗτος εἶναι πεπρωμένον βραδύτερον νὰ ὁλοκληρωθῇ διὰ τῶν ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ διακονίᾳ ἁγίων Πατέρων διατυπωθέντων, ἀείποτε ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ ἐπιστασίαν τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἰκοῦντος καὶ ἐπαγρυπνοῦντος περὶ παντὸς Ἁγίου Πνεύματος[1], ***Κανόνων,*** οἵτινες ὁρίζονται εἴτε εὐθέως ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων εἴτε κατόπιν συνελεύσεως καὶ λήψεως ἀποφάσεων εἰς Τοπικὰς ἢ Οἰκουμενικὰς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας[2].

Ἐκ τῆς ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τούτου δίδεται αὐτομάτως καὶ ἡ νομοκανονικὴ μορφὴ τῆς ἐννοίας τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐκδηλουμένης ἐν τῷ νομίμως, δυνάμει κανόνος δικαίου, ἐνεργεῖν περὶ παντὸς (Κανονικὴ ἀποστολή, missio canonica, missio legitima)[3] διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνωτάτων διοικητικῶν ὀργάνων, τῶν Ἐπισκόπων[4], ἥτις εἰδικώτερον προβάλλει ὡς

1. Οἱ ἐν Χαλκηδόνι ἐν Δ′ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συνελθόντες Πατέρες ἔλεγον περὶ τῶν ἐν Α′ Νικαίας *«οὐ γὰρ ἦσαν οἱ λαλοῦντες, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πνεῦμα»* (Mansi, VI, 672) ἴδε καὶ καν. Α′ Β′ Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, ὅρος ΙϚ′ (Δ.Σ.Μ. τ. Β′, 759).

2. Αἱ πρῶται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Σύνοδοι ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ ὅρου ***Κανὼν*** ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πηγῆς τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης, Ἐκκλ. Ἱστ., Α′, ΙΓ′ (M.P.G. τ. 67 c. 108) *«τότε δὲ οἱ ἐν τῇ Συνόδῳ Ἐπίσκοποι, καὶ ἄλλα τινὰ ἐγγράψαντες, ἃ* ***κανόνας*** *ὀνομάζειν εἰώθασιν»*, καὶ ἐπιβεβαιοῖ ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Προθ. (Σ.Ϛ. 5 - 6) *«****Κανόνας*** *δὲ οἱ Πατέρες τὰ σφῶν αὐτῶν ἐπωνόμασαν διατάγματα, τροπικῶς τῇ λέξει χρησάμενοι, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ὀρθοῦ ξύλου, ᾧ χρῆσθαι εἰώθεσαν»*. Ἴδε καὶ καν. ΙΔ′ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 48), ΙΕ′, Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 94), Β′, Ε′, Ϛ′, Ι′, ΙΓ′, ΙΕ′, ΙϚ′, ΙΖ′ καὶ ΙΗ′ Α′ Νικαίας (Σ.Β. 116, 124, 128, 138, 143, 145, 148 - 149, 151, 154)· περὶ τοῦ θέματος ἐκτενέστερον πρβλ. ἀνωτέρω, τόμ. Α′, Μέρος Α′, «Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ἐκκλ. Δικαίου» § 24, ὡσαύτως δὲ καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Νόμοι καὶ Κανόνες ἐν τῷ δικαίῳ, ἐν Γ.Π. τ. ΚϚ′, σελ. 117 ἑπ., 1942.

3. Ἰωάνν. Κ′, 21 - 24 *«Εἰρήνη ὑμῖν. Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται»*, Ματθ. ΙϚ′, 18 - 20, Ἑβρ. Ε′, 4 - 5.

4. Κατὰ τὴν ἐν Καρχηδόνι Σύνοδον ὁ Ἐπίσκοπος Κλάριος ὁ ἀπὸ Μασκούλης εἶπε: *«Πρόδηλός ἐστιν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόφασις, ἀποστέλλοντος τοὺς ἑαυτοῦ Ἀποστόλους, καὶ αὐτοῖς μόνοις τὴν ἐξουσίαν ἐπιτρέποντος, οἷς ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν, τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ κυβερνῶντες, καὶ τοὺς πιστεύοντας βαπτίζοντες· καὶ διὰ τοῦτο οἱ αἱρετικοί, οἱ μήτε τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, μήτε τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲ βαπτίζειν τῷ τῆς ἐκκλησίας βαπτίσματι δύνανται»* (Σ.Γ. 17), ἴδε καὶ ΜΑ′ Ἀπ. Καν. (Σ.Β. 57) *«Προστάσσομεν, τὸν Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων»*, καν. Β′ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22 - 23): *«Ἐπ᾽ αὐτοῖς (τοῖς ἐπισκόποις) εἶναι τὴν ἐξουσίαν»*, ΚΔ′, ΚΕ′ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 166 - 167, 168) *«Ἐπίσκοπος ἔχειν ἐξουσίαν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων»*, Η′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234) *«Οἱ Κληρικοὶ... ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπισκόπων»*, ΜΓ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 408) *«Τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι»*, ΡΒ′ Τρούλλου (Σ.Β. 549) *«Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας»*, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 408) *«Τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς Ἀποστόλοις δέδωκε· τρόπον δὲ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων οἱ ἀρχιερεῖς πληροῦσι»*, Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 558) *«Τὸν κατὰ χώραν Ἐπίσκοπον, τὸν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐξουσίαν λαβόντα δεσμεῖν καὶ λύειν»*.

ἱερατικὴ (potestas ordinis)[1] — ἐν τῇ ὁποίᾳ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ***λειτουργικὴ*** (potestas sacramentalis)[2] —, ***διδακτικὴ*** (potestas magisterii)[3] καὶ τελευταῖον ***ποιμαντικὴ*** (potestas iurisdictionis)[4].

Ἐν τῇ ***ποιμαντικῇ*** ἐξουσίᾳ ταύτῃ εἰκονίζεται ἡ ἔννοια τῆς ***διοικητικῆς*** ἐξουσίας (potestas administrationis) τῆς Ἐκκλησίας, τριχῶς ἐκδηλουμένης, ἤτοι ὡς τοιαύτης αὐστηρῶς ***διοικητικῆς*** (potestas administrationis), ***νομοθετικῆς*** (potestas legislativa) καὶ ***δικαστικῆς*** (potestas coërcitiva)[5].

β. Εἰς τοῦτον ἀκριβῶς τὸν τελευταῖον τομέα τοῦ νομοθετικοῦ περιεχομένου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, τὸν ἀναφερόμενον εἰδικώτερον εἰς τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς ***δικαστικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας, σαφέστερον παντὸς ἄλλου ἐκδηλοῦται ἡ βασικὴ ἀρχὴ τῆς καθιερώσεως τῆς ἐμπιστοσύνης διὰ τὴν ἀκρίβειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐγγύησιν, τῆς τηρήσεως τῶν πηγῶν τοῦ

1. Ματθ. ΚΗ′, 18 - 20, Μάρκ. ΙϚ′, 15 - 16, Λουκᾶ, ΚΔ′, 47 - 48, Πράξ. Α′, 8 - 9, Ἑβρ. Γ′, 1, Δ′, 14, Ε′, 10, Ϛ′, 20, Θ′, 11.

2. Ματθ. ΚΗ′, 19 - 20, Μάρκ. ΙϚ′, 16 - 17, Λουκᾶ, ΚΔ′, 48 - 49.

3. Ματθ. Ε′, 2, Η′, 19, Θ′, 11, Ἰωάνν. ΙΕ′, 16, Α′ Τιμόθ. Γ′, 2, Δ′, 16, Β′ Τιμόθ. Β′, 24, Τίτ. Α′, 9, ἴδε καὶ ΝΗ′ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 75), καν. ΙΘ′, Κ′ Τρούλλου (Σ.Β. 346 - 347, 349), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 347) *«Διδάσκαλοι τῶν Ἐκκλησιῶν οἱ Ἐπίσκοποι καθίστανται»*.

4. Ἰωάνν. ΚΑ′, 16 - 18, Ματθ. ΚΒ′, 2, ΚΕ′, 34, Ἰωάνν. Α′, 50, Ϛ′, 15, Πράξ. Κ′, 28, ἴδε καὶ καν. ΛΒ′, ΡΒ′ Τρούλλου (Σ.Β. 373 - 374, 549 - 550) *«ποιμαντικὴ ἡγεμονία»*.

5. Ἡ δέουσα ἐπὶ τοῦ θέματος διδασκαλία γίνεται ἀνωτέρω τόμ. Β′ *«Τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας»*, ἴδε καὶ P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. I § 20, 1869, Ἰω. Εὐταξίου, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι′, σελ. 1[5], 3 ἑπ., 1872, Nik. Milasch-Μελ. Ἀποστολοποιύλου, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 317 ἑπ., 1906, Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 23 ἑπ., 1941.

δικαίου τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν αἰώνιον θεσμὸν τῆς κυρώσεως[1]. Περὶ τούτου ἔχει προβλέψει βασικῶς ὁ κανονικὸς νομοθέτης, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ρυθμίσεως θέματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἐμπέδωσιν, τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἀσφαλίζων τὴν οἰκείαν διάταξιν πάσης κανονικῆς ἐπιταγῆς δι᾽ ἀπειλῆς ἐπιβολῆς κυρώσεων κατὰ παντὸς παραβάτου αὐτῆς, κατὰ τοῦ πράττοντος ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νόμου ἢ παραλείποντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ[2].

Ὑπὸ τὸ ἔννομον δὲ καθεστὼς τοῦτο λειτουργεῖ ἡ ***δικαστικὴ ἐξουσία*** τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῷ Χριστιανισμῷ αἰώνων, ἐν τῷ ἐπιλαμβάνεσθαι ἀρχικῶς, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπων, τῆς ἐκδικάσεως τοῦτο μὲν πάσης μεταξὺ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἀναφυομένης διενέξεως καὶ διαφορᾶς, πολιτικοῦ ἢ ποινικοῦ περιεχομένου, τοῦτο δὲ πάσης φύσεως παραβάσεως τῶν νομοθετικῶς καθωρισμένων κανονικῶν ἐπιταγῶν καὶ ἀπαγορεύσεων[3].

Βραδύτερον, διὰ μέσου τῆς ἐξελίξεως τῶν αἰώνων, οὐ μὴν

---

1. Τρανὸν παράδειγμα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐννοίας τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς τὸ ***κατὰ Χριστὸν πιστεύειν καὶ ζῆν***, προσφέρεται ἡ φρικτὴ ἀπειλὴ τοῦ Κυρίου περὶ ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς κυρώσεως κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς αἰωνίας κρίσεως: « *Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων* » Ματθ. ΙΓ', 50 - 51, Ἰωάνν. Ε', 28 - 30 « *Ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως* », καὶ οἱ λόγοι τῆς τιμωρίας ἐν Ματθ. ΚΕ', 31 - 46. Ἴδε καὶ τὴν φρικτὴν προειδοποίησιν περὶ αἰωνίας καταδίκης τοῦ ἔθνους τοῦ Ἰσραήλ, Ματθ. ΚΓ', 38 - 39 « *Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδετε ἀπ᾽ ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου* », ΚΔ', 2 - 3, Μάρκ. ΙΓ', 2 - 3, Λουκᾶ, ΚΑ', 6 - 7, 20 - 28.

2. Εἴς τινας περιπτώσεις εἴθισται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἡ χρῆσις τοῦ μέτρου τῆς ὑποδείξεως πρὸς τήρησιν ἐνίων ἐπιταγῶν διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, ἄνευ εἰδικῆς ἀπειλῆς κυρώσεως πρὸς κατοχύρωσιν τοῦ ἐπιτασσομένου [βλ. λ.χ. καν. ΙΓ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266), Ϛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309), ΞϚ', ΞΘ', Ο' Τρούλλου (Σ.Β. 460, 466, 467 - 468)], πλὴν καὶ τῶν θεμάτων τούτων ἡ ἀντιμετώπισις δι᾽ ἀπειλῆς κυρώσεως διαφυλάσσεται εἰς ἑτέρας εἰδικοῦ ἢ γενικωτέρου περιεχομένου κανονικὰς διατάξεις.

3. Καὶ δὴ κατ᾽ Ἀποστολικὴν ἐπιταγήν: Α' Κορινθ. Ϛ', 1 - 5, Β' Κορινθ. ΙΓ', 10, Α' Τιμόθ. κεφ. Γ' καὶ Ε', Τίτ. Α', 5 - 10, Ἀπ. Διατ. Β', μδ' - να' (M.P.G. τ. 1 c. 692, 705 - 719, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 43 ἑπ.).

ἀλλὰ καὶ πολιτειακῇ ἐπιταγῇ[1], καθ᾽ ἃ ἤδη ἐδιδάχθη[2], περιορίζεται ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** (ius puniendi, strafanspruch) αὐτῆς, ὑφ᾽ ἣν νοεῖται τὸ δικαίωμα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ καθῆκον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἐλέγχειν τὸν θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν βίον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα αὐτῆς μελῶν καὶ ἐν τῷ ἐκδικάζειν καὶ τιμωρεῖν τὰς ὑπὸ τούτων διαπραττομένας ἀδίκους πράξεις καὶ παραλείψεις[3].

Ἡ τοιαύτη ἄσκησις τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, συντρεχούσης νομοθετικῆς ἐργασίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, συμβάλλει εἰς τὴν ἀποκρυστάλλωσιν ἐν ἡμέρᾳ τινὶ καὶ αὐτῆς τῆς μορφῆς καὶ ἐξουσίας τοῦ συνόλου καὶ τῆς δράσεως τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἑνὶ λόγῳ τῆς ***Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης***, εἰδικώτερον ἐκδηλουμένης διὰ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς τιθεμένων ὑποθέσεων, τοῦ εἴδους τῶν ὑπὸ ταύτης ἐκδικαζομένων καὶ κολαζομένων πράξεων καὶ παραλείψεων, ὡς καὶ τοιούτου τῶν ἀπειλουμένων, καταγιγνωσκομένων καὶ ἐπιβαλλομένων ποινῶν καὶ κυρώσεων.

---

1. Cod. Theod. IX. 45. 15, XVI. 2. 1, 12, 23, 41, 47, XVI. 11. 1, C.I. 4. 8, N. ΟΘ' α', ΠΓ' α', ΠϚ' β', ΡΚΓ' η', κα' - κδ', Ἡρακλείου, Νεαρὰ XXV (J.G.R. τ. Α' 36 - 39, Σ.Ε. 225 - 229), Β.Ζ.δ.α., Γ.α.ιδ., Γ.α.λζ. - ν', Ἐπαναγωγή, ΙΑ', ια', ιδ' (J.G.R. τ. Β' 261), Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ XXVII [(1086) J.G.R. τ. Α' 311 - 312] « *τὰ μέντοι ψυχικὰ ἅπαντα, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ συνοικέσια, παρὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων ὀφείλουσι κρίνεσθαί τε καὶ ἐκβιβάζεσθαι* », Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ XLIX [(1124 ἢ 1139) J.G.R. τ. Α' 363 - 364], Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ LXV [(1151 ἢ 1166) J.G.R. τ. Α' 387 - 389], Ἰσαακίου Ἀγγέλου, Νεαραὶ LXXXV καὶ LXXXVI [(1187) J.G R. τ. Α' 430 - 436], Ἰωάννου Δούκα Βατάτζη, Νεαρὰ III [(1229) J.G.R. τ. Α' 486 - 487], Ἀνδρονίκου τοῦ Γέροντος, Νεαρὰ XXVII [(1312) J.G.R. τ. Α' 537 - 538], ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Η', ιγ' σχ. (Σ.Α. 159), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Δ', η' (Σ.Ϛ. 221 ἑπ.).

2. Ἡ ἔννοια τῆς ***δικαστικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας, ἐκτεινομένη ἐπὶ θεμάτων ἐκτὸς τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** αὐτῆς, ἐρευνᾶται εἰδικώτερον ἔνθ᾽ ἀνωτέρω τόμ. Β' « Τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας », ὅπου καὶ διδάσκονται τὰ περὶ τοῦ δικαίου τοῦ γάμου, τοῦ δικαίου τῆς ἀσυλίας, τῆς ἐξουσίας πρὸς ἐκδίκασιν ἰδιωτικῶν διαφορῶν κ.ἄ.

3. Βλ. λ.χ. ΜΑ', ΜΔ', ΜΗ', ΝΔ', ΝΕ', ΝϚ', ΞΕ', ΞϚ', ΞΖ', ΟΒ', ΟΓ', ΟΔ', ΟΕ', ΠΔ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 57, 59, 63, 71 - 73, 83 - 85, 92 - 96, 108), καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 238 - 240), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω §§ 17 ἑπ.

γ. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν δέουσαν ἐφαρμογὴν τῆς ἀνηκούσης αὐτῇ ***ποινικῆς ἐξουσίας,*** ἀναβλῦζον ἐκ κανόνων δικαίου, οἵτινες ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς ἐμπέδωσιν, διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον ῥυθμίσεως τοῦ ἰδιαιτέρου τμήματος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, ὅπερ ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ καλεῖται ***Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.***

§ 4. Τὸ ***Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας*** περιλαμβάνει κανόνας δικαίου, ἀναβλύζοντας ἐκ διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, διὰ τῶν ὁποίων τοῦτο μὲν προσδιορίζονται αἱ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τελούμεναι ἄδικοι πράξεις ἢ παραλείψεις, τὸ ***κανονικὸν ἀδίκημα,*** καὶ ὁ τρόπος τοῦ κολασμοῦ αὐτῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου, τοῦτο δὲ καθορίζονται αἱ ἁρμοδιότητες καὶ ἡ διαδικασία τῆς δράσεως τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πιστοποίησιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἐπιβολῆς κατὰ τούτου τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἰδικῶς προβλεπομένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς.

α. Τὸ ***Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας,*** ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ὑπ' αὐτοῦ περιλαμβανομένων κανόνων δικαίου, διαιρεῖται εἰς δύο κατηγορίας, ἤτοι:

αα. Τὸ ***Οὐσιαστικὸν Ποινικὸν Δίκαιον,*** ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται τὸ τμῆμα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ὅπερ περιλαμβάνει τοὺς κανόνας δικαίου, οὓς τίθησιν ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ διὰ τῶν ὁποίων προβλέπονται, σαφῶς προσδιοριζόμεναι, αἱ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τελούμεναι ἄδικοι πράξεις ἢ παραλείψεις, τὸ ***κανονικὸν ἀδίκημα,*** καὶ καθορίζεται ὁ τρόπος τοῦ κολασμοῦ αὐτῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου διὰ τῆς περὶ μιᾶς ἑκάστης τούτων ὁριζομένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς.

Τὸ Οὐσιαστικὸν Ποινικὸν Δίκαιον ῥυθμίζει τὰς προϋποθέσεις καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

ββ. Τὸ ***Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον,*** ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται

τὸ τμῆμα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ὅπερ περιλαμβάνει τοὺς κανόνας δικαίου, οὓς τίθησιν ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ διὰ τῶν ὁποίων καθορίζονται αἱ ἁρμοδιότητες καὶ ἡ διαδικασία τῆς δράσεως τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πιστοποίησιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ κολασμοῦ τούτου διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς.

Τὸ Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον ῥυθμίζει τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς τύπους βάσει τῶν ὁποίων καὶ κατὰ τοὺς ὑπὸ τούτων ὁριζομένους κανόνας λειτουργεῖ ὁ μηχανισμὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν αἰτίων διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς σχέσεως πρὸς τοῦτο τοῦ κατηγορηθέντος, ἐκδίκασιν ὑποθέσεως καὶ δέοντα κολασμὸν τοῦ κατηγορηθέντος καὶ κηρυχθέντος ἐνόχου διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης πρὸς τοῦτο ποινῆς.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον περιλαμβάνει καὶ κανόνας δικαίου, οὓς τίθησιν ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης πρὸς πληρεστέραν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ἐντὸς τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, οἵτινες ἰσχύουσι παραλλήλως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τεθειμένους βασικῶς τοιούτους [1].

Διὰ τῆς συνδεδυασμένης ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων δικαίου τούτων τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον ῥυθμίζει τὰς ἐν γένει προϋποθέσεις καὶ τοὺς τύπους βάσει τῶν ὁποίων καὶ κατὰ τοὺς ὑπὸ τούτων ὁριζομένους κανόνας λειτουργεῖ ἐν γένει ὁ μηχανισμὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς ἐνεργείας τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας περὶ τὴν δίωξιν καὶ τιμωρίαν τῶν ὑπὸ Κληρικῶν καὶ

1. Ἄρθρα 3, 4, 7, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 1 ἑπ. ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 10 ἐδ. 2, 10, 27, 28, 55 - 72 Κ.ΚΡ.

Μοναχῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, ἤτοι τὰ περὶ ὀργανώσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων κατὰ βαθμοὺς δικαιοδοσίας καὶ ἀσκήσεως διὰ τούτων τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, τὰ περὶ τρόπου ἀσκήσεως τῆς κανονικῆς ποινικῆς διώξεως, τὰ περὶ τρόπου διεξαγωγῆς τῆς προδικασίας πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν αἰτίων καὶ συνθηκῶν διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἣν συμβολίζει τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως, τὰ περὶ διεξαγωγῆς τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀνακρίσεως καὶ τῆς ἐκδικάσεως ποινικῆς ὑποθέσεως, τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατ᾽ ἄμφω λήψεως τῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῆς παροχῆς τῶν μέσων τῆς ὑπερασπίσεως εἰς αὐτόν, τὰ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς δίκην τοῦ κατηγορηθέντος καὶ τῆς ἐκδικάσεως τῆς ἀφορώσης αὐτὸν ποινικῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου κατὰ βαθμὸν καὶ δικαιοδοσίαν Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, τὰ περὶ παροχῆς ἐνδίκων μέσων εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον καὶ καταδικασθέντα, τὰ περὶ τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως τῶν ἐκδιδομένων δικαστικῶν ἀποφάσεων, καί, τέλος, τὰ περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ἀπονομῆς χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ κολασθέντα[1].

β. Τὸ ***Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας,*** ἀπὸ γενικῆς καὶ εἰδικῆς θεωρήσεως ἀντιπαραβαλλόμενον πρὸς τὸ ***κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον,*** παρουσιάζει πλεῖστα ὅσα τὰ κοινὰ πρὸς τοῦτο γνωρίσματα, ἀλλὰ καὶ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τὰς ἀπὸ τούτου διαφοράς.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἀπὸ ***γενικῆς θεωρήσεως,*** ἤτοι ἀπὸ σκοποῦ θεμελιώσεως καὶ ἀποστολῆς ἐξεταζόμενον, περιέχει πάντα τὰ βασικὰ γνωρίσματα τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

ααα. Ἀπὸ ***εὐρείας*** μὲν σκοπιᾶς παρατηρούμενον ***οὐδεμίαν*** παρουσιάζει πρὸς τοῦτο διαφοράν. Διότι ὡς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ρυθμίζει πᾶν θέμα ἀναγόμενον περὶ τὴν ἐν γένει ἐνάσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Πολιτείας πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, οὕτω καὶ τὸ Ποινικὸν

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, Μέρος Β' «Διχονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον» § 129 ἐπ.

Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν περιλαμβανομένων ἐν αὐτῷ κανόνων δικαίου, ἀντικείμενον καὶ σκοπὸν ἔχει τὴν ρύθμισιν παντὸς θέματος, ἀναφερομένου περὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως, ἐν ἑνὶ λόγῳ τῆς δογματικῆς, κανονικῆς καὶ ἠθικῆς πειθαρχίας, ***εἰς οἰκοδομὴν*** τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος αὐτῆς[1].

βββ. Ἀπὸ ***στενῆς*** δὲ σκοπιᾶς ἐπισκοπούμενον ναὶ μὲν παρουσιάζει ***πολλὰς τὰς διαφορὰς*** πρὸς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, πλὴν τὸ παράπαν δὲν παραβλάπτεται ὡς ἐκ τούτων ὁ κατ᾽ ἐξοχὴν βασικὸς χαρακτὴρ αὐτοῦ ὡς Ποινικοῦ Δικαίου.

Κατὰ πρῶτον λόγον ὑψοῦται ἡ βασικὴ ἐκ ***νομοτεχνικῆς ἐπόψεως*** διαφορά.

Τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο θεμελιώδεις κατηγορίας, ἤτοι τὸ Γενικὸν καὶ τὸ Εἰδικὸν Μέρος.

Καὶ τὸ μὲν Γενικὸν Μέρος περιλαμβάνει τὴν διατύπωσιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ. Τὸ δὲ Εἰδικὸν Μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν εἰδικῶν συστατικῶν ὅρων τῆς ἐννοίας τῶν καθ᾽ ἕκαστον ἐγκλημάτων καὶ τοῦ κολασμοῦ αὐτῶν[2].

Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν περιλαμβανομένων ἐν αὐτῷ κανόνων δικαίου δὲν ὑποδιαιρεῖται, ***καὶ δὴ εὐθέως,*** εἰς τὰς δύο θεμελιώδεις κατηγορίας αὐτάς, αἵτινες εἶναι ἀποκλειστικῶς προϊὸν τῆς ἀληθῶς μεγάλης προόδου τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης τῶν δύο τελευταίων ἑκατονταετηρίδων, τὸ ἐπὶ τοῦ θέματος κάτοπτρον τῆς ὁποίας παρουσιάζουσιν οἱ σύγχρονοι Ποινικοὶ Κώδικες τῶν πλείστων ἐκ τῶν Πολιτειῶν.

Ἐν τοσούτῳ, ὅμως, καίτοι ὁ κανονικὸς νομοθέτης εἰς τὴν θεμελιοῦσαν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας νομοθετικὴν ὕλην ἀγνοεῖ καὶ τὴν ὀνομασίαν ἀκόμη νομικῶν ὅρων καὶ ὁρισμῶν ὧν εὐρυτάτην χρῆσιν ποιεῖται ὁ σύγχρονος κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, δὲν παραλείπει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν ρύθμισιν τῶν ὑπὸ τὴν

1. Ἐφεσ. Γ', 18-20, Δ', 12, Κολασ. Β', 6-8, Β' Κορινθ. ΙΓ', 10-11.
2. Βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 16 ἐπ.

ὀνομασίαν τῶν νομικῶν ὅρων καὶ ὁρισμῶν τούτων ἀναφερομένων θεμάτων διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιθεμένων καὶ ὅλως διαφόρως διατυπουμένων διατάξεων κανόνων δικαίου, εἰ καὶ ***συνθετικῶς*** ἐκφράζεται κατὰ τὸ σύνηθες ἐπὶ παντὸς θέματος σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν συστατικῶν ὅρων τῆς ἐννοίας τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τοῦ κολασμοῦ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτοῦ ἀφ' ἑτέρου[1].

Κατὰ δεύτερον λόγον, ὑψοῦται, ἡ καὶ σπουδαιοτέρα, περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ διαφορά.

Τὸ περίπυστον τοῦτο θέμα τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης, τῆς πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ ὁποίου ἰσχυρᾶς προσπαθείας αὐτῆς τέλειον καταστάλαγμα ἀποτελεῖ ἡ διατύπωσις κανόνων δικαίου καταλαμβανόντων πλήρη τὴν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Μέρους τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ρυθμιζομένην νομοθετικὴν ὕλην, εἶναι ἀπαύγασμα μακρᾶς μελέτης καὶ ἀναλόγου ἐμπειρίας ἐν τῷ ἀενάῳ ἀγῶνι πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ διαφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἐκ τούτου κινδύνων τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως.

Οἱ ἐν τῷ Γενικῷ Μέρει τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου περιλαμβανόμενοι κανόνες δικαίου, οἵτινες ρυθμίζουσι καθεστὼς προερχόμενον ἐκ νομοθετικῶν ὁρισμῶν ἀφορώντων θέματα κεφαλαιώδους σημασίας καὶ τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ὡς εἶναι αἱ τοιαῦται περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν στοιχείων, τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος καὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, τοῦ ***ἐγκλήματος,*** περὶ τῆς ἀποπείρας καὶ τῆς συμμετοχῆς, περὶ τῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς, περὶ τῆς συρροῆς ἐγκλημάτων, καί, τέλος, περὶ τῶν λόγων οἵτινες συντρέχουσι πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, δὲν φαίνονται χρησιμοποιούμενοι ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εὐθέως καὶ συστηματικῶς, διότι ἐκδήλως ἀπουσιάζει ἐκ

1. Βλ. λ.χ. **Μ. Βασιλείου,** καν. Η', ΠΑ', ΠΒ' (Σ.Δ. 112 - 114, 245 - 246, 248), **Γρηγορίου Νύσσης,** καν. Β', Γ', Δ', Ε' (Σ.Δ. 303, 306 - 307, 308 - 311, 314 - 317).

τῶν ὑπὸ τούτου χρησιμοποιουμένων νομοθετικῶν κειμένων ἡ ἀνάλογος ἐξ ***ἐπόψεως λεπτομερειῶν*** καὶ δεξιᾶς χρήσεως ***νομοτεχνικῆς διατυπώσεως*** καὶ μεθόδου, οἵα ἡ ὑπὸ τοῦ συγχρόνου κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προβάλλουσα τελεία τοιαύτη, τῶν ὅρων καὶ ὁρισμῶν διάρθρωσις καὶ μεταχείρισις.

Βεβαίως, τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ βάσιν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἀσύγκριτον πρόοδον τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης, ἣν ἔπαυσε παρακολουθῶν ἀπὸ ἕνδεκα ἤδη ἑκατονταετηρίδων ὁ Ὀρθόδοξος κανονικὸς νομοθέτης[1].

Ἐν τοσούτῳ, ὅμως, οὗτος κατὰ γενικὴν θεωρητικοῦ χαρακτῆρος γραμμὴν δὲν ἀγνοεῖ τοὺς περισσοτέρους ἐκ τῶν ὅρων καὶ ὁρισμῶν τούτων. Διότι, ἔστω καὶ ***συνθετικῶς*** ἐκφραζόμενος ὧδε, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, χρησιμοποιεῖ ἐκ τούτων ***ὅσους*** αὐτὸς κρίνει ***ἀπολύτως συνᾴδοντας*** πρὸς τὸν ***σκοπὸν*** τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν ὑπέρτατον, καὶ κατὰ θείαν ἐπιταγήν, ἀγῶνα πρὸς σωτηρίαν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, σαφῶς ἐκδηλούμενον ἐν τῇ ἀτρήτῳ προσπαθείᾳ πρός τε καταπολέμησιν τοῦ ***κανονικοῦ ἀδικήματος,*** καὶ διαφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἐκ τούτου κινδύνων τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως, ἀλλὰ καὶ χάριν ψυχικῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἁμαρτωλοῦ, οὗτινος ἐπιδιώκεται ἡ παντὶ σθένει, διὰ χρήσεως μέσων κολασμοῦ, διόρθωσις καὶ ἀποκατάστασις[2].

ββ. Ἀπὸ ***εἰδικῆς θεωρήσεως,*** ἤτοι ἀπὸ φύσεως καὶ χαρακτῆρος ἐξεταζόμενον, παρουσιάζει εἰς εὐρεῖαν κλίμακα τὰς διαφορὰς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

ααα. Ἀπὸ ***εὐρείας*** μὲν σκοπιᾶς παρατηρούμενον, ***μετρίαν*** παρουσιάζει πρὸς τοῦτο ὁμοιομορφίαν.

Τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἔχει ἀποκλειστικῶς ***δημόσιον χαρακτῆρα***[3].

1. Ὕστατοι νομοθετικαὶ διατάξεις ποινικοῦ περιεχομένου εἶναι αἱ περιεχόμεναι εἰς τοὺς καν. Α', Β' καὶ Γ' τῆς ἐν *ΚΠόλει* καὶ ἐν τῷ Ναῷ τῆς ***Ἁγίας Σοφίας*** συστάσης Συνόδου ἔτει 879 (Σ.Β. 705, 707 - 708, 710).

2. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου βλ. εὐθὺς κατωτέρω § 5.

3. Βλ. Δημ. **Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α', Γενικὸν Μέ-

Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ὡς θετικὸν δίκαιον, στερούμενον αὐτοτελοῦς νομικῆς ἰδιομορφίας, ἔχει τὸν αὐτὸν τοῦ ὅλου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου χαρακτῆρα, ἰδιαίτερον τμῆμα τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ[1].

βββ. Ἀπὸ ***στενῆς*** δὲ σκοπιᾶς ἐπισκοπούμενον ***πλήρη*** παρουσιάζει πρὸς τοῦτο ἀνομοιομορφίαν.

Τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ὡς αὐστηρὸν δίκαιον (jus strictum), δημοσίας τάξεως, περιλαμβάνει καὶ ρυθμίζει κανόνας δικαίου, οἵτινες, προερχόμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἐπὶ σκοπῷ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος, ἰσχύουσιν ἀναγκαστικῶς ἐντὸς τοῦ πολιτειακοῦ καθεστῶτος καὶ ἔναντι πάντων, ἀτόμων καὶ σχέσεων, οὐδεμιᾶς παρεκκλίσεως ἐκ τούτων ἐπιτρεπομένης.

Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, περιλαμβάνει καὶ ρυθμίζει κανόνας δικαίου, οἵτινες προερχόμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπὶ σκοπῷ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτήσαντος, ἰσχύουσιν ἀναγκαστικῶς ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ ἔναντι πάντων τῶν μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

Πλὴν τὸ κῦρος τῶν κανόνων δικαίου τούτων ***ἐντὸς τοῦ πολιτειακοῦ καθεστῶτος*** ἐν ἰδιότητι τοιούτων δημοσίας τάξεως, λειτουργούντων ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** καὶ ἰσχυόντων ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων, δὲν τυγχάνει ποσῶς ***ὁμοιόμορφον*** πρὸς τοὺς ἀναλόγου περιεχομένου ἐκείνους τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ἀλλὰ ***πλήρως διαφέρει*** ἐκ τούτου, τυγχάνον ***ἐξηρτημένον***

ρος, σελ. 20 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α', σελ. 9 ἑπ.

1. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου βλ. ἀνωτέρω τόμ. Α', Μέρος Α' «Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου» § 28 ἑπ.

ἐκ τῶν εἰδικῶν νομοθετικῶν ὁρισμῶν καὶ κανόνων, οἵτινες διατετυπωμένοι βάσει τοῦ κρατοῦντος μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συστήματος σχέσεων[1], σαφῶς διαλαμβάνουσι τοῦτο μὲν περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κανονικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ περὶ τοῦ κύρους αὐτῶν, ἐν ἰδιότητι κανόνων δικαίου ***ὑποχρεωτικῆς ἰσχύος*** ἐντὸς τοῦ πολιτειακοῦ καθεστῶτος[2].

γ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἔνθα αἱ σχέσεις τῶν δύο ἐξουσιῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας καθορίζονται καὶ διέπονται βάσει τῶν νομοθετικῶν ὁρισμῶν τοὺς ὁποίους τίθησι τὸ σύστημα τῆς ***νόμῳ κρατούσης πολιτείας***[3], προβάλλει ***ἐν πολλοῖς*** ὁ ***δημόσιος χαρακτὴρ*** τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας.

αα. Ἀπὸ τῆς 18ης Μαρτίου 1844, ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἀγώνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὑπὲρ τῶν ἐλευθεριῶν αὐτοῦ προβάλλει ἡ πραγματοποίησις τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων Συντάγματος[4], διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὁποίου ὁ κυρίαρχος Ἑλληνικὸς Λαὸς[5] ἠξίωσε τὴν κατοχύρωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν αὐτοῦ, διατυποῦται ὑπὸ

1. Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω τόμ. Α', Μέρος Β' «Σχέσεις Ἐκκλήσίας καὶ Πολιτείας» § 10 ἑπ., ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 62 ἑπ.

2. Οὕτως ὅπου κρατεῖ τὸ σύστημα τοῦ ***τελείου χωρισμοῦ*** Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας (βλ. συγκριτικὸν δίκαιον εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 212 ἑπ.) ὁ ***ἰδιωτικὸς*** χαρακτὴρ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας προβάλλει ***ἔκδηλος***. Ἀντιθέτως ἀνατέλλει ὁ ***ἐν πολλοῖς δημόσιος χαρακτὴρ*** τούτου, ὅπου κρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ***νόμῳ κρατούσης πολιτείας*** (βλ. συγκριτικὸν δίκαιον εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 245 ἑπ.).

3. Βλ. εἰδικώτερον τόμ. Α', Μέρος Β' «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας». Ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 256 ἑπ., ἰδίου, Ἡ θέσις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 9 ἑπ., 1952.

4. Τὸ Σύνταγμα τῆς 18ης Μαρτίου 1844 (Ἐφ. Κυβ. ἀρ. 5 τῆς 18/3/1844) ὀρθῶς ἐκρίθη, ὅτι ἀπετέλεσε τὴν συνθήκην τῆς Βασιλείας μετὰ τοῦ Λαοῦ· πρβλ. Γ. Φιλαρέτου - Ἐ. Λυκούδη, Τὸ Σύνταγμα, σελ. 66, 115, 1889, Ν. Ν. Σαριπόλου, Σύστημα Συνταγματικοῦ Δικαίου, τ. Ι, § 3, σελ. 30-31, 1915. Ἐκτενῶς δὲ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου βλ. ἐν τόμῳ Α', Μέρος Β' «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας».

5. Γενικώτερον ἴδε Δημ. Βεζανῆν, Γενικὴ Πολιτειολογία, Μέρος Γ', τεῦχ. β', σελ. 9, 15 ἑπ. (τὸ πρόβλημα τοῦ φορέως τῆς κυριαρχίας τοῦ Κράτους), β' ἔκδ. 1953, Θεμ. Τσάτσου, Αἱ Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Πολιτειακοῦ Δικαίου, σελ. 184 ἑπ.

τύπον Συνταγματικῆς διατάξεως, θεμελιώδους περιεχομένου, ἡ βούλησις τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων θρησκείας καὶ τῆς ἐντεταλμένης διὰ τὴν λατρείαν τοῦ ἐθνικοῦ δόγματος ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. Οὕτως, ὡρίσθη ἔκτοτε, ἀμεταβλήτως τηρηθὲν ἕως σήμερον, ὅτι ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐντεταλμένη δ' ἐξουσία διὰ τὴν λατρείαν τοῦ δόγματος αὐτῆς εἶναι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶναι διοικητικῶς Αὐτοκέφαλος, πλὴν ὑποχρεωμένη εἰς ἀναπόσπαστον δογματικὴν καὶ κανονικὴν ἑνότητα μετά τε τῆς ἐν ΚΠόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ πάσης ἄλλης ἀνὰ τὸν κόσμον ὁμοδόξου Ἐκκλησίας, τηροῦσα ***ἀπαρασαλεύτως,*** ὡς ἐκεῖναι, πάντα τὰ ἀδιαμφισβήτητα γνωρίσματα διὰ τῶν ὁποίων προβάλλει προδήλως ὁ τοιοῦτος ἀρραγὴς δογματικὸς καὶ κανονικὸς σύνδεσμος μετὰ τούτων, τουτέστι τὴν Ἱ. Παράδοσιν[1] καὶ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν Ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων, τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων[2], ἐν ἑνὶ λόγῳ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας[3], ἧς συνέχειαν ἀδιάκοπον καὶ ἀλώβητον ἀποτελεῖ, ἐν τῇ

---

1. Ματθ. ΙΕ', 2-3, Μάρκ. Ζ', 5, 8, Α' Κορινθ. ΙΑ', 2, Β' Τιμόθ. Α', 14, Β' Θεσσαλονικεῖς, Β', 15, Μ. Βασιλείου, καν. ϚΑ', ϚΒ' (Σ.Δ. 283-284, 285-286, 292-293), καν. ΚΑ' Γάγγρας (Σ.Γ. 117-118), Ζ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 131), Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234), ΙΘ', ΚΘ', ΛΒ', ΞΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 346, 367, 373, 466), Ζ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 580).

2. Τὸ δογματικῶς καὶ κανονικῶς ἀρραγὲς τῆς τοιαύτης ἑνότητος ἐν τῇ Μιᾷ Ἁγίᾳ, Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐπιτάσσεται ὑπὸ τῶν καν. Α' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216-217) « *Τοὺς παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων καθ' ἑκάστην Σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν* ». Εὐρύτερον δ' ἔτι ὑπὸ τῶν καν. Β' Τρούλλου (Σ.Β. 308-310), καὶ Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555-556) « ...*Ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν Ἁγίων Σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν Πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἓξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐξ ἑνός γαρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα* ».

3. Ἄρθρα 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος 1844, ὧν αἱ διατάξεις μεταφερθεῖσαι εἰς ὅλα τὰ κατὰ καιροὺς ἰσχύσαντα Συντάγματα τῆς Χώρας (1864, 1911, 1925, 1926,

Χριστιανικῇ Θρησκείᾳ, ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία[1].

Κατωχυρώθη συνεπῶς, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐπικρατείᾳ τὸ κῦρος τῆς Ἱ. Παραδόσεως καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ***ἀνεπιτρέπτου*** τῆς κατὰ νομοθετικὴν ἔτι ἐπιταγὴν παρεκκλίσεως ἀπὸ τούτων[2], ἰδιαιτέρως μάλιστα διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀσκήσεως ἐν τῇ Πολιτείᾳ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς καθηκόντων[3], ἀσκουμένων κυριαρχικῶς καὶ κατὰ Συνταγματικὴν παραχώρησιν ***ἐλευθέρως*** ἐν τῇ ἰδιότητι τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, εἶναι ὑποχρεωμένη εἰς ***ἀπαρασάλευτον***[4]***,*** καὶ δὴ ***ἀμετάτρεπτον*** καὶ ***ἀναλλοίωτον,*** τήρησιν τούτων, οὐδαμῶς ἐπιτρεπομένου εἰς αὐτὴν νὰ ἀπομακρυνθῇ ἢ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ θριγγοῦ αὐτῶν, ἐπ' οὐδενὶ μάλιστα λόγῳ, ἐν ἀντιθέτῳ ἐνερ-

---

1927) εὕρηνται κατεστρωμέναι καὶ εἰς τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952· εἰδικώτερον πρβλ. Παν. Ἰω. Παναγιωτάκου, Γενικαὶ Παρατηρήσεις περὶ τῆς θέσεως τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 3 ἑπ., 1952, Ἠλία Κυριακοπούλου, Τὰ Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος, σελ. 133, 183, 221, 290, 332, 369, 581-582, 1960.

1. Πρβλ. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 17 ἑπ., β' ἔκδ. 1961.

2. Ἴδε καὶ Α.Π. 448/1953, μετ' ἀγορεύσεως τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου Δημ. Κιουσοπούλου, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Η', 256-271, Α.Π. 655/1954, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Θ', 262-263, Α.Π. 607/1955, Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΑ', 65-66, Α.Π. 162/1956, Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΑ', 67-68, Πρωτ. Πειρ. 3452/1952, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Η', 169-171, Πρωτ. Ἀθ. 13984/1953, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Θ', 79-80, Ὀλ. Σ.τ.Ε. 2279/1953 (ἐμμέσως) Α.Ε.Κ.Δ., τ. Θ', 66-68.

3. Τὰ τοιαῦτα καθήκοντα πάντοτε καθορίζονται διὰ νόμου, συνηθέστατα δὲ διὰ τοῦ Κατ. Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (βλ. λ.χ. ἄρθρα Ζ', Η', Ι', ΙΔ', ν. ΣΑ'/1852, 10 καὶ 11 τοῦ Κατ. Νόμου τῆς 31/12/1923, 24 ν. 5438/1932, 6-8 τοῦ ἀν.ν. 2170/1940, 1, 6 καὶ 7 τοῦ ἰσχύοντος Κ.Ν.Ε.Ε.). Αἱ δὲ κατ' ἐφαρμογὴν τούτων ἐκδιδόμεναι πράξεις τῶν Ἀνωτάτων Ἀρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπόκεινται διὰ τὸν ἴδιον λόγον, εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας [Ὀλ. Σ.τ.Ε. 456/1939, 491/1940, 583/1940, 297/1942, 2279/1953, 545/1961, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Β', 72, 74, 189, τ. Θ', 66-68, 1954, τ. ΙϚ', 10-12, 1961].

4. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 2 τοῦ Συντάγματος 1844 ἀντὶ τῶν φράσεων « *ἀπαρασαλεύτως ὡς ἐκεῖναι* » ἀνέφερεν « *ἀπαραλλάκτως ὡς ἐκείνη* », ἐτροποποιήθη δὲ τὸ πρῶτον, διατηρηθεῖσα ἕως σήμερον ἀναλλοίωτος ὡς πρὸς τοῦτο, διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1864. Ἴδε καὶ Γεώργ. Μουρίκην, Ἡ συνταγματικὴ προστασία τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΑ', σελ. 34 ἑπ., 1956, Ἠλίαν Κυριακόπουλον, Τὰ Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος, σελ. 133, 183, 221, 290, 332, 369, 581.

γείᾳ κινδυνεύουσα νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας τῆς διακοπῆς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ὀρθοδόξου κλήματος καὶ δόγματος[1].

Κατ' ἀκολουθίαν, ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐλευθέρᾳ ἀσκήσει τῶν κατὰ Συνταγματικὴν παραχώρησιν ἀνεγνωρισμένων εἰς αὐτὴν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων, οὔτε δύναται οὔτε ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὴν νὰ δεχθῇ οἱονδήποτε νομοθέτημα τῆς Πολιτείας ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος, ἔστω καὶ σιωπηρῶς περιέχον διάταξιν ἀντίθετον πρὸς τὴν Ἱ. Παράδοσιν ἢ κανόνα δικαίου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας[2].

Ἀρκεῖ νὰ προβάλῃ, ὅμως, ἀπολύτως βεβαιωμένον ὅτι ἡ τοιαύτη διάταξις κανόνος δικαίου, ἕλκουσα τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἐκ τῆς Ἱ. Παραδόσεως ἢ ἐκ νομοθετικῆς ἐπιταγῆς τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δὲν ἀντιβαίνει εἰς ἀντίστοιχον διάταξιν τοῦ Συντάγματος ἢ ἀφ' ἑαυτῆς περιπεσοῦσα εἰς ἀχρηστίαν ἠπράκτησεν ὁλοσχερῶς[3].

ββ. Ὑπὸ τοιούτους νομοθετικοὺς ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, θεμελιώδους περιεχομένου, εἰσάγεται ἐν Ἑλλάδι τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἰσχῦον δίκαιον, ἀποτελοῦν:

ααα. Ἐν ***εὐρείᾳ*** ἐννοίᾳ, σύνολον κανόνων δικαίου δημοσίας τάξεως, λειτουργούντων ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** καὶ ἰσχυόντων ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων

1. Κατὰ τοὺς καν. Α' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 216-217), Β' **Τρούλλου** (Σ.Β. 308-310), Α' **Β' Νικαίας** (Σ.Β. 555-556).

2. Οὕτω καὶ οἱ **Δημοσθ. Τσιβανόπουλος**, Θ', ΙΗ', 608, **Δωρόθεος**, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, Νομοκανικαὶ ἔρευναι, σελ. 18, **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκος**, μν.ἔργ., ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ζ', σελ. 14, 1952.

3. Κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ γνώμην, διδαχθεῖσαν ὑπὸ τῶν **Ν. Ν. Σαριπόλου**, Σύστημα Συντ. Δικαίου, τ. 3, σελ. 310 (δ' ἔκδ.) 1923, **Ἀμ. Ἀλιβιζάτου**, Ὑπάρχουσι δογματικοὶ κανόνες; ἐν τόμῳ εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου, σελ. 475 ἑπ., **Δημ. Πετρακάκου**, ἐν Τεύχει Ὑπουργ. Ἐσωτερικῶν, σελ. 102 ἑπ., 1909, **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου**, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 265, σημ. 3, **Ἰδίου**, Νόμοι καὶ Κανόνες ἐν τῷ δικαίῳ, ἐν Γ.Π., σελ. 48 ἑπ., 1942, καὶ Α.Π. 162/1956, Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΑ', 67-68. Τοῦ ὅλου τούτου θέματος ἐκτεταμένην ἔρευναν ἴδε ἀνωτέρω, τόμ. Α', Μέρος Β' «Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας», συναφῶς δὲ καὶ **Παν. Πουλίτσαν**, Σχέσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ ἐπὶ ἐκλογῆς Ἐπισκόπων, σελ. 224 ἑπ., 1946 (ἔνθα ἀναφέρονται ἐν ἐκτάσει τὰ ἐκτεθέντα ἐπὶ τοῦ θέματος ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἐπιστήμῃ καὶ Νομολογίᾳ).

Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτειακὴ νομοθετικὴ βούλησις πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως συμπίπτει ἀπολύτως πρὸς τὴν ἀνάλογον τοιαύτην περὶ τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως.

Εἰδικώτερον:

I. Οἱ ὑπὸ τοῦ Οὐσιαστικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου περιλαμβανόμενοι καὶ ρυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου, συγκείμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦσι νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἡ ἰσχὺς τῶν ὁποίων ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἔρρωται, ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[1].

II. Οἱ ὑπὸ τοῦ Δικονομικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου περιλαμβανόμενοι καὶ ρυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου, συγκείμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὁμοίου περιεχομένου τοιούτων τοῦ νεωτέρου κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου, τεθειμένων χάριν ἀρτιωτέρας ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης[2], ἀποτελοῦσιν ὡσαύτως νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺς τῶν ὁποίων

1. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1, 3 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10, 28 ἐδ. 4, 55, 59, 65, 72 Κ. ΚΡ.

2. Ἄρθρ. 1 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», καθ' ὃ «*Πρὸς διατήρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας καὶ πρὸς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων εἰς παράπτωμα ὡς πρὸς τὰ χρέη καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν καθίστανται τὰ ἑξῆς Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια*», καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἔννοιαν ***σφόδρα παρεξηγῶν*** ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν **Δωρόθεος**, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 76 ἠρνεῖτο τὴν ἔννοιαν τοῦ ***δημοσίου χαρακτῆρος*** τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας, θεωρῶν τοῦτο ***κακῶς*** ὡς εἶδος ***πειθαρχικοῦ δικαίου*** (περὶ τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τοῦ ὁποίου βλ. εἰδικώτερον **Μιχ. Στασινόπουλον**, Δίκαιον τῶν διοικητικῶν πράξεων, σελ. 143 ἑπ., 1950, **Μιχ. Δένδιαν**, Διοικητικὸν Δίκαιον, σελ. 415, 1952, **Θεμ. Τσάτσον**, Μελέται Διοικητικοῦ Δικαίου, σελ. 75 ἑπ., 1957, **Ἠλίαν Κυριακόπουλον**, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, τ. Γ', σελ. 266 ἑπ., γ' ἔκδ. 1959). Εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα περιέπεσε καὶ ὁ Μητροπολίτης Νουβίας **Ἄνθιμος Σίσκος**, Τὸ Κανονικὸν Δίκαιον καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἀρχὴ nullum crimen et nulla poena sine lege, σελ. 10-11, διακρίνων διαίρεσιν τοῦ Οὐσιαστικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας εἰς ποινικὸν καὶ πειθαρχικόν.

ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἔρρωται, ὑπὸ τοὺς ἰδίους καὶ εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[1].

III. Οἱ ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας περιλαμβανόμενοι καὶ ρυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου ἐν γένει, κατὰ τὸ ἀνωτέρω διαληφθὲν περιεχόμενον αὐτῶν, λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** ὑπὸ ἰδιότητα νομοθετικῶν διατάξεων τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ ἰσχύοντες ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, προβάλλουσι τὸ ***πασίδηλον*** τοῦ ***δημοσίου χαρακτῆρος*** αὐτοῦ, διὰ τῆς ὑψουμένης κατοχυρώσεως τοῦ ***ἀνελέγκτου*** τοῦ νομικοῦ κύρους τῶν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιδομένων ἀποφάσεων.

Διὰ διατάξεων τοῦ τε Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[2], χαρακτῆρος ἐξαιρετικοῦ δικαίου, ὁρίζεται ὅτι μεταξὺ τῶν ***ἐσωτερικῶν*** καθηκόντων (sacra interna) τῆς ἀνωτάτης ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἔνθα αὕτη ἐνεργεῖ περὶ παντὸς ***τελείως ἐλευθέρως*** καὶ ***ὅλως ἀνεξαρτήτως*** ἀπὸ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας, συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ***δικαστικῆς ἐξουσίας*** πρὸς διατήρησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν γένει πειθαρχίας καὶ ἐμπρέπουσαν διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως.

Αἱ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις, καὶ δὴ κατὰ διαδικασίαν καὶ βαθμὸν δικαιοδοσίας ἅτινα ἀμφότερα ἐπιβάλλει ὅτε κανονικὸς καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης[3], ἔχουσι χαρακτῆρα πνευματικοῦ περιεχομένου (sacra

1. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1 ἐπ. ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 1, 3, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10, 28, 55 - 72 Κ.ΚΡ.

2. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 3, 6 Κ.Ν.Ε.Ε., 10, 28, 55 - 72 Κ.ΚΡ.

3. Ἡ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ὁριζομένη διαδικασία ποινικῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου «***κεκλεισμένων τῶν θυρῶν***» (βλ. ἄρθρα 2, 19, 118 § β' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***») δὲν αἴρει τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ ὡς Δικαστηρίου, καθ' ὅσον ἡ περὶ δημοσιότητος διάταξις τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Πολιτείας, καὶ οὐχὶ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀποκλείει τὴν ἐξ εἰδικῶν λόγων διεξαγωγὴν τῆς δίκης κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ λόγῳ βλάβης τῶν ἠθῶν ἐκ τῆς δημοσιότητος ἢ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησια-

interna). Ὡς τοιαῦται δὲ δὲν φέρουσι νομικὸν χαρακτῆρα ἐκτελεστῆς πράξεως τῆς Διοικήσεως, δυναμένης νὰ προσβληθῇ ἐπὶ ἀκυρώσει ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας[1].

βββ. Ἐν ***στενῇ*** ἐννοίᾳ σύνολον κανόνων δικαίου δημοσίας τάξεως, λειτουργούντων ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** καὶ ἰσχυόντων ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἐφ' ὅσον ἡ πολιτειακὴ νομοθετικὴ βούλησις, ἐνεργοῦσα δι' ἐπιταγῶν τοῦ τε Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου, ἔχει ρητῶς ἀναγνωρίσει εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν δύναμιν ὑποχρεωτικῆς ἰσχύος.

Εἰδικώτερον:

I. Οἱ ὑπὸ τοῦ Οὐσιαστικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου περιλαμβανόμενοι καὶ ρυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου, συγκείμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας:

Α. ***Ἀφορῶντες:***

1. ***Κληρικοὺς*** καὶ ***Μοναχούς,*** ἀποτελοῦσι νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, διότι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺς αὐτῶν ἔναντι πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας βιούντων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, ***ἐκδήλως ἔρρωται,*** ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[2].

στικῶν Δικαστηρίων, ὅπου ἡ διαδικασία διεξάγεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, πρὸς οὓς ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὰ ἄρθρα 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος πρέπει νὰ συμμορφοῦται (Ὀλ. Σ.τ.Ε. 2279/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ' 66 - 68, 1954).

1. Οὕτω καὶ Ὀλ. Σ.τ.Ε. 831/1940, 115/1944, 2279/1953, 545/1961, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β' 72, 189, τ. Θ' 66 - 68, τ. ΙϚ' 10 - 12, 1961.

2. Βλ. ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 58, 60 Κ.Ν.Ε.Ε., 130, 132 Κ.ΚΡ., 5, 6 Π.Κ., 102, 153, 154 καὶ ἰδίᾳ 156 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ὁποίων ἐξωφθάλμιως ἐνισχύεται ἡ ἔννοια τοῦ ***δημοσίου χαρακτῆρος*** τῶν κανονικῶν ποινικῶν διατάξεων ἐν Ἑλλάδι, ἐρχομένη εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας κατὰ παρεκτρεπομένων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν. Τοῦτο, διαφεύγει ὅλως τῆς γνωστῆς ὀξείας κρίσεως τοῦ ἐν μακαριστοῖς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν **Δωροθέου,** Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 76 ἐπ., ἄπορον πως χαρακτηρίζοντος τὰς κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, ὑποπιπτόντων εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀπειλουμένας ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ

2. ***Λαϊκούς,*** ἀποτελοῦσι νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ***ἐὰν καὶ ἐφ᾽ ὅσον*** ἡ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺς αὐτῶν ἔναντι πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας βιούντων λαϊκῶν, ***ἐκδήλως ἔρρωται,*** ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου.

Ὡς τοιοῦτοι κανόνες δικαίου νοοῦνται ***ἐκδήλως,*** οἱ ἀφορῶντες εἰς τὴν διατήρησιν τῆς *δογματικῆς πειθαρχίας,* ὡς εὐθέως ἀποβλέποντες εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ***ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος*** καὶ ὡς ἐκ τούτου λειτουργοῦντες ὑποχρεωτικῶς ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος***[1].

Ἕτεροι, ἀναφερόμενοι εἰς ποικῖλα θέματα διατηρήσεως τῆς *κανονικῆς* καὶ τῆς *ἠθικῆς πειθαρχίας,* ὑποχρεωτικοί μεν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος χάριν διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, στεροῦνται ἐκδήλως ***δημοσίου χαρακτῆρος.***

Κανόνες δικαίου, τεθειμένοι ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διαφύλαξιν τῆς εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν λαϊκῶν ἀναφερομένης *κανονικῆς πειθαρχίας*[2], στοιχειοθετοῦντες κανονικὰ ἀδικήματα περὶ τὰς διαπραττομένας ἀδίκους πράξεις ἢ παραλείψεις πέριξ αὐτῆς[3], στεροῦνται ἐκδήλως ***δημοσίου χαρακτῆρος,*** ὡς μὴ λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος,*** ὅπερ κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν δύναται νὰ νοηθῇ προσβαλ-

ποινικοῦ νομοθέτου ποινάς, ὡς φερούσας χαρακτῆρα ἁπλῶς ***πειθαρχικοῦ*** περιεχομένου! Βλ. καὶ κατωτέρω § 51.

1. Βλ. ἄρθρα 1, 2, 14, 43, 47, 64 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 3, 6, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10, 28 Κ.ΚΡ., 5, 6 Π.Κ.

2. Εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 123, 124 ἑπ.

3. Ὡς λ.χ. κανόνες δικαίου, ἀναβλύζοντες ἐκ διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διὰ τῶν ὁποίων τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὁ παραβαίνων τὰ περὶ νηστειῶν τεθεσπισμένα [ΞϚ΄, ΞΘ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 84, 88), καν. Ν΄ Λαοδικείας (Σ.Γ. 217), ΙΗ΄, ΙΘ΄, Γάγγρας (Σ.Γ. 114, 115), ΝϚ΄, ΠΘ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 436, 512 - 513)] ἢ ὁ ἀτάκτως κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐκκλησιαζόμενος [καν. Ε΄, Κ΄ Γάγγρας (Σ.Γ. 104, 117), ΙΑ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259), Π΄ Τρούλλου (Σ.Β. 346 - 347)], κ.ἄ.

λόμενον ἐκ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τῶν διὰ τούτων στοιχειοθετουμένων κανονικῶν ἀδικημάτων.

Ἑτέρωθεν, κανόνες δικαίου, τεθειμένοι ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διαφύλαξιν τῆς εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν λαϊκῶν ἀναφερομένης *ἠθικῆς πειθαρχίας*[1], στοιχειοθετοῦντες κανονικὰ ἀδικήματα περὶ τὰς διαπραττομένας ἀδίκους πράξεις ἢ παραλείψεις πέριξ αὐτῆς[2], στεροῦνται καὶ αὐτοὶ ἐκδήλως ***δημοσίου χαρακτῆρος,*** ὡς μὴ λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος,*** ἅτε τῆς ἐξουσίας πρὸς δίωξιν καὶ κολασμὸν τῶν διὰ τούτων στοιχειοθετουμένων κανονικῶν ἀδικημάτων ἀνηκούσης καὶ μόνον εἰς τὸν φορέα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, τὴν Πολιτείαν.

Β. ***Ἀναφερόμενοι:***

1. Εἰς τὴν ρύθμισιν θεμάτων κεφαλαιώδους σημασίας καὶ ἐκ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἐν προβολῇ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπιτρεπτῶς συμπληροῦνται ὑπὸ τῶν οἰκείων διατάξεων κανόνων δικαίου τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικος[3], ἐὰν ὅμως καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἡ τοιαύτη συμπλήρωσις προβάλλῃ ἀφ᾽ ἑαυτῆς

1. Εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 97, 98, 100 ἑπ.

2. Ὡς λ.χ. κανόνες δικαίου, ἀναβλύζοντες ἐκ διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, διὰ τῶν ὁποίων τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὁ διαπράττων τὰ ἀδικήματα τοῦ ***φόνου*** [καν. Ζ΄, Η΄, ΝϚ΄, ΝΖ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 112 - 114, 215), Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)], τῆς ***μοιχείας*** [καν. Θ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121), Δ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)], τῆς ***ἐπιορκίας*** (καν. ΞΔ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221), τῆς ***μαγείας*** [καν. Ζ΄, ΞΕ΄, ΟΒ΄, ΠΓ΄ Μ. Βασιλείου (Σ Δ. 110, 221, 232, 250), Γ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 306 - 307), ΚΔ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 66), ΛϚ΄ Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), ΞΑ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443)], κ.ἄ. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι΄, σελ. 291 διδάσκοντα τὸ αὐτό.

3. Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ προσφυγὴ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἀπετέλει σχεδὸν ***κανόνα,*** ὡς διδάσκει ἡμᾶς ὁ Νομοκάνων τοῦ Φωτίου (Σ.Β. 58 ἑπ.) καὶ τὸ ἑρμηνευτικὸν ἔργον τῶν Κανονολόγων, ἰδίᾳ τοῦ Βαλσαμῶνος [Σ.Α. 61 - 63 ***(σιμωνία)***, Β. 86 ***(ἁρπαγή)***, 447 ***(μαγεία)***, 508 - 510 ***(μοιχεία καὶ πορνεία)***, 684 - 685 ***(ἱεροσυλία)***, Δ. 115 - 116 ***(φόνος)***, 231 - 232 ***(συμμετοχή)*** κ.ἄ.], ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν [Σ.Γ. 56 ***(κτηνοβασία)*** κ.ἄ.], Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα (Σ.Ϛ. 57 ἑπ.).

ἀναγκαία διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ' ἀκρίβειαν λειτουργίαν τῆς ***δικαστικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς[1], ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιβεβλημένην ἐπιφύλαξιν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκ δικαστικοῦ καθήκοντος γινομένη ἐνέργεια δὲν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας[2], βασικῶς κατευθύνοντος τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** αὐτῆς[3].

2. Εἰς τὴν ρύθμισιν ἰδίων θεμάτων, ἐν προβολῇ λαϊκοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, συμπληροῦνται ὡσαύτως ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντας ὅρους καὶ περιορισμούς.

II. Οἱ ὑπὸ τοῦ Δικονομικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου περιλαμβανόμενοι καὶ ρυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου, συγκείμενοι ἐκ νομοθετικῶν ἐπιταγῶν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὁμοίου περιεχομένου τοιούτων τοῦ νεωτέρου κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου:

Α. ***Ἀφορῶντες:***

1. ***Κληρικοὺς*** καὶ ***Μοναχούς,*** ἀποτελοῦσι νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, διότι ἡ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺς αὐτῶν ἔναντι πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐντὸς τῶν διοικητικῶν ὁρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης βιούντων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, ***ἐκδήλως ἔρρωται,*** ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[4].

2. ***Λαϊκούς,*** ἀποτελοῦσι νομοθετικὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ***ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον*** ἡ ὑποχρεωτικὴ ἰσχὺς αὐτῶν ἔναντι πάντων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας βιούντων λαϊκῶν, ***ἐκδήλως ἔρρωται,*** ὑπὸ τοὺς εὐθὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας θεμελιώδεις ὁρισμοὺς καὶ περιορισμούς, ὑπό τε τοῦ Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[1].

1. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Γνωμοδότησις ἐν Θ. ΙΖ', 2, Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Γνωμοδότησις, ἐν Ε.Ε.Ν. τ. Ζ', 71, Μιλτ. Βολανάκην, Γνωμοδότησις, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ', 119 - 120, Δωρόθεον, Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 76 ἐπ.

2. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 12 Π.Κ.

3. Εἰδικώτερον κατωτέρω § 5.

4. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1 ἐπ. ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 10 ἐδ. 2, 55 - 72 Κ.ΚΡ.

Ὡς τοιοῦτοι κανόνες δικαίου νοοῦνται ***ἐκδήλως,*** οἱ προβλέποντες σαφῶς περὶ τρόπου ἀσκήσεως τῆς ποινικῆς διώξεως καὶ ἐκδικάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, διαπραχθέντος ὑπὸ λαϊκοῦ καὶ ἀναφερομένου εἰς παράβασιν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, τεθειμένων πρὸς διατήρησιν τῆς ***δογματικῆς πειθαρχίας***[2].

Β. ***Ἀναφερόμενοι:***

1. Εἰς τὴν ρύθμισιν θεμάτων περὶ τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας, ἐν προβολῇ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπιτρεπτῶς συμπληροῦνται ὑπὸ τῶν οἰκείων διατάξεων κανόνων δικαίου τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἐὰν ὅμως καὶ ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη συμπλήρωσις προβάλλῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἀναγκαία διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπονομὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης[3], ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιβεβλημένην ἐπιφύλαξιν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκ δικαστικοῦ καθήκοντος γινομένη ἐνέργεια δὲν ἐξέρχεται ἐκ τῶν βασικῶν κανόνων δικαίου, οὓς ἔθηκεν ὅ τε κανονικὸς καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ λειτουργίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας[4].

2. Εἰς τὴν ρύθμισιν ἰδίων θεμάτων, ἐν προβολῇ λαϊκοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ***οὐδεμία*** χωρεῖ ἐπιτρεπτῶς συμπλήρωσις ὑπὸ τῶν οἰκείων διατάξεων κανόνων δικαίου τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, ἅτε μὴ προβλεπομένων νομοθετικῶς τῶν περὶ τῆς λήψεως καὶ ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τούτου.

III. Οἱ ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας περιλαμ-

1. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10, 28 Κ.ΚΡ.

2. Ἄρθρα 3, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10, 28 Κ.ΚΡ.

3. Ὡς λ.χ. εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἄρθρων 53, 159 τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » προβλεπομένας περιπτώσεις.

4. Εἰδικώτερον ὅρα κατωτέρω § 129 ἐπ.

βανόμενοι καὶ ῥυθμιζόμενοι κανόνες δικαίου ἐν γένει, κατὰ τὸ ἀνωτέρω διαληφθὲν περιεχόμενον αὐτῶν, λειτουργοῦντες ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος*** ὑπὸ ἰδιότητα νομοθετικῶν διατάξεων τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ ἰσχύοντες ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, διὰ τὰς ὑπ' αὐτῶν προβλεπομένας ἀξιοποίνους πράξεις πεδίον ἐφαρμογῆς ἔχουσι:

Α. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, ἀνεξαρτήτως τῆς ἰθαγενείας τοῦ ὑπαιτίου, ὡς ἡμεδαποῦ ἢ ἀλλοδαποῦ ἢ ἀπόλιδος. Ἀρκεῖ οὗτος κατὰ τὸν χρόνον τελέσεως τῆς πράξεως νὰ εἶναι Ὀρθόδοξος Χριστιανός, ὑφ' οἱανδήποτε τελῶν ἰδιότητα, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ οἱασδήποτε ὁμοδόξου Ἐκκλησίας, δογματικῶς καὶ κανονικῶς ὑπαγομένης εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον κλῆμα[1].

Πᾶσα μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἀποβολὴ ὑπὸ τοῦ ὑπαιτίου τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενίας ἢ τῆς ἐν Ἑλλάδι κατοικίας ἢ τῆς ἰδιότητος τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ κολασμοῦ αὐτῆς[2].

Ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων βασικῶς ὁρίζονται τὰ κατὰ τὸν νόμον προβλεπόμενα τοιαῦτα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος[3].

Κατ' ἐξαίρεσιν:

1. Διὰ τὴν περιοχὴν τῆς νήσου Κρήτης ὁρίζονται τὰ κατὰ τὸν

---

1. Ἄρθρ. 7, 23 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 Κ.ΚΡ.

2. Ἄρθρα 5, 16, 17 Π.Κ., ἐφ' ὧν βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 308 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 57 - 58, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 17 ἑπ.

3. Ἄρθρα 3, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 1, 10, 11, 17, 23, 28, 30 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***».

νόμον προβλεπόμενα τοιαῦτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ ἐν ΚΠόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου[1].

2. Διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Δωδεκανήσου, ὁρίζεται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ ἐν ΚΠόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἀκόμη κανονικῶς ὑπάγονται αἱ αὐτόθι Ἱ. Μητροπόλεις[2].

3. Διὰ τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, προκειμένου μὲν περὶ κανονικῶν ἀδικημάτων διαπραττομένων ὑπὸ Μοναχῶν, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων ἀνηκόντων εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἄθωνος, διαφευγόντων κανονικῶς τὸν ἔλεγχον τῶν αὐτόθι λειτουργούντων Μοναστηριακῶν Δικαστηρίων, ὁρίζεται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ ἐν ΚΠόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προκειμένου δὲ περὶ κανονικῶν ἀδικημάτων διαπραττομένων ὑπὸ Μοναχῶν ἢ Κληρικῶν μὴ ὑπαγομένων εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἄθωνος, ὁρίζονται τὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἣν ὑπάγονται κανονικῶς οὗτοι καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους διαβιβάζει τὸν σχηματισθέντα φάκελλον δικογραφίας μετὰ συγκέντρωσιν τοῦ ἀπαραιτήτου περὶ τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ[3].

4. Διὰ τὴν περιοχὴν τῆς νήσου Κύπρου, τῆς ὁποίας τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα φέρει μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἐθνικότητα οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν, ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν αὐτόθι διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων βασικῶς ὁρίζονται κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν τὰ προ-

---

1. Ἄρθρα 10 ἐδ. 10, 28 ἐδ. 4, 55 - 72 Κ.ΚΡ., ἔνθα διατάξεις ἀνάλογοι τοῦ περιεχομένου τῶν ἄρθρων 7, 23 τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» δὲν περιλαμβάνονται, ὁπότε θὰ δεχθῶμεν ὅτι εἰς περίπτωσιν ἀδικοπραγοῦντος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, μὴ ὑπαγομένου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης, θὰ ἰσχύσῃ τὸ μέτρον τῆς ***παραπομπῆς*** πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως εἰς τὴν προϊσταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τούτου.

2. Βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Τὸ κανονικὸν δικαίωμα ἐποπτείας τῆς ἐν ΚΠόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἡ διοικητικὴ ὑπαγωγὴ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Δωδεκανήσου καὶ τῆς ἡμιαυτονόμου Ἐκκλησίας Κρήτης, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ' σελ. 177 ἑπ., 1954, Γνωμοδότησιν 5/1951 τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου Δημ. Κιουσοπούλου, Ποιν. Χρ. τ. Α', 99.

3. Ἄρθρα 41, 42, 44, 47, 51, 52, 71 Κ.Χ.Α.Ο., 9 Ν.Δ.Α.Ο., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω τ. Δ' «τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν», σελ. 473 ἑπ.

βλεπόμενα τοιαῦτα ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου[1].

Β. Τὸ ἔδαφος πάσης Ἐπικρατείας τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν χρόνον τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ὁ ὑπαίτιος ἔχει τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν, καὶ ἂν ἀκόμη πρὸ τῆς τελέσεως ἦτο ἀλλοδαπὸς ἢ καὶ ἂν ἀπέβαλε τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως. Ἀρκεῖ οὗτος κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον νὰ εἶναι Ὀρθόδοξος Χριστιανός, ὑφ' οἱανδήποτε τελῶν ἰδιότητα, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἢ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Δωδεκανήσου ἢ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Πᾶσα μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποβολὴ ὑπὸ τοῦ ὑπαιτίου τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας ἢ τῆς ἐν Ἑλλάδι κατοικίας ἢ τῆς ἰδιότητος τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ κολασμοῦ τοῦ δράστου[2].

Ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων ὁρίζονται τὰ κατὰ τὸν νόμον προβλεπόμενα τοιαῦτα διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ***ἐντὸς*** τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας διαπραττομένων ὁμοίων τοιούτων.

Β' ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἄσκησις τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας.

§ 5. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Θεόθεν ὡρίσθη ὅτι, ***πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς***[3].

Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, εἶναι καὶ ὀργανισμὸς ζῶν[4], ὑπόχρεως εἰς

1. Ἄρθρα 1, 9 - 11, 33 - 37 Κ.ΚΥ.
2. Ἄρθρα 6, 16, 17 Π.Κ., ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α' Γενικὸν Μέρος, σελ. 20 ἑπ.
3. Ματθ. ΙϚ', 18 - 19.
4. Εὐρύτερον βλ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἐπό-

δρᾶσιν καὶ κίνησιν ἐντὸς πλαισίων νομοθετικοῦ καθεστῶτος, θείου καὶ ἀνθρωπίνου περιεχομένου, τεθέντος ὑπὲρ καὶ χάριν αὐτῆς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπαρέγκλιτος τήρησις, οὖσα κατὰ πάντα τρόπον ἐπιτεταγμένη, ἐγγυᾶται τὴν ἐντὸς αὐτῆς διατήρησιν ἀμιγοῦς καταστάσεως πραγμάτων γνησίας κανονικῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας.

Ὡς ἐκ τούτου, βασίμως ὑπολογίζουσα ὅτι ***ἐκτὸς*** τῶν ὁρίων τοῦ νόμου δὲν νοεῖται κοινωνικὴ τῶν ἀνθρώπων διαβίωσις, οὔτε δὲ καὶ ὑπάρχει πλὴν τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν νόμον καὶ τῆς τηρήσεως αὐστηρᾶς πειθαρχίας, μόνων ἐχεγγύων διατηρήσεως καὶ ἐπιβιώσεως παντὸς θεσμοῦ, ἄλλη τις ἀνάλογος ἐγγύησις ἐπὶ σκοπῷ προκοπῆς καὶ προόδου[1], ἀξιοῖ ἐπιτακτικῶς τὴν ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν μελῶν ὑπακοὴν εἰς τὸ περὶ ταύτης τεθειμένον νομοθετικὸν καθεστὼς κατὰ πάντα ἀναντίλεκτον[2].

α. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ αὕτη, ἀποτελοῦσα ἀξίωμα εἰς τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐγγυᾶται βασικῶς τὴν ἐμπέδωσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἑπόμενος πρὸς τὴν θείαν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου περὶ λειτουργίας καὶ ἐφαρμογῆς τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας[3], τίθησι κανόνας δικαίου, διὰ τῶν διατάξεων

ψεως ὀρθοδόξου, ἐν ΘΕ. τ. ΚΑ', σελ. 28 ἑπ., 1950, ἰδίου, Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, σελ. 86 ἑπ., 1955.

1. Ρωμ. ΙΓ', 5 - 6 « *Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν* », Α' Πέτρου, Β', 13 - 16.
2. Καν. Α' Τρούλλου (Σ.Β. 302) « ...*Ἀρχὴν τῶν ἱερῶν ποιούμενοι λόγων, χάριτι θείᾳ, ὁρίζομεν ἀκαινοτόμητόν τε καὶ ἀπαράτρωτον φυλάττειν τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν* », καν. Β' Τρούλλου (Σ.Β. 308 - 310) « *Ἐπισφραγίζομεν πάντας τοὺς ἱεροὺς κανόνας... Εἰ δέ τις ἀλῷ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ᾧ περ πταίει θεραπευόμενος* », καν. Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556) « *Ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος, τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἓξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν. Ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα. Καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν· οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν· οὓς δὲ ἐπιτιμίῳ παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν* ».
3. Ματθ. ΙΗ', 15 - 17.

τῶν ὁποίων διέπεται ὅ τε θρησκευτικὸς καὶ ὁ ἠθικὸς βίος τῶν μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἐντὸς τοῦ καθεστῶτος αὐτῆς, καθορίζει ἐπιταγὰς καὶ ἐπιβάλλει ἀπαγορεύσεις ἐπὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος τὴν λειτουργίαν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, οὕτω διαφυλάσσων ἐκ παντὸς κινδύνου διασαλεύσεως τὴν δογματικήν, τὴν κανονικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν πειθαρχίαν.

Ἀκολούθως δέ, ἐμπιστεύεται τὴν εὐθύνην περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ἐπιταχθέντων, εἴτε ὑπὸ τύπον ἐπιταγῶν εἴτε ὑπὸ τύπον ἀπαγορεύσεων, εἰς τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἡγεσίας, ἀναθεὶς εἰς τὴν ἐν αὐτῇ νομίμως ἱδρυμένην καὶ λειτουργοῦσαν δικαστικὴν ἐξουσίαν τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐλέγχου, τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἐκδικάσεως τῶν διαπραττομένων ἀδίκων πράξεων, ὡς καὶ τῆς καταγνώσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀπειλουμένων ποινῶν καὶ κυρώσεων κατὰ παντὸς παραβάτου, ἐν ἑνὶ λόγῳ τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅθεν, ὁ σκοπὸς διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἣν συμβολίζει ἐν παντὶ ἡ ἐμπέδωσις τῆς δογματικῆς καὶ κανονικῆς πειθαρχίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀκριβείας, συμφώνως πρὸς τὰ πρὸς τοῦτο τεθειμένα περὶ ἑνὸς ἑκάστου εἰδικῶς θέματος ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἀείποτε ὑπὸ τὴν συνεχῆ ἐποπτείαν καὶ τὸν ἔναντι παντὸς δίκαιον ἔλεγχον τῆς ἁρμοδίας καὶ ἐντεταλμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀποτελεῖ ἔκπαλαι τὴν νόμιμον αἰτίαν λειτουργίας τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

β. Ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, ὁπότε ἡ κανονικὴ νομοθεσία περιορίζεται εἰς ὅσα ἐπιτάσσει καὶ ἀπαγορεύει ὁ θεῖος Λόγος, διὰ τῆς πράξεως προβάλλει λειτουργοῦσα ἐκδήλως ἡ ***ποινικὴ ἐξουσία*** τῆς Ἐκκλησίας[1].

Ἀφ᾿ ὅτου δὲ ὁ Χριστιανισμὸς ἀποτελεῖ τὴν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ νέου Ρωμαϊκοῦ Κράτους[2] καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ νόμου

---

1. Πράξ. Ε΄, 1-11, Α΄ Κορινθ. Ε΄, 1-13, Ϛ΄, 1-16.

2. Cod. Theod. XVI. 1. 2 (τὸ ἀπὸ 27ης Φεβρουαρίου 380 ἔδικτον τοῦ Μ. Θεοδοσίου, παρὰ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκῳ, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 84[1]).

τῆς Πολιτείας ἀναγνωρίζεται ὡς ἐθνωφελῶς λειτουργοῦσα ἐντὸς τοῦ πολιτειακοῦ καθεστῶτος δημοσία δύναμις, ἡ ἄσκησις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας δι᾿ ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας ἐντὸς αὐτῆς τοῦ θεσμοῦ τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ὑψοῦται εἰς ἔργον οἰκοδομῆς ἀναγκαῖον καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ συνεστημένον, τὸ μὲν πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ κανονικῆς πειθαρχίας[1], τὸ δὲ πρὸς ἠθικὴν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ τε σκοποῦ καὶ τῆς δημοσίας τάξεως τῆς Πολιτείας[2].

αα. Διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας κατοχυροῦται ἔναντι πάσης κακοδιδασκαλίας τὸ δογματικὸν περιεχόμενον τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους.

Τὸ δογματικὸν περιεχόμενον τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως δὲν ἀποτελεῖ ἀφῃρημένην καὶ ἐλευθέραν ἔννοιαν, ἐπιτρεπομένην νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ διδαχθῇ ποικίλως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ὑπὸ παντός. Ἀλλὰ λαμβάνει σαφῆ καὶ ὡρισμένην μορφήν, τεθειμένην ἐντὸς δογματικῶν καὶ κανονικῶν πλαισίων ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων καὶ κατωχυρωμένην δι᾿ ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας[3], ὧν τὸ ἀδιαμφισβήτητον κῦρος διασφαλίζεται καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου[4].

---

1. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γόητρον αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν αἱρετικῶν, ὡς ἐπιτάσσει ὁ Μ. Βασίλειος, καν. Ϛ΄ (Σ.Δ. 108) « *...τοῦτο γὰρ (τὸ αὐστηρῶς κολάζειν τὴν πορνικὴν συνάφειαν) καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀσφάλειαν λυσιτελές, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς οὐ δώσει καθ᾿ ἡμῶν λαβήν, ὡς διὰ τὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἄδειαν ἐπισπωμένων πρὸς ἑαυτούς* ».

2. Ν. Ϛ΄ πρ. « *Μέγιστα ἐν ἀνθρώποις ἐστὶ δῶρα τοῦ Θεοῦ, παρὰ τῆς ἄνωθεν δεδομένα φιλανθρωπίας, ἱερωσύνη τε καὶ βασιλεία* », Ἐπαναγωγή, Γ΄ η΄ (J.G.R. τ. Β΄ 242) « *Διὸ καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνη καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνη καὶ συμφωνία* », Μανουὴλ Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ ΟϚ΄ [(1145 ἢ 1160 ἢ 1175) J.G.R. τ. Α΄ 424-425] « *Ὡς ἂν οὖν καλῶς περιφυλαχθῶσι καὶ σεβασθῶσιν ἥ τε μεγαλειότης τῶν βασιλικῶν τε καὶ ἀρχιερατικῶν διαταγμάτων καὶ ἡ τῶν νόμων καὶ ἡ τῶν κανόνων ἀκρίβεια* », πλείω βλ. εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 84 ἑπ.

3. Δ.Σ.Μ. τ. Α΄ σελ. 122 ἑπ., 130 ἑπ., 154 ἑπ., 173 ἑπ., 185 ἑπ., 221 ἑπ., 227 ἑπ., 238 ἑπ.

4. C.I. 1-8 « De Summa Trinitate, et Fide Catholica », Ν. ΡΛΒ΄, Β. Α.α΄-νη΄ « *περὶ τῆς ἀνωτάτω Τριάδος καὶ πίστεως καθολικῆς καὶ περὶ τοῦ μηδένα τολμᾷν*

Ἡ ἔξοδος ἐκ τῶν οὑτωσὶ ἀποφασισθέντων ῥητῶς ἀπαγορεύεται εἰς πᾶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διασφάλισις δὲ τοῦ τεθέντος περὶ τούτων κανόνος δικαίου ἀποτελεῖ θέμα ἁρμοδιότητος τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, ἥτις κατὰ πᾶσαν παρουσιαζομένην ἐκτροπὴν λειτουργεῖ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου καὶ ἀσκοῦσα τὸ δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλει τὰς ἐκ τοῦ νόμου προβλεπομένας καὶ ἀπειλουμένας κυρώσεις καὶ διατηρεῖ ἀκλόνητον καὶ ἀλώβητον τὴν δογματικὴν πειθαρχίαν[1].

ββ. Ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ ἠθικὸς βίος τῶν μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν Κληρικῶν, τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, ἀποτελεῖ ὡσαύτως θέμα ῥυθμίσεως ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν. Οἱαδήποτε ἐκδήλωσις τοῦ Χριστιανοῦ, βιοῦντος ἐκκλησιαστικῶς, ἔχει ὑπὸ τούτου δεξιῶς ἐρευνηθῆ. Καὶ δὲν ἀφίεται ἐλευθέρα, ἀλλὰ διέπεται καὶ αὐτὴ ὑπὸ κανόνων δικαίου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἔχει ἀποτελέσει εἰδικὸν θέμα ἐρεύνης καὶ νομοθετικῆς ῥυθμίσεως ἡ ἰδιαιτέρα θέσις τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν Μοναχῶν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, διότι ἡ διατήρησις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας συμβάλλει μοναδικῶς εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς λειτουργίας τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως.

γγ. Περὶ πάντων τούτων ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἔχει δημιουργήσει καὶ ἐπιβάλλει ἴδιον νομοθετικὸν καθεστώς, ἡ διατήρησις καὶ ἐπιβίωσις τοῦ ὁποίου τυγχάνει βασίμως ἐμπεπιστευμένη εἰς τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, ἥτις καὶ ᾧδε κατὰ πᾶσαν παρουσιαζομένην ἐκτροπὴν λειτουργεῖ συμφώνως πρὸς τὰς τεθεσπισμένας κανονικὰς διατάξεις καὶ ἀσκοῦσα τὸ δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλει τὰς ἐκ τοῦ νόμου

περὶ αὐτῆς δημοσίως ἀμφισβητεῖν», Β. Ε.γ.β. «*Θεσπίζομεν τοίνυν, τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἑπτὰ συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας*» (C.I. 3. 44, N. ΡΛΑ', 1).

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 77, 78.

προβλεπομένας καὶ ἀπειλουμένας κυρώσεις καὶ διατηρεῖ ἀκλόνητον τὴν κανονικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν πειθαρχίαν[1].

§ 6. Ἡ βούλησις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἀποτελοῦσα τὸ αἴτιον πρὸς σύστασιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, σαφέστερον ἔτι ἐκδηλοῦται διὰ τῆς προβολῆς τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἐν τῇ πράξει λειτουργίας αὐτῆς.

Τοῦτο καθίσταται φανερὸν διὰ τῆς ***ἔργῳ*** ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ἀποσκοπούσης βασίμως καὶ σταθερῶς εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐν τῇ πράξει ὁλοκληροῖ ἡ δίωξις καὶ ὁ κολασμὸς τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἀπειλουμένων ποινῶν καὶ κυρώσεων κατὰ τοῦ πράττοντος ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ νόμου ἢ παραλείποντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀδικοπραγήσαντος πιστοῦ[2], ὁλοκληροῦται πλήρως ἡ ἐπιταγὴ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως.

α. Τοῦτο μέν, διότι διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου ἱκανοποιεῖται τὸ γόητρον τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκαθίσταται ἡ διαταραχθεῖσα γαλήνη τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως καὶ ὑψοῦται τὸ κῦρος τοῦ νόμου, ὁ πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφειλόμενος σεβασμὸς τυγχάνει κατὰ τρόπον ἀναντίλεκτον ἐπιβεβλημένος εἰς πᾶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Ἀλλ' ἔτι περισσότερον, πλήττεται ἡ ἁμαρτία, πατάσσεται ἡ ἀνευλαβὴς διάθεσις καὶ καταδιώκεται τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ, ἀείποτε ἐλλοχεῦον κατὰ τοῦ σωτηριώδους διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔργου τῆς Ἐκκλησίας[3].

---

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 85 - 96.

2. Ματθ. Ε', 38 - 39, Ζ', 1 - 3 «*Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν*», Λουκᾶ, Ϛ', 37 - 39 «*Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε... τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ, ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν*», Κολασ. Γ', 25 «*Τῷ γὰρ Κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε· ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία*».

3. Ματθ. Ϛ', 13, ΚϚ', 41, Λουκᾶ, ΙΑ', 4, ΚΒ', 40, 46, Ἰωάνν. ΙΖ', 15, Α' Κορινθ. Ι', 13, Β' Θεσσαλ. Γ', 3.

β. Τοῦτο δέ, διότι διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου ἀποσκοπεῖταί τι τὸ πνευματικώτερον καὶ ἀνώτερον, ***ἡ διόρθωσις τοῦ ἁμαρτήσαντος.***

Ἡ ἱκανοποίησις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου δὲν ὁλοκληροῦται διὰ τοῦ κολασμοῦ ἁπλῶς τοῦ δράστου. Ἀλλά, συμπολιτευομένη πρὸς τὸν βασικὸν σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας[1], κατευθύνεται πρὸς τὸ ἄριστον μέτρον τῆς παντὶ σθένει ***βελτιώσεως τοῦ ἀποπλανηθέντος,*** ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς καταγιγνωσκομένης, ἀναλόγως πρὸς ἑκάστην περίπτωσιν, ποινῆς[2].

Ὁ σκοπὸς δημιουργίας τῆς κανονικῆς ποινικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς συστάσεως τῆς ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης λειτουργούσης Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης δὲν ἐξαντλεῖται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ***μέτρου τῆς ἐκδικήσεως,*** ὅπερ κατά τινα τρόπον συμβολίζει τὸν σκοπὸν κολασμοῦ τοῦ δράστου. Διότι ἡ λαβοῦσα χώραν παράβασις, ἤτοι τὸ ***κανονικὸν ἀδίκημα,*** δὲν θεωρεῖται πλήρως ἐπανορθουμένη διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ ἁμαρτήσαντος, ὁπότε ἱκανοποιεῖται καὶ μόνον ὁ νόμος, ἐπιρρώνυται ἡ ἰδέα τοῦ τραυματισθέντος δικαίου καὶ παγιοῦται ἡ διαταραχθεῖσα γαλήνη τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἥτις ἀποτελεῖ ὅρον ἀπαράβατον πρὸς διατήρησιν τῆς εὐημερίας καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος.

Δέον νὰ ἐπιτευχθῇ καί τι μεῖζον τούτων. ***Ἡ διόρθωσις τοῦ ἁμαρτήσαντος.*** Ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς δέον ἵνα ἐπιφέρῃ ἐν ἡμέρᾳ τινὶ τὸ θαυμάσιον ἀποτέλεσμα τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ δράστου, τῆς ἐπανακτήσεως τῶν ἀπολεσθέντων ἀγαθῶν[3], ἣν συνιστᾷ καὶ μόνον ἡ ἐπαναφορὰ

1. Β' Κορινθ. ΙΓ', 9 - 10 « ...*Κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐ εἰς καθαίρεσιν* ».

2. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 190) « *Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια οὐκ εἰσὶ κολαστικά, ἀλλὰ ἁγιαστικὰ καὶ ἰατρευτικά... Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος κολάζει, οὐ θεραπεύει* », ἐν ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΜΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 190) περὶ τοῦ φονεύοντος ἐν ἀμύνῃ **λαϊκοῦ**. Βλ. καὶ ἄρθρον 13 Κ.ΚΥ.

3. Ἐν τούτῳ ἔγκειται καὶ ἡ ὑπερτάτη τοῦ Κυρίου ἐντολή : « *Ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ· καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σὲ καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρὸς σὲ λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ* », Λουκᾶ, ΙΖ', 3 - 5.

τούτου ἐντὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ τῆς ἀκριβείας[1].

«*Ἐκεῖνο δὲ ἐπὶ πᾶσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ὅτι τοὺς ὁτιοῦν ἀδικοῦντας οὐχ ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγενημένων κολάζομεν (τίς γὰρ ἂν γένοιτο μηχανὴ μὴ γεγενῆσθαι τὰ πεπραγμένα;)· ἀλλ᾽ ὅπως ἂν ἢ αὐτοὶ πρὸς τὸ λοιπὸν ἀμείνους γένοιντο ἢ ἑτέροις ὑπάρξειαν τοῦ σωφρονεῖν παράδειγμα*», διδάσκει ὁ θεοφάντωρ Ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας[2].

Καὶ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ πέπρωται νὰ ἀποτελέσῃ τύπον κανόνος δικαίου διὰ τὸν ἐν τοῖς κατόπιν κανονικὸν νομοθέτην[3], ἐπιτάσσοντα :

«*Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν δεσμεῖν καὶ λύειν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἁμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφὴν ἑτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν*

1. Μ. Βασιλείου, καν. Γ' (Σ.Δ. 100) « *Καθόλου δὲ ἀληθέστερον ἐστὶν ἴαμα, ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναχώρησις* », Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α' (Σ.Δ. 295) « *Πτῶσις δέ ἐστιν ἡ ἁμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρτίας ἀνόρθωσις... καὶ τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σώζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπεξενώθησαν* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 249) « *Διὸ χρεὼν ἐστι τὰ περὶ τούτων ἀκριβῶς ἐξετάζεσθαι, καὶ ἀξίως θεραπεύεσθαι* ».

2. Μ. Βασιλείου, Ἐπ. ΡΙΒ' πρὸς Ἡγεμόνα Ἀνδρόνικον (M.P.G. τ. 32 c. 522 - 523). Ὁ Μ. Βασίλειος, σπουδάσας ἐν Ἀθήναις, ἔχει ὑποστῆ πλήρη τὴν ἐπιρροὴν τῆς φιλοσοφικῆς διδασκαλίας τοῦ Πλάτωνος, Νόμοι, ΙΑ', 934 Α - Β, ἰδίου, Γοργίας, 478 D, διαφωτίζοντος ὅτι ἡ περὶ τῆς δικαιολογητικῆς βάσεως καὶ τῶν σκοπῶν τῆς ποινῆς ὀρθὴ καὶ ἐπιβεβλημένη λύσις εἶναι « *ἡ ἐν τῇ ποινῇ σύνθεσις γενικῆς καὶ εἰδικῆς προλήψεως, ἤτοι ἡ προσαρμογὴ τῆς ποινῆς τόσον in abstracto ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, ὅσον καὶ in concreto ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀφ' ἑνός μεν εἰς τὴν βαρύτητα τοῦ ἐγκλήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου* », ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 37 - 39.

3. Ἴδε καὶ Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α' (Σ.Δ. 295 - 296) « *Ὥσπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς τέχνης εἷς ἔστι, τὸ ὑγιᾶναι τὸν κάμνοντα, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐπιμελείας διάφορον (κατὰ γὰρ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀῤῥωστημάτων καταλλήλως καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων προσάγονται) οὕτω, πολλῆς οὔσης καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαίως πολυειδὴς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν* », Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Κεφάλαιον Κανονικὸν (Σ.Δ. 387) « *Οὐχ ἁπλῶς πρὸς τὸ τῶν ἁμαρτημάτων μέτρον δεῖ τὴν ἐπιτιμίαν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἁμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως, μήποτε ῥάψαι τὸ διεῤῥωγὸς βουλόμενος, χεῖρον τὸ σχίσμα ποιήσῃς, καὶ ἀνορθῶσαι τὸ καταπεπτωκὸς σπουδάζων, μείζονα ἐργάσῃ τὴν πτῶσιν* ».

προσάγειν τῷ ἀῤῥωστήματι... ***Καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως***, *μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν*... ***Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς χρή***, *καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συνηθείας· ἕπεσθαι δέ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερὸς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος*»[1].

Ὅθεν, ἐκτὸς τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διαταραχθείσης γαλήνης τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ὡς ἐκ τῆς διὰ τοῦ πραχθέντος ἁμαρτήματος διασαλευθείσης ἐν αὐτῇ δογματικῆς ἢ κανονικῆς ἢ ἠθικῆς πειθαρχίας, ἡ προσπάθεια ***πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἁμαρτήσαντος*** καὶ ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ***οὐχὶ ἁπλῶς ὁ κολασμὸς τούτου***, ἀποτελεῖ κυρίως τὸ ἀντικείμενον τοῦ περιεχομένου τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτο δ᾿ ἐπιτυγχάνεται τὸ μὲν διὰ τοῦ τρόπου ἐπιβολῆς τῆς ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς, τὸ δὲ διὰ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς ἐν τῇ πράξει, εἰς βαθμὸν ὥστε διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῶν πρὸς καιρὸν κυριαρχησασῶν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δράστου ἁμαρτωλῶν διαθέσεων, δυνηθῇ οὗτος, — διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐπιβληθείσης κυρώσεως καὶ κυριαρχούμενος ὑπὸ ψυχολογικοῦ καθεστῶτος, ὑπαγορεύοντος εἰς αὐτόν, εἰ δυνατὸν συνεχῶς, τὴν ἠθικὴν ἀνάγκην νὰ ἀναλογισθῇ τὸν βαθμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ὑπ᾿ αὐτοῦ διαπραχθείσης ἁμαρτίας—, εὐχερῶς νὰ ἀνανήψῃ καὶ ἐπικαλεσθῇ ὀψέποτε τὴν ἐπιείκειαν τῆς Ἐκκλησίας[2]. Πρὶν ἢ δὲ ἀκόμη ὁλοκληρωθῇ ὁ χρόνος τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐκτελουμένης ὑπ᾿ αὐτοῦ ποινῆς, ἐπιτύχῃ νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῶν ἀπὸ ταύτης ἀνατελλουσῶν κυρώσεων[3].

γ. Ἄξιον ἰδιαιτέρας ὧδε μνείας εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι

1. Καν. ΡΒ′ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550).

2. Καθάπερ καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν ἔγραφε πρὸς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ περὶ τῶν ἀτάκτως ἐν αὐτοῖς διαγόντων (Β′ Θεσσαλ. Γ′, 14) « *Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν* ».

3. Ἴδε καὶ Ἀλ. Βαμβέτσον, Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῶν Ὀρθοδόξων, σελ. 96, 97 ἑπ., 1911.

ἐχρειάσθη νὰ παρέλθωσιν αἰῶνες ἵνα καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, εἰς τὴν σύγχρονον ἣν διανύομεν ἐποχήν, προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, τουτέστιν ἐπὶ τῆς δικαιολογητικῆς βάσεως καὶ τῶν σκοπῶν τῆς ποινῆς, ἐν τῇ ἀγχώδει προσπαθείᾳ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ ἐγκλήματος[1].

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ιθ′ ἑκατονταετηρίδος, εἰς ὡρισμένας περιοχὰς τῆς Δύσεως, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, ἀξιοποιῶν ἐν σχήματι νομοθετικῶν ὁρισμῶν τὰ αἰτήματα τῆς φιλοσοφικῆς κινήσεως τοῦ Διαφωτισμοῦ[2], καὶ ἀπαλλάσσων τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς πνευματικῆς αὐθαιρεσίας καὶ τῶν ἀναχρονιστικῶν ἀντιλήψεων διὰ καταλλήλου προσγειώσεως τούτου εἰς τὸ ἔδαφος τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης καὶ τῆς πρακτικῆς σκοπιμότητος[3], εἰσάγει τὸ νομοθετικὸν μέτρον τοῦ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου, ἐν ἰδιότητι κυρίου μελήματος τῆς Πολιτείας ἐπὶ σκοπῷ διαφυλάξεως καὶ προστασίας τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως.

Ὁ δράστης, περιφρονήσας τὴν ἐπιταγὴν τῆς Πολιτείας καὶ ἐπιχειρήσας νὰ ἐπιβάλῃ καταναγκασμὸν εἰς τὸ δίκαιον διέπραξεν ἀδίκημα καὶ ἐγένετο παραβάτης τοῦ νόμου, ὅστις ἀξιοῖ ἱκανοποίησιν, προσφερομένην αὐτῷ διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ ὑπαιτίου[4].

1. Κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, Γεν. Μέρος, σελ. 19 « *Μόνον ἐὰν καταπολεμηθῇ τὸ ἔγκλημα καὶ ὁ ἐγκληματίας εἶναι δυνατὴ ἡ κοινωνικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ διαβίωσις καὶ ἐξέλιξις τοῦ ἀτόμου* ».

2. Εἰδικώτερον περὶ τούτου βλ. R. von Hippel, Deutsches Strafrecht, τ. Α′, Allg. Grundlagen, σελ. 258 ἑπ., 1925.

3. Πρωτοπόροι τῶν ποινικῶν νομοθεσιῶν τῆς ιθ′ ἑκατονταετηρίδος εἶναι ὁ Γαλλικὸς Ποινικὸς Κῶδιξ ἔτους 1810 καὶ ὁ Βαυαρικὸς Ποινικὸς Κῶδιξ ἔτους 1813, ἔργον τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης Anselm von Feuerbach. Τὸν Βαυαρικὸν Ποινικὸν Κώδικα, καθὼς καὶ τὰ Βαυαρικὰ Σχέδια τῶν ἐτῶν 1822, 1827 καὶ 1831 ἔχων ὑπ᾿ ὄψει ὁ νομομαθὴς L. von Maurer, μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ Ὄθωνος, συντάσσει καὶ εἰσάγει ἐν Ἑλλάδι τὸν ἀπὸ τῆς 10ης Ἰανουαρίου 1834 μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1950 ἰσχύσαντα, τροποποιηθέντα καὶ συμπληρωθέντα ἐν τοῖς κατόπιν διὰ νεωτέρων νόμων, Ποινικὸν Νόμον.

4. Ὁ ποινικὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας ὡς τοιαύτην ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς· Β.Β.β.ρκς (Π. 50. 16. 131) « *Ποινή ἐστιν ἁμαρτή-*

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως ταύτης κινεῖται ἔκτοτε καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

αα. Ἡ πρώτη διατυπωθεῖσα διδασκαλία συναφῶς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς θεωρεῖ ὅτι ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ταύτης εἶναι ἡ διὰ πληρωμῆς τοῦ γενομένου κακοῦ δι᾿ ἄλλου ἰσαξίου ἐπανόρθωσις τῶν ἐπιβλαβῶν διὰ τὴν κοινωνίαν πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν συνεπειῶν τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος, ἱκανοποιουμένης τῆς πολιτειακῆς ἀξιώσεως, πρὸς ἐνίσχυσιν, διατήρησιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς ἐν αὐτῇ ἐννόμου τάξεως[1]. Ἡ προσωπικότης τοῦ δράστου, ὡς ἀτόμου τῆς Πολιτείας, δὲν ἐξετάζεται. Ἀλλὰ διώκεται καὶ μόνον ἡ τιμωρία τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς διαταραχθείσης ἐννόμου τάξεως. Βάσιν πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου ἀποτελεῖ ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως αὐτοῦ, σκοπὸν δὲ τῆς ποινῆς συνιστᾷ τὸ μέτρον τῆς ***δικαίας ἀνταποδόσεως*** καὶ τῆς ***γενικῆς προλήψεως*** τοῦ ἀδικήματος[2].

ματος ἐκδίκησις... πάντων τῶν ἁμαρτημάτων κόλασις», Ἁρμενόπουλος, Append. Γ', 44 σχ. *«Ἔστι δὲ ἡ ποινὴ ἐπιστροφὴ ἤτοι σωφρονισμὸς καὶ τιμωρία καὶ ἐπανόρθωσις πάντων τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ ἐνταῦθα μὲν καὶ τὰ ἐγκλήματα πάντα ἁμαρτήματα ἐκάλεσεν... τὸ ὄνομα τοῦ ἁμαρτήματος καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων παρέλαβεν»*.

1. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἠκολούθει καὶ ὁ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύσας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1950 Ποινικὸς Νόμος ἐν ἄρθρῳ 108, ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ ὁποίου καὶ ὁ Δημοσθένης Τσιβανόπουλος, Γνωμοδότησις ἐν Θ. ΙΖ', 11 ἑπ. ἀπεφαίνετο: *«Ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ Ἐκκλησίας τιμωρούσης τὰς πράξεις τῶν Κληρικῶν καὶ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου. Ἄλλαι εἰσὶν αἱ ποιναὶ ἐκείνης καὶ ἄλλαι αἱ τοῦ κοινοῦ Δικαστηρίου, ἄλλα τὰ ὑπὸ ἑκατέρων τιμωρούμενα ἀδικήματα... Οὐδὲ πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ποινῆς τῆς ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου διαφέρει τοῦ τῆς κοινῆς ποινῆς»*. Τὸ αὐτὸ ἐδίδασκε καὶ ὁ Μελ. Σακελλαρόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 419, 421, 1898.

2. Ἡ διδασκαλία τῆς ***κλασσικῆς σχολῆς*** τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἧς κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι ὑπῆρξαν ὁ K. Binding ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὁ F. Carrara ἐν Ἰταλίᾳ· εἰδικώτερον βλ. Νικ. Ἰ. Σαριπόλου, Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ἰσχυούσης ποινικῆς νομοθεσίας, τ. Β', σελ. 47 ἑπ., 1868, Κωνστ. Κωστῆ-Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ νόμου, τ. Α', σελ. 12 ἑπ., Τιμ. Ἠλιοπούλου, Σύστημα Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 84 ἑπ., Ed. Mezger, Strafrecht, τ. Α', Allg. Teil., σελ. 32 ἑπ., Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, τ. Α', σελ. 34 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 33 ἑπ., 39 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γεν. Μέρος, σελ. 15 ἑπ.

ββ. Βελτίωσιν τῆς ἀνωτέρω διδασκαλίας, μετὰ βάσανον πολλὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου[1], ἀπετέλεσεν ἡ ἐπακολουθήσασα τοιαύτη συναφῶς πρὸς τὸ ἴδιον θέμα τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς, θεωροῦσα ὅτι αὕτη ἐν ἰδιότητι μέτρου προστατευτικοῦ τῆς κοινωνίας ἀποβλέπουσα εἰς συγκράτησιν τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἀπὸ τῆς διαθέσεως πρὸς τέλεσιν καὶ ἑτέρων ἀδίκων πράξεων εἰς τὸ μέλλον δέον ὅπως διὰ τῆς ἀπειλῆς μέτρων ἐκφοβίσεως, βελτιώσεως καὶ ἀχρηστεύσεως ἐπιτυγχάνῃ τὴν διόρθωσιν τούτου, ἐφ᾿ ὅσον βεβαίως ἡ προσωπικότης αὐτοῦ παρέχει τὰ ἀπαραίτητα πρόσφορα μέσα πρὸς ἐπιδίωξιν τοιαύτης προσπαθείας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ κατευθύνηται μέχρι βεβαίας ἐξασφαλίσεως τῆς ἐννόμου τάξεως ἀπὸ πάσης φύσεως κατ᾿ αὐτῆς ἐπιθέσεων τοῦ ἀνεπιδέκτου βελτιώσεως ἐγκληματίου καὶ χρονίως ἐπικινδύνου ἀτόμου. Βάσιν πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου ἀποτελεῖ ἡ ἔννοια τοῦ ***ἐπικινδύνου*** αὐτοῦ, διὰ τὴν δέουσαν ἐκτίμησιν τῆς ὁποίας προσφέρεται αὐτὴ αὕτη ἡ προσωπικότης, ἡ ποινικῶς διαφέρουσα ποιότης, τούτου, σκοπὸν δὲ τῆς ποινῆς τὸ μέτρον τῆς ***εἰδικῆς προλήψεως*** τοῦ ἀδικήματος[2].

γγ. Τέλος, ἀποτελεσματικὴν πρόοδον καὶ συμβολὴν εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος, προσφέρει ἡ σύγχρονος διδασκαλία περὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς, συγκεράζουσα τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος διαφόρους ἀντιλήψεις τοῦ παρελθόντος καὶ θεωροῦσα ὅτι ἐνδεδειγμένην ἀποτελεῖ λύσιν ἡ διὰ μέσου ταύτης ἐπιτυγχανομένη διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου τοῦτο μὲν ἱκανοποίησις τῆς διαταραχθείσης

---

1. Πρόδρομοι τῆς νεωτέρας κατευθύνσεως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου προβάλλουσιν οἱ R. von Jhering, Lombroso κ.ἄ., περὶ τῆς συμβολῆς τῶν ὁποίων βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 41 ἑπ.

2. Ἡ διδασκαλία τῆς ***νεωτεριστικῆς σχολῆς*** τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἣν συγκροτοῦσιν ἡ Ἰταλικὴ θετικὴ σχολὴ (Enrico Ferri) καὶ ἡ Γερμανικὴ θετικὴ σχολὴ (Fr. von Liszt), περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ὁποίας βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 43 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γεν. Μέρος, σελ. 17 ἑπ.

ἐννόμου τάξεως, γινομένη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τῆς δικαίας ἀνταποδόσεως καὶ τῆς γενικῆς προλήψεως τοῦ ἀδικήματος, τοῦτο δὲ ἡ συγκράτησις τοῦ ἀδικοπραγήσαντος πρὸς ἀποτροπὴν μελλοντικῆς ἐγκληματολογικῆς σταδιοδρομίας αὐτοῦ, μὴ ἀποκλειομένου καὶ τοῦ ἐνδεχομένου τῆς διορθώσεως τούτου, γινομένη διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τῆς ***εἰδικῆς προλήψεως*** τοῦ ἀδικήματος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι κατὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῆς διδασκαλίας ταύτης δύο ἐξ ἀντιμέτρου διάφοροι θεωρίαι διετυπώθησαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, εἰ καὶ ἑκατέρα τούτων ἐπὶ τὸν ἴδιον κατατείνει σκοπόν.

Ἡ μὲν πρώτη, ***διαλλακτικὴ θεωρία,*** πρεσβεύει ὅτι ἡ καταπολέμησις τῆς ἐγκληματικότητος δύναται νὰ ἀποβῇ πλέον ἀποτελεσματικὴ ἐφ᾽ ὅσον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἡ μὲν ποινὴ ἐν ἰδιότητι μέτρου ἀνταποδόσεως διὰ λόγον γενικῆς προλήψεως τοῦ ἀδικήματος, τὰ δὲ ἐγκληματοπροληπτικὰ μέσα ἐν ἰδιότητι μέτρου ἀσφαλείας κατὰ τῶν χρονίως ἐπικινδύνων ἀτόμων διὰ λόγον εἰδικῆς προλήψεως τοῦ ἀδικήματος[1].

Ἡ δὲ δευτέρα, ***ἑνωτικὴ θεωρία,*** διδάσκει ὅτι ἡ καταπολέμησις τῆς ἐγκληματικότητος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συνθετικῆς χρήσεως μέτρων γενικῆς καὶ εἰδικῆς προλήψεως. Διὰ τῆς λήψεως τοῦ μέτρου γενικῆς προλήψεως ἐκδηλοῦται ἡ οὐσία τῆς ποινῆς ὡς ἀποδοκιμασίας τοῦ δράστου διὰ τὸ ὑπ᾽ αὐτοῦ διαπραχθὲν ἀδίκημα. Διὰ τῆς λήψεως τοῦ μέτρου εἰδικῆς προλήψεως ἐκδηλοῦται ἡ οὐσία τῆς ποινῆς ὡς ἀποδοκιμασίας τοῦ δράστου διὰ τὴν ἐγκληματικὴν αὐτοῦ διάθεσιν. Ἐντεῦθεν δ᾽ ἐκπηγάζουσι καὶ τὰ κριτήρια τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἤτοι ἡ βαρύτης τοῦ ἀδικήματος καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἐγκληματίου.

Ὅθεν, ἡ σύνθεσις γενικῆς καὶ εἰδικῆς προλήψεως, ἤτοι ἡ προσαρμογὴ τῆς ποινῆς τόσον in abstracto ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ὅσον καὶ in concreto ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν εἰς τὴν βαρύτητα

1. Βλ. εἰδικώτερον Ἠλ. Γάφον, Ποινικὸν Δίκαιον, τ. Α΄, σελ. 44, Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκληματολογία, τ. Α΄, σελ. 65 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γεν. Μέρος, σελ. 18 ἑπ., 24 ἑπ.

τοῦ ἀδικήματος ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου, ἀποτελεῖ τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ ἐπιβεβλημένην ἐπὶ τοῦ θέματος λύσιν[1].

Ἀνεξαρτήτως ὅλως τῆς ὀρθότητος ἢ μὴ ἑκατέρας τῶν ἄνω θεωριῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς δευτέρας ἣν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ σύγχρονος Ἕλλην ποινικὸς νομοθέτης[2], χαιρετισθείσης ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὡς ἐπανόδου εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος διδασκαλίαν τοῦ ἀρχαίου Ἕλληνος φιλοσόφου[3], τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀπὸ δύο ἤδη ἑκατονταετηρίδων ἀγωνιζομένη, προσήγγισεν εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀπειλουμένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐκτελουμένης ποινῆς. Τουτέστιν, εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος, ἐπιτυγχανομένην διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ δράστου, τοῦτο μὲν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐννόμου τάξεως, τοῦτο δὲ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρου, ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρου, σκοποῦ, τῆς ***διορθώσεως τοῦ ἀδικοπραγήσαντος***[4].

Ἀμφότερα, πρὸ αἰώνων, εἶχον σαφῶς προβλέψει δύο νομοθέται. Ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Ἑλληνικῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος· ἀκόμη δὲ τελειώτερον, ὁ κανονικὸς τῆς Ἐκκλησίας νομοθέτης. Πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν κατεύθυνσιν ἀμφοτέρων ***πλήρως*** προσανατολισθεὶς πορεύεται σήμερον ὁ σύγχρονος κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης.

1. Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 37 - 38, 328 ἑπ.

2. Βλ. ἄρθρα 36, 42 § 2, 47 § 1, 51, 69, 79, 80, 86, 89, 127 Π.Κ., καὶ δριμεῖαν ἐπίκρισιν τῆς *ἑνωτικῆς θεωρίας* ὑπὸ τοῦ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γεν. Μέρος, σελ. 23 - 26 «*τὸ θεωρητικὸν βάθρον τοῦ νέου Ποινικοῦ Κώδικος δὲν εἶναι σταθερὸν καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀνεγείρεται ἐπὶ ἀμμώδους καὶ σαθροῦ ἐδάφους*».

3. Πλάτων, Νόμοι ΙΑ΄, 934 Α - Β.

4. Τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον θέμα τοῦ ***βελτιωσίμου*** τοῦ ἐγκληματίου, ἀντικειμενικὸν ἔχον σκοπὸν τὴν διὰ χρήσεως καὶ καταλλήλου ἐφαρμογῆς τοῦ σωτηρίου μέσου τῆς ποινῆς διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἐγκληματήσαντος προσώπου ἀποτελεῖ πλέον τὸ κέντρον ἐρεύνης τῆς ***Σωφρονιστικῆς Ἐπιστήμης***, ἐξελθούσης ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου· εἰδικώτερον βλ. Δημ. Καρανίκα, Σωφρονιστική, τ. Α΄, σελ. 147 ἑπ., 1948, Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Γ΄, «Σωφρονιστική», σελ. 396 ἑπ., 1957.

Τοῦτο, ὁμολογουμένως, ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν μεγαλυτέρων προόδων τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος. Ἀλλ' ἐπιτυγχανόμενον καὶ συνεχῶς ἐπὶ τὰ βελτίω νομοθετικῶς ἐξελισσόμενον ἐπιβάλλει τὴν σημαντικὴν ἀναγνώρισιν μιᾶς ἀκόμη, μεταξὺ τῶν πολλῶν, νίκης τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ[1].

§ 7. Ἡ πρὸς τὴν εὐθεῖαν ταύτην κυριώδης κατεύθυνσις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου σαφῶς διαφαίνεται ἐκ τῆς προβολῆς θεμελιωδῶν παραγόντων, οἵτινες ὑπὸ τούτου τιθέμενοι βασικῶς διέπουσι τήν τε ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν κατάλληλον διὰ μέσου αὐτῆς λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Κριτήριον συνδρομῆς τούτων, κατ' ἐξοχὴν ἀναγκαίας, ἀποτελεῖ ἡ ἐξώφθαλμος παρουσία αὐτῶν ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἀδιάψευστον πρὸς τοῦτο μάρτυρα ἐπικαλουμένη τὴν πολλὰ περὶ ταύτης διδάσκουσαν μακροτάτην καὶ ἀλώβητον ἐν πολλοῖς ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν.

Οἱ παράγοντες οὗτοι σύνίστανται ἐκ προσταγῶν, θεμελιώδους περιεχομένου, αἵτινες ἀναγόμεναι περὶ τὰ κεφαλαιώδη θέματα τῶν προϋποθέσεων, τῆς μεθόδου καὶ τοῦ τρόπου ποινικοῦ κολασμοῦ τοῦ ἀδικοπραγοῦντος ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἅμα δὲ καὶ λειτουργοῦσαι ἀείποτε κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἔργου τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν διὰ μέσου αὐτῆς ἄσκησιν τοῦ θεμελιώδους δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς, εἶναι αἱ ἑξῆς:

Α'. ***Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν κατὰ τὸν κανόνα:*** *«Οὗ γὰρ οὐ κεῖται νόμος, οὐδὲ παράβασις· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου»* (nullum crimen sine lege et nulla poena sine lege)[2].

---

1. Βλ. γενικώτερον Β. Ν. Τατάκη, Θέματα Χριστιανικῆς καὶ Βυζαντινῆς Φιλοσοφίας, σελ. 46 ἑπ., 1952.

2. Τὴν θεμελιώδους περιεχομένου κανονικὴν προσταγὴν ταύτην εἰσάγει εἰς τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ὁ καταπληκτικὸς Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ὁ οὐρανοβάμων ***Παῦλος***, Ρωμ. Δ', 15, Ε', 13. Ταύτην ἐναγκαλίζεται βραδύτερον ὁ Ρωμαῖος ποινικὸς νομοθέτης, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μεγάλου ***Οὐλπιανοῦ***, l. III ad legen Juliam et Papiam «Poena non irrogatur, nisi quae quaque lege, vel quo alio iure specialiter huic delicto imposita est», καὶ ἐν ἀκολουθίᾳ ὁ Βυζαντινὸς ποινικὸς νομοθέτης (Π. 50. 16. 131 § 1, Β. Β.β.ρκς. *«Ποινὴ δὲ οὐκ ἐπάγεται, εἰ μὴ ἐξ ἑκάστου νόμου ἢ ἄλλου τινὸς ἰδικοῦ νομίμου ἰδικῶς τῷ ἐγκλήματι ἐπιτεθεῖσα»*, Ἁρμενόπουλος, Append. Γ. 44 *«Ποινὴ δὲ οὐκ ἐπάγεται, εἰ μὴ ἐξ ἑκάστου νόμου ἢ ἰδικοῦ νομίμου ἰδικῶς τῷ ἐγκλήματι ἐπιτεθεῖσα»*. Ἐντεῦθεν δὲ παραλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ Anselm von Feurbach, διδάσκοντος τὸ γνωστὸν ἀξίωμα nullum crimen sine lege et nulla poena sine lege, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ ποινικοῦ οἰκοδομήματος τῶν πλείστων ἐκ τῶν συγχρόνων ποινικῶν νομοθεσιῶν (βλ. καὶ ἄρθρον 7 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος τῆς 1/1/1952, 1 Π.Ν., 1 Π.Κ.). Τὴν καταγωγὴν ὅμως τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς ταύτης ἀπὸ τοῦ Παύλου, ἀγνοοῦσιν ἢ παραλείπουσι νὰ ἀναφέρωσιν οἱ σύγχρονοι διδάσκαλοι τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου· βλ. Κ. Binding, Handbuch des Strafrechts, τ. I, σελ. 17 ἑπ., Κωνστ. Κωστῆν - Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Α', σελ. 20 ἑπ., Τιμ. Ἠλιόπουλον, Σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 13 ἑπ., R. Maurach, Deutsches Strafrecht, Allg. Teil, σελ. 71 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 49 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 28 ἑπ., ἴδε καὶ Ἀνθίμου Σίσκου, Μητροπολίτου Νουβίας, Τὸ Κανονικὸν Δίκαιον καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἀρχὴ nullum crimen et nulla poena sine lege, σελ. 16 ἑπ., 1956.

α. Ἡ προσταγὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν ***θεμελιωδεστέραν*** τῶν μορφῶν ἐφαρμογῆς τοῦ κανονικοῦ νόμου, ἐμπράκτως κρατοῦσα κατὰ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως περίπτωσιν παραβιάσεως τῶν διατάξεων αὐτοῦ.

Κριτήριον ἰσχύος αὐτῆς ἀποτελεῖ ὁ βασικὸς κανὼν πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ἀδικοπραγοῦντος ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, συμφώνως πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ὁποίου ἡ ποινικὴ εὐθύνη καὶ ὁ κολασμὸς τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος[1] δέον νὰ ἑδράζηται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπὶ κανόνος δικαίου, τεθειμένου πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως.

Ἡ ἀνυπαρξία κανονικῆς διατάξεως, ἀπειλούσης κύρωσιν, ἤτοι κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς κατὰ παντὸς πράττοντος ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείποντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἀποκλείει τὸ δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας κατὰ παντὸς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος αὐτῆς.

Ὁ Ὀρθόδοξος Χριστιανός, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ὑπόχρεως πρὸς σεβασμὸν ἀναντίλεκτον πάσης διατάξεως κανόνος δικαίου,

---

1. Βλ. κατωτέρω § 9 ἑπ.

τεθειμένου ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν αὐτῷ δογματικῆς, κανονικῆς καὶ ἠθικῆς πειθαρχίας[1], διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ***ἐγκληματίας*** καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν δέουσαν, ὡς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθείσης ἁμαρτίας, ποινικὴν κύρωσιν, δέον νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰδικὴν περὶ ταύτης διάταξιν κανόνος δικαίου, προβλέπουσαν τὸ διαπραχθὲν παράπτωμα καὶ τὸν τρόπον τοῦ κολασμοῦ αὐτοῦ.

Δέον, τουτέστι, νὰ συντρέχῃ περίπτωσις ὑπάρξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, στοιχειοθετουμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, διωκομένου καὶ κολαζομένου ὑπ' αὐτοῦ[2].

β. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ὑπακοὴν ἀναντίλεκτον εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Ἐκκλησίας, ἠθικῶς ἐπιτεταγμένη ὑπὸ τοῦ περὶ ταύτης θείου καὶ ἀνθρωπίνου νόμου παντὶ τῶν μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος αὐτῆς, παραβιαζομένη τυχὸν ὑπὸ τούτου, δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, ***κανονικὸν ἀδίκημα***, προβλεπομένην, διωκομένην καὶ κολαζομένην ὑπ' αὐτοῦ.

Ἡ ἀσέβεια πρὸς τὴν ἐπιτασσομένην, κανονικοῦ ἢ ἠθικοῦ περιεχομένου, ἐπαγγελίαν, ἀποτελεῖ ἐκτροπήν. Εἴς τινας περιπτώσεις καὶ ἁμαρτίαν[3]. Ἀλλὰ δὲν συνιστᾷ καὶ ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, ***κανονικὸν ἀδίκημα***, ἐφ' ὅσον ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν ἀπειλεῖ πρὸς διασφάλισιν τοῦ ἐπιτασσομένου κύρωσιν, εἰδικῶς ἀναγραφομένην καὶ διασφαλίζουσαν τὸ κῦρος αὐτῆς διὰ προβλεπομένης ποινῆς, ἧς ὁρίζεται ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν[4].

«Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν κατὰ θυμὸν εἰς ἁμαρτίαν ἐνεργουμένων, καὶ πάντων κακῶν, ἤρεσέ πως τοῖς Πατράσιν ἡμῶν, ἐν τοῖς ἄλλοις μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ πολλῆς ἄξιον ἡγεῖσθαι σπουδῆς τὸ θεραπεύειν πάντα τὰ ἐκ τοῦ θυμοῦ παραπτώματα, καίτοι γε τῆς Γραφῆς οὐ μόνον τὴν ψιλὴν ἀπαγορευούσης πληγήν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν λοιδορίαν ἢ βλασφημίαν, καὶ εἴ τι γε ἄλλο τοιοῦτον ὁ θυμὸς ἀπεργάζεται»[1].

Ὁ ἀσεβῶν πρὸς τὰς ἠθικὰς ἐπαγγελίας τῆς Ἐκκλησίας, κρίνεται ὑπὸ τοῦ ἐλέγχοντος τὰς πράξεις αὐτοῦ Ἐπισκόπου ἢ τοῦ κανονικῶς ἁρμοδίου πνευματικοῦ πατρός, δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ, καὶ ἀναλόγως ἐπιτιμᾶται[2]. Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ παραβάτης τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον δὲν προβάλλει ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ κολαζομένου ὑπ' αὐτοῦ δι' ἀπειλουμένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς.

γ. Ὅθεν, μόνον ὁ γραπτὸς κανονικὸς νόμος (canon scriptus) ἀποτελεῖ πηγὴν δικαίου πρὸς θεμελίωσιν ἢ ἐπαύξησιν τοῦ ἀξιοποίνου. Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις[3] καὶ τὸ ἔθιμον[4], ἀποτελοῦντα ἀναμφισβητήτως πηγὰς τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας[5], θεμελιώδους μάλιστα περιεχομένου, δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσωσιν αὐτοτελῶς κανόνα δικαίου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται ὅπως πρᾶξίς τις ἢ παράλειψις χαρακτηρισθῇ ἄδικος καὶ ὡς τοιαύτη ἀξιόποινος, ἐφ' ὅσον δὲν ὁρίζεται σαφῶς ἐκ τούτων ἡ καταγνωστέα καὶ ἐπιβλητέα κατὰ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ποινή[6].

---

1. Καν. Α', Β' Τρούλλου (Σ.Β. 302, 308 - 310), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556).
2. Βλ. λ.χ. ΜΕ', ΜϚ', ΜΘ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 60, 61, 65), κ.ἄ.
3. Κολασ. Γ', 8 *« Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν »*, Ἐφεσ. Δ', 31 - 32 *« Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ »*, Ε', 11 - 12 *« Μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε· τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν »*.
4. Βλ. λ.χ. καν. Κ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 162), ΞϚ', ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 460, 516), δι' ὧν ἀπαγγέλλονται ἠθικαὶ ἐπιταγαὶ ἄνευ ἀπειλῆς κυρώσεων.

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 315).
2. Ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ θεμελίωσις τοῦ ***δικαίου τῆς μετανοίας***, κειμένου ἐκτὸς πάσης τυπικῆς διαδικασίας καὶ λειτουργοῦντος ἐκτὸς παντὸς ἐξαναγκασμοῦ, τεθειμένου δι' ἐπιτακτικοῦ κανόνος δικαίου [Πράξ. ΙΘ', 18. Α' Ἰωάνν. Α', 9, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Περὶ μετανοίας, Ζ', 7 (M.P.G. τ. 49 c. 335), ἰδίου, Εἰς Α' Τιμόθ. Ὁμιλ. ΙΒ', 3 (M.P.G. τ. 62 c. 564)], περὶ τοῦ ὁποίου ἀποκλειστικῶς ἀσχολεῖται ἡ ***Ἐξομολογητική***· ἴδε καὶ Μητροπολίτου Κορινθίας Μιχαήλ, Μετάνοια, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 99 - 102, 1948, Μητροπολίτου Κῶ Ἐμμανουήλ, Ἐξομολογητική, τ. Α', σελ. 131 ἑπ., β' ἔκδ., 1956, Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 63 ἑπ., 1960.
3. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 17[3].
4. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 18[1].
5. Ὁ Μ. Βασίλειος, καν. ϞΑ', ϞΒ' (Σ.Δ. 283 - 284, 285 - 286, 292 - 293) ἀναφέρει πληθὺν περιπτώσεων δημιουργίας ἀπαγορευτικῶν διατάξεων ποινικοῦ περιεχομένου, ὀφειλουσῶν τὴν προέλευσιν αὐτῶν ἐξ ἐπιταγῶν τῆς Ἱ. Παραδόσεως.
6. Βλ. Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΙΕ', Κ' (Σ.Δ. 458, 463 - 464). Ἴδε καὶ κατωτέρω §§ 9, 10.

Β΄. *Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου.*

α. Ἡ προσταγὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν ***αὐστηροτέραν*** τῶν μορφῶν ἐφαρμογῆς τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐμπράκτως κρατοῦσα ὅπου προβάλλει περίπτωσις ἐκ τῶν σημαντικωτέρων παραβιάσεως αὐτοῦ.

Κριτήριον ἰσχύος αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸ ***κανονικὸν ἀδίκημα,*** εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ὁποίου ὑπέπεσεν ὁ δράστης, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ συνεπάγεται τὴν ***ἄνευ μέτρου ἐπιεικείας*** τιμωρίαν αὐτοῦ, συνηθέστατα δὲ διὰ ποινῆς βαρυτάτης, ὡς εἶναι ἡ πληρεστάτη καθαίρεσις διὰ Κληρικὸν ἢ ὁ παντελὴς ἀφορισμὸς διὰ Μοναχὸν ἢ λαϊκόν [1].

Τὸ γενικώτερον συμφέρον πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως προτάσσεται τοῦ εἰδικωτέρου τοιούτου, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν προσωπικότητα τοῦ δράστου καὶ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τῆς ποινῆς κυριώδη κατεύθυνσιν πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ, ᾧδε θεωρουμένου, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑπὸ τούτου διαπραχθέντος ἀδικήματος [2], ***τέκνου ἀπολεσθέντος*** καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐφεξῆς παραμονὴ ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας κρίνεται ὡς κατ᾽ ἐξοχὴν ***ἐπιβλαβής*** [3].

β. Κατὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῆς τοιαύτης προστα-

---

1. Περὶ ἀμφοτέρων τῶν ποινῶν τούτων βλ. κατωτέρω §§ 53 - 57, 69 - 72.

2. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, Περὶ μετανοίας Ζ΄, 7 (M.P.G. τ. 49 c. 335), ἰδίου, εἰς Α΄ Τιμόθ. Ὁμιλ. ΙΒ΄, 3 (M.P.G. τ. 62 c. 564) ὁ δεικνύων ἀπανθρωπίαν πρὸς τὸν πλησίον του *«ἀτιμάζει αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὴν μίαν πάντων κεφαλὴν... ἀρετὴ καὶ φιλανθρωπία ὄντως ἀγαθά!»*

3. Ὡς τοιαύτη θεωρητέα ἡ περίπτωσις διαπράξεως ἀδικήματος ***αἱρέσεως*** [καν. Ϛ΄ Β΄ ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Α΄, Β΄, Δ΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 192 - 193, 195, 197), Α΄ Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), Α΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92)], ***ἀποστασίας*** [ΞΔ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81 - 82), καν. ΟΓ΄, ΠΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 233 - 234, 245 - 246), Β΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303), Α΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124) κ.ἄ.], ***σιμωνίας*** [ΚΘ΄, Λ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37), καν. Β΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), Γ΄, Ε΄, ΙΘ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 564, 572 - 573, 630 - 631) κ.ἄ.], ***σχίσματος*** [καν ΙΓ΄ - ΙΕ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 693) κ.ἄ.], ***συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας*** [καν. ΙΗ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 382)] κ.ἄ. περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 77, 78, 85 ἑπ.

γῆς, ἀντιμετωπίζεται καὶ τὸ θέμα τοῦ ἐνδεχομένου τῆς ἐπιβολῆς ***διπλῆς ποινῆς,*** καταγιγνωσκομένης ἐξ ἀνάγκης *«διὰ τὴν τῆς κακίας ὑπερβολὴν καὶ τὴν τοῦ ἁμαρτήματος βαρύτητα»* [1] κατὰ τοῦ δράστου, ὁσάκις οὗτος φέρεται ἔχων ἰδιότητα Κληρικοῦ καὶ κηρύσσεται ἔνοχος διαπράξεως βαρυτάτου ἀδικήματος, ὁ κολασμὸς τοῦ ὁποίου μόνον διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως δὲν θεωρεῖται ἐπαρκής.

Ὁ ἐν λόγῳ Κληρικός, ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος, θεωρεῖται πλέον ὡς ***σεσηπὸς μέλος*** τῆς Ἐκκλησίας, ***ἐκκηρυκτότατος,*** ὁπότε καὶ κολάζεται καὶ διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἐκκοπτόμενος τέλεον ἐκ τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας [2].

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ΚΕ΄ ***Ἀποστολικοῦ Κανόνος*** διαλαμβάνει:

«Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλούς, καθαιρείσθω καὶ μὴ ἀφοριζέσθω· λέγει γὰρ ἡ γραφή· ***Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό»*** [3].

Ὡσαύτως δέ, ἀναλόγου περιεχομένου ἐπιταγὴν διετύπωσε καὶ

---

1. Βλ. Ζωναρᾶν (Σ.Β. 37), Ἱερεμίου Β΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Πρώτην Ἀπόκρισιν πρὸς τὴν Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν, κεφ. ιδ΄ (Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 477).

2. Ὡς τὰ ὑπὸ τῶν ΚΘ΄, Λ΄, ΝΑ΄, ΞΒ΄, ΞΔ΄ Ἀπ. Κανόνων (Σ.Β. 37, 67, 80, 81 - 82), τῶν καν. Α΄ Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), Ε΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573) κ.ἄ. προβλεπόμενα κανονικὰ ἀδικήματα. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 69 - 72.

3. ΚΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32). Ἡ φράσις τῆς διατάξεως ταύτης *«οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ»* προῆλθεν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ναούμ, Α, 9^{17}), ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὑπὸ τῶν Ο΄ λέγεται: ***«Τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν Κύριον; Συντέλειαν αὐτὸς ποιήσεται· οὐκ ἐκδικήσεται· οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει»***, παρίσταται δὲ ὁ Θεὸς ὑπὸ τοῦ Προφήτου ὡς ζηλωτής, ἐπάγων τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν εἰς τοὺς μὴ τιμῶντας Αὐτὸν ὡς Θεόν, ἤτοι ὡς ἐκδικητὴς πάσης τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας καί, ὡς παντοδύναμος, ἱκανὸς νὰ καταστρέψῃ πάντα ἐχθρὸν κατὰ τρόπον μοναδικὸν καὶ ἀποκλείοντα νεωτέραν ἐπάνοδον αὐτοῦ πρὸς κολασμὸν τοῦ ἁμαρτήσαντος [Θεόδωρος Μοψουεστίας (M.P.G. τ. 66 c. 408), Θεοδώρητος Κύρου (M.P.G. τ. 81 c. 1793) ἴδε καὶ Βασ. Βέλλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Ναούμ, σελ. 5 ἑπ., 1932]. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ ΚΕ΄ Ἀποστ. Κανόνος δὲν περιελήφθη ὁλόκληρος ἡ φράσις ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο΄, οὐδὲ κατὰ λέξιν ὡς ἔχει αὕτη. Τὸ *«οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει»* ἀπεδόθη διὰ τοῦ *«οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό»*· ἴδε καὶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *«οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ»* τοῦ ΚΕ, Ἀποστ. Κανόνος, ἐν Ε. τ. ΙΓ΄, σελ. 209 - 211, 1935.

ὁ **Μ. Βασίλειος,** γράφων πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ἰκονίου **Ἀμφιλόχιον,** ἐκφρασθεὶς οὕτω:

αα. «*Διάκονος μετὰ τὴν διακονίαν πορνεύσας, ἀπόβλητος μὲν τῆς διακονίας ἔσται· εἰς δὲ τὸν τῶν λαϊκῶν ἀπωσθεὶς τόπον,* ***τῆς κοινωνίας οὐκ εἰρχθήσεται·*** *διότι ἀρχαῖός ἐστι κανών, τοὺς ἀπὸ βαθμοῦ πεπτωκότας,* ***τούτῳ μόνῳ τῷ τρόπῳ*** *τῆς κολάσεως ὑποβάλλεσθαι, ἀκολουθησάντων, ὡς οἶμαι, τῶν ἐξ ἀρχῆς, τῷ νόμῳ ἐκείνῳ τῷ,* ***Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό»***.

ββ. «*Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοί, τοῦ βαθμοῦ μεν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν* ***οὐκ ἐξείργονται· Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό***», καὶ

γγ. «*Τὸ κατὰ τοὺς κληρικούς, ἀδιορίστως οἱ κανόνες ἐξέθεντο, κελεύσαντες* ***μίαν*** *ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὁρίζεσθαι τιμωρίαν,* ***τὴν ἔκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας,*** *εἴτε ἐν βαθμῷ τυγχάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροθετήτῳ ὑπηρεσίᾳ προσκαρτεροῖεν*» [1].

Περαιτέρω δέ, ὁ κανονικὸς νομοθέτης, καὶ πάλιν ἐπανέλαβε: «*Ὁμοίως ἐβεβαιώθη, ὡς, ἐάν ποτε πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἐπί τινι βαρυτέρᾳ ἁμαρτίᾳ ἐλεγχθῶσι, τῇ ἀναγκαίως αὐτοὺς τῆς λειτουργίας, ἀποκινούσῃ, μὴ ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς χεῖρας ὡς μετανοοῦσιν, ἢ ὡς πιστοῖς λαϊκοῖς· μηδὲ ἐπιτρέπεσθαι αὐτοῖς, ὥστε ἀναβαπτιζομένους πρὸς τὸν τοῦ κλήρου βαθμὸν προκόπτειν*» [2].

Πλήν, ἐκ τῆς συνδεδυασμένης καὶ ὀρθῆς ἑρμηνείας τῶν διατάξεων τούτων, συναφῶς καὶ πρὸς τὴν μακρὰν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρᾶξιν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἀπονομὴν καὶ ἐφαρμογὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, δῆλον γίνεται ὅτι ἡ τοιαύτη νομοθετικὴ

---

1. Μ. Βασιλείου, καν. Γ', ΛΒ', ΝΑ' (Σ.Δ. 99 - 100, 173, 206). Ἁμαρτία πρὸς θάνατον, ἤτοι θανάσιμον ἁμάρτημα, νοεῖται τὸ ***τετελεσμένον*** κανονικὸν ἀδίκημα [Α' Ἰωάνν. Ε', 17 «*πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν*», Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 173) «*ἡ μέχρι πράξεως προχωρήσασα*», Πέτρου Μογίλα, Ὀρθόδοξος Ὁμολογία, Γ' Μέρος, ἀπόκρ. ιη' (Δ.Σ.Μ. τ. Β' 668 - 669), Πηδάλιον, σελ. 365], λογίζεται δὲ καὶ πᾶν ἁμάρτημα, ἐπάγον κεφαλικὴν τιμωρίαν [ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 174)] οὐ μὴν ἀλλὰ ***καὶ ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονὴ*** [ὁ Ἀριστηνὸς (Σ.Γ. 175)]· ἴδε καὶ Ἰω. Εὐτσξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 218 - 220, θεωροῦντα τὴν ἔννοιαν τοῦ θανασίμου ἁμαρτήματος «***ὡς ὅλως ἀόριστον***». Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 37.
2. Καν. ΚΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 375).

ἐπιταγὴ «*οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό*» ἐθεσπίσθη ἐπὶ σκοπῷ καὶ μόνον ἵνα ἀποκλεισθῇ τὸ μέτρον τοῦ κολασμοῦ τοῦ Κληρικοῦ διὰ τῆς ποινῆς τῆς *καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ συγχρόνως*, ὁσάκις οὗτος κηρύσσεται ἔνοχος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, διὰ τὸν κολασμὸν τοῦ ὁποίου ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀνέκαθεν ἐθεωρήθη ὡς ***ἐπαρκὴς*** ποινή [1].

Τὸ μέτρον τῆς πρὸς τοῦτο κρίσεως παρέχει αὐτὸς οὗτος ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ὁρίζων πότε διὰ τὸν κολασμὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπειλεῖται καὶ καταγιγνώσκεται κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτοῦ Κληρικοῦ ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, χρώμενος δεξιῶς τοῦ μέτρου τῆς σαφοῦς διαστολῆς τοῦ βαρυτάτου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ κολάζει δι' ἀπειλῆς καὶ καταγνώσεως ***διπλῆς ποινῆς,*** ἤτοι τῆς *καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ*.

«*Τό,* ***οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό,*** *μὴ εἴπῃς ἐπαναλαμβάνεσθαι εἰς* ***πάντα*** *ὁπωσδήποτε καθαιρούμενον· οἱ γὰρ διὰ προστασίας ἀρχοντικῆς, ἢ διὰ χρημάτων, ἱερωσύνης ἀξιούμενοι* ***καὶ καθαιροῦνται, καὶ ἀφορίζονται,*** *ὥς φησιν ὁ κθ' ἀποστολικὸς κανὼν καὶ ὁ λ'· ἀλλ' εἰπὲ τοῦτο ἐκλαμβάνεσθαι εἰς μόνους τοὺς καθαιρουμένους διὰ ἁμαρτήματα περιεχόμενα τῷ παρόντι κανόνι,* ***καὶ διὰ ἕτερα ὅμοια.*** *Σημείωσαι οὖν ὅτι οἱ ἐπίσκοποι, καὶ οἱ κληρικοί, οἱ οὕτω καθαιρούμενοι, τῆς μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίας οὐκ ἀφορίζονται*» [2].

---

1. Τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθαιρέσεως καὶ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, πληρεστάτης μάλιστα καθαιρέσεως καὶ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ «*ἐξωθεῖσθαι αὐτοὺς τέλεον καὶ ἄγεσθαι εἰς μετάνοιαν*» ἀπειλεῖ μία καὶ μόνον κανονικὴ διάταξις, ἡ τοῦ καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), κατὰ Κληρικοῦ (πρεσβυτέρου), κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως ἀδικήματος μοιχείας ἢ πορνείας. Δὲν ἐφήρμοσεν ὅμως ταύτην ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) καὶ τῶν καν. Γ', ΛΒ', ΝΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 173, 206), ΚΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 375), ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352), κρίνασα ὅτι «*ἱκανὴ γὰρ ἐκδίκησις ἐπὶ τούτων κέκριται ἡ καθαίρεσις*» [Ζωναρᾶς (Σ.Β. 32, Γ. 70, 375, Δ. 174), Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 71, 376, Δ. 174), Πηδάλιον, σελ. 222[3]].
2. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 32 - 33) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32). Ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑρμηνείᾳ τῆς διατάξεως ταύτης ἀποφαίνεται ὁμοίως καὶ ὁ Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 33), ἐκφραζόμενος περὶ τοῦ διὰ ταύτης κολαζομένου «*ἵνα μὴ τὴν τιμωρίαν διπλασίονα ὑποστῇ, ὃ παντελῶς ἐστιν ἀφιλάνθρωπον*». Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 14, 17 - 18.

Ἐπίσης:

« *Ἔλεγον γάρ τινες, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἀπὸ μὲν πορνείας, ἢ κλοπῆς καί τινων τοιούτων ἐλαφρῶν ἁμαρτημάτων, καθαιρεθήσεται μόνον ὁ κληρικός· ἀπὸ δὲ φόνου, καί τινος μείζονος ἁμαρτήματος, οὐ μόνον καθαιρέσει ὑποπεσεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀφορισθήσεται, ὅπερ* ***οὐ παρεδέξατο*** *ὁ ἅγιος, καὶ διὰ τοῦτο διωρίσατο* ***μὴ ἀφορίζεσθαι*** *τὸν καθαιρεθέντα κἂν διὰ τὴν ἐσχάτην ἁμαρτίαν, ἤγουν τὴν πρὸς θάνατον κατεδικάσθη·* ***ἀρκοῦσα γὰρ τιμωρία ἐστὶν ἡ καθαίρεσις...*** *Εὑρίσκων δὲ τὸν κη΄ ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ τὸν κθ΄, τὸν λ΄ καὶ τὸν ξε΄* ***κατὰ ταυτὸν καθαιροῦντας καὶ ἀφορίζοντάς τινας, ποτὲ δὲ καὶ τῆς κοινωνίας, ἢ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτοντας, μὴ εἴπῃς ἐναντιοῦσθαι τούτοις τὸν παρόντα κανόνα·*** *εἰδικοὶ γάρ εἰσι, καὶ τὰ εἰδικὰ οὐχ ἕλκονται πρὸς ὑπόδειγμα·* ***ἀλλ᾽ ἐκείνους μὲν λέγε κρατεῖν ἔνθα δὴ καὶ ἐξεφωνήθησαν,*** *εἰς δὲ τὰ λοιπά, κρατεῖν τὸν παρόντα κανόνα. Ὑπέξελέ μοι τοὺς διὰ δογματικὰς ὑποθέσεις κατακρινομένους· ἐπ᾽ ἐκείνοις γὰρ τὸ συνοδικῶς διορισθησόμενον ὀφείλει γίνεσθαι·* ***ὅτι μηδὲ εἰς ἁμάρτημα ἢ ἔγκλημα τὰ τῶν αἱρέσεων ἀνάγονται ἀτοπήματα, ἀλλ᾽ εἰσὶ μείζονος ἐκδικήσεως ἄξια*** »[1].

γ. Ὅθεν, σαφὴς προβάλλει ἐπὶ τοῦ λίαν σοβαροῦ τούτου θέματος ὁ κανονικὸς νομοθέτης, συναφῶς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ὁποίου κατ᾽ ὀρθὴν ἑρμηνείαν τῆς ἐπιταγῆς αὐτοῦ «*οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό*»:

αα. Ἀποκλείεται ἡ χρῆσις τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβολῆς ποινῆς καθαιρέσεως καὶ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ συγχρόνως κατὰ Κληρικοῦ, ὑποπίπτοντος εἰς διάπραξιν οἱουδήποτε κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

---

1. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 174 - 175) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ΛΒ΄ κανόνος τοῦ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 173). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 375) « *Οἱ διά τινα ἁμαρτήματα καθαιρούμενοι, καὶ τῶν οἰκείων βαθμῶν ἐκπίπτοντες, οὐκ ἀφορίζονται, εἰ μὴ ἐπί τινων εἰδικῶν ἁμαρτημάτων· ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ καθαίρεσις ἀντὶ πάσης ἄλλης τιμωρίας* » ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΚΖ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 375), Δημήτριον Χωματιανόν, Ϛ΄ (Analecta Sacra, τ. VI, 326).

2. Πρὸς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ὀρθὴν ἄποψιν ταύτην πλησιάζει πως καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ « *οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ* » τοῦ ΚΕ΄ Ἀπ. Κανόνος, ἐν Ε. τ. ΙΓ΄, σελ. 210, καθ᾽ ἣν « *αἱ δύο ποιναὶ ἀποκλείονται μόνον διὰ τὰς περιπτώσεις τὰς ἀναγραφομένας ἐν τῷ κανόνι ὅστις δὲν ἔχει γενικὴν σημασίαν* » καὶ αἱ Πρωτ. Ἀθ. 7730/1949 καὶ Ἐφετ. Ἀθ. 533/1950, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε΄, 48, 98, 1950. Μακρὰν δὲ τοῦ ὀρθοῦ πνεύματος τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κεῖται ὁ Δημ. Πετρακάκος, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις σελ. 59, διαγιγνώσκων ***ἀντιγνωμίας*** ἐπὶ τοῦ θέματος μεταξὺ τῶν κανονικῶν διατάξεων καὶ ἐσφαλμένως ἀποφαινόμενος ὅτι ἡ ἐντολὴ « ***οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ*** » *παρέμεινε καθ᾽ ὅλους τοὺς αἰῶνας ἁπλῆ θεωρία, ἐπικρατησάντων ἔν τε τῇ πράξει καὶ τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀντίθετα θεσπισάντων κανόνων, ὧν ἡ ἐφαρμογὴ σταθερὰν ἀληθῶς ἀπετέλεσε νομολογίαν* ». Ἐπίσης δέ, εἰς τὴν ἀντίπεραν τούτου εὑρισκόμενοι ὄχθην, οἱ Μελ. Σακελλαρόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 417, καὶ Μιλτ. Βολανάκης, Γνωμοδότησις ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ΄ 115 - 118, 1951 ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐντολῆς « ***οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ*** » *δὲν εἶναι ἐπιτρεπτὴ διὰ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα ἡ ἐπιβολὴ διπλῆς ποινῆς καὶ διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς καταδίκης.*

Ὁ κολασμὸς τοῦ ἀδικοπραγήσαντος Κληρικοῦ διὰ τῆς καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς κατ᾽ αὐτοῦ ποινῆς καθαιρέσεως θεωρεῖται καὶ εἶναι ἐπαρκὲς μέτρον τιμωρίας, ὃν χρόνον ἡ σύγχρονος κατάγνωσις καὶ ἐπιβολῆς ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ καταδικάζεται ᾧδε ὡς μέτρον ἀνεπίτρεπτον καὶ ἀφιλάνθρωπον[1].

ββ. Ἐπιβάλλεται ἡ λειτουργία τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβολῆς διπλῆς ποινῆς, ὡς ἡ τοιαύτη τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ συγχρόνως, κατὰ Κληρικοῦ ὑποπίπτοντος εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ὁπόταν καὶ ὅτε ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ διατάξεως οὐσιαστικοῦ δικαίου σαφῶς καὶ συγκεκριμένως περὶ ταύτης ὁρίζει[2].

Ὁ κολασμὸς τοῦ ἀδικοπραγήσαντος Κληρικοῦ διὰ τῆς καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς διπλῆς ποινῆς *διὰ τὴν τῆς κακίας ὑπερβολὴν καὶ τὴν τοῦ ἁμαρτήματος βαρύτητα* θεωρεῖται καὶ εἶναι ἀπαραίτητον μέτρον τιμωρίας, ἀρκεῖ νὰ προβάλῃ τοῦτο σαφῶς ἐκ διατάξεως οὐσιαστικοῦ δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, προβλέποντος

---

1. Οὕτω καὶ οἱ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 708 - 709, 1906, Ἰω. Εὐταξίας, Γνωμοδότησις, ἐν Θ. ΙΖ΄, 2.

2. Οὕτω καὶ ὁ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 719 - 720, εἰ καὶ ἄνευ ἐρεύνης τοῦ θέματος περὶ ἐπιτρεπτοῦ ἐπιβολῆς διπλῆς ποινῆς. Ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Γνωμοδότησις, ἐν Θ. ΙΖ΄, 2 διατυποῖ ἰδίαν διδασκαλίαν, καθ᾽ ἣν ἡ ἐπιβολὴ διπλῆς ποινῆς συγχωρεῖται ὁσάκις ἡ καθαίρεσις νομοθετικῶς προβλέπεται ὡς παρεπομένη ποινὴ ἄλλης κυρίας, ὡς εἰς ΚΘ΄, Λ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 37), ὅπου ὁ ἐκκοπτόμενος δὲν δύναται νὰ φέρῃ ἱερατικὸν ἀξίωμα. Ἀλλὰ καὶ ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν ἑρμηνεύει *πλήρως* τὸ ἐπίμαχον ἄλλοτε θέμα. Ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 1907, δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος.

τὸν κολασμὸν ὡρισμένου ἀδικήματος διὰ τῆς ἀπειλῆς, καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς διπλῆς ποινῆς[1].

γγ. Πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην συνετάχθη ἀείποτε καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις ἐν τῇ προσπαθείᾳ ὀρθῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας[2]. Πρὸς ταύτην δὲ συμπολιτεύεται καὶ ὁ σύγχρονος Ἕλλην πολιτειακὸς νομοθέτης, υἱοθετῶν τὴν λῆψιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τῆς ἀπειλῆς καὶ καταγνώσεως ***διπλῆς ποινῆς*** κατὰ παντὸς Κληρικοῦ ***παρεκτρεπομένου,*** ἤτοι ὑποπίπτοντος ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου διά τινος ἢ καὶ περισσοτέρων τῶν εἰδικῶς ἀναφερομένων, καταγιγνωσκομένων καὶ ἐπιβαλλομένων ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει κανονικῶν ποινῶν[3].

---

1. Τὴν κατάγνωσιν κατὰ Κληρικοῦ ***διπλῆς ποινῆς***, ἤτοι τῆς ποινῆς τῆς ***καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφοριομοῦ (καθαιρείσθω καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, καθαιρείσθω καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω)*** ἀπειλεῖ ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς κολασμὸν βαρυτάτων καὶ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ἰσχυρῶς κλονιζόντων ἀδικημάτων, ὡς ἡ ***αἵρεσις*** [ΞΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81 - 82), Καν. Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 83) *« εἰ δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι εἴπῃς τὸν τοιαῦτα ποιοῦντα κληρικόν, οὐχ ἁμάρτῃς τοῦ δέοντος »*], ἡ ***ἀποστασία*** [ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80) κ.ἄ., ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80) *« ὁ γοῦν διὰ φόβον κολάσεως ἀρνησάμενος κληρικὸς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον καθαιρεθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὡς σεσηπὸς μέλος, ἐκ τοῦ καλοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος ἐκκοπήσεται »*], ἡ ***σιμωνία*** [ΚΘ', Λ' Ἀπ. κανόνες (Σ.Β. 37), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 37 - 38)], ἡ ***βδελυγμία*** [ΝΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 67) ἡ ***παρασυναγωγὴ*** [καν. Ι', ΙΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 318, 320)], ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν Ἀνώτατον Ἄρχοντα [καν. ΙΑ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 145)], ***ἡ τέλεσις πάσης ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως ὑπὸ καθῃρημένου*** [ΚΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 36)], ***ἡ προαγωγὴ εἰς πορνείαν*** [καν. ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 503)], ἴδε καὶ κατωτέρω §§ 77, 78, 88, 108, 86, 111.

2. Ἱερεμίου Β', Οἰκ. Πατριάρχου, Πρώτη Ἀπόκρισις πρὸς τὴν Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν, κεφ. ιδ' *« Εἰ δὲ ἐν τῷ κε' κανόνι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων λέλεκται, μὴ δεῖν δὶς ἐκδικεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ διὰ τὸ περιὸν τῆς κακίας καὶ τὸ τοῦ ἁμαρτήματος περιφανῶς ἐξάγιστον, διπλῆν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν »*, (Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 477), ἴδε καὶ ἐν Π.Ε. τ. Β', σελ. 574 *« Καθαίρεσις Βαρνάβα Βίκου* ***καθαιρεθέντος καὶ ἀφορισθέντος...*** *διπλῆν ἐπάγοντες τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν τῆς κακίας ὑπερβολήν »*. Καὶ ἐκ τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀνάλογα τὰ παραδείγματα, ὡς ἐν Ἑλλάδι ἡ καταδίκη εἰς διπλῆν ποινὴν τῶν Μακρακιστῶν (1879) καὶ τῶν Νηφωνιστῶν (1901) περὶ ὧν βλ. Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 136 - 138, 283 - 284, 1943.

3. Βλ. ἄρθρα 10 in fin. (ὡς συνεπλ. διὰ τοῦ ἄρθρ. 2 ἐδ. α' τοῦ Ν.Δ. 1714/1942)

Γ'. *Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς οἰκονομίας*[1].

α. Ἡ προσταγὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν ***ἐπιεικεστέραν*** τῶν μορφῶν ἐφαρμογῆς τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, κρατοῦσα ἐπιτρεπτῶς κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν παραβιάσεως τῶν διατάξεων αὐτοῦ[2].

Κριτήριον ἰσχύος αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ διήκουσα τὸ πνεῦμα καὶ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ***σκοπιμότης*** ἐν τῇ ἐργώδει προσπαθείᾳ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἁμαρτήματος, ὑποδεικνύουσα τὴν ἐν ἀπροόπτῳ παρουσίᾳ ἐκτάκτων συνθηκῶν καὶ περιστάσεων (*εὔλογος αἰτία*, iusta causa) θεραπείαν εἰδικῆς περιπτώσεως, ἀθεμίτου περιεχομένου, διὰ καταφυγῆς εἰς τὸ μέσον τῆς ἀναγκαίας καὶ ὑποχρεωτικῆς ἐξόδου ἐκ τῆς περὶ ταύτης εἰδικῶς ὁριζούσης νομοθετικῆς κανονικῆς ἐπιταγῆς.

Τὸ γενικώτερον συμφέρον πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργούσης ἐννόμου τάξεως ὑπαγορεύει εἰς ἐξαιρετικήν τινα περίπτωσιν ἐμφανίσεως ἀδίκου πράξεως τὴν ἐκ τῶν προτέρων παράκαμψιν τῶν πρὸς κολασμὸν αὐτῆς ἐπιτασσομένων ποινικῶν κυρώσεων, διὰ προσεκτικοῦ καὶ μεμελετημένου ὑπολογισμοῦ, ὅτι ἡ

ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »*** : *« Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἢ τῆς ἀργίας μετὰ παύσεως καὶ ἡ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς πάντα παρεκτρεπόμενον Κληρικόν »*, 11 §§ β', γ', δ' (ὡς συνεπλ. διὰ τῶν ἄρθρ. 2 ἐδ. 3 τοῦ Ν.Δ. 1714/1942 καὶ 3 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »*** : *« Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως, ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἡ τοῦ ὑφ' οἱονδήποτε τύπον σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει... Ἐπὶ ἐλαφρῶν παραπτωμάτων ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ προφορικὴν ἢ ἔγγραφον ἀπολογίαν ἐπιβάλλει εἰς τὸν παρεκτραπέντα ἀργίαν μετὰ ἢ ἄνευ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀφφικίου... Αἱ εἰς τοὺς Κληρικοὺς ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ ἐπιβάλλονται καὶ εἰς τοὺς συνταξιούχους Κληρικοὺς μετὰ ἢ ἄνευ τῆς στερήσεως τῶν συντάξεών των »*, 59 ἐδ. 1 §§ γ', δ', 2, 64 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ., ἴδε καὶ ἄρθρ. 11 § α' Κ.ΚΥ.

1. Περὶ τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας***, ἀπαντώσης καὶ ὑπὸ τοὺς κανονικοὺς ὅρους ***συγχώρησις, συγκατάβασις, συμπεριφορά, συγγνώμη, συμπάθεια, φιλανθρωπία, ἄφεσις*** (dispensatio, misericordia, humanitas, clementia, venia, indulgentia, remissio) εἰδικώτερον βλ. ἔνθ' ἀνωτ., τόμ. Β' « τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ». Ἴδε καὶ Μ. Stiegler, Dispensation, σελ. 25 ἑπ., 1901, Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ Οἰκονομία κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 11, 31, 63 ἑπ., 1949, Ἱερ. Κοτσώνη, Προβλήματα ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, σελ. 126 ἑπ., 1957.

2. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. κγ', 47^{1}, 48 ἑπ.

ἀπειλουμένη αὐστηρὰ τούτων ἐφαρμογή, ἄγουσα εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ γράμματος τοῦ κανονικοῦ νόμου, δὲν ἤθελεν ἐν τούτοις ἀποτρέψει τὴν ἐπέλευσιν μείζονος ζημίας εἰς τὸν εὐρύτερον πρὸς δίωξιν καὶ κολασμὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας.

«Ἀλλ' αἱ οἰκονομίαι τῶν πραγμάτων ἔσθ' ὅτε παραβιάζονται βραχὺ τοῦ δέοντος ἔξω φέρεσθαί τινας, ἵνα τὸ μεῖζον κερδάνωσιν. Ὥσπερ γὰρ οἱ τὴν θάλασσαν ναυτιλλόμενοι, χειμῶνος ἐπικειμένου καὶ κινδυνευούσης τῆς νεώς, ἀλύοντες ἀποφορτίζονταί τινα ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τὰ λοιπά· οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἐξῇ τὸ λίαν ἀκριβὲς ἀποσῴζειν, παρορῶμέν τινα, ἵνα μὴ τοῦ παντὸς πάθωμεν ζημίαν» [1].

«Οὕτω τις ἐκ τοῦ αἰῶνος οἰκονομῶν, οὐ διέσφαλται τοῦ καλοῦ· θᾶττον γὰρ ἐπεδράξατο ὃ μικρὸν ἐνέλιπεν. Ὡς ἐπὶ τοῦ οἰακοστρόφου, ὑπανέντος μικρὸν τὸ πηδάλιον, διὰ τὴν ἀντιπνεύσασαν καταιγίδα» [2].

β. Ἡ εὐαγγελικοῦ περιεχομένου θεία καὶ σωτηρία ἀρχὴ τῆς παροχῆς τῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς συγγνώμης εἰς τὸν ἡμαρτηκότα, προσφερομένη εἰς αὐτὸν ὡς ἐπακόλουθον εἰλικρινοῦς ἐκδηλώσεως μετανοίας [3], ὀφειλομένης εἰς λόγους συναισθήσεως τῆς διαπραχθείσης ἁμαρτίας ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου [4], ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας*** [5], εὐρύτερον παντὸς ἄλλου κρατεῖ ἐντὸς τοῦ

---

1. **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Ἐπ. ΜϚ' (M.P.G. τ. 77 c. 320), **ἰδίου**, Περὶ τοῦ δεῖν παρορᾶν τι τῆς ἀκριβείας μείζονος ἕνεκα κατορθώματος, Ἐπιστολὴ ΜΖ' πρὸς Μάξιμον διάκονον Ἀντιοχείας (M.P.G. τ. 77 c. 321).
2. **Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου**, Ἐπ. ΚΔ' «*Θεοκτίστῳ Μαγίστρῳ*» (M.P.G. τ. 99 c. 984 B).
3. **Ματθ.** Ϛ', 12-15, Θ', 13, ΙΗ', 13, 21-23, **Μάρκ.** ΙΑ', 22-26, **Λουκᾶ**, ΙΖ', 4, ΚΔ', 47, **Ἰωάνν.** Ϛ', 37-38, **Πράξ.** ΙΓ', 38-39.
4. Ἡ ἄρνησις πρὸς ὑποδοχὴν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν τοῦ εἰλικρινῶς μετανοοῦντος στοιχειοθετεῖ εἰς βάρος τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου κανονικὸν ἀδίκημα, συνεπαγόμενον τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ΝΒ' **Ἀπ. Κανόνος** (Σ.Β. 68), βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 90.
5. Ὁ ***Κύριος*** ὁμιλεῖ περὶ ***πιστοῦ οἰκονόμου*** (**Λουκᾶ**, ΙϚ', 1-8, ΙΒ', 42) καὶ ὁ **Παῦλος** χρησιμοποιεῖ πλειστάκις τὸν ὅρον (**Α' Κορινθ.** Δ', 1-2, Θ', 17, **Γαλάτ.** Δ', 2, **Ρωμ.** ΙϚ', 23, **Ἐφεσ.** Α', 10, Γ', 2-3, **Κολασ.** Α', 25, **Τίτ.** Α', 7), ἴδε καὶ **Α' Πέτρου**, Δ', 10.

ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος εἰς τὸν ἐπίζηλον τομέα τῆς ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας [1], συνιστῶσα ἰδεώδη καὶ μοναδικὸν τύπον εὐμεθόδου καὶ ἀποτελεσματικῆς καταπολεμήσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἰδίᾳ δὲ ὁσάκις τοῦτο αἰτίαν ἔχει τὴν ἔμφυτον ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, πεδίον ἀσφαλοῦς δράσεως τοῦ μονίμως ἐλλοχεύοντος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ πνεύματος τοῦ κακοῦ [2], ὁπότε χάριν σωτηρίας τοῦ ἡμαρτηκότος καὶ πρὸς ἀποτροπὴν μείζονος ζημίας, ἣν ἐνδεχομένως ἤθελεν ἐπιφέρει ὁ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ νόμου ἀπειλούμενος κολασμὸς αὐτοῦ, παρέχεται εἰς αὐτὸν ὡς μέτρον ἀσφαλοῦς θεραπείας, ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ συγκατάβασις τῆς Ἐκκλησίας [3], κατευθύνουσα βασικῶς εἰς ἐπίτευξιν τοῦ καθολικοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, ὅστις εἶναι ἡ σωτηρία ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

γ. Οὕτω, καθιεροῦται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἡ λειτουργία τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας*** ἐν ἰδιότητι προσταγῆς, ἐφαρμοζομένης μετὰ πάσης δυνατῆς ἀκριβείας [4] καὶ ὑψίστης προσοχῆς πρὸς διαφύλαξιν τοῦ τε χαρακτῆρος τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας***

---

1. **Μ. Βασιλείου**, Ἐπ. ΞΒ', ΣΚΖ', ΣΚΗ', ΣΛϚ' (M.P.G. τ. 32 c. 425, 852, 856, 884), **Μ. Ἀθανασίου**, Περὶ πίστεως λόγος ὁ μείζων (M.P.G. τ. 26 c. 1216), **Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας**, Ἐπ. ΜΔ', ΜϚ', ΜΖ' (M.P.G. τ. 77 c. 300, 320, 321), εἰδικώτερον βλ. **Ἀμ. Ἀλιβιζάτου**, Ἡ Οἰκονομία, σελ. 26, 29[5], 31 ἑπ.
2. **Ματθ.** Ϛ', 13 «*Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ*» ΚϚ', 41-42 «*Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής*», **Λουκᾶ**, ΙΑ', 4, ΚΒ', 40, 46, **Ἰωάνν.** ΙΖ', 15-16, **Μάρκ.** ΙΔ', 38-39, **Ρωμ.** Ζ', 18 «*ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία*», **Γαλ.** Ϛ', 17, **Α' Θεσσαλ.** Ε', 22-23 «*ἀπὸ παντὸς πονηροῦ ἀπέχεσθε*».
3. Τὸ μέτρον εὐρύτατα χρησιμοποιεῖ ἡ Ἐκκλησία πρὸς σωτηρίαν τῶν αἱρετικῶν· βλ. καν. Η' **Α' Νικαίας** (Σ.Β. 133), Ζ' **Β' ΚΠόλεως** (Σ.Β. 187-188), ϞΕ' **Τρούλλου** (Σ.Β. 529-531).
4. Ἡ ***μετ' ἀκριβείας*** χρῆσις τῆς οἰκονομίας προβάλλει λίαν ἐπιβεβλημένη, καὶ δὴ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ἀληθοῦς χαρακτῆρος αὐτῆς καὶ περιστολῆς κατὰ τὸ δυνατὸν τοῦ κινδύνου καταπατήσεως τῶν ἱερῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, εἰ καὶ τοῦτο ἐκ τῶν πραγμάτων εἶναι λίαν δυσχερές, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ***δὲν ὑπάρχει*** αὐστηρὰ διαγραφὴ τῶν ὁρίων αὐτῆς καὶ προσδιορισμὸς εἰδικὸς τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ χωρῇ αὕτη κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς Ἐκκλησίας γνώμην· ἴδε καὶ **Χρ. Ἀνδροῦτσον**, Δογματική, σελ. 308, **Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτον**, Ἡ Οἰκονομία, σελ. 14, 43 ἑπ., **Δημ. Γεωργιάδην**, Τὸ Βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ἐν Ν.Σ. τ. ΙΘ', σελ. 103, **Κωνστ. Μ. Ράλλην**, Βάπτισμα αἱρετικῶν, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', σελ. 9 ἑπ., καὶ Ἐφετ. Κρήτης 164/1950, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε., 100-102, 1950.

καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπὸ παντὸς κινδύνου καταπατήσεως αὐτῶν[1], κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ περιβλέπτου ἔργου τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ κανονικῇ ἁρμοδιότητι αὐτῆς πρὸς ἐκδίκασιν τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος[2], εἴτε μυστικὸν τοῦτο προβάλλει[3], εἴτε τεθρυλημμένον καὶ σύμπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν κινοῦν[4], πρὸς δέουσαν ἐφαρμογὴν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

« *Τοῦτο δέ φαμεν οὐκ ἐπ' ἀθετήσει, ἢ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νενομοθετημένων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν προμηθούμενοι, καὶ τοῦ μὴ δοῦναι μῶμόν τινα κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως* »[5].

---

1. Οὕτω καὶ οἱ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. κγ', Μελ. Σακελλαρόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 419.

2. Καν. Β', Ε', Ϛ', Ζ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22-23, 31-32, 33-34, 35-36), Η', ΙΒ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 133, 140-141), ΙϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 256), Λ' Τρούλλου (Σ.Β. 369) « *Πάντα **πρὸς οἰκοδομὴν** τῆς ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ἱερέας **οἰκοδομεῖν διεγνώκαμεν*** » ΛΖ', ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 388, 549-550) « *Οὐ γὰρ ὑπὸ τοῦ τῆς ἀνάγκης καιροῦ τῆς ἀκριβείας περιγραφείσης, ὁ τῆς οἰκονομίας ὅρος περιορισθήσεται... Καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 553) « *Μὴ πάντοτε προσέχειν τοῖς θεσμοθετηθεῖσι παρὰ τῶν κανόνων, χάριν τῶν ἐπιτιμίων, ἀλλ' οἰκονομεῖν ταῦτα, πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ ἐπιτιμώμενα, ἤγουν πρὸς τὰς ἡλικίας αὐτῶν καὶ πρὸς τὰς διαθέσεις καὶ πρὸς τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἁμαρτήματος. Καὶ οὕτω προσάγειν ἑκάστῳ ἀῤῥωστήματι θεραπείαν κατάλληλον* ».

3. Καν. Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 173) « *Ἐμάθομεν μηδεμίαν ἁμαρτίαν νικᾶν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ* ».

4. Καν. ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407-408). Ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2428 τῆς 28ης Νοεμβρίου 1877 ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ καταδίκης τῶν σιμωνιακῶν Ἐπισκόπων Κεφαλληνίας, Μεσσηνίας, Πατρῶν καὶ Ἠλείας (παρὰ Δημ. Πετρακάκῳ, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 127-130), χαρακτηριστικὸν ἐπὶ τοῦ θέματος παράδειγμα ἐκ τῆς νεωτέρας ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

5. Καν. ΙΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 330-331). Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ***μέτρου τῆς οἰκονομίας*** ἦλθε καιρὸς νὰ ἐπηρεάσῃ εἰς τὸν αἰῶνα ἡμῶν καὶ τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην. Οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 79, 86, 88-93 τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος περιλαμβανόμενοι κανόνες δικαίου, οἵτινες διέπουσι τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἐν τῇ ***ἐπιμετρήσει*** τῆς κατὰ τοῦ ἐγκληματίου ἀπειλουμένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς (βλ. εἰδικώτερον καὶ Δημ. Καρανίκαν, Σωφρονιστική, τ. Α', σελ. 158 ἐπ., Ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γεν. Μέρος, σελ. 179 ἐπ., 188 ἐπ., Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκληματολογία, τ. Γ', σελ. 501 ἐπ., Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 77 ἐπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γεν. Μέρος, σελ. 153, 193 ἐπ.), ἐπιδεικτικῶς ὑψοῦνται ὡς σαφὲς δεῖγμα τῆς ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου κοινωνικοῦ προβλήματος νίκης τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ σωτηρίου ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Δ'. *Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας.*

α. Ἡ προσταγὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν ***ἀξιολογωτέραν*** τῶν μορφῶν ἐφαρμογῆς τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐμπράκτως κρατοῦσα κατὰ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως περίπτωσιν παραβιάσεως τῶν διατάξεων αὐτοῦ.

Κριτήριον ἰσχύος αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ ἀνωτέρα δύναμις τῆς θεόθεν ἐκπορευομένης ***ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας*** (imperium episcopalis) ἐν τῷ ἀνεμφιλέκτῳ δικαιώματι τοῦ ***δεσμεῖν*** καὶ ***λύειν*** ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ[1], ὑπαγορεύουσα τὴν κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀσκήσεως αὐτοῦ πλήρη καὶ ἐλευθέραν χρῆσιν τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου χάριν τῆς ἐν τῇ πράξει ὀρθῆς ἀπονομῆς καὶ ἐφαρμογῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ὁ φορεὺς τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας οἰκεῖος Ἐπίσκοπος, ἐπιτεταγμένος ἅμα πρὸς δικαίαν καὶ ἀκριβῆ χρῆσιν τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας,*** ἔχει τὸ δικαίωμα ἵνα πρὸς σχηματισμὸν τῆς κρίσεως αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν κανονικοῦ ἀδικήματος κινῆται ἀπολύτως ἐλευθέρως μεταξὺ τῶν περιθωρίων ἅτινα τάσσει αὐτῷ ὁ νόμος καὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν περιστατικῶν πάντων, τὰ ὁποῖα προσφέρει αὐτῷ ἡ ἐκδικαζομένη ὑπόθεσις[2].

---

1. Ἀείποτε κατὰ θείαν ἐπιταγήν· Ματθ. ΙΗ', 18-19 « ...*Ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ* », Ἰωάνν. Κ', 23-24 « *Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται* ». Ἴδε καὶ τὴν κατὰ τὴν ἐν Καρχηδόνι Σύνοδον ἱερὰν ἐπαγγελίαν τοῦ Ἐπισκόπου Κλαρίου τοῦ ἀπὸ Μασκούλης εἰπόντος: « *Πρόδηλός ἐστιν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόφασις, ἀποστέλλοντος τοὺς ἑαυτοῦ Ἀποστόλους, καὶ αὐτοῖς μόνοις τὴν ἐξουσίαν ἐπιτρέποντος, οἷς ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν, τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ κυβερνῶντες, καὶ τοὺς πιστεύοντας βαπτίζοντες* » (Σ.Γ. 17), Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 408) « *Τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς Ἀποστόλοις δέδωκε· τύπον δὲ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων οἱ ἀρχιερεῖς πληροῦσι* ».

2. Κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης, καν. Α' (Σ.Δ. 295-298) « *Πολλῆς οὔσης καὶ*

Αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας διεπράχθη τὸ κανονικὸν ἀδίκημα, *ἡ τῆς ἁμαρτίας ποιότης*, αἱ καθολικαὶ ὑπηρεσίαι τοῦ ἀδικοπραγήσαντος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκδικάσεως ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ, τὸ ἦθος καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ δράστου καὶ ἡ ἐνδεχομένη τούτου ἐμφάνισις ἐνώπιον τοῦ δικάζοντος ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ἄρχοντος εἰς κατάστασιν πλήρους ψυχικῆς συντριβῆς καὶ συγγνώμης καὶ δὴ ἐν συναισθήσει τοῦ μεγέθους τῆς ἁμαρτίας ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ κανονικοῦ νόμου ὑπὸ ἔκδηλον καθεστὼς πλήρους καὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας, *ἡ τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφὴν ἑτοιμότης*, παρέχουσιν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστὴν Ἐπίσκοπον τὴν διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν καθολικὴν ὑπὸ τούτου ἐκτίμησιν τῶν αἰτίων καὶ τῶν περιστατικῶν διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ὅπως ἀποφανθῇ ἀναλόγως[1], ὅλως ἐλευθέρως σχηματίζων τὴν κρίσιν αὐτοῦ, ὥστε *κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀῤῥωστήματι, ἤτοι μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδοῦναι πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκλυσίν τε καὶ καταφρόνησιν... ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς χρή, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας*[2].

Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας παρέχει εἰς τὸν

ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαίως πολυειδὴς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν... Διὸ προσήκει τὸν μέλλοντα τὴν κατάλληλον θεραπείαν προσάγειν τῷ νενοσηκότι τῆς ψυχῆς μέρει, πρότερον μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος· εἶθ' οὕτω, τῷ πεπονθότι προσάγειν ἁρμοδίως τὴν θεραπείαν», ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Κεφάλαιον Κανονικὸν (Σ.Δ. 387) «*Διὰ τοῦτο πολλῆς δεῖται συνέσεως τῷ ποιμένι πρὸς τὸ περισκοπεῖν πάντοθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν*».

1. Ἰωάνν. Ζ', 24 - 25 «*Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε*».

2. Καν. ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550). Ἴδε καὶ Μ. Βασιλείου, καν. Ι' (Σ.Δ. 124 - 125) «*Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσμὲν καρδιῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν, δῶμεν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐκδίκησιν, αὐτοὶ δὲ ἀδιακρίτως αὐτὸν δεξώμεθα, συγγνώμην δόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει τῇ λήθῃ*», Ἰδίου, καν. ΟΔ' (Σ.Δ. 235 - 236) «*Τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους, ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν*», Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α' (Σ.Δ. 295) «*Τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σώζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπεξενώθησαν*».

ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, τὸν ἁρμόδιον Ἐπίσκοπον, τὸ **εὐρύτατον** δικαίωμα, ἵνα κατὰ τὴν ἐκδίκασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, διὰ τὴν νόμιμον σύστασιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ὁποίου ἐπαρκέστατα προσφέρεται τὸ ἐν τῇ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἐσχηματισμένῃ δικογραφίᾳ ὑπάρχον ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, κινῆται ὅλως ἐλευθέρως καὶ ἀπεριορίστως εἰς τὸν δυσχερῆ τομέα τοῦ καταλογισμοῦ τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ δράστου[1], καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ ὁρίου τῆς καταδίκης καὶ τοῦ κολασμοῦ διὰ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς ποινῆς ἀναλόγου πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου μέχρις ἐκείνου ἀκόμη τῆς ἐκδόσεως ὑπὲρ τούτου καὶ ἀπαλλακτικοῦ περιεχομένου ἀποφάσεως, ἐὰν μάλιστα κατὰ τὸ στάδιον τῆς ποινικῆς διαδικασίας ἀντίκρυσε πλήρη καὶ συντριπτικὴν τὴν μεταμέλειαν τοῦ ἁμαρτήσαντος[2].

β. Πρόδηλον ὅτι, ἡ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, τὸν ἁρμόδιον Ἐπίσκοπον, παρεχομένη ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου **εὐρύτης** χρήσεως δικαιώματος συνειδήσεως καὶ εὐθύνης κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, ἐνεργοῦντος ᾧδε ὡς φορέως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν δυσχερῆ τομέα τοῦ καταλογισμοῦ τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος, συνᾴδουσα ἀπολύτως πρὸς τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς θεμελιώσεως τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ εἰς τὴν διὰ μέσου αὐτοῦ ἄσκησιν τῆς **ποινικῆς ἀξιώσεως** τῆς Ἐκκλησίας, προβάλλει ὅλως ἐξαιρετικὴ καὶ πρωτότυπος.

Ὡς τοιαύτη δέ, κατάδηλον ἐν τοσούτῳ παρουσιάζει τὴν **ὑπε-**

---

1. Ἀναλόγως ἐκφράζεται καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Δωρόθεος, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 96.

2. Καν. ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ Δ. 235 - 236), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ Σύνοδον περὶ τοῦ μεταμεληθέντος Ἐπισκόπου Εὐσταθίου (Σ.Β. 206 ἑπ.), Ζωναρᾶν (Σ.Β. 550, Γ. 408), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 552 - 553, Δ. 66, 237 - 238) «*Τὸ πᾶν τῆς διὰ τῶν ἐπιτιμίων θεραπείας τοῦ κάμνοντος εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἰατρεύοντος, ἤγουν τοῦ κατὰ χώραν Ἐπισκόπου, ὁρίζεται*», Φωτίου, Νομοκ. Θ', λθ' (Σ.Α. 230 - 231).

ροχὴν αὐτῆς ἔναντι τῆς εἰς τὸν τακτικὸν ποινικὸν δικαστὴν παρεχομένης ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος τῆς ρυθμίσεως τῶν περὶ τὸν καταλογισμὸν τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ κοινοῦ ἐγκληματίου ἀναγομένων προβλημάτων.

αα. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης παραχωρεῖ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, τὸν ἁρμόδιον Ἐπίσκοπον, τὸ δικαίωμα ἵνα προβαίνῃ εἰς ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως ὑπὸ καθεστὼς ***πλήρους*** ἐλευθερίας, δι᾽ εὐρυτάτης καὶ ἀνέτου χρήσεως τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἐσχηματισμένου ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου, ἐν νομίμως παρεχομένῃ δυνατότητι νὰ κινηθῇ ἐντὸς ἐκτεταμένων ὁρίων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ τοιούτου τῆς καταδίκης καὶ τοῦ κολασμοῦ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διὰ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς ποινῆς ἀναλόγου πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ ἁμαρτήσαντος μέχρις ἐκείνου καὶ τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς τοῦ δράστου ἐκ τῆς ἀπαγγελθείσης κατ᾽ αὐτοῦ κατηγορίας, ἰδίᾳ μάλιστα εἰς περίπτωσιν προβολῆς συντριπτικῆς τούτου μεταμελείας, *ἔστω καὶ ἂν κατὰ τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον συντρέχωσιν ἀπολύτως καὶ ἀποδεδειγμένως οἱ ὅροι τοῦ καταλογισμοῦ τῆς ἐκδικασθείσης ἀδίκου πράξεως*[1].

---

1. Π.χ. Κληρικός, ὑποπεσὼν ἀποδεδειγμένως εἰς διάπραξιν ἀδικήματος, διωκομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπό τε τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, συντρεχόντων τῶν ὅρων τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως, ὑπὸ μὲν τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου θὰ καταδικασθῇ ὁπωσδήποτε, ἐνῷ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ***εἶναι ἐνδεχόμενον καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ***, ὡς τοῦ τοιούτου κινουμένου μετὰ μείζονος ἐλευθερίας ἐν τῇ κρίσει τῶν ὅρων τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως. Οὕτως ἐν ἔτει 1954 εἰσήχθη ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἵνα δικασθῇ ἔγγαμος Κληρικός, καταδεδικασμένος εἰς ποινὴν φυλακίσεως (4 1/2 ἐτῶν) ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἀδικήματος τῆς αἱμομιξίας! Τὸ Δικαστήριον, μελετῆσαν τὴν δικογραφίαν καὶ ἀκοῦσαν τοῦ κατηγορουμένου, ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ποινὴν ***ἀργίας*** ἰσοχρόνου πρὸς τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν φυλακίσεως ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου. Τὴν ἑπομένην ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἄνω ἀποφάσεως, ἐκαλούμεθα ὑπὸ τοῦ ἐν μακαριστοῖς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Σπυρίδωνος, ἵνα ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἡμῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας, μελετήσωμεν τὴν αὐτὴν δικογραφίαν καὶ ὑποδείξωμεν τυχὸν θεραπείαν τοῦ γενομένου, διότι ὁ μακαριστὸς Γέρων ***εἶχεν ἀγανακτήσει*** διὰ τὴν μὴ ἐπιβολὴν ποινῆς ***καθαιρέσεως*** εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου κηρυχθέντα ἔνοχον τοιούτου φρικτοῦ ἐγκλήματος Κληρικόν. Καὶ ἡ μὲν δικογραφία ἐμε-

ββ. Ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης ἐπιβάλλει εἰς τὸν τακτικὸν ποινικὸν δικαστὴν τὴν ρητὴν καὶ αὐστηρὰν ὑποχρέωσιν ἵνα προβαίνῃ εἰς ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως ὑπὸ καθεστὼς ***περιωρισμένης*** ἐλευθερίας, διὰ χρήσεως τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἐσχηματισμένου ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου, συμμορφούμενος ἀπαραιτήτως πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, ἄνευ ἐξουσίας πρὸς ***πλήρη μεταβολὴν*** τῆς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ὁριζομένης ποινῆς[1], πλὴν μόνης τοιαύτης ***πρὸς ἐπιμέτρησιν*** τῆς in concreto ἁρμοζούσης ποινῆς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς δι᾽ αὐτῆς σκοπουμένης γενικῆς καὶ εἰδικῆς προλήψεως[2], ἀπαγορευομένης πάντως ἀπολύτως τῆς ἀτιμωρησίας τοῦ κατηγορηθέντος καὶ κηρυχθέντος ἐνόχου, *ἐφ᾽ ὅσον κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν συντρέχουσιν οἱ κατὰ τὸν*

λετήθη ὑφ᾽ ἡμῶν. Πλὴν ἐν τοσούτῳ ἐξηγήθη εἰς τὸν μακαριστὸν Ποιμενάρχην, ὅτι ***οὐδὲν ἦν δυνατὸν γενέσθαι*** πλέον, διότι τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον ἐν τῇ ἐκτιμήσει τοῦ ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἐσχηματισμένου κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, ἔγνω ἐν χρήσει τῆς κανονικῶς ἐρρωμένης διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῶν συγκροτησάντων αὐτὸ μελῶν, ὅτι ὁ κατηγορηθεὶς ***δὲν εἶχε διαπράξει τὸ ἀδίκημα τῆς αἱμομιξίας***, πλὴν διότι ἐκ τῆς ἐν γένει διαγωγῆς του ἐγένετο ὑπαίτιος ***σκανδάλου*** ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐτιμωρήθη μόνον διὰ ποινῆς ***ἀργίας*** ἐφ᾽ ὡρισμένον χρόνον.

1. Β. Β.β.ρκς. (Π. 50, 16. 131 § 1) « *Ποινὴν δὲ εἷς ἕκαστος ἐπάγειν δύναται ᾧτινι τοῦδε τοῦ ἐγκλήματος ἤτοι ἁμαρτήματος ἐκδίκησις ἁρμόζει* », Ἀρμενόπουλος, Append. Γ. 44 σχ. « *Ποινή ἐστιν ἡ ἀπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένη τιμωρία ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, εἴτε χρηματική ἐστιν εἴτε ἐγκληματική, ἤτοι κεφαλική, ἥτις οὐκ ἀπὸ τοῦ δικαστοῦ ποσοῦται καὶ εὑρίσκεται, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ νόμου πεπόσωται καὶ εὕρηται, καὶ αὔξειν ἢ μειοῦν ταύτην ὁ δικαστὴς οὐ δύναται· οἷον χρηματικὴ ποινή ἐστι τὸ τὸν φανερὸν κλέπτην διδόναι τὸ τετραπλοῦν, τὸν δὲ ἀφανῆ τὸ διπλοῦν· ὁρᾷς, ὅπως ὁ νόμος ὡρίσατο καὶ ἐπόσωσε τὴν ποινὴν τῆς ἀφανοῦς κλοπῆς καὶ τῆς φανερᾶς· ταύτην ὁ δικάζων μειῶσαι ἢ αὐξῆσαι οὐ δύναται... ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ἁμαρτήματος καταδίκῃ ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένη ἐπὶ τούτῳ ποινὴ σιωπηρῶς, κἂν μηδὲν εἴπῃ ὁ δικαστής· καὶ δίδωσιν ἢ πάσχει ὁ τῷ ἁμαρτήματι καταδικασθεὶς ὃ ὁ νόμος ὥρισε* », ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν δεσμεύσεων τοῦ δικάζοντος ἀδίκημα συνεπαγόμενον ἐπιβολὴν ποινῆς ἢ προστίμου, ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ Ποινικοῦ Νόμου τῆς Αὐτοκρατορίας.

2. Ἄρθρ. 79, 83 - 84 Π.Κ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 179 ἑπ., 183 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α΄, σελ. 55 ἑπ., 77 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τόμ. Α΄, Γεν. Μέρος, σελ. 153 ἑπ., 193 ἑπ.

κοινὸν ποινικὸν νόμον ὅροι τοῦ καταλογισμοῦ τῆς ἐκδικασθείσης ἀδίκου πράξεως[1].

γ. Ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς τήρησις τῆς προσταγῆς ταύτης, κατὰ τὴν μακροτάτην ἐν τῇ πράξει ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας, εἰ καὶ ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ κατ᾽ οὐσίαν ***δίκοπον μάχαιραν*** διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ δικαίου, ἤσκησεν ἐν τούτοις καὶ ἀσκεῖ εὐεργετικὴν προσπάθειαν εἰς τὸν δυσχερῆ τομέα τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τοῦ καταλογισμοῦ τῆς εὐθύνης, ἀκόμη δὲ περισσότερον τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως, τοῦ ἀδικοπραγήσαντος.

Ἡ πλήρης δ᾽ ἀξιοποίησις αὐτῆς προβάλλει ἔτι ἐναργεστέρα, ὁσάκις ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ διατάξεως οὐσιαστικοῦ δικαίου προβλέπει μὲν τὴν δίωξιν ἀδίκου πράξεως καὶ ἐπιτάσσει τὸν κολασμὸν αὐτῆς, πλὴν ἐν τῷ προσδιορισμῷ τῆς ἀπειλουμένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς ἄλλοτε μεν ἐκφράζεται ἀσαφῶς ὡς πρὸς τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς[2], ἄλλοτε δὲ πάλιν ὁρίζων τὸν χρόνον ταύτης ἀλλαχοῦ καθορίζει τοῦτον μείζονα ἀλλαχοῦ ἐλάσσονα[3], ἢ διαφόρως ἀναφέρεται εἰς τὸ εἶδος καὶ τὸν τύπον τῆς ἐν τῇ πράξει ἐκτελέσεως τῶν ἐκ τῆς καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς ἀναβλυζουσῶν κυρώσεων[4].

αα. Φέρ᾽ εἰπεῖν εἰς περίπτωσιν ἀπειλῆς πρὸς κατάγνωσιν ποινῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας, ὡς εἶναι αἱ ποιναὶ τῆς ἀργίας, τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ, τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ κ.ἄ.[5], ἢ δὲν ὁρίζεται ὁ χρόνος διαρκείας αὐτῆς[6], ὡς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς τὰς

1. Ἴδε καὶ Μελ. Σακελλαρόπουλον, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 419, 421, Δημοσθ. Τσιβανόπουλον, ἐν Θ. ΙΖ΄, 11 ἐπ.

2. Βλ. λ.χ. ΙϚ΄, ΜΕ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 22, 60), καν. ΟΑ΄, ΟΓ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 469 - 470, 474).

3. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἰδιαιτέρως παρατηρεῖται εἰς τὰς περιπτώσεις διώξεως καὶ κολασμοῦ ἀδικημάτων περὶ τὸν κατὰ Χριστὸν βίον, ὡς ἡ ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς (***φόνος, ἄμβλωσις, κ.ἄ.***), ἡ ἐπιβουλὴ κατὰ τοῦ ἠθικοῦ βίου (***μοιχεία, πορνεία, παρὰ φύσιν ἀσέλγεια κ.ἄ.***) κ.ἄ., ὧν πάντων διάφορος προβλέπεται ὁ κολασμὸς διὰ τῶν περιστατικῶς ψηφισθεισῶν, ἀλλὰ πασῶν ἰσχυουσῶν ἑνιαίως, κανονικῶν διατάξεων· βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 100, 102, 106, 109, 112.

4. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 100, 106, 109.

5. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 58, 68, 74.

6. Βλ. λ.χ. ΙϚ΄, ΜΕ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 22, 60), καν. ΟΑ΄, ΟΓ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 469 - 470, 474).

ἀντιστοίχους καὶ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἀπειλουμένας πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινάς, ὡς εἶναι ἡ κάθειρξις, ἡ φυλάκισις, ἡ κράτησις κ.ἄ.[1], ἢ ὁρίζεται μὲν οὗτος πλὴν ἀλλαχοῦ μείζων ἀλλαχοῦ ἐλάσσων[2].

Ἐν προκειμένῳ ἀφίεται ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, ὁ ἁρμόδιος Ἐπίσκοπος, ἐλεύθερος νὰ καθορίσῃ αὐτὸς τὸν χρόνον διαρκείας τῆς ποινῆς ταύτης, ἐνεργῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ.

ββ. Ὡσαύτως, εἰς τὴν περίπτωσιν ἀπειλῆς καὶ καταγνώσεως τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀλλαχοῦ μεν ἀπειλεῖται ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ αὐτῆς ὑπὸ τὴν βαρυτάτην ταύτης μορφήν, ***πληρεστάτη καθαίρεσις***[3], ἀλλαχοῦ δ᾽ ὑπὸ τὴν συνήθη, ***καθαίρεσις***[4], ἀλλαχοῦ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπιεικεστέραν αὐτῆς τοιαύτην, ***ἁπλῆ καθαίρεσις***[5].

Καὶ ἐν προκειμένῳ, ἐπίσης, ἀφίεται ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, ὁ ἁρμόδιος Ἐπίσκοπος, ἐλεύθερος νὰ καθορίσῃ αὐτὸς τὴν βαρύτητα τῆς ποινῆς ταύτης, ἐνεργῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ[6].

«Ἐπειδὴ δὲ φαίνεται ἀνακύπτουσα ἐν τούτοις ἐναντιότης, οἱ μὲν γὰρ τῶν κανόνων τούτων λέγουσι τοὺς καθαιρουμένους εἰς τόπον

1. Ἄρθρα 51 - 55 Π.Κ.

2. Βλ. λ.χ. καν. Ζ΄, ΝϚ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 215) καὶ Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317) περὶ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***φόνου*** κ.ἄ., εἰδικώτερον ἴδε κατωτέρω § 100 ἐπ.

3. Βλ. λ.χ. καν. Α΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), Γ΄, Ε΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130, 136) *«παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας»*, εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 53.

4. Βλ. λ.χ. Γ΄, Ε΄ - Ζ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 4, 7, 9, 10) *«καθαιρείσθω»*, εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 53.

5. Βλ. λ.χ. καν. ΚΖ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161) *«...καθέδρας μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι»*, Α΄, Β΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22 - 23) *«...τῆς κατὰ τὴν καθέδραν τιμῆς μετέχειν, προσφέρειν ἢ ὁμιλεῖν ἢ ὅλως λειτουργεῖν μὴ ἐξεῖναι»*, *τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ πάσης τῆς λειτουργίας»*, Θ΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84) *«...μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς»*, Γ΄, ΚϚ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314, 361 - 362), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 53.

6. Τὸ αὐτὸ τηρεῖται καὶ ἐν τῇ Δύσει· βλ. εἰδικώτερον P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. IV, § 244, σελ. 729 ἐπ., 1880, Em. Friedberg, Kirchenrecht, § 104, II, σελ. 326 ἐπ., 1909, Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 337 ἐπ., 1954 (ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς διατάξεως τοῦ can. 2218 § 2 C.I.C.).

ἐξωθεῖσθαι λαϊκῶν, οἱ δὲ ἐνεργεῖν αὐτοὺς τὰ ἐκτὸς βήματος καὶ μόνα, οἱ δὲ καθέδρας μόνης μετέχειν, ***διάστιξον, καὶ εἰπέ,*** *ὅτι* ***ἄλλως*** *κολάζονται οἱ ἐν εἰδήσει ἁμαρτάνοντες, καὶ μετὰ ἔλεγχον καθαιρούμενοι,* ***ἄλλως*** *οἱ ἐν εἰδήσει μὲν ἁμαρτάνοντες, ἑκοντὶ δὲ τοῦ κακοῦ ἀφιστάμενοι,* ***ἄλλως*** *οἱ ἐν ἀγνοίᾳ ὀλισθήσαντες καὶ ἐξομολογησάμενοι, καὶ* ***ἄλλως*** *οἱ ἀγνοήσαντες μὲν τὸ ἁμάρτημα, μὴ ἀφιστάμενοι δὲ αὐτοῦ, ἀλλὰ καταδικαζόμενοι. Ἔχε δὲ καὶ* ***διαφορὰν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν προσώπων,*** *καὶ λέγε, κατὰ τὴν* ***ἐπισκοπικὴν διάκρισιν*** *ποτὲ μὲν συγγνωμονεῖσθαι τοὺς καθαιρουμένους, ποτὲ δὲ μὴ συγγνωμονεῖσθαι, καὶ οὕτω* ***τὴν δοκοῦσαν ἐν τοῖς κανόσιν ἐναντιότητα διευλυτοῦσθαι*** »[1].

δ. Ὁ σύγχρονος κοινὸς Ἕλλην νομοθέτης δὲν φαίνεται ἀγνοῶν τὴν θεμελιώδη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας κανονικὴν προσταγὴν ταύτην. Πλήν, ***διαφόρως*** μεταχειρίζεται αὐτήν.

αα. Ἐκ πρώτης ὄψεως, συντασσόμενος πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κολάζειν τὸ κανονικὸν ἀδίκημα διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, ἀνυψοῖ καὶ ἐπιβάλλει τὸ ***ἀνεξάρτητον*** τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης ἀπὸ τοῦ τοιούτου τῆς κοινῆς ποινικῆς δίκης, ὁσάκις αὕτη ἀφορᾷ περίπτωσιν Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπό τε τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου[2].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, Κληρικὸς ἢ Μοναχὸς κατηγορηθεὶς δύναται νὰ εἰσαχθῇ εἰς δίκην εἴτε ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἴτε ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως, ἵνα καὶ δι' ***ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος*** ἀπαλλαγῇ τῆς κατηγορίας διὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν αὐτῷ ἄδικον πρᾶξιν.

Ἡ ἐκδοθησομένη ἀπόφασις ὑφ' ἑκατέρου τῶν Δικαστηρίων τούτων, ἀπαλλακτικοῦ ἢ καταδικαστικοῦ περιεχομένου, οὐδὲν

---

1. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 163 - 164) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΚΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161) « *περὶ τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ κατ' ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος* »· βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 107.
2. Ἄρθρα 161, 162 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ., εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 145 ἐπ.

δημιουργεῖ ***δεδικασμένον,*** ἀπαγορεῦον τόσον τὴν εἰσαγωγὴν εἰς δίκην τοῦ ἀθῳωθέντος ἢ καταδικασθέντος ἐνώπιον τοῦ ἑτέρου, ὅσον καὶ τὴν διάφορον κατ' οὐσίαν ἐκτίμησιν τῶν αἰτίων καὶ τῶν περιστατικῶν τῆς ἐκδικασθείσης ἀξιοποίνου πράξεως.

Ὡς ἐκ τούτου, δύναται ἡ κατηγοροῦσα Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἢ τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον νὰ ἀποφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἀθῳώσεως τοῦ κατηγορηθέντος, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως ἀπαγγελίαν κατηγορίας ἐπὶ διαπράξει τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν παραπομπὴν τοῦ ἀθῳωθέντος εἰς τὸ ἀκροατήριον τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ ἔχει ἐξουσίαν νὰ κηρύξῃ τοῦτον ἔνοχον τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἰδίας πράξεως καὶ νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπομένην πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινήν. Δύναται, ἐπίσης, ἐπιτρεπτῶς νὰ συμβῇ καὶ τὸ ἀντίθετον.

ββ. Ἑτέρωθεν, βάλλων κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἐπιχειρεῖ καὶ τὴν πλήρη κατάλυσιν ταύτης, ὁσάκις αὕτη ἀφορᾷ περίπτωσιν Κληρικοῦ, κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει ποινικοῦ ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος εἰς βαθμὸν κακουργήματος, κηρυχθέντος δὲ ἐνόχου καὶ καταδικασθέντος ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου εἰς ποινὴν ἀνάλογον (ποινὴ θανάτου, ποινὴ καθείρξεως)[1].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας Κληρικός, κατηγορηθεὶς ἐπὶ διαπράξει κακουργήματος, εἰσαχθεὶς εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, κηρυχθεὶς ἔνοχος καὶ καταδικασθεὶς δι' ἀποφάσεως τούτου ***ἀμετακλήτως*** εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ἢ εἰς τοιαύτην καθείρξεως, ξίφει τελειοῦται κανονικῶς. Τὸ ἐκ τῆς ὡς ἄνω καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου συντρέχον δεδικασμένον ***ὑπερφαλαγγίζει*** πᾶν ἐπιτρεπόμενον ὅριον δικαστικῆς κρίσεως, ***καταλῦον*** ἐν κυριολεξίᾳ τὴν λειτουργίαν τῆς ***δικαστικῆς ἐξουσίας*** τῆς Ἐκκλησίας.

Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, καταστάσης ***ἀμετακλήτου*** τῆς τοιαύτης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ κοινοῦ

---

1. Ἄρθρα 18, 51, 52 Π.Κ.

Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς διαπέμπει ἀντίγραφον ταύτης πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅστις ἀκολούθως ***ἐπιτάσσεται*** ἵνα ἐντὸς ἀποκλειστικῆς προθεσμίας δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως αὐτῷ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ***προκαλέσῃ*** τὴν ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, *ἄνευ ἑτέρας τινὸς διαδικασίας* καταδίκην τοῦ αὐτοῦ Κληρικοῦ εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἐν προσθέτῳ ὑποχρεώσει νὰ γνωστοποιήσῃ ***πάραυτα*** τὸ περὶ ταύτης γεγονὸς εἰς τὸν ἀνακοινώσαντα τὴν ποινικὴν ἀπόφασιν Εἰσαγγελέα[1].

γγ. Ἡ τοιαύτη ἐπιταγὴ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀνάγουσα τὴν αἰτίαν καταστρώσεως αὐτῆς εἰς ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἰσχύοντας λόγους, δι᾽ ὧν προεβλέπετο ἡ ἀναβολὴ ἐκτελέσεως ποινῆς ***ἐγκληματικῆς,*** καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης εἰς βάρος Κληρικοῦ, κηρυχθέντος ἐνόχου καὶ καταδικασθέντος οὕτω ἐπὶ διαπράξει κοινοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου εἰς βαθμὸν κακουργήματος[2], δὲν εἶναι νοητὸν νὰ

---

1. Ἄρθρα 159, 160 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ». Αἱ διατάξεις, καταστρωθεῖσαι ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ προϊσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, ἀναφέρουσι περὶ καταδίκης Κληρικοῦ εἰς ***ἐγκληματικὴν*** ποινήν, ὡς ὑπὸ τούτου (ἄρθρ. 4) ὠνομάζοντο αἱ ποιναί, αἵτινες κατεγιγνώσκοντο κατὰ κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως κακουργήματος (ἄρθ. 2 Π.Ν.). Ὁ ἰσχύων Π.Κ. χαρακτηρίζων ἐν ἄρθρῳ 18 πᾶσαν πρᾶξιν τιμωρουμένην διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἢ τῆς καθείρξεως ὡς κακούργημα, δὲν ὀνομάζει τὰς κατὰ τούτων καταγιγνωσκομένας ποινὰς ὁμοίως, ἀναφέρων ποινὴν θανάτου (ἄρθρ. 50 Π.Κ.) καὶ ποινὰς στερητικὰς τῆς ἐλευθερίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνει πρώτην τὴν κάθειρξιν (ἄρθρα 51, 52 Π.Κ.).

2. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον (ἄρθρα 44 §§ β΄ - γ΄ τοῦ ν. τῆς 10/22 Μαρτίου 1834 « Ποινικὴ Δικονομία », καὶ ἐδ. 1, 3 καὶ 4 τοῦ Β. Δ/τος τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1836 « ***περὶ τῆς ἐπὶ κακουργήματι καταδίκης τῶν Κληρικῶν κλπ.*** », ἤτοι πρὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τοῦ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος καὶ τῆς ἰσχύος τῶν περὶ Θρησκείας καὶ Ἐκκλησίας ἀμεταβλήτων ἔκτοτε διατάξεων τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος 1844, προεβλέπετο ἡ ***ἀναβολὴ*** ἐκτελέσεως ἐγκληματικῆς ποινῆς, καταγνωσθείσης εἰς βάρος Κληρικοῦ καταδικασθέντος ἐπὶ διαπράξει κακουργήματος, μέχρις οὗ ἀνακοινωθῇ ἡ καταδίκη ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ διαταχθῇ παρ᾽ αὐτῆς ἡ καθαίρεσις τοῦ καταδικασθέντος, ἥτις ἔδει τὸ βραδύτερον νὰ ἐνεργηθῇ ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν (βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, §§ 198[2], 202[4], β΄ ἔκδ., 1938). Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρου 44 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, ἐπαναληφθεῖσα καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 160 τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », δὲν περιελήφθη εἰς τὸν ἰσχύοντα Κ.Π.Δ., ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἴδιον θέμα ρυθμίζεται δικονομικῶς ὑπὸ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον βάσει τῆς διατάξεως τοῦ

ἰσχύῃ σήμερον ὡς διάταξις ***αὐτοτελής,*** ὑπὸ τοιοῦτον χαρακτῆρα προβάλλουσα σφόδρα ***ἀντισυνταγματική.***

Ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ἐξ ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ἀμετακλήτου ἔστω περιεχομένου, προβάλλοντος γεγονότος τῆς ἀποδείξεως περὶ τῆς κατὰ τὸ νόημα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἐνοχῆς τοῦ καταδικασθέντος διὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν, ὁσονδήποτε βαρεῖα καὶ ἂν προβάλῃ αὕτη, ἡ ***ἐν παντὶ κατάργησις*** εἰς τοιαύτην περίπτωσιν τῆς κατὰ τοῦ ἰδίου προσώπου κινήσεως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης, ἥτις ἐμπράκτως συμβολίζει τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀναφαιρέτου δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, τυγχάνει νομικῶς τελείως ***ἀπαράδεκτος.***

Ἡ Ἐκκλησία, καθ᾽ ἃ ἀνωτέρω ἐδιδάχθη, ἕλκει τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου καὶ ἐκ κανόνων δικαίου, τεθειμένων ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὧν τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν διαφυλάσσουσιν ἀλώβητα ὅ τε Συνταγματικὸς καὶ ὁ κοινὸς Ἕλλην νομοθέτης[1].

Κατ᾽ ἀκολουθίαν, οὖσα ὑποχρεωμένη καὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτῆς, εἰς ***ἀπαρασάλευτον*** τήρησιν τῶν ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀναβλυζόντων κανόνων δικαίου, δι᾽ ὧν θεμελιοῦται τὸ δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς, κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐπιτρέπεται ἵνα ἀποδεχθῇ καὶ ἐφαρμόσῃ νομοθετικὴν διάταξιν τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου, δι᾽ ἧς ἐπιτάσσεται ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως εἰς Κληρικόν, ἔστω καὶ ὡς τὸν χειρότερον τῶν κακούργων ἀποδεικνυόμενον ἐξ ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ἐφ᾽ ὅσον κατ᾽ ἀπαρέγκλιτον ἐφαρμογὴν τῶν θεμελιούντων τὸν μηχανισμὸν τῆς ἐκκλη-

---

ἄρθρου 160 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** »· ἴδε καὶ Γνωμοδότησιν 5/1951 τοῦ Εἰσαγγελέως Α.Π. Δημ. Κιουσοπούλου, Ποιν. Χρ., τ. Α΄, 99, Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 352, β΄ ἔκδ. 1957. Πλείω βλ. κατωτέρω, Μέρος Β΄ « Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον » § 146.

1. Ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1 Κ.Ν.Ε.Ε., 10, 28, 55 - 72 Κ.ΚΡ., ἐφ᾽ ὧν βλ. ἀνωτέρω, σελ. 39 ἐπ.

σιαστικῆς ποινικῆς δίκης κανόνων δικαίου, οὐσιαστικοῦ καὶ δικονομικοῦ περιεχομένου, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, δὲν εἰσαγάγῃ τοῦτον εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, *ἀκούσῃ τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ*[1], καὶ κρίνῃ τὰ αἴτια καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς διαπραχθείσης ὑπὸ τούτου ἐγκληματικῆς πράξεως[2] κατὰ τοὺς θεμελιώδεις ὁρισμοὺς τῆς κανονικῆς προσταγῆς περὶ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[3], τὴν ἀπαραίτητον ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου κατ᾽ ἐξοχὴν ἐπιτάσσει ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν τῇ ἐκδικάσει ἀδίκων πράξεων ἢ παραλείψεων διὰ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων ὑφ᾽ οἱουδήποτε τῶν μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος πλήττεται ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἠθικῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου[4] ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[5].

Ὅθεν, ἀποκλίνομεν ὑπὲρ τοῦ ***μὴ ἐφαρμοσίμου*** τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω πολλαχῶς πασχούσης νομοθετικῆς ἐπιταγῆς[6], θεωροῦντες

---

1. Οὐδέποτε ὁ κατηγορούμενος δικάζεται ***ἀναπολόγητος***. Κατὰ ῥητὴν ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου δέον ὅπως οὗτος ***καλῆται πάντοτε*** εἰς ἀπολογίαν, ***ἵνα ἀκουσθῇ*** [καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362)], βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 161.

2. Ἐπὶ τὸν ἴδιον, ἄλλωστε, ἀποβλέπων σκοπὸν καὶ ὁ κοινὸς Ἕλλην νομοθέτης διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » διασφαλίζει ἀκόμη περισσότερον τὴν λειτουργίαν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης, τὸ ***ἀνεξάρτητον*** τοῦ χαρακτῆρος τῆς ὁποίας ἀνυψοῖ καὶ ἐπιβάλλει ἔναντι τῆς κοινῆς ποινικῆς δίκης (ἄρθρα 161, 162 ν. 5383/1932), δι᾽ ὃ καὶ ἀποτελεῖ ***καταπληκτικὴν*** ὧδε ἀντίφασιν τὸ περιεχόμενον τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 160 τοῦ ν. 5383/1932 ἔναντι ἐκείνου τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 161 καὶ 162 αὐτοῦ. Ἴδε ἐκτενέστερον κατωτέρω § 146.

3. Τοῦτο καὶ ἂν ἀκόμη ὑποστηριχθῇ ἡ ἄποψις [Ὁλομ. Νομικοῦ Συμβουλίου 443/1955 (Εἰσηγητὴς Κ. Παπαμιχαλόπουλος), Α.Ε.Κ.Δ., τ. 1', 133] ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως καταγιγνώσκεται ***συνεπείᾳ*** καταδίκης καὶ οὐχὶ ***εἰς ἐκτέλεσιν*** αὐτῆς. Τοῦτο δέ, ὅλως ἐξαιρετικῶς, διότι ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως τυγχάνει ἐκ χαρακτῆρος ***κυρία***, καὶ οὐχὶ ***παρεπομένη***, ποινή· βλ. κατωτέρω § 53.

4. Ἀείποτε, πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ, θὰ ὑψοῦται τὸ θεῖον παράδειγμα τοῦ Κυρίου, δεξαμένου τὴν μετὰ συντριβῆς γενομένην μετάνοιαν τοῦ συσταυρωθέντος Αὐτῷ λῃστοῦ (Λουκᾶ, ΚΓ', 32, 42 - 44 « *Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου... ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ* »).

5. Καν. Ι', ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 124 - 125, 235 - 236), Α' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 295), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550).

6. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω λόγων θὰ ἠδύνατο ἰσχυρῶς νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἡ ἄποψις, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 160 τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** »,

κανονικῶς ἐπιβεβλημένην καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης ἀπομάκρυνσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς.

§ 8. Ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος διέπουσα τὴν λειτουργίαν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας νομοθεσία, μὴ κρατοῦσα ἐν πολλοῖς ὁμοιομόρφως ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας, περιλαμβάνεται εἰς τὰς κάτωθι πηγὰς καὶ εἰδικὰ νομοθετήματα:

Α' - ΓΕΝΙΚΩΣ
ΔΙ' ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

Ι. Τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

ΙΙ. Τὸν ἑνιαῖον Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἤτοι τὴν Ἱ. Παράδοσιν καὶ τὰς ὑπὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων ἐψηφισμένας κανονικὰς διατάξεις (ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952).

ΙΙΙ. Τὸν ν. 1492 τῆς 17/17 Αὐγούστου 1950 « *Ποινικὸς Κῶδιξ* ».

IV. Τὸν ν. 1493 τῆς 17/17 Αὐγούστου 1950 « *Κῶδιξ Ποινικῆς Δικονομίας* ».

Β' - ΕΙΔΙΚΩΣ
ΔΙ' ΕΚΑΣΤΑΧΟΥ ΤΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

1. *Δι᾽ ὁλόκληρον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς νήσου Κρήτης.*

ἀποτελοῦσα κανόνα δικαίου ποινικοῦ ***δικονομικοῦ*** περιεχομένου, ἤτοι τεταγμένου πρὸς καθορισμὸν τῶν προϋποθέσεων καὶ τοῦ εἴδους τῶν ὀργάνων βάσει τῶν ὁποίων δέον νὰ γίνῃ ἡ βεβαίωσις, ὅτι συντρέχει περίπτωσις ἐφαρμογῆς τῶν ποινικοῦ περιεχομένου ***οὐσιαστικῶν*** κανόνων δικαίου (ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α', σελ. 4) ***δὲν δύναται νὰ καταργήσῃ*** διάταξιν ***οὐσιαστικοῦ*** κανόνος δικαίου, ἀποβλέποντος εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν προϋποθέσεων λειτουργίας τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ᾽ οὗ βασικῶς οἰκοδομεῖται ἡ ἔμπρακτος ἄσκησις τῆς ***ποινικῆς ἐξουσίας*** αὐτῆς. Διότι εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ***παράνομον*** ἀποβλέπει ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ***ἀντισυνταγματικὴ*** διάταξις τοῦ ἄρθρου 160 τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », ἐφ᾽ ὅσον ἐπιτάσσει τὴν ***ἄνευ διαδικασίας τινὸς*** καθαίρεσιν Κληρικοῦ, ὁσάκις ἐξ ἀντιγράφου ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου προκύπτει ὅτι κατεδικάσθη οὗτος εἰς ***ποινὴν ἐγκληματικήν***. Ἴδε καὶ κατωτέρω § 146.

I. Τὸν ν. 671 τῆς 25/27-9-1943 «*περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*» (ἄρθρα, 1, 3, 6, 7, 8, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 60, 62, 63), ὡς ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς δυνάμει τῶν ἄρθρων 2 καὶ 3 τῆς Συντακτικῆς Πράξεως 58/1946 ἐκδοθείσης ὑπ' ἀριθ. 184 τῆς 26ης Μαρτίου 1946 Πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐτροποποιήθη ἢ συνεπληρώθη δι' ἑτέρων νόμων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 1 § 2 τοῦ ν. 3952/1959 ἐκδοθέντος Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959[1], ἤτοι κατ' ἄρθρα:

3 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 4 ἐδ. ε', ζ' Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959),
6 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 8 ἐδ. γ' Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959),
7 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 8 ἐδ. ε', ϛ', ζ', η' Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959),
60 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 2 ν. 1882/1951).

II. Τὸν ν. 5383 τῆς 31/3-11/4-1932 «*περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας*», ἰσχύοντα μετὰ τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐπ' αὐτοῦ τροποποιήσεων καὶ συμπληρώσεων, κατ' ἄρθρα:

2 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1 ἐδ. α' ν. 898/1943),
3 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1 ἐδ. β', γ' ν. 898/1943),
4 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 1 ἐδ. δ', ε' ν. 898/1943, 1 Ν. Δ/τος 1714/1942),
10 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 2 ἐδ. α', β' ν. 898/1943, 2 ἐδ. α' Ν. Δ/τος 1714/1942),
11 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 3 ν. 898/1943, 2 ἐδ. γ' Ν. Δ/τος 1714/1942),
12 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 4 ν. 898/1943),
13 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 5 ν. 898/1943),
14 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 6 ν. 898/1943),
17 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943),
19 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ ἀπὸ 12/6/1935 ἀν. νόμου),
22 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 7 ἀν.ν. 326/1945 καὶ 6 ν. 1882/1951),
23 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 2 ἀν.ν. 963/1937 καὶ 1 ἀν.ν. 1200/1938),
24 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 6 ν. 1882/1951),
28 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 5 ἐδ. α' Ν. Δ/τος 1714/1942),
32 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 5 ἐδ. β' Ν. Δ/τος 1714/1942),
100 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 5 ἐδ. γ' Ν. Δ/τος 1714/1942 καὶ 8 ν. 898/1943),

1. Διὰ τὰ περὶ τούτων βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Τὸ Χρονικὸν τῆς ἐπιβολῆς νέας τάξεως πραγμάτων εἰς τὸ καθεστὼς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', σελ. 81, 93 ἑπ., 1959, ἰδίου, Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία ἐν διωγμῷ, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', σελ. 175 ἑπ., 1959, ἰδίου, Ἡ ΙϚ' Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΕ', σελ. 124 ἑπ., 1960, ἰδίου, Ἡ ΙΖ' Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΕ', σελ. 192 ἑπ., 1960.

105 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 9 ν. 898/1943),
108 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 10 ν. 898/1943),
114 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 11 ν. 898/1943),
122 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 6 ἐδ. α' καὶ β' Ν. Δ/τος 1714/1942),
123 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 12 ν. 898/1943),
128 (ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 6 ἐδ. γ' Ν. Δ/τος 1714/1942 καὶ 13 ν. 898/1943),
129 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ ἀπὸ 12/6/1935 ἀν. νόμου),
132 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 14 ν. 898/1943),
133 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 15 ν. 898/1943),
135 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 16 ν. 898/1943),
137 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 17 ν. 898/1943),
153 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943),
154 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 19 ν. 898/1943),
159 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 8 Ν. Δ/τος 1714/1942),
163-168 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 9 Ν. Δ/τος 1714/1942),
169 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 9 ἐδ. β' Ν. Δ/τος 1714/1942 καὶ 64 ἀ.ν. 2200/1940),
171 (ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 20 ν. 898/1943).

2. ***Διὰ τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθωνος Μοναχικὴν Πολιτείαν.***

I. Τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ Ἁγίου Ὄρους τῆς 10ης Μαΐου 1924.

II. Τὸ Ν. Δ/γμα τῆς 10/16-9-1926 «*περὶ κυρώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους τῆς 10-5-1924*».

3. ***Διὰ τὴν νῆσον Κρήτην.***

I. Τὸν ν. 4149 τῆς 10/16 Μαρτίου 1961 «*περὶ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς ἐν Κρήτῃ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*» (ἄρθρα 1, 10, 23, 25, 28, 35, 38, 55-72, 73, 75, 118, 119, 128-130, 132, 133 ἐδ. 3, 134, 135).

II. Τὸν ν. 5383/1932 τῆς 31/3-11/4-1932 «*περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας*», ἰσχύοντα μετὰ τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐπ' αὐτοῦ τροποποιήσεων καὶ συμπληρώσεων, ὅπου εἰδικῶς ἀναφέρεται ἐν τῷ ν. 4149/1961.

ΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ - ΣΠΟΥΔ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.
Ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου.
Ρωμ. Δ', 15 - 16, Ε', 13.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΑΔΙΚΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΡΙΣΜΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΙΣ, ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁρισμὸς καὶ νομοθετικὴ σύστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 9. Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσα ἔννομος τάξις δὲν ὀφείλει τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνικὴν ἀνάγκην. Τὸ καθεστὼς αὐτῆς δὲν σύγκειται ἐκ κανόνων δικαίου, οὓς τίθησιν ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία ἐπὶ σκοπῷ δικαίας καὶ ἀγαθῆς συμβιώσεως τῶν μελῶν αὐτῆς.

Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσα ἔννομος τάξις εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ[1].

---

1. Ματθ. ΙϚ΄, 18 - 19, Ἑβρ. Η΄, 1 - 3 « *Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος* », Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Εἰς Ἐφεσ. Ὁμιλ. Α΄, 4 (M.P.G. τ. 62 c. 15), Ἰδίου, Ὁμιλ. πρὸ τῆς ἐξορίας Α΄ (M.P.G. τ. 52 c. 429), Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγ. ΙΘ΄, 8 (M.P.G. τ. 35 c. 1052).

Τὸ οἰκοδόμημα αὐτῆς ἐρείδεται ἐπὶ κανόνων δικαίου, οἵτινες ἐκπηγάζουσιν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ θείου νόμου[1], καθάπερ ἐπέταξεν ἡμῖν ὁ Κύριος[2], εὐηγγελίσαντο εἰς τὸν κόσμον ἐκ Πνεύματος Ἁγίου πεπλησμένοι[3] οἱ Μαθηταὶ Ἀπόστολοι[4] καὶ ἀκολούθως ἐθεσμοθέτησαν ὁμοιοτρόπως οἱ ἱεροὶ καὶ θεοφόροι Πατέρες, οἵτινες *«ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα»*[5].

Ἡ κατὰ πάσης καὶ οἱασδήποτε ἐπιταγῆς κανόνος δικαίου, τεθειμένου πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπιχειρουμένη φανερὰ προσβολή, πλήττουσα τὴν ἔννοιαν διατηρήσεως τῆς δογματικῆς, κανονικῆς καὶ ἠθικῆς πειθαρχίας ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ ἀναιροῦσα ὡς ἐκ τούτου τὴν λειτουργίαν τοῦ σωτηριώδους χάριν τῆς ἀνθρωπότητος ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ ἐπιβλαβῆ ἐκτροπήν[6], ἥτις ἀπειλεῖ καθ᾽ ἑαυτῆς κολασμόν. Συνιστᾷ ἐνέργειαν ἐπίμεμπτον καὶ ἀξιόποινον, ἥτις εἶναι τὸ κανονικὸν ἀδίκημα[7].

1. Ματθ. Ζ΄, 21 - 22, ΙΒ΄, 50, Λουκᾶ, ΣΤ΄, 46 - 49, ΙΑ΄, 28, Ρωμ. Α΄, 16 - 17, Β΄, 13 - 15, Τίτ. Α΄, 16, Ἰακώβου, Α΄, 25 - 26, Β΄, 14 - 15, Α΄ Ἰωάνν. Γ΄, 7 - 9, 18 - 24.

2. Ματθ. Ε΄, 17 - 19, ΙΘ΄, 17 - 18, Μάρκ. Α΄, 44 - 45, Ζ΄, 10 - 11, Λουκᾶ, Β΄, 22, Δ΄, 8, 21, Ἰωάνν. Α΄, 17 - 18, Γ΄, 14 - 16, Ε΄, 30, 39, 46, Ζ΄, 19, ΙΔ΄, 23 - 24 *«Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός»*.

3. Ματθ. ΚΗ΄, 19 - 20, Μάρκ. ΙΣΤ΄, 15 - 16, 20, Λουκᾶ, ΚΔ΄, 47 - 49, Πράξ. Α΄, 8 - 9, Β΄, 1 - 5, 38 - 42, Δ΄, 32, Θ΄, 31, ΙΕ΄, 22, Κ΄, 28 - 29.

4. Α΄ Πέτρου, Α΄, 12, Γαλ. Α΄, 8 *«Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ᾽ ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω»*, Ρωμ. ΙΓ΄, 1 - 2, 9 - 11, Κολασ. Α΄, 23.

5. Καν. Α΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 556), ἴδε καὶ καν. Α΄ Τρούλλου (Σ.Β. 305) *«Ἡμεῖς γὰρ οὔτε προστιθέναι τι, οὔτε μὴν ἀφαιρεῖν κατὰ τὰ προορισθέντα, παντελῶς διεγνώκαμεν, ἢ καθ᾽ ὁντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον»*.

6. Α΄ Ἰωάνν. Γ΄, 4 - 5 *«Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία»*.

7. Ὁ ὅρος ***κανονικὸν ἀδίκημα***, ἀπαντῶν καὶ ὡς ***κανονικὸν ἔγκλημα*** ἢ ***ἁμάρτημα*** ἢ ***πλημμέλημα*** ἢ ***παράπτωμα*** [βλ. λ.χ. καν. ΛΓ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 175), ΙΗ΄, Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΚΑ΄, ΛΔ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 352, 382), Δ΄, ΣΤ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308, 321)], ἀνάγει τὴν ὀνομασίαν του εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον, ἔνθα ὡς γνωστὸν ἡ μὲν ***ἄδικος πρᾶξις*** ὀνομάζεται ***ἀδικοπραγία*** (οὐχὶ δὲ ***ἀδικοπραξία*** ὡς ***ἀνεπιτυχῶς*** ἀναφέρεται ἐν κεφ. ΛΘ΄ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἴδε καὶ Γεωργ. Μπαλῆ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου κατὰ τὸν Κώδικα, σελ. 436 ἑπ., 1950), ἡ δὲ τοιαύτη ἄδικος καὶ καταλογιστὴ ***ἀδίκημα***, ἐφ᾽ ὅσον δὲ συνεπάγεται ὡς νομικὴν κύρωσιν τὴν ποινὴν ***ἀξιόποινον ἀδίκημα*** ἢ ***ἔγκλημα***, κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου χρησιμοποιούμενον ὅρον [βλ. ἐκ πολλῶν C. IX. 47, 18, Β. Ξ.να.νε. (τὸ τοῦ ***φόνου*** ἔγκλημα), Ἀρμενόπουλον, ΣΤ. β. 2 (τὸ τῆς ***μοιχείας*** ἔγκλημα)], ὃν εἰσάγει πρῶτος εἰς τὴν νεωτέραν νομικὴν φιλολογίαν ὁ Τιμ. Ἠλιόπουλος, Σύστημα Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 111, 138 ἑπ., καὶ παραλαμβάνει ὁ νομοθέτης τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ Π.Κ. (ἄρθρ. 14)]· ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 90 ἑπ.

Ὅθεν, ***κανονικὸν ἀδίκημα*** καλεῖται πᾶσα ἄδικος καὶ ἐπίμεμπτος συμπεριφορά, στρεφομένη κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ὑπ᾽ αὐτοῦ κολαζομένη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτῆς[1].

§ 10. Ὅροι πρὸς νομοθετικὴν σύστασιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος προβάλλουσιν οἱ ἑξῆς:

α. Κανὼν δικαίου, ἀπαγορευτικοῦ ἢ ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου, τεθειμένος ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, κολάζων διὰ τῆς ὑπὸ τούτου προβλεπομένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς πάντα κηρυσσόμενον ἔνοχον φανερᾶς παραβάσεως τῆς ἐν αὐτῷ κατεστρωμένης συγκεκριμένης ἐντολῆς. *«Οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. Ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου»*[2].

Ἄνευ κανόνος δικαίου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, περιλαμβάνοντος τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς κολασίμου πράξεως καὶ ἀπειλοῦντος κύρωσιν, ἤτοι κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς κατὰ τοῦ ὑποπίπτοντος εἰς διάπραξιν αὐτῆς, κατὰ τοῦ πράττοντος ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ νόμου[3] ἢ παραλείποντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ[4], κανονικὸν ἀδίκημα οὔτε ὑφίσταται οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὅτι τελεῖται.

Συνεπῶς, ὁ ***γραπτὸς*** κανονικὸς νόμος (canon scriptus) ἀπο-

1. Κατὰ τὸν ἐν ἄρθρῳ 14 Π.Κ. περιεχόμενον ὁρισμὸν *«1. Ἔγκλημα εἶναι πρᾶξις ἄδικος καὶ καταλογιστὴ εἰς τὸν πράξαντα τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου. — 2. Ὁ ὅρος πρᾶξις ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν ποινικῶν νόμων περιλαμβάνει καὶ τὰς παραλείψεις»*. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 90 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 52, 53, 63 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 32 ἑπ.

2. Ρωμ. Δ΄, 15 - 16, Γ΄, 13, ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 66 ἑπ.

3. Βλ. λ.χ. Ι΄, ΙΑ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 14, 15).

4. Βλ. λ.χ. Θ΄, ΙΒ΄, ΝΒ΄ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 13, 15 - 16, 68).

τελεῖ πηγὴν δικαίου διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ κανονικῶς συμπεριφορὰ ***ἄδικος*** καὶ ***ἀξιόποινος,*** κανονικὸν ἀδίκημα. Διὰ τοῦ κανόνος δικαίου τούτου, καὶ μόνον, ὁρίζονται σαφῶς οἱ ὅροι τῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ θεμελιοῦνται αἱ νόμιμοι προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου αὐτοῦ διὰ τῆς ἐν τούτῳ ὁριζομένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης, ποινῆς[1].

Ἡ θεμελιώδους περιεχομένου τοιαύτη ἀρχή, μεῖζον ἀνευρίσκει ἔρεισμα εἰς τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἔνθα κατοχυροῦται διὰ διατάξεως τοῦ τε Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου[2]. Ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐπεκτείνεται, διότι ὡς ἐκ τοῦ διέποντος τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συστήματος τῆς *νόμῳ κρατούσης πολιτείας,* διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν καὶ τὴν ὕπαρξιν κανονικοῦ ἀδικήματος προσφέρεται ὡς πηγὴ δικαίου, δυνητικοῦ χαρακτῆρος, καὶ διάταξις ποινικοῦ περιεχομένου τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου[3].

---

1. Τοῦτο σαφῶς ὑπομιμνήσκει καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 381) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379) διδάσκων χαρακτηριστικῶς: *« Τότε ὀφείλειν τὸν ἀφορισμὸν φυλάττεσθαι, ὅτε διὰ ῥαθυμίαν ἐπενεχθῇ, ἤγουν* ***διὰ ἁμάρτημα ἐπεγνωσμένον πάντως τοῖς κανόσι*** *».*

2. Ἄρθρ. 7 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1 Π.Κ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 49 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 28 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 1 ἑπ.

3. Ἡ διάταξις αὕτη δύναται νὰ ἀποβλέπῃ εἰς στοιχειοθέτησιν ἀξιοποίνου ἀδικήματος, διαπραττομένου ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ἐξ ἐπόψεως τρόπου συστάσεως ἔχοντος χαρακτῆρα ἢ ***πρωσοποπαγοῦς*** ἐγκλήματος (delictum proprium), ὡς λ.χ. τὰ προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα τοιαῦτα ὑπὸ τῶν ἄρθρων 196, 342 § 1, 371 Π.Κ., 51, 52 Κ.Ν.Ε.Ε., 74, 75 Κ.ΚΡ., ἢ τοιούτου ***συνήθους*** ἐγκλήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου εἰς βαθμὸν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος ἢ πταίσματος ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, διὰ διατάξεων τοῦ Π.Κ. ἢ ἄλλου εἰδικοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἐπὶ τούτου παρατηρητέον ὅτι, προκειμένης διαπράξεως ὑπὸ Κληρικοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου εἰς βαθμὸν ***κακουργήματος,*** κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 160 ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »*** εἰσάγεται τὸ μέτρον τῆς καταδίκης αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλ. Δικαστηρίου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἄνευ ἑτέρας τινὸς διαδικασίας. Προκειμένης δὲ ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ διαπράξεως ἀξιοποίνου ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἰς ***οἱονδήποτε βαθμόν,*** ὑποχρεοῦται ἡ κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον κατηγοροῦσα Ἀρχὴ (ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἢ Δημόσιος Κατήγορος) νὰ ἀνακοινοῖ εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὴν κατὰ τῶν ἀνωτέρω εἰσαγωγὴν κοινῆς ποινικῆς διαδικασίας, ἵνα ἀναλόγως κινηθῇ ὁ μηχανισμὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης κατὰ τοῦ δράστου (ἄρθρα 156 - 158 ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***). Πάντως, διὰ νὰ ἀπαγγελθῇ κατηγορία κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ ἀσκηθῇ τὸ δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ὁσάκις οὗτος κατηγορεῖται ἐπὶ διαπράξει ἀξιοποίνου ἀδικήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου εἰς οἱονδήποτε βαθμὸν διὰ διατάξεως κανόνος δικαίου τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, δέον ***κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν*** ἡ ὑπὸ τούτου τελεσθεῖσα ἄδικος πρᾶξις ἢ παράλειψις νὰ φέρῃ ***ὁπωσδήποτε,*** ἔστω καὶ κατά τινα τρόπον, τὸν χαρακτῆρα τῆς κατὰ τὰς διατάξεις κανόνων δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ***ποινικῶς ἀξιολόγου καὶ ποινικῶς καταλογιστῆς ἀδικοπραγίας.***

Κατ' ἀκολουθίαν, ὑπ' ὄψει μάλιστα λαμβανομένου ἀείποτε τοῦ λίαν σοβαροῦ παράγοντος τοῦ ***περιστατικοῦ*** χαρακτῆρος τῶν ἐν γένει νομοθετικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ ἐννέα ὁλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας διαπλάσεως τοῦ κατὰ τὸ μεῖζον παρουσιάζοντος ἀξιοζήλευτον ἐσωτερικὴν ἑνότητα Κανονικοῦ Δικαίου αὐτῆς:

αα. Εἰς ἐκείνας μὲν τὰς περιπτώσεις ὅπου διὰ διατάξεως κανόνος δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὁρίζονται οἱ ὅροι τῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ παραλείπεται ἡ πρὸς κολασμὸν αὐτοῦ ἀπειλουμένη πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινή[1]:

ααα. Δέον νὰ ἀναζητῆται ἑτέρα διάταξις κανόνος δικαίου, περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τοῦ ἰδίου κανονικοῦ ἀδικήματος πλήρως προβλέπουσα[2], ἄλλως,

βββ. Δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἑτέρα διάταξις κανόνος δικαίου, περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τῆς αὐτῆς κατηγορίας κανονικοῦ ἀδικήματος ὁμοιοτρόπως διαλαμβάνουσα, ἐπιτρεπτῶς ᾧδε χωρούσης τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογῆς[3].

---

1. Βλ. λ.χ. καν. Ϛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309), ΞϚ', ΞΘ', Ο' Τρούλλου (Σ.Β. 460, 466, 467 - 468) κ.ἄ.

2. Οὕτω λ.χ. διὰ τὸν κολασμὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ καν. ΙΓ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266) καὶ τῶν ΛΒ', ΛΓ' Ἀπ. Κανόνων (Σ.Β. 42, 43 - 44) στοιχειοθετουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***κοινωνίας μετὰ Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας,*** θὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ διατάξεις τῶν ΙΒ', ΙΓ' Ἀπ. Κανόνων (Σ.Β. 15 - 16). Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 90.

3. Οὕτω λ.χ. διὰ τὸν κολασμὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ καν. ΞΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 220) στοιχειοθετουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρὰ φύσιν ἀσελγείας,*** ἐφ' ὅσον ὑποκείμενον αὐτοῦ προβάλλει Κληρικός, θὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ κολάζουσαι τὰ ἀδικήματα τῆς ***μοιχείας*** καὶ τῆς ***πορνείας*** διατάξεις τῶν καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) κ.ἄ. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 112.

ββ. Εἰς ἐκείνας δὲ τὰς περιπτώσεις ὅπου διὰ διατάξεως κανόνος δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὁρίζονται μὲν οἱ ὅροι τῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος πλὴν ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ[1], περιλαμβανούσῃ ἐν μιᾷ ἐπιταγῇ πλείονα τοιαῦτα, ἄλλοτε δὲ ὁρίζεται ἢ ἄλλοτε παραλείπεται ἐν ταύτῃ ἡ πρὸς κολασμὸν τούτων ἀπειλουμένη πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινή:

ααα. Δέον νὰ ἀναζητῆται καὶ ἑτέρα εἰδικὴ διάταξις κανόνος δικαίου, περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τινὸς τῶν ᾧδε περιλαμβανομένων κανονικῶν ἀδικημάτων πλήρως προβλέπουσα[2], ἄλλως,

βββ. Δέον νὰ ἐφαρμόζηται ἡ αὐτὴ διάταξις κανόνος δικαίου, περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τῶν τοιαύτης κατηγορίας κανονικῶν ἀδικημάτων ἀναφέρουσα[3], ἢ ἑτέρα τοιαύτη περὶ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τινὸς τῆς αὐτῆς κατηγορίας κανονικοῦ ἀδικήματος ὁμοιοτρόπως διαλαμβάνουσα, ἐπιτρεπτῶς καὶ ᾧδε χωρούσης τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς κατ᾽ ἀναλογίαν ἐφαρμογῆς[4].

---

1. Βλ. λ.χ. τὰς δικαίας ἀπορίας τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μάρκου, Ἐρ. ΙΕ′ « *Ἐὰν ἐμέσῃ τις μετὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν, κατὰ ποίαν διορθωθείη παράδοσιν;* » (Σ.Δ. 458), Ἐρ. Κ′ « *Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, ἢ τοῦ ἁγίου δίσκου χυθῇ τι κατὰ γῆς, ποίαν ὁ τηνικαῦτα ἱερουργῶν ἀγανάκτησιν ὑποστήσεται;* (Σ.Δ. 463), καὶ τὰς πρὸς τοῦτον ἀποκρίσεις τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 458, 463 - 464), προσπαθοῦντος νὰ στηρίξῃ κατηγορίαν κατὰ τοῦ πταίσαντος ἐπὶ παραβάσει ἀδικήματος περὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν καὶ ἀποφαινομένου κολασμὸν διὰ ποινῆς ἀορίστου, ὡς λ.χ. « *μετὰ σφοδροτέρων ἐπιτιμίων διορθωθήσεται* » (Σ.Δ. 458) ἢ « *κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν μετρίως ἐπιτιμηθήσεται* » (Σ.Δ. 458) ἢ « *ὁ δὲ ὀλισθήσας ἐξετασθήσεται· [καὶ] εἰ μὲν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ συνέπεσε τὸ κακόν, σφοδροτέροις ἐπιτιμίοις καὶ ἀλειτουργησίᾳ θεραπευθήσεται· εἰ δὲ κατὰ δαιμονικὴν συνδρομήν, μετριωτέρως πως κολασθήσεται* » (Σ.Δ. 464). Καὶ τοῦτο, διότι οὔτε εἰς τὴν μίαν, οὔτε εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν, ὑπάρχει ῥητὴ νομοθετικὴ διάταξις ὁρίζουσα τὴν καταγνωστέαν ποινὴν κατὰ τοῦ πταίσαντος, καίτοι ἀδίκημα περὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν ὑφίσταται.

2. Οὕτω λ.χ. διὰ τὸν κολασμὸν τινὸς τῶν ὑπὸ τοῦ καν. Ζ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110) στοιχειοθετουμένων κανονικῶν ἀδικημάτων (*φόνος, μοιχεία, φαρμακεία, παρὰ φύσιν ἀσέλγεια* κ.ἄ.) θὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ αἱ διατάξεις τῶν καν. ΝϚ′, ΝΖ′, ΞΒ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215, 220), Δ′, Ε′ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311, 314 - 317) κ.ἄ.

3. Βλ. λ.χ. καν. Ζ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110), ΚΑ′, ΜΖ′ Τρούλλου (Σ.Β. 352, 416) κ.ἄ.

4. Βλ. λ.χ. κατ᾽ ἀναλογίαν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ΚΕ′ Ἀπ. Κανόνος

γγ. Κατὰ πᾶσαν ἑτέρωθεν περίπτωσιν προβολῆς ***ἀντιγνωμίας*** μεταξὺ διατάξεων κανόνων δικαίου, συνηθέστατα παρουσιαζομένης[1], δι᾽ ὧν ὁρίζονται οἱ ὅροι τῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος ἀλλὰ διαφόρως ἀναφέρονται ἐν ταύταις αἱ πρὸς κολασμὸν αὐτοῦ ἀπειλούμεναι πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποιναί, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος μακροτάτην ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν:

ααα. Δέον νὰ ἀναζητῆται ἡ ἐκ τούτων νεωτέρα[2], ἄλλως,

βββ. Δέον νὰ ἐφαρμόζηται μεταξὺ παλαιοτέρας καὶ νεωτέρας, αὐστηροτέρας καὶ ἐπιεικεστέρας, ἡ κατ᾽ ἐλευθέραν κρίσιν τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐκδικάζοντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάλογος ***κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*** τοιαύτη[3].

(Σ.Β. 32) καὶ τῶν καν. Γ′, ΛΒ′, Ο′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 173, 228), Α′ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70) διὰ τὸν κολασμὸν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***πορνείας***, διαπραχθέντος ὑπὸ Κληρικοῦ.

1. Βλ. λ.χ. ***ἀντιγνωμίας*** τοῦ ΜΔ′ Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 59) καὶ τοῦ καν. ΙΖ′ Α′ Νικαίας (Σ.Β. 151), καθαιρούντων τοὺς ***τόκους ἀπαιτοῦντας*** παρὰ τῶν δανειζομένων παρ᾽ ἑαυτῶν Κληρικούς, πρὸς τὸν καν. ΙΔ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 134), ἀπαλλάσσοντα τὸν ***δανείσαντα ἐπὶ τόκῳ*** Κληρικὸν « *ἐὰν καταδέξηται τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι, καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι* », τοῦ Μ. Ἀθανασίου, Καν. Ἐπ. πρὸς Ἀμμοὺν μονάζοντα (Σ.Δ. 69) πρὸς τὸν καν. ΙΓ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 131) περὶ τῶν ***ἐν πολέμῳ ἀνθρωποκτονησάντων*** Κληρικῶν, οἵτινες « *ὡς τὰς χεῖρας μὴ καθαροί, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωνίας μόνης ἀπέχεσθαι* », μὴ κρατήσαντα ἐν τῇ πράξει [βλ. τὰς ἐξηγήσεις ad hoc Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 132 - 133)], τοῦ καν. ϞΕ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 535) πρὸς τὸν ΛΖ′ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 50) καὶ τοὺς καν. Ε′ Α′ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265) καὶ Η′ Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325) περὶ ἀπειλῆς ποινῆς ἐπιπλήξεως διὰ τὴν μὴ ἔγκαιρον σύγκλησιν κατ᾽ ἔτος τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας, κ.ἄ.

2. Οὕτω λ.χ. μεταξὺ τῶν καν. ΚΒ′ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 65) καὶ ΝϚ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215), δι᾽ ὧν προβλέπεται καὶ τιμωρεῖται τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***ἑκουσίου φόνου***, θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ δευτέρα ἐκ τούτων [ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 65)].

3. Οὕτω λ.χ. ἐκ τῶν κολαζουσῶν τὸ ἀδίκημα τῆς ***προαγωγῆς εἰς πορνείαν***, τελούμενον ὑπὸ Κληρικοῦ, διατάξεων τῶν καν. ΙϚ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 342) καὶ ΠϚ′ Τρούλλου (Σ.Β. 503) προτιμᾶται ὡς ἐπιεικεστέρα ἡ πρώτη ἐκ τούτων, εἰ καὶ παλαιοτέρα, ἅτε ἀπειλοῦσα κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθαιρέσεως, τῆς δευτέρας ἐξ αὐτῶν ἀπειλούσης τοιαύτην καθαιρέσεως καὶ παντελοῦς ἀφορισμοῦ [οὕτω καὶ οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 504) καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 504)]. Ἑτέρωθεν πάλιν ἐκ τῶν κολαζουσῶν τὸ ἀδίκημα τοῦ ***ἑκουσίου φόνου***, τελούμενον ὑπὸ λαϊκοῦ, διατάξεων τοῦ ΞΕ′

Οἱ ἑρμηνευτικοὶ κανόνες οὗτοι μείζονα ἔχουσι σημασίαν διὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὅπου κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ τε Συνταγματικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου κρατεῖ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ nullum crimen sine lege et nulla poena sine lege, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ὁποίας ἥ τε ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τὸ ἀξιόποινον αὐτοῦ ὁρίζονται μόνον διὰ νόμου ἰσχύοντος πρὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως καὶ οὐδέποτε μετ᾽ αὐτήν, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀπαγορευομένου τοῦ κολασμοῦ τούτου διὰ ποινῆς βαρυτέρας τῆς πρὸ τῆς τελέσεως αὐτοῦ ἀπειλουμένης[1].

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην κρίνεται ἐν Ἑλλάδι καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας περιλαμβανομένων καὶ ρυθμιζομένων κανόνων δικαίου, οὐσιαστικοῦ κατ᾽ ἐξοχὴν περιεχομένου[2], ἐφ᾽ ὅσον ἐκδήλως προβάλλει ὁ ***δημόσιος*** χαρακτὴρ τούτων, ὡς λειτουργούντων ἐν ὄψει τοῦ ***δημοσίου συμφέροντος***[3] καὶ ἰσχυόντων ἀναγκαστικῶς ἔναντι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν[4].

Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 83) καὶ τῶν καν. ΚΒ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 65), Ζ', ΝϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 215), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317) καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442[1]), ἀπειλουσῶν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέντε ἐτῶν μέχρι καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις φαίνεται πάντοτε συνταχθεῖσα πρὸς τὴν Βασιλειανὴν νομοθεσίαν. Ἴδε καὶ κατωτέρω §§ 111, 100.

1. Ἄρθρα 7 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1 Π.Κ., 2 Α.Κ., 142 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, ἴδε καὶ Ἠλ. Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, τ. Α', §§ 6, 7, 12, γ' ἔκδ. 1958, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 60 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 2 ἑπ.

2. Βλ. ἄρθρα 10, 11, 17, 23, 30, 142 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 55 - 72 Κ.ΚΡ., ὁρίζοντα περὶ τρόπου κολασμοῦ ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι λειτουργούντων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων τῶν ὑπὸ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων. Εἰδικώτερον βλ κατωτέρω § 129.

3. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 4, σελ. 45 ἑπ.

4. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 2 Π.Κ. κατὰ τὴν ὁποίαν: *«1. Ἐὰν ἀπὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως μέχρι τῆς ἀμετακλήτου ἐκδικάσεως αὐτῆς ἴσχυσαν πλείονες νόμοι, ἐφαρμόζεται ὁ περιέχων τὰς εὐμενεστέρας διὰ τὸν κατηγορούμενον διατάξεις. 2. Ἐὰν διὰ μεταγενεστέρου νόμου ἡ πρᾶξις ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀνέγκλητος, παύει καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς μετὰ τῶν ποινικῶν ἐπακολούθων αὐτῆς»*, ἀνάλογον ἔχει ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμογὴν ἐὰν καὶ ἐφ᾽ ὅσον πρόκειται νὰ κριθῇ κανονικὸν ἀδίκημα, προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον, ὑπὸ διατάξεως τοῦ κοινοῦ Ἕλληνος νομοθέτου (βλ. λ.χ. ἄρθρα 196, 342 § 1, 371 Π.Κ., 51, 52 Κ.Ν.Ε.Ε., 74, 75 Κ.ΚΡ.).

β. Ἡ Ἱ. Παράδοσις[1] καὶ τὸ ἔθιμον[2], ἀποτελοῦσιν ἀναμφισβητήτως πηγὰς τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας[3], θεμελιώδους μάλιστα περιεχομένου. Δὲν δύνανται ὅμως νὰ ἀποτελέσωσιν, ἔστω καὶ αὐτοτελῶς κρατοῦντα, κανόνα δικαίου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ κανονικῶς συμπεριφορά τις ***ἄδικος*** καὶ ὡς τοιαύτη ***ἀξιόποινος,*** ἐφ᾽ ὅσον ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν δὲν προσφέρονται πρὸς ὁρισμὸν τῶν ὅρων τῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ θεμελίωσιν τῶν νομίμων προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου αὐτοῦ διὰ σαφοῦς καθορισμοῦ τῆς καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας κατὰ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ποινῆς.

Ἀμφότερα, βεβαίως, συμβάλλουσιν εἰς διατήρησιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ ὁδηγοῦσι τὸν κανονικὸν νομοθέτην εἰς διατύπωσιν κανόνος δικαίου ποινικοῦ περιεχομένου πρὸς κατοχύρωσιν θεσμοῦ, ὅστις ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐγεννήθη καὶ ἐπεβλήθη ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[4].

Ἑτέρωθεν δὲ πάλιν καθοδηγοῦσι τὸν ποινικὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, κρίνοντα καὶ ἐκδικάζοντα παράπτωμα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, ὁσάκις προβάλλει περίπτωσις κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ χαρακτηρίζεται ὡς τοιοῦτο ἢ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἀλλὰ κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δὲν ὁρίζεται σαφῶς ἡ καταγνωστέα καὶ ἐπιβλητέα ποινὴ κατὰ τοῦ ὑποπεσόντος εἰς διάπραξιν αὐτοῦ[5]. Ὡς πάλιν, ἐξ ἀντιμέτρου, ἀποτελοῦσι τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν πρὸς κατάργησιν κανόνος δικαίου ποινικοῦ περιεχομένου ἐξ ἀχρησίας (desuetudo) ἀπρακτήσαντος[6], ἐφ᾽ ὅσον ἐκ μακρᾶς καὶ ἀδιαλείπτου

---

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 17[3].

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 18[1].

3. Μ. Βασιλείου, καν. ϞΑ', ϞΒ' (Σ.Δ. 283 - 284, 285 - 286, 292 - 293), καν. Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234), Ζ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 580) κ.ἄ.

4. Βλ. λ.χ. καν. Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234), Ζ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 580).

5. Βλ. λ.χ. καν. ΞϚ', ΞΘ', Ο' Τρούλλου (Β.Β. 460, 466, 467 - 468), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΙΕ', Κ' (Σ.Δ. 458, 463 - 464).

6. Βλ. λ.χ. καν. ΞΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 456 - 457) ἀπειλοῦντα κατὰ μὲν Κληρικοῦ κατάγνωσιν ποινῆς καθαιρέσεως κατὰ δὲ λαϊκοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐφ᾽ ὅσον μετῆλθε τὰς κατὰ τὰς ***νουμηνίας*** τελουμένας εἰδωλολατρικὰς συνηθείας.

συνηθείας ἢ παρεμπεσόντος ἑτέρου νομίμου λόγου[1] ἐπεβλήθη ἡ κατάργησις αὐτοῦ[2].

Πλήν, κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν, αὐτοτελῶς κρατοῦντα, ἀποτελοῦσι κανόνα δικαίου οὐσιαστικοῦ περιεχομένου, δυνάμει τοῦ ὁποίου, ***καὶ μόνον***, ρητῶς χαρακτηρίζεται κανονικῶς συμπεριφορά τις ***ἄδικος*** καὶ ***ἀξιόποινος***.

Β′ ΤΜΗΜΑ

Αἱ διακρίσεις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 11. Τὸ κανονικὸν ἀδίκημα κατὰ τὴν ἐκδήλωσίν του ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος δὲν φέρει πάντοτε τὸ ἴδιον ἔνδυμα. Διαφέρει κατὰ μορφὴν προβολῆς, τρόπον καὶ εἶδος συστάσεως, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἀναγκαίως παρουσιάζει πολλὰς διακρίσεις εἰς κατηγορίας, τὰς ὁποίας ἀπαρτίζουσι πολλαὶ κατ᾽ ἀριθμὸν καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἀξιόποινοι ἀδικοπραγίαι.

Εἰδικώτερον οὕτω:

Α′. Ἐξ ἐπόψεως μορφῆς προβολῆς, τουτέστι τρόπου ἐκτελέσεως, ὑψοῦται διάκρισις εἰς:

Ι. *Κανονικὰ ἀδικήματα τελέσεως ἢ ἐνεργείας, γνήσια παραλείψεως, καὶ διὰ παραλείψεως τελούμενα ἢ μὴ γνήσια παραλείψεως.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *τελέσεως ἢ ἐνεργείας* (delicta commissionis) χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως

---

1. Οὕτω κατηργήθη ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων ὁ καν. ΡΒ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 548), ἀπειλῶν τὴν κατὰ τῆς πράξεως τῆς ***μοιχείας*** καταγιγνωσκομένην ποινὴν κατὰ συζύγων, κοινῇ συναινέσει διαζευχθέντων καὶ εἰς κοινωνίαν νέου γάμου ἐλθόντων, ἀφ᾽ ἧς ἐθεσπίσθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας νομοθετικῶς ἡ λύσις τοῦ γάμου ὑπαιτιότητι ἑκατέρου ἢ τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων· ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 549) *«Τὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι κανόνι περιεχόμενα, προγενέστερα ὄντα κατὰ πολὺ ἠπράκτησαν»*.

2. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον de lege lata (ἄρθρ. 2 § 2 τοῦ Ν. Δ/τος τῆς 7ης Μαΐου 1946 ***«περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος κλπ.»***) *«τὸ ἔθιμον δὲν καταργεῖ τὸν νόμον»*. Ἐν τούτοις, θεωρητικῶς γίνεται δεκτὸν ὅτι ἡ δι᾽ ἀχρησίας (desuetudo) κατάργησις κανόνος δικαίου, ποινικοῦ περιεχομένου, δὲν ἀποκλείεται· βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 53 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, Γενικὸν Μέρος, σελ. 34 ἑπ.

τῶν ὁποίων πλήττεται διάταξις κανόνος δικαίου ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου.

Ἐν προκειμένῳ ἡ συμπεριφορὰ ἀποτελεῖ ἔργῳ ***πρᾶξιν***, ἤτοι ἐκδήλωσιν θετικῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης ἐπιχειρεῖ τέλεσιν πράγματος, ὅπερ ἀπαγορεύει ὁ κανονικὸς νομοθέτης[1].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *γνήσια παραλείψεως* (delicta omissionis) χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τῶν ὁποίων πλήττεται διάταξις κανόνος δικαίου ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου.

Ἐν προκειμένῳ ἡ συμπεριφορὰ ἀποτελεῖ ἔργῳ ***παράλειψιν***, ἤτοι ἐκδήλωσιν ἀποθετικῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης παραλείπει τὴν τέλεσιν πράγματος, ὅπερ ἐπιτάσσει ὁ κανονικὸς νομοθέτης[2].

γ. Κανονικὰ ἀδικήματα *διὰ παραλείψεως* τελούμενα ἢ *μὴ γνήσια παραλείψεως* (delicta commissionis per omissionem commissa) χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τῶν ὁποίων πλήττονται διατάξεις κανόνων δικαίου ἐπιτακτικοῦ τε καὶ ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου.

Ἐν προκειμένῳ ἡ συμπεριφορὰ ἀποτελεῖ ἔργῳ ***παράλειψιν***, ἥτις συνίσταται τοῦτο μὲν εἰς *ἁπλῆν ἀποχὴν* ἀπὸ ὡρισμένης ἐνεργείας ἢ καὶ εἰς *ἁπλῆν ἀνοχὴν* μιᾶς ἀντικανονικῆς καὶ ἀπαραδέκτου καταστάσεως, τοῦτο δὲ εἰς *μὴ παρεμπόδισιν* τῆς ἐπελεύσεως ἀπηγορευμένου καὶ κολασίμου ἀποτελέσματος, ἅπερ ἀμφότερα ὁ παραλείπων ἔχει κανονικὴν καὶ νομικὴν ὑποχρέωσιν ἔργῳ νὰ ἀποδοκι-

---

1. Βλ. λ.χ. καν. Α′ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123) *«Πάντας τοὺς τολμῶντας παραλύειν τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους Πάσχα, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς Ἐκκλησίας»*, ΜϚ′ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 61) *«Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, αἱρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν»*.

2. Βλ. λ.χ. ΛϚ′ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 48) *«Εἴ τις χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος, μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ, τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται· ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος, καὶ διάκονος»*, Θ′ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 13) *«Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστούς, καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἀφορίζεσθαι χρή»*.

μάσῃ ἢ ἀποτρέψῃ, ὁπότε αὕτη λογίζεται ὡς παράβασις οὐχὶ μόνον ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου κανόνος δικαίου, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου τοιούτου.

Τουτέστιν, ὁ δράστης ὑποχρεούμενος εἰς καταβολὴν ὡρισμένης κατὰ νόμον ἐνεργείας παραλείπει τοῦτο, ὡς δ' ἐκ τῆς παραλείψεως ταύτης ἐπιφέρει καὶ ἕτερον ἀποτέλεσμα, ἀπαγορευόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ νόμου. Εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ταύτην τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τελέσεως ἢ ἐνεργείας ἀποτέλεσμα ἀναφύεται ἐκ τῆς παραλείψεως τοῦ δράστου.

Ἡ τοιαύτη πρὸς ἐνέργειαν ἰδιαιτέρα κανονικὴ καὶ νομικὴ ὑποχρέωσις πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἀπηγορευμένου καὶ κολασίμου ἀποτελέσματος ἐκπηγάζει εἰς βάρος τοῦ παραλείποντος πάντοτε ἐκ διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[1].

Τοιαύτη φέρ' εἰπεῖν εἶναι καὶ ἡ νομικὴ καὶ κανονικὴ ὑποχρέωσις διὰ πάντα Ἐπίσκοπον νὰ ἀποφεύγῃ διορισμὸν εἰς οἱανδήποτε ἐκκλησιαστικήν, ἱερατικὴν ἢ διοικητικήν, θέσιν Κληρικοῦ, προερχομένου ἐξ ἄλλης ἐπαρχίας ἢ ἑτέρου Ὀρθοδόξου κλήματος, ἐφ' ὅσον δὲν συνοδεύεται οὗτος διὰ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου καὶ συστατικοῦ γράμματος τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ[2].

Ἐπίσκοπος, προβὰς εἰς διορισμὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ τινὸς κατὰ τὰ ἀνωτέρω Κληρικοῦ, ἤτοι στερουμένου κανονικοῦ ἀπολυτηρίου καὶ συστατικοῦ γράμματος, ὑποπίπτει εἰς διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παραβάσεως καθήκοντος,*** ὅπερ ἐν προ-

1. Εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἡ ἰδιαιτέρα νομικὴ ὑποχρέωσις πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος ἐκπηγάζει εἰς βάρος τοῦ παραλείποντος, ἐκτὸς τῆς διατάξεως τοῦ νόμου καὶ ἐξ ἄλλων νομίμων αἰτιῶν, ὡς ἐκ συμβάσεως ἢ ἐκ προηγουμένης συμπεριφορᾶς τοῦ ὑπαιτίου· βλ. ἄρθρ. 15 Π.Κ. καὶ τὰς ἐπὶ τούτου ἑρμηνείας Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 148 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 53 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 40 ἑπ.

2. Βλ. ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. ΜΑ', ΜΒ', ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 209, 210, 222), ΙΕ', ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 145, 148 - 149), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ΝΔ', ϞΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 436 - 437, 519 - 520), ἄρθρ. 58 Κ.Ν.Ε.Ε., βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 90.

κειμένῳ τελεῖται διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου γενομένης παραλείψεως τῆς ἐπιτασσούσης τὸ *ἀμετακίνητον* καὶ *ἀμετάθετον* τῶν Κληρικῶν οἰκείας διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[1].

ΙΙ. *Κανονικὰ ἀδικήματα στιγμιαῖα καὶ διαρκῆ.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *στιγμιαῖα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πραγματοποιεῖται ἐν χρόνῳ ἀκαρεῖ, ἤτοι εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου[2].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *διαρκῆ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πραγματοῦται ἀπὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου καὶ ἐξακολουθεῖ διαρκοῦσα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον περισσότερον χρόνον[3].

ΙΙΙ. *Κανονικὰ ἀδικήματα ἁπλᾶ ἢ μονόπρακτα* καὶ *δίπρακτα ἢ πολύπρακτα.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἁπλᾶ* ἢ *μονόπρακτα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πραγματοῦται διὰ τελέσεως μιᾶς μόνον πράξεως ἢ παραλείψεως[4].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *δίπρακτα* ἢ *πολύπρακτα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πραγματοῦται διὰ τελέσεως δύο ἢ καὶ πλειόνων πράξεων ἢ παραλείψεων[5].

IV. *Κανονικὰ ἀδικήματα τυπικὰ καὶ οὐσιαστικά.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *τυπικὰ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν

1. Καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 90.

2. Ὡς λ.χ. εἶναι ἡ ***ἐξύβρισις Ἐπισκόπου*** ἢ ***ἄλλου Κληρικοῦ,*** κατὰ πρόσωπον γενομένη· βλ. ΝΕ', ΝϚ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 73).

3. Ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ***ἀπουσία τοῦ Ἐπισκόπου*** ἐκ τῆς ἕδρας αὐτοῦ· βλ. καν. ΙΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259), ΙϚ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 696 - 697).

4. Ὡς λ.χ. εἶναι ἡ ὑπὸ Ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ***ἐφ' ἅπαξ τέλεσις ἀντικανονικῶς*** τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος· βλ. ΜΘ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 65).

5. Ὡς λ.χ. ἡ ὑπὸ Ἐπισκόπου γινομένη ***παρ' ἐνορίαν*** ἱεροπραξία ἢ χειροτονία, διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται ἢ ἄνευ ἀδείας τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκόπου εἰσπήδησις εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ τέλεσις ἐν συνεχείᾳ ἐντὸς ταύτης ἱεροπραξίας ἢ χειροτονίας· βλ. ΛΕ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 47), καν. ΙΓ', ΚΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150 - 151, 164 - 165), Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170), Η' Ἐφέσου (Σ.Γ. 203 - 204), Κ' Τρούλλου (Σ.Β. 349).

ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται διὰ τῆς ἁπλῆς ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ἅτε τῆς ἐπερχομένης εἰς τὸν ἔξω κόσμον τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀλλαγῆς συμπιπτούσης ταυτοχρόνως μὲ τὴν προβολὴν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ ἀδικοπραγήσαντος[1].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *οὐσιαστικὰ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ἅτε τῆς ἐπερχομένης εἰς τὸν ἔξω κόσμον τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀλλαγῆς μὴ συμπιπτούσης ταυτοχρόνως μὲ τὴν προβολὴν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ ἀδικοπραγήσαντος, ἀλλ' ἐπακολουθούσης εἴτε μετ' αὐτὴν εἴτε εἰς χρόνον ἀπέχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπὸ ταύτης[2].

V. *Κανονικὰ ἀδικήματα βλάβης καὶ διακινδυνεύσεως.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *βλάβης* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα· τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις περιλαμβάνει τὴν ἐπέλευσιν βλάβης εἰς ὡρισμένον ἀντικείμενον[3].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *διακινδυνεύσεως* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται ὡς ἐκ τῆς ἀπειληθείσης διακινδυνεύσεως ὡρισμένου ἀντικειμένου[4].

VI. *Κανονικὰ ἀδικήματα ἑκουσίως καὶ ἀκουσίως τελούμενα.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἑκουσίως* τελούμενα χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ὀφείλει τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς εἰς τὴν πρόθεσιν, τὴν δολίαν προαίρεσιν, τοῦ δράστου[5].

1. Ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἐπιορκίας*** [καν. ΞΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221)], τῆς ***τύψεως*** [ΚΖ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 34)], τῆς ***ἐξυβρίσεως*** [ΝΕ', ΝϚ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 73)].

2. Ὡς λ.χ. ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦ ***ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου φόνου*** ἢ τῆς ***ἀμβλώσεως*** [καν. Η' Μ' Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114).

3. Ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἐκθέσεως τέκνου*** [καν. ΛΓ', ΝΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 175, 207).

4. Ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας, φατρίας*** ἢ ***τυρείας*** [καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382)].

5. Βλ. καν. Η', ΝΒ', ΝΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 207, 209), Α', Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 295 - 298, 314 - 317), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 29.

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἀκουσίως* τελούμενα χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ὀφείλει τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς εἰς αἴτιον ξένον, — τὸ *παντελῶς ἀκούσιον*, τὸ *ἀκουσίῳ ἐγγὺς* — ἄσχετον πρὸς τὴν πρόθεσιν, τὴν δολίαν προαίρεσιν, τοῦ δράστου[1].

VII. *Κανονικὰ ἀδικήματα ἰδιόχειρα ἢ σωματοπαγῆ καὶ πολυπρόσωπα.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἰδιόχειρα* ἢ *σωματοπαγῆ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται μόνον διὰ τῶν σωματικῶν δυνάμεων τοῦ πράττοντος[2].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *πολυπρόσωπα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται μόνον δι' ἀναγκαίας συμμετοχικῆς δράσεως δύο ἢ πλειόνων προσώπων[3].

VIII. *Κανονικὰ ἀδικήματα ἀθροιστικὰ καὶ πολύπλοκα.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἀθροιστικὰ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων συστατικὸν στοιχεῖον εἶναι ἡ *καθ' ἕξιν* τέλεσις καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται μετὰ προηγουμένην κατὰ τοῦ ἐκτραπέντος προειδοποίησιν ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς πρὸς κατάπαυσιν τῆς κακῆς ταύτης ἕξεως[4].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *πολύπλοκα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πληροῦται *κατ' ἰδέαν* ἢ κατὰ *πραγματικὴν συρροήν*[5].

Β'. Ἐξ ἐπόψεως τρόπου συστάσεως, ὑψοῦται διάκρισις εἰς:

1. Βλ. καν. Η', ΛΓ', ΝΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 175, 207), Α', Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 295 - 298, 314 - 317), ΚΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 68), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 33.

2. Ὡς λ.χ. τὰ ἀδικήματα τῆς ***μοιχείας***, τῆς ***πορνείας*** [καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)], τῆς ***ἐπιορκίας*** [καν. ΞΔ' ΠΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221, 248)], τῆς ***παρασυναγωγῆς*** [ΛΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689)] κ.ἄ.

3. Ὡς λ.χ. τὰ ἀδικήματα τῆς ***μοιχείας***, τῆς ***πορνείας*** [καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)], τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382)] κ.ἄ.

4. Τοιαῦτα λογίζονται τὰ ἀδικήματα τῆς ***μέθης***, τῆς ***κυβείας*** ἢ τῆς ***χαρτοπαιξίας*** [ΜΒ', ΜΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 58)], τοῦ ***ἐκτοκισμοῦ*** [ΜΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 59)] καί τινα ἄλλα.

5. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 38.

Ι. *Κανονικὰ ἀδικήματα γενικὰ ἢ κοινὰ καὶ εἰδικά.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *γενικὰ* ἢ *κοινὰ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον δύναται νὰ εἶναι πᾶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας[1].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *εἰδικὰ* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον δύναται νὰ εἶναι μόνον Κληρικὸς ἢ Μοναχός[2].

ΙΙ. *Κανονικὰ ἀδικήματα προσωποπαγῆ καὶ ἰδιόρρυθμα.*

α. Κανονικὰ ἀδικήματα *προσωποπαγῆ* (delicta propria) χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων αὐτουργὸς δύναται νὰ εἶναι μόνον ὁ ἔχων ὡρισμένην ἰδιότητα ἢ σχέσιν[3].

β. Κανονικὰ ἀδικήματα *ἰδιόρρυθμα* χαρακτηρίζονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον εἶναι πάντοτε Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἡ δὲ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις αὐτῶν πραγματοῦται διὰ προσβολῆς διατάξεως κανόνος δικαίου τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, διὰ τῆς ὁποίας προβλέπεται καὶ τιμωρεῖται ἀξιόποινος πρᾶξις μὴ σαφῶς προβλεπομένη καὶ τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[4].

Γ΄. Ἐξ ἐπόψεως εἴδους συστάσεως, ἤτοι ἀναγομένου εἰς τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως τοῦ προσβαλλομένου ἐννόμου ἀγαθοῦ, ὑψοῦται διάκρισις εἰς:

---

1. Ὡς λ.χ. τὸ ἀδίκημα τῆς ***ἀποστασίας*** [ΞΔ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81 - 82), καν. Β΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303)], τοῦ ***φόνου*** [καν. Η΄, Ν϶΄, ΝΖ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 215)] κ.ἄ., ἴδε καὶ κατωτέρω §§ 78, 100.

2. Ὡς λ.χ. τὸ ἀδίκημα τῆς ***ἑκουσίας ἀποβολῆς*** τῆς ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος [καν. Ζ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232)], βλ. κατωτέρω §§ 92, 93.

3. Ὡς λ.χ. τὸ ἀδίκημα τῆς ***παραβάσεως καθήκοντος*** τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου [καν. ΚΕ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 273), ϛ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578)], τοῦ Ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς, ἀμελοῦντος διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἀποδιδράσκοντος ἐξ αὐτῆς Μοναχοῦ [καν. Γ΄, Δ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656 - 657, 658 - 659)] κ.ἄ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον τοιαῦτα χαρακτηρίζονται καὶ τὰ κατὰ Κληρικῶν, ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης ἰδιότητος αὐτῶν, προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 196, 342 § 1, 371 Π.Κ., 51, 52 Κ.Ν.Ε.Ε., 73, 74, 75 Κ.ΚΡ. καὶ ἄλλα τινά.

4. Ὡς λ.χ. ἡ περίπτωσις διαπράξεως ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***κατασκοπείας*** (ἄρθρα 148, 149 Π.Κ.), τῆς ***ἀντιστάσεως κατὰ τῆς Ἀρχῆς*** (ἄρθρ. 167 Π.Κ.) κ.ἄ. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 102[3].

Ι. *Κανονικὰ ἀδικήματα, διὰ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως*[1].

ΙΙ. *Κανονικὰ ἀδικήματα, διὰ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.*

Ταῦτα εἰδικώτερον ἀνάγονται:

α. Περὶ τὴν προσβολὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[2].

β. Περὶ τὴν προσβολὴν τῆς κανονικῆς εὐταξίας[3].

ΙΙΙ. *Κανονικὰ ἀδικήματα, διὰ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται ἐπιβουλὴ κατὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου.*

Ταῦτα εἰδικώτερον ἀνάγονται:

α. Περὶ τὴν προσβολὴν τοῦ ἱεροῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ[4].

β. Περὶ τὴν ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς[5].

γ. Περὶ τὴν ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ ἠθικοῦ βίου.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀναφέρονται περὶ τὴν προσβολὴν κατὰ τοῦ γάμου, κατὰ τῶν ἠθῶν, κατὰ τῆς περιουσίας, καὶ κατὰ τῆς προσωπικότητος[6].

δ. Περὶ ὡρισμένας κανονικὰς ὑπαγορεύσεις[7].

---

1. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῆς ***αἱρέσεως*** καὶ τῆς ***ἀποστασίας*** (βλ. κατωτέρω §§ 77, 78). Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον δι' εἰδικῶν διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προβλέπονται καὶ τιμωροῦνται ἴδια ἀδικήματα, ἀναγόμενα εἰς ἀξιοποίνους πράξεις διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται εὐρύτερον ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς θρησκείας, ὡς ἡ ***καθύβρισις τοῦ Θεοῦ***, ἡ ***καθύβρισις θρησκευμάτων***, ἡ ***διατάραξις θρησκευτικῆς συναθροίσεως***, ἡ ***περιύβρισις νεκρῶν*** καὶ ὁ ***προσηλυτισμός***, περὶ ὧν βλ. κατωτέρω §§ 80 - 84.

2. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τοῦ ***σχίσματος***, τῆς ***παρασυναγωγῆς***, τῆς ***συνωμοσίας***, τῆς ***σιμωνίας***, περὶ ὧν βλ. κατωτέρω §§ 85 - 88.

3. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῆς ***παραβάσεως καθήκοντος***, τῆς ***καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς***, τῆς ***ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς Ἰδιότητος***, τῆς ***παραβάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως*** κ.ἄ., περὶ ὧν βλ. κατωτέρω §§ 90 - 94.

4. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῆς ***ἐπιορκίας*** καὶ τῆς ***μαγείας***, περὶ ὧν βλ. κατωτέρω §§ 97 - 98.

5. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τοῦ ***φόνου***, τῆς ***ἐκθέσεως βρέφους***, τῆς ***ἀμβλώσεως***, τῆς ***αὐτοχειρίας***, τῆς ***ἐκτομῆς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων***, περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 100 - 104.

6. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀδικήματα τῆς ***μοιχείας***, τῆς ***πορνείας***, τῆς ***προαγωγῆς εἰς πορνείαν***, τῆς ***παρὰ φύσιν ἀσελγείας***, τῆς ***κτηνοβασίας***, τῆς ***ἁρπαγῆς***, τῆς ***πλεονεξίας***, τῆς ***κλοπῆς***, τῆς ***ληστείας*** κ.ἄ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 106 - 122.

7. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 123 - 128.

§ 12. Ἕτεραι διακρίσεις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. αἱ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἀπαντῶσαι τοιαῦται εἰς ἐγκλήματα διωκόμενα *κατ' ἔγκλησιν* ἢ *αὐτεπαγγέλτως*[1], τελούμενα *ἐπ' αὐτοφώρῳ* ἢ μή[2], ἰδίᾳ δὲ διακρινόμενα ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἀπειλουμένης ἐν τῷ νόμῳ ποινῆς, ἤτοι εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα[3], δὲν προβάλλουσιν εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτ' αὐτὸ δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἔτι εἰδικώτερον:

α. Διὰ τὸ *κατ' ἐξακολούθησιν ἔγκλημα* (delictum continuatum), ἤτοι τὸ ὑφ' ἑνὸς προσώπου τελούμενον καὶ συγκείμενον ἐκ περισσοτέρων τῆς μιᾶς ὁμοειδῶν, πλὴν κεχωρισμένων χρονικῶς ἀπ' ἀλλήλων, πράξεων, αἵτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς λόγῳ τῆς ἑνότητος τοῦ προσβαλλομένου ἐννόμου ἀγαθοῦ καὶ ἀντικειμένου ἢ τῆς ἑνότητος τῆς ἐνοχῆς πληροῦσι τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ἑνὸς καὶ τοῦ ἰδίου ἐγκλήματος ἐνεργείας ἢ παραλείψεως[4].

Περὶ τοῦ εἴδους τούτου τοῦ ἐγκλήματος, ἡ ὕπαρξις τοῦ ὁποίου ἀποβλέπει νομικῶς, πλὴν ἄλλων οὐσιωδῶν ὅρων—ὡς εἶναι τὸ δεδικασμένον, ἡ καθ' ὕλην ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τελέσεως τῆς ἀξιοποίνου ἀδικοπραγίας—, ὡς πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἐπιβληθησομένης ποινῆς, δὲν ἀπασχολεῖται ὁ κανονικὸς νομοθέτης.

Τὸ ἐνδεχόμενον περὶ τρόπου διώξεως καὶ κολασμοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, διαπραχθέντος *κατ' ἐξακολούθησιν*[5], ἀντιμετωπίζεται συμφώνως πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ κολά-

1. Βλ. ἄρθρα 117 ἑπ. Π.Κ., 36 ἑπ. Κ.Π.Δ.

2. Βλ. ἄρθρα 242 Κ.Π.Δ., εἰδικώτερον δὲ Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β', σελ. 15 ἑπ., 339 ἑπ., 343 ἑπ., 1958.

3. Βλ. ἄρθρ. 18 Π.Κ., εἰδικώτερον δὲ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 121 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 58 ἑπ.

4. Βλ. ἄρθρ. 98 Π.Κ., εἰδικώτερον δὲ Νικ. Κορφιάτη, Τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἔγκλημα, σελ. 15 ἑπ., 1950, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 174 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 254 ἑπ.

5. Π.χ. περίπτωσις διαπράξεως ὑπὸ ἱερομονάχου ἀδικήματος ***πορνείας*** κατ' ἐξακολούθησιν μετὰ τῆς ἰδίας γυναικός.

ζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας.

β. Διὰ τὸ *ἐξ ἀποστάσεως* τελούμενον ἔγκλημα, ἤτοι τὸ κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἐμφανῖζον κατὰ τόπον καὶ χρόνον διάστασιν μεταξὺ συμπεριφορᾶς καὶ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

Περὶ τοῦ εἴδους τούτου τοῦ ἐγκλήματος, κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ὁποίου προκύπτει θέμα καθορισμοῦ δωσιδικίας (forum delicti commissi) καὶ πεδίον ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν νόμων[1] εἰς ἀνάλογον προβολὴν τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος μὲ ἔκδηλον τὴν κατὰ τόπον καὶ χρόνον διάστασιν μεταξὺ συμπεριφορᾶς καὶ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, σιγᾷ πλήρως ὁ κανονικὸς νομοθέτης[2].

Τὸ ἐνδεχόμενον περὶ τρόπου διώξεως καὶ κολασμοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος *ἐξ ἀποστάσεως* τελουμένου, ἀντιμετωπίζεται συμφώνως πρὸς τὴν εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον κρατοῦσαν περὶ τούτου θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπολύτῳ συμπολιτεύσει πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου περὶ τῶν ἰσχυουσῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι:

αα. Ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸν *τόπον* τελέσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος τούτου θεωρεῖται τοιοῦτος ὁ τόπος ἔνθα ὁ δράστης προέβη ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὴν ἀξιόποινον ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν, καὶ ὁ τόπος ἔνθα ἐπῆλθε τὸ ἐπιτευχθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα[3].

1. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 309 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 57 ἑπ.

2. Φέρ' εἰπεῖν διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος ***συνωμοσίας, φατρίας*** ἢ ***τυρείας*** [καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382)] ὑπὸ Κληρικῶν, κανονικῶς ὑπαγομένων εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς, ὀργανωθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἐν τῇ ἕδρᾳ τῶν δραστῶν καὶ πραγματωθέντος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Η.Π.Α. Ἢ καὶ τ' ἀνάπαλιν, διάπραξις τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος ὑπὸ Κληρικῶν κανονικῶς ὑπαγομένων εἰς τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὀργανωθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Η.Π.Α. καὶ πραγματωθέντος ἐν Ἀθήναις.

3. Εἰς τὸ προαναφερθὲν ἀνωτέρω παράδειγμα δύνανται νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς ἐκδικάσεως τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος τὰ ἁρμόδια Ἐκκλησιαστικὰ

ββ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν *χρόνον* τελέσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος τούτου, θεωρεῖται ἐκεῖνος καθ' ὅν ὁ δράστης ἐνήργησε, διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως, ὄντος ἀδιαφόρου τοῦ χρόνου καθ' ὅν ἐπῆλθε τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

Ἡ θεωρία αὕτη, ἰσχύουσα εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ἐν μείζονι εὐρύτητι, ἅτε περιλαμβάνουσα καὶ τὴν περίπτωσιν τελέσεως ἐγκλήματος *ἐν ἀποπείρᾳ*[1], ὁ θεσμὸς τῆς ὁποίας τυγχάνει παντελῶς ἄγνωστος εἰς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν, κρατεῖ ὁμοιομόρφως ὅσον ἀφορᾷ πάντοτε τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα καὶ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας[2].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

§ 13. Τὸ κανονικὸν ἀδίκημα, ὡς συμβεβηκὸν γεγονὸς εὐθέως ἀντιβαῖνον πρὸς τὴν ἐν διατάξει κανόνος δικαίου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου χάριν διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, περιλαμβανομένην, ἀπαγορευτικοῦ ἢ ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου, συγκεκριμένην ἐντολήν, συνιστᾷ ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφοράν, ἀπειλοῦσαν καθ' ἑαυτῆς κολασμόν.

Θεμέλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐρείδεται τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ***συμπεριφορά.*** Περαιτέρω δὲ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποτελοῦσι τὸ ***ὑποκείμενον*** καὶ τὸ ***ἀντικείμενον*** αὐτοῦ.

Δικαστήρια τόσον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καὶ τῆς ἐν ΚΠόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Πάντως κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης εἶναι Κληρικὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ εἰσαχθῇ ὁπωσδήποτε εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ ἐν αὐτῇ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου· ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 52.

1. Ἄρθρα 16, 17 Π.Κ.
2. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 37, 47.

Α'. *Ἡ συμπεριφορά.*

§ 14. Ἐν τῷ ὅρῳ *συμπεριφορὰ* νοεῖται ἡ ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς ἐπιχειρουμένης κατὰ τοῦ ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν κανόνος δικαίου φανερᾶς προσβολῆς.

α. Ἡ συμπεριφορά, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, ἔργῳ ὑποδηλοῖ:

αα. *Πρᾶξιν,* ἤτοι ἐκδήλωσιν θετικῆς ἐνεργείας κατὰ πάσης ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νόμου *(θετικὴ συμπεριφορὰ)*[1] ἤ:

ββ. *Παράλειψιν,* ἤτοι ἐκδήλωσιν ἀποθετικῆς ἐνεργείας κατὰ πάσης ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νόμου *(ἀποθετικὴ συμπεριφορά)*[2].

Ὁσάκις ὅμως ἡ παράλειψις συνίσταται τοῦτο μεν εἰς *ἁπλῆν ἀποχὴν* ἀπὸ ὡρισμένης ἐνεργείας ἢ καὶ εἰς *ἁπλῆν ἀνοχὴν* μιᾶς ἀντικανονικῆς καὶ ἀπαραδέκτου καταστάσεως, τοῦτο δὲ εἰς μὴ *παρεμπόδισιν* τῆς ἐπελεύσεως ἀπηγορευμένου καὶ κολασίμου ἀποτελέσματος, ἅπερ ἀμφότερα ὁ παραλείπων ἔχει κανονικὴν καὶ νομικὴν ὑποχρέωσιν ἔργῳ νὰ ἀποδοκιμάσῃ ἢ ἀποτρέψῃ, τότε αὕτη λογίζεται ὡς παράβασις οὐχὶ μόνον ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου κανόνος δικαίου, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ἀπαγορευτικοῦ περιεχομένου τοιούτου[3].

β. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις ἔργῳ προβολῆς τῆς συμπεριφορᾶς, εὐθέως συνάγεται, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ *ἐκδήλωσιν προσβολῆς* κατὰ τοῦ ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν κανόνος δικαίου:

αα. *Ἑκουσίαν,* ἤτοι παρέχουσαν πλήρη καὶ συγκεκριμένην τὴν μορφὴν τῆς δυνάμεως τοῦ διαπράξαντος κανονικὸν ἀδίκημα, τοῦ

---

1. Βλ. λ.χ. Ι', ΙΑ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 14, 15).
2. Βλ. λ.χ. Θ', ΙΒ', ΝΒ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 13, 15 - 16, 68).
3. Οὕτω κατὰ τὸν καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82) ἀπειλεῖται κατάγνωσις ποινῆς καθαιρέσεως κατὰ Κληρικοῦ ἐγγάμου, ὅστις παραλείπων τὴν νομοθετικὴν ἐπιταγὴν νὰ διαζευχθῇ τὴν μοιχαλίδα γενομένην σύζυγον αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθῶν τὴν μετ' αὐτῆς συμβίωσιν διαπράττει τὸ διὰ παραλείψεως τελούμενον κανονικὸν ἀδίκημα τῆς μοιχείας, ὡς « *μετασχὼν τοῦ μιάσματος, διὰ τὸ συμμίγνυσθαι τῇ μοιχευθείσῃ* ». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 84).

δράστου, ἐνεργήσαντος θετικῶς ἢ ἀποθετικῶς ἐν χρήσει πλήρους τῆς ἣν διαθέτει οὗτος κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ σωματικοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ ἐπενεγκόντος μεταβολὴν ἢ μὴ παρακώλυσιν τοιαύτης εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἐν ἰδιότητι ἀποτελέσματος τῆς φανερᾶς βουλήσεως αὐτοῦ[1].

Ἐν προκειμένῳ, στοιχεῖον τῆς συμπεριφορᾶς εἶναι τὸ *ἀποτέλεσμα* τῆς βουλήσεως καὶ ***οὐχὶ*** τὸ *περιεχόμενον αὐτῆς*. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἀναφερόμενον εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ δράστου, ἀποτελεῖ κριτήριον περὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ, *τοῦ καταλογισμοῦ*, καὶ δὲν ἀφορᾷ τὴν ὕπαρξιν τῆς συμπεριφορᾶς, ἤτοι τὴν ἐκδήλωσιν τῆς θετικῆς ἢ ἀποθετικῆς, ἐνεργοῦ ἢ ἀρνητικῆς, δράσεως τοῦ δράστου[2]. Κατὰ συνέπειαν, εἰς ὅσας περιπτώσεις ἡ συμπεριφορὰ ὀφείλεται προδήλως εἰς *ἀκαταμάχητον σωματικὴν βίαν* (vis absoluta)[3], ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ παντὸς τρίτου ἐπὶ τοῦ δράστου καὶ προδίδουσαν ἀντίστασιν τούτου ὅλαις δυνάμεσιν[4], ἢ εἰς κατάστασιν *ἀποκλείουσαν ἀφ' ἑαυτῆς τὸ συνειδητὸν* τῆς κινήσεως τοῦ σώματος[5], δὲν συνιστᾶται κανονικὸν ἀδίκημα[6].

---

1. Περὶ τῆς ad hoc διδασκαλίας τῆς συγχρόνου Ποινικῆς Ἐπιστήμης ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς νομικῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 95 ἐπ., 236 ἐπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 65 ἐπ.

2. Ἐπὶ τούτου συνηθέστατα ἐκφράζεται σαφῶς ὁ κανονικὸς νομοθέτης· βλ. λ.χ. καν. Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303) « *ὁ ἑκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὁρμήσας κακόν* », ΝΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 207) « *Ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελήσασα* », ἰδίου, καν. Ο' (Σ.Δ. 228) « *Διάκονος ἐν χείλεσι μιανθεὶς* » κ.ἄ.

3. Καν. Γ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24), ΙΔ' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 41 - 42), Α' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45 - 46), ΜΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 202).

4. Ἡ ἄσκησις ἁπλῶς *ἀνωτέρας βίας* (vis maior) δὲν αἴρει τὸ *ἑκούσιον* τοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἐπὶ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν [καν. Α', Β' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22 - 23), ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80)], ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 202 - 203), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 14. Β.

5. Ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *ὀνειρώξεως*· βλ. Μ. Ἀθανασίου, Ἐπιστ. πρὸς Ἀμμοὺν μονάζοντα (Σ.Δ. 63) « *Τότε γὰρ μόνον μεμολύσμεθα, ὅτε τὴν δυσωδεστάτην ἁμαρτίαν ἐργαζόμεθα. Ὅτε δὲ φυσική τις ἀβουλήτως ἔκκρισις γίνεται, τότε τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς προείπομεν, καὶ τοῦτο ὑπομένομεν* », Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, καν. Δ' (Σ.Δ. 12) « *Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι, καὶ οὗτοι τῷ ἰδίῳ συνειδότι κατακολουθείτωσαν* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 12, 75 - 76, 600).

6. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 26, 34.

ββ. *Ἐξωτερικήν*, ἤτοι παρέχουσαν πλήρη καὶ ἐσχηματισμένην εἰκόνα τῆς ἐπελθούσης εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἀλλαγῆς διὰ θετικῆς ἢ ἀποθετικῆς, ἐνεργοῦ ἢ ἀρνητικῆς, δράσεως τοῦ διαπράξαντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα, τοῦ δράστου, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπηρεάσθη ἀμέσως τὸ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος γενικὸν περιβάλλον.

Ἐν προκειμένῳ, στοιχεῖον τῆς συμπεριφορᾶς εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς ἐπελθούσης *εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἀλλαγῆς*, ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου.

Βεβαίως, ἡ κατὰ πάσης καὶ οἱασδήποτε ἐπιταγῆς τοῦ θείου νόμου ἐκδηλουμένη ἀσέβεια, προβάλλουσα ἐμπράκτως δι' ἐκτροπῆς ἐκ τεταγμένης ὑπὸ τούτου χάριν σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἐντολῆς, ἀποτελεῖ κατὰ γενικὸν κανόνα ***ἁμαρτίαν***[1].

Ἡ ἁμαρτία, ὅμως, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, ἀθέμιτον μέν, πλὴν συνδεδεμένην ἀμέσως πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ ἁμαρτήσαντος, κτῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου αὐτοῦ[2]. Ὁ ἔλεγχος δὲ ταύτης, ἐπιτεταγμένος ἐκ λόγων συνειδήσεως[3], ἐξαρτᾶται ὅλως ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος[4] καὶ ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ἀσκούντων τὰ κατὰ *τὸ*

---

1. « *Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστι μου ἄξιος· ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν* », Ματθ. Ι', 37 - 40. Ἴδε καὶ Α' Ἰωάνν. Ε', 17 « *Πᾶσα ἁμαρτία ἀδικία ἐστίν* ».

2. Ματθ. Ε', 22, 28 - 29, 33 - 34 « *Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει... Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ... Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως* », ΙΒ', 36 « *Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως* ».

3. Ματθ. Ε', 29 - 30 « *Εἰ δὲ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίσει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν* », ΙΒ', 37 « *Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ* », Λουκᾶ, ΙΘ', 22 « *Ἐκ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε* », Μάρκ. Θ', 42 - 50. Ἐφεσ. Δ', 29 - 30.

4. Ματθ. ΙΗ', 15 - 17 « *Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου* », Λουκᾶ, ΙΖ', 3 - 5.

δίκαιον τῆς μετανοίας νενομισμένα ἁρμοδίων ὀργάνων αὐτῆς (Ἐπίσκοπος, πνευματικὸς πατὴρ) πάντοτε μυστικῶς[1].

Ἑτέρωθεν πάλιν, καὶ αὐτὸ ἔχει σημασίαν διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπέρχεται *εὐρυτέρα* ἡ βλάβη, ὅταν διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἐπελθούσης, ὡς ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ἢ ἀρνητικῆς δράσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος, *εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἀλλαγῆς* ἐπηρεασθῇ ἀμέσως τὸ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος γενικὸν περιβάλλον. Τότε, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ ἁμαρτία ἀπόλλυσι τὸν ἐσωτερικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ εὐθέως μεταβάλλεται εἰς κανονικὸν ἀδίκημα, πλῆττον τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, διὰ τὴν διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ὁποίας ἐνδιαφέρεται ἀμέσως ὁ κανονικὸς νομοθέτης[2].

Τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπελθούσης, ὡς ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ἢ ἀρνητικῆς δράσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος, εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἀλλαγῆς, πιστοποιεῖ εἷς ἰσχυρὸς εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας παράγων, συμβάλλων εἰς διαπίστωσιν τοῦ στοιχείου τῆς ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, τὸ ***σκάνδαλον***[3].

Ἡ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν προσβολῆς κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν προβολὴ τοῦ ***σκανδάλου,*** δημιουργηθέντος ὡς ἐξ οἱασδήποτε *φανερᾶς* τοῦ Χριστιανοῦ ἐκτροπῆς ἐντὸς τοῦ γενικοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἀποδεικνύει ἔργῳ τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφορὰν αὐτοῦ

---

1. **Μ. Βασιλείου,** καν. ΛΔ΄ (Σ.Δ. 177) « *Τὰς μοιχευθείσας γυναῖκας καὶ ἐξαγορευούσας δι' εὐλάβειαν, δημοσιεύειν ἐκώλυσαν οἱ Πατέρες ἡμῶν, ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσαις* », **Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ,** καν. ΚΘ΄ (Σ.Δ. 430) περὶ τῶν οἴκοθεν ἐξομολογουμένων τὴν ἰδίαν ἀνομίαν, ἄδηλον ἔτι τοῖς πολλοῖς τυγχάνουσαν. Ἴδε καὶ Μητροπολίτου Κῶ **Ἐμμανουήλ,** Ἐξομολογητική, τ. Α΄, σελ. 131 ἑπ., Μητροπολίτου Κυθήρων **Μελετίου,** Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 202 ἑπ.

2. Τότε ἡ ἁμαρτία καθίσταται ***ἁμαρτία πρὸς θάνατον*** [**Α' Ἰωάνν.** Ε΄, 16 - 18, **Μ. Βασιλείου,** καν. ΛΒ΄ (Σ.Δ. 173)], ἤτοι ***τετελεσμένον*** κανονικὸν ἀδίκημα [**Ζωναρᾶς** (Σ.Δ. 173), **Πέτρου Μογίλα,** Ὀρθόδοξος Ὁμολογία, Γ΄ Μέρος, ἀπόκρ. ιη΄ (Δ.Σ.Μ. τ. Β΄, 668 - 669), **Πηδάλιον,** σελ. 365].

3. **Ματθ.** Ε΄, 29 - 30, ΙΗ΄, 7 « *Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων... οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται* ». Ἴδε καὶ **Α' Κορινθ.** Ι΄, 32 « *Ἀπρόσκοποι γίνεσθε* », **Ρωμ.** ΙϚ΄, 17 « *Ἐκκλίνατε ἀπὸ τῶν σκανδάλων* ».

ἐν τῇ προβολῇ διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος[1]. Τὸ ***σκάνδαλον*** ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν νόμιμον αἰτίαν ἵνα στηριχθῇ κατηγορία κατὰ παντὸς Χριστιανοῦ ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Ὅθεν, ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος *μυστικῶς*, ἀδήλου τοῖς πολλοῖς, δὲν δημιουργεῖ ποινικὴν κανονικὴν εὐθύνην[3]. Τὸ *φανερὸν* ἔγκλημα[4] ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ἵνα στηριχθῇ κατηγορία κατὰ τοῦ δράστου καὶ ἐπιβληθῇ κατ' αὐτοῦ ἡ καταγιγνωσκομένη κατὰ τὴν περίστασιν ποινή[5].

Ἀκόμη περισσότερον, ὅ,τι συνδέεται μὲ τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ Χριστιανοῦ, ὡς ἡ κατὰ νοῦν καὶ φρένα σύλληψις διαθέσεως ἢ εὐχὴ πρὸς πραγμάτωσιν ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, δὲν συνιστᾷ κανονικὸν ἀδίκημα.

Ὁ διανοηθεὶς ἁπλῶς τὴν ἐκτέλεσιν ἢ εὐχηθεὶς τὴν πραγμάτω-

---

1. **Ματθ.** ΙΗ΄, 6 « *Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης* ».

2. Καν. ΜΖ΄ **Τρούλλου** (Σ.Β. 416) « *Παντὸς γὰρ προσκόμματος, καὶ σκανδάλου ἔξω δεῖ εἶναι τοὺς πιστούς, καὶ πρὸς τὸ εὔσχημον, καὶ εὐπρόσεδρον τῷ Κυρίῳ τὸν ἑαυτῶν εὐθετίζειν βίον* », ΙΗ΄ **Β' Νικαίας** (Σ.Β. 628) « *Τὸ γυναῖκας ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν ἐπισκοπείοις, ἢ μοναστηρίοις, παντὸς προσκόμματος αἴτιον* », ΝΓ΄ **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 70) « *αἴτιος σκανδάλων πολλοῖς γινόμενος* ».

3. Κατὰ τὸν καν. ΚΘ΄ **Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ** (Σ.Δ. 430) οἱ ***οἴκοθεν ἐξομολογούμενοι*** τὸ ὑπ' αὐτῶν διαπραχθὲν κανονικὸν ἀδίκημα (μοιχοὶ καὶ κτηνοβάται, καὶ ἀνδροφόνοι, καὶ οἱ τοιοῦτοι), ***ἄδηλον ὑπάρχον τοῖς πολλοῖς***, ἐπιτιμῶνται κρίσει τοῦ κατὰ ***τὸ δίκαιον τῆς μετανοίας*** ἀσκοῦντος τὰ νενομισμένα. Ἐὰν ὅμως τὸ ἴδιον κανονικὸν ἀδίκημα ***φανερωθῇ***, διώκονται συμφώνως τῷ νόμῳ καὶ « *κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν ἐκπληροῦσι τὰ ἐπιτίμια* ». Ἴδε καὶ καν. ΛΔ΄ **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 177). Ἀναλόγως ἐκφράζεται διὰ τὰ ἀδικήματα τῆς ***αἱρέσεως*** καὶ τῆς ***ἀποστασίας*** ὁ Ἰω. **Εὐταξίας,** Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι΄, σελ. 190, 227 - 228.

4. Βλ. λ.χ. ΚΗ΄ **Ἀπ. Κανόνα** (Σ.Β. 36) « *Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς* », ΛΕ΄ **Ἀπ. Κανόνα** (Σ.Β. 47) « *Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾷν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι... Εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς... καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν* ». Ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Β. 36) « *Ὁ καθαιρεθεὶς κατὰ νόμους διὰ προφανὲς ἔγκλημα* ».

5. Οὕτω λαϊκός, ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, κηρυχθεὶς ἔνοχος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ [ΞΑ΄ **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 79)], ***λάθρα*** εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ***ἀποκρύψας*** τὸ ἔγκλημα ἢ τοῦτο ***ἐξομολογηθεὶς*** πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς « ***ὡς προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*** », διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως, εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς, κατὰ τοὺς καν. Θ΄, Ι΄ **Νεοκαισαρείας** (Σ Γ. 84, 87) καὶ Θ΄ **Α' Νικαίας** (Σ.Β. 137).

σιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀπέχων ὅμως πάσης πρὸς τοῦτο ἐξωτερικῆς χρησίμου ἐνεργείας, οὐδεμίαν φέρει ἕνεκα τῶν ἐνδομύχων διανοημάτων καὶ λογισμῶν αὐτοῦ ποινικὴν κανονικὴν εὐθύνην (cogitationis poenam nemo patitur) καὶ οὔτε δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς παραβάτης τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου[1].

Β΄. Ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος.

§ 15. Ἡ συμπεριφορά, συνιστῶσα τὴν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιχειρουμένης κατὰ τοῦ ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν κανόνος δικαίου φανερᾶς προσβολῆς, ἐπηρεάζει ἐν ἰδιότητι ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου τὸν εὐρὺν χῶρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ γίνεται ἀντικείμενον ρυθμίσεως ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἐφ᾽ ὅσον συνδέεται ἐμφανῶς δι᾽ *ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου* πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἀλλαγήν.

Κατ᾽ ἀκολουθίαν ἡ παραγωγικὴ περὶ τοῦ γεγονότος τῆς συμπεριφορᾶς αἰτία δέον νὰ προβάλῃ ὑπάρχουσα εἰς τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τοῦ δράστου καὶ νὰ τελῇ ἐν *δεσμῷ πλήρους συναφείας* πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα.

α. Ὁ ὅρος οὗτος τυγχάνει ὅλως ἀπαραίτητος ἵνα πρωταρχικῶς καὶ βασικῶς καθορισθῇ ἡ ἀντικειμενικὴ εὐθύνη τοῦ δράστου (*ἀντικειμενικὸς καταλογισμός*, imputatio facti), πρᾶγμα ὅπερ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ παράγοντος τοῦ *συνδέσμου* μεταξὺ συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ὡς αἰτίας, καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἐξ αὐτῆς καὶ ἕνεκα ταύτης ἀποτελέσματος. Τοῦτο δέ, ὅλως ἀνεξαρτήτως τῆς ἐρεύνης τοῦ ζητήματος τῆς συνυπάρξεως ἢ μὴ καὶ

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 436) «*Ἡ διὰ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς ἡδονῆς προσβολή, ὡς ἁμαρτία μήπω ἀπειργασμένη, καὶ ἀνεπιτίμητος τὸ παράπαν*», ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 77) «*Ὁ ἐπιθυμήσας μέν, μὴ δράσας δέ, Θεῷ ἐῤῥύσθη*», Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 605) «*Τεσσάρων γὰρ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας λεγομένων συμβαίνειν, προσβολῆς, καὶ πάλης, φημί, συγκαταθέσεώς τε καὶ πράξεως, τὰ μὲν τῶν προηγουμένων ἀμφοῖν, παρὰ τοῖς θεοφόροις Πατράσιν ἀνέγκλητα· ἡ συγκατάθεσις δ᾽ ὑπ᾽ αἰτίασιν, ὡς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν εἰσάγουσα· ἡ δέ γε πρᾶξις, καὶ ὑπὸ κόλασιν*», Πηδάλιον, σελ. 421[1].

ὑποκειμενικῆς εὐθύνης τοῦ ἀδικοπραγήσαντος, ἐξαρτωμένης ἐκ τῶν ὅρων τῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως, καταλογιστῆς εἰς τὸν δράστην (*ὑποκειμενικὸς καταλογισμός*, imputatio iuris).

β. *Ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος* συμπεριφορᾶς καὶ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ἐμφανίζεται πάντοτε ἐπὶ τῶν *τυπικῶν* κανονικῶν ἀδικημάτων, ὅπου ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἡ ἐπερχομένη εἰς τὸν ἔξω κόσμον τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀλλαγὴ συμπίπτει ταυτοχρόνως μὲ τὴν προβολὴν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου[1].

Ἀλλαχοῦ, ὅμως, ἐπὶ τῶν *οὐσιαστικῶν* κανονικῶν ἀδικημάτων, οὗτος δὲν προβάλλει κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, διότι τὸ ἐπερχόμενον ἀποτέλεσμα δὲν συμπίπτει ταυτοχρόνως μὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς, ἀλλ᾽ ἐπακολουθεῖ εἴτε ἀμέσως μετ᾽ αὐτήν[2], εἴτε εἰς χρόνον ἀπέχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπὸ ταύτης[3].

Μείζων παρουσιάζεται ἡ δυσχέρεια πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου ἐπὶ ἐκείνων ἐκ τῶν *οὐσιαστικῶν* κανονικῶν ἀδικημάτων ὅπου ἡ ἀπόστασις μεταξὺ συμπεριφορᾶς καὶ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος προβάλλει διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἰδίου ζητήματος σημαντική πως καὶ ἰδίᾳ ὁσάκις ἐκτὸς τοῦ διὰ τῆς προβολῆς τοῦ ἀποτελέσματος τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου καὶ τῆς ὡς ἐκ ταύτης ἐπελθούσης εἰς τὸν ἔξω κόσμον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀλλαγῆς, ὡς ἐκ τῆς συγχρόνου συνδρομῆς τῶν ὁποίων ὁλοκληροῦται βασικῶς ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπακολουθεῖ καὶ ἄλλο, βαρύτερον τοῦ πρώτου, ἀποτέλεσμα, κατ᾽ ἐξοχὴν ὅτε σὺν τῇ συμπεριφορᾷ ἐμεσολάβησαν καὶ ἕτεροι παράγοντες ἢ ἀνάλογα περιστατικά, συμ-

1. Π.χ. ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῆς ***ἐπιορκίας*** [καν. ΞΔ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221)], τῆς ***τύψεως*** [ΚΖ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 34)], τῆς ***ἐξυβρίσεως*** [ΝΕ΄, Ν϶΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ Β. 73)] κ.ἄ., περὶ ὧν βλ. κατωτέρω §§ 97, 91, 122.

2. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου φόνου*** [καν. Η΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114)], περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 100.

3. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἀμβλώσεως***, πραγματουμένου διὰ δόσεως καὶ χρήσεως ἀμβλωθριδίων φαρμάκων ἢ ἐμβρυοκτόνων δηλητηρίων [καν. Η΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114)], περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 102.

βαλόντα εἰς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἰδίου τούτου ἀποτελέσματος (κανονικὸν ἀδίκημα *ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος*)[1].

Τὸ ζήτημα δὲν ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Ἐν δὲ τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας ἀκολουθεῖται ὧδε ἀναγκαίως ἡ μέθοδος τῆς κατ' ἀναλογίαν εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἐφαρμογῆς[2].

Ἐν τῇ συγχρόνῳ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ δύο διδάσκονται κυρίως ἐπὶ τοῦ θέματος θεωρίαι, ἤτοι:

αα. Κατὰ μὲν τὴν θεωρίαν τῆς ***προσφόρου αἰτίας*** (causa adaequata), *ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος* ὑφίσταται ὁσάκις ἡ συμπεριφορά, ἐκδηλουμένη δι' ἐνεργείας ἢ παραλείψεως, κατὰ τὴν κοινὴν ἐμπειρίαν ἐρευνωμένη καὶ ἐξεταζομένη ὁμοῦ μετ' ἄλλων πιθανῶν καὶ ἐκ τῶν προτέρων προβλεπτέων ὑπὸ τοῦ δράστου παρεμπεσόντων ἢ μὴ περιστατικῶν, ἠδύνατο νὰ καταστῇ παραγωγικὴ αἰτία τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος[3].

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς θεωρίας ταύτης ἄγει εἰς βεβαίαν ἐπίλυσιν πολλῶν ἐντεῦθεν τικτομένων προβλημάτων, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου ἐπὶ τῶν διὰ παραλείψεως καὶ ἐξ ἀμελείας τελουμένων ἐγκλημάτων[4]. Διότι διὰ τῆς δεξιᾶς ἐφαρμογῆς αὐτῆς, ὁ κρίνων τὸ τελεσθὲν ἀδίκημα δικαστὴς τοποθετεῖται εἰς τὴν θέσιν τοῦ δράστου, καθ' ὃν

---

1. Π.χ. Κληρικός, βαίνων καθ' ὁδόν, γίνεται ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ ὑπὸ ἀσεβοῦς τινος. Ὁ Κληρικὸς ἵσταται καὶ ἐπιτιμᾷ τὸν ἀσεβῆ, ἐπακολουθεῖ μεταξὺ τούτων φιλονικεία καὶ ἔρις, ἥτις ὀξύνεται ἐκ τῆς συγκεντρώσεως πλήθους ἐκ τοῦ ὁποίου ἄλλοι λαμβάνουσι τὸ μέρος τοῦ Κληρικοῦ, ἄλλοι τοῦ ἀσεβήσαντος. Ὁ Κληρικὸς ἐρεθίζεται, ὑψοῖ τὴν φερομένην ὑπ' αὐτοῦ ῥάβδον ἵνα ἁπλῶς κτυπήσῃ τὸν ἀσεβήσαντα, πλὴν ἐν τῇ φορᾷ τραυματίζῃ αὐτὸν καιρίως εἰς τὴν κεφαλήν, ἐν τοῖς κατόπιν ἀποθανόντα ἐκ τοῦ τραύματος. Ὁ Κληρικὸς ὑπέπεσεν εἰς τὸ ἀδίκημα τοῦ ***ἀκουσίου φόνου*** [καν. Η' **Μ. Βασιλείου** (Σ Δ. 113) « *Ἡ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται, ὅτι βελτιῶσαι ἠβούλετο τὸν ἁμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν. Ἄλλο μέν τι προελόμενος, ἄλλο δέ τι ποιήσας... ἡ σπουδὴ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχόν, οὐχὶ δὲ καὶ παντελῶς θανατῶσαι* »].

2. Βλ. λ.χ. **Βαλσαμῶνα** (Σ.Δ. 116) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. Η' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 114) « *Οὕτω συμβίβασον τὸ νομικὸν κεφάλαιον καὶ τὸν κανόνα* ».

3. Βλ. εἰδικώτερον **Ἠλ. Γάφου,** Ποινικὸν Δίκαιον, τ. Α', σελ. 89 ἑπ., **Νικ. Χωραφᾶ,** Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 102 ἑπ., **Δημ. Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 69 ἑπ., **Ἀγγ. Μπουροπούλου,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 37 ἑπ.

4. Contra: **Ἰ. Ζησιάδης,** Τὸ ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα, σελ. 105, 195, 1950.

χρόνον οὗτος ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, καὶ ἐξετάζει ἐὰν ἡ συμπεριφορὰ ἤγαγεν εἰς τὸ ἐπελθόν, ἀλλὰ συγκεκριμένον, ἀποτέλεσμα (*ἐκ τῶν ὑστέρων πρόγνωσις*)[1].

ββ. Κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν τοῦ ***ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων*** (conditio sine qua non), *ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος* ὑφίσταται ὁσάκις ἡ συμπεριφορά, ἐκδηλουμένη δι' ἐνεργείας ἢ παραλείψεως, ἀποτελεῖ ἀποδεδειγμένως ἕνα ἐκ τῶν πολλῶν παραγωγικῶν ὅρων τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος, ἤτοι τὴν αἰτίαν ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς ὁποίας δὲν ἤθελεν ἐπέλθει τοῦτο[2].

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς θεωρίας ταύτης, θεωροῦσα τὴν προβολὴν τῆς συμπεριφορᾶς ὡς ὅρον *ἰσοδύναμον* πρὸς ἄλλους, μετὰ τούτου συντρέχοντας κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος, συνδεομένους μετ' αὐτοῦ καὶ τυχαίως ἀκόμη, ὑστερεῖ προδήλως ἔναντι τῆς πρώτης λόγῳ καταφανοῦς ἀντιθέσεως αὐτῆς πρὸς τὸ στοιχειῶδες περὶ τοῦ δικαίου συναίσθημα[3].

γγ. Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν θεωριῶν τούτων ἡ καθ' ἡμᾶς καταλληλοτέρα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος τῆς ἐξακριβώσεως καὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου εἰς περίπτωσιν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ πρώτη, ἤτοι ἡ τῆς ***προσφόρου αἰτίας*** (causa adaequata).

Τοῦτο μεν, διότι συνᾴδει πρὸς τὸν βασικὸν σκοπὸν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[4]. Τοῦτο δέ, διότι εὐθέως συμπολιτεύεται πρὸς τὴν θεμε-

---

1. **Δημ. Καρανίκας,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 69 - 70, **Ἄγγ. Μπουρόπουλος,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 37, 39[19].

2. Ὑπέρμαχος τῆς θεωρίας ταύτης ὁ **Νικ. Χωραφᾶς,** Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 101 ἑπ.

3. Οὕτω καὶ **Δημ. Καρανίκας,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 68, **Ἄγγ. Μπουρόπουλος,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 38 - 39. Αὐτὸς ἴσως εἶναι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ νομοθέτης τοῦ Π.Κ. ἀποφεύγει νὰ καθορίσῃ δι' ὁρισμοῦ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου, ἀφήσας τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ εἰς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Νομολογίαν.

4. Π.χ. ἔγγαμος Κληρικός, σκοπήσας νὰ ἐπιφέρῃ ἄμβλωσιν ἐπὶ τῆς ἐγκύου συζύγου του, παρέχει εἰς αὐτὴν πρὸς πόσιν ἐμβρυοκτόνον δηλητήριον, πλὴν ἐκ τῆς λήψεως τούτου θανατοῦται ἡ πρεσβυτέρα. Ὁ ἐν λόγῳ, κατὰ τὸν καν. Η' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ.

λιώδη ἀρχὴν τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *δια-κριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[1].

Γ΄. *Τὸ ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.*

§ 16. Τὸ *ὑποκείμενον* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος διακρίνεται εἰς ἐνεργητικὸν καὶ παθητικόν.

α. *Ἐνεργητικὸν* ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι πάντοτε, καὶ μόνον, ὁ ἄνθρωπος, εἴτε ὁ ἴδιος ὑποπίπτει εἰς τὴν

114) ***ἑκούσιος*** φονεὺς λογίζεται «*εἰ καὶ ἄλλο προελόμενος, ἄλλο ἐποίησε, διὰ τὸ περίεργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως*». Ἐν προκειμένῳ, διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου μεταξὺ βουλήσεως τοῦ δράστου καὶ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος, ὁλοκληρούντων τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***ἑκουσίου φόνου***, κατὰ μὲν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τῆς ***προσφόρου αἰτίας*** θὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ ***ἐκ τῶν ὑστέρων*** ἂν κατὰ τὴν κοινὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰ λαβόντα χώραν περιστατικὰ ἔδει ὁ Κληρικὸς νὰ εἶχε προβλέψει τὸ ἐνδεχόμενον καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ θανάτου τῆς πρεσβυτέρας ἐκ τῆς πόσεως τοῦ δηλητηρίου. Ἐνῷ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ ***ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων*** ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος ***ᾧδε ὑφίσταται***, διότι μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν ὅρων τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος, τοῦ θανάτου τῆς πρεσβυτέρας, ἐκτὸς τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου Κληρικοῦ ***ὑπολογίζεται*** καὶ τὸ τυχαῖον περιστατικὸν τῆς θανατώσεως, λαβὸν χώραν ἐπαλλήλως πρὸς αὐτήν, μίαν οὖσαν ἐκ τῶν αἰτιῶν τοῦ ἀποτελέσματος. Τουτέστι, κατὰ ***διάφορον*** τελείως τρόπον ***θὰ ἐξετασθῇ*** ἡ συνδρομὴ τοῦ κατὰ τὸν κανονικὸν νομοθέτην ὁριζομένου παράγοντος «*τὸ περίεργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως*» διὰ τὴν ἐξαγωγὴν κρίσεως περὶ τοῦ ***ἀντικειμενικοῦ*** καταλογισμοῦ τοῦ δράστου. Ὅθεν, ἐὰν συντρέχωσι περιστατικὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀποκλείοντα τὴν ἐνοχὴν τοῦ Κληρικοῦ, ὡς τὸ ὅτι τὸ χρησιμοποιηθὲν δηλητήριον ἐπέδρασε θανατηφόρως ἐπὶ τῆς πρεσβυτέρας μόνον διότι αὕτη ἔπασχεν ἐκ νόσου τοῦ στομάχου, ἄγνωστον αὐτῇ τε καὶ τῷ Κληρικῷ, ἧς ἄνευ δὲν θὰ ἐπενήργει ἐπ᾽ αὐτῆς θανατηφόρως τὸ δηλητήριον, κατὰ μὲν τὴν θεωρίαν τῆς ***προσφόρου αἰτίας δὲν ὑφίσταται*** ᾧδε τὸ γεγονὸς τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου, ἐνῷ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ ***ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων ὑφίσταται*** ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος, διότι πρὸς τῇ αἰτίᾳ τῆς συμπεριφορᾶς συντρέχει ὁ τυχαῖος ὅρος τῆς νόσου τῆς πρεσβυτέρας, ἧς ἕνεκα ἐπέδρασεν ἐπ᾽ αὐτῆς τὸ δηλητήριον καὶ ἐπήνεγκεν ἐπὶ ταύτης τὸν θάνατον. Ταῦτα, ὅλως ἀσχέτως, τοῦ ***ὑποκειμενικοῦ*** καταλογισμοῦ τοῦ δράστου Κληρικοῦ, κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως ***ἑκουσίου φόνου*** ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἤτοι «***διὰ τὸ*** *περίεργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως*», πάντως δὲ κολασθησομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως διότι ἔνοχος ἐγένετο «*ὡς τῷ φόνῳ μιανθεὶς*» [(ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 317)].

1. Καὶ ἄλλο παράδειγμα. Κληρικὸς προσκαλεῖται εἰς οἰκόν τινά, ὅπου πρόκειται νὰ διεξαχθῇ ἐπιστημονικὴ ὁμιλία. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς προσέρχεται εἰς τὴν ὁμήγυριν πρόσωπον, διακρινόμενον ἐπὶ σοφίᾳ, ἀλλὰ τὸν βίον ἀνήθικον καὶ ἀνυπόλυπτον. Λαμβάνει τὸν λόγον καὶ στρέφεται κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοῦ

διάπραξιν τοιούτου τινός, φυσικὸς αὐτουργός[1], εἴτε συμμετέχει πρὸς τοῦτο ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς (ὁ συναιρόμενος)[2] ἢ συνεργὸς (ἁπλοῦς ἢ ἀναγκαῖος, ὁ συμπράττων, ὁ συνεγνωκώς, ὁ μεσιτεύων)[3] εἰς παρ᾽ ἄλλου διαπραττομένην ἄδικον καὶ ἀξιόποινον ἐνέργειαν.

αα. Ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας παραβάτης γινόμενος τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, *δράστης* ἀποκαλεῖται, ὡς τοῦ ὅρου τούτου ὄντος ταυτοσήμου πρὸς τὸν τοιοῦτον ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ οὐχὶ πρὸς ἐκεῖνον αὐτουργὸς τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[4].

Ἐνίοτε, ὅμως, εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν *προσωποπαγῶν* ἀδι-

ι. Κλήρου. Ὁ Κληρικὸς ἀντεπιτίθεται σφοδρῶς, ὁ ἔκφυλος λαϊκὸς ἀποκαλύπτει τὰς θεωρίας αὐτοῦ καὶ δημιουργεῖται φιλονικεία καὶ ***σκάνδαλον***. Τὴν ἑπομένην ὁ Κληρικὸς κατηγορεῖται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ὅτι συνδιελέχθη μετ᾽ ἀνυπολήπτου προσώπου, ἦλθεν εἰς ῥῆξιν μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐδημιούργησε ***σκάνδαλον*** εἰς τὴν κοινωνίαν, παραλείψας νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ λαϊκοῦ ἀποκάλυψιν τῶν ἀνηθίκων δοξασιῶν καὶ ἀντιλήψεών του. Κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς ***προσφόρου αἰτίας*** διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς προβολῆς τῆς βουλήσεως τοῦ Κληρικοῦ πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ***σκανδάλου, θὰ ἐξετασθῇ*** ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ***ἐκ τῶν ὑστέρων*** ἂν κατὰ τὴν κοινὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰ λαβόντα χώραν περιστατικὰ ἔδει ὁ Κληρικὸς νὰ εἶχε προβλέψει τὸ ἐνδεχόμενον καὶ τῆς ἐπελεύσεως τούτου. Ἐνῷ κατὰ τὴν θεωρίαν ***τοῦ ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων*** ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος ***ᾧδε ὑφίσταται***, διότι μεταξὺ τῶν παραγωγικῶν ὅρων τοῦ δημιουργηθέντος ***σκανδάλου***, ἐκτὸς τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Κληρικοῦ ***ὑπολογίζεται*** καὶ τὸ τυχαῖον περιστατικὸν τοῦ περὶ τούτου λαβόντος χώραν γεγονότος, δημιουργηθὲν ἐπαλλήλως πρὸς αὐτήν, ἀποτελοῦσαν μίαν τῶν αἰτιῶν τοῦ δημιουργηθέντος ἀποτελέσματος.

1. Πᾶσα διάταξις κανόνος δικαίου, ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ὑπεύθυνον ἀπέναντι τοῦ κανονικοῦ νόμου φέρει τὸν ἄνθρωπον [βλ. καν. Β΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303) «*ὁ ἑκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὁρμήσας κακόν*», ΛΘ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 184) «*ἡ τῷ μοιχῷ συζῶσα, μοιχαλίς ἐστι πάντα τὸν χρόνον*», κ.ἄ.]. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 40.

2. Καν. ΚΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 279) «*Συναιρομένους δὲ τοὺς μὴ ἔργῳ συμβοηθήσαντας, **συμβουλὴν δὲ καὶ σπουδὴν εἰσαγαγόντας**, καὶ οὕτως ἐπικουρήσαντας, **καὶ ἀντιλαβομένους** τῶν πλημμελούντων*». Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 41.

3. Καν. Β΄, ΚΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217-218, 279), ϞΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 521), Ε΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 572-573), ΟΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 230-231), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Σ΄, η΄ (Σ.Ϛ. 445-446), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 41.

4. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ διδασκαλίαν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 96.

κημάτων (delicta propria)[1], ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας περὶ τὸν τρόπον συστάσεως φύσεως αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον αὐτουργὸς δύναται νὰ εἶναι μόνον ὁ ἔχων ὡρισμένην ἰδιότητα ἢ σχέσιν[2].

Ἑτέρωθεν, ἀπαιτεῖται ἵνα ὁ *δράστης* τυγχάνῃ Χριστιανὸς Ὀρθόδοξος, ἀποτελῶν μέλος, ἐν ἰδιότητι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος Ἐκκλησίας ὑπαγομένης εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα[3], ἀπαραιτήτως δὲ τελούσης ἐν δογματικῇ καὶ κανονικῇ ἑνώσει μεθ᾽ ὅλων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι, οὕτως ἡνωμέναι, συγκροτοῦσι τὸ κλῆμα τοῦτο[4].

Ὅθεν:

ααα. Ἄθεος ἢ ἑτερόθρησκος δὲν διαπράττει κανονικὸν ἀδίκημα.

βββ. Χριστιανός, ἀνήκων εἰς Ἐκκλησίαν ἑτερόδοξον, τῆς ὁποίας τὸ δόγμα ἔχει καταδικασθῇ ἢ καὶ ἁπλῶς κανονικῶς χαρακτηρισθῇ ὡς διδασκαλία κακόδοξος καὶ *αἱρετική*[5], ὡς καὶ

γγγ. Χριστιανός, τοῦτο μὲν ἀνήκων εἰς Ἐκκλησίαν ὁμόδοξον μεν, πλὴν κανονικῶς καταδεδικασμένην ὡς *σχισματικήν*[6], μὴ φέρων τὴν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἀνα-

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 114.

2. Καὶ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου στοιχειοθετοῦνται πολλάκις ἀδικήματα, διαπραττόμενα ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ὡς ἐκ τῆς διοικητικῆς ἣν κατέχουσι θέσεως ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι, ὡς λ.χ. τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τῶν καν. ΚΕ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 273), Ϛ′ Β′ Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578) περὶ παραβάσεως τινῶν τῶν καθηκόντων τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν καν. Γ′ Δ′ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656 - 657, 658 - 659) περὶ τοῦ ἀμελοῦντος Ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἀποδιδράσκοντος ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς Μοναχοῦ.

3. Βλ. καὶ τόμ. Δ′ «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 52^5, 53^1, περὶ τῆς ὀρθῆς ἀποδόσεως τοῦ κανονικοῦ ὅρου «*κλῆμα*».

4. Κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῶν καν. Α′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216 - 217), Β′ Τρούλλου (Σ.Β. 308 - 310), Α′ Β′ Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτάσσεται τὸ ἀπαρεγκλίτως ἀρραγὲς τῆς ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ *δογματικῆς* καὶ *κανονικῆς* ἑνότητος. Ἴδε καὶ σχετικὴν κανονικὴν διάταξιν τῆς ἐν Μόσχᾳ Πανρωσσικῆς Συνόδου (1917 - 1918) παρὰ Aem. Herman - Ant. Wuyts, Textus Selecti Iuris Ecclesiastici Russorum, σελ. 153, 1944, περὶ δὲ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἄρθρα 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952, 1, 5 καὶ 6 § 1 Κ.Ν.Ε.Ε., ἔτι δὲ καὶ ἄρθρα 1 Κ.ΚΡ., 1 Κ.ΚΥ.

5. Βλ. κατωτέρω § 77.

6. Βλ. κατωτέρω § 85.

τολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ μὴ ὑποκείμενος εἰς τὰς ἐπιταγὰς καὶ ἀπαγορεύσεις τοῦ ἐν αὐτῇ νομοθετικοῦ καθεστῶτος[1], τοῦτο δὲ ἀνήκων μεν πρότερον εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας πλὴν ἤδη διατελῶν ὑπὸ ποινὴν παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2], καταδικασθεὶς ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος συνεπαγομένου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς ταύτης, δὲν διαπράττει κανονικὸν ἀδίκημα.

ββ. Τὸ νομικὸν πρόσωπον δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος (societas delinquere non potest)[3]. Τὴν ποινικὴν εὐθύνην πάσης περὶ τούτου πράξεως ἢ παραλείψεως φέρουσιν οἱ τὰς ἐξουσίας καὶ τὰ δίκαια τούτου ἔχοντες ἐπωμισμένα ἐφ᾽ ἑαυτῶν νόμιμοι αὐτοῦ ἐκπρόσωποι[4].

β. *Παθητικὸν* ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἄλλως *παθών*, εἶναι πᾶν πρόσωπον, ὅπερ θεωρεῖται φορεὺς τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ κατὰ τοῦ ὁποίου στρέφεται ἡ ἀντικανονικὴ κολάσιμος ἐνέργεια. Τουτέστι:

αα. Πᾶν πρόσωπον, ἱκανὸν πρὸς καταλογισμὸν ἢ ἀκαταλόγιστον[5], φέρον ὁπωσδήποτε τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ τοῦ *ἐνεργη-*

1. Ἡ περίπτωσις καταδίκης ἐπὶ *σχίσματι* ὁλοκλήρων ὁμάδων ἀτόμων, συγκειμένων ἐκ Κληρικῶν, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, εἶναι δημιούργημα τῶν νεωτέρων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ χρόνων. Αἱ ὁμάδες αὗται, ἀποτελοῦσαι Ὀρθοδόξους Χριστιανικὰς Κοινότητας, αὐτοδιοικούμεναι καὶ ὡς Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καλούμεναι, ναί μεν δογματικῶς, οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἀνεγνωρισμένων Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες συγκροτοῦσι τὸ Ὀρθόδοξον Κλῆμα, πλὴν ***δὲν τελοῦσιν*** εἰς πνευματικὴν μετὰ τούτων ἐπικοινωνίαν, μὴ οὖσαι ἀνεγνωρισμέναι ὑπ᾽ αὐτῶν. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλεκτέα καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἑλλήνων Παλαιοημερολογιτῶν, περὶ ἧς εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου - Σπυρ. Ἀλ. Ἀλεξανδροπούλου, Ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Παλαιοημερολογιακοῦ Ζητήματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ϛ′, σελ. 26 ἑπ., 1951.

2. Βλ. κατωτέρω ~~§§~~ 69 - 71.

3. Εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 95 - 96, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, Γενικὸν Μέρος, σελ. 49 - 51.

4. Καν. ΙΘ′, ΚΕ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265, 273), Η′ Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), Ϛ′ Β′ Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578), ἄρθρα 28, 30 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*».

5. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας*** ἢ ***φατρίας*** [καν. ΙΗ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ′ Τρούλλου (Σ.Β. 382) παθὼν εἶναι ὁ Κληρικός, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐπιχειρεῖται τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***φόνου*** [καν. Η′, ΝϚ′, ΝΖ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 215) ὁ φονευθείς, κ.ἄ.

τικοῦ ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος διδαχθεῖσαν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

ββ. Πᾶν νομικὸν πρόσωπον, ὡς εἶναι ἡ ὅλη Ἐκκλησία[1] ἢ ἐπὶ μέρους ἐντὸς ταύτης νομίμως λειτουργοῦν τοιοῦτο, ὡς λ.χ. εἶναι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή[2], ἡ Ἱ. Μονή, ὁ Ἱ. Ναός[3].

Δ'. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 17. Τὸ *ἀντικείμενον* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος διακρίνεται εἰς νομικὸν καὶ ὑλικόν.

α. *Νομικὸν* ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι τὸ ἔννομον ἀγαθὸν κατὰ τοῦ ὁποίου στρέφεται ἡ ἀντικειμενικὴ ἀξιόποινος ἐνέργεια καὶ ὅπερ ὁ κανονικὸς νομοθέτης προστατεύει κατὰ παντὸς κινδύνου ἐξ οἱασδήποτε προσβολῆς κατ' αὐτοῦ, ἀπειλῶν διὰ διατάξεως κανόνος δικαίου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς κατὰ τοῦ δράστου[4].

Κατ' ἀκολουθίαν, πᾶν κανονικὸν ἀδίκημα, ὡς στρεφόμενον ἐναντίον ἐννόμου ἀγαθοῦ, ἔχει ἀναγκαίως νομικὸν ἀντικείμενον[5].

β. *Ὑλικὸν* ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι τὸ ἐνσώματον ἀντικείμενον, πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ

1. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***σχίσματος*** [καν. ΙΔ', ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692 - 693)] παθητικὸν ὑποκείμενον εἶναι ἡ ὅλη Ἐκκλησία, ἧς ἡ ἑνότης διασπᾶται.

2. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρασυναγωγῆς*** [καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689)] παθὼν εἶναι ὁ πληττόμενος Ἐπίσκοπος.

3. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἱεροσυλίας*** [ΟΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683)] παθητικὸν ὑποκείμενον εἶναι ὁ Ἱ. Ναὸς ἢ Ἱ. Μονή, εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν ὁποίων ἀνήκουσι τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ἀφαιρούμενα πράγματα.

4. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἐπιορκίας*** [καν. ΞΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221) ὁ ὅρκος, ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***μοιχείας*** [καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221), Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)] ὁ γάμος, κ.ἄ.

5. Ὡς ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ***νομικοῦ ἀντικειμένου*** ἐπιτυγχάνεται ἡ κατὰ κατηγορίας κατάταξις τῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον κανονικῶν ἀδικημάτων, ἡ ἑρμηνεία τῶν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τούτων κανονικῶν διατάξεων καὶ ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος καὶ τοῦ καταλογισμοῦ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος· ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 73 ἑπ., 137 ἑπ.

ὁποίου ἐπενεργείας πραγματοῦται ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Κατ' ἀκολουθίαν, πᾶν κανονικὸν ἀδίκημα διὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τοῦ ὁποίου ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἀπαιτεῖ τὴν ἐπέλευσιν ἐπενεργείας ἐφ' ὡρισμένου ἐνσωμάτου ἀντικειμένου[2], ἔχει ἀναγκαίως ὑλικὸν ἀντικείμενον[3].

Ὅπου ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν ἀπαιτεῖ ὕπαρξιν τοιούτου τινός, διαπράττεται ἁπλῶς κανονικὸν ἀδίκημα ἄνευ ὑλικοῦ ἀντικειμένου[4].

Ἑτέρωθεν, ἐπίσης, ὅπου ὑλικὸν ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι ὡρισμένον πρόσωπον, ἐνδέχεται νὰ συμπίπτῃ τοῦτο μὲ τὸν ἐκ τῆς ἀντικειμενικῆς κολασίμου ἐνεργείας παθόντα[5]. Ἄλλως, ἐνδέχεται πάλιν, ἄλλο πρόσωπον νὰ εἶναι τὸ ὑλικὸν ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, καὶ ἄλλο ὁ παθών[6].

1. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἱεροσυλίας*** [ΟΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683)] τὸ ἀφαιρούμενον ἀπὸ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ Ἱ. Ναοῦ καὶ εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον ἀνῆκον πρᾶγμα, ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***φόνου*** [καν. Η', ΝϚ', ΝΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 215)] ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ δράστου.

2. Π.χ. ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦ ***φόνου*** [καν. Η', ΝϚ', ΝΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 215)], τῆς ***ἱεροσυλίας*** [ΟΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 682)].

3. Ὡς ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ***ὑλικοῦ ἀντικειμένου*** ἐπιβοηθεῖται ἡ διδασκαλία περὶ τῆς δολίας προαιρέσεως τοῦ δράστου, δοθέντος ὅτι τοῦτο καὶ οὐχὶ τὸ νομικὸν ἀντικείμενον ἀποτελεῖ περιεχόμενον αὐτῆς ὅσον καὶ στοιχεῖον τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 195 ἑπ.

4. Π.χ. ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῆς ***ἀποστασίας*** [καν. Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303)], τοῦ ***σχίσματος*** [καν. ΙΔ', ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692 - 693)], τῆς ***σιμωνίας*** [καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573)] κ.ἄ.

5. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***φόνου*** [καν. Η', ΝϚ', ΝΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 215)] ὑλικὸν ἀντικείμενον καὶ παθὼν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

6. Π.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἑκουσίας ἀπαγωγῆς*** [καν. ΛΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 182) ἢ ***ἁρπαγῆς*** [καν. ΚΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 150 - 151), ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521)] ὑλικὸν ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀπαγομένη ἢ ἁρπαζομένη ἀνήλικος καὶ ἄγαμος κόρη, παθὼν δὲ εἶναι τὸ κατὰ νόμον ἁρμόδιον πρόσωπον (γονεύς, ἐπίτροπος κλπ.), ὅπερ ἔχει τὴν ἐπὶ ταύτης νόμιμον ἐξουσίαν ἢ ἐπιμέλειαν διὰ τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁ ἀντικειμενικὸς καταλογισμός.

§ 18. Ὅροι πρὸς σύστασιν, ἤτοι προϋποθέσεις συμβάλλουσαι ἀπαραιτήτως εἰς ***ἀντικειμενικὴν*** θεμελίωσιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἀποτελοῦσαι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αὐτοῦ ὡς ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, εἶναι:

Α΄. Ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις. Οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου.

§ 19. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ὑπάρξεως τοῦ παράγοντος τοῦ *ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου* μεταξὺ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ὡς αἰτίας, καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἐξ αὐτῆς καὶ ἕνεκα ταύτης ἀποτελέσματος δέον *νὰ συμπίπτῃ πλήρως* πρὸς τὸν ἀκριβῆ τύπον, τὸν ὁποῖον παρέχει ὁ κανονικὸς νομοθέτης χαρακτηρίζων συμπεριφοράν, ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὡς συγκεκριμένον (in absrtracto) κανονικὸν ἀδίκημα.

α. Ὁ ὅρος οὗτος, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ συμπεριφορὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διὰ λεπτομεροῦς περιγραφῆς ὁριζόμενον τύπον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, συνιστᾷ τὴν *ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν*, ἄλλως τὴν *τυπικὴν* ἢ *νομοτυπικὴν μορφήν*, τὴν *νομοτυπικότητα*, αὐτοῦ[1].

Συνεπῶς, στοιχεῖα τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως* τοῦ κανονι-

1. Ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ πολλὴ κατεβλήθη προσπάθεια διὰ τὴν νομοτεχνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὅρου « ***ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ ἐγκλήματος*** », δι᾽ ὃ καὶ ἕτεροι πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται τοιοῦτοι, ὡς « ***νομοτυπικὴ μορφή*** », « ***νομοτυπικὴ συμπεριφορὰ*** » κ.ἄ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 70 ἑπ.

κοῦ ἀδικήματος ἀποτελοῦσι κατὰ πρώτιστον καὶ βασικὸν λόγον ἡ συμπεριφορὰ (θετικὴ ἢ ἀποθετική, ἤτοι ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις) καὶ τὸ ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον αὐτῆς (ὁ δράστης τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως). Περαιτέρω δέ, ὁσάκις τοῦτο ἀπαιτεῖ εἰδικῶς ὁ νόμος, τὸ ὑλικὸν ἀντικείμενον καὶ ὡρισμέναι περιπτώσεις, συνοδεύουσαι τὴν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ὁ χρόνος, ὁ τόπος, τὰ μέσα τελέσεως τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως[1].

β. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς καθορισμὸν τῶν στοιχείων τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, χρησιμοποιεῖ μέσα ἐπιβοηθοῦντα πρὸς τοῦτο, ἅτινα συνήθως εἶναι:

αα. *Περιγραφικαὶ ἔννοιαι*, δι᾽ ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ διαπίστωσις τῆς συνδρομῆς τῶν ὅρων διαπράξεως συγκεκριμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. ὅταν ἐκφράζεται περὶ τοῦ πότε ὑπάρχει περίπτωσις ἀντικανονικῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος[2], ἢ διαπράξεως *σχίσματος*[3] κ.ἄ.

ββ. *Ἀξιολογικαὶ ἔννοιαι*, δι᾽ ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ διαπίστωσις τῆς συνδρομῆς τῶν ὅρων διαπράξεως συγκεκριμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ὡς ἐκ τῆς συνηθέστατα παρεχομένης ὑπ᾽ αὐτοῦ ἑρμηνείας τοῦ ἀξιολόγου τῶν ὅρων ὡρισμένων περιστατικῶν, ὡς λ.χ. ὅταν ἐκφράζεται περὶ τοῦ πότε καὶ διὰ τίνα λόγον ὑπάρχει περίπτωσις διαπράξεως ἀδικήματος *ἀποστασίας*[4], *μαγείας*[5] κ.ἄ.

1. Συμφώνως πρὸς τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω (σελ. 132 ἑπ.) περὶ ***ἀντικειμένου*** τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος διδαχθέντα.

2. Βλ. ΜΖ΄ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 62) « *Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς **γελῶν τὸν σταυρόν, καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοϊερέων*** ».

3. Βλ. καν. Α΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89) « *...οἱ δι᾽ αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικάς, καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντες* », ΙΕ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693) « *Οἱ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπῶντες* ».

4. Βλ. καν. Β΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303) « *Ὅσα μὲν ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἅπτεσθαι μέρους, χαλεπώτερα παρὰ τῶν Πατέρων ἐκρίθη, καὶ μείζονος καὶ διαρκεστέρας καὶ ἐπιπονωτέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἄξια· οἷον, εἴ τις ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κλπ.* ».

5. Βλ. καν. Γ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 306-307) « *Οἱ δὲ πρὸς γόητας ἀπιόντες ἢ μάντεις, ἢ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς ἐνεργεῖν ὑπισχνουμένους, οὗτοι ἐρωτῶνται δι᾽ ἀκριβείας καὶ ἀνακρίνονται, πότερον ἐπιμένοντες τῇ εἰς Χριστὸν πίστει ὑπ᾽ ἀνάγκης τινὸς συνηνέχθησαν ἐκείνῃ τῇ ἁμαρτίᾳ, κακώσεώς τινος ἢ*

§ 20. Παραλλήλως πρὸς τὸν ὅρον τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, εἰς ὡρισμένας εἰδικὰς περιπτώσεις, δέον νὰ συντρέχωσι καὶ οἱ *ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου*.

α. Οἱ *ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου*[1] συνίστανται εἰς συγκεκριμένας θετικὰς προϋποθέσεις τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ. Ὄντες δὲ τελείως ξένοι πρὸς τὸν ὅρον τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς *ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος* τοῦ δράστου, ἀποτελοῦσιν *εἰδικοὺς περιορισμοὺς τοῦ τιμωρητοῦ* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἡ ἔλλειψις τῶν ὁποίων ἀνεξαρτήτως τῆς συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως*, καθιστᾷ *ἀνεπίτρεπτον τὴν ποινικὴν δίωξιν*, διότι ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας *δὲν ὑφίσταται ἀξιόποινος πρᾶξις*.

β. Οἱ *ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου* εὑρίσκονται εἰς τὸ μεταίχμιον μεταξὺ τῆς ἀντικειμενικῆς πλευρᾶς τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τῶν ἁπλῶν προϋποθέσεων τῆς ποινικῆς δίκης. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν συνιστῶσι δικονομικὰς προϋποθέσεις πρὸς γενικὴν ἢ εἰδικὴν ἐνάσκησιν τοῦ πρὸς κατηγορίαν δικαιώματος τῆς Ἐκκλησίας[2], ἀλλὰ τοιαύτας πρὸς λειτουργίαν τοῦ δικαιώματος τῆς *ποινικῆς ἀξιώσεως*

ἀφορήτου ζημίας ταύτην αὐτοῖς τὴν ὁρμὴν ἐμποιησάσης, ἢ καθόλου καταφρονήσαντες τοῦ πεπιστευμένου παρ' ἡμῶν μαρτυρίου, τῇ τῶν δαιμόνων συμμαχίᾳ προσέδραμον».

1. Οἱ ***ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου*** (Bedingungen aüssere der Strafbarkeit, condizioni estinseche di punibilità), κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ **Νικ. Χωραφᾶ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 142 ἀποδιδόμενον τύπον, σαφέστερον ἐκφράζοντα τὴν σκοπουμένην ἔννοιαν ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ Γερμανικῇ Ἐπιστήμῃ χρησιμοποιουμένου τοιούτου «***ἀντικειμενικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου***» (objektive Bedingungen der Strafbarkeit), εἶναι ***δημιούργημα τοῦ συγχρόνου κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου*** (βλ. λ.χ. καὶ ἄρθρα 153 § 1, 155, 232, 313, 360 Π.Κ.), περὶ τὴν ὀρθὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὁποίου πολύς, ἀλλὰ καὶ διάφορος, γίνεται λόγος ἐν τῇ συγχρόνῳ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ (βλ. **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 71 - 72 «***ἐπικρατεῖ πλήρης ἀσάφεια ἐν τῇ ἐπιστήμῃ***»). Πιστεύομεν δὲ ὅτι, παρὰ ταῦτα, ἡ χρῆσις τῶν προϋποθέσεων τούτων «***ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου***» δὲν ἔχει διαφύγει τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ πρὸ δέκα πέντε ὅλων ἤδη ἑκατονταετηρίδων ἐκφρασθέντος ἐπὶ ἀναλόγων θεμάτων κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου.

2. Αἱ τοιαῦται δικονομικαὶ προϋποθέσεις εἶναι εἰς τὸ Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον πτωχαὶ [βλ. λ.χ. καν. Ϛ' **Β' ΚΠόλεως** (Σ.Β. 180 - 182), ἄρθρ. 101 § β' ν. 5383/1032 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***»], ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δικονομικὸν Δίκαιον (βλ. λ.χ. ἄρθρα 54, 55 § 1, 72, 60 § 2, 80, 120, 126, 310 § 1 in fin., 370 § γ' Κ.Π.Δ.).

αὐτῆς. Ἡ ἀνυπαρξία δὲ τούτων συνεπάγεται τὴν πλήρη ἀδυναμίαν πρὸς ἄσκησιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, μὲ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Δικαστικῆς Ἀρχῆς (Ἐπίσκοπος, Ἐπισκοπικὸν ἢ Συνοδικὸν Δικαστήριον) ἀπόφανσιν ἐπὶ τῆς οὐσίας δι' ἐκδόσεως ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος ἢ ἀθῳωτικῆς ἀποφάσεως[1].

Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐνίοτε προβάλλει τὸ ἐνδεχόμενον ἵνα πρᾶξίς τις ἢ παράλειψις προβάλῃ ἀντικειμενικῶς ἀξιόποινος (strafwürtig), ὁ κολασμὸς ὅμως ταύτης νὰ εἶναι ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουσι παραλλήλως καὶ οἱ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὁριζόμενοι μεταξὺ τῶν προϋποθέσεων πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὅρου τῆς *ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως* ἀπαραίτητοι τοιοῦτοι, ἤτοι οἱ *ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου*[2].

Φέρ' εἰπεῖν, διὰ νὰ στηριχθῇ κατηγορία κατὰ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἐπὶ διαπράξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *παρασυναγωγῆς*, δέον νὰ συντρέχῃ ὁ ὅρος ὅτι οὗτος *ἔπηξε θυσιαστήριον* καταφρονήσας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου *«μηδὲν τούτου κατεγνωκὼς ἐν εὐσεβείᾳ ἢ ἐγκλήματι καὶ πρὸ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως διὰ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως»*[3].

Ὁμοίως, διὰ νὰ στηριχθῇ κατηγορία κατ' Ἐπισκόπου ἐπὶ *παραβάσει καθήκοντος* διὰ λόγον τελέσεως *πράξεως χειροτονίας παρ' ἐνορίαν*, δέον νὰ συντρέχῃ ὁ ὅρος ὅτι οὗτος προέβη εἰς τὴν παρά-

---

1. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 116 τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» ὁρίζεται ὅτι: «*Ὁ Μητροπολίτης μετὰ μελέτην τῆς δικογραφίας δύναται ν' ἀποφανθῇ ᾐτιολογημένως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ πρὸς κατηγορίαν καὶ νὰ ἀναστείλῃ πᾶσαν περαιτέρω δίωξιν*». Ἡ ἔννοια τῆς διατάξεως ταύτης ἔχει τὴν αὐτὴν πρὸς ἐκείνην τοῦ ἄρθρου 310 ἐδ. 1 § α' Κ.Π.Δ. «*Τὸ Συμβούλιον ἀποφαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ κατηγορία*», κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 117 § β' τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ἔνθα ὁρίζεται ὅτι: «*Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ὁ Μητροπολίτης προσκαλεῖ τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν συγχρόνως ὁριζομένην*». Ἴδε καὶ ἄρθρα 66 Κ.ΚΡ., 122 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 370 § α' Κ.Π.Δ.

2. Βλ. καν. ΙΑ' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 129) σαφῆ περιλαμβάνοντα τὸν ἐξωτερικὸν ὅρον τοῦ ἀξιοποίνου διὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τοῦ ἀδικήματος ***ἀκουσίου*** φόνου, ***ἐκ τύχης*** γενομένου· εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 100.

3. Βλ. ΛΑ' **Ἀπ. Κανόνα** (Σ.Β. 39), καν. ΙΓ' **Πρωτοδευτέρας** (Σ.Β. 688 - 689), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 86.

νομον ἐνέργειαν ταύτην, *ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου* εἰσελθὼν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐνεργήσας τι τὸ ἱερατικόν[1].

Β΄. *Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς.*

§ 21. Ἡ συμπεριφορά, ἵνα ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς φανερᾶς προσβολῆς κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν καὶ συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, *δέον νὰ εἶναι ἄδικος*.

Ι. *Ἄδικος* χαρακτηρίζεται ἡ συμπεριφορά, ἐφ᾿ ὅσον προβάλλει *ἔργῳ* προσβάλλουσα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, πλήττουσα διάταξιν κανόνος δικαίου, ἀπαγορευτικοῦ ἢ ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν αὐτῆς, τουτέστι διὰ φανερᾶς τελέσεως πράγματος ἀπαγορευομένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νόμου ἢ παραλείψεως πρὸς ἐκτέλεσιν τινὸς διατεταγμένου ὑπ᾿ αὐτοῦ.

α. Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς ἔχει τελείως *ἀντικειμενικὸν* χαρακτῆρα. Διότι θεμελιοῦται ἐπὶ κανόνων δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὅλως ἀντικειμενικοῦ περιεχομένου, οἵτινες βασικῶς ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Συνεπῶς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ στοιχεῖον τοῦ *ἀδίκου* ἐν τῇ συμπεριφορᾷ ἔχει ἀντικειμενικὸν χαρακτῆρα, προβάλλον ἀφ᾿ ἑαυτοῦ ξένον πρὸς ἄλλα ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τοιαῦτα, ὡς εἶναι ἡ συνείδησις τοῦ δράστου—*τὸ λογικόν, τὸ ἐπιθυμητικόν,* καὶ *τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς*[2]—ἢ εἰδικώτερα τούτου καθήκοντα, ἅτινα πάντα ἐξετάζονται ὡς πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὅρων τοῦ *καταλογισμοῦ*.

β. Ἡ ἄδικος συμπεριφορά, ἔργῳ προβάλλουσα διὰ τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπιφέρει κατὰ κανόνα ἀναταραχὴν καὶ βλάβην εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον

---

1. Βλ. ΛΕ΄ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 47), καν. ΙΓ΄, ΚΒ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150-151, 164-165), Β΄ Β΄ ΚΠόλεως (Σ.Β. 169-170), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 80.

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α΄ (Σ.Δ. 295-298), βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 27.

τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, **τὸ σκάνδαλον**[1]. Πέρα δὲ τούτου ἀποτελεῖ βάσιμον αἰτίαν νὰ γεννηθῇ ἀφεύκτως καὶ ὁ βαρυτάτας ἔχων συνεπείας διὰ τὸν δράστην **μολυσμὸς τῆς ψυχῆς** αὐτοῦ[2].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἀναγνωρίζων κατὰ βάσιν τὸν ἰσχυρὸν παράγοντα τῆς *ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας* (vis absoluta), ὡς ἐκ τῆς συνδρομῆς τοῦ ὁποίου αἴρεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ *ἑκουσίου* τῆς συμπεριφορᾶς καὶ δὲν στοιχειοθετεῖται κανονικὸν ἀδίκημα[3], εἰσάγει ἐνίοτε τὸ μέτρον καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως περιπτώσεων, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ὀφειλόμεναι εἰς ἐξαιρετικὰ περιστατικά, συντρέχουσαι, *ἀνατρέπουσι* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, διότι ἀνεξαρτήτως ὅλως τῶν λόγων προβολῆς αὐτῆς καὶ τῆς πραγματώσεως διὰ ταύτης τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, δὲν ἐπιφέρεται ἀναταραχὴ καὶ βλάβη εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος οὔτε τίκτεται ψυχῆς μολυσμός.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὁριζόμεναι βάσει ἑτέρων κανόνων δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὀνομάζονται *λόγοι ἀποκλείοντες τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς*[4].

Ἑτέρωθεν, ὅμως εἰσάγει καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀναγνωρίσεως περιπτώσεων, αἵτινες ὡς ἐκ φύσεως αὐτῶν ὀφειλόμεναι εἰς ἀνάλογα περιστατικά, συντρέχουσαι, *ἁπλῶς ἐπηρεάζουσι* τὸν ἄδικον

---

1. Ματθ. Ε΄, 29-30, ΙΗ΄, 6-7, ΝΓ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 70), καν. ΜΖ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 416), ΙΗ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 628), ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 122 ἑπ.

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α΄ (Σ.Δ. 295-298) « *Πτῶσις δέ ἐστιν ἡ ἁμαρτία... ὅταν ἀσέβεια μὲν ᾖ περὶ τὸ Θεῖον, ἀκρισία δὲ περὶ τὸ ὄντως καλόν, ἐνηλλαγμένη δὲ καὶ ἐσφαλμένη ἡ περὶ τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπόληψις... ἡ φιλοχρηματία, ἡ φιληδονία, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα τοῦ τοιούτου ἤρτηται τῆς κακίας γένους... ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, αἱ λοιδορίαι, αἱ συμπλοκαί, αἱ φιλόνεικοί τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν, καὶ πολλοὺς εἰς φόνους καὶ αἵματα κατάγουσαι* », ΟΖ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 99) « *Οὐ γὰρ λώβη σώματος μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός* », ἴδε καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΛΖ΄, κγ΄ (M.P.G. τ. 36 c. 308) « *Πᾶσα γὰρ ἁμαρτία, θάνατός ἐστι ψυχῆς* », Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρισις ΚΣΤ΄ (Σ.Δ. 467-468), Ἴδιον (Σ.Β. 119-120), Ζωναρᾶν (Σ.Β. 117-119).

3. Βλ. καν. Γ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24), ΙΔ΄ Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 41-42), Α΄ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45-46), ΜΘ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 202).

4. Βλ. καν. Α΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 114), Η΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676-677) περὶ ἐκτεμνόντων ἑαυτοὺς ἢ τρίτον τινὰ *διὰ **λόγον κινδύνου τῆς ζωῆς***.

χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, *μηδόλως* ἀποκλείουσαι τοῦτον, διότι ὡς ἐκ τῆς προβολῆς καὶ τῆς πραγματώσεως διὰ ταύτης κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπιφέρεται πάντως ἀναταραχὴ καὶ βλάβη εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ τίκτεται ψυχῆς μολυσμός, ὁπότε καὶ ὑπαγορεύει ἰδίας προϋποθέσεις διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀποβλέπων *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, ἤτοι κατὰ τὸ εἶδος τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ δράστου ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἀπειλῆς τῶν ἀναλόγων ποινικῶν κυρώσεων[1].

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὁριζόμεναι βάσει ἑτέρων κανόνων δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὀνομάζονται *λόγοι ἐπηρεάζοντες τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς*.

Ὅθεν, ἡ συμπεριφορά, ἥτις πλήρη παρουσιάζει τὰ στοιχεῖα τοῦ *ἑκουσίου* καὶ τοῦ *ἐξωτερικοῦ* τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, ὡς τοιαύτη δ' ἀντιβαίνουσα εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν προβάλλει συνιστῶσα τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, χαρακτηρίζεται *πάντοτε ἄδικος*, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχει in concreto περίπτωσις, συνιστῶσα βάσει ἑτέρου κανόνος δικαίου τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου λόγον *ἀποκλείοντα* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα αὐτῆς, ***οὐδέποτε*** δὲ *ἐπηρεάζοντα* τοῦτον ἁπλῶς.

§ 22. Οἱ *ἀποκλείοντες* ἢ *ἐπηρεάζοντες* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς λόγοι δὲν ὁρίζονται in abstracto ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἀναζητούμενοι εἶναι ἀνύπαρκτοι.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης εἰσάγει τὸ μέτρον τῆς καθιερώσεως ἀμφοτέρων in concreto ἁπλῶς, ὁσάκις θέλει νὰ σταθμίσῃ τὴν δύναμιν τῆς συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***ἀνωτέρας βίας*** (vis maior), ὡς ἐκ τῆς ὁποίας, *καὶ κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, ἐπηρεάζεται ἡ συμπεριφορὰ κατὰ τὸν χρόνον προβολῆς αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἐν ἰδιότητι πράξεως ἢ παραλεί-

1. Βλ. λ.χ. περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης ἀποστατησάντων*** ἐκ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως καν. ΠΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 245 - 246), Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303), περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης ἐπιορκησάντων*** καν. ΠΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 248), περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης πρὸς μάντεις ἀπιόντων*** καν. Γ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 307) κ.ἄ.

ψεως ἀντιβαινούσης εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, συνιστῶσα τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, συνηθέστατα, εἶναι εὐδιάκριτος ἡ διαφορὰ ἣν οὗτος ποιεῖται μεταξὺ συμπεριφορᾶς Κληρικοῦ ἢ καὶ Μοναχοῦ ἀφ' ἑνός, λαϊκοῦ δ' ἀφ' ἑτέρου. Οἱ δύο πρῶτοι, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας θέσεως αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπιβαρυνομένης ὡς ἐκ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, κρίνονται πάντοτε αὐστηρότερον[2].

I. Ἡ ***ἀνωτέρα βία***, ἐν ἰδιότητι ἐξαιρετικοῦ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀνυπερβλήτου περιστατικοῦ, ἄλλοτε ὁρίζεται νομοθετικῶς ὡς λόγος *ἀποκλείων* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ἄλλοτε δὲ *ἐπηρεάζων* τοῦτον καὶ μόνον.

α. Ἡ πρώτη περίπτωσις, ἀποτελοῦσα τὴν ***σπανιωτέραν*** μορφὴν προβολῆς τοῦ ζητήματος, ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων:

αα. Τῆς ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐπιχειρουμένης *ἐκθέσεως* τοῦ ἰδίου αὐτῆς βρέφους[3].

1. Ὁ παράγων τῆς ***ἀνωτέρας βίας*** (vis maior) δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς ἐκεῖνον τῆς ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας*** (vis absoluta), ὅστις, αἴρει πλήρως τὸ ***ἑκούσιον*** τοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἀποκλείει τὸ ***ἀξιόποινον αἰτιατόν***. Τοῦτο συνάγεται σαφῶς, ἐκ τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸν παράγοντα τῆς ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας*** (vis absoluta) καὶ οὐχὶ τῆς ***ἁπλῆς ἀνωτέρας βίας*** (vis maior) καν. ΜΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 202) « *Αἱ πρὸς ἀνάγκην γινόμεναι φθοραὶ ἀνεύθυνοι ἔστωσαν· ὥστε καὶ ἡ δούλη, εἰ ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου δεσπότου, ἀνεύθυνος ἐστίν* », ἐν τῷ ὅρῳ « *αἱ πρὸς ἀνάγκην γινόμεναι φθοραὶ* » ποσῶς μὴ νοουμένης τῆς ***ἀνωτέρας βίας***, ὡς εἴδους καταστάσεως ἀνάγκης, ἀλλὰ ***μόνον*** τῆς ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας***. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 202) « *Τὰς βιαίως γινομένας φθορὰς γυναιξίν, οὐκ εἰς ἁμαρτίαν χρὴ λογίζεσθαι* », Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 203) « *Φθορὰ κατηναγκασμένη, ἀνεύθυνος· καὶ δούλη βιαζομένη παρὰ δεσπότου, ἀνεύθυνος* ». Ἴδε καὶ κατωτέρω § 35.

2. Ἐν προβολῇ μάλιστα ἰδιαιτέρων ***λίαν ἐπιβαρυντικῶν*** περιπτώσεων, ὁ παράγων τῆς ***ἀνωτέρας βίας δὲν ἐπηρεάζει κἂν*** τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἀποστασίας*** ἢ τῆς ***ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἰδιότητος***· οὕτω κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ΞΒ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 80) ὁρίζεται ὅτι: « *Εἴ τις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ, ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιρείσθω· μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχήτω* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80) « *Εἰ καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος συγγνώμης ἀξιοῖ τὸν διὰ φόβον, ἢ βίαν, καταθέμενον ποιῆσαι τόδε τι, ἀλλ' ὁ τῆς Ἐκκλησίας νόμος, ὁμολογητὰς τῆς πίστεως θέλει, πάντας εἶναι τοὺς ὀρθοδόξους* ». Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω §§ 92 - 93.

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΒ' (Σ.Δ. 207) « *Ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελή-*

ββ. Τῆς *ἐκτομῆς* (εὐνουχία, εὐνουχισμός, castratio)[1].

Ἐν τῇ *ἐκτομῇ* προβάλλει σαφὴς καὶ ἡ *διάφορος* ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀδίκου *μεταχείρισις* τῶν Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν ἔναντι τῶν λαϊκῶν.

Ἡ ἀφαίρεσις τῶν διδύμων, ἐπιτασσομένη ἐκ λόγων βαρείας νόσου, ἀπειλούσης τὴν ὑγείαν ἢ τὴν ζωὴν προσώπου τινός, ἐπιτρεπτῶς γίνεται καὶ *ἀποκλείει* τὸ ἄδικον τῆς συμπεριφορᾶς, μὴ συνιστῶσα διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκτομῆς, ἐφ' ὅσον γίνεται:

ααα. Ὑπὸ μὲν Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, εἴτε πάσχοντος καὶ ἐπιτρέποντος τὸν διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἀκρωτηριασμὸν ἑαυτοῦ εἴτε *προτρέποντος* τρίτον πρόσωπον νὰ ὑποστῇ τὸν ἀκρωτηριασμόν, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν μὴ γινομένη ἰδίᾳ χειρί, *αὐτοχειρίᾳ*, ἑκατέρου τούτων.

βββ. Ὑπὸ δὲ λαϊκοῦ, εἴτε πάσχοντος καὶ ἐπιτρέποντος τὸν διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἀκρωτηριασμὸν ἑαυτοῦ εἴτε *αὐτοχειρίᾳ* ἐπιχειροῦντος αὐτοακρωτηριασμὸν ἢ ἐκτομὴν τρίτου τινός[2].

β. Ἡ δευτέρα περίπτωσις, ἀποτελοῦσα τὴν ***συνηθεστέραν*** μορφὴν προβολῆς τοῦ ζητήματος, ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν ἱκανῶν κανονικῶν ἀδικημάτων, ὡς τῆς *ἀποστασίας*, τῆς *μαγείας*, τῆς *ἐπιορκίας*, τοῦ *φόνου* κ.ἄ.

Ἐν προκειμένῳ ὁ παράγων τῆς ***ἀνωτέρας βίας*** δὲν ἔχει πάντοτε τὴν ἰδίαν καὶ συγκεκριμένην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου μορφήν.

αα. Κατὰ κανόνα βασίμως συνιστᾷ ἐξαιρετικὸν περιστατικόν, *ἐπηρεάζον* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ὁσάκις αὕτη

σασα... εἰ οὐκ ἠδυνήθη περιστεῖλαι, καὶ δι' ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων διεφθάρη τὸ γεννηθέν, συγγνωστὴ ἡ μήτηρ». Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 101.

1. ΚΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 29), καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677). Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 104.

2. Καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677). Κατὰ δὲ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 116, 678) Κληρικὸς (καὶ Μοναχὸς) νοσῶν, ἀποτολμῶν εὐνουχισμὸν ἑαυτοῦ ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, ὑποπίπτει πάντως εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκτομῆς. Τὸ θέμα τοῦτο, ὅμως, εἶναι λίαν συζητήσιμον. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 104.

ἔργῳ προβάλλουσα συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ ὁποίου εὐθέως προσβάλλεται κανὼν δικαίου, τεθειμένος χάριν προστασίας θεσμοῦ, ἀφορῶντος τὸ σύνολον τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς ὁλότητος.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ ***ἀνωτέρα βία*** συνιστᾷ ἰδιότυπον μορφὴν *καταστάσεως ἀνάγκης*[1], ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπηρεάζεται ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων τῆς *ἀποστασίας*[2], τῆς *ἐπιορκίας*[3], τῆς *μαγείας*[4] κ.ἄ.

ββ. Ἑτέρωθεν, πάλιν, εἰς ὡρισμένας καὶ μόνον περιπτώσεις συνιστᾷ ἐξαιρετικὸν περιστατικόν, *ἐπηρεάζον* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ὁσάκις αὕτη ἔργῳ προβάλλουσα συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ ὁποίου προσβάλλεται κανὼν δικαίου, τεθειμένος χάριν προστασίας ἐννόμου ἀγαθοῦ, ἀνήκοντος εἰς τρίτον πρόσωπον.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ ***ἀνωτέρα βία*** συνιστᾷ μορφὴν ἀναγκαίας ἀντιδράσεως τοῦ προσώπου, ἀπειλουμένου ἀφεύκτως ὑπὸ ἀδίκου καὶ παρούσης ἐπιθέσεως ἥτις ἐπιβάλλει τὴν ἐκ λόγων ἀτομικῆς ὑπερασπίσεως προσβολὴν τοῦ ἐπιτιθεμένου, ἄλλως μορφὴν μοιραίας συγκρούσεως ἰδίου ἐννόμου ἀγαθοῦ πρὸς τοιοῦτον ἑτέρου προσώπου, ἐν ὄψει κινδύνου, ἀρξαμένου ἢ ἐπικειμένου, μὴ δυναμένου ἄλλως νὰ ἀποτραπῇ ἢ διὰ τῆς καταστροφῆς ἢ βλάβης τοῦ πρὸς τὸ ἴδιον συγκρουομένου ἐννόμου ἀγαθοῦ, ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ *φόνου ἐν ἀμύνῃ*, τοῦ *φόνου λῃστοῦ ἢ πολεμίου*[5].

---

1. Ὁ ὅρος ***οὐδεμίαν*** παρουσιάζει ὁμοιομορφίαν πρὸς τὸν ἀποκλείοντα τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς ὁμώνυμον τοιοῦτον ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, περὶ οὗ τὸ ἄρθρον 25 Π.Κ., εἰδικώτερον βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης, σελ. 5 ἐπ., 1943.

2. Βλ. καν. ΠΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 245 - 246), Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303).

3. Βλ. καν. ΠΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 248).

4. Βλ. καν. Γ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 306 - 307).

5. Βλ. καν. ΙΓ', ΜΓ', ΝΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 131, 190, 212), περὶ ὧν ἴδε εἰδικώτερον κατωτέρω § 100. Ἐκ τῶν διατάξεων τούτων τοῦ θεοφάντορος Ἐπισκόπου τῆς Καισαρείας δημιουργεῖται ὁ ἐπηρεάζων τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς θεσμὸς τῆς ***ἀμύνης***, περικλείων πλήρως μὲν τὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομο-

Τόσον κατὰ τὴν μίαν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περίπτωσιν προβάλλει καὶ ᾧδε σαφὴς ἡ *διάφορος μεταχείρισις* τῶν Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν ἔναντι τῶν λαϊκῶν ὡς πρὸς τὰς προϋποθέσεις καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ.

Ἡ ***ἀνωτέρα βία,*** ἐπηρεάζει *πάντοτε* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ὁσάκις ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι λαϊκός.

Κατὰ κανόνα ὁ προβλεπόμενος ἐναντίον τούτου κολασμὸς εἶναι ἐπιεικέστερος, ἅτε σκοπουμένης τῆς ταχυτέρας βελτιώσεως καὶ θεραπείας αὐτοῦ, ὡς ἐκ λόγων ἐξαιρετικῶν ἀδικοπραγήσαντος καὶ διαταράξαντος τὴν γαλήνην τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπενεγκόντος δὲ παραλλήλως ἐφ᾽ ἑαυτοῦ ψυχῆς μολυσμόν[1].

Ἀντιθέτως, ἡ ***ἀνωτέρα βία*** ἐπηρεάζει *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ὁσάκις ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός[2].

θέτου προβλεπόμενον ὁμώνυμον τοιοῦτον (ἄρθρ. 22 Π.Κ.) καὶ ἔν τινι μέτρῳ τὸν τῆς ***καταστάσεως ἀνάγκης*** (ἄρθρ. 25 Π.Κ.), οἵτινες ὅμως εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ***ἀποκλείουσι*** τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς· περὶ ἀμφοτέρων βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 157 ἐπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 87 ἐπ., Ἄγγελον Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 63 ἐπ.

1. Π.χ. κατὰ τὸν καν. ΝΔ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 211) ἐπὶ περιπτώσεως διαπράξεως ***ἀκουσίου φόνου,*** ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς θὰ κριθῇ ***κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως.*** Ὡς φέρ᾽ εἰπεῖν ἐπὶ τῆς μητρός, ἥτις καθ᾽ ὕπνον ἀπέκτεινε διὰ τοῦ βάρους τοῦ σώματος αὐτῆς τὸ ἴδιον βρέφος, θὰ ἐξετασθῇ ἐὰν τὸ αἴτιον τῆς ὑπνώσεως ὀφείλεται εἰς ***μέθην,*** ὁπότε αὕτη « ***πικρῶς ἐπιτιθημήσεται*** », ἢ εἰς ***κόπον ἐξ ἐργασίας,*** ὁπότε αὕτη « ***κουφότερον ἐπιτιμηθήσεται*** », ὡς ἐπάγεται καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 212) προσθέτων: « *Ἐγὼ δὲ εἶδον γυναῖκα πλουσίαν καὶ τρυφερὰν βαρέως ἐπιτιμηθεῖσαν, ὅτι δι᾽ ἑαυτῆς καὶ οὐ διὰ τιτθῶν τὸ ὑπομάζιον ἔτρεφε, καὶ ἐξ ἀπειρίας ἀπροσέκτως τὸ βρέφος θηλάζουσα ἀντὶ γάλακτος θανάσιον κόνδυ τούτῳ ἐπότισεν* ». Ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) περὶ τῆς ἀποβαλούσης τὸ ἴδιον βρέφος ***ἀκουσίως,*** ΠΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 245 - 246), Β΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303) περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης*** ἀποστατησάντων ἐκ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, καν. ΠΒ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 248) περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης*** ἐπιορκησάντων, καν. Γ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 307) περὶ τῶν ***ἐξ ἀνάγκης*** πρὸς μάντεις ἀπιόντων.

2. Οὕτω καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 202 - 203) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΜΘ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 202), ἐπάγεται τὰ ἀκόλουθα: « *Ταῦτα δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κρα-*

Ὁ προβλεπόμενος ἐναντίον τούτου κολασμὸς δύναται νὰ εἶναι:

ααα. Οἷος ὁ κατὰ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἄνευ συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***ἀνωτέρας βίας,*** ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ *φόνου,* ἔνθα ὁ καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον ὑπαίτιος γενόμενος ἀνθρωποκτονίας Κληρικὸς τιμωρεῖται πάντοτε διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, *ὡς τῷ φόνῳ μιανθείς*[1].

ββ. Ἐπιεικέστερος τοῦ κατὰ βάσιν ἀπειλουμένου, ἐκτιμωμένων ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς *ἀποστασίας*[2].

Ἡ μακρὰ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, ἀναλόγως πάντοτε συμπολιτευθεῖσα πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἐφήρμοσεν ἀνέκαθεν καὶ ἐφαρμόζει τούς τε *ἀποκλείοντας* καὶ τοὺς *ἐπηρεάζοντας* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς λόγους ἐπὶ διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐν συννόμῳ ἀκολουθίᾳ πρὸς τὴν θεμελιώδη κανονικὴν προσταγὴν τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[3].

II. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον δὲν προβλέπονται νομοθετικοὶ λόγοι *ἐπηρεάζοντες* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς. Ἀλλὰ μόνον τοιοῦτοι *ἀποκλείοντες* τοῦτον, θεμελιούμε-

---

τήσουσιν, ὅσον εἰς τὸ μὴ ἐπιτιμηθῆναι διὰ τὴν φθορὰν τῆς πορνείας τὰς φθαρείσας· ἐπεί τοι γε ἂν κατὰ βίαν (ἢ ἄγνοιαν) ἐμπέσῃ τις εἰς πρᾶγμα κωλύον αὐτὸν ἀπὸ διακονίας ἱερατικῆς, οὐκ ὠφεληθήσεται εἰς τὸ εἶναι καὶ ἐφεξῆς μετὰ τῶν ἱερωμένων διὰ τὸ μὴ κατὰ οἰκείαν γνώμην ἐμπεσεῖν εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ καθαιρεθήσεται... Διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς οἶομαι, οὐδὲ οἱ κατὰ αὐθεντίαν βασιλικὴν ἀποκειρόμενοι δύνανται μετασχηματίζεσθαι, προβαλλόμενοι τὸν παρόντα κανόνα τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἀλλ᾽ ἔσονται ἐξ ἀνάγκης μοναχοί, κἂν κατὰ βίαν ἀπεκάρησαν· ὥσπερ καὶ ἡ κατὰ βίαν φθαρεῖσα, ἐὰν ἦν διακόνισσα, ἐπιτιμίῳ μεν οὐχ ὑποπεσεῖται, διακονικὸν δέ τι οὐκ ἐνεργήσει, ***διὰ τὸ παραχωρήσει Θεοῦ ἐμπεσεῖν αὐτὴν εἰς κακόν, ἀφαιρούμενον ἐξ αὐτῆς τὴν διακονικὴν ἀξίαν*** ».

1. Βλ. ΞΕ΄ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 83), καν. ΜΓ΄, ΝΕ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 190, 212), Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 317), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 191, 213 - 214, 319). Ἴδε εἰδικώτερον κατωτέρω § 100.

2. Βλ. τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις τῶν καν. Α΄, Β΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22 - 23) περὶ ἀπειλῆς τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως κατὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐξ ἀνωτέρας βίας θυσάντων εἰς τὰ εἴδωλα, εἶτα δὲ ***ἀναπαλαισάντων*** καὶ προσελθόντων εἰλικρινῶς εἰς τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 78.

3. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΙΓ΄, Κ΄ (Σ.Δ. 458 - 459, 463 - 464).

νοι διὰ διατάξεων κανόνων δικαίου, οἵτινες τίθενται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου[1] ἢ ἀναβλύζουσιν ἐξ ἑτέρων διατάξεων θετικοῦ δικαίου[2].

Οἱ *ἀποκλείοντες* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς λόγοι, ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον τῆς ρυθμίσεως τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου[3].

Ἐκ πάντων τῶν λόγων τούτων, γενικοῦ καὶ εἰδικοῦ χαρακτῆρος, ὡς *συμπολιτευόμενοι* πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀείποτε ἐν προβολῇ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὡς ἐνεργητικοῦ ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, καὶ *ἀναγκαῖοι* διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ' ἀκρίβειαν λειτουργίαν ἐν Ἑλλάδι τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐφαρμογὴν ἔχοντες εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἑξῆς:

α. Ἡ ***προσταγή,*** ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ τέλεσις ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως, ἣν οὗτος ἐπιχειρεῖ συνεπείᾳ διαταγῆς, *ἐξ ἐπιτάγματος,* τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς αὐτοῦ[4], δοθείσης πάντοτε νομοτύπως καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ κανονικὸς ἢ ὁ πολιτειακὸς νόμος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοῦτον, τὸν προστασσόμενον, νὰ ἐξετάσῃ τὴν νομιμότητα τοῦ δοθέντος ἐπιτάγματος[1].

1. Κατὰ τὸν Π.Κ. τοιοῦτοι εἰσὶν ἡ ἐνάσκησις νομίμου δικαιώματος καὶ ἡ ἐκπλήρωσις καθήκοντος (ἄρθρ. 20 Π.Κ.), ἡ προσταγὴ (ἄρθρ. 21 Π.Κ.), ἡ ἄμυνα (ἄρθρ. 22 Π.Κ.), ἡ κατάστασις ἀνάγκης (ἄρθρ. 25 Π.Κ.), περιπτώσεις ἐπιτρεπομένης ἀμβλώσεως (ἄρθρ. 304 §§ 4, 5 Π.Κ.), συναίνεσις τοῦ παθόντος ἐπὶ ἁπλῆς σωματικῆς βλάβης (ἄρθρ. 308 § 2 Π.Κ.), θεμιταὶ προσβολαὶ τῆς τιμῆς (ἄρθρ. 367 § 1 Π.Κ.), θεμιταὶ παραβάσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας (ἄρθρ. 371 § 4 Π.Κ.), ἀνοχὴ τῆς μοιχείας ὑπὸ τοῦ προσβληθέντος συζύγου (ἄρθρ. 375 § 3 Π.Κ.) κ.ἄ. τινές.

2. Π.χ. περιπτώσεις ἐξυπηρετήσεως τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος τοῦ προσβαλλομένου (εὐθανασία, σωφρονισμὸς ἀνηλίκων, ἰατροχειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις), περιπτώσεις θεμιτῆς αὐτοδικίας κ.ἄ.

3. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 151 ἑπ., 177 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 77 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 50 ἑπ.

4. Ἡ ***ἀναντίλεκτος ὑπακοὴ*** εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς, ἐπιτάσσεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου παντὶ Κληρικῷ ἢ Μοναχῷ ὡς ***ἡ ὑψίστη τῶν ἐπιταγῶν***· βλ. Ἑβρ. ΙΓ', 17 «*Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε*», ΛΔ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 45, 54), καν. Θ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 140 - 141), ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 222), ϛ', Ζ', ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 407 - 408), Δ', Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 234), ΜΑ', Μϛ' Τρούλλου (Σ.Β. 401 - 402, 414), Φωτίου, Νομοκ. Η' ιζ' (Σ.Α. 162), ἴδε καὶ κατωτέρω § 91· εἰδικώτερον περὶ τῶν Μοναχῶν, βλ. τόμ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 133 ἑπ.

Ὅθεν, διὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς ***προσταγῆς*** δέον νὰ συντρέχωσιν οἱ ἑξῆς εἰδικώτερον ὅροι, ἤτοι:

αα. Προβολὴ ὑπάρξεως ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς ἢ διοικητικῆς σχέσεως ἐξ ἧς νὰ προκύπτῃ ἄμεσος δεσμὸς μεταξὺ προστάσσοντος καὶ προστασσομένου, ἣν συνιστᾷ ἡ ἰδιότης παρὰ τῷ προστάσσοντι *ἁρμοδίας* προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς[2], ἐνεργούσης ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀνηκούσης αὐτῇ κανονικῆς ἢ διοικητικῆς ἐξουσίας καὶ ἐπιτασσούσης τὴν τέλεσιν ἐνεργείας ἢ παραλείψεως, ἀναγομένης εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις ἔναντι αὐτῆς τοῦ προστασσομένου.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὅρου τούτου, προβάλλουσα ὁσάκις τὸ δοθὲν ἐπίταγμα πρὸς ἐνέργειαν ἢ παράλειψιν τοῦτο μὲν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κύκλου τῆς ἀνηκούσης εἰς τὴν προστάσσουσαν Ἐκκλησιαστικὴν ἢ Μοναστηριακὴν Ἀρχὴν κανονικῆς ἢ διοικητικῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἄλλως ἀπευθύνεται ἐν καταχρήσει τῆς τοιαύτης ἐξουσίας[3], τοῦτο δὲ δὲν ἀνάγεται εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ προστασσομένου ἔναντι τῆς προστασσούσης[4], συνεπάγεται παρὰ τῷ

1. Ἄρθρ. 21 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 174 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 80 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 58 ἑπ.

2. Ὡς Ἀρχὴ νοεῖται πᾶν ὄργανον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ, ἀσκοῦν κατ' ἰδίαν καὶ ἀδέσμευτον πρωτοβουλίαν, ὡς ἐκ τῆς ὑπηρεσιακῆς, ἐκκλησιαστικῆς ἢ μοναστηριακῆς, θέσεως αὐτοῦ, ἁρμοδίαν λειτουργίαν, ὡς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Πρωτοσύγκελλος, ὁ ἱερ. προϊστάμενος Ἱ. Ναοῦ, ὁ Ἡγούμενος κ.ἄ.

3. Ὡς φέρ' εἰπεῖν ἐπίταγμα ἀπευθυνόμενον ὑπὸ Πρωτοσυγκέλλου ἢ Ἡγουμένου πρὸς Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, ὃν κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν μόνος ἁρμόδιος νὰ ἐπιτάξῃ εἶναι ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος.

4. Ὡς φέρ' εἰπεῖν ἐπίταγμα ἀπευθυνόμενον ὑπὸ Ἐπισκόπου πρὸς Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, μὴ ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἢ διοικητικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

εἰς ἐκτέλεσιν τοιούτου ἐπιτάγματος δράσαντι πλήρη ποινικὴν εὐθύνην ὡς *αὐτουργοῦ* τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, τῆς προσταξάσης ὡς ἄνω Ἀρχῆς εὐθυνομένης ὡς *ἠθικοῦ αὐτουργοῦ* τῆς τελέσεως τούτου[1].

ββ. Χαρακτὴρ τοῦ ἀπευθυνομένου ἐπιτάγματος, ὡς τοιούτου:

ααα. Συμφώνου πρὸς τὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου. Τοῦτο δύναται νὰ εἶναι εἴτε προφορικὸν ἢ ἔγγραφον, εἴτε εἰδικοῦ ἢ γενικοῦ περιεχομένου, ἤτοι ἀφορῶν ὡρισμένον πρόσωπον ἢ πάντα τὰ ἀνήκοντα κανονικῶς ἢ διοικητικῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς προστασσούσης Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς τοιαῦτα.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὅρου τούτου, προβάλλουσα ὁσάκις τὸ ἐπίταγμα δὲν ἐδόθη ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένους τύπους[2], συνεπάγεται παρὰ τῷ εἰς ἐκτέλεσιν τούτου δράσαντι πλήρη ποινικὴν εὐθύνην ὡς *αὐτουργοῦ* τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, τῆς προσταξάσης ὡς ἄνω Ἀρχῆς εὐθυνομένης ὡς *ἠθικοῦ αὐτουργοῦ* τῆς τελέσεως τούτου.

βββ. Δεσμευτικοῦ ὅλως διὰ τὸν προστασσόμενον, ἀπαγορευομένου αὐτῷ νὰ ἐξετάσῃ ποσῶς τήν τε νομιμότητα καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, ἅτε ὑποχρεωμένου ὄντος ἐκ βασικῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἰς ὑπακοὴν ἀναντίλεκτον.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ ὅρου τούτου, προβάλλουσα ὁσάκις κανονικῶς ἐπιτρέπεται[3] ἢ ἐκ διατάξεως τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου εἰς εἰδι-

---

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ αὐτουργοῦ, τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ κλπ. βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 42, 45.

2. Τὸ ζήτημα εἶναι κατ' ἐξοχὴν πραγματικὸν καὶ δέον νὰ ἐρευνᾶται κατὰ πᾶσαν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐὰν ὁ νόμος ἀπήτει διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐπιτάγματος ἔγγραφον ἐντολὴν ἢ ἠρκεῖτο εἰς δόσιν ἁπλῆς προφορικῆς τοιαύτης.

3. Κατὰ κανόνα, ὡς ἀνωτέρω (σελ. 146[4]) ἐδιδάχθη, οὐδέποτε ἐπιτρέπει ὁ κῶδιξ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς μοναστικῆς πειθαρχίας ἄρνησιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιτασσομένων ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς. Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ μόνον ὁσάκις τὸ ἀπευθυνόμενον ἐπίταγμα προσκρούει, κατὰ τὴν συνείδησιν τοῦ ἐπιτασσομένου, εἰς ὅρον πίστεως ἢ κανόνα δικαίου ἐρειδόμενον ἐπὶ ὅρου πίστεως, ὡς λ.χ. εἶναι τὸ Ἐπισκοπικὸν ἐπίταγμα πρὸς Κληρικὸν νὰ συλλειτουργήσῃ κατ' οἰκονομίαν μεθ' αἱρετικοῦ τοιούτου, πρᾶγμα ρητῶς ἀπαγορευόμενον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [βλ. ΞΔ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 81 - 82), καν. Θ', ΛΒ', ΛΓ', ΛΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179, 198, 200), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀπόκρ. Γ', Δ' (Σ.Δ. 431 δ - ε) κ.ἄ., εἰδικώτερον κατωτέρω § 77], ὁπότε ὁ προστασσόμενος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀρνηθῇ νὰ ὑπακούσῃ, καὶ ἀκολούθως νὰ ἀναφερθῇ εἰς τὴν προϊσταμένην τοῦ ἐπιτάξαντος ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, διότι, ἄλλως, ἤτοι ὑπακούων, διαπράττει τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***αἱρέσεως*** καὶ τοῦ ***σκανδαλισμοῦ*** τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

κὰς περιπτώσεις συγχωρεῖται[1] εἰς τὸν προσταχθέντα νὰ ἐξετάσῃ τήν τε νομιμότητα καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ δοθέντος αὐτῷ νομοτύπως ἐπιτάγματος, συνεπάγεται παρὰ τῷ δράσαντι πλήρη ποινικὴν εὐθύνην ὡς *αὐτουργοῦ* τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἑτέρωθεν, ἡ συνδρομὴ τοῦ ὅρου τούτου προβάλλουσα ὁσάκις ὁ κανονικὸς νόμος ἀπαγορεύει εἰς τὸν προσταχθέντα νὰ ἐξετάσῃ τήν τε νομιμότητα καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ δοθέντος πρὸς αὐτὸν

---

1. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 45 ἐδ. 1 - 3 τοῦ ν. 1811/1951 «***περὶ κώδικος καταστάσεως τῶν δημοσίων διοικητικῶν ὑπαλλήλων***», ἧς ἡ ἰσχὺς δὲν φαίνεται σαφῶς ἐπεκταθεῖσα καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὡς δηλοῖ τὸ ἄρθρ. 8 τοῦ Β. Δ/τος τῆς 23/24 - 12 - 1955 «***περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου***» ὁρίζεται ὅτι ὁ ὑπάλληλος, εὑρισκόμενος μεν ἐνώπιον διαταγῆς ***παρανόμου κατὰ τὴν κρίσιν του*** ὀφείλει ***νὰ ἐκτελέσῃ ταύτην ἀμελητί***, ἀναφέρων τὴν ἣν ἔχει ἀντίθετον γνώμην ἐγγράφως. Εὑρισκόμενος δὲ ἐνώπιον διαταγῆς ***προδήλως παρανόμου*** ὀφείλει ***νὰ μὴ ἐκτελέσῃ*** ταύτην, ἀναφέρων ἄνευ ἀναβολῆς. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ ὑπάλληλος οὗτος κρίνει ὅτι ἡ διαταγὴ εἶναι ***προδήλως ἀντίθετος*** εἰς ρητὰς καὶ σαφεῖς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, νόμων ἢ διαταγμάτων, ***ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ*** ταύτην ἐὰν διατυπῶνται ἐν αὐτῇ λόγοι γενικωτέρου συμφέροντος ἢ ἄν, μὴ ἐκτιθεμένων τοιούτων λόγων, ὁπότε ὡς προδήλως φερούσης παράνομον χαρακτῆρα ἠρνήθη τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς, ἐπακολουθήσῃ δευτέρα, ἀναφέρουσα λόγους ἐπείγοντας καὶ γενικωτέρου συμφέροντος, πάλιν ***ὑποχρεοῦται εἰς ἐκτέλεσιν*** ταύτης, περιοριζόμενος εἰς ἔγγραφον διατύπωσιν τῶν περὶ παρανόμου ἀντιλήψεων αὐτοῦ εἰς ἔκθεσιν πρὸς τὴν προϊσταμένην καὶ διατάξασαν Ἀρχήν. Ὅλως ἀσχέτως τῶν διατυπωθεισῶν ὡς πρὸς τὴν συνταγματικότητα τῆς διατάξεως ταύτης, ἰδίᾳ τοῦ ἐδ. 3, ἐπιφυλάξεων (βλ. Ἠλ. Κυριακοπούλου, Δίκαιον τῶν Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων, σελ. 129, 1954, ἰδίου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, τ. Β', σελ. 189 ἑπ., Γ. Ἀ. Μαγκάκη, Ἡ σύγκρουσις καθηκόντων ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, σελ. 102 ἑπ., 1955, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 175, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 61 - 62), δὲν δύναται αὕτη νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν ἐπὶ Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν, κατεχόντων ὑπηρεσιακὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀργανικὴν θέσιν (ἄρθρα 10, 42, 46 Κ.Ν.Ε.Ε., 46 - 49 Κ.ΚΡ.), διότι οὗτοι εἶναι ὄργανα νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου, ἀντιπροσωπεύοντα κατὰ πρῶτον λόγον αὐτὸ τοῦτο, ἐμμέσως δὲ καὶ λίαν ἀσθενῶς τὸ Κράτος, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν συνδέονται ποσῶς διὰ προαιρετικῆς, ἀμέσου, ὑπηρεσιακῆς καὶ πειθαρχικῆς πρὸς αὐτὸ σχέσεως, ὡς συμβαίνει μὲ τὸν δημόσιον διοικητικὸν ὑπάλληλον (βλ. ἄρθρ. 1 § 1 ν. 1811/1951, ἴδε καὶ Ὁλ. Σ.τ.Ε. 106/1954, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ι, 68 - 72).

νομοτύπως ἐπιτάγματος[1], συνεπάγεται παρὰ τῇ προσταξάσῃ ἁρμοδίᾳ προϊσταμένῃ, Ἐκκλησιαστικῇ ἢ Μοναστηριακῇ, Ἀρχῇ πλήρη ποινικὴν εὐθύνην ὡς *ἐμμέσου αὐτουργοῦ* τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[2], οὗτινος τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ἐπραγμάτωσεν ὁ προσταχθεὶς εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ δοθέντος αὐτῷ δεσμευτικοῦ χαρακτῆρος ὡς πρὸς τοῦτον ἐπιτάγματος ὑπὸ τῆς τοιαύτης Ἀρχῆς.

β. Ἡ ***ἄσκησις δικαιώματος,*** ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ τέλεσις ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως, ἣν οὗτος ἐπιχειρεῖ δυνάμει δικαιώματος, παρεχομένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτειακοῦ νόμου[3].

Διὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τούτου δέον νὰ προβάλῃ προδήλως ὁ νόμιμος χαρακτὴρ τοῦ δικαιώματος, ὃν συνιστᾷ ἡ ἐνάσκησις αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ παρέχοντος τοῦτο κανόνος δικαίου ὁριζομένων ὁρίων καὶ προϋποθέσεων[4].

Ἡ κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἐπιχειρουμένη ἄσκησις τοῦ δικαιώματος, μὴ θεωρουμένη νόμιμος χρῆσις ἀλλὰ ***κατάχρησις*** αὐτοῦ[5], ὁσάκις ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν ἐπελεύσεως ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, δὲν ἀποκλείει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς[6].

---

1. Ἐὰν λ.χ. Μοναχός, ὀφείλων κατὰ τοὺς Μοναχικοὺς θεσμοὺς « *ὑποταγὴν τῷ προεστῶτι μέχρι θανάτου ἐχούσης τὸ μέτρον* » [Μ. Βασιλείου, Ὅρ. κ. ἐπιτ. 119 (M.P.G. τ. 31 c. 1161 - 1163), ἰδίου, Λόγ. Ἀσκ. (M.P.G. τ. 31 c. 884) πλείω βλ. κατωτέρω τόμ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 134 ἑπ.] ἐπιχειρήσῃ ἐκτέλεσιν ποινῆς ἀνηλεοῦς μαστιγώσεως κατὰ ἑτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐπιταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπῆλθε βαρεῖα σωματικὴ κάκωσις τοῦ μαστιγωθέντος.

2. Βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 271.

3. Ἄρθρ. 20 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 81 ἑπ.

4. Οὕτω νόμιμον ἀσκεῖ δικαίωμα ἐν Ἑλλάδι ὁ κατὰ τόπον ἁρμόδιος Μητροπολίτης ἢ Ἐπίσκοπος, προκαλῶν τὴν σύλληψιν καὶ τὸν ἀποσχηματισμὸν διὰ τῶν παρ᾽ αὐτῷ ἐντεταλμένων διοικητικῶν ὀργάνων παντὸς φέροντος δημοσίως ***ἄνευ δικαιώματος*** τὴν στολὴν ἢ πᾶν διακριτικὸν σημεῖον (ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν) Κληρικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (βλ. ἄρθρα 57 Κ.Ν.Ε.Ε., 129 Κ.ΚΡ.), ἢ ἐπιτάσσων τὸν περιορισμὸν ἐν Ἱ. Μονῇ Μοναχοῦ, περιερχομένου ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ παρανόμως (βλ. ἄρθρα 58 ἐδ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε., 130 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ.).

5. Βλ. ἄρθρ. 281 Α.Κ., περὶ οὗ ἴδε καὶ Γεωργ. Μπαλῆ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, σελ. 417 ἑπ., 1950.

6. Οὕτως ἀποτελεῖ κατάχρησιν δικαιώματος ἡ ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου Ἱ. Μονῆς, ὑπαγομένης εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐπιβολὴ ποινῆς σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ αὐτῆς εἰς Μοναχόν, ἄνευ καταγνώσεως ταύτης δι᾽ ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου (ἄρθρ. 11 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** »).

γ. Ἡ ***ἐκπλήρωσις καθήκοντος,*** ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ τέλεσις ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως, ἣν οὗτος ἐπιχειρεῖ ὡς ἐκ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἢ μοναστηριακῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ ἀναβλυζούσης ὑποχρεώσεως[1].

Διὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τούτου δέον νὰ προβάλῃ προδήλως ἡ ἀπόρροια τοῦ καθήκοντος, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὑπηρεσιακῆς, ἐκκλησιαστικῆς ἢ μοναστηριακῆς, θέσεως τοῦ πράττοντος ἢ παραλείποντος, ὑπαγορευούσης τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ εἰς ἐκτέλεσιν ἐπιτάγματος νομίμου καὶ δεσμευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς αὐτοῦ τελουμένη ἀξιόποινος πρᾶξις ἢ παράλειψις, ἀποκλείει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς, ἀποτελοῦσα ἐκπλήρωσιν καθήκοντος ἐπιβεβλημένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου[2].

Τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐν προκειμένῳ προβολῆς συγκρούσεως καθηκόντων[3], ἐναντιουμένων ἀλλήλοις in concreto, ὡς πολλάκις δύναται νὰ εἶναι τοῦτο μὲν τὸ ὑπαγορεῦον τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐπιτάγματος τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς, τοῦτο δὲ τὸ ὑπαγορεῦον τὴν διαφύλαξιν τοῦ προσβαλλομένου ἰδίου καθήκοντος πρὸς σεβασμὸν τοῦ νόμου ἢ

---

1. Ἄρθρ. 20 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 174, 185 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 83 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 54, 60 ἑπ.

2. Οὕτω δὲν πράττει ἀδίκως ὁ Κληρικός, ὅστις ἐπιτάσσεται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου νὰ ἐνεργήσῃ πρᾶξιν ἀποσχηματισμοῦ ἑτέρου Κληρικοῦ, τελεσιδίκως καταδικασθέντος εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως (βλ. ἄρθρ. 153 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** »), ἢ προσώπου φέροντος δημοσίως ἄνευ δικαιώματος τὴν στολὴν ἢ διακριτικὸν σημεῖον (ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν) Κληρικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

3. Βλ. εἰδικώτερον Γ. Ἀ. Μαγκάκη, Ἡ σύγκρουσις καθηκόντων ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, § 51, 1955.

τοῦ ὑπὸ τούτου προστατευομένου ἐννόμου ἀγαθοῦ[1], ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων οὔσης ἀνεφίκτου τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ἑνὸς ἄνευ παραβάσεως τοῦ ἑτέρου, καὶ ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας ἔτι τῶν περιστάσεων, ἀποβαίνει εἰς ἄρσιν τῆς τοιαύτης συγκρούσεως ὑπὲρ τοῦ πρώτου, ὑπερτέρου τασσομένου ἐκ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὡς ἐκ τῆς ὀφειλομένης παντὶ Κληρικῷ ἢ Μοναχῷ ἀναντιλέκτου ὑπακοῆς εἰς τὰ κελεύσματα καὶ τὰ ἐπιτάγματα τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης, Ἐκκλησιαστικῆς ἢ Μοναστηριακῆς, Ἀρχῆς αὐτοῦ[2].

Ἡ κατ᾿ ἄλλον τρόπον ἐπιχειρουμένη ἐκπλήρωσις καθήκοντος δὲν ἀποκλείει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, δυναμένου μόνον νὰ ἀνακύψῃ ζητήματος συγγνώμης αὐτοῦ, τουτέστι ζητήματος λειτουργίας τῆς συγκρούσεως καθηκόντων ὡς λόγου ἀποκλείοντος τὸν καταλογισμὸν τῆς ἀδίκου νομοτυπικῆς συμπεριφορᾶς κατὰ συγγνωστὴν νομικὴν πλάνην[3].

δ. Περὶ ἑτέρων, ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον γενικοῦ καὶ εἰδικοῦ χαρακτῆρος προβλεπομένων λόγων, οἵτινες συντρέχοντες *ἀποκλείουσι* τὸν ἄδικον χαρακτῆρα

1. Ὡς λ.χ. εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 371 § 4 Π.Κ. προβλεπομένην περίπτωσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ὁσάκις Κληρικός, ἀποβλέπων εἰς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος παραβιάζει τὸ ἀπόρρητον τῆς ἐξομολογήσεως ἢ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 94, 95.

2. Ἐὰν φέρ᾿ εἰπεῖν Κληρικός, ὑπηρετῶν ἐν Ἱ. Μητροπόλει εἰς οἱανδήποτε ἐκ τοῦ νόμου (βλ. ἄρθρα 42, 46 Κ.Ν.Ε.Ε.) προβλεπομένην καὶ δημοσίαν ὑπαλληλικὴν ὀνομαζομένην θέσιν (Πρωτοσύγκελλος, Γραμματεὺς) διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου νὰ ἐκτελέσῃ πρᾶξιν παράνομον, ὡς λ.χ. ἀποσχηματισμὸν προσώπου, φέροντος δημοσίως τὴν στολὴν ἢ διακριτικὸν σημεῖον (ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν) Κληρικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ παρουσιάζοντος πιστοποιητικά, ποιοῦντα κατάδηλον τὸ ἔγκυρον ἢ τὸ ἰσχυρὸν τῆς χειροτονίας αὐτοῦ, ἅπερ ἀμφότερα ὁ Μητροπολίτης ἔγνω ὅτι δὲν πιστοποιοῦσι οὔτε ἀποδεικνύουσι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ τὸ ἔγκυρον καὶ κανονικὸν τῆς τοιαύτης χειροτονίας, θὰ ἐκτελέσῃ **ἀπροφασίστως** τὸ ἐπίταγμα τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἡ τοιαύτη ἐνέργεια αὐτοῦ ἀποκλείει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς τούτου, ἅτε γενομένη εἰς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος, ἐπιτασσομένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὑπαγορεύοντος ἀναντίλεκτον ὑπακοὴν εἰς τὰ κελεύσματα καὶ τὰς ἐπιταγὰς τῆς οἰκείας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

3. Κατ᾿ ἄρθρ. 31 ἐδ. 2 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Α´, σελ. 222 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α´, Γενικὸν Μέρος, σελ. 120 - 121 (ψέγοντα τὴν διατύπωσιν τῆς ἄνω νομοθετικῆς διατάξεως). Πλείω βλ. κατωτέρω § 34 ἑπ.

τῆς συμπεριφορᾶς, οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ ἀναλόγου ἐφαρμογῆς τούτων εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκτὸς τῶν λόγων τῆς *ἀμύνης* καὶ τῆς *καταστάσεως ἀνάγκης*, οἱ οὐσιαστικοὶ συστατικοὶ ὅροι τῶν ὁποίων ἀπέχουσι κατὰ πολὺ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ὡς ἤδη ἀνωτέρω ἐδιδάχθη[1], ἡ αὐτὴ ἀρνητικὴ ἄποψις ἰσχύει διὰ *τὴν συναίνεσιν τοῦ παθόντος*[2], ἣν ἄλλωστε καταδικάζει ῥητῶς ὁ κανονικὸς νομοθέτης[3].

Ἐπίσης τοῦτ᾿ αὐτὸ δύναται βασίμως νὰ λεχθῇ διὰ τὴν ἀνοχὴν τῆς μοιχείας ὑπὸ τοῦ προσβληθέντος συζύγου, περίπτωσιν ἣν ὅλως ἰδιαιτέρως καταδιώκει ὁ κανονικὸς νομοθέτης[4], τοὺς ἐξαιρετικοὺς λόγους τῆς ἐν προβολῇ βιολογικῶν ἢ ἠθικῶν ἐνδείξεων ἐπιβαλλομένης θεμιτῆς ἀμβλώσεως, οὓς παντελῶς ἀγνοεῖ ὁ κανονικὸς νομοθέτης[5], τῆς εὐθανασίας, τὰς περιπτώσεις θεμιτῆς αὐτοδικίας κ.ἄ.

Μόνην ἐξαίρεσιν θεωροῦμεν τοὺς εἰδικοὺς λόγους τῶν θεμιτῶν παραβάσεων τοῦ *ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως* καὶ *τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας*. Ἀναγκαίως δέ, διότι τὸ ἔγκλημα τοῦτο στοιχειοθετεῖται, κατ᾿ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις διαπράξεως αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου[6].

Δύναται δέ, προσθέτως, βασίμως νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ λόγου τῆς *θεμιτῆς προσβολῆς τῆς τιμῆς*, ὡς φέροντος τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μὴ ἀντιπολιτευομένου τοιούτου πρὸς τὸν βασικὸν σκοπὸν τῆς διώξεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *ἐξυβρίσεως*[7].

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 141 ἑπ.

2. Ἄρθρ. 308 § 2 Π.Κ., περὶ δὲ τῆς εὐρυτέρας ἐφαρμογῆς τοῦ λόγου τούτου ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ βλ. εἰδικώτερον Τηλ. Φιλιππίδην, Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, 1951, Ἀλέξ. Κατσαντώνην, Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, 1957, Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α´, Γενικὸν Μέρος, σελ. 78 ἑπ.

3. Βλ. ΚΒ´, ΚΓ´, ΚΔ´ Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 30 - 31), καν. Α´ Α´ Νικαίας (Σ.Β. 114), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ´ (Σ.Δ. 339).

4. Καν. Η´ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82), βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 106.

5. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 102.

6. Ἄρθρ. 371 § 4 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 94, 95.

7. Ἄρθρ. 367 § 1 Π.Κ., ἴδε καὶ κατωτέρω § 122 περὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς **ἐξυβρίσεως**.

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁ ὑποκειμενικὸς καταλογισμός.

§ 23. Ὅροι πρὸς ὑπόστασιν, ἤτοι προϋποθέσεις συμβάλλουσαι ἀπαραιτήτως εἰς ***ὑποκειμενικὴν*** θεμελίωσιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἀποτελοῦσαι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αὐτοῦ ὡς ποινικῶς καταλογιστῆς ἀδικοπραγίας, εἶναι:

Α΄. Ὁ καταλογισμός.

§ 24. Ἡ ἄδικος συμπεριφορά, ὡς ποινικῶς ἀξιόλογος ἀδικοπραγία, ἐκδηλοῦσα φανερὰν προσβολὴν κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν καὶ συνιστῶσα τὴν νομοτυπικὴν μορφὴν κανονικοῦ ἀδικήματος, ὁλοκληροῖ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποστάσεως τούτου ἐφ᾽ ὅσον δύναται νὰ ἀχθῇ εἰς ***ψόγον*** τοῦ ὑπαιτίως γενομένου ἐνεργητικοῦ ὑποκειμένου αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ δράστου.

Ὁ ὑπαιτίως γενόμενος παραβάτης τοῦ κανονικοῦ νόμου δέον ὅπως κατὰ τὸν χρόνον τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, προβάλῃ ἑαυτὸν συνδεδεμένον καὶ ὑποκειμενικῶς πρὸς τὴν λαβοῦσαν χώραν ἀξιόποινον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν.

Τοῦτο σαφῶς δηλοῖ ἡ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καθαρὰ προβολὴ τῆς εἰκόνος τοῦ συνδέσμου τῆς ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου ἀναβλυζούσης ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄδικον συμπεριφοράν.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὁ δράστης, πράττων ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείπων τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐπιχειρεῖ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπιδεικνύων ἢ ***ἐνεργὸν*** καταφρόνησιν πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις αὐτῆς *(ἑκούσιος δράστης)*[1] ἢ

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β΄ (Σ.Δ. 303) *« ὁ ἑκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὁρμήσας κακόν »*.

παθητικὴν καταφρόνησιν ἔναντι τῆς ἱερᾶς ὑποχρεώσεως πρὸς διαφύλαξιν τούτων *(ἀκούσιος δράστης)*[1].

Κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ὁ δράστης ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἥτις ἀποδίδουσα εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπαιτιότητα τούτου τὴν τελεσθεῖσαν ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, καταλογίζει εἰς αὐτὸν ψόγον, μομφήν, κρίνουσα περαιτέρω τοῦτον ἔνοχον τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Ὅθεν, ***καταλογισμὸς*** εἶναι ἡ κρίσις ἀποδοκιμασίας τοῦ δράστου ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἀπευθυνούσης κατὰ τούτου ψόγον, μομφήν, ὡς ὑπαιτίως πράξαντος ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείψαντος τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ[3] ἐν λειτουργίᾳ συνδέσμου τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄδικον καὶ συνιστῶσαν τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφοράν[4].

Ἡ συνδρομὴ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ δράστου τοῦ παράγοντος τοῦ καταλογισμοῦ συνιστᾷ τὴν *ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν* τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 25. Συστατικοὶ ὅροι τοῦ καταλογισμοῦ, τουτέστι προϋποθέσεις ἀναγκαίως συντρέχουσαι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου καὶ ἐπιτάσσουσαι τὴν *ἀποδοκιμασίαν* καὶ τὸ *ἀξιόμεμπτον* αὐτοῦ διὰ τὴν διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, εἶναι:

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε΄ (Σ.Δ. 315) *«Ὅταν τις πρὸς ἱερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων, ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ»*.

2. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι΄, σελ. 197 ἑπ.

3. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἐνδέχεται ὁ καταλογισμὸς νὰ προβάλῃ καὶ ἐκ διαπράξεως ***προσωποπαγοῦς*** ἐγκλήματος, στοιχειοθετουμένου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ὡς εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 196, 342 § 1, 371 § 1 Π.Κ.

4. Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ καταλογισμοῦ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον βλ. εἰδικώτερον Ed. Mezger, Strafrecht, Ein Lehrbuch, σελ. 247, 251 ἑπ., 1933, ἰδίου, Strafrecht, Ein Studienbuch, σελ. 136 ἑπ., 1958, R. Maurach, Strafrecht, Allg. Teil, σελ. 309 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 110, 191 - 193, 238 - 243, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 95 ἑπ. (χρησιμοποιοῦντος τὸν ὅρον ***ἐνοχὴ*** ἀντὶ ***καταλογισμός***).

I. Ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν.

§ 26. Ἐν τῷ ὅρῳ *ἱκανότης πρὸς καταλογισμὸν* νοεῖται[1] ἡ πλήρης κυριαρχία τῶν λογισμῶν, ἧς τὴν πιστοποίησιν παρέχει ἡ παρὰ τῷ προσώπῳ ὕπαρξις ἀρτίας ψυχικῆς καταστάσεως[2], ὡς εἶναι ἐκείνη τοῦ πνευματικῶς ὡρίμου καὶ πνευματικῶς ὑγιοῦς ἀνθρώπου, ὅστις ἔχει ἀδιατάρακτον τὴν συνείδησιν[3].

I. ***Πνευματικὴ ὡριμότης*** συντρέχει ὁσάκις τὸ πρόσωπον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς φύσεως διαθέτει πλήρη καὶ τελείαν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ.

Τοιαύτη ὑπάρχει ἐφ᾿ ὅσον:

α. Τὸ πρόσωπον ἔχει ἀνάλογον ἡλικίαν, ἐπιτρέπουσαν εὐχερῶς τὴν σύλληψιν τῆς ἐννοίας τῆς ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας. Εἰς τὸν παράγοντα τοῦτον ἔγκειται ἡ δύναμις καὶ ἡ ἱκανότης τῆς διακρίσεως, καθοδηγοῦσα τὸ πρόσωπον βασίμως εἰς δεξιὰν κατεύθυνσιν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σημείου νὰ ἀντιλαμβάνηται τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, τοῦ ἀπαγορευομένου καὶ τοῦ ἐπιτρεπομένου, μέχρις ἐκείνου τοῦ νὰ κυριαρχῇ ἐφ᾿ ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης τοποθετεῖ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔτους τῆς ποινικῆς διακρίσεως εἰς τὸ $10^{ον}$ τῆς ἡλικίας, μὴ ἀποκλείων ὅμως κατὰ τὴν περίστασιν — *πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἑκάστου*[4] — καὶ τὸ μεῖζον τούτου. Ἐν τούτοις, ὡρίσθη ποτὲ συνοδικῶς καὶ τὸ $7^{ον}$ ἔτος τῆς ἡλικίας, ὡς παρέχον εἰς τὸ πρόσωπον ἱκανότητα πρὸς καταλογισμὸν ἐν διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

---

1. Ἡ σύγχρονος Ποινικὴ Ἐπιστήμη, ὡς καὶ ἡ διεθνὴς Ποινικὴ Νομοθεσία, ἀποφεύγουσι τὸν σαφῆ καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, ἀκολουθοῦσαι τὴν μέθοδον τῆς διατυπώσεως τῶν λόγων, οἵτινες συντρέχοντες ἀποκλείουσιν ἢ μειοῦσι τὴν ἱκανότητα ταύτην· βλ. Χρ. Δέδε, Ὁ καταλογισμὸς καὶ αἱ νεώτεραι ἐπιστημονικαὶ ἐξελίξεις, ἐν Ποιν. Χρ., τ. ϛ΄, σελ. 65 ἑπ., 1956.

2. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΗ΄ (Σ.Δ. 341) « *Πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἑκάστου κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἁμαρτήματα* ».

3. Ἴδε Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 188. Ὁ Δημ. Καρανίκας, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 100 δίδει τὸν ἑξῆς ὁρισμὸν « *Ἱκανότης πρὸς καταλογισμὸν εἶναι ἡ ἱκανότης τῶν κανονικῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐνεργεῖν τῇ ἐπιδράσει ἐλατηρίων* ».

4. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΗ΄ (Σ.Δ. 341), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 341) « *Οἱ μὲν γὰρ ὀξυτέρας φύσεως ὄντες τῶν παίδων καὶ μᾶλλον ἐγρηγορυίας, συντομώτερον διακρίνουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ χεῖρον· οἱ δὲ νωθροτέρας τυχόντες καὶ ἀναπεπτωκυίας ἕξεως, βραδεῖς εἰσι πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ δέοντος* ».

Ἐφ᾿ ὅσον, νῦν, ὁ δράστης φέρει ἰδιότητα Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, θέμα ἀνικανότητος πρὸς καταλογισμὸν διὰ λόγον ἡλικίας δὲν τίθεται, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἥ τε ἱερατικὴ[2] καὶ ἡ Μοναχικὴ[3] Ἰδιότης κτῶνται ὑπὸ ὡρίμων κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον ἐξ ἐπόψεως ἡλικίας προσώπων, φερόντων πλήρη ποινικὴν εὐθύνην εἰς περίπτωσιν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος[4].

β. Τὸ πρόσωπον δὲν παρουσιάζει ἀτελῆ ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, ὀφειλομένην εἰς σωματικὸν ἐλάττωμα, παρεμποδίζον ἐκ γενετῆς τὴν ἀνέλιξιν καὶ τὴν φυσιολογικὴν πρόοδον τῶν τε πνευματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ *κωφαλάλων*[5].

---

1. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Ν΄ (Σ.Δ. 484 - 485) « *Ἡμῖν δὲ ἀπὸ πείρας αὐτῆς, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ λαληθέντων συνοδικῶς κατὰ διαφόρους καιροὺς χάριν τοιούτων τινῶν, γνωμοδοτεῖται, μετὰ τὸν ἕκτον ἐνιαυτὸν ὀφείλειν καὶ τοὺς ἄῤῥενας, καὶ τὰς θηλείας δι᾿ ἐξαγορείας διορθοῦσθαι καὶ ἁγιάζεσθαι· ὅτι καὶ κληρικός τις διὰ δεσμωτικῶν ἐγγράφων κατεγγυησάμενος γυναῖκα ἑπταετῆ, καὶ μετὰ θάνατον ταύτης ἑτέρᾳ συζευχθεὶς γυναικί, οὐ παρεχωρήθη συνοδικῶς κανονικῆς ἀξιωθῆναι χειροτονίας, ὡς δίγαμος· εἶπε γὰρ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγία σύνοδος, τὴν ἑπταετῆ γυναῖκα δεκτικὴν ἔρωτος εἶναι· κἀντεῦθεν καὶ φθορὰν ὑφίστασθαι, καὶ τῆς πορνείας τοῖς λογισμοῖς ἁλίσκεσθαι. Εἰ δὲ ἐπὶ γυναικὸς ταῦτα δικαίως πεφιλοσόφηται, πολλῷ πλέον ἐπὶ ἀνδρὸς ψηφισθήσεται* ».

2. Χρόνος εἰσόδου ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἐν βαθμῷ διακόνου, ὁρίζεται τὸ $25^{ον}$ τῆς ἡλικίας ἔτος, κατὰ τὸν καν. ΙΔ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 337), εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες ἐν διωγμῷ, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΒ΄, σελ. 15 ἑπ., 1958.

3. Χρόνος Μοναχικῆς Κουρᾶς ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [καν. ΙΗ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 141), Μ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 397 - 398)], τὸ $17^{ον}$ ἔτος τῆς ἡλικίας. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ὁρίζεται τὸ $21^{ον}$ ἔτος τῆς ἡλικίας συμπεπληρωμένον [ἄρθρα 15 ν. ΓΥΙΔ΄/1909, 113 Κ.ΚΡ., ἐν παρεκκλίσει διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔνθα ὁρίζεται τὸ $18^{ον}$ ἔτος τῆς ἡλικίας (ἄρθρα 93 Κ.Χ.Α.Ο., 38 Ν.Δ.Α.Ο.)], ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κύπρου τὸ $25^{ον}$ (ἄρθρ. 86 Κ.ΚΥ.), ἴδε καὶ κατωτέρω, τόμ. Δ΄ « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 56 ἑπ.

4. Ἐπὶ τοῦ θέματος ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἀείποτε συνεπολιτεύθη πρὸς τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην [ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Ν΄ (Σ.Δ. 484)]. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ πλήρης ποινικὴ εὐθύνη ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἄγοντος τὸ $18^{ον}$ ἔτος τῆς ἡλικίας (ἄρθρα 121 § 1, 133 Π.Κ.), ἴδε εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 102 ἑπ.

5. Περὶ τῶν κωφαλάλων καὶ τῆς ποινικῆς εὐθύνης αὐτῶν (ἄρθρ. 33 Π.Κ.)

Ἐφ' ὅσον, νῦν, ὁ δράστης φέρει ἰδιότητα Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, θέμα ἀνικανότητος πρὸς καταλογισμὸν ἐκ τοῦ λόγου τούτου δὲν ὑφίσταται, γνωστοῦ ὄντος ὅτι κωφάλαλοι οὔτε ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ κατατάσσονται[1] οὔτε δύνανται νὰ προσκτήσωσι τὴν Μοναχικὴν Ἰδιότητα[2].

II. ***Πνευματικὴ ὑγεία*** συντρέχει ὁσάκις τὸ πρόσωπον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς φύσεως εἶναι κύριον ἑαυτοῦ κατὰ νοῦν καὶ φρένα, ψυχὴν καὶ συνείδησιν.

Τοιαύτη ὑπάρχει ἐφ' ὅσον:

α. Τὸ πρόσωπον παρουσιάζει φυσιολογικῶς ὁμαλὴν καὶ συνήθη εἰς πάντα κοινωνικὸν ἄνθρωπον πνευματικὴν δύναμιν καὶ ψυχικὴν ἀρτιότητα, παρέχουσαν τὴν ἀκώλυτον εὐχέρειαν ἵνα δύναται νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ παρουσιάζῃ ἔκδηλον ἱκανότητα πρὸς ἀνάλογον κατεύθυνσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ[3].

Ἡ ἔλλειψις τοῦ παράγοντος τούτου, συντρέχουσα καθ' οἱανδήποτε περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν παθολογική τις κατάστασις, ὀφειλομένη εἰς αἰτίαν ψυχικῆς νόσου[1], συνταράσσει τὰς πνευματικὰς λειτουργίας καὶ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν εἰς βαθμὸν ἀποκλείοντα τὴν κανονικὴν καὶ φυσιολογικὴν ἐργασίαν τοῦ νοὸς καὶ τῶν φρενῶν, ἐπηρεάζει αἰσθητῶς τὸ πρόσωπον ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ. Αἰχμαλωτίζει ἐν κυριολεξίᾳ τοῦτο, ἄλλοτε μὲν *ἐξαφανίζουσα πλήρως* τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἱκανότητα πρὸς διάθεσιν καὶ ἐκδήλωσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως[2], ἄλλοτε δὲ *ἐπηρεάζουσα δυσμενῶς* αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδίαν προσωπικότητα καὶ κατευθύνουσα τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ πάσχοντος πρὸς ἀποκλειστικὴν διάπραξιν τοῦ κακοῦ[3].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, τὸ πρόσωπον, ἀναλόγως κυριαρχούμενον ἐκ τῆς κυκλούσης αὐτὸ ψυχικῆς νόσου, προβάλλον συμπεριφορὰν συνιστῶσαν τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου ἐγκλήματος, διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ οὐσιώδους παράγοντος τῆς ἀποδοκιμασίας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως ἐν ἰδιότητι ποινικῶς ἀξιομέμπτου δράστου, κρίνεται κατὰ τὴν περίστασιν ἵνα ἐξακριβωθῇ κατὰ πόσον προέβη εἰς ἄδικον καὶ ἀξιόποινον ἐνέργειαν ἢ παράλειψιν, ἤτοι διατελοῦν ὑπὸ κράτος νόσου ἀποκλειούσης πλήρως ἢ μειούσης τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα.

αα. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν καθορίζει σαφῶς, δι' εἰδικῶν διατάξεων κανόνων δικαίου, τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, αἵτινες συντρέχουσαι εἰς προβολὴν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποκλείουσι πλήρως ἢ μειοῦσι τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα τοῦ προσώπου.

Εἰς τὴν προβολήν, μόνον, τῆς διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδι-

βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 105.

1. Ἡ ἀπαγόρευσις ἱδρύεται ἐκ τοῦ ΟΗ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 100), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 100) «*Ὁ γὰρ μὴ βλέπων, ἢ μὴ ἀκούων... πῶς ἂν ἱερουργήσῃ, ἢ μεταχειρίσηται τὰ ἅγια καὶ μεταδώσῃ ἑτέροις τούτων;*», Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρισις ΚϚ' (Σ.Δ. 467 - 468) «*Ὅσοι τοίνυν ἐκ πάθους ἀῤῥωστημάτων τινῶν ἱερατικῶν βαθμῶν ἐνεργεῖν κεκώλυνται δίκαια, χειροτονίας οὐκ ἀξιωθήσονται*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ' ια' (Σ.Ϛ. 503 - 504) «*εἴ τις... τὰ ὦτα κεκώφωται... εἰς ἱερωσύνην οὐ προβιβασθήσεται*», εἰδικώτερον βλ. Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Γ', σελ. 59 ἑπ.

2. Ὁ κωφάλαλος κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιλογὴν τοῦ Μοναχικοῦ βίου «***ὡς βεβαίαν καὶ ἀπὸ γνώσεως***» γινομένην [καν. Μ' Τρούλλου (Σ.Β. 397 - 398)], εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω, τόμ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 54 - 55, 76 - 78.

3. Κατὰ τὴν ἄρχουσαν ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ γνώμην ὁ ποινικὸς καταλογισμὸς εἶναι ***νομική***, καὶ οὐχὶ ***ἠθική***, ἀποδοκιμασία τοῦ δράστου, ἀποτελοῦσα τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ δράστης ἔπραξεν ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν συμπεριφοράν, τὴν ὁποίαν ὁ συνήθης καὶ φιλόνομος πολίτης, ***ὁ πνευματικὸς ὥριμος καὶ ὑγιής***, κατορθώνει νὰ τηρῇ καὶ τὴν ὁποίαν συμπεριφορὰν τὸ δίκαιον ἀναμένει καὶ ἀξιοῖ ἀπὸ πάντα ἄνθρωπον ***πνευματικῶς ὥριμον καὶ ὑγιᾶ***, ζῶντα ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν σκέπην του· βλ. εἰδικώτερον Ed. Mezger, Strafrecht, Ein Lehrbuch, σελ. 251 ἑπ., ἰδίου, Strafrecht, Ein Studienbuch, σελ. 136 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 193.

1. Τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς τοιαύτης νόσου, τὰ λεγόμενα ***διαλείμματα ἐχεφροσύνης*** (lucida intervalla) κ.ἄ., προσδιορίζει ἡ Ἰατρικὴ Ἐπιστήμη, ἱκανῶς ἐπὶ τούτου ἐπιβοηθουμένη ὑπὸ τῆς Ἐγκληματολογίας· βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Β', τεῦχ. Α', σελ. 224 ἑπ., 1947, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 106 ἑπ.

2. Ἡ περίπτωσις τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν διὰ λόγον διαταράξεως τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν, περὶ ἧς τὸ ἄρθρ. 34 Π.Κ.

3. Ἡ περίπτωσις τοῦ ἠλαττωμένου τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, περὶ ἧς τὰ ἄρθρα 36 ἐδ. 1, 37 - 41 Π.Κ.

κήματος τῆς *αὐτοχειρίας*, ἐπιτάσσει τὴν ἔρευναν ὑπὸ τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα περὶ τοῦ ἂν ὁ δράστης *ἔκφρενὴς ὢν πεποίηκε τοῦτο*, ὁπότε, μετὰ διαπίστωσιν αὐτοῦ, ἐπάγεται τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητος τοῦ δράστου[1].

ββ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, *ὡς συμπολιτευόμενοι* πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀείποτε ἐν προβολῇ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, καὶ *ἀναγκαῖοι* διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ' ἀκρίβειαν λειτουργίαν ἐν Ἑλλάδι τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐφαρμογὴν ἔχοντες εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας οἱ κανόνες δικαίου, οὓς τίθησιν ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης εἰσάγων τὸ μέτρον τοῦ *ἀποκλεισμοῦ* τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, ἤτοι αἱ διατάξεις περὶ συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς διαταράξεως τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν τοῦ προσώπου[2].

Ἑτέρωθεν, αἱ διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, αἱ ἀφορῶσαι τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μέτρου τῆς *μειώσεως* τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν καὶ ἰσχὺν ἔχουσαι ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τῶν *ἐκ πάθους* ἢ *ψυχοπαθῶν* λεγομένων ἐγκληματιῶν[3], δὲν δύνανται νὰ τύχωσιν ἐφαρμογῆς εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἀποδεικνυόμενος ἐγκληματίας *ἐκ πάθους* ἢ *ψυχοπαθής* δὲν εἶναι νοητὸν νὰ κριθῇ μὲ τὸ μέτρον τῆς *ἠλαττωμένης* ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν καὶ νὰ τύχῃ τῆς ὡς ἐκ τούτου ἐπιεικεστέρας τιμωρίας. Ἀλλ' ὑφίσταται τὴν αὐτὴν ἣν καὶ

1. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπ. ΙΔ' (Σ.Δ. 339), ἴδε καὶ Σύνοψ. (Σ.Δ. 340) « *Ὑπὲρ τοῦ ἀνελόντος ἑαυτὸν οὐκ ἔσται προσφορά, εἰ μὴ ταῖς ἀληθείαις ἔκφρων ἦν* ». Ἴδε εἰδικώτερον κατωτέρω § 103.

2. Ἄρθρον 34 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 105 - 107, Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 101 ἑπ.

3. Ἄρθρα 36 ἐδ. 1, 37 - 41, 83 Π.Κ., περὶ δὲ τοῦ εἴδους τῶν ἐγκληματιῶν τούτων βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 113 - 115, Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 105 ἑπ.

ὁ ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸν ἐγκληματίας ἀπολαμβάνει ἀποδοκιμασίαν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, χαρακτηριζόμενος ὡς *ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης*.

Ἡ ἱερὰ ἀποστολὴ καὶ ὁ προορισμὸς τοῦ Κληρικοῦ ἢ τοῦ Μοναχοῦ προβάλλουσιν ὅλως *ἀσυμβίβαστοι* πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ *ἐκ πάθους* ἢ *ψυχοπαθοῦς* ἐγκληματίου, καταλύοντος διὰ τῆς *ποινικῶς ἀξιομέμπτου* συμπεριφορᾶς αὐτοῦ τὴν ἱερὰν καὶ ἄτρωτον παρακαταθήκην τῆς αὐστηρᾶς Ἀποστολικῆς ἐπιταγῆς ***« ἀπρόσκοποι γίνεσθε »***[1].

β. Τὸ πρόσωπον παρουσιάζει ἀδιατάρακτον συνείδησιν, ἀνεπηρέαστον ἐκ συγχύσεων ἢ ψυχικῶν διαταραχῶν, παρέχουσαν τὴν ἀκώλυτον εὐχέρειαν ἵνα δύναται νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ παρουσιάζῃ ἔκδηλον ἱκανότητα πρὸς ἀνάλογον κατεύθυνσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ παράγοντος τούτου, συντρέχουσα καθ' οἱανδήποτε περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν σύγχυσις ἢ ψυχικὴ διαταραχή, ὀφείλουσα τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς φυσιολογικὸν γεγονὸς *πάντῃ ἀναίτιον*, ἀποκλεῖον τὴν ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀμελείας πρόκλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ προσώπου[2], καὶ δυναμένη νὰ ἀναχθῇ μέχρι παθολογικῆς καταστάσεως κλονίζει ἰσχυρῶς τὴν συνείδησιν καὶ διακόπτει τὸν σύνδεσμον τῆς ἐμφύτου πρωτοβουλίας καὶ τοῦ ἐγὼ τοῦ προσώπου πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ἐξουδετερώνει τοῦτο τελείως καὶ ἐξαφανίζει πλήρως τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως[3].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, τὸ πρόσωπον ἄβουλον γινόμενον, ἐφ' ὅσον προβάλλει συμπεριφορὰν συνιστῶσαν τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου ἐγκλήματος, κρίνεται καθάπερ διατελοῦν ὑπὸ καθεστώς, ἀποκλεῖον τὴν πρὸς καταλογι-

1. Α' Κορινθ. Ι', 32, Πράξ. ΚΔ', 16 - 17 « *Ἐν τούτῳ δὲ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός* ».

2. Ἡ περίπτωσις τῆς ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀμελείας ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως (actio libera in causa), περὶ ἧς τὸ ἄρθρον 35 Π.Κ.

3. Βλ. εἰδικώτερον Μ. Στριγγάρη, Ψυχιατροδικαστική, σελ. 165 ἑπ., 1947, Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Β', τεῦχ. Α', σελ. 288, 299 ἑπ.

σμὸν ἱκανότητα. Οὔτε ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, οὔτε χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς *ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης*, διότι συντρέχει ἡ περίπτωσις συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς διαταράξεως ἢ συγχύσεως τῆς συνειδήσεως[1].

αα. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν φαίνεται ἀγνοῶν καὶ τὸν σημαντικὸν παράγοντα τοῦτον, ὁσάκις προβάλλει ἀναγκαίως θέμα κρίσεως πρὸς ἀποδοκιμασίαν καὶ ἀπόδοσιν ψόγου, μομφῆς, κατὰ τοῦ δράστου, ἐφ᾽ ὅσον ἐξ ἀδίκου συμπεριφορᾶς τούτου ἐπραγματώθη ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἔχων ὡς βάσιν τὴν Ἀποστολικὴν ἐπαγγελίαν «*εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον*»[2], ἐρευνᾷ ἐξαντλητικῶς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ παράγοντος τῆς διαταράξεως ἢ συγχύσεως τῆς συνειδήσεως κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***ὀνειρώξεως***. Ἐπάγεται δὲ ὅτι, ἐφ᾽ ὅσον καθ᾽ ὕπνον ἐπῆλθεν ἡ τοῦ σπέρματος ῥῦσις ἐκ λόγου μὴ ὀφειλομένου *παντάπασιν*[3] εἰς τὴν βούλησιν τοῦ δράστου[4], ὡς εἶναι

1. Ἡ περίπτωσις τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν διὰ λόγον διαταράξεως τῆς συνειδήσεως, περὶ ἧς τὸ ἄρθρ. 34 Π.Κ., ἐφ᾽ οὗ βλ. Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 107 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 105 ἑπ.

2. Πράξ. ΙΖ΄, 28 - 29. Ἴδε καὶ Λευϊτ. ΚΑ΄, 23 «*Οἱ καθαροὶ τῷ καθαρῷ προσίτωσαν· ὁ δὲ μῶμον ἔχων κατὰ ψυχήν, πρὸς τὸ καταπέτασμά μου οὐκ εἰσελεύσεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου οὐκ ἐγγιεῖ*».

3. Ἐφ᾽ ὅσον κατὰ βάσιν «*οἱ σαρκικοὶ λογισμοί, ἔμφυτον ἐχούσης τὴν πύρωσιν τῆς σαρκός, ἐπιθυμίας ἀτόπους ἐπάγουσιν*», ὁσάκις «*ὁ παθών, προϋποκειμένην εἶχεν ἐμπάθειαν, κἂν τοῖς λογισμοῖς ἐπιθυμίαν ἔτρεφε γυναικός, καὶ ταύτην ἔστρεφεν ἐπὶ νοῦν, καὶ οὕτως ἡ φαντασία καθ᾽ ὕπνους ἐπηκολούθησεν... αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ τοῦ πάθους ἐστὶν αἰτιώτατος, καὶ μεμόλυνται οὐ τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἔκκρισιν τὴν σπερματικὴν (οὐ γὰρ ἀκαθαρσία τουτὶ τὸ περίττωμα) ἀλλὰ τὸν λογισμόν, διὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς σαρκικῆς*», ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 602 - 605), ἰδίου, (Σ.Δ. 76) «*Ἀλλ᾽ οὐδέ τις, οἶμαι, τὴν φυσικὴν ῥεῦσιν διόλου ἐκφεύξεται, εἰ μή τις εἴη λίαν ἠλίθιος*».

4. Ἐκτὸς τῆς ἐπιθυμίας γυναικὸς καὶ ἄλλοι λόγοι δύνανται νὰ προκαλέσωσι τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. ὁ ἄσωτος βίος κ.ἄ. Ἴδε Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 13) «*Εἰ δέ τισι προϋπῆρξεν ἐξ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ ἐπιθυμία, καὶ ταύτῃ ἐπηκολούθησεν ἐκροή, ἢ **ἐξ ἀκρασίας βρωμάτων καὶ πόσεως συνέβη τοῦτο**, οἱ τοιοῦτοι οὐκ εἰσὶ καθαροί· οὐ διὰ τὴν ῥῦσιν τοῦ σπέρματος, (οὐ γὰρ ἀκάθαρτον τοῦτο, ἐπεὶ μηδὲ ἡ σάρξ, ἧς ἐκεῖνο περίττωμα,) ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν ἐνθύμιον, ὅπερ ἐμόλυνε τὴν διάνοιαν· ὁ γοῦν τοιοῦτος οὐκ εὐσυνείδητος, κἀντεῦθεν οὐδ᾽ εὐπαρρησίαστος εἰς τὸ προσελθεῖν τῷ Θεῷ*». Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 114.

ἡ φυσικὴ ἔκρυσις ἢ ἡ σατανικὴ ἐπήρεια[1], δὲν διαπράττεται τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦτο. Ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμὸν ἀποκλείεται[2] καὶ ὁ δράστης οὔτε ἀποδοκιμάζεται οὔτε χαρακτηρίζεται *ποινικῶς ἀξιόμεμπτος*[3].

ββ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὡς *συμπολιτευόμεναι* πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀείποτε ἐν προβολῇ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὡς ὑποκειμένου τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ *ἀναγκαῖαι* διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ᾽ ἀκρίβειαν λειτουργίαν ἐν Ἑλλάδι τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐφαρμογὴν ἔχουσαι εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὡς ἐπιτρεπτῶς ἐπιφέρουσαι διατάραξιν ἢ σύγχυσιν τῆς συνειδήσεως:

ααα. Ἡ *μέθη τοῦ ὕπνου*, ἤτοι ἡ μέση μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως κατάστασις, πρόσφορος πρὸς δημιουργίαν ψευδαισθήσεων καὶ κατάλληλος πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὑπὸ τοῦ αἰωνίως ἐλλοχεύοντος πνεύματος τοῦ πονηροῦ (*σατανικὴ ἐπήρεια*)[4].

1. Ἴδε καὶ Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοὺν (Σ.Δ. 68), Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, καν. Δ΄ (Σ.Δ. 12), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΒ΄ (Σ.Δ. 338), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισις Ι΄ (Σ.Δ. 455). Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 114.

2. Ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ γεγονότος τῆς συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τούτου ἀποτελεῖ θέμα ***πραγματικόν***, ὅπερ ἐρευνᾷ ὁ δικάζων τὸ παράπτωμα· ἴδε καν. Δ΄ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 12) «*Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι, καὶ οὗτοι τῷ ἰδίῳ συνειδότι κατακολουθείτωσαν· καὶ ἑαυτούς, εἴτε διακρίνονται περὶ τούτου, εἴτε μή, σκοπείτωσαν*».

3. Αὐστηρότερόν πως ἀποφαινόμενος ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Ι΄ (Σ.Δ. 455) ἐπάγεται ὅτι: «*Διότι καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ περὶ λαϊκῶν διοριζόμενοι, περὶ ἐπισκόπων, διακόνων, καὶ ἱερέων **φανταζομένων κατὰ σατανικὴν καὶ μόνον** ἐπήρειαν, τὸν αὐτὸν τύπον κρατεῖν οὐ διαγινώσκομεν· ἐπιζυγωθῆναι δὲ μᾶλλον αὐτοῖς τὴν τῆς ἱεροτελεστίας ἐνέργειαν κατὰ μόνην τὴν ἡμέραν τῆς ὀνειρώξεως ψηφιζόμεθα, διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης σεβάσμιον· εἰ μὴ τυχὸν κινδυνώδης ἐστὶν ἡ ὑπέρθεσις, ἢ διὰ τὸ τῆς ἡμέρας περιφανέστατον, ἢ διὰ τὸ τοῦ πράγματος χρησιμώτατον· τηνικαῦτα γὰρ συντριβείη μὲν ἡ παγὶς τοῦ ἐπηρεαστοῦ, ὑψωθείη δὲ τῆς ἱερουργίας ἡ δύναμις*» (ἀπάντησις εἰς ἐρώτημα: «***Ἱερεύς, ἐὰν φαντασθῇ, ἱερουργήσει κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ φαντασμοῦ, ἢ οὔ;***»).

4. Μάρκ. Ζ΄, 21 - 24, Ματθ. ϛ΄, 13, ΙΕ΄, 19 - 20, Κϛ΄, 41, Λουκᾶ, ΙΑ΄, 4, ΚΒ΄, 40, 46, Ἰωάνν. ΙΖ΄, 15, Α΄ Κορινθ. Ι΄, 13, Β΄ Θεσσαλ. Γ΄, 3, Β΄ Τιμόθ. Δ΄, 18, Κολασ. Γ΄, 5 - 17.

βββ. Ἡ *ὑπνοβασία*, ἤτοι κατάστασις ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας τελοῦν τὸ πρόσωπον κινεῖται ἐπηρεαζόμενον ἐκ ψευδῶν ἐντυπώσεων, κατ᾽ ὄναρ σχηματιζομένων.

γγγ. Ὁ *φόβος*, ὁ *τρόμος*, τὸ *ἐφιαλτικὸν ἄγχος*, ἤτοι καταστάσεις ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων τελοῦν εἴτε ἐν ἐγρηγόρσει εἴτε καθ᾽ ὕπνον τὸ πρόσωπον, ὑπερδιεγείρεται καὶ καθιστάμενον ἐκτὸς ἑαυτοῦ δεινῶς παραφέρεται.

δδδ. Ἡ *ἀναίτιος* καὶ *πλήρης* μέθη, ἤτοι ἡ κατάστασις ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας περιελθὸν τὸ πρόσωπον ὅλως ἀκουσίως, ἄνευ προαιρέσεως ἢ ἀμελείας, ἐκ λήψεως οἰνοπνευματώδους ποτοῦ, ἢ ἄλλης ναρκωτικῆς οὐσίας, ὑπερδιεγείρεται καὶ καθιστάμενον ἐκτὸς ἑαυτοῦ δεινῶς παραφέρεται [1].

Ἑτέρωθεν, *δὲν δύνανται* νὰ τύχωσιν ἐφαρμογῆς εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας αἱ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου θεωρούμεναι ὡς ἐπιτρεπτῶς ἐπιφέρουσαι διατάραξιν ἢ σύγχυσιν τῆς συνειδήσεως καταστάσεις, ἤτοι:

ααα. Ὁ *ὑπνωτισμός*, τουτέστιν ὁ τεχνητὸς λεγόμενος ὕπνος, ὅστις παράγεται διὰ χρήσεως διαφόρων καὶ ἀνεπιτρέπτων κατὰ τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν μεθόδων, χάριν ἱκανοποιήσεως σκοπῶν ὑπερφυσικῶν, συνιστώντων περίπτωσιν διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***μαγείας*** [2].

βββ. Αἱ *ψυχικαὶ ὁρμαί*, τουτέστιν αἱ εἰς κυριαρχίαν πάθους, ὡς ἡ ὀργή, τὸ μῖσος κ.ἄ., ὀφειλόμεναι καταστάσεις, καταδεδικασμέναι ὑπὸ τοῦ θείου Λόγου [3].

γγγ. Ἡ *μέθη*, ἥτις, ὁσάκις δὲν φέρει τὸν χαρακτῆρα τοιαύτης *ἀναιτίου* καὶ *πλήρους*, καθ᾽ οἱονδήποτε ἄλλον τρόπον παραγομένη, τουτέστιν ἀκουσίως *(ἀναίτιος καὶ μὴ πλήρης μέθη)* ἢ ἑκουσίως *(ὑπαίτιος μὴ πλήρης μέθη, ὑπαίτιος πλήρης μέθη, ὑπαίτιος ἐπικίν-*

1. Ἄρθρ. 34 Π.Κ., ἴδε καὶ Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 109.

2. Βλ. κατωτέρω § 98.

3. Ματθ. Ε', 22 - 23, 44, Λουκᾶ, ϛ', 28, Ρωμ. ΙΒ', 9 - 11, ΙΓ', 5 - 6, 11 « *Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν... πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη* », ΙΔ', 16 - 18, Α' Ἰωάνν. Δ', 7 - 10.

δυνος μέθη) [1], ἴδιον ἀποτελεῖ πάντοτε κανονικὸν ἀδίκημα, διωκόμενον καὶ κολαζόμενον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [2].

δδδ. Ἡ *ἐλευθέρα ἐν τῇ αἰτίᾳ πρᾶξις* (actio libera in causa), τουτέστιν ἡ ἰδιάζουσα περίπτωσις ἐγκληματικῆς δράσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πρόσωπον διαπράττει ἔγκλημα ὑπὸ καθεστὼς διαταράξεως τῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὁποίου αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον ἢ μετέστησεν ἑαυτὸ ἐξεπίτηδες ἐπὶ σκοπῷ τελέσεως ἐγκλήματος συλληφθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἐν ψυχρῷ, ἤτοι ἐν ἀπολύτῳ ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ νηφαλιότητι *(ἐλευθέρα ἐν τῇ αἰτίᾳ πρᾶξις ἐκ δόλου)* ἢ προεῖδεν ἄλλως ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι μεθιστάμενον ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο τῆς διαταράξεως τῆς συνειδήσεως ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ διαπράξῃ ὡρισμένον, ὡς τὸ τελεσθέν, ἔγκλημα *(ἐλευθέρα ἐν τῇ αἰτίᾳ πρᾶξις ἐξ ἀμελείας)* [3].

Ι. Ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν διαπράξεως ἐγκλήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως ἐκ δόλου:*

1. Ἐὰν μὲν ἡ τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πρᾶξις ἢ παράλειψις εἶναι ἐκείνη ἣν τὸ πρόσωπον συνέλαβε καὶ ἀπεφάσισεν ἐν ψυχρῷ, ἤτοι ἐν ἀπολύτῳ ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ νηφαλιότητι καὶ ἐξετέλεσεν ὑπὸ καθεστὼς διαταράξεως τῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου ἑαυτὸ μετέστησεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, καταλογίζει πλήρως ταύ-

1. Βλ. ἄρθρα 35 § 3, 36 §§ 1 - 2, 83, 193, 440 Π.Κ., ὧν αἱ ἰδιαίτεραι διακρίσεις πρὸς κολασμὸν τῆς μέθης — ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοιαύτης ***ὑπαιτίου μὴ πλήρους*** (ἄρθρ. 36 § 2 Π.Κ.), ἥτις οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως — δὲν προβλέπονται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Περὶ τῶν ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διακρίσεων τῆς μέθης βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Ἡ μέθη, τεῦχ. Α', 1924, τεῦχ. Β', 1927, Γ. Κανάτσιου, Ἡ μέθη, ὁ χρόνιος ἀλκοολισμὸς καὶ ἡ τοξικομανία, 1956, Γ. Μαγκάκη, Τὸ ἔγκλημα τῆς ἐν ὑπαιτίῳ καὶ πλήρει μέθῃ τελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως, ἐν Ποιν. Χρ., τ. Ε', σελ. 465 ἑπ., 1955, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 109 - 110.

2. Ρωμ. ΙΓ', 13 - 14, Α' Κορινθ. ϛ', 10 - 11 « *Οὔτε μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν* », ἴδε καὶ ΜΒ', ΜΓ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 58), πλείω βλ. κατωτέρω § 96.

3. Ἄρθρ. 35 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 229 ἑπ., Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 110 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 104 ἑπ.

την εἰς τὸν δράστην, χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς ἔγκλημα τελεσθὲν ἐκ δολίας προαιρέσεως[1].

2. Ἐὰν δὲ ἡ τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πρᾶξις ἢ παράλειψις εἶναι διάφορος τῆς ἐν ψυχρῷ, ἤτοι ἐν ἀπολύτῳ ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ νηφαλιότητι συλληφθείσης καὶ ἀποφασισθείσης, καταλογίζει μὲν πλήρως ταύτην εἰς τὸν δράστην, χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς ἔγκλημα τελεσθὲν ἐκ δολίας προαιρέσεως, πλὴν κολαζόμενον διὰ ποινῆς ἠπιωτέρας[2].

Εἰς δὲ τὴν περίπτωσιν διαπράξεως ἐγκλήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως ἐξ ἀμελείας*, ἤτοι ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως ἣν τὸ πρόσωπον προεῖδεν ἄλλως ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι μεθιστάμενον ὑπὸ καθεστὼς διαταράξεως τῆς συνειδήσεως ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ διαπράξῃ, καταλογίζει εἰς τὸν δράστην ταύτην, χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς ἔγκλημα τελεσθὲν ἐξ ἀμελείας[3].

II. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, εἰς περίπτωσιν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως*, εἴτε ἐκ δολίας προαιρέσεως εἴτε ἐξ ἀμελείας, ἐφ' ὅσον:

1. Ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἀποδοκιμάζει πάντοτε τὴν συμπεριφορὰν τοῦ δράστου χαρακτηρίζων τοῦτον *ποινικῶς ἀξιόμεμπτον*, ἐφ' ὅσον ὡς ἐκ ταύτης προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ ἐπετεύχθη ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

---

1. Ἄρθρ. 35 § 1 Π.Κ., π.χ. ἀποφασίσας τις νὰ φονεύσῃ ὡρισμένον πρόσωπον, περιάγει ἑαυτὸν ἐξεπίτηδες εἰς κατάστασιν μέθης ἵνα ἀντλήσῃ δυνάμεις πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης ἀνθρωποκτονίας καὶ προβαίνει εἰς τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως (δολία ἐνέργεια), ἢ ἀποφασίσας τις νὰ προβῇ εἰς πρᾶξιν ἐκδικήσεως κατὰ προϊσταμένου του, περιάγει δολίως ἑαυτὸν εἰς κατάστασιν μέθης καὶ παραλείπει ὀφειλόμενον καθῆκον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπέρχεται βλάβη εἰς τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ (δολία παράλειψις).

2. Ἄρθρ. 35 § 2, 83 Π.Κ., π.χ. ἀποφασίσας τις νὰ φονεύσῃ ὡρισμένον πρόσωπον, περιάγει ἑαυτὸν ἐξεπίτηδες εἰς κατάστασιν μέθης ἵνα ἀντλήσῃ δυνάμεις πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης ἀνθρωποκτονίας καὶ προβαίνει εἰς τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως, πλὴν κατὰ τὸ στάδιον αὐτῆς δὲν ἐπιτυγχάνει τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς τοῦ προσώπου, ἀλλὰ μόνον τὸν τραυματισμὸν αὐτοῦ.

3. Ἄρθρ. 35 § 3 Π.Κ., π.χ. ἡ ἐν γνώσει της ἄτακτον ἔχουσα ὕπνον μήτηρ, συνεχῶς περιστρεφομένη κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ἥτις παρὰ ταῦτα παραλαμβάνει εἰς τὴν κλίνην της τὸ ἴδιον βρέφος, καὶ καθ' ὕπνον θανατώνει αὐτὸ ἐκ συνθλίψεως.

Ὁ παράγων *ἐλευθέρα ἐν τῇ αἰτίᾳ πρᾶξις*, ἔργῳ προβάλλων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιεικεστέραν κατὰ τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην περίπτωσιν αὐτοῦ, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, οὐδέποτε λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σφόδρα ἀσυμβίβαστος καὶ αὐτόχρημα ἀντιβαίνων εἰς τὴν ἱερὰν ἀποστολὴν καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ Κληρικοῦ ἢ τοῦ Μοναχοῦ, μὴ ἐπηρεάζων ποσῶς τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα αὐτοῦ.

2. Ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι λαϊκός, εἰς προβολὴν περιπτώσεως διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ πράξεως ἐξ ἀμελείας*, καταλογίζει εἰς τὸν δράστην τὴν τελεσθεῖσαν ἀξιόποινον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς κανονικὸν ἀδίκημα τελεσθὲν ἐξ ἀμελείας[1].

II. Ἡ ὑποκειμενικὴ ὑπαιτιότης.

§ 27. Ἐν τῷ ὅρῳ *ὑποκειμενικὴ ὑπαιτιότης* νοεῖται ἡ ἐκδήλωσις τῆς ***αἰτίας*** τοῦ ψυχικοῦ συνδέσμου τοῦ ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν προσώπου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐκ τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ***τὸ ἐν τίνι συνέστε τὸ πάθος***[2].

Ἐπίκεντρον τῆς πρὸς τοῦτο ἐρεύνης ἀποτελεῖ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. *«Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλοι, ψευδομαρτυρίαι, ἀσέλγεια, ὀφθαλμοὶ πονηροί, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον»*[3].

---

1. **Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ**, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) « *Ἡ δὲ τῷ βρέφει ἐπικοιμωμένη καὶ ἀποπνίξασα... εἰ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον. Πλὴν καὶ τοῦτο δεῖται μετρίων ἐπιτιμίων· δι' ἕτερα γὰρ πταίσματα ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονεν* », ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Δ. 212), πλείω δὲ κατωτέρω § 100.

2. **Γρηγορίου Νύσσης**, καν. Α' (Σ.Δ. 295 - 298).

3. **Μάρκ.** Ζ', 21 - 23, **Ματθ.** ΙΕ', 19 - 20, ἴδε καὶ **Μ. Ἀθανασίου**, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοὺν (Σ.Δ. 68) « *Ὁ Κύριος, λύων αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν, ἤγουν τὴν ἀπάτην δημοσιεύων, φησί, μὴ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα. Εἶτα ἐπάγει καὶ πόθεν ἐξερχόμενα; καί φησι τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας· ἐκεῖ γὰρ εἶναι τοὺς πονηροὺς θησαυροὺς τῶν βεβήλων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων γινώσκει* ».

Ἐντὸς τοῦ πελάγους τῆς ψυχῆς κινεῖται ὁλόκληρος ὁ συναισθηματικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου, ἐγκλείων τὴν κατὰ φύσιν ἑκάστῳ δεδομένην δύναμιν καὶ ἱκανότητα, τὴν διάθεσιν καὶ τὴν δυνατότητα ἐν τῷ διακρίνειν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐν τῷ ἐπιλέγειν κατὰ προτίμησιν ἑκάτερον ἐξ αὐτῶν.

Ἡ πρὸς τὴν μελέτην τοῦ παράγοντος τούτου κατευθυνομένη ἐξέτασις καὶ σπουδὴ ἄγει εὐχερῶς εἰς διαπίστωσιν περὶ τοῦ τίνα εἶναι *τὰ κατορθώματα τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων* καὶ τίνα *τὰ παραπτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρεόντων*, ἐφ' ὅσον θετικῶς ὑπολογίζει ὅτι τρεῖς εἶναι αἱ ἰδιότητες τῶν *τῆς ψυχῆς κινημάτων*, αἱ ὁποῖαι ἀναγκαίως ἐκδηλοῦνται ἔργῳ διὰ τῆς εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος προβολῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως τοῦ ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν προσώπου, ἤτοι:

α. Τὸ *λογικὸν* τῆς ψυχῆς, οὗτινος ***κατόρθωμα*** μὲν εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ δύναμις τοῦ γινώσκειν τὴν ἔννοιαν τῆς ἱερᾶς διὰ τὸν Χριστιανὸν ὑποχρεώσεως τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸν Θεὸν σεβασμοῦ καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ *(τοῦ βδελυκτοῦ, τοῦ ἀποβλήτου καὶ ἀποτροπαίου)*, ***παράπτωμα*** δὲ ἀποτελεῖ πάσης φύσεως ἀνευλαβὴς διάθεσις πρὸς ἐκδήλωσιν ἀσεβείας πρὸς τὸν Θεὸν *(τὸ λογίζεσθαί τι ἀνάξιον τῆς θείας φύσεως)* καὶ ἡ ἄκριτος ἐκτίμησις τοῦ καλοῦ ἀπὸ τοῦ κακοῦ, εἰς βαθμὸν ὥστε *τιθέναι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς*.

β. Τὸ *ἐπιθυμητικὸν* τῆς ψυχῆς, οὗτινος ***κατόρθωμα*** μὲν εἶναι ἡ βούλησις τοῦ ἀκολουθεῖν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἧς μόνη πηγὴ εἶναι ὁ Θεός, ***παράπτωμα*** δὲ ἀποτελεῖ πᾶσα ἁμαρτωλὸς διάθεσις τοῦ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν τῆς ἐκτροπῆς, τῆς ὁποίας ἐκδηλώσεις ὑψοῦνται ἡ ἀνυπόστατος κενοδοξία, ἡ φιληδονία, ἡ φιλοχρηματία καὶ πάντα ὅσα ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ τοιούτου τῆς κακίας γένους *(ὁ γὰρ τῆς δόξης ἐφιέμενος εἰς φθόνον ἐμπίπτει καὶ ~~τῶν~~ ὁμοτίμων διαβολάς, θέλων αὐτὸν ἁπάντων ὑπερτερεῖν, ὁ δὲ κάλλους ἐραστὴς εἰς ἀσελγείας καὶ ὁ χρημάτων ἐπιθυμῶν εἰς ἀδικίας)*.

γ. Τὸ *θυμοειδὲς* τῆς ψυχῆς, οὗτινος ***κατόρθωμα*** μὲν εἶναι ἡ ἀκατάβλητος δύναμις πρὸς ἐπίδειξιν γενναίου χαρακτῆρος, ἀπεχθανομένου τὴν κακίαν καὶ καταπολεμοῦντος τὰ πάθη καὶ τὴν

οἰκτρὰν δουλοπρέπειαν *(τὸ ἀπτοήτως ἔχειν εὐθαρσῶς, ὡς ὁ τὴν ψυχὴν ἀνδρεῖος πρὸς οὐδὲν τῶν δοκούντων φοβερῶν κάμπτεται, ἀλλὰ πρὸς πάντα ἐστὶν εὐθαρσής, οὐ γὰρ θάνατον καταπλήσσει, οὐ κολαστήρια, οὐ μαλακίζεται τοῖς ἡδέσιν, οὐ συνηθείᾳ δουλοῦται, ἀλλὰ πάντων τῶν τοιούτων καταφρονεῖ, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀντεχόμενος)*, ***παράπτωμα*** δὲ ἀποτελεῖ ἡ ἐπίμεμπτος δυνατότης πρὸς ἐκδήλωσιν κατωτέρων συναισθημάτων, ὡς ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, αἱ λοιδορίαι, αἱ συμπλοκαί, αἱ φιλόνεικοί τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, *αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν, καὶ πολλοὺς εἰς φόνους καὶ αἵματα κατάγουσαι*, διότι ἕνεκα ἐλλείψεως τῆς ὀφειλομένης παιδείας ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ λυσιτελῶς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένον αὐτῷ ἀμυντήριον ὅπλον, τὸν ***θυμόν***, μετατρέπων ἐναντίον ἑαυτοῦ τὴν ἐκ τούτου ὀξύτητα καὶ ἐπιφέρων ἀναγκαίως, διὰ τὸ κακῶς τοῦ θυμοῦ κεχρημένον, τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ τικτομένην ψυχικήν τε καὶ σωματικὴν βλάβην, τὸν πραγματικὸν ὄλεθρον[1].

§ 28. Ἡ ***αἰτία*** τοῦ ψυχικοῦ συνδέσμου τοῦ ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν προσώπου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐκ τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι τὸ ***ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος***, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὴ ἡ πηγὴ τῶν ***εἰς κακίαν ἀπορρεόντων παραπτωμάτων***[2], ἐκδηλοῦται κατὰ τὴν προβολὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου διττῶς, ἤτοι: α) *ἑκουσίως* καὶ β) *ἀκουσίως*.

1. ΤΟ ΕΚΟΥΣΙΟΝ

§ 29. Ἡ ἄδικος καὶ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορὰ πληροῖ

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Α' (Σ.Δ. 295 - 298), ἴδε καὶ τὴν ἐπὶ τούτου ἑρμηνείαν Ζωναρᾶ ἢ Βαλσαμῶνος (Σ Δ. 298 - 302). Ὁ ἅγιος, εἰς τὴν περισπούδαστον ὄντως διδασκαλίαν του ταύτην, ἀπόσπασμα ἐκ τῆς πρὸς Λητόϊον, Ἐπίσκοπον Μελιτινῆς, κανονικῆς ἐπιστολῆς, πραγματεύεται τὴν ἐξιλέωσιν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου κατὰ τὴν περὶ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος· ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 128, Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλον, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ., τ. ΙϚ', σελ. 162 ἐπ., 1953.

2. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 117 - 119), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 119 - 120).

καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν τούτου ὑπόστασιν, ἐφ' ὅσον ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως τοῦ ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν δράστου ἐκπηγάζει *κατὰ κανόνα* ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου αὐτοῦ *ἑκουσίως*. Ἡ τοιαύτη περίπτωσις κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποτελεῖ τὴν *πρωτεύουσαν* μορφὴν τῆς ποινικῶς καταλογιστῆς ἀδικοπραγίας[1].

α. Τὸ *ἑκούσιον* δηλοῖ τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθύνης ἔναντι τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ὁσάκις τὸ ἐξ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως ἐπερχόμενον ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα τελεῖ ἐν ψυχικῷ συνδέσμῳ πρὸς τὸ ἐγὼ τοῦ δράστου. Τοῦτο λέγεται *δόλος* (dolus), ἤτοι *ἐκ προθέσεως* (προαιρέσεως, παρασκευῆς, συγκαταθέσεως) ἐνέργεια, περὶ ἧς ὑπάρχει συνείδησις ὅτι διὰ φανερᾶς προσβολῆς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως διαπράττεται κανονικὸν ἀδίκημα.

Ὁ δόλος τίκτεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ ψυχή, δεξαμένη δριμεῖαν προσβολὴν τοῦ ἀείποτε ἐλλοχεύοντος πνεύματος τοῦ πονηροῦ[2] καὶ ἀνεπιτυχῶς κατὰ τούτου παλαίσασα ὑποκύπτει. Καθίσταται ὄργανον αὐτοῦ, ἐν ἀμέσῳ συνεπείᾳ νὰ κατευθύνῃ τὴν βούλησιν τοῦ δράστου εἰς ἐκδήλωσιν συμπεριφορᾶς ἐπιδοκιμαζούσης ὅ,τι ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις ἀποδοκιμάζει[3].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ συμπεριφορὰ ἐπιφέρει ἀφεύκτως ***μολυσμὸν τῆς ψυχῆς***[4]. Ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτει τὸ περιεχόμενον τῆς

1. Κατὰ τὸν Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 198, 207 « *Καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ὁ μόνος ἀλάνθαστος γνώμων εἶναι ἡ προαίρεσις* ».

2. Ματθ. Ϛ', 13 « *Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ* », ΚϚ', 41 « *Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής* », Λουκᾶ, ΙΑ', 4, ΚΒ', 40, 46, Ἰωάνν. ΙΖ', 15, ἴδε καὶ Α' Κορινθ. Ι', 13. Β' Θεσσαλ. Γ', 3, Β' Τιμόθ. Δ', 18, Κολασ. Γ', 5 - 17.

3. « *Τεσσάρων γὰρ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας λεγομένων συμβαίνειν, προσβολῆς, καὶ πάλης, φημί, συγκαταθέσεώς τε καὶ πράξεως, τὰ μὲν τῶν προηγουμένων ἀμφοῖν, παρὰ τοῖς θεοφόροις Πατράσιν ἀνέγκλητα· ἡ συγκατάθεσις δ' ὑπ' αἰτίαν, ὡς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν εἰσάγουσα· ἡ δέ γε πρᾶξις καὶ ὑπὸ κόλασιν* » ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 605). Ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 436) « *Ἡ πάλη, ἢ στεφάνων, ἢ τιμωρίας ἀξία. Ἡ συγκατάθεσις, αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμίων* », Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 76), Πηδάλιον, σελ, 422[3]. Ἡ ὀρθὴ θεωρία τῆς ***ἐγκληματικῆς ἐπιδοκιμασίας***, ἣν ἐπιτυχῶς διδάσκει ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 196 - 197, ἐνυπάρχει ***πλήρως*** εἰς τὸ περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

4. « *Ἐγὼ δέ φημι, ὡς πᾶν ἁμάρτημα ἐπάγον τῇ ψυχῇ βλάβην, ψυχικὸν ὀνομάζεται, κἂν ἐκ σωματικῆς πράξεως δέξηται τὴν ἀρχήν, κἂν ἐκ ψυχικῆς· διὰ τοῦτο καὶ πάντα τὰ ἁμαρτήματα ψυχικὰ σφάλματα ἡ Ἐκκλησία κατονομάζει* », ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 119).

καταστάσεως τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου, οἷον ὑφίσταται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπὸ τούτου ἐπιχειρηθείσης φανερᾶς προσβολῆς κατὰ κανόνος δικαίου, ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν.

Εἰδικώτερον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς:

αα. *Ἐγκληματικὴ βούλησις*, ὁσάκις ὁ δράστης κατευθύνεται πρὸς τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἐπιδιώκων τοῦτο εὐθέως, ἤτοι διὰ τελέσεως ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως σκοπῶν τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς *ὁ ἑκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὁρμήσας κακόν, ἢ ὁ καθόλου καταφρονήσας τοῦ πεπιστευμένου παρ' ἡμῖν μαρτυρίου καὶ τῇ τῶν δαιμόνων συμμαχίᾳ προσδραμών, ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτήδευσιν ἢ ὁ ξίφει χρησάμενος καὶ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας, ἢ ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελήσασα*[1].

ββ. *Ἐγκληματικὴ ἀποδοχή*, ὁσάκις ὁ δράστης κατευθύνεται πρὸς τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα:

ααα. Μὴ ἐπιδιώκων τοῦτο εὐθέως, πλὴν προβλέπων τοῦτο ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς αὐτοῦ καὶ μὴ ἀφιστάμενος ταύτης, ἤτοι ὁσάκις ἐπιχειρεῖ φανερὰν προβολὴν κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ἐν γνώσει τοῦ ὅτι οὕτως ἐνεργῶν, διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως, θὰ πραγματώσῃ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς *ὁ χάριν ἁρπαγῆς ἀλλοτρίας περιουσίας ἀναιρῶν, τὸν ἔλεγχον ἀποφεύγων, λῃστής, ἢ ὁ τὸ ἀμβλωθρίδιον δίδων φάρμακον καὶ ἀναιρῶν τό τε ἔμβρυον καὶ τὴν κυοφοροῦσαν*[2], *ἢ ἡ γυνή, ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ κυήσασα, καὶ ἀμελήσασα τοῦ κυήματος καὶ δυναμένη τοῦτο περισῶσαι καταφρονήσασα*[3].

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β', Γ' (Σ.Δ. 303, 307), Μ. Βασιλείου, καν. Β', Η', ΝΒ' (Σ.Δ. 96, 113, 207).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Β', Η' (Σ.Δ. 96, 114), καν. ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519).

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΛΓ', ΝΒ' (Σ.Δ. 173, 207), εἰδικώτερον περὶ τούτου βλ. κατωτέρω § 102.

ββ. Μὴ ἐπιδιώκων τοῦτο ποσῶς, πλὴν προβλέπων τοῦτο ὡς ἐνδεχομένην συνέπειαν τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς αὐτοῦ καὶ μὴ ἀφιστάμενος ταύτης, ἤτοι ὁσάκις ἐπιχειρεῖ φανερὰν προσβολὴν κατὰ κανόνος δικαίου ἀφορῶντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ἐν γνώσει τοῦ *ἐνδεχομένου δυνατοῦ* ὅτι οὕτως ἐνεργῶν, διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως, θὰ πραγματώσῃ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς *αἱ ἐπαοιδαῖς τισι καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτῶν φίλτρον ἐπάγεσθαί τινας πειρώμεναι γυναῖκες καὶ προσδιδοῦσαι αὐτοῖς φάρμακα σκότωσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοίαις, ἀνελοῦσαι, εἰ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ἢ ὁ ξύλῳ βαρεῖ ἢ λίθῳ μείζονι τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως χρησάμενος, πρὸς ἄμυναν ἐν συμπλοκῇ ἐπὶ τὰ καίρια τὴν πληγὴν ἐνεγκὼν καὶ μὴ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγαγών, ὅς δῆλος ἐστὶ διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου*[1].

β. Συνεπῶς, πληροῦται ἡ ὑποκειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅτε ***τὸ πάθος συνίσταται ἑκουσίως,*** ἐφ' ὅσον:

αα. Ὁ δράστης, ἐκ προθέσεως (προαιρέσεως, παρασκευῆς, συγκαταθέσεως), κατευθύνεται πρὸς τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα ἐπιδιώκων τοῦτο εὐθέως ἢ προβλέπων αὐτὸ ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ παραγάγῃ τὰ κατὰ τὸν νόμον συνιστῶντα τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος περιστατικὰ *(ἄμεσος δόλος)*, ἢ

ββ. Ὁ δράστης, ἐκ προθέσεως (προαιρέσεως, παρασκευῆς, συγκαταθέσεως) κατευθύνεται πρὸς τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, προβλέπων τοῦτο ὡς ἐνδεχομένην συνέπειαν τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐνεργήσῃ ἔστω καὶ ἂν ὡς ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, παραγάγῃ τὰ κατὰ τὸν νόμον συνιστῶντα τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος περιστατικὰ *(ἐνδεχόμενος δόλος)*[2].

---

1. Μ. Βασιλείου, καν. Η΄ (Σ.Δ. 113 - 114).

2. Οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἕλληνος κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου (ἄρθρ. 27 ἐδ. 1 Π.Κ.) ὁρίζεται ὅτι: «*Ἐκ δόλου (ἐκ προθέσεως) πράττει ὁ θέλων τὴν παραγωγὴν τῶν κατὰ νόμον ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως περιστατικῶν ἢ ὁ γνωρίζων ὡς ἐνδεχομένην τὴν ἐκ τῆς πράξεώς του παραγωγὴν τούτων καὶ ἀποδεχόμενος αὐτήν*», εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 116 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 85 ἑπ.

Ὅθεν, ***δόλος*** εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου ἀναβλύζουσα διὰ βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς πρόθεσις πρὸς τέλεσιν ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἄλλως πρὸς συμμετοχὴν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς[1].

§ 30. Συστατικοὶ ὅροι τοῦ δόλου εἶναι:

α. *Πρόθεσις* τοῦ δράστου πρὸς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀναβλύζουσα ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου αὐτοῦ καὶ ἔργῳ ἐκδηλουμένη διὰ βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς τῆς ἀπὸ συγκαταθέσεως ἀποφασισθείσης πρὸς τέλεσιν ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως.

Αὕτη ὑπάρχει, ἐφ' ὅσον συντρέχουσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου:

αα. Βεβαία ἐπίγνωσις, κατὰ τὸν χρόνον τῆς πράξεως ἢ παραλείψεως, τῶν συνιστώντων τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος περιστατικῶν, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς ***ἁρπαγῆς*** *«οὐ γὰρ τὰ σχήματα κρίνεται, ἀλλ' ἡ προαίρεσις· ὥστε τῶν σχημάτων ἡμῖν οὐ φροντιστέον»*[2].

ββ. Πλήρης πρόβλεψις τοῦ ἐπελευσομένου καὶ εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ διαπραττομένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἀνήκοντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ ***ἑκουσίου φόνου*** *«ὁ μέντοι ξίφει χρησάμενος, ἢ ᾡτινιοῦν τοιούτῳ, καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας, οὐδεμίαν ἔχει παραίτησιν· ἠκόντισεν ὀλεθρίαν ἀναγκαίως τὴν πληγὴν γενέσθαι»*[3].

---

1. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, τεύχη Α΄ - Β΄, 1922 - 1923, Ἰδίου, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 194 ἑπ. (καὶ τὴν αὐτόθι σημειουμένην βιβλιογραφίαν).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Λ΄, ΝΓ΄ (Σ.Δ. 169, 209), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 115. Ἴδε ἐπίσης Μ. Βασιλείου, καν. ΛΕ΄ (Σ.Δ. 179) «*Ἐπὶ δὲ τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς γυναικός, τὴν αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν τῆς ἐγκαταλείψεως*», Ἰδίου, καν. Η΄, ΙΑ΄ (Σ.Δ. 113, 129) περὶ ἀκουσίου φόνου «*Ἡ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται... ἀλλ' ἀκούσιος διὰ τὴν πρόθεσιν*», Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 209) «*Κρίνομεν δὲ οὐ τὴν ὑπόκρισιν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν*», Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 210) «*Δίκαιον δέ ἐστι μὴ κατακρίνεσθαί τινα ἀπὸ σχήματος καὶ ὑποκρίσεως, ἀλλ' ὑπὸ διαθέσεως καὶ προαιρέσεως*».

3. Μ. Βασιλείου, καν. Η΄ (Σ.Δ. 113).

γγ. Συνειδητὴ κατάστασις, παρέχουσα τὸ δικαίωμα εἰς πρόβλεψιν τοῦ ὅτι διὰ τῆς τελουμένης πράξεως ἢ παραλείψεως εἶναι δυνατὴ ἡ πραγμάτωσις τοῦ βουληθέντος ἢ ἀποδεκτοῦ γενομένου ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τοῦ ***ἑκουσίου φόνου*** *«ὅταν τις ἐν συμπλοκῇ καὶ μάχῃ τύπτων τε, καὶ τυπτόμενος, ἐνέγκῃ κατά τινος καιρίαν τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγήν· ὁ γὰρ ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθείς, καὶ τῇ ὁρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος, οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένων ἐπὶ νοῦν λάβοι»*[1].

β. *Πρόθεσις* τοῦ δράστου πρὸς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, κατευθυνομένη ἐπὶ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου τοιούτου τινός.

Αὕτη, ὑπάρχει ἐφ᾽ ὅσον συντρέχουσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου:

ααα. Σαφὴς ἀντίληψις, παρέχουσα τὸ δικαίωμα εἰς ἐκ τῶν προτέρων στήριξιν πεποιθήσεως ὅτι διὰ τῆς τελουμένης πράξεως ἢ παραλείψεως ἡ βούλησις ἢ ἡ ἀποδοχὴ κατευθύνονται ἐπὶ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς ***ὀνειρώξεως,*** *«εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμίᾳ γυναικός»*[2], ἐπὶ τοῦ ***σχίσματος*** *«τὸ ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ μὴ ἀναφέρειν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς»*[3].

Ὡς ἐκ τούτου, προϋποτίθεται ἀναγκαίως ἡ ἀπαίτησις ὅπως τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα φέρῃ τὸν χαρακτῆρα τοιούτου ἐγκληματικοῦ, τουτέστι νὰ συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἄλλως, ἐφ᾽ ὅσον ὁ δράστης πιστεύει

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε′ (Σ.Δ. 315).

2. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΒ′ (Σ.Δ. 338), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 605) *«Εἰ μὲν γὰρ τοῦ λογισμοῦ προσβαλόντος, καὶ πρὸς ἀσελγεῖς ἐπιθυμίας κινήσαντος, ὁ πάσχων* ***ἀσμένως ἐδέξατο*** *τὸ ἐνθύμιον, καὶ τὸν νοῦν ἔσχε τούτῳ ἐνδιατρίβοντα, καὶ οἷον ἐνηδυνόμενον, καὶ μελετῶντα τὰ περὶ αὐτοῦ, οὕτω τε τἀνθρώπου διακειμένου, ἡ φαντασία νυκτὸς ἐπελήλυθεν,* ***οὐκ ἀνέγκλητος,*** *κἂν ἴσως καὶ τὴν ἔκκρισιν τῆς γονῆς διαπέφευγεν· ὁ γὰρ λογισμὸς οὐ πάθους ἐκτός, ἀλλ᾽ ἐτρώθη τῇ βολίδι τῆς προσβολῆς, καὶ πρὸς τὴν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίαν ἐκ ῥαθυμίας χαυνωθεὶς ἐξωλίσθησεν».*

3. Καν. ΙΓ′ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689).

ἁπλῶς περὶ συνδρομῆς τοιούτου τινός, ὅπερ ὄντως δὲν ὑπάρχει, τίκτεται ἡ περίπτωσις τοῦ *νομιζομένου* κανονικοῦ ἀδικήματος (delictum putativum), ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς εἰς φυσικὸν λόγον, καὶ οὐχὶ εἰς ἐπιθυμίαν γυναικός, ὀφειλομένης καὶ πραγματωθείσης ***ὀνειρώξεως***[1].

βββ. Ἄγνοια περὶ τοῦ ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου τοῦ χαρακτῆρος τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, ἐφ᾽ ὅσον τὸ ἐκ ταύτης προελθὸν ἀποτέλεσμα κρινόμενον ἀντικειμενικῶς προβάλλει ἔχον ἰδιότητα τοιούτου ἐγκληματικοῦ, ὀφείλοντος τὴν προέλευσίν του εἰς κατόπιν ἐκφράσεως βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς γενομένην πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνήκοντος εἰς αὐτὸ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τῆς *ἐξ ἀγνοίας* διαπραττομένης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, ἡ ὁποία πάντοτε καταλογίζεται εἰς τὸν δράστην αὐτῆς[2] καὶ κολάζεται[3].

§ 31. Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἡ κυρία μορφὴ τῆς ποινικῶς καταλογιστῆς ἀδικοπραγίας εἶναι τὸ *ἑκουσίως* διαπραττόμενον, τὸ ἐκ δόλου ἐκπηγάζον, κανονικὸν ἀδίκημα.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διδομένη εὐρύτης εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τῆς *προθέσεως* συνιστᾷ παραλλήλως καὶ τὴν μοναδικὴν μορφὴν τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ *ἑκουσίως* διαπραττομένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι τὸ ἐν

1. Βλ. Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 605) *«Εἰ δὲ προσβάλῃ μὲν τὸ ἐνθύμιον, ἀποῤῥαπισθείη δ᾽ αὐτίκα, ἢ καὶ ὑπὸ πάλην πεσόντων ἀμφοτέρων τῶν λογισμῶν, καὶ ταλαντευομένων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος, ὁ κρείττων περιβριθέστερος γένηται, εἶτα διὰ τὴν τῆς σαρκὸς ἀνάγκην, καὶ τοῦ δυσμεναίνοντος ἡμῖν τὴν ἐπήρειαν, φαντασία νυκτερινὴ κινήσει τὴν σάρκα, καὶ ῥύσιν ἐργάσεται σπέρματος, ὁ ταύτην παθὼν οὐ μεμίανται, πῶς γὰρ ὅς γε τὸν λογισμὸν ἐκ συγκαταθέσεως ἀπαθῆ διετήρησε;»*, ἰδίου (Σ.Δ. 76) *«Ἀλλ᾽ οὐδέ τις, οἶμαι, τὴν φυσικὴν ῥεῦσιν διόλου ἐκφεύξεται, εἰ μή τις εἴη λίαν ἠλίθιος».*

2 Βλ. καν. ΚΖ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161), ΚϚ′ Τρούλλου (Σ.Β. 361 - 362) *«περὶ τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ κατ᾽ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος»*, κολαζομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως καὶ ὑποχρεουμένου *«πάντα τὸν βίον προσκλαίειν ἑτέροις καὶ τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἁμάρτημα».*

3. Ἐν εὐρυτέρᾳ μάλιστα τῆς καὶ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἀπαντώσης συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***πλάνης*** ἀποκρούσει, ἥτις ἀνεξαρτήτως τῆς σημασίας αὐτῆς διὰ τὴν ποινικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου, ***πάντως δὲν ἀποκλείει τὸν δόλον αὐτοῦ·*** ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 202, πρὸς τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου ἀπολύτως συμπολιτευόμεθα. Περὶ τῆς ***πλάνης*** βλ. εὐθὺς περαιτέρω § 34.

τούτῳ ὑπάρχον περιεχόμενον τοῦ δόλου ἀντιστοιχεῖ *πλήρως* πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τούτου.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ὅτι ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἀντιθέτως πρὸς τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην, ἀγνοεῖ τὴν καθιέρωσιν ἀποκλίσεων τινῶν κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, εἰς προβολὴν περιπτώσεως διαπράξεως ἐγκλήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, ὑπαγομένου δὲ εἰς κατηγορίαν τινὰ τῶν *κατ' ἀπόκλισιν* περὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοιούτων, ἐφ' ὅσον ὑποκείμενον τοῦ ἐγκλήματος τούτου εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ὁ δόλος αὐτοῦ, ὡς δράστου, θὰ κριθῇ συμφώνως πρὸς τὸ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς *προθέσεως* καθιερούμενον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς *εὐρύτητος* μέτρον[2].

1. Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ***συνήθους*** μορφῆς ἐκ δόλου ἐγκλημάτων καὶ ***κατ' ἀπόκλισιν*** περὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοιούτων (ἐγκλήματα μὲ ὑπερχειλῆ ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν, ἐγκλήματα μὲ στενωτέραν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν, ἐγκλήματα ἀποτυποῦντα ἐντονωτέραν ἀντικοινωνικὴν προσωπικότητα, ἐγκλήματα ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος χαρακτηριζόμενα καὶ αὐστηρότερον κολαζόμενα) πραγματεύεται διεξοδικῶς ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 202 - 209.

2. Π.χ. διὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***συκοφαντικῆς δυσφημήσεως*** (ἄρθρ. 363 Π.Κ.) ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης ἀπαιτεῖ τὴν συνδρομὴν ***ἀμέσου*** δόλου, μὴ ἀρκοῦντος τοῦ ***ἐνδεχομένου*** τοιούτου (ἤτοι τὸ δυνάμενον νὰ βλάψῃ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ὑπόληψιν ἄλλου γεγονός, δέον νὰ εἶναι ***ψευδὲς*** καὶ ὁ δράστης πρέπει ***νὰ τελῇ ἐν γνώσει***, ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ***ψευδές***). Ἐφ' ὅσον Κληρικὸς ἢ Μοναχός, θέλει ὑποπέσει εἰς τὴν παράβασιν τοῦ ἐγκλήματος τούτου, φέρ' εἰπεῖν δυσφημῶν Ἐπίσκοπον, κατὰ τὸν κανονικὸν νομοθέτην θὰ κριθῇ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ δόλου ***εὐρύτερον***, ἤτοι ἐφ' ὅσον τὸ γεγονὸς εἶναι ψευδές, ***ἀδιακρίτως τοῦ ἂν ἐτέλει ἐν γνώσει ἢ μὴ τοῦ ψευδοῦς***. Ἡ πρόθεσις τούτου νὰ βλάψῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐπάγει καθ' ἑαυτοῦ ***πλήρη*** τὴν ἐκ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἐξυβρίσεως*** [βλ. ΝΕ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 73), εἰδικώτερον κατωτέρω § 122] ἀναβλύζουσαν ποινικὴν εὐθύνην καὶ τὸν ἀπειλούμενον ὡς ἐκ τούτου βαρύτατον κολασμόν. Τουτέστιν ὡς πρὸς τὴν ποινικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου δὲν συντρέχουσιν ὧδε αἱ ἐπηρεάζουσαι τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***δυσφημήσεως*** διακρίσεις τοῦ δόλου, ἤτοι ἡ διὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***ἁπλῆς*** δυσφημήσεως συνδρομὴ καὶ ***ἐνδεχομένου*** δόλου (ἄρθρ. 362 Π.Κ.) καὶ ἡ διὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***συκοφαντικῆς*** δυσφημήσεως συνδρομὴ μόνον ***ἀμέσου*** δόλου (ἄρθρ. 363 Π.Κ.).

2. ΤΟ ΑΚΟΥΣΙΟΝ

§ 32. Ἡ ἄδικος καὶ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορὰ πληροῖ ὡσαύτως καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τούτου, ὅτε ἀκόμη ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως τοῦ ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν δράστου δὲν ἐκπηγάζει ποσῶς ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ψυχικοῦ κόσμου ἢ ἐκπηγάζει μὲν ἐκ τούτου, ἀλλ' ὀφείλεται πάντως εἰς αἴτιον ξένον πρὸς τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ. Τουτέστιν ὁσάκις τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα ἐπετεύχθη *ἀκουσίως*.

α. Τὸ *ἀκούσιον* δηλοῖ τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθύνης ἔναντι τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ὁσάκις τὸ ἐξ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως ἐπερχόμενον ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα δὲν τελεῖ ἐν ψυχικῷ συνδέσμῳ πρὸς τὸ ἐγὼ τοῦ δράστου, ἀλλὰ περιλαμβάνει ὅλας τὰς περιπτώσεις ὅσαι ἐξέρχονται ἐκ τῆς *ἐκ προθέσεως* γινομένης κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως φανερᾶς προσβολῆς ἐν ἀμέσῳ συνεπείᾳ ἐπελεύσεως μολυσμοῦ τῆς ψυχῆς, ἤτοι εὐθύνης ἣν ἀποκλειστικῶς συνιστᾷ τὸ ἐκ δόλου ἐκπηγάζον κανονικὸν ἀδίκημα.

Ὡς ἐξήγησις δίδεται τὸ ὅτι ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις δὲν ὑφίσταται προσβολὴν μόνον ἐκ τῆς *ἐνεργοῦ* ἀντιθέσεως τοῦ δράστου πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις αὐτῆς, ἤτοι ὁσάκις οὗτος βάλλει ἐναντίον τούτων *ἐκ προθέσεως*, ἐπιδεικνύων ἔργῳ τὸ ὑπ' αὐτοῦ βουληθὲν ἢ ἀποδεκτὸν γενόμενον. Ἀλλ' ὅτι αὕτη δοκιμάζεται ἐπίσης ὁσάκις ὁ δράστης προβάλλει *παθητικὴν* ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἰδίας ταύτας ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις. Τοῦτο μὲν κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τῆς Θείας Προνοίας[1] ἄξιος ἀποδεικνυόμενος διαπράξεως *ἀκουσίως ἑαυτοῦ* γενομένου κακοῦ[2], τοῦτο δὲ

1. Ματθ. Ϛ', 8, 32 - 34 «*Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*», Ζ', 11 - 12, Ρωμ. ΙΑ', 33 «*Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!*», Ἐφεσ. Β', 7, Γ', 8 - 9.

2. Βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 190) «*Ὁ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ ἐμπεσὼν ὁπωσδή-*

ἀποδεικνύων διὰ τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεώς του διάθεσιν ὀλιγωρίας ἀπέναντι τῆς ἱερᾶς ὑποχρεώσεως πρὸς διαφύλαξιν τῶν ἰδίων τούτων ἐπιταγῶν ἢ ἀπαγορεύσεων, ἐφ' ὅσον δὲν καθιστᾷ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βούλησιν δυνατὴν τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἐκ διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπερχομένου ἀποτελέσματος.

β. Οὕτω τὸ *ἀκούσιον*, συγκρινόμενον πρὸς τὸ *ἑκούσιον*, ἤτοι τὸ ἐκ δόλου ἐκπηγάζον, κανονικὸν ἀδίκημα, καταλαμβάνει οὐσιαστικῶς τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ πεδίου τῆς προσβολῆς κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. Ἀποτελεῖ, ὅμως, τὴν *δευτερεύουσαν* μορφὴν τῆς ποινικῶς καταλογιστῆς ἀδικοπραγίας, ὡς ὑπολειπόμενον ἐκδήλως κατὰ τὸ θέμα τῆς ὑποκειμενικῆς βαρύτητος, οὗ λόγου ἕνεκα καὶ ***ἧττον*** τοῦ *ἑκουσίου* κολάζεται[1].

§ 33. Τὸ *ἀκούσιον*, κατὰ τὴν ἔργῳ προβολὴν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἐμφανίζεται διττῶς, ἤτοι ὡς:

α) Π α ν τ ε λ ῶ ς ἀ κ ο ύ σ ι ο ν.

αα. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς τέκνον τῆς Δημιουργίας, ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Θεόν[2], πρὸς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ Ὁποίου, ὡς πρώτη ἐντολή, ἐπιτάσσεται ἡ ἀγάπη[3]. Ἀλλὰ καὶ ὁ βαθὺς σεβασμὸς καὶ ἡ ὑπακοὴ πρὸς τὰς χάριν τοῦ εὖ ζῆν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀνθρώπου δεδομένας θείας ἐντολάς[4], ἐφ' ὅσον ὁ πάντων ἀνέλεγκτος κριτὴς Θεός, κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν Αὐτοῦ[1], δικαίως καὶ ἀείποτε ἀλανθάστως κρίνων, οἰκονομεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον πᾶν τὸ αἰτούμενον[2]. Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν πάντων ὁ Θεός, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου[3], κατὰ τὴν σοφίαν Αὐτοῦ *ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει*[4].

Συνεπῶς, οὐδεὶς ***ἄκων*** ἀδικοπραγήσας λογίζεται ***ἀνεύθυνος*** διὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, εἰ καὶ αὗται δὲν ἐκπηγάζουσιν ἐξ ἰδίας συνειδήσεως. Διότι οὐδὲν τὸ γινόμενον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ παράγεται ***ἐκ τύχης***, μοιραίως, ἀλλὰ πάντα, ἀγαθὰ ἢ κακά, κατὰ δύναμιν καὶ παραχώρησιν τῆς ἀνεξιχνιάστου βουλῆς τῆς Θείας Προνοίας, τίκτονται[5].

Τοῦτο διδάσκει εἰς ἡμᾶς σαφῶς ὁ Κύριος, ἀποκαλύπτων τὴν

ποτε εἰς φόνον», Ἰδίου (Σ.Δ. 203) «*Διὰ τὸ παραχωρήσει Θεοῦ ἐμπεσεῖν εἰς κακόν*», ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 329[1].

1. Κατὰ ρητὴν μάλιστα ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου· βλ. καν. ΝΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 211) «*Τὰς τῶν ἀκουσίων φόνων διαφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα, ἐπιστείλας τῇ θεοσεβείᾳ σου, κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν, καὶ πλέον ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι· τῆς δὲ σῆς συνέσεως ἐστὶ κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια ἢ καὶ ἐφεῖναι*», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙΓ' (Σ.Δ. 458).

2. Γέν. Α', 26-27, Β', 7, 21-23, Ἰώβ, ΛΓ', 4, Α' Κορινθ. ΣΤ', 20, ἴδε καὶ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγον Μ', 45 (M.P.G. τ. 36 c. 424), Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. εἰς Γέν. ΙΒ' (M.P.G. τ. 53 c. 103).

3. «*Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου*», Δευτερ. ΣΤ', 5, 13, Η', 6, Ι', 12-13, 14, 20, ΙΑ', 1, 13, 22, Ματθ. ΚΒ', 37-38, Μάρκ. ΙΒ', 29-30, Λουκᾶ, Δ', 8-9, Ι', 27-28.

4. Ματθ. ΣΤ', 10, 14-15, Ἰωάνν. Ε', 24-25 «*Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν*», ΙΔ', 23-24 «*Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός*», Ρωμ. Α', 5.

1. Ἰωάνν. ΣΤ', 65 «*Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου*», Ρωμ. ΙΑ', 33-34.

2. Ματθ. Ζ', 7 «*Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν*», Α' Κορινθ. ΙΒ', 6-11 «*Ὁ δὲ αὐτός ἐστι Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται*».

3. Λουκᾶ, ΙΒ', 20 «*Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται;*», Ἑβρ. Θ', 27-28 «*Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις*», ἴδε καὶ Ἐκκλησιαστήν, ΙΑ', 9 «*Εὐφραίνου, νεανίσκε, ἐν νεότητί σου, καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου, καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου καὶ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου. Καὶ γνῶθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς ἐν κρίσει*».

4. «*Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω*» (Ἔξοδ. ΛΓ', 19), ἴδε καὶ Ρωμ. Θ', 15-18.

5. Ἐκκλησιαστής, Θ', 12, ΙΑ', 5 «*Ὅτι καί γε οὐκ ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν αὐτοῦ· ὡς οἱ ἰχθύες οἱ θηρευόμενοι ἐν ἀμφιβλήστρῳ κακῷ, καὶ ὡς ὄρνεα τὰ θηρευόμενα ἐν παγίδι· ὡς αὐτὰ παγιδεύονται οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου εἰς καιρὸν πονηρόν, ὅταν ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ἄφνω... ἐν οἷς οὐκ ἔστι γινώσκων τίς ἡ ὁδὸς τοῦ πνεύματος, ὡς ὀστᾶ ἐν γαστρὶ κυοφορούσης, οὕτως οὐ γνώσῃ τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ ὅσα ποιήσει σὺν τὰ πάντα*» (ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, καὶ δὴ τῆς σοφίας, διὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐπιτυχίαν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ), ἴδε καὶ Παν. Μπρατσιώτου, Ὁ Ἐκκλησιαστής, σελ. 110 ἑπ., 125 ἑπ., 1951.

κατὰ ***θείαν ἐπιταγὴν*** ὡρισμένην θέσιν, ἣν ἔδει νὰ λάβωσιν, ὡς καὶ ἔλαβον, τὰ κύρια πρόσωπα τοῦ Θείου Δράματος[1].

Καὶ πρῶτον μὲν ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας[2]. Ἐλάλησεν ἐπανειλημμένως περὶ αὐτοῦ ὁ Κύριος[3]· ἀλλ' ὅτε ἐπέστη ἡ ὥρα ἐξεφράσθη περὶ τούτου σαφῶς, ἐνώπιον ὅλων τῶν Μαθητῶν, ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ :

«*Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει· ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει* ***καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ·*** *οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται·* ***καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος·*** *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας· ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον*»[4].

Ὕστερον δὲ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας. Μὴ ἀνευρίσκων αἰτίαν[5], ἵνα κατὰ τὸν νόμον ἐπικυρώσῃ[6] τὴν εἰς τοὺς αἰῶνας ὀλεθρίαν[7] διὰ τὸ γένος τοῦ Ἰσραὴλ ἀπόφασιν τοῦ ἐν αὐτῷ Συνεδρίου περὶ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Σωτῆρος[8], ἀγωνιῶν καὶ παλαίων

1. Ματθ. Κ', 17 - 19, Μάρκ. Ι', 32 - 34, Λουκᾶ, ΙΗ', 31 - 34, Ἰωάνν. ΙΓ', 1 - 5.

2. Ἰωάνν. ΙΓ', 18 - 19 «*Ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ*», ΙΖ', 12 - 13 «*Οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ*», Λουκᾶ, ΚΒ', 3 - 4 «*Εἰσῆλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τῶν δώδεκα, καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς*».

3. Ἰωάνν. ϛ', 64, 71 «*Ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν... καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν· ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα*», Ματθ. Ι', 4 - 5, Λουκᾶ, ϛ', 16 - 17, ΚΒ', 3 - 4.

4. Ματθ. Κϛ', 24 - 25, Ἰωάνν. ΙΓ', 27 - 29, Μάρκ. ΙΔ', 21 - 22, Λουκᾶ, ΚΒ', 22 - 23.

5. Ματθ. ΚΖ', 24 - 25 «*Ἀθῷος εἰμὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε*», Μάρκ. ΙΕ', 5, Λουκᾶ, ΚΓ', 12 - 25, Ἰωάνν. ΙΗ', 38 - 39, ΙΘ', 4 - 7, 12.

6. Ἰωάνν. ΙΗ', 32 «*Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα*».

7. Ματθ. ΚΖ', 25 - 26 «*Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν*», Λουκᾶ, ΚΓ', 28 - 30 «*Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν· ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι· μακάριαι αἱ στεῖραι καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν· τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς· ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται ;*», ἴδε καὶ Ματθ. ΚΔ', 2 - 3, Μάρκ. ΙΓ', 2, Λουκᾶ, ΚΑ', 6 - 7 «*Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται*».

8. Ματθ. Κϛ', 63 - 67, ΚΖ', 1 - 2, Μάρκ. ΙΕ', 1 - 2, 13 - 15, Λουκᾶ, ΚΓ', 23 - 24, Ἰωάνν. ΙΘ', 7 - 8.

μὲ τὴν συνείδησίν του, ἵνα ἀποφύγῃ *τὸ μέγιστον τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐγκλημάτων τῆς ἀνθρωπότητος*[1], ὀλίγας ἔτι στιγμὰς πρὶν ἢ ἄπελπις[2] ἐκδώσῃ τὴν μετὰ πανούργου καὶ ἰταμῆς ἀπειλῆς[3] ἀξιωθεῖσαν ἐπικυρωτικὴν ἀπόφασίν του, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κυκλοῦντος αὐτὸν ἄγχους[4], ἀπευθύνει πρὸς τὸν Κύριον, ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ τὸ ἐρώτημα :

«*Πόθεν εἶ σύ;*»

Ὁ Κύριος, ὅμως, ἀναβαίνων πρὸς τὸ ἑκούσιον πάθος, ἐσιώπα. Τότε ὁ Πιλάτος, ἐξαναστάς, διαμαρτύρεται.

«*Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;*» Λαμβάνει, ὅμως, εὐθὺς τὴν μνημειώδους περιεχομένου ἀπόκρισιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

«*Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ,* ***εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν·*** *διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει*»[5].

Σαφὴς καὶ πλήρης ἀποδείξεως ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι καὶ τὸ ***ἀκούσιον*** ἁμάρτημα ἀνάγει τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τῆς Θείας Προνοίας. Εἰς ἐνίσχυσιν δὲ ταύτης συμβαδίζει καὶ ἡ ὀρθὴ ἐξήγησις περὶ τῆς ἐπακολουθούσης εἰς τὸν *ἀκουσίως* πράξαντα κακὸν βαθείας ψυχικῆς συντριβῆς[6], ὡς

1. Ἡ εἰς θάνατον ἐν τῷ Σταυρῷ κατὰ τοῦ Κυρίου ἐκδοθεῖσα καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ ἀρχιερατικοῦ Συνεδρίου, διότι «*ἑαυτὸν Υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν*» (Ἰωάνν. ΙΘ', 7 - 8, Ματθ. Κϛ', 63 - 67), ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ὅτι ἔδει νὰ ἀποφασισθῇ καὶ ἐκτελεσθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου ***βουλῇ Θεοῦ*** (Ἰωάνν. ΙΒ', 27 - 28, ΙΖ', 1 - 6), οὐδέποτε θὰ παύσῃ ἔχουσα τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ***μεγίστου τῶν ἐπὶ γῆς ἐγκλημάτων***, εἰς αἰωνίαν καταδίκην τοῦ γένους τοῦ Ἰσραήλ.

2. Ματθ. ΚΖ', 24 - 25 «*Ἀθῷος εἰμὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε*», Ἰωάνν. ΙΗ', 38 - 39, ΙΘ', 4 - 5, 6 - 7 «*Ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε*», Λουκᾶ, ΚΓ', 20 - 21, 22 - 23 «*Οὐδὲν ἄξιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω*», Μάρκ. ΙΕ', 9 - 10.

3. Ἰωάνν. ΙΘ', 7 - 8, 12 - 13, 15 - 16 «*Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι... οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα*».

4. Ματθ. ΚΖ', 14 - 15 «*Ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν*», Λουκᾶ, ΚΓ', 20 - 21, Μάρκ. ΙΕ', 5.

5. Ἰωάνν. ΙΘ', 9 - 12.

6. Ταύτην ἐπέδειξεν εὐθὺς μετὰ τὸ ἔγκλημά του ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὅστις «*ἰδὼν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἐπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τῆς ἀρχιερεῦσι καὶ*

ἐκ τῆς ὁποίας κρίνεται οὗτος[1], δίδων λόγον τῆς οὑτωσὶ τελεσθείσης ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως αὐτοῦ[2].

Ὡς ἐκ τούτου, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, τὸ ***ἀκούσιον,*** εἰ καὶ συγγνωστόν, ὅμως οὐδέποτε ***ἐπαινετὸν*** ἐκρίθη[3]. Τιμωρεῖται δὲ πάντοτε, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους κανονικῆς προσταγῆς περὶ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[4].

ββ. Κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ***παντελῶς ἀκουσίου*** ἀποτελεῖ ἡ προβολὴ ἀδίκου καὶ συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορᾶς, ἥτις ὀφείλεται εἰς αἴτιον *παντελῶς ξένον* πρὸς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ δράστου, τὸ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα ἦτο τελείως ἀδύνατον καὶ νὰ προβλεφθῇ ἀκόμη ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐκφράζεται περὶ τούτου σαφῶς, ἀναφέρων τὴν περίπτωσιν τοῦ ὑπαιτίου, ὅστις «*πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ*»[5], ὡς εἶναι ὁ ρίπτων λίθον κατὰ ζῴου ἢ δένδρου, πλὴν ἐνῷ «*ἡ τοῦ δράστου ὁρμὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι, ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι, ὑπέβη*

τοῖς πρεσβυτέροις λέγων· ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον· οἱ δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει· καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο» (Ματθ. ΚΖ΄, 3-6). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πιλάτος, εἰ καὶ μεταμεληθείς, δὲν ἔσχε καλλιτέρας τῆς τοῦ Ἰούδα τύχης.

1. Ἀριστοτέλης, Ἠθικ. Νικομ. Γ΄, 20-30 «*Ἀκούσιον δὲ τὸ ἐπίλυπον καὶ ἐν μεταμελείᾳ· ὁ γὰρ δι᾽ ἄγνοιαν πράξας ὁτιοῦν, μηδέν τι δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν μεν οὐ πέπραχεν, ὅ γε μὴ ᾔδει, οὐδ᾽ αὖ ἄκων, μὴ λυπούμενός γε. Τοῦ δὴ δι᾽ ἄγνοιαν, ὁ μὲν ἐν μεταμελείᾳ ἄκων δοκεῖ, ὁ δὲ μὴ μεταμελόμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἔστω οὐχ ἑκών· ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ἔχειν ὄνομα ἴδιον*».

2. Καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν περίπτωσιν συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας*** (vis absoluta), ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ***αἴρεται*** τὸ ***ἑκούσιον*** τοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἀποκλείεται τὸ ***ἀξιόποινον αἰτιατὸν*** (βλ. κατωτ. § 35 Α) κριτήριον τῆς πράξεως ἀποτελεῖ ἡ ἐπίδειξις συντριβῆς τοῦ ***ἀκουσίως*** πράξαντος κακόν· βλ. καν. Γ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24) «*...καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος ἀεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι*».

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε΄ (Σ.Δ. 316).

4. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΔ΄ (Σ.Δ. 211), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙΓ΄ (Σ.Δ. 458).

5. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε΄ (Σ.Δ. 316).

αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον ὁ παραπεσών», ἢ ὁ τύπτων ἕτερον πρὸς σωφρονισμὸν δι᾽ ἱμάντος ἢ ἐλαφρᾶς ῥάβδου καὶ ὁ πληγεὶς ἐκ τοῦ κτυπήματος θανατοῦται, παρὰ τὴν φανερὰν πρόθεσιν τοῦ τύψαντος, ὅστις «*βελτιῶσαι ἠβούλετο τὸν ἁμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν*»[1].

β) Ἀκουσίῳ ἐγγύς.

αα. Τὸ ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** περιλαμβάνει τὸ ἕτερον σκέλος τῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου, ἐπενεγκόντος διατάραξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως διὰ προβολῆς *παθητικῆς* ἀντιθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις αὐτῆς. Τοῦτο συνίσταται εἰς προβολὴν ἀδίκου καὶ συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορᾶς, ἥτις ὀφείλεται εἰς αἴτιον *παντελῶς ξένον* πρὸς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ δράστου, πλὴν ὅμως καθιστῶν τοῦτον ὑπεύθυνον τοῦ ἐπελθόντος ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως αὐτοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, διότι *συνειδώς*, ἤτοι ὀφείλων καὶ δυνάμενος νὰ προβλέψῃ, αὐτό, δὲν κατέβαλε τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἢ προσοχὴν ἵνα προλάβῃ τὴν ἐπέλευσιν αὐτοῦ, ἢ προεῖδε μὲν τοῦτο ὡς δυνατόν, πλὴν ἐπίστευσεν, ἄλλως ἤλπισεν, ὅτι θὰ ἀπεφεύγετο.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐκφράζεται περὶ τούτου σαφῶς, ἀναφέρων τὴν περίπτωσιν τῶν συγγενῶν κόρης, οἵτινες, ἐνῷ αὕτη παρασύρεται ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς της καὶ συμφθειρομένη μετὰ τούτου καθίσταται ἔγκυος, ἀκολούθως δ᾽ αὐτοχειριάζεται, βλέπουσα τὸν διαφθορέα της νυμφευόμενον ἀντ᾽ αὐτῆς τὴν μνηστὴν αὐτοῦ ἀδελφήν της, δὲν ἀποτρέπουσι τὴν αὐτοχειρίαν τῆς διαφθαρείσης, καίτοι συνειδότες τοῦ παθήματός της ὤφειλον καὶ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἵνα ἀποτρέψωσι τὸν θάνατον αὐτῆς[2].

1. Μ. Βασιλείου, καν. Η΄ (Σ.Δ. 113), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 116) «*Ὁ μὲν ἀκούσιος φονευτὴς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, ἤτοι τοῦ φόνου, καταδικάζεται· ὁ δὲ ἑκούσιος, ἀπὸ μόνης προθέσεως· κἂν γὰρ μὴ φονεύσῃ, τιμωρεῖται ὡς φονεὺς διὰ μόνην τὴν πρόθεσιν*», βλ. πλείω κατωτέρω § 100.

2. Ἡ μοναδικὴ ἐν τῷ κανονικῷ ποινικῷ νόμῳ ἀναφερομένη περίπτωσις ἀδική-

ββ. Τὸ ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** ἀποτελεῖ τὴν μορφὴν τοῦ *ἐξ ἀμελείας* διαπραττομένου κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς *ἀμελείας* εἶναι ἡ παρὰ τῷ *συνειδότι* δράστῃ ἔλλειψις τῆς *ὀφειλομένης* καὶ *δυναμένης* νὰ καταβληθῇ ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς, ὡς ἐκ τῆς μὴ καταβολῆς τῆς ὁποίας ἐπῆλθε τὸ ἕνεκα τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως τοῦ δράστου ἐπιτευχθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

Ὡς ἐκ τῆς ἐν τῷ ὅρῳ *ὁ συνειδὼς*[2] ἐμπεριεχομένης εὐρύτητος, δύναται ἐπιτρεπτῶς νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ ἔννοια τῆς *ἀμελείας* κατά τε τὸ πνεῦμα, τὰς διακρίσεις καὶ τοὺς περὶ ταύτης συστατικοὺς ὁρισμοὺς τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου[3], ἰδίᾳ διὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, τηρουμένων βεβαίως ἀείποτε, ὁσάκις ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἀμελείας διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός, τῶν ἐπιβεβλημένων ἐπιφυλάξεων ὅπου δὲν προβάλλει σαφῶς πνεῦμα συμπολιτεύσεως μεταξὺ κανονικοῦ καὶ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ᾽ ἀκρίβειαν λειτουργίαν

ματος ἐξ ἀμελείας τελουμένου, περὶ ἧς ὁ καν. ΚΕ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 68), ἐφ᾽ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 100.

1. Βλ. εἰδικώτερον Ἰω. Ζησιάδου, Τὸ ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα, σελ. 5 ἑπ., 1950.

2. Ὁ ***συνειδὼς*** δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸν ***συνεγνωκότα*** [καν. ΟΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 230 - 231), ἐφ᾽ οὗ βλ. κατωτέρω § 45]. Τοῦτον ἀντιλαμβάνεται περίπου ὁ Μοναχὸς Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ΄ θ΄ (Σ.ϛ. 168) ἀποφαινόμενος: « *Συνειδότες δὲ εἰσὶν οἱ συμπράξαντες, οὐ μὴν οἱ ἔχοντες ἁπλῶς εἴδησιν καὶ κωλῦσαι μὴ δυνάμενοι* » [ὡς εἶναι οἱ συνεγνωκότες (Σ.ϛ. 445 - 446)], καὶ οἱ σχολιασταὶ τοῦ Πηδαλίου, σελ. 222 « ...*ὅσοι ἤξευραν τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ δὲν τὴν φανερώνουν* ***διὰ νὰ ἐμποδισθῇ***, *ἀλλὰ τὴν κρύπτουσιν, κατὰ τὸ παροιμιῶδες ἐκεῖνο τὸ λέγον ὁ δυνάμενος κωλῦσαι καὶ μὴ κωλύων, αὐτός ἐστιν ὁ ποιῶν* », πλὴν ἐν συγχύσει πρὸς τὸν ***συνεγνωκότα***. Εἰς τὴν αὐτὴν σύγχυσιν ὑποπίπτει καὶ ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι΄, σελ. 209 ἑπ.

3. Οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Ἕλληνος κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου (ἄρθρ. 28 Π.Κ.) ὁρίζεται ὅτι: « *Ἐξ ἀμελείας πράττει ὅστις ἕνεκεν ἐλλείψεως τῆς προσοχῆς ἣν ὤφειλεν ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ, εἴτε δὲν προεῖδε τὸ ἐκ τῆς πράξεώς του παραχθὲν ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, εἴτε προεῖδε μὲν τοῦτο ὡς δυνατὸν ἐπίστευσεν ὅμως, ὅτι δὲν θὰ ἐπήρχετο* », εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 209 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 125 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 88 ἑπ.

ἐν Ἑλλάδι τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς.

Συναφῶς τοῖς ἀνωτέρω:

ααα. Ἡ ἀμέλεια διακρίνεται εἰς: α) *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμέλειαν (negligentia) καὶ β) *ἐν συνειδήσει* ἀμέλειαν (luxuria, bewusste culpa).

α) Ἡ *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμέλεια ὑποδηλοῖ τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δράστης καθίσταται ὑπεύθυνος τοῦ ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως αὐτοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, διότι δυνάμενος καὶ ὀφείλων νὰ προβλέψῃ αὐτὸ δὲν κατέβαλε τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἢ προσοχὴν ἵνα προλάβῃ τὴν ἐπέλευσιν τούτου.

Ἡ *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμέλεια ἐκδήλως συμπληροῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ *παντελῶς ἀκουσίου*, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ὁ δράστης χαρακτηρίζεται ὑπαίτιος τοῦ *ἄκοντος* αὐτοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ *παντελῶς ἀκουσίου*, ὁ δράστης χαρακτηρίζεται ὑπαίτιος, διότι κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τῆς Θείας Προνοίας κατέστη ἄξιος νὰ γίνῃ ὑπεύθυνος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμελείας, ὁ δράστης χαρακτηρίζεται *ψυχικὸς αἴτιος* τοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, διότι ἐὰν ἤθελε καταβάλει τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν ἢ προσοχὴν θὰ ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ καὶ ἀποφύγῃ τὴν ἐπέλευσιν αὐτοῦ.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας, ἤτοι εἰς προβολὴν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος *παντελῶς ἀκουσίως* ἢ λόγῳ *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμελείας, χαρακτηρίζει τὸν δράστην ὑπαίτιον τοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος καὶ κολάζει αὐτὸν διὰ τῆς ἀπειλουμένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς[1].

1. Ὁ Βαλσαμὼν Ἀπόκρισις Κ΄ (Σ.Δ. 463 - 464) ἐρωτηθεὶς ἐπὶ ἀναλόγου περιστατικοῦ, ἤτοι « *Πῶς θὰ τιμωρηθῇ ὁ ἱερουργῶν ἐὰν ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου ἢ τοῦ ἁγίου δίσκου χυθῇ τι κατὰ γῆς;* » ἀπήντησεν ὅτι: « *Εἰ μὲν ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ συνέπεσε τὸ κακόν, σφοδροτέροις ἐπιτιμίοις καὶ ἀλειτουργησίᾳ θεραπευθήσεται· εἰ δὲ κατὰ δαιμονικὴν*

Ἐνῷ ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης εἰς τὴν περίπτωσιν διαπράξεως ἐγκλήματος *παντελῶς ἀκουσίως* (τὸ τυχαῖον, casus), δὲν ἀποδίδει τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὴν ὑπαιτιότητα τοῦ δράστου, καὶ εἰκότως δὲν κολάζει αὐτόν[1].

Ὅθεν, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὁσάκις ὑποκείμενον τοῦ ἐξ *ἄνευ συνειδήσεως* ἀμελείας διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ κοινοῦ ἐγκλήματος εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἡ ὑπαιτιότης τοῦ δράστου θὰ κριθῇ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

β) Ἡ *ἐν συνειδήσει ἀμέλεια* ὑποδηλοῖ τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δράστης καθίσταται ὑπεύθυνος τοῦ ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως αὐτοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, διότι προεῖδε μὲν τοῦτο ὡς δυνατόν, πλὴν ἐπίστευσεν, ἄλλως ἤλπισεν, ὅτι θὰ ἀπεφεύγετο[2].

Ἡ *ἐν συνειδήσει ἀμέλεια* παρουσιάζει κοινὸν γνώρισμα πρὸς τὸν *ἐνδεχόμενον δόλον* ἐν τῷ στοιχείῳ τῆς ὑπὸ τοῦ δράστου προβλέψεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος κατὰ τὸ μέτρον τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπελεύσεως αὐτοῦ. Διαφέρει ὅμως ἐκ τούτου ἐκδήλως, διότι ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ *ἐνδεχομένου δόλου* ὁ δράστης προβλέπει ὡς πιθανὴν τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος καὶ σπεύδει νὰ ἀποδεχθῇ τοῦτο, ἐνῷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς *ἐν συνειδήσει* ἀμελείας ὁ δράστης προβλέπει ὡσαύτως ὡς πιθανὴν τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ διακατέχεται ὑπὸ αἰσιοδοξίας, ἐμφορουμένης ἐκ πίστεως ἢ ἐλπίδος, ὅτι θὰ ἀποφύγῃ αὐτό[3].

συνδρομήν, μετριωτέρως πως κολασθήσεται. Καὶ τὸ ἀκούσιον γὰρ ἁμάρτημα, θεραπείας ἀξιοῦται κανονικῆς, ἵνα μὴ δόξῃ κερδαίνειν ὁ πονηρός, εὐμεθόδως ὑποσυλῶν τοῦ ἱερουργοῦντος τὸ ἀκατάπαυστον».

1. Κατ' ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 28 Π.Κ. **τυχαῖον** γεγονὸς ὑπάρχει, ὁσάκις ὁ δράστης καὶ τὴν προσήκουσαν καταβάλλων προσοχὴν δὲν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἐν οὐδεμιᾷ σχέσει τυγχάνον πρὸς τὴν συμπεριφορὰν αὐτοῦ· εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 211, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 89.

2. Βλ. Ἰω. Ζησιάδην, Τὸ ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα, σελ. 75 ἑπ.

3. Φέρ' εἰπεῖν πρεσβύτερος, ἔχων κανονικὴν ἄδειαν καὶ ἀκώλυτον τῆς ἱερωσύνης παρὰ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου πρὸς ἀποδημίαν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, καταφθάνων αὐτόθι ἐνεργεῖ τι τὸ ἱερατικὸν πρὶν ἢ τύχῃ τῆς δεούσης ἀδείας τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας, πιστεύων ὅτι θὰ λάβῃ αὐτὴν μεταγενεστέρως ὑπ' Αὐτοῦ, πρᾶγμα ὅπερ ὅμως δὲν ἐπιτυγχάνει. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διαπράττει ***ἐξ ἀμελείας ἐν συνειδήσει*** τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***καταφρονήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς***, περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 91.

Ἐπὶ τῆς *ἐν συνειδήσει* ἀμελείας δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι συντρέχει πλῆρες πνεῦμα συμπολιτεύσεως μεταξὺ κανονικοῦ καὶ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου[1].

βββ. Περιεχόμενον τοῦ κυρίου χαρακτηριστικοῦ γνωρίσματος τῆς ἀμελείας εἶναι ἡ παρὰ τῷ *συνειδότι* δράστῃ ἔλλειψις τῆς *ὀφειλομένης* καὶ *δυναμένης* νὰ καταβληθῇ ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς.

Ὅθεν, εἰδικώτερον ἐξετάζονται:

α) *Τὸ μέτρον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς καταβολὴν ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς.* Τοῦτο περιλαμβάνει δύο κριτήρια, ἅτινα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἔργῳ ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου συνεκτιμῶνται κοινῶς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. Ταῦτα εἶναι:

αα) Τὸ *ἀντικειμενικὸν* κριτήριον, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν εἰδικῶν περιστάσεων καὶ συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξεδηλώθη ἡ συμπεριφορὰ τοῦ δράστου κατὰ τὴν διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος ἐξ ἀμελείας καὶ ἀπαιτεῖ τὴν εἰδικὴν ἐξέτασιν περὶ τοῦ ἂν οὗτος κατέβαλε τὴν *ὀφειλομένην* ἐπιμέλειαν ἢ προσοχήν, ἣν ὑπὸ τὰς ἰδίας ἢ ἀναλόγους περιστάσεις ἔδει νὰ καταβάλῃ ὁ ἀπολύτως συνεπὴς πρὸς τὰς ἐπαγγελίας, τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ Κληρικὸς ἢ Μοναχός.

Ἡ ἔρευνα τοῦ *ἀντικειμενικοῦ* κριτηρίου ἀνάγεται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ *ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου* μεταξὺ συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ὡς αἰτίας, καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἐξ αὐτῆς καὶ ἕνεκα ταύτης ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος[2]. Γίνεται

---

1. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΙΓ' (Σ.Δ. 458), ἐρωτηθεὶς πῶς κολάζεται *«ὁ ἐμέσων μετὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν»* ἀποκρίνεται οὕτως: *«Εἰ γοῦν ἐξ ἀκρασίας ὠλίσθησεν εἰς τὸν ἔμετον ὁ τῶν θείων ἁγιασμάτων μεταλαβών, μετὰ σφοδροτέρων ἐπιτιμίων διορθωθήσεται· εἰ δὲ διὰ συμπεσόντος τυχαίως ἀῤῥωστήματος κάκωσιν, κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν μετριωτέρως ἐπιτιμηθήσεται· καὶ τοῦτο γὰρ* ***ἔργον ἐστὶν ἐγκαταλείψεως»***.

2. Κατὰ τὴν ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διδασκομένην ἑρμηνείαν περὶ τῶν

δὲ αὕτη, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς συνᾳδούσης πρὸς τὸν βασικὸν σκοπὸν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ εὐθέως συμπολιτευομένης πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας θεωρίας τῆς ***προσφόρου αἰτίας*** (causa adaequata)[1].

ββ) Τὸ *ὑποκειμενικὸν* κριτήριον, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν προσωπικῶν περιστάσεων καὶ ἱκανοτήτων τοῦ δράστου καὶ ἀπαιτεῖ τὴν εἰδικὴν ἐξέτασιν περὶ τοῦ ἂν οὗτος χρησιμοποιῶν αὐτὰς κατέβαλε τὴν ὡς ἐκ τούτων ἀναβλύζουσαν *δυνατὴν* καὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω *ἀντικειμενικῶς* ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν ἢ προσοχήν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἔρευνα τοῦ *ὑποκειμενικοῦ* κριτηρίου ἀνάγεται εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ἀφορωσῶν καὶ ἐπηρεαζουσῶν φυσιολογικῶς ἢ ἠθικῶς τὴν προσωπικότητα τοῦ δράστου περιστάσεων καὶ ἱκανοτήτων, ὡς εἶναι ἡ συγκίνησις, ὁ κάματος, ἡ βαρηκοΐα, ἡ μυωπία κ.ἄ.

Ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς καταβολὴν ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς ἀπαιτεῖ *κοινὴν* συνεκτίμησιν *ἀντικειμενικοῦ* τε καὶ *ὑποκειμενικοῦ* κριτηρίου.

Οὕτως, ἐφ' ὅσον ἐξηκριβώθη κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἐξετάσεως ὅτι ὁ δράστης *ἐπέδειξε* τὴν κατὰ τὸ *ἀντικειμενικὸν* κριτήριον ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν ἢ προσοχήν, δὲν συντρέχει εἰς βάρος αὐτοῦ θέμα ποινικῆς εὐθύνης διὰ διάπραξιν ἐξ ἀμελείας ἐγκλήματος.

Ἑτέρωθεν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ ἴδιον στάδιον ἐξετάσεως ἐξηκριβώθη τὸ ἀντίθετον, ἤτοι ὅτι ὁ δράστης *δὲν ἐπέδειξε* τὴν *ἀντικειμενικῶς* ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν ἢ προσοχήν, ἡ ἐξέτασις ἐπεκτείνεται περαιτέρω ἵνα ἐξακριβωθῇ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον συντρέχῃ περίπτωσις συνδρομῆς καὶ τοῦ *ὑποκειμενικοῦ* κριτηρίου, ἤτοι ἐν τίνι μέτρῳ ὁ δράστης βάσει τῶν προσωπικῶν περιστάσεων καὶ ἱκανοτήτων αὐτοῦ *ἠδύνατο* ἵνα ἀποφύγῃ τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ὁπότε μὴ συντρέχοντος καὶ τοῦ *ὑποκειμενικοῦ* κριτηρίου, λειτουργοῦντος κατὰ ταῦτα *εἰς ὄφελος* καὶ οὐχὶ *εἰς βάρος* τοῦ κατηγορουμένου, τίκτεται εἰς βάρος τοῦ δράστου θέμα ποινικῆς εὐθύνης διὰ διάπραξιν ἐξ ἀμελείας ἐγκλήματος[1].

στοιχείων τοῦ *ἀντικειμενικοῦ* κριτηρίου (κατ' ἄρθρον 28 Π.Κ.) « ***ὀφειλομένη νὰ καταβληθῇ προσοχὴ*** » νοεῖται ἐκείνη τὴν ὁποίαν « ***συνήθως καταβάλλει ὁ μέσης συνέσεως καὶ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος, ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἢ παρομοίας περιστάσεις εὑρισκόμενος*** »· βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 211 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 126 ἑπ.

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω σελ. 126 - 128.

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ προκείμενον στάδιον τῆς ἐρεύνης θέλει ἐξακριβωθῇ ὅτι τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν *ἐξ ἀποκλειστικῆς* ἀμελείας τοῦ παθόντος, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὁ δράστης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προβλέψῃ τὴν ἐπέλευσιν τούτου, δὲν καταγιγνώσκεται ἀμέλεια εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ[2]. Ἀντιθέτως, ἡ τυχὸν *συντρέχουσα* ἀμέλεια τοῦ παθόντος δὲν δίδει δικαίωμα εἰς ἀναίρεσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου ἐπὶ διαπράξει ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐδιδάχθη, περιοριζόμενος εἰς ἀπόδοσιν εὐθύνης παρὰ τῷ *συνειδότι* δράστῃ, ὀφειλομένης λόγῳ διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος *ἐξ ἀμελείας* ***(ἀκουσίῳ ἐγγύς)***, δὲν παρέχει ἐν τούτοις καὶ τὴν σαφῆ ἔνοιαν, ὡς καὶ τὴν ἀνάλογον ἔκτασιν, τῆς *ὀφειλομένης* καὶ *δυναμένης* νὰ καταβληθῇ ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς.

Εἰδικώτερον δέ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέτρον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς καταβολὴν τοιαύτης ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς, καὶ δὴ κατὰ τὴν προσπάθειαν πρὸς διαπίστωσιν τῆς συνδρομῆς τῶν περὶ τούτου κριτηρίων, *ἀντικειμενικοῦ* καὶ *ὑποκειμενικοῦ*, οὐδέν τι διαλαμβάνει, καταλείπων τὸ καθῆκον τῆς ὅλης καθ' αὐτὸ ἐκτιμήσεως εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ἐπισκοπικῆς διακρί-

1. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 212 (καὶ τὴν αὐτόθι ἐπικαλουμένην πλουσίαν Νομολογίαν).

2. Α.Π. 31/1956, Ποιν. Χρ., τ. Ζ', 151, ἴδε καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 132, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 91 ἑπ.

3. Α.Π. 379/1954, Ποιν. Χρ., τ. Ε', 88, ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 445[4].

σεως[1], ἐν ἐπιτρεπτῇ χρήσει τῆς ἐν τῷ ὅρῳ *ὁ συνειδὼς* ἐμπεριεχομένης εὐρύτητος.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον θὰ ἰσχύσῃ ἐπὶ τοῦ θέματος ἡ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου χρησιμοποιουμένη μέθοδος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου τῆς κοινῆς συνεκτιμήσεως *ἀντικειμενικοῦ* καὶ *ὑποκειμενικοῦ* κριτηρίου, ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον ἐπιφύλαξιν τῆς διατηρήσεως καὶ νομίμου χρήσεως ὅλων τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἰσαγομένων ὅρων ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ἐφ' ὅσον ἀείποτε προβάλλει ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἀμελείας διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος Κληρικὸς ἢ Μοναχός.

Τοῦτο, τονίζεται ἐν προκειμένῳ ὅλως ἰδιαιτέρως τόσον διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ *ἀντικειμενικοῦ* κριτηρίου, ἰδίᾳ ὁσάκις ὁ δράστης προβάλλει ἐπιδειξάμενος τὴν κατὰ τὴν συνδρομὴν τούτου ἀπαιτουμένην πρὸς καταβολὴν ἐπιμέλειαν ἢ προσοχήν, ὁπότε κατὰ τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην, δὲν συντρέχει εἰς βάρος αὐτοῦ θέμα ποινικῆς εὐθύνης διὰ διάπραξιν ἐξ ἀμελείας ἐγκλήματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ *δυνατοῦ* ἐπελεύσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος *ἐξ ἀποκλειστικῆς* ἀμελείας τοῦ παθόντος, ὁπότε πάλιν κατὰ τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην δὲν καταγιγνώσκεται τοιαύτη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ δράστου.

Ἡ προβολὴ τοῦ ἰσχυροῦ παράγοντος τοῦ *παντελῶς ἀκουσίου,* ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἀποδίδεται πάντοτε ποινικὴ εὐθύνη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ δράστου εἰς περίπτωσιν διαπράξεως ὑπ' αὐτοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης, ὑψοῦται ***ἀντίθετος*** ἐκδήλως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὑπαγορευόμενα, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, περί τε τὴν ἐκτίμησιν τοῦ *ἀντικειμενικοῦ* κριτηρίου καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ *δυνατοῦ* ἐπελεύσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος *ἐξ ἀποκλειστικῆς* ἀμελείας τοῦ παθόντος.

Ὡς ἐκ τούτου, κατὰ τὴν εἰδικὴν ἐφ' ἑκάστης περιπτώσεως ἐξέ-

1. Ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνος**, Ἀπόκρισιν ΙΓ' (Σ.Δ. 458) « ...*κατὰ τὴν ἐπισκοπικὴν διάκρισιν ἐπιτιμηθήσεται* ».

τασιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν περιστάσεων καὶ συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὑρέθη Κληρικὸς ἢ Μοναχὸς ἵνα ὑποπέσῃ εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ κοινοῦ ἐγκλήματος, πράττων ἢ παραλείπων ἐξ ἀμελείας, θὰ κριθῇ οὗτος ἀναλόγως κατὰ τὴν Ἐπισκοπικὴν διάκρισιν[1], κατ' ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας.

Ὄντως, ἡ θεμελιώδης κανονικὴ προσταγὴ αὕτη διευκολύνει εἰς τὴν ἄρσιν τῶν ἐν προκειμένῳ ἀνακυπτουσῶν δυσχερειῶν, ἐπιτρέπουσα ὡς ἐκ τῆς ὑφῆς τοῦ περιεχομένου τῶν διεπόντων ταύτην κανόνων καὶ ὁρισμῶν, ἰδιαίτατα δὲ τῆς χρήσεως τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας***[2], εἰς ἀνάλογον ἐφαρμογὴν καὶ κατὰ συνδυασμὸν κανονικῶς ἐπιτρεπόμενον τῶν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν ἰσχυόντων ὁρισμῶν καὶ ἐπιτασσομένων ὑπαγορεύσεων, ἐπὶ ἀποκλειστικῷ σκοπῷ ἀνευρέσεως τῆς ἀληθείας καὶ κολασμοῦ τοῦ δράστου συμφώνως πρὸς τοὺς βασικοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας.

β) *Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς καταβολὴν ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς.* Τοῦτο περιλαμβάνει δύο βασικὰς προϋποθέσεις, αἵτινες ἀναφερόμεναι ὡσαύτως εἰς τὴν ἔργῳ ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ὑπαγορεύουσι τὸν κανόνα ὅτι ἡ ἀπὸ μέρους αὐτοῦ ἀπαιτουμένη πρὸς καταβολὴν ἐπιμέλεια ἢ προσοχὴ δέον νὰ ἀναφέρηται εἰς συγκεκριμένον ἀποτέλεσμα, ὅπερ συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Αὗται εἶναι:

αα) Ἡ προϋπόθεσις, ἥτις ὑπαγορεύει ὅτι ὁ ἐξ ἀμελείας πράττων ἢ παραλείπων δέον νὰ προβάλῃ ὡς δυνάμενος νὰ προβλέψῃ ἢ ἔχων προβλέψει τὴν ἐπέλευσιν οὐχὶ οἱουδήποτε ἐγκληματικοῦ ἀπο-

1. Κατ' ἐπιτακτικὴν ἰδιαιτέρως ἀνάγκην, διότι ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἐκτὸς τῆς διατάξεως τοῦ καν. ΚΕ' **Ἀγκύρας** (Σ.Γ. 68), οὐδαμοῦ ὁρίζει οὔτε τίνα εἰσὶ τὰ κανονικὰ ἀδικήματα, ὅσα διαπράττονται ἐξ ἀμελείας, οὔτε πῶς κολάζεται τὸ ἐξ ἀμελείας ἐκπηγάζον κανονικὸν ἀδίκημα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην, ὅστις ἐν τῷ Εἰδικῷ Μέρει τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος σαφῶς ἐκφράζεται ἐπὶ τοῦ θέματος· περὶ τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ τῆς ἀμελείας κατὰ τὸν Π.Κ. βλ. εἰδικώτερον **Νικ. Χωραφᾶν,** Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 214 - 215.

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 77 ἑπ.

τελέσματος, ἀλλ' ἐκείνου ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ συγκεκριμένον καὶ ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** διαπραχθὲν κανονικὸν ἀδίκημα.

Ἐφ' ὅσον ὁ δράστης ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ ἢ προέβλεψεν ἀποτέλεσμα ἧττονος ποινικῆς σημασίας τοῦ ἐπελθόντος, εὐθύνεται δι' ἐπίδειξιν ἀμελείας μόνον δι' ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ ἢ προέβλεψε καὶ οὐχὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπελθὸν βαρύτερον. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν τίκτεται εἰς βάρος τοῦ δράστου ποινικὴ εὐθύνη ἐξ ἀμελείας[1].

ββ) Ἡ προϋπόθεσις, ἥτις ὑπαγορεύει ὅτι ὁ ἐξ ἀμελείας πράττων ἢ παραλείπων δέον νὰ προβάλῃ ὡς δυνάμενος νὰ προβλέψῃ ἢ ἔχων προβλέψει τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ἂν ἐξεδήλωσεν ἔργῳ ἄδικον συμπεριφορὰν βάσει ἐκ προοιμίων ἀπηγορευμένης ἐνεργείας (versari in re illicita).

Ἐφ' ὅσον ὁ δράστης ἐξεδήλωσεν ἄδικον συμπεριφορὰν μόνον βάσει ἐκ προοιμίων ἀπηγορευμένης ἐνεργείας, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπελεύσεως ὡρισμένου ἀποτελέσματος, δὲν ὑπέχει ποινικὴν εὐθύνην ἐξ ἀμελείας, ἐφ' ὅσον δὲν προβάλλει παρὰ τούτῳ ἔλλειψις τῆς ὀφειλομένης ἐπιμελείας ἢ προσοχῆς, ὡς ἐκ τῆς μὴ καταβολῆς τῆς ὁποίας ἐπῆλθε τὸ ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα[2].

---

1. Φέρ' εἰπεῖν Κληρικός, εὐλογήσας μυστήριον γάμου, συμπαρακάθηται ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν γαμήλιον ἑορτήν. Κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης πίει οἶνον ἀφθόνως, ἀκολούθως μεθύσκεται καὶ ἐκτρέπεται εἰς βαθμὸν ***ἀνεπίτρεπτον*** καὶ δημιουργήσαντα ***σκάνδαλον***. Ἡ ἀμέλεια τούτου δύναται νὰ καταλογισθῇ μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἀπηγορευμένης μέθης, ἐὰν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ ὡς συνέπειαν τῆς κολασίμου ἐνεργείας του μόνον τὸ παράπτωμα τοῦτο [βλ. ΜΒ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 58)]. Τὸ ἐπελθὸν βαρύτερον, ἤτοι τοῦ ***σκανδάλου***, δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν δράστην Κληρικόν, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ οὔτε προέβλεψε τοῦτο ὡς ἐπελευσόμενον.

2. Φέρ' εἰπεῖν Κληρικός, γνωρίζων ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ συλλειτουργήσῃ μετὰ καθῃρημένου Κληρικοῦ [ΙΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 15)] καὶ φωραθεὶς τοῦτο πράξας μετὰ τοιούτου, περὶ οὗ εἶχε πληροφορίας ὅτι τυγχάνει καθῃρημένος οὐχὶ ὅμως καὶ ἀποδείξεις, διὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ὑπαίτιος διαπράξεως ἐξ ἀμελείας τοῦ περὶ τούτου στοιχειοθετουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, δέον νὰ προβάλῃ ἔργῳ ὅτι πρὶν ἢ μετὰ τοῦ καθῃρημένου συλλειτουργήσῃ δὲν κατέβαλεν ἐκ προοιμίων τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν ἵνα λάβῃ τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ τοῦ καθῃρημένου τούτου.

Β'. Τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν.

§ 34. Ἡ ἄδικος καὶ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορὰ πληροῖ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ ὁλοκληρωτικῶς, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὑπαιτίως πράξαντος ἢ παραλείψαντος ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν δράστου συντρέχει καὶ τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*[1].

Ἐν τῷ ὅρῳ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* νοεῖται ἡ συνδρομὴ ὅλων τῶν ἐκ τοῦ νόμου ὁριζομένων προϋποθέσεων, αἵτινες συντρέχουσαι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὑπαιτίως πράξαντος ἢ παραλείψαντος ἱκανοῦ πρὸς καταλογισμὸν δράστου συνεπάγονται τὴν ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως ἐκπηγάζουσαν κρίσιν περὶ *ἀποδοκιμασίας* αὐτοῦ, ἐν ἐπαλλήλῳ συνεπείᾳ νὰ χαρακτηρισθῇ οὗτος *ποινικῶς ἀξιόμεμπτος* καὶ ἀκολούθως ὑποστῇ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπειλουμένην πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινήν, διότι ὑπαίτιος ἐγένετο διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ὁ δράστης χαρακτηρίζεται πάντοτε *ποινικῶς ἀξιόμεμπτος* καὶ ὑφίσταται τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπειλουμένην ποινήν, ἐφ' ὅσον πέρα τῆς συνδρομῆς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τῶν ὅρων καὶ προϋποθέσεων, ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων ἐπιτάσσεται ἡ *ἀποδοκιμασία* τούτου δι' ἐπίδειξιν συμπεριφορᾶς συνιστώσης τήν τε ἀντικειμενικὴν καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, δὲν συντρέχουσι περαιτέρω ἀκόμη καὶ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, οἵτινες κατὰ τὰ συνιστῶντα ἕκαστον τούτων ὅλως ἰδιαίτερα περιστατικὰ ***ἀποκλείουσιν*** ἢ ***ἐξαλείφουσι*** τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*.

Ἡ ἔλλειψις τοῦ *ἀξιοποίνου αἰτιατοῦ*, συνιστῶσα καθ' ἑαυτὸ προβολὴν κωλυμάτων τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, ***ἀποκλείει*** ἢ ***ἐξαλείφει*** τὴν συνδρομὴν τῶν θετικῶν προϋποθέσεων πρὸς ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

---

1. Ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ διδασκαλία, γινομένη βάσει τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν ὅρων οὓς τίθησιν ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ***ἀποκλίνει*** τῆς ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ ἀναλόγου τοιαύτης, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 305 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 134 ἑπ.

§ 35. Οἱ λόγοι, οἵτινες συντρέχοντες **ἀποκλείουσι** τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* εἶναι οἱ ἑξῆς:

I. Ἡ ἀκαταμάχητος σωματικὴ βία (vis absoluta).

Ἐν τῷ ὅρῳ *ἀκαταμάχητος σωματικὴ βία* νοεῖται ἡ πραγματικὴ κατάστασις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον ὑφίσταται ἐφ' ἑαυτοῦ, κατ' ἐπιβολὴν ἐκ μέρους ἄλλου δυναμικῶς ὑπερτέρου, ψυχικὴν πίεσιν ἢ σωματικὴν βάσανον ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχυράν, ὥστε πᾶσα καὶ δι' ὅλων τῶν δυνάμεων γινομένη ἀντίστασις, μέχρι δοκιμασίας μαρτυρίου ἀφικνουμένη, ἀποβαίνει ἀνθρωπίνως ἀτελέσφορος παντελῶς[1].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τὸ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως ἐξαφανίζεται τελείως καὶ τὸ κατὰ συνείδησιν δυνατὸν τῆς κινήσεως τοῦ σώματος ἐκμηδενίζεται ὅλως. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ***ἑκουσίου*** τῆς συμπεριφορᾶς ἐξουδετεροῦται ὁλοκληρωτικῶς[2].

Ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας* δὲν συνεπάγεται εἰς βάρος τοῦ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο πράττοντος ἢ παραλείποντος κρίσιν ἀποδοκιμασίας διὰ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως.

---

1. Καν. Γ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24) « *Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βοῶντάς τε, ὅτι εἰσὶ Χριστιανοί, καὶ περισχισθέντας, ἤ τι εἰς τὰς χεῖρας* ***πρὸς βίαν ἐμβαλλόντων*** *τῶν βιαζομένων, ἢ βρῶμά τι* ***πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους,*** *ὁμολογοῦντας δὲ διόλου ὅτι εἰσὶ Χριστιανοί, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος ἀεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους,* ***ὡς ἔξω ἁμαρτήματος ὄντας,*** *τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι* ». Ἴδε καὶ καν. ΙΔ' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 41 - 42).

2. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, καν. Α' (Σ.Δ. 45 - 46) « *Καὶ τὸ τὰς αἰχμαλώτους γυναῖκας διαφθαρῆναι, ἐξυβριζόντων τῶν βαρβάρων εἰς τὰ σώματα αὐτῶν... εἰ μέν τοι τις ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνῃ ζήσασα, καὶ καθαρόν, καὶ ἔξω πάσης ὑπονοίας ἐπιδεδειγμένη βίον τὸν πρότερον, νῦν περιπέπτωκεν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης ὕβρει, ἔχομεν παράδειγμα τὸ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ* (ΚΒ', 26 - 28) *τὸ ἐπὶ τῇ νεάνιδι, ἣν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρεν ἄνθρωπος, καὶ βιασάμενος αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς· τῇ νεάνιδι, φησίν, οὐ ποιήσετε οὐδέν· οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανάτου... ἐβόησεν ἡ νεᾶνις καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ* », Μ. Βασιλείου, καν. ΜΘ' (Σ.Δ. 202) « *...ὥστε καὶ ἡ δούλη, εἰ ἐβιάσθη παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου, ἀνεύθυνος ἐστίν* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 202), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 203) « *Φθορὰ κατηναγκασμένη, ἀνεύθυνος* ».

Οὔτε ἐπιφέρει μολυσμὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διότι ἱκανῶς ἐδοκιμάσθη αὕτη ἐκ τοῦ λαβόντος χώραν μαρτυρίου. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἀποκλείεται[1].

Ἀντιθέτως, ἡ ἄσκησις ἐπὶ τοῦ προσώπου *ἁπλῆς ἀνωτέρας βίας* (vis maior), περιλαμβανούσης ἐν ἑαυτῇ πάσης φύσεως, ἀπὸ τοιαύτης θανατώσεως μέχρι βαρείας κακώσεως, ***ἀπειλήν,*** ἀπευθυνομένην κατά τε αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀπειλουμένου ἢ συγγενοῦς τινος αὐτῷ ἢ καὶ κατὰ τῆς περιουσίας ἀμφοτέρων ἀκόμη[2], οὐδεμίαν ἀσκεῖ καθ' ἑαυτὸ δύναμιν ἢ ἐπιρροὴν πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ *ἀξιοποίνου αἰτιατοῦ*[3].

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἰσχύει ἔτι μεῖζον διὰ τὸν Κληρικὸν καὶ τὸν Μοναχόν, οἵτινες ὄντες ἐπιβεβαρημένοι ἐκ τῶν ἱερῶν ἐπαγγελιῶν, καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν[4], κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν

---

1. Ἐν τούτοις, εἰς περίπτωσιν βιασμοῦ διακονίσσης λόγῳ ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας,*** ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 203) χαρακτηριστικῶς ἀποφαίνεται « *Ὥσπερ ἡ κατὰ βίαν φθαρεῖσα, ἐὰν ἦν διακόνισσα, ἐπιτιμίῳ μὲν οὐχ ὑποπεσεῖται, διακονικὸν δέ τι οὐκ ἐνεργήσει,* ***διὰ τὸ παραχωρήσει Θεοῦ ἐμπεσεῖν αὐτὴν εἰς κακόν,*** *ἀφαιρούμενον ἐξ αὐτῆς τὴν διακονικὴν ἀξίαν* ».

2. Καν. ς' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 33) « *Περὶ τῶν ἀπειλῇ μόνον εἰξάντων κολάσεων, καὶ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ θυσάντων, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοησάντων, μηδὲ ἐπιστρεψάντων, νῦν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου προσελθόντων, καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων, ἔδοξεν... ὑποπεσεῖν τρία ἔτη, καὶ μετὰ ἄλλα δύο ἔτη κοινωνῆσαι, χωρὶς προσφορᾶς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν εἰς τὸν τέλειον, ὥστε τὴν πᾶσαν ἑξαετίαν πληρῶσαι* ». Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 35) « *Οἱ μὴ ὑπενεγκόντες βάσανα, ἀλλ' ὑπὸ μόνης ἀπειλῆς πτοηθέντες, καὶ θύσαντες,... μετὰ τὸ πληρῶσαι τὴν πᾶσαν ἑξαετίαν, ἐλεύσονται ἐπὶ τὸ τέλος* ».

3. Καν. Α' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45) περὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ βαρβάρων καὶ βίᾳ θυσάντων εἰς τὰ εἴδωλα, ὡς καὶ περὶ τῶν ὑπὸ ἰδίας συνθήκας εὑρεθεισῶν ἐγγάμων γυναικῶν καὶ βιασθεισῶν, αἵτινες δέον νὰ ἐλέγχωνται διὰ τὸν πρότερον βίον αὐτῶν πρὶν κριθῶσι: « *...δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις, ὕποπτος καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ οὐ προχείρως δεῖ τὰς τοιαύτας κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν* »· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 46 - 47), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 48) « *Οὐδὲ εἷς ἐκ τούτων ἀνεπιτίμητος ἔσται* », καν. ΚΑ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429) κολάζοντα ***διαφόρως,*** μετ' ἔλεγχον τοῦ πρότερον βίου, τὴν ὑπὸ βαρβάρων ἢ ἀτάκτων ***ἀκουσίως*** βιασθεῖσαν Μονάστριαν.

4. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ΞΒ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 80) « *Εἴ τις Κληρικός, διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ, ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιρείσθω· μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80) « *Εἰ καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος συγγνώμης ἀξιοῖ τὸν διὰ φόβον, ἢ βίαν, καταθέμενον ποιῆσαι τόδε τι, ἀλλ' ὁ τῆς Ἐκκλησίας νόμος, ὁμολογητὰς τῆς πίστεως θέλει, πάντας εἶναι τοὺς ὀρθοδόξους* ».

συγχωροῦνται ὁσάκις ***ἀπειλούμενοι*** ἐκ λόγων *ἁπλῆς ἀνωτέρας βίας*, ὡς εἶναι λ.χ. ὁ κίνδυνος τῆς ἰδίας ζωῆς, ὁ φόβος κ.ἄ., ὑποπέσωσιν εἰς κανονικὸν ἀδίκημα[1].

Ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ καθεστὼς *ἁπλῆς ἀνωτέρας βίας* συνεπάγεται εἰς βάρος τοῦ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο πράττοντος ἢ παραλείποντος κρίσιν ἀποδοκιμασίας διὰ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. Ἐπιφέρει δὲ παραλλήλως ἄφευκτον μολυσμὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* δὲν ἀποκλείεται.

II. Ἡ νομικὴ πλάνη (ἡ πλάνη περὶ τὸ δίκαιον, error iuris).

Ἐν τῷ ὅρῳ *νομικὴ πλάνη* νοεῖται, ἡ ἄγνοια ἢ ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις τοῦ ἀξιοποίνου ἢ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς[2].

Εἰδικώτερον:

α. Ἄγνοια τῶν ἐπιταγῶν τοῦ θείου Λόγου καὶ τῶν βάσει τούτου ἐκδεδομένων διατάξεων κανόνων δικαίου, οἵτινες τίθενται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, οὔτε νοητὴ εἶναι, οὔτε δύναται καθ' ἑαυτὴν ἐξεταζομένη νὰ ἀποτελέσῃ θέμα, ἐπιτρέπον τὴν παροχὴν συγγνώμης εἰς πάντα ἐπικαλούμενον ταύτην χάριν σωτηρίας ἑαυτοῦ.

Ἀντιθέτως, ἐπιτάσσεται ἡ συνειδητὴ γνῶσις τῶν χάριν διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως τεθειμένων ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἱερῶν ἐπιταγῶν καὶ

---

1. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ὅρος οὗτος ***οὐδεμίαν*** παρουσιάζει ὁμοιομορφίαν πρὸς τὸν παρέχοντα λόγον συγγνώμης τῷ δράστῃ ***διὰ τὸ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος*** ἀνάλογον τοιοῦτον τῆς ***ψυχικῆς πιέσεως*** ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, περὶ οὗ καὶ τὸ ἄρθρ. 32 Π.Κ., ἐφ' οὗ βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 224 ἑπ.

2. Εἰδικώτερον βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἡ πλάνη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1944, Τηλ. Φιλιππίδου, Περὶ τῆς νομικῆς πλάνης ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, Ποιν. Χρ., τ. Δ', σελ. 325 ἑπ., 1954, G. Magakis, Das Unrechtsbewusstsein in der strafrechtlichen Schuldlehre, 1954, R. Maurach, Deutsches Strafrecht, Allg. Teil, σελ. 400 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 222 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 119, 120 ἑπ.

ἀπαγορεύσεων, ὑπαγορευομένων ἐν ὑποχρεωτικῇ συνεπείᾳ πρός τε τὴν θείαν[1] καὶ τὴν ἀποστολικὴν[2] περὶ τούτων ἀπαράγραπτον ἐντολήν.

«*Καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δηλονότι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένοντα, ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησίν. Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔϛι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔϛιν ἀφελεῖν*»[3].

Ἡ θεμελιώδους περιεχομένου ἀρχὴ αὕτη, ἰσχύει ἔτι μεῖζον διὰ τὸν Κληρικὸν καὶ τὸν Μοναχόν, οἵτινες βαθεῖαν ὑποχρεωμένοι ὄντες νὰ ἔχωσι γνῶσίν τε καὶ ἐπίγνωσιν τῶν πάσης φύσεως ἱερῶν ἐπαγγελιῶν, καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεών των, κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοῶσι τήν τε ὕπαρξιν καὶ τὸ νόημα τῶν κανονικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας ἢ νὰ πλανῶνται ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ γράμμα τῶν ἐκ τούτων ἀναβλυζουσῶν ἐπιταγῶν ἢ ἀπαγορεύσεων καὶ ἀπειλουμένων πάσης φύσεως κυρώσεων[4].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἔνθα αἱ σχέσεις τῶν δύο ἐξουσιῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας διέπονται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συστήματος τῆς *νόμῳ κρατούσης πολιτείας*, ἡ περὶ ἧς ἄνω ἀρχή, ὅσον εἰδικώτερον ἀφορᾷ τόν τε Κληρικὸν καὶ τὸν Μοναχόν, ἀνάλογον ἔχει ἔκτασιν καὶ ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως πολιτειακῶν διατάξεων, ἰδιαιτέρως δὲ τῶν διατάξεων κανόνων δικαίου ποινικοῦ περιεχομένου, αἵτινες τίθενται ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικοῦ χαρακτῆρος ἐν Ἑλλάδι ἔργου

---

1. Ἔξοδ. Κ', Λευΐτ ΙΘ', Δευτερ. ΙΒ', 32, Ματθ. Ε', 17 - 19, Ζ', 21 - 22, ΙΘ', 18, ΚΔ', 14, 35 - 36 «*Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι*», Μάρκ. Α', 44, Ζ', 10, Λουκᾶ, Β', 22, Δ', 21 - 22, ΙϚ', 17 - 18 «*Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πέσεῖν*», Ἰωάνν. Α', 17 - 18 «*Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο*», Ε', 30 - 31, 46 - 47, Ζ', 19 - 20, 24, Η', 5 - 6, 17 - 19.

2. Ρωμ. Β', 12 - 14 «*Καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται· οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται*», Ζ', 22 - 24, Γαλ. Γ', 23 - 24 «*Ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν*».

3. Καν. Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 556), ἴδε καὶ καν. Α' Καρχηδόνος (Σ.Γ. 2) «*Τὴν στεῤῥότητα τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κανόνος κρατεῖν*».

4. «*Ὁ νόμον ἀγνοήσας, οὐ συγγινώσκεται*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 495).

τῆς διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως[1].

Ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος, ὑπὸ καθεστὼς *νομικῆς πλάνης*, ἀναγόμενον περὶ τὸ ἀξιόποινον τοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ὡς πρὸς τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* δὲν ἀποκλείεται[2].

β. Ὁ ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸν δράστης, ἐφ' ὅσον ***ἑκουσίως*** γίνεται ὑπαίτιος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι *ἐν γνώσει* πράττει ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείπει τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἔρχεται πάντοτε εἰς *ἐνεργὸν* ἀντίθεσιν πρὸς κανόνα δικαίου ἀφορῶντα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν.

Ἡ τοιαύτη *ἐνεργὸς* ἀντίθεσις τοῦ δράστου ἔναντι τοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ, δύναται, ἐν τούτοις, εἴς τινας περιστάσεις ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπιτρεπτῶς νὰ καλυφθῇ. Τοῦτο εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ συμβῇ, ἐφ' ὅσον ἔργῳ προβάλλουσιν ἐν συγκεκριμένῃ τινὶ περιπτώσει (in concreto) εἰδικαὶ συνθῆκαι, πείθουσαι ὅτι ὁ δράστης *ἐν γνώσει* ἐπιδεικνύων ἄδικον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας πραγματοῦται ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις κανονικοῦ ἀδικήματος, προκαλεῖ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως ὑπείκων εἰς λόγους καθιστῶντας ἀναγκαίως τὴν ὑπαιτιότητα αὐτοῦ ***ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὴν*** *(τὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτεῖνον)*[3], διότι ὑπολαμβάνει ***πεπλανημένως,*** ὅτι δικαιοῦται εἰς προβολὴν τοιαύτης συμπεριφορᾶς[4]:

1. Βλ. λ.χ. ἄρθρα 196, 342 § 1, 371 Π.Κ., 51, 52 Κ.Ν.Ε.Ε., 73 - 75 Κ.ΚΡ. κ.ἄ.

2. Οὕτω καὶ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ (ἄρθρ. 31 § 1 Π.Κ.).

3. Ἀριστοτέλης, Ἠθικ. Νικομ. Γ', α' 25 - 30 *«Τὰ γὰρ αἴσχισθ' ὑπομεῖναι ἐπὶ μηδενὶ καλῷ ἢ μετρίῳ φαύλου. Ἐπ' ἐνίοις δ' ἔπαινος μὲν οὐ γίνεται, συγγνώμη δ', ὅταν διὰ τοιαῦτα πράξῃ τις ἃ μὴ δεῖ,* ***ἃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι»***.

4. Ἡ ἐξ ***ἑδραίας πεποιθήσεως*** πηγάζουσα ἄδικος καὶ νομοτυπικὴ συμπεριφορά, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ δράστου ὅτι ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ αὐτοῦ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ δίκαιον· κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 119, 123.

αα. Τελῶν *ἐν ἀγνοίᾳ* περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐπιχειρουμένη πρᾶξις ἢ παράλειψις αὐτοῦ εἶναι ἄδικος[1], ἢ

ββ. Τελῶν ἐν *ἑδραίᾳ πίστει* περὶ τοῦ ὅτι τὰ γνωστὰ εἰς αὐτὸν περιστατικὰ κατὰ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἀποτελοῦσι λόγον ἀποκλείοντα τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς[2].

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν συνθηκῶν τούτων εὑρεθεὶς ὁ δράστης κατὰ τὸν χρόνον ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, θεωρεῖται ὅτι περιέρχεται εἰς κατάστασιν συνειδήσεως τοιαύτην, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας καθίσταται *ἀνθρωπίνως ἀδύνατον* νὰ ἀναμένηται ἐκ μέρους τούτου ἡ ἐπίδειξις τῆς ὀφειλομένης συμμορφώσεως πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐν ἐπαλλήλῳ ἀποτελέσματι νὰ καθίσταται *ἀργὴ* πᾶσα νομικὴ καὶ κανονικὴ ἀξίωσις, ἐπιτάσσουσα ἐκδήλωσιν συμπεριφορᾶς ἀπολύτως συμφώνου πρὸς τὰς ἰδίας ταύτας ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις[3].

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ μὴ συμμόρφωσις τοῦ δράστου πρὸς τὰς ἐπιταγὰς ἢ ἀπαγορεύσεις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, καθίσταται *συγγνωστή*, διότι συντρέχει ὁ παράγων τῆς *νομικῆς πλάνης*, ἑδραζόμενος εἰς τὸ *ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος*[4] αὐτοῦ.

1. Ὁ ὅρος ***ἄγνοια*** περιλαμβάνει οὐ μόνον τὴν περίπτωσιν τοῦ περὶ ταύτης γεγονότος, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δράστης ***δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ*** τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ· ἴδε καὶ Α.Π. 368/1954 καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης εἰσήγησιν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου Κωνστ. Κόλια, Ποιν. Χρ., τ. Ε', σελ. 39 ἑπ.

2. Φέρ' εἰπεῖν ὁσάκις ὁ δράστης εὑρεθεὶς ἐνώπιον συγκρούσεως καθηκόντων ἐκπληροῖ ἐκ τούτων τὸ ἕν, πεποιθὼς ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερον, ἐνῷ ὄντως δεσμευτικὸν νομικῶς in concreto ἦτο τὸ μὴ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπληρωθὲν ἕτερον· ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 22, σελ. 151 - 152.

3. Ἡ τοιαύτη ἀρχή, ἀποτελοῦσα ἀπαύγασμα διδασκαλίας τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, ἰσχύουσα ἐν Ἑλλάδι (ἄρθρ. 31 § 2 Π.Κ.), κρατεῖ ὁμοιομόρφως καὶ εἰς τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ***συμπολιτευομένη*** πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ καὶ ***ἀναγκαία*** διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ' ἀκρίβειαν λειτουργίαν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ὁσάκις ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος προβάλλει Κληρικὸς ἢ Μοναχός.

4. Τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ***ἀνθρωπίνως μὴ φευκτοῦ τῆς ὑπαιτιότητος*** πραγματεύεται ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 221 - 222, 240 - 243, ἀποκρούουσι δὲ οἱ Ἰω. Ζησιάδης, L'éxabilité, comme élement

Ἡ *νομικὴ πλάνη,* ᾧδε συντρέχουσα, δὲν ἀποκλείει τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν,* διότι ὁ παράγων τοῦ ***ἑκουσίου*** ὑπάρχει πάντοτε, παραμένων ἄθικτος. Ἀλλ' εἰσχωρεῖ ὡς λόγος *ἀνθρωπίνως μὴ φευκτῆς ὑπαιτιότητος,* παρέχων τὸ δικαίωμα ἵνα ὡς ἐκ τούτου χαρακτηρισθῇ ὁ δράστης *συγγνωστός*[1].

γ. Ὁ ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸν δράστης, ἐφ' ὅσον ***ἀκουσίως*** γίνεται ὑπαίτιος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι *δίχα προθέσεως* πράττει ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείπει τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἔρχεται πάντοτε εἰς *παθητικὴν* ἀντίθεσιν πρὸς κανόνα δικαίου ἀφορῶντα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν.

Ἡ τοιαύτη *παθητικὴ* ἀντίθεσις τοῦ δράστου ἔναντι τοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ, ἐν συνδρομῇ τοῦ παράγοντος τῆς *νομικῆς πλάνης:*

αα. Ἐπὶ διαπράξεως ***παντελῶς ἀκουσίως*** κανονικοῦ ἀδικήματος, δὲν ἀποκλείει τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν,* διότι ὁ χαρακτὴρ τοῦ ***παντελῶς ἀκουσίου,*** ὡς ἐκ τῆς ὑφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν συστατικῶν ὅρων αὐτοῦ, παραμένει ἄθικτος.

Πέρα δὲ τούτου, διότι καὶ αἱ συνθῆκαι πρὸς διάπραξιν ***παντελῶς ἀκουσίως*** ἢ ***ἑκουσίως*** κανονικοῦ ἀδικήματος εἶναι τελείως διάφοροι, ἡ εἴσοδος τοῦ παράγοντος τῆς *νομικῆς πλάνης* ὡς λόγου *ἀνθρωπίνως μὴ φευκτῆς ὑπαιτιότητος,* ἐν προκειμένῳ αὐτοδικαίως ἀποκλείεται.

Κατὰ συνέπειαν, ἐπὶ τοῦ ***παντελῶς ἀκουσίως*** τελουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* διὰ λόγον *νομικῆς πλάνης* οὔτε ἀποκλείεται, ἀλλὰ καὶ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ παραμερισθῇ. Ὁ

constitutif de l'imputation, Revue de droit Pénal, τ. IV, σελ. 569 ἑπ., 1950, **Δημ. Καρανίκας,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 95 - 96, **Ἄγγ. Μπουρόπουλος,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 83 ἑπ.

1. Καταφατικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος ἀποφαίνεται ὁ **Βαλσαμών,** Ἀπόκρισις ΞΔ' (Σ.Δ. 495), ἀπαντῶν εἰς τεθὲν ἐρώτημα «*Ἀγροικικώτερος ἱερεὺς ἐὰν τρίτου γάμου ἱερολογίαν ποιήσῃ, τὴν τριτογαμίαν εἰδώς, κολασθείη, ἢ ὡς χωρίτης, συγγνώμης ἀξιωθήσεται;*» ὅτι: «*Ὁ νόμον ἀγνοήσας, οὐ συγγινώσκεται... ὅτι ὁ τοιούτου γάμου ἱερολογίαν πεποιηκὼς ἱερεύς, καθαιρετέος ἐστί· παχύτητα γὰρ νόμου ἠγνόησεν.* ***Οἱ δὲ χωρῖται, λεπτότητα νόμου ἠγνοηκότες, ἐνίοτε συγγινώσκονται, οὐ μὴν τὰ πᾶσι δῆλα νόμιμα***».

δράστης οὐδέποτε καθίσταται διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην *συγγνωστός.*

ββ. Ἐπὶ διαπράξεως ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀσκεῖ τὴν αὐτὴν οἵα καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ***ἑκουσίως*** τελουμένου τοιούτου ἐπιρροήν, ἐφ' ὅσον συντρέχουσιν οἱ περὶ ταύτης εἰδικοὶ συστατικοὶ ὅροι, πείθοντες ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ὁ δράστης, καίτοι *δίχα προθέσεως,* ἐπιδεικνύει ἄδικον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας πραγματοῦται ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις κανονικοῦ ἀδικήματος, διότι ὑπείκει εἰς λόγους καθιστῶντας τὴν ὑπαιτιότητα αὐτοῦ *ἀνθρωπίνως μὴ φευκτήν*[1].

Ἡ *νομικὴ πλάνη,* καὶ ᾧδε συντρέχουσα, δὲν ἀποκλείει τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν,* διότι ὁ παράγων τοῦ ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** παραμένει ἄθικτος. Ἀλλ' εἰσχωρεῖ ὡς λόγος *ἀνθρωπίνως μὴ φευκτῆς ὑπαιτιότητος,* παρέχων τὸ δικαίωμα ἵνα χαρακτηρισθῇ ὡς ἐκ τούτου ὁ δράστης *συγγνωστός*[2].

III. Ἡ πραγματικὴ πλάνη (error facti).

Ἐν τῷ ὅρῳ *πραγματικὴ πλάνη* νοεῖται, ἡ ἄγνοια ἢ ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις συστατικοῦ τινος ὅρου τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ περιστατικοῦ τινος ἐπαυξάνοντος τὴν βαρύτητα τῆς τελέσεως ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας[3].

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸν δράστης, ἐφ' ὅσον ***ἑκουσίως***

1. Οὕτως ὁ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ καν. ΚΕ' **Ἀγκύρας** (Σ.Γ. 68) κηρυσσόμενος ὑπαίτιος διαπράξεως ἐξ ἀμελείας τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἀκουσίου φόνου ***συνειδὼς*** συγγενής, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ συγγνωστός, ἐφ' ὅσον ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι δὲν ἠμπόδισε τὴν προδοθεῖσαν μνηστὴν πρὸς αὐτοχειρίαν, κατεχόμενος ἐξ ***ἑδραίας πεποιθήσεως*** ὅτι οὐδέποτε ἦτο δυνατὸν αὕτη, τελοῦσα ἐν βαθείᾳ ἐπιγνώσει τῶν συνεπειῶν τῆς καταδίκης αὐτῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ὅσον θ' ἀπεφάσιζεν αὐτοχειρίαν, νὰ προβῇ εἰς διάπραξιν τοῦ τοιούτου ἁμαρτήματος.

2. Καὶ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ εἰσχωρεῖ ὁ ἴδιος λόγος εἴς τινας περιπτώσεις διαπράξεως ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας (ἄρθρα 23, 25 § 3, 32 § 2 Π.Κ.), εἰδικώτερον βλ. **Νικ. Χωραφᾶν,** Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 228 - 229).

3. Βλ. εἰδικώτερον **Ἰω. Ζησιάδου,** Ἡ πλάνη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1944, **Νικ. Χωραφᾶ,** Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 216 ἑπ., **Δημ. Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 119 - 120.

γίνεται ὑπαίτιος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι *ἐν γνώσει* πράττει ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείπει τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ᾿ αὐτοῦ, ἔρχεται πάντοτε εἰς *ἐνεργὸν* ἀντίθεσιν πρὸς κανόνα δικαίου ἀφορῶντα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν.

αα. Ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων προβολὴ τῆς τοιαύτης *ἐνεργοῦ* ἀντιθέσεως τοῦ δράστου ἔναντι τοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ δύναται ἐπιτρεπτῶς νὰ μὴ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ***ἑκούσιον*** τῆς ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, ἐφ᾿ ὅσον οὗτος προβάλλει ἔργῳ ἀδικῶν:

ααα. Τελῶν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ἢ ἐσφαλμένῃ ἀντιλήψει[1] πραγματικοῦ περιστατικοῦ[2], νομοκανονικῆς ἰδιότητος[3] ἢ σχέσεως[4], ἅτινα πάντα συγκροτοῦσι τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος[5], ἢ

1. Ἀριστοτέλης, Ἠθικ. Νικομ. Γ', β' 35 « *Οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας, οὐδὲ ἡ καθόλου (ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην)· **ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν ἀκουσίως πράττει*** ».

2. Βλ. καν. ΜϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 195), ϟΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523) περὶ διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας ἐν ***πραγματικῇ πλάνῃ*** ὑπὸ συναυτουργοῦ· ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΔ' (Σ.Δ. 495) « *Ὁ φάκτον ἀγνοήσας, οἷος ἂν καὶ ἔστιν, ἀξιοῦται κατὰ νόμον συγγνώμης* ».

3. Ὡς λ.χ. ἡ ὑπὸ Ἐπισκόπου ἀντικανονικὴ τέλεσις κανονικῆς πράξεως χειροτονίας, ἐν ***ἀγνοίᾳ*** τελοῦντος ἀποδεδειγμένως κωλυτικῶν λόγων τοῦ ἀδιαβλήτου τοῦ χειροτονηθέντος (ὡς δύναται νὰ εἶναι ἁμάρτημα, γεγονός μεν ἀλλὰ μὴ ἀποδεικνυόμενον ἐκ τῶν προσαχθέντων ὑπὸ τοῦ ὑποψηφίου πιστοποιητικῶν)· ἴδε καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καν. Γ' (Σ.Δ. 344) « *Περὶ Βίστου καταστάντος ἐν Ἐρέβῃ πρεσβυτέρου, ἀποταξαμένην τινὰ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς βιασαμένου... οὐ φέρει τοῦτο πρόκριμα τῷ ἐπισκόπῳ Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν κατέστησεν* », Ἰδίου, καν. Ε' (Σ.Δ. 345) « *Περὶ Πανοὺφ τοῦ καταστάντος διακόνου ἐν Λυκῷ, ὅστις τὴν ἀδελφιδὴν ἑαυτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐδέξατο... οὐ γὰρ πρόκριμα τῷ ἐπισκόπῳ φέρει Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας κατέστησεν αὐτόν* ».

4. Ὡς λ.χ. ἡ ὑπὸ Ἐπισκόπου ἔκδοσις ἀδείας πρὸς τέλεσιν μυστηρίου γάμου μεταξὺ προσώπων κωλυομένων πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ προσαχθέντων ἐγγράφων στοιχείων δὲν προβάλλει ἡ ὕπαρξις τοῦ κωλύματος. Ἐπίσης ἡ ὑπὸ πρεσβυτέρου πιστοποίησις τοῦ ἀκωλύτου ἐκ συγγενείας μεταξὺ προσώπων, ἐρχομένων εἰς γάμου κοινωνίαν, προβάλλουσα ἐξ ἐγγράφων στοιχείων (ἔνορκος βεβαίωσις μαρτύρων), εἰ καὶ τῇ ἀληθείᾳ οὗτοι μεταξύ των συγγενεύουσιν (ἡ συνήθης μέθοδος πρὸς ἐξαπάτησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς διὰ τέλεσιν γάμου μεταξὺ πρώτων ἐξαδέλφων).

5. Οὕτω καὶ κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον (ἄρθρ. 30 ἐδ. 1 § α' Π.Κ.).

βββ. Τελῶν ἐν ἐσφαλμένῃ ἀντιλήψει περὶ τοῦ ὅτι συντρέχουσιν ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει (in concreto) περιστατικά, ὡς ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων θεμελιοῦται λόγος ἀποκλείων τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς[1], ἢ

γγγ. Τελῶν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ἢ ἐσφαλμένῃ ἀντιλήψει πραγματικοῦ περιστατικοῦ ἐπαυξάνοντος τὴν βαρύτητα τῆς ὑπ᾿ αὐτοῦ τελουμένης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας[2].

Ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος ***ἑκουσίως*** ὑπὸ καθεστὼς *πραγματικῆς πλάνης* δὲν συνεπάγεται εἰς βάρος τοῦ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο πράττοντος ἢ παραλείποντος κρίσιν ἀποδοκιμασίας διὰ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. Οὔτε ἐπιφέρει μολυσμὸν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἀποκλείεται.

ββ. Ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων προβολὴ *ἐνεργοῦ* ἀντιθέσεως τοῦ δράστου ἔναντι τοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ ἀποδίδεται πάντοτε εἰς τὸ ***ἑκούσιον*** τῆς ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, ὁσάκις οὗτος προβάλλει ἔργῳ ἀδικῶν ἔστω καὶ κατὰ *πραγματικὴν πλάνην*, ἐφ᾿ ὅσον αὕτη ὀφείλεται:

1. Βλ. καν. ΛϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 180), ϟΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523) περὶ τῆς γυναικὸς στρατιώτου, ἥτις ἑτέρῳ συνεζύγη, πιστεύουσα πεπλανημένως ὅτι ὁ στρατιώτης σύζυγος, ἄφαντος γενόμενος, ἐφονεύθη ἐν πολέμῳ. Ἡ τοιαύτη γυνὴ τοῦ στρατιώτου συζύγου, ἐπανελθόντος, δὲν διώκεται ἐπὶ μοιχείᾳ, διότι « *συγγνώμην ἔχει τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν* » [ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 524) « *Καὶ τῷ ἐπαναζεύξαντι δὲ στρατιώτῃ ἐξεχώρησαν, εἰ θέλει ἀνακαλέσασθαι τὴν ἑτέρῳ συζευχθεῖσαν γυναῖκα αὐτοῦ, ὀφείλουσαν συγγνώμης ἀξιωθῆναι, ὡς ἀπελπίσασαν τὴν ἐπάνοδον τοῦ οἰκείου ἀνδρός* »]. Καὶ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον συντρέχει ὁ ἴδιος λόγος περὶ ***πραγματικῆς πλάνης***, κατ' ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 31 ἐδ. 1 § α' Π.Κ., περὶ οὗ οἱ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 217, 223 - 224, Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 95. Ἄλλως οἱ Τηλ. Φιλιππίδης, Περὶ τῆς νομικῆς πλάνης ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, Ποιν. Χρ., τ. Δ', 341, 1954, Δημ. Καρανίκας, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 123 θεωροῦντες ὡς ὑπακτέαν τὴν ἰδίαν περίπτωσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 31 § 2 Π.Κ. προβλεπομένην τοιαύτην περὶ ***νομικῆς πλάνης***.

2. Ὡς φέρ' εἰπεῖν ἡ ἐπιχειρουμένη ***ἀνίερος χρῆσις*** πράγματος ἀνήκοντος εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον [***ἱεροσυλία*** (καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683)] ἐν πεπλανημένῃ ἀντιλήψει, ὅτι ***ἱεροσυλίαν*** ἀποτελεῖ μόνον ἡ κλοπὴ τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 120.

ααα. *Εἰς ὀλιγωρίαν τοῦ ὑπαιτίου, μὴ καταβαλόντος τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἵνα ἀποφύγῃ τὴν πλάνην αὐτοῦ*[1].

βββ. *Περὶ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἀντικειμενικῆς ἢ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.*

Τοιαύτη δύναται νὰ εἶναι ἡ πλάνη τοῦ δράστου ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν ἐξωτερικοῦ τινος ὅρου τοῦ ἀξιοποίνου. Ἐπίσης ἡ πλάνη τοῦ δράστου, ὑπολαμβάνοντος ἑαυτὸν ἐστερημένον τῆς πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητος[2].

γγγ. *Περὶ τὸ ὑλικὸν ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος* (error in objecto).

Τοιαύτη δύναται νὰ εἶναι ἡ πλάνη τοῦ δράστου, ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ:

α) Εἰς προσβολὴν ὡρισμένου ὑλικοῦ ἀντικειμένου κατ' ἐναλλαγὴν περὶ τὴν ὕπαρξιν τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ (error in persona), ὡς ἐκ ἐκ τῆς ὁποίας δὲν συνιστᾶται ἡ ἐκ προθέσεως ἀποφασισθεῖσα ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[3] ἢ ἀποκλείεται

1. Οὕτως ἀπειλεῖται ἡ κατάγνωσις ποινῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως κατὰ πρεσβυτέρου, ἀποκαλυφθέντος ὡς πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ***εἰς ἀθέσμου γάμου κοινωνίαν περιπαρέντος ἐν ἀγνοίᾳ***, ἤτοι κατὰ πλάνην περὶ τὰ συνιστῶντα τὸ ἄθεσμον πραγματικὰ περιστατικά, ἐκδήλως ***ἐξ ὀλιγωρίας*** τούτου μὴ ἐξακριβωθέντα καὶ παρὰ τὴν ***ὀφειλομένην πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν*** [καν. ΚΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161), ΚϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 361 - 362), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 363) «*διὰ τὸ μὴ ἐν εἰδήσει, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτῆσαι*»]· ἐπίσης χαρακτηρίζεται ὡς μοιχαλὶς καὶ ὡς τοιαύτη κηρύσσεται ἔνοχος ἡ ἔγγαμος γυνή, ἥτις «*ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πεισθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἑτέρῳ συνοικεῖ*» [καν. ΛΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 173), ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 524) «*ὡς μοιχαλίδα κολάζεσθαι, διὰ τὸ μὴ ἀναμεῖναι μαθεῖν τέλειόν τι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ*»]. Ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, ὅμως, ἐφ' ὅσον ἡ ἄγνοια τῶν περιστατικῶν εἶναι ἀποδοτέα εἰς ἀμέλειαν τοῦ δράστου, θεωρεῖ τὴν πρᾶξιν καταλογιστέαν ὡς αὐτούσιον ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας (ἄρθρ. 30 ἐδ. 1 § β' Π.Κ.).

2. Κατ' ἀνάλογον εἰς τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμογὴν τῆς συμπολιτευομένης πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διδασκαλίας τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, περὶ ἧς τὸ ἄρθρ. 30 ἐδ. 1 § α' Π.Κ., ἐφ' οὗ εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 218.

3. Λ.χ. Κληρικός, ἀποσκοπῶν νὰ ἐξυβρίσῃ τὸν Α Ἐπίσκοπον, συναντᾷ καθ' ὁδὸν τὸν Ἐπίσκοπον Β, ὃν ἐκλαμβάνων ὡς τὸν Α καθυβρίζει τοῦτον χυδαίως. Ἐν προκειμένῳ ἡ πραγματικὴ πλάνη δὲν ἀποκλείει τὸν δόλον τοῦ Κληρικοῦ τούτου, διαπράξαντος ὁπωσδήποτε τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ἐξυβρίσεως Ἐπισκόπου [βλ. ΝΕ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 73)].

ἐνδεχομένως περιστατικὸν ἐπαυξάνον τὴν βαρύτητα τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας[1].

β) Εἰς προσβολὴν ὡρισμένου ὑλικοῦ ἀντικειμένου, *ἰσαξίου* ἐκείνου εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν ἡ ἐγκληματικὴ βούλησις τοῦ δράστου, ὀφειλομένην ἕνεκα *ἀστοχήματος τῆς βολῆς*[2] (aberratio ictus)[3].

δδδ. *Περὶ τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.*

Τοιαύτη δύναται νὰ εἶναι ἡ πλάνη τοῦ δράστου, ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον, ὃν οὗτος ἐφήρμοσε πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἤτοι:

α) Ὁσάκις ὁ δράστης, ὑπολαμβάνων πεπλανημένως ὅτι ἐπῆλθε τὸ ὑπ' αὐτοῦ σκοπηθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, προβαίνει εἰς περαιτέρω ἐνέργειαν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπέρχεται ὄντως τὸ ἐξ ὑπαρχῆς σκοπηθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα τοῦτο[4].

1. Λ.χ. Κληρικός, ἀποσκοπῶν νὰ ἀφαιρέσῃ πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν ἔνθα ἀσκεῖ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἀφαιρεῖ κινητὸν πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ἐκλαμβάνον τοῦτο ὡς μὴ ἀνῆκον εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ἐν προκειμένῳ ἡ ***πραγματικὴ πλάνη*** δὲν ἀποκλείει τὸν δόλον τοῦ Κληρικοῦ τούτου, διαπράξαντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἱεροσυλίας*** [βλ. καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683)].

2. Λ.χ. Κληρικός, ἀποσκοπῶν νὰ φονεύσῃ τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, πυροβολεῖ κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ***ἀστοχήματος τῆς βολῆς*** τοῦ ὅπλου φονεύει ἀντὶ τούτου ἕτερον πρόσωπον. Ἐν προκειμένῳ ἡ ***πραγματικὴ πλάνη*** δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπαιτιότητα τοῦ Κληρικοῦ τούτου, διαπράξαντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** φόνου [καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)], ὅλως ἀσχέτως τοῦ ὅτι θὰ διωχθῇ ***ἐπ' ἄλλῃ αἰτίᾳ*** διὰ τὴν κατὰ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐκδηλωθεῖσαν καὶ ἀποτυχοῦσαν συμπεριφοράν. Περὶ τῆς εἰδικῆς ταύτης περιπτώσεως ἴδε εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 219².

3. Ἐὰν εἰς τὸ ἴδιον ἀνωτέρω παράδειγμα ὁ αὐτὸς Κληρικός, ἐπυροβόλησε κατὰ πτηνοῦ ἢ ζῴου καὶ ἀντὶ τούτου, ἐξ ***ἀστοχήματος τῆς βολῆς*** τοῦ ὅπλου, ἐφονεύθη ὁ ***παραπεσὼν*** αὐτόθι Ἐπίσκοπος, δὲν συντρέχει περίπτωσις ***πραγματικῆς πλάνης***, ἀλλὰ τοιαύτη διαπράξεως ***παντελῶς ἀκουσίου*** φόνου [καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)]. Κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ὅμως, συμφώνως πρὸς τὰς συνθήκας διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, θὰ κριθῇ ὡς ἀνθρωποκτονία ἐξ ἀμελείας ἢ ὡς τυχαῖον γεγονός· ἴδε σχετικῶς H. Welzel, Das Deutsche Strafrecht, σελ. 64, 1958.

4. Λ.χ. Κληρικός, ἀποσκοπῶν νὰ φονεύσῃ ἄνθρωπον, καταφέρει κατὰ τούτου κτύπημα διὰ μαχαίρας, πεποιθὼς δ' ὅτι ἐφόνευσε τοῦτον ρίπτει αὐτὸν ἀκολούθως ἐντὸς φρέατος. Τὸ θῦμα, ὅμως, μὴ φονευθὲν ἐκ τοῦ κτυπήματος, εὑρίσκει τὸν θάνατον ἐντὸς τοῦ φρέατος. Ἐν προκειμένῳ ἡ ***πραγματικὴ πλάνη*** τοῦ Κληρικοῦ τούτου περὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος δὲν ἀποκλείει τὸν

β) Ὁσάκις ὁ δράστης ἐπέτυχε τὸ ὑπ' αὐτοῦ σκοπηθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα κατὰ διάφορον τρόπον ἐκείνου ὃν εἶχεν οὗτος περὶ τούτου προβλέψει[1].

Εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις, ἡ διάπραξις κανονικοῦ ἀδικήματος ***ἑκουσίως*** ὑπὸ καθεστὼς *πραγματικῆς πλάνης*, συνεπάγεται ἀείποτε εἰς βάρος τοῦ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦτο πράττοντος ἢ παραλείποντος κρίσιν ἀποδοκιμασίας διὰ φανερὰν προσβολὴν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπαλλήλως ἐπιφερομένης μετὰ βεβαιότητος μολυσμοῦ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* δὲν ἀποκλείεται[2].

β. Ὁ ἱκανὸς πρὸς καταλογισμὸν δράστης, ἐφ' ὅσον ***ἀκουσίως*** γίνεται ὑπαίτιος διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι *δίχα προθέσεως* πράττει ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἢ παραλείπει τὴν ἐκτέλεσιν διατεταγμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἔρχεται πάντοτε εἰς *παθητικὴν* ἀντίθεσιν πρὸς κανόνα δικαίου, ἀφορῶντα τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν.

δόλον αὐτοῦ, διαπράξαντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***ἑκουσίου φόνου*** [καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)].

1. Λ.χ. Κληρικός, ἀποσκοπῶν νὰ φονεύσῃ ἄνθρωπον, πυροβολεῖ κατ' αὐτοῦ, πλὴν τὸ θῦμα δὲν φονεύεται ἐκ τῆς ριπῆς τοῦ ὅπλου, ἀλλ' ἐκ τῆς πτώσεώς του εἰς τὸ ἔδαφος· ἢ ὁ αὐτὸς ἀπωθεῖ τὸ θῦμα ἀπό τινος γεφύρας ἵνα πέσῃ εἰς τὸν κάτωθι αὐτῆς ποταμὸν καὶ πνιγῇ, πλὴν τοῦτο φονεύεται κατὰ τὴν πτῶσιν, ἐκ προσκρούσεως τῆς κεφαλῆς του ἐπὶ τόξου τῆς γεφύρας. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ ***πραγματικὴ πλάνη*** τοῦ Κληρικοῦ τούτου περὶ τὴν διαφορὰν τοῦ τρόπου ἐπελεύσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ σκοπηθέντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος δὲν ἀποκλείει τὸν δόλον αὐτοῦ, διαπράξαντος τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***ἑκουσίου φόνου*** [καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)].

2. Αἱ ἐν τῷ κειμένῳ (σελ. 204 - 206) περιληφθεῖσαι περιπτώσεις, ἀποτελοῦσαι ***συναφῆ θέματα*** περὶ τὴν ἐμφάνισιν ἐν τῇ πράξει τῆς ***πραγματικῆς πλάνης***, ἀναπτυσσόμεναι κατὰ τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου (ἐφ' ἧς εἰδικώτερον βλ. Ed. Mezger, Strafrecht, Ein Lehrbuch, σελ. 310 - 315, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 218 - 220, τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων ἀκολουθεῖ ἡ ἐν τῷ κειμένῳ ἀνάπτυξις) τυγχάνουσιν ἀναλόγου ἐφαρμογῆς εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, πλὴν ἐν ***ἀποκλίσει*** ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἐπαλλήλου στοιχειοθετήσεως, ὡς ἐκ τῆς ἐμπράκτου ἐμφανίσεως αὐτῶν, καὶ ἀδικημάτων ***ἐξ ἀποπείρας*** τελουμένων, διότι εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ποινικῶς ἀξιόλογον καὶ ποινικῶς καταλογιστὴν εἰς τὸν δράστην ἀδικοπραγίαν συνιστᾷ μόνον τὸ ***τετελεσμένον*** κανονικὸν ἀδίκημα, ἐφ' οὗ θέματος βλ. εὐθὺς περαιτέρω § 37.

Ἡ τοιαύτη *παθητικὴ* ἀντίθεσις τοῦ δράστου ἔναντι τοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ ἐν συνδρομῇ τοῦ παράγοντος τῆς *πραγματικῆς πλάνης*:

αα. Ἐπὶ διαπράξεως ***παντελῶς ἀκουσίως*** κανονικοῦ ἀδικήματος, δὲν ἀποκλείει τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*, διότι ὡς ἐκ τῆς ὑφῆς καὶ τῶν συστατικῶν ὅρων τοῦ ***παντελῶς ἀκουσίου*** ἡ εἴσοδος τοῦ παράγοντος τῆς *πραγματικῆς πλάνης* ἀφ' ἑαυτῆς ἀποκλείεται.

ββ. Ἐπὶ διαπράξεως ***ἀκουσίῳ ἐγγὺς*** κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡσαύτως δὲν ἀποκλείεται τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*, διότι μεταξὺ τῶν συστατικῶν ὅρων τοῦ ***ἀκουσίῳ ἐγγύς***, συμπεριλαμβάνεται ὡς προϋπόθεσις καὶ ἡ κατὰ τοῦ *συνειδότος* δράστου ἀπευθυνομένη μομφὴ ὅτι, ὀφείλων καὶ δυνάμενος, πλὴν ἄλλων, νὰ προβλέψῃ τὸ ἐνδεχόμενον συνδρομῆς *πραγματικῆς πλάνης* δὲν κατέβαλε τὴν ἀπαιτουμένην δέουσαν ἐπιμέλειαν ἢ προσοχὴν ἵνα ἀποφύγῃ ταύτην[1].

Ἀντίθετος ἐπὶ τοῦ θέματος ἑρμηνεία δὲν εἶναι καθ' ἡμᾶς νοητή[2].

---

1. Τοῦτο συνάγεται σαφῶς ἐκ τῶν διατάξεων τῶν κανόνων ΚΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161) καὶ ΚϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 361 - 362), διὰ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖται κατάγνωσις ποινῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως κατὰ πρεσβυτέρου, ἀποκαλυφθέντος ὡς πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ***εἰς ἀθέσμου γάμου κοινωνίαν περιπαρέντος ἐν ἀγνοίᾳ***, ἤτοι κατὰ πλάνην περὶ τὰ συνιστῶντα τὸ ἄθεσμον πραγματικὰ περιστατικά, ἐκδήλως ***ἐξ ὀλιγωρίας*** τούτου μὴ ἐξακριβωθέντα καὶ παρὰ τὴν ***ὀφειλομένην πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν***, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπαγομένου περὶ τοῦ ἁμαρτήματος «...*ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἁμάρτημα (ἀνόμημα)*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 212) ἐπ' ἄλλης περιπτώσεως ἀποφαινόμενον: «*Ἐγὼ δὲ εἶδον γυναῖκα πλουσίαν καὶ τρυφερὰν βαρέως ἐπιτιμηθεῖσαν, ὅτι δι' ἑαυτῆς καὶ οὐ διὰ τιτθῶν τὸ ὑπομάζιον ἔτρεφε, καὶ ἐξ ἀπειρίας ἀπροσέκτως τὸ βρέφος θηλάζουσα ἀντὶ γάλακτος θανάσιον κόνδυ τούτῳ ἐπότισεν*». Ἀνάλογον δίδει ἑρμηνείαν καὶ ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 203.

2. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 30 ἐδ. 1 § β' Π.Κ. ὁρίζεται ὅτι: «*Ἂν ὅμως ἡ ἄγνοια τῶν περιστατικῶν τούτων εἶναι ἀποδοτέα εἰς ἀμέλειαν τοῦ ὑπαιτίου, ἡ πρᾶξις καταλογίζεται εἰς αὐτὸν ὡς ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα*», ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ὀρθῶς ἀποφαίνονται οἱ ἑρμηνευταί: «*Εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 30 § 1 Π.Κ. ἀποκλείεται μὲν πάντως ὁ δόλος τοῦ πράττοντος, παραμένει ὅμως* ***ἐνδεχομένως*** *εὐθύνη αὐτοῦ ἐξ ἀμελείας, ἐὰν τὴν προσήκουσαν προσοχὴν καταβάλλων ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν πλάνην του*», ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 216 - 217· οὕτω καὶ Δημ. Καρανίκας, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 119 «*Ἡ ἐκ τῆς πλάνης ὅμως προκληθεῖσα συμπεριφορὰ* ***δυνατὸν νὰ καταλογισθῇ*** *εἰς ἀμέλειαν τοῦ δράστου*», Ἀγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 95 «*Ἂν ἡ ἄγνοια τοῦ δράστου εἶναι ἀπότοκος ἀμελείας*

§ 36. Οἱ λόγοι, οἵτινες συντρέχοντες *ἐξαλείφουσι* τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Ὁ θάνατος.

Κατὰ κανόνα *ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας*[1]. Ἀλλὰ καὶ κατὰ φυσικὴν τῶν πραγμάτων ἀνάγκην, ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δράστου καθίσταται ἀδύνατος ἡ δίωξις καὶ ὁ κολασμὸς αὐτοῦ[2].

Ἐν τούτοις, ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης προβλέπει περιπτώσεις τινάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἀπειλεῖται ἡ κατάγνωσις καὶ ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δράστου λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐν τῇ ζωῇ ὑπὸ τούτου διαπραχθέντος ἁμαρτήματος[3]. Ἐκ δὲ τῆς μακρᾶς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται δῆλον, ὅτι καὶ Κληρικοὶ μετὰ θάνατον κατεδικάσθησαν ὡς αἱρετικοί, καθάπερ οἱ ***Ὠριγένης***[4], ***Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας***[1], ὁ Ρώμης ***Ὀνώριος Α΄***[2] κ.ἄ., καθυπεβλήθησαν εἰς τὴν ποινὴν τοῦ *ἀναθέματος*.

αὐτοῦ... καταλογίζεται εἰς αὐτὸν ἡ πρᾶξις οὐχὶ ὡς δολία, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀμελείας τελεσθεῖσα, ἐφ' ὅσον βεβαίως τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξ ἀμελείας». Ἡ ad hoc διαφορὰ ἀπόψεων μεταξὺ κανονικοῦ καὶ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἶναι καταφανής. Ὁ πρῶτος ἐπὶ τοῦ ἐξ ἀμελείας (ἀκουσίῳ ἐγγὺς) διαπραττομένου κανονικοῦ ἀδικήματος δὲν συγχωρεῖ εἴσοδον τοῦ παράγοντος τῆς ***πραγματικῆς πλάνης***, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἐπὶ τῆς ἰδίας περιπτώσεως ἀποκλείει τοῦτον, μόνον ἐφ' ὅσον δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἀμέλειαν τοῦ δράστου, ἐπαφιέμενος τὴν κατ' οὐσίαν ρύθμισιν τοῦ θέματος εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος τὴν ὑπόθεσιν.

1. Ρωμ. ϛ΄, 7-8.

2. Αἰτ. Ἐκθ. Σ. Π.Κ., σελ. 193, 1933.

3. Οὕτως ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῆς στερήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως εἰς τὸν αὐτόχειρα, ὡς αὐτοφονευτὴν (ἑαυτὸν ἀνελόντα, βιοθανῆ) γενόμενον [Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ΄ (Σ.Δ. 339), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 103] καὶ εἰς τὸν ἐκ μονομαχίας ἀποβιώσαντα (βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 2538/1420 τῆς 2/XI/1877 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος). Ἐπίσης ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ μετ' ἀπαγορεύσεως τελέσεως καὶ τοῦ μνημοσύνου αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τεθνεώτων εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ὅστις καταλείπει διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως περιουσιακὰ στοιχεῖα αὐτοῦ εἰς αἱρετικόν, ἔστω καὶ συγγενῆ αὐτοῦ ὄντα [καν. ΠΑ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 505), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 77].

4. Ὁ Ὠριγένης κατεδικάσθη τὸ πρῶτον ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου (400 μ.Χρ.), ἀκολούθως προτροπῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει ἐνδημούσης Συνόδου ἔτους 543 μ.Χρ., ἧς τὴν ἀπόφασιν ἐπεκύρωσεν ἡ ἐν ΚΠόλει Ε΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [(553) Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 185, 195] καὶ ἐπεβεβαίωσαν ἡ ἐν ΚΠόλει ϛ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [(680/1) Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 222], ἡ ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [(691/2), καν. Α΄ (Σ.Β. 304), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 307) *«κατὰ τοῦ παράφρονος Ὠριγένους»*], καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [(787) Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 240], ἴδε καὶ Βασ. Σταυρίδου, Αἱ Ὠριγενιστικαὶ ἔριδες, ἐν ΘΕ. τ. ΚΘ΄, σελ. 199, 364-367, 515 ἑπ., 529, 1958.

β) Ἡ ἔμπρακτος μετάνοια (μεταμέλεια).

Ἐν τῷ ὅρῳ *ἔμπρακτος μετάνοια* νοεῖται ἡ ἐξ ἰδίας, ἀπολύτου καὶ ἐλευθέρας, βουλήσεως ἐκπηγάζουσα ἐνέργεια τοῦ δράστου, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐξουδετεροῦται τὸ ἐξ ἀδίκου καὶ συνιστώσης τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

α. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν εἰσάγει τὸν παράγοντα τῆς *ἐμπράκτου μετανοίας* ὡς κανόνα γενικῆς ἰσχύος ἐπὶ διαπράξεως οἱουδήποτε κανονικοῦ ἀδικήματος[3]. Ἀλλὰ ποιεῖται τούτου μνείαν εἰς τὸ σοβαρώτερον τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων, ἤτοι τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, ἰδιότητος.

«Τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους, ἢ καὶ μοναστάς, ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι· ἤ, τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι»[4].

1. Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας κατεδικάσθη ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ε΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου [(553), Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 195], ἴδε καν. Α΄ Τρούλλου (Σ.Β. 304), Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 222.

2. Ὁ Ρώμης Ὀνώριος Α΄ κατεδικάσθη ὡς αἱρετικὸς ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει ϛ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου [(680/1) Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 222], ἴδε καὶ καν. Α΄ Τρούλλου (Σ.Β. 305), Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, σελ. 240.

3. Ἡ ἰδία τηρεῖται ἀρχὴ καὶ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, εἰσαγομένου τοῦ παράγοντος τῆς ἐμπράκτου μετανοίας, ὡς ***προσωπικοῦ*** λόγου ἐξαλείφοντος τὸ ἀξιόποινον (Α.Π. 175/1956, Ε.Ε.Ν. τ. ΚΓ΄, σελ. 79 ἑπ., 1957) τοῦτο μεν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ***ἐν ἀποπείρᾳ*** ἐγκλήματος (***ἑκουσία ὑπαναχώρησις***, ἄρθρ. 44 §§ 1 καὶ 2), τοῦτο δὲ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ***τετελεσμένου*** ἐγκλήματος καὶ ἐπὶ ὡρισμένων ἐν τῷ Εἰδικῷ Μέρει τοῦ Ποιν. Κώδικος περιλαμβανομένων ἐγκλημάτων (ἄρθρα 137, 138 § 2, 153 § 4, 186 § 3, 212, 219, 227, 269, 289, 298, 316 § 2, 379, 384, 393, 395, 402, 404 § 6, 405 § 2 Π.Κ.)· ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 262-263, 320[3]-321, Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 136 ἑπ., 155-156.

4. Καν. Ζ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232), ἴδε καὶ καν. Δ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β.

Διὰ τῆς ὑψίστου περιεχομένου διατάξεως ταύτης τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, τεθειμένης πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν ἑνὸς τῶν μεγαλυτέρων θεσμῶν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ὡς εἶναι ἡ ἱερὰ καὶ ἀκατάλυτος ὑποχρέωσις τοῦ Κληρικοῦ καὶ τοῦ Μοναχοῦ πρὸς ἰσόβιον καὶ πιστὴν μέχρι θανάτου παραμονὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἣν ***διὰ Θεὸν πρότερον εἵλοντο***[1], ἡ ἀθέτησις τῆς ὁποίας συνεπάγεται τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς αὐστηροτέρας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, εἰσάγεται ἐπαλλήλως καὶ ὁ παράγων τῆς *ἐμπράκτου μετανοίας*, παρέχων τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ἐγκαίρως *μεταμεληθέντα* ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἐκ τοῦ διαπραχθέντος ὑπ᾽ αὐτοῦ φρικτοῦ ἁμαρτήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, ἰδιότητος, ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

β. Προϋποθέσεις πρὸς συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς *ἐμπράκτου μετανοίας* εἰσάγονται αἱ ἑξῆς:

αα. Οἰκεία βούλησις, ἀπόλυτος καὶ ἐλευθέρα, ἐκπηγάζουσα εὐθέως ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου, συναισθανθέντος τὸ μέγεθος τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ διαπραχθέντος ἁμαρτήματος, καὶ καθυποχρεοῦσα τοῦτον εἰς ἐκδήλωσιν πλήρους μεταμελείας, καθοδηγούσης πρὸς ἐξουδετέρωσιν ἤτοι *πλήρη ἄρσιν* καὶ οὐχὶ *ἁπλῶς μείωσιν* τοῦ ὡς ἐκ τῆς ἐπιδειχθείσης ἀδίκου συμπεριφορᾶς ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος[2].

---

658 - 659) περὶ ἀποδιδράσκοντος Μοναχοῦ, ἀνακαλυπτομένου καὶ ἐπαναγομένου εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου αὐτοῦ. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 93.

1. Περὶ μὲν τῶν ἐκ τῆς προσκτήσεως τῆς ἱερατικῆς ἰδιότητος ἀναβλυζουσῶν συνεπειῶν βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 39 ἑπ., περὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς προσκτήσεως τῆς Μοναχικῆς Ἰδιότητος ἐπερχομένων τοιούτων βλ. κατωτέρω, τ. Δ' ***«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»***, σελ. 105 ἑπ., ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδοτήσεως τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 36 ἑπ., 1955.

2. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς οἰκείας, ἀπολύτου καὶ ἐλευθέρας, βουλήσεως ἀπαιτεῖ καὶ ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, καὶ δὴ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐκπηγάζειν αὐθορμήτως ἐκ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου, οὐχὶ δ᾽ ἐν τῇ τοιαύτῃ τῶν ἀνεξαρτήτων τῆς ἰδίας βουλήσεως λόγων ἢ τῆς ἀναποτρέπτου ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν περιστάσεων ἢ ἐκ τῆς ἀδυναμίας νὰ πράξῃ ἄλλως ἢ ἐκ λόγων τύψεως συνειδήσεως ἢ ἐκ φόβου τῆς ἀπειλουμένης ποινῆς· ἴδε εἰδικώτερον Ἰω. Ζησιάδην, Ἡ ἀπόδοσις οἰκειοποιηθέντος

ββ. Ἐνεργὸς ἐκδήλωσις τῆς πρὸς μεταμέλειαν οἰκείας, ἀπολύτου καὶ ἐλευθέρας, βουλήσεως τοῦ δράστου, πρὶν ἢ ἐπιληφθῇ μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ἡ κατὰ τὸν νόμον ἁρμοδία πρὸς ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχὴ[1] (Ἐπίσκοπος, Ἱερὰ Σύνοδος)[2].

γ. Ἡ μακρὰ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, καίτοι ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ παράγοντος τῆς *ἐμπράκτου μετανοίας* προβλέπεται νομοθετικῶς μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς, ἢ καὶ ἀμφοτέρων, ἰδιότητος[3], ἐν τούτοις ἐφαρμόζει αὐτὸν γενικῶς ἐπὶ παντὸς ἀδικοπραγοῦντος ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, κρίνουσα πάντοτε *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως* καὶ βάσει τῆς θεμελιώδους κανονικῆς προσταγῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[4].

πράγματος, Ποιν. Χρ., τ. Β', σελ. 279, Α.Π. 211/1952, Ποιν. Χρ., τ. Β', σελ. 312, 224/1955, Ποιν. Χρ., τ. Ε', σελ. 481, 236/1955, Ποιν. Χρ., τ. Ε', σελ. 486.

1. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 233) ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν ἐν προκειμένῳ τῶν ΠΑ' καὶ ΠΓ' Ἀπ. Κανόνων (Σ.Β. 104, 107) τὸ ἀδίκημα διαπράττεται, ἐφ᾽ ὅσον ὁ δράστης κληθεὶς ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ***νὰ ἐπανέλθῃ***, ἀρνηθῇ πρὸς τοῦτο: *«Οἶμαι οὖν, ὅτι καὶ οὗτος μετὰ ἐπιφώνησιν ἀναθεματισθήσεται, εἰ μὴ ἐπιστρέψει»*. Δὲν ἔχει ὅμως δίκαιον. Διότι ὁ κανονικὸς νομοθέτης τὴν προϋπόθεσιν τῆς προειδοποιήσεως *«ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἢ καθαιρείσθω»* εἰσάγει εἰδικῶς εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ΠΑ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 104), οὐχὶ δὲ καὶ ἐν προκειμένῳ.

2. Βλ. ἄρθρα 100 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 8 ν. 898/1943), 143, 150 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***.

3. Ὑπ᾽ ὄψει πάντοτε, ὅτι ***διάφορον ὅλως*** ἀποτελεῖ περίπτωσιν ὁ κολασμὸς τοῦ ἐξομολογουμένου καὶ ***ἀδήλου τοῖς πολλοῖς*** ἁμαρτήματος [βλ. καν. Η', Θ' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 62, 64), ΞΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 219), ΚΗ', ΚΘ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429 - 430)], μὴ συγκεντροῦντος τοὺς συστατικοὺς ὅρους, ἀντικειμενικῶς καὶ ὑποκειμενικῶς, τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

4. Οὕτω διὰ λόγον ***ἐμπράκτου μετανοίας***, ὁ μετὰ τῶν Ἐπισκόπων πρ. Φλωρίνης κυροῦ Χρυσοστόμου καὶ Δημητριάδος κυροῦ Γερμανοῦ κινηθεὶς στασιαστικῶς κατὰ τῆς Ποιμαινούσης ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἔτει 1935 πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἑορτολογίου ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ζακύνθου κυρὸς Χρυσόστομος (ἀποβιώσας τὸ ἔτος 1958 ὡς Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας), μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ κινηθέντων καταδικασθεὶς εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως διὰ τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 3/1935 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, εἰλικρινῶς μετανοήσας καὶ μεταμεληθείς, διὰ τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 1/1935 ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου ἀπηλλάγη ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἀργίας ἓξ μηνῶν.

γ) Ἕτεροι λόγοι.

Ἑτέρους λόγους, οἵτινες συντρέχοντες ***ἐξαλείφουσι*** τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν,* δὲν προβλέπει ὁ κανονικὸς νομοθέτης.

Οἱ κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον προβλεπόμενοι νομοθετικῶς τοιοῦτοι, ἤτοι:

α. Ἡ *παραγραφή,* τουτέστιν ἡ διὰ τῆς παρόδου ὡρισμένου κατὰ νόμον χρόνου ἐξάλειψις τῆς ἀφορώσης συγκεκριμένον ἔγκλημα ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Πολιτείας[1], καὶ

β. *Ἡ παραίτησις ἀπὸ τοῦ πρὸς ἔγκλησιν δικαιώματος καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ὑποβληθείσης ἐγκλήσεως,* τουτέστιν ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἀξιοποίνου ὡρισμένου ἐγκλήματος, διωκομένου κατὰ τὸν νόμον μόνον κατ' ἔγκλησιν τοῦ παθόντος[2],

δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἰσχὺν εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας[3], ὡς μὴ συμπολιτευόμενοι πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν προϋποθέσεων καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ[4] διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ κατ' ἀκρί-

1. Ἄρθρα 111 - 116 Π.Κ., βλ. εἰδικώτερον Ἰω. Ζησιάδου, Ἡ ποινικὴ παραγραφή, 1954, Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 321 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 143 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 292 ἑπ.

2. Ἄρθρα 117 - 120 Π.Κ., βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 325 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 139 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 306 ἑπ.

3. Περιστατικῶς ποτὲ εἶχε νομοθετικῶς προβλεφθῆ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ λόγου τῆς ***παραγραφῆς*** εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐγκαίρως κατενοήθη τὸ σφόδρα ***ἀντικανονικὸν*** τῆς τοιαύτης ἐκδηλώσεως τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, δι' ὃν λόγον καὶ ἔσπευσεν οὗτος διὰ νεωτέρας πράξεώς του νὰ προβῇ εἰς κατάργησιν αὐτοῦ (βλ. ἄρθρα 163 - 168 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, καταργηθέντα διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ ἄρθ. 13 τοῦ ἀν.ν. 1996/1939 (καὶ μετὰ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτῶν ἐν ἰσχύϊ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ Ν. Δ/τος 690/1941) καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. Δ/τος 1714/1942.

4. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος καὶ περὶ τοῦ διὰ λόγους ***γενικωτέρας πολιτικῆς*** προβλεπομένου μέτρου τῆς ***ἀμνηστίας***, ἤτοι τῆς λήθης τοῦ ἀδικήματος, δυνάμει τοῦ ὁποίου διὰ πράξεως τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος ἢ διὰ νόμου ἀποσβέννυται ἡ ποινικὴ ἀξίωσις τῆς Πολιτείας δι' ὡρισμένα καὶ ἀφορῶντα τὴν ἐν αὐτῇ ἔννομον τάξιν ἐγκλήματα· βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γεωργοπούλου, Χάρις καὶ ἀμνηστία, 1934, Κωνστ. Γαρδίκα, Σωφρονιστική, σελ. 483 ἑπ., 1955, Ἰδίου, Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀμνηστία, Ποιν. Χρ., τ. Γ', σελ. 1 ἑπ.

βειαν λειτουργίαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΕΜΦΑΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ[1]

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἐξ ἀντικειμένου ἐμφάνισις.

Α'. Τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα.

§ 37. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης καθορίζων τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας παντὸς κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποβλέπει ἀείποτε εἰς τὴν ὕπαρξιν πλήρους πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Τουτέστιν, ἀποβλέπει εἰς τὸ *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα *(ἡ πρὸς θάνατον ἁμαρτία)*[2].

α. Τὸ κανονικὸν ἀδίκημα θεωρεῖται *τετελεσμένον,* ἐφ' ὅσον ἡ περιέχουσα τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τούτου διάταξις κανόνος δικαίου πλήττεται καθ' ὁλο-

1. Ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ διδασκαλία γινομένη βάσει τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν ὅρων οὓς τίθησιν ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ***ἀποκλίνει*** τῆς ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ ἀναλόγου τοιαύτης, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 247 ἑπ., 265 ἑπ., 303 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 147 ἑπ., 156 ἑπ., 169 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 113 ἑπ., 128 ἑπ., 235 ἑπ.

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΛΒ' (Σ.Δ. 173) «*Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοὶ τοῦ βαθμοῦ κατάγονται*», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ Δ. 173) «*Πρὸς θάνατον μὲν οὖν ἁμαρτία λέγεται εἶναι, ἡ μέχρι πράξεως προχωρήσασα· ἡ δὲ μέχρι τοῦ βουληθῆναι καὶ συγκαταθέσθαι, οὐ πρὸς θάνατον, δηλονότι τὸν ψυχικόν· οὐ γὰρ πόρνος ἂν κριθείη, ὁ πορνεῦσαι συγκαταθέμενος, τῆς δὲ πράξεως ἀποσχόμενος... Οὐδὲ μὴν ὁ φονεῦσαι τινὰ βουλευσάμενος, καὶ ἐπιμείνας μέχρι τινὸς τῷ βουλεύματι, εἶτ' ἀποστὰς αὐτοῦ καὶ πράξει μὴ ἐγχειρήσας, λογισθείη φονεύς*», Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 175) «*Πρὸς θάνατόν ἐστιν κατάγουσα ἁμαρτία, ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονή*». Κατὰ δὲ τὸν καν. Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572) «*Ἁμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἁμαρτάνοντες, ἀδιόρθωτοι μένωσιν*». Ὅθεν, δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 218, 220 θεωρῶν μᾶλλον ἀόριστον τὸν ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν τοῦ θανασίμου ἁμαρτήματος.

κληρίαν ἐκ φανερᾶς κατὰ τούτου προσβολῆς, ὀφειλομένης εἰς ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον, *ἑκουσίως* ἢ *ἀκουσίως* ἐκδηλουμένην, συμπεριφορὰν τοῦ δράστου.

Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις φανερῶς προσβάλλεται καὶ ἐπαλλήλως τίκτεται ψυχῆς μολυσμός, μόνον ὁσάκις ἔργῳ προβάλλει ἄδικος καὶ ἐπίμεμπτος, *ἑκουσίως* ἢ *ἀκουσίως* ἐκδηλουμένη, συμπεριφορὰ τοῦ δράστου, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας πραγματοῦται ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

β. Καὶ ἡ μὲν *ἀκουσίως* ἐκδηλουμένη ἄδικος καὶ ἐπίμεμπτος συμπεριφορὰ τοῦ δράστου, ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῶν συνθηκῶν προβολῆς αὐτῆς, πληροῖ πάντοτε τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ ἀσυζητητὶ φέρει τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ *τετελεσμένου* τοιούτου.

Ἀλλὰ καὶ ἡ *ἑκουσίως* ἐκδηλουμένη ἄδικος καὶ ἐπίμεμπτος συμπεριφορά, ἐφ᾿ ὅσον ἡ *πρόθεσις (ἡ προαίρεσις, ἡ συγκατάθεσις)* τοῦ δράστου, κατόπιν ἥττης ἐξ ἐπιχειρηθείσης κατ᾿ αὐτοῦ προσβολῆς τοῦ πνεύματος τοῦ πονηροῦ καὶ ἀνεπιτυχοῦς πάλης κατὰ τούτου, διέβη τὰ ὅρια τῆς κατὰ νοῦν καὶ φρένα συλλήψεως τοῦ ἀποφασισθέντος κακοῦ, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῇ οὗτος καὶ *τεθῇ ἐπὶ τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ*, πληροῖ ὁλοκληρωτικῶς καὶ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ εἰς τοῦτο ἀφορῶντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοῦδε *τετελεσμένον*. Πλὴν καὶ ἐπάγεται αὐτοδικαίως τὰς συνεπείας ἐκ τῆς διαπράξεως τούτου, τυγχάνουσα ἀξία ἐπιτιμήσεως, διότι ὡς ἐκ ταύτης προσεβλήθη φανερῶς ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ ἐπῆλθε μολυσμὸς τῆς ψυχῆς τοῦ καταστήσαντος οὕτως ἐνεργὸν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ δράστου[1].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης εἰς προβολὴν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος *ἑκουσίως*, ἤτοι ἐκ προθέσεως, μίαν καὶ μόνην προβλέπει φάσιν κατὰ τὸ στάδιον ἐκτελέσεως τούτου. Ἤτοι, τὴν τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος.

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 436) «*Ἡ συγκατάθεσις αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμίων*», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 605), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 76), Πηδάλιον, σελ. 422[3]. Βλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 169 ἑπ.

Φάσιν, συνιστῶσαν *ἀπόπειραν* πρὸς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ἤτοι τοιαύτην προβάλλουσαν ἔργῳ δι᾿ ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ἐκδηλουμένης *ἑκουσίως* διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως περιεχούσης ἀρχὴν ἐκτελέσεως ἄνευ πλήρους πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[1], *ἀγνοεῖ παντελῶς*.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, τὴν τοιαύτην φάσιν κατὰ τὸ στάδιον ἐκτελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος:

αα. Ἐφ᾿ ὅσον αὕτη συνιστᾷ καθ᾿ ἑαυτὴν ποινικῶς ἀξιόλογον καὶ ποινικῶς καταλογιστὴν εἰς τὸν δράστην ἀδικοπραγίαν, διώκει αὐτὴν καὶ κολάζει ὡς πρᾶξιν ἐγκληματικὴν καὶ πληροῦσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τοῦτο σαφῶς ὁρίζει εἰς τὴν περίπτωσιν στοιχειοθετήσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*, ἔνθα διώκει καὶ κολάζει ὡς πρᾶξιν ἐγκληματικὴν καὶ πληροῦσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας ἰδίου κανονικοῦ ἀδικήματος τὴν ἐνέργειαν τοῦ δράστου διὰ τῆς ὁποίας προβάλλει ἔργῳ ἡ τέλεσις πράξεως, *ἐχούσης χαρακτῆρα πορνικόν*, ἔστω καὶ ἂν ὁ ὑπαίτιος μέχρι ταύτης ἀχθεὶς δὲν ἐπροχώρησε περαιτέρω εἰς ἑτέραν ἐνέργειαν, ὡς ἐκ τῆς τελέσεως τῆς ὁποίας πραγματοῦται *πλήρως* ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*.

«Διάκονος ἐν χείλεσι μιανθείς, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται· τοῦ δὲ μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων ἀξιωθήσεται· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθείη τις ἡμαρτηκώς, ἐν οἵῳ ἂν ᾖ βαθμῷ, καθαιρεθήσεται»[2].

Ὁ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιχειρούμενος ὧδε διαχωρισμὸς τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου, κατὰ τὸ στάδιον

1. Περὶ τῶν συστατικῶν ὅρων τῆς ἐννοίας τῆς ***ἀποπείρας*** ἐν τῷ ἐν Ἑλλάδι κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ (ἄρθρα 42 - 44 Π.Κ.), βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 249 ἑπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 147 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 113 ἑπ.

2. Μ. Βασιλείου, καν. Ο΄ (Σ.Δ. 228), τὴν πλήρη ἑρμηνείαν τοῦ ὁποίου βλ. κατωτέρω § 109.

τῆς ὑπὸ τούτου τελέσεως σαρκικοῦ ἁμαρτήματος, εἶναι σαφής.

Εἰδικώτερον:

ααα. Ἡ ὑπὸ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου δόσις *ἐμπαθοῦς φιλήματος* (per desiderium) πρὸς γυναῖκα ἀποτελεῖ *ἰδιάζουσαν* μορφὴν πράξεως *πορνείας*, περιέχουσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας *ἰδίου* κανονικοῦ ἀδικήματος, ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ὁποίου συνεπάγεται εἰς βάρος τοῦ δράστου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

βββ. Ἡ ὑπὸ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου τέλεσις πράξεως *ἀκολασίας* μετὰ γυναικός, οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα, πέρα τῆς δόσεως *ἐμπαθοῦς φιλήματος*, περιέχει τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*, ἡ πραγμάτωσις τοῦ ὁποίου συνεπάγεται εἰς βάρος τοῦ δράστου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

Ὅθεν, ἡ ὑπὸ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου δόσις *ἐμπαθοῦς φιλήματος* πρὸς γυναῖκα, ἀποτελεῖ *ἴδιον* καθ' ἑαυτὸ ἁμάρτημα, πορνικοῦ χαρακτῆρος, πληροῦν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας *ἰδίου* κανονικοῦ ἀδικήματος, αὐτοτελῶς διωκομένου καὶ κολαζομένου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς τῆς ἀργίας.

Κατ' οὐδεμίαν δὲ περίπτωσιν συνιστᾷ *ἀπόπειραν* πρὸς διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*[2].

ββ. Ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν συνιστᾷ καθ' ἑαυτὴν ποινικῶς ἀξιόλογον καὶ ποινικῶς καταλογιστὴν εἰς τὸν δράστην ἀδικοπραγίαν, οὔτε διώκει, ἀλλὰ καὶ οὔτε κολάζει αὐτὴν ὡς πρᾶξιν ἐγκληματικὴν καὶ πληροῦσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τοῦτο καὶ αὖθις σαφῶς ὁρίζει εἰς τὴν περίπτωσιν στοιχειοθετήσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*, ἔνθα διώκει καὶ

1. « *Ἐκεῖνον γὰρ διορίζεται καθαιρεῖσθαι, τὸν καὶ πλέον τι ἔργον διὰ συνουσιασμοῦ πεποιηκότα* », ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 230). Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 374.

2. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 76, Δ. 228 - 229), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 76) « *Ἡ δὲ συγκατάθεσις κρίνεται καὶ αἰτιᾶται, καὶ ἡ πρᾶξις κολάζεται* ». Τὴν αὐτὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν διδάσκει καὶ ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 208.

κολάζει ὡς πρᾶξιν ἐγκληματικὴν καὶ πληροῦσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τούτου τὴν ἐνέργειαν τοῦ δράστου, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας οὗτος *ἀκωλύτως ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ*.

«Ἐὰν πρόθηταί τις, ἐπιθυμήσας γυναικός, συγκαθευδῆσαι μετ' αὐτῆς, μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις, φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐῤῥύσθη»[1].

Ὁ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιχειρούμενος καὶ ᾧδε διαχωρισμὸς τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου, κατὰ τὸ στάδιον τῆς ὑπὸ τούτου τελέσεως σαρκικοῦ ἁμαρτήματος, εἶναι σαφής.

Εἰδικώτερον:

ααα. Ὁ ἀποφασίσας τὴν διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας* καὶ τεθεὶς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐκτελέσεως αὐτοῦ διὰ προετοιμασίας τῶν πρὸς τοῦτο μέσων πάντων, ἐν οἷς κύριον *τὸ μετὰ τῆς γυναικὸς συγκαθευδῆσαι*, πλὴν μὴ ἀγαγὼν εἰς πέρας τὸ ἀποφασισθέν, λόγῳ παρεμπεσόντων ἔξωθεν ἐμποδίων, τελείως ἀνεξαρτήτων τῆς *προθέσεως* αὐτοῦ, ἐπραγμάτωσε τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος. Ἡ *συγκατάθεσις* τοῦ δράστου πρὸς ἀκολασίαν προβάλλει ἐξώφθαλμος καὶ ἡ ἐντεῦθεν ποινικὴ εὐθύνη αὐτοῦ παραμένει ἀκεραία[2].

βββ. Ὁ ἀποφασίσας τὴν διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας* καὶ τεθεὶς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐκτελέσεως αὐτοῦ διὰ προετοιμασίας τῶν πρὸς τοῦτο μέσων πάντων, ἐν οἷς κύριον *τὸ μετὰ τῆς γυναικὸς συγκαθευδῆσαι*, πλὴν μὴ ἀγαγὼν εἰς πέρας τὸ ἀποφασισθέν, διότι *δὲν ἦλθεν αὐτῷ ἡ ἐνθύμησις*, δὲν ἐπραγμάτωσε τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, *ῥυσθεὶς ὑπὸ τῆς Θ. Χάριτος*[3].

1. Καν. Δ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 75).

2. Βλ. Ἀριστηνόν (Σ.Γ. 77) « *Εἰ γὰρ καὶ ἐπεθύμησε, καὶ ἐσπούδασε, καὶ μέσοις τισὶν εἰς ἀπάρτισιν τοῦ μέσου ἐχρήσατο, ἀποτέλεσμα δὲ ἡ σπουδὴ αὐτοῦ οὐκ ἔσχε, διά τινα παραμπεσόντα ἐμπόδια ἔξωθεν, ἐπιτιμίοις ὑπόκειται* ». Ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 209 ***διάφορον*** ὅλως ἀποδίδει ἔννοιαν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀριστηνοῦ.

3. Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 77) « *Ὅστις μέχρι ψιλῆς προθέσεως συγκαθευδῆναι γυναικὶ ἐπεθύμησεν, ἐχόμενον δέ τι σπουδῆς οὐκ ἔπραξε, οὔτε (εἰς) ἔργον ἡ ἐνθύμησις αὐτοῦ ἦλθε, φαίνεται, ὡς ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ἐῤῥύσθη χάριτος* ».

Ὁ δράστης, ἐν προκειμένῳ, ὀφείλει προδήλως τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ εἰς τὴν δύναμιν τῆς Θ. Προνοίας, ἥτις κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον βουλὴν Αὐτῆς ἐπεμβᾶσα, ἐξηφάνισε παρ' αὐτῷ πλήρως τὸν ἀπαραίτητον πρὸς ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος ὅρον τοῦ *ἑκουσίου*, ἀνύπαρκτον καταστήσασα τὴν *πρὸ τοῦ συγκαθευδῆσαι* ληφθεῖσαν ἀπόφασιν πρὸς ἀκολασίαν καὶ ἀνελοῦσα τὸ προϋπάρξαν μετ' ἀνεπιτυχῆ πάλην κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ πονηροῦ στοιχεῖον τῆς *προθέσεως (συγκαταθέσεως)*[1].

Ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου καὶ μόνον *δὲν ἦλθεν αὐτῷ ἡ ἐνθύμησις*[2] ἢ ἀνῃρέθη παρὰ τούτῳ τὸ στοιχεῖον τῆς *προθέσεως*, πρὸς τέλεσιν τῆς πράξεως.

Ἐφ' ὅσον δ' ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς δὲν ἐπραγματώθη ποσῶς ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*, ὁ δράστης τυγχάνει ***ἀνεπιτίμητος***. Οὐχὶ διότι προβάλλει περίπτωσις *ἑκουσίας ὑπαναχωρήσεως* τούτου μετ' *ἀπόπειραν* πρὸς διάπραξιν τοῦ ἁμαρτήματος[3], ἀλλὰ διότι *ῥυσθεὶς ὑπὸ τῆς Θ. Χάριτος* δὲν

---

1. Τοῦτο δὲν ἀντιλαμβάνονται ποσῶς οὔτε ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 76, Δ. 229), οὔτε ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 76), διότι ἐνῷ παραδέχονται ὅτι ὁ δράστης « *οὐκ ἦλθε δὲ εἰς ἔργον, τουτέστιν, οὐκ ἐπλήρωσε τὴν πρᾶξιν, φαίνεται, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ αὐτὸν ἐῤῥύσατο* », ὅμως ἀποφαίνονται: « *πλὴν οὐκ ἀνεπιτίμητος ἔσται, καὶ ἡ συγκατάθεσις γὰρ ὑπὸ ἐπιτίμιον γίνεται* », εἰς τοῦτο τὸ ἐσφαλμένον ἀγόμενοι συμπέρασμα ἐκ παρερμηνείας τοῦ καν. Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228) ἑτέραν, διάφορον ὅλως, ῥυθμίζοντος περίπτωσιν διαπράξεως τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος. Ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἑρμηνείαν δίδει καὶ ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 208 - 209, ἐνῷ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 240 ὑποστηρίζει, ἄπορον πως, προβολὴν περιπτώσεως κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τῆς πορνείας *ἐν ἀποπείρᾳ*, μὴ βασανίζων τὸ θέμα, ἀλλ' ἁπλῶς ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος ἐκτεθεῖσαν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἑρμηνευτικὴν κρίσιν.

2. Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 77) « *Ὁ ἐπιθυμήσας μέν, μὴ δράσας δέ, Θεῷ ἐῤῥύσθη* ».

3. Κατὰ τὴν διάφορον ὅλως ἐπιταγὴν τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, ὁρίζοντος ἐν ἄρθρῳ 44 Π.Κ. « *1. Ἡ ἀπόπειρα μένει ἀτιμώρητος, ἐὰν ὁ πράττων καίπερ ἀρξάμενος τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κακουργήματος ἢ τοῦ πλημμελήματος ἐνεργείας, ἀπέσχε ταύτης οἰκείᾳ βουλήσει καὶ οὐχὶ ἐξ ἐμποδίων ἐξωτερικῶν. — 2. Ἐὰν ὁ πράττων, τῆς ἐνεργείας του ἀποπερατωθείσης, παρεκώλυσε οἰκείᾳ βουλήσει τὸ ἐκ ταύτης δυνάμενον νὰ προέλθῃ ἀναγκαῖον διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ κακουργήματος ἢ τοῦ πλημμελήματος ἀποτέλεσμα, τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τοῦ ἄρθρου 83 μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ. Δύναται ὅμως τὸ Δικαστήριον, ἐκτιμῶν ἐλευθέρως πάσας τὰς περιστάσεις, νὰ κρίνῃ τὴν ἀπόπειραν ἀτιμώρητον* », ἴδε καὶ Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 262 ἑπ.

ἐτέλεσε πρᾶξιν ἐγκληματικήν, πληροῦσαν τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *πορνείας*.

γ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον εἰς προβολὴν διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ὑποκείμενον τοῦ ὁποίου φέρεται Κληρικὸς ἢ Μοναχός, τὰ κατὰ τὴν *ἐξ ἀντικειμένου* ὡς πρὸς τοῦτο ἐμφάνισιν αὐτοῦ, θέλουσι κριθῇ συμφώνως πρὸς τοὺς περὶ ταύτης κατὰ τὰ ἀνωτέρω διδαχθέντας ὁρισμοὺς περὶ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

Αἱ ἀντίστοιχοι διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, διαλαμβάνουσαι περὶ ἐμφανίσεως τοῦ ἐγκλήματος τελουμένου *ἐν ἀποπείρᾳ*, δὲν δύνανται νὰ τύχωσιν ἐφαρμογῆς εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, μὴ συμπολιτευόμεναι ποσῶς πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, *ἀγνοοῦντος παντελῶς* τὸν περὶ τῆς τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος *ἐν ἀποπείρᾳ* θεσμόν.

Β'. Ἡ συρροή.

§ 38. Ἡ ἄδικος καὶ ἀξιόποινος συμπεριφορά, ἔργῳ προσβάλλουσα φανερῶς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν καὶ ἐπαλλήλως τίκτουσα ψυχῆς μολυσμόν, ἐνδέχεται τοῦτο μὲν νὰ ἀφορᾷ εἰς προσβολὴν πλειόνων τῆς μιᾶς διατάξεων κανόνων δικαίου, τεθειμένων ἐπὶ σκοπῷ διατηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, τοῦτο δὲ νὰ συνιστᾷ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως πλειόνων τοῦ ἑνὸς κανονικῶν ἀδικημάτων.

Ἐνώπιον τῆς πρώτης ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὑρισκόμενοι περιπτώσεων ὁμιλοῦμεν περὶ *συρροῆς ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων*. Ἐνώπιον δὲ τῆς δευτέρας ἐκ τούτων, περὶ *συρροῆς κανονικῶν ἀδικημάτων*.

1. Ἡ συρροὴ ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων.

§ 39. Συρροὴ ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων ὑπάρχει:

Ι. Ὁσάκις ἐκ τῆς ἔργῳ προβολῆς τῆς ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς πλήττονται πλείονες τῆς μιᾶς ποινικαὶ διατάξεις, προβλέπουσαι *ὁμοιοτρόπως* περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν συστατικῶν

ὅρων *ἑνὸς* καὶ *ὡρισμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ κατὰ *τὸν αὐτὸν* ἢ *διάφορον* τρόπον ὁρίζουσαι περὶ τοῦ κολασμοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ***ἐν τῇ οὐσίᾳ*** μία ἢ πλείονες, *ἀλλήλαις ταυτόσημοι*[1], εἶναι ἐφαρμοστέαι. Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀνομάζεται *κατ' ἰδέαν συρροὴ ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων* (φαινομένη κατ' ἰδέαν συρροή)[2].

Ἐν προκειμένῳ, πρὸς δέουσαν ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῆς τε τηρουμένης ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι μακρᾶς Παραδόσεως καὶ τῶν ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ ἐπὶ τούτου σαφῶς διδασκομένων, ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς εἰδικώτερον ἑρμηνευτικοὶ κανόνες:

α. Ἐν συνδρομῇ δύο ἢ πλειόνων ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων, προβλεπουσῶν *ὁμοιοτρόπως* περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν συστατικῶν ὅρων ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ κατὰ *διάφορον τρόπον* ὁριζουσῶν περὶ τοῦ κολασμοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου[3], θὰ τύχῃ ἐφαρμογῆς ἐκείνη ἢ ἐκεῖναι, αἵτινες κατὰ τὸ

1. Βλ. λ.χ. καν. ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382) ἐπαναλαμβάνοντα τὴν διάταξιν τοῦ καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263) ἐν διώξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας***, καν. Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ἐπικυροῦντα τὸν ΚΘ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 37) καὶ τὴν διάταξιν τοῦ καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218) ἐν διώξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***σιμωνίας***, καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683), ἐπικυροῦντα τὸν ΟΓ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 93) ἐν διώξει εὐρυτέρᾳ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἱεροσυλίας***, καν. ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523), ἐπικυροῦντα τὰς διατάξεις τῶν καν. ΛΑ', ΛϚ', ΜϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 173, 180, 195) ἐν διώξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***μοιχείας***, καν. ΜΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 423), ἐπαναλαμβάνοντα τὴν διάταξιν τοῦ καν. ΚΔ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 271) ἐν διώξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς μετατροπῆς Ἱ. Μονῆς εἰς κοσμικὸν καταγώγιον κ.ἄ.

2. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ παρουσιαζομένη περίπτωσις τῆς ***κατ' ἰδέαν συρροῆς νόμων***, περιλαμβάνουσα ποινικὰς διατάξεις, ἐκ λόγων νομικῶν ἀποκλειούσας ἀλλήλας εἰς τρόπον ὥστε ***δὲν ὑπάρχει ἔδαφος ἐφαρμογῆς*** τῶν περὶ συρροῆς ἐγκλημάτων νομοθετικῶς ὁριζομένων (βλ. λ.χ. ἄρθρα 258, 375 Π.Κ.) δὲν συντρέχει εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, μὴ προβλεπομένη ποσῶς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

3. Τὸ φαινόμενον εἶναι συνηθέστατον ἐν τῇ διώξει κανονικῶν ἀδικημάτων περὶ τὸν κατὰ Χριστὸν βίον, ὡς ὁ ***φόνος***, ἡ ***ἄμβλωσις***, ἡ ***μοιχεία***, ἡ ***πορνεία*** κ.ἄ., ὧν ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον προβάλλει λαϊκὸς ἢ Μοναχός, ἀπειλουμένης τῆς καταγνώσεως τῷ κηρυσσομένῳ ἐνόχῳ διαπράξεως τινὸς τούτων τῆς ποινῆς τοῦ ***ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ*** εἰς χρόνον ***διαφόρως*** ὁριζόμενον μεταξὺ τῶν περὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων τούτων προβλεπουσῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Ἀντιθέτως τὸ ἴδιον φαινόμενον τοῦτο σπανίζει ὅλως ὁσάκις ἐνεργητικὸν ὑποκειμενικὸν τοῦ δια-

ἰδίωμα τῆς περιστάσεως κρίνονται ὡς καταλληλότεραι, ἐν συνεπείᾳ πρός τινα ἐκ τῶν θεμελιωδῶν κανονικῶν προσταγῶν, αἵτινες βασικῶς διέπουσι τήν τε ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν κατάλληλον διὰ μέσου αὐτῆς λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης. Τουτέστιν, ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου*, ἢ τῆς τοιαύτης τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[1].

β. Ἐν συνδρομῇ δύο ἢ πλειόνων ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία ἢ περισσότεραι προβλέπουσι τὴν δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος κατὰ γενικὸν μέτρον[2], ἑτέρα δὲ ἢ ἕτεραι διαλαμβάνουσι περὶ τούτου εἰδικώτερον, περιέχουσαι ἀκριβέστερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τούτου, κατὰ τὴν θεμελιώδη ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχὴν τῆς *εἰδικότητος* (lex specialis derogat legi generali)[3] θὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ εἰδικαὶ ποινικαὶ κανονικαὶ διατάξεις[4].

γ. Ἐν συνδρομῇ δύο ἢ πλειόνων ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία ἢ περισσότεραι καλύπτουσι *πλήρως* τὴν ἔννοιαν καὶ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τοῦ κατὰ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν (in concreto) διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ἱκανοποιοῦσαι *ὁλοκληρωτικῶς* τὴν ἐναντίον τοῦ πραγματώσαντος τήν τε ἀντικειμενικὴν καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ δράστου ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας[5], ἑτέρα δὲ ἢ ἕτε-

πραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος προβάλλει Κληρικός. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 100, 102, 106, 109.

1. Περὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω § 7.

2. Βλ. λ.χ. καν. Ζ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110).

3. Κατὰ πλήρη καὶ ᾧδε συμπολίτευσιν τῆς ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ κρατούσης ἀρχῆς, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον Ed. Mezger, Strafrecht, Ein Lehrbuch, σελ. 470 ἑπ., Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 295 ἑπ.

4. Οὕτω λ.χ. διὰ τὴν ποινικὴν δίωξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***πορνείας***, ὁσάκις ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τούτου προβάλλει Μοναχός, ἐκ πασῶν τῶν προβλεπουσῶν καὶ κολαζουσῶν τὸ ἀδίκημα τοῦτο ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων θὰ τύχωσιν ἐφαρμογῆς αἱ τοιαῦται τῶν καν. ΙΘ', ΝΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 145, 216) καὶ ΜΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 409). Ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 10.

5. Κατὰ τὴν ad hoc ἀκριβολόγον διδασκαλίαν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 297 « *Διότι in concreto ἡ ποινικὴ ἀξίωσις τῆς Πο-*

ραι καλύπτουσιν *ἐν μέρει* τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ τοὺς ἰδίους συστατικοὺς ὅρους τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ *μετρίως* ἱκανοποιοῦσι τὴν ἐναντίον τοῦ ἀδικοπραγήσαντος τικτομένην ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐκ τούτων αἱ πρῶται ἐκ τῶν ὑπ' ὄψει κανονικῶν διατάξεων, ὁπότε αἱ ἐκ τούτων δεύτεραι ἢ ἀπορροφῶνται ἐν ταῖς πρώταις, κατὰ τὴν ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχὴν τῆς *ἀπορροφήσεως* (lex consumens derogat legi consumtae) ἢ λογίζονται ἁπλῶς τοιαῦται ἐπικουρικοῦ χαρακτῆρος ἔναντι τῶν πρώτων, κατὰ τὴν ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχὴν τῆς *ἐπικουρικότητος* (lex primaria derogat legi subsidiariae).

Εἰδικώτερον οὕτω:

αα. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ἀπορροφήσεως* συντρέχει:

ααα. Ἐφ' ὅσον εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν κανονικοῦ ἀδικήματος συμπεριλαμβάνεται ἐν εἴδει συστατικοῦ στοιχείου αὐτῆς (lex consumens) ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ἑτέρου κανονικοῦ ἀδικήματος, κολαζομένου ἠπιώτερον (lex consumta)[1], ἄλλως

βββ. Ἐφ' ὅσον οἱ συστατικοὶ ὅροι ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος (lex consumta) διατυποῦνται ἐν τῇ περὶ τούτου προβλεπούσῃ ποινικῇ κανονικῇ διατάξει ὡς λόγος ἐπιτάσεως τῆς ποινῆς ἑτέρου, βαρυτέρου ἀκόμη, κανονικοῦ ἀδικήματος (lex consumens)[2].

λιτείας ***κορέννυται*** *διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἑνὸς καὶ μόνον νόμου, καθόσον οὗτος, καὶ μόνον οὗτος, καλύπτει τὴν ὅλην ἀπαξίαν (ἀντικειμενικὴν καὶ ὑποκειμενικὴν) τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως τοῦ ὑπαιτίου »*, ἐν ἑρμηνείᾳ τῆς ἀναλόγου περιπτώσεως ἐπὶ ***κατ' ἰδέαν συρροῆς νόμων*** ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ.

1. Λ.χ. Κληρικός, καταφρονῶν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου μεταβαίνει πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν χωρὶς νὰ συνοδεύηται ὑπὸ συστατικοῦ καὶ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου γράμματος τούτου καὶ εὐθὺς ἐκεῖθεν ἐπιχειρεῖ πρᾶξιν ***παρασυναγωγῆς*** κατ' αὐτοῦ. Ἐν προκειμένῳ ἐν τῇ ἀντικειμενικῇ ὑποστάσει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρασυναγωγῆς***, κολαζομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως [ΛΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689)] περιλαμβάνεται ὡς συστατικὸν στοιχεῖον (lex consumens) ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ ἠπιώτερον ad hoc κολαζομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας [ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130) κ.ἄ.] κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (lex consumta).

2. Οὕτως ἡ διάταξις τοῦ ΙΓ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 17), ἀπειλοῦσα τὴν ἐπίτασιν τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας κατὰ Κληρικοῦ τελοῦντος ὑπὸ καθεστὼς τοιαύτης ποινῆς καὶ ἀποκρύψαντος τοῦτο κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του ἐνώπιον ἑτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἵνα ***δεκτὸς*** γίνῃ ὑπὸ ταύτης, εἶναι lex consumens ἐν σχέσει πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ΙΒ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 15 - 16), διαλαμβάνουσαν περὶ ***μὴ προσδοχῆς*** ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ ποινὴν ἀργίας τελούντων Κληρικῶν (lex consumta).

ββ. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ἐπικουρικότητος* συντρέχει, ἐφ' ὅσον ἐκ δύο ἢ πλειόνων ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων ἐνία ἢ ἔνιαι ἐκ τούτων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐνισχύουσιν ἐπικουρικῶς τὴν *κυρίαν* τοιαύτην καὶ *πληροῦσαν* τὴν ἔννοιαν καὶ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς τε ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κατὰ τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν (in concreto) διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

ΙΙ. Ὁσάκις ἐκ τῆς ἔργῳ προβολῆς τῆς ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς πλήττονται πλείονες τῆς μιᾶς ποινικαὶ κανονικαὶ διατάξεις, προβλέπουσαι περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν συστατικῶν ὅρων *δύο καὶ ὡρισμένων* κανονικῶν ἀδικημάτων καὶ τοῦ ἀναλόγου τρόπου τοῦ κολασμοῦ αὐτῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη ἀφορᾷ εἰς τὴν δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν τοῦ *κυρίως* διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ἡ δὲ δευτέρα ἀνάγεται εἰς θέμα *προτέρας* ἢ *ὑστέρας* τούτου πράξεως ἢ παραλείψεως τοῦ δράστου, ἄμεσον σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ *κύριον* κανονικὸν ἀδίκημα. Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀνομάζεται *πραγματικὴ συρροὴ ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων* (φαινομένη πραγματικὴ συρροή).

Ἐν προκειμένῳ, πρὸς δέουσαν ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ σαφῶς περὶ τούτου διδασκομένων, ἐφ' ὅσον ἡ δευτέρα ποινικὴ κανονικὴ διάταξις ἀνάγεται εἰς κατὰ τὰ ἀνωτέρω θέμα *προτέρας* ἢ *ὑστέρας* πράξεως ἢ παραλείψεως τοῦ δράστου, ἄμεσον σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ *κύριον* κανονικὸν ἀδίκημα, ἢ ἀπορροφᾶται εἰς τὴν περὶ τούτου προβλέπουσαν ποινικὴν κανονικὴν διάταξιν κατὰ τὴν ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχὴν τῆς *ἀπορροφήσεως* (lex consumens derogat legi consumtae)

---

1. Οὕτω λ.χ. διὰ τὴν ποινικὴν δίωξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ ***ἑκουσίου*** φόνου, ἡ διάταξις τοῦ καν. Ζ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110) εἶναι lex subsidiaria διὰ τὰς διατάξεις τῶν καν. ΝϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215) καὶ Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317). Ἐπίσης διὰ τὴν ποινικὴν δίωξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρὰ φύσιν ἀσελγείας***, ὁσάκις ἐνεργητικὸν ὑποκείμενον τούτου προβάλλει Κληρικός, ἡ διάταξις τοῦ καν. ΞΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 220) εἶναι lex subsidiaria διὰ τὰς διατάξεις τῶν καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70) καὶ τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32).

ἢ λογίζεται ἁπλῶς τοιαύτη ἐπικουρικοῦ χαρακτῆρος ἔναντι τῆς αὐτῆς καὶ τὸ *κύριον* κανονικὸν ἀδίκημα ἀφορώσης ποινικῆς κανονικῆς διατάξεως κατὰ τὴν ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχὴν τῆς *ἐπικουρικότητος* (lex primaria derogat legi subsidiariae).

Εἰδικώτερον οὕτω:

α. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ἀπορροφήσεως* συντρέχει:

αα. Ἐφ᾽ ὅσον ἐπὶ σκοπῷ τελέσεως βαρυτέρου κανονικοῦ ἀδικήματος πραγματοῦται προηγουμένως ὑπὸ τοῦ δράστου ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ἑτέρου κανονικοῦ ἀδικήματος, στρεφομένου κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ (*ἀτιμώρητος προτέρα πρᾶξις*[1], Straflose Vortat)[2].

ββ. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ μετὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπακολουθοῦσα πρᾶξις ἢ παράλειψις τοῦ δράστου, ἀναγκαίως ἑνοῦται πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν ὑπὸ τούτου τοιαύτην, μὴ προσβάλλλουσα ἕτερον ἔννομον ἀγαθόν, ἀλλὰ προδήλως συντρέχουσα εἰς ὄφελος ἐκείνης (*ἀτιμώρητος ὑστέρα πρᾶξις*, Straflose Nachtat)[3].

---

1. Ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 303, ᾧ στοιχεῖ καὶ ὁ Ἀγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 241 ἑπ., χρησιμοποιεῖ ἀντὶ τοῦ ὅρου ***ἀτιμώρητος***, τὸν τοιοῦτον ***μὴ τιμωρητὴ*** πρᾶξις.

2. Λ.χ. Κληρικός, καταφρονῶν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου μεταβαίνει πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν χωρὶς νὰ συνοδεύηται ὑπὸ συστατικοῦ καὶ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου γράμματος αὐτοῦ, διατασσόμενος δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ θέσιν, κωφεύει καὶ καταδήλως διαπράττει τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς***. Ἡ προτέρα τῶν ἀνωτέρω πράξεων τοῦ Κληρικοῦ τούτου, κολαζομένη διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας [ΙΕ΄, ΛΘ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20-21, 54), καν. Γ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129-130) κ.ἄ.] παραμένει ***ἀτιμώρητος***, ἅτε ἀπορροφουμένη ἐν τῇ ἐπακολουθησάσῃ τοιαύτῃ τῆς ***καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς***, κολαζομένῃ διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς ἢ τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως [καν. Γ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129-130), Ε΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229-230)].

3. Λ.χ. Ἐπίσκοπος, ***ἄκλητος*** καὶ ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, εἰσελαύνων εἰς ἐπαρχίαν ἑτέραν ἐπὶ σκοπῷ νὰ προβῇ εἰς ***παρ᾽ ἐνορίαν*** χειροτονίαν, ὁπότε διαπράττει κανονικὸν ἀδίκημα συνεπαγόμενον τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως [ΛΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 47), καν. Β΄ Β΄ ΚΠόλεως (Σ.Β. 169-170), Κ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 349) κ.ἄ.], ἀσεβεῖ καὶ πρὸς κοινοποιηθεῖσαν αὐτῷ ἐπιταγὴν τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ ἵνα ἐπανέλθῃ πάραυτα εἰς τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν, καταφρονῶν ταύτης. Ἡ ***ὑστέρα*** αὕτη πρᾶξις τοῦ Ἐπισκόπου τούτου παραμένει ***ἀτιμώρητος***, ἐφ᾽ ὅσον συντρέχει εἰς ὄφελος τῆς πρώτης ἀδίκου πράξεως, τῆς ***παρ᾽ ἐνορίαν*** χειροτονίας, ἐν τῷ μεταξὺ τελεσθείσης, ἅτε ***συναπτομένη ἐν ἑνότητι*** πρὸς αὐτήν.

β. Ἡ ἀρχὴ τῆς *ἐπικουρικότητος* συντρέχει, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ἀφορῶσα τὴν *ἀτιμώρητον προτέραν* ἢ τὴν *ἀτιμώρητον ὑστέραν* πρᾶξιν ποινικὴ κανονικὴ διάταξις ἐνισχύει ἐπικουρικῶς τὴν ἀναγομένην εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ *κυρίου* κανονικοῦ ἀδικήματος τοιαύτην[1], ὡς *πληροῦσαν* τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας τῆς τε ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ[2].

II. Ἡ συρροὴ κανονικῶν ἀδικημάτων.

§ 40. Συρροὴ κανονικῶν ἀδικημάτων ὑπάρχει:

I. Ὁσάκις ἐκ τῆς ἔργῳ προβολῆς τῆς ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, πραγματοῦται διὰ μιᾶς καὶ ἑνιαίας ἐνεργείας τοῦ δράστου ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πλειόνων, ἀλλήλοις ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοτελῶν, κανονικῶν ἀδικημάτων. Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀνομάζεται *κατ᾽ ἰδέαν συρροὴ κανονικῶν ἀδικημάτων* (τυπικὴ συρροή).

Ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ *κατ᾽ ἰδέαν συρροὴ* διακρίνεται, εἰς:

α. *Ὁμοειδῆ*, ὁσάκις διὰ μιᾶς καὶ ἑνιαίας ἐνεργείας τοῦ δράστου προσβάλλεται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔννομον ἀγαθὸν δύο ἢ πλειόνων προσώπων[3], καὶ

β. *Ἑτεροειδῆ*, ὁσάκις διὰ μιᾶς καὶ ἑνιαίας ἐνεργείας τοῦ δρά-

---

1. Λ.χ. Ἐπίσκοπος, ἀποφασίσας τὴν διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ ***σχίσματος*** [καν. ΙΔ΄, ΙΕ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692-693)] ὡς ***προτέραν*** πρᾶξιν αὐτοῦ ἐκδηλοῖ τὴν καταφρόνησιν πρὸς τὴν προϊσταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἀπειθῶν εἰς οἱανδήποτε ἐπιταγὴν αὐτῆς, μετὰ δὲ τὴν διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τοῦ ***σχίσματος***, πρὶν ἢ ὑποστῇ τὰς ἐκ τούτου ἀπειλουμένας κυρώσεις, ἤτοι τὴν ποινὴν τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως, ὡς ***ὑστέραν*** πρᾶξιν αὐτοῦ ἐκδηλοῖ τὴν τέλεσιν ***παρ᾽ ἐνορίαν*** χειροτονιῶν.

2. Ἡ διδασκαλία αὕτη, πολλὴν σημασίαν ἔχουσα διὰ τὴν ὀρθὴν ἀπονομὴν τῆς κοινῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ ζηλοτύπως κρατοῦσα τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ (βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 303 ἑπ.), ἐν τούτοις εἶναι παντελῶς ***ἄγνωστος*** εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, μὴ ἀπαντῶσα ποσῶς οὐδ᾽ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν.

3. Λ.χ. Κληρικὸς διὰ μιᾶς λέξεως αὐτοῦ καθυβρίζει σκαιῶς δύο ἢ περισσοτέρους Ἐπισκόπους [ΝΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 73)].

στου προσβάλλονται διάφορα ἔννομα ἀγαθά, ἀφορῶντα τὸ αὐτὸ [1] ἢ πλείονα πρόσωπα [2] ἢ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν [3].

II. Ὁσάκις ἐκ τῆς ἔργῳ προβολῆς τῆς ἀδίκου καὶ ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, πραγματοῦται διὰ πλειόνων καὶ διαδοχικῶν ἐνεργειῶν τοῦ δράστου ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις πλειόνων, ἀλλήλοις ἀνεξαρτήτων καὶ αὐτοτελῶν, κανονικῶν ἀδικημάτων. Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀνομάζεται *πραγματικὴ συρροὴ κανονικῶν ἀδικημάτων* (ὑλικὴ συρροή).

Ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς καὶ ἡ *πραγματικὴ συρροὴ* διακρίνεται εἰς:

α. *Ὁμοειδῆ*, ὁσάκις διὰ πλειόνων καὶ διαδοχικῶν ἐνεργειῶν τοῦ δράστου προσβάλλεται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔννομον ἀγαθὸν δύο ἢ πλειόνων προσώπων [4], καὶ

β. *Ἑτεροειδῆ*, ὁσάκις διὰ πλειόνων καὶ διαδοχικῶν ἐνεργειῶν τοῦ δράστου προσβάλλονται διάφορα ἔννομα ἀγαθά, ἀφορῶντα τὸ αὐτὸ [5] ἢ πλείονα πρόσωπα [6], ἢ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν [7].

---

1. Λ.χ. Κληρικὸς ταυτοχρόνως τύπτει καὶ καθυβρίζει ἀνάπηρον σωματικῶς πιστὸν [ΚΖ', ΝΖ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 34, 74)].

2. Λ.χ. Κληρικός, δι' ἑνὸς πυροβολισμοῦ φονεύει τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον καὶ τραυματίζει θανασίμως, ἐξ ἀμελείας, συμπαριστάμενον ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ γραφείῳ ἕτερον Κληρικὸν [καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110 - 112), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317)].

3. Λ.χ. Κληρικός, ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος Τετάρτῃ ἢ Παρασκευῇ, ἐσθίει ἐν καπηλείῳ μὴ τηρῶν τὰ περὶ νηστειῶν τεθεσπισμένα [ΝΔ', ΞΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 71 - 72, 88)].

4. Λ.χ. Κληρικός, ἐξυβρίζει διαδοχικῶς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἰδίῳ Ἱ. Ναῷ διακονοῦντας ἄλλους Κληρικοὺς [ΝϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 73)].

5. Λ.χ. Κληρικός, πορνεύεται μετὰ γυναικός, ἀκολούθως δὲ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἔρχεται εἰς ῥῆξιν μετ' αὐτῆς καὶ τὴν ἀποκτείνει [καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), Η', ΝϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110 - 112, 215)].

6. Λ.χ. Κληρικός, ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ γινόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔρχεται εἰς ῥῆξιν μετ' αὐτοῦ καὶ καθυβρίζει τοῦτον σκαιῶς, ἀκολούθως δὲ κατὰ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς συναντᾷ τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τραυματίζει αὐτὸν διὰ ῥάβδου θανασίμως εἰς τὴν κεφαλήν, οὗτος δ' ἀποθνήσκει μετά τινας ἡμέρας ἐκ τοῦ τραύματος [ΝΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 73), καν. ΙΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 129)].

7. Λ.χ. Κληρικός, ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος Τετάρτῃ ἢ Παρασκευῇ ἐσθίει ἐν

III. Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι δὲν ὑπάρχει *συρροὴ* κανονικῶν ἀδικημάτων ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συστατικὴν ἔννοιαν αὐτῶν χαρακτηριζομένων ὡς *ἀθροιστικῶν* καὶ *διπράκτων ἢ πολυπράκτων* [1], καθ' ὅσον αἱ συνιστῶσαι ταῦτα πλείονες πράξεις ἢ παραλείψεις χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς ἓν καὶ ἑνιαῖον ἀδίκημα.

IV. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀγνοεῖ τὸ μέτρον τῆς ἰδιαιτέρας ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ δράστου [2], ὁσάκις οὗτος ἐκδηλοῖ ἄδικον καὶ ἀξιόποινον συμπεριφορὰν ὡς ἐκ τῆς ὁποίας συνιστᾶται ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως πλειόνων κανονικῶν ἀδικημάτων κατὰ *συρροήν* [3].

Εἰκότως, διότι ἡ *συρροὴ* ἀποτελεῖ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἐφεύρημα ἀξιόλογον τοῦ νεωτέρου κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου [4].

Ἡ μακραίων ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, ἀνταπεκρίθη ἀνέκαθεν καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τούτου, χωρὶς ἐν τῇ οὐσίᾳ νὰ γνωρίζῃ νομοθετικοὺς ὁρισμοὺς περὶ συστάσεως καὶ ῥυθμίσεως αὐτοῦ,

---

καπηλείῳ, μὴ τηρῶν τὰ περὶ νηστειῶν τεθεσπισμένα, ἀκολούθως δὲ μεθύσκεται καὶ καθυβρίζει δημοσίᾳ τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον [ΜΒ', ΝΔ', ΝΕ', ΞΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 58, 71 - 72, 73, 88)].

1. Βλ. εἰδικώτερον περὶ τούτων ἀνωτέρω § 11, σελ. 111, 113.

2. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν σύγχρονον κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην, δεόντως ἀντιμετωπίζοντα τὸ θέμα διὰ τοῦ κολασμοῦ τοῦ δράστου ἐν ἀκολουθίᾳ ἐπὶ μὲν τῆς ***κατ' ἰδέαν συρροῆς***, τῶν ὅρων τοῦ συστήματος τῆς ***ἁπλῆς ἐπιτάσεως*** τῆς εἰς τὸ βαρύτερον ἔγκλημα ἐπιβαλλομένης ποινῆς· ἐπὶ δὲ τῆς ***πραγματικῆς συρροῆς***, τῶν ὁρισμῶν τοῦ συστήματος τῆς ***νομικῆς σωρεύσεως τῶν ποινῶν*** (βλ. ἄρθρα 94 - 97 Π.Κ.)· εἰδικώτερον βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 295[1], Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 169 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 235 ἑπ.

3. Ὁ ἐν μακαριστοῖς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Δωρόθεος, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 75 - 78, διαπραγματευθεὶς τὸ θέμα «***πλείονες ποιναὶ ἐπὶ συρρεουσῶν παραβάσεων Κληρικῶν***» ἐρευνᾷ τοῦτο μετὰ καταπληκτικῆς προχειρότητος, οὗ λόγου ἕνεκα καταλήγει καὶ εἰς ἀπαραδέκτους λύσεις, θεωρῶν ***ἐπιτρεπτὴν*** τὴν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν καὶ εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας τῶν διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου (ἄρθρα 109, 110 Π.Ν., 94 - 97 Π.Κ.), ἄπορον πῶς ὑποστηρίζων ὅτι αἱ κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν προβλεπόμεναι καὶ ἐπιβαλλόμεναι ποιναί... εἶναι πειθαρχικαί! Ἴδε καὶ κατωτέρω § 51.

4. Ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων συστημάτων βλ. ἐν Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 139 ἑπ., ἴδε καὶ Χρ. Τζωρτζοπούλου, Συρροὴ ἐγκλημάτων, ἐν περ. «Ἀρχεῖον Ποινικῶν Ἐπιστημῶν», τ. Γ', σελ. 129 ἑπ., 1939.

ἐφαρμόζουσα καὶ ᾧδε τὰς θεμελιώδεις κανονικὰς προσταγάς, αἵτινες βασικῶς διέπουσι τὴν ἄσκησιν τῆς ποινικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ διώξει καὶ τῷ κολασμῷ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος. Τουτέστιν ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου*, ἢ τὴν τοιαύτην, τὴν καὶ συνηθεστέραν, τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[1].

Β′ ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἐξ ὑποκειμένου ἐμφάνισις.

§ 41. Ἡ ἱερὰ ὑποχρέωσις πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ ἐπιβεβλημένου σεβασμοῦ ἔναντι τῆς ὀφειλομένης ὑπακοῆς εἰς τὰς ἐπιταγὰς καὶ ἀπαγορεύσεις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἰσχύουσα διὰ πάντα Ὀρθόδοξον Χριστιανόν, ἰδιαίτατα δὲ τὸν Κληρικὸν ἢ τὸν Μοναχόν, παραβιαζομένη διὰ φανερᾶς κατὰ ταύτης προσβολῆς ὁσάκις ἔργῳ ἐπιδεικνύεται ἄδικος καὶ ἐπίμεμπτος συμπεριφορά, συνιστῶσα διὰ τελέσεως ποινικῶς ἀξιολόγου καὶ ποινικῶς καταλογιστῆς εἰς τὸν δράστην ἀδικοπραγίας τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐν τῇ *ἐμφανίσει* αὐτῆς ἀποτελεῖ κατὰ τὸ συνήθως συμβαῖνον ἢ ἀποκλειστικὸν ἔργον ὡρισμένου προσώπου, τοῦ κατὰ τὴν περίστασιν ἀδικοπραγήσαντος πιστοῦ, ἢ κοινὸν ἐπίτευγμα τῆς συμβολῆς συγκλινούσης ἐγκληματικῆς δράσεως δύο ἢ πλειόνων προσώπων, ἅτινα πάντα, κατὰ διάφορον τρόπον ἕκαστον ἐνεργοῦν, *ἑκουσίως* συμπράττουσι διὰ τὴν ἐπέλευσιν αὐτοῦ.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἀποσκοπῶν εἰς τὴν κατὰ πάντα τρόπον διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, διευρύνει τὸ περιεχόμενον τῆς ἱερᾶς ὑποχρεώσεως παντὸς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος πρὸς ἐπίδειξιν τοῦ ἐπιβεβλημένου σεβασμοῦ ἔναντι τῆς ὀφειλομένης ὑπακοῆς εἰς τὰς ἐπιτα-

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 7.

γὰς καὶ ἀπαγορεύσεις αὐτῆς, ἐπιβάλλων τὴν ἰσχὺν καθεστῶτος ***ἀνεξαρτήτου ὅλως ἀτομικῶς*** ποινικῆς εὐθύνης ἐπὶ πᾶν πρόσωπον σχέσιν ἔχον οἱανδήποτε πρὸς τὸ γεγονὸς τῆς ἐκδηλωθείσης ἐγκληματικῆς δράσεως, ***ἕνα*** καὶ ***τὸν αὐτὸν*** ὁμοιοτρόπως ἀπειλῶν κολασμὸν κατὰ παντὸς τοιούτου, ἐφ᾽ ὅσον καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον συνεδέθη πρὸς τὸ ἐκ τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα[1].

Οὕτω, τὸ κανονικὸν ἀδίκημα κατὰ τὴν *ἐξ ὑποκειμένου* ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ εὐρέος χώρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ***διπλῆν*** παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τῆς μορφῆς προβολῆς, περιβαλλόμενον τὸ νομικὸν ἔνδυμα τῆς *αὐτουργίας* ἢ τῆς *συμμετοχικῆς δράσεως*[2].

Α′. Ἡ αὐτουργία.

§ 42. Ἡ *αὐτουργία*, ἀποτελεῖ τὴν συνήθη καὶ βασικὴν μορφὴν τῆς ἐξ ὑποκειμένου ἐμφανίσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, συνι-

1. **Ματθαῖος Βλαστάρης**, Σύνταγμα, Γ′ θ′ (Σ.Ϛ. 168) «*Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀθεμίτων πράξεων οὐχ ἧττον οἱ συνεργοῦντες τῶν αὐτουργῶν τιμωροῦνται*». Ἴδε καὶ **Ἰωάννην Εὐταξίαν**, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι′, σελ. 210.

2. Ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ τὸ θέμα τῆς ἐξ ὑποκειμένου ἐμφανίσεως τοῦ κοινοῦ ἐγκλήματος, ὡς ***αὐτουργίας*** καὶ ὡς ***συμμετοχικῆς δράσεως***, ἀνέκαθεν ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον ἀντικείμενον ἐρεύνης. Αἱ ἐπὶ τούτου διδαχθεῖσαι θεωρίαι καὶ αἱ εἰς τοὺς Ποινικοὺς Κώδικας περιληφθεῖσαι ἀπόψεις δὲν συγκλίνουσιν ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀγὼν δὲ διεξάγεται ἐν τῇ περὶ ***συμμετοχῆς*** διδασκαλίᾳ· βλ. εἰδικώτερον **Fr. von Liszt - Eb. Schmidt**, Strafrecht, σελ. 334 ἑπ., 1932, **R. von Hippel**, Strafrecht, τ. Β′, σελ. 453 ἑπ., **Ed. Mezger**, Strafrecht, Ein Studienbuch, σελ. 220, 225 ἑπ., **Ἠλ. Γάφου**, Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸ ἔγκλημα, σελ. 15 ἑπ., 1937, **H. Welzel**, Strafrecht, σελ. 87, 95 ἑπ., **W. Sauer**, Strafrecht, σελ. 180 ἑπ., 1955, **R. Maurach**, Strafrecht, σελ. 515 ἑπ., **Schönke - Schröder**, Strafgesetzbuch, Kommentar, σελ. 236 ἑπ., 1959, **Νικ. Χωραφᾶ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 265 ἑπ., 279 ἑπ., **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, Γενικὸν Μέρος, σελ. 159 ἑπ., **Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α′, Γενικὸν Μέρος, σελ. 128 ἑπ. Ὁ Ἕλλην κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης ἐν τῇ περὶ συμμετοχῆς διδασκαλίᾳ (ἄρθρα 45 - 49 Π.Κ.) συγκλίνων πρὸς τὴν νεωτέραν ἐν τῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ διδασκαλίαν, τάσσεται μὲ τὴν ***ἀντικειμενικὴν*** θεωρίαν, διακρίνων σαφῶς τὸ ***ἀνεξάρτητον*** τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ καὶ τοῦ ἀμέσου ἢ ἁπλοῦ συνεργοῦ, ἀνεξαρτήτως ὅλως πρὸς τὰς περὶ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἰδιότητος τῶν συμμετόχων καὶ τὸν τρόπον τοῦ κολασμοῦ αὐτῶν παρουσιαζομένας ἐν ταῖς καθ᾽ ἕκαστον λεπτομερείαις διαφοράς.

στῶσα τὸ ἐπίτευγμα τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως ἑνὸς καὶ ὡρισμένου ἀνθρώπου.

Αὐτουργὸς καλεῖται ὁ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως, αὐτοπροσώπως καὶ ἰδιοχείρως, δι' ἰδίας πράξεως ἢ παραλείψεως ἐπενεγκὼν τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *αὐτουργοῦ*[1], συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ ἐπῆλθε ψυχῆς μολυσμός, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Τὸ *ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον* τοῦ χαρακτῆρος τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου.

β. Τὸ *αὐτοπρόσωπον* τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ ὑποδηλοῖ σαφῶς τὸ αὐστηρῶς *μεμονωμένον* τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, προκῦπτον ἐκ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων προβαλλούσης *ἐλλείψεως παρεμβολῆς* μεταξὺ τῆς ἑκουσίας ὅσον καὶ ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου καὶ τῆς ὡς ἐκ ταύτης ἐπελθούσης εἰς τὸν εὐρὺν χῶρον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀλλαγῆς ἑτέρας ἀναλόγου συμπεριφορᾶς τρίτου προσώπου[2].

γ. Τὸ *ἰδιόχειρον* τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, περιλαμβάνον ὁμοίως ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ δράστου χρησιμοποίησιν ἀλλοτρίας δυνάμεως πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος, ὡς λ.χ. εἶναι τὸ ἄψυχον πρᾶγμα[3], τὸ δηλητήριον φάρμακον[4], ἢ καὶ ἡ δύνα-

1. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Ἡ αὐτουργία κατὰ τὸν νέον Ποινικὸν Κώδικα, Ποιν. Χρ., τ. Α', σελ. 11 ἑπ., 1951, ἰδίου, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 269 ἑπ.

2. Βλ. λ.χ. καν. ΜΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 409) « *Μοναχὸς ἐπὶ πορνείᾳ ἁλοὺς* », ΝΗ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 75) « *Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἀμελῶν τοῦ κλήρου, ἢ τοῦ λαοῦ* », ΟΑ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 91) « *Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκοι εἰς ἱερὸν ἐθνῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων* », κ.ἄ.

3. Καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 113) « *Ὁ μέντοι ξίφει χρησάμενος καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκονίσας* ».

4. Καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 114) « *Αἱ γυναῖκες, αἱ προσδιδοῦσαι φάρμακα,*

μις τρίτου ἀκόμη προσώπου, τὸ ὁποῖον ἐπέτυχεν οὗτος νὰ καταστήσῃ *ἀκούσιον* ὄργανον τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεώς του[1].

Β'. *Ἡ συμμετοχικὴ δρᾶσις.*

§ 43. Ἡ *συμμετοχικὴ δρᾶσις*, ἀποτελεῖ τὴν ἐπάλληλον μορφὴν τῆς ἐξ ὑποκειμένου ἐμφανίσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, συνιστῶσα τὸ ἐπίτευγμα τῆς συμβολῆς συγκλινούσης ἐγκληματικῆς συμπράξεως δύο ἢ πλειόνων προσώπων[2].

Ἡ συμμετοχικὴ δρᾶσις ἐκδηλοῦται τριχῶς, ἤτοι: α) διὰ τῆς συμμετοχῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ, ἣν ἀποτελεῖ ἡ *συναυτουργία*, β) διὰ τῆς συμμετοχῆς ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, ἣν ἀποτελοῦσιν ἡ *ἠθικὴ αὐτουργία* καὶ ἡ *συνέργεια*, καὶ γ) διὰ τῆς *ἀναγκαίας συμμετοχῆς*, ἣν ἀποτελοῦσιν αἱ ἰδιάζουσαι μορφαὶ ἐγκληματικῆς συμπράξεως.

Ι. Ἡ συναυτουργία.

§ 44. Ἡ *συναυτουργία*, ὡς συμμετοχικὴ δρᾶσις ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ δηλοῖ συγκλίνουσαν ἐγκληματικὴν σύμπραξιν δύο ἢ πλειόνων ἀνθρώπων πρὸς διάπραξιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

σκότωσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοίαις... καὶ αἱ τοίνυν δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια », καν. ΚΑ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63) « *Αἱ σπουδάζουσαι φθόρια ποιεῖν* ».

1. Λ.χ. ὁ Ἡγούμενος αὐστηροῦ Κοινοβίου, ἐκμεταλλευόμενος τὴν πίστιν πρὸς ὑπακοὴν αὐτῷ ὡρισμένου φανατικοῦ Μοναχοῦ, πείθει τοῦτον νὰ διαπράξῃ κανονικὸν ἀδίκημα ***ἑκουσίου*** φόνου ἑτέρου Μοναχοῦ, ὅπερ ὁ Ἡγούμενος ἀπὸ χρόνου ἐπεπόθει νὰ διαπράξῃ ἀλλ' ἐμελέτα τὸν τρόπον μεθοδεύσεως καὶ ἐκτελέσεως αὐτοῦ ἄνευ τῆς ἰδιοχείρου συμμετοχῆς ἑαυτοῦ εἰς τοῦτο.

2. Περιπτώσεις ***συμμετοχικῆς δράσεως*** εὕρηνται εἰς τὰς διατάξεις τῶν καν. Α', Η', Θ', ΙΒ', ΚϚ', ΛΑ', ΛΘ', ΞΒ', ΟΑ', ΟΕ', ΟϚ', ΟΗ', ΟΘ', Π' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89, 114, 120-121, 131, 159, 173, 184, 220, 230-231, 238, 239, 240, 241, 242-243), Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308-311), Β', ΙΗ', ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217-218, 263, 279), ΛΔ', ϞΑ', ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 382, 518-519, 521), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572-573), ἐν τῇ προσπαθείᾳ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀποδόσεως τῆς ἐκ ταύτης τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων ἐκρίθη ὡς ἐπιβεβλημένη ἡ ἀναγκαστικὴ καταφυγὴ εἰς τὸν ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ κρατοῦντα περὶ τὸν νομικὸν πυρῆνα τῆς συμμετοχικῆς δράσεως ἑρμηνευτικὸν κυκεῶνα· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 263-264, 279), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 279-280, 382, 521-522, Δ. 231-232), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 280), Φωτίου, Νομοκ. Α', κβ', κδ', Θ', λ', λγ', λζ' (Σ.Α. 58, 61, 214-215, 224-225, 229-230), Πηδάλιον, σελ. 113[3].

Συναυτουργὸς καλεῖται ὁ ἀπὸ κοινοῦ μετ' ἄλλου προσώπου πραγματώσας τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὡρισμένου κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *συναυτουργοῦ*[2], συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Τὸ *κοινῇ ἑκούσιον* πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ συνιστᾷ ἡ *ἐκ προθέσεως* (συγκαταθέσεως, προαιρέσεως), ἐν φανερᾷ ἐκδηλώσει κοινῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς καὶ ἑκατέρωθεν γνώσεως, ληφθεῖσα ἀπὸ κοινοῦ μετ' ἄλλου προσώπου ἀπόφασις πρὸς τέλεσιν ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τοῦτο σαφῶς ὑποδηλοῖ τὴν *κοινὴν συνάντησιν* τῶν συναυτουργῶν ἐν τῷ στοιχείῳ τοῦ δόλου, ἐν φανερᾷ ἐκδηλώσει κοινῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς, ἣν πιστοποιεῖ τὸ συνυπάρχον μεταξὺ τούτων στοιχεῖον τῆς *γνώσεως* περὶ τοῦ ὅτι ἅπαντες κοινῶς ἑνοῦνται καὶ συμμετέχουσιν εἰς ἐγκληματικὴν συμβολήν, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κοινῇ ἀποφασισθέντος ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἡ λῆψις τῆς τοιαύτης *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως θεωρεῖται γενομένη μετὰ προηγουμένην μελέτην καὶ συμφωνίαν περὶ τῶν συνθηκῶν τελέσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[3]. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως αὕτη νὰ μελετηθῇ καὶ ἀποφασισθῇ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως αὐτοῦ, πάντως ὅμως πρὸ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς προσπαθείας πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τού-

1. Βλ. καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382) « *Εἴ τινες κληρικοί, ἢ μοναχοὶ εὑρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευαστὰς τυρεύοντες ἐπισκόπων, ἢ συγκληρικῶν, ἐκπιπτέοθωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ* », καν. ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693) « *Οἱ σχίσμα ποιοῦντες καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπῶντες* », ἄρθρ. 45 Π.Κ. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω §§ 85, 87.

2. Βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Περὶ συναυτουργίας κατὰ τὸν νέον Ποινικὸν Κώδικα, Ποιν. Χρ., τ. Α', σελ. 105 ἑπ., 1951, ἰδίου, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 272 ἑπ.

3. Φέρ' εἰπεῖν μελετᾶται ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἀποφασίζεται ἡ τέλεσις ***σχίσματος*** [καν. ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692 - 693)].

του, ὁπότε ὁμιλοῦμεν περὶ περιπτώσεως *τυχαίας* συναυτουργίας[1].

β. Ἡ ἀπὸ *κοινοῦ* καὶ *συμφώνου* μετ' ἄλλου προσώπου τέλεσις τῆς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σκοπηθείσης καὶ ἀποφασισθείσης ἐγκληματικῆς ἐνεργείας, πράξεως ἢ παραλείψεως, ἥτις συνιστᾷ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Αὕτη σαφῶς ὑποδηλοῖ τὴν κοινὴν σύμπραξιν πρὸς ἐκδήλωσιν ἐγκληματικῆς δράσεως, συντελεστικοῦ καὶ ἀμέσου, οὐχὶ δὲ βοηθητικοῦ, χαρακτῆρος, γινομένης ὑπὸ τῶν συμμετόχων ταυτοχρόνως ἢ διαδοχικῶς καὶ συγκλινούσης εὐθέως πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἡ προβολὴ τῆς τοιαύτης *κοινῆς συμπράξεως* πρὸς ἐκδήλωσιν ἐγκληματικῆς δράσεως, δέον νὰ συνιστᾷ συμπεριφοράν, προδίδουσαν ἐπίδειξιν ἔργου, συντελεστικῶς καὶ ἀμέσως συμβάλλοντος εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, οὐχὶ δὲ τοιούτου συνιστῶντος παροχὴν συνδρομῆς, ἀναγκαίας ἢ ἁπλῆς, ἀποβλεπούσης εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκ τούτου ἐπερχομένου ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος[2].

Ὡσαύτως δέ, ἔργον τὸ ὁποῖον ἐν εἴδει ἐπιτεύγματος συγκλινούσης συμβολῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ δι' ἐπὶ μέρους ἐνεργειῶν τῶν *κοινῇ* συμμετεχόντων προσώπων, ὑπ' αὐτῶν τελουμένων ἰδιοχείρως ἢ μή[3], ταυτοχρόνως ἢ διαδοχικῶς[4], κατὰ πᾶσαν δὲ περίπτωσιν ἐχουσῶν χαρακτῆρα ἀδίκου

1. Φέρ' εἰπεῖν Κληρικός, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐκδηλοῦται ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ***σχίσμα***, μελετᾷ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀποφασίζει ***νὰ συμμετάσχῃ*** ἐν τούτῳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκδηλώσεως αὐτοῦ.

2. Ἡ καταβολὴ ***ἀναγκαίας*** ἢ ***ἁπλῆς*** συνδρομῆς δὲν ἀποτελεῖ ***συναυτουργίαν***, ἀλλὰ ***συμμετοχὴν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ***, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 45.

3. Λ.χ. δύο ἢ πλείονες Κληρικοὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασίζουσι τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***αἱρέσεως***, εἰσερχόμενοι ἐν Ἱ. Ναῷ αἱρετικῶν, ἔνθα συμπροσεύχονται αὐτοῖς καὶ τελοῦσιν ὡσαύτως μετὰ τούτων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν [ΜΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 60)].

4. Λ.χ. δύο ἢ πλείονες Κληρικοὶ ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασίζουσι καὶ διαπράττουσι τὸ ἀδίκημα τῆς ***παραβάσεως καθήκοντος***, συνευχόμενοι μετὰ καθῃρημένου Κληρικοῦ τὴν μίαν ἡμέραν καὶ τὴν ἑπομένην τελοῦντες μετὰ τούτου οἱονδήποτε τὸ ἱερατικὸν [ΙΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 15)].

πράξεως ἢ παραλείψεως, συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Οὕτως, ἡ *συναυτουργία* δύναται νὰ ἀφορᾷ εἰς τέλεσιν κανονικοῦ ἀδικήματος οὐ μόνον ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ τοιούτου γνησίας[1] ἢ μὴ παραλείψεως[2].

γ. Ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ *κοινῇ ἑκουσίου* καὶ τῆς βάσει τούτου ληφθείσης ὑπὸ τῶν συναυτουργῶν *ἀπὸ κοινοῦ* καὶ ἐκτελεσθείσης ἀποφάσεως πρὸς διάπραξιν τοῦ ὡρισμένου καὶ προβάλλοντος *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος, ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς ἑρμηνευτικοὶ κανόνες:

αα. Ὁ *συναυτουργὸς* ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, ἐφ᾿ ὅσον προβάλλει ἀποδεδειγμένη ὡς συντρέχουσα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος τοῦ *κοινῇ ἑκουσίου*.

Ἐφ᾿ ὅσον οὕτω *συνέστη τὸ πάθος*, εἶναι ἀδιάφορον ὅλως ἂν ἐκ τῶν πραγμάτων παρουσιάζηται μεταξὺ τῶν συναυτουργῶν διάκρισις χαρακτηριστικῶν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ συνδέοντος αὐτοὺς *κοινῇ ἑκουσίου*, ἂν τουτέστιν εἷς ἢ τινὲς ἐκ τούτων ἐκινήθησαν ἐκ δόλου *ἀμέσου*, ἕτερος δὲ ἢ ἄλλος ἐκ δόλου *ἐνδεχομένου*. Ὡς ἐπίσης εἶναι ἐξ ἴσου ἀδιάφορον ἂν οἱ αὐτοὶ ὡς ἄνω ἢ εἷς ἐκ τούτων εἶναι προσωπικῶς ἄγνωστοι πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ συμπεριφορὰ ἑκάστου τῶν *συναυτουργῶν*, κειμένη ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς *ἀπὸ κοινοῦ* ληφθείσης καὶ *πλήρως* ἐκτελεσθείσης ἀποφάσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ποσοτικοῦ χαρακτῆρος τῆς παρασχεθείσης συμβολῆς, νομικῶς ἐκτιμᾶται ὡς *κοινὴ* ἐγκληματικὴ ἐνέργεια πάντων ἐξ ἴσου τῶν συμμετόχων, τίκτουσα μίαν καὶ ἑνιαίαν ποινικὴν εὐθύνην πάντων διὰ τὸ ἐκ κοινῆς προσπαθείας καὶ κοινῆς

---

1. Λ.χ. δύο ἢ πλείονες Κληρικοὶ ἀποφασίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν παράβασιν τῶν περὶ νηστειῶν τεθεσπισμένων ἀπαγορευτικῶν διατάξεων [ΞϚ΄, ΞΘ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 84, 88)].

2. Λ.χ. δύο ἢ πλείονες Κληρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν Ἱ. Μητρόπολιν, ἀποφασίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ νὰ παραβῶσιν ἀφορῶσαν αὐτοὺς κανονικὴν ἐπιταγὴν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 11, σελ. 108 ἑπ..

ἐγκληματικῆς δράσεως ἐπελθὸν ὡς ἐκ τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος συνολικὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα[1].

ββ. Ὁ *συναυτουργὸς* ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης μέχρι τοῦ ὁρίου ἐκείνου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ὑπὸ τούτου ἐκδηλωθεῖσα ἐγκληματικὴ δρᾶσις ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἐκ ταύτης ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα ἔρχεται εἰς πλήρη συνάντησιν πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς *ἀπὸ κοινοῦ* ληφθείσης ἀποφάσεως.

Ὅθεν, οὐδεὶς τῶν συναυτουργῶν ὑπέχει ποινικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκ μέρους τινὸς ἐκ τούτων ἐπιχειρηθεῖσαν *καθ᾿ ὑπέρβασιν* τῶν ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασισθέντων ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν[2].

γγ. Ὁ *συναυτουργὸς* ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, ἐφ᾿ ὅσον συμμετέσχεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος *ἀπὸ κοινοῦ* μετ᾿ ἄλλων ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς (συναιρόμενος) ἢ συνεργὸς (συμπράττων, μεσιτεύων, συνεγνωκὼς) ἐνεργήσας (ἠθικὴ αὐτουργία καὶ συνέργεια κατὰ συναυτουργίαν πραχθεῖσα)[3].

---

1. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ἐν ἀκολουθίᾳ τῶν ῥυθμιζουσῶν τὸ θέμα τῆς συμμετοχικῆς δράσεως ἀρχῶν τῆς ***ἀντικειμενικῆς*** θεωρίας (ἄρθρα 46 - 48 Π.Κ.), ἡ εὐθύνη ἑκάστου τῶν συναυτουργῶν ἄρχεται ἀφ᾿ ἧς στιγμῆς οὗτος ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν, περιέχουσαν τοὐλάχιστον ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος (βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 278). Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ συμπολιτεύεται καὶ ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης ἐν τῇ στοιχειοθετήσει τοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 382)], συνῳδὰ πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς ὅρους τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὁποίου τὸ ἀδίκημα τοῦτο θεωρεῖται ***τετελεσμένον***, ἀφ᾿ ἧς στιγμῆς οἱ συναυτουργοὶ ***ὤμοσαν*** νὰ κινηθῶσι συνωμοτικῶς, φατριάζοντες ἢ τυρεύοντες, χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται καὶ ***ἔργῳ*** νὰ ἐκτελέσωσι τὸ ***κοινῇ ἑκουσίως*** σκοπηθὲν καὶ ἀποφασισθὲν ἐγκληματικὸν σχέδιον αὐτῶν.

2. Ἐὰν φέρ᾿ εἰπεῖν κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 382)] εἷς τῶν συναυτουργῶν διαπράξῃ καὶ τὸ ἀδίκημα τῆς ***ἐξυβρίσεως*** [ΝΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 73)] τοῦ καθ᾿ οὗ ἐπιχειρεῖται τὸ ἔργον τῆς συνωμοσίας Ἐπισκόπου.

3. Βλ. Συνοδικὸν Τόμον ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1026 τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Στουδίτου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κεκυρωμένον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Η΄ τοῦ Πορφυρογεννήτου [Νεαρὰ Ἰουλίου 1026 (J.G.R. τ. Α΄, 273 - 274)] ἀπειλοῦντα κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς παντελοῦς ἀφορισμοῦ

δ. Ἡ ἔλλειψις τινὸς τῶν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ *συναυτουργοῦ* συστατικῶν ὅρων ἀφ' ἑαυτῆς ἀποκλείει μερικῶς ἢ ἐπηρεάζει ἰσχυρῶς τὴν περίπτωσιν τῆς *συναυτουργίας*.

Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ:

αα. Εἰς περίπτωσιν συνδρομῆς παρά τινι τῶν συναυτουργῶν λόγου ἀποκλείοντος τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα ἢ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν, ὁπότε ἡ ἐκ τῆς συναυτουργίας ποινικὴ εὐθύνη τίκτεται διὰ τοὺς λοιποὺς ἐκ τῶν συμμετόχων, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀνωτέρω τυγχάνῃ ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο καὶ μόνον οὑτωσὶ δρασάντων, ὁπότε ἀποκλείεται ἡ ὕπαρξις συναυτουργίας καὶ διὰ τὸν ἕτερον, ὅστις κατ' ἀνάγκην κρίνεται ὡς μόνος αὐτουργὸς τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

ββ. Εἰς περίπτωσιν προβολῆς τετελεσμένου *ἰδιοχείρου* ἢ *σωματοπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος[1], ἐφ' οὗ ἀποκλείεται ἡ ὕπαρξις συναυτουργίας, δοθέντος ὅτι συμφώνως πρὸς τοὺς περὶ τούτου ἰσχύοντας συστατικοὺς ὅρους, ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις αὐτοῦ πραγματοῦται μόνον διὰ τῶν ἰδίων σωματικῶν δυνάμεων τοῦ πράττοντος[2].

γγ. Εἰς περίπτωσιν προβολῆς τετελεσμένου *προσωποπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος (delictum proprium) ὕπαρξις συναυτουργίας συντρέχει ἐφ' ὅσον ἅπαντες οἱ συμμέτοχοι φέρουσιν τὴν ἰδιότητα προσώπου ἔχοντος ἰδιαιτέραν ἰδιότητα ἢ σχέσιν, κατὰ τὸν νόμον ἀπαιτουμένην διὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἀξιοποίνου, ἐν εἴδει συστα-

---

κατὰ ἠθικῶν αὐτουργῶν καὶ ἀναγκαίων συνεργῶν (τοῖς ***συμβουλεύουσιν*** ἢ ***παρορμῶσιν***, τοῖς ***συμπράττουσι*** καὶ ***συνεκστρατεύουσι***) εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος συνωμοσίας κατὰ τοῦ Βασιλέως.

1. Λ.χ. μοιχείας ἢ πορνείας [καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)].

2. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον εἶναι δυνατὴ ὅμως ἡ συναυτουργία ἐπὶ ***πολυπράκτου*** ἐγκλήματος, ἐφ' οὗ ἡ ἑτέρα τῶν πράξεων εἶναι ***σωματοπαγής***, οἱ δὲ συστατικοὶ τούτου ὅροι καθορίζονται κατὰ σύγχρονον ἐφαρμογὴν διατάξεων τοῦ τε κοινοῦ καὶ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου. Οὕτω λ.χ. βλέπομεν τὴν ὑπὸ Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν κατὰ συναυτουργίαν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἐξαναγκασμοῦ εἰς παρὰ φύσιν ἀσέλγειαν ἄρρενος [ἄρθρον 337 Π.Κ., καν. ΞΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 220), Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70)], ἐκ τῶν ὁποίων κατόπιν ἀποφάσεως ληφθείσης ἀπὸ κοινοῦ ὁ μὲν εἷς ἐχρησιμοποίησε κατὰ τοῦ παθόντος σωματικὴν βίαν ἢ ἀπειλὴν σπουδαίου καὶ ἀμέσου κινδύνου, ὁ δὲ ἕτερος ἐπεχείρησεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀσελγῆ πρᾶξιν.

τικοῦ ὅρου τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τούτου.

Ἐφ' ὅσον ὁ τῷ φέροντι ὡρισμένην ἰδιότητα ἢ σχέσιν συμμετέχων εἰς διάπραξιν τετελεσμένου *προσωποπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος δὲν προβάλλει ἔχων τὴν αὐτὴν ἰδιότητα ἢ σχέσιν, ὕπαρξις συναυτουργίας ἀποκλείεται, ὁ δὲ σὺν τῷ αὐτουργῷ δρῶν extraneus χαρακτηρίζεται ὡς *ἀναγκαῖος συνεργὸς* (συμπράττων)[1].

δδ. Εἰς περίπτωσιν προβολῆς τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ πλειόνων προσώπων, μὴ συνδεομένων ἀλλήλοις διὰ τοῦ παράγοντος τοῦ *κοινῇ ἑκουσίου* καὶ παντελῶς κατ' ἀνάγκην ἐλλείποντος καὶ τοῦ ὑποκειμενικοῦ στοιχείου τῆς ἐκτελέσεως τούτου μετ' ἀπόφασιν *ἀπὸ κοινοῦ* ληφθεῖσαν ὑπὸ τούτων, ὕπαρξις συναυτουργίας ἀποκλείεται.

Ἡ τοιαύτη συνύπαρξις πλειόνων προσώπων κατὰ τὴν διάπραξιν τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος συνιστᾷ *παραυτουργίαν*[2], ὁπότε ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια ἑκάστου τῶν προσώπων τούτων συνεπάγεται ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελῆ δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ποινικὴν εὐθύνην[3].

II. Ἡ συμμετοχὴ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ.

§ 45. Ἡ συμμετοχὴ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ περιλαμβάνει ὅλας τὰς παρεπομένας μορφὰς ἐμφανίσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, αἵτινες ἐννοιολογικῶς καὶ μόνον ἐξηρτημέναι ἐξ ὡρισμένης κυρίας καὶ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως παρ' ἄλλου πραγματουμένης καὶ ὡς τοιαῦται ἀναγκαίως ἔχουσαι παρακολουθηματικὸν χαρακτῆρα, συνιστῶσι περιπτώσεις ἐγκληματικῆς δράσεως ὅλως *ἀνεξαρτήτου*

---

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 45.

2. Κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 278, 279[1], σαφῶς διακρίνοντος τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν ταύτην ἀπὸ τῆς ***τυχαίας*** συναυτουργίας.

3. Οὕτω λ.χ. τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***συνωμοσίας*** (καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382)] δὲν τελεῖται κατὰ ***παραυτουργίαν***, ἐνῷ τὸ τοῦ ***σχίσματος*** [καν. ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692 - 693)] δύναται νὰ διαπραχθῇ, ἐφ' ὅσον φέρ' εἰπεῖν Κληρικὸς μετάσχῃ εἰς τοῦτο μετὰ τὴν ἐκτέλεσίν του, ὡς «***συνεπόμενος***» κατὰ τὸν καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689).

καὶ συνεπαγομένης *πλήρη* ποινικὴν εὐθύνην τοῦ ὑφ᾿ οἱανδήποτε ἐν αὐταῖς ἰδιότητα συμβαλόντος διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐκ τοῦ διαπραχθέντος *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπιτευχθέντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

Συμμέτοχος ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, καλεῖται ὁ *ἑκουσίως* καὶ καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον συμβαλὼν διὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκ τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

Ὁ συμμέτοχος, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου συμβολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν σύμπραξιν κατὰ τὴν ἐγκληματικὴν δρᾶσιν, τουτέστι πρὸ τοῦ χρόνου ἐνάρξεως ταύτης καὶ κατὰ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς μέχρι πέρατος τοῦ ἀναληφθέντος ἐγκληματικοῦ ἐγχειρήματος[1], ὀνομάζεται *συναιρόμενος, συμπράττων, μεσιτεύων,* καὶ *συνεγνωκώς.*

Εἰδικώτερον οὕτω:

Α. *Συναιρόμενος* ὀνομάζεται ὁ *ἑκουσίως* παραγαγὼν παρ᾿ ἄλλῳ προσώπῳ τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐκδήλωσιν ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Ὁ *συναιρόμενος* ἄρα εἶναι ὁ *ἠθικὸς αὐτουργὸς* τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας.

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *συναιρομένου*, συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, εἶναι οἱ ἑξῆς:

---

1. Ἡ μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ ***τετελεσμένου*** κανονικοῦ ἀδικήματος παροχὴ πάσης φύσεως συνδρομῆς πρὸς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον καὶ καταδικασθέντα δὲν ἀποτελεῖ συμμετοχήν, ἀλλὰ συνιστᾷ ἴδιον κανονικὸν ἀδίκημα, προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ νόμου· βλ. λ.χ. περὶ τῶν ἐπικοινωνούντων μετὰ τελούντων ὑπὸ ποινὴν καθαιρέσεως ἢ ἀργίας ἢ ἀφορισμοῦ Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΛΒ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 14, 15-16, 42), καν. Θ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316), ς' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΓ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266). Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 210 « *Ποιοῦσιν ἄρα τοῦτο ἴδιον, ὅταν ᾖ τετελεσμένον, καὶ θεωροῦνται ἐξ ἴσου κατακριτέοι ὡς καὶ οἱ πρωτουργοί· διότι αἱ οὐσιώδεις ἠθικαὶ προϋποθέσεις προϋπάρχουσιν, ἥ τε προαίρεσις καὶ τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία αὐτοῦ* ».

2. Βλ. καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἄρθρ. 46 ἐδ. 1 § α' Π.Κ.

α. Τὸ *ἑκούσιον* πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ συνιστᾷ ἡ *ἐκ προθέσεως* (συγκαταθέσεως, προαιρέσεως) γενομένη παραγωγὴ παρ᾿ ἄλλῳ προσώπῳ τῆς ἀποφάσεως πρὸς ἐκδήλωσιν ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ἕνεκα τῆς ὁποίας φανερῶς προσβάλλεται ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ μολύνεται ἡ ψυχὴ τοῦ πράττοντος ἢ παραλείποντος αὐτουργοῦ.

Ἡ τοιαύτη *πρόθεσις* τοῦ *συναιρομένου* περιλαμβάνει πλήρη τὴν συνείδησιν τῆς παραγωγῆς παρ᾿ ἄλλῳ προσώπῳ τῆς λήψεως τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως καὶ τὴν ἐνσυνείδητον διάθεσιν πρὸς διάπραξιν ἐκ μέρους τοῦ τελευταίου τούτου τοῦ ὑπὸ τοῦ πρώτου, τοῦ *συναιρομένου*, σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

β. Ἡ παραγωγὴ παρ᾿ ἄλλῳ προσώπῳ τῆς ἀποφάσεως πρὸς διάπραξιν τοῦ ὑπὸ τοῦ *συναιρομένου* σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, κατόπιν ἐπιτυχοῦς μολύνσεως τοῦ ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἁγνοῦ ψυχικοῦ κόσμου διὰ χρήσεως παντὸς προσφόρου μέσου, ὡς παραινέσεων, ψευδῶν παραστάσεων ἢ ὑποχρεώσεων, ἀπειλῶν κ.ἄ., εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ καταπεισθῇ καὶ περατώσῃ τὴν δεξιῶς ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ ἐγκληματικὴν διάθεσιν[2], ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ἂν δύναται νὰ γνωρίζῃ ἢ εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὸν ἄδικον καὶ ἀξιόποινον χαρακτῆρα τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, ἣν ἐπιχειρεῖ[3].

γ. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑπὸ τοῦ παρακινηθέντος προσώπου ἐπιδεικνυομένης συμπεριφορᾶς, ὡς τοιαύτης συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τὸ ὅλως *ἀνεξάρτητον* τῆς ἐννοίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ

---

1. Καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 114), ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) « *Αἱ τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα, φονεύτριαί εἰσι καὶ αὐταί* ». Ἴδε εἰδικώτερον κατωτέρω § 100.

2. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 279) « *Συναιρομένους δέ, τοὺς μὴ ἔργῳ καὶ οὕτως ἐπικουρήσαντας, καὶ ἀντιλαβομένους τῶν πλημμελούντων* », Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 280) « *Συναιρόμενος δέ, ὁ διὰ συμβουλῆς, ἢ καὶ ἐπικουρίας ἄλλης συντρέχων τῷ πλημμελήματι* ».

3. Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, οε', ος', ρκθ' (Analecta Sacra, τ. VI, 325, 328, 530).

συναιρομένου, περιοριζόμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ ὥστε νὰ παραγάγῃ παρ᾽ ἄλλῳ προσώπῳ τὴν ἀπόφασιν πρὸς διάπραξιν τοῦ ὑπ᾽ ἐκείνου σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, δὲν ἀπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς πραγματώσεως καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Ὁ *συναιρόμενος*, ἀποδοκιμάζεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, εἴτε προβάλλει ἔχων ἢ μὴ συμφέρον, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ παρακινηθέντος προσώπου τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας[2], εἴτε αὕτη ἔφερεν ἢ μὴ τὸν χαρακτῆρα ποινικῶς καταλογιστῆς τοιαύτης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτουργοῦ δράστου αὐτῆς[3].

Εἶναι ἀρκετόν, καὶ μόνον, ὅτι ἔργῳ προβάλλει συμπεριφορὰ τοῦ παρακινηθέντος προσώπου, συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος.

Β. *Συμπράττων* ὀνομάζεται ὁ *ἑκουσίως* παρέχων ἄμεσον συνδρομὴν εἰς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως αὐτοῦ[4].

---

1. Κατ᾽ ἀπόλυτον συμπολίτευσιν πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον διδασκαλίαν (ἄρθρ. 48 Π.Κ.), συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ ἠθικὴ αὐτουργία, ὡς καὶ ἡ συνέργεια, προϋποθέτωσιν αὐτουργὸν ***ἐκ δόλου πράττοντα***· ἴδε εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 281, 282[4], 283.

2. Ἴδε καὶ Α.Π. 52/1959, Ποιν. Χρ., τ. Θ΄, 311 ἑπ., καὶ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ τοῦ Α/Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου Βασ. Σακελλαρίου ἐπὶ τῆς Α.Π. 95/1958, Ποιν. Χρ., τ. Η΄, 339.

3. Ἄλλωστε καὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ σκοποῦ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, διώκοντος καὶ κολάζοντος τὸν ἀδικοπραγήσαντα ὁπωσδήποτε πιστόν, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ποινικὴ εὐθύνη τοῦ ***συναιρομένου*** ἀναβλύζει ***πλήρης*** καὶ ***ἀκεραία*** ὁσάκις παρακινεῖ εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος πρόσωπον ἁπλῶς ἱκανὸν πρὸς καταλογισμόν, κατὰ μείζονα λόγον αὕτη προβάλλει ***ἀκόμη μεγαλυτέρα*** εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐγκληματικὴ βούλησις αὐτοῦ κατευθύνεται, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν σπανιωτέραν τῶν περιπτώσεων, πρὸς πρόσωπον ***ἀκαταλόγιστον***, ὁπότε ἀναγκαίως ἡ ἐκ τοῦ διαπραττομένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἀναβλύζουσα ποινικὴ εὐθύνη καταλύπτει ***πλήρως*** τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τούτου τοῦ ***συναιρομένου***.

4. Καν. ΚΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἄρθρ. 46 ἐδ. 1 § β΄ Π.Κ.

Ὁ *συμπράττων* ἄρα εἶναι ὁ *ἄμεσος συνεργὸς* τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας.

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *συμπράττοντος*, συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Τὸ *ἑκούσιον* πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ συνιστᾷ ἡ *ἐκ προθέσεως* (συγκαταθέσεως, προαιρέσεως) γενομένη, ἤτοι ἐν φανερᾷ ἐκδηλώσει ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς, *ἄμεσος* καὶ *ἀναγκαία* συνδρομὴ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπὶ σκοπῷ παροχῆς θετικῆς συμβολῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου ὑπ᾽ αὐτοῦ[1].

β. Ἡ προσφορὰ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος *ἀναγκαίας* συνδρομῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τούτου, *ἀμέσως* συνδεομένη πρὸς τὸ περὶ ταύτης γεγονὸς ἐπὶ σκοπῷ διευκολύνσεως ἢ ὑποστηρίξεως αὐτοῦ[2].

γ. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑπὸ τοῦ ὑποστηριχθέντος προσώπου ἐπιδεικνυομένης συμπεριφορᾶς, ὡς τοιαύτης συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τὸ ὅλως *ἀνεξάρτητον* τῆς ἐννοίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ *συμπράττοντος*, περιοριζόμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ὑπὸ τούτου παρασχεθείσης *ἀμέσου* καὶ *ἀναγκαίας* συνδρομῆς πρὸς τὸ ὑποστηριχθὲν πρόσωπον, ἵνα ἀγάγῃ τοῦτο εἰς αἴσιον πέρας τὸ διαπραχθὲν *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα, δὲν ἀπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς πραγματώσεως καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς κανονικοῦ ἀδικήματος[3].

Ὁ *συμπράττων*, ἀποδοκιμάζεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκ-

---

1. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 279), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 280) «***Ἔστι δὲ συμπράττων, ὁ πραγματικῶς τὴν ἁρπαγὴν καταρτύων σὺν τῷ ἁρπάζοντι***».

2. Βλ. Ἄγγελον Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 145[22].

3. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 240[1].

κλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, εἴτε προβάλλει ἔχων ἢ μὴ συμφέρον ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ὑποστηριχθέντος προσώπου τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, εἴτε αὕτη ἔφερεν ἢ μὴ τὸν χαρακτῆρα ποινικῶς καταλογιστῆς τοιαύτης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτουργοῦ δράστου αὐτῆς.

Εἶναι ἀρκετόν, καὶ μόνον, ὅτι ἔργῳ προβάλλει συμπεριφορὰ τοῦ ὑποστηριχθέντος προσώπου, συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος.

Γ. *Μεσιτεύων* ὀνομάζεται ὁ *ἑκουσίως* καὶ κατὰ διάφορον, εἰς τὸν συμπράττοντα προσιδιάζοντα, τρόπον παρέχων οἱανδήποτε συνδρομὴν εἰς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος πρὸ ἢ κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπράξεως αὐτοῦ[1].

Ὁ *μεσιτεύων* ἄρα εἶναι ὁ *ἁπλοῦς συνεργὸς* τῆς τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας.

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *μεσιτεύοντος*, συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἀξιομέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Τὸ *ἑκούσιον* πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ συνιστᾷ ἡ *ἐκ προθέσεως* (συγκαταθέσεως, προαιρέσεως) γενομένη, ἤτοι ἐν φανερᾷ ἐκδηλώσει ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς, *ἁπλῆ* συνδρομὴ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπὶ σκοπῷ παροχῆς οὐσιώδους συμβολῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου ὑπ᾿ αὐτοῦ[2].

β. Ἡ προσφορὰ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος *ὑλικῆς* ἢ ἄλλης τινὸς ἐπικουρίας πρὸ ἢ κατὰ τὸν χρόνον ἐκτελέσεως τούτου, τουτέστι κατὰ τὸν καιρὸν διαρκείας αὐτῆς καὶ μέ-

---

1. Καν. Β′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), Ε′ Β′ Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ἄρθρ. 47 ἐδ. 1 Π.Κ.

2. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 219) «*Καὶ τοὺς μέσους δὲ γενομένους ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ σπουδὴν εἰσάγοντας*», Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 220) «*Καὶ τοὺς μεσάσαντας μοναχούς, ἢ λαϊκοὺς ὄντας, ἀναθεματίζει*», Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 220).

χρις οὐσιαστικῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἐγχειρήματος[1].

γ. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπικουρηθέντος προσώπου ἐπιδεικνυομένης συμπεριφορᾶς, ὡς τοιαύτης συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τὸ ὅλως *ἀνεξάρτητον* τῆς ἐννοίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ *μεσιτεύοντος*, περιοριζόμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ὑπὸ τούτου παρασχεθείσης *ἁπλῆς* συνδρομῆς πρὸς τὸ ἐπικουρηθὲν πρόσωπον, ἵνα ἀγάγῃ τοῦτο εἰς πέρας καὶ ἀποπερατώσῃ τὸ διαπραχθὲν *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα, δὲν ἀπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς πραγματώσεως καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Ὁ *μεσιτεύων*, ἀποδοκιμάζεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾿ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, εἴτε προβάλλει ἔχων ἢ μὴ συμφέρον, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπικουρηθέντος προσώπου τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, εἴτε αὕτη ἔφερεν ἢ μὴ τὸν χαρακτῆρα ποινικῶς καταλογιστῆς τοιαύτης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτουργοῦ δράστου αὐτῆς.

Εἶναι ἀρκετόν, καὶ μόνον, ὅτι ἔργῳ προβάλλει συμπεριφορὰ τοῦ ἐπικουρηθέντος προσώπου, συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος.

Δ. *Συνεγνωκὼς* ὀνομάζεται ὁ *ἑκουσίως* παρασχὼν εἰς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος πᾶσαν καὶ οἱασδήποτε φύσεως συνδρομὴν *πρό*, *κατὰ* καὶ *μετά*, τὸν χρόνον τῆς τελέσεως αὐτοῦ, καὶ παραλιπὼν τὸ ὀφειλόμενον καθῆκον νὰ καταγγείλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν ἢ παρασιωπήσας πλήρως ἀπὸ ταύτης τὸ περὶ αὐτοῦ γεγονός[3].

Ὁ *συνεγνωκὼς* ἄρα εἶναι ὁ ἐπὶ πᾶσι συμπληρῶν τὸ ἐγκλημα-

---

1. Βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 288, 289[3].

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 240[1].

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΑ′ (Σ.Δ. 230 - 231) «*Ὁ συνεγνωκὼς ἑκάστῳ τῶν προειρημένων ἁμαρτημάτων, καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ᾿ ἐλεγχθείς, τοῦ τοσούτου χρόνου, εἰς ὃν ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν ἐπιτετίμηται, καὶ αὐτὸς ἔσται ἐν ἐπιτιμίῳ*».

τικὸν ἔργον τοῦ οἱουδήποτε ἐκ τῶν ἄλλων ἐν στενῇ ἐννοίᾳ συμμετόχων. Ἀλλὰ καὶ ὁ συνυπεύθυνος ἔναντι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς διὰ τὸ *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα, ἐφ' ὅσον *εἰδὼς* τὰ περὶ τούτου περιστατικὰ παραλείπει τὸ ὀφειλόμενον καθῆκον τῆς πρὸς αὐτὴν καταγγελίας διὰ τὸ πραγματωθὲν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα καὶ παρασιωπᾷ πλήρως ἀπὸ ταύτης τὸ περὶ τούτου γεγονός.

Συστατικοὶ ὅροι τῆς ἰδιότητος τοῦ *συνεγνωκότος*, συντρέχοντες εἰς ἀπόδειξιν τῆς τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ διὰ λόγον ἐπιδείξεως ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας φανερῶς προσεβλήθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α. Τὸ *ἑκούσιον* πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ὅπερ συνιστᾷ ἡ *ἐκ προθέσεως* (συγκαταθέσεως, προαιρέσεως) γενομένη, ἤτοι ἐν φανερᾷ ἐκδηλώσει ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἢ ἀποδοχῆς[1], πάσης καὶ οἱασδήποτε φύσεως συνδρομὴ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπὶ σκοπῷ παροχῆς θετικῆς συμβολῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐν τῷ *ἑκουσίῳ* τούτῳ περιλαμβάνεται καὶ ἡ *πρόθεσις* (συγκατάθεσις, προαίρεσις) πρὸς συγκάλυψιν τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[2], ἔργῳ ἐκδηλουμένη διὰ τῆς *παραλείψεως* τοῦ ὀφειλομένου καθήκοντος πρὸς καταγγελίαν τούτου εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν καὶ τῆς *ἐνεργείας* πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ περὶ τούτου γεγονότος ἀπὸ ταύτης[3].

β. Ἡ προσφορὰ πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος πάσης καὶ οἱασδήποτε φύσεως συνδρομῆς *πρό, κατὰ* καὶ *μετά*,

1. «*Ὁ γοῦν εἴδησιν μόνην ἔχων τοῦ κακοῦ, καὶ μὴ δυνάμενος κωλῦσαι, καὶ ὁ συμβουλευσάμενος χωρὶς κακοθελοῦς διαθέσεως, οὐκ ἐπιτιμηθήσονται*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 232), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σ' η' (Σ.Ϛ. 445).

2. Ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης τὴν ἔργῳ προβολὴν ἀναλόγου ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς διώκει καὶ κολάζει ὡς ἴδιον ἔγκλημα, τῆς ***ὑποθάλψεως ἐγκληματίου*** (ἄρθρ. 231 Π.Κ.) καὶ τῆς ***παρασιωπήσεως ἐγκλημάτων*** (ἄρθρ. 232 Π.Κ.). Ἴδε καὶ Β. Ξ.ιβ.μη § 2, Ξ.κζ.γ.

3. Ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) «*Μοναχή, ἑτέραις συνεγνωκυῖα μοιχείαν ἢ παιδοφθορίαν, καὶ μὴ φανεροῦσα τῇ προεστώσῃ, ἴσον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον τῇ πραττούσῃ κατὰ τὸν οα' καν. τοῦ μεγάλου Βασιλείου*». Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 428[4].

τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τούτου, ἐπὶ σκοπῷ διευκολύνσεως ἢ ὑποστηρίξεως τῶν ἐγκληματικῶν ἐν γένει διαθέσεων τούτου.

Προσφορὰν τοιαύτης συνδρομῆς συνιστῶσιν αἱ ἑξῆς ἐνέργειαι:

αα. Ψυχικὴ ἐνίσχυσις τοῦ εἰλημμένην ἔχοντος τὴν ἀπόφασιν πρὸς διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, διευκολύνουσα τοῦτον εἰς τὴν ἔγκαιρον ἔναρξιν τοῦ ἔργου τῆς ἐκτελέσεως, ἢ καὶ ὑποδαύλισις παντός, ἐμφανίζοντος σαφῆ τὰ σημεῖα ἐνσυνειδήτου ῥοπῆς πρὸς τὸ ἔγκλημα, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτου τινός[1].

ββ. Παράλειψις ὀφειλομένης ἐκ τοῦ ἠθικοῦ καὶ ἀγράφου ἢ τοῦ γραπτοῦ νόμου ἐνεργείας πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ εἰλημμένην ἔχοντος τὴν ἀπόφασιν πρὸς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

γγ. Ἠθελημένη συγκάλυψις τοῦ τε σκοπηθέντος καὶ ἐκτελεσθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, γενομένη ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαφύγῃ τὴν δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν ὁ αὐτουργός, πιστοποιουμένη μετὰ πλήρη διακρίβωσιν τῶν περὶ ταύτης προθέσεων καὶ πράξεων ἢ παραλείψεων ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ *συνεγνωκότος*[3].

γ. Χαρακτὴρ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπικουρηθέντος καθ' οἱονδήποτε τρόπον προσώπου ἐπιδεικνυομένης συμπεριφορᾶς, ὡς τοιαύτης συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τὸ ὅλως *ἀνεξάρτητον* τῆς ἐννοίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ *συνεγνωκότος*, περιοριζόμενον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ὑπὸ τούτου παρασχεθείσης οἱασδήποτε φύσεως συνδρομῆς πρὸς τὸ ἐπικουρηθὲν πρόσωπον ἵνα διαπράξῃ τὸ *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα,

1. «*Ὁ κακοθελῶς συμβουλευσάμενος*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 232).

2. «*Ὁ εἰδὼς καὶ δυνάμενος κωλῦσαι καὶ μὴ κωλύσας*» ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 232), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σ', η' (Σ.Ϛ. 445 - 446) «*Τὸν δέ γε συναράμενον καὶ συμβουλεύσαντα, καὶ δυνάμενον ἐπισχεῖν, εἴπερ ἐβούλετο... τὸν συντρέχοντα καὶ συναιρόμενον, καὶ τὸν συμμεριζόμενον τῇ κοινωνίᾳ τῷ μοιχῷ τὸ ἁμάρτημα*».

3. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 231) «*Ὁ συνειδὼς καὶ μὴ ὁμολογήσας καὶ δῆλα θέμενος τῷ ἐπισκόπῳ αὐτά, ἀλλὰ συγκαλύπτων ταῦτα ἐλεγχθεὶς δὲ ὅτι εἰδὼς ἐσιώπα καὶ συνέκρυπτε ταῦτα*», Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 232) «*Ἐάν τις σύνοιδέ τινι ἁμαρτάνοντι ἁμάρτημά τι, καὶ οὐχ ὁμολογήσει αὐτό, ἀλλ' ἐλεγχθῇ τὸ ἁμάρτημα ἀποκρύπτων*»; Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Σ', η' (Σ.Ϛ. 445).

δὲν ἀπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τούτου.

Ὁ *συνεγνωκώς*, ἀποδοκιμάζεται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, εἴτε προβάλλει ἔχων ἢ μὴ συμφέρον, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπικουρηθέντος προσώπου τελεσθείσης ποινικῶς ἀξιολόγου ἀδικοπραγίας, εἴτε αὕτη ἔφερεν ἢ μὴ τὸν χαρακτῆρα ποινικῶς καταλογιστῆς τοιαύτης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτουργοῦ δράστου αὐτῆς.

Εἶναι ἀρκετόν, καὶ μόνον, ὅτι ἔργῳ προβάλλει συμπεριφορὰ τοῦ ἐπικουρηθέντος προσώπου, συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 46. Ἐν συνεπείᾳ πρὸς τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς ἑρμηνευτικοὶ κανόνες.

α. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ τελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ παρακινηθέντος προσώπου ἄδικος πρᾶξις ἢ παράλειψις προβάλλει ***ἄσχετος*** πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ *συναιρομένου* σκοπηθεῖσαν ἢ ἀποφασισθεῖσαν ἢ ὑπὸ τοῦ *συνεγνωκότος* ἐνισχυθεῖσαν, ἑκάτερος τῶν τελευταίαν τούτων δὲν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως οὔτε χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης.

β. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ τελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἄδικος πρᾶξις ἢ παράλειψις προβάλλει *βαρυτέρα* τῆς ὑπὸ τοῦ *συναιρομένου* σκοπηθείσης καὶ ἀποφασισθείσης ἢ ὑπὸ τοῦ *συμπράττοντος* ἢ τοῦ *συνεγνωκότος* ἐπικουρηθείσης, τόσον ὁ *συναιρόμενος* ὅσον καὶ ὁ *συμπράττων* δὲν ἀποδοκιμάζονται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως οὔτε χαρακτηρίζονται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτοι δράσται διὰ τὸ *πέρα* τῆς παρακινήσεως ἢ τῆς παρασχεθείσης ἀναγκαίας συνδρομῆς πραχθὲν ἢ παραλειφθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ.

Ὁ *συνεγνωκώς*, ὅμως, φέρει *πλήρη* καὶ *ἀκεραίαν* ποινικὴν εὐθύνην διὰ τὸ ἐπιτευχθὲν οἱονδήποτε ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

γ. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ τελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἄδικος πρᾶξις ἢ παράλειψις ἔλαβε χώραν ἄνευ χρησιμοποιήσεως ἢ συμβολῆς τῆς ὑπὸ τοῦ *μεσιτεύοντος* ἢ τοῦ *συνεγνωκότος* προσφερθείσης συνδρομῆς ἢ ἐπικουρίας, ὁ μὲν *μεσιτεύων* δὲν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. οὔτε χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης.

Ὁ *συνεγνωκώς*, ὅμως, φέρει *πλήρη* καὶ *ἀκεραίαν* ποινικὴν εὐθύνην διὰ τὸ ἐπιτευχθὲν οἱονδήποτε ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἐφ᾽ ὅσον ***εἰδὼς*** περὶ τῶν συνθηκῶν προετοιμασίας ἢ ἐκτελέσεως τούτου, οὐδὲν ἔσπευσε νὰ ἀναφέρῃ καθηκόντως πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχήν.

δ. Ἐφ᾽ ὅσον ὁ αὐτουργὸς ἐκινήθη μεν ἐπὶ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὑπὸ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐπήρειαν τοῦ *συναιρομένου* σκοπηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἢ ὑπὸ τοῦ *συμπράττοντος* ἢ τοῦ *μεσιτεύοντος* ἢ τοῦ *συνεγνωκότος* δι᾽ οἱουδήποτε ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένων μέσων ἢ τρόπων ὑποστηριχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, πλὴν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔργου τῆς ἐκτελέσεως *ὑπαναχωρήσας* ἐματαίωσε ταύτην, εἰς τοῦτο ὁδηγηθεὶς εἴτε ἐξ ἰδίας οἰκείας βουλήσεως εἴτε ἐξ οἰκείας βουλήσεως οἱουδήποτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμμετόχων, ἕκαστος ἐκ τῶν τελευταίων τούτων λόγῳ ***ἀνυπαρξίας*** τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος δὲν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως οὔτε χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης[1].

ε. Ἐφ᾽ ὅσον τὸ *τετελεσμένον* κανονικὸν ἀδίκημα δὲν παρουσιάζει τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἀντικειμενικῆς ἢ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἐκ λόγων συμπεριφορᾶς τοῦ αὐτουργοῦ, ἀποκλειούσης τὸν ἄδικον χαρακτῆρα αὐτῆς ἢ τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα ἢ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν, ὁ οἱοσδήποτε ἐκ τῶν

---

1. Ἐν προκειμένῳ σαφὴς προβάλλει ἡ ***ἀπόκλισις*** ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προβλεπομένης εἰδικῆς ῥυθμίσεως τῆς περιπτώσεως ταύτης, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῶν ὁριζομένων περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ***ἐν ἀποπείρᾳ*** ἐγκλήματος (ἄρθρ. 44 Π.Κ.), θεσμοῦ ***παντελῶς ἀγνώστου*** εἰς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν (βλ. εὐθὺς ἀνωτέρω § 37). Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀγνοεῖ ὁ κανονικὸς νομοθέτης τὴν πρόβλεψιν πρὸς ῥύθμισιν καὶ τοῦ θέματος τοῦ agent provocateur (ἄρθρ. 46 § 2 Π.Κ. «*Ὁ ἐκ προθέσεως προκαλέσας παρ᾽ ἄλλῳ τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐκτέλεσιν ἐγκλήματός τινος, μὲ τὸν μοναδικὸν σκοπόν, ὅπως καταλάβῃ αὐτὸν ἀποπειρώμενον τὴν ἐκτέλεσιν ἐγκλήματος ἢ ἐπιχειροῦντα ἀξιόποινον προπαρασκευαστικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν καὶ μὲ τὴν θέλησιν ὅπως ἀνακόψῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐγκλήματος, τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τοῦ αὐτουργοῦ μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ*»), ἐφ᾽ οὗ βλ. εἰδικώτερον **Νικ. Χωραφᾶ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 286 - 287.

κατὰ τὰ ἀνωτέρω συμμετόχων, ἤτοι ὁ *συναιρόμενος*, ὁ *συμπράττων*, ὁ *μεσιτεύων*, καὶ ὁ *συνεγνωκώς*, ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης, ὁσάκις ἔργῳ προσβάλλει ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθεῖσα ἄδικος πρᾶξις ἢ παράλειψις εἶναι *ἐζευγμένη*[1] εἰς τὸν ἐγκληματικὸν ἐκείνου σκοπόν.

αα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην θεωρεῖται ὅτι ὁ αὐτουργὸς ὑφ᾽ οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν ἐνεργῶν, δὲν δρᾷ ὡς πρόσωπον καταπεισθὲν ἢ ἄλλως πως ὑποστηριχθὲν ἢ ἐνισχυθὲν ὑπό τινος τῶν συμμετόχων, ἀλλ᾽ ὡς ἀποκλειστικὸν ὄργανον αὐτοῦ, ὁπότε ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ διαπραχθέντος *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπιφέρεται *εὐθέως* εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ συμμετόχου.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις ἀναγκαίως ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ συμμετόχου τὸ ἔνδυμα τῆς ἰδιότητος ταύτης καὶ ἐπενδύει αὐτὸν δι᾽ ἐκείνου τοῦ *αὐτουργοῦ* τοῦ διαπραχθέντος *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Οὕτως, εἰδικώτερον, ὁ συμμέτοχος χαρακτηρίζεται ὡς αὐτουργὸς εἰς τὰς ἑξῆς, μεταξὺ πολλῶν, περιπτώσεις, ἤτοι:

ααα. Ἐφ᾽ ὅσον παρεκίνησεν ἢ παρέσχεν ὑποστήριξιν ἢ ἐνίσχυσιν εἰς πρόσωπον στερούμενον τῆς πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητος ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαπράξῃ κανονικὸν ἀδίκημα[3].

βββ. Ἐφ᾽ ὅσον ἔχων κατὰ τὸν νόμον ἰδιαιτέραν ἰδιότητα αὐτουργοῦ ὡρισμένου *προσωποπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος (delictum proprium) παρεκίνησεν ἢ παρέσχεν ὑποστήριξιν ἢ ἐνίσχυσιν εἰς πρόσωπον, μὴ ἔχον τὴν ἰδιότητα ταύτην, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, συνιστῶσαν τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ *προσωποπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος τούτου[1].

1. Κατὰ τὸν διαυγῆ χαρακτηρισμὸν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 270, 285.

2. Εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ προβάλλοντος ***ἐμμέσου*** αὐτουργοῦ, ἣν διδάσκει σαφῶς ὁ Νικ. Χωραφᾶς, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 270 - 272, 285, ἀποδέχεται δὲ καὶ ὁ Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 131 - 132. Ἀντιδοξεῖ, ἐν τούτοις, ὁ Δημ. Καρανίκας, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, Γενικὸν Μέρος, σελ. 161 - 162, χαρακτηρίζων τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ὡς μορφὴν συμμετοχικῆς δράσεως ἐν ***ἠθικῇ αὐτουργίᾳ***.

3. Λ.χ. ὁ Ἡγούμενος Ἱ. Μονῆς παρακινεῖ ἢ συντρέχει Μοναχὸν σχιζοφρενῆ εἰς διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ἱεροσυλίας [καν. Ι΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 683)].

γγγ. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις τοῦ παρεμβαλλομένου προσώπου συνιστᾷ μεν τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ διαπραχθέντος *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος, καλύπτεται ὅμως ἐκ τοῦ ἀποκλείοντος τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς λόγου τῆς *προσταγῆς*[2].

ββ. Ἑτέρωθεν εἰς προβολὴν διαπράξεως *ἰδιοχείρου* ἢ *σωματοπαγοῦς* κανονικοῦ ἀδικήματος, πάντοτε *τετελεσμένου*, ἐφ᾽ οὗ ἡ μόνη ὡς ἐκ τῆς ὑφῆς αὐτοῦ δυνατὴ μορφὴ αὐτουργίας εἶναι ἡ διὰ τῶν ἰδίων σωματικῶν δυνάμεων τοῦ πράττοντος πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ[3], ἡ ποινικὴ εὐθύνη τοῦ συμμετόχου εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν παραμένει πάντοτε ὑπὸ τὴν ἰδιότητα καὶ μόνον ταύτην[4].

III. Ἡ ἀναγκαία συμμετοχή.

§ 47. Ἡ ἀναγκαία συμμετοχὴ περιλαμβάνει ἰδιαζούσας μορφὰς ἐξ ὑποκειμένου ἐμφανίσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος[5], ἐν

1. Λ.χ. ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἱ. Μητροπόλεως παρακινεῖ ἢ συντρέχει ἕτερον Κληρικόν, ὑπηρετοῦντα εἰς ἄλλο γραφεῖον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν καταβολὴν δώρου ὑπὸ λαϊκοῦ, ἀνακηρυχθέντος ὑποψηφίου διὰ κατάληψιν ἐφημεριακῆς θέσεως, ἵνα ***μεσιτεύων*** παρὰ τῷ οἰκείῳ Μητροπολίτῃ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς χειροτονίας καὶ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ. Ἐφ᾽ ὅσον τὸ δῶρον δοθῇ, ὁ μὲν Πρωτοσύγκελλος θὰ διωχθῇ ὡς ***αὐτουργὸς*** διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς παραβάσεως καθήκοντος (βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 90). Ὁ δὲ ἄλλος Κληρικός, ὁ λαβὼν τὸ δῶρον ὑπὸ τοῦ λαϊκοῦ, extraneus ὤν, θὰ διωχθῇ ὡς ***συμπράττων***· σχετικὴ καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 49 ἐδ. 1 in fine Π.Κ., ἐφ᾽ οὗ βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 271 - 272, 292.

2. Βλ. ἀνωτέρω § 22, σελ. 146 ἑπ.

3. Ὡς λ.χ. ἡ ***μοιχεία*** καὶ ἡ ***πορνεία*** [καν. Δ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)], ἡ ***ἐπιορκία*** [καν. ΞΔ΄, ΠΒ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221, 248)], ἡ ***παρασυναγωγὴ*** [ΛΑ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. ΙΓ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689)], κ.ἄ.

4. Ὁ ***συνεγνωκὼς μοιχείας*** ἢ ***πορνείας*** ἢ ***ἐπιορκίας*** ἢ ***παρασυναγωγῆς*** κ.ἄ. δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ***αὐτουργὸς*** οἱασδήποτε τῶν ἀδίκων πράξεων τούτων.

5. Βλ. εἰδικώτερον Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 293 - 295, ᾧ στοιχεῖ ἡ ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλία.

προβολῇ ἑκάστης τῶν ὁποίων ὁ μετέχων ὁτὲ χαρακτηρίζεται ὡς *αὐτουργὸς* ἢ *συναυτουργός*, ὁτὲ ὡς *συμμέτοχος*, ὁτὲ δὲ καὶ ὡς *μὴ ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης*, διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα.

Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ:

Α. Ἐπὶ τῶν *πολυπροσώπων* κανονικῶν ἀδικημάτων[1], ὁπότε:

α. Ὁ μετέχων ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης ἐν ἰδιότητι αὐτουργοῦ ἢ συναυτουργοῦ, ἐφ᾽ ὅσον κατὰ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ δρᾶσις αὐτοῦ συναντᾷ τὴν *ἀντίστοιχον* τοιαύτην ἑνὸς[2] ἢ πλειόνων[3] ἀκόμη προσώπων[4].

β. Ὁ μετέχων ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης ἐν ἰδιότητι συμμετόχου, ἐφ᾽ ὅσον προβάλλει ἐγκληματικὴν δρᾶσιν *διάφορον* ἢ κειμένην *πέρα* ἐκείνης, ἥτις ἀπαιτεῖται διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[5].

---

1. Ὡς εἶναι λ.χ. τὰ κανονικὰ ἀδικήματα τῆς ***μοιχείας***, τῆς ***πορνείας*** [καν. Δ′ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)] τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ′ Τρούλλου (Σ.Β. 382)] κ.ἄ.

2. Ὡς λ.χ. διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων τῆς ***μοιχείας*** ἢ τῆς ***πορνείας*** [καν. Δ′ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311)] ἀπαιτεῖται ἀναγκαίως ἡ συμμετοχὴ δύο προσώπων. Περίπτωσις ***αὐτουργίας***.

3. Ὡς λ.χ. διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ′ Τρούλλου (Σ.Β. 382)] ἀπαιτεῖται ἡ σύμπραξις δύο ἢ πλειόνων προσώπων. Περίπτωσις ***συναυτουργίας***.

4. Ἐν προκειμένῳ ἡ ποινικὴ εὐθύνη τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως οἱουδήποτε ἐκ τῶν τοιοῦτον συστατικὸν χαρακτῆρα ἐχόντων κανονικῶν ἀδικημάτων εἶναι ***ἑνιαία*** καὶ ὁ ἴδιος κατὰ παντὸς ἐξ αὐτῶν ἀπειλεῖται κολασμός. Ὡς ἐκ τούτου ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ποινικῶς ὑπευθύνων διά τινος τῶν ὅρων « ***αὐτουργὸς*** » ἢ « ***συναυτουργὸς*** » εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ ***θεωρητικός***. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον (βλ. λ.χ. ἄρθρ. 348 Π.Κ., διὰ τοῦ ὁποίου τιμωρεῖται ὁ διευκολύνων τὴν μεταξὺ ἄλλων ἀκολασίαν, ἐνῷ ὁ διευκολυνθεὶς παραμένει ἀτιμώρητος διὰ τὴν πρᾶξίν του).

5. Τοιαύτη λ.χ. προβάλλει ἡ εὐθύνη τοῦ ***συνεγνωκότος*** εἰς περίπτωσιν διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***συνωμοσίας*** [καν. ΙΗ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ′ Τρούλλου (Σ.Β. 382), ΟΑ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 230 - 231)].

γ. Ὁ μετέχων δὲν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ οὔτε χαρακτηρίζεται ὑπ᾽ αὐτῆς ὡς ποινικῶς ἀξιόμεμπτος δράστης καθ᾽ οἱανδήποτε ἰδιότητα ἐγκληματικῆς δράσεως, ἤτοι αὐτουργοῦ ἢ συμμετόχου ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ, ἐφ᾽ ὅσον κατὰ τοὺς συστατικοὺς ὅρους τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπέχει θέσιν ἢ ὑλικοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ[1] ἢ ἰδιότητα προστατευσίμου ὑπὸ τοῦ νόμου προσώπου[2].

Β. Ἐπὶ *συρροῆς* πλειόνων μορφῶν συμμετοχῆς ἐν στενῇ ἐννοίᾳ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἡ ἐντεῦθεν ὡς πρὸς τοὺς συμμετόχους ἀνακύπτουσα ποινικὴ εὐθύνη:

α. Ἐπέχει θέσιν *ἐπικουρικὴν* ἔναντι τῆς ἐκ πράξεως αὐτουργίας ἢ συναυτουργίας τικτομένης τοιαύτης, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῆς ἐν τῷ δικαίῳ ἀρχῆς τῆς lex primaria derogat legi subsidiariae[3], ἢ

β. Ἐπέχει θέσιν *ἐμμέσου συμμετοχῆς* εἰς τὴν κυρίαν πρᾶξιν, ἤτοι τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα, ὁπότε τίκτεται ἡ ἑξῆς σχέσις ποινικῆς εὐθύνης μεταξὺ συμμετόχων καὶ ἐκτελοῦντος τὴν κυρίαν πρᾶξιν, ἤτοι:

αα. Ὁ *συναιρόμενος* τοῦ *συναιρομένου* χαρακτηρίζεται ποινικῶς ὡς συνυπεύθυνος ἐν ἰδιότητι *συναιρομένου* τοῦ ἐκτελοῦντος τὴν κυρίαν πρᾶξιν[4].

---

1. Λ.χ. ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρὰ φύσιν ἀσελγείας*** κατὰ παιδός, ὅπερ διὰ τὸ ***ἀτελὲς*** τῆς ἡλικίας ***οὐχ ἥμαρτε***· βλ. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 112.

2. Λ.χ. ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἁρπαγῆς*** [καν. ΚΖ′ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ′ Τρούλλου (Σ.Β. 521), ΚΒ′ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 150 - 151), ἔνθα τὸ ἁρπαζόμενον πρόσωπον φέρει χαρακτῆρα προστατευσίμου τοιούτου.

3. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ ἀρχὴ τῆς ***ἐπικουρικότητος*** ἔχει ἐν τῇ οὐσίᾳ ***θεωρητικὴν*** ἔννοιαν, ὡς ***μιᾶς*** καὶ ***ἑνιαίας*** οὔσης τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ ***συμμετόχου*** ἔναντι τοῦ ***αὐτουργοῦ*** ἢ τοῦ ***συναυτουργοῦ***, πάντων διὰ τῆς ἰδίας κολαζομένων ποινῆς. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ὅπου ἡ ***ἁπλῆ συνέργεια*** ἔχει ***πραγματικῶς*** ἐπικουρικὸν χαρακτῆρα ἔναντι τῆς ***ἠθικῆς αὐτουργίας*** καὶ τῆς ***ἀμέσου συνεργείας***· βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α′, σελ. 293.

4. Λ.χ. ὁ Α Κληρικὸς καταπείθει ἕτερον Β ἵνα καὶ οὗτος καταπείσῃ τρίτον Γ εἰς διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρασυναγωγῆς*** [καν. ΙΓ′ Πρωτοδευ-

ββ. Ὁ *συναιρόμενος* τοῦ *συμπράττοντος* ἢ τοῦ *μεσιτεύοντος*, ὡς ἐπίσης ὁ *συμπράττων* ἢ *μεσιτεύων* τῷ *συναιρομένῳ* καὶ ὁ μετ᾽ ἄλλου *συμπράττοντος* ἢ *μεσιτεύοντος* κοινῶς *συμπράττων* ἢ *μεσιτεύων*, ὅλοι ὁμοῦ χαρακτηρίζονται ὡς συνυπεύθυνοι ἐν ἰδιότητι συμπράττοντος τοῦ ἐκτελοῦντος τὴν κυρίαν πρᾶξιν[1].

γ. Ὁ *συνεγνωκὼς* τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, καθιστῶν ἕτερον πρόσωπον ἐπὶ τ᾽ αὐτὸ *συνεγνωκότα*, ὑπέχει πάντοτε πλήρη καὶ ἀκεραίαν ποινικὴν εὐθύνην, μὴ μεταβιβαζομένην ποσῶς εἰς τὸν ἕτερον *συνεγνωκότα*, ὡς οὐδενὸς λόγου συντρέχοντος κατὰ τὸν κανονικὸν νομοθέτην πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ ταύτης[2].

Γ' ΤΜΗΜΑ

Ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 48. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, μεταξὺ τῶν ἀφορωσῶν τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως

τέρας (Σ.Β. 688 - 689), ΛΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39)]. Ἐφ᾽ ὅσον ὁ Γ διαπράξῃ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦτο, ὁ Α χαρακτηρίζεται ποινικῶς συνυπεύθυνος αὐτοῦ ὡς ***συναιρόμενος***.

1. Λ.χ. ὁ Κληρικὸς Α, συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν Κληρικὸν Β, παρακινεῖ τὸν Κληρικὸν Γ ἵνα συμπράξῃ μετὰ τοῦ Κληρικοῦ Δ, συνεπικουρουμένου ὑπὸ τοῦ Κληρικοῦ Ε, εἰς διάπραξιν ***σχίσματος*** ἢ ***συνωμοσίας*** κατὰ τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς [καν. ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692 - 693), ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382)], ἴδε καὶ Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Λειχούδη, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Σημείωμα (Σ.Ε. 49) « *Περὶ καθαιρέσεως δεῖνα ἱερέως, ὅστις τῶν ἱερῶν περιβόλων τῆς Ἐκκλησίας ἔνδον γενόμενος,* ***ἐξηγόρασε τοὺς οἰκείους υἱοὺς προτρέψασθαι συναπελθεῖν τῷ λοιπῷ ὁμίλῳ*** *τοῦ χωρίου αὐτῶν, καὶ* ***συνεργῆσαι*** *εἰς τὸν τοῦ Χαλκεωπούλου Καταλαλὼν* ***φόνον***. *Οὗτος, ταῦτα ἐξαγορεύσας, τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, διὰ τὸ γεγονὸς τοῦ φόνου μύσος, ἐξέπεσεν* ».

2. Εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ἐν τῇ στοιχειοθετήσει τῶν ἐγκλημάτων τῆς ***ὑποθάλψεως ἐγκληματίου*** (ἄρθρ. 231 § 2 Π.Κ.) καὶ τῆς ***παρασιωπήσεως ἐγκλήματος*** (ἄρθρ. 232 § 2 Π.Κ.) τίκτεται ὑπὲρ τοῦ δράστου ***ἀτιμώρητον***, ἐφ᾽ ὅσον διαπράττει οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων πρὸς διάσωσιν προσώπου ***οἰκείου*** αὐτῷ. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ ὁ δράστης παρακινήσῃ τρίτον εἰς ὑπόθαλψιν τοῦ οἰκείου ἢ παρασιώπησιν τοῦ ἐγκλήματός του δὲν ὑπέχει ποινικὴν εὐθύνην ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς ὑποθάλψεως ἐγκληματίου ἢ παρασιωπήσεως ἐγκλήματος, κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 294.

διατάξεων κανόνων δικαίου, δὲν περιλαμβάνει καὶ τοιαύτας *εἰδικῶς* διαλαμβανούσας περὶ *τόπου* καὶ *χρόνου* τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀφήνων νὰ νοηθῇ ὅτι καὶ τοῦτο τὸ θέμα διέπεται βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας.

Ι. Ὁ τόπος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 49. Τὸ θέμα τοῦ τόπου τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, τεκμαιρόμενον ἐκ τοῦ τόπου ἔνθα ἔλαβε χώραν ἡ ἐγκληματικὴ καὶ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἤτοι ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ἡ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεώς αὐτοῦ, εἶναι καὶ αὐτὸ συνδεδεμένον ἀρρήκτως πρὸς τὰς ἰσχυούσας βασικὰς ἀρχὰς περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπισκοπικῆς δικαιοδοσίας.

Ὡς ἐκ τούτου ὁ καθορισμὸς τῆς δωσιδικίας (forum delicti commissi) καὶ τὸ ζήτημα τῶν τοπικῶν ὁρίων τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου κανονικῆς ποινικῆς νομοθεσίας διέπονται κατὰ τοὺς ἰσχύοντας βασικοὺς κανόνας περὶ ἀσκήσεως κατὰ καθωρισμένας περιφερείας τῆς Ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμπεριέχεται καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀσκεῖν τὴν ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ παντὸς ἐκτρεπομένου μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, ὑπὸ τῶν κατὰ τόπον ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων (Ἐπίσκοπος, Σύνοδος Ἐπισκόπων)[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ἐννοίας τοῦ τόπου τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐφαρμόζονται κατ᾽ ἀναλογίαν αἱ οἰκεῖαι διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, πλὴν ἀείποτε ἐν συμπολιτεύσει πρὸς τὸ βασικὸν πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ὅρων καὶ τῶν προϋποθέσεων διώξεως καὶ κολασμοῦ τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

---

1. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω §§ 4 καὶ 5.

2. Ἄρθρ. 16 Π.Κ., ἐφαρμοζόμενον ἀπολύτως ἐκτὸς τῆς περὶ τόπου τελέσεως ἐγκλήματος ***ἐν ἀποπείρᾳ*** νομοθετικῆς ῥήτρας, ἅτε τοῦ θεσμοῦ τούτου τυγχάνοντος ***παντελῶς ἀγνώστου*** εἰς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν· βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 37.

Οὕτω κατ' ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τῆς *ἑνότητος τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως*, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ὁποίας πρὸς καθορισμὸν τοῦ τόπου τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἀμφότερα τὰ συγκροτοῦντα τὴν ἔννοιαν τῆς πράξεως στοιχεῖα, τουτέστι τόσον ἡ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ὅσον καὶ τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, ὡς τόπος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος δέον νὰ θεωρῆται πᾶς τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε χώραν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἡ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἀξιόποινος ἐνέργεια[1].

Εἰδικώτερον οὕτω:

α. Ἐπὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων *τελέσεως* ἢ *ἐνεργείας*, τόπος τελέσεως αὐτῶν θεωρεῖται ἐκεῖνος ἔνθα ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) προέβη ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς ἐκδήλωσιν ἐγκληματικῆς ἐνεργείας, συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Τουτέστι πᾶς τόπος ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ὁποίου ἐπραγματώθη καὶ τμῆμα τι ἀκόμη, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ὑπ' ὄψει κανονικοῦ ἀδικήματος.

β. Ἐπὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων *παραλείψεως*.

αα. Τῶν μὲν ἐκ τούτων *γνησίων*, τόπος τελέσεως θεωρεῖται ἐκεῖνος ἔνθα ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ὤφειλε κατὰ τὸν δυνατὸν βραδύτερον χρόνον νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιτεταγμένην καὶ παραλειφθεῖσαν ἐνέργειαν.

ββ. Τῶν δ' ἐξ αὐτῶν *μὴ γνησίων* ἢ *διὰ παραλείψεως τελουμένων*, τόπος τελέσεως θεωρεῖται ἐκεῖνος ἔνθα ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ὤφειλε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἐπελθόντος ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ὀφειλομένην ἐνέργειαν, ὡς καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος ἔνθα ἐπῆλθε τὸ μὴ παρεμποδισθὲν ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα.

γ. Ἐπὶ τῶν *ἐξ ἀποστάσεως* τελουμένων κανονικῶν ἀδικημάτων, ἤτοι εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἐγκληματικὴ καὶ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ἐπεχειρήθη ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τὸ δὲ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, ἢ καὶ ἀντιστρόφως εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἐγκληματικὴ καὶ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ἐπεχειρήθη ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, τὸ δὲ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τόπος τελέσεως θεωρεῖται ἥ τε ἀλλοδαπὴ καὶ ἡ ἡμεδαπή.

1. Βλ. εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος **Νικ. Χωραφᾶ**, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 308 ἑπ.

δ. Ἐφ' ὅσον δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) προέβη *ἐν τῇ ἡμεδαπῇ* εἰς ἐκδήλωσιν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐγκληματικῆς ἐνεργείας, πράξεως ἢ παραλείψεως, συνιστώσης τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, πλὴν εἰς τόπον καὶ μόνον *ἐκτὸς* τῆς ἧτινι κανονικῶς ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας, δωσιδικεῖ ἐνώπιον τῶν κατὰ τὸν νόμον ἐν Ἑλλάδι συγκεκροτημένων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων[1].

Καὶ εἰ μὲν οὗτος ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δογματικῶς καὶ κανονικῶς ὑπαγομένης εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα, ἔχων μὲν ἱερατικὸν βαθμὸν Ἐπισκόπου δωσιδικεῖ ἐνώπιον τοῦ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ἔχων δὲ ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἢ φέρων ἰδιότητα Μοναχοῦ εἰσάγεται τὸ πρῶτον εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς ὁποίας ἔδρασεν ἐγκληματικῶς[2].

Εἰ δὲ ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχων μὲν ἱερατικὸν βαθμὸν Ἐπισκόπου δωσιδικεῖ ἐνώπιον τοῦ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[3], ἔχων δὲ ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἢ φέρων ἰδιότητα Μοναχοῦ εἰσάγεται εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς ὁποίας ἔδρασεν

1. Βλ. ἄρθρα 3, 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 1, 10, 11, 17, 23, 28 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*».

2. Βλ. ἄρθρα 7, 23 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*». Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης δὲν προβλέπεται ἀνάλογος νομοθετικὴ ρύθμισις, ὁπότε θὰ δεχθῶμεν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τῆς ***παραπομπῆς*** πρὸς ἐκδίκασιν τῆς τελεσθείσης ἀξιοποίνου πράξεως εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τοῦ δράστου. Τὸ ἴδιον μέτρον τοῦτο ἰσχύει καὶ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (ἄρθρον 51 Κ.Χ.Α.Ο., εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω τόμ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 486).

3. Βλ. ἄρθρα 23, 28 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», περὶ δὲ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης βλ. ἄρθρα 65, 70 Κ.ΚΡ.

ἐγκληματικῶς[1] ἢ ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγεται κανονικῶς, μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν Δικαστηρίων τούτων προτιμωμένου ἐκείνου, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκλήθη οὗτος εἰς ἀπολογίαν.

Εἰς περίπτωσιν ἀμφισβητήσεως τῆς ἁρμοδιότητος ἑκατέρου τῶν Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων τούτων, κατ᾽ αἴτησιν οἱουδήποτε τῶν ἐνδιαφερομένων Μητροπολιτῶν ἢ τοῦ ὑπὸ κατηγορίαν τελοῦντος δράστου, ἀποφασίζει ὁριστικῶς καὶ τελεσιδίκως ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[2].

II. Ὁ χρόνος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 50. Τὸ θέμα τοῦ χρόνου τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, τεκμαιρόμενον ἐκ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον ἔλαβε χώραν ἡ ἐγκληματικὴ καὶ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἤτοι ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ἡ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, δέον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι, ὡς καὶ τὸ θέμα τοῦ τόπου, καὶ τοῦτο τυγχάνει συνδεδεμένον ἀρρήκτως πρὸς τὰς ἰσχυούσας βασικὰς ἀρχὰς περὶ ἀσκήσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐφαρμόζονται κατ᾽ ἀναλογίαν αἱ οἰκεῖαι διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, καὶ ᾧδε ἐν ἀναγκαίᾳ συμπολιτεύσει πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ὅρων καὶ τῶν προϋποθέσεων διώξεως καὶ κολασμοῦ τοῦ *τετελεσμένου* κανονικοῦ ἀδικήματος[3].

Οὕτω, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τῆς *ἐγκληματικῆς δράσεως*,

1. Τὸ καθεστὼς τοῦτο ἰσχύει ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης, βλ. ἄρθρ. 55 Κ.ΚΡ. « ...*ἀσχέτως τοῦ τόπου τῆς ἀξιοποίνου πράξεως* ».

2. Βλ. ἄρθρα 7, 8, 9 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ».

3. Ἄρθρ. 17 Π.Κ. Πάντως δύναται ᾧδε νὰ λεχθῇ, ὅτι αἱ προϋποθέσεις, αἵτινες ἀναγκάζουσι τὸν κοινὸν ποινικὸν νομοθέτην ἵνα συμπεριλάβῃ ἐν τῷ Π.Κ. καὶ διάταξιν προβλέπουσαν περὶ χρόνου τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἤτοι ἰδίᾳ αἱ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 2 - 3, 112 Π.Κ. ὁριζόμεναι οὐσιώδεις προϋποθέσεις, ἀφορῶσι θέματα ἐφ᾽ ὧν δὲν ἀσχολεῖται ὁ κανονικὸς νομοθέτης.

κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ὁποίας πρὸς καθορισμὸν τοῦ χρόνου τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος λαμβάνονται ὑπ᾽ ὄψιν τὸ σύνολον τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ δράστου, ὡς χρόνος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος δέον νὰ θεωρῆται ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἔλαβε χώραν ἡ συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἀδιαφόρως τοῦ χρόνου καθ᾽ ὃν ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα[1].

Εἰδικώτερον οὕτω:

α. Ἐπὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων *τελέσεως ἢ ἐνεργείας*, χρόνος τελέσεως αὐτῶν εἶναι ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) προέβη εἰς τὴν πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος δέουσαν ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν.

β. Ἐπὶ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων *παραλείψεως*.

αα. Τῶν μὲν ἐκ τούτων *γνησίων*, χρόνος τελέσεως θεωρεῖται ὁ περιλαμβανόμενος ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ σημείου, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ὤφειλε κατὰ τὸ δυνατὸν βραχύτερον διάστημα νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιτεταγμένην καὶ ὀφειλομένην ἐνέργειαν, μέχρις ἐκείνου ὁπότε παύει ἡ τοιαύτη πρὸς ἐνέργειαν ὑποχρέωσις.

ββ. Τῶν δ᾽ ἐξ αὐτῶν *μὴ γνησίων* ἢ *διὰ παραλείψεως τελουμένων*, χρόνος τελέσεως θεωρεῖται ἐκεῖνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) παρέλιπε τὴν ὀφειλομένην ἐνέργειαν πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἐπελθόντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέ-

1. Κατὰ τὸν Νικ. Χωραφᾶν, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α΄, σελ. 313 - 314 « *Ἐνῷ τὸ ζήτημα τοῦ τόπου τελέσεως εἶναι ὅλως* ***ἐξωτερικῶς*** *συναπτόμενον πρὸς τὴν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν, τοὐναντίον τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου τελέσεως εἶναι θέμα τελοῦν ἐν ὀργανικῷ συνδέσμῳ μὲ τὸ σύνολον τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ δράστου. Ἀληθῶς, ἀφ᾽ οὗ ἡ ποινὴ εἶναι ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ἐγκληματήσαντος ἀνθρώπου, κατ᾽ ἀνάγκην ὡς χρόνος τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος δὲν δύναται νὰ λαμβάνεται ὑπ᾽ ὄψιν χρονικὸν σημεῖον κεχωρισμένον ἀπὸ τὸν* ***δρῶντα ἄνθρωπον****, ἤτοι κεχωρισμένον ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ ἐνεργείας τοῦ δράστου. Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς πράξεως, ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμὸν τοῦ δράστου, ἡ ὑπαιτιότης (δόλος - ἀμέλεια) ὡς προϋποθέσεις πρὸς ἐπιβολὴν ποινῆς καθ᾽ ὡρισμένου ἀνθρώπου δι᾽ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξε, θὰ ἐστεροῦντο οἱουδήποτε νοήματος, ἂν ἐσκοποῦντο οὐχὶ ἐν ὄψει τοῦ χρόνου, καθ᾽ ὃν ὁ τιμωρούμενος ἄνθρωπος ἔδρασεν, ἀλλ᾽ ἐν ὄψει τοῦ χρόνου καθ᾽ ὃν ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα* ».

σματος, διαρκῶν ἐφ' ὅσον διάστημα ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη ἡ πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην ἐνέργειαν ὑποχρέωσις, ἀδιαφόρως ἐκείνου καθ' ὃ ἐπῆλθε τὸ διὰ τῆς παραλειφθείσης ἐνεργείας ἀποτρεπτέον ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα.

γ. Ἐπὶ τῶν *ἐξ ἀποστάσεως* τελουμένων κανονικῶν ἀδικημάτων, χρόνος τελέσεως θεωρεῖται ἐκεῖνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ δράστης (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ἐνήργησεν ἐγκληματικῶς, ἤτοι διὰ πράξεως ἢ παραλείψεως.

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Ο ΚΟΛΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΠΟΙΝΗ

§ 51. Ἡ κανονικὴ ἐπιταγὴ πρὸς διατήρησιν καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, σαφῶς ἐκδηλουμένη διὰ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὁλοκληροῦται διὰ τῆς λήψεως τοῦ μέτρου τῆς διώξεως καὶ τοῦ κολασμοῦ τούτου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου.

Ὁ τρόπος τοῦ κολασμοῦ τοῦ δράστου ὁρίζεται διὰ τῆς περὶ τῶν συστατικῶν ὅρων τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος προβλεπούσης διατάξεως κανόνος δικαίου, ἥτις ἐπαλλήλως διαλαμβάνει καὶ περὶ τῆς ἀπειλουμένης κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτοῦ εἰδικῆς ποινῆς[1].

Οὕτως, ὡς μορφὴ ποινικοῦ κολασμοῦ καθιεροῦται τὸ μέτρον ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς.

Ποινὴ εἶναι κακόν, ἀπειλούμενον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου κατὰ τοῦ δράστου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[2] καὶ καταγιγνωσκόμενον ὑπὸ τοῦ

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 10, σελ. 101 ἑπ.

2. Κλήμης Ἀλεξανδρεύς, Στρωμ. Λόγος Ζ', ιϛ' (M.P.G. τ. 9 c. 541) « *Θεὸς*

ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτοῦ.

Ἡ ποινή, ὡς κακὸν ἀπειλούμενον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐν εἴδει μέτρου πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, παρουσιάζει τὰ ἑξῆς ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, ἤτοι:

α. Ἀποτελεῖ βασικῶς ἐκδήλωσιν ἀποδοκιμασίας τοῦ δράστου ὑπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἥτις χαρακτηρίζει αὐτὸν ἀξιόμεμπτον, διότι ἐπεδείξατο ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπῆλθε φανερὰ προσβολὴ κατὰ ταύτης.

β. Φέρει χαρακτῆρα μέτρου προστασίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀπὸ τοῦ κινδύνου, ὃν ἐνέχει ἡ ἐγκληματικὴ προσωπικότης τοῦ δράστου, ἰδίᾳ ὁσάκις οὗτος προβάλλει τοιαύτην ἀνήκουσαν εἰς *τέκνον ἀπολεσθέν*.

Ἑτέρωθεν, πάλιν, εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, φέρει χαρακτῆρα μέτρου *ἰατρευτικοῦ*, ἀποσκοποῦντος εἰς *διόρθωσιν* τοῦ πταίσαντος, σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς διαπραχθείσης ἁμαρτίας, καὶ ἐπιβαλλομένου ἐπ' ἀπωτέρῳ σκοπῷ ἐπαναφορᾶς τούτου *ὑγιοῦς* εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν, τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν[1].

γ. Καταγιγνώσκεται πάντοτε, καὶ μόνον, ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων, τῶν κατὰ τὸν νόμον ἐντεταλμένων διὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ θεόθεν ἕλκοντος τὴν καταγωγὴν ἔργου τῆς ἀπονομῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης[2].

Ἐκ τούτου σαφὴς καὶ εὐδιάκριτος ὑψοῦται ὁ χαρακτὴρ τῆς πλήρους διαφορᾶς αὐτῆς ἀπὸ τῶν ὀνομαζομένων πειθαρχικῶν ποινῶν, αἱ ὁποῖαι προβλέπονται καὶ ἀπειλοῦνται ὑπὸ ἰδιαιτέρων διατάξεων κανόνων δικαίου, ἀποβλεπουσῶν εἰς διατήρησιν τῆς πει-

δὲ οὐ τιμωρεῖται· ἔστι γὰρ ἡ ἁμαρτία κακοῦ ἀνταπόδοσις. Κολάζει μέντοι πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς κολαζομένοις ».

1. Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω ἐν §§ 6, 7, 14.

2. Βλ. καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237), ἄρθρα 2, 7, 13, 14, 20, 24, 28 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 55, 62, 65 Κ.ΚΡ., 9 ἐδ. ϛ' Κ.ΚΥ. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 129 ἑπ.

θαρχίας ἐντὸς ὡρισμένων τομέων τῆς ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ χώρῳ δράσεως.

Ποιναὶ ***πειθαρχικαὶ*** λογίζονται:

αα. Αἱ ὑπὸ τῶν Μοναχικῶν θεσμῶν καὶ καθεστώτων προβλεπόμεναι καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων Μοναστηριακῶν Ἀρχῶν κατὰ παρεκτρεπομένων Μοναχῶν ἐπιβαλλόμεναι ποιναί[1], καὶ

ββ. Αἱ ὑπὸ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου προβλεπόμεναι καὶ ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἐπιβαλλόμεναι κατὰ διοικητικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων, Κληρικῶν ἀνωτέρων ἢ κατωτέρων, ἢ καὶ κλητήρων ἢ ὑπηρετῶν, τοιαῦται[2]. Ἐπίσης, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἴδιαι θεωροῦνται:

αα. Ἡ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένη καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐπιβαλλομένη κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος *λαϊκοῦ* ποινὴ τοῦ *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ*[3], καὶ

ββ. Τὸ κατὰ *τὸ δίκαιον τῆς μετανοίας* προβλεπόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἁρμοδίου πνευματικοῦ πατρὸς ἐπιβαλλόμενον κατὰ τοῦ ἐξομολογουμένου *οἴκοθεν* τὸ *ἄδηλον τοῖς πολλοῖς* ἴδιον ἁμάρτημα *λαϊκοῦ*, ἐπιτίμιον[4].

δ. Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται κατὰ τοῦ δράστου, αὐτουργοῦ ἢ συμμετόχου, συμφώνως πρὸς τὴν περὶ ταύτης ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου.

---

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' ***« τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν »***, σελ. 466 ἑπ.

2. Βλ. ἄρθρα 10 ἐδ. 7 Κ.Ν.Ε.Ε., 49 ἐδ. ζ' Κ.ΚΡ., 169 ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***, 35 ἐδ. 3, 64 ἐδ. 3 ἀν. ν. 2200/1940 ***« περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων »***, ἴδε καὶ Σ.τ.Ε. (Τμῆμα Γ') 1851/1959, Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΣΤ', 111 - 112, Ἐφετ. Ἀθ. 1793/1960, Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΣΤ', 118 - 121, 1961.

3. Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω § 4, σελ. 46 - 47. Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δωροθέου, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 75 ἑπ., ὑποστηριχθεῖσα ἄποψις, ὅτι αἱ κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν προβλεπόμεναι καὶ ἀπειλούμεναι ποιναὶ φέρουσι κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας χαρακτῆρα ***πειθαρχικόν***, ὀφειλομένη εἰς ἀτυχῆ ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***, εἶναι παντελῶς ἐσφαλμένη.

4. Βλ. εἰδικώτερον Μητροπολίτου πρ. Νευροκοπίου Γεωργίου, Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων καὶ ἰδίᾳ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, σελ. 7 ἑπ., 1950, Μητροπολίτου Κῷ Ἐμμανουήλ, Ἐξομολογητική, τ. Α', σελ. 503, 505 ἑπ., Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 202 ἑπ.

Ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ ἐγκληματίου Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, συμφώνως ἄλλωστε καὶ πρὸς τὴν μακραίωνα πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολουθεῖται ἀμεταβλήτως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ περὶ οὗ ἐλέχθη ἀνωτέρω μέτρου ποινικοῦ κολασμοῦ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς, τηρουμένων κατὰ γράμμα τῶν περὶ τρόπου καταγνώσεως ταύτης βασικῶν ὑπαγορεύσεων τῶν θεμελιώδους περιεχομένου κανονικῶν προσταγῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῆς μεταξὺ τούτων ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[1].

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς συμβάλλει θετικῶς:

αα. Διὰ τὴν κατάγνωσιν τῆς ποινῆς *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ* κατὰ Μοναχοῦ, κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως κανονικοῦ ἀδικήματος, περὶ τοῦ ὁποίου προβλέπει ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ πλειόνων τῆς μιᾶς διατάξεων κανόνων δικαίου, αἵτινες ὅμως δὲν ὁρίζουσιν *ὁμοιομόρφως*, *ἀλλὰ διαφόρως*, τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς[2]. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν καταγνώσεως τῆς αὐτῆς ποινῆς κατὰ Μοναχοῦ, κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως πλειόνων τοῦ ἑνὸς κανονικῶν ἀδικημάτων κατὰ ***συρροήν***[3].

Ἐν προκειμένῳ, κατὰ ρητὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιταγήν, λειτουργεῖ ὁ κανὼν τῆς ***δικαστικῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς***[4], κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ὁποίας ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, κινούμενος ἐντὸς τοῦ εὐρυτάτου χώρου τῆς Ἐπισκοπικῆς διακρίσεως, δύναται πάντοτε, κρίνων *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*[5],

---

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 7.

2. Τὸ φαινόμενον παρατηρεῖται εὐρέως ἐν τῷ κολασμῷ ἀδικημάτων περὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, ὡς ὁ ***φόνος***, ἡ ***ἄμβλωσις***, ἡ ***μοιχεία***, ἡ ***πορνεία*** κ.ἄ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 100, 102, 106, 109, διὰ τὸν γνωστὸν λόγον τῆς ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας παρουσιαζομένης ἐλλείψεως τοῦ ***ἑνιαίου*** τῆς ***νομοθετικῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς***, προκειμένου περὶ δραστῶν ἐχόντων ἰδιότητα λαϊκοῦ ἢ Μοναχοῦ.

3. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 40.

4. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΔ' (Σ.Δ. 211) *« Τῆς δὲ σῆς συνέσεως ἐστὶ κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια, ἢ καὶ ὑφεῖναι »*, Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ', Ε' (Σ.Δ. 310, 316), καν. ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550).

5. Εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ κανὼν τῆς ***δικαστικῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς***, τοποθετούμενος ἐπὶ τῆς κανονικῆς νομοθετικῆς ἐπιταγῆς ***« κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως »*** ἀπαντᾷ ***ὁμοιομόρφως***, εἰ καὶ ἀσχέτως ὅλως τοῦ τελειοτέρου τῆς νομικῆς δια-

νὰ καταγνώσῃ κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου δράστου ποινὴν *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ* ἀνάλογον κατὰ χρόνον καὶ συμπίπτουσαν πρὸς οἱανδήποτε ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἐκδικαζομένου ἀδικήματος προβλεπουσῶν εἰδικῶς ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων[1].

ββ. Διὰ τὴν κατάγνωσιν τῆς ποινῆς *ἀργίας* κατὰ Κληρικοῦ, ἧς ὁ χρόνος ὁρίζεται συνηθέστατα *ἀόριστος* ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[2], ἀφιέμενος ἀπολύτως εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἐκδικάζοντος τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ, ἔχοντος ἐξουσίαν ἵνα, κρίνων *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, ὁρίσῃ τὸν χρόνον αὐτῆς.

γγ. Διὰ τὴν κατάγνωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου προβλεπομένης καὶ μετ' ἄλλης τοιαύτης κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ***ἀθροιστικῶς*** ἐπιβαλλομένης ποινῆς[3].

δδ. Διὰ τὴν κατάγνωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ἀναλόγου ποινῆς κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ἀποδεικνυομένου *ἀδιορθώτου* ἐγκληματίου, ὑποπεσόντος ***καθ' ὑποτροπὴν*** εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος[4].

'Ο θεσμὸς τῆς ***ὑποτροπῆς***, ἐμφαίνων τὴν ἐμμονὴν τοῦ δράστου εἰς τὸ ποινικῶς ἀδικοπραγεῖν, δὲν τυγχάνει ἄγνωστος εἰς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν, περιλαμβανόμενος εἰς οὐχὶ ὀλίγας περιπτώσεις τελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως. 'Αποτελεῖ δὲ πάντοτε στοιχεῖον, συντρέχον διὰ τὴν κατάγνωσιν βαρυτάτης ποινῆς κατὰ τοῦ δράστου[5].

τυπώσεως, εἰς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ὡς λ.χ. ἐν ἄρθρῳ 79 Π.Κ. «*'Εν τῇ ἐπιμετρήσει τῆς ποινῆς ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου διαγραφομένων ὁρίων τὸ δικαστήριον λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν βαρύτητα τοῦ τελεσθέντος ἐγκλήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου*» κ.λ.π.

1. 'Εκ τῶν πολλῶν περιπτώσεων βλ. κατωτέρω § 100 περὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ***ἑκουσίου*** φόνου.

2. Βλ. εὐθὺς κατωτέρω § 58.

3. Ἄρθρα 10, 11 ν. 5383/1932 «***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων***».

4. Βλ. λ.χ. ΙΒ', ΙΓ', ΜΒ', ΜΓ', ΜΔ' 'Απ. Κανόνας (Σ.Β. 15 - 16, 17, 58, 59), καν. Ε' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 136).

5. Βλ. λ.χ. καν. Γ' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 149), Ε' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 230), ΠΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 250), ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443). Ἴδε καὶ ἄρθρα 88, 89, Π.Κ., δι' ὧν θεμελιοῦται ὁ θεσμὸς τῆς ***ὑποτροπῆς*** ὡς γενικὸν μέτρον πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐγκλήματος.

ε. Καταγιγνώσκεται καὶ ἐκτελεῖται κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως δράστου, αὐτουργοῦ ἢ συμμετόχου, οὗ λόγου ἕνεκα προβάλλει ἔχουσα αὐστηρῶς *προσωπικὸν* χαρακτῆρα.

Ὅθεν, ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς δι' ἀντιπροσώπου ἢ ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ κολασθέντος προβάλλει *ἀνεπίτρεπτος*.

§ 52. 'Ο κανονικὸς νομοθέτης ὁρίσας ἀποκλειστικὴν μορφὴν ποινικοῦ κολασμοῦ τὸ μέτρον τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς, προβλέπει καὶ καθορίζει πλῆρες σύστημα λειτουργίας αὐτοῦ, περιλαμβάνον σειρὰν ὅλην ποινῶν, δι' ἑκάστης ἢ καὶ πλειόνων ἐκ τῶν ὁποίων κολάζεται ὁ δράστης ἀναλόγως τῆς ἰδιότητός του ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας καὶ τῆς φύσεως τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος.

Οὕτω, νομοθετικῶς προβλέπονται ποιναὶ ἐπιβαλλόμεναι κατὰ Κληρικῶν, ἢ κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, ἢ κατὰ Κληρικῶν, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ἢ τέλος κατὰ Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν[1].

'Επίσης, ὑψοῦται διάκρισις εἰς ποινάς:

α. ***Κυρίας***, αἵτινες εἶναι αἱ αὐτοτελῶς καταγιγνωσκόμεναι, καὶ

β. ***Παρεπομένας***, αἵτινες ἀποτελοῦσι παρακολουθήματα τῶν πρώτων, εἴτε αὐτοδικαίως συνοδεύουσαι τὴν καταδίκην εἴς τινα κυρίαν ποινήν[2], εἴτε δυνάμεναι νὰ καταγνωσθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ πρὸς τῇ κυρίᾳ ποινῇ[3].

---

1. 'Η διάκρισις εἰς ποινὰς ***ἐκδικητικὰς*** ἄλλως ***σωφρονιζούσας*** (poenae vindicativae) ἢ ***ἐπανορθωτικὰς*** ἄλλως ***διορθούσας*** (poenae medicinales, censurae) δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἡμέτερον Ποινικὸν Δίκαιον τῆς 'Εκκλησίας, ὡς ἀναφέρει κακῶς ὁ Nik. Milasch - Μελ. 'Αποστολόπουλος, σελ. 714 - 715. 'Η Ρωμαϊκὴ Καθολικὴ 'Εκκλησία, ἀντιθέτως, τηρεῖ ἴδιον καὶ λεπτομερέστατον σύστημα διακρίσεως ποινῶν (C.I.C. can. 2214 - 2219, 2241 - 2313), βλ. εἰδικώτερον Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 335 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1051 ἑπ.

2. Βλ. ἄρθρ. 23 ἐδ. 2, 30 ἐδ. 2 καὶ 3 ν. 5383/1932 «***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων***», 59 § δ' Κ.ΚΡ.

3. Βλ. ἄρθρ. 10 §§ δ', ε', 11 ἐδ. 3 (ὡς ἀντικατ. διὰ τῶν ἄρθρων 2 ἐδ. β' καὶ 3 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων***», 11 § α' Κ.ΚΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΠΟΙΝΑΙ

Α' ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν.

Α'. Ἡ καθαίρεσις.

§ 53. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων, μεταξὺ τῶν ἀποτελεσματικῶν μέτρων τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐντὸς τῆς ἐν αὐτῇ ἡγουμένης τάξεως τῶν Κληρικῶν, νομοθετικῶς προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης πλήττεται εὐθέως κατὰ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν ὑπερτέραν ἰδιότητα ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, τουτέστι κατὰ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ.

Ἡ τοιαύτη ποινή, ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν διώκει, ἀρχῆθεν ὀνομάζεται ***καθαίρεσις,*** ἐπαλλήλως δι' ἄλλων διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου ἀποδιδομένη καὶ ἐν χρήσει ἑτέρων ὅρων, τὸν αὐτὸν δηλούντων σκοπόν, ὡς *ἔκπτωσις τῆς ὑπηρεσίας, παῦσις* ἢ *μετάθεσις τῆς τάξεως* ἢ *τῆς λειτουργίας,* ἀκόμη δὲ καὶ ὡς *ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ κάταξις* ἢ *ἀποβολή*[1].

1. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης τῆς δ' μ.Χρ. ἑκατονταετηρίδος πρὸς τῇ χρήσει τοῦ ὅρου ***καθαίρεσις,*** ὅστις ἀπαντᾷ μονίμως εἰς τὰς διατάξεις τῶν Ἀπ. Κανόνων [Γ', Ε' - Ζ', ΙΑ', Κ', ΚΓ', ΚΕ', ΚΖ', ΚΘ' - ΛΑ', ΛΕ', ΜΒ', ΜΔ' - ΜΖ', ΜΘ' - ΝΓ', ΝΕ', ΝΗ' - Ξ', ΞΒ' - ΞϚ', ΞΗ', ΞΘ', Ο', ΠΑ', ΠΓ', ΠΔ' (Σ.Β. 4 - 108)], μεταχειρίζεται καὶ τὰς ἀνωτέρω ἐκφράσεις [οὕτω καν. Β', Ι', ΙΔ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22, 39 - 40, 48), Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), Α', Β', Ι', ΙΖ', ΙΗ', ΙΘ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 113, 117, 138, 151, 154, 158), Α', Γ', Ε', ΙΓ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124, 129 - 130, 136, 141 - 142, 150 - 151), Κ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 280), Γ', ΛΒ', ΝΑ', ΝΕ', ΞΘ', Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99, 173, 206, 212, 225, 228) πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας τῆς τοιαύτης ποινῆς. Τοῦτο, εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθὸν ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον ἀντικείμενον ἐρεύνης ἐν τῇ κατὰ τὴν Δύσιν Ἐπιστήμῃ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου· βλ. Fr. Kober, Die Deposition und Degradation, σελ. 109 ἑπ., 1867, N. München, Das kanonische Gerichtsverfahren und Strafrecht, τ, Β', σελ. 144, 146 ἑπ., 1874, P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. Δ', σελ. 427 ἑπ., 1885, ἴδε καὶ E. Vacancard, Déposition et dégradation des clercs, ἐν D.T.C. τ. IV, 451 ἑπ., 1911.

α. Μείζων καὶ ἐπικρατέστερος τύπος τῆς ποινῆς ταύτης, ἀποδίδων ἐν τῇ οὐσίᾳ πλήρως τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, εἶναι ἡ πληρεστάτη καθαίρεσις.

Πληρεστάτη καθαίρεσις (παντελὴς καὶ διηνεκὴς καθαίρεσις, degradatio, depositio plena) καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς πλήττεται κατὰ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ, ἀπογυμνούμενος πλήρως πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ ἐξουσίας καὶ καταγόμενος εἰς ἣν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἀνῆκε τάξιν πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ[1].

Ἡ πληρεστάτη καθαίρεσις ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διττῶς, ἤτοι:

αα. Κατὰ τρόπον ***σαφῆ καὶ συγκεκριμένον,*** ὡς *καθαιρείσθω*[2], *καθαιρεῖσθαι προστάττομεν*[3], *καθαιρεῖσθαι παντελῶς* ἢ *καθαιρεῖσθαι τοῦ βαθμοῦ,* ἢ *τῆς λειτουργίας,* ἢ *τοῦ κλήρου*[4], *καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου*[5], *παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι*[6], *καθαιρεῖσθαι*

1. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, ὅτε οἱ ἱερατικοὶ βαθμοὶ ἦσαν ἓξ καὶ διεκρίνοντο οἱ κατέχοντες ἕκαστον τούτων εἰς ***ἀνωτέρους*** καὶ ***κατωτέρους*** Κληρικοὺς (βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 24[1]) ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως ἠπειλεῖτο κατὰ πάντων τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ. Τοῦτο συνάγεται σαφῶς ἐκ τοῦ καν. ΝΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 206) « ***Τὸ κατὰ κληρικούς,*** *ἀδιορίστως οἱ κανόνες ἐξέθεντο, κελεύσαντες* ***μίαν*** *ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὁρίζεσθαι τιμωρίαν, τὴν ἔκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας,* ***εἴτε ἐν βαθμῷ τυγχάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροθετήτῳ ὑπηρεσίᾳ προσκαρτεροῖεν*** », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 206) « *Διωρίσατο ὁ ἅγιος διὰ τοῦ παρόντος κανόνος* ***πάντας τοὺς Κληρικοὺς ὁμοίως διὰ μόνης καθαιρέσεως,*** *ἤτοι διὰ ἐκπτώσεως τῆς προσούσης αὐτοῖς ἱερᾶς διακονίας κολάζεσθαι, κἄν τε κεχειροτονημένοι ὦσιν, ὡς οἱ πρεσβύτεροι, οἱ διάκονοι, καὶ οἱ ὑποδιάκονοι, κἄν τε διὰ μόνης σφραγῖδος ἐνέργειαν ἔχωσιν ἱερατικήν, ὡς οἱ ἀναγνῶσται, οἱ ψάλται, οἱ θεωροί, καὶ οἱ ὅμοιοι* ».

2. Απ. Κανόνες, Γ', Ε' - Ζ', ΙΑ', Κ', ΚΓ', ΚΕ', ΚΖ', ΚΘ' - ΛΑ', ΛΕ', ΜΒ', ΜΔ' - ΜΖ', ΜΘ' - ΝΓ', ΝΕ', ΝΗ', ΝΘ', Ξ', ΞΒ' - ΞϚ', ΞΗ' - Ο', ΠΑ', ΠΓ', ΠΔ' (Σ.Β. 4 - 108), καν. Ι' Α' Νικαίας (Σ.Β. 138), Δ' - Ϛ', Θ', Ι' - ΙΓ', ΙΕ', ΙΖ', ΚΓ', ΚΔ', ΚΗ', ΛΑ', ΛΒ', Ν' - ΝΑ', ΝΕ' - ΝϚ', ΝΘ', ΞΖ', ΟΖ', ΟΘ', Π', ΠΗ', ϞΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 315, 317, 318, 326, 328, 331, 334, 338, 343, 355, 356, 366, 371, 374, 424, 425, 434, 436, 462, 484, 487, 489, 511, 536), Α', Ε', Ζ', Θ', ΙΗ', ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 556, 573, 580, 585, 628, 630), Θ', ΙΒ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679, 688), Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228).

3. Ἀπ. Κανόνες ΚΖ', ΜϚ' (Σ.Β. 34, 61), καν. ΚΒ', ΞΒ', ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 354, 448, 503).

4. Καν. Γ', Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130, 136), ΙΗ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 628), ΝΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 212).

5. Καν. ΙΖ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 151).

6. Καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 683).

προσήκει[1], *καὶ τούτους εἶναι καθῃρημένους ὑπὸ τῆς Ἁγίας Συνόδου δεδικαίωται ἢ οὐδὲν ἧττον καθῃρημένους ἐδικαιώσαμεν ἢ τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριοῦσθαι τῆς ἐπισκοπῆς καὶ εἶναι καθῃρημένον*[2], *καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν*[3], *καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι ἢ ὑποκεῖσθαι καθαιρέσει καὶ πάσης ἀποστερεῖσθαι τιμῆς*[4], *καθαιρεῖ τῆς λειτουργίας*[5].

ββ. Κατὰ τρόπον ***περιφραστικὸν καὶ ὑποδηλοῦντα τὸν σκοπὸν*** τῆς αὐτῆς ποινῆς, ὡς *τοῦ οἰκείου κλήρου ἐκδιώκεσθαι*[6], *ἀλλότριον εἶναι τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτειν ἢ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὑπάρχειν ἀλλότριον ἢ πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι ἢ ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας ἢ ἀλλότριον τῆς οἰκείας τιμῆς ἢ ἀποσταλκέναι καὶ ἀλλότριον τῆς ἐκκλησίας πεποιηκέναι ἢ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται*[7], *ἀποκηρύττεσθαι καὶ ἀπόβλητον γίγνεσθαι, οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας*[8], *πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων*[9], *ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποκινεῖσθαι τάξεως*[10], *τοῦ οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ ἢ τοῦ βαθμοῦ κατάγεσθαι ἢ κινδυνεύειν περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἢ ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ ἢ ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου ἢ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ ἢ κινδυνεύειν περὶ τοὺς οἰκείους βαθμούς*[11], *πεπαῦσθαι τῆς διακονίας ἢ πεπαῦσθαι τῆς τάξεως*

---

1. Καν. ΙΘ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 158).
2. Καν. Δ΄, Ε΄, Ζ΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 197, 198, 201), ΙΔ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 692), Α΄ τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ (Σ.Β. 705).
3. Καν. Γ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 312).
4. Καν. Η΄, ΙΓ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 677, 689), Α΄, Ι΄, Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124, 141 - 142).
5. Καν. Α΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124).
6. Καν. ΙΑ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686).
7. Καν. Β΄ Ἐφέσου [(Σ.Β 195), ἥ αὐτὴ Σύνοδος περὶ Νεστορίου (Hardouin, Α΄, 1433)], ΙΕ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693), Α΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124), Κϛ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 372), Δ΄ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 345), ΙΖ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 151), ἴδε καὶ Γενναδίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον (Σ.Δ. 371), Ταρασίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον (Σ.Δ. 377).
8. Καν. ΙΑ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144), ἴδε καὶ καν. Γ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99) «*ἀπόβλητος τῆς διακονίας ἔσται*».
9. Καν. Α΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 192 - 193).
10. Καν. Ο΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 482).
11. Καν. Ϛ΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 199), ΛΒ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 173), Β΄, ΙΗ΄, ΚΒ΄,

ἢ πεπαῦσθαι προσήκει ἢ πεπαύσθω τοῦ κλήρου ἢ ἐκπίπτειν τοῦ κλήρου ἢ ἔκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας ἢ παυθήσεται τῆς ὑπηρεσίας[1], *τῆς τάξεως μετατίθεσθαι*[2], *τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς ἀποβάλλειν ἢ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν ἢ ἀλλότριον τῆς οἰκείας τιμῆς στερηθείη*[3], *ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερατικῆς ἀξίας προστάσσομεν*[4], *τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ ἢ αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ ἢ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι ἢ ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς ἀναχωρήσῃ*[5], *τοῦ οἰκείου κλήρου ἐκδιώκεσθαι*[6].

Ἡ μακραίων ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ πλεῖστον χρησιμοποιεῖ ὁρολογίαν εἰς τὸ διατακτικὸν τῶν καθαιρετικῶν ἀποφάσεων, ἀποδίδουσα τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς ποινῆς, ὡς λ.χ. *ἀπόβλητον καὶ ἀνάξιον εἶναι*[7], *ἔνδικος καὶ κανονικὴ καθαίρεσις ἢ τοῦ*

ΚΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218, 263, 268, 279), ΛΔ΄, ϞΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 382, 521), Ε΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 573).

1. Καν. Ι΄, ΙΔ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 40, 48), Α΄, Β΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 114, 117), Ζ΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 201), ΝΑ΄, ΞΘ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 206, 225). Καὶ ἡ διάταξις τοῦ καν. Κ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 349) «*τῆς ἐπισκοπῆς παυέσθω· τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω*» τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΚΘ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 286), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 351) «*Τὸ γὰρ καθαιρεῖσθαι τοῦτον καὶ γίνεσθαι ἱερέα, οὐ δέδοκται τοῖς πατράσιν*». Ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) «*τῆς ἱερωσύνης παυσάμενος*».
2. Καν. Α΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70).
3. Καν. Κ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 280), ΙΓ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 689), Κϛ΄, ΡΔ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 372, 552).
4. Καν. ΠΑ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 490).
5. Καν. ΙΕ΄, ΚΘ΄, ΠΖ΄, ΠΗ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 331, 379, 517, 518).
6. Καν. ΙΑ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686). Ἀνάλογον ὁρολογίαν ἐχρησιμοποίει καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας, ὡς λ.χ. Ν. Ϛ΄, β΄ «*ἐξωθείτω τοῦ θείου τῶν ἐπισκόπων χοροῦ*», Ν. ΡΚΓ΄, ιδ΄ (Β. Γ.α.κζ.) «*τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβαλλέσθω... ἐκβαλλέσθω τοῦ κλήρου καὶ τῇ τάξει τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κληρικὸς ἦν, μετὰ τῶν ἰδίων πραγμάτων παραδιδόσθω*», Epitome Legum, Η΄, κδ΄ (J.G.R. τ. Δ΄ 327) «*τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλεται*», Ecloga ad Proch. mutata, ΚΒ΄, 5 (J.G.R. τ. Δ΄, 272) «*ἐκβάλλονται τῆς Ἐκκλησίας*», Proch. Auctum, ΚΗ΄, 30 (J.G.R. τ. Ζ΄, 213) «*περὶ τὴν ἱερωσύνην κινδυνεύουσιν*» Φωτίου, Νομοκ. Θ΄, ιγ΄, ιδ΄ (Σ.Α. 185 - 186). Ὡσαύτως, καὶ ἐν τῇ Δύσει ἐγίνετο χρῆσις τῶν ὅρων deponi, degradari, ab officio degradari, removeri [καν. ΜΗ΄, Ν΄, Ξ΄, Καρχηδόνος (Hardouin, I, 982) ΙΓ΄ Α΄ Ἀρελάτης (Hardouin, I, 265), ΜΘ΄ Ἀγάθης (Hardouin, II, 1003), Δ΄ ΙΒ΄ Τολήτου (Hardouin, III, 1721) κ.ἄ., περὶ ὧν εἰδικώτερον βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 226α.
7. Σημείωμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ γεγονότος πατριάρχου ΚΠόλεως Κοσμᾶ τοῦ Ἀττικοῦ, ὁμόφρονος ἀποδειχθέντος τῷ Βογομήλῳ Νίφωνι (Σ.Ε. 307 - 309).

ἱερέων (ἀρχιερέων) χοροῦ καθῃρημένος καὶ ἀποτετμημένος ἢ ἀπηλλοτριωμένος ἢ ἀποκεκομμένος, τῆς ἀξίας καὶ δόξης τοῦ σεμνώματος τοῦ ἱερατικοῦ ἐκπίπτειν, ἢ καθῃρημένος καὶ ἔξω τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ[1], *τελεία καθαίρεσις ἢ καθαίρεσις καὶ γύμνωσις πάσης ἱερατικῆς (ἀρχιερατικῆς) ἐνεργείας καὶ τάξεως*[2], *παντελὴς καθαίρεσις τῆς ἀρχιερωσύνης ἢ ἱερωσύνης*[3], *εἴη καθῃρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, μηδεμίαν ἀνάκλησιν ἔχων τοῦ λοιποῦ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλ᾽ εἴη παρὰ πάντων παρεωραμένος καὶ καταφρονημένος*[4], *εἴη καὶ διαμείνῃ καθῃρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχιερατικῆς τάξεώς τε καὶ ἐνεργείας, καὶ ἀμέτοχος καὶ ἄμοιρος ὡς γῆ ἄνυδρος πάσης πνευματικῆς ἐξουσίας τε καὶ χάριτος, καὶ ἀποκεκομμένος τῆς ἀρχιερατικῆς σειρᾶς καὶ οἰκειότητος καὶ ἀποσχοινισμένος τῆς ὁμηγύρεως αὐτῆς*[5], *καθῃρημένος ὑπάρχῃ καὶ ἔκπτωτος τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου καὶ ἀπόβλητος τῶν ἱερῶν περιβόλων καὶ γεγυμνωμένος τῆς Θ. Χάριτος*[6], κ.ἄ.

β. Ἐλάσσων τύπος, μᾶλλον σπανίζων, τῆς ἰδίας ποινῆς εἶναι ἡ ἁπλῆ καθαίρεσις (depositio).

Ἁπλῆ καθαίρεσις, καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς πλήττεται κατὰ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ, ἀπογυμνούμενος πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ ἐξουσίας, ἐπιτρεπτῶς μόνον διατηρῶν τὸν ψιλὸν τίτλον τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ.

Ἡ ἁπλῆ καθαίρεσις, ἀπειλουμένη πρὸς κολασμὸν ἐλαφρῶν κανονικῶν ἀδικημάτων, ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου μᾶλλον σαφῶς, ὡς ἐν χρήσει τῶν ὅρων *τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν· προσφέρειν δὲ αὐτούς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν, μὴ ἐξεῖναι ἢ τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτου ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν*[1], *μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς, διὰ τὴν ἄλλην σπουδήν*[2], *πεπαῦσθαι πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, ἤτοι ἐνεργείας, τῆς δὲ τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν μετέχειν, ἀρκουμένους τῇ προεδρίᾳ καὶ προσκλαίοντας τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα· εὐλογεῖν γὰρ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον*[3], *ἢ πρεσβύτερον, τὸν κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντα, καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι· ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη· εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον· μήτε τοίνυν δημοσίᾳ, μήτε ἰδίᾳ εὐλογείτω· μήτε τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου διανεμέτω ἑτέροις, μήτε τι ἄλλο λειτουργήτω· ἀλλ᾽ ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα (ἁμάρτημα)*[4].

Ἡ ἁπλῆ καθαίρεσις, ὑπ᾽ ὄψιν λαμβανομένου, ὅτι τό γε νῦν ἔχον νομοθετικῶς δὲν προβλέπεται πλέον, πέρα τῆς σπανιζούσης λίαν περιπτώσεως τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ περιπαρέντος ἀθέσμῳ γάμῳ πρεσβυτέρου, βασίμως δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἔχει παντελῶς

---

1. Acta, τ. Α΄, 28, 42, 171, 308, 475, 539, 541, 593, τ. Β΄, 7, 38, 54, 56, 59, 174, 176.
2. ΜΝΗΜ. τ. Β΄, 200, 363, Κ.Δ.Π.Θ.Ι. 27, 35, 39, Acta, τ. Α΄, 531, 593, τ. Β΄, 54, 174.
3. Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Α΄, 299.
4. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Συνοδικὴ καθαίρεσις δύο Ἀρχιεπισκόπων Μήλου, Μελετίου καὶ Διονυσίου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ζ΄, 216, 217, 218, 1952.
5. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη (νῦν Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ), Καθαιρέσεις Μητροπολιτῶν Εὐρίπου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι΄, σελ. 105, 111, 113, 116, 119, 1955,
6. Μιχ. Θεοτοκᾶ, Νομολογία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σελ. 444, 1897. Πλείονα ἄλλα παραδείγματα βλ. εἰς Π.Α.Ε., σελ. 624 ἑπ.

---

1. Καν. Α΄, Β΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22 - 23) περὶ ἀποστατησάντων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἐκδηλωσάντων διάθεσιν ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν.
2. Καν. Θ΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84) περὶ ***προημαρτηκότος σώματι προαχθέντος*** καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ***ὁμολογήσαντος,*** ὅστις κατὰ τὸν καν. Θ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 137) ***καθαιρεῖται παντελῶς·*** ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137) «*Καθαιρεθήσονται γάρ*».
3. Καν. Γ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 313). Περιστατικοῦ χαρακτῆρος διάταξις [βλ. Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 314)], ἀφορῶσα τοὺς ***ἀθέσμῳ δευτέρῳ γάμῳ περιπαρέντας*** πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, οἵτινες πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ταύτης ἐγκαίρως μεταμεληθέντες καὶ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον ἐπεγνωκότες ἔσπευσαν καὶ «***τὸ κακὸν ἐξ ἑαυτῶν περιέκοψαν, πόῤῥω τὴν ξένην ταύτην καὶ νόθον συμπλοκὴν ἐκδιώξαντες***», δι᾽ ὃν λόγον καὶ ἐπιεικῶς ἐτιμωρήθησαν διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως. Εἰρήσθω, ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὕτη διὰ τῆς ὑπ᾽ ὄψει διατάξεως ἅπαξ ἔτι ἐπεκύρωσε τὴν ἀπαγόρευσιν πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις πρὸς σύναψιν γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν· βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν Κληρικῶν, σελ. 61 ἑπ., 1940.
4. Καν. ΚΖ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161), ὃν κυροῖ ὁ καν. ΚϚ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 361 - 362).

ἐκλείψει ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν κατὰ ἀδικοπραγούντων Κληρικῶν προβλεπομένων ποινῶν.

Ἄλλωστε, ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις σταθερῶς ἔστη εἰς τὴν πληρεστάτην καθαίρεσιν, ὑφ' ἣν κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον νοεῖται ἡ ἁπλῶς ὀνομαζομένη ***καθαίρεσις***[1].

§ 54. Ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, νόμῳ προβλεπομένη πρὸς κολασμὸν τῶν εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος βαρείας μορφῆς[2] ὑποπεσόντων Κληρικῶν, εἶναι ἡ αὐστηροτέρα ἐκ τῶν κατὰ τούτων ἀπειλουμένων ποινῶν[3].

Ι. Τὸ δικαίωμα πρὸς κατάγνωσιν αὐτῆς:

α. ***Ἀνήκει*** εἰς τὰ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένα ***συλλογικὰ*** ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα, ἐκ τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀσκούντων τὴν ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας, τουτέστιν εἰς Σύνοδον Ἐπισκόπων.

Εἰδικώτερον οὕτω:

αα. Ἐπὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων[4], ἁρμόδιον δικαστικὸν

1. Ἄρθρ. 17 (ὡς ἀντικ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 7 τοῦ ν. 898/1943), 23 § δ', 30 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 65 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. Ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κρατεῖ ἀπὸ κοινοῦ ὁ τύπος τῆς *degradatio* (πληρεστάτης καθαιρέσεως), περὶ ἧς βλ. C.I.C. can. 2298 nº 12, 2305 §§ 1 καὶ 2, 2314 § 1 nº 3, 2343 § 1 nº 3, 2354 § 2, 2368 § 1, καὶ τῆς *depositio* (ἁπλῆς καθαιρέσεως) περὶ ἧς βλ. C.I.C. can. 2298 nº 10, 2303, 2314 § 1 nº 2, 2322 § 1, 2328, 2350, 2354 § 2, 2359 § 2, 2379, 2394, ἴδε καὶ Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 408, 409, C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1093.

2. Βλ. λ.χ. τὰς περιπτώσεις περὶ ὧν διαλαμβάνουσιν αἱ εὐθὺς ἀνωτέρω ἐν σελ. 265 - 267 ἀναφερόμεναι διατάξεις.

3. Ἡ ***χαλεπωτέρα*** ἐκ τῶν κατὰ Κληρικῶν προβλεπομένων ποινῶν εἶναι ἡ τῆς ***καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ*** [βλ. λ.χ. ΚΗ', ΚΘ', Λ', ΞΒ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 36, 37, 80), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232), ΙΑ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144). Ἐκ τοῦ ὅτι ὅμως σπανίζει λίαν ἡ ἐφαρμογὴ τῆς τοιαύτης ποινῆς σήμερον, ἀπειλουμένη συνήθως μόνον κατὰ ἀποστατῶν ἢ αἱρετικῶν, εἴθισται νὰ ἀποκαλῆται ἡ καθαίρεσις, ὡς ἡ ***ἐσχάτη*** τῶν κατὰ Κληρικῶν ποινῶν. Οὕτως ἀποκαλεῖ ταύτην καὶ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 1, ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 103, 1927.

4. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94) *«Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ Ἐπισκόπων... ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα»*, καν. Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146) *«Ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθείς»*, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 133, 146, 322), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 135, 324), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 323 - 324).

ὄργανον ὁρίζεται δωδεκαμελὲς Συνοδικὸν Δικαστήριον[1], ὅπερ συγκροτεῖται κανονικῶς ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου[2]. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας δὲν ἐξαρκῇ πρὸς συγκρότησιν τοῦ Δικαστηρίου, τότε καλοῦνται διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν ἕτεροι ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκοῦντες διοίκησιν Ἐπίσκοποι, ἐκ τῶν διοικητικῶς ὑπαγομένων εἰς τὴν αὐτὴν μείζονα ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν[3].

1. Καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), τροποποιῶν τοὺς καν. Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146) ἀξιοῦντας ἁπλῶς ***«Σύνοδον Ἐπισκόπων»***, Ὑπόμνημα τῆς ἐπὶ Οἰκ. Πατριάρχου Νεκταρίου συνελθούσης ἐν ΚΠόλει Τοπικῆς Συνόδου περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου (Σ.Γ. 625 - 627), κυρωθὲν ὑπὸ τοῦ καν. Β' Τρούλλου (Σ.Β. 309) καὶ διαλαμβάνον: *«Μὴ χρῆναι πρὸς τὸ ἑξῆς, μηδὲ παρὰ τριῶν, μήτοι γε παρὰ δύο, τὸν ὑπεύθυνον δοκιμαζόμενον* (ἐπίσκοπον) *καθαιρεῖσθαι· ἀλλὰ γὰρ πλείονος συνόδου ψήφῳ καὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας, καθὼς καὶ οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες διωρίσαντο»*. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 628) *«Ἀπὸ γὰρ τοῦ ιβ' κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, τὰ κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἐγκληματικὰ δικαστήρια παρὰ δώδεκα ἐπισκόπων γυμνάζονται»*, Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 322) *«Οἱ ἐπίσκοποι κατηγορούμενοι, παρὰ τῶν οἰκείων συνόδων ὡρίσθησαν κρίνεσθαι»*.

2. Ἐκ τοῦ καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322) δὲν γίνεται ***σαφῶς δῆλον*** ἐὰν δέον ὅπως μεταξὺ τῶν δώδεκα μελῶν τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τούτου συγκαταριθμῆται καὶ ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ Μητροπολίτης. Μᾶλλον δὲ τοῦτο δέον νὰ θεωρῆται βέβαιον. Ἐν τούτοις, ὅμως, ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 324) ἀναφέρει περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Λουκᾶν τὸν Χρυσοβέργην Πατριαρχικὴ ἐν ΚΠόλει Σύνοδος ἐχαρακτήρισεν ὡς ἄκυρον τὴν ὑπὸ ἕνδεκα Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰωάννου γενομένην καθαίρεσιν τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος Ἰωάννου καὶ *«διά τε τὸ μὴ μετακληθῆναι πᾶσαν τὴν Σύνοδον τῆς τῶν Κυπρίων Ἐκκλησίας, ἢ κἂν τὴν πλείονα, εὐχερείας καὶ ταῦτα οὔσης πρὸς τοῦτο, καὶ διὰ τὸ μὴ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἐπέκεινα εἶναι τῆς δωδεκάδος τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ ταύτῃ τοῦτον συνυπάγεσθαι»*.

3. Καν. ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181) *«...τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων»*, ἴδε καὶ καν. ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 146), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), Ζωναρᾶν (Σ.Β. 260). Ἐν τῇ πράξει ὅμως εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις παρεβιάσθη ἡ διάταξις πολλάκις, διὰ συμμετοχῆς εἰς τοιοῦτο Συνοδικὸν Δικαστήριον καὶ ***μὴ ἐν ἐνεργείᾳ***, ἀκώλυτον ὅμως ἐχόντων τὴν ἀρχιερωσύνην, Ἐπισκόπων. Οὕτω τὸν περὶ καθαιρέσεως ὅρον καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν ΚΠόλει Γενικῆς Συνόδου τῆς 29ης Αὐγούστου - 17ης Σεπτεμβρίου 1872 περὶ τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων Ἐπισκόπων ὑπογράφουσι καὶ οἱ πρ. Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι ΚΠόλεως Ἄνθιμος Δ' (ἀναπληρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἀνθίμου ϛ'), Γρηγόριος ϛ' καὶ Ἰωακεὶμ Β' (βλ. Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλ. Ἱστορία, σελ. 681), μετασχόντες τῆς Συνόδου ταύτης. Ἐπίσης ἡ Πενταμελὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς Συνοδικὸν Δικαστήριον συγκροτηθεῖσα ἐν συμμετοχῇ ὡς κυρίων μελῶν τούτου τῶν Ἐπι-

Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τούτου εἶναι ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας, τυγχάνων κατὰ κανόνα καὶ *ἔξαρχος* τῆς ὅλης αὐτόθι διοικήσεως[1].

Ἑτέρωθεν, ἐφ' ὅσον ὁ ὑπὸ κατηγορίαν Ἐπίσκοπος φέρει βαθμὸν Μητροπολίτου, ὡς ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται ἡ Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν, συγκροτουμένη ἐκ δώδεκα μελῶν καὶ τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως, ἢ ἡ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου τελοῦσα Σύνοδος τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος, πάντως συγκροτουμένη ἐκ δώδεκα μελῶν[2].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον τηρεῖται ἀπολύτως ἡ κανονικὴ τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια[3], ἔνθα ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον

σκόπων πρ. Ἠλείας Ἰωνᾶ καὶ πρ. Σάμου Κυρίλλου, τὸ ἔτος 1847 κατεδίκασεν εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως τὸν ἐπὶ ματαίῳ παραπονεθέντα διὰ τὸ **ἀντικανονικὸν** τῆς συγκροτήσεως αὐτῆς Ἐπίσκοπον Ἀκαρνανίας Ἱερόθεον (βλ. Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 107 ἑπ., 1943).

1. Καν. ϛ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 243), ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377, 588), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 260) «*Κρεῖσσον δ' ἂν εἴη, τοὺς μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν ἐξάρχους λέγεσθαι*», Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 589-590).

2. Καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258-259), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 260), Πηδάλιον, σελ. 108[1], εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 136. Ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς ιβ' ἑκατονταετηρίδος τὸ δικαίωμα πρὸς καθαίρεσιν Ἐπισκόπου ἀνήκει εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ρώμης, ὅστις κατὰ τὸ ἰσχῦον αὐτόθι δίκαιον αὐτὸς μὲν ὡς Prima Sedes a nemine iudicatur (C.I.C. can. 1556), ἀσκεῖ δὲ τὸ δικαίωμα Αὐτοῦ τοῦτο εἴτε ὁ ἴδιος εἴτε διὰ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῆς Sacra Romana Rota (C.I.C. can. 1557, 1598, 1599 § 2, 2227), ἴδε καὶ Ed. Eichmann-Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 29, 38 ἑπ., 61 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 936 ἑπ., 947 ἑπ.

3. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προϊσχῦον δίκαιον, ὅτε ἁρμόδιον δικαστήριον ὡρίζετο ἡ ***Πενταμελὴς Ἱερὰ Σύνοδος*** (ἄρθρα 16 τῆς Διακηρύξεως περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ΙΔ' ν. ΣΑ'/1852) ἢ δωδεκαμελὲς Ἀνώτατον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, τελοῦν ἐν ἀπαρτίᾳ παρόντων καὶ ἑπτὰ μόνον μελῶν (ἄρθρα 55, 56 Κ.Ν.Ε.Ε. ἔτους 1923). Ἡ ***Πενταμελὴς Ἱερὰ Σύνοδος*** ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως εἰς τοὺς Ἐπισκόπους Ζαρνάτας Γαβριὴλ καὶ Ἀνδρουβίστης Προκόπιον ἔτει 1834 (βλ. τὰς οἰκείας ἀποφάσεις παρὰ Δημ. Πετρακάκῳ, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 100-101, καὶ τὰ κατὰ τούτων δριμέα σχόλια, διὰ τὴν **ἀντικανονικὴν** σύνθεσιν τοῦ Δικαστηρίου, τοῦ Κων. Οἰκονόμου, Τὰ σῳζόμενα ἐκκλ. συγγράμματα, τ. Β', σελ. 285 § 10 ἑπ., 1862). Ἐπίσης ἡ αὐτὴ ***Πενταμελὴς Ἱερὰ Σύνοδος***, καὶ ἐν συμμετοχῇ μάλιστα πρ. Ἐπισκόπων, τῶν πρ. Ἠλείας Ἰωνᾶ καὶ πρ. Σάμου Κυρίλλου, ὡς δύο ἐκ τῶν πέντε μελῶν αὐτῆς, κατεδίκασεν εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως τὸν Ἐπίσκοπον Ἀκαρνανίας Ἱερόθεον ἔτει 1847, ματαίως παραπονεθέντα

ὁρίζεται εἰς μὲν α' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας δωδεκαμελὲς Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκ τούτων ἀρχαιοτέρου κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων, τοῦ καὶ Ἀντιπροέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Εἰς δὲ β' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας δεκαπενταμελὲς Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐξ ἰσαρίθμων Ἐπισκόπων, λαμβανομένων κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκ τῶν ἐκτὸς τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου διοικούντων Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος[1].

Ἐπίσης διὰ τὴν ἐκδίκασιν παραπτωμάτων, διαπραττομένων ὑπὸ μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τοιαῦτα συνεπαγόμενα ἐπιβολὴν ποινῆς καθαιρέσεως, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται πολυμελές, πέρα τοῦ ἀριθμοῦ δέκα πέντε, Συνοδικὸν Δικαστήριον[2].

ββ. Ἐπὶ κατηγορουμένων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὡρίζετο τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον[3], συγκροτούμενον ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, λαμβάνοντος καὶ τὴν σύμφωνον γνώμην τοῦ περὶ αὐτὸν

διὰ τὸ **ἀντικανονικὸν** τῆς συγκροτήσεως τοῦ Δικαστηρίου, ὡς τῆς περὶ τούτου ἐνστάσεώς του ἀπορριφθείσης (βλ. ἐφημ. «Αἰών», σελ. 765, 766, 773, 791, 1847).

1. Ἄρθρα 20, 23, 24, 26, 147 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ἐφ' ὧν ἐκτενέστερον βλ. κατωτέρω § 137 ἑπ. Τὰ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, διαπραττόμενα παραπτώματα, τὰ συνεπαγόμενα ποινὴν καθαιρέσεως, ὡς καὶ πᾶσαν παράβασιν τελουμένην ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, ἐκδικάζει ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος (ἄρθρα 66 § γ', 70 Κ.ΚΡ.), ἥτις, ὡσαύτως, τὴν αὐτὴν ἀσκεῖ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν Μητροπολιτῶν Δωδεκανήσου, οἵτινες ἐξακολουθοῦσιν ἔχοντες τὴν πρὸς ἐκείνην κανονικὴν ἀναφοράν. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον διὰ τὸ ἴδιον θέμα καθίσταται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος αὐτῆς (ἄρθρ. 14 Κ.ΚΥ.).

2. Ἄρθρα 28, 29, 30 ἐδ. 1 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ἐφ' ὧν ἐκτενέστερον βλ. κατωτέρω § 137 ἑπ.

3. Ἀποστ. Διατ. Η', κζ'-κη' (M.P.G. τ. 1 c. 1124, Β.Ε.Π. τ. 2, 162) «*Ἐπίσκοπος καθαιρεῖ πάντα κληρικὸν ἄξιον ὄντα καθαιρέσεως, πλὴν ἐπισκόπου, μόνος γὰρ οὐχ οἷός τε*», καν. Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146) «*Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθείς*», Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 133).

πρεσβυτερίου[1], ὅπερ ἐπεῖχε θέσιν *συμβούλου* αὐτοῦ καὶ ὠνομάζετο *συνέδριον καὶ βουλὴ τῆς Ἐκκλησίας*[2].

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐν ***Καρθαγένῃ*** Συνόδου, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται πάντοτε Συνοδικὸν Δικαστήριον[3], ὅπερ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου ἀποκτᾷ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ μόνιμον συγκρότησιν ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ ἑτέρων τεσσάρων[4], λαμβανομένων ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς μείζονος ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας[5].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον τηρεῖται καὶ ὧδε ἀπολύτως ἡ κανονικὴ τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια[6], ἔνθα ἁρμόδιον δικαστικὸν

---

1. Οὕτω καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Δημήτριος προέβη εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ὠριγένους τὸ ἔτος 231 μ.Χρ. « *ἀθροίσας σύνοδον ἐξ ἐπισκόπων τε καί τινων πρεσβυτέρων* » [Φωτίου, Μυριόβιβλον, 118 (M.P.G. τ. 103 c. 397, Mansi, τ. Α', 753 - 754, πλείω βλ. εἰς Βασ. Σταυρίδου, Αἱ Ὠριγενιστικαὶ ἔριδες, ἐν ΘΕ. τ. ΚΗ', σελ. 554 ἑπ., 1957].

2. Ἀποστ. Διατ. Β', κη' (M.P.G. τ. 1 c. 673, Β.Ε.Π. τ. 2, 36). Οὕτω καὶ ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος, καθαιρέσας τὸν Ἄρειον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἐκπέμψῃ εἰς τοὺς ἑτέρους Ἐπισκόπους ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν περὶ Ἀρειανισμοῦ, ἤκουσε προηγουμένως τῆς γνώμης τοῦ περὶ αὐτὸν πρεσβυτερίου. Ὁ δ' ἐκ Σμύρνης Νοῖτος, κατηγορηθεὶς ἐπὶ αἱρέσει, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου προσήχθη ἐνώπιον τοῦ συνεδριάζοντος πρεσβυτερίου καὶ ἔλαβε γνῶσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ἀποφασισθέντων [Ἐπιφάνιος, κατὰ Αἱρέσ. ΝΗ' α' (M.P.G. τ. 42 c. 480 ἑπ.)].

3. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362), ὁρίζοντες σύνθεσιν Συνοδικοῦ Δικαστηρίου πρὸς κρίσιν ***πρεσβυτέρων*** ἐκ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου καὶ ἑτέρων ἕξ, πρὸς κρίσιν δὲ ***διακόνων*** ἐκ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου καὶ ἑτέρων τριῶν.

4. Ὁ Δημήτριος Χωματιανός, ϛ' (Analecta Sacra, τ. VI, 327) ἀποφαίνεται ὅτι οἱ πρεσβύτεροι καθαιροῦνται ὑπὸ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, συγκροτουμένου ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ ἑτέρων πέντε ὁμόρων αὐτῷ.

5. Acta, τ. Α', 475, 539 ἑπ. Τοῦτο τηρεῖται καὶ κατὰ τὸ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχῦον δίκαιον (C.I.C. can. 1576 § 1 nº 2, 1595, 1948 § 1, 2288, πλείω παρὰ Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 52 ἑπ., 60, 216 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 943 ἑπ.

6. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προϊσχῦον δίκαιον, ὅτε ἄλλοτε μὲν τηρεῖται ἡ περὶ τὴν ἀριθμητικὴν σύνθεσιν τῶν μελῶν τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβαλλομένη κανονικὴ τάξις (ἄρθρ. 16 τῆς Διακηρύξεως περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἔτους 1833, ΙΔ' ν. ΣΑ'/1852), ἄλλοτε δὲ οὐχὶ (ἄρθρα 48, 50 Κατ. Νόμου 1923), ἀλλαχοῦ δὲ παραβιάζεται ἡ κανονικότης τῆς συνθέσεως τοῦ αὐτοῦ Δικαστηρίου (ὡς λ.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἔτει 1839 γενομένης καθαιρέσεως τοῦ Θεοφίλου Καΐρη ὑπὸ τῆς ***Πενταμελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου***, ἧς μετέσχον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ Ἐπίσκοποι πρ. Ἠλείας Ἰωνᾶς καὶ πρ. Μενδενίτσης Γρηγόριος, βλ. εἰδικώτερον Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 104 ἑπ.), ἴδε καὶ Δωρόθεον Κοτταρᾶν, Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικο-

ὄργανον εἰς μὲν α' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας ὁρίζεται τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς Προέδρου, καὶ ἐξ ἑτέρων τεσσάρων τακτικῶν Συνοδικῶν Συνέδρων Ἐπισκόπων. Εἰς δὲ β' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου, καὶ ἐξ ἑτέρων ἕξ τακτικῶν Συνοδικῶν Συνέδρων Ἐπισκόπων, λαμβανομένων ἐκ τῶν ὑπολειπομένων μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου[1].

β. ***Ἀσκεῖται*** ὑπὸ τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἁρμοδίων *συλλογικῶν* ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων διὰ καταγνώσεως τῆς τοιαύτης ποινῆς εἴτε *αὐτοτελῶς* εἴτε καὶ διὰ *παρεπομένης* τοιαύτης, συνοδευούσης ἐκείνην ὡς παρακολούθημα αὐτῆς[2].

νομίας, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', σελ. 189 ἑπ,, 1948, Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 78 ἑπ.

1. Ἄρθρα 13, 14, 17 (ὡς ἀντικ. διὰ τῶν ἄρθρ. 5, 6 καὶ 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 60, 64, 65 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ., περὶ ὧν πάντων βλ. κατωτέρω § 133 ἑπ. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς α' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, εἰς β' βαθμὸν δὲ τοιαύτης εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον (ἄρθρ. 11 ἐδ. ε', 33, 35, 37 Κ.ΚΥ.).

2. Παρεπομένη ποινή, συνηθέστατα καταγιγνωσκομένη κατὰ καθαιρουμένων Ἐπισκόπων, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, εἶναι ἡ τοιαύτη τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ εἰς Ἱ. Μονὴν πρὸς μετάνοιαν. Πρόδρομος αὐτῆς εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἕλκουσα τὴν καταγωγὴν ποινὴ ἐξορίας, ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς Πολιτείας εἰς τοὺς καθαιρουμένους πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως [καν. Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 130) « *Εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι* », Θ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 492) « *Καὶ οὕτω μὴ μόνον τῆς ἱερωσύνης ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀπογυμνοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ περιορίζεσθαι* »]. Οὕτω πρὸς τῇ ποινῇ τῆς καθαιρέσεως καθυπεβλήθησαν ἐξορίᾳ ὁ στύλος τῆς Ἐκκλησίας Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, οἱ καθαιρεθέντες καὶ ἀναθεματισθέντες αἱρετικοὶ Ἄρειος καὶ Νεστόριος κ.ἄ. (βλ. Hans Lietzmann, Geschichte der Alten Kirche, τ. Γ', σελ. 103 ἑπ., 123 ἑπ., 1938, Φιλ. Βαφείδου, Ἐκκλ. Ἱστορία, τ. Α', σελ. 210, 213, 226, 236 ἑπ., 1884). Ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως δὲ ἀφθονοῦσι τὰ παραδείγματα· οὕτως ἀπηγγέλθη ποινὴ καθαιρέσεως μετὰ σωματικοῦ περιορισμοῦ εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Ἰωαννικίου Α', Ἰωάσαφ Β', Γρηγορίου Δ', Κυρίλλου Β', Παρθενίου Α', Παρθενίου Β', Κυρίλλου Γ', Διονυσίου Α', Ἀθανασίου Δ', Κοσμᾶ Γ', Ἱερεμίου Γ', Κυρίλλου Ε', Καλλινίκου Γ' καὶ Σεραφεὶμ Β' (βλ. Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Σάρδεων, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρ-

II. Ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐπιτάσσεται δι' ἐκδόσεως καταδικαστικῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, λαμβανομένης διὰ πλειοψηφίας τῶν μελῶν αὐτοῦ[1].

Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκδιδομένη καταδικαστικὴ ἀπόφασις δέον νὰ εἶναι ***πλήρης,*** τουτέστι δέον νὰ περιέχῃ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα στοιχεῖα διὰ τὴν ἔγκυρον κατάρτισιν αὐτῆς, ὡς σύνθεσιν τοῦ Δικαστηρίου, ταυτότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ κηρυχθέντος ἐνόχου, ἱστορικὸν τῆς ἐκδικασθείσης ὑποθέσεως, αἰτιολογικὸν καὶ διατακτικὸν μέρος, ἰδίᾳ δὲ νὰ ἀναφέρῃ ἐπακριβῶς τὰς κανονικὰς καὶ πολιτειακὰς διατάξεις ὧν ἔκρινεν ἐπιβεβλημένην τὴν ἐφαρμογὴν τὸ Δικαστήριον, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ πλήρη περιγραφὴν τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης κυρίας ποινῆς, ὡς καὶ τῆς παρεπομένης τοιαύτης, ἐφ' ὅσον

χικοὺς Πίνακας ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως καὶ ἑξῆς, τ. Ι, σελ. 34 - 70, 1935). Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀπηγγέλθησαν αἱ αὐταὶ ὡς ἄνω ποιναί, ὡς λ.χ. τῶν καταδικασθέντων εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Ἐπισκόπων Ζαρνάτας **Γαβριὴλ** καὶ Ἀνδρουβίστης **Προκοπίου** διετάχθη τοῦ μὲν πρώτου ἡ κάθειρξις εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Τσιπιανῶν Μαντινείας, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς νήσου Σκιάθου, τοῦ Ἐπισκόπου Ἀκαρνανίας **Ἱεροθέου** εἰς τὴν ἐν Θήρᾳ Ἱ. Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν **Θεοκλήτου Α'** καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Λαρίσης **Ἀρσενίου** εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Κράτους, μὴ ὑπαγομένην εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας Ἀθηνῶν ἢ Λαρίσης, τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν **Μελετίου** εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἁγίου Διονυσίου τῆς νήσου Στροφάδαις, καὶ τῶν Μητροπολιτῶν πρ. Φλωρίνης **Χρυσοστόμου** εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἁγίου Διονυσίου Ὀλύμπου καὶ Δημητριάδος **Γερμανοῦ** εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Χοζεβιωτίσσης τῆς νήσου Ἀμοργοῦ. Τὸ αὐτὸ καθεστὼς ἐφηρμόσθη καὶ ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ καθαιρουμένων ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων (βλ. Δημ. **Πετρακάκου**, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 99, 102, 143 ἑπ.).

1. Τοῦτο συνάγεται σαφῶς ἐκ τοῦ καν. ΙΕ' **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 153) « *Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθείς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων* », μὴ ἔχοντος ἐφαρμογὴν ὡς πρὸς τὸ πέρα τούτου ὁριζόμενον « *πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν* », ἀφ' ἧς ἀπὸ τοῦ καν. Δ' **Σαρδικῆς** (Σ.Γ. 238) ἐπεβλήθη πλήρως τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου*** [οὕτω καὶ οἱ **Βαλσαμὼν** (Σ.Γ. 153 - 154), **Δημήτριος Χωματιανός**, ος' (**Analecta Sacra**, τ. VI, 327)], ὁρίζεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου (ἄρθρα 20, 28, 95 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., 14 Κ.ΚΥ. « *ἡ ἀπόφασις ὅμως περὶ καθαιρέσεως Ἐπισκόπου ἀπαιτεῖ ὁμοφωνίαν πάντων τῶν συγκροτούντων τὴν Σύνοδον, πλὴν τοῦ ὑποδίκου* »).

καὶ τοιαύτη τις κατεγνώσθη κατὰ τοῦ καταδικασθέντος κατηγορουμένου[1].

§ 55. Ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, καταστάσης ὁριστικῆς[2] καὶ τελεσιδίκου[3], ἐπάγεται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος κανονικὰς καὶ νομικὰς συνεπείας, αἵτινες διαρκοῦσαι ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ καταδικασθεὶς τελεῖ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς τοιαύτης ποινῆς[4], εἶναι αἱ ἑξῆς:

---

1. Ἄρθρα 123 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., 12, 33 Κ.ΚΥ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 147.

2. Ἡ περὶ καθαιρέσεως καταδικαστικὴ ἀπόφασις καθίσταται ***ὁριστική***, ἐφ' ὅσον ἐκδοθεῖσα ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου ἢ δὲν προσεβλήθη ὑπὸ τούτου διὰ τοῦ προβλεπομένου κατὰ τὸν νόμον ἐνδίκου μέσου τῆς ***ἀνακοπῆς*** ἢ προσεβλήθη μέν, πλὴν τὸ ἔνδικον μέσον τοῦτο ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου ἢ ἐγένετο δεκτὸν ὁπότε, γενομένης νέας συζητήσεως τῆς ὑποθέσεως, ἐξεδόθη καὶ αὖθις καταδικαστικὴ εἰς τὴν αὐτὴν ποινὴν ἀπόφασις, κατ' ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθεῖσα· βλ. ἄρθρα 126 - 131 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., εἰδικώτερον δὲ κατωτέρω § 173.

3. Ἡ περὶ καθαιρέσεως καταδικαστικὴ ἀπόφασις καθίσταται ***τελεσίδικος***, ἐφ' ὅσον ὁ καταδικασθεὶς ἢ δὲν ἤσκησε κατὰ ταύτης τὸ ἐκ τοῦ νόμου προβλεπόμενον τακτικὸν ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου*** [καν. Δ', ΙΒ' ΙΔ', **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 132, 146, 152), Δ', Ε', ΙΔ' **Σαρδικῆς** (Σ.Γ. 238, 239 - 240, 266), ΙΑ', ΚΗ', ΡΚΕ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 320, 377, 588), ϛ' **Β' ΚΠόλεως** (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 237, 258 - 259), ἄρθρ. 151 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 173] ἢ ἤσκησε μὲν τοῦτο, ἀλλ' ἡττήθη. Ὅθεν ἡ ὑπό τινων χρῆσις τοῦ δικονομικοῦ ὅρου ***ἀμετακλήτου*** δικαστικῆς ἀποφάσεως [**Ἀγγ. Μπουρόπουλος**, Γνωμοδότησις 41/1947 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', 93), **ἰδίου**, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 116[7], 121, 1960 « *ὁ ἀμετακλήτως καθαιρεθείς* », **Δωρόθεος Κοτταρᾶς**, Μητροπολίτης Λαρίσης, Γνωμοδότησις, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β', 289 « *καθῃρημένος δι' ἀμετακλήτου δικαστικῆς ἀποφάσεως* »] εἶναι πάντῃ ἀδόκιμος.

4. Παλαιοὶ συγγραφεῖς, ὡς οἱ **Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος**, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 719, **Εὐ. Φιλιππότης**, Ἐκκλ. Δικαιον, τ. Β', σελ. 178, 1915, **Κωνστ. Μ. Ράλλης**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 11, **ἰδίου**, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 105 ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀναφέρουσι « ***περὶ ἰσοβίου ἀπωλείας τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος*** », εἰδικώτερον δ' ὁ **Κωνστ. Μ. Ράλλης**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 11 ἀναφέρει περὶ ***ἐκπτώσεως*** ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος ***ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως***. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, λόγῳ τοῦ ***ἐπιτρεπτοῦ*** τῆς ἄρσεως τῆς ποινῆς καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς δι' ἀπονομῆς Χάριτος (βλ. κατωτέρω § 57). Μᾶλλον ἐπιτυχέστερον ἐκφράζονται ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος οἱ **Ἰω. Εὐταξίας**, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 268, **Μελ. Σακελλαρόπουλος**, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 441, 1898, **Ἀμ. Ἀλιβιζάτος**, Περὶ Χάριτος τῶν ποινῶν τῶν Κληρικῶν, σελ. 14, 19, 1920, **Δημ. Πετρακάκος**, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 76, ἀναφέροντες

Α. *Ἀπώλεια τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ πλήρης ἀπογύμνωσις τῆς ἐκ τούτου ἐκπηγαζούσης ἱερατικῆς ἐξουσίας.*

Ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, πλήττουσα τὸν προσκτησάμενον τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα κατὰ τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ, ἀφήνει τελείως ***ἄθικτον*** τὴν ὡς ἐκ τῆς μεταλήψεως τοῦ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δοθέντος θείου χαρίσματος ἐπελθοῦσαν ἐν αὐτῷ θείαν πλήρωσιν, ἥτις εἶναι ἀπόρροια ὑπερφυσικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας καὶ ἐπιτυγχάνεται μεσολαβήσει τῆς ταμιούχου τῆς Θ. Χάριτος Ἐκκλησίας δι᾿ ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[1].

Πλήν, ὅμως, ***ἀναστέλλει*** κατὰ πάντα τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς, τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ καταδικασθέντος δυνατότητα πρὸς ἄσκησιν παντὸς δικαιώματος, παρεχομένου ἐκ τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης τικτομένης ἱερατικῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἱερωσύνης ὑπάρχουσα Θ. Χάρις ***δυνάμει*** παραμένει ἰσοβίως ἐπὶ τοῦ ἐφ᾿ ἅπαξ προσκτησαμένου τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα, ἀπὸ χαρακτῆρος οὖσα *διαρκὴς* καὶ *ἀμετάβλητος, ἀμετάθετος* καὶ *ἀναφαίρετος* (character indelebilis, *χαρακτὴρ ἀνεξάλειπτος*), κατ᾿ οὐδεμίαν περίπτωσιν οὔσης ἐφικτῆς, καὶ ἐν χρήσει οἱουδήποτε μέσου ἀνθρωπίνου, τῆς ἀποσβέσεως αὐτῆς[2].

« περὶ τελείας ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ », δι᾿ ἀποφυγῆς καθορισμοῦ τοῦ χρόνου διαρκείας αὐτῆς.

1. Περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης καὶ τῶν ἐκ τῆς προσκτήσεως τῆς ἱερατικῆς ἰδιότητος ἀναβλυζουσῶν συνεπειῶν βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 27 ἐπ., 39 ἐπ.

2. Λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τοῦ ***ἀναφαιρέτου*** τοῦ χαρακτῆρος τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Κανονικῇ Ἐπιστήμῃ βλ. εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 39 ἐπ. Πρὸς τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν συντάσσεται βραδύτερον καὶ ὑπερμαχεῖ ταύτης ὁ ἐν μακαριστοῖς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Δωρόθεος, ἀντικρούων (ὡς Μητροπολίτης Λαρίσης) τὴν περὶ τοῦ Παλαιοημερολογιτικοῦ ζητήματος γνωμάτευσιν τῶν καθηγητῶν Γ. Ράμμου, Χρ. Σγουρίτσα καὶ Κ. Τσάτσου, διὰ Παρατηρήσεων ἐπὶ ταύτης ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ϛ΄, σελ. 3 ἐπ., 1951 (ἀναδημοσίευσις ἐν ἰδίου, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 196 ἐπ.), βραδύτερον δὲ γράφων, Τινὰ περὶ Μοναχικῆς κουρᾶς καὶ ἡ ὑπ᾿ ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδότησις τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ι΄, σελ. 167 ἐπ., 1955, καὶ διδάσκων (αὐτ. σελ. 180) *« Ὅτι τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης ἐντυποῖ χαρακτῆρα ἀναφαίρετον δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, τοὐναντίον ἂν δὲν εἶχε τοιοῦτον θὰ ἦτο εἰς βλάβην τῆς πνευματικότητος τῆς Ἐκκλησίας »*.

Αὕτη, ὅμως, καθίσταται ἀφανὴς καὶ ἀνενέργητος ἐπὶ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ ἡ δυνατότης τούτου πρὸς χρῆσιν τῆς ἐξ αὐτῆς ἀναβλυζούσης ἐξουσίας ***ἐπίσχεται***[1], σταθερῶς παρεμποδιζομένη ἐν τῇ ἐκδηλώσει ἀπηγορευμένης διαθέσεως πρὸς τέλεσιν παντὸς ἱερατικοῦ[2].

Ἡ ταμιοῦχος τῆς Θ. Χάριτος Ἐκκλησία, ποιησαμένη χρῆσιν τῆς κατὰ θείαν παραχώρησιν ἀνηκούσης αὐτῇ ἐξουσίας ἐν τῇ μεσολαβήσει πρὸς τὸν Θεὸν ἵνα ἐνεργήσῃ καὶ δι᾿ ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπέλθῃ ἡ Θ. Χάρις ἐπὶ τὸν προχειριζόμενον εἰς Κληρικόν, ἀσκεῖ ἐπαλλήλως τὴν ἣν ἔχει *ἀδιαμφισβήτητον δύναμιν* καὶ καθιστᾷ ***ἀνενέργητον*** τὴν δυνατότητα τοῦ προσκτησαμένου τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα πρὸς χρῆσιν πάσης καὶ ἐκ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐκπηγαζούσης ἐξουσίας[3], ἐφ᾿ ὅσον οὗτος ἔργῳ ἐδείχθη ἀνά-

---

1. Ἐκτενῶς βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 48 ἐπ., 120 ἐπ., Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς Γνωματεύσεως τῶν κ.κ. Καθηγητῶν ἐπὶ τοῦ Παλαιοημερογιτικοῦ ζητήματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ϛ΄, σελ. 9 - 10, 1951 (ἀναδημοσίευσις ἐν ἰδίου, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 202) *« Ἡ ἱερωσύνη παρέχεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ καθαίρεσις εἶναι πρᾶξις ἀνθρωπίνη, ἀποτελοῦσα πειθαρχικὸν μέσον, δι᾿ οὗ ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία ἀχρηστοποιεῖ καὶ καθιστᾷ ἀνενέργητον τὴν ἱερωσύνην Κληρικῶν ὑποπεσόντων εἰς παραπτώματα... Κατὰ ταῦτα λέγοντες καθαίρεσιν δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἐξάλειψιν τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου χορηγηθείσης εἰς τὸν Κληρικὸν Θ. Χάριτος καὶ δυνάμεως πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἐκ τοῦ βαθμοῦ του ἐνεργειῶν, ἀλλ᾿ ὡς ἀπαγόρευσιν διαρκῆ τῆς ἐκδηλώσεως ἐν τῇ ἐπιτελέσει αὐτῶν »*.

2. Τὸ ὀρθὸν τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐν τῷ καθῃρημένῳ ὑπάρχουσα ***ἀναφαίρετος*** Θ. Χάρις τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης, ***οὐδέποτε ἀποσβέννυται,*** ἀλλ᾿ ἁπλῶς, διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἐπιτυγχάνεται καὶ μόνον ἡ ***ἐπίσχεσις*** τῆς εὐχερείας τοῦ καταδικασθέντος πρὸς χρῆσιν τῆς ἐκ τῆς ἱερωσύνης παρεχομένης ἐξουσίας, ἀποδεικνύεται πασιδήλως ἐκ τοῦ ὅτι ὁσάκις διὰ νέας ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀρθῶσιν αἱ κατὰ τοῦ καθῃρημένου ἐπιβληθεῖσαι κυρώσεις δι᾿ ἀπονομῆς Χάριτος, γίνεται οὗτος καὶ αὖθις δεκτὸς ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν αὐτοῦ ***ἄνευ νέας χειροτονίας,*** βασικῶς ἀπαγορευομένης ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [ΞΗ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 87), καν. ΚΖ΄, ΜΗ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 375, 419), Φωτίου, Νομοκ. Α΄, κε΄ (Σ.Α. 63)]. Τοῦτο, διότι ἡ ***μὴ ἐπανάληψις*** τῆς ἐγκύρως ἅπαξ γενομένης χειροτονίας ἐπὶ τὸν ἀποκατασταθέντα ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως Κληρικόν, προβάλλει ὡς κανονικὴ καὶ νομικὴ συνέπεια τῆς ***αὐτοδικαίως*** λειτουργούσης ἐνεργείας τῆς Θ. Χάριτος, ***δυνάμει παραμενούσης καὶ οὐδέποτε ἀποσβεννυμένης ἐπὶ τοῦ ἐφ᾿ ἅπαξ μετειληφότος αὐτῆς,*** καὶ οὐχὶ ὡς ἔργον οἰκονομίας τῆς Ἐκκλησίας· βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 52 ἐπ.

3. Ὅτι δὲ τοῦτο καὶ μόνον τὸ δικαίωμα παρέχει ὁ κανονικὸς νομοθέτης εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀπειλῆς τῆς ποινῆς τῆς

ξιος τῆς ἱερᾶς ἐπαγγελίας καὶ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ, ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ συνεπαγομένου τὸ ***ἀνεπίτρεπτον*** τῆς περαιτέρω ἀκωλύτου καὶ δυνατῆς ἀσκήσεως ἱερατικῶν καθηκόντων[1].

Οὕτως, εἰδικώτερον, ὁ καθῃρημένος ὑπόκειται εἰς ἀποστέρησιν:

α. Τῆς ἐξουσίας τοῦ ἱεροπράττειν κατὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ ὃν φέρει βαθμοῦ δικαιοδοσίας (iura iurisdictionis) καὶ

καθαιρέσεως φαίνεται ἐκ τῆς ῥητῆς ἐπιταγῆς διὰ τὴν ***ἐπίσχεσιν τῆς λειτουργίας***, ἢ τὴν ***ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ κάταξιν***, ἢ ***τὸ ἀλλότριον εἶναι πάσης ἱερατείας*** κ.ἄ. [βλ. καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124), ΛΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 173), Β' Ἐφέσου (Σ.Β. 195), ΙΖ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 151), ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693) κ.ἄ.], ***οὐδέποτε*** δὲ ***διὰ τὴν ἀφαίρεσιν*** τοῦ θείου χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης, ***ἀναφαιρέτου*** ὄντος εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, ***σύμφωνος*** οὖσα, ***οὐδέποτε*** ἐν κειμένῳ καθαιρετικῆς ἀποφάσεως ἐξῆλθε κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ διατακτικοῦ αὐτῆς ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιταγῆς τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου (Acta, τ. Α', 28, 42, 171, 308, 475, 539, 541, 593, τ. Β', 7, 38, 54, 56, 59, 174, 176). Ἴδε καὶ Μαν. Γεδεών, Μνημεῖα τῶν πρὸ ἐμοῦ, σελ. 252, 1936, ἀφηγούμενον περισπούδαστον συζήτησιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀνομαστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ Γ', ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος σύμφωνον ἀπολύτως.

1. Καὶ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 23, 32, ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 105, καίτοι ἀποκρούει τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ***ἀνεξαλείπτου*** τῆς ἱερωσύνης, ἐν τούτοις, ἀνομολογεῖ: «*Διὰ τῆς περὶ ἀνακλήσεως τῆς καθαιρέσεως ἀποφάσεως ἀναιροῦνται τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς*», ἀναφέρων μάλιστα καὶ παραδείγματα, ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, Κληρικῶν ἀνακληθέντων εἰς τὴν ἐνέργειαν ***ἄνευ νέας χειροτονίας***. Περαιτέρω δὲ κληθεὶς νὰ γνωματεύσῃ περὶ τρόπου ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τῶν καθῃρημένων Παλαιοημερολογιτῶν Ἐπισκόπων, ἀπεφήνατο: «*Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος εἰς Ἐπισκόπους χειροτονηθέντες οὐδεμιᾶς, ὡς εἰκός, θὰ τύχωσι νέας χειροτονίας εἰς τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν τοῦ Ἐπισκόπου, διότι παρὰ τὰ ἀνωμάλως καὶ ἀτάκτως γενόμενα, μυστηριακῶς μετεδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ ἀρχιερωσύνη, διὸ καὶ θὰ δύνανται νὰ τελῶσι τὰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι προσήκοντα*» (βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Γνωμοδότησις ἀπὸ 30-IV-1930 ἐν τεύχει Συνταγματική, νομικὴ καὶ κανονικὴ ἀνάπτυξις τοῦ Παλαιοημερολογιακοῦ ζητήματος, σελ. 91, 1948, ἐπιμελείᾳ Διαυλείας Πολυκάρπου). Ὄντως, δέ, ἡ ἐν Ἑλλάδι Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, ***οἰκονομίᾳ*** χρωμένη, ἐδέξατο ***ἄνευ νέας χειροτονίας*** τοὺς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2/1935 ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου ὑποβιβασθέντας εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου Παλαιοημερολογίτας Ἐπισκόπους Μεγαρίδος Χριστοφόρον Χατζῆν, ὃν τὸ μὲν ἔτος 1953 ὠνόμασε τιτουλάριον Ἐπίσκοπον Καρυουπόλεως, τὸ δὲ ἔτος 1956 προήγαγεν εἰς Μητροπολίτην Δρυϊνουπόλεως (βλ. Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΑ', 176, 1956) καὶ Διαυλείας Πολύκαρπον Λιώσην, ὃν τὸ μὲν ἔτος 1953 ὠνόμασε τιτουλάριον Ἐπίσκοπον Σταυρουπόλεως, τὸ δὲ ἔτος 1958 προήγαγεν εἰς Μητροπολίτην Σισανίου καὶ Σιατίστης (βλ. Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΓ', 144, 1958).

τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἐκ ταύτης ἀναβλυζόντων ἱερατικῶν δικαίων (iura ordinis)[1].

Ἡ ἀποστέρησις αὕτη, οὖσα ἡ κυριωδεστέρα ἐκ τῶν ἐπαγομένων τῷ καταδικασθέντι συνεπειῶν ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως[2].

β. Τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀπολαύειν τῶν ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ ὃν φέρει βαθμοῦ κεκτημένων πρεσβείων τῆς τιμῆς καὶ συναφῶν πρὸς ἐκεῖνον ἐκκλησιαστικῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων[3].

Ἡ ἀποστέρησις αὕτη ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως[4].

Εἰς ἣν δὲ περίπτωσιν προβλέπεται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως[5] ἢ εἰς τοιαύτην καθ' ἣν τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον ἔγνω νὰ

---

1. Καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124) «*Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν*», Α' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21) «*...προσφέρειν δὲ αὐτούς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν, μὴ ἐξεῖναι*», Β' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22) «*...πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν*», ΚΖ', ΞΘ', Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161, 225), ΚϚ', ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 361-362, 490) «*Ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον τῆς ἱερατικῆς ἀξίας προστάσσομεν*», ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693) «*Πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι*», κ.ἄ.

2. Ἀπολύτως σύμφωνος ἐπὶ τούτου ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Βλ. κείμενα καθαιρετικῶν ἀποφάσεων εἰς Acta, τ. Α', σελ. 28, 42 ἑπ., H.U.A. σελ. 56 ἑπ., Ε.Α. (1904), σελ. 263, Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 100, 104, 107, 143, 147 ἑπ., Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Συνοδικὴ καθαίρεσις δύο Ἀρχιεπισκόπων Μήλου, Μελετίου καὶ Διονυσίου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', 216 ἑπ., 1952, Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη (νῦν Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ), Καθαιρέσεις Μητροπολιτῶν Εὐρίπου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 105, 111, 113, 116, 119, 1955.

3. Καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 124) «*Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν*», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 124).

4. Ἀπολύτως σύμφωνος καὶ ἐπὶ τούτου ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Βλ. κείμενα καθαιρετικῶν ἀποφάσεων εἰς Acta, τ. Α', σελ. 28, 42 ἑπ., Ε.Α. (1904), σελ. 263, Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 99-101, 143, Ε. τ. ΙΓ', τεῦχ. 37-38, 1935, Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Συνοδικὴ καθαίρεσις δύο Ἀρχιεπισκόπων Μήλου, Μελετίου καὶ Διονυσίου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', 216 ἑπ., 1952, ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη (νῦν Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ), Καθαιρέσεις Μητροπολιτῶν Εὐρίπου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 111, 113 ἑπ., 1955.

5. Καν. Α', Β' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22), Θ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84), ΚΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161), Γ', ΚϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 313, 361-362).

ἐπιβάλῃ ὡς ἀνάλογον τὴν ποινὴν ταύτην [1], δέον καὶ πάλιν νὰ ἀναφέρηται τοῦτο ῥητῶς εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως [2].

γ. Τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀπολαύειν τῶν ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ ὃν φέρει βαθμοῦ νομίμως χορηγουμένων οἰκονομικῶν προσόδων.

Ἡ ἀποστέρησις αὕτη, ἀποτελοῦσα ἀναγκαίαν κύρωσιν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἀνάγει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς εἰς τοὺς πρώτους ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰῶνας [3], ἐνίοτε δὲ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως [4].

Ἄλλοτε, πάλιν, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κανονικῆς προσταγῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας***, παρέχεται ἐκ λόγων φιλανθρωπίας τῷ καταδικασθέντι οἰκονομική τις περίθαλψις [5].

---

1. Βλ. λ.χ. εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 229 Νομοκάνονα, σελ. 235, τῆς Ἱ. Μονῆς **Καρακάλλου** Ἁγίου Ὄρους, καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 χειρόγραφον τῆς Ἱ. Μονῆς **Κωνσταμονίτου** Ἁγίου Ὄρους ἀναφερομένας καθαιρετικὰς ἀποφάσεις κατὰ ἱερομονάχων, ἀπαγγελλούσας ἐπιβολὴν ποινῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως κατ' οἰκονομίαν « *τὴν τράπεζαν εὐλογείτω μόνον* ».

2. Ἴδε καὶ **P. Hinschius**, Kirchenrecht, τ. IV, σελ. 729, **Em. Friedberg**, Kirchenrecht, § 104, II, **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 7 ἑπ. Ἐπίσης βλ. **Δημ. Πετρακάκου**, Συμβολαὶ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 35 (τασσομένου ὑπὲρ ἐπιεικεστέρας ἀπόψεως, μὴ ὀρθῆς), **ἰδίου**, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 109 - 110, ἔνθα τὸ ὑπ' ἀριθ. 15317/1847 ἔγγραφον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15070/1847 ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ συνοδεύοντος τὴν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀκαρνανίας **Ἱεροθέου** ἐκδοθεῖσαν καθαιρετικὴν ἀπόφασιν, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ***συζητεῖ*** ἐπὶ τῶν ἐπακολούθων τῆς ἐπιβληθείσης κατὰ τοῦ ἀνωτέρω Ἐπισκόπου ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ παραχωρουμένου εἰς τὸν καθῃρημένον δικαιώματος τοῦ φέρειν ***τὸ ἐξωτερικὸν ἱερατικὸν σχῆμα***, κατ' ἄκραν ἐπιείκειαν καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ περαιτέρω περιορισμοῦ αὐτοῦ εἰς Ἱ. Μονὴν διὰ λόγον μετανοίας.

3. Βλ. **S. Cypriani**, Ep. 28 (M.P.L. τ. 4 c. 308 - 309), **Εὐσεβίου**, Ἐκκλ. Ἱστορία, VII, 30 (M.P.G. τ. 20 c. 709) « *περὶ ἐκβολῆς τοῦ καθαιρεθέντος Παύλου Ἀντιοχείας τοῦ Σαμοσατέως ἐκ τῆς ἐπισκοπικῆς κατοικίας* (ἀποτελούσης τμῆμα τῆς Ἐπισκοπικῆς προσόδου) *διαταγῇ Αὐρηλιανοῦ* », καν. ΙΑ' Γ' **Αὐρηλίας** (**Hardouin**, II, 1425), πλείω βλ. εἰς **Fr. Kober**, Die Deposition und Degradation, σελ. 17 ἑπ., **L. Saltet**, Les Réordinations, σελ. 9 ἑπ.

4. **Acta**, τ. Β', 86 (ἡ καθαιρετικὴ ἀπόφασις (1384) τοῦ Θεσσαλονίκης **Ἰσιδώρου** « *στερεῖν τῶν πρὸς τὸ ζῆν πόρων αὐτοῦ* »), Ε.Α. (1904), σελ. 263 (ἡ καθαιρετικὴ ἀπόφασις τοῦ Κορυτζᾶς **Διονυσίου**, ἀπειλοῦσα ποινὰς ἀργίας καὶ ἀφορισμοῦ εἰς τοὺς ἐνισχύοντας τοῦτον), ΜΝΗΜ. τ. ΙΙ, 363 (ἡ καθαιρετικὴ ἀπόφασις (1627) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου **Γρηγορίου**) κ.ἄ.

5. Οὕτως ἡ ἐν **Χαλκηδόνι** Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ τὴν ι' συνεδρίαν αὐτῆς,

Β. *Ἀπόταξις ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ ἐπαναφορὰ εἰς τὴν ἀνάλογον ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν.*

Εἰδικώτερον, ὁ καθῃρημένος καθυποβάλλεται εἰς:

α. Πλήρη ἀποστέρησιν τοῦ δικαιώματος πρὸς διατήρησιν τοῦ δεδομένου αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας ἱερατικοῦ ἀξιώματος (ὡς Ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου) μετὰ τοῦ ἀπονεμηθέντος τυχὸν ὀφφικίου (ὡς ἐξάρχου, ἀρχιμανδρίτου, πρωτοπρεσβυτέρου, ἀρχιδιακόνου) ἢ τῆς δοθείσης αὐτῷ διοικητικῆς θέσεως (ὡς πρωτοσυγκέλλου, ἀρχιγραμματέως, γραμματέως κ.ἄ.), ἅτινα πάντα, ὡς χηρεύοντα, παραχωροῦνται νομίμως εἰς ἕτερον [1].

β. Ὁλοσχερῆ ἀποκλεισμὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ διαγραφὴν ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου. Αἱ κυρώσεις αὗται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος [2], συνεπά-

---

κατὰ πρότασιν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας **Μαξίμου**, ἀποφασίζει τὴν χορήγησιν ἐτησίου ἐπιδόματος διακοσίων πεντήκοντα χρυσῶν νομισμάτων εἰς τὸν τέως Πατριάρχην Ἀντιοχείας **Δόμνον** (**Mansi**, VII, 722), κατὰ δὲ τὴν ιβ' συνεδρίαν αὐτῆς καθαιρέσασα τοὺς Ἐπισκόπους **Βασσιανὸν** καὶ **Στέφανον**, ἀποφασίζει τὴν διατήρησιν ὑπὸ τούτων τοῦ τίτλου τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὴν χορήγησιν ἑκάστῳ τούτων διακοσίων χρυσῶν νομισμάτων ἐτησίως, καταβαλλομένων αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Ἐφέσου (**Hardouin**, II, 861). Ἐπίσης ἐν Ἑλλάδι, διὰ νόμου ἀπενεμήθη μηνιαία περίθαλψις εἰς τὸν καθαιρεθέντα Μητροπολίτην Λαρίσης **Ἀμβρόσιον** (Ἐφημερὶς τῆς Β' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, σελ. 3136, Συνεδρία τῆς 25 - 6 - 1911).

1. Καν. ΙϚ' **Πρωτοδευτέρας** (Σ.Β. 696) « *Εἴθ' οὕτω μετὰ τὴν καθαίρεσιν, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προβιβάζεσθαι* ». Σύμφωνος καὶ ἡ μακρὰ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις· βλ. **Tertulliani**, De praescr. haeret. c. 41 (M.P.L. τ. 2 c. 56), **ἰδίου**, De babt. c. 6 (M.P.L. τ. 1 c. 1206), **S. Augustini**, Contra Ep. Parm. c. II, 28 (M.P.L. τ. 43 c. 33), **S. Cypriani**, Ep. 55 c. 24 (M.P.L. τ. 4 c. 358), **ἰδίου**, Ep. 64 c. 1 [(M.P.L. τ. 4 c. 501) περὶ καθαιρέσεως καὶ ἀντικαταστάσεως τῶν Ἐπισκόπων **Βασιλίδου** καὶ **Μαρτιάλη** ἐν Ἰσπανίᾳ], **Εὐσεβίου**, Ἐκκλ. Ἱστ. VI, 43 [(M.P.G. τ. 20 c. 620) περὶ καθαιρέσεως καὶ ἀντικαταστάσεως τῶν χειροτονησάντων τὸν αἱρετικὸν πρεσβύτερον **Ναυατιανόν**], **Hardouin**, I, 1433 « ἐντολὴ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Συνόδου πρὸς τοὺς οἰκονόμους τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως περὶ ἀναλήψεως τῆς περιουσίας αὐτῆς μέχρις ἀνακηρύξεως τοῦ διαδόχου τοῦ καθαιρεθέντος Ἀρχιεπισκόπου **Νεστορίου** », **Hefele**, II, 730 « περὶ καθαιρέσεως καὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐπισκόπου Riez **Κοντουμελιόζου** », πλείω βλ. παρὰ **Fr. Kober**, Die Deposition und Degradation, σελ. 22 ἑπ., **L. Saltet**, Les Réordinations, σελ. 9, 14 ἑπ.

2. ΞΒ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 80) περὶ ἀποστάτου Κληρικοῦ « *μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω* », Ϛ', ΠΑ', ΠΓ' **Ἀπ. Κανόνες** (Σ.Β. 9, 104, 107) περὶ Κληρικοῦ ἀναλαβόντος δημόσιον ἀξίωμα, ΚΘ', Λ' **Ἀπ. Κανόνες** (Σ.Β. 37), καν. Β' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 217 - 218), ΚΒ' **Τρούλλου** (Σ.Β. 354), Ε' **Β' Νικαίας** (Σ.Β. 572 - 573)

γονται ἐνίοτε πλήρη ἀδυναμίαν πρὸς ἐπανάκτησιν τοῦ ἀπολεσθέντος ἱερατικοῦ ἀξιώματος[1].

Ἄλλοτε, πάλιν, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κανονικῆς προσταγῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ***οἰκονομίας***, δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀντίθετος περίπτωσις, ὁπότε κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησίας δύναται εἰς τὸν εἰλικρινῶς μετανοήσαντα νὰ παρασχεθῇ ἡ συγγνώμη[2].

Ἡ Ἐκκλησία, ὑπὸ τοιούτου ἐμφορουμένη πνεύματος, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν αὐτῇ αἰώνων μέχρις ἐσχάτων, φαίνεται ὑποδεχθεῖσα καὶ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τοὺς εἰλικρινῶς μετανοήσαντας ἐκ τῶν καθῃρημένων ἐξ αἰτίας οἱουδήποτε κανονικοῦ παραπτώματος[3], ἀποκαταστήσασα τούτους εἰς τοὺς οὓς πρότερον ἔφερον

περὶ Κληρικῶν, ὑποπεσόντων εἰς διάπραξιν ***σιμωνίας***, κολαζομένων καὶ διὰ τῆς σὺν τῇ καθαιρέσει ἐπιβαλλομένης ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ.

1. Τοιαῦται περιπτώσεις συντρέχουσιν ἰδίᾳ ὁσάκις ὁ Κληρικὸς ἐκηρύχθη ἔνοχος ἐπὶ βλασφημίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (**Ματθ.** ΙΒ', 31, **Λουκᾶ,** ΙΒ', 10) ἢ ἐπὶ παραβάσει κανονικῶν ἀδικημάτων προβλεπομένων καὶ τιμωρουμένων ὑπὸ τοῦ ΚΗ' **Ἀπ. Κανόνος** (Σ.Β. 36) καὶ τῶν καν. Γ', Δ', ΙΒ' **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 129 - 130, 132, 146), ΝϚ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 453) κ.ἄ. Ἐκ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως βλ. **Εὐσεβίου,** Ἐκκλ. Ἱστ. Ϛ', 43 (M.P.G. τ. 22 c. 620), **S. Cypriani,** Ep. 52 ad Anton. (M.P.L. τ. 1 c. 787), **ἰδίου,** Ep. 64 ad Epitectum etc. (M.P.L. τ. 4 c. 560), **Siricii,** Ep. ad Himerium, c. 7, Ἀρελάτης **Καισαρίου,** Ep. A' (**Hardouin,** τ. II, 1156), **Acta,** τ. Α', 462, 489, 595, τ. Β', 54 - 56 ἑπ.· ἴδε καὶ **Κωνστ. Μ. Ράλλη,** Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 11, 12 ἑπ.

2. Εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 67 Νομοκάνονα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς **Παντοκράτορος** Ἁγίου Ὄρους ἀνέγνωμεν: Κεφ. ΜΖ', τίτ. « *Περὶ πότε ἐκάθηραν Ἀρχιερέα καὶ ἐσυγχωρήθη... Πέτρος ὁ ἱερομάρτυς ἐκάθηρε τὸν Ἄρειον καὶ τὸν ἐξωστράκισε τῆς ἐκκλησίας, Ἀχιλλᾶς ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἐδέχθη τὸν Ἄρειον, συνεχώρησε καὶ τὸν ἐχειροτόνησεν ἱερέα, τὸν Εὐτυχῆ ἐκάθηρεν ὁ Φλαβιανὸς καὶ οἱ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἐδέξαντο αὐτόν. Πέτρον ἐπίσκοπον Μηλίτου ἐκάθηρεν ὁ Μεθόδιος, καὶ ὁ Φώτιος δικαιώσας ἀνήγαγεν εἰς τὴν Μητρόπολιν Σάρδεων, ὁ αὐτὸς Φώτιος ἐδέχθη τοὺς καθαιρεθέντας ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου* ».

3. Ἡ ἐν **Νικαίᾳ** Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τὴν ἑνότητα τῆς Ἐκκλησίας ὥρισεν ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ ***Μελιτιανοῦ σχίσματος*** ἐπανερχόμενοι Κληρικοὶ θὰ διετήρουν τὴν κατὰ τὴν καθέδραν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν [**Σωκράτους,** Ἐκκλ. Ἱστ. Ι', 9 - 11 (M.P.G. τ. 67 c. 77, 102), **Θεοδωρήτου,** Ἐκκλ. Ἱστ. Ι', 8 (M.P.G. τ. 82 c. 928 ἑπ.), Excerpta ex Actis Synodorum Oecumenicarum, σελ. 1 - 4, 1944)], τοῦτ' αὐτὸ διατάξασα διὰ τοὺς ἐπανερχομένους ἐκ τῶν Ναυατιανῶν [καν. Η' Α' **Νικαίας** (Σ.Β. 133)], ἡ ἐν **Ἐφέσῳ** Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὸν μετὰ δακρύων προσελθόντα ἐνώπιον αὐτῆς Παμφυλίας **Εὐστάθιον** ἀποκαθιστᾷ ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς καθαιρέσεως ὑπὸ τῶν ἐν Παμφυλίᾳ (Σ.Β. 206 - 208) « *...ἔχειν αὐτὸν τό τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμήν, καὶ τὴν κοινωνίαν* », ἀνάλογα δ' ὁρίζει ἡ ἐν **Καρθαγένῃ** Σύνοδος περὶ τῶν Δονατιστῶν [καν. ΞΗ', ΞΘ', ΡΙΖ', ΡΙΗ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 479, 480 - 481, 571, 572)], βλ. καὶ ἕτερα παραδείγματα ἐν **J. F. von Schulte,** Die Geschichtliche Entwickelung des rechtlichen « charakter indelebilis » als folge der Ordination, ἐν Revue Internationale de Théologie, τ. IX, σελ. 22 ἑπ., 1901, **Δωροθέου,** Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 201 ἑπ., **ἰδίου,** Τινὰ περὶ Μοναχικῆς κουρᾶς κλπ., ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 189 ἑπ., 1955, **Ἀμ. Ἀλιβιζάτου,** Καὶ πάλιν ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως, ἐν ΘΕ. τ. Δ', σελ. 355 ἑπ., 1926.

βαθμοὺς[1] πρὸς σωτηρίαν καὶ μόνον αὐτῶν[2], πλὴν οὐδέποτε συγχωρήσασα τοὺς ἡγηθέντας ἐπὶ ἀποστασίᾳ[3].

γ. Ὑποχρέωσιν πρὸς συμμετοχὴν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινω-

---

1. Ἐκ τῆς νεωτέρας ἱστορίας πλεῖστα ὅσα ἀναφέρονται παραδείγματα ἀποκαταστάσεως ἐκ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως Ἐπισκόπων, ὡς λ.χ. τοῦ ΚΠόλεως **Ἰακώβου** τὸν ις' αἰῶνα (**Κ. Σάθα,** Βιογραφικὸν Σημείωμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β', σελ. 183 - 184), τοῦ Ἄνδρου **Βενιαμὶν** τὸν ιζ' αἰῶνα (ΜΝΗΜ. τ. Β', 361), τοῦ Μοσχοβίας **Νίκωνος** τὸν ιζ' αἰῶνα καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας **Σαμουὴλ** τὸν ιη' αἰῶνα (Π.Ε. τ. Γ' 18 - 21, 199 - 200, ἴδε καὶ σελ. 539, 880 ἑπ. καὶ ἕτερα παραδείγματα), ἐν δὲ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἐπισκόπων Ζαρνάτας **Γαβριὴλ** τῷ 1834, Ἀνδρουβίστης **Προκοπίου** τῷ 1838, Ἀκαρνανίας **Ἱεροθέου** (μετὰ θάνατον), πρ. Λαρίσης **Ἀμβροσίου** τῷ 1917, Ἀθηνῶν **Θεοκλήτου Α',** Ἀθηνῶν **Μελετίου,** πρ. Δημητριάδος **Γερμανοῦ** τῷ 1943 (μετὰ θάνατον), ἐφ' ὧν βλ. **Δημ. Πετρακάκου,** Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 107, 145, 270 ἑπ., **Βασιλείου Ἀτέση,** Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 33, 251 ἑπ., 1948, **ἰδίου,** Ἡ καθαίρεσις τοῦ Μητροπολίτου Ζαρνάτας Γαβριὴλ Φραγκούλη, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 205 ἑπ., 1953, **ἰδίου,** Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρουβίστης Προκόπιος Γεωργίου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', σελ. 204 ἑπ., 1954, **Δωροθέου,** Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 205 ἑπ., **ἰδίου,** Τινὰ περὶ Μοναχικῆς κουρᾶς κλπ., ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 189 ἑπ., 191 ἑπ., 1955.

2. Βλ. **S. Augustini,** Ep. 185, c. 45 (M.P.L. τ. 33 c. 530), **ἰδίου,** Contra Crescon. l. II, c. 11 (M.P.L. τ. 43 c. 468 - 469) « Ita suscipiuntur, ut videtur, paci et utilitati ecclesiae convenire », **Cornelii,** Ad Cyprianum ep. 46 (M.P.L. τ. 3 c. 736 - 737) περὶ ἀποδοχῆς τοῦ ἐκ τοῦ Ναυατιανοῦ σχίσματος προσελθόντος πρεσβυτέρου **Μαξίμου** « presbyterum locum suum agnoscere » ἐπὶ σκοπῷ « ceteros in Ecclesiam brevi reversuros cum auctores suos viderint nobiscum agere », ΚΠόλεως **Φωτίου,** Τίνων κατακριθέντων οἱ ὑπ' αὐτῶν χειροτονηθέντες ἐβλάβησαν; (M.P.G. τ. 104 c. 1224) περὶ τῶν χάριν σωτηρίας αὐτῶν δεκτῶν γενομένων, ὑπὸ **Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, Νεστορίου, Σεργίου, Πύρρου** καὶ **Μακαρίου, Ἀναστασίου** καὶ **Νικήτα** κ.ἄ. χειροτονηθέντων καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον καθαιρεθέντων, μετανοησάντων καὶ ἐπανελθόντων.

3. **Σωκράτης,** Ἐκκλ. Ἱστ. Ι', 9 (M.P.G. τ. 67 c. 77) « *Ἔδοξεν οὖν Μελίτιον... μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν... ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι* », ἴδε καὶ **Μ. Ἀθανασίου,** Ἐπ. πρὸς Ρουφινιανὸν (Σ.Δ. 82) « *Ἤρεσεν ὅπερ ὧδε, καὶ πανταχοῦ, ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας, συγγιγνώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς τόπον κλήρου* ».

νίᾳ ὑφ' οἵαν ἰδιότητα ἐτύγχανεν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ[1].

Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ἐπενεγκοῦσα ἐπὶ τοῦ καταδικασθέντος ἀπώλειαν τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ πλήρη ἀπογύμνωσιν τῆς ἐκ τούτου ἐκπηγαζούσης ἱερατικῆς ἐξουσίας, συνεπάγεται τὴν κάταξιν αὐτοῦ εἰς οἵαν *πρὸ τῆς χειροτονίας* κατεῖχεν οὗτος θέσιν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας[2].

Ὅθεν, ὁ τελεσιδίκως καθαιρεθείς:

αα. Εἰ μὲν εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἐκ τῆς τάξεως τῶν Μοναχῶν, εἰς αὐτὴν καὶ αὖθις κατάγεται (degradatio et in statu monachorum remotio), καὶ δὴ ***αὐτοδικαίως*** (ipso iure) διὰ τὸ ***ἀναλλοίωτον*** τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως[3].

---

1. Τοῦτο, νοητέον, ἐν ὄψει ἐπιβολῆς ποινῆς ***πληρεστάτης καθαιρέσεως***, οὐχὶ δὲ τοιαύτης ***ἁπλῆς καθαιρέσεως***, παρεχούσης δικαίωμα διατηρήσεως τιμῆς περὶ τὴν καθέδραν, ψιλοῦ τίτλου κ.ἄ., ἴδε καὶ **Νικολάου Γ'**, Πατριάρχου ΚΠόλεως, Ἀπόκρ. Η' εἰς ταυτάριθμον ἐρώτησιν « *Εἰ χρὴ τὸν ἐπὶ ἐγκλήματι καθαιρεθέντα ἱερέα, ἢ ἑκουσίως τὴν ἱερωσύνην καταλείψαντα, καταγνόντα ἑαυτοῦ, προλέγειν, τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ τό, Ὁ Θεὸς οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς, καὶ τό, Χριστὸς ὁ ἀληθινός, ἢ θυμιᾶν μετὰ θυμιατοῦ, ἢ μεταλαμβάνειν ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου ;* », « *Οὐχί· εἰς γὰρ τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ταχθήσεται* » (Σ.Δ. 424, καὶ **I. Oudot**, Patriarchatns Constantinopolitani Acta Selecta, τ. I, σελ. 16, 1941).

2. Ἴδε καὶ **Ἀμ. Ἀλιβιζάτου**, Περὶ τῆς Χάριτος τῶν ποινῶν τῶν Κληρικῶν, σελ. 14, 19, **Ἀνθίμου**, Μητροπολίτου Μαρωνείας, Ἡ καθαίρεσις τῶν Ἀρχιερέων, ἐν Ε. τ. ΙΓ', σελ. 245 ἑπ., 1935, **Ἰεζεκιήλ**, Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος, Ἡ καθαίρεσις τῶν Ἀρχιερέων, ἐν Ε. τ. ΙΓ', σελ. 262 ἑπ., 1935, **ἰδίου**, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ε', σελ. 87, 1950, **Δημ. Πετρακάκου**, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 76, 165 ἑπ., **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου**, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 120 ἑπ., **Ἐφετ. Ἀθ.** 533/1951, Α.Π. 107/1951, 178/1956, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 98 - 100, τ. Ϛ', 123 - 125, τ. ΙΒ', 135 - 136.

3. Βλ. εἰδικώτερον καὶ ἀναλυτικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 105 ἑπ., 113 ἑπ., 123 « *Ὁ ἐκ Μοναχῶν προερχόμενος Κληρικός, καθαιρούμενος καὶ ἐπαναγόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν Μοναχῶν, ὡς τοιοῦτος θὰ παραμείνῃ ἕως ἐσχάτης αὐτοῦ ἀναπνοῆς καὶ μέχρι τῆς διὰ φυσικοῦ θανάτου τελευτῆς αὐτοῦ* ». Ἡ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀργολίδος **Χρυσοστόμου**, Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσις τῶν καθαιρουμένων Κληρικῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς Μονὰς (Εἰσήγησις πρὸς τὴν ΙΖ' Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), σελ. 6, 11, 13 ἑπ., 1960 ὑποστηριχθεῖσα ἀντίθετος ἄποψις, ὅτι βάσει τῆς ἰσχυούσης ποινικῆς κανονικῆς νομοθεσίας δίδεται δικαίωμα εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον πρὸς κάταξιν ἱερομονάχου ἢ ἱεροδιακόνου, τιμωρουμένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν, προβάλλει ὅλως ***ἀσθενὴς*** καὶ ***ἀνεδαφική***, διότι στερεῖται παντελῶς κανονικῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ποσῶς δὲν ἀναπληροῦσιν αἱ δίχα

ββ. Εἰ δὲ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἐκ τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν, εἰς αὐτὴν καὶ αὖθις κατάγεται (degradatio et in statu laicorum remotio), διάγων οὕτως ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[1], ὁπότε εἰδικώτερον:

αα. Ἀναλαμβάνει τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα αὐτοῦ.

βββ. Ἀναλαμβάνει ἀκωλύτως κοσμικὸν ἀξίωμα ἢ οἱανδήποτε δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

γγγ. Ὀμνύει ὡς λαϊκός, καλούμενος πρὸς ἐξέτασιν ὡς μάρτυς ἐνώπιον Δικαστηρίου ἢ πάσης ἄλλης δημοσίας Ἀρχῆς.

δδδ. Ἀποβάλλει τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, ἄλλως, ἀντιθέτως πράττων, ἤτοι φέρων δημοσίως τοῦτο ἢ πᾶν διακριτικὸν γνώρισμα ἰδιότητος Κληρικοῦ (ὡς λ.χ. ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν ἀρχιμανδρίτου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου) ὑφίσταται ποινικὴν δίωξιν καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου[2].

εεε. Στερεῖται τοῦ εὐεργετικοῦ μέτρου τῆς ὑπὲρ τῶν Κληρικῶν παρεχομένης ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου εἰδικῆς προστασίας[3].

γγ. Ἀποτολμῶν τέλεσιν παντὸς ἱερατικοῦ, ὡς μυστηρίου τινὸς ἢ οἱασδήποτε ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης παρεχομένην ἐξουσίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάσης διοικητικοῦ ἁπλῶς χαρακτῆρος ἐνεργείας:

φειδοῦς χρησιμοποιούμεναι εἰρωνικαὶ κρίσεις περὶ τῶν ὑπερμάχων ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τοῦ ***ἀναλλοιώτου τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως***.

1. ΙΕ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 20 - 21), καν. Γ', ΛΒ' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 99 - 100, 173), ΙΘ' **Σαρδικῆς** (Σ.Γ. 275 - 276).

2. Ἄρθρα 57 Κ.Ν Ε.Ε., 176 Π.Κ., ἴδε καὶ Α.Π. 178/1957, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΒ', 135 - 136, **Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 121 (ἐν ἀδοκίμῳ χρήσει τοῦ ὅρου « *ὁ ἀμετακλήτως καθαιρεθείς* »). Ὁ καταγόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν Μοναχῶν καθῃρημένος Κληρικός, νοητέον, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἄνω ποινικῆς διατάξεως, ἐφ' ὅσον φέρει καὶ μόνον ***πλήρη*** τὴν ἀμφίεσιν τοῦ Μοναχοῦ, ὑποχρεωμένος εἰς τοῦτο ἐκ τῶν Μοναχικῶν διατάξεων· βλ. κατωτέρω τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 122 ἑπ., 140 ἑπ.

3. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον (ἄρθρα 199, 200 Π.Ν.) παρείχετο σαφὴς προστασία τοῖς Κληρικοῖς κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Ὑπὸ τὸ ἰσχῦον δίκαιον ἡ παρεχομένη προστασία χορηγεῖται ἐν συνδυασμῷ τοιαύτης καὶ πρὸς ἕτερον ἀντικείμενον (ἄρθρα 199, 200 Π.Κ.). Ἴδε καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 215, 218 § 3 τοῦ Κ.Π.Δ. περὶ τρόπου δόσεως ὅρκου ὑπὸ Κληρικῶν, ἐξεταζομένων ὡς μαρτύρων ἐνώπιον τῆς Δικαστικῆς Ἀρχῆς.

ααα. Ἐπαπειλεῖ καθ' ἑαυτοῦ δριμυτέρας κυρώσεις, ἐπιβαλλομένας διὰ νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἶναι:

α) Ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1], καὶ

β) Ἡ βεβαία ἀπόρριψις τοῦ αἰτήματος πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος[2].

Ἑτέρωθεν, ὅμως, εἰ καὶ ἡ μετὰ τοῦ καθῃρημένου κοινωνία ἴδιον στοιχειοθετεῖ κανονικὸν ἀδίκημα[3], διότι οὗτος οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παύει θεωρούμενος ***μέλος*** τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, διάγων ἐν τούτῳ, *διὰ λόγον καὶ μόνον ποινῆς*[4],

---

1. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ΚΗ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 36) « *Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέοθω τῆς ἐκκλησίας* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 36) « *Εἰκότως τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλονται, διά τε τὴν ἄκραν ἀναίδειαν, καὶ ὅτι οὐδὲ κολασθῆναι κανονικῶς δύνανται ἄλλως· ἤδη γὰρ προκαθῄρηνται· λοιπὸν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτονται* », Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 36) « *...καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκκόπτεται, ὡς ἀναιδέστατος* », Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 38) « *...ἁψάμενος τῆς ἐκκλησίας οὗτος, ὡς σεσηπὸς μέλος ἐκκόπτεται τέλεον* ». Ἐπὶ τῆς ἰδίας περιπτώσεως ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπέτασσε τὸν εἰς μοναστήριον περιορισμὸν τοῦ δὶς ἐξαρματήσαντος [Ν. ΡΚΓ', ια' § β', Β.Γ.α.κγ., Φωτίου, Νομοκ. Θ', ι' (Σ.Α. 183 - 184)]. Οἱ σχολιασταὶ τοῦ Πηδαλίου, σελ. 16² εἰς προσεκτικὴν προέρχοναι ἑρμηνείαν τοῦ κανόνος τούτου.

2. Καν. Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132) « *...μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 136) « *Ὁ μὲν ΚΗ' Ἀποστολικὸς Κανὼν φησί, τοὺς δικαίως καθαιρεθέντας, ἤγουν μὴ ἔχοντας βοήθειαν ἐκκλήτου, καὶ ἐνεργήσαντας ἱερατικόν τι ἀποκηρύσσεσθαι. Ὁ δὲ παρὼν κανὼν παρομοίως ἐκείνῳ διορίζεται μὴ προσδέχεσθαι παρ' ἑτέρας συνόδου τοὺς ὑπὸ συνόδου* ***τελείας*** *καθαιρεθέντας, τῆς ἐν ΚΠόλει τυχόν, καθ' ἧς οὐδὲ ἔκκλητος ἐστί. Καὶ τοὺς δὶς ἐκκαλεσαμένους καὶ ἡττηθέντας καὶ μετὰ τὸ ἀπαγορευθῆναι αὐτοῖς τὴν βοήθειαν τῆς ἐκκλήτου, ἐνεργήσαντας ἱερατικόν τι* ». Ἴδε καὶ καν. ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 146).

3. Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ Κληρικοῦ καθῃρημένου συνεπάγεται Κληρικοῖς μὲν τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως [ΙΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 15)], Μοναχοῖς δὲ καὶ λαϊκοῖς τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ [καν. ΠΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 269 - 270) « *...ἀνάθεμα ἔσῃ παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοί σε ἐκκήρυκτοι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν γενήσονται* », Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132) « *...ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς Ἐκκλησίας* »], ἴδε καὶ καν. ΚΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 282), Θ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 318) « *Ἐὰν καθῃρημένον Κληρικὸν δέξηται ἕτερος ἐπίσκοπος εἰς κοινωνίαν, καθαιρεθήσεται* ».

4. Ἐξ οὗ λόγου ὑψοῦται καὶ διὰ τὸν ἐκ λαϊκῶν χειροτονηθέντα αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τοῦ γάμον συνάψαι, ὑφισταμένη καὶ διὰ τὸν ἐκ Μοναχῶν χειροτονηθέντα, πέρα τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς καθαιρέσεως καὶ διὰ τὸ ἐκ τῆς καταθέσεως τῆς Μοναχικῆς Ὁμολογίας ἀδήριτον κώλυμα· περὶ ἀμφοτέρων βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν Κληρικῶν, σελ. 96 ἑπ., ἰδίου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 58 ἑπ., ἰδίου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, σελ. 48 ἑπ., 1959.

ὑφ' ἣν πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ ἐτέλει ἰδιότητα, ἤτοι τοῦ Μοναχοῦ ἢ τοῦ λαϊκοῦ, πᾶσαι αἱ ὑπὸ τούτου ἀντικανονικῷ τρόπῳ τελεσθεῖσαι ἱερατικαὶ καὶ κανονικαὶ πράξεις, φέρουσαι τὸν πασίδηλον χαρακτῆρα πράξεων τελεσθεισῶν ***ἐντὸς*** τῆς Ἐκκλησίας, περιβάλλονται τὸ κανονικὸν καὶ νομικὸν ἔνδυμα τοῦ ἁπλῶς παρανόμου καὶ ἀντικανονικοῦ[1], τουτέστι τοῦ ***ἰσχυροῦ*** καὶ ***ἐγκύρου***[2].

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ὑπὸ τοῦ καθῃρημένου τελεσθεισῶν ἱερατικῶν ἢ κανονικῶν πράξεων ὡς *ἀνυποστάτων* ἢ καὶ ἁπλῶς *ἀκύρων*, εἶναι κανονικῶς καὶ νομικῶς ***ἀπαράδεκτος***[3].

---

1. Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἐπ. πρὸς Μεθόδιον Μοναχὸν (M.P.G. τ. 99 c. 1951), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Ἀπόκρισις (Analecta Sacra, τ. VII, 569 - 570, καὶ I. Croce, Textus selecti ex operibus commentatorum Byzantinorum Iuris Ecclesiastici, σελ. 211 - 212, 1939). Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ ἐν ΚΠόλει συνελθοῦσα ἔτει 1143 Μεγάλη Σύνοδος ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Β' τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Οἰκ. Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ὀξείτου κατεδίκασε τὸν Ἐπίσκοπον Λεόντιον, διότι ἐβάπτισεν ἐκ δευτέρου τὸν ὑπὸ καθῃρημένου ἐπὶ φανεροῖς ἐγκλήμασιν ἱερέως βαπτισθέντα, κακῶς ἐκλαβὼν ὡς ἄκυρον τὸ ὑπὸ καθῃρημένου τελεσθὲν μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, δεχθεῖσα ὡς ***ἔγκυρα*** τὰ ὑπὸ καθῃρημένου τελούμενα μυστήρια, ὡς ἀποτελοῦντος, καὶ τούτου, μέλους τῆς Ἐκκλησίας (βλ. Πρακτικὰ τῆς Συνόδου, τ. Β', σελ. 993 ἑπ.). Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 16².

2. Τοιοῦτον χαρακτῆρα λογίζονται ἔχουσαι καὶ αἱ ὑπὸ καθῃρημένων Ἐπισκόπων γενόμεναι χειροτονίαι, αἵτινες θεωροῦνται ***ἰσχυραὶ*** καὶ ***ἔγκυροι***, διότι οὗτοι καίτοι καθῃρημένοι δὲν παύουσι θεωρούμενοι ***μέλη*** τῆς Ἐκκλησίας, διάγοντες ***ἐντὸς*** τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος αὐτῆς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν συνεπειῶν τῆς καθαιρέσεως, ἅπασαι αἱ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τούτων τελεσθεῖσαι χειροτονίαι καὶ ἄλλαι ἱερατικαὶ ἢ κανονικαὶ πράξεις ἐθεωρήθησαν ἀείποτε ὡς ***ἔγκυροι***, ὡς λ.χ. αἱ χειροτονίαι ὅσας ἐτέλεσαν οἱ καθῃρημένοι σχισματικοὶ Βούλγαροι Ἐπίσκοποι, ἀναγνωρισθεῖσαι μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ σχίσματος (βλ. Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλ. Ἱστορία, σελ. 683, Ἰεζεκιήλ, Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος, Ἔλεγχος τῆς συγγραφῆς καὶ μεταφράσεως τοῦ Ἐκκλ. Δικαίου Nik. Milasch, σελ. 17 ἑπ., 1948)· ἴδε καὶ Fr. Kober, Die Deposition und Degradation, σελ. 104 ἑπ., J. Hergenröther, Photius, τ. Β', σελ. 321 ἑπ., 1868, G. Phillips, Kirchenrecht, τ. I, σελ. 360 ἑπ., 1855, P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. Ι', σελ. 83 - 84; Σμύρνης Βασιλείου, Πραγματεία περὶ τοῦ κύρους τῆς χειροτονίας Κληρικῶν ὑπὸ Ἐπισκόπου καθῃρημένου καὶ σχισματικοῦ, σελ. 18, 20 ἑπ., 1887, Δημ. Πετρακάκου, Τινὰ περὶ τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν, σελ. 22, 1914, ἰδίου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 254 ἑπ., L. Saltet, Les Réordinations, σελ. 79 ἑπ., Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 54 ἑπ., 120 ἑπ.

3. Ἐφ' ὅσον τὸ ἐξ ὑπαρχῆς ***ἀνυπόστατον*** ἢ ***ἄκυρον*** οὐδέποτε καθίσταται ἐπι-

Ἀνυπόστατοι ἢ καὶ ἁπλῶς *ἄκυροι* θεωροῦνται καὶ εἶναι αἱ ἱερατικαὶ καὶ κανονικαὶ πράξεις ἐκεῖναι, αἵτινες ὀφείλουσι τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν εἰς ἐνέργειαν προσώπου τελοῦντος **ἐκτὸς** τῆς Ἐκκλησίας[1]. Ὡς τοιαῦται δὲ βασίμως δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν αἱ ὑπὸ τοῦ διατελοῦντος ὑπὸ ποινὴν καθαιρέσεως καὶ παντελοῦς ἀφορισμοῦ τελεσθεῖσαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναμφισβητήτως συμπεριλαμβάνονται καὶ ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἐτέλεσεν ὁ ὑποστὰς καὶ τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ Κληρικός, ἀποκοπεὶς τελείως ἐκ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, διότι τυγχάνων καθῃρημένος ἀπετόλμησε τὴν ἐνέργειαν οἱουδήποτε ἱερατικοῦ[2].

γενομένως **ὑποστατὸν** καὶ **ἔγκυρον** (Π. 50. 17. 29 «quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere», Β.Β. γ.κθ *«τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατον οὐ βεβαιοῦται τῇ χρονίᾳ παραδρομῇ»*, ἄρθρα 174, 180 Α.Κ., ἴδε καὶ Fr. Regelsberger - Χρ. Πράτσικα, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Δικαίου τῶν Πανδεκτῶν, τ. Β', σελ. 318, 327 ἐπ., β' ἔκδ. 1935, Γεωργ. Μπαλῆ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, σελ. 189 ἐπ., 1950), ἔχομεν δὲ καὶ ὡς δεδομένον ὅτι αἱ ὑπὸ καθῃρημένου τελούμεναι ἱερατικαὶ ἢ κανονικαὶ πράξεις, ἀντικανονικῷ τρόπῳ τελεσθεῖσαι, ἀποκαθίστανται **αὐτοδικαίως** εἰς τὸ κανονικὸν μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἐπὶ τοῦ τελέσαντος αὐτάς, εἶναι **νομικῶς ἀκατανόητον**, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ **ἀπαράδεκτον**, νὰ χαρακτηρίζωνται αὗται, ὡς ὑπὸ καθῃρημένου ἁπλῶς τελεσθεῖσαι πράξεις, **ἀνυπόστατοι** ἢ **ἄκυροι**. Ἡ δὲ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ Οἰκονομία κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 196, 1949 ὑποστηριζομένη ἄποψις, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐνώπιον περιπτώσεως **ἀναδρομικῆς ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας** δὲν εἶναι ποσῶς ἱκανοποιητική, οὔτε νομικῶς ἀποτελεῖ λύσιν. Ἡ **οἰκονομία** εἶναι βεβαίως μέτρον ἐπιεικείας, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ὡς πανάκεια!

1. Βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 32^3, 57.

2. Ἐκ τοῦ λόγου ὅτι, ἡ Ἐκκλησία, καθ' ἃ δείκνυται ἐκ τῆς μακραίωνος πράξεως αὐτῆς, σπανιώτατα ἐτιμώρησε διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ καθῃρημένον Κληρικόν, ἀποτολμήσαντα τὴν ἐνέργειαν οἱουδήποτε ἱερατικοῦ, ἴσως διότι ἀντιστοίχως ἡ αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις σπανίως παρουσιάζει ἀνάλογον παράδειγμα καθῃρημένου Κληρικοῦ ἐπιχειρήσαντος ὁμοίαν ἐνέργειαν, ἐδόθη εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως **μείζων τῆς ἀνηκούσης αὐτῇ δυνάμεως σημασία**, ὥστε νὰ ὑποστηρίζηται ἡ ἄποψις ὅτι αἱ ὑπὸ καθῃρημένου τελούμεναι πράξεις θεωροῦνται **ἀνυπόστατοι** ἢ **ἄκυροι ἁπλῶς**, λογιζόμεναι ὡς πράξεις τελεσθεῖσαι ὑπὸ λαϊκοῦ. Αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ λόγος, ὅτι τόσον συγγραφεῖς τινες (Κωνστ. Μ. Ράλλης, Σχέδιον Ἀστικοῦ Κώδικος, τ. Ι, σελ. 53, Ἰδίου, Τὸ κῦρος γάμου ἱερολογηθέντος ὑπὸ καθῃρημένου ἱερέως, ἐν Πρακτικοῖς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, σελ. 17, 1932, Γ. Ροϊλός, Ἀστικὸς Κῶδιξ, τ. Β', σελ. 83, 89^5, Κ. Καυκᾶς, Ἀστικὸς Κῶδιξ, τ. Α', σελ. 9, 1947, Ἀ. Τούσης, Οἰκογ. Δίκαιον, τ. Α', σελ. 33, κ.ἄ.) ὅσον καὶ ἡ Νομολογία (Ἐφετ. Ἀθ. 1356/1949, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 42, 90/1954, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 157 - 162, Α.Π. 222/1934, Θ. ΜΕ', 662, 359/1934,

βββ. Ἐπαπειλεῖ καθ' ἑαυτοῦ τὰς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προβλεπομένας καὶ ἀπειλουμένας κυρώσεις κατὰ τοῦ διαπράττοντος τὸ κοινὸν ἔγκλημα τῆς ἀντιποιήσεως Ἀρχῆς, ὡς παρανόμως ἀσκῶν ὑπηρεσίαν λειτουργοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἰς τὴν δύναμιν τῆς ὁποίας, ὡς *διαγραφεὶς* ἐξ αὐτῆς, ἔπαυσε νὰ ἀνήκῃ[1].

Τὸ **ἀναφαίρετον** τοῦ χαρακτῆρος τοῦ θείου χαρίσματος τοῦ **δυνάμει** καὶ μόνον παραμένοντος ἐν αὐτῷ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δὲν σῴζει αὐτὸν ἐν προκειμένῳ. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ἐπενεγκοῦσα **ἐπίσχεσιν** τῆς εὐχερείας πρὸς χρῆσιν ὑπὸ τούτου παντὸς δικαιώματος, ἐκπηγάζοντος ἐκ τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης παρεχομένης ἐξουσίας, ἔχει τὴν ἀκατάλυτον δύναμιν, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ποινὴ αὕτη, νὰ ἐμποδίζῃ τὴν ὑπὸ τοῦ καθῃρημένου τέλεσιν παντὸς καὶ οἱουδήποτε ἱερατικοῦ[2].

§ 56. Ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως ἐκτελεῖται ἐν τῇ πράξει:

α. Διὰ διαγραφῆς τοῦ καταδικασθέντος ἐκ τοῦ *ἱερατικοῦ καταλόγου* (liber albus, tabula clericorum)[3], τουτέστιν ἐκ τῆς παρ' ἑκάστῃ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει τηρουμένης ἐπετηρίδος τῆς δυνάμεως τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ Κληρικῶν.

β. Δι' ἀναγνώσεως τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως ἐπ' ἐκκλησίας μετ' ἐπιφωνήματος τῆς λέξεως *ἀνάξιος*[4].

Θ. ΜϚ', 462, 39/1956, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΑ', 232 - 233, 178/1957, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΒ', 135 - 136, καὶ ἡ 1000/1954 Γνωμοδότησις τοῦ Α' Τμήματος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', 63 - 67 (ἀντίκρουσιν τῆς ὁποίας βλ. ὑπὸ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', 3 - 45, καὶ Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', 167 - 198) δέχονται ὅτι αἱ ὑπὸ καθῃρημένου Κληρικοῦ τελούμεναι πράξεις εἶναι **ἀνυπόστατοι**, ὡς πράξεις τελεσθεῖσαι ὑπὸ λαϊκοῦ. ***Ὅπερ, μὴ ὀρθὸν ὅλως.***

1. Ἄρθρ. 175 ἐδ. 2 Π.Κ., ἐφ' οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 176, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 115 - 117.

2. Ἴδε καὶ Α.Π. 101/1951, 326/1953, 39/1956, 178/1957, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ', 126 - 127, τ. Θ', 156 - 157, τ. ΙΑ', 232 - 233, τ. ΙΒ', 135 - 136.

3. Ἀπ. Κανόνες, Η', ΙΖ', ΙΗ', ΝΑ' (Σ.Β. 11, 23, 25, 67), καν. ΙΖ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 151), Α' Ἀντιοχείας (Σ Γ. 123 - 124) *«...ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν»*, Ε' Τρούλλου (Σ.Β. 317) *«Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλόγῳ...»*.

4. Τοῦτο εἰθίζετο ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας [Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστ. Α',

γ. Δι' ἀποσχηματισμοῦ τοῦ καταδικασθέντος, ἐνεργουμένου δι' ἀφαιρέσεως ἀπὸ τούτου τῆς ἱερατικῆς στολῆς[1] καὶ τῶν διακριτικῶν σημείων τοῦ ἱερατικοῦ ὃν ἔφερεν οὗτος βαθμοῦ, ὡς λ.χ. ἀρχιερατικοῦ ἐγκολπίου, ἀρχιερατικῆς ῥάβδου, σταυροῦ ἀρχιμανδρίτου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου[2].

---

24 (M.P.G. τ. 67 c. 144)]. Ἐνίοτε δ' ὡρίζετο καὶ εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως (βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 257/275 τῆς 10-2-1834 καθαιρετικὴν ἀπόφασιν τῶν Ἐπισκόπων Ζαρνάτας Γαβριὴλ καὶ Ἀνδρουβίστης Προκοπίου, ἐν Βασιλείου, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἡ καθαίρεσις τοῦ Μητροπολίτου Ζαρνάτας Γαβριὴλ Φραγκούλη, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', 212-214, 1953). Σήμερον σπανίζει ὅλως. Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος δὲν τηρεῖται ποσῶς.

1. Ἐφ' ὅσον ὁ καθαιρεθεὶς πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ ἦτο Μοναχός, κατ' οὐδένα τρόπον ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτοῦ τὸ Μοναχικὸν Σχῆμα, διότι εἰς τάξιν Μοναχῶν κατάγεται (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 286[3]). Τὸ πρᾶγμα, ὅμως, ἐν τῇ πράξει παρουσιάζει ἐνίοτε δυσχερείας, ἰδίᾳ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου συνηθέστατα ἱερομόναχοι ἢ ἱεροδιάκονοι, καταδικαζόμενοι ἐπὶ διαπράξει βαρυτάτων κανονικῶν ἀδικημάτων εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ταυτοχρόνως κατάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν (βλ. Μητροπολίτου Ἀργολίδος Χρυσοστόμου, Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσις τῶν καθαιρουμένων Κληρικῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς Μονάς, σελ. 12 ἑπ., 1960), οὗ λόγου ἕνεκα διὰ μακρῶν ἀπησχολήθη ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ΙΖ' τακτικὴν Σύνοδον αὐτῆς ἔτους 1960 ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, χωρὶς ὅμως νὰ λάβῃ καὶ σαφῆ ἀπόφασιν (βλ. Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', σελ. 196 ἑπ., 1960). Ἄλλως, ὅμως, ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης (ἄρθρ. 64 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ.) καὶ τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου (ἄρθρ. 89, 90 Κ.ΚΥ.) ἔνθα προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τῆς Μονῆς μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος.

2. Ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Κωνσταντῖνος Β', κατηγορηθεὶς τῷ 766 μ.Χρ. ἐπὶ συνωμοσίᾳ μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Ποδοπαγούρου κατὰ τοῦ Εἰκονομάχου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Κοπρωνύμου, ὅστις εἰρήσθω κατέστησεν αὐτὸν Οἰκ. Πατριάρχην τῷ 754, ὄντα Ἐπίσκοπον Συλαίου, καθῃρέθη καὶ ὑπέστη δεινοὺς ἐξευτελισμοὺς ἐν τῷ Ναῷ καὶ εἰς τὸν ἱππόδρομον (κατὰ τὸν Κωνστ. Παπαρρηγόπουλον, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. Γ', β', σελ. 87, 1925 « *καθῃρέθη, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπομπεύθη ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καθήμενος ἐπὶ ὄνου ἐξανάστροφα* »), τὸ ἐπιὸν δ' ἔτος 767 μ.Χρ. ἐκαρατομήθη· ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Ἰγνάτιος, καθαιρεθεὶς τῷ 861 μ.Χρ., διεπομπεύθη ὡσαύτως, ἀφαιρεθείσης τῆς ἱερατικῆς στολῆς αὐτοῦ καὶ ἐνδυθέντος ῥάκη, ἐπ' ἐκκλησίας δὲ ἐπεφωνήθη ὑπὸ διακόνου τινὸς Προκοπίου *ἀνάξιος* [Νικήτα, Βίος Ἰγνατίου (M.P.G. τ. 105 c. 505 ἑπ.), καίτοι τὰ ὑπὸ τοῦ Fr. Dvornik, Le Schisme de Photius, σελ. 76 ἑπ., 1950 ἐκτιθέμενα νεώτερα ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀποκρούουσι τοῦτο, βεβαίου ὄντος ὅτι ὁ Ἰγνάτιος *παρῃτήθη* « Mais nous avons d'autres sources qui laissent à penser qu'Ignace a bien demissioné »]. Πάντως, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐν τῇ Δύσει καὶ τῇ Ἀνατολῇ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ὁ ἀποσχηματισμὸς τοῦ καθῃρημένου ἐγίνετο παντὶ τρόπῳ ἐνισχύοντι τὸν σκοπὸν τῆς διαπομπεύσεως αὐτοῦ· βλ. παραδείγματα πλεῖστα εἰς Fr. Kober, Die Deposition und Degradation, σελ. 50 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ῥάλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 50 ἑπ., L. Saltet, Les Réordinations, σελ. 105 ἑπ., ἴδε καὶ Κ.Δ.Π.Θ.Ι., σελ. 22.

δ. Διὰ συνδρομῆς τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας[1], καὶ

ε. Δι' ἐφαρμογῆς τῶν ἐν τῇ καθαιρετικῇ ἀποφάσει τυχὸν ὁριζομένων ἐπακολούθων, ὡς εἶναι ἡ παρεπομένως ἐπιβαλλομένη ποινὴ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ τοῦ καταδικασθέντος εἰς Ἱ. Μονὴν πρὸς μετάνοιαν[2].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ ἐκτέλεσις τῆς καθαιρετικῆς ἀποφάσεως ἐνεργεῖται:

αα. Μετ' ἔκδοσιν Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ἐφ' ὅσον ὁ καταδικασθεὶς ἔφερε βαθμὸν Ἐπισκόπου[3].

ββ. Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἀνεξαρτήτως ἱερατικοῦ βαθμοῦ ὃν ἔφερεν ὁ καταδικασθείς, συνδρομῇ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἤτοι τῆς ἁρμοδίας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς, μετ' ἔγγραφον πρὸς τοῦτο ἐντολὴν τῆς ἐπιμελουμένης τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως οἰκείας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἐφ' ὅσον ὁ καθαιρεθεὶς ἀρνεῖται ἢ δυστροπεῖ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ καταγνώσαντος

---

1. Ταύτην ἐνίοτε ἐπικαλεῖται καὶ ὁ κανονικὸς νομοθέτης [καν. Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136) « *...καθαιρεῖσθαι παντελῶς... εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι* », Θ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679) « *Εἰ δέ τινες εἶεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες, καὶ τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμίων μὴ ὑπείκοντες, τούτους, διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι...* »]. Οὕτω, καὶ ὁ ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ καθαιρεθεὶς καὶ ἀφορισθεὶς Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, ἀρνηθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἐπισκοπεῖον, ἀπεβλήθη ἐκεῖθεν βίᾳ, διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ [Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. VII, 30 (M.P.G. τ. 20 c. 709), G. Bardy, Paul de Samosate, σελ. 363, 1929], καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Τύρου Εἰρηναῖος, ἀποδεχθεὶς τὴν αἵρεσιν τοῦ Νεστορίου, διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Β' ὡρίσθη: « *τῆς μὲν ἐν Τύρῳ ἁγίας Ἐκκλησίας ἐκβληθῆναι... παντελοῦς τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱερέως ἐστερημένον εἶναι* » (Mansi, τ. V, 417, C.I. 1, 3 σχ. α). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ θορυβοῦντος Ἐπισκόπου Αἰκυτίου ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος, καν. ΞΕ' (Σ.Γ. 472-473) ἀπεφάσισε τὴν λῆψιν ἐνδεδειγμένων μέτρων πρὸς συμμόρφωσιν αὐτοῦ.

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 275[2].

3. Ἄρθρον 152 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* ». Τὸ Β. Δ/γμα τοῦτο εἶναι ἀπολύτως *τυπικόν*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προϊσχῦον δίκαιον (ἄρθρα ΙΔ' ν. ΣΑ'/1852, 58 Κατ. Νόμου 1923), συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ἡ ἐκτέλεσις καθαιρετικῆς ἀποφάσεως κατ' Ἐπισκόπου ἐγίνετο « *ἐγκρίσει τῆς Πολιτείας, παρεχομένης διὰ Β. Δ/τος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν* ». Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 174.

καὶ ἐπιβαλόντος τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[1].

§ 57. Ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως ἐπιτρεπτῶς *αἴρεται* ὑπὸ τοῦ ἐπιβαλόντος ταύτην ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου[2], ἐφ' ὅσον μετὰ δέουσαν ὑπὸ τούτου ἐξέτασιν τοῦ αἰτήματος τοῦ καταδικασθέντος, οὐδέποτε δ' ἐπανεξέτασιν τῆς τελεσιδίκως κριθείσης ὑποθέσεως, καταδειχθῇ ὅτι οὗτος ὑποστὰς τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης ποινῆς, ἐπέδειξε πλήρη συντριβὴν καὶ μεταμέλειαν, διάγων τὸν βίον ἐν ὑπομονῇ καὶ καρτερίᾳ, δάκρυσι καὶ νηστείαις[3], ἔργῳ ἀποκηρύξας τὴν ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν τέλεσιν τῆς ὁποίας ἐκολάσθη[4].

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἀπονέμεται Χάρις εἰς τὸν καταδικασθέντα, ἀπαλλασσόμενον ἐκ τοῦ συνόλου ἢ μέρους τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. Τοῦτο σαφῶς διαλαμβάνει ἡ ἀπονέμουσα τὴν Χάριν νεωτέρα δικαστικὴ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ καθορίζουσα τὴν ἐφεξῆς θέσιν τοῦ συγχωρηθέντος ἐν τῷ ἐκκλησια-

1. Ἄρθρ. 153 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*** (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 18 ἐδ. 1 ν. 898/1943). Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 174.

2. ***Κανονικῶς***, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀποκλειομένη ἡ περίπτωσις ἄρσεως συνεπειῶν ποινῆς καθαιρέσεως ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἰσοτίμου ἢ μείζονος διοικητικοῦ κύρους τοῦ ἐπιβαλόντος τὴν ποινὴν ταύτην· εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ ὑπὸ μείζονος ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἄρσις συνεπειῶν ποινῆς καθαιρέσεως δι' ἀπονομῆς Χάριτος, ἐν Tome commémoratif du Millénaire de la Bibliothèque Patriarcale d'Alexandrie, σελ. 114 ἑπ., 1953.

3. Βλ. S. Cypriani, Ep. IX ad clerum (M.P.L. τ. 4 c. 251), ἰδίου, Ep. X ad martyr. (M.P.L. τ. 4 c. 253). Ἴδε καὶ καν. Γ', ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236) *«Καθόλου δέ ἐστιν ἀληθέστερον ἴαμα, ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναχώρησις... Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας... τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους, ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν»*, Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408). Συναφῶς τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (M.P.G. τ. 39 c. 984) ἐμετρίασε τὴν ποινὴν τῶν ἓξ καθῃρημένων σιμωνιακῶν Ἐπισκόπων, ὡς καὶ ὁ ΚΠόλεως Ταράσιος (M.P.G. τ. 99 c. 1045) οἰκονομικῶς ἀπεκατέστησε ἑτέρους, καταδικασθέντας διὰ τὸν ἴδιον λόγον.

4. Καν. Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146). Πάντως ἀπονομὴ Χάριτος, εἰ καὶ ἐπὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας βασιζομένη, οὐδέποτε παρέχεται εἰς καταδικασθέντα ἐπὶ βλασφημίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Ματθ. ΙΒ', 31, Λουκᾶ, ΙΒ', 10) καὶ εἰς ὑποπεσόντα εἰς παράβασιν, προβλεπομένην καὶ τιμωρουμένην ὑπὸ τοῦ ΚΗ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 36) καὶ τῶν καν. Γ', Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130, 132, 146), ΝϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 453).

στικῷ καθεστῶτι, ἤτοι ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως εἰς ἁπλῆν τοιαύτην μέχρι καὶ τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τοῦ συγχωρηθέντος[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐπιτρέπεται ἡ πλήρης ἀπαλλαγὴ τοῦ καταδικασθέντος ἐκ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἢ ἡ μετατροπὴ ταύτης εἰς ποινὴν ἠπιωτέραν δι' ἀπονομῆς Χάριτος, χορηγουμένης διὰ Β. Διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων, μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου λαμβανομένην εἰσηγήσει τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου[2] διὰ πλειοψηφίας τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ κατὰ τοῦ αἰτουμένου τὴν ἀπονομὴν Χάριτος κατεγνώσθη ποινὴ καθαιρέσεως ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης, ἀπαιτεῖται λῆψις ἀποφάσεως ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου παρισταμένων τοὐλάχιστον τῶν τριῶν τετάρτων τῶν μελῶν αὐτῆς κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς ὑπ' ὄψιν αἰτήσεως[3].

Β'. Ἡ ἀργία.

§ 58. Ἕτερον μέτρον, ἐκ τῶν ληφθέντων ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐντὸς τῆς ἐν αὐτῇ ἡγουμένης τάξεως τῶν Κληρικῶν, ἐξ ἴσου τῇ καθαιρέσει δραστικόν, ἀλλὰ ταύτης μᾶλλον ἠπιώτερον, προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης πλήττεται κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δυνάμεως τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ.

Ἡ τοιαύτη ποινή, ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν διώκει, ἐπονομάζεται *ἀργία*.

Ἀργία (παῦσις τῆς ἐνεργείας, suspensio ab ordine) καλεῖται ἡ

1. Βλ. παραδείγματα ἐκ τῆς μακρᾶς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. $284^{2,3}$, $285^{1,2}$.

2. Κατὰ τοὺς καν. Ε' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 31) *«Τοὺς δὲ ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας φιλανθρωπεύεσθαι»*, ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408) *«Τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι»*, ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 550, Γ. 408) *«Ὧ γὰρ δέδοται τὸ δεσμεῖν, ἐκείνῳ καὶ τὸ καταλλάσσειν ἔξεστι»*.

3. Ἄρθρ. 155 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 19 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 71 Κ.ΚΡ. Πλείω βλ. κατωτέρω § 178.

ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς στερεῖται ἰσοβίως ἢ πρὸς καιρὸν τοῦ δικαιώματος ἀσκήσεως τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀπορρεόντων καθηκόντων αὐτοῦ.

Ἡ ἀργία ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐν εὐρυτάτῃ χρήσει τῶν ὅρων *ἀφοριζέσθω* ἢ *ἀφορίζεσθαι* ἢ *ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ*[1], μετριώτερον δὲ διὰ τῶν τοιούτων *μηκέτι λειτουργεῖν*[2], *ἀκοινώνητον εἶναι*[3], *ἀπείργειν* ἢ *χωρίζεσθαι* ἢ *ἐπίσχεσθαι τῆς λειτουργίας*[4], *ἀργία*[5].

Ἡ μακραίων ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ πλεῖστον χρησιμοποιεῖ ὁρολογίαν εἰς τὸ διατακτικὸν τῶν οἰκείων δικαστικῶν ἀποφάσεων, ἀποδίδουσα τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς ποινῆς, ὡς λ.χ. *τοῦ ἱερουργεῖν ἐπέχειν, ἐπεσχῆσθαι τῆς ἱερωσύνης ἢ εἰς τὴν ἱερωσύνην, τοῦ ἱερουργεῖν κρατεῖν, τοῦ μηδόλως ἅπτεσθαι τινὸς ἱερατικοῦ*[6], *ἀργεῖν*[7], *ἀργεῖν τῆς ἱερωσύνης ἢ πάσης ἱεροπραξίας ἢ πάσης ἱερατικῆς (ἀρχιερατικῆς) ἐνεργείας καὶ τάξεως ἢ πάσης ἱερατικῆς ὑπηρεσίας*[8].

---

1. Ἀπ. Κανόνες Ε', Η', Θ', Ι', ΙΒ', ΙΓ', ΙϚ', ΚΕ', ΛΒ', ΛϚ', ΜΕ', ΝΔ', ΝϚ', ΝΗ', ΝΘ', ΟΒ', ΟΓ', ΟϚ' (Σ.Β. 7, 11, 13, 14, 15 - 16, 17, 22, 32, 42, 48, 60, 71 - 72, 73, 75, 76, 92, 93, 97 - 98), καν. ΙΗ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58), ΙΓ', ΙΗ', ΛΓ', ΜΖ', ΟΔ', ΟϚ', ΡΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 333 - 334, 344, 379, 416, 476, 480 - 481, 546 - 547), Α', Δ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556, 566 - 567), Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683).

2. ΙΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 20 - 21), καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130).

3. Καν. Β', Ϛ', ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126, 138, 158), ΙΓ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266), ΚΘ', ΡΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379, 554), Ε', ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125, 148 - 149), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Κ', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266, 269 - 270).

4. Καν. Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228), Δ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 566 - 567). Ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας ἐχρησιμοποίει τὸν ὅρον « *ἀπὸ πάσης εὐαγοῦς ὑπηρεσίας κωλύεσθαι* » (Ν. ΡΚΓ', ι', § 1, Β. Γ.α.κ.), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', ια' (Σ.Α. 184 - 185).

5. ΙϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 22).

6. Acta, τ. Α', 357, 443, 456, 461, 462, τ. Β', 51, 115.

7. Acta, τ. Β', 213, H.U.A., σελ. 218, ΜΝΗΜ. τ. Β', 273. Τὸν ἴδιον ὅρον χρησιμοποιεῖ ἐπὶ κατωτέρου Κληρικοῦ (ἀναγνώστου) ὁ Μ. Βασίλειος, καν. ΞΘ' (Σ.Δ. 225) « *ἐνιαυτὸν ἀργήσας* ».

8. Acta, τ. Α', 496, τ. Β', 89, 159, 231, 233, 433, ΜΝΗΜ. τ. Β', 277, 281, 361, Κ.Θ Π.Θ.Ι., σελ. 35, 39, 46, ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) « *ἐνιαυτὸν ἀργήσας* », πλείω εἰς Fr. Kober, Die Suspension der Kirchendiener nach den Grundsätzen des kanonischen Rechts, σελ. 29 ἑπ., 1862.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἀποδίδεται διὰ χρήσεως τῶν ὅρων *ἀργία ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας* ἢ ἁπλῶς *ἀργία*[1].

§ 59. Ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας, νόμῳ προβλεπομένη κατὰ παντὸς παρεκτρεπομένου Κληρικοῦ, ἀδιακρίτως βαθμοῦ ἱερωσύνης καὶ χειροτονίας ἐκ τῆς τάξεως τῶν Μοναχῶν ἢ τῶν λαϊκῶν[2], εἰδικώτερον:

I. ***Ἀπειλεῖται:***

α. Πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος:

αα. Μὴ ἐπισύροντος εὐθέως τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ὡς δύναται νὰ εἶναι παράβασίς τις περὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν[3], ἢ

ββ. Ἐπισύροντος τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως εἰς περίπτωσιν τελέσεως αὐτοῦ καθ' ὑποτροπήν[4], ἢ

γγ. Ἐπισύροντος τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, πλὴν ἐπιτρεπτῶς κολαζομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας διὰ λόγον φιλανθρωπίας, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κανονικῆς προσταγῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[5].

β. Πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος, διαπραχθέντος ὑπὸ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ἱερομονάχου ἢ ἱεροδιακόνου, ἐφ' ὅσον τοῦτο:

αα. Συνεπάγεται τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐκ τῆς τελέσεως αὐτοῦ προεκλήθη δημόσιον σκάνδαλον, ἢ

ββ. Φέρει χαρακτῆρα ἐγκλήματος, προβλεπομένου καὶ τιμω-

---

1. Ἄρθρ. 10 §§ δ', ε' (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. β' ν. 898/1943), 11 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 3 ν. 898/1943), 23 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 1 ἀν. ν. 1230/1938), 30, 102, 133, 134 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 15, 16 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 59, 65 Κ.ΚΡ., 11 § α', 33, 35 Κ.ΚΥ. Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κρατεῖ ὁ αὐτὸς ὅρος τῆς suspensio (C.I.C. can. 2278 - 2285), εἰδικώτερον βλ. Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 395 ἑπ., C. Hollböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1083 ἑπ.

2. Acta, τ. Α', 443, 385, ΜΝΗΜ. τ. Β', 471, 473, ἄρθρα 10 §§ δ', ε', 11 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρου 3 ν. 898/1943), 23 § β', 102, ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 59, 65 Κ.ΚΡ., 11 § α', 33, 35 Κ.ΚΥ.

3. Βλ. λ.χ. Ἀπ. Κανόνας Η', Ι', ΙϚ' (Σ.Β. 11, 14, 22), καν. Β', Ϛ', ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126, 138, 158).

4. Βλ. λ.χ. Ἀπ. Κανόνας Ε', ΙΕ', ΜΒ', ΜΔ', ΝΗ', ΝΘ' (Σ.Β. 7, 20 - 21, 58, 59, 75, 76), καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), Ε', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229, 269 - 270).

5. Κατὰ τὸν καν. ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Acta, τ. Α', 456.

ρουμένου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, διετάχθη δὲ ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς τῆς Πολιτείας ἡ προφυλάκισις τοῦ δράστου[1].

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας προβλέπεται ὡς μέτρον κολασμοῦ *προσωρινῆς* μορφῆς, οὐχὶ δὲ καταδικαστικῆς τοιαύτης[2], λαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἐρχομένου εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ὀφειλομένης πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν προστασίας, διότι δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον Κληρικός, διαπράξας βαρὺ κανονικὸν ἀδίκημα ἢ κοινὸν ἔγκλημα, ὑπόλογος γενόμενος ἐνώπιον τῆς τε Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς κοινῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, νὰ τελῇ ἱερατικὰς πράξεις ἕως ὅτου τελεσιδίκως κριθῇ διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τελεσθεῖσαν ποινικῶς ἀξιόλογον ἀδικοπραγίαν[3].

Ὡς ἐκ τούτου, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἔχει *δυνητικὸν* χαρακτῆρα, καταγιγνωσκομένη κρίσει τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου), ἄνευ στερήσεως τῶν νομίμων ἀποδοχῶν τοῦ κατηγορουμένου[4].

II. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

α. Ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων, τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀσκούντων τὴν ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἐπὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον καθ'

---

1. Περὶ τοῦ πότε διατάσσεται ἡ προφυλάκισις τοῦ κατηγορουμένου ὁρίζουσι τὰ ἄρθρα 118, 282, 286 § 3, 290, 419 Κ.Π.Δ.

2. Ἀνάλογον περίπτωσιν ἐπιβολῆς ποινῆς ἀργίας ***προσωρινῶς*** κατὰ Κληρικοῦ, κατηγορηθέντος « *δι' ἁμάρτημα ἐκκλησιαστικὸν συνεπαγόμενον καθαίρεσιν* » ἐφ' ὅσον ***βάσιμοι ἐνδείξεις*** προκύπτουσι πρὸς κατηγορίαν αὐτοῦ, προβλέπει τὸ ἄρθρον 37 Κ.ΚΥ.

3. Ἴδε καὶ Acta, τ. Α', 485 « *...ἐπέσχε τὰ τῆς διακονίας, μέχρις ἂν ἐξετασθῇ τὰ τῆς ὑποθέσεως* », σελ. 489 « *...εἶναι μέντοι ἀργόν, ἕως ἂν ἐνταῦθα παραγένηται* », τ. Β', 89.

4. Ἄρθρ. 102 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ». Τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἀπολύσεως ἐπὶ ἐγγυήσει προσωρινῶς τοῦ κατηγορουμένου, νόμῳ ἐπιτρεπόμενον (ἄρθρα 294 § 3, 296, 297 Κ.Π.Δ.), οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ταύτης.

οἷον ἀκριβῶς ὁρίζεται τρόπον διὰ τὴν ἐκδίκασιν κανονικοῦ ἀδικήματος συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[1].

ββ. Ἐπὶ κατηγορουμένων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἁρμόδια δικαστικὰ ὄργανα ὁρίζονται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος[2], τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον[3] καὶ τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον[4].

β. Εἰς χρόνον:

αα. Ἀόριστον ἀπεριορίστως, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου μὴ καθορίζοντος ἐπακριβῶς τὸν χρόνον διαρκείας τῆς ποινῆς, ἀλλὰ ἐπαφιεμένου τὸν ὁρισμὸν τούτου εἰς τὴν Ἐπισκοπικὴν διάκρισιν[5].

ββ. Ἐξαρτώμενον ἀπολύτως ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου[6].

γγ. Ἀκριβῆ καὶ δυνάμενον νὰ προσδιορισθῇ ἐντὸς ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ κατωτάτου ἕως ἀνωτάτου ὁρίου[7].

---

1. Κατ' ἐφαρμογὴν καὶ ᾧδε τῶν διατάξεων ΟΔ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 93-94), καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237), ἄρθρ. 20, 23, 28, 30, 147 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 65 Κ.ΚΡ., 11 Κ.ΚΥ., ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 322) « *Οἱ Ἐπίσκοποι κατηγορούμενοι παρὰ τῶν οἰκείων συνόδων ὡρίσθησαν κρίνεσθαι* ».

2. ΛΒ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 42, 54), καν. Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΞΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 467-468), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124-125), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 138, 469) « *Τὸν ἀφορισθέντα παρ' Ἐπισκόπου Κληρικὸν... ὁ καταδικασθεὶς ἐπ' ἐγκλήμασι παρ' Ἐπισκόπου Κληρικός* », ἄρθρα 11 § γ' (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρου 3 ν. 898/1943), 102 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 33 Κ.ΚΥ.

3. Ἄρθρα 10, 11 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 Κ.ΚΡ.

4. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362), ἄρθρ. 17 (ὡς ἀντικ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 18 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 64 Κ.ΚΡ.

5. Οὐδεμία ἐκ τῶν κανονικῶν διατάξεων, αἵτινες ἀπειλοῦσι τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας (βλ. ἀνωτέρω, σελ. 296[1-5]), ὁρίζει καὶ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς. Μόνον ὁ Μ. Βασίλειος, καν. ΞΘ' (Σ.Δ. 227) ἀπειλεῖ ποινὴν ἐνιαυσίου ἀργίας κατ' ἀναγνώστου, καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) ἀπειλεῖ ποινὴν ἐνιαυσίου ἀργίας κατὰ Κληρικοῦ ***αὐνανισθέντος***. Οὕτως ἐπάγεται καὶ ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 118) « *Οἱ δὲ διὰ βίου ἀφωρισμένοι, οὐδὲν ἀπεοίκασι καθῃρημένων* ». Ἀνάλογον διάταξιν περιλαμβάνει διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ Ἐπισκόπου τὸ ἄρθρ. 33 Κ.ΚΥ.

6. Αἱ δύο ἰδιάζουσαι περιπτώσεις κολασμοῦ διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας Κληρικοῦ, ἀρνουμένου νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν [ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), καν. ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 158)] ἢ αὐθαιρέτως μετακινουμένου ἀπὸ τῆς ἰδίας πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν [ΙΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 20-21), καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 344)].

7. Ν. ΡΚΓ', ι' § 1 (Β. Γ.α.κ.), ἀπειλοῦσα ποινὴν τριετοῦς ἀργίας κατὰ ταυλιζόντων Κληρικῶν, ἄρθρα 10 §§ δ', ε' (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρ. 2 ἐδ. β' ν. 898/1943), 11 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 3 ν. 898/1943), 23 ἐδ. β', 30 ν. 5383/1932 « ***περὶ***

γ. Αὐτοτελῶς ἢ ἀθροιστικῶς μεθ' ἑτέρας κυρίας ἢ παρεπομένης ποινῆς[1].

Εἰδικώτερον, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον:

αα. Ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος (Μητροπολίτης, Ἀρχιεπίσκοπος), ἐπὶ ἐλαφρῶν παραπτωμάτων, μετὰ προφορικὴν ἢ ἔγγραφον ἀπολογίαν τοῦ δράστου, ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐπιβάλῃ κατὰ τούτου ποινὴν ἀργίας μέχρι τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ ἢ ἄνευ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀφφικίου. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ διαπραχθὲν παράπτωμα ἐδημιούργησε σκάνδαλον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ποινὴν ἀργίας μέχρις ἓξ μηνῶν[2].

ββ. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει:

ααα. Κατ' ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων ποινὴν ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, ἢ τοιαύτην ἑνὸς μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ παύσεως ἢ μεταθέσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως[3].

Ἐπίσης δέ, δύναται νὰ καταγνώσῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἢ τὴν αὐτὴν τῆς ἀργίας μετὰ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως ἀθροιστικῶς μετὰ τῶν ποινῶν τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ κατ' οἶκον μέχρι δέκα πέντε ἡμερῶν καὶ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου)[4].

βββ. Κατ' ἐφημερίων, παραλιπόντων τὰ ὑπὸ τῶν περὶ ληξιαρ-

Ἐκκλ. Δικαστηρίων», 59 ἐδ. 1 § δ', 65 Κ.ΚΡ., 33, 35 Κ.ΚΥ., 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο.

1. Ἄρθρα 10, 11, 13 (ὡς ἀντικ. διὰ τῶν ἄρθρ. 2, 3, 5 ν. 898/1943), 23, 30 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 59 ἐδ. 1 § δ', 2 Κ.ΚΡ., 11 § α' Κ.ΚΥ·

2. Ἄρθρ. 11 (ὡς συνεπλ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 2 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 59 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ., 33 Κ.ΚΥ. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τὸ Πρωτοβάθμιον Δικαστήριον ἐπιβάλλει ποινὴν ἀργίας μέχρι τριῶν μηνῶν ***ἀνεκκλήτως*** (ἄρθρα 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο., εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 492 ἑπ.).

3. Ἄρθρ. 10 §§ δ', ε' (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. β' ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 59 ἐδ. 1 §§ γ', δ' «*...μετὰ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως*» Κ.ΚΡ., ἴδε καὶ ἄρθρ. 57 § α' ἀν. ν. 2200/1940 «***περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων***», 33 Κ.ΚΥ.

4. Ἄρθρ. 10 in fin. (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. α' Ν.Δ. 1714/1942) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 59 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.

χικῶν πράξεων νόμων ἐπιβαλλόμενα αὐτοῖς καθήκοντα ποινὴν ἀργίας μέχρι τριῶν ἐτῶν[1].

γγγ. Κατὰ πρεσβυτέρων, ἀποπειρωμένων τέλεσιν μνηστείας δι' ἱερολογίας, ποινὴν ἀργίας ἑνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τοῦ ἡμίσεος τοῦ μισθοῦ αὐτῶν[2].

δδδ. Κατὰ ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων ποινὴν ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους.

Ἐπίσης δὲ δύναται νὰ καταγνώσῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν ποινὴν ταύτην ἀθροιστικῶς μετὰ τῶν ποινῶν τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως καὶ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ ἐν ἄλλῃ Ἱ. Μονῇ[3].

ββ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει:

ααα. Κατ' ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων, ποινὴν ἀργίας μέχρι τοῦ πενταπλασίου τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβαλλομένης τοιαύτης.

βββ. Κατὰ ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων ποινὴν ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας εἰς χρόνον ***ἀόριστον ἀπεριορίστως*** «*κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας*»[4].

γγ. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει:

ααα. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἕως δέκα ἐτῶν ἢ ἀργίαν ἰσόβιον.

βββ. Ὁ εἰς τὴν ποινὴν ταύτην καταδικασθεὶς Ἀρχιερεὺς δὲν δύναται ἐπὶ τριετίαν ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἐπιβαλούσης αὐτὴν ἀποφάσεως νὰ ἀναλάβῃ Συνοδικὰ καθήκοντα. Ἐὰν δὲ εἶναι Συνο-

---

1. Ἄρθρ. 50 § 2 Κ.Ν.Ε.Ε., 73 § 2 Κ.ΚΡ.

2. Ἄρθρ. 52 § 2 Κ.Ν.Ε.Ε., 75 § 2 Κ.ΚΡ.

3. Ἄρθρ. 11 ἐδ. α' § β', ἐδ. β' καὶ δ' (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. 3 Ν.Δ. 1714/1942 «*...καὶ εἰς τοὺς συνταξιούχους κληρικοὺς μετὰ ἢ ἄνευ τῶν συντάξεών των*», ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 59 Κ.ΚΡ.

4. Ἄρθρ. 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρου 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1942 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ἄρθρ. 64 Κ.ΚΡ. «*τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον... μέχρι καὶ τοῦ τριπλασίου τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβαλλομένων*».

δικὸς ἐκπίπτῃ αὐτοδικαίως ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τούτου[1].

δδ. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Δικαστήριον καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει:

ααα. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἕως δέκα ἐτῶν, ἢ ἀργίαν ἰσόβιον.

βββ. Ὁ εἰς τὴν ποινὴν ταύτην καταδικασθεὶς Συνοδικὸς Ἀρχιερεὺς ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ Συνοδικοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ[2].

εε. Τέλος, τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἐπιβάλλει πᾶν εἰς β´ βαθμὸν δικάζον Συνοδικὸν Δικαστήριον, μὴ δυνάμενον νὰ αὐξήσῃ τὸν χρόνον αὐτῆς πέρα ἐκείνου ὃν ἐπέβαλε τὸ εἰς α´ βαθμὸν δικάσαν τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν Δικαστήριον[3].

III. ***Ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐπιτάσσεται:***

α. Δι' ἐκδόσεως καταδικαστικῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ τὸν νόμον ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἀρχιεπίσκοπος, Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον).

β. Ἐφ' ὅσον ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπόφασις ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἢ τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[4], δέον νὰ εἶναι ***πλήρης***, τουτέστι νὰ περιέχῃ πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα στοιχεῖα διὰ τὴν ἔγκυρον κατάρτισιν αὐτῆς, ὡς σύνθεσιν τοῦ Δικαστηρίου, ταυτότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ κηρυχθέντος ἐνόχου, ἱστορικὸν τῆς ἐκδικασθείσης ὑποθέσεως, αἰτιολογικὸν καὶ διατακτικὸν μέρος, ἰδίᾳ δὲ νὰ ἀναφέρῃ ἐπακριβῶς τὰς κανονικὰς καὶ

1. Ἄρθρ. 23 (ὡς ἐτροπ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 1 ἀν. ν. 1230/1938) ν. 5383/1832 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » ἐν ἀδοκίμῳ χρήσει τοῦ δικονομικοῦ ὅρου « ***ἀπὸ τοῦ ἀμετακλήτου τῆς ἀποφάσεως*** », ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ « ***ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως*** », ἴδε καὶ Ἰω. Κυβέλου, Γνωμοδότησιν ἀπὸ 3ης Σεπτεμβρίου 1947, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β´, 287, 1947, ἄρθρ. 65 Κ.ΚΡ. « ***...ἀργίαν μέχρις ἓξ μηνῶν*** ».

2. Ἄρθρ. 30 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ».

3. Ἄρθρ. 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 18, 26, 142 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ».

4. Ἔκδοσις τῆς ἀποφάσεως κατὰ πλειοψηφίαν ἀπαιτεῖται μόνον διὰ τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον (βλ. ἀνωτ., σελ. 276[1]). Διὰ δὲ τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἀπαιτεῖται τοιαύτη, ὁσάκις τοῦ Μητροπολίτου κωλυομένου, συγκροτεῖται τοῦτο ἐκ πρεσβυτέρων, διότι ἐφ' ὅσον ὁ Μητροπολίτης τυγχάνει παρὼν καὶ προεδρεύει, ἔχει μόνον αὐτὸς ἀποφασιστικὴν ψῆφον (βλ. ἄρθρα 5 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 56 Κ.ΚΡ., 33 Κ.ΚΥ.).

πολιτειακὰς διατάξεις ὧν ἔκρινεν ἐπιβεβλημένην τὴν ἐφαρμογὴν τὸ Δικαστήριον, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ πλήρη περιγραφὴν τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης κυρίας ποινῆς, ὡς καὶ τῆς τυχὸν παρεπομένης ἢ ἀθροιστικῶς ἐπιβληθείσης ἑτέρας κυρίας τοιαύτης, ἐφ' ὅσον ἐνίατις ἐκ τούτων κατεγνώσθη κατὰ τοῦ καταδικασθέντος κατηγορουμένου[1].

§ 60. Ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας, καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, καταστάσης *τελεσιδίκου*[2], ἐπάγεται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος κανονικὰς συνεπείας, αἵτινες διαρκοῦσαι ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ καταδικασθεὶς τελεῖ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς τοιαύτης ποινῆς, εἶναι αἱ ἑξῆς:

Α. *Ἐπίσχεσις τοῦ δικαιώματος πρὸς ἄσκησιν τῆς ἱερατικῆς καὶ τῆς διοικητικῆς ἐξουσίας μετὰ τῶν συναφῶν αὐταῖς καθηκόντων.*

Ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας, πλήττουσα τὸν προσκτησάμενον τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα, ἀφήνει τελείως ***ἄθικτον*** τὴν ὡς ἐκ τῆς μεταλήψεως τοῦ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δοθέντος θείου χαρίσματος ἐπελθοῦσαν αὐτῷ θείαν πλήρωσιν, ἥτις εἶναι ἀπόρροια ὑπερφυσικῆς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας καὶ ἐπιτυγχάνεται μεσολαβήσει τῆς ταμιούχου τῆς Θ. Χάριτος Ἐκκλησίας δι' ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[3].

Πλήν, ὅμως, ***ἀναστέλλει*** κατὰ πάντα τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ καταδικασθέντος δυνατότητα πρὸς ἄσκη-

1. Ἄρθρα 123 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., 12, 33 Κ.ΚΥ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 147.

2. Καν. Ε´ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ´ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), Ε´ Α´ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125). Ἡ περὶ ἀργίας ἀπόφασις θεωρεῖται ***τελεσίδικος***, ὁσάκις λόγῳ τοῦ ὁρισθέντος χρόνου αὐτῆς δὲν συγχωρεῖται κατὰ ταύτης δικαίωμα ***ἐκκλήτου***. Καθίσταται δὲ ***τελεσίδικος***, ἐφ' ὅσον ὁ καταδικασθείς, δικαιούμενος εἰς προσβολὴν αὐτῆς δι' ***ἐκκλήτου***, ἢ δὲν ἤσκησε τὸ δικαίωμα αὐτοῦ τοῦτο, ἢ ἤσκησε μὲν αὐτό, ἀλλ' ἡττήθη [βλ. ἄρθρα 133 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 15 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ., 35 Κ.ΚΥ]. Ἐπίσης, ἡ αὐτὴ ἀπόφασις, ἐκδοθεῖσα ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου, προσβάλλεται μέν, ὅπου ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτρέπεται, δι' ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ***ἀνακοπῆς***, πλὴν δὲν ἀναστέλλεται ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς [βλ. ἄρθρ. 126 - 131 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ.]. Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω πάντων βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 173.

3. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκος, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 27 ἑπ.

σιν παντὸς δικαιώματος, παρεχομένου ἐκ τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης τικτομένης ἱερατικῆς ἐξουσίας.

Ἡ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἱερωσύνης ὑπάρχουσα Θ. Χάρις, ἀπὸ χαρακτῆρος οὖσα *διαρκὴς* καὶ *ἀμετάβλητος, ἀμετάθετος* καὶ *ἀναφαίρετος* (character indelebilis, *χαρακτὴρ ἀνεξάλειπτος*), παραμένει ἐπὶ τοῦ καταδικασθέντος πάντοτε *ἐμφανὴς* καὶ *ἐνεργός*, πλὴν ἡ δυνατότης τούτου πρὸς χρῆσιν τῆς ἐξ αὐτῆς ἀναβλυζούσης ἐξουσίας ***ἐπίσχεται,*** σταθερῶς παρεμποδιζομένη ἐν τῇ ἐκδηλώσει ἀπηγορευμένης διαθέσεως πρὸς τέλεσιν παντὸς ἱερατικοῦ[1].

Ἡ ταμιοῦχος τῆς Θ. Χάριτος Ἐκκλησία, ποιησαμένη χρῆσιν τῆς κατὰ θείαν παραχώρησιν ἀνηκούσης αὐτῇ ἐξουσίας ἐν τῇ μεσολαβήσει πρὸς τὸν Θεὸν ἵνα ἐνεργήσῃ καὶ δ᾽ ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπέλθῃ ἡ Θ. Χάρις ἐπὶ τὸν προχειριζόμενον εἰς Κληρικόν, ἀσκεῖ ἐπαλλήλως τὴν ἣν ἔχει *ἀδιαμφισβήτητον δύναμιν* καὶ καθιστᾷ ***ἀνενέργητον*** τὴν δυνατότητα τοῦ προσκτησαμένου τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα πρὸς χρῆσιν πάσης καὶ ἐκ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐκπηγαζούσης ἐξουσίας, ἐφ᾽ ὅσον οὗτος ἔργῳ ἠσέβησε πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐπαγγελίας τοῦ Κληρικοῦ ἀναβλυζούσας ὑποχρεώσεις, ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ συνεπαγομένου τὸ ***ἀνεπίτρεπτον*** τῆς ἰσοβίως ἢ πρὸς καιρὸν ἀκωλύτου καὶ δυνατῆς ἀσκήσεως ἱερατικῶν καὶ διοικητικῶν καθηκόντων.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ ἡ ἀργία κατ᾽ οὐδὲν διαφέρει τῆς καθαιρέσεως, ὡς τῶν ἐκ τῆς ἐπιβολῆς ἑκατέρας ἐξ αὐτῶν ἀνατελλουσῶν κυρώσεων, συμπιπτουσῶν ἀπολύτως[2].

---

1. ΙΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 20-21) « *μηκέτι λειτουργεῖν* », καν, Β΄, ΙΖ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125-126, 158) « *...ἀκοινώνητον εἶναι... ἓς τ᾽ ἂν ἀναγκασθεὶς καταδέξοιτο* », ΚΓ΄ Χαλκηδόνος (Σ Β. 269) « *...ἀκοινώνητοι γενόμενοι* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 21) « *τῆς λειτουργίας κωλύεται* », Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 21) « *κωλυθήσεται τῆς ἐνεργείας* ».

2. Δι᾽ ὃ καὶ ἐπάγεται περὶ τῆς ***ἰσοβίου*** ἀργίας ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 118) « *Οἱ δὲ διὰ βίου ἀφωρισμένοι οὐδὲν ἀπεοίκασι τῶν καθῃρημένων* ». Ὁ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 716-718, ἀποδίδει λίαν συγκεχυμένως τὰ περὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, ὁμιλῶν περὶ ***ἰσοβίου παύσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος***, ἐκεῖ ὅπου προβλέπεται ποινὴ ἀργίας, καὶ περὶ ἰσοβίου ἀργίας ὅπου προβλέπεται ἁπλῆ καθαίρεσις. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 40 διακρίνει εἰς τινας

Ὁ *ἀργός*, ἰσοβίως ἢ πρὸς καιρόν, καταστὰς Κληρικός, καθάπερ καὶ ὁ καθῃρημένος, στερεῖται τῆς ἐξουσίας τοῦ ἱεροπράττειν κατὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ ὃν φέρει βαθμοῦ δικαιοδοσίας (iura iurisdictionis) καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἐκ ταύτης ἀναβλυζόντων ἱερατικῶν δικαίων (iura ordinis)[1].

Ἡ ἀποστέρησις αὕτη, οὖσα ἡ ***μόνη*** ἐκ τῶν ἐπαγομένων τῷ καταδικασθέντι εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας συνεπειῶν, ἀναφέρεται πάντοτε εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως[2].

Β. *Ἔνταξις ἐκ τῆς ἐνεργοῦ δυνάμεως τοῦ ἱ. Κλήρου εἰς τὴν ἐν τούτῳ τοιαύτην τῶν στασίμων.*

Εἰδικώτερον, ὁ *ἀργὸς* καταστὰς Κληρικός:

α. Παραμένει πάντοτε ἀξιωματικὸς τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε διαγραφόμενος ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτῆς.

β. Τελεῖ τὰ καθ᾽ ἑαυτόν, ἐν ἰδιότητι μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, πάντοτε συμφώνως πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἀναβλυζούσας ἱερὰς ἐπαγγελίας.

γ. Φέρει νομίμως τὴν ἱερατικὴν στολὴν καὶ τὰ διάσημα τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ[3] καὶ ἀκωλύτως μετέχει, οὐδέποτε ἐνεργη-

---

περιπτώσεις ἰσόβιον ἀργίαν, ἐνῷ ἀπειλεῖται ἁπλῆ καθαίρεσις ἐκ τοῦ κανόνος [καν. Α΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21)]. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 38 Κ.ΚΡ. ὁ εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἰσοβίου ἀργίας τελεσιδίκως καταδικασθεὶς Ἐπίσκοπος ἀποβάλλεται τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ.

1. ΙΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 20-21), καν. Β΄, ΙΖ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125-126, 128), ΚΓ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 269), Ο΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228) « *Διάκονος ἐν χείλεσι μιανθείς, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 228) « *...ἤγουν ἐπὶ καιρὸν ἀφορισθῆναι καὶ κωλυθῆναι τῆς τοῦ διακονεῖν ἐνεργείας, μετέχειν δὲ μόνων τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων* », Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 229) « *...κωλύεσθαι τῆς λειτουργίας, μὴ μέντοι γε καὶ τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεταλήψεως ἀπείργεσθαι* ».

2. Acta, τ. Α΄, σελ. 462 « *...μὴ ἐξεῖναι ὅλως τῷ ἐπισχεθέντι τῆς αὐτοῦ ἱερωσύνης παρὰ ἀρχιερέως πράττειν οὐδετιοῦν ἔργον ἱεροπραξίας* », σελ. 485 « *ἐπέσχε τῆς διακονίας, μέχρις ἂν ἐξετασθῇ τὰ τῆς ὑποθέσεως* », σελ. 489 « *εἶναι μέντοι ἀργόν, ἕως ἂν ἐνταῦθα παραγένηται* ». Ἐν δὲ τῇ συγχρόνῳ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ συνηθέστατα ἀναφέρεται εἰς τὸ διατακτικὸν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως « « *...εἰς ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας* ».

3. Νοητόν, ὅτι ὁ εἰς ἀργίαν καταδικασθείς, τυγχάνων πάντοτε ἀξιωματικὸς τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν παράβασιν τῶν περὶ ἀντιποιήσεως Ἀρχῆς ἢ παρανόμως φέρειν δημοσίως τὴν στολὴν τοῦ Κληρικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ποινικῶν διατάξεων (Ἄρθρα 57 Κ.Ν.Ε.Ε., 172 § 2, 176 Π.Κ., ἴδε καὶ Α.Π. 214/1934, Θ. ΜΕ. 640, καὶ αὐτόθι ἀγόρευσιν Εἰσαγγελέως Α.Π. Γ. Χοϊδᾶ).

τικῶς ἀλλὰ πάντοτε παθητικῶς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, μεταλαμβάνων τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1].

δ. Μετακινεῖται ἐπιτρεπτῶς καὶ πρὸς καιρὸν πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν τῆς ἡμεδαπῆς ἢ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐφωδιασμένος πρὸς τοῦτο διὰ κανονικῆς ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ συστατικοῦ γράμματος ταύτης ἔνθα ρητῶς δηλοῦται ὅτι τυγχάνει ὑπὸ καθεστὼς ποινῆς ἀργίας, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐνδεχομένου τῆς τελέσεως ὑπ᾿ αὐτοῦ αὐτόθι παντὸς ἱερατικοῦ ἢ τοῦ διορισμοῦ τούτου ἐν διοικητικῇ θέσει, ὅπερ πραγματούμενον συνιστᾷ διάπραξιν ἰδίου κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου βαρείας κυρώσεις κατά τε τούτου καὶ τῆς αὐτόθι Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[2].

ε. Ἀποτολμῶν τέλεσιν παντὸς ἱερατικοῦ, ὡς μυστηρίου τινὸς ἢ οἱασδήποτε ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως, σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης παρεχομένην ἐξουσίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάσης διοικητικοῦ ἁπλῶς χαρακτῆρος ἐνεργείας, ὡς καταφρονήσας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ ἢ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Δικαστηρίου, διαπράττει ἴδιον κανονικὸν ἀδίκημα, συνεπαγόμενον τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν αὐτῷ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

Ἑτέρωθεν, ὅμως, εἰ καὶ ἡ μετὰ τοῦ ἀργοῦ καταστάντος κοινωνία ἴδιον ἀποτελεῖ κανονικὸν ἀδίκημα[4], διότι οὗτος οὐδ᾿ ἐπὶ στιγμὴν παύει θεωρούμενος ἀξιωματικὸς τῆς Ἐκκλησίας, πᾶσαι αἱ

1. Καν. Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 228) «*Ἐπισχεθῆναι τῆς λειτουργίας καὶ κωλυθῆναι τῆς τοῦ διακονεῖν ἐνεργείας, μετέχειν δὲ μόνον τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων*», Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 229) «*Κωλύεσθαι τῆς λειτουργίας, μὴ μέντοι γε καὶ τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεταλήψεως ἀπείργεσθαι*», Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 230) «*Τῆς λειτουργίας εἱρχθέντες, τῶν ἁγιασμάτων μετεχέτωσαν*».

2. ΙΓ', ΛΒ', ΛΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 17, 42, 43-44), καν. Ϛ', Ζ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΓ', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 250, 269-270), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343) «*Καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ ὁ παραλόγως αὐτὸν προσδεξάμενος*».

3. ΙΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 17), καν. ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379) «*...ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ᾿ ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ*», Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124-125), ἴδε καὶ Acta, τ. Β', 51, Κ.Δ.Π.Θ.Ι., σελ. 35, 39, 46.

4. ΙΒ', ΛΒ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 16, 42), καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343).

ὑπὸ τούτου τελεσθεῖσαι ἱερατικαὶ καὶ κανονικαὶ πράξεις, θεωροῦνται κανονικῶς καὶ νομικῶς ἔγκυροι.

§ 61. Ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας, καθ᾿ οἱονδήποτε ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον τρόπον ἐπιβληθεῖσα, *αἴρεται:*

α. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὁρισθέντος χρόνου διαρκείας αὐτῆς[1] ἢ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅρου ἐπιβολῆς ταύτης[2], ὁπότε ὁ καταδικασθεὶς ἀναλαμβάνει ***αὐτοδικαίως*** (ipso iure) τὰ ἱερατικὰ καθήκοντα αὐτοῦ[3].

β. Κατὰ πᾶν στάδιον ἐκτίσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, κρίσει καὶ νομίμῳ ἀποφάσει τοῦ καταγνώσαντος καὶ ἐπιβαλόντος αὐτὴν ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου[4].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐφ᾿ ὅσον ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας κατεγνώσθη διὰ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἢ τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου δύναται νὰ ἀφεθῇ ἢ μειωθῇ δι᾿ ἀπονομῆς Χάριτος[5].

Γ'. Αἱ στερήσεις περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμήν.

§ 62. Ἡ προσπάθεια πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐντὸς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγουμένης τάξεως τῶν Κληρικῶν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν αὐτῇ αἰώνων, συμπεριελάμβανε καὶ ἠπιώτερα μέτρα ποινικοῦ κολασμοῦ, ἐκδηλούμενα ἐν τῇ προβλέψει καί

1. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), καν. ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 158) «*Ἀφωρισμένον (ἀκοινώνητον εἶναι) ἕως ἂν καταδέξηται*», Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266) «*Ἔδοξεν ἀκοινώνητον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστὰς κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθῃ ἐκκλησίαν*».

2. Τοῦτο συνηθέστατα κρατεῖ, ὁσάκις ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἐπεβλήθη ***προσωρινῶς***, ὡς λ.χ. κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 102 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», ἐφ᾿ ὅσον τυχὸν ἐκδοθῇ ***ἀπαλλακτικὸν βούλευμα*** διὰ τὸν κατηγορηθέντα Κληρικόν.

3. Κατὰ τὸ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) ὁ ἐπὶ ***ἐνιαυτὸν ἀργήσας***, ὡς μαλακίας πάθει ἁλοὺς Κληρικός, σωφρονισθεὶς τυχὸν «*πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανιέτω*». Ἴδε καὶ Acta, τ. Α', 461, 462, 515, τ. Β', 532.

4. Καν. Ε' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 31), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407-408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549-550).

5. Ἄρθρα 155 (ὡς ἀντικ. δι᾿ ἄρθρ. 19 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 71 Κ.ΚΡ., ἐφ᾿ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 178.

τινων ἀκόμη ποινῶν, ὡς ἦσαν αἱ στερήσεις περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμήν[1].

Εἰδικώτερον οὕτω:

I. Πρώτη μορφὴ τοῦ εἴδους τῶν ποινῶν τούτων ἦτο ὁ ὑποβιβασμὸς περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμήν.

Ὑποβιβασμὸς ὠνομάζετο ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς μεθίστατο κατὰ τὴν τιμὴν εἰς ὑποδεέστερον ἐκείνου ὃν ἔφερεν ἱερατικὸν βαθμόν.

Ἡ τοιαύτη ποινὴ οὐδέποτε ἐχαρακτηρίσθη ὡς ***κυρία***. Ἀλλά, ὁσάκις, εἰς σπανίας καὶ μᾶλλον περιστατικῆς μορφῆς περιπτώσεις, ἐγένετο μνεία περὶ ταύτης ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἔσχε πάντοτε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπακολούθου ἐπιβληθείσης ***κυρίας*** ποινῆς, συνηθέστατα τῆς ἀργίας ἢ τῆς καθαιρέσεως.

α. Προκειμένου μὲν περὶ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου, τοῦτο συνάγεται σαφῶς ἐκ τῶν μοναδικῶν περὶ αὐτῆς προβλεπουσῶν διατάξεων τοῦ καν. Ι′ τῆς ἐν ***Νεοκαισαρείᾳ*** Συνόδου[2], καὶ τοῦ ποινικοῦ συστήματος τοῦ Κανονικοῦ ***Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ***[3].

β. Προκειμένου δὲ περὶ Ἐπισκόπου:

αα. Ἐκ τοῦ κανόνος ΙΗ′ τῆς ἐν ***Ἀγκύρᾳ*** Συνόδου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ εἰς Ἐπίσκοπον κατασταθείς, ὅστις μὴ γενόμενος δεκτὸς ἐν τῇ κληρωθείσῃ αὐτῷ ἐπαρχίᾳ ἐπεδίωκε διὰ μέσων ἀνεπιτρέπτων

---

1. Οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ Δύσει ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, πρὸς ταῖς ἄλλαις ποιναῖς, ἠπειλοῦντο κατ' Ἐπισκόπων καὶ αἱ τοιαῦται τῆς στερήσεως τῆς πρὸς ἑτέρους Ἐπισκόπους ἐπικοινωνίας (excommunicatio fraterna) ὡς καὶ ἡ τῆς μεταθέσεως πρὸς ἑτέραν, ἄσημον ὅλως, ἐπαρχίαν (translatio, translocatio), ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 129 ἑπ.

2. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν καν. Θ′, Ι′ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87) διάκονος, εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ***προημαρτηκὼς σώματι***, ἐκολάζετο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἰσοβίου ἀργίας, ἐπιτρεπτῶς ἀσκῶν τὰ τοῦ ὑποδιακόνου [βλ. Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 88) «*παυθήσεται... ὑπηρέτης δὲ μόνον ἔσται τῆς Ἐκκλησίας*»]. Οὗτος, ὅμως, ἀπὸ τοῦ καν. Θ′ Α′ Νικαίας (Σ.Β. 137), ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς προημαρτηκὼς σώματι προαχθεὶς τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως (ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 137) «*Καθαιρεθήσονται γάρ*»].

3. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Νηστευτήν, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) ὁ καθ' ὑποτροπὴν ***μαλακίας πάθει ἁλοὺς*** Κληρικὸς τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, — ***τῆς ἱερωσύνης παυσάμενος*** —, ἐπιτρεπτῶς ἀσκῶν τὰ καθήκοντα τοῦ ἀναγνώστου — ***εἰς ἀναγνωστῶν τάξιν ἐρχέσθω***.

τὴν τοποθέτησιν αὐτοῦ ἀλλαχοῦ, ἐκολάζετο διὰ τῆς ποινῆς τῆς *ἰσοβίου ἀργίας*, κατ' οἰκονομίαν ἔχων τὸ δικαίωμα «*ἐὰν μέντοι βούλοιτο, εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦν πρότερον πρεσβύτερος, καὶ μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτὸν τὴν τιμήν*»[1].

Ἐκ τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τῆς διατάξεως ταύτης δὲν ἐπρόκειτο περὶ ποινῆς *ὑποβιβασμοῦ* κατὰ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ περὶ παραχωρήσεως ἰδιαιτέρου τιμητικοῦ δικαιώματος συμπαρεδρεύσεως μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀείποτε ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ Ἐπισκόπου «*διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον τόπον τοῦ πρεσβυτερίου μείζονα*», ἐπαγομένου ὡς ἐπακολούθου τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς τῆς ἰσοβίου ἀργίας[2].

ββ. Ἐκ τοῦ κανόνος Κ′ τῆς ἐν ***Τρούλλῳ*** Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκολάζετο διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως Ἐπίσκοπος, ἀποτολμήσας παρ' ἐνορίαν διδασκαλίαν δημοσίᾳ, ἐπιτασσόμενος περαιτέρω *τὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργεῖν*.

Ἐκ τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τῆς διατάξεως ταύτης δὲν ἐπρόκειτο περὶ ὑποβιβασμοῦ τοῦ καθαιρουμένου Ἐπισκόπου εἰς τάξιν πρεσβυτέρου[3], ἀλλὰ περὶ ἐπακολούθου τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, διὰ τοῦ ὁποίου ὡρίζετο ἡ ἐφεξῆς τοῦ καταδικασθέντος θέσις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ, ἤτοι, — ἀντὶ τῆς συνή-

---

1. Καν. ΙΗ′ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 59) «*Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, μὴ εἴπῃς τοὺς μὴ δεχθέντας ἐπισκόπους καθῆσθαι εἰς τοὺς τόπους τῶν πρεσβυτέρων διὰ ὑπόπτωσιν τῆς τιμῆς τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον τόπον τοῦ πρεσβυτερίου μείζονα· τὸ γὰρ καθῆσθαι τοῦτον μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, ὅτε καὶ ἑτέρα ἐπισκόπων καθέδρα ἐστίν, ὕβρις ἐστὶ τῆς ἀρχιερωσύνης*».

2. Ἡ διάταξις αὕτη, ὅμως, τοῦ καν. ΙΗ′ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58) ἀπώλεσεν εὐθὺς βραδύτερον τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, ἀφ' ἧς ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐρρύθμισε τὸ ἴδιον θέμα διὰ τῆς διατάξεως τοῦ καν. ΙΗ′ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 159), δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος ὑποχρεοῦται «*κατὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν λειτουργίαν παραμένειν*» ἕως ὅτου ἡ ἐκλέξασα αὐτὸν Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων ὁρίσῃ τὴν ἐφεξῆς θέσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

3. Καν. Κ′ Τρούλλου (Σ.Β. 349), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 350-351) «*Ὁ κανὼν σαφής ἐστι... Ἐνταῦθα δέ, ἁμάρτημα μὲν ὁ ἐπίσκοπος κωλύον αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης οὐχ ἥμαρτε· φιλοδοξία δὲ ἦν καὶ δόξης ἔρως, ὃ ἥμαρτεν· ἵνα γοῦν ἀντίῤῥοπον τὴν τιμωρίαν ἔξῃ τῷ πταίσματι αὐτοῦ, καὶ ταπεινωθῇ,* ***παύεται μὲν τῆς ἐπισκοπικῆς τιμῆς, κατατάττεται δὲ εἰς πρεσβυτέρου τιμήν· τὸ γὰρ καθαιρεῖσθαι τοῦτον καὶ γίνεσθαι ἱερέα, οὐ δέδοκται τοῖς πατράσιν·*** *τὴν δὲ ἐνέργειαν ἐκλαβοῦ καὶ εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἐνέργειαν, καὶ εἰς τὴν ἱεροπραξίαν· οἱ γὰρ ἱερεῖς τὸ παλαιὸν καὶ τὸ διδάσκειν ἐπάναγκες εἶχον*». Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 45-49.

θως καθοριζομένης πάντοτε καὶ διὰ πάντα καθαιρεθέντα ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τάξιν Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ—, ἐν τῇ τιμητικῇ τοιαύτῃ τοῦ πρεσβυτέρου, ὅστις ἐθεωρεῖτο τοὺς αἰῶνας ἐκείνους sacerdo secundis ordinis[1].

γγ. Ἐκ τοῦ κανόνος ΚΘ' τῆς ἐν ***Χαλκηδόνι*** Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεκλείσθη παντελῶς ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τοῦ ὑποβιβασμοῦ Ἐπισκόπου εἰς τάξιν πρεσβυτέρου, τῆς πρὸς τοῦτο ἐνεργείας χαρακτηρισθείσης ὡς πράξεως *ἱεροσυλίας*[2].

Ἡ ποινὴ τοῦ ὑποβιβασμοῦ περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμὴν ἢ τὴν κανονικὴν τάξιν, οὔτε ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατορίας υἱοθετήθη.

Κατὰ δὲ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ Ἐπισκόπων, ἀγνοεῖται παντελῶς[3].

ΙΙ. Δευτέρα μορφὴ τοῦ εἴδους τῶν ποινῶν τούτων ἦτο ἡ στέρησις τῆς κατὰ τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἀρχαιότητος.

Στέρησις τῆς κατὰ τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἀρχαιότητος ὠνομάζετο ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς μεθίστατο εἰς τὸν ἔσχατον

1. Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ καν. Κ' Τρούλλου (Σ.Β. 349) οὐδέποτε ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὸ περίεργον τῆς διατυπώσεως αὐτῆς. Ἡ Ἐκκλησία τὸ ἴδιον θέμα ἀντιμετώπισεν ἀείποτε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ ΛΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 47) καὶ τῶν καν. Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169-170), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203-204), ΙΓ' καὶ ΚΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150-151, 164-165), ὧν τὸ κῦρος ἐπέβαλεν αὐτὴ αὕτη ἡ ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [καν. Β' (Σ.Β. 308-310)], κολάζουσα τὸν παρ' ἐνορίαν διδάσκοντα Ἐπίσκοπον διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

2. Καν. ΚΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 286).

3. Ἄρθρ. 10, 11, 17, 23 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρου 1 ἀν. ν. 1230/1938), 24, 30 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, ἔνθα μεταξὺ τῶν κατ' Ἐπισκόπων ἀπειλουμένων καὶ ὑπὸ τῶν διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Συνοδικῶν Δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων ποινῶν δὲν προβλέπεται ἡ τοιαύτη τοῦ ***ὑποβιβασμοῦ*** (οὕτω καὶ ἄρθρ. 65 Κ.ΚΡ., 11 Κ.ΚΥ.). Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἐν Ἑλλάδι Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, τοὺς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2/1935 ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου καταδικασθέντας ***κακῶς*** εἰς ***ὑποβιβασμὸν*** ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου Παλαιοημερολογίτας Ἐπισκόπους Μεγαρίδος Χριστοφόρον Χατζῆν καὶ Διαυλείας Πολύκαρπον Λιώσην, ἐπανελθόντας ἐκ τοῦ Παλαιοημερολογιτισμοῦ ἔτει 1953, ἐδέξατο ὡς Ἐπισκόπους καὶ δὴ ***ἄνευ νέας χειροτονίας***, ὀνομάσασα τούτους τιτουλαρίους Ἐπισκόπους Καρυουπόλεως τὸν πρῶτον, προαχθέντα τῷ 1956 εἰς Μητροπολίτην Δρυϊνουπόλεως, καὶ Σταυρουπόλεως τὸν δεύτερον, προαχθέντα τῷ 1958 εἰς Μητροπολίτην Σισανίου καὶ Σιατίστης (βλ. Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΑ', 176, 1956, τ. ΙΓ', 144, 1958).

τόπον τοῦ οἰκείου ὃν ἔφερε βαθμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ.

Ἡ τοιαύτη ποινὴ ἐχαρακτηρίζετο ὡς ***κυρία***. Ἠπειλεῖτο δὲ κατὰ τῶν καταφρονούντων τῆς ὑψίστης περὶ ταπεινοφροσύνης θείας ἐντολῆς, ἐπιτασσούσης:

Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται[1].

«Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε· ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν»[2]—βάσει δὲ τῆς ὁποίας ἔρρωται ἀπ' αἰώνων καὶ ὁ θεσμὸς τῆς τάξεως τῶν πρεσβείων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ[3]—, διότι ἐκ τοῦ πάθους τῆς ἀλαζονείας ἐλαυνόμενοι ἀπεπειρῶντο παρανόμως τὴν οἰκειοποίησιν μείζονος τῆς ἐν τῷ ἱερατικῷ ὃν ἔφερον βαθμῷ ἀξίας, ὡς φερ' εἰπεῖν οἱ ἐν μέσῳ πρεσβυτέρων ἀποπειρώμενοι καθῆσθαι διάκονοι[4], ἤ, ἀκόμη χειρότερον, οἱ ἐγκαυχώμενοι ὅτι διὰ δόσεως χρυσίου ἐτάχθησαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὀνειδίζοντες τοὺς δι' ἀρετὴν βίου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας[5].

Ἡ τοιαύτη ποινή, ὡς τοῦ εἰς ἀνάσχεσιν τοῦ ὁποίου προέβλεπε κακοῦ μείζονος γενομένου[6], δὲν ἐθεωρήθη πρὸς κατάπαυσιν τού-

1. Μάρκ. Θ', 35-36, Ι', 43-45, Λουκᾶ, Θ', 48, ΙΔ', 11-12, Ματθ. ΙΗ', 4-5, ΚΓ', 11-13.

2. Α' Πέτρου, Ε', 5.

3. Βλ. λ.χ. ἄρθρ. 4 Κ.Ν.Ε.Ε. (ὡς ἀντικ. διὰ τῶν ἄρθρων 5 τοῦ Β. Δ/τος τῆς 16/17-12-1959 καὶ 138 ν. 4149/1961) περὶ τρόπου συγκροτήσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὡς Προέδρου καὶ ἐκ Μητροπολιτῶν, καλουμένων ***κατὰ τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης*** (οὕτω καὶ ἄρθρ. 1, 3 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.), ἄρθρα 13 καὶ 14 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρων 5 καὶ 6 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, περὶ τρόπου συγκροτήσεως τῶν μελῶν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος λειτουργούντων Συνοδικῶν Δικαστηρίων. Εὐρύτερον περὶ τοῦ θέματος βλ. R. Devreesse, Introduction à l'étude des manuscripts grecs, σελ. 215 ἑπ., 1954.

4. Καν. Ζ' Τρούλλου (Σ.Β. 320).

5. Καν. Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572-573).

6. Ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 50-51 ἐξηγῶν τοὺς λόγους ἐπιβολῆς τῆς τοιαύτης ποινῆς χαρακτηριστικῶς διδάσκει: *«Ἀλλ' ἡ αἰτία, δι' ἣν συνήθως ἡ ποινὴ αὕτη ἐπεβάλλετο, ἦν ἡ φιλαυτία καὶ δοξοκοπία, ἐξ ἧς καταλαμβανόμενοι οἱ κληρικοὶ ἐπεδίωκον τὴν ἑαυτῶν ἀνύψωσιν, ἐπιλήσμονες γινόμενοι τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν*

του ἐπαρκής. Δι᾽ ὃ καὶ κατηργήθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, εἰς ὁμοίας ὡς αἱ ἀνωτέρω περιπτώσεις καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης κατὰ τοῦ δράστου τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

Ὡς ἐκ τούτου, δὲν προβλέπεται αὕτη εἰς τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον[2].

§ 63. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ποινῶν τούτων δύναται νὰ περιληφθῶσιν, ἐπίσης:

I. Ἡ ποινὴ τῆς *διηνεκοῦς ἀνικανότητος τῆς εἰς ἀνώτερον ἱερατικὸν βαθμὸν προαγωγῆς.*

α. Ἡ τοιαύτη ποινή, ἀφ᾽ ἑαυτῆς δηλοῦσα τὸν ὁποῖον ἐδίωκε σκοπόν, ἀνάγει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἐν τῇ Δύσει ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν.

Ἠπειλεῖτο κατ᾽ ἀδικοπραγοῦντος Ἐπισκόπου, ὅστις πρὸς ταῖς ἄλλαις ποιναῖς, ἐκωλύετο πρὸς ἀνάρρησιν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μητροπολίτου[3].

Ἐπίσης, ἠπειλεῖτο κατὰ πρεσβυτέρου ἐγγάμου καὶ τεκνοποιοῦντος, ὅστις ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐκωλύετο πρὸς προαγωγὴν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου. Καὶ κατὰ διακόνου συνομιλοῦντος σαρκι-

---

ἀνάγκη νὰ ὦσι μετριόφρονες καὶ νὰ φεύγωσι τὴν αὐταρέσκειαν, τὴν ἄλογον ταύτην καὶ ἐμπαθῆ φιλαυτίαν, δι᾽ ἧς οὐδένα ἄλλον γινώσκουσι πλὴν τῆς ἰδίας ὀρέξεως καὶ θελήσεως νόμον καὶ νὰ μὴ ἐκτραχηλίζωνται εἰς τὸ πάθος τῆς ὑπεροψίας, μηδὲ νὰ κομπάζωσι καὶ νὰ μεγαλορρημονῶσιν ἐφ᾽ οἷς τυχὸν κέκτηνται φυσικοῖς ἢ ἐπικτήτοις προτερήμασι κατὰ τῶν κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν στερουμένων τούτων, μηδὲ νὰ ἐπισκοτίζωνται ὑπὸ τοῦ τύφου τῆς ἀλαζονείας, τῆς διηνεκοῦς ταύτης καυχήσεως ἐπὶ πλεονεκτήμασι ψευδέσι καὶ ἀνυπάρκτοις. Τὸ πάθος δὲ τοῦτο τῆς ἀλαζονείας, μάλιστα ῥιζοῦται καὶ τρέφεται ἔνθα ὁ λόγος κατ᾽ ἀρετὴν δὲν ἡγεμονεύει καὶ ὡς ἕλκος δυσῶδες ἐμφύεται τοῖς μικρὸν ἔχουσι τὸν νοῦν καὶ εὐτελὲς τὸ φρόνημα καὶ συνηθέστατα καταντᾷ ἐπαχθέστατον καὶ δυσφόρητον, ὅταν τύχῃ νὰ ἐμφωλεύῃ ψυχαρίοις καὶ ἀνδραρίοις, ***ἀρχήν τινα οἱανδήποτε καὶ ἐξουσίαν λαβοῦσί τε καὶ διαχειριζομένοις*** », ὅ,τι τουτέστι κατ᾽ ἐξακολούθησιν ἀπ᾽ αἰώνων ἕως σήμερον, ***ἰδίᾳ σήμερον***, ἀνυποφόρως λαμβάνει χώραν καί, ἀθεράπευτον παραμένον, μετ᾽ ἀηδίας ἀντικρύζεται.

1. Κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΙΗ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 154 - 155) διὰ τὴν πρώτην τῶν ἐν τῷ κειμένῳ περιπτώσεων, Ε΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), κολάζοντος τὴν ***σιμωνίαν*** διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, διὰ τὴν δευτέραν ἐκ τούτων.

2. Ἄρθρ. 10, 11, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 23, 24, 30 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59, 65 Κ.ΚΡ., 11, 33 Κ.ΚΥ.

3. Βλ. S. Augustini, Ep. 209 ad Coelest. Pontif., c. 8 (M.P.L. τ. 33 c. 955).

κῶς τῇ ἰδίᾳ συνεύνῳ, ὅστις ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐκωλύετο πρὸς προαγωγὴν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου[1].

β. Ἐν τῇ καθ᾽ ἡμᾶς Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ποινὴ κατὰ ἀνωτέρων Κληρικῶν δὲν εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

Μόνον, ὑπὸ τοῦ ***Μ. Βασιλείου*** ἠπειλεῖτο ἀναγνώστης, πρὸ τοῦ γάμου σαρκικῶς συναφθεὶς τῇ ἰδίᾳ μνηστῇ, διὰ τοῦ διηνεκοῦς κωλύματος πρὸς προαγωγὴν εἰς τὴν ἱερωσύνην[2].

Ὡς ἐκ τούτου, δὲν προβλέπεται νομοθετικῶς εἰς τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον[3]. Ἔχει, ὅμως, παρὰ ταῦτα υἱοθετηθῆ ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου[4].

II. Αἱ κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον προβλεπόμεναι ποιναί, ἤτοι:

α. ***Ἡ στέρησις τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.***

Ἡ τοιαύτη ποινή, ἀπειλεῖται κατ᾽ ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων, ὡς ***παρεπομένη*** δὲ καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται πρὸς τῇ ποινῇ τῆς ἀργίας ἑνὸς μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐν χαρακτηρισμῷ *παύσεως ἢ μεταθέσεως* ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως, ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[5].

β. ***Ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ θρόνου.***

Ἡ τοιαύτη ποινή, προβλεπομένη κατ᾽ Ἐπισκόπων ἐν ἐνεργείᾳ, ἤτοι ἀσκούντων διοίκησιν, ἄγνωστος ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ κανο-

---

1. Καν. Α΄, Γ΄ Τολήτου (Hardouin, τ. I, 990). Ἀλλὰ καὶ ὁ καν. Δ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 302) ἐπέτασσεν: « *Ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβύτερος, καὶ διάκονος, καὶ πάντες οἱ τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντες τῆς σωφροσύνης φύλακες, γυναικῶν ἀπέχωνται* ».

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΘ΄ (Σ.Δ. 225) « *...ἐνιαυτὸν ἀργήσας, εἰς τὸ ἀναγινώσκειν δεχθήσεται, μένων ἀπρόκοπος* ». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 226) « *Εἰς μείζονα γὰρ προκοπὴν οὐκ ἀναβιβασθήσεται, τουτέστιν οὔτε διάκονος γενήσεται, οὔτε ἱερεύς, πολὺ δὲ πλέον ἐπίσκοπος* », Acta, τ. Α΄, 485. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 109.

3. Ἄρθρ. 10, 11, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 23, 24, 30 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ».

4. Ἄρθρ. 11 § γ΄, 33 § ε΄ Κ.ΚΥ.

5. Ἄρθρ. 10 § ε΄ (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 2 ἐδ. 2 ν. 898/1943), 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 ἐδ. 1 § δ΄ Κ.ΚΡ., 11 § β΄, 33 § δ΄ Κ.ΚΥ., ἴδε καὶ ἄρθρ. 57 §§ α΄, γ΄ ἀν. ν. 2200/1940 « ***περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων*** ».

νικοῦ νομοθέτου[1], ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ ἀπὸ χρόνων ἀπωτάτων ἀπαντῶσα ἐν τῷ ὅρῳ τῆς *παύσεως*[2], εἶναι δημιούργημα τοῦ συγχρόνου πολιτειακοῦ νομοθέτου[3]. Εἰδικώτερον:

1. Δύναται μετὰ βασιμότητος νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ τοιαύτη ποινὴ τὸ πρῶτον υἱοθετεῖται ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀποκαταστησάσης τὸν ὑπὸ τῶν ἐν Παμφυλίᾳ καθαιρεθέντα διὰ λόγον παραιτήσεως ἀπὸ τῆς ἰδίας Ἐπισκοπῆς Μητροπολίτην Παμφυλίας Εὐστάθιον [βλ. Ἐπιστ. τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Σ.Β. 206 - 208) « ...*ἔχειν αὐτὸν τό τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν κοινωνίαν... πλὴν μὴ χειροτονεῖν αὐτόν, μήτε τὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας· ἀλλ' ἢ ἄρα συμπαραλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτρεπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ, καὶ συνεπισκόπου, κατὰ διάθεσιν, καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ* »]· σχετικῶς βλ. καὶ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως τῶν Ἐπισκόπων ἐκ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ αὐτῶν Θρόνου, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου, τ. Α', σελ. 259 ἐπ., 1926, Ἰδίου, Καὶ πάλιν ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως, ἐν ΘΕ. τ. Δ', σελ. 351 ἐπ., 1926 (εἰς ἐπιτυχῆ ἀντίκρουσιν τοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Μελετίου, Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως τῶν Ἐπιοκόπων ἐκ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Θρόνου, ἐν ΘΕ. τ. Δ', σελ. 183 ἐπ., 1926), ὡσαύτως καὶ Ἰωάννου Εὐταξίου, Γνωμοδότησιν, ἐν Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 274 ἐπ.

2. Βλ. σχετικῶς Emil Herman, Absetzung und Abdankung der Patriarchen von Konstantinopel (381 - 1453), ἐν τόμῳ « L'Église et les Églises, 1054 - 1954 », σελ. 283 ἐπ., 1954. Γνωστὴ δ' ἐκ τῆς ἱστορίας ἡ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἁλώσεως δημιουργία τῆς ποινῆς τῆς ***παύσεως*** καὶ ***ἐξορίας*** κατὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, εἰς ἣν καθυπεβλήθησαν οἱ Οἰκ. Πατριάρχαι Μητροφάνης Γ', Νεόφυτος Β', Κύριλλος Α' ὁ Λούκαρις, Κλήμης, Ἱερεμίας Γ', Παΐσιος Β', Σεραφεὶμ Α', Κύριλλος Ε', Ἰωαννίκιος Γ', Σαμουὴλ Α', Μελέτιος Β', Προκόπιος Α', Νεόφυτος Ζ', Γρηγόριος Ε' (βλ. Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Σάρδεων, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Πίνακας ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως καὶ ἑξῆς, τ. Α', σελ. 41 - 155, τ. Β', σελ. 127 ἐπ.), ὡς καὶ ἡ ἐν τοῖς Γενικοῖς Κανονισμοῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔτους 1860 (βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 183 ἐπ., Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσάνθου, Οἱ Γενικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀνάτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Συνεδρία τῆς 25ης Μαΐου 1946, σελ. 20, 1946) περιλαμβανομένη ποινὴ τῆς ***παύσεως*** τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀποφασιζομένη μετὰ λῆψιν ἀποφάσεως τῶν δύο τρίτων ἑκατέρου τῶν δύο σωμάτων, ἤτοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, διὰ συντάξεως κοινοῦ ἐγγράφου, ἀποκαλουμένου ***μασμπατᾶ*** καὶ ἀπευθυνομένου πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Διὰ τοιαύτης ἀποφάσεως, ***μασμπατᾶ***, παρανόμως ληφθείσης ***ἐπαύθη*** τοῦ θρόνου τὴν Μ. Παρασκευὴν τοῦ ἔτους 1901 ὁ ἐν μακαριστοῖς μέγας ἐν Πατριάρχαις Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Βαλιάδης (βλ. εἰδικώτερον: Τὰ κατὰ τὴν παῦσιν τοῦ ἐν μακαριστοῖς Ἐθνάρχου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Βαλιάδου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', σελ. 89 ἐπ., 1954, τ. ΙϚ', σελ. 65 ἐπ., 1961).

3. Ἄρθρ. 23 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 1 ἀν.ν. 1230/1938), 30 ν. 5383/1942 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 38, 66 § γ' Κ.ΚΡ., 11 § β' Κ.ΚΥ. « *Παῦσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως* ».

αα. ***Ἀπειλεῖται*** ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος βαρείας μορφῆς, ἱσταμένη μεταξὺ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, ἐλάσσων τῆς πρώτης θεωρουμένη καὶ μείζων τῆς δευτέρας οὖσα.

ββ. ***Συνεπάγεται*** τῷ καταδικαζομένῳ τὴν ἀπώλειαν τῆς κληρωθείσης αὐτῷ ἐπαρχίας, τὴν στέρησιν πάσης φύσεως διοικητικῆς ἐπισκοπικῆς δικαιοδοσίας, τὴν ἐφεξῆς διαβίωσιν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι μεταξὺ τῶν σχολαζόντων Ἐπισκόπων ἐν δικαιώματι τοῦ φέρειν τὸν τίτλον τοῦ πρῴην Ἐπισκόπου τῆς ἐξ ἧς ἐξέπεσεν οὗτος ἐπαρχίας, ὡς καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης δυνατότητος πρὸς τέλεσιν οἱουδήποτε ἱερατικοῦ ἄνευ τῆς προηγουμένης συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ διαβιοῖ ὁ καταδικασθείς.

γγ. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται*** δι' ἀποφάσεως τοῦ κατὰ τὸν νόμον ἁρμοδίου Συνοδικοῦ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου.

Δ'. Η χρηματικὴ ποινή.

§ 64. ***Χρηματικὴ ποινὴ*** καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ Κληρικὸς καταδικάζεται *εἰς καταβολὴν προστίμου* ἢ ὑπόκειται *εἰς στέρησιν τμήματος τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.*

Ἡ τοιαύτη ποινή, μᾶλλον ἄγνωστος ἐν χαρακτηρισμῷ κυρίας ἢ παρεπομένης τοιαύτης γενικῆς ἰσχύος μεταξὺ τῶν νομοθετικῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[1], ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τοιαύτας τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατορίας[2].

1. Περιστατικῆς ἰσχύος ἡ διάταξις τοῦ καν. Ϛ' Β' Νικαίας (Β.Β. 577 - 578) ἠπείλει τοῖς Μητροπολίταις, οἵτινες ἀπῄτουν παρὰ τῶν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας ὑποχρεωτικῶς προσερχομένων Ἐπισκόπων ἵππους ἢ ἕτερόν τι εἶδος ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐπιφερομένων, τὴν καταβολὴν τοῦ ***τετραπλοῦ*** διὰ λόγον ποινῆς. Περὶ τῶν κατὰ τὴν Δύσιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ κρατούντων βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 58 ἐπ.

2. Ν. ΞΖ', γ', ΡΚΓ', θ', κολάζουσαι τοὺς ἀδικαιολογήτως καὶ πέρα τοῦ νομίμου χρόνου καταλιμπάνοντας τὰς ἰδίας Ἐπαρχίας Ἐπισκόπους διὰ τῆς ποινῆς τῆς στερήσεως τῆς προσόδου αὐτῶν, διατιθεμένης ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἴδε καὶ Β.Γ. α.ις « ...*μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας ἐκκλησίας δαπάνας* ».

Ι. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἀπειλεῖται κατ' ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων, καταγιγνώσκεται δὲ καὶ ἐπιβάλλεται:

α. Ὡς ***κυρία*** μὲν τοιαύτη:

αα. Διὰ στερήσεως τοῦ μισθοῦ μέχρι τριῶν μηνῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐφ' ὅσον ἀπαγγέλλεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

ββ. Διὰ στερήσεως τοῦ μισθοῦ μέχρι δέκα πέντε μηνῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐφ' ὅσον ἀπαγγέλλεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

γγ. Διὰ προστίμου μέχρι 500 δραχμῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. διὰ τοὺς τυχὸν μὴ μισθοδοτουμένους ἢ τοὺς συνταξιούχους, ἐφ' ὅσον ἀπαγγέλλεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

δδ. Διὰ προστίμου μέχρι 2.500 δραχμῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. διὰ τοὺς τυχὸν μὴ μισθοδοτουμένους ἢ τοὺς συνταξιούχους, ἐφ' ὅσον ἀπαγγέλλεται δι' ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[1].

β. Ὡς ***παρεπομένη*** δὲ τοιαύτη:

Διὰ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων πρὸς τῇ ποινῇ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους[2].

ΙΙ. Ἐν ***Ἁγίῳ Ὄρει,*** ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἐν ἰδιότητι Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου, εἰ καὶ εἰς β' βαθμὸν δικαιοδοσίας ἐκδικάζουσα ὑπόθεσιν Μοναχοῦ, ἐπιβάλλει εἰς κατόχους Καλυβῶν ἢ Κελλίων ἐξαρτηματικοὺς Μοναχούς, ἀποδεικνυομένους ἐπιμόνως ἀδιορθώτους, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐπιβαλλομέναις πειθαρχικαῖς ποιναῖς, καὶ τὴν τοιαύτην τῆς ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας ἐκποιήσεως τῆς Καλύβης ἢ τοῦ Κελλίου τῶν καταδικαζομένων[3].

---

1. Ἄρθρ. 10 §§ β', γ' (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. α' ν. 898/1943), 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 ἐδ. 1 § β' Κ.ΚΡ., 33 § γ' Κ.ΚΥ.

2. Ἄρθρ. 10 § δ', 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 52 § β' Κ.Ν.Ε.Ε., 59 ἐδ. 1 § γ', 75 § 2 Κ.ΚΡ., 11 § α' Κ.ΚΥ.

3. Ἄρθρα 74, 139 ἐδ. 3 Κ.Χ.Α.Ο., εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω τόμ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 469, 510.

Β' ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν.

§ 65. Ἡ προσπάθεια πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐντὸς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγουμένης τάξεως τῶν Κληρικῶν συμπεριλαμβάνει ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ ποινικοῦ κολασμοῦ τὴν λῆψιν καί τινων ἀκόμη μέτρων, ἀνηκόντων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἠπιωτέρων καὶ ἀπειλουμένων καὶ κατὰ Μοναχῶν[1], ἅτινα ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς προβλέψεως τῶν κάτωθι ποινῶν.

Α'. Ἡ ἐπίπληξις.

§ 66. ***Ἐπίπληξις*** (μομφή, correptio, admonestatio, increpatio) καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ κολαζόμενος *ὑφίσταται δημοσίᾳ ἐπιτίμησιν*. Ἡ ἐπίπληξις, ὡς μέτρον ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀπαγγελλόμενον δημοσίᾳ:

α. ***Ἀποδίδεται:***

αα. Ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἐπιτιμίας τυγχάνειν ἢ ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι ἢ ἐπιτιμίῳ παραδίδοσθαι*[2].

ββ. Ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῶν Μοναστηριακῶν Τυπικῶν διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἐλέγχειν ἢ ἐπιτιμᾶν ἢ παραινεῖν*[3].

γγ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἐπίπληξις, μομφή, ἐπιτίμησις*[4].

---

1. « *Τῷ ὀνόματι τῶν Κληρικῶν καὶ οἱ Μοναχοὶ περιέχονται* » ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 485, 617, Γ. 386, Δ. 206 - 207), Πηδάλιον, σελ. 2⁴. Πρὸς διατήρησιν τῆς Μοναχικῆς πειθαρχίας προβλέπεται ἴδιον σύστημα ποινικοῦ κολασμοῦ, ἐφ' οὗ ἐκτενῶς διδάσκονται τὰ δέοντα ἐν τόμῳ Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », Μέρος Β', βιβλίον γ' « ***ἡ ὀργάνωσις τῆς Μοναχικῆς πειθαρχίας*** », σελ. 466 - 517. Ἐν προκειμένῳ γίνεται λόγος μόνον περὶ τῶν ποινῶν ἐκείνων, αἵτινες ἀπειλούμεναι κατὰ Κληρικῶν, συμπεριλαμβάνουσι καὶ τοὺς Μοναχούς.

2. Καν. Γ', ΚΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130, 164 - 165), ΙΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), ΙΣΤ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 622).

3. Acta, τ. Ε', 186, 311, 313, ἴδε καὶ H.U.A., σελ. 143, 145.

4. Ἄρθρ. 10 § α', 11 § α', 23 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 ἐδ. 1 § α', 61 ἐδ. 1 § α' Κ.ΚΡ., 33 § α', Κ.ΚΥ.

β. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

αα. Πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνηθέστατα διαπραττομένου περὶ τὴν κανονικὴν πειθαρχίαν.

ββ. Δι' ἀποφάσεως τοῦ κατὰ τὸν νόμον ἁρμοδίου Δικαστηρίου ('Επισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον)[1].

Β'. *Ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος.*

§ 67. ***Ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος*** (depositio ab officio) καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ καταδικαζόμενος στερεῖται τοῦ κανονικῶς ἀνήκοντος αὐτῷ ἀξιώματος (ὀφφικίου)[2].

Ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος, μὴ προβλεπομένη σαφῶς ἐκ διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὡς ποινή[3], ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τὰ Μοναστηριακὰ Τυπικά, ὅθεν καὶ μεταλαμπαδεύεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, ὡς μέτρον ποινικοῦ κολασμοῦ. Ὡς τοιοῦτο δέ:

α. ***Ἀποδίδεται:***

αα. Ὑπὸ τοῦ συντάκτου τῶν Μοναστηριακῶν Τυπικῶν διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἐκπίπτειν, ἐκβάλλεσθαι, ἀποβάλλεσθαι, ἐξίστασθαι, μεθίστασθαι, μετακινεῖσθαι, μετατίθεσθαι*[4].

ββ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως, ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ*

---

1. Ἄρθρ. 10 § α', 11 § α', 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 23, 24, 30 ν. 5393/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 59 ἐδ. 1 § α', 61 ἐδ. 1 § α' Κ.ΚΡ., 33 § α' Κ.ΚΥ., ἴδε καὶ τ. Δ' ***«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»***, σελ. 468[1].

2. Βλ. Ἰωάννου τοῦ Κίτρου, Ἀποκρίσεις πρὸς Κωνσταντῖνον, ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου, τὸν Καβάσιλαν (Σ.Ε. 409 ἐπ.), Κωδινοῦ τοῦ Κουροπαλάτου, Περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (Σ.Ε. 531), εἰδικώτερον βλ. τ. Β' ***«τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας»***.

3. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ καν. ΛΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 383) Κληρικός, ἀπειθαρχῶν πρὸς ἀπόφασιν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, *βουλομένου διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῆς ἐκκλησίας πρὸς μείζονας ἀναβιβάζειν τιμὰς τοῦτον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης δημιουργεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ Ἐπισκόπου ἐν τῷ δίδειν καὶ ἀφαιρεῖν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα· ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 383-386) εἰς μακρὰν ἐξήγησιν, ἐν πολλοῖς διάφορόν πως, προβαίνοντα ἐπὶ τοῦ θέματος.

4. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω τ. Δ' ***«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»***, σελ. 469[5].

διακονήματος, παῦσις ἢ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως[1].

β. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

αα. Πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνηθέστατα διαπραττομένου περὶ τὴν κανονικὴν ἢ τὴν μοναστηριακὴν[2] πειθαρχίαν.

ββ. Δι' ἀποφάσεως τοῦ κατὰ νόμον ἁρμοδίου Δικαστηρίου (Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον), ἐπιτρεπτῶς δυνάμενον νὰ ἐπιβληθῇ ἀθροιστικῶς καὶ μετ' ἄλλης κυρίας ποινῆς, ὡς τῆς ἀργίας ἢ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ[3].

γγ. Δι' ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ἐφ' ὅσον ἐπιβάλλεται ὡς ***παρεπομένη*** ποινὴ πρὸς τῇ τοιαύτῃ τῆς ἀργίας[4].

δδ. Δι' ἀποφάσεως τῆς οἰκείας Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς[5].

Γ'. *Ὁ σωματικὸς περιορισμός.*

§ 68. ***Σωματικὸς περιορισμός***, καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ὁποίας ὁ καταδικαζόμενος *καθείργνυται ἐφ' ὡρισμένον χρόνον ἐν χώρῳ περιωρισμένῳ, στερούμενος τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.*

Ὁ σωματικὸς περιορισμός, μὴ προβλεπόμενος ἐκ διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὡς ποινή[6], ὀφείλει τὴν γένεσιν αὐτοῦ εἰς ἀναλόγους τοιαύτας τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατο-

---

1. Ἄρθρ. 10 § ζ', 11 § ε', ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 59 ἐδ. 1 § ε' Κ.ΚΡ., 71 Κ.Χ.Α.Ο., 11 § β', 33 § δ' Κ.ΚΥ.

2. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω τ. Δ' ***«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»***, σελ. 376 ἐπ., 469, 507 ἐπ., 635, 637 ἐπ.

3. Ἄρθρ. 10, 11, 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 59 ἐδ. 1 § ε', 2 Κ.ΚΡ., 11 § β', 33 § δ' Κ ΚΥ.

4. Ἄρθρ. 11 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 3 ν. 898/1943) ν. 5383/1932, ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***.

5. Ἄρθρ. 71 Κ.Χ.Α.Ο.

6. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐπὶ τοιούτου θέματος, πρὸς μείζονα σωφρονισμὸν τῶν ἀνυποτάκτων ἀποδεικνυομένων Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας· βλ. καν. Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), Θ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 492) *«...ἀλλὰ καὶ περιορίζεσθαι»*, Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 97 ἐπ., ἱστοροῦντα τὰ κατὰ τὴν Δύσιν, καὶ ἑρμηνεύοντα τὰ περὶ *δεκανικῶν*, ἐν ὀρθῇ ὑποστηρίξει τῆς διδασκαλίας ὅτι μέχρι τοῦ Ϛ' αἰῶνος οὔτε ἐκκλησιαστικὰ δεσμωτήρια, οὔτε ἐκκλησιαστικὴ ποινὴ καθείρξεως κατὰ Κληρικῶν ὑπῆρχον.

ρίας καὶ τὰ Μοναστηριακὰ Τυπικά, ὅθεν καὶ μεταλαμπαδεύεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρακτικὴν ὡς μέτρον ποινικοῦ κολασμοῦ. Ὡς τοιοῦτο δέ:

α. ***Ἀποδίδεται:***

αα. Ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ συντάκτου Μοναστηριακῶν Τυπικῶν διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *ἐν μοναστηρίῳ ἐμβάλλεσθαι, ἐν μοναστηρίῳ παραδίδοσθαι, ἐν κελλίῳ ἐγκλείεσθαι*[1].

ββ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *σωματικὸς περιορισμὸς* ἢ ἁπλῶς *περιορισμὸς* ἐν Ἱ. Μονῇ ἢ ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ ἐν ἐξαρτήματι τῆς Ἱ. Μονῆς ἢ κατ᾽ οἶκον[2].

β. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

αα. Πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνηθέστατα διαπραττομένου περὶ τὴν κανονικὴν ἢ τὴν μοναστηριακὴν[3] πειθαρχίαν.

ββ. Δι᾽ ἀποφάσεως τοῦ κατὰ τὸν νόμον ἁρμοδίου Δικαστηρίου (Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον), ἐπιτρεπτῶς δυνάμενον νὰ ἐπιβληθῇ ἀθροιστικῶς καὶ μετ᾽ ἄλλης κυρίας ποινῆς, ὡς τῆς ἀργίας ἢ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος[4].

γγ. Δι᾽ ἀποφάσεως τῆς οἰκείας Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς[5].

γ. ***Εἰς χρόνον διαρκείας καὶ τόπον ἐκτίσεως.***

αα. Ἐπὶ ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων μέχρις ἑβδομήκοντα πέντε ἡμερῶν κατ᾽ οἶκον ἢ μέχρις ἑνὸς ἔτους ἐν τῷ Σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ ἐν Ἱ. Μονῇ[6].

ββ. Ἐπὶ ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ Μοναχῶν ἐν τῷ σωφρο-

---

1. Ν. ΡΚΓ΄, ι΄, ια΄, κ΄ (Β. Γ.α.κ.κς.λς.), Acta, τ. Ε΄, 186, ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ΄ « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 469[3].

2. Ἄρθρ. 10 § ς΄, 11 §§ γ΄, δ΄ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 ἐδ. 1 § ς΄ Κ.ΚΡ., 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο.

3. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω τ. Δ΄ « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 469, 507 ἑπ.

4. Ἄρθρ. 10, 11, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 Κ.ΚΡ.

5. Ἄρθρ. 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο.

6. Ἄρθρ. 10 § ς΄, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρου 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 59 ἐδ. 1 § ς΄ Κ.ΚΡ.

νιστηρίῳ τῆς οἰκείας Ἱ. Μονῆς μέχρι δύο μηνῶν, ἢ μέχρι τριῶν ἐτῶν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ ἐν ἄλλῃ Ἱ. Μονῇ[1], ἢ μέχρι καὶ πέρα τριῶν μηνῶν ἕως ἑνὸς ἔτους ἐν ἐξαρτήματι τῆς Ἱ. Μονῆς ἢ ἐν ἑτέρᾳ Ἱ. Μονῇ[2] ἢ μέχρις ἑνὸς ἔτους ἐν Ἱ. Μονῇ ἢ ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ τῶν Μοναχῶν[3].

Γ΄ ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

Α΄. Ὁ παντελὴς ἀφορισμός.

§ 69. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων, ὡς μέτρον ποινικοῦ κολασμοῦ, ἀποτελεσματικώτερον πάντων, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως ἀπὸ τῶν ἐκ τούτου ἀπειλουμένων σοβαρῶν κινδύνων, προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης πλήττεται εὐθέως κατὰ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

Ἡ τοιαύτη ποινή, ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν διώκει, ἐπονομάζεται *παντελὴς ἀφορισμός*[4].

Παντελὴς ἀφορισμὸς (ἀφορισμός, excommunicatio) καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ καταδικαζόμενος ἐκκόπτεται ὁλοκληρωτικῶς ἐκ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ παντελὴς ἀφορισμός, ἐν τῇ ἰδιότητι τῆς χαλεπωτέρας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν[5], ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου

---

1. Ἄρθρ. 11 §§ δ΄, ε΄, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ».

2. Ἄρθρ. 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο.

3. Ἄρθρ. 59 ἐδ. 1 § ς΄ Κ.ΚΡ.

4. Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (Σ.Β. 690) « *Ἔστι γὰρ ἀφορισμὸς καὶ τὸ ἔξω τῆς ἐκκλησίας εἶναι, ὃν παντελῆ ὠνόμασαν, ὡς βαρύτερον, καὶ τελείως χωρίζοντα τῶν πιστῶν τὸν οὕτως ἀφορισθέντα* », Ἰδίου (Σ.Γ. 126) « *ἀποκήρυξις τελεία, ἀνάθεμα* », ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 17 « *ἂς ἀφορίζωνται παντελῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ προσευχὴν τῶν πιστῶν* ». Ἴδε καὶ Μητροπολίτου Κῶ Ἐμμανουήλ, Ἐξομολογητική, τ. Α΄, σελ. 527, ἑπ.

5. Βλ. S. Augustini, De correptione et gratia, c. XV (M.P.L. τ. 44 c. 944)

διὰ τῆς χρήσεως τῶν ὅρων *παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς κοινωνίας ἢ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω ἢ ἀφοριζέσθω*[1], *ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας ἢ ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας ἢ ἀποκηρύττεσθαι καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι*[2], *ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἢ παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι τῆς ἐκκλησίας, μηδὲ λαϊκῶν ἔχειν τοὺς τοιούτους χρῆναι κοινωνίαν*[3] *ἢ μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας*[4], *ἐκκήρυκτον εἶναι ἐκκλησίας Θεοῦ ἢ ἐκβαλεῖν τῆς ἐκκλησίας αὐτόν*[5], *ἀκοινώνητον ἢ ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι*[6], *ἀφορίζεσθαι παντελῶς τῆς ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διώκεσθαι ἢ ἔξω τῶν εὐχῶν γίνεσθαι*[7], *τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων καθόλου ἀλλότριον εἶναι ἢ ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας*[8], *ἐξωθείσθω μέχρι θανάτου*[9], *ἀπεστερημένον εἶναι συνάξεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν ἅγιον ναὸν εἰσόδου ἀλλότριον*[10], *ἀναθεματίζεσθαι*[11] *ἢ*

« *damnatio, qua poena in ecclesia nulla est* », ἰδίου, Contra advers. legis, l. I, c. 17 (M.P.L. τ. 42 c. 621 ἑπ.), Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, 'Ομιλ. περὶ τοῦ μὴ ἀναθεματίζειν (M.P.G. τ. 60 c. 103), Κυρηνείας Συνεσίου, 'Επ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66 c. 1400).

1. 'Απ. Κανόνες ΚΗ', ΚΘ', Λ', ΝΑ', ΞΒ', ΞΔ', ΟΑ' (Σ.Β. 36, 37, 67, 80, 81 - 82, 91), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 490).

2. Καν. Α', Δ', ΙΑ' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 123, 132, 144).

3. Καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 443).

4. Καν. Α', Β' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 228, 232).

5. Καν. Β' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 50), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ἴδε καὶ Καισαρείας Συνεσίου, 'Επ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66 c. 1400).

6. Ι' 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 14), καν. Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124). 'Ο κανονικὸς νομοθέτης ὧδε, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ [καν. Ϛ' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 138)] χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον « ***ἀκοινώνητος*** » πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ τοῦ διὰ ποινῆς ***ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ*** καταδικασθέντος, τοῦτο μὲν ἵνα ἐπιτάξῃ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ ***κοινωνεῖν*** παντὶ ***ἀκοινωνήτῳ***, τοῦτο δὲ ἵνα παραχωρήσῃ εἰς τὸν διὰ τῆς ποινῆς ***ἁπλοῦ*** ἢ ***παντελοῦς*** ἀφορισμοῦ καταδικασθέντα τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως ***ἐκκλήτου*** κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη αὐτῷ ἡ τοιαύτη ποινή. Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 7 - 8.

7. Καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 689), Θ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316), Λ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 169).

8. Καν. Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303), Α' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 124).

9. Καν. Β' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 71).

10. Τόμος 'Ενώσεως (Σ.Ε. 6).

11. Τὸν ὅρον ***ἀνάθεμα*** παραλαμβάνει ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐκ τῆς 'Αγίας Γραφῆς, ἔνθα συχνάκις ἀπαντᾷ, ὡς ἐν 'Αριθμ. ΚΑ', 3, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, Ϛ', 17, Κριταί, Α', 17, Δ' Βασιλ. ΙΘ', 11, Α' Μακκαβ. Ε', 5, Ματθ. ΚϚ', 74 - 75, Μάρκ. ΙΔ', 71 - 72 « *τότε ἤρξατο* (ὁ Πέτρος) *ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε* », Πράξ. ΚΓ', 12, Ρωμ. Θ', 3, Α' Κορινθ. ΙΒ', 3 - 4, ΙϚ', 22 « *Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθᾶ* », Γαλ. Α', 8 - 9 « *'Αλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω* ».

ἀνάθεμα ἔστω[1]. 'Η μακραίων ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰ καὶ εἴς τινας περιπτώσεις δριμυτέραν ἀκόμη[2], χρησιμοποιεῖ ὁρολογίαν εἰς τὸ διατακτικὸν τῶν οἰκείων δικαστικῶν ἀποφάσεων, ἀποδίδουσα τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς ποινῆς, ὡς λ.χ. *διηνεκεῖ ἀναθέματι καθυποβάλλειν*[3], *ἀναθέματι τὰ πάντα ὑποβαλεῖν ἢ ὑπὸ ἀφορισμὸν καὶ ἀκοινωνησίαν εἶναι τελείαν*[4].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον ἀποδίδεται διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὅρου *ἀφορισμός* (excommunicatio)[5].

§ 70. 'Η ποινὴ τοῦ *παντελοῦς ἀφορισμοῦ*, νόμῳ προβλεπομένη πρὸς κολασμὸν βαρυτάτου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἐκ τῆς διαπράξεως τοῦ ὁποίου προβάλλει τὸ ***ἀνεπίτρεπτον ὅλως*** τῆς παραμονῆς τοῦ δράστου ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[6]:

---

1. Καν. Γ' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 53), ΠΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 270), Α' - Κ' Γάγγρας (Σ.Γ. 100 - 110, 112 - 117), ΚΘ', ΛΔ', ΛΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 196, 200, 201), ΙΑ', ΠΑ', ΡΘ', ΡΙ', ΡΙΑ', ΡΙΒ', ΡΙΓ', ΡΙΔ', ΡΙΕ', ΡΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 320, 505, 561, 562, 563, 565, 567, 568, 570), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181), Ζ' 'Εφέσου (Σ.Β. 200 - 201), Β', Ζ', ΙΕ', ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 218, 232, 254, 279), Α', ΞΓ', ΠΑ', ϘΒ', ϘΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305, 452, 490, 521, 531), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), Α', Γ' 'Αγίας Σοφίας (Σ.Β. 705, 710), Φωτίου, Νομοκ. Θ', ις', ιη' (Σ.Α. 186), Δοσιθέου, 'Ομολογία, 'Ερ. Δ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', 772), Πηδάλιον, σελ. 229[4].

2. Βλ. παραδείγματα εἰς Βασιλείου, 'Αρχιεπισκόπου Σμύρνης, 'Υπόμνημα περὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορισμοῦ, σελ. 33 ἑπ., 1898, ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 20[2].

3. Λέοντος τοῦ Στυππῆ, Οἰκ. Πατριάρχου, Α' Συν. Σημείωμα (Σ.Ε. 81 - 82).

4. Μιχαὴλ Β' τοῦ 'Οξείτου, Οἰκ. Πατριάρχου, Β' Συν. Σημείωμα (Σ.Ε. 87, 89), ἴδε καὶ Acta, τ. Α', 524 - 525.

5. Ἄρθρ. 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ., 11 § ϛ', 33 § η', 34 Κ.ΚΥ. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ 'Εκκλησίᾳ (C.I.C. can. 2257 §§ 1 - 2 (excommunicatio, anathema), εἰδικώτερον βλ. Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 382 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1074 ἑπ.

6. Οὕτω καὶ P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. IV, σελ. 800 ἑπ., Nik. Milasch - Μελ. 'Αποστολόπουλος, 'Εκκλ. Δίκαιον, σελ. 711, 720, Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 135 ἑπ., 172 ἑπ., ἰδίου, 'Εγχειρίδιον 'Εκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 119. 'Ο Κωνστ. Δυοβουνιώτης, Περὶ ἀφορισμοῦ κατὰ τὸ 'Εκκλ. Δίκαιον τῆς 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας, σελ. 77 ἀντιδοξεῖ, θεωρῶν πᾶσαν ἁμαρτίαν θεραπευομένην διὰ τῆς μετανοίας, πλὴν τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ εἶναι τόσον ἀσθενῆ ὅσον καὶ ἀτυχῆ.

I. ***Ἀπειλεῖται:***

α. Κατὰ παντὸς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ζῶντος ἢ τεθνεῶτος ἔτι[1], τουτέστι:

αα. Κατὰ Κληρικοῦ, καταγιγνωσκομένη καὶ ἐπιβαλλομένη συνηθέστατα μετὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ββ. Κατὰ Μοναχοῦ[3], καὶ

γγ. Κατὰ λαϊκοῦ[4], ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδιότητος ἢ τῆς θέσεως τούτου ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ πολίτου[5] ἕως τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος[6].

β. Κατὰ παντὸς Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν καθαιρέσεως καὶ ἀποτολμήσαντος τὴν ἐνέργειαν παντὸς ἱερατικοῦ[7].

---

1. Καν. ΠΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 505), ἀπειλῶν ποινὴν ***ἀναθέματος*** κατ' Ἐπισκόπου τεθνεῶτος καὶ καταλιπόντος περιουσιακὰ στοιχεῖα αὐτοῦ εἰς αἱρετικούς. Οὕτω δὲ μετὰ θάνατον ἀνεθεματίσθησαν ὁ Ὠριγένης ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου καὶ τῆς ἐν ΚΠόλει Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (βλ. Βασ. Σταυρίδου, Αἱ Ὠριγενιστικαὶ ἔριδες, ἐν ΘΕ. τ. ΚΘ', σελ. 199, 364 ἑπ., 1958), Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας καὶ ὁ Ρώμης Ὀνώριος Α' [καν. Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 307 - 308)].

2. Βλ. ΚΘ', Λ', ΝΑ', ΞΒ', ΞΔ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 37, 67, 80, 81 - 82), καν. ΙΑ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144), Α', Β' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 228, 232), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573). Οὕτω πρὸς ταῖς ποιναῖς τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς ἐξορίας ἐπεβλήθη καὶ ἡ ποινὴ τοῦ ***ἀναθέματος*** εἰς τοὺς Οἰκ. Πατριάρχας Παχώμιον Β' τὸν Πάτεστον, Γρηγόριον Δ', Ἀθανάσιον Γ', Κύριλλον Γ', Παρθένιον Δ' (βλ. Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Σάρδεων, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατρ. Πίνακας ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως καὶ ἑξῆς, τ. Α', σελ. 62 - 144). Τὰ αὐτὰ ὀρθῶς διδάσκει ὁ Ἀπ. Χριστοδούλου, Δοκίμιον Ἐκκλ. Δικαίου, σελ. 385, 1893, ἐνῷ ὁ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 719 περιέρχεται εἰς πολλὴν σύγχυσιν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος.

3. Βλ. λ.χ. καν. Β', Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218, 232), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689), ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 490).

4. Βλ. λ.χ. καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124), ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443), ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689).

5. Βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 467 τῆς 14ης Ἰουνίου 1946 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ ***ἀποκοπῆς τέλεον ἐκ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας*** τοῦ ὡς αἱρετικοῦ ἀποκηρυχθέντος Θεοδώρου Χρήστου Λαναρᾶ (Ε.Ι.Σ. τ. Β', 426 - 427).

6. Ἐκ τῆς μακρᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀναφέρονται οἱ διὰ τῆς τοιαύτης ποινῆς κολασμοὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Μ. Θεοδοσίου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Μεδιολάνων Ἀμβροσίου, Κωνσταντίνου Ζ' ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ταρασίου, Λέοντος ϛ' τοῦ σοφοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Νικολάου Α' τοῦ Μυστικοῦ, κ.ἄ. περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 153 ἑπ.

7. ΚΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 36), βλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 288[1].

II. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

α. Ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων, τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀσκούντων τὴν ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἐπὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον καθ' οἷον ἀκριβῶς τρόπον ὁρίζεται διὰ τὴν ἐκδίκασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἢ τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας[1].

ββ. Ἐπὶ κατηγορουμένων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἁρμόδια δικαστικὰ ὄργανα ὁρίζονται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος[2], τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον[3] ἢ καὶ τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον[4].

Ἐπὶ κατηγορουμένων λαϊκῶν καὶ Μοναχῶν ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον, εἰδικῆς ἀποκλειστικῶς δικαιοδοσίας, ὁρίζεται ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος[5].

---

1. Κατ' ἐφαρμογὴν καὶ ᾧδε τῶν διατάξεων ΟΔ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 93 - 94), καν. ΙΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237). Οὕτω καὶ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 322) « *Οἱ Ἐπίσκοποι κατηγορούμενοι παρὰ τῶν οἰκείων συνόδων ὡρίσθησαν κρίνεσθαι* ». Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ***ἀναθέματος*** ἐτιμωρήθησαν ὡς αἱρεσιάρχαι ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ΚΠόλεως Μακεδόνιος, ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ΚΠόλεως Νεστόριος, ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Ἐπίσκοπος Μοψουεστίας Θεόδωρος, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ρώμης Ὀνώριος Α', Ἀλεξανδρείας Κῦρος, ΚΠόλεως Σέργιος, Πύρρος, Παῦλος καὶ Πέτρος, Ἀντιοχείας Μακάριος, ὑπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς· βλ. Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 307 - 308), Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 113, 128, 135, 182, 219.

2. Καν. ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), 33 § η' Κ.ΚΥ.

3. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362), ἄρθρ. Θ' ἐδ. ϛ' ν. Σ'/1852.

4. Ἄρθρ. ΙΔ' § δ' ν. ΣΑ'/1852, 11 § ϛ' Κ.ΚΥ. Οὕτως ἀνεθεματίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ πρεσβύτερος Ἄρειος, ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ πρεσβύτερος Εὐτυχής, ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ πρεσβύτερος Ὠριγένης, κ.ἄ. [Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 307), Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 119, 161, 184 - 185, 193].

5. Ἄρθρ. 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ.

β. Εἰς χρόνον:

αα. Διαρκῆ καὶ ἀπεριόριστον, εἰς τὸ διηνεκές[1].

ββ. Μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ὁπότε εἰς τὸν καταδικασθέντα ἐπιδείξαντα εἰλικρινῆ μετάνοιαν παρέχεται ἐπιτρεπτῶς ἡ συγγνώμη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἄδεια πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τοῦ σωτηριώδους χαρίσματος τῆς Θ. Εὐχαριστίας[2].

γγ. Ἐξαρτώμενον ἀπολύτως ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου, ὁπότε ἐν περιπτώσει εἰλικρινοῦς τούτου μετανοίας δύναται νὰ παρασχεθῇ αὐτῷ ἡ συγγνώμη τῆς Ἐκκλησίας διὰ μειώσεως τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς εἰς τοιαύτην τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς αὐτῆς, λόγῳ τῆς μεγάλης σκληρότητος τῶν ἐκ ταύτης ἀνατελλουσῶν συνεπειῶν[4], δέον ὅπως αὕτη ἀπαγγέλληται μετὰ κρίσεως δικαίας, οὐχὶ διὰ λόγους ἐκδικήσεως ἢ ἱκανοποιήσεως πάθους ἢ ἐξ ὀργῆς ἢ οἱουδήποτε ἑτέρου λόγου[5]. Ὡσαύτως δέ, μετ' ἐξάντλησιν τῶν πρὸς

1. Βλ. λ.χ. ΞΒ', ΞΔ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 80, 81-82), καν. Ζ' Ἐφέσου (Σ.Β. 200-201), ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ΞΑ', ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 443, 490), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572-573), ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688-689).

2. Καν. ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 235-236), Β' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 71), Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303), Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407-408).

3. Καν. Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303), ἴδε καὶ Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, οε' (Analecta Sacra, τ. VI, 712), Acta, τ. Β', 39.

4. Κυρηνείας Συνεσίου, Ἐπ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66 c. 1400), Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. περὶ τοῦ μὴ ἀναθεματίζειν (M.P.G. τ. 60 c. 103), Φιλοθέου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἀνατροπὴ τῶν παρὰ τῷ Ἀρμενοπούλῳ ἀναθεματισμῶν (Σ.Ε. 127-130), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 97-98).

5. Καν. ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267) « *Εἴ τις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ τραχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου κινηθείς, ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι, καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερεῖσθαι* », Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124) « *Ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχίᾳ, ἢ φιλονεικίᾳ, ἤ τινι τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται* », ἴδε καὶ τὰς κατὰ σκληροῦ ἀποδεικνυομένου καὶ ἀδίκως ἀφορίζοντος Ἐπισκόπου ἀπειλουμένας κυρώσεις ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν καν. Δ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 566-567), ΡΛΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 604-605), βλ. καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Α', ιη' (Σ.Ϛ. 109). Ἀνάλογοι προεβλέποντο ὑποδείξεις καὶ κυρώσεις ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἐν Ν. ΡΚΓ', ια', Β. Γ.α.κα « *Ὁ δὲ ἀδίκως τινὰ τῆς ἁγίας κοινωνίας χωρίσαι τολμήσας πᾶσι τρόποις ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὑφ' ὃν τέτακται χωρισθήσεται τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐκεῖνος συνίδοι, ἵνα ὅπερ ἀδίκως ἐποίησε, δικαίως ὑπομείνῃ* ».

σωφρονισμὸν τοῦ ἁμαρτήσαντος προβλεπομένων ἑτέρων ἐπιεικεστέρων μέτρων ποινικοῦ κολασμοῦ, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται περὶ περιπτώσεως τέκνου τῆς Ἐκκλησίας ἀμετανοήτου καὶ οὐσιαστικῶς ἀπολεσθέντος, ὁπότε δύναται αὕτη νὰ καταγιγνώσκηται καὶ νὰ ἐπιβάλληται εὐθέως[1].

Πάντως, τὸ ὅλον θέμα ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἀποφαινομένου κατὰ τὴν θεμελιώδη κανονικὴν προσταγὴν περὶ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[2].

ΙΙΙ. ***Ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐπιτάσσεται:***

α. Δι' ἐκδόσεως καταδικαστικῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου κατὰ τὸν νόμον ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἀρχιεπίσκοπος, Συνοδικὸν Δικαστήριον).

β. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον τοιαύτη ἀπόφασις:

αα. ***Ἐκδίδεται*** ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐνεργούσης κατ' εἰδικὴν ἀποκλειστικῶς δικαιοδοσίαν, κατὰ παντὸς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον τοῦτο ὑπέπεσε, καὶ μόνον, εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως ἢ τῆς ἀποστασίας.

ββ. ***Ἐκτελεῖται*** δὲ κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Πολιτείας, παρεχομένης πρὸς τοῦτο διὰ Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων[3].

Ὅθεν, καταδίκη Κληρικοῦ, κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος περὶ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν ἢ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4], ἢ κατὰ Μοναχοῦ, κατηγορηθέντος ἐπὶ

1. Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 145.

2. Δι' ὃ καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὀρθοῦ μέτρου τῆς κρίσεως παρέχεται τῷ καταδικασθέντι τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου***· βλ. καν. ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267) « *Ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν* », Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124) « *Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν Κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 98).

3. Ἄρθρ. 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ.

4. Βλ. λ.χ. ΚΗ', ΚΘ', Λ', ΝΑ' Ἀπ. Κανόνας (Σ.Β. 36, 37, 67), καν. Α', Β

διαπράξει ἰδίου κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1], ***ἀποκλείεται.***

Ὁ Ἕλλην πολιτειακὸς νομοθέτης, ἐπὶ τοῦ κεφαλαιώδους σημασίας θέματος τούτου, ***ἀρνεῖται*** εἰς τὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα, τὰ κατὰ τὸν νόμον ἐντεταλμένα διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δραστικοῦ τούτου μέτρου ποινικοῦ κολασμοῦ:

ααα. Ἀφ' ἑνὸς μέν, ***ἀποκλείων*** τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς κατηγορίας τῶν ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν νόμον λειτουργούντων ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων προβλεπομένων, καταγιγνωσκομένων καὶ ἐπιβαλλομένων κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν ποινῶν[2].

βββ. Ἀφ' ἑτέρου δέ, παρέχων εἰς διοικητικὸν συλλογικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, τὴν ἐξουσίαν, ἵνα ἐνεργοῦσα κατ' εἰδικὴν ἀποκλειστικῶς δικαιοδοσίαν, καταγιγνώσκῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν τοιαύτην ποινὴν κατὰ παντὸς κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως ἢ τῆς ἀποστασίας, ἐπιφυλάξας μάλιστα τὸ δικαίωμα πρὸς ἔγκρισιν ἐκτελέσεως τῆς ἐκδοθησομένης τοιαύτης ἀποφάσεως εἰς τὴν πολιτειακὴν ἐξουσίαν.

§ 71. Ἡ ποινὴ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, ἐπάγεται, *εὐθὺς* μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως

Σαρδικῆς (Σ.Γ. 228, 231 - 232), ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β 572 - 573).

1. Βλ. λ.χ. καν. Β', ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 218, 279), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689), ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 490).

2. Βλ. ἄρθρ. 10 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 Ν. Δ/τος 1741/1942, 2 ν. 898/1943), 11 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. γ' Ν. Δ/τος 1741/1942, 3 ν. 898/1943), 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943), 18, 23, 24, 30 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 59, 64, 65 Κ.ΚΡ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 17 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 διαλαμβάνει ὅτι: *«τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον ...ἐπιβάλλει πάσας τὰς ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ παρόντος νόμου προβλεπομένας ποινάς»*, ὁπότε δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐπιβάλλει καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ ***παντελοῦς ἀφορισμοῦ***, πλὴν ἡ διάταξις αὕτη, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, ἀτονεῖ ἔναντι ἐκείνης τοῦ ἄρθρου 8 Κ.Ν.Ε.Ε., ἐχούσης προδήλως χαρακτῆρα τοιαύτης ἐξαιρετικοῦ δικαίου.

ταύτης[1], κατὰ τοῦ καταδικασθέντος τὴν ***ὁλοκληρωτικὴν ἐκκοπὴν*** αὐτοῦ ἐκ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας[2].

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ ***ἐκκήρυκτος*** (ἀκοινώνητος, ἀποσυνάγωγος) γενόμενος παύει ὁλοσχερῶς ἀποτελῶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἀνῆκεν ἐν τούτῳ πρότερον ἰδιότητα[3], διαγραφόμενος ἐκ τῆς τάξεως αὐτοῦ[4].

Ὅθεν, στερεῖται τοῦ δικαιώματος:

---

1. Ἡ ἄσκησις ***ἐκκλήτου*** κατὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀσκουμένη εἰς ὅσας ἐκ τοῦ νόμου προβλέπεται περιπτώσεις [καν. ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124)] δὲν ἐπάγεται ἀνασταλτικὸν δικαίωμα κατὰ ταύτης. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἡ μὴ συμμόρφωσις τοῦ ἐκκαλοῦντος πρὸς τὸ διατακτικὸν τῆς ἐκκληθείσης ἀποφάσεως συνεπάγεται τὴν ἄφευκτον ἀπόρριψιν τοῦ ἀσκηθέντος ἐνδίκου μέσου τούτου καὶ τὴν βεβαίαν καταδίκην τοῦ δράστου [καν. Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379)]. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον αἱ κυρώσεις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἄρχονται μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ περὶ ταύτης ἐγκριτικοῦ Β. Δ/τος, κατ' ἄρθρα 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ.

2. Βλ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. περὶ τοῦ μὴ ἀναθεματίζειν (M.P.G. τ. 60 c. 103) *«...κεχωρίσθω πάντων, ἀλλότριος ἔστω πάντων»*, Κυρηνείας Συνεσίου, Ἐπ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66 c. 1400) *«ἐκκηρύττεσθαι»*, Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, οε' (Analecta Sacra, τ. VI, 712), Φωτίου, Νομοκ. Θ', ιϛ', ιη' (Σ.Α. 186) *«ἀναθεματίζεται... τελείως ἐκβάλλεται»*, Δοσιθέου, Ὁμολογία, Ἐρ. Δ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', 772), Πηδάλιον, σελ. 229[4].

3. Τοῦτο σαφῶς ὁρίζει ὁ καν. ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352) περὶ τῶν εἰς τὴν ποινὴν ταύτην, ***καὶ οὐχὶ ἁπλῶς τῆς καθαιρέσεως***, καταδικασθέντων Κληρικῶν: *«Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο* ***παντελεῖ τε καὶ διηνεκεῖ*** *καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι»*. Οἱ ἐν λόγῳ, εἰς περίπτωσιν ἐπιδείξεως ***εἰλικρινοῦς μετανοίας*** καὶ ***πλήρους ἀποχῆς*** ἀπὸ τῆς ἐγκληματικῆς διαθέσεως, — ***εἰ μὲν ἑκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν δρῶντες ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι' ἣν τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι*** —, ἐπιτρεπτῶς περιβάλλονται τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 352), ἰδίᾳ δὲ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 353) *«Ὡς λαϊκοὶ λογίζονται, καὶ οὐ δύνανται μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἐνεργεῖν οἱονδήποτε ἀνῆκον κληρικῷ, μόνους δὲ τοὺς ἀποστάντας τοῦ ἁμαρτήματος, δι' ὃ καθῃρέθησαν, τυχὸν τῆς πορνείας, ἢ ἑτέρου τινός, διορίζεται ὁ κανὼν κείρεσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ κληρικούς, ἤγουν ἔχειν τὴν λεγομένην παπαλήθραν, καὶ ἐνδύεσθαι σχῆμα κληρικοῦ· φιλανθρωπότερον γὰρ ἐπὶ τούτοις διατίθεται διὰ τὴν μετάνοιαν»*, Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 353 - 354).

4. Καν. ΠΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 505) *«Καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα τῷ τοιούτῳ λεχθείη, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μηδαμῶς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἱερεῦσιν ἀνενεχθῇ»*. Ἐφ' ὅσον δέ, λαϊκὸς τυγχάνων, κατέχει θέσιν τινὰ ἢ λειτούργημα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, φέρ' εἰπεῖν ἐκκλ. συμβούλου ἐν ἐνοριακῷ Ἱ. Ναῷ, μέλους Διοικ. Συμβουλίου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ κ.λ.π. ***αὐτοδικαίως*** ἐκπίπτει ἐκ τούτου.

αα. Τῆς εἰσόδου ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ[1].

ββ. Τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς ἱερὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας εἴτε ἐπ' ὠφελείᾳ ἑαυτοῦ εἴτε χάριν τρίτου τινός, ὡς λ.χ. ἐν ἰδιότητι ἀναδόχου εἰς μυστήριον βαπτίσματος ἢ παρανύμφου εἰς μυστήριον γάμου.

γγ. Τῆς παρακολουθήσεως πάσης ἱερᾶς τελετῆς, καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ τελουμένης.

δδ. Τῆς διαθέσεως χαριστικῶς οἱουδήποτε περιουσιακοῦ στοιχείου αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν καὶ ἄλλων σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας[2].

εε. Τῆς ἐγκλήσεως κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ καὶ τῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ ὡς μάρτυρος ἐνώπιον οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[3].

ϛϛ. Τοῦ ὀμνύειν ἐν ἰδιότητι Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ ἐνώπιον πάσης Δικαστικῆς ἢ ἄλλης δημοσίας ἐν τῷ Κράτει Ἀρχῆς[4].

ζζ. Τοῦ ἐνταφιάζεσθαι ἐκκλησιαστικῶς[5].

β. Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ *ἐκκηρύκτου* συνιστᾷ ἴδιον κανονικὸν ἀδίκημα, συνεπαγόμενον βαρυτάτας κατὰ τοῦ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως αὐτοῦ συνεπείας, ἐν αἷς ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ τῆς ἰδίας σκληρᾶς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[6].

Πάντως ὁ κολασμὸς τοῦ *ἐπικοινωνήσαντος* τῷ *ἐκκηρύκτῳ*, ἀπο-

---

1. Καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), Κυρηνείας Συνεσίου, Ἐπ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66, c. 1400).

2. Ι' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 14), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 14) «*Ὅτι ὁ ἀφωρισμένος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐξεβλήθη... ταυτὸν γάρ ἐστι τὸ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἔξωθεν ταύτης συνεύξασθαι μετὰ τοῦ ἀφωρισμένου· συνομιλεῖν δὲ μετὰ τοῦ ἀφωρισμένου οὐ κωλυόμεθα*», Κυρηνείας Συνεσίου, Ἐπ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66, c. 1400), ΜΝΗΜ. τ. Β', σελ. 274.

3. Καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181-182), Η', ΡΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 315, 595), ἄρθρ. 68 § β' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ.

4. Ἄρθρ. 220 § 2 Κ.Π.Δ., 334, 335, 357 ἐπ. Πολ. Δικ.

5. Κυρηνείας Συνεσίου, Ἐπ. ΝΗ' (M.P.G. τ. 66 c. 1400). Εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἔστη σταθερῶς ἡ ἱερὰ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας.

6. Ι', ΙΒ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 14, 15-16), καν. Β', Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125-126, 138), Ζ', Θ', Ι', ΛΑ', ΛΒ', ΛΓ', ΛΔ', ΛΕ', ΛΖ', ΛΗ', ΛΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 176, 179, 180, 198, 200, 201, 206), ΙΓ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266), Θ', ΡΛΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316, 620), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124). Ἴδε περὶ τοῦ προϊσχύοντος δικαίου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, καὶ δὴ κατὰ τὴν Δύσιν Ἐκκλησίᾳ, πλείω εἰς Fr. Kober, Der Kirchenbann, σελ. 108, 380 ἐπ., 1863, Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 164 ἐπ.

τελῶν ὅλως ἰδιαίτερον ἀντικείμενον προσεκτικῆς ἐρεύνης, καθορίζεται ἀείποτε κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς κανονικῆς προσταγῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας.

Ἑτέρωθεν, ὅμως, δημιουργεῖται ἴδιον θέμα προστασίας καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως ἐκ τῶν ἐγκληματικῶν διαθέσεων τοῦ *ἐκκηρύκτου* κατ' αὐτῆς, ἀντιμετωπῖζον τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἀπειλῆς κατὰ τούτου ἑτέρων ἀκόμη κυρώσεων, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐν Ὀρθοδόξῳ Πολιτείᾳ βιῶν καὶ κατέχων ἐν αὐτῇ δημόσιον ἢ δημοσίου χαρακτῆρος ἀξίωμα, θέλει ἐκ τῶν πραγμάτων κριθῇ ὅτι ὑψοῦται εἰς βάρος αὐτοῦ ***ἀνεπίτρεπτον*** πρὸς διατήρησιν τούτου, μετὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ.

Οὕτω, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἔνθα ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία ἀπολαμβάνει ὅλως ἰδιαιτέρας προστασίας ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας (ius advocatiae), ὡς ἐντεταλμένη ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου διὰ τὴν λατρείαν τοῦ *ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος*, ἀλλὰ καὶ κατισχύει ἐπαλλήλως ὁ διακεκριμένος θεσμὸς τῆς *ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως* (liberté de conscience)[1], τὸ ***ἀνεπίτρεπτον*** τοῦτο θέλει κριθῇ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ***ἔργῳ*** προβολῆς τῶν διαθέσεων τοῦ *ἐκκηρύκτου* κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς εἰδικῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δημοσίου ἢ δημοσίου χαρακτῆρος τοῦ ἀξιώματος, ὅπερ κατέχει οὗτος ἐν τῇ Πολιτείᾳ.

§ 72. Ἡ ποινὴ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἐπιτρεπτῶς *αἴρεται* ὑπὸ τοῦ ἐπιβαλόντος ταύτην ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου[2], ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ καταδικασθεὶς καὶ *ἐκκήρυκτος* γενόμενος θέλει ἐπιδείξει συντριβὴν καὶ μεταμέλειαν, ἀλλὰ καὶ πλήρη περαιτέρω ἀποχήν, ἐκ τῶν συνθηκῶν καὶ περιστατικῶν αἰτι-

---

1. Βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ θέσις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 9 ἐπ., 16 ἐπ., 1952.

2. Καν. Ε' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 31), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407-408), ΙΒ', ΙΓ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 140-141, 143), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549-550).

νὲς συνιστῶσι τὸ διαπραχθὲν ὑπὸ τούτου κανονικὸν ἀδίκημα[1].

Διὰ τῆς αἱρούσης τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας, καθορίζεται ἡ ἐφεξῆς θέσις τοῦ συγχωρηθέντος ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι[2].

Β΄. Ἡ στέρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως.

§ 73. ***Στέρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως*** καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ θανὼν Ὀρθόδοξος Χριστιανὸς *στερεῖται τοῦ ἰδίου δικαιώματος* (ius sepulturae passivum) *ἵνα τύχῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφῆς ἐν συνοδείᾳ τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας*.

Ἡ μακαβρία ποινὴ αὕτη δὲν προβλέπεται ἐκ διατάξεως τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Ὀφείλει, ὅμως, τὴν γένεσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἱερὰν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας[3], φέρουσα χαρακτῆρα μᾶλλον *παρεπομένης* ποινῆς.

α. Ἡ στέρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως, ἐπιτάσσεται κατὰ τοῦ διαπράξαντος βαρὺ κανονικὸν παράπτωμα ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἢ κατεδικάσθη ὁ δράστης εἰς κυρίαν ποινήν, συνεπαγομένην τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἰδίου δικαιώματος ἵνα ταφῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν συνοδείᾳ τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ διότι ὡς ἐκ τοῦ ἐπιτευχθέντος ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ ὑπαιτίου πρὶν ἢ κληθῇ καὶ δώσῃ λόγον τῆς ἀδίκου πράξεως αὐτοῦ[4].

---

1. Καν. Γ΄, ΟΔ΄ **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), Β΄ **Νεοκαισαρείας** (Σ.Γ. 71), Β΄ **Γρηγορίου Νύσσης** (Σ.Δ. 303), Β΄ **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 179), ΜΓ΄ **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 407 - 408), ΙΒ΄ **Α΄ Νικαίας** (Σ.Β. 140 - 141) *«Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις, τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ, καὶ οὐ σχήματι, ἐπιδείκνυνται... μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι»*.

2. Καν. Β΄ **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 173), Β΄ **Γρηγορίου Νύσσης** (Σ.Δ. 303), ἴδε καὶ **Acta**, τ. Α΄, 286 - 287, 523 - 525, ὡς καὶ ἕτερα παραδείγματα ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δύσιν ἀρχαίας Ἐκκλησίας παρὰ **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 175 ἑπ. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ ἐπίκλησις ᾧδε τοῦ ΛΒ΄ **Απ. Κανόνος** (Σ.Β. 42) δὲν ἔχει θέσιν, ἅτε τῆς διατάξεως ταύτης ρυθμιζούσης περίπτωσιν ἄρσεως τῆς ποινῆς τῆς ***ἀργίας***.

3. Διεξοδικώτερον βλ. **Dem. Petrakakos**, Die Toten im Recht, σελ. 105, 1905, **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 185 ἑπ.

4. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις ἀναφέρει καί τινας περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἠπειλήθη ἡ τοιαύτη ποινὴ ***προληπτικῶς***, ὡς λ.χ. κατὰ φιλαργύρων ἢ ἀνελεημόνων Κληρικῶν (**Acta**, τ. Α΄, 311 - 312) καὶ κατὰ Μοναχῶν ἀπαλλοτριούντων πράγματα τῆς Ἰ. Μονῆς παρὰ τὴν περὶ τοῦ ἀντιθέτου δοθεῖσαν ὑπὸ τούτων ὑπόσχεσιν ***ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ*** (Κ.Δ.Π.Θ.Ι., σελ. 65, 132).

Οὕτως, ἀπαγορεύεται νὰ κηδεύωνται ἐκκλησιαστικῶς:

αα. Οἱ τελοῦντες ὑπὸ ποινὴν παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς ἐκκήρυκτοι γενόμενοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ[1].

ββ. Οἱ αὐτόχειρες (βιοθανεῖς, αὐτοφονευταί). Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως βάσιμοι συντρέχουσιν ἀποδείξεις, πείθουσαι περὶ τοῦ ὅτι ὁ δράστης προέβη εἰς τὸ ἀπονενοημένον διάβημα αὐτοῦ τοῦτο, *ἐκφρενὴς ὤν*, ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς ***αἴρεται*** καὶ παρέχεται ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἡ ἄδεια ἵνα ταφῇ ἐκκλησιαστικῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ[2].

γγ. Οἱ ἐν μονομαχίᾳ ἢ ἕνεκα τῶν ἐκ ταύτης τραυμάτων τεθνεῶτες, ὡς μὴ τελευτήσαντες ἐν πίστει καὶ μετανοίᾳ[3].

β. Ἡ στέρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως, ἐπιτάσσεται καὶ ὡς ἀπαγόρευσις, οὐχὶ δ᾽ ὡς ποινή, εἰς ἐνίας περιπτώσεις ἔνθα δὲν διεπράχθη κανονικὸν ἀδίκημα, κολαζόμενον διὰ ποινῆς κυρίας, συνεπαγομένης τὴν ἐπιβολὴν τῆς τοιαύτης στερήσεως ὡς ποινῆς παρεπομένης.

Οὕτως, ἀπαγορεύεται νὰ κηδεύωνται ἐκκλησιαστικῶς:

αα. Τὰ ἀβάπτιστα νήπια[4].

ββ. Οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, εἰς χριστιανικὴν αἵρεσιν ἢ ἐκκλησιαστικὸν σχίσμα.

Οἱ μὲν πρῶτοι ἐκ τούτων εἶναι ἀφ᾽ ἑαυτοῦ νοητόν, ὅτι δὲν

---

1. Κυρηνείας **Συνεσίου**, Ἐπ. ΝΗ΄ (M.P.G. τ. 66 c. 1400), ἴδε καὶ **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 189 ἑπ.

2. **Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας**, Ἀπόκρ. ΙΔ΄ (Σ.Δ. 339), ἴδε καὶ **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Β΄, ιβ΄ (Σ.Ϛ. 149 - 150), καὶ τὰς ὑπ᾽ ἀριθ. 196/198 τῆς 27ης Μαρτίου 1900 καὶ 4365/828 τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1900 Ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σ.Ε. σελ. 577 - 578)· πλείω βλ. κατωτέρω § 103.

3. Βλ. τὴν ὑπ᾽ ἀριθ. 2538/1420 τῆς 2ας Νοεμβρίου 1877 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σ.Ε. σελ. 575).

4. Τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς βάπτισιν ἔγκαιρον τῶν ἰδίων τέκνων ἐπιτάσσει εἰς τοὺς γονεῖς **Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητής**, Καν. Ζ΄ (Σ.Δ. 431). Καὶ τὴν ἀμέλειαν τῶν γονέων ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι τὰ ἴδια τέκνα πρὶν ἢ ταῦτα ἀποβιώσωσι κολάζει δι᾽ ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας **Ἰωάννης ὁ Νηστευτής**, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437).

δύνανται νὰ κηδευθῶσι ἐν συνοδείᾳ τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἕτεροι, ὅμως, ἀπαγορεύεται νὰ κηδευθῶσι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὡς ἀκολουθοῦντες κακόδοξον καὶ καταδεδικασμένην ὀρθοδόξως περὶ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως διδασκαλίαν[1] ἢ ἀνήκοντες εἰς διαταράξαν, καὶ ὡς ἐκ τούτου καταδικασθέν, τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν σχίσμα[2].

Δ΄ ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

§ 74. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων, ἕτερον μέτρον ποινικοῦ κολασμοῦ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ *ποίμνιον* αὐτῆς μελῶν, τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, ἐξ ἴσου τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ δραστικόν, ἀλλὰ τούτου πολὺ ἠπιώτερον, προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς διὰ τῆς ὁποίας ὁ δράστης πλήττεται ὡσαύτως κατὰ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ταύτην τοῦ μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

Ἡ τοιαύτη ποινή, ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ ὃν διώκει, ἐπονομάζεται *ἁπλοῦς ἀφορισμός*[3].

Ἁπλοῦς ἀφορισμὸς (ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας, interdictum communionis) καλεῖται ἡ ποινὴ διὰ τῆς ὁποίας ὁ καταδικαζόμενος ἐκκόπτεται πρὸς καιρὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, στε-

1. Καλλινίκου Β΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Κανονικὴ διάταξις ἀπὸ 25ης Νοεμβρίου 1701 (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διτάξεις, τ. Α΄, 81), Ἱερεμίου Γ΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Συνοδικὴ Ἐπιστολὴ ἔτους 1724 (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Β΄, 426). Ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως ***οἰκονομικῶς*** Ἰωάννης ὁ Κίτρου, Ἀπόκρισις (Σ.Ε. 404), Γρηγορίου Ϛ΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐγκύκλιος ἀπὸ 20ῆς Ὀκτωβρίου 1869 (περὶ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς ἐκκλ. ταφῆς τῶν Ἀγγλικανῶν ἐν Μ. Θεοτοκᾶ, Νομολογία Οἰκ. Πατριαρχείου, σελ. 363[1]), ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 1900 τῆς 30ῆς Ἰουλίου 1870 καὶ 1624/343 τῆς 15ης Μαρτίου 1891 Ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σ.Ε. σελ. 569-570, 574-575). Πλείω εἰς Ἱερ. Κοτσώνη, Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, σελ. 242 ἑπ., 1957.

2. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 85.

3. Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (Σ.Β. 690) «*Ἔστι γὰρ ἀφορισμός, καὶ τὸ μόνης εἴργεσθαι τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων*». Ἴδε καὶ Μητροπολίτου Κῶ Ἐμμανουήλ, Ἐξομολογητική, τ. Α΄, σελ. 518 ἑπ.

ρούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Ὁ ἁπλοῦς ἀφορισμός, ἐν τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐπιτιμίου τῆς πρὸς καιρὸν ἀκοινωνησίας, ἀποδίδεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διττῶς, ἤτοι:

αα. Κατὰ τρόπον ***σαφῆ*** καὶ ***συγκεκριμένον,*** ὡς *ἀφοριζέσθω ἢ ἀφορίζεσθαι ἢ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ*[1], *ἀκοινώνητος ἔσται ἢ ἀκοινώνητον εἶναι*[2], *τῆς κοινωνίας ἀπέχεσθαι ἢ οὐ παραδέχεσθαι ἢ μὴ πάντῃ ἀπείργειν ἢ κωλυθήσεται ἢ ἀποκινοῖτο ἢ ἀποκινείσθω*[3].

ββ. Κατὰ τρόπον ***περιφραστικὸν καὶ ὑποδηλοῦντα τὸν σκοπὸν*** τῆς ποινῆς ἐν ἐκθέσει τοῦ ***χρόνου*** καὶ ***τρόπου*** ἐκτίσεως ταύτης, ὡς λ.χ. *ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας, προσκλαίειν ἢ ὑποπίπτειν ἢ ἀκροᾶσθαι ἢ συνίστασθαι ὀφείλει, τὸ τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίῳ ὑποκεῖσθαι κ.ἄ.*[4].

1. Ἀπ. Κανόνες Θ΄, Ι΄, ΙΒ΄, ΙΓ΄, ΚΔ΄, ΛΑ΄, ΜΓ΄, ΜΗ΄, ΝΖ΄, ΞΓ΄, ΞΕ΄, ΞϚ΄, ΞΖ΄, ΞΘ΄, Ο΄, ΟΒ΄, ΟΓ΄, ΠΔ΄ (Σ.Β. 13, 14, 15-16, 17, 31, 39, 58, 63, 74, 81, 83, 84, 85, 88, 90, 92, 93, 108), Δ΄, Ε΄, ΙΑ΄, ΛΓ΄, ΜΖ΄. Ν΄, ΝΑ΄, ΝΕ΄, ΝϚ΄, ΝΗ΄, ΝΘ΄, ΞΒ΄, ΞΔ΄, ΞΕ΄, ΞΖ΄, ΞΗ΄, ΟΑ΄, ΟΒ΄, ΟΓ΄, ΟΔ΄, ΟϚ΄, ΟΖ΄, ΟΘ΄, ΠϚ΄, ΠΖ΄, ΠΗ΄, ϞΔ΄, ϞΖ΄, ϞΘ΄, Ρ΄, ΡΑ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 315, 317, 329, 379, 416, 424, 425, 434, 436, 437, 439, 448, 454, 456, 462, 464, 470, 471, 474, 476, 481, 484, 487, 503, 505-506, 511, 528, 533, 536, 543, 545, 547), Α΄, Δ΄, Θ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 556, 566-567, 585), Γ΄, Δ΄, Η΄, Ι΄, ΙΒ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656-657, 658-659, 677, 682-683, 687-688), Α΄ Ἁγίας Σοφίας (Σ.Β. 705), Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314-317), ΡΛΓ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 604), Φωτίου, Νομοκ. Θ΄, ι΄, ια΄ (Σ.Α. 183-185).

2. Καν. Β΄, Ϛ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 126, 138), Θ΄ Λαοδικείας (Σ.Γ. 179), Ϛ΄ Ἐφέσου (Σ.Β. 199), Δ΄, ΙϚ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 226, 256), ΝϚ΄, ΝΖ΄, ΝΗ΄, ΝΘ΄, ΞΔ΄, ΞϚ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215, 216, 221, 222), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 126), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 127).

3. Καν. Δ΄, ΙΓ΄, ΙΗ΄, ΞΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 102, 131, 140-142, 219), ΙΑ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259), Π΄ Τρούλλου (Σ.Β. 489).

4. Καν. Δ΄, Ε΄, Ϛ΄, Ζ΄, Η΄, Θ΄, ΙϚ΄, ΙΖ΄, ΙΘ΄, Κ΄, ΚΑ΄, ΚΒ΄, ΚΓ΄, ΚΔ΄, ΚΕ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 28-29, 31-32, 33-34, 35-36, 37, 38, 53, 56, 60, 62, 63, 65-66, 68), ΙΘ΄, ΚΑ΄, ΚΒ΄, ΚϚ΄, ΛΕ΄, ΛΗ΄, ΜΔ΄, ΝΓ΄, ΝΔ΄, ΞΗ΄, ΟΑ΄, ΟΒ΄, ΟΓ΄, ΟΕ΄, ΟϚ΄, ΟΖ΄, ΟΗ΄, ΟΘ΄, Π΄, ΠΑ΄, ΠΒ΄, ΠΓ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 145, 149, 150-151, 159, 179, 182, 191-192, 209, 211, 222, 230-231, 232, 233-234, 235-236, 238, 239, 240, 241, 242-243, 245-246, 248, 250), Δ΄, Ε΄, Ζ΄, Η΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 310-311, 315-317, 326, 328-329), ΙΔ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 251-252), ΜΔ΄, ΜϚ΄, ΝΓ΄, ΝΔ΄, Ξ΄, ΠΖ΄, ϞΑ΄, ϞΗ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 409, 414, 428-429, 432, 440-441, 505-506, 518-519, 538-539), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 434-446).

§ 75. Ἡ ποινὴ τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, νόμῳ προβλεπομένη πρὸς κολασμὸν κανονικοῦ ἀδικήματος διαπραχθέντος περὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν ἢ τὴν κανονικὴν εὐταξίαν:

I. ***Ἀπειλεῖται:***

α. Κατὰ τῶν μελῶν τοῦ *ποιμνίου* τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν λαϊκῶν.

Οὐδέποτε δὲ κατὰ τῶν Κληρικῶν, ἅτε ἐκ ρητῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ***ἀποκλειομένης*** τῆς λήψεως κατ' αὐτῶν τοῦ μέτρου ποινικοῦ κολασμοῦ τούτου[1], ὑποκατασταθέντος διὰ τοῦ ἀντιστοίχου καὶ τὸν ἴδιον διώκοντος σκοπὸν τοιούτου τῆς ποινῆς τῆς *ἀργίας*[2].

II. ***Ἀποσκοπεῖ:***

α. Εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ δράστου, οὗ λόγου ἕνεκα ἐπάγεται τὸν ἀποκλεισμὸν τούτου πρὸς καιρὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἰσόχρονον στέρησιν τοῦ δικαιώματος πρὸς μετάληψιν τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἐφεξῆς διαβίωσιν τοῦ καταδικασθέντος ὑπὸ καθεστὼς *μετανοίας*[3], διανυομένης εἰς τοὺς καθωρισμένους τόπους αὐτῆς, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς:

αα. Ἡ *πρόσκλαυσις* (τόπος προσκλαιόντων, fletus), τουτέστι τὸ ἵστασθαι τὸν καταδικασθέντα ἔξω τῆς πύλης τοῦ Ἱ. Ναοῦ, *ἀπειργόμενον τῶν εὐχῶν*, καὶ δεόμενον τοὺς εἰσερχομένους ἐν αὐτῷ πιστοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι πρὸς ἄφεσιν ἐκ τοῦ διαπραχθέντος ὑπὸ τούτου παραπτώματος.

ββ. Ἡ *ἀκρόασις* (τόπος ἀκροωμένων, auditio), τουτέστι τὸ

1. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), **Μ. Βασιλείου,** καν. Γ', ΛΒ', ΝΑ' (Σ.Δ. 99-100, 173, 206), καν. ΚΖ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 375). Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω § 7, Β.

2. Οὕτω καὶ **Ἀπ. Χριστοδούλου,** Δοκίμιον Ἐκκλ. Δικαίου, σελ. 384, **Βασίλειος,** Ἀρχιεπίσκοπος Σμύρνης, Ὑπόμνημα περὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀφορισμοῦ, σελ. 30, **Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος,** Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 708. Ἡ ἀντίθετος ἄποψις τοῦ Μητροπολίτου Κῷ **Ἐμμανουήλ,** Ἐξομολογητική, τ. Α', σελ. 523, εἶναι σφόδρα ἐσφαλμένη.

3. **Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου,** Περὶ μετανοίας Ζ', 7 (M.P.G. τ. 49 c. 335), **ἰδίου,** Εἰς Α' Τιμοθ. Ὁμιλ. ΙΒ', 3 (M.P.G. τ. 62 c. 564), ἴδε καὶ Μητροπολίτου Κορινθίας **Μιχαήλ,** Περὶ μετανοίας, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 99-102, 1948.

ἵστασθαι τὸν καταδικασθέντα ἔνδοθι τῆς πύλης τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἐν τῷ νάρθηκι ἕως τοῦ τόπου τῶν κατηχουμένων, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἀκούειν τὴν γιγνομένην διδασκαλίαν ἄνευ δικαιώματος προσευχῆς καὶ ἐκεῖθεν ἀπέρχεσθαι πρὸ τοῦ τέλους τῆς θείας Λειτουργίας μετὰ τῶν κατηχουμένων.

γγ. Ἡ *ὑπόπτωσις* (τόπος ὑποπιπτόντων, substratio), τουτέστι τὸ ἵστασθαι τὸν καταδικασθέντα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἀκούειν τὴν γιγνομένην διδασκαλίαν καὶ συμμετέχειν εἴς τινας τῶν εὐχῶν, ὁμολογεῖν δημοσίᾳ τὸ ἴδιον ἁμάρτημα, ἀκροᾶσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναγιγνωσκομένην εὐχὴν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸ τοῦ τέλους τῆς θείας Λειτουργίας μετὰ τῶν κατηχουμένων.

δδ. Ἡ *σύστασις* (τόπος συνισταμένων, consistentia), τουτέστι τὸ ἵστασθαι τὸν καταδικασθέντα ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ μετὰ τῶν πιστῶν, παρακολουθεῖν τὴν θείαν Λειτουργίαν μέχρι πέρατος αὐτῆς καὶ ἐξέρχεσθαι ἄνευ δικαιώματος μεταλήψεως τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς, συνεχωρεῖτο τῷ καταδικασθέντι ἡ *μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων*[1].

β. Σὺν τῷ χρόνῳ, κατηργήθησαν οἱ τόποι μετανοίας οὗτοι[2], τοῦ εἰς τὴν ποινὴν τοῦ *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ* καταδικαζομένου, στερου-

1. Τοὺς τόπους τούτους μετανοίας ὁρίζουσιν ὡς ἐν τῷ κειμένῳ οἱ ἅγιοι **Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας,** καν. ΙΑ' (Σ.Δ. 66) καὶ **Μ. Βασίλειος,** καν. ΚΒ', ΝϚ', ΝΖ', ΝΗ', ΝΘ', ΞΒ', ΞΓ', ΞΔ', ΞΕ', ΞϚ', ΞΖ', ΞΗ', ΟΒ', ΟΕ', ΟϚ', ΟΖ', ΟΗ', ΟΘ', ΠΑ', ΠΒ', ΠΓ' (Σ Δ. 150-151, 215, 216, 220, 221, 222, 232, 238, 239, 240, 241, 245-246, 248), ὡς καὶ ὁ καν. ΠΖ' **Τρούλλου** (Σ.Β. 505-506). Ἡ ἐν **Ἀγκύρᾳ** Σύνοδος, καν. Δ', Ϛ', Η', Θ', ΙϚ', Κ', ΚΑ', ΚΓ', ΚΔ', ΚΕ' (Σ.Γ. 28-29, 33-34, 37, 38, 53, 62, 63, 65-66) ἀγνοεῖ τὸν τόπον τῶν ***προσκλαιόντων***, ἀλλαχοῦ [καν. ΙΖ' (Σ.Γ. 56)] πρὸς κολασμὸν τῶν «***ἀλογευσαμένων***» ἀναφέρουσα περὶ τόπου ***χειμαζομένων*** [κατὰ τὸν **Βαλσαμῶνα** (Σ.Γ. 57) νοουμένου τοῦ τῶν ***ἀκροωμένων*** τοιούτου], καὶ ὁ ἅγιος **Γρηγόριος ὁ Νύσσης,** καν. Δ', Ε' (Σ Δ. 310, 315-316) ἀγνοεῖ τὸν τόπον τῶν ***συνισταμένων***. Ἴδε καὶ **P. Hinschius,** Kirchenrecht, τ. IV, σελ. 716 ἑπ.

2. Πάντως, μετὰ τὴν ἐν **Τρούλλῳ** Πενθέκτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁποίας οἱ τόποι μετανοίας ἐκράτουν ἀκόμη, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν κυρώσεων ἃς ἐπαπειλεῖ ἡ διάταξις τοῦ κανόνος ΠΖ' (Σ Β. 505-506) αὐτῆς. Βλ. καὶ **Παν. Τρεμπέλα,** Τὰ κατὰ τὰς τάξεις τῶν μετανοούντων, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 279 ἑπ., 1948.

μένου καὶ μόνον τοῦ δικαιώματος τῆς πρὸς καιρὸν μεταλήψεως τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1].

III. ***Καταγιγνώσκεται καὶ ἐπιβάλλεται:***

α. Ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων, τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀσκούντων τὴν ***ποινικὴν ἀξίωσιν*** τῆς Ἐκκλησίας.

αα. Τοιοῦτο δικαστικὸν ὄργανον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος[2].

ββ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον.

ααα. Ἐπὶ κατηγορουμένων Μοναχῶν, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον[3].

βββ. Ἐπὶ κατηγορουμένων λαϊκῶν, ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον θεωρεῖται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος.

Πλήν, ἡ τοιαύτη ποινή, στερουμένη *δημοσίου χαρακτῆρος* καὶ λῆψιν ἁπλοῦ *πειθαρχικοῦ* μέτρου συμβολίζουσα, ἐπιβαλλομένη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπαγομένη τὰς κυρώσεις τῆς κατὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον νοουμένης ποινῆς. Διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἀπόκειται εἰς τὴν διάθεσιν καὶ τὸ μέτρον τῆς εὐλαβείας τοῦ δράστου ἔναντι τῆς πνευματικῶς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ[4].

---

1. Αἱ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 434 - 446) ὁριζόμεναι ποιναί, ἀκολουθοῦνται κυρίως ἐν τῷ ***δικαίῳ τῆς μετανοίας***, μὴ ἀποκλειομένης τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν καὶ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας.

2. Καν. Ϛ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΚΘ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 379), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), 33 § θ΄ Κ.ΚΥ.

3. Ἄρθρ. 12, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 4 καὶ 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης, τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον (ἄρθρ. 64 Κ.ΚΡ.), ἐκδικάζον παραπτώματα Μοναχῶν, συνεπαγόμενα τὴν ποινὴν τοῦ ***ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ***, ἀντιμετωπίζει διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς ἀποβολῆς τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος, αὐτόχρημα ὅμως ***ἀντικανονικῆς*** (βλ. κατωτέρω τ. Δ΄ ***« τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν »***, σελ. 115 ἑπ.), ἴδε καὶ ἄρθρ. 11 § θ΄ Κ.ΚΥ.

4. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κώου Ἐμμανουήλ, διὰ τοιαύτης ποινῆς κολάσας, προφορικῶς μάλιστα, Δικηγόρον, ἐμηνύθη ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ ἐξυβρίσει! Βλ. 3/1956 βούλευμα Ἐφετείου Δωδεκανήσου (καὶ τὴν ἐπὶ τούτου Εἰσαγγελικὴν πρότασιν Βασ. Σακελλαρίου) ἐν Θ. ΞΑ΄, 308. Καὶ ὁ Παν. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων, διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς κολάσας πιστούς τινὰς ἐκ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ὑπέστη διὰ τοῦ Τύπου ἀπίστευτον ἐπίθεσιν! βλ. περ. « Ἐνορία » τ. ΙϚ΄, σελ. 9 ἑπ., 36 ἑπ., 55 ἑπ., 71 ἑπ., 1961 (εἰς ἣν πάντως οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος νὰ ἀπαντήσῃ· βλ. περ. « Ἐνορία », τ. ΙϚ΄, σελ. 54 - 55, 1961).

β. Εἰς χρόνον:

αα. Ἰσοβίου διαρκείας[1], ἢ

ββ. Ὡρισμένης τοιαύτης, καθοριζομένης ἢ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου[2] ἢ κρίσει τοῦ δικάζοντος τὴν τελεσθεῖσαν ποινικῶς ἀξιόλογον ἀδικοπραγίαν[3].

§ 76. Ἡ ποινὴ τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα δι᾽ ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου[4], ἐπάγεται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος, κατὰ τὸν ἐν αὐτῇ ὁριζόμενον χρόνον, τὴν στέρησιν τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ πρὸς μετάληψιν τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[5].

Ἡ αὐτὴ ποινὴ ἐπιτρεπτῶς *αἴρεται* ἢ καὶ *μειοῦται*, κρίσει τοῦ ἐπιβαλόντος αὐτήν[6], ἀναλόγως πρὸς τὰς περὶ ἐπιδείξεως μετα-

---

1. Βλ. λ.χ. καν. ΙϚ΄, ΙΖ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 53, 59), ΟΓ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 233 - 234).

2. Ἔστιν ὅτε ***« ἕως ἐπιστροφῆς »*** τοῦ ἀδικοπραγήσαντος εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν· βλ. λ.χ. καν. Β΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 128), Δ΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 658 - 659).

3. Καν. ΝΔ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 211). Τοῦτο, καθίσταται ἐξόχως ἀναγκαῖον διὰ τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων περὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν (λ.χ. ***φόνος, μοιχεία, πορνεία, παρὰ φύσιν ἀσέλγεια κ.ἄ.***), κολαζομένων διὰ πλειόνων τῆς μιᾶς διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἑκάστης διάφορον εἰς χρόνον ἀπειλούσης ποινὴν ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ· βλ. λ.χ. τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν καν. ΝϚ΄, ΝΖ΄, ΝΗ΄, ΝΘ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215, 216) πρὸς τοὺς καν. Δ΄, Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311, 314 - 317). Ἡ εἰσαγωγὴ δὲ καὶ τοῦ συστήματος ποινικοῦ κολασμοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 435 - 446) ἐπέφερεν ἀληθῆ σεισμὸν εἰς τὰ θεμέλια τῆς αὐτῆς ποινῆς!

4. Ἡ ἄσκησις ***ἐκκλήτου*** κατὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν ἐπάγεται τὴν ἀναστολὴν ἐκτελέσεως αὐτῆς [καν. ΙΔ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124)]. Ἡ δὲ μὴ συμμόρφωσις τοῦ καταδικασθέντος πρὸς τὰ κατ᾽ αὐτοῦ ἀποφασισθέντα συνεπάγεται τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀσκηθείσης ***ἐκκλήτου*** καὶ τὴν βεβαίαν καταδίκην αὐτοῦ [καν. Ϛ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΚΘ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 379)]. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ ἄσκησις ***ἐφέσεως*** ὑπὸ Μοναχοῦ κατὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἔχει ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα (ἄρθρ. 135 ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***).

5. Αἱ περὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ***ἀκοινωνήτου*** πρὸς καιρὸν γενομένου ἀπαγορευτικαὶ διατάξεις [Ι΄, ΙΒ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 14, 15 - 16), καν. Β΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124)] ἀπώλεσαν πρὸ πολλοῦ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν.

6. Καν. Ε΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 31), ΜΓ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΙΒ΄, ΙΓ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141, 143), ΡΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550).

νοίας ἐκδηλωθείσας ἐμπράκτως διαθέσεις τοῦ καταδικασθέντος[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐφ' ὅσον αὕτη κατεγνώσθη κατὰ Μοναχοῦ διὰ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δύναται νὰ *ἀφεθῇ* ἢ *μειωθῇ* δι' ἀπονομῆς Χάριτος[2].

1. Καν. Γ', ΝΔ', ΟΔ', Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 211, 235 - 236), Δ', Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 310 - 311, 316), Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408).

2. Ἄρθρ. 155 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 19 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 71 Κ.ΚΡ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 178.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Α'. Ἡ αἵρεσις.

§ 77. Τὸ γνήσιον περιεχόμενον τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως ἀναβλύζει ἐκ τῆς ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Ἁγίᾳ Γραφῇ περιεχομένης ἀληθείας.

Ι. Τὸ κυριαρχικὸν καὶ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, τῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως δογματικῶν ἀληθειῶν, ἀπόκειται καὶ μόνον εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κρίσιν τῆς φερούσης τὰς ἐπαγγελίας καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁδηγουμένης ***ἀλαθήτου*** Ἐκκλησίας, ἀποφαινομένης ἐπὶ τούτου δι' ἀποφάσεως, ἀλάθητον ἐπίσης φερούσης χαρακτῆρα, τοῦ κυριάρχου ἐν αὐτῇ σώματος, τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων.

Ὄργανον ἐκφράσεως, φορεὺς καὶ ἑρμηνεὺς τοῦ ἀλαθήτου τῆς Ἐκκλησίας, ἐρχομένου εἰς ἐξήγησιν ἢ διδασκαλίαν τῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως δογματικῶν ἀληθειῶν, καθολικοῦ καὶ ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος, εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος[1].

Ὅθεν, ὅ,τι ἐπὶ τοῦ θέματος καθώρισαν καὶ ἐδογμάτισαν οἱ ἱεροὶ καὶ θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καταυγασθέντες ὑπὸ

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω τ. Β' «*τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας*»· ἴδε καὶ Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 12 ἑπ., 282 ἑπ., Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, σελ. 75 ἑπ., 1946, ἰδίου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 19 ἑπ., Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 17 ἑπ.

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[1], φέρει δὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἀκαταλύτου κύρους τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν κατὰ τοὺς πρώτους ὀκτὼ μ.Χρ. αἰῶνας συγκληθεισῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας[2], ἀποτελεῖ τό γε νῦν τὸ *μόνον γνήσιον περιεχόμενον* τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, ἥτις ἔκτοτε διὰ τὸ μοναδικὸν καὶ τέλειον αὐτῆς καλεῖται ***Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις***[3].

Πᾶσα ἄλλη περὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν διδασκαλία, ὁποθενδήποτε καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον διατυπουμένη καὶ διακηρυσσομένη, ἐφ' ὅσον ἐξέρχεται ἢ ἀποκλίνει τῶν οὑτωσὶ καθωρισμένων αἰωνίων, ἀλωβήτων καὶ ἀπαραβάτων ***ὅρων*** τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, θεωρεῖται καὶ εἶναι ***κακοδοξία***.

Τὸ δικαίωμα πρὸς χαρακτηρισμὸν ἑτεροδιδασκαλίας τινὸς ὡς κακοδοξίας ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ***ἀλαθήτου*** Ἐκκλησίας[4], ἀποφαινομένης διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ κυριάρχου διοικητικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου, τοῦ Σώματος τῶν Ἐπισκόπων, συνερχομένου πρὸς τοῦτο εἰς Τοπικὴν[5] ἢ Οἰκουμενικὴν[6] ἢ καὶ Πανορθόδοξον[1] Σύνοδον. Ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τοιαύτην μιᾶς οἱασδήποτε τῶν ἀνεγνωρισμένων ἐπισήμως Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπαγομένης εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα, ἥτις καὶ ἀποφαίνεται σχετικῶς διὰ τῶν διοικητικῶν ὀργάνων τῆς ἐν αὐτῇ νομίμως καὶ κανονικῶς συγκεκροτημένης καὶ λειτουργούσης Ἐπισκοπικῆς Διοικήσεως (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας)[2].

II. Ἡ διατύπωσις καὶ διακήρυξις δογματικῆς διδασκαλίας περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, ἐξερχομένης ἀπολύτως ἢ ἀποκλινούσης ἁπλῶς ἀπὸ τῶν ***ὅρων*** τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***αἱρέσεως*** (haeresia)[3]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται αἱρετικός[4].

1. Οἱ ἐν Χαλκηδόνι ἐν Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συνελθόντες ἱεροὶ καὶ θεοφόροι Πατέρες ἐξεφράζοντο περὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ εἰς Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον συνελθόντων « *Οὐ γὰρ ἦσαν οἱ λαλοῦντες, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα* » (Mansi, IV, 672).

2. Καν. Α', Ε' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 165, 178), ς', Ζ' Ἐφέσου (Σ.Β. 199, 200 - 201), Α' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216 - 217), Α', Β' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305, 308 - 310), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), ἴδε καὶ τοὺς Ὅρους Πίστεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Α' Νικαίας, Β' ΚΠόλεως, Γ' Ἐφέσου, Δ' Χαλκηδόνος, ς' ΚΠόλεως, Β' Νικαίας καὶ τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου (Δ.Σ.Μ. τ. Α', 122 - 123, 130 - 131, 154 - 156, 173 - 176, 185 - 197, 221 - 224, 238 - 241).

3. Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Πρ. (Σ.ς. 46), ἴδε καὶ Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Δημοσιογραφικὰ (Κύκλος Α'), σελ. 15 - 16, 1961.

4. Ἐνίοτε ὅμως τοῦτο ὁρίζεται καὶ διὰ νόμου τῆς Πολιτείας· οὕτω Cod. Theod. XVI, 5, 28, 40, C.I. 1, 1, I, 5, 2 § 1, 4, Β. Α.α.α. « *Χριστιανὸς ἔστιν ὁ πιστεύων μίαν εἶναι θεότητα ἐν ἴσῃ ἐξουσίᾳ τοῦ Πατρός τε καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα δοξάζων αἱρετικός ἐστι* ». Ἴδε καὶ Β. Α.α.ε., Σύνοψιν Βασιλικῶν, Περὶ Ὀρθοδόξου Πίστεως, 1, 2 (J.G.R. τ. Ε', 31), Φωτίου, Νομοκ. ΙΒ', β' (Σ.Α. 261 ἐπ.).

5. Βλ. λ.χ. καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124), Ζ', Η', Λαοδικείας (Σ.Γ. 176 - 178), Α', Β', ΝΖ', ΝΗ', ΡΘ', ΡΙ', ΡΙΑ', ΡΙΒ', ΡΙΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 297 - 298, 299 - 300, 458 - 460, 462, 561, 562, 563 - 565).

6. Βλ. λ.χ. καν. Α', ς', Ζ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 165, 180 - 182, 187 - 188), Α', Β', Γ', Δ', Ε', ς', Ζ' Ἐφέσου (Σ.Β. 192 - 193, 195 - 201), ΙΔ' Ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῶν τριῶν κεφαλαίων Ε' ΚΠόλεως (Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 193 - 197), ΙΕ' Ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῶν Ὠριγενείων δοξασιῶν Ε' ΚΠόλεως (Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 198 - 200), καν. Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), Ἀναθεματισμοὺς Β' Νικαίας (Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 239 - 249).

1. Οὕτως ἡ ἐπὶ β' πατριαρχείας (1482 - 1486) τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Συμεῶνος Α' τοῦ Τραπεζουντίου, συνελθοῦσα ἔτει 1482 (Σ.Ε. 143) ἢ 1484 (Δ.Σ.Μ. τ. Β' 982) ἐν ΚΠόλει Τοπικὴ Πανορθόδοξος Σύνοδος, ἥτις ἀποκαλέσασα ἑαυτὴν Οἰκουμενικὴν ἀπεκήρυξε τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον (1439) κατεδίκασεν ὡς αἱρετικὴν κακοδοξίαν τὸ δόγμα τῆς Ρωμαϊκῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίαν διετύπωσε Κανονικὴν Ἀκολουθίαν περὶ εἰσδοχῆς εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν τῶν ἐκ τῆς λατινικῆς αἱρέσεως προσερχομένων (βλ. Σ.Ε. 143 - 147, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ' 89 - 92, Δ.Σ.Μ. τ. Β' 987 - 989). Ἐπίσης αἱ Πανορθόδοξοι Σύνοδοι ΚΠόλεως ἔτους 1672, πατριαρχοῦντος τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Διονυσίου Δ', καὶ Ἱεροσολύμων ἔτους 1672, πατριαρχοῦντος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, κατεδίκασαν ὡς αἱρετικὴν κακοδοξίαν τὸ δόγμα τῆς Διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας (Δ.Σ.Μ. τ. Β' 689 - 694, 701 - 733).

2. Βλ. λ.χ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 7927/10134 τοῦ Ὀκτωβρίου 1861 ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος περὶ ἐπιβολῆς ποινῆς καθαιρέσεως καὶ παντελοῦς ἀφορισμοῦ κατὰ τοῦ ἐπὶ αἱρέσει καταδικασθέντος ἱερομονάχου Θεοφίλου Καΐρη (ἐν Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 105 - 107).

3. ΜΕ', Μς', ΞΔ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 60, 61, 81 - 82), καν. Β' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126), Θ', ΛΒ', ΛΓ', ΛΔ', ΛΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179, 198, 200, 206), ΚΒ', ΠΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 364, 505), Α', ς' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 165, 180 - 182), Α', Β', Δ' Ἐφέσου (Σ.Β. 492 - 493, 495, 497), Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), Α' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92), Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Περὶ Ὀρθοδοξίας, κεφ. α' - ιβ' (Σ.Δ. 405 - 407), Φωτίου, Νομοκ. ΙΒ', β' (Σ.Α. 261), Cod. Theod. XVI, 5, 28, 40, C.I. 1, 1, I, 5, 2 § 1, 4, Β. Α.α.ε., ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΙΕ', ΛΕ' (Σ.Δ. 460, 476), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀποκρίσεις Γ', Δ', Ε' (Σ.Δ. 431 δ' - ε'), Μιχαὴλ Β' τοῦ Ὀξείτου, Δ' Σημείωμα περὶ διαγνώσεως τοῦ Μοναχοῦ Νήφωνος ὡς αἱρετικοῦ (Σ.Ε. 90 - 91), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα Α', β' (Σ.ς. 57 ἐπ.).

4. Καν. ς' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 182) « *Αἱρετικοὺς δὲ πάντας καλεῖ τοὺς παρὰ τὴν Ὀρθόδοξον Πίστιν δοξάζοντας, κἂν πάλαι ἀπεκη-*

1. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀπάρνησις τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως.

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ παντὸς ἀνήκοντος εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ διατυπώσεως καὶ διακηρύξεως ἰδίας περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως δογματικῆς διδασκαλίας, ἐξερχομένης ἀπολύτως ἢ ἀποκλινούσης ἁπλῶς ἀπὸ τῶν ***ὅρων*** τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, ἢ

ββ. Διὰ πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως *προσχωρήσεως* εἰς ἀλλοτρίαν περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως δογματικὴν διδασκαλίαν, καταδεδικασμένην ὡς αἱρετικὴν καὶ κακόδοξον ὑπὸ ἁρμοδίας πρὸς τοῦτο Ὀρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἢ

γγ. Διὰ πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως *ἐπικοινωνίας* (intercommunio) μεθ' ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας ἢ θρησκευτικῆς κοινωνίας[1], ἀλλοτρίαν περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως κηρυττούσης δογματικὴν διδασκαλίαν, ἐξερχομένην ἀπολύτως ἢ ἀποκλίνουσαν ἁπλῶς ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως[2].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀπάρνησις καὶ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν ***ὅρων*** τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆ-

ρύχθησαν, κἂν προσφάτως, κἂν παλαιαῖς αἱρέσεσι κοινωνῶσι, κἂν νέαις», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 365), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 94), Πηδάλιον, σελ. 29[1].

1. Ἡ ***κοινωνία*** μεθ' αἱρετικῶν ἀπαγορεύεται ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων κατ' Ἀποστολικὴν ἐπιταγὴν [Τίτ. Γ', 10-11 «*Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος*». Β' Ἰωάνν. 10-11, Ἀποστ. Διατ. Ϛ', α', ιη', κϛ' «*Τοὺς ἀθέους αἱρεσιώτας ἀμετανοήτως ἔχοντας διαστείλαντες, ἀφορίσατε ἀπὸ τῶν πιστῶν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐκκηρύκτους ποιήσατε*» (M.P.G. τ. 1 c. 909, 958-961, 976-977, Β.Ε.Π. τ. 2, 94, 106, 212)], ἑπομένην πρὸς τὴν αὐστηρὰν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου, ὑπαγορεύοντος: «*Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μή ποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς*» (Ματθ. Ζ', 6-7). Βλ. γενικώτερον Ἱερ. Κοτσώνη, Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, σελ. 5 ἑπ., 1957.

2. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 227-228.

ρος τῆς συμπεριφορᾶς, καθ' οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁριζομένων τρόπων ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως.

2. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

Εἰδικώτερον ἔτι:

αα. Κληρικός, εἰσελθὼν εἰς τόπον λατρείας αἱρετικῶν, ἤτοι ἑτεροδόξων πάσης κατηγορίας, ἐπὶ σκοπῷ προσευχῆς ἢ πάντῃ ἀπηγορευμένης συμπροσευχῆς ἢ συνεορτασμοῦ καὶ πάσης φύσεως λατρευτικὸν ἐχούσης χαρακτῆρα ἐκδηλώσεως μετὰ τούτων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς ᾧδε στοιχειοθετεῖται, ἀπαιτεῖται ἡ ἔργῳ προβολὴ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος, ἐν ἰδιότητι στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, τῆς πράξεως τῆς προσευχῆς ἢ τοῦ συνεορτασμοῦ ἢ τῆς πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως συμμετοχῆς καὶ συμπράξεως αὐτοῦ εἰς τὴν αἱρετικὴν λατρείαν.

Κατ' ἀκολουθίαν, *ἁπλῆ ἐπίσκεψις*, καὶ μόνον, Κληρικοῦ εἰς τοιοῦτον ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας δὲν συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἀντιθέτως, τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται συντετελεσμένον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης εἰσελθὼν εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας

1. Καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182), Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301-305) «*Εἰ δέ τις... ἔστω ἀνάθεμα καὶ τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου, ὡς ἀλλότριος ἐξωθείσθω καὶ ἐκπιπτέτω*», Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 556) «*...καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν*», Α', Β', Δ' Ἐφέσου (Σ.Β. 492-493, 495, 497), Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Περὶ Ὀρθοδοξίας, κεφ. α'-ιβ' (Σ.Δ. 405-407), Πηδάλιον, σελ. 124. Ἴδε καὶ Ν. ΡΛΒ', Β. Α.α.νη. «*Πᾶσαι αἱ αἱρέσεις μετὰ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἀναθεματίζονται*».

2. ΞΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81-82), καν. Θ', ΛΒ', ΛΓ', ΛΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179, 198, 200), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀπόκρ. Γ' καὶ Δ' (Σ.Δ. 431 δ'-ε'), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 83) «*Εἰ δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι εἴπῃς, τὸν τοιαῦτα ποιοῦντα Κληρικόν, οὐχ ἁμάρτῃς τοῦ δέοντος*», ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΙΕ' (Σ.Δ. 459-460).

ἑτεροδόξων αἱρετικῶν ἐπὶ σκοπῷ ἁπλῆς ἐπισκέψεως, ἀποτολμήσῃ καὶ προσευχηθῇ ἐν τούτῳ *κατὰ μόνας* ἢ ἔτι χεῖρον ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν *συμπροσευχῆς* μετὰ τῶν ἑτεροδόξων ἢ ἔργῳ ἐκδηλώσῃ πρόθεσιν παντοίας συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν.

Ἡ ἔννοια τοῦ στοιχείου τῆς προσευχῆς ἢ τῆς συμμετοχῆς ἐν τῇ αἱρετικῇ λατρείᾳ ἑρμηνεύεται ὧδε, ἀναγκαίως, *λίαν στενῶς*, ἀπαγορεύουσα εἰς τὸν δράστην, Κληρικὸν Ὀρθόδοξον ὄντα καὶ φορέα τοῦ θειοτάτου μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης, οἱανδήποτε ἐκδήλωσιν τοιαύτης ἐνεργείας συνιστώσης αὐτόχρημα πρᾶξιν κολάσιμον, ἀληθῆ βεβήλωσιν στρεφομένην εὐθέως κατὰ τῆς ἣν φέρει οὗτος ἱερατικῆς ἰδιότητος[1].

ββ. Κληρικός, συμπροσευχηθεὶς μεθ' αἱρετικῶν εἰς Ὀρθόδοξον Ἱ. Ναὸν[2] ἢ δεξάμενος τὸ παρ' αἱρετικῶν τελούμενον βάπτισμα ἢ τὰ προσαγόμενα παρ' αὐτῶν εἰς θυσίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συγχωρήσας εἰς αἱρετικὸν Κληρικὸν νὰ ἐνεργήσῃ τι τὸ ἱερατικὸν ἐν οἵᾳ ἱερατικῇ ἐξουσίᾳ καὶ οὗτος κανονικῶς ἐνεργεῖ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

γγ. Κληρικός, ὀμνύων κατὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τοὺς νόμους τῶν αἱρετικῶν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

δδ. Κληρικός, προελθὼν εἰς ἁπλῆν *ἐπικοινωνίαν* μεθ' αἱρετικοῦ τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[5].

---

1. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙΕ' (Σ.Δ. 460) « *Οὗτοι γὰρ ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ τυγχάνουσιν. Ἔστωσαν οὖν ἀνάθεμα οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ψηφιζόμεθα, μὴ μόνον ἀφορισμῷ καὶ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι τοὺς Κληρικούς, συνευχομένους ἐν Ἐκκλησίᾳ ὀρθοδόξων ἢ αἱρετικῶν, ἢ ὁπουδήποτε συνευχομένους αὐτοῖς ἱερατικῶς* », ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΛΕ' (Σ.Δ. 476).

2. Ἰστέον ὅτι ἡ εἴσοδος αἱρετικοῦ εἰς Ὀρθόδοξον Ἱ. Ναὸν ἀπαγορεύεται ἀπολύτως· ἴδε καν. Ϛ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 176), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. Θ' (Σ.Δ. 336).

3. ΜΕ', ΜϚ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 60, 61). Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΙΕ' (Σ.Δ. 460) γνωματεύει ἐπιβολὴν ποινῆς καθαιρέσεως καὶ παντελοῦς ἀφορισμοῦ διὰ τὴν τοιαύτην παράβασιν.

4. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305), θεωρούμενος « *ὡς παρὰ τὴν Ὀρθόδοξον Πίστιν δοξάζων* », ἤτοι ὡς αἱρετικός.

5. ΜΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 60), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 60) « *Ἐνταῦθα μὴ*

Ἡ Ὀρθόδοξος κανονικὴ τάξις, ἀπ' αἰώνων τηρουμένη ἐπὶ τοῦ θέματος, δὲν συγχωρεῖ ποσῶς εἰς Κληρικοὺς τὴν μετὰ τῶν αἱρετικῶν ἐπικοινωνίαν[1].

εε. Ἐπίσκοπος, φωραθεὶς διὰ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως καταλιπὼν περιουσιακόν τι στοιχεῖον αὐτοῦ εἰς αἱρετικόν, τιμωρεῖται μετὰ θάνατον διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἀπαγορευομένου καὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τεθνεώτων. Ἡ ἰδιότης τοῦ ὀνομασθέντος κληρονόμου ὡς συγγενοῦς οὐδόλως ἐπηρεάζει τὴν ἀπαγόρευσιν, ἐφ' ὅσον οὗτος τυγχάνει ἀποδεδειγμένως αἱρετικός, ἅτε τῆς πρὸς τοιούτους διαθέσεως παντὸς περιουσιακοῦ στοιχείου βασικῶς ἀπαγορευομένης[2].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

εἴπῃς ἐν Ναῷ τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς λοιποὺς συνεύξασθαι μετὰ αἱρετικῶν· οἱ τοιοῦτοι γὰρ καθαιρεθήσονται κατὰ τὸν μϛ' κανόνα, καθὼς καὶ ὁ ἐπιτρέψας αὐτοῖς, ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι· ἀλλ' ἐκλαβοῦ τὸ συνεύξασθαι εἰς τὸ ***ἁπλῶς κοινωνῆσαι,*** *καὶ ἡμερώτερον διατεθῆναι ἐπὶ τῇ εὐχῇ τοῦ αἱρετικοῦ·* ***τοὺς γὰρ τοιούτους ὡς μύση βδελύττεσθαι,*** *οὐ μὴν οἰκειοῦσθαι ὀφείλομεν· ὅθεν καὶ ἀρκοῦσα ἔδοξεν ἡ τοῦ ἀφορισμοῦ (ποινὴ ἀργίας) τιμωρία* ». Ἐν τούτοις ὁ αὐτὸς [Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισις ΙΕ' (Σ.Δ. 460)] ἀλλαχοῦ γνωματεύει ὡς ἐπιβλητέαν ποινήν, διὰ τὴν ὑπ' ὄψει περίπτωσιν, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ « *ἢ μὴν καὶ συνεσθίοντας, ἀλλὰ καὶ μειζόνως κολάζεσθαι* ». Ὁ Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 83) θεωρεῖ τὴν διάταξιν, κολάζουσαν τὸν ***ἐν οἴκῳ*** αἱρετικῷ συνευξάμενον Κληρικόν.

1. Βλ. καὶ ἐν Ε. τ. ΛΕ' 481 ἑπ. (καὶ Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΓ' 204) τὸ Μήνυμα τῆς ΙΓ' Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔτους 1958 πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἔνθα ἐξηγοῦνται σαφῶς οἱ δογματικοὶ λόγοι, οἵτινες ὀρθῶς ὑπηγόρευσαν τὴν λῆψιν ἀποφάσεως περὶ ***μὴ συμμετοχῆς*** τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ***διὰ Κληρικῶν μελῶν*** εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Προτεσταντικοῦ κινήματος τοῦ λεγομένου ***Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν*** ὀργανούμενα συνέδρια, συγχωρηθείσης μόνον τῆς ἁπλῆς αὐτόθι παρουσίας θεολόγων λαϊκῶν, ἀδείᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Καν. ΚΒ', ΠΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 364, 505), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 365 - 366, 506 - 507).

3. Καν. Α' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 165) « *Ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν* », Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305) « *Εἰ δέ τις τῶν ἁπάντων μὴ τὰ προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα κρατοῖ καὶ ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω δοξάζοιτο καὶ κηρύττοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἰέναι τούτων ἐπιχειροῖ, ἔστω ἀνάθεμα* », Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556) « *...καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν* », ἴδε καὶ καν. ΛΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 200), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 305 - 308, Γ. 201), Ν. ΡΛΒ', Β. Α.α.νη « *Πᾶσαι αἱ αἱρέσεις μετὰ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἀναθεματίζονται* ».

Εἰδικώτερον ἔτι:

αα. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, εἰσελθὼν εἰς τόπον λατρείας αἱρετικῶν[1], ἤτοι ἑτεροδόξων πάσης κατηγορίας, ἐπὶ σκοπῷ προσευχῆς, ἢ πάντῃ ἀπηγορευμένης συμπροσευχῆς[2] ἢ συνεορτασμοῦ καὶ πάσης φύσεως λατρευτικὸν ἐχούσης χαρακτῆρα ἐκδηλώσεως μετὰ τούτων[4], τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς ὧδε στοιχειοθετεῖται, ἀπαιτεῖται ἡ ἔργῳ προβολὴ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος, ἐν ἰδιότητι στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, τῆς πράξεως τῆς προσευχῆς ἢ τοῦ συνεορτασμοῦ ἢ τῆς πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως συμμετοχῆς καὶ συμπράξεως αὐτοῦ εἰς τὴν αἱρετικὴν λατρείαν.

Κατ' ἀκολουθίαν, *ἁπλῆ ἐπίσκεψις*, καὶ μόνον, Ὀρθοδόξου λαϊκοῦ ἢ Μοναχοῦ εἰς τοιοῦτον ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας δὲν συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος[5].

Κατ' ἀναλογίαν δέον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι, τό γε νῦν ἔχον, ἡ ὑπὸ Ὀρθοδόξου λαϊκοῦ, διαβιοῦντος μονίμως ἢ προσκαίρως διαμένοντος εἰς τόπον τινὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, ὅπου δὲν ὑπάρχει Ὀρθόδοξος Ἱ. Ναός, αἰσθανθέντος δὲ τὴν ἀνάγκην τῆς πρὸς τὸν Κύριον κατὰ μόνας προσευχῆς, εἴσοδος εἰς Ἱ. Ναὸν ἑτεροδόξων Χριστια-

1. Ἡ ἀπαγόρευσις ἀφορᾷ εἴσοδον εἰς πάντα τόπον λατρείας αἱρετικῶν [ΞΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81-82), καν. ΛΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 200)], μὴ ἐξαιροῦσα καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ κοιμητήρια [καν. Θ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179), ἡ ἐν τοῖς ὁποίοις εἴσοδος ἀπειλεῖ ποινὴν ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ***(ἀκοινωνήτους γίνεσθαι μέχρι τινός)***, ἤτοι ἀκοινωνησίας περιωρισμένης χρονικῆς διαρκείας. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 201), ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΙΕ' (Σ.Δ. 459-460).

2. ΞΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81-82), καν. Θ', ΛΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 179, 200), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀπόκρ. Γ' καὶ Δ' (Σ.Δ. 431 δ'-ε').

3. Ἀποστ. Διατ. Η', ια' (M.P.G. τ. 1 c. 1092, Β.Ε.Π. τ. Β' 150), καν. Β' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125-126), ΛΒ', ΛΓ', ΛΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 198, 206), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙΕ' (Σ.Δ. 459-460).

4. ΞΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81-82).

5. Κατὰ Νικηφόρον τὸν Ὁμολογητήν, Ἀπόκρ. Ε' (Σ.Δ. 431 ε) ἡ εἴσοδος λαϊκοῦ Ὀρθοδόξου εἰς ἑτερόδοξον Ἱ. Ναὸν συγχωρεῖται, ἐφ' ὅσον γίνεται ἐπὶ σκοπῷ ***προσκυνήσεως ἱ. λειψάνου Ἁγίου***, διαφυλασσομένου ἐν αὐτῷ (ὡς λ.χ. τῶν ὀστῶν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, Ἐπισκόπου Μύρων, διαφυλασσομένων εἰς τὸν ὁμώνυμον Ἱ. Ναὸν τῆς πόλεως Bari τῆς Ἰταλίας).

νῶν, ὡς λ.χ. Ρωμαιοκαθολικῶν ἢ Διαμαρτυρομένων, ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἢ καὶ παρακολουθήσεως ἁπλῶς τῆς τελέσεως τῆς θείας Λειτουργίας, δὲν συνιστᾷ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος[1].

Ἀντιθέτως, τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται συντετελεσμένον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης εἰσελθὼν εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω μόνον προϋποθέσεις, ἀποτολμήσῃ καὶ συμπροσευχηθῇ ἢ συνεορτάσῃ λατρευτικῶς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων αἱρετικῶν, ἢ ἔτι χεῖρον ἐπιχειρήσῃ καὶ μεταλάβῃ μυστηρίου τινός, ὑπὸ τούτων τελεσθέντος[2].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, ὀμνύων κατὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τοὺς νόμους τῶν αἱρετικῶν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

γ. Ὁ ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως κηρυχθεὶς ἔνοχος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ:

αα. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς ὤν, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ὡς ἀποδεδειγμένως γενόμενος ἀσεβὴς καὶ περὶ τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένος καὶ διαβεβλημένος[4].

1. Μοναχός, ὅμως, προσκαίρως διαμένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δὲν δύναται νὰ τύχῃ τῆς τοιαύτης ***οἰκονομίας***, διότι ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιπτώσεως κρίνεται ὡς Κληρικός, τῷ ὀνόματι τῶν ὁποίων καὶ οἱ Μοναχοὶ περιέχονται [ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 487, 617, Γ. 386, Δ. 206-207), Πηδάλιον, σελ. 2[4], ἴδε καὶ κατωτέρω τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 206 ἑπ.].

2. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρισις ΙΕ' (Σ.Δ. 460) ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἀποτελεῖ πρᾶξιν σφόδρα κολάσιμον, διότι «*ἡ γὰρ στενοχωρία τῶν τόπων, καὶ ὁ τῶν αἱρετικῶν πληθυσμός, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως οὐ μετήμειψε τὴν ἀκεραιότητα*»· δι' ὃ ἀνάλογον ἀδίκημα συνιστᾷ, κατὰ τοῦτον, καὶ ἡ ***ἁπλῆ συνεστίασις*** μεθ' αἱρετικῶν [οὕτω καὶ Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητής, Ἀπόκρ. Ι' (Σ.Δ. 431 ζ)], πρᾶγμα ὅμως ὅπερ εἰς τὸν αἰῶνα τῆς σήμερον, ἐν τῇ πανχριστιανικῇ προσπαθείᾳ τῆς ***κοινωνίας*** μεταξὺ πάντων καὶ δὴ ἀδιακρίτως δόγματος τῶν Χριστιανῶν δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ***κατέλυσε καιρίως ἡ πρᾶξις***. Τὴν σύγχρονον ἐν τῇ πρακτικῇ ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος ἐρευνᾷ διεξοδικῶς ὁ Ἱερ. Κοτσώνης, Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μεθ' ἑτεροδόξων, σελ. 79, 151, 206, 237, 241, 267, 279 ἑπ.

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182), Α' Τρούλλου (Σ.Β. 301-305), θεωρούμενος ὡς «*παρὰ τὴν Ὀρθόδοξον Πίστιν δοξάζων*», ἤτοι ὡς αἱρετικός.

4. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ «*ὁ ἐκ γενετῆς ὢν ὀρθόδοξος, μετὰ γυναικὸς αἱρετικῆς συναφθεὶς οὐκ ἀξιωθείη κληρώσεως, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ποιήσει ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς*» κατὰ τὸν καν. Λϛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 399) καὶ τὴν Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΛΔ' (Σ.Δ. 475).

ββ. Κληρικὸς τυγχάνων, δὲν ἐπανακατατάσσεται ἐν τῷ ἱερῷ Κλήρῳ, εἴτε:

ααα. Προερχόμενος ἐκ τῆς τάξεως τῶν Ὀρθοδόξων Κληρικῶν, εἰς αἵρεσιν προσεχώρησε καὶ μεταμεληθεὶς ἐξεδήλωσεν εἰλικρινῆ βούλησιν ἐπανόδου εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, εἴτε

βββ. Προερχόμενος ἐξ αἱρέσεως, εἴτε ὑπὸ ἰδιότητα Κληρικοῦ εἴτε ὑπὸ τοιαύτην λαϊκοῦ ἢ Μοναχοῦ καθηγιάσθη καὶ ἀκολούθως εἰσῆλθεν ἐν τῷ Ὀρθοδόξῳ ἱ. Κλήρῳ[1], βραδύτερον δὲ μετέπεσε καὶ πάλιν πρὸς τὴν αἵρεσιν καὶ μεταμεληθεὶς ἐξεδήλωσεν εἰλικρινῆ βούλησιν ἐπανόδου εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν,

ὡς ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀποδεδειγμένως γενόμενος ἀσεβὴς καὶ περὶ τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένος καὶ διαβεβλημένος[2].

Καθ' οἱανδήποτε δὲ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων λάθρα καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ καὶ συνειδότος ἔτι τοῦ δεξαμένου καὶ κατατάξαντος αὐτὸν ἐν τούτῳ, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *διαβεβλημένος*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

γγ. Κληρικός, Μοναχὸς ἢ λαϊκὸς τελῶν, στερεῖται παντὸς δικαιώματος καὶ ἁπλῆς ἔτι εἰσόδου εἰς Ἱ. Ναόν[4].

1. Περὶ τρόπου εἰσδοχῆς αἱρετικῶν ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ διαλαμβάνει πολλαχῶς ὁ κανονικὸς νομοθέτης· βλ. καν. Α' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92), Η' Α' Νικαίας (Σ.Β. 133), Ζ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 187 - 188), ϞΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 529 - 531), Ζ', Η', ΛΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 176, 177 - 178, 204), ΝΖ', ΞΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 458 - 460, 478 - 479), κ.ἄ., ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΛΒ', ΛΓ' (Σ.Δ. 473 - 474), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', β' (Σ.Ϛ. 57 - 72), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Βάπτισμα αἱρετικῶν, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', σελ. 21 ἑπ., 1948, Δ.Σ.Μ. τ. Β', σελ. 972 ἑπ., Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 35 ἑπ.

2. Λουκᾶ, Θ' 62 « *Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΚΗ' (Σ.Δ. 470) « *Ἀρκεῖ τῷ οὕτω κακῶς ὀλισθήσαντι, καὶ τῇδε κἀκεῖσε μεταρριπιζομένῳ δεχθῆναι* (κατὰ τὰ περὶ κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων ἰσχύοντα)· *ἱερατείας γὰρ οὐκ ἀξιωθήσεται* ».

3. Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. Κανονικὴ πρὸς Ρουφινιανὸν (Σ.Δ. 82) « *Μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς τόπον κλήρου* », καν. Ι', ΙΔ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 138, 144), ἀνάλογον ἔχοντες ὧδε ἐφαρμογήν, ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 228.

4. Καν. Ϛ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 176), ἴδε καὶ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρισιν Θ' (Σ.Δ. 436), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙϚ' (Σ.Δ. 460).

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς αἱρέσεως ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ νέου Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ὁπότε ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἀπολαμβάνει τῆς δεούσης ἐν τούτῳ προστασίας καὶ ἐνισχύσεως[1], οἱ αἱρετικοὶ τίθενται ὑπὸ ποινικὴν δίωξιν. Οἱαδήποτε παρέκκλισις ἀπὸ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζεται ὡς ἐπιβουλὴ τῆς δημοσίας τάξεως[2].

Βραδύτερον, ἀπὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπισήμου θρησκείας τῆς Αὐτοκρατορίας[3], πᾶσα ἀπόκλισις ἀπὸ τῶν *ὅρων* τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως στοιχειοθετεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον ἀδίκημα τῆς αἱρέσεως[4], ὅπερ ὡς crimen publicum[5] διώκεται καὶ τιμωρεῖται, ἀπειλουμένων κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως αὐτοῦ βαρυτάτων ποινῶν, ὡς ἡ ἀτιμία, ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας, ἡ ἐξορία καὶ εἴς τινας περιπτώσεις καὶ αὐτὴ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου[6].

1. Βλ. τὸ ἔδικτον τῆς ἀνεξιθρησκίας παρ' Εὐσεβίῳ, Ἐκκλ. Ἱστ. Χ, 5, 388 (M.P.G. τ. 20 c. 881 c) καὶ παρὰ Lactantii, De morte percecutorum, c. 48, ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 73[1].

2. Hefele, I, σελ. 319, 445, 452, 479, 489, 530, 653, 656, 658, 696, 735, 736, τ. II, σελ. 95, 97 (ἔνθα ἱστορεῖται ἡ καταδίωξις καὶ ἐξορία Κληρικῶν, ἀρνουμένων τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πολιτειακῶς ἀναγνωρισθείσης δογματικῆς διδασκαλίας, πλειστάκις διαταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἰδίᾳ τοῦ Κωνσταντίου), Cod. Theod. XVI, 5, 3 (διάταξις Αὐτοκράτορος Οὐαλεντινιανοῦ Α' ἀπὸ τοῦ ἔτους 372 ἀπειλήσασα ποινὰς κατὰ Μανιχαίων), Cod. Theod. XVI, 5, 4 (διάταξις Αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 376 ἀπειλήσασα δήμευσιν τῶν οἰκημάτων πάντων τῶν αἱρετικῶν), Cod. Theod. XVI, 5, 5 (διάταξις Αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 379, ἀπαγορεύσασα πάσας τὰς αἱρέσεις, ἐπαναληφθεῖσα ἐν C.I. 5. 2 πρ.).

3. Cod. Theod. XVI. 1 2 (τὸ ἀπὸ 27 - 2 - 380 ἔδικτον τοῦ Μ. Θεοδοσίου) παρὰ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκῳ, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 84[1], βλ. καὶ ἀνωτέρω τ. Α' « *Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας* ».

4. Cod. Theod. XVI. 5. 28. C.I. 5. 2 § 1, Β. Α.α.κβ.νη.

5. Cod. Theod. XVI. 5. 40. C.I. 5. 4, Β. Α.α.κδ.

6. Cod. Theod. XVI. 1. 2, XVI. 5. 3. 8 § 2, 13, 18, 19, 20, 29, 34, 40 § 2, 62, 65 § 2, C.I. 5. 5. 8 § 11, 12 § 3, 16, I. 6. 3 (κατὰ τῶν ἀναβαπτιζόντων ὀρθοδόξους), Ν. ΡΙΕ' γ' § 14, δ' § 18, Β. Α.α.κε.κϛ.κθ.λ.λα.λβ.λγ.λϛ., Ξ.νδ κα.κβ.κϛ.κζ.κθ.λ., Ἐκλογὴ ΙΖ', νβ' (J.G.R. τ. Β' 61), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', κζ', λδ' (J.G R. τ. Β' 219 - 220), Ἐπαναγωγή, Ν', κθ', λ' - λγ', λϛ' (J.G.R. τ. Β' 362), Epitome Legum, ΜΔ', να', νε', νϛ' (J.G.R. τ. Δ' 577), Σύνοψις Βασιλικῶν, Α',

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ αἵρεσις δὲν διώκεται ὡς κοινὸν ποινικὸν ἀδίκημα. Ἡ *ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως* εἶναι κατὰ διάταξιν τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου *ἀπαραβίαστος*[1]. Τὸ δ' ἐκ ταύτης ἐκπηγάζον ἀτομικὸν δικαίωμα τυγχάνει πάσης προστασίας, λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν δικαίαν ἐπιφύλαξιν τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ ἐντὸς τῶν νομίμων περιορισμῶν οὓς ἐπιβάλλει ὁ ὀφειλόμενος σεβασμὸς πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων Θρησκείαν, τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, ἡ κατὰ τῆς ὁποίας ἄσκησις παντὸς ἀθεμίτου μέσου προσηλυτισμοῦ ἢ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως ρητῶς ἀπαγορεύεται καὶ κολάζεται[2].

Β'. Ἡ ἀποστασία.

§ 78. Τὸ θρησκεύειν εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ δὴ ἀνάγκη, ἡνωμένη μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ ζῆν καὶ συνδεδεμένη ἀρρήκτως πρὸς τὴν ἐπὶ Γῆς ἀποστολὴν καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ[3].

Τὸ ὑγιῶς καὶ ὀρθῶς θρησκεύειν ἐδίδαξεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός, ἀποστείλας εἰς τὴν Γῆν[4] τὸν Σωτῆρα Υἱὸν αὐτοῦ καὶ Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου[5]. Τὸ ἀνθρωποσωτήριον δ' εὐαγγελικὸν κήρυγμα

XXXIII, 2 (J.G.R. τ. Ε' 66 - 67), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 35 (J.G.R. τ. Ϛ' 44), Epanag. Aucta, ΝΓ' 4 - 19 (J.G.R. τ. Ϛ' 213 - 215), Ecloga ad Proch. mutata, ΛϚ', 1 - 18 (J.G.R. τ. Ϛ' 296 - 297), Proch. Auctum, ΛΘ', 107 - 111 (J.G.R. τ. Ζ' 291), Ἀρμενόπουλος, Ϛ. ια. 5, 7, 8.

1. Ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1 - 1 - 1952. Βλ. εἰδικώτερον τ. Α' «*Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας*». Ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 192 ἑπ., ἰδίου, Ἡ θέσις τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 16 ἑπ., 1952.

2. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 84 περὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ *προσηλυτισμοῦ*.

3. Βλ. γενικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 23 ἑπ.

4. Ἰωάνν. Ε' 30 - 31, Ϛ' 38 - 40, 44 - 54, Ι', 28 - 31, ΙΖ', 1 - 8 «*Ἐφανέρωσά Σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου... καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ Σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι Σὺ μὲ ἀπέστειλας*».

5. Ἰωάνν. Ϛ', 35 - 38, 47 - 48, Η', 12 - 13, 42 - 43, 58 - 59, ΙΑ', 25 - 28, ΙϚ', 28,

τοῦ Σωτῆρος Υἱοῦ εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ἐμπεριέχεται, καὶ μόνον, εἰς τὴν ***Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν***[1].

Ὅθεν, τὸ θρησκεύειν κατὰ τὰς ἐπιταγὰς τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ὑποχρέωσιν ἀναντίλεκτον[2].

Ι. Ἡ ἀπάρνησις τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, πραγματουμένη διὰ προσχωρήσεως ἐκ ταύτης πρὸς θρησκείαν ἄλλην (Ἰουδαϊσμός, Μωαμεθανισμός, Βουδδισμός, Βραχμανισμός, Ταοϊσμός, εἰδωλολατρεία)[3] ἢ πρὸς τὴν ἀθεΐαν[4], συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἀποστασίας*** (apostasia a fide)[5]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα, τοῦτο καλεῖται ἀποστάτης.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀπάρνησις τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως:

α. ***Διαπραττομένη:***

Ὑπὸ παντὸς ἀνήκοντος εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. *Ἑκουσίως*, τουτέστιν ἐκ προθέσεως καὶ ἐπὶ σκοπῷ παντε-

ΙΖ', 1 - 2, ἴδε καὶ Ἐφεσ. Γ', 14 - 19, Β' Κορινθ. Η', 9, Ἑβρ. Α', 1 - 4, Β' Ἰωάνν. 9 - 10, Φιλιππησ. Β', 6 - 7.

1. Βλ. ἀνωτ. σελ. 342.

2. «*Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν*», καν. Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 556).

3. Ματθ. ΙΒ', 30 «*Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι*», Λουκᾶ, ΙΒ', 9 - 11 «*Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ*».

4. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης οὐδαμοῦ μνημονεύει περὶ τῆς ***ἀθεΐας***, διότι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ***ἀληθῶς ἄθεος*** εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, εἰ μὴ ἐφ' ὅσον τελεῖ ὑπὸ καθεστὼς ***ἀφροσύνης*** (Ψαλμ. ΙΓ', 1 «*Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός*».

5. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ', ΠΑ' (Σ.Δ. 233 - 234, 245 - 246), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), Ζ', ΞΔ', Ο', ΟΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 10, 80 - 81, 90 - 91), καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124), Α' - Θ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21 - 38), ΚΘ', ΛΖ', ΛΗ', ΛΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 196, 206), Ξ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 465), Ι', ΙΑ', ΙΔ' Α' Νικαίας (Σ Β 138 - 139, 144), ΙΑ', ϞΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 328 - 329, 528), Α' - Ι' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 14 - 30), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ιθ' - κ' (Σ.Α. 321), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', α', Ι', δ' (Σ.Ϛ. 49 - 57, 308 - 310), Πηδάλιον, σελ. 45[1].

λοῦς ἀθετήσεως τῶν ἐπιταγῶν καὶ ἀπαγορεύσεων τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, δι' ἐνεργείας κατευθυνομένης εἰς πλήρη ἀπάρνησιν αὐτῆς, ὡς εἶναι:

ααα. Ἡ διατύπωσις καὶ διακήρυξις ἰδίας περὶ τοῦ Θεοῦ διδασκαλίας ἢ τοιαύτης ἀρνουμένης παντάπασι τὴν ὕπαρξιν καὶ ὑπόστασιν Αὐτοῦ, ἤτοι ἀθεΐας, ἢ

βββ. Ἡ πάσης φύσεως ἐκδήλωσις προσχωρήσεως εἰς θρησκείαν ἄλλην[1], ἢ

γγγ. Ἡ αὐτοπροαίρετος καὶ ἐλευθέρα ἐκδήλωσις διαθέσεως *ἐπικοινωνίας* μετὰ θρησκευτικῆς κοινωνίας μὴ Χριστιανικῆς[2].

ββ. *Ἀκουσίως*, τουτέστιν ἐκ λόγων, οἵτινες ἔχουσιν αἰτίαν βασάνους ἢ ἀπειλάς, ἐπιδεχομένας ἀντίστασιν τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ δὴ ὑπαγορευομένην αὐτῷ εἴτε ἐξ ἰδιαιτέρας πρὸς τὸ καθῆκον ὑποχρεώσεως[3] εἴτε ἐκ τοιαύτης συναγομένης ἐκ τῶν περιστάσεων ἢ συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἀδικήματος[4].

Ἐν προκειμένῳ τὸ στοιχεῖον τῆς δολίας προαιρέσεως τοῦ δρά-

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303) «*Ὁ ἑκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὁρμήσας κακόν, ἀρνησάμενος τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ πρὸς Ἰουδαϊσμόν, ἢ πρὸς εἰδωλολατρείαν, ἢ πρὸς Μανιχαϊσμόν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον ἀθεΐας εἶδος αὐτομολήσας ἐφάνη*».

2. Ἡ μετ' ἀπίστων *κοινωνία* ἀπαγορεύεται καὶ κατ' Ἀποστολικὴν ἐπιταγὴν (Β' Κορινθ. ΣΤ', 14 - 16 «*Τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;*», Ἐφεσ. Ε', 5 - 6 «*Ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ*»). Ἴδε καὶ ΜΣΤ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 61) «*Τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;*». Βλ. καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 92) «*Διαφόρως εἴρηται, ὅτι οὐδεμία κοινωνία πιστῷ μετὰ ἀπίστου*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', β' (Σ.ΣΤ. 72).

3. ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80) «*Εἴ τις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον... ἀρνήσεται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω*», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80) «*Ὁ τῆς Ἐκκλησίας νόμος, ὁμολογητὰς τῆς πίστεως θέλει, πάντας εἶναι τοὺς Ὀρθοδόξους. Ὁ γοῦν διὰ φόβον κολάσεως ἀρνησάμενος Κληρικὸς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον καθαιρεθήσεται, ἀλλὰ καί, ὡς σεσηπὸς μέλος, ἐκ τοῦ καλοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος ἐκκοπήσεται*».

4. Καν. ΠΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 245 - 246) «*Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκ βασάνων ὑπομείναντες, καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους, καὶ ἑλκυσθέντες πρὸς τὴν ἄρνησιν... οἱ δὲ ἄνευ μεγάλης ἀνάγκης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν*», Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303) «*Οἱ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες... ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας οὐκ ἀντισχούσης*», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80) «*Ὁ τῆς Ἐκκλησίας νόμος, ὁμολογητὰς τῆς πίστεως θέλει, πάντας εἶναι τοὺς ὀρθοδόξους*».

στου πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ὑποκαθιστᾷ ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος τῆς ἀνθρωπίνης κατὰ σῶμα ἀδυναμίας, *ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης*, ἧς ἕνεκα οὗτος ἡμάρτησεν[1].

Ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων προβολὴ παντελοῦς ἀνυπαρξίας τοῦ παράγοντος τῆς ἀνθρωπίνης κατὰ σῶμα ἀδυναμίας, ὡς εἶναι ἡ *ἀνήκουστος σωματικὴ βία* (vis absoluta), μὴ ἐπιδεχομένη πάσης φύσεως ὀφειλομένην ἀντίστασιν, συνιστᾷ ἔλλειψιν τοῦ *ἐξωτερικοῦ ὅρου τοῦ ἀξιοποίνου* καὶ ἐξαφανίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρνητικῶς ἐκδηλουμένου *ἑκουσίου* τοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὧν ἕνεκα δὲν στοιχειοθετεῖται τὸ ἀδίκημα[2].

Ὅθεν, ἡ ἀπάρνησις τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως καὶ ἡ ἀποχώρησις ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον ἐνεργείας τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ *ἑκουσίως* ἢ *ἀκουσίως* ἐκδηλουμένη διὰ πάσης φύσεως προσχωρήσεως πρὸς θρησκείαν ἄλλην ἢ τὴν ἀθεΐαν, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀποστασίας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀποστασίας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ ἀνάξιος ἀποδειχθεὶς τῆς Πίστεως ὁμολογητής[3].

1. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 304) «*Οὐχ ἡ ψυχὴ αὐτῶν συνέθετο τῇ ἀρνήσει, ἀλλὰ γλώσσῃ μόνῃ ἐκπεπτώκασι τοῦ καλοῦ, ἡ δὲ γνωμικὴ διάθεσις ἀμετάτρεπτος αὐτοῖς ἐφυλάχθη*».

2. Καν. Γ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24) «*Ὡς ἔξω ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι... Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπί τε τῶν ἐκ τοῦ Κλήρου καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν*», ΙΔ' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 41 - 42), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 25) «*Τούτους οὖν μηδὲν ἁμαρτῆσαι οἱ Πατέρες φησίν*», Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 26) «*Ὅτι γοῦν οὐδὲν ἥμαρτον, καὶ κληρωθήσονται οἱ λαϊκοί, ἐὰν ἄξιοι εὑρίσκωνται, πάντως δὲ καὶ οἱ Κληρικοὶ εἰς μείζονας βαθμοὺς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον προαναβιβασθήσονται*».

3. ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80), Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ' (Σ.Δ. 232 - 234), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), καν. ΛΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 201), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 234 - 235, 246 - 247) «*Τὸ ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, ἀθέτησις τῆς πίστεως παντελής*», Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 81) «*Ὁ ἀρνησίχριστος, καὶ ἀπόβλητος*».

Εἰδικώτερον ἔτι:

αα. Κληρικός, εἰσερχόμενος εἰς τόπον λατρείας μὴ Χριστιανῶν, ὡς ἡ Συναγωγὴ Ἰουδαίων ἢ τὸ ἱερὸν ἐθνικῶν, ἐπὶ σκοπῷ προσευχῆς ἢ προσφορᾶς ἀφιερώματος ἐν αὐτῷ, ὡς ἡ τοιαύτη ἐλαίου ἢ ἡ ἀφὴ λύχνου ἢ κηροῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς ᾧδε στοιχειοθετεῖται, ἀπαιτεῖται ἡ ἔργῳ προβολὴ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος, ἐν ἰδιότητι στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, τῆς πράξεως τῆς προσευχῆς ἢ τῆς πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως συμμετοχῆς καὶ συμπράξεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἑτερόθρησκον λατρείαν.

Κατ' ἀκολουθίαν, *ἁπλῆ ἐπίσκεψις*, καὶ μόνον, Κληρικοῦ εἰς τοιοῦτον ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας δὲν συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος[2].

Ἀντιθέτως, τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται συντετελεσμένον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης εἰσελθὼν εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας ἑτεροθρήσκων ἐπὶ σκοπῷ ἁπλῆς ἐπισκέψεως, ἀποτολμήσῃ καὶ προσευχηθῇ ἐν τούτῳ *κατὰ μόνας*, ἢ ἔτι χεῖρον ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν συμπροσευχῆς μετὰ τῶν ἑτεροθρήσκων ἢ ἔργῳ ἐκδηλώσῃ πρόθεσιν παντοίας συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν.

Εἰς τοιούτους χώρους δὲν ἐνοικεῖ ἡ Τριαδικὴ Θεότης, ὡς δέχεται ταύτην βασιλεύουσαν ἐφ' ἡμῶν ἡ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις.

Ὡς δ' ἐκ τούτου, πᾶσα ἀπὸ μέρους Κληρικοῦ ἐπιχειρουμένη κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπηγορευμένη ἐκδήλωσις συμμετοχῆς εἰς τὴν ἑτερόθρησκον λατρείαν, συνιστᾷ αὐτόχρημα πρᾶξιν κολάσιμον,

1. ΞΔ', ΟΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 81 - 82, 91).

2. Τοιαύτη ἐπίσκεψις ἔργῳ γινομένη δικαιολογεῖται, ἐφ' ὅσον πραγματοποιεῖται διὰ λόγους σπουδῶν ἢ τουριστικοὺς (ὡς λ.χ. ἐπίσκεψις εἰς Συναγωγὴν Ἰουδαίων, Μουσουλμανικὸν τέμενος, Ναὸν Βούδδα κλπ.) ἢ διὰ λόγους ἐθιμοτυπίας (ὡς λ.χ. κηδεία ἑτεροθρήσκου προσωπικότητος, ἐπίσημος παράστασις Κληρικοῦ εἰς ἐθνικὴν ἑορτὴν ἑτεροθρήσκων, τελουμένην ἐν τῷ τόπῳ λατρείας αὐτῶν κ.λ.π.).

ἀληθῆ βεβήλωσιν, στρεφομένην εὐθέως κατὰ τῆς ἣν φέρει οὗτος ἱερατικῆς ἰδιότητος.

ββ. Κληρικός, ὀμνύων κατὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τοὺς νόμους τῶν ἑτεροθρήσκων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον[1].

γγ. Κληρικός, προελθὼν εἰς οἱανδήποτε ἐπικοινωνίαν μετὰ μὴ Χριστιανοῦ, ὡς Ἰουδαίου ἢ ἐθνικοῦ ἢ ἑτεροθρήσκου, συνεορτάζων τούτοις κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἐπαγγελίας αὐτῶν, ἢ τηρῶν τὰ περὶ νηστειῶν τούτοις νόμιμα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

δδ. Κληρικός, συνεορτάζων τὸ Ἅγιον Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως, *ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς*, καταγιγνωσκομένης καὶ κατὰ παντὸς ἑτέρου Κληρικοῦ, ἀποτολμήσαντος νὰ συλλειτουργήσῃ μετὰ τοῦ καθαιρεθέντος[3].

εε. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, κατόπιν βίας πειθαναγκασθεὶς νὰ ἐπιθύσῃ εἰς θεοὺς ψευδεῖς, *εἴδωλα*, ἐν τοῖς κατόπιν ἐπιτυχὼν νὰ ἀντιδράσῃ καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, *ἀναπαλαίσας*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως, ἐν παροχῇ πρὸς αὐτὸν δικαιώματος μετοχῆς εἰς τὴν κατὰ τὴν καθέδραν τιμήν.

Εἰς τὴν διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀπόκειται, ἰδιαιτέρως, ἵνα κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τοιαύτης ποινῆς ὁρίσῃ προσθέτους κυρώσεις ἢ ἄρῃ ἀπαγορεύσεις, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων τελῶν ὑπέπε-

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ' (Σ.Δ. 233 - 234), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ Δ. 246), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 246 - 247).

2. Ζ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 10), καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124).

3. Ο' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 90), καν. Ξ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 465), ΚΘ', ΛΖ', ΛΗ', ΛΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 196, 206), ΙΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 328 - 329), ὧν ἡ σύγχρονος ἐφαρμογὴ ἀπαιτεῖ ἀξιώσεις, συμβιβαζομένας καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἣν διανύομεν ἐποχῆς. Φέρ' εἰπεῖν ἡ διάταξις τοῦ καν. ΙΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 328 - 329), ἀπαγορεύουσα τὸ συμβουλεύεσθαι ἰατρὸν Ἰουδαῖον (ἑτερόθρησκον ἐν γένει) ὑπὸ Κληρικοῦ, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ σήμερον, καταλυθεῖσα ὑπὸ τῆς πράξεως ἐκ λόγων διεθνοῦς κοινωνικῆς ἀνάγκης.

σεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ὁ πταίσας, *«πλέον τι διδόναι ἢ ἀφαιρεῖν, εἰ μέντοι συνίδοιεν κάματόν τινα, ἢ ταπείνωσιν πρᾳότητος»*[1].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

Εἰδικώτερον ἔτι:

αα. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, εἰσερχόμενος εἰς τόπον λατρείας μὴ Χριστιανῶν, ὡς ἡ Συναγωγὴ Ἰουδαίων ἢ τὸ ἱερὸν ἐθνικῶν, ἐπὶ σκοπῷ προσευχῆς ἢ προσφορᾶς ἀφιερώματος ἐν αὐτῷ, ὡς ἡ τοιαύτη ἐλαίου ἢ ἡ ἀφὴ λύχνου ἢ κηροῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς ᾧδε στοιχειοθετεῖται, ἀπαιτεῖται ἡ ἔργῳ προβολὴ τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δράστου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ἤτοι ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος, ἐν ἰδιότητι στοιχείου τοῦ ἐγκλήματος, τῆς πράξεως τῆς προσευχῆς ἢ τῆς πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως συμμετοχῆς καὶ συμπράξεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἑτερόθρησκον λατρείαν.

Κατ' ἀκολουθίαν, *ἁπλῆ ἐπίσκεψις*, καὶ μόνον, Ὀρθοδόξου λαϊκοῦ ἢ Μοναχοῦ εἰς τοιοῦτον ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας δὲν συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος[4].

Ἀντιθέτως, τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται συντετελεσμένον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης εἰσελθὼν εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀπηγορευμένον τόπον λατρείας ἑτεροθρήσκων ἐπὶ σκοπῷ ἁπλῆς ἐπισκέψεως, ἀποτολμήσῃ νὰ προ-

---

1. Καν. Α', Β' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 21, 22 - 23), Ι' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 29 - 30).

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ' (Σ.Δ. 233 - 234) *«ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσκλαίειν»*, Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303) *«τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται»*, καν. ΛΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 201), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 234 - 235, 246 - 247) *«τὸ ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, ἀθέτησις τῆς πίστεως παντελής»*.

3. ΞΔ', ΟΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 81 - 82, 91).

4. Τοιαύτη ἐπίσκεψις ἔργῳ γινομένη δικαιολογεῖται, ἐφ' ὅσον πραγματοποιεῖται διὰ λόγους σπουδῶν ἢ τουριστικοὺς (ὡς λ.χ. ἐπίσκεψις εἰς Συναγωγὴν Ἰουδαίων, ναοὺς Βούδδα, Μουσουλμανικὰ τεμένη κλπ.) ἢ διὰ λόγους ἐθιμοτυπίας (ὡς λ.χ. κηδεία ἑτεροθρήσκου, ἐπίσημος παράστασις εἰς ἐθνικὴν ἑορτὴν ἑτεροθρήσκων, τελουμένην ἐν τόπῳ λατρείας αὐτῶν κλπ.).

σευχηθῇ ἐν τούτῳ *κατὰ μόνας* ἢ ἔτι χεῖρον ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν συμπροσευχῆς μετὰ τῶν ἑτεροθρήσκων ἢ ἔργῳ ἐκδηλώσῃ πρόθεσιν παντοίας συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν.

Εἰς τοιούτους χώρους δὲν ἐνοικεῖ ἡ Τριαδικὴ Θεότης, ὡς δέχεται ταύτην βασιλεύουσαν ἐφ' ἡμῶν ἡ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, ὀμνύων κατὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τοὺς νόμους τῶν ἑτεροθρήσκων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον[1].

γγ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, προελθὼν εἰς οἱανδήποτε ἐπικοινωνίαν μετὰ μὴ Χριστιανοῦ, ὡς Ἰουδαίου ἢ ἐθνικοῦ ἢ ἑτεροθρήσκου, συνεορτάζων τούτοις κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἐπαγγελίας αὐτῶν, ἢ τηρῶν τὰ περὶ νηστειῶν τούτοις νόμιμα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

δδ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, συνεορτάζων τὸ Ἅγιον Πάσχα μετ' Ἰουδαίων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

ΙΙΙ. Ὁ *ἑκουσίως* ἢ *ἀκουσίως* γενόμενος ἀποστάτης, καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, συγχωροῦντος

---

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ' (Σ.Δ. 233 - 234), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), καν. ΗΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 528), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 246 - 247) διακρίνοντας ὀρθῶς τοὺς ***ἑκουσίως*** ὀμνύοντας κατὰ τὰς ἐπαγγελίας τῶν ἑτεροθρήσκων ἀπὸ τῶν ***ἐκ βίας*** ὀμνυόντων οὕτω — *«τὸ μὲν γὰρ τῆς πίστεως ἀθέτησις ἐστὶ παντελής, ταῦτα δὲ μίασμα καὶ δόκησις ἀθετήσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον τὸ πρῶτον κολάζεται»* —, δι' ὃ καὶ οἱ ***ἐκ βίας*** ὀμνύοντες κολάζονται ἐπιεικέστερον, κατὰ τὸν καν. ΠΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 245 - 246).

2. Ο' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 90), καν. Ζ' Ἀγκύρας [(Σ.Γ. 35 - 36) περιστατικῆς ἰσχύος], ΚΘ', ΛΖ', ΛΗ', ΛΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 196, 206), Ξ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 465), ΙΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 328 - 329), ὧν ἡ ἐφαρμογὴ σήμερον δέον μετὰ πολλῆς προσοχῆς νὰ ἐξετάζηται καὶ δὴ συμφώνως πρὸς τὴν ἐξελιχθεῖσαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ***ἐπικοινωνίαν***, πολλάκις ὑπαγορεύουσαν ***ἀναγκαίως*** ἐκδήλωσιν ὑποχρεώσεων ἀμοιβαίας κοινωνικῆς σχέσεως καὶ συναναστροφῆς πέρα πάσης ἐκδηλώσεως ἑκατέρωθεν πνεύματος ***ἀποστασίας*** ἑκάστου ἐκ τῆς θρησκείας αὐτοῦ. Φέρ' εἰπεῖν ἡ διάταξις τοῦ καν. ΙΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 328 - 329), ἀπαγορεύουσα εἰς λαϊκὸν τὸ συμβουλεύεσθαι ἰατρὸν Ἰουδαῖον (ἑτερόθρησκον ἐν γένει) ἢ μετὰ τούτων συναναστρέφεσθαι ἁπλῶς, δὲν δύναται νὰ τύχῃ σήμερον ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῆς, ὡς καταλυθεῖσα ἐκ τῆς διεθνοῦς κοινωνικῆς ἀνάγκης.

3. Καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123 - 124).

πάντα εἰλικρινῶς μετανοοῦντα[1], δύναται νὰ εὕρῃ καὶ πάλιν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ *ἑκουσίως* ἀρνησάμενος τὸν Χριστὸν καὶ ἀποστατήσας ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, μεταμελούμενος καὶ μετὰ συντριβῆς ἐκδηλῶν τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀνάξιος θεωρεῖται πρὸς παροχὴν αὐτῷ τῆς θείας φιλανθρωπίας[2], γίνεται κατ' ἀρχὴν καὶ πάλιν δεκτὸς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ.

Πλήν, ἀνεξαρτήτως τῆς προτέρας θέσεως αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ὡς Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, ὡς *λαϊκὸς* γίνεται δεκτός, μετριαζομένης τῆς ποινῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τοῦ *παντελοῦς ἀφορισμοῦ* εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ *ἰσοβίου ἀφορισμοῦ*, ἣν διανύει συνεχῶς προσκλαίων καὶ ἐξομολογούμενος, μόνον ἐν ταῖς τελευταίαις ἀναπνοαῖς, κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ βίου, ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[3].

Κατηχούμενος, μετὰ τὴν κατήχησιν παραπεσὼν καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν προτέραν θρησκείαν, ὑποστρέφων γίνεται μὲν δεκτός, πλὴν τίθεται εἰς τὸν τόπον τῶν κατηχουμένων, ἀφοῦ πρῶτον ἐπὶ τρία ἔτη θέλει ἵστασθαι ἔξωθι τοῦ Ἱ. Ναοῦ μετὰ τῶν ἀκροωμένων[4].

β. Ὁ *ἀκουσίως* ἀρνησάμενος τὸν Χριστὸν καὶ ἀποστατήσας ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, διότι καὶ ἡ *βεβιασμένη τε καὶ ἐπικίνδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη*, μεταμελούμενος καὶ μετὰ συντριβῆς ἐκδηλῶν τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ[5] γίνε-

1. Ἰωάνν. Ϛ', 37 « *Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω* », ΝΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 68), ἐπιτάσσων τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ, τὴν ὑποδοχὴν τοῦ μετανοοῦντος, ἐπ' ἀπειλῇ ποινῆς καθαιρέσεως εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως. Ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 129 ἑπ.

2. Καν. ΙΑ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 139).

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΓ' (Σ.Δ. 233 - 234), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 234 - 235) ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῆς ἀπειλουμένης ὧδε ποινῆς. Ὁ καν. ΙΑ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 139), ἀντιμετωπίζων ἀνάλογον περίπτωσιν ἀποστασίας, λαβούσης χώραν ἐπὶ τῆς τυραννίας Λικινίου, εἶχεν ἀπειλήσει ποινὴν δωδεκαετοῦς ἀκοινωνησίας.

4. Καν. ΙΔ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 144). Περὶ τῶν κατηχουμένων βλ. καν. Ε' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 77).

5. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 247)

ται καὶ πάλιν δεκτὸς ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ, μετριαζομένης τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς *παντελοῦς ἀφορισμοῦ* εἰς τοιαύτην *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ*, ἐπιμετρουμένην ἀναλόγως.

Εἰδικώτερον:

αα. Κληρικὸς ὤν, ἐκ φόβου καταδιώξεως ἀρνηθεὶς τὸν Κύριον καὶ ἀνάξιος ἀποδειχθεὶς τῆς Πίστεως ὁμολογητής, ὡς δ' ἐκ τούτου ἀπόβλητος κηρυχθεὶς ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, μετανοῶν γίνεται δεκτὸς καὶ αὖθις ἐν αὐτῇ, πλὴν ἀείποτε ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ λαϊκοῦ[1], καὶ συμφώνως πρὸς τὰ περὶ εἰσδοχῆς τῶν ἑκουσίως ὑποπεσόντων εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ὁριζόμενα[2].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, μεταπεσὼν γίνεται δεκτὸς καὶ αὖθις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ, μετριαζομένης τῆς ποινῆς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ *παντελοῦς ἀφορισμοῦ* εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ *ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ*, ἐπιμετρουμένης κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα καὶ ἐν ἐκτιμήσει τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν αὐτοῦ ὁ δράστης[3], ἤτοι εἰς χρόνον:

ααα. Ἕνδεκα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ ἔτη τρία προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἀκροώμενος, ἐπὶ τρία ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ τρία μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος, τὸ δωδέκατον ἔτος ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐφ' ὅσον ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος ἀπεδείχθη ὅτι οὗτος ὑπέπεσεν εἰς αὐτὸ *ἄνευ μεγάλης ἀνάγκης*, ἤτοι ἐκ λόγων

« *Οἱ μεταμεληθέντες, καὶ μετὰ δακρύων καὶ συντριβῆς καρδίας ὑποστρέψαντες* », Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν Ξ' (Σ.Δ. 492 - 493).

1. Κατὰ τὴν ***φιλανθρωποτέραν*** ἑρμηνείαν τοῦ ΞΒ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 80) καὶ ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 80) διδασκομένην. Οἱ Ζωναρᾶς καὶ Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 80, 81) τὸν καὶ ἐκ φόβου καταδιώξεως ἀρνησάμενον τὸν Κύριον Κληρικὸν θεωροῦσι ***πάντῃ ἀπόβλητον*** ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, τὴν περὶ εἰσδοχῆς τούτου « ***ὡς λαϊκοῦ*** », ἐν περιπτώσει μετανοίας, ἀνάλογον φρᾶσιν τῆς διατάξεως « *μετανοήσας δέ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω* » διδάσκοντες ὡς ἐφαρμογὴν ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἐκ φόβου καταδιώξεως, ἀρνησαμένου καὶ ἀπορρίψαντος τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα Κληρικοῦ.

2. Θὰ ἐφαρμοσθῇ τουτέστιν ἡ διάταξις τοῦ καν. ΟΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 233 - 234).

3. « *Πρότερον γὰρ ὀφείλει τῆς ἀσεβείας τὴν βεβήλωσιν ἀπονίψασθαι, καὶ οὕτω δεχθῆναι· καὶ μετὰ τὸν νενομισμένον καιρὸν καὶ τῆς ἁγίας μεταλήψεως γενήσεται μέτοχος* », κατὰ τὴν Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν Ξ' (Σ.Δ. 492 - 493).

μὲν βίας, πλὴν δυναμένης νὰ ἀποκρουσθῇ διὰ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀντιστάσεως[1], ἢ

βββ. Ὀκτὼ ἕως ἐννέα ἐτῶν, ὅν διανύει ἐπὶ ἔτη τρία προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἢ τρία ἀκροώμενος καὶ ἐπὶ τρία ὑποπίπτων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐφ' ὅσον ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος ἀπεδείχθη ὅτι οὗτος ὑπέπεσεν εἰς αὐτὸ ἐκ λόγων βίας, ὀφειλομένων εἰς *βασάνους* καὶ *χαλεπὰς τιμωρίας*[2], πρὸ τῆς πιέσεως τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπίνη κατὰ σῶμα ἀδυναμία καμφθεῖσα ὑπέκυψε[3].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου διά τινος τῶν ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάσαντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς ἢ μὴ μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, αὐξήσῃ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς ἢ καὶ προβῇ ἀκόμη εἰς ἐλάττωσιν τούτου.

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ καταδικασθεὶς προβάλλει κινδυνεύων νὰ ἀναμετρήσῃ τὸ ζῆν, ἀξιοῦται τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἵνα μὴ ἀποβιώσῃ ἄνευ ἐφοδιασμοῦ διὰ τοῦ ἀναγκαιοτάτου πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μέσου τού-

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΑ' (Σ.Δ. 245) «*Ὅσοι ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ἀψάμενοι τῆς τραπέζης τῶν δαιμονίων, καὶ ὀμόσαντες ὅρκους ἑλληνικούς*».

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΑ' (Σ.Δ. 245) «*Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ παρέβησαν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, ὅρκους ἐθνικοὺς τελέσαντες, καὶ ἀθεμίτων τινῶν γευσάμενοι τῶν ἐν τοῖς εἰδώλοις τοῖς μαγικοῖς προσενεχθέντων αὐτοῖς... ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκ βασάνων ὑπομείναντες, καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους, καὶ ἑλκυσθέντες πρὸς τὴν ἄρνησιν*», Γρηγορίου Νύσσης, καν. Β' (Σ.Δ. 303) «*Οἱ δὲ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες ἐν ῥητῷ χρόνῳ ἐπετιμήθησαν, οὕτω φιλανθρωπίᾳ ἐπ' αὐτῶν χρησαμένων τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης· διὸ* ***τῷ μέτρῳ τῶν ἐν πορνείᾳ*** *πλημμελησάντων, καὶ ἡ βεβιασμένη τε καὶ ἐπώδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη*», Ἰδίου, καν. Δ' (Σ.Δ. 308-311), κολάζων διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἐννέα ἐτῶν τὸ ἀδίκημα τῆς πορνείας.

3. Ἴδε καὶ καν. Α'-Ι' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 14-30), Δ'-Θ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 28-39), ΙΒ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 141-142), περιστατικοῦ χαρακτῆρος, εἰδικὰς ἀντιμετωπίσαντας περιπτώσεις ***ἀποστασίας*** ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ.

του. Διαφυγὼν ὅμως τοῦ κινδύνου, καθυποβάλλεται καὶ πάλιν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς ἰδίας ποινῆς, διατρέχων τὸν βίον οὕτω μέχρις ἐξόδου ἐκ ταύτης[1].

IV. Ὁ ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀποστασίας κηρυχθεὶς ἔνοχος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ὡς παντελῶς ἀποκεκομμένος ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας[2].

Διὰ τὸν ἴδιον λόγον κωλύεται καὶ ὁ *ἑκούσιος* ἢ *ἀκούσιος* γενόμενος ἀποστάτης καὶ ἐπανελθὼν εἶτα εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν.

Καὶ ὁ μὲν *ἑκούσιος* γενόμενος ἀποστάτης καὶ ἐπανελθών, διάγων ὑπὸ ποινὴν *ἰσοβίου ἀφορισμοῦ*, κωλύεται πρὸς χειροτονίαν.

Ὁ δ' *ἀκούσιος* γενόμενος ἀποστάτης καὶ ἐπανελθών, εἴτε διάγων ὑπὸ ποινὴν ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἢ ἔχων ἐκτίσει τοιαύτην ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ, κωλύεται πρὸς χειροτονίαν ὡς ἐπιτιμηθεὶς διὰ βαρείας ποινῆς, διὰ τῆς ὁποίας κολάζεται καὶ τὸ κωλυτικὸν πρὸς κτῆσιν τῆς ἱερωσύνης κανονικὸν ἀδίκημα τῆς πορνείας[3].

Ὁ καθ' οἱανδήποτε τῶν ἄνω περιπτώσεων λάθρα καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ καὶ συνειδότος ἔτι τοῦ δεξαμένου καὶ κατατάξαντος αὐτὸν ἐν τούτῳ, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ἐπὶ ἀποκρύψει τῆς καταδίκης αὐτοῦ ταύτης, διὰ

1. Καν. ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 235-236), Β', Δ', Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303, 310, 316-317).

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανών (Σ.Β. 79). Ὁ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 228 δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ γεγονὸς τῆς καταδίκης τοῦ παρεκπεσόντος ἀποστάτου, ἀλλ' ἀξιοῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς προσχωρήσεως τούτου εἰς ***κοινωνίαν*** ὀπαδῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκευμάτων, ὡς τῆς ἐκφράσεως ἁπλῆς ἀτομικῆς γνώμης περὶ ἀθεΐας ἢ ἄλλης θρησκείας μὴ ἀποτελούσης ἀποστασίαν ἐκ τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας, διότι «*ὁ ἄθεος ἁμαρτάνει ὡς τοιοῦτος, ἀλλ' ἁμαρτάνει, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μέλος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον κανονικῶς ἐπιτιμᾶται, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ νὰ ἦναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας*». Δὲν ἔχει ὅμως δίκαιον. Διότι ὁ ἐπὶ διαπράξει ***ἀποστασίας*** κηρυχθεὶς ἔνοχος καὶ καταδικασθεὶς ***ἐκκόπτεται τελείως*** τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Μετανοῶν δέ, γίνεται μὲν δεκτὸς καὶ αὖθις, ἀλλὰ τελεῖ ὑπὸ ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας ἀναλόγως ἀπειλούμενον —, ἰσόβιον ἐπὶ ἑκουσίας ἀποστασίας καὶ εἰς ὡρισμένον χρόνον ἐπὶ ἀκουσίας τοιαύτης —, καὶ πάντως κωλῦον τὴν πρὸς τὸ ἱερᾶσθαι ἀνάβασιν.

3. Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 228.

τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως, εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

V. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, διὰ λόγους προστασίας τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, πᾶσα ἐκ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως ἑκουσία μετάβασις πρὸς θρησκείαν ἄλλην, ὡς ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἢ ὁ ἐθνισμός, στοιχειοθετεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπόμενον ἀδίκημα τῆς ἀποστασίας[2], ὅπερ ὡς crimen publicum[3] διώκεται καὶ τιμωρεῖται, ἀπειλουμένων κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως αὐτοῦ βαρυτάτων ποινῶν, ὡς ἡ ἀτιμία, ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας, ἡ προγραφή, καὶ εἴς τινας περιπτώσεις καὶ αὐτὴ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου[4].

VI. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ ἀποστασία δὲν διώκεται ὡς κοινὸν ποινικὸν ἀδίκημα. *Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως* εἶναι κατὰ διάταξιν τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου, *ἀπαραβίαστος*[5]. Τὸ δ' ἐκ ταύτης ἐκπηγάζον ἀτομικὸν δικαίωμα τυγχάνει πάσης προστασίας, λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν δικαίαν ἐπιφύλαξιν τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ ἐντὸς τῶν νομίμων περιορισμῶν οὓς ἐπιβάλλει ὁ ὀφειλόμενος σεβασμὸς πρὸς τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη, οὐ μὴ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων θρησκείαν, τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν, ἡ κατὰ τῆς ὁποίας ἄσκησις παντὸς ἀθεμίτου μέσου προσηλυτισμοῦ ἢ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως ῥητῶς ἀπαγορεύεται καὶ κολάζεται[6].

1. Καν. Ι' Α' Νικαίας (Σ.Β. 138).

2. C.I. 7. 3, Β. Ξ.νδ.κδ. « *ὁ προδιδοὺς τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἀποστάτης νοεῖται* ».

3. C.I. 11. 8, Β. Α.α.ιη.

4. Cod. Theod. I. 7. 1, XVI. 5. 63, XVI. 7. 5, XVI. 10. 21. 25, C.I. 7. 5. 8, I. 9. 3. 16. 19, I. 11. 6. 7. 10, Β. Α.α.ις.ιζ.κ., Ξ. νδ.κβ.κς.κη.κθ.λ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Α. LXI. 1-3 (J.G.R. τ. Ε' 98), Epanag. Aucta, ΝΓ' 13, 15, 16 (J.G.R. τ. ϛ' 214), Ecloga ad Proch. mutata, ΛΕ', 8, Λϛ', 1, 11 (J.G.R. τ. ϛ' 296, 297), Proch. Auctum, ΛΘ', 108 (J.G.R. τ. Ζ' 291), Ἁρμενόπουλος, ϛ', ια', 1-6.

5. Ἄρθρον 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952. Βλ. εἰδικώτερον τ. Α' « ***Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας*** ». Ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 192 ἐπ., ἰδίου, Ἡ θέσις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 16 ἐπ., 1952.

6. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 84 περὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ***προσηλυτισμοῦ***.

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

*Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ**

§ 79. Θρησκεία εἶναι ἡ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ περὶ ταύτης αἰσθήματος, κυριαρχοῦντος ἐνστικτωδῶς εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὁ Θεὸς συνεχῶς ὑπομιμνήσκει εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅτι ὡς τέκνον τῆς Δημιουργίας[1] ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς Αὐτόν[2]. Ὅτι κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλὴν[3] ἀποστέλλεται ἐπί τινα χρόνον[4] εἰς τὸν κόσμον μὲ τὸ δικαίωμα ἀπολαύσεως, διὰ δικαίας χρήσεως καὶ βάσει τῶν θείων ἐντολῶν, τῶν ἐπὶ Γῆς θαυμασίων[5], ἐν καιρῷ ἀνακαλούμενος ἐκ τούτου πρὸς λογοδοσίαν διὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν[6] καὶ ἕτοιμος πρὸς νέαν, ἄγνωστον εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἐντὸς τοῦ ἀχανοῦς Σύμπαντος πορείαν[7].

Ὡς ἐκ τούτου, τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα ἀνέκαθεν, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀπετέλεσε τὸν πρώτιστον παράγοντα

* Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἔχει ὡς ἀντικείμενον ἐρεύνης καὶ διδασκαλίας θέμα ***βασικῶς ἐξερχόμενον*** τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας, ἀναγόμενον δὲ ***ἀποκλειστικῶς*** εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἐκρίθη, ὅμως, σκόπιμον νὰ συμπεριληφθῇ ὧδε ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ, λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας ἣν παρουσιάζει, ἁπτόμενον τῆς καθ' ἡμέραν πρακτικῆς πρὸς ἣν δὲν εἶναι ποσῶς ξένη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία.

1. Γέν. Α', 26-27, Β', 7, 21-23, Ἰώβ, ΛΓ', 4, ἴδε καὶ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος Μ', 45 (M.P.G. τ. 36 c. 424), Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. εἰς Γέν. ΙΒ' (M.P.G. τ. 53 c. 103)

2. Ψαλμ. ΡΓ', 19. Καὶ ἡ μεγάλη ἐντολὴ « *Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου* » (Δευτ. ϛ', 5, 13, Η', 6, Ι', 12-13, 14, 20, ΙΑ', 1, 13, 22, Ματθ. ΚΒ', 37-38, Μάρκ. ΙΒ' 29-30, Λουκᾶ, Δ', 8-9, Ι', 27-28).

3. Ματθ. ϛ', 8, 32-34, Ζ', 11-12, Ρωμ. ΙΑ', 33 « *Ὢς βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ* », Ἐφεσ. Β', 7, Γ', 8-9.

4. Ψαλμ. ΡΓ', 15-16, ΡΜΔ', 4, Ἰώβ, ΙΔ', 1-2, Α' Πέτρου, Α', 24, Ρωμ. Η', 12-13.

5. Γέν. Α', 26-29, Β', 19-20, Ψαλμ. Η', 9, ΠΘ', 11-12, ΡΔ', 24, ΡΕ', 5.

6. Ματθ. ΙΖ', 13-14, 21-22, Λουκᾶ, ΙΓ', 24-28, Β' Τιμ. Β', 5-6,

7. Ἰωάνν. ΙΔ', 2-3 « *Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναὶ εἰσιν* ». Ἐκεῖ, καὶ ἡ οὐράνιος Ἐκκλησία· βλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 9, 13 ἐπ.

διαμορφώσεως τῆς ἐννοίας τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀξιῶν, εἰς πᾶν βῆμα ἐκδηλώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας προβάλλον ὡς φάρον φωτίζοντα καὶ ὁδηγοῦντα περὶ παντός, τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ[1]. Εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν θεμελίωσιν τῆς Πολιτείας, εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν θεσμῶν, ἐν ἑνὶ λόγῳ εἰς τὴν οἱανδήποτε προβολὴν τοῦ ἀτομικῶς ἢ συλλογικῶς ἐνεργοῦντος πρὸς τοῦτο ἀνθρώπου[2].

I. Ἡ θρησκεία, ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ Ἔθνους. Εἶναι τὸ βάθρον τῆς Πολιτείας. Ὁ θεμελιώδης παράγων τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ κατευθύνων καὶ ἐπηρεάζων τὸ πνεῦμα καὶ τὰς πράξεις τοῦ πολίτου.

Ὡς τοιαύτη, ἀποτελεῖ τὸ πολυτιμώτερον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔννομον ἀγαθόν, τὸ θετικῶς συμβάλλον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ὀρθῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, εἴτε ἐξ εὐγνωμοσύνης, εἴτε ἐξ ἀνάγκης, ἔκπαλαι ἐπιτάσσεται ὁ πρὸς ταύτην ἀπόλυτος σεβασμός, ἐξασφαλιζόμενος δι' ἀπειλῆς κατὰ παντὸς ἀσεβοῦντος δριμυτάτων κυρώσεων[3].

Οὕτω, καθ' ὃν χρόνον ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς διασφάλισιν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως στοιχειοθετεῖ τὰ ἤδη γνωστὰ ἀδικήματα τῆς *αἱρέσεως* καὶ τῆς *ἀποστασίας*[4], ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας, θετικώτερον ἀντιλαμβανόμενος τὴν τοιαύτην ἀνάγκην, προέρχεται εἰς ἀσφαλῆ κατοχύρωσιν τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀπόλυτον σεβασμὸν εἰς τὴν ἐπίσημον τοῦ Κράτους θρησκείαν, τὴν ***Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Θρησκείαν,*** ἀπειλῶν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ παντὸς βλασφημοῦντος τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ[5], ὡς καὶ διαταράσσοντος διὰ κακοδόξων διδασκαλιῶν τὴν

1. Ψαλμ. ΛΕ', 9 «*Ἐν τῷ φωτί Σου ὀψόμεθα φῶς*».

2. Ρωμ. ΙΓ', 1-2 «*Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν*».

3. Ἰδίᾳ ἐν ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ἔνθα ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τῆς ***γραφῆς ἀσεβείας***, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον Περ. Βιζουκίδου, Ἡ δίκη τοῦ Σωκράτους, σελ. 16, 108 ἑπ., 1918.

4. Βλ. ἀνωτ. §§ 77, 78. Ἴδε καὶ Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ρλ' (Analecta Sacra, τ. VI, 534), ἐπιβαλόντος εἰς ἐξομολογηθέντα αὐτῷ βλασφημίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιτίμιον ἐνιαυσίου ἀκοινωνησίας μετὰ ξηροφαγίας κατὰ Τετάρτην καὶ Παρασκευήν, πεντήκοντα γονυκλισιῶν καθ' ἑκάστην καὶ αὐστηρὰν τῶν νηστειῶν τήρησιν.

5. Ν. ΟΖ', α' § 2, Φ.Ν.Π. σελ. 196.

ἔννοιαν τῆς ***Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως*** ἢ προσκόμματα παρεμβάλλοντος εἰς τὴν ἀκώλυτον ἄσκησιν τῆς λατρείας αὐτῆς[1].

Τὸ ἴδιον καθεστὼς ἀναγκαίας ἐπιβολῆς σεβασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸ περὶ ταύτης αἴσθημα μεταλαμπαδεύεται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου πολιτειακοῦ νομοθέτου[2].

Εἰς τὴν ἐργώδη προσπάθειαν πρὸς καθορισμὸν τῶν περὶ τούτου ὅρων διὰ διατάξεων θετικοῦ δικαίου εἷς ἰσχυρὸς συμβάλλει παράγων. Ἡ κυριαρχοῦσα δογματικὴ καὶ κανονικὴ ἀντίληψις περὶ τῆς ἐννοίας τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ συμπορευομένη αὐταῖς νομικὴ διδασκαλία περὶ τῆς θέσεως ἀμφοτέρων ἐν τῇ Πολιτείᾳ.

Ὅλως δ' ἀσχέτως τῆς ὑφισταμένης ἐπὶ τοῦ θέματος διαφορᾶς ἀντιλήψεων, ὀφειλομένης βασίμως εἰς τὰς κατ' ἰδίαν θρησκευτικὰς καὶ δογματικὰς πεποιθήσεις[3], πάντως ἐκ τοῦ παράγοντος τούτου καθοδηγεῖται σταθερῶς ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης, εἰ καὶ μὴ ὁμοιομόρφως εἰς τὰς καθ' ἕκαστον Πολιτείας βαίνων[4], ἐν τῷ ἔργῳ τῆς παροχῆς τῆς ποινικῆς προστασίας ἐκ παντὸς κινδύνου ὀργανώσεως ἐπιβουλῆς ἢ πράξεων προσβολῶν κατὰ τῆς θρησκείας, ὡς καὶ

1. Ν. ΡΚΓ', λα', Β. Γ.α.μϛ.μζ., Ἐκλογή, ΙΖ', δ' (J.G.R. τ. Β', 53), Σύνοψις Βασιλικῶν, Υ', Ι, 24 (J.G.R. τ. Ε', 537), Proch. Auctum, ΛΘ', 73 (J.G.R. τ. Ζ' 287), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 34 (J.G.R. τ. Ϛ' 44).

2. Βλ. Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 229 ἑπ., 1955.

3. Βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 68 ἑπ.

4. Ὁ ἐπακριβὴς καθορισμὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προστατευομένου ἐν προκειμένῳ ἐννόμου ἀγαθοῦ δὲν ἐπετεύχθη ἀκόμη ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Τοῦτο βασικῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν διαφορὰν τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τῶν ἑρμηνευτῶν τούτου, ἑκάστου ἐκφραζομένου ἐπὶ τοῦ θέματος κατὰ τὰς ἐπὶ τούτου ὑπαγορεύσεις τῆς τε συνειδήσεως καὶ τῶν δοξασιῶν αὐτοῦ, οὗ ἕνεκα καὶ ἡ παρουσιαζομένη διάφορος τοποθέτησις τῶν ἐν προκειμένῳ ποινικῶν ὁρισμῶν εἰς τοὺς Ποινικοὺς Κώδικας τῶν ἑκασταχοῦ Πολιτειῶν· βλ. εἰδικώτερον R. Frank, Das Strafsgesetzbuch, σελ. 349 ἑπ., 1931, Ed. Mezger, Strafrecht, τ. I-II. Besond. Teil, σελ. 269 ἑπ., 1954, R. Maurach, Deutsches Strafrecht, Besond. Teil, σελ. 336, 340 ἑπ., 1956, C. Saltelli - En. R. di Falco, Commento del Codice Penale, τ. Γ', σελ. 473 ἑπ., 1956, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 214 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 229-237, 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδ. Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 3 ἑπ., 1959.

τοῦ περὶ ταύτης αἰσθήματος, τοῦ ἐντεταλμένου ὀργάνου διὰ τὴν ἄσκησιν τῆς λατρείας αὐτῆς, ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας, τῆς θρησκευτικῆς εἰρήνης καὶ παντὸς ἄλλου ἐννόμου ἀγαθοῦ, ὡς ἐκ τῆς ὑφῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ συνδεδεμένου ὄντος πρὸς τὴν θρησκείαν.

II. Ὁ Ἕλλην κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης δὲν ἀφίσταται τῆς τοιαύτης κατευθυντηρίου γραμμῆς.

Οὕτως, ἐνῷ κατὰ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ἀποβλέψας εἰς τὴν προστασίαν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος (Gefühlsschutztheorie) ἐδίωκε καὶ ἐτιμώρει τὰς περὶ τοῦτο ἐκδηλουμένας ἀδίκους πράξεις, συμπεριλαβὼν τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ κεφάλαιον *«περὶ πράξεων ἀντικειμένων εἰς τὰς βάσεις τῶν καθεστώτων νόμων»*, τινὰς εἰς τὸ κεφάλαιον *«διατάραξις τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡσυχίας αὐτῆς»*, καὶ τέλος τινὰς μεταξὺ τῶν πταισματικῶν παραβάσεων[1], κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον τοποθετεῖ τὰς περὶ θρησκείας ποινικὰς διατάξεις εἰς ἴδιον κεφάλαιον, ὑπ' ἀριθ. Ζ' καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον *«ἐπιβουλὴ τῆς θρησκευτικῆς εἰρήνης»*, ἀφήνων νὰ νοηθῇ ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου προστατευόμενον ἔννομον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ***θρησκευτικὴ εἰρήνη*** τῶν πολιτῶν (Friedensschutztheorie).

Ἐν τούτοις, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς Αἰτιολογικῆς Ἐκθέσεως τοῦ Σχεδίου Ποινικοῦ Κώδικος[2] καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν κατ' ἰδίαν ἐπὶ τοῦ θέματος ποινικῶν διατάξεων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς περὶ διώξεως τοῦ ἐγκλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ εἰδικὰς τοιαύτας[3], ὧν, προϋπαρχουσῶν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, οὐδαμῶς θίγει τὸ κῦρος, προκύπτει τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης ἐν Ἑλλάδι ὡς ἀντικείμενα ποινικῆς προστασίας θεωρεῖ τὴν θρησκείαν

1. Βλ. ἄρθρα 149 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ ἀπὸ 23/XI/1837 νόμου περὶ ἐξυβρίσεως), 152 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ ἀπὸ 23/XI/1837 νόμου περὶ ἐξυβρίσεως), 194, 195, 196 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ ἀπὸ 23/XI/1837 νόμου περὶ ἐξυβρίσεως), 199, 200, 645, 646 Π.Ν., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον **Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 89 ἑπ., 188 ἑπ., τ. Γ', σελ. 583, **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 338 ἑπ., 343 ἑπ., 347 ἑπ., 353 ἑπ., 363 ἑπ., 365 ἑπ., 367 ἑπ.

2. Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 320.

3. Βλ. κατωτέρω § 84.

ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, τὴν *Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν* καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐν τῷ Κράτει *γνωστὴν θρησκείαν*[1], τὴν θρησκευτικὴν εἰρήνην, τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς λατρείας (liberté de conscience et de culte), καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐλαβείας πρὸς τοὺς νεκρούς[2].

Α'. Η καθύβρισις τοῦ Θεοῦ. *(Κακόβουλος βλασφημία, ἁπλῆ βλασφημία).*

§ 80. *Ἔχετε πίστιν Θεοῦ· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται*[3].

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν Θεόν, ἐξ ἐνστίκτου ὑπαγορευόμενος εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι πραγματικότης. Συνδεδεμένος δὲ ἀρρήκτως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς εἰς τὸν Θεὸν πίστεως, προβάλλει ἀναγκαίως καὶ ὡς ἐπιβεβλημένος εἰς αὐτόν[4].

I. Ἡ δημοσίᾳ ἐκδηλουμένη καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον κακοβούλως γινομένη καθύβρισις τοῦ Θεοῦ, συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς

1. Ἐν τῷ ὅρῳ *«γνωστὴ θρησκεία»* νοεῖται πᾶσα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ καὶ ὑφ' οἱονδήποτε τύπον ἀνεγνωρισμένη νομικὴ ἐκπροσώπησις γνωστῆς θρησκείας ἢ λατρείας ἑτεροδόξου χριστιανικοῦ δόγματος, εἴτε παλαιὰ εἶναι αὕτη εἴτε νέα προβάλλει ὡς τοιαύτη, καὶ πᾶσα ἀνάλογος θρησκευτικὴ κοινωνία, ἥτις λειτουργεῖ φανερῶς, ἀνεγνωρισμένη ἀπὸ τὴν κοινὴν συνείδησιν, στερουμένη κρυφίων δογμάτων καὶ ἀναλόγου κρυφίας λατρείας, δι' ὧν προσβάλλονται ἀναμφιβόλως ἡ δημοσία τάξις καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, τ. Α' ***«Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας»***. Ἴδε καὶ **Ν. Ν. Σαριπόλου**, Σύστημα Συνταγματικοῦ Δικαίου, τ. Γ', σελ. 343 ἑπ., 1923, **Θεμ. Τσάτσου**, Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Γ', 41 ἑπ., 1948, **ἰδίου**, Die Verfassungsmässige Gewährleistung der Religionsfreiheit in Griechenland, ἐν Festschrift für Carl Schmitt, σελ. 239 ἑπ., 1960, **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου**, Ἡ θέσις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', 19 ἑπ. 1952, **Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου**, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 41 ἑπ., 1954, **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 229 ἑπ.

2. Ἴδε καὶ **Δημ. Καρανίκαν**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 217, **Τηλ. Φιλιππίδην**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 236 - 237, 1955, **Ἠλ. Γάφον**, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 6.

3. **Μάρκ.** ΙΑ', 22, **Ρωμ.** Α', 17, **Γαλ.** Γ', 12 (ἴδε καὶ **Λευΐτ.** ΙΗ', 5, **Ἀββακ.** Β', 4).

4. **Ἑβρ.** Ι', 31 *«Κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος»*.

κακοβούλου βλασφημίας (blasphemia imprecativa, diabolica)[1].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ καθύβρισις τοῦ Θεοῦ[2], ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντὸς καὶ Ὑπερτάτου Ὄντος, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένων μονοθεϊστικῶν θεωριῶν[3]:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ εἰς οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα, ἐνεργοῦντος,

ββ. Ἐκ *κακοβούλου προθέσεως* πρὸς ἐκδήλωσιν ἰδίων ἐχθρικῶν διαθέσεων κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ προσβολῶν κατὰ τῆς ἁγιότητος καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ. Τουτέστιν ἐκ δολίας προαιρέσεως, ἐνισχυμένης διὰ τῶν στοιχείων τῆς *κακοβουλίας*, ὅπερ θεωρεῖται ὡς χαρακτηριστικὸν ἐντονωτέρας ἀντικοινωνικῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου[4], καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προβάλλει οὗτος ἐξωπλισμένος ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἁμαρτωλῆς καὶ ἀβυσσαλέας ψυχῆς αὐτοῦ, κατευθυνομένης ἀποκλειστικῶς εἰς καθύβρισιν τοῦ Θεοῦ[5].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δημοσίᾳ, ἤτοι ἐνώπιον ἀριθμοῦ τινος ἀτόμων, μὴ συνδεομένων ἀλλήλοις διὰ προσωπικοῦ συνδέσμου, πάντως ἐπαρκοῦς πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀδίκου πράξεως, σαφῶς ὑποπεσούσης ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν[1], καὶ

ββ. Καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ἤτοι δι' ὁμιλίας ἢ γραπτῶς, δι' εἰκόνων, διὰ κινημάτων, διὰ συμβολικῶν παραστάσεων ἢ καὶ παντὸς ἄλλου προσφόρου μέσου, προδίδοντος τὴν κακόβουλον πρόθεσιν τοῦ δράστου πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος[2].

Ἡ ἀπὸ πεποιθήσεως ἄρνησις τοῦ Θεοῦ ἢ ἡ ὑποστήριξις τῆς τοιαύτης ἀπόψεως ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ καὶ μετ' εὐπρεπείας γινομένη, δὲν συνιστᾷ τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος. Καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ περὶ ἀπιστίας δήλωσις, εὐπρεπῶς πάντοτε γινομένη καὶ οὐχὶ μετὰ κακότητος καὶ κολασίμου διαθέσεως πρὸς καθύβρισιν τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ οὐσιαστικῶς ἐμπεριέχει *βλασφημίαν* (blasphemia haereticalis) δὲν εἶναι ἀξιόποινος, ὡς ἐλλείποντος τοῦ ἀπαραιτήτου πρὸς τοῦτο στοιχείου τῆς κακοβούλου προθέσεως.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ ἐκ κακοβουλίας γινομένη καθύβρισις τοῦ Θεοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνῳ ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς κακοβούλου βλασφημίας.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν.

II. Ἡ δημοσίᾳ καὶ καθ' οἱονδήποτε ἀπρεπῆ τρόπον γινομένη προσβολὴ τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸ θεῖον σεβασμοῦ συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***ἁπλῆς βλασφημίας*** (blasphemia dehonestativa)[3].

---

1. Ἄρθρ. 198 § 1 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 225 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 237 ἑπ., 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 6 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 182 ἑπ.
2. Α' Τιμόθ. Ϛ', 2 «*Ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται*».
3. K. Binding, Lehrbuch, Besond. Teil, τ. Α', σελ. 179, 1902, Κωνστ. Κωστῆ-Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποιν. Νόμου, τ. Β', σελ. 91[3], Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 341 - 342, Ed. Mezger, Strafrecht, τ. II, Besond. Teil, σελ. 270, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 225, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 7 - 8, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 183.
4. Νικ. Χωραφᾶς, Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 83 ἑπ., β' ἔκδ., 1952, ἰδίου, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 208 ἑπ.
5. Αἰτ Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 320. Ἴδε καὶ Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 226, Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 184, ὀρθῶς διδάσκοντας ὅτι καὶ «***ἐνδεχόμενος δόλος ἀρκεῖ***».

1. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 320, ἀποκλείουσα τὸ κολάσιμον τῆς πράξεως γινομένης εἰς ἰδιωτικὴν συνομιλίαν, πρὸς ἀποφυγὴν ψευδομηνύσεων καὶ ἐκβιασμῶν· πλὴν ἴδε καὶ τὰς ad hoc δικαίας ἀντικρούσεις τοῦ Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 242 - 243, 1955.
2. Ἡ ἐπανάληψις ὑπὸ συγγραφέως ἢ ποιητοῦ ἢ Δικηγόρου ἐπὶ δικαστηρίου ἀσεβῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐκφράσεων, ἐκτοξευθεισῶν ὑπὸ τρίτου προσώπου, δὲν ἀποτελεῖ καθύβρισιν, πλὴν ἂν ἀποδεδειγμένως προβάλῃ υἱοθέτησις τούτου ἀπὸ μέρους τοῦ ἐπαναλαβόντος. Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 342 - 343, Ἠλ. Γάφον, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 8[9].
3. Ἄρθρ. 198 § 2 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινι-

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἐκδήλωσις ἐλλείψεως σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον, ἤτοι πρὸς τὸν ἅγιον Τριαδικὸν Θεόν, τουτέστι τὸν Θεὸν Πατέρα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς καὶ πρὸς τὴν Πανάχραντον Θεομήτορα, τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τιμωμένους Ἁγίους ἢ ἄλλα θρησκευτικὰ σύμβολα, ὡς εἶναι ὁ Τίμιος Σταυρός, ἡ Ἁγία Κοινωνία κ.ἄ.:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ εἰς οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα, ἐνεργοῦντος,

ββ. Ἐκ δολίας προαιρέσεως, περιλαμβανούσης ἁπλῶς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν θέλησιν τῶν στοιχείων τῆς πράξεως ἄνευ συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς κακοβουλίας, ἢ ἐξ ἐνδεχομένου δόλου[1].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δημοσίᾳ, ἤτοι ἐνώπιον ἀριθμοῦ τινος ἀτόμων, μὴ συνδεομένων ἀλλήλοις διὰ προσωπικοῦ συνδέσμου, πάντως ἐπαρκοῦς πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀδίκου πράξεως, σαφῶς ὑποπεσούσης ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν[2].

ββ. Καθ' οἱονδήποτε ἀπρεπῆ τρόπον, ἤτοι δι' ἠθελημένης ἐκτοξεύσεως ἢ χρήσεως ἐκφράσεων ἀσεβῶν καὶ ὑβριστικῶν ἢ φρικτῶν χειρονομιῶν ἢ καὶ παντὸς ἄλλου προσφόρου μέσου, ἀφ' ἑαυτοῦ προδίδοντος τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος ὑπὸ τοῦ δράστου[3] ἢ

κοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 226 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 238 - 241, 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 10 - 11, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 184 ἑπ.

1. Εἰδικώτερον βλ. Ἀν. Τούση - Ἀθ. Γεωργίου, Ὁ νέος Ποινικὸς Κῶδιξ, σελ. 245, 1951, Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 228, Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 241 ἑπ., 1955.

2. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 321 - 322, ἤτοι ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑπὸ τοῦ προϊσχύοντος δικαίου ἀπαιτουμένου παράγοντος τῆς τελέσεως τῆς προσβολῆς τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸ θεῖον σεβασμοῦ «*εἰς πρόσκομμα ἄλλων*» (ἄρθρ. 152 Π.Ν. ὡς ἀντικ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ ἀπὸ 23/XI/1837 νόμου περὶ ἐξυβρίσεως).

3. Κατ' οὐσιώδη καὶ ᾠδε τροποποίησιν τοῦ προϊσχύοντος δικαίου (ἄρθρον 152 Π.Ν., ὡς ἀντικ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ ἀπὸ 23/XI/1837 νόμου περὶ ἐξυβρίσεως)

καὶ ἐξ ἐνδεχομένου δόλου χρησιμοποιηθέντων ἀπρεπῶν καὶ ὑβριστικῶν ἔργων, ὡς εἶναι καὶ αἱ ἀήθεις καὶ ἀνοίκειοι φράσεις, αἵτινες δὲν σκοποῦσι μὲν τὴν ἐξύβρισιν τοῦ θείου, ἀλλ' ὅμως πάντως ἐκστομίζονται πρὸς ἐκδήλωσιν πάθους ἢ ἀγανακτήσεως ἐναντίον τρίτου προσώπου ἢ πράγματος ἢ καὶ πρὸς αἰτίασιν ἔτι αὐτοῦ τούτου τοῦ δράστου.

Ὅθεν, ἡ ἐκ προθέσεως γινομένη προσβολὴ τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὸ θεῖον σεβασμοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἁπλῆς βλασφημίας.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν μηνῶν.

III. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς βλασφημίας ἐν γένει, ἤτοι ***«κατὰ Θεοῦ βλασφημήσας, ἢ λόγον ψιλὸν εἰπὼν ἄρνησιν πίστεως»***[1], τιμωρεῖται ὡσαύτως:

α. Κληρικὸς ὤν, ἅπαξ ὑποπεσὼν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐν ὑποτροπῇ δέ, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑνὸς ἔτους[2].

Β'. Ἡ καθύβρισις θρησκευμάτων.

§ 81. Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ πνευματικὴ δύναμις τοῦ Ἔθνους, ὁ πνεύμων τῆς Πολιτείας καὶ ἡ βάσις τῆς κοινωνίας.

περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἰσχύοντος ἐν Ἑλλάδι Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 91 ἑπ., 190 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 345 ἑπ.

1. Ματθ. ΙΒ', 31 - 32 «*Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι*», Λουκᾶ, ΙΒ', 10 - 11, Μάρκ. Γ', 28 - 29, Ἑβρ. Ι', 29.

2. Θ.Κ.Ν. II, § 60.

Ὁ πρὸς ταύτην σεβασμός, ἐπιτασσόμενος εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως, ἐλαυνομένης ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, ὁλοκληροῦται διὰ τῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας θεσπίσεως ἰδίου κανόνος δικαίου, ἐρχομένου εἰς προστασίαν τῆς θρησκείας ἔναντι πάντων.

Τοῦτο διδάσκει ὑπὲρ πάντα ἄλλον γενναιοφρόνως καὶ ὁ Ἕλλην ποινικὸς νομοθέτης, ὑψῶν τὴν δύναμιν τῆς ποινικῆς προστασίας ὑπὲρ τῆς θρησκείας, διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ μέτρου διερμηνεύων τὴν πρὸς αὐτὴν βαθυτάτην πίστιν τοῦ ἀπ' αἰώνων γνησίως θρησκεύοντος Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἀναγνωρίζων τὴν ἀνάλογον εὐγνωμοσύνην ἣν τὸ Γένος ὀφείλει πρὸς τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν, τὴν *Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν*, μὲ τὴν δύναμιν τῆς ὁποίας ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία ἐστάθη ἀείποτε, ἀπὸ δύο ἤδη χιλιετηρίδων, εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἔθνους, ἀγωνιζομένη μετ' αὐτοῦ εἰς διατήρησιν καὶ προκοπὴν ἐν παντὶ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου.

Ι. Ἡ δημοσίᾳ ἐκδηλουμένη καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον κακοβούλως γινομένη καθύβρισις τοῦ *ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος*, ἤτοι τοῦ λατρευομένου ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τοῦ δόγματος ἢ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν πάσης ἐν τῷ Κράτει νομίμως βιούσης *γνωστῆς θρησκείας*, συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***καθυβρίσεως θρησκευμάτων***[1].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ καθύβρισις τοῦ ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, ἤτοι τοῦ λατρευομένου ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τοῦ δόγματος ἢ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν πάσης ἐν τῷ Κράτει νομίμως βιούσης καὶ φερούσης τὸν χαρακτῆρα τῆς κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου τελούσης τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς ἐλευθέρως *γνωστῆς θρησκείας* :

1. Ἄρθρ. 199 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 228 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 241 - 243, 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 11 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 185 ἑπ.

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ εἰς οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα, ἐνεργοῦντος,

ββ. Ἐκ *κακοβούλου προθέσεως* πρὸς ἐκδήλωσιν ἰδίων ἐχθρικῶν διαθέσεων κατὰ τῆς προστατευομένης θρησκείας, τουτέστιν ἐκ δολίας προαιρέσεως, ἐνισχυομένης διὰ τοῦ στοιχείου τῆς *κακοβουλίας*, ὅπερ θεωρεῖται ὡς χαρακτηριστικὸν ἐντονωτέρας ἀντικοινωνικῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου προβάλλει οὗτος ἐξωπλισμένος ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δημοσίᾳ γινομένης ὑπὸ τούτου ἐνσυνειδήτου καθυβριστικῆς ἐνεργείας, ἀποκλειστικῶς καὶ ἐν γνώσει κατευθυνομένης κατὰ τῆς προστατευομένης θρησκείας[1].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δημοσίᾳ, ἤτοι ἐνώπιον ἀριθμοῦ τινος ἀτόμων, μὴ συνδεομένων ἀλλήλοις διὰ προσωπικοῦ συνδέσμου, πάντως ἐπαρκοῦς πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀδίκου πράξεως, σαφῶς ὑποπεσούσης ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν[2].

ββ. Διὰ τῆς προσβολῆς τῶν ὑπὸ τῆς προστατευομένης θρησκείας ἀναγνωριζομένων, διδασκομένων καὶ ἐφαρμοζομένων:

ααα. Δογμάτων, ἤτοι θεμελιωδῶν περὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως διδασκαλιῶν, ὡς λ.χ. εἶναι αἱ τοιαῦται περὶ τοῦ τρισυποστάτου τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, τῆς ἐκ τοῦ Πατρὸς θείας ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κ.ἄ. ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἡ περὶ τοῦ ἀλαθήτου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Πάπα Ρώμης (infaillibilitas) ἢ περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεομήτορος κ.ἄ. ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, κ.λ.π.

βββ. Κανονικῶν διατάξεων, ἀναγομένων εἰς τὴν ρύθμισιν καὶ

1. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 322, ἴδε καὶ Δημ. Καρανίκαν, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 231, Ἠλ. Γάφον, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 15[13-15]. Καὶ ἐν προκειμένῳ ***ἐνδεχόμενος δόλος*** ἀρκεῖ.

2. Αἰτ. Ἔκθ. Σ Π.Κ., σελ. 321, ἀποκλείουσα διὰ τοὺς ἰδίους ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 198 Π.Κ. λόγους (κακόβουλος βλασφημία) τὸ κολάσιμον τῆς πράξεως γινομένης εἰς ἰδιωτικὴν συνομιλίαν· πλὴν ἴδε καὶ τὰς ad hoc ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ, 242 - 243, 1955.

τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, ὡς εἶναι αἱ τοιαῦται περὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, τῶν νηστειῶν, τῆς θείας λατρείας κ.ἄ. ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, αἱ περὶ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, τῆς ἀγαμίας τοῦ ἱ. Κλήρου κ.ἄ. ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, αἱ περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ποιμένων (Predigtamt, Lehramt) κ.ἄ. ἐν τῇ Διαμαρτυρομένῃ Ἐκκλησίᾳ, κ.λ.π.

γγγ. Παραδόσεων, ἐθίμων, θρησκευτικῆς διδασκαλίας, ἀναγομένων εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος[1], καὶ

γγ. Καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον, ἤτοι δι' ὁμιλίας ἢ γραπτῶς, δι' εἰκόνων, διὰ κινημάτων ἢ συμβολικῶν παραστάσεων, ρητῶς ἢ διὰ συμπερασματικῶν πράξεων ἢ καὶ παντὸς ἄλλου προσφόρου μέσου, προδίδοντος τὴν κακόβουλον πρόθεσιν τοῦ δράστου πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος[2].

Ἡ ἐξ ἀντικειμένου κριτικὴ καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς ἔλεγχος θρησκευτικῆς διδασκαλίας, γινόμενα μετ' εὐπρεπείας καὶ κοσμιότητος, ἄνευ χρήσεως ὕβρεων ἢ λοιδοριῶν, δὲν συνιστᾷ τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος[3].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ ἐκ κακοβουλίας γινομένη καθύβρισις τοῦ ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, ἤτοι τοῦ λατρευομένου ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τοῦ δόγματος ἢ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν πάσης ἐν τῷ Κράτει νομίμως βιούσης γνωστῆς θρησκείας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς καθυβρίσεως θρησκευμάτων.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν.

---

1. Ἴδε καὶ Ἠλ. Γάφον, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 13[7].
2. Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 321 - 322.
3. Οὕτω καὶ Κωνστ. Κωστῆς - Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 190, Ἠλ. Γάφος, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 14[11], Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 186.

Γ'. *Ἡ διατάραξις θρησκευτικῶν συναθροίσεων.*

§ 82. Ἡ ἄσκησις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων εἶναι ἡ ἔμπρακτος ἐκδήλωσις τῆς εἰς τὸν Θεὸν πίστεως. Εἶναι ὅμως καὶ δικαίωμα τοῦ θρησκεύοντος ἀνθρώπου, ἰδιαίτατα δὲ τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ, ἡ τακτικὴ ἄσκησις τοῦ ὁποίου ἐπιτάσσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου[1].

I. Ἡ κακόβουλος προσπάθεια πρὸς παρεμπόδισιν ἢ ἡ ἐκ προθέσεως διατάραξις θρησκευτικῆς συναθροίσεως ἐπὶ λατρείᾳ ἢ τελετῇ καὶ ἡ ἐνέργεια πράξεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστου εἰς καθιερωμένον τόπον λατρείας ἢ τοιοῦτον ὡρισμένον πρὸς θρησκευτικὴν συνάθροισιν, συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***διαταράξεως θρησκευτικῶν συναθροίσεων***[2].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, τελουμένων ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐν τῷ Κράτει *ἐπικρατούσης* ἢ πάσης ἄλλης *γνωστῆς* θρησκείας[3], συνερχομένων κοινῶς ἐν θρησκευτικῇ συναθροίσει, εἴτε:

α) Πρὸς τέλεσιν τῆς κατὰ τὸ δόγμα ἑκάστου ἐπιτασσομένης θείας λατρείας, εἴτε:

β) Πρὸς τέλεσιν κατὰ τὸ δόγμα ἑκάστου καθωρισμένης εἰδικῆς τελετῆς, ὡς εἶναι αἱ ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τῶν Ἁγίων, αἱ λιτανεῖαι, ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Κυρίου κ.ἄ., ἢ αἱ πρὸς ἱκανοποίη-

---

1. Καν. ΙΑ', ΙΒ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259, 262 - 263), Π' Τρούλλου (Σ.Β. 489), περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω §§ 90, 124.
2. Ἄρθρ. 200 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 231 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 243 - 245, 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 16 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 186 ἑπ.
3. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου πρῶτος κατοχυροῖ, παρέχων τὴν ποινικὴν προστασίαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁ νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας (Ν. ΡΚΓ', λα', Β. Γ.α.μς.). Ἀκολούθως ὑπὸ τὸ ἰσχῦον δίκαιον ἀποτελεῖ ἀτομικὸν δικαίωμα, — ***ἡ ἐλευθερία τῆς ἀσκήσεως τῆς λατρείας*** —, προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου (ἄρθρ. 1 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος τῆς 1/1/1952), πρὸς μείζονα κατοχύρωσιν τοῦ ὁποίου ὁ κοινὸς ποινικὸς νομοθέτης προσφέρει τὴν ποινικὴν προστασίαν διὰ τοῦ ἄρθρου 200 Π.Κ.

σιν ἀτομικῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοιαῦται, ὡς τὸ βάπτισμα, ὁ γάμος, ἡ κηδεία κ.ἄ.[1]:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ εἰς οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα, ἐνεργοῦντος,

ββ. Ἐκ προθέσεως, ἤτοι ἐκ δολίας προαιρέσεως, περιλαμβανούσης τήν τε βούλησιν καὶ τὴν συνείδησιν πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος καθ' ἕνα ἕκαστον τῶν ὁριζομένων τρόπων τελέσεως αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν συνείδησιν περὶ θρησκευτικῆς συναθροίσεως ἐπὶ λατρείᾳ ἢ τελετῇ, ὡς καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ δράστου ἡ ἐνέργεια τῆς ὑβριστικῶς ἀναρμόστου πράξεως, ἀνεξαρτήτως ὅλως τοῦ ὁδηγήσαντος αὐτὸν κινήτρου[2].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ καταβολῆς πάσης προσπαθείας ἐν χρήσει μέσων βιαίων ἢ ἀπρεπῶν, —ἐνέργεια κακόβουλος—, πρὸς παρεμπόδισιν σκοπουμένης ὁμαδικῆς θρησκευτικῆς συναθροίσεως[3]. Ἡ ἄδικος πρᾶξις θεωρεῖται συντετελεσμένη καὶ διὰ μόνης τῆς ἐκδηλώσεως τῆς πρὸς παρεμπόδισιν διαθέσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος. Ἐν προκειμένῳ ἡ ἀπόπειρα ἐξομοιοῦται πρὸς τετελεσμένον ἔγκλημα.

---

1. Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 324, καθ' ἣν ἡ θρησκευτικὴ συνάθροισις προστατεύεται ἀνεξαρτήτως τοῦ τόπου εἰς ὃν ἐπιτρεπτῶς κατὰ τὸ οἰκεῖον δόγμα λαμβάνει χώραν, ἤτοι ἐν Ἱ. Ναῷ ἢ οἰκίᾳ, ἢ στρατοπέδῳ ἢ πλοίῳ· ἴδε καὶ **K. Binding**, Lehrbuch, Besond. Teil, τ. Α΄, σελ. 181.

2. Ἡ συνδρομὴ ὅμως λόγου ἀποκλείοντος τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς πράξεως παρεμποδίσεως ἢ διαταράξεως θρησκευτικῆς συναθροίσεως, ὡς λ.χ. ἄμυνα, κατάστασις ἀνάγκης, ἐκτέλεσις ὑπηρεσιακοῦ καθήκοντος κλπ., συνεπάγεται τὸ ἀτιμώρητον· ἴδε καὶ **Ἠλ. Γάφου**, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β΄, σελ. 19[11], 21[20].

3. Ὁ ὅρος τοῦ ***κακοβούλου*** δὲν ἔχει ἐν προκειμένῳ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐν ἄρθροις 198 καὶ 199 Π.Κ. περιλαμβανομένου. Ἐπίσης δὲ οὐδόλως ἀπαριθμοῦνται ἐν τῷ νόμῳ τὰ πρὸς συντέλεσιν τῆς πράξεως ἀπαιτούμενα πρὸς χρησιμοποίησιν μέσα, ὡς τὰ ἐν τῇ διατάξει τοῦ ἄρθρου 330 Π.Κ. ἀναφερόμενα « ***σωματικὴ βία ἢ ἀπειλή*** », ἀξιοποίνου θεωρουμένης ὧδε πάσης προσπαθείας πρὸς ***κακόβουλον*** παρεμπόδισιν· βλ. καὶ **Τηλ. Φιλιππίδου**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ΄, σελ. 243 - 244, 1955, **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 232 ἑπ., **Ἠλ. Γάφου**, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β΄, σελ. 18 - 19.

ββ. Διὰ καταβολῆς πάσης προσπαθείας πρὸς διατάραξιν καὶ παρενόχλησιν τῆς διεξαγομένης θρησκευτικῆς συναθροίσεως. Ἡ ἄδικος πρᾶξις θεωρεῖται συντετελεσμένη, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας τοῦ δράστου ἐπῆλθεν ὄντως διατάραξις τῆς θρησκευτικῆς συναθροίσεως, ἥτις ἐν προκειμένῳ συνιστᾷ *οὐσιαστικὸν* ἔγκλημα[1].

γγ. Διὰ τελέσεως πάσης φύσεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστων πράξεων ἐν Ἱ. Ναῷ ἢ τόπῳ ὡρισμένῳ πρὸς θρησκευτικὴν συνάθροισιν. Ἡ ἄδικος πρᾶξις θεωρεῖται συντετελεσμένη ἀδιαφόρως ἂν κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως αὐτῆς ἐν τῷ προστατευομένῳ τόπῳ τελῆται ἢ μὴ θρησκευτικὴ συνάθροισις, διότι διὰ τῆς ἐν προκειμένῳ ἀπαγορευτικῆς διατάξεως τοῦ νόμου προστατεύεται ἡ ἱερότης τοῦ τόπου. Αὕτη δέ, θεωρεῖται προσβαλλομένη ἐκ πάσης φύσεως ὑβριστικῆς ἐνεργείας τοῦ δράστου, ὡς εἶναι ἡ οἱαδήποτε ἀπρεπὴς τούτου συμπεριφορά, γινομένη βαναύσως καὶ ἀσεβῶς, πλήττουσα τήν τε τοῦ τόπου ἱερότητα καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν ἄλλων[2].

Ὡς ἀσεβὴς καὶ ἀπρεπὴς συμπεριφορά, συνιστῶσα κατὰ τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν τοῦ νόμου κολάσιμον πρᾶξιν, θεωρεῖται πᾶσα παράνομος ἐνέργεια ἢ παράλειψις τοῦ δράστου, ὡς εἶναι ἡ ἀταξία, ὁ θόρυβος, ἡ ρύπανσις, αἱ κραυγαί, τελούμενα ἐντὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκ τούτων ἐπενέργεια ἐξικνεῖται μέχρις αὐτοῦ, αἱ παρενοχλήσεις τῶν ἐκκλησιαζομένων ἢ παρακολουθούντων θρησκευτικὴν τελετήν, ἡ εἴσοδος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ ἀκόσμως, ὡς λ.χ. ἀπρεπῶς ἐνδεδυμένου ἢ ἐν εὐθυμίᾳ τελοῦντος ἢ φέροντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν πῖλον[3], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐνέργεια ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου χάριν τῆς ἐκκλη-

---

1. Ἴδε καὶ **Τηλ. Φιλιππίδην**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ΄, σελ. 244, 1955, **Ἠλ. Γάφον**, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β΄, σελ. 18 - 19.

2. **K. Binding**, Lehrbuch, Besond. Teil, τ. Α΄, σελ. 181, **Κωνστ. Μ. Ράλλης**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 348 ἑπ., **Δημ. Καρανίκας**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 233, **Ἠλ. Γάφος**, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β΄, σελ. 21.

3. **R. Maurach**, Deutsches Strafrecht, Besond. Teil, τ. II, σελ. 349, **Ἀν. Τούσης - Ἀθ. Γεωργίου**, Ὁ νέος Ποινικὸς Κῶδιξ, σελ. 227, **Ἄγγ. Μπουρόπουλος**, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 189.

σιαστικῆς εὐταξίας, ὡς ἡ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λατρείας κακὴ συνήθεια τῆς ἀκόσμου φλυαρίας τῶν γυναικῶν, ἡ χρησιμοποίησις τοῦ Ἱ. Ναοῦ ὡς τόπου καταλύμματος καὶ δὴ ἐν συνοδείᾳ κτήνους, ὡς τόπου κατοικίας ἢ ἐμπορίου[1]· ἡ συμποσιασμοῦ Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, — τὸ τελεῖν τὰς λεγομένας ***ἀγάπας*** —, ἡ ἀπηγορευμένη εἴσοδος εἰς τὸ θυσιαστήριον λαϊκῶν καὶ δὴ γυναικῶν, κ.ἄ.[2].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη κακόβουλος προσπάθεια πρὸς παρεμπόδισιν ἢ διατάραξιν θρησκευτικῆς συναθροίσεως ἐπὶ λατρείᾳ ἢ τελετῇ καὶ ἡ ἐνέργεια πράξεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστου εἰς καθιερωμένον τόπον λατρείας ἢ τοιοῦτον ὡρισμένον πρὸς θρησκευτικὴν συνάθροισιν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς διαταράξεως θρησκευτικῶν συναθροίσεων.

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν.

Δ'. *Ἡ περιΰβρισις νεκρῶν.*

§ 83. Ἡ πρὸς τοὺς νεκροὺς ὀφειλομένη εὐλάβεια, ὕψιστον συνιστῶσα ἱερὸν καθῆκον, συνδεδεμένον πρὸς τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἀπολαμβάνει τῆς προστασίας τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων[3].

---

1. Ματθ. ΚΑ', 12 - 14 « ...*Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν* », Μάρκ. ΙΑ', 15 - 17, Λουκᾶ, ΙΘ', 45 - 46, Ἰωάνν. Β', 13 - 18.

2. Καν. ΙΘ', ΚΗ', ΜΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 187 - 188, 195, 212), ΜΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407), Ο', ΟΔ', ΟϚ', ΠΗ', ϞΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 467 - 468, 476, 480 - 481, 510 - 511, 536), περὶ ὧν βλ. κατωτέρω § 124.

3. Βλ. **Dem. Petrakakos,** Die Toten im Recht nach der Lehre und den Normen des orthodoxes morgenländischen Kirchenrechts und der Gezetzgebung Grienchenlands, σελ. 25 ἑπ., 1904, **Κωνστ. Μ. Ράλλη,** Περὶ μνημοσύνων κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 3 ἑπ., 1913, **K. Binding,** Lehrbuch, Besond. Teil, τ. Α', σελ. 184, **V. Manzini,** Trattato di Diritto Penale Italiano, τ. VI, σελ. 62 ἑπ., 1950, **F. Antolisei,** Manuale di Diritto Penale, Parte Speciale, τ. II, σελ. 557 ἑπ., **R. Maurach,** Deutsches Strafrecht; Besond. Teil, τ. II, σελ. 344 ἑπ., **Δημ. Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 238 ἑπ.

Ι. Ἡ αὐτογνώμων ἀφαίρεσις νεκρῶν καὶ ἡ πρὸς τούτους καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν ἐνέργεια πράξεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστου συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***περιϋβρίσεως νεκρῶν***[1].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν ἐγκλήματος εἶναι ἡ προσβολὴ τῆς πρὸς νεκροὺς καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν ὀφειλομένης εὐλαβείας:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα, ἐνεργοῦντος,

ββ. Ἐκ προθέσεως, ἤτοι ἐκ δολίας προαιρέσεως, περιλαμβανούσης τήν τε βούλησιν καὶ τὴν συνείδησιν πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος καθ' ἕνα ἕκαστον τῶν ὁριζομένων τρόπων τελέσεως αὐτοῦ, τουτέστιν ὅτε αὐτογνωμόνως ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς παραφυλακῆς τοῦ πρὸς τοῦτο δικαιουμένου νεκρὸν ἢ μέλη ἢ τὴν τέφραν αὐτοῦ, ἢ ὅτε τελεῖ ὑβριστικῶς ἀνάρμοστον πρᾶξιν πρὸς τὸν νεκρόν, τὰ μέλη, τὴν τέφραν ἢ πρὸς τὸν τάφον αὐτοῦ[2].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' αὐτογνώμονος, ἄνευ δικαιώματος, ἀφαιρέσεως νεκροῦ, μελῶν, ἢ τῆς τέφρας αὐτοῦ, ἢ τῶν μομμιοποιηθέντων λειψάνων αὐτοῦ[3], ἀπὸ τῶν δικαιουμένων εἰς παραφυλακὴν τούτων. Ὡς τοιαῦτα πρόσωπα ἔχοντα δικαίωμα εἰς παραφυλακὴν θεωροῦνται μέχρι μὲν τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ νεκροῦ τὰ πρόσωπα εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων ἀπεβίωσε τὸ πρόσωπον (οἰκεῖοι, φίλοι, διοίκησις νοσοκομείων, ξενοδοχείων, σιδηροδρόμων, πλοίων, ἀεροπλάνων καὶ ἄλλων μεταφορικῶν μέσων, κ.ἄ.) ἢ ἐδόθη πρὸς μεταφορὰν εἰς τὸ νεκρο-

---

1. Ἄρθρον 201 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. **Δημ. Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 240 ἑπ., **Τηλ. Φιλιππίδου,** Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 245 - 247, 1955, **Ἠλ. Γάφου,** Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 22 ἑπ., **Ἀγγ. Μπουροπούλου,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 190 ἑπ.

2. Ἴδε καὶ **Δημ. Καρανίκαν,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 243, **Ἠλ. Γάφον,** Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 25^{12}, 27^{17}, **Ἀγγ. Μπουρόπουλον,** Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 192.

3. **Τηλ. Φιλιππίδης,** Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 246, 1955.

ταφεῖον (νεκροπομπός, διοίκησις νεκροταφείου ἐφ' ὅσον ὁ νεκρὸς εὑρίσκεται εἰς τὸ νεκροστάσιον ἢ τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ νεκροταφείου), μετὰ δὲ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ νεκροῦ μόνον ἡ διοίκησις τοῦ νεκροταφείου. Ἄψυχα ἀνθρώπινα σώματα, διατετηρημένα ἢ μή, καταστάντα ἀντικείμενα ἰδιοκτησίας ὑπὸ τῶν δικαιουμένων εἰς ἀνατομεῖα ἢ μουσεῖα, καθίστανται ἀντικείμενα μόνον περιουσιακῶν ἐγκλημάτων[1]. Τὸ μὴ ὥριμον ἔμβρυον δὲν ἀποτελεῖ νεκρόν[2].

Ἡ διὰ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἔχοντος δικαίωμα εἰς παραφυλακὴν τοῦ νεκροῦ γενομένη τούτου ἀφαίρεσις, ἡ στηριζομένη τοιαύτη εἰς προηγουμένην συγκατάθεσιν τοῦ ἀποβιώσαντος ἢ εἰς διαταγὴν τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς πρὸς ἄσκησιν δικαιώματος ἢ ἐκπλήρωσιν καθήκοντος, ὡς λ.χ. ἡ ἐκταφὴ πρὸς ἐνέργειαν δικαστικῆς αὐτοψίας, δὲν συνιστῶσι διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἐπίσης, δὲν ἀποτελεῖ ἀξιόποινον πρᾶξιν ἡ ἀφαίρεσις πτώματος ἐκ μὴ δικαιουμένου εἰς παραφυλακήν, ὡς λ.χ. νεκροῦ κατεχομένου ὑπὸ κλέπτου πτωμάτων, ἢ πτώματος μὴ τυγχάνοντος ὑπὸ παραφυλακήν, ὡς λ.χ. καθ' ὁδὸν τυχαίως ἀνευρεθέντος ἢ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνασυρθέντος[3].

ββ. Διὰ τελέσεως πάσης φύσεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστων πράξεων ἐπὶ νεκροῦ, μελῶν, τῆς τέφρας ἢ τοῦ τάφου αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ τόπου ἔνθα τοποθετεῖται ὁ νεκρὸς πρὸς αἰωνίαν ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην (Totesruhe) καὶ χρησιμεύοντος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἀναμνήσεως τοῦ ἀποβιώσαντος.

Ὡς ὑβριστικῶς ἀνάρμοστος πρᾶξις, συνιστῶσα κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου κολάσιμον ἐνέργειαν, θεωρεῖται πᾶσα ἄκοσμος καὶ παράνομος συμπεριφορὰ τοῦ δράστου σχετιζομένη πρὸς τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὸν νεκρὸν εὐλάβειαν καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ, ὡς εἶναι ἡ ἐκδήλωσις περιφρονήσεως διὰ χρήσεως βαρυτάτων χαρα-

1. Βλ. Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 23^{6}. Ὑποστηρίζεται καὶ ἀντίθετος ἄποψις· βλ. K. Binding, Lehrbuch, Besond. Teil, τ. Α', σελ. 184, O. Schwartz, Strafgesetzbuch, § 242^{4}, Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. Κϛ', σελ. 246, 1955.

2. Βλ. Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 241, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. $23^{4,5}$.

3. Βλ. Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. $24^{8,9,10,11}$.

κτηρισμῶν πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἢ τὸ ᾄδειν ἀνάρμοστα ᾄσματα ἐπὶ τοῦ τάφου, τὸ καταστρέφειν τὸν τάφον, τὰ κιγκλιδώματα, τὰς ὑδρίας, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη αὐτοῦ, καὶ ἐν γένει πᾶσα ἀνάλογος ἀνάρμοστος καὶ ἀνευλαβὴς πρᾶξις[1].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀφαίρεσις ἄνευ δικαιώματος νεκρῶν ἀπὸ τῶν πρὸς παραφυλακὴν τούτων ἐχόντων δικαίωμα καὶ ἡ πρὸς τούτους καὶ τοὺς τάφους αὐτῶν ἐνέργεια πράξεως ὑβριστικῶς ἀναρμόστου, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾶ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς περιϋβρίσεως νεκρῶν.

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν.

Ε'. *Ὁ προσηλυτισμός.*

§ 84. Ὁ Κύριος, ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ θεμελιώσας τὸ μέγα ἀνθρωποσωτήριον εὐαγγελικὸν κήρυγμα Αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπέβλεψεν εἰς δημιουργίαν νέου καθεστῶτος πνευματικῆς ἀνορθώσεως καὶ κοινωνικῆς διοικήσεως τῶν ἀνθρώπων, πρωτίστως ἐστερεωμένου ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνεξαρτησίας, μεταξὺ τῶν βάθρων αὐτοῦ προβάλλει τὴν ***παρρησίαν***[2]. Προτάσσων δέ, κατ' ἀκολουθίαν, ὡς ἀποκλειστικὸν μέσον ἀποδοχῆς τῆς θείας Διδασκαλίας τὴν ***πίστιν*** τοῦ ἀκούοντος[3], ἀβιά-

1. Βλ. Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 242, Τηλ. Φιλιππίδου, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. Κϛ', σελ. 246, 1955, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 25^{13-14}, 26^{16}, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 192.

2. Ἰωάνν. Ζ', 4 - 5, 14 - 15, 26, ΙΗ', 20 - 22, Ματθ. Ι', 27, Κϛ', 55 - 56.

3. Ματθ. Η', 10 - 11, Θ', 2 « *Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπε τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου* », Θ', 22 « *Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε* », ΙΓ', 58 « *Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν* », ΙΕ', 28 « *Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις! γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις!* » (τὸ θαῦμα τῆς Χαναναίας γυναικός), Λουκᾶ, Ε', 20 « *Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου* », Η', 48, 50 « *Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται* », ΙΖ', 5 « *Πρόσθες ἡμῖν πίστιν* », Μάρκ. Ε', 34 « *Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε* »,

στως καὶ ἐλευθέρως προσκαλεῖ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας ***πάντα πιστεύοντα***[1].

Μέθοδος εἰσβολῆς, διὰ παντὸς μέσου ἀσκουμένη, εἰς τὴν συνείδησιν ἑκάστου, σεβαστὴν κατὰ πάντα, εἶναι ἄγνωστος εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, διακηρύσσοντος ὅτι *«Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν τῷ Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»*[2]. Δικαίωμα δέ, ἀλλὰ καὶ φωτισμὸς μέγας, ἡ πίστις, καὶ μόνον αὐτή, εἰς τὸν Κύριον[3]. Ἡ πίστις, ἡ κατοικοῦσα μονίμως εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου[4] καὶ διὰ μέσου τῆς συνειδήσεως ὁδηγοῦσα δι' ἔργων[5] εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν[6].

Ϛ', 6 *« Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν »*, Θ', 24 *« Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι »*, Γ', 52 *«Ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε »*, ΙΑ', 22 - 25 *«Ἔχετε πίστιν Θεοῦ »*.

1. Ἰωάνν. Γ', 18, 36, Δ', 14 - 15, Ϛ', 35 - 36 *«Ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε »*, Ϛ', 47 - 48 *«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον »*, Η', 12 - 13 *«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς »*.

2. Ἰωάνν. Δ', 24 - 25. Ἴδε καὶ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΛΑ' (M.P.G. τ. 36 c. 145).

3. Γαλ. Γ', 23 - 29 *« Πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.* ***Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ·*** *πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ »*, Κολασ. Γ', 11 - 12. Ἴδε καὶ Σπυρίδωνος Δ. Κυριαζοπούλου, Προλεγόμενα εἰς τὴν ἐρώτησιν περὶ Θεοῦ, ἐν ΘΕ. τ. Λ', σελ. 459 ἑπ., 474, 1959 *«Ἀφ' ἧς στιγμῆς «**ἐνώπιος ἐνωπίῳ**» ἀπευθύνεται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, παύει νὰ θεολογῇ.* ***Συνομιλία πρὸς τὸν Θεὸν σημαίνει πίστιν»***.

4. Ἐφεσ. Γ', 12 - 13, 14 - 19 *« Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ... ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν... γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ »*, Ρωμ. Γ', 22, 28, Δ', 19, Α' Κορινθ. ΙΓ', 2 - 3, ΙϚ', 13 *« Στήκετε ἐν τῇ πίστει »*, Ἑβρ. ΙΑ', 1 - 40, Τίτ. Β', 2 - 3.

5. Ἰακώβου, Β', 14 - 26 *« Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ ; »*.

6. Ματθ. Ε', 10 *« Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι »*, Ε', 44, Λουκᾶ, Ϛ', 22 - 24, Πράξ. Ε', 29, Ζ', 58 - 60, Ἰακώβου, Ε', 11, Πέτρου καὶ Παύλου, καν. ΙΖ' *« Τοὺς διωκομένους διὰ πίστιν ὑποδέχεσθε »* (Σ.Δ. 402). Ἴδε καὶ Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, Ὅρ. θ' *« Πιστεύομεν μηδένα σώζεσθαι ἄνευ πίστεως »* (Δ.Σ.Μ. τ. Β', 751).

Ι. Τὸ κυριαρχικὸν καὶ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, τῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως δογματικῶν ἀληθειῶν, ἀπόκειται καὶ μόνον εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κρίσιν τῆς φερούσης τὰς ἐπαγγελίας καὶ τὴν αὐθεντίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁδηγουμένης ***ἀλαθήτου*** Ἐκκλησίας, ἀποφαινομένης ἐπὶ τούτου δι' ἀποφάσεως, ἀλάθητον ἐπίσης φερούσης χαρακτῆρα, τοῦ κυριάρχου ἐν αὐτῇ σώματος, τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων.

Ὄργανον ἐκφράσεως, φορεὺς καὶ ἑρμηνεὺς τοῦ ἀλαθήτου τῆς Ἐκκλησίας, ἐρχομένου εἰς ἐξήγησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἐξ Ἀποκαλύψεως δογματικῶν ἀληθειῶν, καθολικοῦ καὶ ὑποχρεωτικοῦ χαρακτῆρος, εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὅθεν, ὅ,τι ἐπὶ τοῦ θέματος καθώρισαν καὶ ἐδογμάτισαν οἱ ἱεροὶ καὶ θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καταυγασθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φέρει δὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἀκαταλύτου κύρους τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν κατὰ τοὺς πρώτους ὀκτὼ μ.Χρ. αἰῶνας συγκληθεισῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀποτελεῖ τό γε νῦν *τὸ μόνον γνήσιον περιεχόμενον* τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, ἥτις ἔκτοτε διὰ τὸ μοναδικὸν καὶ τέλειον αὐτῆς καλεῖται ***Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις***[1].

Ὅ,τι διδάσκεται, καὶ ὑφ' οἱουδήποτε, ὡς περιεχόμενον τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως, *ἀλλότριον* προβάλλον τῶν αἰωνίων, ἀλωβήτων καὶ ἀπαραβάτων ***ὅρων*** τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, θεωρεῖται καὶ εἶναι ***κακοδοξία.***

Τοῦτο διδάσκει, καὶ ἐπιτάσσει ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, διαφωτίζουσα τοὺς εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα αὐτῆς ἀνήκοντας Χριστιανοὺς καὶ διαφυλάσσουσα τούτους ἀπὸ τῶν κινδύνων πάσης αἱρέσεως ἢ πλάνης[2].

---

1. Βλ. ἀνωτέρω § 77, σελ. 341 - 342.

2. Ἐν Ἑλλάδι τὸ τοιοῦτο καθῆκον μεταβάλλεται ***εἰς ὑποχρέωσιν*** διὰ τὴν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἐντεταλμένην εἰς λατρείαν τοῦ ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ***ἐπικρατοῦσαν*** Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐνεργοῦσαν διὰ τῶν ἐν αὐτῇ διοικητικῶν συλλογικῶν ὀργάνων ἀναλόγως, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ κοινοῦ νομοθέτου [βλ. ἄρθρα 6, 7 Κ.Ν.Ε.Ε., 24 ἀν.ν. 2200/1940 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρου 41 § 1 ἀν.ν. 1369/1938 μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. Δ/τος 586/1941 γενομένην τροποποίησιν).

Συνεπῶς, ὅσον ἀποτελεῖ ***ὅρον ἀπαράβατον*** διὰ τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν νὰ πρεσβεύῃ καὶ ἀποδέχηται τὴν περὶ τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀνήκει[1], τόσον εἶναι καὶ ***δικαίωμα*** τούτου νὰ πρεσβεύῃ τὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θρησκείας καὶ νὰ ἐκδηλοῖ τὰς περὶ ταύτης πεποιθήσεις του συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν ἰδιότητι ἀναποσπάστου μέλους τοῦ ποιμνίου αὐτῆς, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν μὴ ἐξαναγκαζόμενος—καὶ ὑπ' οὐδενὸς—εἰς πράξεις ἀντιβαινούσας πρὸς τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ συνείδησιν.

ΙΙ. Ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον, ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς, διείσδυσις εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς αὐτῆς, συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τοῦ ***προσηλυτισμοῦ***[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἔγκλημα τοῦτο καλεῖται προσηλυτίζων, ἄλλως ἐνεργῶν προσηλυτισμόν.

Ἡ στοιχειοθέτησις τοῦ ἐγκλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἔχουσα ἱστορίαν, εἶναι κυρίως δημιούργημα τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν διώκει διὰ θετικῶν διατάξεων τὸν προσηλυτίζοντα. Προφυλάσσων τὸ Ὀρθόδοξον χριστεπώνυμον πλήρωμα ἀπὸ πάσης κακοδοξίας, αἱρέσεως ἢ πλάνης, περιορίζεται εἰς στοιχειοθέτησιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***αἱρέσεως*** καὶ πλήττει διὰ τῶν κατὰ τοῦ διαπράττοντος τὸ ἀδίκημα τοῦτο προβλεπομένων κυρώσεων πάντα Ὀρθόδοξον Χριστιανόν, ἐκτρεπόμενον ἐκ τῶν ἀλωβήτων περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως ***ὅρων***[3].

β. Ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας διώκει τὸν προσηλυτίζοντα εἰς βάρος τῆς ἐπισήμου θρησκείας, τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ὁρίζων ὅτι:

1. « *Καί, εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς δηλονότι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένοντα, ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησίν. Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν* » [καν. Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556)].

2. Τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου ἐν ἰδιότητι θέματος θεολογικοῦ καὶ ἐκκλησιολογικοῦ διαπραγματεύεται ἐκτενῶς καὶ λίαν ἀξιολόγως ὁ Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης, Προσηλυτισμός, Οἰκουμενικὴ κίνησις καὶ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐν ΘΕ. τ. ΚΘ', σελ. 497 ἑπ., 1958, τ. Λ', σελ. 153 ἑπ., 1959.

3. Βλ. ἀνωτ. § 77, σελ. 343 ἑπ.

αα. Πᾶς, ὅστις, ἄκοντα ἢ διὰ παραινέσεων, ἀπομακρύνει ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἐλεύθερον ὄντα πολίτην ἢ δοῦλον, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ[1].

ββ. Ἰουδαῖος, ἀποτολμήσας νὰ προσελκύσῃ Χριστιανὸν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θρησκείαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς δι' αἵματος τιμωρίας καὶ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ[2].

γγ. Ἰουδαῖος, περιτέμνων ἢ δοὺς ἐντολὴν πρὸς περιτομὴν ἐλευθέρου πολίτου Χριστιανοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἐξορίας καὶ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ[3].

δδ. Ἰουδαῖος, περιτέμνων ἢ δοὺς ἐντολὴν πρὸς περιτομὴν δούλου ἢ ἔξωθεν τοιοῦτον τινὰ πρὸς αἵρεσιν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὁ δοῦλος καταγγέλλων τὸ ἀδίκημα, ἀπελευθεροῦται[4].

γ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον κρατοῦσιν ἐπακριβέστερον τὰ ἑπόμενα.

Α. Διὰ διατάξεων, θεμελιώδους περιεχομένου, τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου:

ΑΑ. Ἱδρύεται ἀτομικὸν δικαίωμα τῆς *ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως* τοῦ πολίτου, ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται τὸ ἀνεξέλεγκτον δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου νὰ πρεσβεύῃ οἱονδήποτε ἢ καὶ οὐδὲν θρήσκευμα, νὰ ἀλλάσσῃ ἢ μεταβάλλῃ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ νὰ ἐκδηλοῖ ταύτας ἐλευθέρως, ἐν δυνατότητι νὰ μετέχῃ ἢ ἀπέχῃ οἱασδήποτε θρησκευτικῆς λατρείας[5].

1. C.I. 7. 5, Β. Ξ.νδ.κϛ.

2. C.I. 9. 19, Β. Ξ.νδ.λ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Ι. IV. 11 (J.G.R. τ. Ε', 319), Epitome Legum, ΜΕ', ξβ' (J.G.R. τ. Δ', 578).

3. C.I. 9. 16, Β. Ξ.νδ.κθ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Ι'. IV. 6 καὶ 10 (J.G.R. τ. Ε', 319), Epitome Legum, ΜΕ', οη' (J.G.R. τ. Δ', 579), Ecloga ad Proch. mutata, ΛϚ', 2 (J.G.R. τ. Ϛ', 296), Epanag. Aucta, ΝΓ', 17 (J.G.R. τ. Ϛ', 202), Proch. Auctum, ΛΘ', 107 (J.G.R. τ. Ζ', 291).

4. C.I. 10. 1, Β. Ξ.νδ.λα., Epitome Legum, ΜΕ', μγ' (J.G.R. τ. Δ', 576), Ecloga ad Proch. mutata, ΛϚ', 15, 18 (J.G.R. τ. Ϛ', 296, 298).

5. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ***ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως*** βλ. ἐκτενῶς τ. Α' « ***Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας*** ». Ἴδε καὶ Περ. Σπ. Ζαχαρίτσαν, Ἡ διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου τῆς 26ης Αὐγούστου

ΒΒ. Ἱδρύεται, παραπλησίως πρὸς τὸν θεσμὸν τῆς ἐν τῷ Κράτει ***ἐπικρατούσης θρησκείας,*** ἤτοι τοῦ δόγματος τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐντεταλμένης διὰ τὴν λατρείαν τούτου ***ἐπικρατούσης Ἐκκλησίας,*** ἤτοι τῆς Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοιοῦτος τῆς *γνωστῆς θρησκείας*[1], ἐν παραλλήλῳ ἱδρύσει χάριν τῶν ὀπαδῶν πάσης τοιαύτης θρησκείας ἀτομικοῦ δικαιώματος πρὸς ἀκώλυτον καὶ ἐλευθέραν ἄσκησιν τῆς λατρείας αὐτῆς καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, πλὴν ὑπὸ τὸν ἀπαράβατον ὅρον τῆς ἀναγκαίας συνδρομῆς τῶν ἑξῆς προϋποθέσεων, ἤτοι:

1ον. Ὅτι κατὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν τῶν ἐσωτερικῶν, κανονικῶν ἢ διοικητικῶν, διατάξεων πάσης τοιαύτης *γνωστῆς θρησκείας* δὲν θέλει προβάλλει σύγκρουσις αὐτῶν πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων τοῦ Κράτους, καὶ

2ον. Ὅτι κατὰ τὴν ἐν τῇ πράξει ἄσκησιν τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος τῶν ὀπαδῶν πάσης τοιαύτης *γνωστῆς θρησκείας,* εἴτε ποιμένων εἴτε ποιμαινομένων, δι' ἀκωλύτου καὶ ἐλευθέρας χρήσεως πάσης περὶ τὴν οὑτωσὶ ἀναγνωριζομένην ἐκδήλωσιν τῆς λατρείας ἐνεργείας, δὲν θέλει προβάλλει περίπτωσις οἱασδήποτε ἔργῳ προσβολῆς τῶν χρηστῶν ἠθῶν ἢ τῆς δημοσίας τάξεως, καὶ δὴ διὰ ρητῆς ἀπαγορεύσεως ἀσκήσεως ἐνεργειῶν τοῦ ὅλως ἀντιθέτου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξιθρησκείας προσηλυτισμοῦ, ***ἀγνώστου παντάπασιν*** εἰς τὸ καθεστὼς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας[2],

---

1789, σελ. 40 ἑπ., 1917, **Ν. Ν. Σαρίπολον,** Σύστημα Συνταγματικοῦ Δικαίου, τ. Γ', σελ. 332 ἑπ., 1923, **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον,** Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 192 ἑπ., **Θεμ. Τσάτσον,** Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, ἐν περ. Α.Ε.Κ.Δ., τ. Β', 43 ἑπ., 1947, **ἰδίου,** Die Verfassungsmässige Gewährleistung der Religionsfreiheit in Griechenland, ἐν Festschrift für Carl Schmitt, σελ. 221 ἑπ., 247 ἑπ., **Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου,** Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 64 ἑπ.

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 79, σελ. 369.

2. Βλ. Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Δ' Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 218 ἑπ., 1948, καὶ ἰδίᾳ σελ. 230 « *Εἶναι γνωστόν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ πείρας βεβαιούμενον, ὅτι ἀνέκαθεν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη — καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ γνωρίζων τοῦτο — ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ στόχον τῶν προσηλυτιστικῶν σκοπῶν τῶν ξένων θρησκευμάτων καὶ ἑτεροδιδασκαλιῶν. Ἐπ' ἐσχά-*

καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐν τῷ Κράτει ἐπικρατούσης ***ἐθνικῆς θρησκείας,*** καὶ μόνον αὐτῆς[1].

Ἡ τοιαύτη ᾧδε ἐπιφύλαξις τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου, τὸ μὲν ἀποτελεῖ *ἀναγκαῖον νομικὸν ἐπακόλουθον* τῆς ὑπὸ τούτου ἀναγνωρίσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς ***ἐθνικῆς θρησκείας*** ὡς *ἐπικρατούσης* ἐν τῷ Κράτει[2], τὸ δὲ συμβολίζει προδήλως ἐπιβεβλημένον σεβασμὸν πρὸς τὸν θεσμὸν τῆς ἡμεδαπῆς δημοσίας τάξεως. Ὁλοκλήρωσιν δὲ ταύτης ἀποτελεῖ, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ θεωρηθῇ ὡς διάταξις πλήττουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας περὶ συμμορφώσεως ἑκάστου πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ συνειδήσεως, ἡ μείζων τούτων ἐπιταγὴ πρὸς ἀπονομὴν τοῦ ὀφειλομένου ἀπὸ μέρους πάντων σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους τῆς Χώρας καὶ δὴ τοῦ ἐκ τούτων ἱερωτάτου ἐκείνου τοῦ ὑπαγορεύοντος τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν οἱωνδήποτε ἔναντι τῆς Πολιτείας καθηκόντων, ἅτε τῶν διὰ λόγους θρησκευτικῶν πεποιθήσεων ἀντιθέτων τυχὸν ἰσχυρισμῶν, μήπω ὑπολογιζομένων ποσῶς ὡς θετικῶν λόγων ἀρνήσεως. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν

---

*των μάλιστα ἡ Οὐνία καὶ ὁ Χιλιασμὸς εἰσεχώρησαν καὶ διὰ διαφόρων μέσων, ἀθεμίτων ἐν πολλοῖς, ἀσκοῦσι προσηλυτισμὸν εἰς βάρος τῆς Ὀρθοδοξίας... Ἀντιθέτως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία **οὐδέποτε ἤσκησε προσηλυτισμὸν οὐδὲ ἀσκεῖ τοιοῦτον, οὐδ' ἐπεμβαίνει εἰς τὰ τῶν ἄλλων θρησκειῶν,** ἀρκουμένη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολήν, τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ὑφισταμένην νομίμως, ζητοῦσα **διὰ τῆς κανονικῆς καὶ εὐθείας ὁδοῦ τὴν διάδοσιν τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας.** Τοῦτο διαπιστοῦται ἐκ τῆς ὅλης ζωῆς καὶ ἐνεργείας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῆς **ἀνυπαρξίας** τοιαύτης κατ' αὐτῆς κατηγορίας ἀπὸ μέρους τῶν ἄλλων θρησκειῶν καὶ δογμάτων, ἐνῷ αὕτη ἔχει πληθὺν παραδειγμάτων προπαγάνδας καὶ προσηλυτισμοῦ κατ' αὐτῆς, διενεργουμένων καὶ διὰ βιβλίων, καὶ διὰ φυλλαδίων, καὶ διὰ σχολείων, καὶ δι' ἐπισήμων ἑορτῶν καὶ διὰ χρημάτων ἀκόμη, ἐκτὸς ἄλλων μέσων* ».

1. Ἄρθρα 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον ἔνθ' ἀνωτ. τ. Α' « ***Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας*** ». Ἴδε καὶ **Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου,** Ἡ θέσις τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἰσχῦον Σύνταγμα τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952, ἐν περ. Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 20 ἑπ., 1952, **Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου,** Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 36 ἑπ.

2. Ἴδε καὶ Ὑπόμνημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος πρὸς τὴν Δ' Ἀναθεωρητικὴν Βουλήν, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 230, 1948, **Θεμ. Τσάτσον,** Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β'. σελ. 221 - 252, 1947, **ἰδίου,** Die Verfassungsmässige Gewährleistung der Religionsfreiheit in Griechenland, ἐν Festschrift für Carl Schmitt, σελ. 231 ἑπ.

οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ διὰ νόμου ἢ ἐπιταγῆς τῆς Πολιτείας εἰς πρᾶξιν ἢ παράλειψιν ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις, ἐκτεινομένη μέχρις ὁρίου τινός, ἀνατρέπεται πρὸ τῆς ἔναντι τῆς Πολιτείας ὑποχρεώσεως, ἥτις εἶναι ἡ ἱερωτέρα πασῶν[1]. Ἡ βούλησις τῆς Πολιτείας εἶναι ἡ βούλησις τοῦ συνόλου. Καὶ ἡ βούλησις τοῦ συνόλου, προβάλλουσα ἀποδεδειγμένως ἐξ ἐλευθέρας αὐτοῦ πρωτοβουλίας ὡς τοιαύτη, εἶναι παρὰ πάντων ὑποχρεωτικῶς καὶ ἀναντιρρήτως σεβαστή.

Β. Διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ νομοθέτου, ἐκδιδομένων πρὸς κατοχύρωσιν τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος[2], ὁρίζονται τὰ ἑξῆς:

ΑΑ. Διατάσσεται ἡ λῆψις *κατασταλτικῶν μέτρων* κατὰ πάσης ἐνεργείας προσηλυτισμοῦ, ἐφ᾽ ὅσον αὕτη γίνεται δι᾽ ἀθεμίτων καὶ ἀνηθίκων μέσων τόσον κατὰ τῆς ἐπικρατούσης ***ἐθνικῆς θρησκείας,*** ὅσον καὶ πάσης ἄλλης τοιαύτης φερούσης τὸν Συνταγματικὸν χαρακτηρισμὸν τῆς *γνωστῆς θρησκείας*.

Ὁ Συνταγματικὸς νομοθέτης, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ρητῶς ἀλλὰ καὶ ἀποκλειστικῶς παρέχων τὴν προστασίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπικρατούσης ***ἐθνικῆς θρησκείας,*** ἀπαγορεύων τὴν ἐνέργειαν πάσης φύσεως προσηλυτισμοῦ κατ᾽ αὐτῆς, ὁποθενδήποτε προερχομένην, δὲν παρέχει βεβαίως οὔτε καὶ ἐπιβάλλει ἀνάλογον τοιαύτην ὑπὲρ τῶν ἐν Κράτει λειτουργουσῶν ἑτέρων θρησκειῶν, αἵτινες ἀσκοῦσι τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως, ἐφ᾽ ὅσον φέρουσι τὸν Συνταγματικὸν χαρακτηρισμὸν τῆς *γνωστῆς θρησκείας*. Οὔτε δ᾽ ἐγγυᾶται τὴν παροχὴν εἰς αὐτὰς ἀναλόγου πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ***ἐθνικὴν θρησκείαν*** προστασίας. Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅμως, ὅτι ἀντιτίθεται καὶ εἰς τὴν λῆψιν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νομοθέτου ἐπιβεβλημένων μέτρων προστασίας κατὰ πάσης ἐνεργείας προσηλυτισμοῦ, ἐπιχειρουμένης δι᾽ ἀθεμίτων καὶ ἀνηθίκων μέσων τόσον κατὰ τῆς ***ἐθνικῆς θρησκείας,*** ὅσον καὶ κατὰ πάσης *γνωστῆς θρησκείας,* ἐφ᾽ ὅσον ἀναγνωρίζων, ἀλλὰ καὶ διακηρύσσων, τὴν λειτουργίαν ἐν τῷ Κράτει τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος τῆς *ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως,* ἱδρύει καὶ τοιοῦτο ὑπὲρ τῶν ὀπαδῶν πάσης *γνωστῆς θρησκείας* πρὸς ἐλευθέραν καὶ ἀκώλυτον ἄσκησιν τῆς λατρείας αὐτῆς, ἐν ἐξουσίᾳ λειτουργίας τούτου ἔστω καὶ ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τῆς ἀπαγορεύσεως ἀσκήσεως πάσης φύσεως ἐνεργειῶν προσηλυτισμοῦ καὶ πάσης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατούσης ***ἐθνικῆς θρησκείας,*** ὡς καὶ τοῦ ἐπιβεβλημένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη[1].

Οὕτως, ὁ δι᾽ ἀθεμίτων μέσων διενεργούμενος προσηλυτισμὸς συνιστᾷ ἐγκληματικὴν καὶ ἀξιόποινον πρᾶξιν, διωκομένην ὡς ποινικὸν ἔγκλημα[2].

---

1. Βλ. **Fr. Fleiner,** Schranken der Kultusfreiheit, σελ. 12 ἑπ., 1903, **Ν. Ν. Σαριπόλου,** Σύστημα Συνταγματικοῦ Δικαίου, τ. 3, σελ. 336 ἑπ.

2. Ἀν.ν. 1363/1938 « ***περὶ κατοχυρώσεως διατάξεων τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος*** » (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. διὰ τοῦ ἀν.ν. 1672/1939), ***ἰσχύων*** καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συντάγματος τῆς 1/1/1952 διὰ λόγον συμπολιτεύσεως τῶν διατάξεων αὐτοῦ πρὸς τοῦτο, ὡς καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ν. 1492/1950 « Ποινικὸς Κῶδιξ », ἅτε μὴ θιγόμενος ἢ καταργούμενος ποσῶς διὰ τῶν διατάξεων τούτου (ἰδίᾳ τῶν ἄρθρ. 461 καὶ 473 § 50 in fin.), κατὰ τὴν ***ἄρχουσαν*** ἔν τε τῇ Νομολογίᾳ καὶ τῇ Ἐπιστήμῃ γνώμην, ἐφ᾽ ἧς βλ. Α.Π. 441/1952, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η΄, 271 - 272, Ποιν. Χρ. τ. Γ΄, 18 - 19, 377/1954, Ποιν. Χρ. τ. Ε΄, 73 - 74, **Χαρ. Φραγκίστα,** Παραδόσεις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, σελ. 102 - 103, 1954, **Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου,** Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α΄, σελ. 33 ἑπ., **Δημ. Καρανίκα,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 234 - 235, **Τηλ. Φιλιππίδου,** Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ΄, σελ. 248 ἑπ., 1955, **Ἐμμ. Βροντάκη,** Προσηλυτισμός, Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἢ Χιλιασταί, ἐν περ. « Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη », τ. Α΄, 495 - 497, 1960 καὶ Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ΄, σελ. 141 ἑπ., 1961. Ἠκούσθη, ὅμως, καὶ ἀντίθετος ***μὴ κρατοῦσα*** γνώμη· βλ. **Ἐπ. Δασκαλάκη,** Τὸ ἀδίκημα τοῦ προσηλυτισμοῦ μετὰ τὸν Ποινικὸν Κώδικα, Θ. ΞΒ΄, 635 - 636, **Νικ. Κορφιάτη,** Ὁ προσηλυτισμὸς ὡς ἀξιόποινος πρᾶξις ἐν Ἑλλάδι, ἐν περ. « Ἀρχεῖον Νομολογίας », τ. Ϛ΄, 329 - 330, 1955, **Ἰω. Παναγοπούλου,** Ἀνεξιθρησκεία καὶ Προσηλυτισμός, σελ. 36 ἑπ., 1960, **ἰδίου,** Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, προσηλυτισμός, ἐν περ. « Χριστιανός », τεῦχ. 2ον, σελ. 9, 1961.

1. Οὕτω καὶ **Θεμ. Τσάτσος,** Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 2 τοῦ Συντάγματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β΄, σελ. 252, 1947, **ἰδίου,** Die Verfassungsmässige Gewährleistung der Religionsfreiheit in Griechenland, ἐν Festschrift für Carl Schmitt, σελ. 230 ἑπ., **Ἀλ. Σβῶλος - Γ. Βλάχος,** Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α΄, σελ. 36 - 37.

2. Ἄρθρον 4 §§ 2 - 3 ἀν.ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικατ. διὰ τοῦ ἄρθρου 2 §§ 2 - 3 ἀν.ν. 1672/1939), ἀποτελοῦν διάταξιν εἰδικοῦ ποινικοῦ νόμου, ρυθμίζουσαν τὸ θέμα τοῦ προσηλυτισμοῦ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ μὴ ἐνσωματωθεῖσαν εἰς τὸ κείμενον τόσον τοῦ προϊσχύσαντος Π.Ν. ὅσον καὶ τὸ τοῦ ἰσχύοντος Π.Κ., διότι κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ. (σελ. 325), ἐκτὸς ἄλλων λόγων, « *ἡ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἐπαγγελλο-*

Ἀξιόποινος προσηλυτισμὸς εἶναι ἡ διὰ πάσης φύσεως παροχῶν ἢ δι' ὑποσχέσεως τοιούτων ἢ ἄλλης ἠθικῆς ἢ ὑλικῆς περιθάλψεως, διὰ μέσων ἀπατηλῶν, διὰ καταχρήσεως τῆς ἀπειρίας ἢ ἐμπιστοσύνης, ἢ δι' ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας ἢ κουφότητος, ἄμεσος ἢ ἔμμεσος προσπάθεια πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ἑτεροδόξων ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.

Ἡ ἐν σχολείῳ ἢ ἱδρύματι μορφωτικῷ ἢ φιλανθρωπικῷ ἐκτέλεσις τῆς πράξεως θεωρεῖται ὡς ἰδιαιτέρως ἐπιβαρυντικὴ αἰτία[1].

μένη ἀπαγόρευσις τοῦ προσηλυτισμοῦ ἐπαρκῆ ἔχει κύρωσιν τὴν διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ ἐκτέλεσιν αὐτῆς ». Ἡ τοιαύτη κρίσις τῆς Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ. δὲν ὑπῆρξεν ἐπιτυχής, ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδειχθέντος ὅτι οὐδεμία κύρωσις, ἐκτὸς τῆς διὰ τοῦ Ποινικοῦ νόμου παρεχομένης, ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἀποτελεσματικὴ κατὰ τοῦ δι' ἀθεμίτων μέσων ἐνεργουμένου προσηλυτισμοῦ. Ἴδε καὶ **Ἀλ. Σβῶλον - Γ. Βλάχον**, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 33 ἑπ., **Τηλ. Φιλιππίδην**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 248 ἑπ., 1955, **Them. Tsatsos**, Die Verfassungsmässige Gewährleistung der Religionsfreiheit in Griechenland, ἐν Festschrift für Carl Schmitt, σελ. 231 ἑπ.

1. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ νομοθέτης, διώκων τὸν ***ἀξιόποινον προσηλυτισμὸν*** ὡς ἔγκλημα, ἰδιορρύθμως διετύπωσε τὴν περὶ τούτου σχετικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 4 §§ 1 - 3 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 2 §§ 1 - 3 ἀν. ν. 1672/1939), προτάσσων τὸν καθορισμὸν τῆς κατὰ τοῦ δράστου ἐπιβλητέας ποινῆς (ἄρθρ. 4 § 1) ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τῶν συστατικῶν ὅρων καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος (ἄρθρ. 4 § 2) — ἔνθα ἡ χρῆσις τῆς λέξεως « *ἰδίᾳ* » ἀδικαιολογήτως ἐδημιούργησεν ὁποίαν τινὰ σύγχυσιν —, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐν τῇ θεωρίᾳ διατύπωσιν ἀδίκων χαρακτηρισμῶν κατὰ τοῦ νομοθετήματος, περιστρεφομένων εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀποδόσεως τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἐγκλήματος, ὡς τάχα ἀντικειμένου πρὸς τὸ ἄρθρον 7 τοῦ Συντάγματος διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν περιεῖχε τοὺς ἀπαιτουμένους ὅρους διὰ τὸν ἐπακριβῆ καθορισμὸν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως [**Γεώργ. Μουρίκης**, Τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ἐλευθέρας ἐκδηλώσεως τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, σελ. 26 ἑπ., 1947 (βλ. καὶ ἐμὴν κριτικὴν ἐπὶ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β', σελ. 212, 1947), **Ἀλ. Σβῶλος - Γ. Βλάχος**, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 34]. Ἡ Νομολογία οὐδέποτε ἐξεφράσθη κατὰ τῆς τοιαύτης νομοτεχνικῆς κατασκευῆς τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ***προσηλυτισμοῦ***, πολλῷ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἀνωτέρω λέξις « *προσηλυτισμὸς ἰδίᾳ εἶναι κ.λ.π.* », ἐὰν δὲν παρεισέφρυσεν ἐξ ἀβλεψίας, πάντως οὔτε τὴν προσπάθειαν διεισδύσεως εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν κλπ. ἀφορᾷ, οὔτε τὰ μέσα τελέσεως τῆς πράξεως, πιθανῶς τεθεῖσα ἐπὶ σκοπῷ συνδέσεως τῆς § 1 τοῦ ἄρθρου 4, δι' ἧς ἀποδίδεται ὁ « ***ἐν λευκῷ ποινικὸς ὁρισμὸς*** » τοῦ ἐγκλήματος (Blankesstrafgesetze), πρὸς τὴν § 2 τοῦ ἰδίου ἄρθρου, ἔνθα περιγράφεται ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος· εἰδικώτερον βλ. τὴν ad hoc λαμπρὰν ἑρμηνευτικὴν διδασκαλίαν τοῦ **Τηλ. Φιλιππίδου**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 255 ἑπ., 1955.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως ἄμεσος ἢ ἔμμεσος προσπάθεια πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν *ἑτεροδόξων* ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς τοῦ περιεχομένου αὐτῆς:

1. ***Διαπραττομένη:***

α. Ὑπὸ προσώπου, ἀνήκοντος εἰς οἱανδήποτε θρησκείαν ἢ εἰς οὐδεμίαν τοιαύτην. Συνεπῶς *ὑποκείμενον* τοῦ ἐγκλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ δύναται νὰ εἶναι:

αα. Ὁ ἀνήκων εἰς οἱανδήποτε ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσαν θρησκείαν, ἢ

ββ. Ὁ εἰς οὐδεμίαν ἀνήκων θρησκείαν, ἤτοι ὁ ἄθρησκος ἢ ὁ ἄθεος, ἢ

γγ. Ὁ ἀνήκων εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν καὶ ἀκολουθῶν οἱονδήποτε περὶ ταύτης δόγμα, ἤτοι ὁ Ὀρθόδοξος Χριστιανὸς καὶ ὁ πάσης φύσεως ἑτερόδοξος τοιοῦτος, ὁ ἀκολουθῶν πᾶσαν ὀρθοδόξως κεκηρυγμένην Χριστιανικὴν διδασκαλίαν ὡς αἵρεσιν ἢ πλάνην, ἤτοι ὡς διδασκαλίαν ἀποκλίνουσαν τῆς ***Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως***[1]. Οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ σχισματικὸς Ὀρθόδοξος[2].

β. Κατὰ προσώπου, ἀνήκοντος εἰς ἀλλότριον τοῦ προσηλυτίζοντος θρήσκευμα ἢ προκειμένου περὶ Χριστιανῶν εἰς ἀλλότριον δόγμα, πλὴν οὐχὶ καὶ ἀπεριορίστως τοιαῦτα, ἀλλὰ τινὰ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ῥητῶς ἀπαιτεῖ ὁ νόμος[3]. Συνεπῶς *ἀντικείμενον* τοῦ ἐγκλή-

---

1. Οὕτω καὶ οἱ **Ἀλ. Σβῶλος - Γ. Βλάχος**, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 37[29], **Τηλ Φιλιππίδης**, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 250, 251, 257 - 258, 1955.

2. Καθ' ἃ περαιτέρω διδάσκεται (§ 85) στοιχεῖον τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***σχίσματος*** εἶναι ἡ διάσπασις τῆς νομίμως ὑφισταμένης Κανονικῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀπαρνήσεως τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οὐχὶ διὰ λόγον ἔριδος ***περὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν***, ἀλλὰ περὶ θέμα ἀναγόμενον εἰς τὴν Κανονικὴν τάξιν καὶ τὴν διοικητικὴν εὐταξίαν. Συνεπῶς ὁ Ὀρθόδοξος σχισματικός, ὡς λ.χ. ὁ λεγόμενος ***Παλαιοημερολογίτης***, ἐπιχειρῶν ἔστω καὶ διὰ τῶν συνιστώντων τὸ ἀδίκημα τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ μέσων διαφώτισιν εἰς ἄλλους Ὀρθοδόξους ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων αὐτοῦ ***δὲν διαπράττει*** τὸ ἔγκλημα τοῦτο, ὡς μὴ ἐπιχειρῶν προσπάθειαν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ***ἑτεροδόξου*** ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς αὐτῆς. Οἱ **Ἀλ. Σβῶλος - Γ. Βλάχος**, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 36 - 37, ἄπορόν πως, θεωροῦσι καὶ τὸν σχισματικὸν Ὀρθόδοξον ὑποκείμενον τοῦ ἐγκλήματος.

3. Τὸ αὐτὸ καὶ ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον (ἄρθρα 1 τοῦ Συντάγματος 1911,

ματος τοῦ προσηλυτισμοῦ δύναται νὰ εἶναι μόνον ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἐν τῷ Κράτει ἐπικρατοῦσαν ***ἐθνικὴν θρησκείαν,*** ἢ εἰς τοιαύτην φέρουσαν ἀποδεδειγμένως τὸν Συνταγματικὸν χαρακτῆρα τῆς *γνωστῆς θρησκείας*[1].

2. ***Ἐπιχειρουμένη:***

α. Διὰ καταβολῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου προσπαθείας πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ἑτεροδοξοῦντος ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς αὐτῆς[2].

Ὁ σκοπὸς τῆς μεταβολῆς τοῦ περιεχομένου τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἑτεροδοξοῦντος δηλοῖ τὸν δόλον τοῦ δράστου, συμπεριλαμβάνοντα τόσον τὸν *ἄμεσον* ὅσον καὶ τὸν *ἐνδεχόμενον* δόλον.

Ἀπόδειξις περὶ *πράγματι διεισδύσεως* τοῦ δράστου εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ ἑτεροδοξοῦντος ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς αὐτῆς, πρὸς πλήρωσιν τῆς νομοτυπικῆς μορφῆς τοῦ ἐγκλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ, δὲν ἀπαιτεῖται. Ἀρκεῖ καὶ ἡ ἐκδήλωσις ἁπλῆς προσπαθείας, ἀμέσου ἢ ἐμμέσου, τοῦ δράστου, κατευθυνομένης ἐπὶ

---

198 Π.Ν.) ἐκράτει καθεστώς, εὐρύτερον δ' ἔτι ὑπὸ τὰ Συντάγματα τῆς ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας (ἄρθρα 9 Συντάγματος 1925, 9 Συντάγματος 1926, 1 §§ γ', δ' Συντάγματος 1927) παρ' οἷς καθιεροῦτο ὡς θεμελιώδης ἀρχὴ τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ***ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως*** καὶ ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς πάσης ***γνωστῆς θρησκείας,*** τελούσης ἐλευθέρως τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων τῆς Πολιτείας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντέκειτο αὕτη εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ χρηστὰ ἤθη, ἀνεγράφετο δ' ὡς ἄμεσος συνέπεια τῶν ἀρχῶν τούτων ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ ***ἀμοιβαίου προσηλυτισμοῦ,*** ἄνευ διακρίσεως τινὸς μεταξὺ ἐπικρατούσης θρησκείας ἢ μὴ τοιαύτης, γινομένης παραδεκτῆς τῆς συνδρομῆς πλήρους συμπολιτεύσεως μεταξὺ Συνταγματικοῦ καὶ κοινοῦ Ποινικοῦ νομοθέτου, δι' ἧς ἐσκοπεῖτο ἡ ἐν ἁρμονίᾳ συνύπαρξις καὶ προστασία τῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἀνεγνωρισμένων θρησκευμάτων διὰ τοῦ ἀπειλουμένου ὑπ' αὐτῆς κολασμοῦ πάσης ἐνεργείας τεινούσης εἰς τὴν παραβίασιν τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, εἴτε διὰ τοῦ δι' ἀθεμίτων μέσων ἐπιδιωκομένου προσηλυτισμοῦ, εἴτε διὰ τῆς διεγέρσεως μίσους ἢ ἐχθροπαθείας κατὰ τῶν ἑτεροδοξούντων (οὕτω καὶ Α.Π. 586/1931, Θ. ΜΒ', 644 - 645, 271/1932, Θ. ΜΔ', 19). Ἴδε καὶ **Κωνστ. Κωστῆν - Ἄγγ. Μπουρόπουλον,** Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 209 ἑπ., **Ἀθ. Ρωμάνον,** Θ. ΜΓ', 480.

1. Contra: **Δημ. Καρανίκας,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 236 διδάσκων ὅτι: *«Ἡ δὲ ἔννοια τῶν ἑτεροδόξων περιλαμβάνει μόνον τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, ἥτις καὶ προστατεύεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα».*

2. Ἴδε καὶ **Κωνστ. Γαρδίκαν,** Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 395[1], 1948, **Δημ. Καρανίκαν,** Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 237.

τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τούτου. Ὁ ὅρος *«προσπάθεια»* ἐν προκειμένῳ εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὸν ὅρον *«ἀπόπειρα»*, τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου σκοποῦντος νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἀπόπειραν πρὸς τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ εἰς αὐθύπαρκτον ἀδίκημα, εἰς delictum sui generis, τιμωρῶν ταύτην μὲ τὴν ποινὴν τοῦ *τετελεσμένου* ἐγκλήματος. Ὡς δ' ἐκ τούτου ἀπόπειρα πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ δὲν χωρεῖ[1].

Ἐπίσης, τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ θεωρεῖται συντετελεσμένον ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἐπετεύχθη ὁ σκοπὸς τοῦ δράστου, ἤτοι ἡ μεταβολὴ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἑτεροδοξοῦντος, ἢ τὸ παθητικὸν ὑποκείμενον τῆς πράξεως, ἤτοι ὁ προσηλυτιζόμενος, ἦτο ἢ οὐ ἐπιδεκτικὸν προσηλυτισμοῦ[2]. Διότι, κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν εἶναι ἐπιτρεπτὸν κατ' ἐπίκλησιν τῶν ἐκ τοῦ Συντάγματος ἀναβλυζόντων ἀτομικῶν δικαιωμάτων νὰ συγχωρῆται ἡ διεξαγωγὴ προσηλυτισμοῦ καὶ ἡ προσβολὴ κατὰ πάσης θρησκείας, συνταγματικῶς προστατευομένης, ἐφ' ὅσον μετὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας συμβαδίζει διὰ πάντα πολίτην ἡ αὐστηρὰ ὑποχρέωσις σεβασμοῦ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἑτεροδοξοῦντος[3].

β. Διὰ χρήσεως ἀπηγορευμένων μέσων, ὡς ἀπὸ χαρακτῆρος ἀνηθίκων, ἀθεμίτων ὀνομαζομένων καὶ ἐνδεικτικῶς ἢ διαζευκτικῶς ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ νομοθέτου.

Τοιαῦτα μέσα καὶ τρόποι τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, συντρέχοντα ἐν ἰδιότητι περιστατικῶν συνοδευόντων τοῦτο καὶ ἀποτελοῦντα συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, εἶναι αἱ παροχαὶ πάσης φύσεως, αἱ ὑποσχέσεις περὶ τούτων, ἡ προσ-

---

1. Ἴδε καὶ **Τηλ. Φιλιππίδην,** Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὴν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 256 - 257, 1955.

2. Ὁλομ. Α.Π. 59/1956, ΝοΒ, τ. Δ', 736, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΑ', 173 - 175 (βλ. αὐτ. σελ. 173* καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 38032/19 - 4 - 1956 Ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης «πρὸς τοὺς κ.κ. Προέδρους καὶ Εἰσαγγελεῖς Ἐφετῶν καὶ Πρωτοδικῶν» παρέχουσαν αὐτοῖς ὁδηγίας συμφώνως πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου).

3. Ἴδε καὶ Ὁλ. Σ.τ.Ε. 1661/1947, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', 68 - 72, 1948, Α.Π. 137/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', 273 - 274, 1953.

φορὰ ἠθικῆς ἢ ὑλικῆς περιθάλψεως, ἡ κατάχρησις τῆς ἀπειρίας ἢ ἐμπιστοσύνης ἢ ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας ἢ κουφότητος τοῦ προσηλυτιζομένου[1].

Ἀνάγκη συνδρομῆς πάντων τῶν ἀπηγορευμένων τούτων μέσων καὶ τρόπων τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ, δὲν ἀπαιτεῖται. Καὶ ἓν μόνον ἐκ τούτων, ἐνδεικτικῶς ἢ διαζευκτικῶς ἀναφερόμενον ἐν τῷ νόμῳ, προβάλλον ὡς χρησιμοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ δράστου, ἀρκεῖ πρὸς τελείωσιν τοῦ ἐγκλήματος[2].

Ἐφ' ὅσον δ' ὁ νομοθέτης, στοιχειοθετῶν τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν προστασίαν τῆς *ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως* τοῦ ἀτόμου, ἥτις οὐδαμῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διανοητικῆς ὡριμότητος τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὅρου θρησκευτικὴ συνείδησις μὴ ἀπαιτῶν πλήρη ἐπίγνωσιν τοῦ περιεχομένου τῆς θρησκείας, τὴν ὁποίαν πᾶς τις πρεσβεύει, ἀλλ' ἀπαγορεύων τὴν προσβολὴν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, δέον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι καὶ κατ' ἀνηλίκου, παιδὸς ἢ ἐφήβου, δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἀξιόποινος προσηλυτισμός.

Πατήρ, ἐνασκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐπιχειρῶν προσδιορισμὸν ἢ μεταβολὴν τοῦ θρησκεύματος ἢ τοῦ δόγματος τοῦ ἀνηλίκου τέκνου του, διαπράττει τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ, ἐφ' ὅσον τὸ ἀνήλικον τέκνον τοῦτο ἔχει συμπληρώσει τὸ ἔτος τῆς ποινικῆς διακρίσεως, διάγον ὑπὸ καθεστὼς ἡλικίας 13ου ἕως 20οῦ συμπεπληρωμένου ἔτους[3], ἀφ' οὗ δύναται τοῦτο νὰ καθο-

1. Κατάδηλον ὅτι, ὁ νομοθέτης τὴν ἐξακρίβωσιν συνδρομῆς τινὸς ἐκ τῶν περιστατικῶν τούτων, συνιστῶντος θεμελιώδη παράγοντα διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ καταλείπει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος· βλ. καὶ Α.Π. 1082/1946, Θ. ΝΗ', 149, 138/1947, Θ. ΝΗ', 274, 1049/1947, Ε.Ε.Ν. τ. ΙΕ', 100, 528/1950, Ποιν. Χρ. τ. Α', 36, 441/1952, Ποιν. Χρ. τ. Γ', 18, 137/1953, Ποιν. Χρ. τ. Γ', 316, 289/1953, Ποιν. Χρ. τ. Γ', 494, 165/1956, Ποιν. Χρ. τ. Ϛ', 374 - 375, 126/1957, Ποιν. Χρ. τ. Ζ', 297 - 298, 54/1958, Ποιν. Χρ. τ. Η', 273 - 274, Ἐφετ. Ἀθ. 2929/1958, 2236/1960, πλείω εἰς Ἐμμ. Βροντάκη, Προσηλυτισμός, Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ ἢ Χιλιασταί, ἐν περ. « Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη », τ. Α', 495 - 497, 1960, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 141 ἑπ., 1961.

2. Οὕτω καὶ Α.Π. 1049/1947, Ε.Ε.Ν. τ. ΙΕ', 100, 289/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 73 - 74, 59/1956, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΑ', 173 - 175, 126/1957, Ποιν. Χρ. τ. Ζ', 297 - 298.

3. Ἄρθρον 121 § 1 Π.Κ.

ρίσῃ αὐτοβούλως τὸ θρήσκευμα αὐτοῦ[1]. Ἄλλως, ἤτοι ἐφ' ὅσον τὸ ἀνήλικον τέκνον δὲν ἔχει συμπληρώσει τὸ ἔτος τῆς ποινικῆς διακρίσεως, παῖς ὢν μέχρι τοῦ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, τότε ὁ αὐτὸς πατὴρ δὲν θεωρεῖται διαπράττων τὸ ἔγκλημα τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀσκεῖ δικαίωμα, παρεχόμενον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον ἔχων ἐξουσίαν ἐκ τούτου νὰ ρυθμίσῃ καὶ προσδιορίσῃ τὸ θρήσκευμα ἢ τὸ δόγμα τοῦ ἀνηλίκου παιδὸς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας ἢ ἀλλοτρίας θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἕπεται ὅτι δύναται καὶ νὰ μεταβάλῃ αὐτό. Ἡ ἐκλογή, ὡς καὶ ἡ μεταβολή, τοῦ θρησκεύματος ἐμπεριέχεται εἰς τὸ ἀνατροφικὸν δικαίωμα τοῦ πατρός, καθορίζοντος καὶ διαπλάσσοντος τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν καὶ συνείδησιν τοῦ ἀνηλίκου παιδὸς αὐτοῦ[2], λειτουργούσης μόνον τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχομένης εἰς τὴν μητέρα ἐπιφυλάξεως προσφυγῆς εἰς τὸ Δικαστήριον ἐκ λόγων συμφέροντος τοῦ τέκνου[3].

Συναφῶς τοῖς ἀνωτέρω, τέλεσις πράξεως προσηλυτισμοῦ, μὴ συνοδευομένη ὑπὸ συστατικῶν στοιχείων τοῦ περὶ τούτου ἐγκλήματος, τὴν χρῆσιν τῶν ὁποίων, ὡς ἀπὸ χαρακτῆρος ἀνηθίκων καὶ ἀθεμίτων ὀνομαζομένων καὶ ἐνδεικτικῶς ἢ διαζευκτικῶς ἀναφερομένων, ἀπαγορεύει κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα ὁ νομοθέτης, δὲν συνιστᾷ οὔτε πληροῖ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ. Ὡς τοιαύτη δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ προσπάθεια πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ἑτεροδοξοῦντος ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς τοῦ περιε-

1. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἄποψιν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως Α.Π. Κωνστ. Κόλλια, Θ. Ξ', 155 - 156. Contra ἡ Α.Π. 1326/1948, Θ. Ξ', 155 - 156, ἐφ' ἧς ἡ ἄνω Εἰσαγγελικὴ ἀγόρευσις, δεξαμένη ὅτι κατὰ παντὸς ἀνηλίκου, παιδὸς ἢ ἐφήβου, δύναται νὰ διαπραχθῇ ἀξιόποινος προσηλυτισμὸς ὑπὸ τοῦ ἐνασκοῦντος τὴν ἐπὶ τούτου πατρικὴν ἐξουσίαν πατρός.

2. Κατ' ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 1501 - 1502 Α.Κ. Οὕτω καὶ Κωνστ. Κόλλιας, Θ. Ξ', 155 - 156, Γεώργ. Μπαλῆς, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 304, 1956, Ἀνδρ. Τούσης, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 77, β' ἔκδ. 1956, Πρωτ. Πειραιῶς (Συμβούλιον Πλημ/κῶν) 69/1958, δεξάμενον τὴν Εἰσαγγελικὴν πρότασιν Ἰω. Γεωργακᾶ, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΓ', 136 - 139, 1958.

3. Κατ' ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 281, 1386, 1462 Α.Κ., ἴδε καὶ Γεώργ. Μπαλῆν, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 68, 304.

χομένου αὐτῆς, γινομένη διὰ *μέσων θεμιτῶν*. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τούτων νοητέα ἡ καθαρὰ πνευματικὴ διδασκαλία ἐπὶ τῶν ἐπαγγελιῶν οἱασδήποτε θρησκείας ἢ ἑτεροδόξου Χριστιανικοῦ δόγματος, ἔστω καὶ ἂν αὕτη καταδεικνύῃ δι' ἐπιχειρημάτων τὸ κατ' αὐτὴν ἡμαρτημένον τῶν ἄλλων θρησκειῶν ἢ ἑτεροδόξων Χριστιανικῶν δογμάτων καὶ ἐπιτυγχάνει τυχὸν ἀπόσπασιν ὀπαδῶν τούτων, προσερχομένων εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς *ἑκουσίως*. Τοῦτο, διότι ἡ πνευματικὴ διδασκαλία, προσηκόντως καὶ διὰ μέσων θεμιτῶν γινομένη, ἔγκειται εἰς τὴν φύσιν πάσης ἐλευθέρας καὶ ἀκωλύτως τελουμένης λατρείας[1].

Ὅθεν, ἡ ἐκ προθέσεως ἄμεσος ἢ ἔμμεσος προσπάθεια πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ἑτεροδόξων ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ.

3. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἀξιοποίνου προσηλυτισμοῦ τιμωρεῖται:

α. Διὰ ποινῆς φυλακίσεως καὶ χρηματικῆς τοιαύτης. Μετατροπὴ τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς φυλακίσεως εἰς χρηματικὴν ἀπαγορεύεται.

β. Δι' ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως διαρκείας ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἕως ἑνὸς ἔτους, ὁριζομένης διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως[2].

Ἡ ἐν σχολείῳ ἢ ἱδρύματι μορφωτικῷ ἢ φιλανθρωπικῷ ἐκτέλεσις τῆς πράξεως θεωρεῖται ὡς ἐπιβαρυντικὴ αἰτία[3].

γ. Διὰ ποινῆς ἀπελάσεως, ἐπιβαλλομένης δι' ἀποφάσεως τῆς παρ' ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ τοῦ Κράτους λειτουργούσης Ἐπιτροπῆς

---

1. Οὕτω καὶ Δημοσθ. Τσιβανόπουλος, ἐν Ν.Π.Κ. τ. Α', σελ. 383, 1903, Διομ. Κυριακός, Ἑρμηνεία Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, τ. Α', σελ. 11 ἑπ., 1904, Γ. Χοϊδᾶς, Θ. ΛΖ', 575, Τηλ. Φιλιππίδης, Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, ἐν ΘΕ. τ. ΚϚ', σελ. 258, 1955, Ὁλ. Σ.τ.Ε. 2276/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 65 - 66, 1954.

2. Ἄρθρ. 4 § 1 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939), 57, 466 Π.Κ.

3. Ἄρθρ. 4 § 3 ἀν. ν. 1363/1938.

Ἀσφαλείας, ἐφ' ὅσον τυγχάνει ἀλλοδαπὸς καὶ ἤθελε βεβαιωθῆ πρὸ πάσης ἐνάρξεως τῆς κατ' αὐτοῦ ποινικῆς διώξεως, διὰ διοικητικῆς ἀνακρίσεως ἐνεργουμένης παρ' ἀξιωματικοῦ τῆς Β. Χωροφυλακῆς ἢ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, ὅτι ἐπιχειρεῖ ἐν τῇ Χώρᾳ προσηλυτισμόν.

Κατὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως ἀπελάσεως, παρέχεται τῷ ἀπελαυνομένῳ δικαίωμα προσφυγῆς ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἀσκουμένης ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως[1].

ΒΒ. Διατάσσεται ἡ λῆψις *προληπτικῶν μέτρων* κατὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἐμπράκτου προβολῆς ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν πάσης *γνωστῆς θρησκείας* τοῦ ἐπὶ τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀκώλυτον ἄσκησιν τῆς λατρείας αὐτῆς ἀτομικοῦ δικαιώματος αὐτῶν.

Εἰδικώτερον οὕτω:

α. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἢ λειτουργίαν Ναοῦ, ἐνοριακοῦ ἢ μή, ἐξωκκλησίου ἢ παρεκκλησίου, εὐκτηρίου οἴκου ἢ θρησκευτικοῦ ἐντευκτηρίου οἱουδήποτε δόγματος, προαπαιτεῖται ἄδεια τῆς οἰκείας ἀνεγνωρισμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, τουτέστι τοῦ ἁρμοδίου κατὰ τόπον Ἐπισκόπου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου) τῆς ***ἐπικρατούσης*** Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[2], καὶ ἔγκρισις τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων[3].

Αἱ διατυπώσεις διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς τοιαύτης ἀδείας, προκειμένης ἀνεγέρσεως ἢ λειτουργίας ἱεροῦ θυσιαστηρίου οἱουδήποτε ἑτεροδόξου δόγματος ὁρίζονται δι' εἰδικῆς, ἐπὶ τούτῳ ἐκδιδομένης, νομοθετικῆς διατάξεως[4].

---

1. Ἄρθρ. 5 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939).

2. Οὕτω καὶ Ὁλ. Σ.τ.Ε. 1566/1958, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', 151 - 155, 1959.

3. Ἄρθρ. 1 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικατ. διὰ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939), 24 ἀν. ν. 2200/1940 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 41 § 1 τοῦ ἀν. ν. 1369/1938 διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. Δ/τος 586/1941). Ἡ ὑπὸ τῶν Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 44 - 45[60] ἐπιχειρουμένη διάκρισις περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νομοθετημάτων τούτων, ὡς τοῦ πρώτου διέποντος θέμα ***λειτουργίας*** καὶ τοῦ δευτέρου θέμα ***ἀνεγέρσεως*** καὶ ***ἐπισκευῆς*** Ναοῦ, δὲν εἶναι ὀρθή. Αἱ ἔννοιαι λειτουργίας καὶ ἀνεγέρσεως εἶναι ἀλληλένδετοι, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς Ναὸς ἀνεγείρεται ἄνευ προοπτικῆς νὰ λειτουργήσῃ ὡς τοιοῦτος.

4. Ἄρθρον 1 §§ α' - γ' Β. Δ/τος τῆς 30ῆς Μαΐου/2ας Ἰουνίου 1939, ἐκδιδόμενον εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 1 § 2 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939.

Οὕτως, ἱδρύεται δικαίωμα τῆς Διοικήσεως ὅπως προβαίνῃ εἰς προηγουμένην ἐξακρίβωσιν τῆς ὑπάρξεως τῶν προϋποθέσεων, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Συνταγματικὸς νομοθέτης ἐπιτρέπει τὴν ἄσκησιν τῆς τοιαύτης τῶν ἑτεροδοξούντων λατρείας, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς τοῦ χαρακτῆρος τῆς θρησκείας αὐτῶν ὡς *γνωστῆς*, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς *πλήρους ἀνυπαρξίας* ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς λατρείας αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτὴν ὀπαδῶν *ἐνεργείας προσηλυτισμοῦ* κατὰ τῆς ***ἐπικρατούσης θρησκείας***[1].

Ἡ ἐν προκειμένῳ ἔρευνα τῆς Διοικήσεως ἔχει *διαπιστωτικὸν* χαρακτῆρα τῆς ὑπάρξεως τῶν εἰρημένων προϋποθέσεων, ὧν ὑφισταμένων καθίσταται ὑποχρεωτικὴ ἡ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως χορήγησις τῆς σχετικῆς ἀδείας καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐνεργείας, παρακωλυούσης τὴν ἄσκησιν τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκ τοῦ Συντάγματος παραχωρουμένου δικαιώματος[2].

β. Πρὸς ἀποτροπὴν κινδύνων ἐκ καταχρήσεως τῆς ἀπειρίας, ἐμπιστοσύνης, πνευματικῆς ἀδυναμίας ἢ κουφότητος τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ἰδιαίτατα δὲ τῶν ἀνηλίκων, συνισταμένης εἰς κατάλληλον διδασκαλίαν καὶ ἔντεχνον ἐπεξήγησιν βιβλίων καὶ περιοδικῶν οἱασδήποτε αἱρέσεως ἢ ἑτεροθρήσκου ἀκόμη διδασκαλίας, ἐπιτάσσεται ὅτι:

Ἔντυπα, βιβλία καὶ περιοδικά, περιέχοντα θρησκευτικὰς διδασκαλίας δέον νὰ φέρωσιν ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου καὶ ἐσωφύλλου, τὰ δὲ περιοδικὰ κάτωθι τοῦ τίτλου αὐτῶν, ἔντυπον καὶ δι' ἐμφανῶν

---

1. Τὸν ἐν προκειμένῳ ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ αἰτήματος τῶν ἑτεροδόξων ἀσκεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἁρμοδία κατὰ τόπον Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), πρὸς τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀπευθύνονται, ἀφ' ἑτέρου δ' ἡ Πολιτεία διὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένων διοικητικῶν ὀργάνων (Ἀστυν. Ἀρχή, Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τελικῶς ἀποφαινόμενον ἐπὶ τοῦ παραδεκτοῦ ἢ μὴ τοῦ αἰτήματος).

2. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἑρμηνευομένη ἡ διάταξις τοῦ νόμου [ἄρθρ. 1 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939), 24 ἀν. ν. 2200/1940 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 41 § 1 τοῦ ἀν. ν. 1369/1938 διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ Ν. Δ/τος 586/1941)] περὶ χορηγήσεως ἀδείας πρὸς ἀνέγερσιν Ναοῦ κλπ. πάσης γνωστῆς θρησκείας θεωρεῖται συμπολιτευομένη πρὸς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Συντάγματος (Ὀλ. Σ.τ.Ε. 756/1952, 1896/1952, 1897/1952, 2358/1952, 2276/1953, 931/1955, 539/1956, 839/1956, 1772/1956, 2058/1957, 1566/1958, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', 159 ἑπ., τ. Η', 165-166, τ. Θ', 65-66, τ. ΙΓ', 70-71, τ. ΙΔ', 151-155).

στοιχείων τὴν ἔνδειξιν τοῦ θρησκεύματος ἢ τοῦ δόγματος ἢ τῆς αἱρέσεως, τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων περιέχουσι.

Πᾶς τις παραλαβὼν ἀποσταλέντα εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ ἐκδοὺς ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἔντυπα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ὑποχρεοῦται, πρὶν ἢ ὁπωσδήποτε θέσῃ αὐτὰ εἰς κυκλοφορίαν, νὰ σφραγίζῃ ταῦτα ἐμφανῶς διὰ τῆς ἐνδείξεως τοῦ εἰς ὃ ἀνήκουσι θρησκεύματος ἢ δόγματος ἢ αἱρέσεως, ἐφ' ὅσον δὲν φέρουσιν ἔντυπον τὴν ἔνδειξιν ταύτην[1].

Ἡ τοιαύτη παράλειψις χαρακτηρίζεται κατὰ τοῦ παραβάτου ὡς ἀδίκημα, ἀπειλουμένης εἰς περίπτωσιν διαπράξεως τούτου ὑπ' αὐτοῦ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν, ἀπαγορευομένης τῆς μετατροπῆς αὐτῆς εἰς χρηματικήν, ὡς καὶ τοιαύτης χρηματικῆς μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων δραχμῶν.

Ἡ ὡς ἄνω ἐπιταγὴ δὲν ἰσχύει προκειμένου περὶ παντὸς εἴδους ἐντύπου, περιέχοντος διδασκαλίας τοῦ ***ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος***, ὡς καὶ περὶ τῶν *λειτουργικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων* πάντων τῶν θρησκευμάτων καὶ δογμάτων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ λατρείᾳ[2].

γ. Πρὸς ἀποτροπὴν κινδύνων ἐκ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ***ἐπικρατούσης θρησκείας*** ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἐπικρατείας Κληρικῶν πάντων τῶν θρησκευμάτων ἢ δογμάτων ἢ ἀρχηγῶν αἱρέσεων, στερουμένων τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, ἄνευ προηγουμένης χορηγήσεως ἐπὶ τούτῳ ἀδείας ὑπὸ τῶν Ὑπουργείων Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, πλὴν τῶν δι' εἰδικῶν νομοθετικῶν διατάξεων

---

1. Κατὰ τὴν Ὀλ. Σ.τ.Ε. 2/1937 ἐπιτρέπεται πρὸς πραγμάτωσιν τῆς παρεμποδίσεως τοῦ προσηλυτισμοῦ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μεταφορᾶς διὰ τοῦ ταχυδρομείου τῶν ὑπὸ τῶν Χιλιαστῶν ἐκδιδομένων ἐντύπων (κατ' ἄρθρ. 27 ν. 4581/1930 «***περὶ Ταχυδρομικῆς ἀνταποκρίσεως***»). Ἀντιδοξοῦσιν ὅμως οἱ Ἀλ. Σβῶλος - Γ. Βλάχος, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 35[23], διότι τοῦτο ἀποτελεῖ προληπτικὸν μέτρον κατὰ τοῦ Τύπου καὶ ἀπειλεῖ ἐνδεχόμενον ἐμμέσου παραβιάσεως ἐν τῇ πράξει τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐπιστολῶν.

2. Ἄρθρ. 8 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939). Ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς διατάξεως ταύτης ἴδε καὶ Α.Π. 1043/1946 (ἀδημοσίευτος), 137/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', 273-274, 1953, Ὀλ. Σ.τ.Ε. 1661/1947, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', 68-72, 1948, Ἀλ. Σβῶλον - Γ. Βλάχον, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', σελ. 35[23].

ἐξαιρεθησομένων ἐκ τῆς διατυπώσεως ταύτης. Πᾶς παραβάτης ἀπελαύνεται, ἄνευ ἄλλης διαδικασίας, ἐκ τῶν ὁρίων τῆς Ἐπικρατείας. Δημόσια δὲ ὄργανα, γενόμενα συνυπεύθυνα διὰ τὴν τέλεσιν τῆς παραβάσεως, διώκονται καὶ τιμωροῦνται πειθαρχικῶς[1].

Ἡ ὡς ἄνω ἐπιταγὴ δὲν ἰσχύει:

αα. Προκειμένου περὶ Κληρικοῦ, ὅστις ἀνήκει εἰς Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ὑπαγομένην εἰς τὸ Κλῆμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἰ καὶ στερουμένου τῆς ἑλληνικῆς ἰθαγενείας.

ββ. Προκειμένου περὶ Κληρικοῦ ἀλλοδαποῦ, εἰσερχομένου ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ διὰ περιωρισμένον χρονικὸν διάστημα καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα περιηγητοῦ ἢ ἐπιστήμονος ἐρευνητοῦ, δηλουμένην εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν γινομένην θεώρησιν τοῦ διαβατηρίου αὐτοῦ[2].

Ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα ἐπιβάλλονται καὶ ἄλλαι ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς ἢ ἡγουμένους *γνωστῆς θρησκείας* ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῆς δυνάμεως αὐτῶν εἰς Κληρικούς, ποίμνιον καὶ Ναούς, σχολῶν καὶ προγράμματος αὐτῶν. Ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ἵδρυσις καὶ λειτουργία ἱερατικῆς σχολῆς ἢ σεμιναρίου πάσης ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὡς καὶ ἡ πρόσληψις παίδων Ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας των εἰς ἑτερόδοξα ὀρφανοτροφεῖα ἢ πάσης φύσεως φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα ἢ καταστήματα[3].

δ. Ἱδρύεται ἔννομον δικαίωμα προστασίας τοῦ ***ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος*** ἐκ μέρους τῆς ἐκ τοῦ Συντάγματος ἐντεταλμένης διὰ τὴν λατρείαν αὐτοῦ ἐξουσίας, ἤτοι τῆς ***ἐπικρατούσης*** Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ παντὸς κινδύνου ἐκ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλης ἐπεμβάσεως.

1. Ἄρθρον 12 ἀν. ν. 1363/1938 (ὡς ἀντικ. διὰ τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939).
2. Ἄρθρον 2 τοῦ Β. Δ/τος τῆς 30/5 - 2/6/1939 (τροποποιοῦν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ ἀν. ν. 1672/1939).
3. Ἄρθρα 2, 6 καὶ 7 ἀν. ν. 1363/1938, 6 ἀν. ν. 1672/1939· σχετικὴ καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1138/4 - 3 - 1961 Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Οὕτως, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος:

αα. Ἐν τῇ ἁρμοδιότητι αὐτῆς προβαίνει εἰς τὰς ἐνδεδειγμένας πνευματικὰς ἐνεργείας καὶ ἐκδίδει παραινετικὰ γράμματα πρὸς τὸν Λαὸν πρὸς ἀποφυγὴν θρησκευτικῆς βλάβης ἐξ ἑτεροδιδασκαλιῶν, ὁσάκις ἤθελε πληροφορηθῇ θετικῶς ὅτι ἐπιχειρεῖ τις νὰ διαταράξῃ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τοιούτων διδαχῶν προφορικῶς ἢ γραπτῶς ἢ διὰ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλως πως, δυναμένη νὰ ζητήσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὴν συνδρομὴν τῆς πολιτειακῆς Ἀρχῆς.

ββ. Ἀποφασίζει καὶ ἐνεργεῖ τὰ ὑπὸ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ὁριζόμενα κατὰ παντὸς ἐλεγχομένου, μετὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐνόρκων ἀνακρίσεων, ὡς αἱρετικοῦ.

γγ. Ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῶν εἰς χρῆσιν τοῦ ἱ. Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ, εἴτε ἔξωθεν τῆς Ἐπικρατείας εἰσαγομένων εἴτε ἐν Ἑλλάδι ἐκτυπουμένων βιβλίων, πινάκων καὶ ἄλλων ἐντύπων πραγματευομένων ἀντικείμενα θρησκευτικά, τῶν εἰσαγωγέων ἢ ἐκδοτῶν αὐτῶν ὑποχρεουμένων νὰ ἀποστέλλωσι δωρεὰν πρὸς ταύτην ἀνὰ δύο ἀντίτυπα.

δδ. Δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ἁρμοδίων πολιτικῶν καὶ δικαστικῶν Ἀρχῶν πρὸς ἐνέργειαν τῶν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ὁριζομένων, ὁσάκις ἤθελε κρίνει ὅτι ἔντυπον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων περιέχει τι τὸ θῖγον τὰ θεῖα δόγματα, τὰ ἱερὰ μυστήρια, τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, τὴν ἱερὰν διδασκαλίαν, τὰς ἱερὰς Παραδόσεις, τὰς ἱερὰς τελετὰς καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἢ ἀνευλαβεῖς ἐκφράσεις κατὰ τῆς θρησκείας καὶ τῶν λειτουργῶν Αὐτῆς.

Τὰ ἴδια λαμβάνει μέτρα, ἐπίσης, καὶ περὶ παντὸς θεατρικοῦ ἢ κινηματογραφικοῦ ἔργου, προσβάλλοντος διὰ χλευασμῶν ἢ συμβολικῶν παραστάσεων τὰ δόγματα, τὰς διατάξεις, τὰς ἱερὰς Παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἢ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς ἢ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα αὐτῶν, ἢ ἀπᾴδοντος εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη[1].

1. Ἄρθρον 7 Κ.Ν.Ε.Ε. (ὡς συνεπλ. διὰ τοῦ ἄρθρου 8 ἐδ. ε' - η' τοῦ ἀπὸ 16/17 Δεκεμβρίου Β. Δ/τος). Ἴδε καὶ ἄρθρ. 28 Κ.ΚΡ., ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα περιλαμβάνον διατάξεις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης.

ε. Τέλος, ἡ προστασία τοῦ ***ἐθνικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος*** κατὰ παντὸς κινδύνου ἐξ ἐνεργειῶν προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλης ἐπεμβάσεως, κατ' αὐτοῦ στρεφομένων, ἀνατίθεται εἰς τοὺς Νομάρχας τοῦ Κράτους, ἔχοντας ἐξουσίαν νὰ λαμβάνωσι πάντα τὰ πρὸς τοῦτο προσήκοντα προληπτικὰ ἢ κατασταλτικὰ μέτρα ὑπὲρ αὐτοῦ [1].

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Α'. Τὸ σχίσμα.

§ 85. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀκεραίας καὶ ἀδιαβλήτου τῆς δογματικῆς ἑνότητος, νομοκανονικῶς ἐπιβεβλημένη [2], συνοδεύεται ἐξ ἑτέρας τοιαύτης, ἐξ ἴσου σεβαστῆς καὶ ὁμοιοτρόπως ἐπιτεταγμένης.

Αὕτη εἶναι ἡ κατατείνουσα πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχυρᾶς καὶ ἀκλονήτου τῆς κανονικῆς ἑνότητος καὶ εὐταξίας [3] ὑπὸ τὴν νομίμως ἀνεγνωρισμένην Ἐκκλησιαστικὴν Διοίκησιν [4].

1. Ἄρθρον 14 ἐδ. 6 Β. Δ/τος τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1845 « ***περὶ καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας τῶν Νομαρχῶν*** », διατηρηθὲν ἐν ἰσχύϊ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 135 τοῦ κωδ. Β. Δ/τος τῆς 5/8 - 10 - 1949 « ***περὶ κωδικοποιήσεως εἰς ἑνιαῖον κείμενον νόμου τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων νόμων περὶ Νομαρχῶν, Ἐπάρχων κλπ.*** » (ἴδε καὶ ἄρθρα 62 καὶ 69 τοῦ κωδ. Β. Δ/τος τούτου).

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 343.

3. Καὶ δὴ κατ' Ἀποστολικὴν ἐπιταγήν : « *Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ* », Α' Κορινθ. Α', 10 - 11. Ἴδε καὶ Ψαλμ. ΡΛΓ', 1 « *Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ συμφρονεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό !* », Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις (Σ Δ. 447).

4. ΛΔ' Ἀπ. Κανών (Σ.Β. 45), καν. ς' Α' Νικαίας (Σ.Β. 128), Β', Γ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170, 173), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), Α', ΚΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216 - 217, 280 - 281), Β', Κ', Λς' Τρούλλου (Σ.Β. 308 - 310, 349, 387), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), Θ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 140 - 141), ΙΓ', ΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 325, 377).

Ι. Ἡ ἠθελημένη ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κανονικῆς ἑνότητος καὶ εὐταξίας, ἐπιχειρουμένη ἐκ λόγων διαφωνίας περὶ ἀντικείμενα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας ἧττον σπουδαῖα ἢ περὶ ὡρισμένα, διοικητικῆς ἢ κανονικῆς φύσεως, ζητήματα ἰάσιμα, διὰ τῆς αὐθαιρέτου ἱδρύσεως ἰδίας, ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοδιοικουμένης, Ἐκκλησίας, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***σχίσματος*** (schisma) [1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται σχισματικός.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κανονικῆς ἑνότητος καὶ εὐταξίας :

α. ***Διαπραττομένη :***

αα. Ὑφ' ἑνὸς ἢ πολλῶν, ὑπαγομένων κανονικῶς καὶ διοικητικῶς εἰς Αὐτοκέφαλον Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐκ τῶν μετ' ἄλλων ὡς αὐτὴ συγκροτουσῶν τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα,

ββ. Ἐριζόντων καὶ διαφωνούντων περὶ ζήτημα ἰάσιμον, ἀναγόμενον εἰς τὴν κανονικὴν ἢ διοικητικὴν εὐταξίαν ἢ περὶ θέμα ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας ἧττον σπουδαῖον (schisma purum) [2], οὐχὶ δὲ τοιοῦτο ἔριδος περὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν (schisma haereticum) [3].

β. ***Ἐπιχειρουμένη :***

ββ. Δι' ἀπαρνήσεως τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως [4]

1. Μ. Βασιλείου, καν. Α' (Σ.Δ. 89 - 92), καν. ς' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), ΙΓ' - ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 693), Φωτίου, Νομοκ. ΙΒ', α' (Σ.Α. 261), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 186, 691), Ζωναρᾶν (Σ Β. 183, Γ. 199), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Α', β', Σ', ιβ' (Σ.ς. 57, 450 ἐπ.).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Α' (Σ.Δ. 89). Ὁ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 698 ἀποκαλεῖ τοῦτο « ***σχίσμα πίστεως*** ». Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ γνωστὸν σχίσμα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔτους 1872 (Mansi, XLV, c. 533), ἀρθὲν μόλις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1945· βλ. Χρυσάνθου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα, σελ. 3 ἐπ., Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλ. Ἱστορία, σελ. 680 ἐπ.

3. Ἡ ἔρις περὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν συνιστᾷ διάπραξιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς αἱρέσεως. Πάντως δὲν θεωρεῖται ἔρις περὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν ἡ ***ὑποχρέωσις*** πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, « *δημοσίᾳ κηρύττοντος καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ διδάσκοντος ἐπ' ἐκκλησίας, αἵρεσιν, παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην* », κατὰ τὸν καν. ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 693).

4. Ἀπόδειξιν ***ἔργῳ*** διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος κατ' ἐξοχὴν συνιστᾷ « *τὸ ἀπο-*

καὶ αὐθαιρέτου ἱδρύσεως ἰδίας, ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοδιοικουμένης, Ἐκκλησίας, ἢ

ββ. Διὰ προσχωρήσεως ἐκ τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως εἰς τὴν αὐθαιρέτως ἱδρυθεῖσαν, ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοδιοικουμένην, ὡς σχισματικὴν δὲ καταδεδικασμένην, Ἐκκλησίαν[1].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑφισταμένης κανονικῆς ἑνότητος καὶ εὐταξίας ἐκ λόγων ἔριδος καὶ διαφωνίας περὶ διοικητικὸν ἢ κανονικὸν ζήτημα ἰάσιμον ἢ θέμα ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας ἧττον σπουδαῖον, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ σχίσματος.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ σχίσματος τιμωρεῖται :

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2]. Σχισματικοῖς δὲ συνευχόμενος, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λά-

---

στῆναι τῆς ἀπὸ τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέρειν τὸ ὄνομα Αὐτῆς ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς (ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ), κατὰ τὸ παραδεδομένον (ὡρισμένον καὶ τεταγμένον, εἰθισμένον) ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ », κατὰ τοὺς καν. ΙΓ' - ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689, 692 - 693).

1. Καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 691) *« Οὐ μόνον οἱ πρωταίτιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ συνεπόμενοι αὐτοῖς »*.

2. Καν. ΙΓ' - ΙΕ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 693). Διὰ τῆς τοιαύτης ποινῆς ἐτιμωρήθησαν Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι Κληρικοί, ἀνήκοντες εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀκολουθοῦντες τὸν λεγόμενον ***Παλαιοημερολογιτισμόν***, περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου - Σπ. Ἀλεξανδροπούλου, Ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Παλαιημερολογιακοῦ Ζητήματος κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ', σελ. 26 ἑπ., 1951.

3. Καθάπερ οἱ « ***αἱρετικοῖς συνευχόμενοι*** », κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην τοῦ Ἀριστηνοῦ (Σ.Γ. 200) ἐν ἑρμηνείᾳ τοῦ καν. ΛΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 198), ἀπαγορεύοντος τὸ « *αἱρετικοῖς καὶ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι* ».

4. Καν. ΙΓ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 689).

5. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

θρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

Β'. Ἡ παρασυναγωγή.

§ 86. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχυρᾶς καὶ ἀκλονήτου τῆς κανονικῆς ἑνότητος καὶ εὐταξίας ὑπὸ τὴν νομίμως ἀνεγνωρισμένην Ἐκκλησιαστικὴν Διοίκησιν, νομοκανονικῶς ἐπιβεβλημένη[2], συνοδεύεται ἐξ ἑτέρας τοιαύτης, ἐξ ἴσου σεβαστῆς καὶ ὁμοιοτρόπως ἐπιτεταγμένης.

Αὕτη εἶναι ἡ κατατείνουσα πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναντιλέκτου ὑπακοῆς εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἐν αὐτῇ νομίμως ὑφισταμένης ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[3].

I. Ἡ ἠθελημένη ἀνυπακοὴ καὶ ἀπείθεια εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἐπιχειρουμένη διὰ τῆς αὐθαιρέτου ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς κανονικῆς καὶ διοικητικῆς ἐξαρτήσεως ἐκ ταύτης καὶ ἐνεργουμένη δι' ἰδιογνώμονος ἀσκήσεως τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας διὰ πήξεως ἑτέρου θυσιαστηρίου, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***παρασυναγωγῆς***[4]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται παρασυνάγωγος.

---

1. Κατὰ τὸν καν. Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137) *« Ἀνεπιλήπτους τοὺς εἰς ἱερωσύνην προαγομένους εἶναι καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν ἐξετάζεσθαι »*.

2. Ὅρα ἀνωτέρω, σελ. 404.

3. Ἑβρ. ΙΓ', 17 *« Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε »*, ΛΔ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 45, 54), καν. Θ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 140 - 141), ΜΑ', ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 209, 222), Δ', Ϛ', ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 122, 128, 148 - 149), Η', ΚΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β.2 34, 280 - 281). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 39 - 40) *« Τάξις συνέχει τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. Δεῖ τοίνυν ἁπανταχοῦ τὴν εὐταξίαν φυλάττεσθαι, καὶ μᾶλλον παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς ὑπείκειν τῷ Ἐπισκόπῳ »*.

4. ΛΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), Ϛ' Γάγγρας (Σ.Γ. 104), Ι', ΙΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 318, 320), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 181), ΛΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 371), Α' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92), Φωτίου, Νομοκ. Β', γ' (Σ.Α. 113), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', β' (Σ.Ϛ. 57).

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως ἀνυπακοὴ καὶ ἀπείθεια εἰς τὰ κελεύσματα τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ Κληρικοῦ, ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ὑπαγομένου κανονικῶς καὶ διοικητικῶς εἰς νόμιμον Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Πατριάρχης)[1],

ββ. Ἀπειθοῦντος καὶ μὴ ὑπακούοντος εἰς τὰ κελεύσματα τῆς τοιαύτης ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἐκ λόγων ὀφειλομένων οὐχὶ εἰς *αἰτίαν δικαίαν*, ἀλλ᾽ εἰς τοιαύτην προδίδουσαν ἐκδήλωσιν πλήρους ἀνυποταξίας, *ὁ ὑπερηφανείᾳ καὶ τύφῳ ἐπαρθείς, φίλαρχος* καὶ *τύραννος* δειχθείς[2].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι᾽ αὐθαιρέτου ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς κανονικῆς καὶ διοικητικῆς ἐξαρτήσεως τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἐκδηλουμένης δι᾽ ἰδιογνώμονος ἀσκήσεως τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας, ἤτοι *διὰ πήξεως ἑτέρου θυσιαστηρίου*[3], διατηρουμένου μετ᾽ ἐπιμονῆς καὶ παρὰ πᾶσαν ἐπανειλημμένως γενομένην παραίνεσιν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου πρὸς τὸν δράστην ἐπὶ σκοπῷ μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς[1], ἢ

ββ. Διὰ προσχωρήσεως τινὸς ἢ πολλῶν Κληρικῶν, ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ὡς καὶ Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν, εἰς τὸν αὐθαιρέτως καὶ ἰδιογνωμόνως ἐκκλησιάζοντα καὶ ἐπιμόνως διατηροῦντα τὸ παρανόμως πηχθὲν ἕτερον θυσιαστήριον, ἐπὶ παρασυναγωγῇ καταδικασθέντα[2].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀνυπακοὴ καὶ ἀπείθεια εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἁρμοδίας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς παρασυναγωγῆς.

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παρασυναγωγῆς τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς (πρεσβύτερος, διάκονος) ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3], ἢ διὰ τῆς ποινῆς ταύτης καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[5].

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[6]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατη-

---

1. ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. Ε᾽ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), Ι᾽, ΙΑ᾽ Καρθαγένης (Σ.Γ. 318, 320). Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, καν. Α᾽ (Σ.Δ. 89 - 92) παρασυναγωγὴν διαπράττει καὶ ὁ Ἐπίσκοπος (ἴδε καὶ Ἀριστηνόν, Σ.Δ. 95). Τό γε νῦν ἔχον, ὁ ἴδιον πηγνύμενος θυσιαστήριον Ἐπίσκοπος τιμωρεῖται, ὡς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***σχίσματος***, κατὰ τοὺς καν. ΙΓ᾽ - ΙΕ᾽ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 688 - 693).

2. ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39) « *Μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ Ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ* », καν. Α᾽ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89) « *Ἐν πταίσματι ἐξετασθεὶς ἐπεσχέθη τῆς λειτουργίας, καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν* », καν. ΙΑ᾽ Καρθαγένης (Σ.Γ. 320) « *Μήποτε κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν* ». Κατὰ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 320 - 321) « *Τὴν δὲ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου μέμψιν, μὴ εἴπῃς εἶναι ἐξ ἁμαρτήματος, ἢ ἀπὸ ἄλλης αἰτιάσεως ἐγκληματικῆς, ἀλλ᾽ ἀπὸ δογματικῆς, ἢ ἀδίκου διαγωγῆς* ». Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 319, 320) θεωροῦντας ὡς λόγους ἀνυποταξίας τὴν κενοδοξίαν, τὴν ἔπαρσιν, τὴν ὑπερηφάνειαν. Ὁ καν. Ε᾽ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136) ἀρκεῖται εἰς τὴν ἁπλῆν ἐκδήλωσιν ἀπειθείας τῷ οἰκείῳ Ἐπισκόπῳ. Καὶ ὁ καν. ΛΑ᾽ Τρούλλου (Σ.Β. 371) ὡς ***παρασυνάγοντα*** καθαιρεῖ τὸν ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ λειτουργοῦντα ἢ βαπτίζοντα Κληρικὸν ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

3. Ὁ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 698 ὀνομάζει τὸ ἀδίκημα τῆς παρασυναγωγῆς ὡς « ***σχίσμα ἐκκλησίας*** ». Τοῦτο κανονικῶς δὲν εἶναι ὀρθόν, ὡς ἐκ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἀναβλυζούσης εὐθέως καὶ σαφῶς τῆς διαφορᾶς ἐν τῇ στοιχειοθετήσει ἑκατέρου τῶν ἀδικημάτων τούτων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τοῦ Α᾽ κανόνος τοῦ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 40 - 41, Γ. 136 - 137, 318 - 321), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 94 - 95).

1. ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. Ε᾽ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), ΙΑ᾽ Καρθαγένης [(Σ.Γ. 320) ἀνατιθέμενος τὸ καθῆκον προσκλήσεως τοῦ δράστου πρὸς μετάνοιαν καὶ καταλλαγὴν εἰς τοὺς γειτνιάζοντας Ἐπισκόπους].

2. « *Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοί, καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται* » [ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. Α᾽ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92), ΣΤ᾽ Γάγγρας (Σ.Γ. 104)]. Ἴδε καὶ Ἀριστηνόν (Σ.Δ. 95).

3. ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39), καν. Ε᾽ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), ΛΑ᾽ Τρούλλου (Σ.Β. 371).

4. Καν. Ι᾽, ΙΑ᾽ Καρθαγένης (Σ.Γ. 318, 320).

5. Καν. ΣΤ᾽ Γάγγρας (Σ.Γ. 104), ΛΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 39).

6. ΞΑ᾽ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

γορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

Γ'. Ἡ συνωμοσία, φατρία καὶ τυρεία.

§ 87. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀρραγοῦς, ἀκεραίας καὶ ἀδιαβλήτου, τῆς τε δογματικῆς καὶ τῆς κανονικῆς ἑνότητος, τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας, νομοκανονικῶς ἐπιβεβλημένη[2], ὁλοκληροῦται διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπιταγῆς τοῦ ὀφειλομένου ἀπολύτου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ ἔννομον τάξιν[3].

I. Ἡ ἠθελημένη διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπιχειρουμένη ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν, ἐνεργούντων μετὰ συναπόφασιν, δι' ὀργανώσεως ἐπιβουλῆς καὶ πάσης δολιότητος κατὰ τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, τῶν ὀργάνων αὐτῆς ἢ καὶ παντὸς ἑτέρου Κληρικοῦ, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***συνωμοσίας, φατρίας*** καὶ ***τυρείας***[4]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται συνωμότης, φατριάζων καὶ τυρεύων.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνόμου τάξεως:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως *(κοινῇ ἑκουσίως)* καὶ διὰ λήψεως *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν[5], ὑπα-

1. Κατὰ τὸν καν. Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137).

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 343, 404, 407.

3. Θεμέλιον τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν ἀποτελεῖ ἡ Θεία ἐπιταγὴ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἱερῶν καθηκόντων ἔναντι τῆς τε Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας [*«Ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»* Λουκᾶ, Κ', 25, Ματθ. ΚΒ', 21, Μάρκ. ΙΒ', 17] καὶ αὐστηρᾶς τηρήσεως τῆς ἔναντι τοῦ πλησίον ὑπαγορευομένης ἀγάπης [*«Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»*, Ἔξοδ. Κ', 17, Δευτερ. Ε', 21, Λευΐτ. ΙΘ', 18, Ματθ. ΙΘ', 20, ΚΒ', 40, Λουκᾶ, Ι', 27-28, Μάρκ. ΙΒ', 31].

4. Καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382), Φωτίου, Νομοκ. Θ', λζ', ΙΑ', ς' (Σ.Α. 229, 258), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Σ', ια' (Σ.Ϛ. 449-450), Θ.Κ.Π. II. §§ 25, 99-101.

5. Συστατικὸς ὅρος τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ κατὰ ***συναυτουργίαν*** τέλεσις αὐτοῦ, οὐδέποτε δὲ κατὰ ***παραυτουργίαν***· βλ. καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλ-

γομένων κανονικῶς καὶ διοικητικῶς εἰς Αὐτοκέφαλον Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐκ τῶν μετ' ἄλλων ὡς αὐτὴ συγκροτουσῶν τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα[1].

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ διασαλεύσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, δι' οἱονδήποτε ἀντικειμενικὸν ἢ ὑποκειμενικὸν λόγον[2].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ὀργανώσεως κατὰ τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Πατριάρχης, Ἱερὰ Σύνοδος) ἢ τῶν ὀργάνων αὐτῆς ἢ καὶ κατὰ παντὸς ἄλλου Κληρικοῦ, κινήματος:

αα. *Συνωμοσίας*, ἤτοι ἐγκληματικῆς συμπράξεως, συναποφασιζομένης *μεθ' ὅρκου*, ἐπὶ σκοπῷ τελέσεως πράξεως ἐπιβουλῆς, *καὶ μὴ ἀποστῆναι τοῦ ἀτόπου βουλεύματος* πρὶν ἢ ὁλοκληρωθῇ ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασισθεῖσα ἐγκληματικὴ ἐνέργεια[3].

ββ. *Φατρίας*, ἤτοι ἐγκληματικῆς συμπράξεως, ἐπὶ σκοπῷ τελέσεως *πράξεων φαύλων*[4], καὶ

γγ. *Τυρείας*, ἤτοι ἐγκληματικῆς συμπράξεως ἐπὶ σκοπῷ τελέ-

λου (Σ.Β. 382) *«Εἴ τινες τοίνυν Κληρικοί, ἢ μονάζοντες, εὑρεθεῖεν συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις, ἢ συγκληρικοῖς»*. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης οὕτω πως τοποθετεῖ τὸν ***ἐξωτερικὸν ὅρον τοῦ ἀξιοποίνου***, ἀκολουθῶν τῷ κοινῷ ποινικῷ νομοθέτῃ *«Τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας, ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων κεκώλυται»*, ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', λζ', ΙΑ', ς' (Σ.Α. 229, 258).

1. Ὡσαύτως ***συναυτουργοὶ*** χαρακτηρίζονται καὶ οἱ προσχωροῦντες εἰς τὸ ὀργανωθὲν κίνημα ***συνωμοσίας, φατρίας*** καὶ ***τυρείας***, πρὸ τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Ἡ περίπτωσις τῆς ***τυχαίας*** συναυτουργίας. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 44.

2. Ὁ σκοπὸς τοῦ διοργανουμένου ἐγκλήματος δύναται νὰ ἀποβλέπῃ εἰς οἱανδήποτε παράνομον ἐνέργειαν ἢ καὶ εἰς ἀνθρωποκτονίαν ἀκόμη, ἤτοι ***ἐπὶ τὸ ποιῆσαι κακὸν*** ἢ ***πράξεις φαύλας, ἐπὶ τὸ συσκευὰς μηχανᾶσθαι***, ἔτι δὲ καὶ ***ἐπὶ τὸ τινὰς ἀναιρεθῆναι***, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 264-265, 382-383), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Σ', ια' (Σ.Ϛ. 449), Α.Ρ. τ. Α', σελ. 308, τ. Ϛ', σελ. 287-288.

3. Οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 264), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Σ', ια' (Σ.Ϛ. 449), ὡς παράδειγμα ἀναφέροντες τινὰς τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες *«συστροφὴν ποιήσαντες, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον· ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες»* (Πράξ. ΚΓ', 12-14). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 264, 382), θεωροῦντα κολαστέον τὸ ἀδίκημα τῆς συνωμοσίας, διαπραχθὲν καὶ δι' ***αἰτίαν ἀγαθὴν*** *(«ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πᾶσαν συνωμοσίαν ὑπὸ τοῦ νόμου κολάζεσθαι»)* καὶ κατὰ λαϊκῶν ἀκόμη.

4. Οἱ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 264), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Σ', ια' (Σ.Ϛ. 449). Ἴδε καὶ Β, Ξ.ξγ.α. (σχόλιον).

σεως δολίας καὶ ἐπιβλαβοῦς ἐνεργείας, *σκληρὰ καὶ πονηρὰ κατασκευάζειν, συσκευὰς μηχανᾶσθαι*[1].

Τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται *συντετελεσμένον* κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ἤτοι ἀφ' ἧς διαπιστωθῇ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τῶν συναυτουργῶν λήψεως *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως ἐπὶ τὸ ἐκδηλωθῆναι διὰ κινήματος *συνωμοσίας, φατρίας* καὶ *τυρείας*, μὴ ἀπαιτουμένου ἐν ἰδιότητι συστατικοῦ ὅρου τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ *κοινῇ* ἀποφασισθέντος σκοποῦ, ἅτε τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κολάζοντος τὴν *ληφθεῖσαν ἀπὸ κοινοῦ ἀπόφασιν* πρὸς τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὅτε ἀκόμη δι' οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς ἐνεργείας τῶν συναυτουργῶν ἐκδηλοῦται αὕτη ἐν τῇ πράξει[2].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, ἐπιχειρουμένη ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν, ἐνεργούντων μετὰ συναπόφασιν, δι' ὀργανώσεως κινήματος συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας κατὰ τῆς νομίμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, τῶν ὀργάνων αὐτῆς ἢ καὶ παντὸς ἑτέρου Κληρικοῦ, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου ἑκάστου τῶν συναυτουργῶν ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

β. Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

---

1. Τὸ « ***τυρεύοντες*** » τίθεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ « *σκληρὰ καὶ πονηρὰ κατασκευάζοντες, κατὰ τὸ ἐτυρώθη ἡ καρδία αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ ἐσκληρύνθη* », οἱ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 264), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Σ', ια' (Σ.Ϛ. 449), Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 383).

2. Καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 382) « *Εἴ τινες τοίνυν κληρικοί, ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς* ».

3. Καν. ΙΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 263), ΛΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 384) « *ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ* ». Ἐν τῷ ὅρῳ νοεῖται ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως κατὰ Κληρικοῦ, ἐνόχου κηρυσσομένου διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος. Προκειμένου ὅμως περὶ Μοναχοῦ, καθ' οὗ δὲν ἀπειλεῖται ποινὴ καθαιρέσεως, νοητέον ἀσφαλῶς ὅτι ὁ παντελὴς ἀφορισμὸς εἶναι ἡ ὧδε ἐπιβαλλομένη ἀνάλογος ποινή.

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

III. Ἡ ἠθελημένη διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως, ἐπιχειρουμένη ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν, ἐνεργούντων μετὰ συναπόφασιν, δι' ὀργανώσεως ἐπιβουλῆς καὶ πάσης δολιότητος κατὰ τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος ἢ κατὰ τῆς Χώρας[3], στοιχειοθετοῦσα τὸ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον κατὰ τὴν περίστασιν ἴδιον ἔγκλημα[4], συνιστᾷ ἐπίσης τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς *συνωμοσίας, φατρίας* καὶ *τυρείας* κατὰ τῆς Πολιτείας[5].

---

1. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

2. Κατὰ τὸν καν. Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137).

3. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ κατὰ τοῦ Βασιλέως ἐπίθεσις, ἡ συνωμοσία καὶ προδοσία κατὰ τῆς Πολιτείας, καὶ ἡ φατρία ἐπὶ τὸ φονεῦσαι πολιτειακὸν ἄρχοντα ἐστοιχειοθέτουν τὸ ἔγκλημα τῆς ***καθοσιώσεως***, κολαζόμενον διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου [C. IX. 8. 5 (ad legem Iuliam maïestatis), Π. 48. 4, 1 pr., Β. Ξ.λϛ.α.ιη. (νόμος Ἰουλίου ἁρμόζων κατὰ τῶν ἐπιβούλων), Ἐκλογή, ΙΖ', γ' (J.G.R. τ. Β', 53), Σύνοψις Βασιλικῶν, XXXIII, 1-3 (J.G.R. τ. Ε', 291), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 3, 4 (J.G.R. τ. Ϛ', 40-41), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ι' (J.G.R. τ. Β', 217), Ἐπαναγωγή, Μ', ιβ' (J.G.R. τ. Β', 361), ἴδε καὶ Ἁρμενόπουλον, Ϛ. ιδ. 2, Φωτίου, Νομοκ. Θ', λζ' (Σ.Α. 229), Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 231), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 311-313.

4. Βλ. λ.χ. ἄρθρα 134-137 (ἐσχάτη προδοσία), 138-152 (προδοσία τῆς Χώρας), 186, 187, 195 (ἐπιβουλὴ τῆς δημοσίας τάξεως) Π.Κ., περὶ ὧν εἰδικώτερον πρβλ. Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, §§ 10, 15, 33, Ἠλία Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. 1ον, σελ. 13 ἑπ., 17 ἑπ., 25 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Α', σελ. 5 ἑπ., 17 ἑπ., 152 ἑπ.

5. Συνοδικὸς Τόμος ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1026 τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἀλεξίου Α' τοῦ Στουδίτου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κεκυρωμένος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Η' τοῦ Πορφυρογεννήτου [Νεαρὰ Ἰουλίου 1026 (J.G.R. τ. Α', 273-274, Ἁρμενόπουλος, Epimetra Hexabibli, σελ. 822)], ἴδιοι Συνοδικοὶ Τόμοι ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Μιχαὴλ Γ' τοῦ Ἀγχιάλου, βασιλεύοντος Μανουὴλ Α' τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Ἰωσὴφ Α', βασιλεύοντος Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολό-

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματός εἶναι ἡ διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως *(κοινῇ ἑκουσίως)* καὶ διὰ λήψεως *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν, ἀνηκόντων εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν μετ' ἄλλων ὡς αὐτὴ συγκροτουσῶν τὸ Ἀνατολικὸν Ὀρθόδοξον Κλῆμα[1].

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ διασαλεύσεως τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ὀργανώσεως κινήματος συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας, ἀποβλέποντος εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος ***καθοσιώσεως*** (ἀπόστασις κατὰ Βασιλέως, ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας, ἔγκλημα προδοσίας κατὰ τῆς Χώρας) ἢ ἐπιχειρήσεως πράξεως ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως.

Τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται *συντετελεσμένον* κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ὀργανώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, ἤτοι ἀφ' ἧς διαπιστωθῇ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τῶν συναυτουργῶν λήψεως *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως ἐπὶ τὸ ἐκδηλωθῆναι διὰ κινήματος *συνωμοσίας, φατρίας* καὶ *τυρείας*, μὴ ἀπαιτουμένου ἐν ἰδιότητι συστατικοῦ ὅρου τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ὁλοκληρώσεως τοῦ *κοινῇ* ἀποφασισθέντος σκοποῦ, ἅτε τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κολάζοντος τὴν *ληφθεῖσαν ἀπὸ κοινοῦ ἀπόφασιν* πρὸς τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὅτε ἀκόμη δι' οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς ἐνεργείας τῶν συναυτουργῶν ἐκδηλοῦται αὕτη ἐν τῇ πράξει[2].

γου (ἀμφότεροι παρ' **Ἁρμενοπούλῳ**, Epimetra Hexabibli, σελ. 822). Τὸ κῦρος τούτων πάντων ἠμφισβήτησαν οἱ **Ζωναρᾶς** καὶ **Βαλσαμὼν** (Σ.Γ. 97) λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ἀπειλουμένου μέτρου ποινικοῦ κολασμοῦ, καὶ ὁ Οἰκ. Πατριάρχης **Θεόφιλος Β'** (1362 - 1375), Ἀνατροπὴ τῶν ἀναγεγραμμένων παρὰ τῷ Ἁρμενοπούλῳ ἀναθεματισμῶν (Σ.Ε. 127 - 130, **Ἁρμενόπουλος**, Epimetra Hexabibli, σελ. 822 - 826).

1. Ὡσαύτως, ***συναυτουργοὶ*** χαρακτηρίζονται καὶ οἱ προσχωροῦντες εἰς τὸ ὀργανωθὲν κίνημα ***συνωμοσίας, φατρίας*** καὶ ***τυρείας***, πρὸ τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Ἡ περίπτωσις τῆς ***τυχαίας*** συναυτουργίας Ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 44.

2. Βλ. Συνοδικὸν Τόμον ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1026 τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου **Ἀλε-**

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη διασάλευσις τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως, ἐπιχειρουμένη ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν, ἐνεργούντων μετὰ συναπόφασιν, δι' ὀργανώσεως κινήματος συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας κατὰ τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος ἢ κατὰ τῆς Χώρας ἐπὶ σκοπῷ διαπράξεως ἐγκλήματος καθοσιώσεως ἢ ἐπιχειρήσεως πράξεως ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς ἐν τῇ Πολιτείᾳ δημοσίας τάξεως, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου ἑκάστου τῶν συναυτουργῶν ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας κατὰ τῆς Πολιτείας.

IV. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς συνωμοσίας, φατρίας καὶ τυρείας, ἐνεργῶν κατὰ συναυτουργίαν ἢ καὶ κατὰ ἠθικὴν αὐτουργίαν ἢ συνέργειαν κατὰ συναυτουργίαν πραχθεῖσαν, τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὢν διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

Εἰδικώτερον, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον:

αα. Κληρικός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως καὶ ἐν *ἁπλῇ αὐτουργίᾳ* ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας ἢ προδοσίας κατὰ τῆς Χώρας[2],

---

ξίου Α' τοῦ Στουδίτου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κεκυρωμένον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος **Κωνσταντίνου Η' τοῦ Πορφυρογεννήτου** [Νεαρὰ Ἰουλίου 1026 (J.G.R. τ. Α', 273 - 274)]. Ἀλλὰ καὶ ἀνάλογος χωρεῖ ἐφαρμογὴ τῶν καν. ΙΗ' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 263), ΛΔ' **Τρούλλου** (Σ.Β. 382), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Α. 230, Β. 264) « *Οἴομαι δὲ καὶ τοὺς κατὰ λαϊκῶν τοιοῦτόν τι ποιοῦντας ἱερωμένους, ὁμοίως κολάζεσθαι* ».

1. Βλ. Συνοδικὸν Τόμον ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1026 τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου **Ἀλεξίου Α' τοῦ Στουδίτου** καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κεκυρωμένον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος **Κωνσταντίνου Η' τοῦ Πορφυρογεννήτου** [Νεαρὰ Ἰουλίου 1026 (J.G.R. τ. Α', 273 - 274)] « *Τοῖς μέλλουσιν ἢ ἐπιβουλῇ ἀπό γε τοῦ νῦν ἐπιχειρεῖν, ἢ μούλτῳ, ἀνάθεμα· τοῖς συμπράττουσιν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνοῦσιν ἐν τῇ ἀποστασίᾳ, ἀνάθεμα· τοῖς συμβουλεύουσιν ἢ παρορμῶσιν εἰς τὰ τοιαῦτα, ἀνάθεμα· τοῖς συνεκστρατεύουσι τούτοις ἀνάθεμα· τοῖς δεχομένοις αὐτοὺς ἐν μετανοίᾳ, μὴ μεταμελομένους ἀπὸ τῆς ἀποστασίας, καὶ καταλιμπάνοντας αὐτήν, ἀνάθεμα* ». Ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Γ. 103), **Ἁρμενόπουλον**, Epimetra Hexabibli, σελ. 822, **Φιλοθέου Β'**, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἀνατροπὴ τῶν παρὰ τῷ Ἁρμενοπούλῳ ἀναγεγραμμένων ἀναθεματισμῶν (Σ.Ε. 127 - 130).

2. Ἄρθρα 134 - 135, 138 - 140, 143, 146, 148 § 2, 150 - 151 Π.Κ., περὶ ὧν βλ. **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος §§ 10, 15,

καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν κακουργήματος (ποινὴ θανάτου, ποινὴ καθείρξεως), καθαιρεῖται *αὐτοδικαίως*[1].

ββ. Κληρικός, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἢ δημοσίᾳ καὶ δυνάμει τῆς ἰδιότητός του προκαλῶν διέγερσιν τῶν πολιτῶν εἰς ἐχθροπάθειαν κατὰ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας ἢ ἐναντίον ἀλλήλων τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν[2].

β. Μοναχὸς ἢ λαϊκὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[4]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[5].

Δ'. *Ἡ σιμωνία.*

§ 88. Ἕν, ἐκ τῶν πολλῶν, στοιχείων τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος εἶναι ἡ ***δωρεὰν δόσις***[6], συμπορευομένη πρὸς τὴν παράλληλον ἐν αὐτῇ ἠθικὴν διδασκαλίαν, τὴν βασικῶς συμβουλεύουσαν ὡς προτιμοτέραν τὴν κατεύθυνσιν πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπίνης

Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Α', σελ. 13, 17 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Α', σελ. 5 ἑπ., 17 ἑπ.

1. Ἄρθρα 159 - 160 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* ».

2. Ἄρθρ. 196 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 212 - 213, Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Α', σελ. 175 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Α', σελ. 178 - 180.

3. Συνοδικὸς Τόμος ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1026 Οἰκ. Πατριάρχου Ἀλεξίου Α' τοῦ Στουδίτου καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κεκυρωμένος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Η' τοῦ Πορφυρογεννήτου [Νεαρὰ Ἰουλίου 1026 (J.G.R. τ. Α', 273 - 274), Ἀρμενόπουλος, Epimetra Hexabibli, σελ. 822, Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 103), Φιλοθέου Β', Οἰκ. Πατριάρχου, Ἀνατροπὴ κλπ. (Σ.Ε. 127 - 130)].

4. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

5. Κατὰ τὸν καν. Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137).

6. Ματθ. Ι', 8 - 9 « *Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε* ».

ψυχῆς ἀπ' ἐκείνης τῆς ματαίας προσπαθείας πρὸς δημιουργίαν πλούτου[1] ἢ καὶ κατάκτησιν τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου[2].

Δι' ὃ καὶ οἱ Μαθηταὶ Ἀπόστολοι ***δωρεὰν λαβόντες*** παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ θείου Ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[3] ***δωρεὰν ἐδίδον*** αὐτὴν εἰς τοὺς ἀξίους ἀποδεικνυομένους πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων αὐτῆς[4], ἐμπεδώσαντες τὴν ***δωρεὰν*** παροχὴν παντὸς ἱερατικοῦ ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[5].

Σίμων ὁ μάγος[6], ἰδὼν ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Μαθητῶν Ἀποστόλων ἐπετυγχάνετο ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[7], ἐπεχείρησε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν θείαν

1. Ματθ. ΣΤ', 19 - 20, 25 « *Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει... θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ... οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ* », ΙΘ', 21 - 24 « *Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ... δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν* », ἴδε καὶ Λουκᾶ, ΣΤ', 20, 24, Η', 14, ΙΣΤ', 13, 19, ΙΗ', 24, Μάρκ. Δ', 18, Ι', 24 - 25, ΙΗ', 24, Πράξ. Γ', 6, Β', 45, Δ', 34 - 35, Κ', 33, Α' Κορινθ. Α', 26, Β' Κορινθ. ΣΤ', 10, Ἐφεσ. Α', 3, Κολασ. Γ', 5, Α' Τιμόθ. ΣΤ', 17 - 19, Ἰακώβου, Α', 10, Β', 5, Ε', 1, Α' Ἰωάννου, Β', 15.

2. Ματθ. ΙΣΤ', 26, Μάρκ. Η', 36, Λουκᾶ, Θ', 25 - 26.

3. Πράξ. Α', 8, Β', 1, Δ', 19, Ε', 29, Α' Τιμόθ. Γ', 15, ἴδε καὶ Ἰωάνν. ΙΔ', 16, ΙΣΤ', 13, Ματθ. ΚΒ', 21 - 22, Λουκᾶ, ΚΓ', 1 - 2.

4. Ἀείποτε διὰ προσευχῆς [Πράξ. ΣΤ', 4 « *Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν* », Η', 15 « *Προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσι Πνεῦμα Ἅγιον* », Θ', 31 « *Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας... τῇ παρακλήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπληθύνοντο* », Διδαχὴ Ἀποστ. XI, 6 « *Ἐξερχόμενος δὲ ὁ ἀπόστολος μηδὲν λαμβανέτω... ἐὰν δὲ ἀργύριον αἰτῇ ψευδοπροφήτης ἐστί* », Α' Πέτρου, Ε', 2 - 3 « *Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ... μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως* »].

5. Ταύτην ἰδιαιτέρως ὅλως ἐπιτάσσει πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους ὁ καν. Δ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 566 - 567) ἐν τῇ ἱερᾷ ἐπαγγελίᾳ: « *Παραγγέλλει γὰρ καὶ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, κατὰ Θεόν· μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.* », ἐπ' ἀπειλῇ ποινῆς παντελοῦς ἀφορισμοῦ κατὰ Ἐπισκόπου ὅστις « *δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἑτέρου τινὸς εἴδους, εἴτε διά τινα ἰδίαν ἐμπάθειαν, εὑρεθείη ἀπείργων τῆς λειτουργίας, καὶ εἰς ἀναίσθητον τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων* ».

6. Πράξ. Η', 8 - 10, Ἰουστίνου, Ἀπολ. Α' (M.P.G. τ. ΣΤ', c. 368), Ἐπιφανίου, Τὰ σωζόμενα (M.P.G. τ. 41 c. 285), ἴδε καὶ Ἰω. Παναγόπουλον, Ἡ σιμωνία, σελ. 27 ἑπ., 1946.

7. Πράξ. ΣΤ', 5 - 6, Η', 14 - 17, Θ', 12, 17, 19, ΙΔ', 23, Α' Τιμόθ. Δ', 14, Β' Τιμόθ. Α', 6.

ἐξουσίαν[1], ἀποτολμήσας νὰ ἐξαγοράσῃ τοὺς Μαθητὰς τοῦ Κυρίου διὰ προσφορᾶς χρυσίου. Πλὴν δριμύτατα ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Πρωταποστόλου ***Πέτρου***, ἐλεγχθεὶς αὐστηρῶς, διότι *«αἰωνίαν ὑπέλαβε τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»*[2].

Τὸ ἄηθες ἀτόπημα τοῦτο, ἐπαναληφθὲν ἐν τοῖς κατόπιν ὑπὸ πολλῶν, ἐπιδιωξάντων τὴν πρόσκτησιν ἢ τὴν μετάδοσιν τῆς Θ. Χάριτος διὰ προσφορᾶς χρυσίου ἢ ἄλλου ἀνταλλάγματος, ἀναγκάζει τὸν κανονικὸν νομοθέτην, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χρόνων, νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν *βδελυρὰν καὶ ἀσεβῆ* συνήθειαν ταύτην[3], στοιχειοθετῶν τὴν παράβασιν τῆς περὶ ταύτης ἀπαγορευτικῆς ἐντολῆς αὐτοῦ εἰς ἀδίκημα[4].

Ι. Τὸ ἐκ προθέσεως πιπράσκειν τὴν ἄπρατον Θ. Χάριν συνι-

1. Δολίως ἐν τῷ μεταξὺ βαπτισθείς· Πράξ. Η', 13 « *ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ* ».

2. Πράξ. Η', 18 - 22 « *Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου* ». Ὁ τόνος τῆς ***ἀποδοκιμασίας*** τῆς βδελυρᾶς ταύτης χειρονομίας τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου, εὐθέως γενόμενος ὑπὸ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων διὰ τῆς χρήσεως τῆς φράσεως « ***τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας*** *διὰ χρημάτων κτᾶσθαι* » σαφέστατα ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν ταύτην ***τὴν πρᾶξιν τῆς προσφορᾶς χρημάτων*** ἐπὶ σκοπῷ λήψεως ***διὰ τοῦ μέσου τούτου*** τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς δυνάμεως τῆς μεταδόσεως τῶν δωρεῶν Του, οὐχὶ δὲ εἰς τὸ αἱρετικὸν φρόνημα τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὡς τάχα πιστεύσαντος ὅτι ἡ Θ. Χάρις εἶναι ἀντικείμενον ἀγοραπωλησίας· ἴδε καὶ Παν. Τρεμπέλαν, Ἡ ἔννοια καὶ τὸ κρῖμα τῆς σιμωνίας, ἐν Ε. τ. Κ', σελ. 53, 1948.

3. Ὁ Θεοδώρητος, Ἐκκλ. Ἱστ. Α', δ' ἀποκαλεῖ ταύτην « *χριστεμπορίαν* », ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 354) « *γάγγραιναν* ». Ἴδε καὶ Γενναδίου Α' καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐνδημούσης ἐν ΚΠόλει Συνόδου, Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Μητροπολίτας ἐπιστολὴν (Σ.Δ. 368 - 374), Ταρασίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐπιστολὴν πρὸς Πάπαν Ρώμης Ἀδριανὸν (Σ.Δ. 375 - 385), ἔνθα ἡ πρᾶξις χαρακτηρίζεται ὡς τοιαύτη ἀνεκτοτέρα τῆς αἱρέσεως τοῦ Μακεδονίου « *διότι οὗτοι μὲν ἐβλασφήμησαν ὡς κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐκεῖνοι δὲ (οἱ σιμωνιακοὶ) θέλουσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ δοῦλον ἑαυτῶν, διότι ὁ πιπράσκων τι ὡς δεσπότης αὐτὸ πιπράσκει καὶ ὁ ὠνούμενος θέλει νὰ ᾖ δεσπότης τοῦ δι' ἀργυρίου ὠνηθέντος* », Συμεῶνος, Οἰκ. Πατριάρχου, Συνοδ. Ψήφισμα ἀπὸ Μαΐου 1484, ἐν Ν.Ε. τ. Ι', σελ. 349, 1913, L. Thomassinus, Vetus et nova Ecclesiae disciplina, p. III, lib. 1 c. 49 ἑπ., 1787.

4. ΚΘ', Λ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37). Περὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει, κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους, βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 327[51].

στᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***σιμωνίας*** (simonia)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται σιμωνιακός.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐμπορία τῆς Θ. Χάριτος:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως *(κοινῇ ἑκουσίως)* καὶ διὰ λήψεως *ἀπὸ κοινοῦ* ἀποφάσεως ὑπὸ δύο ἢ πλειόνων προσώπων, ἀνηκόντων εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἐν τούτῳ ἰδιότητα, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, ἐνεργούντων αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου ἢ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἀντιπροσώπου (ὁ μεσιτεύων, mediator, interventor)[2],

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ ἐμπορίας τῆς Θ. Χάριτος, ἐπιτυγχανομένης *κοινῇ συμπράξει* τῶν πρὸς τοῦτο ἀχθέντων, ἤτοι τοῦ δίδοντος ἢ ὑποσχεθέντος τὴν δόσιν ἐπ' ἀνταλλάγματι τῆς Θ. Χάριτος ἢ τοῦ μεσιτεύοντος χάριν ἐμπορίας τῆς Θ. Χάριτος καὶ τοῦ ἀπολαμβάνοντος τῶν ἐκ ταύτης ἀναβλυζόντων δικαίων.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ τελέσεως πάσης ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως, τουτέστι:

ααα. Μεταδόσεως τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου θεμελιωθέντων ἱερῶν μυστηρίων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[3]

1. Τὸ ἀδίκημα τιτλοφορεῖται οὕτως ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πρώτου ἁμαρτήσαντος Σίμωνος τοῦ μάγου· βλ. Α' Πέτρου, Ε', 2 - 3 « *Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς... μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως* », ΚΘ', Λ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37), καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ΚΒ', ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354 - 355), Γ', Ε', ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564, 572 - 573, 630 - 631), Β' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 231 - 232), Μ. Βασιλείου, καν. ϟ' (Σ.Δ. 278 - 279), Γενναδίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐγκ. Ἐπιστολὴν (Σ.Δ. 368 - 374), Ταρασίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐπ. πρὸς Πάπαν Ἀδριανὸν (Σ.Δ. 375 - 385), Φωτίου, Νομοκ. Α', κβ', κδ' (Σ.Α. 58, 61), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Χ', κη' (Σ.Ϛ. 509 - 515), ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ σιμωνίας κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθ. Ἀνατ. Ἐκκλησίας ἐν « Τιμητικῷ Τόμῳ ὑπὲρ Ἀντωνίου Ζηλήμονος », σελ. 293 - 299, 1939.

2. Καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ἴδε καὶ Ν. ΡΛΖ', β' « *...ὡς οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου δέδωκέ τι ἢ ὑπέσχετο* », Β. Γ.α.η., Ἁρμενόπουλος, Append. Δ. 6, Α.Π. 353/1925, Θ. ΛϚ', 632.

3. Ἰωάνν. Ϛ', 27 - 29, Ματθ. ΚϚ', 20 - 29, Λουκᾶ, ΚΒ', 14 - 38, Μάρκ. ΙΔ', 17 - 25, Α' Κορινθ. ΙΑ', 23 - 25· περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ὁ καν. ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354 - 355), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 356).

καὶ τῆς Μετανοίας[1], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παντὸς ἱεροῦ μυστηρίου[2].

βββ. Χειροτονίας εἰς οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἀνωτέρων ἱερατικῶν βαθμῶν (Ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου) ἢ χειροθεσίας εἰς οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ κατωτέρων ἱερατικῶν βαθμῶν (ὑποδιακόνου, ἀναγνώστου, ψάλτου) ἢ προχειρίσεως εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἢ μοναστικὸν ἀξίωμα (ἐξάρχου, ἀρχιμανδρίτου, οἰκονόμου, πρωτοπρεσβυτέρου κ.ἄ.) ἢ προβολῆς εἰς τοιοῦτό τι (παραμοναρίου, χαρτουλαρίου κ.ἄ.)[3].

γγγ. Ἀσκήσεως τῆς Ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας καθόλου (κανονικῆς, διοικητικῆς, δικαστικῆς)[4], ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀσφαλῶς συμπεριλαμ-

1. Ἰωάνν. Κ', 23 - 24, Ματθ. ΙϚ', 19, ΙΗ', 18, Λουκᾶ, ΚΔ', 47 - 48. Περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως βλ. Μ. Γεδεών, Εἰδήσεις ἐκ Κωδίκων Θρᾳκικῶν, ἐν Ε.Α. τ. 27, σελ. 554 ἑπ., 1907, Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 14 ἑπ., 1905.

2. Δὲν ἀποτελοῦσι πρᾶξιν σιμωνίας τὰ εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς εἰσπραττόμενα δικαιώματα χάριν συντηρήσεως τούτων καὶ διατροφῆς τῶν ἐν αὐτοῖς κοπιώντων καὶ ἐργαζομένων Κληρικῶν, ψαλτῶν, νεωκόρων, εἰς περίπτωσιν τελέσεως μυστηρίων γάμου, βαπτίσματος καὶ χρίσματος· ἴδε Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, Χρυσόβουλλον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1071 *« περὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν ἱερέων κλπ. »* (Σ.Α. 75 - 76, Ν.Ε. τ. Β', 502 - 503, 1905), Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Χρυσόβουλλον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1086 *« περὶ τοῦ Κανονικοῦ »* (Σ.Ε. 280 - 281), Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ, Οἰκ. Πατριάρχου Συν. Διάταξιν *« περὶ τῶν Κανονικῶν »* (Σ.Ε. 60 - 62), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΛΑ' (Σ.Δ. 472) *« Εἰ γοῦν διὰ μετρίας τινὸς δόσεως, καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ ἁγιαζομένου, παρηγορηθῆναι ζητοῦσιν οἱ βαπτίζοντες ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς οὐδέν τι ποιοῦσι κακόν »*, ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΝΘ' (Σ.Δ. 490 - 492) *« Χάριν δὲ τῆς ὀφειλούσης δίδοσθαι ποσότητος ὑπὲρ κανονικοῦ παρὰ κοινολαϊτῶν, οἱ κανόνες μὲν οὐδέν τι διορίζονται. Πρόσταγμα δὲ τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως ἐκείνου κυροῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑποτυποῖ, πολλά τινα δίδοσθαι τοῖς Ἐπισκόποις παρὰ τῶν ἐν ταῖς ἐνορίαις αὐτῶν προσκαθημένων λαϊκῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλία καὶ ἔνδεια τὴν τούτων ἐκάλυψεν ὑποτύπωσιν (πολλοστημόριον γάρ τις αὐτῶν οὐ δίδωσι πρὸς ἐπίσκοπον) ἀρκούμεθα τῇ συνηθείᾳ καὶ προαιρέσει τῶν διδόντων »*.

3. ΚΘ', Λ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37), καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ΚΒ', ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354 - 355), Ε', ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573, 630), Δοσιθέου, Πατρ. Ἱεροσολύμων, Ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα (Κ.Δ.Π.Θ.Ι., σελ. 115) *« ...λαμβάνοντες ἐξ αὐτοῦ τὴν χειροτονίαν ἀδωροδοκήτως χωρίς τινος δόσεως »*, ἴδε καὶ εἰς Ἰω. Παναγοπούλου, Ἡ σιμωνία, σελ. 69 ἑπ. τὴν ad hoc πρᾶξιν τῆς ἐν ΚΠόλει Ἐκκλησίας ἐπὶ πατριαρχειῶν Γεωργίου Γενναδίου (1459), Μαξίμου Γ' (1483), Ἱερεμίου Β' (1572) κ.ἄ.

4. Α' Τιμόθ. Γ', 2 - 4, Κλήμεντος Ρώμης, Ἐπ. κεφ. Θ' (M.P.G. τ. 1 c. 608 - 609), ἴδε καὶ *« Ἔνταλμα διδόμενον πρὸς χειροτονούμενον μητροπολίτην καὶ ἀρχιεπίσκοπον »* (Σ.Ε. 548).

βάνεται καὶ ἡ χρῆσις ποικίλων μέσων ἀθεμίτων πρὸς μετάθεσιν εἰς ἑτέραν Ἐπισκοπικὴν ἕδραν[1].

δδδ. Μοναχικῆς κουρᾶς[2].

ββ. Ἐπὶ προσφορᾷ ἢ καὶ ἁπλῶς ὑποσχέσεως ἐπὶ προσφορᾷ ἀνταλλάγματος (pretium simoniacum, munus), τουτέστι:

ααα. Καταβολῆς χρημάτων, ἤτοι χρυσίου ἢ κινητῶν ἀξιῶν[3].

βββ. Προσφορᾶς πραγμάτων (munus a mano), κινητῶν[4] ἢ ἀκινήτων, ἄλλως διὰ συστάσεως ἢ παραχωρήσεως ἐνοχικῶν ἢ ἐμπρα-

1. Καν. Β' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 231 - 232), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 232) *« Καὶ ἐκείνους δὲ ἐμισθώσατο, καὶ ἠγόρασε τὸ ζητῆσαι αὐτόν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα, ἅτινα μισθὸν καὶ τίμημα ὠνόμασεν ὁ κανών »*. Συνδρομὴν *« διαφθορᾶς νομίσμασι »* βλέπει καὶ ὁ Βαλσαμών (Σ.Β. 232).

2. Καν. ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 630 - 631), ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ' *« τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν »*, σελ. 59[1].

3. Τοιοῦτον ἀντάλλαγμα δὲν ἀποτελεῖ ἡ ***τῇ προαιρέσει τοῦ χειροτονουμένου*** γινομένη προσφορὰ δώρου τινὸς ἐκ λόγου ἁβρότητος ἢ εὐλαβείας πρὸς τὸν χειροτονοῦντα· τοῦτο σαφῶς διασαφηνίζει ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΛΑ' (Σ.Δ. 472) *« Εἰ γοῦν **διὰ μετρίας τινὸς δόσεως, καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ χειροτονουμένου**, παρηγορηθῆναι ζητοῦσιν οἱ χειροτονοῦντες ἀρχιερεῖς, **οὐδέν τι ποιοῦσι κακόν**· νενόμισται γὰρ **διὰ συνήθειαν** παρηγορεῖσθαι τοὺς χειροτονοῦντας. Εἰ δὲ τοιαύτας μὲν εὐλογίας οὐ ζητοῦσιν, **ἀλλὰ δόματα σθεναρὰ καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ χειροτονουμένου στενοχωροῦντα, οὐ μόνον οὐκ εἰσακουσθήσονται, ἀλλὰ καὶ καθαιρέσει ὑποβληθήσονται** »*. Τὴν τοιαύτην, ἣν ὁ Βαλσαμὼν ἐπικαλεῖται συνήθειαν πρὸς παρηγορίαν τῶν χειροτονούντων, εἰς δυσχείμερον τοῦ Ἔθνους περίοδον εἶχεν υἱοθετήσει ὅ τε πολιτειακὸς καὶ ὁ κανονικὸς νομοθέτης ***διὰ λόγους διατροφῆς*** [Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, Χρυσόβουλλον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1071 ***« περὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν ἱερέων »*** (Σ.Α. 75 - 76, Ν.Ε. τ. Β', 502 - 503, 1905) *« ...ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τῶν ἱερέων καὶ ἐπὶ τῷ κανονικῷ τὸν παλαιὸν ἐνεργεῖν τύπον καὶ μηδὲν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λαμβάνειν πλέον τὸν χειροτονοῦντα τοῦτον ἐπίσκοπον, ἀλλ' ἢ μόνα τὰ ἑπτὰ χρυσᾶ νομίσματα, ἤγουν ἓν μὲν ὅτε ποιεῖ αὐτὸν ἀναγνώστην, τρία δ' ὅτε χειροτονεῖ αὐτὸν διάκονον καὶ ἕτερα τρία, ὅτε πληροῖ αὐτὸν ἱερέα »*, Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Χρυσόβουλλον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1086 ***« περὶ τοῦ Κανονικοῦ »*** (Σ.Ε. 280 - 281), Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Διάταξις ***« περὶ τῶν Κανονικῶν »*** (Σ.Ε. 60 - 62). Ἴδε καὶ Παν. Τρεμπέλαν, Ἡ ἔννοια καὶ τὸ κρῖμα τῆς σιμωνίας, ἐν Ε. τ. Κ', 104 - 105, 1948 ὀρθῶς ἀποκαλοῦντα τὴν ἐπίκλησιν τῶν ἄνω διατάξεων πρὸς δικαιολόγησιν λήψεως ***δόματος σθεναροῦ*** ὡς ἀνταμοιβῆς τοῦ Ἐπισκόπου διὰ πρᾶξιν χειροτονίας ***« ἀναισχυντίαν καὶ ξετσιπωσιάν »***!

4. Ὡς τοιαῦτα πάντως δὲν νοοῦνται ὅσα *« τρωκτὰ καὶ ποτὰ συνήθως ἐν μνήμαις ἁγίων καὶ ὑπὲρ μνημοσύνων κατοιχομένων εἰσκομιζόμενα τῷ ναῷ, καὶ τὰ ὑπὲρ ψυχικῶν διαδόσεων ταῖς Ἐκκλησίαις παρά τινων προσφερόμενα, ἅτινα τοῖς Ἐπισκόποις δίδοσθαι κεκανόνισται, καὶ παρὰ τούτων πρός τε τοὺς Κληρικούς, καὶ τοὺς ξενιζομένους καὶ ἄλλως πενητεύοντας ἀδελφοὺς διαμερίζεσθαι, κατὰ τὴν τούτων διάκρισιν »*, ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΝΘ' (Σ.Δ. 490 - 491).

γμάτων δικαιωμάτων, ὡς καὶ ἀφέσεως κινητοῦ χρέους ἢ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ἐμπραγμάτου βάρους.

γγγ. Προσφορᾶς πάσης ἄλλης ὑπηρεσίας, οἱασδήποτε φύσεως, ἢ ἀντιπαροχῆς, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἐκ τούτων τεκμηριουμένης τῆς παροχῆς ἀνταλλάγματος[1].

Νοητέον, ὅτι ὡς τοιαύτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ μεταξὺ δίδοντος καὶ λαμβάνοντος τυχὸν ὑφισταμένη σχέσις ἐκ πάσης φύσεως νόμῳ προβλεπομένης συγγενείας ἢ ἀγχιστείας, ὡς καὶ ἁπλῆς φιλίας. Ἡ τοιαύτη προβάλλουσα ἁπλῶς σχέσις, προδήλως μὴ τεκμηριοῦσα κατάχρησιν αὐτῆς καὶ μὴ ἀποδεικνύουσα ἀφ' ἑαυτῆς εὐθέως περίπτωσιν συνδρομῆς παροχῆς ἀνταλλάγματος, δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ στοιχεῖον ἐφ' οὗ ἐπιτρεπτῶς χωρεῖ στήριξις κατηγορίας ἐπὶ διαπράξει ἀδικήματος σιμωνίας. Ἀντιθέτως, ἡ μεταξὺ δίδοντος καὶ λαμβάνοντος τυχὸν συντρέχουσα σχέσις ἐκ πάσης φύσεως νόμῳ προβλεπομένης συγγενείας ἢ ἀγχιστείας ἢ καὶ ἁπλῶς φιλίας, δεσμῶν ηὐλογημένων ἀπὸ Θεοῦ[2], παρέχει πᾶν ἐχέγγυον διὰ τὴν πληρότητα καὶ τελειότητα τῆς λαβούσης χώραν ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως[3].

δδδ. Ὑποσχέσεως πρὸς παροχὴν ἀνταλλάγματος εἰς τὸ προσεχές, ὡς εἶναι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ μέλλοντος νὰ χειροτονηθῇ ἢ νὰ χει-

---

1. Πρὸς παροχὴν ἀνταλλάγματος ἰσοδυναμεῖ, ἀπολύτως ἐξομοιουμένη πρὸς τοῦτο, ἡ χρῆσις ***ἀρχοντικῆς δυναστείας*** πρὸς κτῆσιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Λ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 37) καὶ τοῦ καν. Γ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564), ὡς νοθεύουσα ἢ βιάζουσα τὴν ἐλευθέραν τῆς Ἐκκλησίας γνώμην καὶ ἀναιροῦσα τὸ ***ἀνεπηρέαστον*** τῆς Ἐπισκοπικῆς κρίσεως δικαίωμα πρὸς ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τῶν ἐπικλήσει τῆς Θ. Χάριτος ἐκλεγομένων· ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2428/18-11-1877 καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀφορῶσαν τοὺς ***σιμωνιακοὺς*** χαρακτηρισθέντας Ἐπισκόπους Πατρῶν Ἀβέρκιον, Μεσσηνίας Στέφανον καὶ Κεφαλληνίας Σπυρίδωνα, ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης γνωμοδότησιν τῶν Ἐμμ. Κοκκίνου, Βασ. Οἰκονομίδου, Π. Παπαρρηγοπούλου, Ξεν. Ψαρρᾶ, Γ. Ζέρμα, Π. Παυλίδου καὶ Ε. Δ. Ἡλιοπούλου τῆς 12ης Ἀπριλίου 1876 (παρὰ Δημ. Πετρακάκῳ, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 131-135).

2. Ἰωάνν. ΙΕ', 12-17.

3. Ὁ Nik. Milasch-Μελ. Ἀποστολόπουλος, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 669-670 χαρακτηρίζει ὡς ***σιμωνίαν*** καὶ τὴν σύμπραξιν πρὸς τέλεσιν χειροτονίας ἢ προαγωγῆς εἰς ἱερατικὸν βαθμὸν ***«ἐκ λόγῳν συγγενείας*** (nepotismus) ***ἢ φιλίας»***, συντρεχόντων μεταξὺ δίδοντος καὶ λαμβάνοντος, χωρὶς νὰ ὑποστηρίζῃ τὴν ἄποψίν του ταύτην ἢ τοὐλάχιστον βασίζῃ αὐτὴν εἰς διάταξιν κανόνος οὐσιαστικοῦ δικαίου.

ροθετηθῇ εἰς ἱερατικὸν βαθμὸν ἢ προχειρισθῇ ἢ ἄλλως προβληθῇ εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἢ μοναστικὸν ἀξίωμα, ὅπως καταβάλῃ εἰς τὸν χειροτονοῦντα ἢ χειροθετοῦντα ἢ προχειρίζοντα ἢ προβάλλοντα ἢ εἰς τρίτον πρόσωπον ὑπό τινος τούτων ὑποδεικνυόμενον τμήματος τῆς προσόδου τοῦ μεταδιδομένου ἱερατικοῦ, ἄλλως κανονικοῦ ἢ διοικητικοῦ, ἀξιώματος[1].

γ. Κρίσιμον χρόνον πρὸς τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς τῆς πραγματοποιήσεως ἢ τῆς ὑποσχέσεως πρὸς πραγματοποίησιν τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀνταλλάγματος, ἥτις δύναται νὰ λάβῃ χώραν ὁποτεδήποτε, ἤτοι εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως[2].

Ἐπίσης, τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται *συντετελεσμένον*, εἰ καὶ ἐκ λόγων ἀνεξαρτήτων ὅλως τῆς βουλήσεως τῶν μελετησάντων τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ ἐξουσίαν ἔχοντος πρὸς μετάδοσιν τῆς Θ. Χάριτος ἢ τέλεσιν πάσης ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως[3] ὡς καὶ τοῦ σκοπήσαντος τὴν ἐπ' ἀνταλλάγματι πρόσκτησιν παντὸς ἱερατικοῦ[4]:

αα. Ἡ προσπάθεια ἀπέτυχεν ὅλως τυχαίως, ἢ

ββ. Ἡ προσπάθεια ἀπέτυχε κατὰ τὸ στάδιον ἐνεργείας τῶν ἑκατέρωθεν διαβημάτων.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ κολάσιμος πρᾶξις τῆς σιμω-

---

1. Ν. Ϛ', α' § 9, ΡΚΓ', β', § 1, ΡΛΖ', β', Β. Γ.α.η., Ἁρμενόπουλος, Append. Δ. 2. Π.χ. ὁ μέλλων νὰ χειροτονηθῇ εἰς Ἐπίσκοπον ὑπισχνεῖται τμῆμα τοῦ μισθοῦ ἢ τῶν προσόδων ὧν μέλλει νὰ ἀπολαμβάνῃ μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸν διορισμόν του, ὁ μέλλων νὰ χειροτονηθῇ εἰς πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ νὰ προχειρισθῇ εἰς ἡγούμενον ἢ οἰκονόμον, ὁ μέλλων νὰ διορισθῇ ὡς ψάλτης κ.λ.π. ὑπισχνεῖται τὰ αὐτά.

2. Μ. Βασιλείου, καν. Ϟ' (Σ.Δ. 278-279) *«Λαβεῖν δέ ἐστιν, ὁτεδήποτε τὸ λαβεῖν»*, ἴδε καὶ Ν. ΡΛΖ', β', Β. Γ.α.η., Γενναδίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Ἐπιστολὴν (Σ.Δ. 370), Ταρασίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐπ. (Σ.Δ. 378), Ἔνταλμα διδόμενον πρὸς χειροτονούμενον Μητροπολίτην καὶ Ἀρχιεπίσκοπον (Σ.Ε. 548) *«Οὐδαμῶς οὐδὲ καθ' οἱονδήποτε τρόπον, οὔτε πρὸ τῆς χειροτονίας, οὔτε μετὰ τὴν χειροτονίαν προσήκει λαμβάνειν»*.

3. Π.χ. Ἐπίσκοπος προτείνει εἰς προσδοκῶντα τὴν πρόσκτησιν ἱερατικοῦ (χειροτονία, χειροθεσία, προχείρισις, προβολή, πρόσκτησις Μον. Ἰδιότητος) τὴν τέλεσιν τῆς ἀναλόγου ἱερατικῆς ἢ κανονικῆς πράξεως ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀντιπαροχῆς ἀνταλλάγματος, ἀλλ' ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ ὑποψηφίου.

4. Π.χ. Ὑποψήφιος δι' ἐκλογὴν εἰς ἐφημεριακὴν θέσιν προσφέρει ἀντάλλαγμα εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον ἵνα ἐπιτύχῃ τὸ ποθούμενον, ἢ πρεσβύτερος (ἄγαμος Κληρικὸς) ὑπισχνεῖται τὰ αὐτὰ ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν προαγωγήν του εἰς Ἐπίσκοπον.

νίας ἔχει διαπραχθῆ, διότι προβάλλει ἀδιαψεύστως τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπεφασίσθη κατὰ νοῦν καὶ φρένα ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀπαιτουμένων προσφόρων μέσων πρὸς τέλεσιν τοῦ περὶ ταύτης ἀδικήματος. Τὸ γεγονὸς τῆς ἀποτυχίας τῆς προσπαθείας δὲν συντρέχει ὡς λόγος ἀπαλλαγῆς τοῦ δράστου, ἅτε τοῦ θεσμοῦ τῆς *ἀποπείρας* πρὸς τέλεσιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν συνιστᾷ ἴδιον ἔγκλημα, τυγχάνοντος παντελῶς ἀγνώστου ἐν τῇ κανονικῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ[1]. Μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ἐπιβληθησομένης ἐπὶ τοιαύτης περιπτώσεως ποινῆς εἰς τὸν κηρυχθησόμενον ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος θέλει λειτουργήσει ἡ κανονικὴ προσταγὴ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας[2].

Ὅθεν, τὸ ἐκ προθέσεως πιπράσκειν τὴν ἄπρατον Θ. Χάριν, ἀποτελοῦν τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλούμενον διὰ προβολῆς πράξεων ἐμπορίας αὐτῆς, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς σιμωνίας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς σιμωνίας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Ἐπὶ τελέσεως πράξεως χειροτονίας ἐν οἱῳδήποτε τῆς ἱερωσύνης βαθμῷ, ὅ τε χειροτονήσας Ἐπίσκοπος καὶ ὁ χειροτονηθεὶς τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3] ἢ διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

Αἱ ἴδιαι ποιναὶ ἀπειλοῦνται εἰς περίπτωσιν τελέσεως δι' ἐμπο-

1. Βλ. ἀνωτέρω § 37, σελ. 215 ἑπ.

2. Ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 334, ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλ. Δικαίου, τ. Ι, σελ. 127, ἰδίου, Περὶ σιμωνίας, ἐν τιμητικῷ τόμῳ ὑπὲρ Ἀντ. Ζηλήμονος, σελ. 295 ἑπ., εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἄνω περιπτώσεων διακρίνει συνδρομὴν ὅρων τελέσεως ***ἀποπείρας*** πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἧς υἱοθετεῖ τὴν τιμωρίαν. Δὲν δικαιολογεῖ ὅμως τὴν πρωτότυπον διδασκαλίαν του ταύτην.

3. Καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ΚΒ', ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354 - 355), ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 630 - 631).

4. ΚΘ', Λ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37), καν. Γ', Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564, 572 - 573).

ρίας καὶ πάσης ἄλλης πράξεως μυστηριακοῦ, ἱερατικοῦ ἢ κανονικοῦ, χαρακτῆρος[1].

β. Ὁ κοινωνῶν Ἐπισκόπῳ, ὀφείλοντι τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ εἰς δυναστείαν ἀρχοντικὴν καὶ κολαζομένῳ, ὡς ἐκ τούτου, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἢ καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ:

αα. Κληρικὸς ὤν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ἰδίας κατὰ τοῦ σιμωνιακῶς χειροτονηθέντος καταγιγνωσκομένης ποινῆς.

ββ. Μοναχὸς ἢ λαϊκὸς τυγχάνων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

γ. Ἐπὶ χρήσεως μέσων ἀθεμίτων, ὡς ἡ δόσις ἀνταλλάγματος πρὸς ἐπίτευξιν μεταθέσεως Ἐπισκόπου εἰς ἑτέραν ἐκ τῆς ἣν ποιμαίνει ἕδρας, καταγιγνώσκεται κατὰ τοῦ μετερχομένου ταῦτα ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

δ. Ἐπὶ τελέσεως Μοναχικῆς κουρᾶς, ὅ τε διατάσσων αὐτὴν Ἐπίσκοπος καὶ ὁ κείρων Ἡγούμενος, φέρων ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου, τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἢ τῆς καθαιρέσεως, ἐπιβαλλομένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα. Ὁ δὲ μὴ φέρων ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου Ἡγούμενος, ὡς καὶ ἡ Ἡγουμένη, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τῆς Ἱ. Μονῆς, παραδιδόμενος εἰς ἑτέραν τοιαύτην πρὸς ἀνάλογον σωφρονισμὸν (ὑποταγήν).

Ἡ ποινὴ τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τῆς Ἱ. Μονῆς καταγιγνώσκεται καὶ κατὰ τῶν σιμωνιακῶς προσκτησαμένων τὴν Μοναχικὴν Ἰδιότητα (χαριστηκαρίων)[4].

1. Καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354 - 355), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 218 - 219, 355).

2. Λ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 37), καν. Γ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564).

3. Καν. Β' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 231 - 232) «*...μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιοῦσθαι κοινωνίας*», τοῦ Ζωναρᾶ (Σ.Γ. 232) ἑρμηνεύοντος: «*Τοῦτο δὲ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τοῖς πιστοῖς αὐτὸν συναριθμεῖ ὁ κανών, ἐπεὶ οὐδὲ ἐν τῷ θανάτῳ παραχωρεῖ μεταλαβεῖν αὐτόν*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 233) θεωροῦντα ὡς ἐπιβλητέαν τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως «*ὡς μὴ ὀφείλοντας (αὐτοὺς) ὑπακούειν ἀμετόχων ἀνθρώπων*».

4. Καν. ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 630 - 631), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 635 - 636), Ν. ΡΚΓ', α' πρ., ΡΛΖ', β', Β. Γ.α.η.θ., Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰν ΛΖ' (J.G.R. τ. Α', 346 - 348) «*Καὶ ὁ εὑρισκόμενος λαμβάνων ἢ καὶ διδούς, εἰ μέν ἐστιν ἡγούμενος, ἵνα ἐκδιώκηται ἀπὸ τῆς ἡγουμενείας· εἰ δὲ χαριστηκάριος ἐκδιωχθήσεται ἀπὸ*

ε. Ὁ μεσιτεύων (mediator, interventor) εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ τοῦ ἀδικήματος τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Μοναχὸς ἢ λαϊκὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

ϛ. Ὁ εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ διὰ προσφορᾶς χρημάτων ὑπὲρ εὐοδώσεως τῶν κοινωφελῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας, εἶτα δὲ διὰ τοῦτο ἐγκαυχώμενος καὶ ἀξιῶν πρωτοκαθεδρίας καὶ προτιμήσεις, ὀνειδίζων δὲ καὶ τοὺς διὰ λόγους ἀδιαβλήτου καταταχθέντας, *ἀλαζονευόμενος καὶ κατεπαιρόμενος τῶν ὁμοταγῶν*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ὑποβιβασμοῦ εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ οἰκείου τάγματος διὰ λόγον ταπεινώσεως. Ἐπιμένων δ' εἰς τὸ ἴδιον ἁμάρτημα, τιμωρεῖται βαρύτερον κρίσει τοῦ δικάζοντος τοῦτο[2].

ζ. Μοναχὸς ἢ λαϊκός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[3]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[4].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς σιμωνίας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀπειλουμένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολήν, πρὸς ταῖς κανονικαῖς ποιναῖς, καὶ ἐκείνης τῆς ἀτιμίας (infamia)[5].

τῆς μονῆς». Τὰ αὐτὰ κρατοῦσι καὶ ἐν τῇ Δύσει· πρβλ. Carl Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 516 ἑπ., 1123 ἑπ., 1133 ἑπ., Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 16 ἑπ. Βλ. καὶ κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 59[1].

1. Καν. Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573).

2. Καν. Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 574).

3. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79). Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 239.

4. Κατὰ τὸν καν. Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 137).

5. C.I. 3. 30 (31) §§ 5 - 6, Ν. ΜϚ', α' - β', ιϛ', Ἁρμενόπουλος, Append. Δ. 2. Πέρα τούτου ἠξιοῦτο, πρὸ πάσης χειροτονίας προσώπου εἰς Ἐπίσκοπον, ἔνορκος τῶν ἐκλεγόντων διαβεβαίωσις περὶ τοῦ ὅτι προήρχοντο εἰς ταύτην «*οὐχὶ διὰ δόσιν ἢ δι' ὑπόσχεσιν ἢ διὰ φιλίαν*» καὶ τοιαύτη ὑπὸ τοῦ μέλλοντος νὰ χειροτονηθῇ περὶ τοῦ ὅτι «*οὔτε ἔδωκεν οὔτε ὑπέσχετό τι τοῖς χειροτονήσουσιν ἢ τοῖς τὰ ψηφίσματα τῆς*

Παραλλήλως, τὸ τίμημα τῆς ἁμαρτίας, ἤτοι τὸ συμφωνηθὲν ἢ καταβληθὲν ἀντάλλαγμα, ἐπεδικάζετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τιθέμενον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἱ. Ἐπισκοπῆς ἔνθα ἐχειροτονήθη ἢ ᾐτήσατο νὰ χειροτονηθῇ ὁ σιμωνιακός. Οἱ δὲ μεσιτεύσαντες πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος λαϊκοί, κατεδικάζοντο εἰς πληρωμὴν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ποσοῦ διπλασίου τοῦ συμφωνηθέντος ἢ καταβληθέντος ἀνταλλάγματος[1].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον δὲν προβλέπεται ἡ δίωξις τοῦ ἀδικήματος τῆς σιμωνίας διὰ διατάξεως τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου[2].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ ΕΥΤΑΞΙΑΣ

§ 89. Ἕκαστος ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱ. Ὀρθοδόξῳ Κλήρῳ τεταγμένων διακονεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ καὶ ἐφ' ᾧ ἱερατικῶς, κανονικῶς καὶ διοικητικῶς, ἐτάχθη[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης πρὸς διατήρησιν τῆς κανονικῆς τάξεως

ἐκλογῆς ἐκτελέσασιν» [Ν. ΡΚΓ', α' πρ., ΡΛΖ', β', Ἡρακλείου, Νεαραὶ ΚΒ' καὶ ΚΓ' (J.G.R. τ. Α', 27 - 36), Πρόχειρος Νόμος, ΚΗ', β' (J.G.R. τ. Β', 182), Ἐπαναγωγή, Η', γ', ιε' (J.G.R. τ. Β', 251, 252 - 253), Β. Γ.α.η.].

1. Ν. Ϛ', α' § 9, ΡΚΓ', β' § 1, ΡΛΖ', β', Β. Γ.α.η., Ἁρμενόπουλος, Append. Δ. 6.

2. Εἰς περίπτωσιν ὅμως τελέσεως πράξεως χειροτονίας διὰ ***σιμωνίας*** δὲν ἀποκλείεται τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ποινικῆς διώξεως τοῦ τελέσαντος αὐτὴν Ἐπισκόπου, ὡς καὶ τοῦ οὑτωσὶ χειροτονηθέντος ἢ καὶ παντὸς τρίτου συνεργήσαντος ὁπωσδήποτε εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν περὶ διώξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς ***δωροδοκίας*** διατάξεων τῶν ἄρθρων 235, 236, 238 Π.Κ. Ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 18 τῆς 31/3/1876 ἀπόφασιν τοῦ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 80 τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος 1864 συγκροτηθέντος Εἰδικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεδικάσθησαν οἱ ***σιμωνιακῶς*** γενόμενοι Ἐπίσκοποι Πατρῶν Ἀβέρκιος, Κεφαλληνίας Σπυρίδων καὶ Μεσσηνίας Στέφανος μετὰ τῶν συνεργῶν αὐτῶν Ὑπουργῶν καὶ ἄλλων δημοσίων ἀνδρῶν, ὡς ἔνοχοι παραβάσεως ἐγκλήματος ***δωροδοκίας*** (ἄρθρα 456 §§ α' - β', 459 Π.Ν.) καὶ ὑπεχρεώθησαν οἱ μὲν λαβόντες εἰς ἐπιστροφὴν τῶν ληφθέντων δώρων εἰς τὸ ***διπλάσιον***, οἱ δὲ δόντες εἰς καταβολὴν τοῦ ***διπλασίου*** τοῦ δοθέντος διὰ λόγον ποινῆς (παρὰ Δημ. Πετρακάκῳ, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 117).

3. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, τ. Β' «*τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας*».

καὶ τῆς ἀκριβείας ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ὁρίζει ἐπιταγὰς καὶ ἐπιβάλλει ἀπαγορεύσεις, δι' ὧν διέπεται ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δημόσιος βίος τῶν Κληρικῶν.

Ἡ παράβασις τῆς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ὁριζομένης κανονικῆς ἐπιταγῆς ἢ ἀπαγορεύσεως, ἐκ προθέσεως γινομένη, συνιστᾷ τὴν διάπραξιν ἀδικήματος. Καὶ ἀναλόγως τιμωρεῖται.

Α'. Ἡ παράβασις καθήκοντος.

§ 90. Ἕκαστος τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ (Ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος, διάκονος) ἀσκεῖ τὴν ἐκ τούτου ἀναβλύζουσαν ἐξουσίαν καὶ ὑποχρεοῦται εἰς ἐκτέλεσιν τῆς βάσει ταύτης ἀνατεθειμένης αὐτῷ ὑπηρεσίας κατὰ τρόπον ἀναντίλεκτον[1].

I. Ἡ ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ πραγματουμένη ἐκτροπὴ ἐκ τῆς κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἀνηκούσης αὐτῷ ἐξουσίας καὶ ἡ ἄρνησις ἢ παράλειψις πρὸς ἐκτέλεσιν πάσης βάσει ταύτης ὀφειλομένης ἐνεργείας, ὑπηρεσίας ἢ ἐντολῆς, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***παραβάσεως καθήκοντος.*** Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ὁ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ καθῆκον παραβὰς Κληρικός.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ἰδίου καθήκοντος ἐκτροπή:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ παραβάσεως πάσης κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἀνηκούσης ἑκάστῳ ἱερατικῆς, κανονικῆς ἢ διοικητικῆς, ἐξουσίας, καὶ

ββ. Δι' ἀρνήσεως ἢ παραλείψεως πρὸς ἐκτέλεσιν πάσης βάσει τῆς ἑκάστῳ ἀνηκούσης ἱερατικῆς, κανονικῆς ἢ διοικητικῆς, ἐξουσίας ὀφειλομένης ἐνεργείας, ὑπηρεσίας ἢ ἐντολῆς.

---

1. « *Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 48, Γ. 383).

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ ἐκτροπὴ ἐκ τῆς κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἀνηκούσης αὐτῷ ἐξουσίας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω κατ' ἄμφω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβάσεως καθήκοντος.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβάσεως καθήκοντος Κληρικὸς τιμωρεῖται.

Κριτήριον πρὸς δέοντα τοῦ δράστου κολασμὸν ἀποτελεῖ ἡ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον καὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ὑπὸ τούτου καὶ κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἀνηκούσης αὐτῷ ἱερατικῆς, κανονικῆς ἢ διοικητικῆς, ἐξουσίας ἐκδηλωθεῖσα καὶ περὶ ταύτην διαπραχθεῖσα πάσης φύσεως κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτροπή, ἥτις καθ' ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν, νόμῳ προβλεπομένην, παρουσιαζομένη, τιμωρεῖται διὰ τῆς πρὸς διασφάλισιν τοῦ τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κανόνος δικαίου, ἀπαγορευτικοῦ ἢ ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου, προβλεπομένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς.

Εἰδικώτερον:

Α. Ὁ Κληρικός, εὐθὺς ἀπὸ τῆς κατατάξεώς του ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, συνδέεται πρὸς τὴν ἀναλογοῦσαν εἰς τὸν οἰκεῖον ἱερατικὸν βαθμὸν ἐξουσίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀναβλύζοντα καθήκοντα, ὡς καὶ τὰς ἐπαλλήλους ὑποχρεώσεις.

Ὅθεν ἐπιτάσσεται:

Ἡ εὐθὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα διορισμὸν ἄμεσος ἀνάληψις τῶν ἀνατεθέντων παντὶ Κληρικῷ καθηκόντων.

α. Ἐπίσκοπος, ὅστις ἀρνεῖται νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαποίμανσιν τῆς λαχούσης αὐτῷ ἐπαρχίας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, ὑφ' ἣν τελεῖ ἕως ὅτου συμμορφωθῇ εἰς τὴν περὶ τούτου ληφθεῖσαν τοιαύτην περὶ τῆς τοποθετήσεώς του ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, ἤτοι «*ἕως ἂν μεταγνοὺς καταδέξηται*». Μηδόλως καταδεξάμενος, κρίνεται ὅσον ἀφορᾷ τὴν περαιτέρω θέσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκκλησιαστικοῦ διοικητικοῦ σώματος, ἀπο-

φαινομένου ἀναλόγως[1]. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀσκεῖ ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας[2].

Ὁ αὐτός, ἀπελθὼν ἐπὶ σκοπῷ ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καὶ ἐμποδισθεὶς *ἀκουσίως* εἰς τοῦτο:

αα. Εἰ μὲν ἐκ λόγων ἀνωτέρας βίας ἠμποδίσθη, ὡς ἡ ὑπὸ ἐχθροῦ τῆς Πολιτείας κατάληψις τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, παραμένει ὡς *ἐν ἐνεργείᾳ* Ἐπίσκοπος, *ἀκώλυτον ἔχων τὴν ἀρχιερωσύνην* καὶ ἐκτελῶν ἁπάσας τὰς ἀνηκούσας αὐτῷ ἱερατικὰς καὶ κανονικὰς ἐξουσίας[3].

ββ. Εἰ δὲ ἐκ λόγων ἀπαρεσκείας τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς ἐπαρχίας ἠμποδίσθη, μὴ γενόμενος ὑπὸ τούτου δεκτός, παραμένει μὲν ὡς Ἐπίσκοπος, πλὴν μόνον *κατὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν λειτουργίαν*, στερούμενος πάσης κανονικῆς καὶ διοικητικῆς ἐξουσίας, *μηδὲν παρενοχλῶν τοῖς πράγμασι τῆς Ἐκκλησίας*[4], ἕως ὅτου ἡ ἀναδείξασα αὐτὸν Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, καθορίσῃ τὴν ἐφεξῆς θέσιν του ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος[5].

Ὁ ἱ. Κλῆρος τῆς ἐπαρχίας ταύτης τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς

---

1. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), καν. ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 158), ΙΘ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 275 - 276)· οὕτω καὶ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 48 - 49, 118, Γ. 158), Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 50, Γ. 158). Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 49 - 50, Γ. 158) εἰς ἰδιότυπον προβαίνει ἑρμηνείαν, θεωρῶν ὅτι ὁ ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48) ἀμέσως, καὶ ὁ καν. ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 158) ἐμμέσως, ρυθμίζουσι θέμα « *χειροθεσίας διδασκαλικῆς* » καὶ οὐχὶ ἐκλογῆς ἢ τοποθετήσεως εἰς ἱερατικὴν θέσιν. Δὲν ἔχει, ἐν τούτοις, δίκαιον.

2. Ἄρθρ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε. (ὡς ἐτροπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 4 ἐδ. θ' Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959), ἴδε καὶ ἄρθρ. 10 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ., 9 ἐδ. ι' Κ.ΚΥ.

3. Καν. ΛΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 388), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 389 - 391), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 391) « *Ἐπίσκοπος, ὁ διὰ βαρβάρων ἔφοδον μὴ ἐπιστὰς τῷ θρόνῳ, καὶ καθέδραν τὴν οἰκείαν ἐχέτω, καὶ χειροτονήτω, καὶ πάντα τὰ τῆς ἱερωσύνης ἐνεργείτω βεβαιότατα* ».

4. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), καν. ΙΗ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 159), τροποποιῶν τὴν καν. ΙΗ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58), ἐπιτρέποντα τὴν παραμονὴν τοῦ ἀποπεμφθέντος Ἐπισκόπου ἐν μέσῳ τοῦ πρεσβυτερίου, ἐξ οὗ προῆλθε, καὶ τὰ τοῦ πρεσβυτέρου μετερχομένου, πλὴν ***ἂν διαστάσῃ*** πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, ὁπότε τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, « *γίνεσθαι αὐτὸν ἐκκήρυκτον* ».

5. Κατὰ τὸν καν. ΙΗ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58) ὁ αὐτός, ἀποπεμφθείς, Ἐπίσκοπος πλάγια μετερχόμενος μέσα πρὸς τοποθέτησιν εἰς ἐπιθυμητὴν αὐτῷ Ἐπαρχίαν, *ἑτέραις βούλοιντο παροικίαις ἐπιέναι καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

τῆς ἀργίας, λόγῳ πλημμελοῦς ἀσκήσεως τῶν διδακτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων πρὸς τὸν τοιαύτην διαγωγὴν ἐπιδειξάμενον ἔναντι τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας λαόν, ἀποδοκιμάσαντα τὸν ὑπὸ ταύτης καὶ πρὸς διαποίμανσιν αὐτοῦ ἐκλεγέντα Ἐπίσκοπον[1].

β. Πρεσβύτερος καὶ διάκονος, ὅστις ἀρνεῖται νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, *μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν*, ἢ ἑτέραν ἀνατιθεμένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ὑπηρεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, τελῶν ὑπὸ τὸ καθεστὼς ταύτης «*ἕως ἂν μεταγνοὺς καταδέξηται*»[2].

γ. Πρεσβύτερος καὶ διάκονος, ὅστις ἀρνεῖται τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου προαγωγὴν αὐτοῦ εἰς *μείζονα τιμήν*, ὡς ἡ ἀπονομὴ ὀφφικίου (ἀρχιμανδρίτου, πρωτοπρεσβυτέρου, ἀρχιδιακόνου κ.ἄ.) ἢ ἡ τοποθέτησις εἰς ἀνωτέραν διοικητικὴν θέσιν, ὡς ἡ ἀνάθεσις καθηκόντων ἀναλόγων (πρωτοσυγκέλλου, ἱερατικῶς προϊσταμένου ἐν Ἱ. Ναῷ κ.ἄ.) ἢ ἡ προαγωγὴ διακόνου εἰς πρεσβύτερον, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

Ἡ αὐτὴ ποινὴ καταγιγνώσκεται κατὰ ἱερομονάχου ἢ ἱεροδιακόνου, ἀρνουμένου τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ εἰς μοναστικὸν διοικητικὸν ἢ τιμητικὸν ἀξίωμα (ἡγουμένου, δευτερεύοντος, προϊσταμένου, συμβούλου, ἐπιτρόπου, ἀρχιμανδρίτου κ.ἄ.)[4].

Β. Ὁ Κληρικός, ἀναλαμβάνων ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ὁρισθεῖσαν

---

1. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48) « *ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου, παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο* », ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', κ' (Σ.Ϛ. 273). Νοητέον ὅτι, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν τῆς διατάξεως ταύτης, θὰ ζητηθῶσιν εὐθῦναι οὐχὶ ἐκ μέρους ὅλων τῶν Κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κυρίως ὑπευθύνων τοιούτων.

2. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), οὕτω καὶ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 49).

3. Καν. ΛΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 383), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 383), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 386) « *Ὁ δι' ἀναγκαίαν αἰτίαν τῆς ἐκκλησίας μείζονος τιμῆς κρινόμενος ἄξιος καὶ εἰς ταύτην προβιβαζόμενος παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μὴ πειθαρχῶν, οὐ δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ καταφρόνησιν, μετακινηθήσεται καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐν ᾧ διακονεῖ, καὶ προσαπολέσει τοῦτον* », Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 384 - 385) « *Τὸ μὴ ἀκούειν τοῦ ἐπισκόπου τοὺς κληρικούς, μετακαλουμένους τούτους εἰς μείζονα ὀφφίκια κολάσεως ἄξιον... ὅτι* ***πρὸς μείζονας τόπους μετακινεῖν τοὺς κληρικοὺς ἐνεδόθη τοῖς ἐπισκόποις*** ».

4. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΛΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 383) καὶ τὴν ὀρθὴν ἐπὶ τούτου ἑρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Γ. 386) « *ἐπεὶ τῷ ὀνόματι τῶν Κληρικῶν καὶ οἱ μοναχοὶ περιέχονται* ». Περὶ τῶν μοναστικῶν ἀξιωμάτων βλ. κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 344 ἑπ., 384 ἑπ.

αὐτῷ ἱερατικὴν ἢ διοικητικὴν θέσιν, ὑποχρεοῦται εἰς ἐκτέλεσιν μετ' αὐταπαρνήσεως, εὐόρκως καὶ ἀμελητί, τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ καθηκόντων πάντων[1].

Ὅθεν ἐπιτάσσεται:

α. Ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλειστικὴ καὶ μοναδικὴ χρῆσις[2] τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἀνεγνωρισμένων Ἱερῶν Βιβλίων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν κατὰ καιροὺς ἐψηφισμένων κανονικῶν διατάξεων, δι' ὧν διέπεται θεμελιωδῶς ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δογματικὴ καὶ κανονικὴ ἑνότης, ἡ περὶ πάντων τάξις καὶ ἡ ἀκρίβεια[3].

Ἡ παράβασις τῆς ἐπιταγῆς ταύτης, συνακολουθουμένη τυχὸν καὶ ὑπὸ τῆς ἀθέσμου χρήσεως ψευδεπιγράφων βιβλίων καὶ μαρτυρολογίων τῶν ἀσεβῶν, ὁδηγούντων πάντα ἀναγιγνώσκοντα καὶ ἀκούοντα πρὸς ἀπιστίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς παρανόμου ἐφαρμογῆς μὴ Ὀρθοδόξων κανονικῶν διατάξεων, ξένων πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον κανονικὴν νομοθεσίαν, συνεπάγεται παντὶ παραβάτῃ Κληρικῷ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

β. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ κατὰ προτροπὴν Ἐπισκοπικὴν ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου[5], μετ' ἰδιαιτέρας ἀφοσιώσεως ἄσκησις τοῦ

1. ΝΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 75).

2. Τῶν ἱερῶν βιβλίων τούτων τὴν διαφύλαξιν πάσῃ θυσίᾳ ἐπιτάσσει ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ τῆς διατάξεως τοῦ καν. ΞΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 463 - 464), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω § 124.

3. ΠΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 109 - 110), Μ. Ἀθανασίου Περὶ κεκανονισμένων ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 78 - 80), Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἔμμετρον περὶ ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 363 - 364), Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου, Περὶ ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 365 - 367), καν. Ξ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 225 - 226), ΚΔ', ΜϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 368 - 369, 416), Α' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 216 - 217), Α', Β' Τρούλλου (Σ.Β. 301 - 305, 308 - 310), Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις, Α', Β' (Σ.Δ. 448 - 450), Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, ἐρ. Γ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', σελ. 769 - 770), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Β', ια', Κ', ε' (Σ.Ϛ. 144 - 149, 314 - 317), Πηδάλιον, σελ. 62 - 66.

4. Ξ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 77), καν. ΝΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 225), ΚΔ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 368 - 369), Β', ΞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 308 - 310, 452), Θ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 585), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Β', ια' (Σ.Ϛ. 146 - 149).

5. « *Οἱ πρεσβύτεροι γὰρ κατὰ προτροπὴν ἐπισκοπικήν, καὶ οὐκ οἴκοθεν διδάσκουσιν* », ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 76).

πνευματικοῦ καὶ διδακτικοῦ ἔργου, δι' ὀρθῆς ἑρμηνείας τοῦ θείου Λόγου, γινομένης διὰ παντὸς προσφόρου, ἐγγράφου ἢ προφορικοῦ, μέσου, πρὸς διαφώτισιν καὶ παιδείαν Κλήρου καὶ Λαοῦ, ἰδιαιτέρως δὲ κατὰ πᾶσαν Κυριακήν, οὗ λόγου ἕνεκα ἐπιτάσσεται καὶ ὁ τακτικὸς κατὰ ταύτην πάντων ἐκκλησιασμός.

Ἡ ἐπίδειξις ἀμελείας ἢ ῥαθυμίας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιταγῆς ταύτης συνεπάγεται τῷ ἀμελοῦντι, Ἐπισκόπῳ ἢ πρεσβυτέρῳ, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Κατ' ἐξακολούθησιν δὲ γινομένη, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

γ. Τὸ ***ἀμετακίνητον,*** ἐκ τῆς ἱερατικῆς ἢ διοικητικῆς, ἐφ' ἧς ὑπὸ τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας ἐτάχθη θέσεως, καὶ ἡ κατ' οὐδένα λόγον, ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀπομάκρυνσις ἐξ αὐτῆς.

Εἰδικώτερον:

αα. Ὁ Ἐπίσκοπος, ἐπιφορτισμένος μὲ τὸ βαρύτατον ἔργον τῆς διαποιμάνσεως Κλήρου καὶ Λαοῦ[2], κατὰ κανόνα δέον νὰ παραμένῃ εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νὰ περιοδεύῃ ἐντὸς ταύτης τακτικῶς, ***κανονικὴ ἐπίσκεψις***[3].

Κατ' οὐδένα λόγον ἐπιτρέπεται, οὐδ' ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει, ὡς « *κόμπου χάριν ἐγκωμίοις οἰκείοις ἢ θρησκείας ἀφοσιώσει ἢ ὁμιλίας χάριν* » ἡ μετακίνησις πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν καὶ ἡ δημιουργία πραγμάτων καὶ ἀνωμαλιῶν εἰς τὸν Ποιμενάρχην αὐτῆς[4].

1. ΝΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 75), καν. ΙΑ', ΙΒ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259, 262 - 263), ΡΚΑ', ΡΚΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 580 - 581, 588 - 589), ΙΘ', ΞΔ', Π' Τρούλλου (Σ.Β. 346 - 347, 453 - 454, 489)· οὕτω καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 76, 489), Ἀριστηνὸς (Σ.Β. 490), ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ῥάλλη, Περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου Λόγου κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 1 ἑπ., 1914.

2. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 75) « *Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου εἰς νῆψιν αὐτὸν διεγείρει· σκοπὸς γὰρ ὠνόμασται· τὸν δὲ σκοπὸν ἐγρηγορέναι, δεῖ, ἀλλ' οὐ ῥαθυμεῖν... καὶ ὅτι δεῖ τὸν ὑπ' αὐτοῦ λαὸν ὁρᾶν ἀφ' ὕψους καὶ ἐπισκοπεῖν ἀκριβέστερον* », Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 76) « *Σκοπὸς γὰρ τίθεται, χάριν τοῦ ἐπισκοπεῖν τὰ ὑπὸ τὸν λαὸν αὐτοῦ· κἀντεῦθεν καὶ ἐπίσκοπος κέκληται* ».

3. Καν. ΟΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 485), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 485) « *Τοὺς ἐπισκόπους προσμένειν ταῖς ἰδίαις ἐπισκοπαῖς, καὶ διδάσκειν τοὺς λαούς, ἀλλὰ μὴ καταλιμπάνειν τὰς αὐθεντικὰς αὐτῶν καθέδρας καὶ πρὸς ἄλλην ἐπαρχίαν ἀπέρχεσθαι* », Θ.Κ.Ν. Γ', § 167, ἄρθρα 23, 25 Κ.Ν.Ε.Ε., 27, 30 Κ.ΚΡ., 41 Κ.ΚΥ.

4. Καν. ΙΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259), ΟΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 485), Β' Β' ΚΠό-

Ἡ τοιαύτη πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν μετακίνησις χωρεῖ ***ἐπιτρεπτῶς,*** ἐφ' ὅσον γίνεται:

ααα. Προσκλήσει τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, χάριν ἀπὸ κοινοῦ τελέσεως ἑορταστικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ τινος ἔργου[1].

βββ. Συγκαταθέσει τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, διὰ λόγον ἐπισκέψεως κτημάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ μετακινουμένου, εἰ καὶ τὰ δίκαια τούτων φέρει ὁ οἰκεῖος οὗτος κατὰ τόπον Ἐπίσκοπος[2], ἢ πρὸς ρύθμισιν ζητημάτων τῆς ἐπαρχίας τοῦ μετακινουμένου καὶ χρῃζόντων τῆς αὐτόθι παρουσίας καὶ συμπαραστάσεως τοῦ μετακινουμένου, τῆς κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας γινομένης μετακινήσεως μὴ δυναμένης νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν Κυριακῶν τοῦ ἰδίου μηνός[3].

γγγ. Διὰ λόγον ποοσωρινῆς μεταναστεύσεως, ἐν συνδρομῇ τοῦ παράγοντος τῆς ἀνωτέρας βίας, ὡς ἡ αἰτία πολέμου *(βαρβαρικὴ ἐπιδρομή)*, ἧς ἕνεκα ἐξαναγκάζεται ὁ Ἐπίσκοπος εἰς μετακίνησιν ἐκ τῆς ἰδίας πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν. Τοῦ λόγου τούτου ἐκλιπόντος, ὁ μετακινηθεὶς δέον « *ἀπροφασίστως τὴν ἑτέραν ἐπαρχίαν ἐγκαταλιμπάνειν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέρχεσθαι* », ἄλλως τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας « *μέχρις ἂν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκκλησίαν ἐπαναδράμῃ* », τοῦ φιλοξενοῦντος Ἐπισκόπου κολαζομένου διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς[4].

δδδ. Δι' ἐφοδιασμοῦ τοῦ μετακινουμένου, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, διὰ συστατικῶν γραμμάτων καὶ κανονικῆς ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[5].

λεως (Σ.Β. 169 - 170), Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καν. Δ' (Σ.Δ. 361 - 362), Φωτίου, Νομοκ. Η', β' (Σ.Δ. 149 - 153).

1. Ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 1131 τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1961 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 33, 1961).

2. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Ϛ. 84).

3. Καν. Γ', ΙΑ', ΙΒ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 259, 262 - 263), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 261 - 262), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', θ' (Σ.Ϛ. 83, 87 - 89).

4. Καν. ΙΖ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 273), ΙΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 344), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 345).

5. ΛΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 43 - 44), καν. Ζ', ΙΓ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138, 150 - 151), ΜΒ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 210), ΙΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 250), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν

Ἡ μετακίνησις Ἐπισκόπου πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐπιχειρουμένη ἄνευ τινὸς τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων καὶ πέρα τοῦ ἑξαμήνου παρατεινομένη, συνεπάγεται τὸν κολασμὸν τοῦ ἀντικανονικῶς μετακινηθέντος διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ββ. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις καταφρονῶν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἄνευ κανονικῆς ἀδείας καὶ συστατικῶν γραμμάτων αὐτοῦ μεταβαίνει πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἀσκῶν ἢ μὴ αὐτόθι ἱερατικὰ καθήκοντα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[2].

Ὁ αὐτός, ἐγκαταλιμπάνων τὴν ἰδίαν θέσιν καὶ ἐνδιατρίβων εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἄνευ ἐκδηλώσεως διαθέσεως πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ δὴ παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου πρὸς ἄμεσον ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως, *μηκέτι λειτουργεῖν*, καὶ ἀπελαύνεται πρὸς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐντολῇ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας ἔνθα ἀντικανονικῶς παροικεῖ, ἐκτελουμένῃ συνδρομῇ τῆς πολιτειακῆς Ἀρχῆς[3]. Ἀδιόρθωτος δὲ ἀποδεικνυόμενος καὶ ***ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ,*** τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως[4].

Ἐπίσκοπος, προσδεξάμενος ἀντικανονικῶς τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπείθαρχον Κληρικόν, καὶ δὴ τιμωρηθέντα διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἢ τῆς καθαιρέσεως, τιμωρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, ὡς *διδάσκαλος τῆς ἀταξίας*, διατελῶν ὑπὸ τὸ καθε-

---

(Σ.Β. 241), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 242), Φ.Ν.Π., σελ. 241, Θ.Κ.Ν. Ι', § 99, Ν. ΡΚΓ', θ', Β. Γ.α.ιε., ἄρθρα 29, 58 Κ.Ν.Ε.Ε., 35 Κ.ΚΡ., 32 Κ.ΚΥ.

1. Καν. ΙΓ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150 - 151) « *Εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως... ἐπὶ καταστάσει ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, μὴ προσηκόντων αὐτῷ... καθῃρημένον εἶναι* », ΡϚ' Καρθαγένης (Σ Γ. 554 - 555), ΙϚ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 696 - 697) « *ὁ τοιοῦτος οὖν, ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν ἀνωτέρω προφάσεων κωλυόμενος, καὶ ὑπὲρ τὸν ἑξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβων τόπῳ, τῆς τοῦ ἐπισκόπου τιμῆς τε καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς* ». Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 697), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 699), Ν. ΡΚΓ', θ', Β. Γ.α.ιϛ' « *τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι* », ἄρθρ. 29 Κ.Ν.Ε.Ε., 25 § β' Κ.ΚΡ.

2. ΙΒ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 15 - 16, 54), καν. ΜΑ', ΜΒ', ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 209, 210, 222), Δ', ΙΓ', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 250, 269 - 270), ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ Β. 148 - 149), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 16, 149), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 150). Περὶ ἐξόδου Μοναχῶν ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς βλ. κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 142 ἑπ.

3. ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), Ε', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229, 269 - 270), ἄρθρα 58 Κ.Ν.Ε.Ε., 35 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.

4. Καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), Ε' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229).

στῶς τῆς τοιαύτης ποινῆς, ἕως ἂν ὁ ἀπείθαρχος Κληρικὸς ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν[1].

Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς ἀποκλείεται, ἐὰν ὁ εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν μετιὼν Κληρικὸς ἐξηναγκάσθη εἰς τοῦτο ἐκ λόγων ἀνωτέρας βίας, ὡς ἡ αἰτία πολέμου *(βαρβαρικὴ ἐπιδρομή)*. Τὸ ἀδίκημα ὅμως διαπράττεται, ἐφ' ὅσον ὁ λόγος οὗτος ἐξέλιπεν, ὁπότε ὁ μεταναστεύσας διὰ λόγον ἀνωτέρας βίας Κληρικός, δέον ἀπροφασίστως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ[2].

Ἡ πρᾶξις μένει πάντως ἀτιμώρητος διὰ τὸν προσδεξάμενον τὸν ἀνωτέρω Κληρικὸν Ἐπίσκοπον, ἐὰν ὁ τιμωρήσας διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας τὸν ἄνευ ἀδείας αὐτοῦ μεταπηδήσαντα πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν Κληρικόν, ἐν τῷ μεταξὺ ἀποβιώσῃ, παρέξῃ δὲ τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσίν του ὁ διαδεχθεὶς τοῦτον Ἐπίσκοπος[3].

δ. Τὸ ***ἀμετάθετον*** ἐκ τῆς ἱερατικῆς, ἐφ' ἧς ὑπὸ τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας ἐτάχθη, θέσεως, καὶ ἡ κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν μετάθεσις ἐξ αὐτῆς πρὸς ἑτέραν ἄνευ συγκαταθέσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

Ὁ Κληρικός, ἰδιαίτατα ὁ Ἐπίσκοπος, βασικῶς ἀπαγορεύεται *ἀπὸ παροικίας ἑτέρας πρὸς ἑτέραν μεθίστασθαι*, εἴτε αὐθαιρέτως αὐτὸς οὗτος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κινῶν τὸ πρᾶγμα, εἴτε εἰς τυχὸν ἀξίωσιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ὑπείκων, εἴτε εἰς ἐπιταγὴν τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας συμμορφούμενος, κανονικοῦ θεωρηθέντος ***μόνον*** τοῦ *μένειν εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς Ἐκκλησίαν*[4].

---

1. ΙΒ', Ις', ΛΒ', ΛΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 15-16, 22, 42, 43-44), καν. Γ', ς', Ζ', Η' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129-130, 138, 139), ΝΔ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 436-437), Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 266-267). Τὸ ἀδίκημα θεωρεῖται διαπραχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ***ἐὰν ἀναθέσῃ καθήκοντα*** εἰς ἀργὸν ἢ καθῃρημένον Κληρικὸν ἢ ἐν ἐνεργείᾳ μὲν ὄντα τοιοῦτον, πλὴν ***μὴ ἐφωδιασμένον τυγχάνοντα διὰ συστατικῶν γραμμάτων*** τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 16), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 22, 44-45).
2. Καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 344).
3. ΛΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 42), καν. Ε' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 43) «*παρὰ τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν τοῦ τελευτήσαντος*».
4. ΙΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 18), καν. ΚΑ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 164), Α', Β' Σαρ-

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, προκειμένου μὲν περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπου προβάλλει ἀπαγορευτικῶς ***ἄτεγκτος***, καίτοι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκησις, κατὰ μακρὰν Παράδοσιν, στοιχοῦσα εἰς Ἀποστολικὴν διάταξιν συγχωροῦσαν τὸ «*κρίσει πολλῶν Ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει ἱκανῇ ἐξ ἐλάττονος περιφερείας εἰς μείζονα χηρεύουσαν ἀναχθῆναι τινὰ τῶν λόγῳ καὶ σοφίᾳ διαφερόντων καὶ τὴν εὐσέβειαν κινδυνεύουσαν δυναμένων στηρίξαι*»[1], καθιέρωσε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου, μετὰ συγκατάθεσιν βεβαίως τοῦ μετατιθεμένου[2].

Προκειμένου δὲ περὶ μεταθέσεως πρεσβυτέρου ἢ διακόνου δείκνυται διαλλακτικός, ἐφ' ὅσον ὅμως τὸ μέτρον ἐφαρμόζεται μετὰ συγκατάθεσιν τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἥτις συνοδεύει τὸν μετατιθέμενον διὰ σχετικοῦ συστατικοῦ καὶ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου γράμματος.

Κατὰ πᾶσαν, ὅμως, περίπτωσιν, πλήττει θανασίμως τὴν ἐξεπίτηδες προκαλουμένην ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου μετάθεσιν ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀντικανονικῶς ἐπιχειρουμένην τοιαύτην τῶν ἄλλων Κληρικῶν.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἐπίσκοπος, ὅστις *διαπύρῳ πλεονεξίας τρόπῳ ὑπεκκαιόμενος καὶ μᾶλλον τῇ ἀλαζονείᾳ δουλεύων, ὅπως ἐξουσίαν μείζονα κεκτῆσθαι*, μετέρχεται πᾶν μέσον πρὸς ἐπίτευξιν μεταθέσεως ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ἣν ποιμαίνει ἐπαρχίας πρὸς ἑτέραν τοιαύτην, εἴτε καταλλήλως χάριν τῶν σκοπῶν του διαθέτων τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, εἴτε δημιουργῶν ἐξεπίτηδες πράγματα εἰς τὸν αὐτόθι ποιμαίνοντα Ἐπίσκοπον, ἐκμεταλλευόμενος ἀδυναμίαν αὐτοῦ περὶ τὴν ἐκτέλε-

---

δικῆς (Σ.Γ. 228, 231-232), ΜΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 419), ΙΕ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 145), Ε' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 146-148), Φωτίου, Νομοκ. Α', κς' (Σ.Α. 63-65).

1. ΙΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 18), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 19-20) «*Ἡ δὲ γινομένη μετάθεσις χάριτι ἀγαθῇ, δι' εὔλογον μεγάλην αἰτίαν, καὶ στηριγμὸν τῆς εὐσεβείας, μετὰ μεγίστης παρακλήσεως ἐπισκόπων πολλῶν ἐπιτρέπεται*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', θ' (Σ.ς. 84).
2. Μανουὴλ Β', Οἰκ. Πατριάρχου, Περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπων (Σ.Ε. 118) «*Ὠφέλεια δ' αὕτη ψυχῶν, καὶ κυβέρνησις ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως*», Ἀδήλου, Περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπων (Σ.Ε. 391-394), ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ μεταθέσεως Ἐπισκόπων, σελ. 10 ἑπ., 1898, Μητροπολίτου Κορινθίας Προκοπίου, Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας, σελ. 3 ἑπ., 1960.

σιν τῶν καθηκόντων, ὡς τὸ «*διὰ πανουργίας καταισχύνειν καὶ κατεξευτελίζειν τὸ πρόσωπον ἐκείνου καὶ τὴν ἀλλοτρίαν καθέδραν ἑαυτῷ προμνηστευόμενος καὶ παρασπᾶσθαι σπουδάζων*», τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ «*μηδὲ θνήσκων τῆς τῶν λαϊκῶν ἀξιούμενος κοινωνίας*»[1].

ββ. Ἐπίσκοπος, *σχολάζων* ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας[2], ὅστις εἴτε προκαλεῖ διὰ παντὸς ἀθεμίτου μέσου τὴν ἐγκατάστασιν ἑαυτοῦ εἰς χηρεύουσαν Ἐπισκοπήν, εἴτε ὑφαρπάζει τὸν θρόνον ταύτης «*κἂν εἰ πᾶς ὁ λαός, ὃν ὑφήρπασεν, ἕλοιτο αὐτόν*», κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν *μὴ συγκατατιθεμένης* εἰς τὸ γενόμενον τοῦτο τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας, ἤτοι «*συνόδου τελείας, ἢ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως*», τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

γγ. Ἐπίσκοπος, ὅστις κανονικῶς μετατίθεται πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν καὶ ἐξακολουθεῖ παρὰ τοῦτο καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον *ἐπικοινωνῶν πράγμασι* τῆς προτέρας τοιαύτης, καὶ χηρευούσης ἔτι, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[4].

δδ. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις ἐγκαταλιμπάνει τὴν ἰδίαν θέσιν καὶ προστρέχων εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἐπιτυγχάνει τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ αὐτόθι ἄνευ ἐκ τῶν προτέρων ἐφοδιασμοῦ διὰ συστατικοῦ καὶ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου γράμματος τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ἐκτὸς τῆς ἀπειλουμένης ἀκυρότητος τῆς οὑτωσὶ γενομένης μεταθέσεως, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

---

1. Καν. Α', Β', ΙΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 228, 231 - 232, 259), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 261 - 262).

2. Ἐπισκοπὴ ***σχολάζουσα*** εἶναι ἡ χηρεύουσα ἀρχιερέως· ἐπίσκοπος δὲ ***σχολάζων*** νοεῖται «*ὁ μὴ δυνάμενος ἀπελθεῖν εἰς ἣν ἐπεκηρύχθη ἐκκλησίαν, διὰ τὸ ὑπὸ ἐθνῶν ἀθέων ἢ αἱρετικῶν ταύτην κατέχεσθαι, ἴσως δὲ καὶ κοινωθῆναι, καὶ μὴ παραχωρεῖσθαι τὸν ἀρχιερέα πόδα βαλεῖν ἐν αὐτῇ*» κατὰ τὴν λαμπρὰν ἑρμηνείαν Βαλσαμῶνος (Σ.Γ. 156 - 157).

3. Καν. ΙΗ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58), ΙϚ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 154), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 155 - 157), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 157) «*Ὁ δίχα συνόδου τελείας, καὶ αὐτοῦ τοῦ μητροπολίτου, ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν ἐπιπηδῶν, κἂν ᾖ σχολάζων, ἀπόβλητος*».

4. Καν. Ι' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 240 - 241), ΙΕ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 145), Φωτίου, Νομοκ. Α', κ' (Σ.Α. 56 - 58), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΚΔ' (Σ.Δ. 466) «*Ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας ἴδιον τοῦτο, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας*».

5. ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. ΙΕ', ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β.

Ἐπίσκοπος, προσδεξάμενος τὸν ἀνωτέρω Κληρικὸν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ καὶ τοποθετήσας αὐτὸν ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας εἰς ἱερατικὴν ἢ διοικητικὴν θέσιν, τιμωρεῖται καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

εε. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, κανονικῶς μετατεθεὶς εἰς ἐπαρχίαν ἄλλην, ἐὰν φωραθῇ ἀσκῶν καθήκοντα οἱαδήποτε καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ τοιαύτῃ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ε. Ἡ ἄσκησις τῆς τε ἱερατικῆς καὶ τῆς κανονικῆς ἐξουσίας συννόμως, κατ' ἀκρίβειαν καὶ τάξιν, ἐν νομίμῳ χρήσει τῆς ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ, ἢ καὶ τοῦ διοικητικοῦ, βαθμοῦ ἀναβλυζούσης ἐξουσίας.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἐξοπλίσας πάντα Κληρικὸν δι' ἀναλογούσης εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἐξουσίας, πατάσσει πᾶσαν πέρα ταύτης διαπραττομένην παράνομον ἐνέργειαν καὶ ἐκτροπήν.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἐπίσκοπος, ὅστις, ἀσεβῶν πρὸς τὴν θεμελιώδη κανονικὴν ὑπαγόρευσιν «*τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς Ἐκκλησίας, ἄδειαν ἔχων τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν*», ***αὐθαιρέτως*** ἐπαρχίαν ἢ ἐνορίαν ἑτέραν «*οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα*» ***καταλαμβάνει,*** ὑποχρεοῦται διὰ τὸ *ἄκυρον* τῆς γενομένης καταλήψεως εἰς ἄμεσον ἐκεῖθεν ἀποχώρησιν καὶ ἐπιστροφὴν τῷ οἰκείῳ Ἐπισκόπῳ τῶν παρανόμως καταληφθέντων[3].

145, 148 - 149), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ΚΓ', ΝΔ', η', ΡΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 366 - 367, 436 - 437, 519 - 520, 554), Φ.Ν.Π., σελ. 241 - 242, ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 44) «*Τὸ μὲν γὰρ ἱερωθῆναι αὐτοὺς διὰ τῶν συστατικῶν γραφῶν ἐλέγχεται· τὸ δὲ ἐκχωρηθῆναι ἐπὶ ξένης ἱερουργεῖν, οὐκ ἀπὸ τούτων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπολυτικῶν γραμμάτων παρίσταται*». Περὶ τρόπου μεταπέμψεως Μοναχῶν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 158 ἐπ.

1. Καν. ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343), Π' Καρθαγένης (Σ.Γ. 503), ἴδε καὶ καν. ΙΕ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 271) ***ἄκυρον*** λογίζοντα καὶ τὴν εἰς Κληρικὸν κατάστασιν ὑποδιακόνου, γενομένην ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

2. Καν. Ι' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 240 - 241), ΙΕ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 145), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΚΔ' (Σ.Δ. 466).

3. Καν. Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 128), Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 258 - 259), ΚΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 360 - 361), ΡΚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 576 - 577), Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ, Οἰκ. Πα-

Ἀρνούμενος δὲ καὶ ἐπιμένων τῇ παρανόμῳ ἐνεργείᾳ, ἰδίᾳ δὲ μὴ συμμορφούμενος εἰς γενομένην αὐτῷ σύστασιν ἢ ἐπιταγὴν τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ὡς ***στασιάζων*** τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ββ. Ἐπίσκοπος, ὅστις ἐπιχειρεῖ διὰ μέσου τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας τὴν προαγωγὴν τῆς ἰδίας ἕδρας εἰς Μητρόπολιν, ἐπιτυγχάνων οὕτως ἀθεμίτως τὴν διαίρεσιν τῆς ἐπαρχίας εἰς δύο Μητροπόλεις, παρὰ τὴν κεκανονισμένην τάξιν τοῦ ἱδρύεσθαι ἕδραν Μητροπόλεως κοινῇ ἀποφάσει Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

γγ. Ἐπίσκοπος, ὅστις ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἢ τῆς προσκλήσεως ἀδελφοῦ Ἐπισκόπου, ***ἄκλητος*** τουτέστιν, εἰσβάλλει εἰς ἐπαρχίαν ἑτέραν πρὸς ἐνέργειαν δημοσίᾳ, ἐπ' Ἐκκλησίας, διδασκαλίας ἢ τελέσεως παντὸς ἱερατικοῦ, ἰδίᾳ δὲ πράξεως χειροτονίας, ὡς ***παρ' ἐνορίαν*** φωραθεὶς διδάσκων ἢ ἱερουργῶν ἢ χειροτονῶν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

Ἡ ***παρ' ἐνορίαν*** γενομένη χειροτονία κηρύσσεται ἄκυρος, ὁ δὲ οὑτωσὶ χειροτονηθεὶς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

τριάρχου, Συν. Γράμμα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον Α' τὸν Κομνηνὸν (Σ.Ε. 65) « *Πολλοὶ καὶ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες, καὶ πολιτικοὶ νόμοι, καὶ πράξεις καθολικῶν ἁγίων συνόδων κωλύουσι, τάξιν ἑκάστῳ καὶ τύπον ἐπιτιθέντες, καὶ μὴ πηδᾷν ὑπερόρια, μηδ' ἐφίεσθαι ἐπιτρέποντες τῶν οὐ προσηκόντων* », ἴδε καὶ ad hoc Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 107 ἑπ., 1961.

1. Κατὰ τὸν καν. ΡΚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 576 - 577), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 579) « *Εἰ γὰρ φανῇ μετ' ἀληθείας εἶναι ἀλλοτρίαν τὴν τοιαύτην ἐνορίαν, ἐξ ὀχλήσεως τοῦ παθόντος τὴν ἔφοδον ἐπισκόπου* ***καὶ καθαιρεθήσεται ὁ ἀτακτήσας*** ».

2. Καν. ΙΒ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 246, 258 - 259), Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ, Συν. Γράμμα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον Α' τὸν Κομνηνὸν (Σ.Ε. 69), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', κα' (Σ.Ϛ. 274 - 275).

3. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ΛΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 47), τῶν καν. Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), ΙΓ', ΚΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150 - 151) καὶ τοῦ καν. Κ' Τρούλλου (Σ.Β. 349), διαλαμβάνοντος μὲν περὶ τοῦ παρ' ἐνορίαν διδάσκοντος Ἐπισκόπου « *τῆς ἐπισκοπῆς παυέσθω· τὰ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ἐνεργείτω* » [ἴδε καὶ τὰς ἑρμηνείας Ζωναρᾶ (Σ.Β. 349 - 350) καὶ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 350 - 351)] πλὴν οὐδέποτε ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει ἐφαρμοσθέντος, ὡς ταύτης ἀνέκαθεν στοιχούσης πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ καν.

δδ. Ἐπίσκοπος, ὅστις προβαίνει εἰς χειροτονίαν προσώπου τινός, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Ποιμένος αὐτοῦ, *ἀπολελυμένως*, ἢ ἄνευ τοῦ ἐπιβεβλημένου ἐλέγχου περὶ συνδρομῆς παρὰ τῷ ὑποψηφίῳ τῶν κανονικῶν ὅρων τοῦ ἀδιαβλήτου, *ἀπροκριματίστως*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

Ὡς δ' ἐκ τοῦ ἀναφαιρέτου καὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τοῦ χαρακτῆρος τοῦ περιεχομένου τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης (character indelebilis), εἰς δευτέραν προβαίνων χειροτονίαν ἐπὶ κανονικῶς χειροτονηθέντος προσώπου, ἤτοι εἰς ***ἀναχειροτόνησιν*** αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀναχειροτονηθεὶς τιμωρεῖται διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς[2].

εε. Ἐπίσκοπος, *κἂν πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ*, ὅστις προλειαίνει ποικιλοτρόπως τὴν διαδοχὴν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ, ἣν ποιμαίνει, ὑπὲρ συγγενοῦς ἢ ἐξωτικοῦ (nepotismus) τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, ὡς « *κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ* »[3]. Ὁ Ἐπίσκοπος καθίσταται, ***καὶ μόνον,*** *μετὰ Συνόδου καὶ ἐπικρίσεως Ἐπισκόπων*[4].

ΚΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 286), καθ' ἣν « *Ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρου βαθμὸν φέρειν, ἱεροσυλία ἐστίν* ». Ἴδε καὶ Νείλου, Οἰκ. Πατριάρχου, Πιττάκιον πρὸς Μητροπολίτην Ἰκονίου (Acta, τ. Β', σελ. 89), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', θ' (Σ.Ϛ. 85 - 87), Θ.Κ.Ν., ΙΙ', § 122.

1. Π' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 103), καν. Β' Α' Νικαίας (Σ.Β. 116 - 117), ΙΒ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 88), Γ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 174), Ι' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 256 - 257), ΙϚ', ΝΔ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 342, 436 - 437), Ϛ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 230), ΙΔ', ΙΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 337 - 338), Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καν. Δ' (Σ.Δ. 361 - 362), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΜΒ' (Σ.Δ. 479 - 480), Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ὁ Κατάλογος τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. ΙΓ', σελ. 3 ἑπ., 1958.

2. ΞΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 87), κάν. ΜΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 419), Φωτίου, Νομοκ. Α', κε' (Σ.Α. 63), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 421 - 422), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 422 - 423), Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, ὅρ. ΙϚ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', σελ. 760), Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη, σελ. 51 ἑπ.

3. ΟϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 97 - 98), καν. ΚΓ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 165 - 166), Φωτίου, Νομοκ. Α', ιη' (Σ.Α. 56).

4. Καν. ΙΘ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 160 - 161), Ϛ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 243), ΙΒ', ΙΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 182, 183), ΙΓ', ΜΗ', ΜΘ', Ν', ΝΓ', ΝϚ', ϞΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 325, 419, 423, 425, 432 - 433, 452 - 453, 541), Δ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 122), Γ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Α', ϛ', ζ' (Σ.Α. 45 - 46), Βαλ-

ςς. Ἐπίσκοπος, ἐκ τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν εἰσελθὼν ἐν τῷ Ἱ. Κλήρῳ, ὅστις ἀπετόλμησε νὰ ὑποστῇ Μοναχικὴν κουράν, ὡς ἑαυτὸν καταβιβάσας εἰς τάξιν καὶ χώραν ποιμαινομένων καὶ μετανοούντων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πλήξας ποιμαντικὴν ἐξουσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ζζ. Ἐπίσκοπος, ὅστις ἐγκαινιάζει Ἱ. Ναὸν ἄνευ καθιερώσεως τούτου διὰ λειψάνων ἁγίων μαρτύρων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ηη. Ἐπίσκοπος, ἢ κατ' ἐπιτροπὴν Ἐπισκοπικὴν ἐνεργῶν πρεσβύτερος, ὅστις ἐδέξατο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ Κληρικόν, μὴ ἐφωδιασμένον διὰ συστατικῶν καὶ κανονικῶν γραμμάτων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[3].

θθ. Ἐπίσκοπος, ἢ κατ' ἐπιτροπὴν Ἐπισκοπικὴν ἐνεργῶν πρεσβύτερος, ὅστις ἐκδίδει κανονικὴν ἄδειαν πρὸς τέλεσιν γάμου κεκωλυμένου, ἐν γνώσει τελῶν τοῦ κωλύματος, ὡς καταφρονῶν τοῦ ἔναντι τοῦ νόμου ὀφειλομένου καθήκοντος καὶ κοινωνῶν ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[4].

ιι. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις αὐθαιρέτως οἰκειοποιεῖται Ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν ἢ καθήκοντα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

σαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΑ' (Σ.Δ. 493), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ', α' - β' (Σ Ϛ. 496 - 499), πλείω εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κλπ., σελ. 37 ἐπ., 1946, πρ. Νευροκοπίου Γεωργίου, Ἡ θέσις τῶν Ἀρχιερέων ἀπέναντι Κλήρου καὶ Λαοῦ, σελ. 31 ἐπ., 1951.

1. Καν. Β' τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου (Σ.Β. 707 - 708), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν Θ' (Σ.Δ. 454), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 47 - 48.

2. Καν. ΠΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 508 - 509), Ζ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 580), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', ιβ' (Σ.Ϛ. 262 - 263), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Περὶ τῶν ἐγκαινίων τῶν Ναῶν κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, 1913.

3. ΙΒ', ΛΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 15 - 16, 43 - 44), καν. Ζ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 139), ΙΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 250), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 139).

4. Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισις ΞΔ' (Σ.Δ. 495) «*Ὁ νόμον ἀγνοήσας, οὐ συγγιγνώσκεται· ὁ κεκωλυμένου γάμου ἱερολογίαν πεποιηκώς, καθαιρετέος ἐστί*».

5. Καν. ΙΘ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 275 - 276), δι' οὗ καθῃρέθησαν οἱ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, οἵτινες μὴ ὄντες Ἐπίσκοποι προέβησαν εἰς τέλεσιν χειροτονιῶν· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 276 - 280).

ς. Ἡ τέλεσις τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, ὡς καὶ τῆς λατρείας ἐν γένει, κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκρίβειαν.

Εἰδικώτερον:

αα. Ἡ κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τέλεσις τῆς ἱερᾶς τελετῆς τῆς Θ. Εὐχαριστίας *ἐκτὸς* καθηγιασμένου, κανονικῶς ἐγκαινιασμένου, Ἱ. Ναοῦ[1], ὡς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, στρατοπέδῳ, πλοίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ ἄνευ χρήσεως τοῦ ὑπὸ τούτου καθηγιασμένου ἀντιμηνσίου, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς προσφέροντι τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[2].

ββ. Ἡ προσαγωγὴ εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον παντὸς ἑτέρου, ἐκτὸς ἐλαίου εἰς τὴν λυχνίαν καὶ θυμιάματος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἁγίας προσφορᾶς, ἢ ἐπὶ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας προσκομιδὴ πλὴν οἴνου, ζέοντος ὕδατος καὶ ἐνζύμου ἄρτου, παντὸς ἀπηγορευμένου ὡς ὀπώρας, μέλιτος,

---

1. Τὸ κέντρον τοῦ ὅλου λειτουργικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἶναι ***πράγματι καὶ οὐσιωδῶς παρὼν ὁ Κύριος*** (Ἰωάνν. Ϛ', 27 - 29, Ματθ. ΚϚ', 20 - 29, Μάρκ. ΙΔ', 17 - 25, Λουκᾶ, ΚΒ', 14 - 38, Α' Κορινθ. ΙΑ', 23 - 25, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμ. εἰς Α' Κορινθ. ΚΔ' [(M.P.G. τ. 61 c. 200) «*Ἀλλήλοις τῷ Χριστῷ συναπτόμεθα καὶ τρεφόμεθα ἐκ τοῦ αὐτοῦ σώματος*»], τοῦτο μὲν πρὸς κοινωνίαν τῶν πιστῶν, τοῦτο δὲ πρὸς πραγματικὴν καὶ ἀναίμακτον παράστασιν τῆς ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ θυσίας Αὐτοῦ (πλείω εἰς Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 344 ἐπ., 1907). Ὡς ἐκ τούτου ἡ μὲν τελετὴ τῆς τελέσεως αὐτοῦ γίνεται ***κατὰ τὴν τάξιν*** ἐντὸς κανονικῶς ἐγκαινιασμένου Ἱ. Ναοῦ [βλ. καν. ΛΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 371), ΙΒ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 687 - 688), ΝΗ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 224)]. Ἡ δὲ μετάδοσις τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ μόνον εἰς πρόσωπα ζῶντα, οὐχὶ δὲ καὶ τεθνεῶτα [βλ. καν. ΙΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 354 - 355), ΠΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 495)].

2. Καν. ΛΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 371), ΙΒ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 687 - 688), τροποποιοῦντες τὸν καν. ΝΗ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 224) ἀπαγορεύοντα εἰς Ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους τὸ «*ἐν εὐκτηρίοις οἴκοις προσφορὰν γίγνεσθαι*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 372) «*Διὰ τοῦτο γάρ, ὡς ἔοικεν, ἐπενοήθησαν καὶ τὰ ἀντιμίνσια, καὶ γίνονται παρὰ τῶν κατὰ χώραν ἀρχιερέων καθ' ὃν καιρὸν ποιοῦσιν ἐνθρονισμὸν ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ τίθεσθαι αὐτὰ εἰς τὰς ἁγίας τραπέζας τῶν εὐκτηρίων· καὶ ἀρκεῖν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν καταρτιζόντων τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ λογιζομένων μίνσων τῆς ἁγίας τραπέζης... ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀναφαίνεσθαι τὸ κατ' ἐπιτροπὴν ἐπισκοπικὴν γίνεσθαι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τὴν ἱερουργίαν*», Ἰδίου, Ἀπόκρισις ΙΔ' (Σ.Δ. 458 - 459). Νοητέον ὅτι, ἐὰν ὁ εὐκτήριος οἶκος προβάλῃ κανονικῶς ἐγκαινιασμένος, δὲν ἀπαιτεῖται ἡ χρῆσις ἀντιμηνσίου. Πλὴν μόνον ἡ ἄδεια τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου πρὸς τέλεσιν ἐν αὐτῷ τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ εἰκότως τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

γάλακτος, κρεῶν, ὄρνιθος, ὀσπρίων, καὶ τὸ μεταδιδόναι τὴν ἐπιοῦσαν μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως ἑψημένην σεμίδαλιν εἰς τιμὴν δῆθεν τῆς λοχείας τῆς Ἀχράντου Παρθενομήτορος, συνεπάγεται τῷ ἀθετοῦντι, Ἐπισκόπῳ ἢ πρεσβυτέρῳ, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[1].

γγ. Ἡ προσέλευσις ἐπὶ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρίσεως καὶ δὴ κατὰ τὴν ἱερὰν τελετὴν τῆς Θ. Εὐχαριστίας παντὸς ***ἐγγάμου*** πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἄνευ ἀποχῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων γαμετῶν, ὡς καὶ παντὸς ***ἀγάμου*** Κληρικοῦ μεμολυσμένου ἀπὸ συνουσίας μετὰ γυναικὸς ἢ ἐξ ἄλλου τρόπου μυσαροῦ, ἔλλειψιν ἐπιτεταγμένης σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας δηλοῦσα[2], συνεπάγεται τῷ ἀφρόνως καὶ ἀσεβῶς πρὸς τέλεσιν προσφορᾶς προσελθόντι τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[3].

δδ. Ἡ προσέλευσις ἐπὶ τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρίσεως μετὰ προηγουμένην λῆψιν πάσης φύσεως τροφῆς[4], τὸ πρὸ τῆς ἱερουργίας καὶ μετ' αὐτὴν *«θρύπτεσθαι βλακείαις καὶ ῥαντισμοῖς ὑδάτων θερμῶν»*[5], ἡ κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας παράλειψις πρὸς καταβολὴν τῆς δεούσης προσοχῆς *«ἵνα μή τι ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου ἢ τοῦ ἁγίου δίσκου χυθῇ κατὰ γῆς»*[6] καὶ ἡ ἀδικαιολογήτως κατὰ ταύτην προβαλλομένη ἄρνησις πρὸς τὸ ἀξιωθῆναι τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, συνεπάγεται τῷ παραβαίνοντι τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας[7].

---

1. Γ', Δ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 4, 6), καν. ΛΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 400), ΚΗ', ΛΒ', ΝΖ', ΟΘ', ϟΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 365 - 366, 373 - 374, 437, 486 - 487, 543), ἴδε καὶ καν. Ζ' Γάγγρας (Σ.Γ. 105), Η' Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 348), Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΙΘ', ΝΘ' (Σ.Δ. 462 - 463, 490 - 492), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Ε', η' (Σ.Ϛ. 318 - 322).

2. Καὶ δὴ κατ' Ἀποστολικὴν ἐπιταγὴν (Α' Κορινθ. Ζ', 5, ΙΑ', 28).

3. Καν. Γ', Δ', ΚΕ', Ο' Καρθαγένης (Σ.Γ. 301, 302, 369 - 370, 482), ΙΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 333 - 334), ἴδε καὶ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, καν. Γ' (Σ.Δ. 9), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀποκρ. Ε', ΙΓ' (Σ.Δ. 334, 339), Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 303, 304, 370 - 371), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κβ' (Σ.Α. 187).

4. Καν. ΚΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 367), εὐρύτερον κατὰ μακρὰν ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν ἐφαρμοζόμενος.

5. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΙΒ' (Σ.Δ. 457 - 458).

6. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Κ' (Σ.Δ. 463 - 464).

7. Η' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 11), καν. Β' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126), ἴδε καὶ

εε. Ἡ εἴσοδος ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἀτάκτως, ἤτοι πρεσβυτέρου προβαδίζοντος τοῦ Ἐπισκόπου ἢ διακόνου προβαδίζοντος ἀμφοτέρων ἢ τοῦ ἑνὸς μόνον καὶ ἡ ὑπὸ διακόνου μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας προηγηθέντος ἀπὸ τοῦ παρόντος πρεσβυτέρου, συνεπάγεται τῷ ἀτακτοῦντι τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[1].

ϛϛ. Ἡ τέλεσις πάσης ἱερατικῆς πράξεως ἢ ἡ συμπροσευχὴ μετὰ Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν καθαιρέσεως, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς συμπεριφερομένῳ τὴν ἰδίαν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[2].

ζζ. Ἡ τέλεσις πάσης ἱερατικῆς πράξεως ἢ ἡ συμπροσευχὴ μετὰ Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν ἀργίας, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς συμπεριφερομένῳ τὴν ἰδίαν ποινὴν τῆς ἀργίας[3].

ηη. Ἡ τέλεσις πάσης ἱερατικῆς πράξεως ἢ ἡ συμπροσευχὴ μετὰ Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν παντελοῦς ἀφορισμοῦ, καὶ ἡ ὑποδοχὴ ἐν τῇ λατρείᾳ ἢ ἡ συμπροσευχὴ μετὰ λαϊκοῦ, τελοῦντος ὑπὸ τὴν ἰδίαν ποινήν, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς συμπεριφερομένῳ τὴν αὐτὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

θθ. Ἡ ἀντικανονικὴ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος[5], ἤτοι κατὰ μὲν τὴν θείαν σύστασιν τούτου μὴ γενομένη διὰ

Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 12) *«Ὁ ποιήσας, οὐ μόνον ἀφορισθήσεται, ἀλλὰ καὶ μεγάλως κολασθήσεται, εἰ μὴ εὐλογωτάτην αἰτίαν καὶ προφανῆ εἴπῃ»*, ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΙΗ' (Σ.Δ. 462), Θ.Κ.Ν. ΙΙ' § 72. Ὡς λόγος συντρέχων πρὸς παροχὴν συγγνώμης τῷ προβαλόντι ἄρνησιν εἶναι τὸ πάσχειν ἐκ νόσου μεταδοτικῆς (φυματίωσις κ.ἄ.) ἢ ἄλλη τις ***εὔλογος*** αἰτία.

1. Καν. ΙΗ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 157), Ζ' Τρούλλου (Σ.Β. 320 - 321), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 322 - 324), ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΞΓ' (Σ.Δ. 494 - 495).

2. ΙΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 15), καν. Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132), ΚΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 282), Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 318) *«Ἐὰν καθῃρημένον Κληρικὸν δέξηται ἕτερος ἐπίσκοπος εἰς κοινωνίαν, καθαιρεθήσεται»*.

3. ΙΒ', ΛΒ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 16, 42), καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343).

4. Ι' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 14), καν. Β', Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 125 - 126, 138), ΛΒ', ΛΓ', ΛΖ', ΛΗ', ΛΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 198, 206), ΙΓ', Κ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266, 280), Θ', ΡΛΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 316, 620), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 317), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 317) *«Ὁ ἀκοινωνήτῳ κοινωνῶν, ἀκοινώνητος»*.

5. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ὑπὸ Ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος τριττῶς καταδυόμενος ἐν ὕδατι φυσικῷ ἀναγεννᾶται πνευματικῶς, ἀποτελεῖ τὴν θύραν εἰσόδου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἄλλων μυστηρίων, ἀνάγον τὴν θείαν σύστασίν του εἰς ἐπιταγὴν τοῦ

τριῶν καταδύσεων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, κατὰ δὲ τὸν τόπον τελέσεως αὐτοῦ μὴ γενομένη ἐντὸς κανονικῶς ἐγκαινιασμένου Ἱ. Ναοῦ ἢ ἐκτὸς τούτου, ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἢ κατοικίᾳ, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς ἐνεργοῦντι, Ἐπισκόπῳ ἢ πρεσβυτέρῳ, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[1].

ιι. Ἡ ἀποδοχὴ τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ὑπὸ αἱρετικῶν τελεσθέντων, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς ἀποδεξαμένῳ, Ἐπισκόπῳ ἢ πρεσβυτέρῳ, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[2].

ιαια. Ὁ ἀναβαπτισμὸς κανονικῶς βεβαπτισμένου καὶ ἡ ὑποδοχὴ μεμολυσμένου ὑπὸ ἀσεβῶν ἄνευ τελέσεως ἐπὶ τούτου τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς ἐνεργοῦντι, Ἐπισκόπῳ ἢ πρεσβυτέρῳ, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[3].

ιβιβ. Τὸ ᾄδειν τὸν Τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς προσθήκης «*ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς*», συνεπάγεται τῷ ἀντικανονικῶς ψάλλοντι Κληρικῷ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

Κυρίου (Ματθ. Γ', 11, ΚΒ', 19, Μάρκ. ΙϚ', 15, Ἰωάνν. Γ', 5, Πράξ. Β', 41 - 42, πλείω εἰς Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 318 ἑπ.). Ὡς ἐκ τούτου ἡ μὲν τελετὴ τῆς τελέσεως αὐτοῦ γίνεται ***κατὰ τὴν τάξιν*** ἐντὸς κανονικῶς ἐγκαινιασμένου Ἱ. Ναοῦ [βλ. καν. ΝΘ' Τρούλλου (Σ Β. 438 - 439)], ἡ δὲ μετάδοσις τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ μόνον εἰς πρόσωπα ζῶντα, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τεθνεῶτας [βλ. καν. ΙΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 354 - 355), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΚΕ' (Σ.Δ. 467)].

1. ΜΘ', Ν' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 65, 66), καν. ΛΑ', ΝΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 371, 438 - 439), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΙΔ' (Σ.Δ. 458 - 459).

2. ΜϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 61). Περὶ τρόπου εἰσδοχῆς αἱρετικῶν βλ. εἰδικώτερον καν. Ζ', Η' Λαοδικείας (Σ.Γ. 176, 177), ΝΖ', ΞΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 458 - 460, 478 - 479), Ζ', Η' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 187 - 188, 191), ϞΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 529 - 531), Α', Κ', ΜΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 89 - 92, 146 - 147, 197 - 198), περὶ Ἰουδαίων καν. Η' Β' Νικαίας (Σ.Β. 583), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Δ', α' - ιζ' (Σ.Α. 121 - 130), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Α', β', Β', α' - δ' (Σ.Ϛ. 57 - 75, 112 - 113), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Βάπτισμα αἱρετικῶν, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Γ', σελ. 9 ἑπ., 1948, Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Αἱ κανονικαὶ διατυπώσεις ἐπὶ εἰσδοχῆς ἑτεροδόξων Χριστιανῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ζ', σελ. 87 ἑπ., 1952, Ἰω. Καρμίρην, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα, τ. Β', σελ. 972 ἑπ.

3. ΜΖ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 62), Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΚΕ' (Σ.Δ. 467).

4. Καν. ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 490). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 492), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 492) «*Εἴ τις οὖν τὴν τοιαύτην φωνὴν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ συνάψει, ὡς ἑτερόδοξος, ἀναθεματισθήσεται*».

ζ. Ἡ ἐπίδειξις πνεύματος ἀγάπης καὶ συναλληλίας παντὶ συγκληρικῷ, εὐπρεποῦς καὶ ἀψόγου συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ποιμαινομένους πιστούς, ἐπιεικείας καὶ καλωσύνης πρὸς τὸν ἱκέτην τῆς θείας συγγνώμης, ἐν εἰλικρινεῖ μετανοίᾳ προσερχόμενον ἁμαρτωλόν.

Ἡ ψυχικὴ ἀνωτερότης, ἀποτελοῦσα διὰ τὸν ἄνθρωπον τὴν ὑψίστην τῶν ἀρετῶν, εἶναι διὰ τὸν Κληρικὸν ***καθῆκον.***

Εἰς τὸ καθῆκον τοῦτο ἐγκλείεται ἡ θεία ἐπαγγελία τῆς πρὸς τὸν πλησίον[1], καὶ δὴ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφόν[2], ἐμπράκτου ἐκδηλώσεως τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀρωγῆς[3], τῆς ἐν πνεύματι εἰρήνης[4], πρᾳότητος[5] καὶ μακροθυμίας[6], συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ποιμαινομένους πιστούς, καὶ τῆς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑποδοχῆς τοῦ εἰλικρινῶς μετανοήσαντος ἁμαρτωλοῦ[7].

Εἰδικώτερον:

αα. *Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία*[8].

Ἐπίσκοπος[9] ἢ πρεσβύτερος, ὅστις δὲν ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα εἰς ἀποδεδειγμένως πάσχοντα ἀδελφὸν συγκληρικόν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐπιμένων δὲ τῇ σκληροκαρδίᾳ, τιμωρεῖ-

---

1. Ματθ. ΚΒ', 37 - 40, Μάρκ. ΙΒ', 31 - 32, Λουκᾶ, Ι', 27 - 28, 30 - 37, Ρωμ. ΙΓ', 9 - 10, Β' Κορινθ. Ϛ', 7.

2. Ἰωάνν. ΙΓ', 1, 34 - 36, ΙΔ', 20 - 24, ΙΕ', 11 - 14, 17.

3. Ματθ. Ε', 7, Ϛ', 1 - 4, Λουκᾶ, Ϛ', 34 - 36, ΙΑ', 41, ΙΒ', 33, Πράξ. Θ', 36 - 43, Ι', 31, Ρωμ. ΙΒ', 10 - 12 «*Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος... τῇ φιλαδελφείᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι*».

4. Ματθ. Ε', 9, Ι', 13, Μάρκ. Ϛ', 34, Λουκᾶ, ΚΔ', 36, Ἰωάνν. ΙΔ', 27, ΙϚ', 33, Ρωμ. Ε', 1, ΙΒ', 18, Ἐφεσ. Β', 14 - 15, Β' Θεσσαλ. Γ', 16, Α' Πέτρου, Γ', 12, Ἰακώβου, Γ', 18, ἴδε καὶ καν. ΞΘ', ϞΒ', Ρ', ΡΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 480, 524, 545, 547) «*Ἑκατέρα Ἐκκλησία πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυλάξωσιν*».

5. Ματθ. Ε', 5, 22 - 23, Ἐφεσ. Δ', 2 - 3, Κολασ. Γ', 12 - 14, Α' Τιμόθ. Γ', 2 - 3, Β' Τιμόθ. Β', 24 - 25.

6. Ματθ. Ε', 38 - 40, ΙΗ', 26 - 27, Λουκᾶ, Ϛ', 29 - 30, 34 - 36, Ἐφεσ. Δ', 2 - 3, Κολασ. Γ', 12 - 14, Α' Τιμόθ. Γ', 2 - 3, Α' Θεσσαλ. Ε', 15.

7. Ἰωάνν. Ϛ', 37 - 38, Η', 7 - 8.

8. Α' Τιμόθ. Ϛ', 10.

9. Α' Τιμόθ. Γ', 2 - 3 «*Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀφιλάργυρον, εἶναι*», ἴδε καὶ Ἀποστ. Διατ. Γ', δ' (M.P.G. τ. 1 c. 768, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 60), καν. Ζ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 218 - 219) «*προσῆκόν ἐστι, τοῖς πένησι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἢ ταῖς χήραις συναίρεσθαι καὶ ἐπικουρεῖν*».

ται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, *«ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ»*[1].

Ὡς ἄμεσος συνέπεια τῆς τοιαύτης καταδίκης, ἀκολουθεῖ ἡ σκληρὰ ἀπαγόρευσις τοῦ κηδεῦσαι ἐκκλησιαστικῶς τὸν καταδικασθέντα[2].

ββ. *Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην*[3].

Κληρικοὺς ἑαυτοὺς ἐκδικεῖν οὐ θεμιτόν. Σωφρονίζειν δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας μετὰ πνεύματος πρᾳότητος, ἐπιεικείας καὶ μακροθυμίας προσήκει. Καὶ μὴ ταῖς μάστιξι καὶ ταῖς πληγαῖς εἰς τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα ἐπιπηδᾷν[4].

Εἰς τὴν θεμελιώδη κανονικὴν ἐπιταγὴν ταύτην, πρὸς ἣν συνετάχθη, τὰ ἴδια ὑπαγορεύσας, καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης[5], ἀντι-

1. ΝΘ' 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 76). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 77) *«Τὸ δὲ φονεῦσαι τὸν ἀδελφόν, μὴ εἴπῃς καὶ εἰς ἔργον ἐλθεῖν· κἂν γὰρ μὴ ἀπέθανε, γέγονε τοῦτο, ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου προθέσει»*, καὶ Φίλωνα, Ἐπίσκοπον Καρπαθίου, Ἐπ. πρὸς Εὐκάρπιον (Α.Ι.Σ. τ. Α', σελ. 396) *«Μὴ ἔσο φιλάργυρος, οὐχ ὅτι κακὸς ὁ χρυσός, ἀλλ' ὅτι τοῖς ἐμπαθέσι πρὸς αὐτὸν κακὸς γίνεται»*. Εἰς τὴν διάταξιν ταύτην, τοῦ ΝΘ' 'Απ. Κανόνος, ἀνάγει τὴν αἰτίαν αὐτῆς ἡ παρ' ἑκάστῃ Ἱ. Μητροπόλει διατήρησις Φιλοπτώχου Ταμείου, ἀποκλειστικῶς λειτουργοῦντος πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐνδεῶν, ὡς καὶ πάσης ἐποικοδομητικῆς προσπαθείας, χρείαν ἐχούσης πάσης ἀρωγῆς.

2. Acta, τ. Α', 311 - 312 *«...Ἵνα τῇ συνεργίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φυλάττωσιν ἑαυτοὺς ἀφιλαργύρους καὶ μετὰ καθαρᾶς συνειδήσεως, πρὸ παντὸς σπεύδωσι περὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν σωτηρίαν, καὶ μήτε διὰ χρήματα, μήτε διὰ φιλίαν ἢ δόξαν ἀνθρώπων ἢ ἑτέραν τινὰ προσπάθειαν ἀθετῶσι καὶ παραβλέπωσι τῆς ἀληθείας λόγον... ὅσοι δὲ ἀναδειχθῶσι φαῦλον ἀρχέτυπον, δοῦλοι τε τῶν παθῶν καὶ ὑπὸ τῆς κακίστης φιλαργυρίας ἀγόμενοι ὡς ἀνδράποδα, χρυσοῦ μᾶλλον ὄντες δοῦλοι ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἀποτρόπαιοι γενήσονται τῆς Ἐκκλησίας Θεοῦ, μήτε ταφῆς, μήτε κηδείας ἀξιωθέντες»*. Ἴδε καὶ Acta, τ. Β', 34 - 35 περὶ ἀπαγορεύσεως τῷ Μητροπολίτῃ νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ λαμβάνῃ ἐκεῖθεν εἰσοδήματα.

3. Λουκᾶ, Ϛ', 29 - 30, Ματθ. Ε', 39 - 40, Ἰωάνν. ΙΗ', 22 - 24, Πράξ. ΚΓ', 3 *«Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν* (τὸν Ἀρχιερέα Ἀνανίαν) *εἶπε· τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖχε κεκονιαμένε»*, Ρωμ. ΙΒ', 19 - 20, Α' Θεσσαλ. Ε', 15 - 16.

4. ΚΖ' 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 34), καν. Θ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 680 - 681), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Τ', ια' (Σ.Ϛ. 479 - 480), Παρθενίου, Πατρ. Ἱεροσολύμων, Συνοδ. Ὅρον (Α.Ι.Σ. τ. Β', σελ. 357, στ. ϛ'), Acta, τ. Β', σελ. 7, 20, 88, 115, 336, 423, 450, 492, 530 (ὅροι καὶ παραδείγματα ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως).

5. Epanag. Aucta, Β', δ' (J.G.R. τ. Ϛ', 59) *«Ἴδια τῷ Πατριάρχῃ τὸ εἶναι... πρᾷον μὲν ἐν δικαιοσύνῃ»*, Synopsis Minor, Π', ξε' (J.G.R. τ. Ϛ', 499) *«Ἴδια τοῦ Πατριάρχου τὸ εἶναι... πρᾷον μὲν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐντυγχάνοντας κἂν ταῖς διδασκαλίαις»*, ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', η' (Σ.Ϛ. 429).

κρύξεται ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ὀρθοδόξου κανονικοῦ νομοθέτου, ὑψοῦντος ὑπερηφάνως τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔναντι τοῦ ἁμαρτάνοντος ἐπιτασσομένην συμπεριφοράν. Ἡ ἐπίδειξις πνεύματος, ἀντιχριστιανικῆς αὐτόχρημα, σκληρότητος δριμέως καταδικάζεται. Καὶ ὁ ταύτην ἐπιδειξάμενος χαλεπῶς τιμωρεῖται.

Κληρικός, ὅστις φωρᾶται τύπτων ἁμαρτάνοντα πιστόν, εἴτε ἰδίᾳ χειρὶ τοῦτο πράττων, εἴτε δι' ἐπιταγῆς πρὸς τρίτον τινά, *ἐπιτροπικῶς*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

Πιστός, μὴ σωφρονιζόμενος διὰ νουθεσιῶν, ἀλλὰ κατ' ἐξακολούθησιν πράγματα προξενῶν καὶ τελείως ἀνυπότακτος προβάλλων, παραδιδέτω εἰς τὴν ἁρμοδίαν πολιτειακὴν ἀρχήν, ἵνα δι' ἐφαρμογῆς τῶν ἐκ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου ἀπειλουμένων κυρώσεων, δραστικῶς διορθωθῇ[1].

γγ. *Τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω*[2].

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ εἰλικρινῶς μετανοοῦντος ἁμαρτωλοῦ εἶναι διὰ τὸν Ἀπόστολον τοῦ Κυρίου *καθῆκον ὑποχρεωτικόν*.

Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατ' Ἐπισκοπικὴν ἐπιτροπήν[3], ὅστις δὲν προσδέχεται τὸν ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφοντα[4], ἀλλ' ἀποβάλλει τοῦτον καὶ ἐξωθεῖ πρὸς τὸν ὄλεθρον, ὡς *«ἀρνούμενος τὴν ἐν οὐρανῷ γενομένην χαρὰν ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι»*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

1. Καν. Θ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679), Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), ΜΗ', ΝΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 419, 432 - 433).

2. Ἰωάνν. Ϛ', 37 - 38, Η', 7 - 8 *«Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος λίθον βαλέτω»*. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 69) *«Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία νικῶσα τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν»*.

3. Καν. Ϛ', Ζ', ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 407 - 408), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 69 - 70).

4. Εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ μόνον, δέδοται τὸ δικαίωμα τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἀφιέναι ἢ ἐπιτεῖναι τὰς εἰς τοὺς ἁμαρτήσαντας ἐπιβληθείσας ποινάς· ἴδε καν. Β', Ε', Ϛ', Ζ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22 - 23, 31 - 32, 33, 35 - 36), Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), Ϛ', Ζ', ΜϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 415), ΙΒ', ΙΓ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141, 143), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), Μ. Βασιλείου, καν. Γ', ΟΔ', ΠΔ', ΠΕ' (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236, 253, 255 - 256), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Γ', Ε' (Σ.Δ. 306 - 307, 314 - 316).

5. ΝΒ' 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 68), καν. Ζ', ΜΓ', ΜΕ', ΞΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 313, 407 - 408, 412, 469).

η. Ἡ προστασία τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, *ὡς πρᾶγμα ἱερὸν καὶ τῷ θείῳ δικαίῳ ἀνῆκον,* τυγχάνει ἀποκλειστικῶς ἐμπεπιστευμένη εἰς τὴν δεξιὰν ποιμαντορίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ἐνεργοῦντος εἴτε αὐτοπροσώπως[1], εἴτε διὰ τῶν ὑπὸ τούτου ἐντεταλμένων καὶ ἐξουσιοδοτημένων ὀργάνων[2], εἴτε διὰ τῶν ὑπὸ τούτου κανονικῶς ἐποπτευομένων τοιούτων, ὡς ὁ Ἡγούμενος ἢ οἱ Προϊστάμενοι Ἱ. Μονῆς[3].

Ἡ ἄσκησις τοῦ τοιούτου καθήκοντος ἀπαιτεῖ τὴν καταβολὴν ὑψίστης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία ἀποτελεῖ ἕνα τῶν σημαντικῶν παραγόντων διὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἄσκησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν πλείστων ὅσων, ἐθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν αὐτῆς.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἀλωβήτου, ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἀπειλουμένων κυρώσεων κατὰ πάσης ἐναντίον αὐτῆς ὀργανουμένης πρὸς κολάσιμον ἐκποίησιν ἐπιβουλῆς[4], καὶ ποινικὰς κυρώσεις ἐπαπειλεῖ κατὰ παντὸς πρὸς τοῦτο ὑπευθύνου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου.

Ὅθεν:

αα. Ἐπίσκοπος, ὅστις φωρᾶται ἀπεμπολῶν οἱῳδήποτε τρόπῳ τὴν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι:

ααα. Μὴ παρεμποδίζων διὰ λήψεως τῶν ἐνδεδειγμένων μέτρων ἀπειλουμένην διενέργειαν ἀθεμίτου πωλήσεως ἐκκλησιαστικοῦ κτήματος, ἢ

βββ. Ἐγκρίνων καὶ υἱοθετῶν ἀσύμφορον πώλησιν ἐκκλησιαστικοῦ κτήματος, ἢ

γγγ. Παραβλέπων τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀναφορὰν πρὸς τὴν προϊ-

1. ΛΗ', Μ', ΜΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 52, 55, 57), καν. ΙΒ' Β' Νικαίας (Σ Β. 592 - 593), Ζ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 673 - 674), ΙΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 50), ΚΔ', ΚΕ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 166 - 167, 168), Ζ' Γάγγρας (Σ.Γ. 105), ΚϚ', ΛΒ', ΛΓ', ΠΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 372, 386 - 387, 390, 505), Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καν. Β' (Σ.Δ. 358), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 594 - 611), Φωτίου, Νομοκ. Ι', β', δ' (Σ.Α. 238 - 239).

2. Καν. ΚϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 276 - 277), ΙΑ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 590 - 591), Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καν. Ι' (Σ.Δ. 350).

3. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 576 ἑπ.

4. Βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 528 ἑπ.

σταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβεβλημένην, προκειμένης ἐκποιήσεως ἐκκλησιαστικοῦ κτήματος, ἢ

δδδ. Μὴ ἀσκῶν τὴν δέουσαν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐντεταλμένων καὶ ἐξουσιοδοτημένων ἢ κανονικῶς ὑπαγομένων ὀργάνων ἐν τῇ διοικήσει καὶ διαχειρίσει ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἢ ἐγκρίνων τὴν μετατροπὴν Ἱ. Μονῆς εἰς κοσμικὸν καταγώγιον,

τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ββ. Ἡγούμενος ἢ Προϊστάμενος Ἱ. Μονῆς, ἐντεταλμένος νόμῳ πρὸς ὑπεύθυνον διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῆς περιουσίας Ἱ. Μονῆς, ὅστις φωρᾶται ἀπεμπολῶν οἱῳδήποτε τρόπῳ ταύτην, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. Μὴ ἔχων δ' ἱερωσύνην ἀποβάλλεται ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς καὶ εἰς ἄλλην ἐγκλείεται πρὸς σωφρονισμόν, ἐπιτιμώμενος δεόντως[2].

γγ. Κληρικός, ὅστις φωρᾶται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου διαρπάζων περιουσιακὰ ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς τὸν ἐκλιπόντα ἢ τὴν Ἱ. Ἐπισκοπήν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

θ. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς καταφυγὴν ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς πρὸς ἱκανοποίησιν παντὸς δικαίου ἢ παραπόνου, ἀποφευγομένης τῆς πρὸς τὰς Πολιτειακὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἀναφορᾶς.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἔκπαλαι ἐπιτάσσει τὴν διὰ πᾶσαν αἰτίαν ἢ ἀφορμὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀδικεῖσθαι ἑαυτὸν οἰομένου πρὸς τὴν προϊσταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, εἴτε διοικητικῆς εἴτε δικαστικῆς φύσεως χαρακτῆρα ἔχει ἡ προβαλλομένη ἀξίωσις. Ἡ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου δικαίου χρῆσις τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ, θεωρεῖται μὴ συνᾴδουσα πρὸς τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ[4]. Ὡς ἐλάσσων ὑποχώρησις λογίζεται τὸ ἐπιτρε-

1. Καν. ΚϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 372), ΚΔ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 271), ΜΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 423), ΙΒ', ΙΓ', ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 592 - 593, 612, 630 - 631).

2. Καν. ΙΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 592 - 593), εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 528 ἑπ.

3. Καν. ΚΒ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 267 - 268), ΛΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 383 - 384).

4. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94), καν. ΙΑ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144, 146), Γ', Ζ', Θ', Κ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 248 - 249, 253, 280), ΙΒ', ΙΔ', ΙΘ', Κ',

πτὸν τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν Δικαιοσύνην τῆς Πολιτείας πρὸς ἱκανοποίησιν ἀμφισβητουμένου δικαίου ἢ καταγγελίας ἀδίκου πράξεως, μόνον ***κατόπιν ἀδείας*** τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[1].

Ἡ παράβασις τῆς κανονικῆς ἐπιταγῆς ταύτης, διαπραττομένη διὰ τῆς ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ ἐπιχειρουμένης προσφυγῆς ἢ ἀναφορᾶς πρὸς οἱανδήποτε Πολιτειακὴν ἀρχὴν ἢ ἐξουσίαν (διοικητικήν, δικαστικήν), *ἄνευ προηγουμένης λήψεως τῆς πρὸς τοῦτο συγκαταθέσεως τῆς οἰκείας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς*, συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ι. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ τελοῦντος καὶ ἀσκοῦντος διοίκησιν Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου, Πατριάρχου) πρὸς ἄσκησιν Συνοδικῶν καθηκόντων.

Ἡ ὀργάνωσις καὶ λειτουργία τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται εἰς τὸ περίβλεπτον σύστημα τῆς Συνοδικῆς Ἐπισκοπικῆς Διοικήσεως, συγκροτουμένης ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας (Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) καὶ τελούσης ὑπὸ τὸν Πρῶτον τῆς Ἐπαρχίας —(Μητροπολίτην, Πατριάρχην ἢ Ἀρχιεπίσκοπον Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) ***διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν κανονικῶς τελείαν***—[3],

ΚΓ', ΚΗ', ΠΖ', ΡΔ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 358 - 359, 362, 366 - 367, 377, 517, 552, 558), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

1. Καν. ΙΑ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237), ἄρθρ. 60 § 4 Κ.Ν.Ε.Ε., ἐφ' οὗ ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2299/2946/3 - 9 - 1949 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 29), ὡς καὶ Πρωτ. Ἀθην. 13984/1953, 10595/1955, 4786/1958 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 79 - 80, τ. Ι', 215 - 216, τ. ΙΓ', 135 - 136), Δικαστηρίου τῶν ἐν Πειραιεῖ Συνέδρων 26/1954 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', 73 - 75), Ἐφετ. Κρήτης 141/1949 (Α.Ε.Κ.Δ. τ, Ε', 44), Ἐφετ. Αἰγαίου 7/1949 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 45 - 46), Ἐφετ. Ἀθην. 2063/1958 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΓ', 134 - 135), Γνωμοδ. Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου (Ἀνδρ. Τούση) 38/1956 μετὰ σχολίων Ἀθηνῶν Δωροθέου καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΒ', 122 - 129.

2. Καν. ΙΑ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 144, 146), Κ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 280), ΙΕ', ΡΔ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331, 552), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 331 - 333), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 333 - 340) « *Διὰ τοῦτο αὐτὸ καὶ μόνον καθαιρούμενος, διὰ τὸ παραιτήσασθαι τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, καὶ ἐπιλέξασθαι τὸ πολιτικόν* ».

3. ΛΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 45), καν. Θ', Ιϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 140 - 141, 154),

συνερχομένης ἐπιμελείᾳ τοῦ Πρώτου ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους πρὸς ρύθμισιν καὶ ἐπιβολὴν ἐν παντὶ τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας καὶ ἄσκησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας[1].

Ἡ ἀρτιότης τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τούτου, κριθεῖσα ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων ὡς ἡ μόνη ***ἐποικοδομητικῶς*** συμβάλλουσα εἰς τὸν τρόπον διευθύνσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, λίαν ἐνωρὶς ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τῆς Διαρκοῦς Συνόδου, ἑδρευούσης ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἐπαρχίας (Πατριαρχείου, Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) καὶ συγκροτουμένης ἐκ δώδεκα Ἐπισκόπων (Μητροπολιτῶν), κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης κατ' ἔτος προσκαλουμένων, ὑπὸ τὴν προεδρείαν πάντοτε τοῦ Πρώτου τοῦ Κλήματος ἢ τῆς περιφερείας (Μητροπολίτου, Πατριάρχου ἢ Ἀρχιεπισκόπου Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας), διευθυνούσης τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν Ἱ. Παράδοσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἀείποτε ὑπ' ὄψει ἔχουσα τὰς ἐπιταγὰς καὶ ἐντολὰς τῆς ***τελείας*** Συνόδου τῆς Ἐπαρχίας (Πατριαρχείου, Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας)[2].

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ τελοῦντος καὶ ἀσκοῦντος διοίκησιν Ἐπισκόπου πρὸς συμμετοχὴν ὡς Συνοδικοῦ συνέδρου εἴτε εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας (Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας) εἴτε εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, ἐπιτάσσεται ὡς ***καθῆκον*** ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ, καὶ τοῦ πολιτειακοῦ ἔτι[3], νομοθέτου.

Ἡ παράβασις αὐτῆς, ἄνευ εὐλόγου αἰτίας, διαπραττομένη, συνεπάγεται τὴν ποινὴν τῆς ἐπιπλήξεως (ἐπιτιμήσεως)[4].

ΛΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 404), Δ', ϛ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 122, 128), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), ΚΗ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 280 - 281), ΛΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 388), Γ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 564).

1. ΛΖ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 50), καν. Κ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 162 - 163), Μ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 207), ΙΗ', ΙΘ', ΟΓ', Οϛ', ϞΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 352, 358 - 359, 489, 496 - 497, 535 - 536), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), ϛ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοχ. Η', η' (Σ.Α. 155 - 156), ἄρθρ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε., 3 Κ.ΚΡ., 3 Κ.ΚΥ.

2. Βλ. ἄρθρα 1 - 9 Κ.Ν.Ε.Ε., 1 - 10 Κ.ΚΡ., 1 - 9 Κ.ΚΥ.

3. Ν. ΡΛΖ', δ', ς', Β. Γ.α.ιξ.ιθ., ἄρθρα 3, 4 Κ.Ν.Ε.Ε., 5 Κ.ΚΡ., 7 Κ.ΚΥ.

4. Καν. Μ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 207), Οϛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 496 - 497), ΙΘ'

ια. Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ Πρώτου τῆς Ἐπαρχίας (Μητροπολίτου, Πατριάρχου ἢ Ἀρχιεπισκόπου Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) πρὸς τακτικὴν σύγκλησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας (Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου) χάριν ρυθμίσεως θεμάτων τῆς ὅλης ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας ἢ συμπληρώσεως κενωθείσης Ἐπισκοπικῆς (Μητροπολιτικῆς) ἕδρας.

Τὸ καθῆκον πρὸς τακτικὴν σύγκλησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας (Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου) καὶ δὴ πρὸς συμπλήρωσιν κενωθείσης Ἐπισκοπικῆς (Μητροπολιτικῆς) ἕδρας ἐντὸς τριμήνου, *εἰ μήποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσοι ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον*, προσήκει εἰς τὸν Πρῶτον τῆς Ἐπαρχίας (Μητροπολίτην, Πατριάρχην ἢ Ἀρχιεπίσκοπον Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας), ἀνατεθειμένον αὐτῷ ὑπό τε τοῦ κανονικοῦ[1] καὶ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου[2].

Ἡ παράβασις τούτου, *ἐκ προθέσεως* γινομένη, ἤτοι μὴ συντρεχόντων *λόγων ἀνάγκης ἢ βίας ἢ εὐλόγου τινὸς προφάσεως*, συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς ἐπιπλήξεως[3].

Β'. Ἡ καταφρόνησις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

§ 91. *Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω*[4].

Ἡ δημιουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς κατὰ τόπον ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Πατριάρχης, Ἱερὰ Σύνοδος), ἀξιοποιηθεῖσα διά τε τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀνηκουσῶν

Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325) « *ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι* », ἴδε καὶ ἄρθρ. 5, 63 § β' Κ.ΚΡ.

1. Καν. ΙΘ', Κ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 160 - 161, 162 - 163), ΟΓ', ΟϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 489, 496 - 497), ΙΘ', ΚΕ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265, 273), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), Ϛ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578).

2. Ν. ΡΛΖ', δ', ϛ', Β. Γ.α.ιζ.ιθ., ἄρθρ. 3, 4 Κ.Ν.Ε.Ε., 20 Κ.ΚΡ., 3 Κ.ΚΥ.

3. Καν. ΚΕ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 273), Ϛ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578), ἀπειλῶν μάλιστα ποινὴν ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ κατὰ τοῦ κωλύοντος τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου ἁρμοδίου πολιτειακοῦ ἄρχοντος.

4. Α' Κορινθ. ΙΔ', 40.

αὐτῇ ἱερατικῶν, κανονικῶν καὶ διοικητικῶν, ἐξουσιῶν καὶ τῆς ἐπιταγῆς πρὸς ὑπακοὴν ἀναντίλεκτον εἰς τὰ κελεύσματα αὐτῆς ἀπὸ μέρους παντὸς Κληρικοῦ, Μοναχοῦ καὶ λαϊκοῦ, κανονικῶς ὑπαγομένου αὐτῇ ἢ καὶ ἁπλῶς κινουμένου ἐντὸς τῆς ἀνεγνωρισμένης αὐτῇ διοικητικῆς περιφερείας (ἐπαρχίας), ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον πρὸς διατήρησιν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος τῆς κανονικῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας (obedientia canonica)[1].

Ι. Ἡ ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ προβαλλομένη ἀπείθεια εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ ἡ αὐθαίρετος ἀνάμιξις εἰς τὰς ἱερατικάς, κανονικὰς καὶ διοικητικάς, ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητας αὐτῆς συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***καταφρονήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς***. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ὁ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καταφρονήσας Κληρικός.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐπίδειξις ἐλλείψεως πνεύματος τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ προβολῆς πάσης φύσεως ἐκδηλώσεως ἀπειθείας εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, καὶ

ββ. Δι' αὐθαιρέτου ἀναμίξεως εἰς τὰς οἱασδήποτε ἱερατικάς, κανονικὰς καὶ διοικητικάς, ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητας τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

1. Ἑβρ. ΙΓ', 17 « *Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε* », ΛΔ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 45, 54), καν. Θ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 140 - 141), ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 222), Ϛ', Ζ', ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 407 - 408), Δ', Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 234), ΜΑ', ΜϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 401, 414), Φωτίου, Νομοκ. Η', ιζ' (Σ.Α. 162), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 40) « *Ἑκάστης πόλεως ἱερωμένοι, καὶ λαϊκοί, ὀφείλουσιν ὑποκεῖσθαι τῷ κατὰ χώραν Ἐπισκόπῳ, καὶ μετὰ τούτου συνάγεσθαι καὶ ἐκκλησιάζειν* », εἰδικώτερον βλ. τ. Β' « ***τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας*** », τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 134 ἐπ.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἐπίδειξις ἐλλείψεως πνεύματος τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω κατ' ἄμφω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς καταφρονήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς καταφρονήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τιμωρεῖται.

Κριτήριον πρὸς δέοντα τοῦ δράστου κολασμὸν ἀποτελεῖ ἡ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον καὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ὑπὸ τούτου καὶ κατὰ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν ἀνηκούσης αὐτῷ ἱερατικῆς, κανονικῆς ἢ διοικητικῆς, ἐξουσίας, ἐκδηλωθεῖσα καὶ περὶ ταύτην διαπραχθεῖσα ἀπείθεια ἢ πάσης φύσεως ἀντικανονικὴ ἐνέργεια, ἥτις καθ' ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν, νόμῳ προβλεπομένην, παρουσιαζομένη, τιμωρεῖται διὰ τῆς πρὸς διασφάλισιν τοῦ τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κανόνος δικαίου, ἀπαγορευτικοῦ ἢ ἐπιτακτικοῦ περιεχομένου, προβλεπομένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς.

Εἰδικώτερον:

α. Κληρικός, ὅστις προβάλλει ἀπειθῶν εἰς τὰ κελεύσματα τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ πρὸς μετάβασιν καὶ ἀνάληψιν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ ταύτης θέσιν, μὴ συντρέχοντος λόγου δικαιολογοῦντος τὴν ἄρνησιν αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας, τελῶν ὑπὸ τὸ καθεστὼς ταύτης « *ἕως ἂν μεταγνοὺς καταδέξηται* »[1].

β. Ἐπίσκοπος, ὅστις μετακινεῖται πρὸς ἐπαρχίαν ἑτέραν, εἴτε ἐν τῇ ἡμεδαπῇ εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἄνευ τοῦ ἐκ τῶν προτέρων ἐφοδιασμοῦ διὰ συστατικῶν γραμμάτων καὶ κανονικῆς ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐπιμένων δὲ τῇ ἀπειθείᾳ καὶ δὴ πέραν τοῦ ἑξαμήνου ἐγκαταλιπὼν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

---

1. ΛϚ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 48), καν. ΙΖ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 158), ΙΘ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 275 - 276).

2. Καν. ΡϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 554 - 555), ΙϚ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 696 - 697), ἴδε καὶ Ν. ΡΚΓ', θ', Β. Γ.α.ιϛ., ἄρθρ. 29 Κ.Ν.Ε.Ε., 25 § β' Κ.ΚΡ., 32 Κ.ΚΥ.

γ. Ἐπίσκοπος, ὅστις εἰσελαύνει ἐν ἐπαρχίᾳ ἑτέρᾳ ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ Ἱεράρχου, ***ἄκλητος***, καὶ ἄνευ κανονικῆς ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ[1], ἐφ' οἱαδήποτε αἰτίᾳ καὶ δὴ ἐπὶ σκοπῷ δημοσίας διδασκαλίας ἢ ἐνεργείας παντὸς ἱερατικοῦ, ἰδίᾳ δὲ τελέσεως πράξεως χειροτονίας, ὡς ***παρ' ἐνορίαν*** ἐνεργῶν, τό τε ἴδιον ἑαυτοῦ καθῆκον παραβαίνων καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἱεράρχου καταφρονῶν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

δ. Ἐπίσκοπος, ἐφ' οἱαδήποτε αἰτίᾳ *σχολάζων*, ὅστις φωρᾶται ὑφαρπάζων τὸν θρόνον χηρευούσης ἐπαρχίας ἄνευ συγκαταθέσεως καὶ ἀποφάσεως τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας, « *κἂν εἰ πᾶς ὁ λαός, ὃν ὑφήρπασεν, ἕλοιτο αὐτὸν* » τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

ε. Ἐπίσκοπος, ὅστις ἐπαρχίαν ἢ ἐνορίαν « *οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα* » ***αὐθαιρέτως*** καταλαμβάνει καὶ δὲν ἀποδίδει ταύτην τῷ οἰκείῳ Ἱεράρχῃ ἀδελφῷ, καταφρονῶν μάλιστα τῆς ἐπιτασσούσης τοῦτο προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[4].

ϛ. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις ἄνευ συστατικῶν γραμμάτων καὶ κανονικῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐγκαταλιμπάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ μεταβαίνει πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἀσκῶν ἢ

---

1. Κατὰ τὸν καν. ΙΓ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150 - 151) διὰ τὸ ***ἀκώλυτον*** τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν ἀπαιτεῖται ἥ τε συγκατάθεσις τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως καὶ ἡ ἄδεια τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς « *εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε Μητροπολίτου καὶ τῶν μετ' αὐτῷ Ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο* ». Βλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 433, 440 ἑπ.

2. ΛΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 47), καν. Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), Κ' Τρούλλου (Σ.Β. 349), ΙΓ', ΚΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 150 - 151, 164 - 165), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 122.

3. Καν. ΙΗ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 58), ΙϚ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 154).

4. Κατὰ τὸν καν. ΡΚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 576 - 577). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 579) « *Εἰ γὰρ φανῇ μετ' ἀληθείας εἶναι ἀλλοτρίαν τὴν τοιαύτην ἐνορίαν, ἐξ ὀχλήσεως τοῦ παθόντος τὴν ἔφοδον ἐπισκόπου, καὶ καθαιρεθήσεται ὁ ἀτακτήσας* ».

μὴ αὐτόθι ἱερατικὰ καθήκοντα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[1].

Ὁ αὐτός, ἐπιτασσόμενος ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου πρὸς ἄμεσον ἐπιστροφὴν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ μὴ συμμορφούμενος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως[2]. Ἀδιόρθωτος δ' ἀποδεικνυόμενος καὶ ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως[3].

ζ. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις εἰ καὶ ἐφωδιασμένος διὰ συστατικῶν γραμμάτων καὶ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἐγκαταλιμπάνει τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ μεταβαίνει πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἀσκῶν ἢ μὴ αὐτόθι ἱερατικὰ καθήκοντα, *ἄνευ συγκαταθέσεως καὶ κανονικῆς ἀδείας* τοῦ Ἐπισκόπου τῆς πρὸς ἣν μετεκινήθη ἐπαρχίας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[4]. Ἐπιμένων δὲ τῇ ἀπειθείᾳ καὶ μὴ σπεύδων εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς ἐπαρχίας, καταφρονῶν τῆς πρὸς τοῦτο διαταγῆς τοῦ ποιμαίνοντος ταύτην Ἐπισκόπου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς πράξεως *ἀποκλείεται* εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ἐὰν ὁ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην μετιὼν Κληρικός, ἐξηναγκάσθη πρὸς τοῦτο ἐκ λόγων ἀνωτέρας βίας, ὡς ἡ αἰτία πολέμου *(βαρβαρικὴ ἐπιδρομή, τὸ ἀπολέσαι τὴν ἰδίαν πατρίδα)*. Τὸ ἀδίκημα ὅμως διαπράττεται, ἐφ' ὅσον ὁ λόγος οὗτος ἐξέλιπεν, ὁπότε ὁ μεταναστεύσας διὰ λόγον ἀνωτέρας βίας Κληρικός, δέον ἀπροφασίστως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ[6].

---

1. ΙΒ', ΙΓ', ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 15 - 16, 17, 20 - 21, 54), καν. ΙϚ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 272), Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), ΜΑ', ΜΒ', ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 209, 210, 222), Δ', ΙΓ', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 250, 269 - 270).

2. ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), ἄρθρ. 58 Κ.Ν.Ε.Ε., 35 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.

3. Καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), Ε' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229 - 230). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 118) *«ὁ δι' οἴησιν ἐπισκόπῳ αὐτοῦ μὴ πειθόμενος, καθαιρεθήσεται»*.

4. ΛΘ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 54), καν. ΙΓ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 90 - 91), ΙϚ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 272), Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 222), Δ', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 269 - 270).

5. Καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130), Ε', ΚΓ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 229 - 230, 269 - 270).

6. Καν. Κ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 266), ΙΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 344).

η. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὅστις μετατίθεται εἰς θέσιν ἑτέραν ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ, ἄνευ προηγουμένης λήψεως τῆς συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καὶ δὴ ἄνευ ἐκ τῶν προτέρων ἐφοδιασμοῦ διὰ κανονικοῦ ἀπολυτηρίου γράμματος τούτου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

θ. Πρεσβύτερος, ὅστις πειρᾶται τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας λειτουργῶν ἐκτὸς καθηγιασμένου, κανονικῶς ἐγκαινιασμένου, Ἱ. Ναοῦ, ὡς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἢ ἀλλαχοῦ (στρατοπέδῳ, πλοίῳ κ.ἄ.), ἢ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἢ κατοικίᾳ, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ι. Πρεσβύτερος, ὅστις ἄνευ κανονικῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου προβαίνει εἰς τέλεσιν μυστηρίου γάμου ἢ ἄσκησιν καθηκόντων πνευματικοῦ πατρὸς ἢ κουρὰν Μοναχῆς, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

ια. Διάκονος, δι' οἱουδήποτε ὀφφικίου τετιμημένος, ὅστις ἐπιχειρεῖ πρᾶξιν προβαδίσματος ἢ πρωτοκαθεδρίας πρὸ πρεσβυτέρου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

Ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος, ἐφ' ὅσον εἰς ὡρισμένην τινὰ περίπτωσιν, ὁ διάκονος προεβάδισεν ὑπὸ ἰδιότητα ἀναπληρωτοῦ, καὶ κατ' ἐντολήν, τῆς οἰκείας προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ[4].

---

1. ΙΕ', ΛΘ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 20 - 21, 54), καν. ΚΓ', ΝΔ', η', ΡΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 366 - 367, 434 - 437, 519 - 520, 554), ΙΕ', ΙϚ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 145, 148 - 149), ΙΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 343), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 44), Φ.Ν.Π. σελ. 241 - 242.

2. Καν. ΝΗ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 224), ΛΑ', ΝΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 371, 438 - 439), ΙΒ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 687 - 688), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρισις ΙΔ' (Σ.Δ. 458 - 459).

3. ΛΘ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 54), καν. ΝΖ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 222), Ϛ' Καρθαγένης (Σ.Β. 309), Η' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 234), ΡΝΓ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Analecta Sacra, τ. ΙΙ, σελ. 341), Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΞΔ' (Σ.Δ. 495), ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ' *«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»*, σελ. 82 - 83.

4. Καν. Κ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 189), ΙΗ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 154), Ζ' Τρούλλου (Σ.Β. 320 - 321), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 155 - 158, 322 - 324), ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΞΓ' (Σ.Δ. 494 - 495), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 44.

Γ'. Ἡ ἑκουσία ἀποβολὴ τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος.

§ 92. Ὁ ἐφ' ἅπαξ διὰ κανονικῆς καὶ ἐγκύρου χειροτονίας ἐνταχθεὶς ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, τῆς διὰ τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης παρεχομένης Θ. Χάριτος μετειληφώς, ὑπόχρεως τυγχάνει ***μέχρι θανάτου*** παραμονῆς ἐν αὐτῷ.

Ὡς ἐκ τοῦ ἀναφαιρέτου καὶ ἀμεταβλήτου τοῦ περιεχομένου τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης (character indelebilis)[1], ἀπαγορεύεται εἰς τὸν κανονικῶς καὶ ἐγκύρως χειροτονηθέντα Κληρικὸν ἡ *ἑκουσία* καὶ *αὐθαίρετος* ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας[2].

I. Ἡ ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ πραγματουμένη αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας δι' ἑκουσίας ἐγκαταλείψεως τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος καὶ τοῦ Κληρικοῦ σχήματος ἐπὶ σκοπῷ ἐπανόδου αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος*** (apostasia a clericatu vel ab ordine). Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται Κληρικὸς ἀποστάτης (αὐτοκαθαίρετος).

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

1. Βλ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Προκατήχησις, κ. 17 (M.P.G. τ. 33 c. 365), Μ. Βασιλείου, Ὁμιλ. ΙΓ', 5 (M.P.G. τ. 31 c. 433), S. Augustini, De bapt. contra Donat. l. I. c. 1, l. IV. c. 24 (M.P.L. τ. 43 c. 33), ἰδίου, De bono conjug. c. 24 § 32 (M.P.L. τ. 40 c. 380), Δοσιθέου, Ὁμολογία, ὅρ. ΙΣΤ' «*ἐντίθησι δὲ τὸ βάπτισμα χαρακτῆρα ἀνεξάλειπτον ὥσπερ καὶ ἡ ἱερωσύνη*», Εὐγενίου Βουλγάρεως, Κριτικ. Ἐπιστασία, σελ. 277 «*οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἱερωσύνης αὐτῆς ἄρδην ἐξάλειψις, ἄπαγε, τῆς ἀνεξαλείπτου μενούσης καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀκοθαιρέτου*», πλείω ὅρα ἀνωτέρω, τ. Β' «***τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας***» καὶ εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 39 ἑπ., ἰδίου, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδοτήσεως τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 14 ἑπ., 1955.

2. Περὶ τῆς ***ἀκουσίως*** ἐπερχομένης ἀποβολῆς τῆς ἱερατικῆς ἰδιότητος διὰ τῆς ποινῆς τῆς ***καθαιρέσεως*** καὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης συνεπειῶν βλ. ἀνωτέρω § 55.

ββ. Ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἑκουσίας ἐγκαταλείψεως τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος καὶ τοῦ Κληρικοῦ σχήματος, *ἃ διὰ Θεὸν πρότερον εἵλετο*, καὶ

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ ἐπανόδου εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἐν αὐτῷ ἰδιότητα, *ἐπὶ στρατείαν* ἢ *ἀξίαν κοσμικὴν* ἢ καὶ *οὐδεμίαν* τοιαύτην.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτῆς τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Ἱερατικῆς ἰδιότητος τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ***ἀναθεματίζεσθαι,*** ἐκκοπτόμενος τελείως ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τῆς μετὰ τῶν λαϊκῶν κοινωνίας.

Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἐξαλείφεται δι' ἐκδηλώσεως *ἐμπράκτου μετανοίας* τοῦ δράστου, ἤτοι ἐφ' ὅσον οὗτος, ἐγκαίρως συναισθανθεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ καὶ μεταμεληθείς, ἐπανέλθῃ πρὸ πάσης ἐκδικάσεως τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος, ἤτοι *ὅλως αὐτοπροαιρέτως*, εἰς τὴν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ θέσιν αὐτοῦ[1].

III. Κληρικός, ἐκ λόγου ἁπλῆς ἀνωτέρας βίας, *διὰ φόβον ἀνθρώπινον*, ἐγκαταλιπὼν τὴν Ἱερατικὴν ἰδιότητα αὐτοῦ καὶ τὸ Κληρικὸν σχῆμα, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

Ὁ οὑτωσὶ καταδικασθείς, *μετανοῶν* δὲν ἀναλαμβάνει τὸ σχῆμα

1. Καν. Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232). Καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας, υἱοθετῶν τὴν ad hoc διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας (Ν. ΣΤ', ζ'), ἀπειλεῖ κατὰ τοῦ δράστου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπιτάσσει «*τοῦτον καὶ ἄκοντα πρὸς αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίστασθαι*» [Synopsis Minor, Κ', ν' (J.G.R. τ. ΣΤ', 432-433), Νεαρὰ Ζ' Λέοντος ΣΤ' τοῦ σοφοῦ (J.G.R. τ. Α', 65), Epanag. Aucta, Ζ', 10 (J.G.R. τ. ΣΤ', 70), Σύνοψις Βασιλικῶν, Κ. XVIII. 4 (J.G.R. τ. Ε', 375)].

αὐτοῦ, διάγων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντοτε ὑφ' ἣν εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἰδιότητα, ἤτοι τοῦ Μοναχοῦ ἢ τοῦ λαϊκοῦ[1].

Δ'. Ἡ ἑκουσία ἀποβολὴ τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος.

§ 93. Ὁ ἐφ' ἅπαξ διὰ κανονικῆς καὶ ἐγκύρου τελέσεως Μοναχικῆς κουρᾶς εἰς Μοναχὸν κατασταθείς, τὴν ἱερὰν ἐπαγγελίαν τῆς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ἰσοβίου ἀσκήσεως (votum stabilitatis loci) ἐπισήμως καταθέσας, ***σύμβασιν*** μετὰ τοῦ Κυρίου πλήρη καὶ τελείαν συνάψας, ἀνήκει ὁριστικῶς καὶ διὰ δεσμῶν ***τελείως ἀκαταλύτων,*** εἰς τὴν μόνην καὶ ἀποκλειστικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ[2].

Ὡς ἐκ τοῦ ἀμετακλήτου τῆς Μοναχικῆς Ὁμολογίας καὶ τοῦ ἀναλλοιώτου τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως *(ὁ ἐφ' ἅπαξ καρεὶς ἐσαεὶ καρείς)*[3] ἀπαγορεύεται εἰς τὸν κανονικῶς καὶ ἐγκύρως εἰς Μοναχὸν κατασταθέντα ἡ *ἑκουσία* καὶ *αὐθαίρετος* ἀποβολὴ τῆς διὰ ***συμβάσεως*** μετὰ τοῦ Κυρίου προσκτηθείσης Μοναχικῆς ἰδιότητος[4].

I. Ἡ ὑπὸ Μοναχοῦ, *ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἀναθέντος*, πραγματουμένη αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς Μοναχικῆς Ἀδελφότητος δι' ἑκουσίας ἐγκαταλείψεως τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος ἐπὶ σκοπῷ ἐπανόδου εἰς τὸν κόσμον, λιποτα-

1. ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 80).

2. Καν. ΚΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 643) « *Οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὁ συνταξάμενος Κυρίῳ τῷ Θεῷ ζυγὸν μονήρη ἆραι, καθίσεται κατὰ μόνας καὶ σιωπήσει* ». Ἐκτενέστερον βλ. κατωτέρω τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », § 16, σελ. 105 ἑπ.

3. Μ. Βασιλείου, Ὅρ. κ. πλ. 14 (M.P.G. τ. 31 c. 940), ἰδίου, Ἀσκ. Διατ. ΛΔ', 1 (M.P.G. τ. 31 c. 1324). καν. ΙΗ' (Σ.Δ. 140 - 142), καν. Δ', Ϛ', Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 230, 232), ΜΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 401 - 402), ΚΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 642 - 644), Γ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656 - 657), Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Διαθήκη (M.P.C. τ. 99 c. 1814), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΕ', ΞϚ' (Σ.Δ. 429, 431β), Βαλσαμὼν (Σ.Β. 226), πλείω βλ. κατωτέρω τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 110 ἑπ.

4. Εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 105 ἑπ. Τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν ταύτην ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐρρωμένην ἐπὶ τῶν Μοναχικῶν θεσμῶν καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων, ἀπεδέχθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Νομολογία· βλ. Πρωτ. Σπάρτης 53/1959, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', 53 - 55, Πρωτ. Ἀθην. 20010/1959, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΕ', 57 - 58, Ἐφετ. Αἰγαίου 45/1959 (Εἰσηγητὴς Γ. Μπέης), Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', 217 - 222, ΝοΒ. Ζ', 588 ἑπ.

ξία καὶ ἀπόδρασις λογιζομένη[1], συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος*** (apostasia a monachatu). Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται Μοναχὸς ἀποστάτης.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς Μοναχικῆς Ἀδελφότητος:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ παντὸς Μοναχοῦ, ἀνήκοντος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἑκουσίας ἐγκαταλείψεως τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, *ἃ διὰ Θεὸν πρότερον εἵλετο*, καὶ

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ ἐπανόδου εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν καὶ ὑφ' οἱανδήποτε ἐν αὐτῷ ἰδιότητα, *ἐπὶ στρατείαν* ἢ *ἀξίαν κοσμικὴν* ἢ καὶ *οὐδεμίαν* τοιαύτην.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη αὐθαίρετος ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς Μοναχικῆς Ἀδελφότητος καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος τιμωρεῖται:

α. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ***ἀναθεματίζεσθαι,*** ἐκκοπτόμενος τελείως ἐκ τῆς Μοναστικῆς τάξεως καὶ τῆς μετὰ τῶν λαϊκῶν κοινωνίας[2], ἢ

1. Καν. Γ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656 - 657), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 657 - 658).

2. Καν. Δ', Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 225 - 226, 232) « *...ἀκοινώνητον εἶναι... ἀναθεματίζεσθαι* », Δ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 658 - 659). Ἴδε καὶ ΝΟΜ. ΠΑΛ., σελ. 48 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 240 - 241). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐν τῇ Ρωσσικῇ Ἐκκλησίᾳ [Νομοκάνων (Zakonnopravilnik) § 109, παρὰ Æm. Herman - Ant. Wuyts, Textus selecti Iuris Ecclesiastici Russorum, σελ. 188].

β. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ μέχρι τριῶν ἐτῶν ἐν Ἱ. Μονῇ[1].

Ἑκατέρα τῶν ἀνωτέρω ἀπειλουμένων καὶ καταγιγνωσκομένων ποινῶν ἐπιβάλλεται κρίσει ἀναλόγῳ τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, μετὰ δέουσαν ἐκτίμησιν τῶν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων διαπράξεως αὐτοῦ.

Ὀρθότερον εἶναι νὰ ἐπιβάλληται πρῶτον ἡ ποινὴ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ μέχρι τριῶν ἐτῶν ἐν Ἱ. Μονῇ, ἐπ' ἐλπίδι βελτιώσεως τοῦ ἀδικοπραγήσαντος καὶ ἐπιδιώξει τοῦ ἀποτελέσματος νὰ συναισθανθῇ οὗτος τὴν βαρύτητα τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Ἄλλως, κατὰ τοῦ ὁπωσδήποτε ἀποδεικνυομένου *ἀδιορθώτου* Μοναχοῦ, δέον νὰ καταγιγνώσκηται ἡ σκληρὰ ποινὴ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ.

Ἐπίσης:

α. Ὁ ὑποδεξάμενος ἐν τῷ κόσμῳ τὸν ἀποστάτην Μοναχὸν τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

ββ. Λαϊκὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

β. Ὁ προεστὼς Ἱ. Μονῆς, ὅστις δὲν ἐξήντλησε τὴν δέουσαν προσπάθειαν πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ἀποδράσαντος Μοναχοῦ ἢ ἀνακαλύψας αὐτὸν δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατὰ πάντα τρόπον ἐπάνοδον αὐτοῦ πρὸς τὴν «*ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσεν*» Ἱ. Μονήν, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

ββ. Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

Κατὰ πᾶσαν τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων τὸ *ἀξιόποινον αἰτια-*

---

1. Ἄρθρ. 11 § δ' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*».

2. Καν. Δ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 658 - 659). Ἴδε καὶ ΝΟΜ. ΠΑΛ., σελ. 48 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 240 - 241). Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ Ρωσσικῇ Ἐκκλησίᾳ [Νομοκάνων (Zakonnopravilnik) § 10, παρὰ Æm. Herman - Ant. Wuyts, Textus selecti Iuris Ecclesiastici Russorum, σελ. 187].

3. Καν. Γ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 656 - 657). Ἴδε καὶ ΝΟΜ. ΠΑΛ., σελ. 48 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 260 - 261) καὶ περαιτέρω ἀπειλοῦντα: «*Εἴ τις γνῷ ἀδελφὸν ἀναχωρίσαι μέλλοντα κρυφὰ ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ μὴ μηνήσῃ τῷ ἡγουμένῳ ἀφοριζέσθω*».

τὸν ἐξαλείφεται, δι' ἐκδηλώσεως *ἐμπράκτου μετανοίας* τοῦ ἀποδράσαντος Μοναχοῦ, ἤτοι ἐφ' ὅσον οὗτος ἐγκαίρως συναισθανθεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ καὶ μεταμεληθεὶς ἐπανέλθῃ πρὸ πάσης ἐκδικάσεως τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος, ἤτοι *ὅλως αὐτοπροαιρέτως*, εἰς τὴν «*ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσεν*» Ἱ. Μονήν[1].

III. Ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, ἐγκολπωθεὶς τὴν περὶ τοῦ ἀναλλοιώτου τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως θεμελιώδους περιεχομένου διδασκαλίαν[2], εἰς ἐνίσχυσιν ἐρχόμενος πρὸς διατήρησιν τῆς Μοναστικῆς πειθαρχίας[3], ἀσχέτως τῶν κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μοναχοῦ ἀπειλουμένων καὶ ἐπιβαλλομένων κανονικῶν κυρώσεων, ἐπιτάσσει τὴν σύλληψιν καὶ ἐπανεισαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξ ἧς ἐπέδρα Ἱ. Μονήν, συνδρομῇ τῆς πολιτειακῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας[4], πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ ἁμαρτήσαντος εἰς τὴν Μοναστικὴν τάξιν[5].

Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον προβλέπει νομοθετικῶς τὴν λῆψιν τοῦ ἰδίου μέτρου· Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ μέχρι

---

1. Καν. Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232), Δ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 658 - 659).

2. Ν. Ε', δ', Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ, Νεαρὰ Η' (J.G.R. τ. Α', 66).

3. Ν. Ε', γ', ΡΛΓ', α', Β. Δ.α.ιζ.

4. Ν. Ε', δ', ς', ΡΚΓ', μβ' «*ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ μοναστήριον καὶ εἰς κοσμικὸν βίον μετέλθῃ... εἰς μοναστήριον βάλλεσθαι*» (καὶ ἐν ὑποτροπῇ) «*εἰ δὲ καὶ πάλιν καταλείψῃ τό μοναστήριον... ὁ ἄρχων τῆς ἐπαρχίας κρατείτω*», Β. Δ.α.ιδ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Μ', XVII, 4 (J.G.R. τ. Ε', 433 - 434), Epanag. Aucta, Ζ', 10 (J.G.R. τ. ΣΤ', 70), Ecloga ad Proch. mutata, ΚΓ', 7 (J.G.R. τ. ΣΤ', 274), Proch. Auctum, XXVIII, 54 (J.G.R. τ. Ζ', 216), Λέοντος ΣΤ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ Η' (J.G.R. τ. Α', 66 - 67) «*...ὁσάκις ἂν εἴη τοῦτο θρασυνθείη πράττειν, ἄκοντα αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο ἀποκαθίστασθαι καὶ ἧς κακῶς ἀπέδρα Μονῆς παραδίδοσθαι*», Φωτίου, Νομοκ. Θ', λβ' (Σ.Α. 221 - 223).

5. Ἴδε καὶ καν. ΚΕ', ΛΕ', ΝΣΤ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429, 430, 431β) «*ἀναθέματι καθυποβληθῆναι καὶ ἄκοντα τὰ μοναχικὰ ἐνδυθῆναι, καὶ μοναστηρίῳ ἐγκατακλεισθῆναι*». Καὶ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ἑκουσία ἀποβολὴ τῆς Μοναχικῆς Ἰδιότητος συνιστᾷ διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς apostasia a religione (C.I.C. can. 644, 645 §§ 1 - 2), κολαζομένη διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ (C.I.C. can. 2385), εἰς ἣν ὁ παραβάτης Μοναχὸς ὑποπίπτει ipso facto, ἅτε τῆς Μοναχικῆς Ὁμολογίας θεωρουμένης, ὡς ἀνεξάλειπτον ἐχούσης χαρακτῆρα (unwiderruflicher Akt). Ὅθεν καὶ ἀκύρου ἀκόμη προβαλλούσης προσκτήσεως Μοναχικῆς Ἰδιότητος, ὁ οἱονεὶ Μοναχὸς δὲν ἀπομακρύνεται πρὶν ἢ ἀποφανθῇ ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς λαβούσης χώραν Μοναχικῆς κουρᾶς (Klage auf Nichtigkeit der Profess), ὑπ' εὐθύνην τοῦ Ἡγουμένου. Ἴδε καὶ R. v. Scherer, Kirchenrecht, τ. II, § 148, Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. I, § 93.

τριῶν ἐτῶν κατὰ τοῦ ἀποδιδράσκοντος Μοναχοῦ. Ἐπιτάσσεται δὲ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς συνδρομῇ τῆς οἰκείας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς[1].

Ε΄. Ἡ παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως.

§ 94. Ἡ διὰ τῆς θεοσυστάτου πράξεως τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας[2], ἀσκουμένη θεόσδοτος ἐξουσία[3] τοῦ ἁρμοδίου κανονικῶς πρὸς τοῦτο πνευματικοῦ πατρός[4], ἐνεργοῦντος ὡς ἀντιπροσώ-

---

1. Ἄρθρα 11 § δ΄, 153 §§ α΄, δ΄ ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ὡς ἀντικατ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 18 τοῦ ν. 898/1943). Ἀτυχὴς ἀπόπειρα κλονισμοῦ τῆς θεμελιώδους κανονικῆς διδασκαλίας ταύτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδοτήσεως τοῦ Α΄ Τμήματος τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι΄, 63 - 67) ἐπιτυχῶς ἀνηρέθη [ὅρα Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδοτήσεως τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι΄, 36 - 45), Δωροθέου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Τινὰ περὶ Μοναχικῆς Κουρᾶς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1000/1954 Γνωμοδότησις τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι΄, 167 - 179)].

2. Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας (ἐξομολογήσεως, ἐξαγορεύσεως, confessio, absolutio, reconciliatio) βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 1, 14 ἑπ., 1905, Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, σελ. 602 ἑπ., Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 376 ἑπ., Ἐμμ. Καρπαθίου, Ὁ πνευματικὸς ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐν Ε. τ. ΙΗ΄, σελ. 150, ἰδίου, Ἐξομολογητική, τ. Α΄, σελ. 63 ἑπ., Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 51 ἑπ.

3. Ἰωάνν. Κ΄, 23 - 24 «*Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται*», Ματθ. Ιϛ΄, 19, ΙΗ΄, 18 - 19, Λουκᾶ, ΚΔ΄, 47 - 48.

4. Ὑπηρέται τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας εἶναι οἱ παρὰ τοῦ Κυρίου διὰ τῶν Ἀποστόλων λαβόντες τὰς κλεῖδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ***Ἐπίσκοποι*** [Ἰωάνν. Κ΄, 23 - 24, Λουκᾶ, ΚΔ΄, 47 - 48, Ματθ. Ιϛ΄, 19, ΙΗ΄, 18 - 19, ΚΗ΄, 19 - 20, Ἀποστ. Διατ. Β΄, ια΄, ιβ΄, Η΄, ιε΄ (M.P.G. τ. 1 c. 612 - 615, 1112 ἑπ., Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 18 - 19, 158 - 159), ΝΒ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 68), καν. Β΄ Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), ϛ΄, Ζ΄, ΜΓ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 407 - 408), ΙΒ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141), ΡΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550)], ***κανονικῇ δ' ἐντολῇ*** τούτων οἱ ***πρεσβύτεροι*** [ΝΒ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 68), καν. ϛ΄, Ζ΄, ΜΓ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 313, 407 - 408), Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 311) «*τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ προτροπὴν τῶν ἐπισκόπων δέχεσθαι τοὺς μετανοοῦντας*», ἰδίου, Ἀπόκρισις ΚΒ΄ (Σ.Δ. 465) ἴδε καὶ Πρᾶξιν πρὸς Μητροπολίτην παρὰ Πατριάρχου διδομένην (Σ.Ε. 557), Ἀρσενίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐνταλτ. Γράμμα (Σ.Ε. 573 - 574), Πρᾶξιν Μητροπολίτου εἰς Ἐπίσκοπον (Σ.Ε. 560), Ἔνταλμα πρὸς Ἔξαρχον (Σ.Ε. 584), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ΄, θ΄ (Σ.ϛ. 370 - 371)], οὐδέποτε δ' ὁ ἁπλοῦς ***Μοναχός***, ἤτοι ὁ μὴ ἔχων ἱερωσύνην [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 69 - 70, Δ. 464 - 465), Νικηφόρος Χαρτοφύλαξ, Ἀπόκρισις πρὸς Μοναχὸν Θεοδόσιον (Σ.Ε. 399)], Θ.Κ.Ν.

πος τοῦ Θεοῦ[1], πρὸς ἄφεσιν τῶν ἐξομολογουμένων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ εἰλικρινῶς μετανοοῦντος ἁμαρτημάτων, τελεσθέντων ἢ καὶ ἁπλῶς κατὰ νοῦν ὑπὸ τούτου μελετηθέντων μετὰ τὸ βάπτισμα[2], συνεπάγεται παρὰ τῷ ἐξομολογοῦντι τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ αὐστηρὸν καθῆκον πρὸς τήρησιν ***ἀπαραβιάστου***[3] τοῦ ἀπορρήτου[4] τῆς

ΙΙΙ. § 52, πολὺ δὲ περισσότερον ἡ Καθηγουμένη Μοναχὴ «*κἂν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς λάμπῃ ὑπὸ τὸν ἥλιον*» [ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΛΖ΄ (Σ.Δ. 475)], ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλην, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 6, 10 ἑπ.

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Περὶ Ἱερωσύνης Γ΄, ε΄ (M.P.G. τ. 48 c. 643) «*Καὶ ἅπερ ἂν ἐργάσωνται κάτω οἱ ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνω κυροῖ καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην βεβαιοῖ*», εἰδικώτερον βλ. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματική, σελ. 377 ἑπ.

2. Ματθ. ϛ΄, 12, 14 - 15, Θ΄, 3, 5 - 6, ΙΒ΄, 31, Μάρκ. ΙΑ΄, 25 - 26, Λουκᾶ, Ε΄, 20, ΚΔ΄, 47 - 48, Μ. Βασιλείου, καν. Γ΄, ΟΔ΄, ΠΔ΄, ΠΕ΄ (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236, 253, 255 - 256), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ΄ (Σ.Δ. 308 - 311), καν. ΙΒ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141), ΡΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ΄, ζ΄ (Σ.ϛ. 364 - 369), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 49 ἑπ.

3. Ἡ ***ἐξομολόγησις***, ἀποτελοῦσα τὸ δεύτερον συστατικὸν τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας [βλ. Γρηγορίου Ε΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Διάταξιν (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Β΄, σελ. 117)], ***μυστικῶς*** γινομένη [Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. εἰς Λάζαρον δ΄ (M.P.G. τ. 48, c. 1012), ἰδίου, Περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν (M.P.G. τ. 51 c. 356, 357)] τίκτει τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ καθῆκον πρὸς διαφύλαξιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς ***ἀπορρήτου*** [Μ. Βασιλείου, καν. ΛΔ΄ (Σ.Δ. 177), καν. ΡΛΒ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 603), ΚΗ΄ Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429), ἴδε καὶ Σωζομενὸν (M.P.G. τ. 67 c. 1460α «*...φορτικόν, ὡς εἰκός, ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἱερεῦσιν ἔδοξεν, ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἁμαρτίας ἐξαγγέλλειν*»)], πλείω εἰς Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 29 ἑπ., 84 - 85, Μητροπολίτου Κῶ Ἐμμανουήλ, Ἐξομολογητική, τ. Α΄, σελ. 127 ἑπ., Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 147 ἑπ.

4. Τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τήρησιν ἀπαραβιάστου τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως ἐπιτάσσει τοῖς Κληρικοῖς καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης [ἄρθρ. ΚΔ΄ ἐδ. 2 ν. ΣΑ΄/1852 (Σ.Ε. 612), ἐπαναληφθὲν διὰ τῶν ἄρθρ. 22 κωδ. ν. 5438/1932 καὶ 69 ν. 671/1943 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 1 ν. 1912/1944) περὶ Κ.Ν.Ε.Ε., 25 Κ.ΚΡ.], ἰδίᾳ ὁσάκις καλοῦνται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες ἐνώπιον παντὸς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου (ἄρθρ. 68 § δ΄ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων***») ἢ καὶ κοινοῦ τοιούτου κατά τε τὴν ***πολιτικὴν*** (ἄρθρ. 321 ἐδ. 3 καὶ 4 Πολ. Δικ., ἴδε καὶ Βασ. Οἰκονομίδου - Μιχ. Λιβαδᾶ, Ἐγχειρίδιον Πολιτικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 411, σημ. 7α, 1906, Ἀντωνίου Κιτσικοπούλου, Πολιτικὴ Δικονομία, σελ. 2954, 2957 ἑπ., 1937) καὶ τὴν ***ποινικὴν*** διαδικασίαν [ἄρθρ. 212 Κ.Π.Δ., κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ὁποίου, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διαδικασίας, οἱ Κληρικοὶ δὲν ἐξετάζονται ὡς μάρτυρες, δι' ὅσα περιῆλθον εἰς γνῶσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως, οὔτε ἐν τῇ προδικασίᾳ οὔτε ἐν τῇ κυρίᾳ διαδικασίᾳ, ὑπόχρεοι εἰς ὑποβολὴν δηλώσεως ἐνόρκου πρὸς τὸν ἐξετάζοντα, ὅτι καταθέτοντες θὰ παρεβίαζον τὸ ἀπόρρητον τῆς ἐξο-

γενομένης αὐτῷ ἐξομολογήσεως (sigillum confessionis, sacramentale sigillum, Beichtgeheimnis)[1].

I. Ἡ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρός, καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελουμένη, παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου τῆς κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ ἐξομολογηθέντος συνιστᾷ τὸ ἀδίκημα τῆς ***παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως***[2] (Beichtverrat). Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται προδότης τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου πνευματικοῦ πατρὸς παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, ἤτοι ἐπὶ σκοπῷ ἀποκαλύψεως τοῦ κανονικῶς ἐπιτεταγμένου ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως, ἄλλως

ββ. Ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δὲν ἀποτελεῖ συστατικὸν ὅρον τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος ὁ σκοπὸς τοῦ δράστου, οὗ ἕνεκα οὗτος ἐκινήθη πρὸς ἐξωτερίκευσιν ἑνὶ ἢ πολλοῖς τοῦ περιεχομένου τῆς γενομένης εἰς αὐτὸν ὑπὸ πλήρη ἐχεμυθίαν ἐξομολογήσεως καὶ ἀνεξαρτήτως λόγου διαφυγῆς ἢ διαδόσεως τοῦ ἀπορρήτου, τουτέστιν ἐὰν πρὸς ὑλικὴν ζημίαν ἢ ἠθικὴν βλάβην ἢ ὕβριν ἢ καὶ πρὸς ἐκδίκησιν ἀκόμη τοῦ ἐξομολογηθέντος ἔλαβε χαρακτῆρα δημοσιότητος τὸ διαπιστευθὲν μυστικόν[3].

μολογήσεως, ὅπερ ἂν ἀποδειχθῇ ψευδὲς διώκονται καὶ τιμωροῦνται ὡς διαπράττοντες τὸ ἀδίκημα τῆς ***ψευδορκίας*** (ἄρθρ. 224 Π.Κ.), τῆς ὑπ' ὄψιν ἀπαγορεύσεως μὴ αἰρομένης καὶ ἂν ἔτι ἀπηλλάγησαν τῆς πρὸς τήρησιν τοῦ ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως ἀπορρήτου ὑποχρεώσεως ὑπὸ τοῦ ἐξομολογηθέντος· ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 213 ἐπ., β' ἔκδ., 1957].

1. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ· βλ. C.I.C. can. 889-891, 1757 § 3, 2369, ἐφ' ὧν ἴδε εἰδικώτερον Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. II § 117. IV, σελ. 81-82, τ. III § 242. II, σελ. 137, § 314, III, σελ. 458, C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 563, 971, 1125 ἐπ., Φίλ. Παπαδήμαν, Τὸ ἀπόρρητον τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ι', σελ. 124 ἐπ., 1955.

2. Τὸ ἀδίκημα στοιχειοθετεῖται διὰ διατάξεως κανόνος δικαίου τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου (ἄρθρ. 371 Π.Κ.).

3. Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἀμέσου ἀποκαλύψεως *δημοσίᾳ* τοῦ περιεχομένου τῆς γενομένης πρὸς αὐτὸν ὑπὸ πλήρη ἐχεμυθίαν ἐξομολογήσεως τοῦ διαπιστευθέντος τὸ ἀπόρρητον, ἀναφερομένης εἰς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὴν περιγραφὴν τῆς προσωπικότητος ἢ τῆς καταστάσεως τῆς συνειδήσεως ἢ τῶν προτερημάτων ἢ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἐξομολογηθέντος, πρὸς τὸν προσδιορισμὸν ἢ τὴν βαρύτητα τοῦ ἐξομολογηθέντος ἁμαρτήματος ἢ τὴν ἔκθεσιν ὀνομάτων προσώπων συναιτίων τοῦ ἐξομολογηθέντος, ἀνελέγκτων ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τῆς συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ἀπὸ μέρους τούτων αὐτοπροαιρέτου ἐξομολογήσεως πρὸς τὸν πνευματικὸν πατέρα τοῦ διαπραχθέντος ἁμαρτήματος.

ββ. Δι' ἐμμέσου ἀποκαλύψεως *δημοσίᾳ* τοῦ περιεχομένου τῆς γενομένης πρὸς αὐτὸν ὑπὸ πλήρη ἐχεμυθίαν ἐξομολογήσεως τοῦ διαπιστευθέντος τὸ ἀπόρρητον, ἀναφερομένης εἰς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν ἰδίων κρίσεων, περιεχουσῶν διαθέσεις ἐπαίνου ἢ περιφρονήσεως, περὶ τοῦ ἐξομολογηθέντος, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων προβάλλει εὐδιακρίτως ὁ χαρακτὴρ γενομένης ἐξομολογήσεως βαρέος ἢ ἐλαφροῦ ἁμαρτήματος, πρὸς τὴν προβολήν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἐξομολογηθέντων, δηλώσεων περὶ λαβούσης χώραν ἐξομολογήσεως βαρυτάτου ἁμαρτήματος, τελεσθέντος ὑπό τινος τούτων ἢ διαπραχθέντος εἰς τόπον κατονομαζόμενον, πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἰδιαζόντως βαρείας ποινῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτισις ἐπιτάσσεται νὰ γίνῃ δημοσίᾳ[1] ἢ τὴν ἐξωτερίκευσιν ἰδίας δυσφορίας διὰ γενομένην ἐξομολόγησιν ἐπὶ διαπράξει βαρυτάτου ἁμαρτήματος, οὗ ἕνεκα δὲν παρέσχε τὴν συγγνώμην αὐτοῦ ἑνὶ ἢ πολλοῖς ἐκ τῶν ἐξομολογηθέντων.

εὐχελαίου, σελ. 107-108, Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 314 ἐπ.

1. Ὡς παράδειγμα κλασσικὸν ἀναφέρει ὁ Μ. Βασίλειος, καν. ΛΔ' (Σ.Δ. 177) τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐκτελέσεως ***δημοσίᾳ*** τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς εἰς μοιχαλίδα, ἐξομολογησαμένην τὸ μυστικὸν διατηρούμενον ἁμάρτημα αὐτῆς, ἀναλογιζόμενος τὰς συνεπείας τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ ἀπατηθέντος συζύγου, «*ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσαις*»· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 177) ἐπιλέγοντα «*Εἰ γὰρ γνῷ τοῦτο ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἴσως ἀποκτενεῖ αὐτὴν*» ἐν ἐπικλήσει τῆς κρίσεως περὶ τοῦ «*μεστοῦ ζήλου θυμοῦ τοῦ ἀνδρὸς*» τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, Παροιμίαι, Ϛ', 34.

γγ. Δι' ἀποκαλύψεως *δημοσίᾳ* τοῦ περιεχομένου τῆς γενομένης πρὸς αὐτὸν ὑπὸ πλήρη ἐχεμυθίαν ἐξομολογήσεως τοῦ διαπιστευθέντος τὸ ἀπόρρητον, ἐκδηλουμένης κατόπιν συγκαταθέσεως τοῦ ἐξομολογηθέντος.

Ἡ τοιαύτη συγκατάθεσις οὐδαμῶς ἀναιρεῖ τὴν ποινικὴν εὐθύνην τοῦ πνευματικοῦ πατρός. Ἡ ἐξομολόγησις δὲν εἶναι κτῆμα τοῦ ἐξομολογήσαντος ἢ τοῦ ἐξομολογηθέντος. Ἀλλ' ἀποτελεῖ τὸ δεύτερον συστατικὸν τοῦ θεοσυστάτου μυστηρίου τῆς μετανοίας, κατὰ κανονικὴν ὑπαγόρευσιν μυστικῶς γινομένη καὶ τίκτουσα τὴν αὐστηρὰν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ ἱερὸν καθῆκον πρὸς διαφύλαξιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς ἀπορρήτου[1].

Οὔτε δὲ δικαίωμα τοῦ ἐξομολογηθέντος ἀποτελεῖ, ὑπὸ τούτου διακυβερνώμενον ἢ ἄλλως ἐξουσιαζόμενον. Ἀλλ' ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπιτάσσει πρὸς τὸν Χριστιανὸν ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ὁσάκις οὗτος ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφων ἐν μετανοίᾳ, αἰτεῖται ἄφεσιν ἀπὸ ταύτης[2].

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω:

Τὸ ἐπιτασσόμενον καθῆκον πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ἀπορρήτου τῆς γενομένης ἐξομολογήσεως, συντρέχον παρὰ τῷ πνευματικῷ πατρὶ[3] οὐ μόνον ἐν ζωῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐξομολογηθέντος, διὰ τὸν φόβον κινδύνου μειώσεως τῆς περὶ τούτου

1. Βλ. ἀνωτ. σελ. 467[3].

2. Βλ. ΝΒ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 68), καν. Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549-550)· ἴδε καὶ Δοσιθέου, Ὁμολογίαν, ὅρ. ΙΕ', ΙΖ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', σελ. 758, 761).

3. Ἔστιν ὅτε καὶ παρ' αὐτῷ τούτῳ τῷ Ἐπισκόπῳ, δεξαμένῳ ὑπὸ ἰδιότητα πνευματικοῦ πατρὸς τὴν ἐξομολόγησιν ἁμαρτήματος, οὗτινος δὲν δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς κανονικῆς ἐξουσίας ἢ δικαιοδοσίας αὐτοῦ. Φερ' εἰπεῖν ἡ πρὸς Ἐπίσκοπον γενομένη ἐξομολόγησις ὑπάρξεως κωλύματος πρὸς γάμον, διατηρουμένου ἐπιμελῶς μυστικοῦ ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς δημοσιότητος, δὲν ἀναιρεῖ τὴν ὑποχρέωσιν τούτου πρὸς χορήγησιν τῆς νενομισμένης ἀδείας διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου. Ἐπίσης ἡ πρὸς Ἐπίσκοπον γενομένη ἐξομολόγησις ἀπὸ μέρους ὑποψηφίου Κληρικοῦ ἁμαρτήματος, διαπραχθέντος ὑπὸ τούτου καὶ ἀγνώστου πολλοῖς, δὲν ἐμποδίζει τὴν χορήγησιν τῆς ἀρχιερατικῆς συγκαταθέσεως πρὸς τέλεσιν τῆς χειροτονίας, ἀσχέτως τοῦ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ, ἐν τοῖς κατόπιν ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ἐπισήμως ὡς ***προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς***, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως, εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς [βλ. καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137)].

ἀγαθῆς μνήμης ἐξ ἀποκαλύψεως τυχὸν γενομένου καὶ ἐξομολογηθέντος ὑπὸ τούτου ἁμαρτήματος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς περίπτωσιν παροχῆς συγγνώμης εἰς τὸν ἐξομολογηθέντα ἢ συνδρομῆς ἀμφιβολίας τινὸς παρὰ τῷ πνευματικῷ πατρὶ περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν διαπιστευθέντων αὐτῷ μυστικῶν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἢ ἐκτὸς ταύτης, ***δὲν ὑφίσταται,*** ἀποκλειομένου καὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἐφ' ὅσον:

αα. Προβάλλει περίπτωσις ***ἀνυπαρξίας*** συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀποκαλύψεως *δημοσίᾳ* τοῦ διαπιστευθέντος αὐτῷ κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀπορρήτου, ἣν ἰδιαίτερον συνιστῶσιν:

ααα. Ἡ ἀνάπεμψις εὐχῶν ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ ἐξομολογηθέντος, γινομένη ἐνώπιον τρίτων.

βββ. Ἡ λῆψις συμβουλῶν παρ' ἐμπειροτέρων πρὸς εὐχερεστέραν ἄσκησιν τοῦ καθήκοντος τῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἀντιμετώπισιν παρουσιαζομένων δυσχερειῶν κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτοῦ[1].

γγγ. Ἡ ἐπίκρισις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν μελῶν τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ λαϊκοῦ πληρώματος, ἀσκουμένη ὅμως ἄνευ ἐκτοξεύσεως σαφῶν χαρακτηρισμῶν προδιδόντων ἀποκάλυψιν ἐξομολογηθέντων αὐτῷ ὑπό τινων ἐκ τούτου ἁμαρτημάτων.

δδδ. Ἡ ἀποκάλυψις ἁμαρτημάτων, περὶ τῆς διαπράξεως τῶν ὁποίων δὲν ἔλαβε χώραν ἐξομολόγησις, πλὴν συνετελέσθησαν ταῦτα κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς, ὡς εἶναι ἡ ἀπρεπὴς ἔναντι τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς συμπεριφορὰ κ.ἄ., ἅτινα ἀποκαλυπτόμενα δέον πάσῃ θυσίᾳ νὰ ἀποκλείωσι τὴν ἐξαγωγὴν συμπεράσματος, ὅτι ὀφείλουσι τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῶν εἰς τὸν δριμὺν ἔλεγχον τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς διὰ τὴν ἐξομολόγησιν εἰς αὐτὸν βαρυτάτων ἁμαρτημάτων ἢ εἰς τὴν ἐνδεχομένην ἄρνησιν αὐτοῦ πρὸς παροχὴν ἀφέσεως ἁμαρτιῶν.

εεε. Ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξομολογήσεως ὑπόμνησις εἰς τὸν ἐξομολογούμενον, εἰ καὶ ἄνευ ἀδείας αὐτοῦ, παλαιοτέρων τοῦ

1. Βλ. περιπτώσεις ἐξεταζομένας ὑπὸ Πέτρου τοῦ Χαρτοφύλακος (Σ.Ε. 371), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος (Σ.Ε. 399, 401), Θεσσαλονίκης Νικήτα (Σ.Ε. 441-443).

ἰδίου ἁμαρτημάτων καὶ προηγουμένως ὑπὸ τούτου ἐξομολογηθέντων τῷ αὐτῷ πνευματικῷ πατρί, ἅτε γινομένη πρὸς σωτηρίαν καὶ διόρθωσιν αὐτοῦ.

ϛϛϛ. Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ γεγονότος ἁπλῶς τῆς λαβούσης χώραν ἐξομολογήσεως, ὅπερ οὔτε κακὴν πρᾶξιν προδίδει οὔτε κρυπτὸν εἶναι ἢ ἀπόρρητον, ὡς ἐκ τῆς γενομένης ἐξομολογήσεως γνωστὸν καταστάν. Ἐκτὸς ἐὰν ἡ τοιαύτη ἀποκάλυψις ἔλαβε χώραν παρὰ τὴν ἀντίθετον διάθεσιν τοῦ ἐξομολογηθέντος, ρητῶς δηλωθεῖσαν ἢ δυναμένην νὰ συναχθῇ ὡς ἐκ τῶν περιστατικῶν ἢ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔλαβε χώραν ἡ ἐξομολόγησις, ὁπότε πλέον γνωστοῦ καταστάντος τοῦ περὶ ταύτης λαβόντος χώραν γεγονότος ἐπῆλθε βλάβη εἰς τὸν ἐξομολογηθέντα, τούτου ἕνεκα δήλου γενομένου τοῦ διαπραχθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἁμαρτήματος.

ζζζ. Ἡ ἁπλῆ ἀφήγησις περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἐξομολογηθεὶς διέπραξε συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, ὡς ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ἐξομολογήσει ἐνυπαρχούσης τῆς ὁμολογίας περὶ διαπράξεως συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων. *Οὐδεὶς γὰρ ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός*[1].

ηηη. Ἡ ἁπλῆ δήλωσις περί τινος ὅτι οὐδέποτε ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἐξομολογήθη.

ββ. Προβάλλει περίπτωσις ***ἀνυπαρξίας*** συνδρομῆς τοῦ παράγοντος περὶ γενομένης σοβαρᾶς ἐξομολογήσεως, ἣν ἰδιαίτερον συνιστῶσιν:

ααα. Ἡ προσέλευσις ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τάχα πρὸς ἐξομολόγησιν, πράγματι δὲ πρὸς ἐπίτευξιν κακῆς πράξεως ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ἡ διάθεσις πρὸς δημιουργίαν εἰς βάρος τούτου πράξεως συνεργείας εἰς ἀδίκημα.

βββ. Ἡ προσέλευσις ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τάχα πρὸς ἐξομολόγησιν, πράγματι δὲ ἐπὶ σκοπῷ ἐξαπατήσεως ἢ χλεύης ἢ ἐμπαιγμοῦ αὐτοῦ.

γγ. Προβάλλει περίπτωσις συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***ἀναγκαίας ἀποκαλύψεως δημοσίᾳ*** τοῦ διαπιστευθέντος αὐτῷ ἀπορρήτου κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ἣν ἰδιαίτερον συνιστῶσιν:

1. Ἰωάνν. Η', 7-8 « *Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον* », Ψαλμ. ΛΒ', 1, Ρωμ. Δ', 8-9 « *Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ λογίσηται Κύριος ἁμαρτίαν* ».

ααα. Ἡ ἐκπλήρωσις καθήκοντος ἐπιτασσομένου ὑπὸ τοῦ νόμου[1], ὡς φέρ' εἰπεῖν εἶναι ἡ ὑποχρέωσις πρὸς καταγγελίαν γνωσθέντος κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὡς μελετωμένου κακουργήματος ἢ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις ἤρξατο ἤδη καὶ εἰς χρόνον ἐπιτρέποντα τὴν πρόληψιν τῆς τελέσεως ἢ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ[2], ἢ καὶ ἁπλῶς ἠθικοῦ τοιούτου[3].

βββ. Ἡ λῆψις ἐπιβεβλημένων μέτρων πρὸς διαφύλαξιν ἐννόμου ἢ ἄλλως δεδικαιολογημένου οὐσιώδους συμφέροντος, δημοσίου ἢ ἰδίου ἑαυτοῦ ἢ ἄλλου τινός, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ διαφυλαχθῇ ἄλλως, ὡς φέρ' εἰπεῖν εἶναι ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἀποκάλυψιν γνωσθείσης κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἀπειλῆς διαταράξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ τῆς πολιτειακῆς εὐταξίας διὰ μελετωμένης συνωμοσίας, ἢ ἄλλης ἀπειλῆς κατὰ τῆς ζωῆς ἢ τῆς ὑπολήψεως τρίτων προσώπων ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, διὰ μελετωμένης ἐνεργείας ἀδίκων πράξεων ἐκ μέρους προσώπων καταγγελλομένων ἢ ἀορίστως ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ ἐξομολογηθέντος ἢ καὶ ἀκόμη ἐκ μέρους αὐτοῦ τούτου προσωπικῶς, κακὰ μελετῶντος κατὰ τρίτων προσώπων ἢ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ πατρός, ἀπειληθέντος διότι δὲν παρέσχε τὴν αἰτηθεῖσαν ἄφεσιν ἀπὸ ἐξομολογηθεῖσαν ὡς διαπραχθεῖσαν ἁμαρτίαν[4].

Εἰς τὴν τοιαύτην περίπτωσιν δύναται νὰ συντρέξῃ καὶ ἡ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀμύνης ἢ τῆς καταστάσεως ἀνάγκης[5].

1. Ἄρθρα 20, 371 § 4 Π.Κ. Καὶ κατὰ τὸ προϊσχῦον δίκαιον (ἄρθρα 447 Π.Ν., 115 Π.Δ.) ἐδιώκετο καὶ ἐτιμωρεῖτο ἡ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἤτοι ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας, γενομένη ἀποκάλυψις τοῦ διαπιστευθέντος ἀπορρήτου, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη ἥτις ἐγίνετο κατόπιν προσκλήσεως πρὸς μαρτυρίαν, χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς· ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 316 ἑπ.

2. Ἡ παράλειψις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου στοιχειοθετεῖ τὸ ἀδίκημα τῆς ***παρασιωπήσεως ἐγκλήματος***, τιμωρούμενον διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν, κατ' ἄρθρον 232 ἐδ. 1 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 381 ἑπ.

3. Βλ. Αἰτ. Ἐκθ. Σ. Π.Κ. σελ. 551.

4. Ἄρθρ. 371 § 4 Π.Κ. Ἴδε καὶ Κωνστ. Κόλλια, Α/Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου, Γνωμοδότησιν ὑπ' ἀριθ. 29/1951, Ποιν. Χρ., τ. Α', σελ. 256 - 257, 1951.

5. Ἄρθρα 22, 25 Π.Κ., εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω § 22.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένως, ἄλλως ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας, τελουμένη ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου τῆς κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ ἐξομολογηθέντος, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως[1].

II. Τὸ ἀδίκημα τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως θεωρεῖται *συντετελεσμένον*, ἀφ' ἧς θέλει λάβει χώραν ἡ *δημοσίᾳ* ἀνακοίνωσις τοῦ διαπιστευθέντος τῷ πνευματικῷ πατρὶ ἀπορρήτου, γινομένη πρὸς πολλοὺς ἐκ μέρους αὐτοῦ ἢ δι' ἐκμυστηρεύσεως καὶ πρὸς ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις θεωρουμένης ὡς συντελεσθείσης τῆς παραβιάσεως τῆς ὀφειλομένης ἐχεμυθίας. Διώκεται δὲ μόνον ἐπὶ ἐγκλήσει τοῦ βλαβέντος, ἤτοι τοῦ ἐνδιαφερομένου πρὸς διατήρησιν τῆς ὀφειλομένης ἐχεμυθίας, ἧς ἡ παραβίασις ἐπήνεγκεν αὐτῷ ζημίαν[2].

III. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως τιμωρεῖται:

α. Διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς ἐγκλήματος κανονικοῦ ὑπεύθυνος γενόμενος[3].

β. Διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους ἢ διὰ χρηματικῆς

1. Ἑτέρωθεν δὲν θεωρεῖται ὑποπίπτων εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος: α) ὁ ἐξομολογηθείς, ὡς νομικῶς ἀδέσμευτος τυγχάνων πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθέντων παραπτωμάτων, β) ὁ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς ἐρωτηθεὶς πρὸς λύσιν δυσχεροῦς θέματος περὶ τὴν ἐξομολόγησιν εἰδικός, γ) ὁ λαβὼν γνῶσιν τῆς ἐξομολογήσεως ἐξ ἐκμυστηρεύσεως πρὸς αὐτὸν τοῦ προδότου τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως πνευματικοῦ πατρός, δ) ὁ συμβουλεύσας τὸν μέλλοντα νὰ ἐξομολογηθῇ κατόπιν παρακλήσεως αὐτοῦ, ε) ὁ τυχὸν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν προσληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξομολογηθέντος διερμηνεύς, ϛ) ὁ ἐκ προθέσεως ἄλλως κατὰ τύχην λαβὼν γνῶσιν τῶν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν διαμειφθέντων ἢ ἐξ ἰδίας ἀκροάσεως ἢ ἐξ ἀναγνώσεως τῶν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὑπὸ τοῦ ἐξομολογηθέντος χρησιμοποιηθεισῶν σημειώσεων, ὑπὸ τούτου ἐγκαταλειφθεισῶν ἢ ἀπολεσθεισῶν. Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλην, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 94 - 96.

2. Ἄρθρ. 371 § 3 Π.Κ. Ἴδε καὶ Α.Π. 18/1914, Θ. ΚΕ', 53, 466/1924, Θ. ΛΕ', 644.

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352).

ποινῆς ἀπὸ δύο ἕως πεντακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν[1].

§ 95. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐπάλληλον ἱδρύεται πρὸς τὸ περὶ τηρήσεως τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως καθῆκον, ἡ παράβασις τοῦ ὁποίου συνιστᾷ ποινικὸν ἀδίκημα.

I. Ἡ ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ[2] καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελουμένη ἀποκάλυψις τοῦ *ἐκτὸς* ἐξομολογήσεως διαπιστευθέντος αὐτῷ ἢ περιελθόντος εἰς γνῶσιν αὐτοῦ ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του *ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου* συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***παραβιάσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας***[3].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ παραβίασις τοῦ καθ' οἱονδήποτε τρόπον[4] διαπιστευθέντος ἢ ἁπλῶς γνωστοῦ καταστάντος αὐτῷ ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ *ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου*[5], ἐκτὸς ἐξομολογήσεως[6]:

1. Ἄρθρα 57, 371 § 1 Π.Κ. Διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς τιμωρεῖται ὅστις, ἀποβιώσαντος τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκτήσας εἰς τὴν κατοχήν του ἔγγραφα ἢ σημειώσεις αὐτοῦ, σχετικὰ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐν λόγῳ ἰδιότητός του, ἤθελεν ἐκ τούτων φανερώσει ἀπόρρητα ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως.

2. Κατὰ τὸν κανόνα δικαίου ὅτι *«τῷ ὀνόματι τῶν Κληρικῶν καὶ οἱ Μοναχοὶ περιέχονται»* (βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' *«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»*, σελ. 206 ἑπ.), τὸ ἀδίκημα τοῦτο διαπράττεται καὶ ὑπὸ Μοναχοῦ, ἰδίᾳ ὁσάκις οὗτος φέρει καὶ ἀξίωμα ἐν τῇ Μοναστικῇ Διοικήσει (Ἡγούμενος, Προϊστάμενος κ.ἄ.).

3. Ἄρθρ. 371 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Τηλ. Φιλιππίδου, Ἡ παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας, ἐν Ποιν. Χρ., τ. Β', σελ. 97 ἑπ., 1952.

4. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 371 Π.Κ. εἶναι ἄνευ σημασίας κατὰ τίνα τρόπον ὁ δράστης ἔλαβε γνῶσιν τοῦ ἀπορρήτου, ἤτοι εἴτε διεπιστεύθη τοῦτο εἰς αὐτὸν ὑπὸ ἰδιώτου, εἴτε περιῆλθεν εἰς γνῶσίν του δυνάμει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰδιότητός του.

5. Τὸ λεγόμενον ***ἰδιωτικὸν μυστικὸν*** ἢ ἀπόρρητον, τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη τις εἰς ὡρισμένους λειτουργοὺς καὶ ἐπαγγελματίας, ἢ περιῆλθεν εἰς γνῶσιν αὐτῶν δυνάμει τοῦ ἐπαγγέλματός των ***(ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον)***, ἢ τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη τις εἰς ἄλλα τινὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα διαπιστεύονται συνήθως ἰδιωτικὰ ἀπόρρητα λόγῳ ὡρισμένης ἰδιότητός των ἢ τὸ ὁποῖον περιῆλθεν εἰς γνῶσιν αὐτῶν λόγῳ τῆς ἰδιότητός των ταύτης, κατὰ τὴν λεπτὴν καὶ ἀξιόλογον ἑρμηνείαν τοῦ Τηλ. Φιλιππίδου, Ἡ παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας, ἐν Ποιν. Χρ., τ. Β', σελ. 98 ἑπ., 107 ἑπ.

6. Διὰ τῆς στοιχειοθετήσεως τοῦ ἐγκλήματος τούτου, συμπληροῦται τὸ ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ὑφιστάμενον κενὸν εἰς τὸ ἀνάλογον τοιοῦτο τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως (ἄρθρ. 447 Π.Ν.), καθ' ὃ ἀπεκλείετο ὁ ἄδικος χαρα-

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, ἤτοι ἐπὶ σκοπῷ ἀποκαλύψεως τοῦ ἀπορρήτου, ἐν γνώσει τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ τῆς ὑφισταμένης ἀπαγορεύσεως εἰς αὐτὸν νὰ φανερώσῃ τοῦτο, ἄλλως

ββ. Ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας.

Κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δὲν ἀποτελεῖ συστατικὸν ὅρον τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος ὁ σκοπὸς τοῦ δράστου, οὗ ἕνεκα οὗτος ἐκινήθη πρὸς ἐξωτερίκευσιν ἑνὶ ἢ πολλοῖς τοῦ περιελθόντος εἰς γνῶσιν αὐτοῦ ἀπορρήτου εἴτε ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ὑπὸ πλήρη ἐχεμυθίαν διαπιστεύσεως εἴτε ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του καὶ ἀνεξαρτήτως λόγου διαφυγῆς ἢ διαδόσεως τοῦ ἀπορρήτου, τουτέστιν ἐὰν πρὸς ὑλικὴν ζημίαν ἢ ἠθικὴν βλάβην ἢ ὕβριν ἢ καὶ πρὸς ἐκδίκησιν ἀκόμη τοῦ σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὸ ἀπόρρητον ἔλαβε χαρακτῆρα δημοσιεύσεως τὸ κατὰ τὰ ἀνωτέρω διαπιστευθὲν ἢ γνωστὸν καταστὰν ἰδιωτικὸν μυστικόν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι᾽ ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀποκαλύψεως, ***φανερώσεως,*** τοῦ περιεχομένου τοῦ διαπιστευθέντος ἢ γνωστοῦ καταστάντος ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του ἀπορρήτου, καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον, δι᾽ ἐνεργείας ἢ παραλείψεως[1], γινομένης, ἤτοι δι᾽ ἀνακοινώσεως ἢ μεταβιβάσεως τοῦ ἀπορρήτου εἰς τρίτα πρόσωπα, διὰ τὰ ὁποῖα οὐδέποτε τοῦτο προωρίζετο[2].

κτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς, ἐὰν ὁ πνευματικὸς πατὴρ προέβαινεν εἰς ἀποκάλυψιν ἀπορρήτου, γνωσθέντος ὑπ᾽ αὐτοῦ ***ἐκτὸς*** ἐξομολογήσεως, ἤτοι ἐξ εἰδήσεων ἢ πληροφοριῶν παρασχεθεισῶν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τρίτων προσώπων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἐξομολογουμένων· ἴδε περὶ τούτου Κωνστ. Μ. Ράλλην, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 107.

1. Ἄρθρ. 15 Π.Κ.

2. Ἑτέρωθεν θεωρεῖται ὑποπίπτων εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος ὁ Κληρικός, ἀποκαλύπτων ἀπόρρητον κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὁμολογηθὲν καὶ τοῦ ὁποίου ἔλαβε γνῶσιν διὰ μέσου τοῦ πνευματικοῦ πατρός: α) ἐξ ἐρωτήσεως ὑπὸ τούτου πρὸς λύσιν δυσχεροῦς θέματος παρουσιασθέντος κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν, β) ἐξ ἐκμυστηρεύσεως ὑπὸ τούτου τοῦ ἀπορρήτου πρὸς αὐτόν, γ) ἐκ τυχὸν συμμετοχῆς του ὡς διερμηνέως εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, δ) ἐξεπίτηδες ἢ τυχαίως λαβὼν γνῶσιν τοῦ ἀπορρήτου, ὁμολογηθέντος κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ἢ ἐξ ἰδίας ἀκροάσεως, ἢ ἐξ ἀναγνώσεως τῶν κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ὑπὸ τοῦ ἐξομολογηθέντος χρησιμοποιηθεισῶν σημειώσεων, ἐγκαταλειφθεισῶν ἢ ἀπολεσθεισῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ διὰ μέσου τοῦ

ββ. Δι᾽ ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀποκαλύψεως, ***φανερώσεως,*** τοῦ περιεχομένου τοῦ διαπιστευθέντος ἢ γνωστοῦ καταστάντος ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του ἀπορρήτου, γινομένης διὰ καταθέσεως ὡς μάρτυρος ἐνώπιον κοινοῦ Δικαστηρίου κατά τε τὴν ἐν γένει ποινικὴν ἢ τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν εἰδικὴν ποινικὴν ἐκκλησιαστικὴν διαδικασίαν, ἔστω καὶ ἐὰν ἀπηλλάγη τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς διαφύλαξιν τοῦ ἀπορρήτου ὑπὸ τοῦ διαπιστευθέντος αὐτῷ τοῦτο[1].

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω:

Τὸ ἐπιτασσόμενον καθῆκον πρὸς διαφύλαξιν τοῦ διαπιστευθέντος ἢ γνωστοῦ καταστάντος ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου, συντρέχον παρὰ τῷ Κληρικῷ οὐ μόνον ἐν ζωῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εἰς ὃν ἀφορᾷ τοῦτο, διὰ τὸν φόβον κινδύνου μειώσεως τῆς περὶ αὐτοῦ ἀγαθῆς μνήμης ἐκ τῆς ἀποκαλύψεώς του, ***δὲν ὑφίσταται,*** ἀποκλειομένου καὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἐφ᾽ ὅσον:

αα. Προβάλλει περίπτωσις συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***ἀναγκαίας ἀποκαλύψεως δημοσίᾳ*** τοῦ ἀπορρήτου, ὀφειλομένη:

ααα. Εἰς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος ἐπιτασσομένου ὑπὸ τοῦ νόμου[2], ὡς φέρ᾽ εἰπεῖν εἶναι ἡ ὑποχρέωσις πρὸς καταγγελίαν γνωσθέντος παντοιοτρόπως ἀπορρήτου, σχέσιν ἔχοντος πρὸς μελετώμενον κακούργημα ἢ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκτέλεσις ἤρξατο ἤδη καὶ εἰς χρόνον

ἐξομολογηθέντος, ὃν προηγουμένως συνεβούλευσε νὰ ἐξομολογηθῇ τὸ ὁμολογηθὲν ἁμάρτημα (ἀπόρρητον) εἰς ἁρμόδιον πνευματικὸν πατέρα.

1. Ἡ ἀπαγόρευσις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ***ποινικὴν*** διαδικασίαν ἐξάγεται ***εὐθέως*** ἐκ τῆς συνδεδυασμένης ἑρμηνείας καὶ ἐφαρμογῆς τῶν ἄρθρων 212 Κ.Π.Δ. καὶ 371 Π.Κ. (ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, σελ. 214 ἑπ., Τηλ. Φιλιππίδου, Ἡ παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας, ἐν Ποιν. Χρ., τ. Β΄, σελ. 108 ἑπ.), ἐμμέσως δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ***πολιτικὴν*** (ἄρθρ. 321 ἐδ. 3 Πολ. Δικ.) καὶ τὴν ***ἐκκλησιαστικὴν*** διαδικασίαν (ἄρθρ. 68 § δ΄ ἐδ. 2 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλησ. Δικαστηρίων***»), ἅτε ἐπικρατεστέρας θεωρουμένης, ὡς νεωτέρας, τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 371 Π.Κ.

2. Ἄρθρα 20, 371 § 4 Π.Κ. Καὶ κατὰ τὸ προϊσχῦον δίκαιον, πλὴν ἀτελέστερόν πως (ἄρθρα 447 Π.Ν., 115 Π.Δ.), ἐδιώκετο καὶ ἐτιμωρεῖτο ἡ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ἤτοι ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας, γενομένη ἀποκάλυψις ἀπορρήτου, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ τοιαύτη ἥτις ἐγίνετο κατόπιν προσκλήσεως πρὸς μαρτυρίαν, χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς· ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β΄, σελ. 316 ἑπ.

ἐπιτρέποντα τὴν πρόληψιν τῆς τελέσεως ἢ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ[1], ἢ καὶ ἁπλῶς ἠθικοῦ τοιούτου[2].

βββ. Εἰς λῆψιν ἐπιβεβλημένων μέτρων πρὸς διαφύλαξιν ἐννόμου ἢ ἄλλως δεδικαιολογημένου οὐσιώδους συμφέροντος, δημοσίου ἢ ἰδίου ἑαυτοῦ ἢ ἄλλου τινός, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ διαφυλαχθῇ ἄλλως, ὡς φέρ' εἰπεῖν εἶναι ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἀποκάλυψιν διαπιστευθείσης ἢ καὶ ἁπλῶς γνωσθείσης ἀπειλῆς διαταράξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ τῆς πολιτειακῆς εὐταξίας διὰ μελετωμένης συνωμοσίας, ἢ ἄλλης ἀπειλῆς κατὰ τῆς ζωῆς ἢ τῆς ὑπολήψεως τρίτων προσώπων ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου διὰ μελετωμένης ἐνεργείας ἀδίκων πράξεων ἐκ μέρους προσώπων καταγγελλομένων ἢ ἀορίστως ἀναφερομένων ἢ καὶ ἀκόμη ἐκ μέρους αὐτοῦ τούτου τοῦ διαπιστευομένου τὸ ἀπόρρητον[3].

Εἰς τὴν τοιαύτην περίπτωσιν δύναται νὰ συντρέξῃ καὶ ἡ λειτουργία τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀμύνης ἢ τῆς καταστάσεως ἀνάγκης ἢ τῆς προστασίας δικαιωμάτων ἢ διαφυλάξεως δεδικαιολογημένων προσωπικῶν συμφερόντων[4].

ββ. Προβάλλει περίπτωσις συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς συναινέσεως τοῦ παθόντος, αἴροντος ἀφ' ἑαυτοῦ πάντα δισταγμὸν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ἀπορρήτου[5].

1. Ἡ παράλειψις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου στοιχειοθετεῖ τὸ ἀδίκημα τῆς ***παρασιωπήσεως ἐγκλήματος***, τιμωρούμενον διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν, κατ' ἄρθρ. 232 ἐδ. 1 Π.Κ., ἴδε καὶ Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 381 ἑπ.

2. Βλ. Αἰτ. Ἐκθ. Σ. Π.Κ., σελ. 551.

3. Ἄρθρ. 371 § 4 Π.Κ. Πότε ὅμως συντρέχει ἡ συγκεκριμένη περίπτωσις εἶναι ζήτημα πραγματικὸν καὶ ἀποκείμενον εἰς τὸν φέροντα τὴν ποινικὴν εὐθύνην, σταθμίζοντα κατὰ τὴν συνείδησίν του τὰ συγκρουόμενα καθήκοντα τῆς ἐχεμυθίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς διαφυλάξεως τοῦ ἐννόμου συμφέροντος ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὴν ὀρθὴν ὑπ' ἀριθ. 29/1951 Γνωμοδότησιν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου Κωνστ. Κόλλια, Ποιν. Χρ. τ. Α', σελ. 256 - 257, 1951.

4. Ἄρθρα 22, 25, 367 Π.Κ., ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 22.

5. Κατὰ διαστολὴν τῆς κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δικονομικὸν Δίκαιον (ἄρθρ. 212 Κ.Π.Δ.) ὑφισταμένης ***ἀπαγορεύσεως πρὸς μαρτυρίαν*** καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἐπιτασσομένης ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ λόγους ἠθικῆς τάξεως καὶ τηρήσεως τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς δεοντολογίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ λόγους διαφυλάξεως τοῦ ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου, τὸ ὁποῖον, παρὰ τὴν συναίνεσιν τοῦ διαπιστευθέντος αὐτό, ἐνδέχεται νὰ ἀφορᾷ καὶ τρίτα πρόσωπα, κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Τηλ.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένως, ἄλλως ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας, ὑπὸ τοῦ Κληρικοῦ τελουμένη ἀποκάλυψις τοῦ *ἐκτὸς* ἐξομολογήσεως διαπιστευθέντος αὐτῷ ἢ περιελθόντος εἰς γνῶσιν αὐτοῦ ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς παραβιάσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας.

ΙΙ. Τὸ ἔγκλημα τῆς παραβιάσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας θεωρεῖται *συντετελεσμένον*, ἀφ' ἧς θέλει λάβει χώραν ἡ *δημοσίᾳ* ἀνακοίνωσις τοῦ διαπιστευθέντος ἢ γνωστοῦ καταστάντος τῷ Κληρικῷ ἰδιωτικοῦ ἀπορρήτου, γινομένη πρὸς πολλοὺς ἐκ μέρους αὐτοῦ ἢ δι' ἐκμυστηρεύσεως καὶ πρὸς ἓν μόνον πρόσωπον, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις θεωρουμένης ὡς συντελεσθείσης τῆς παραβιάσεως τῆς ὀφειλομένης ἐχεμυθίας. Διώκεται δὲ μόνον ἐπὶ ἐγκλήσει τοῦ βλαβέντος, ἤτοι τοῦ ἐνδιαφερομένου πρὸς διατήρησιν τῆς ὀφειλομένης ἐχεμυθίας, ἧς ἡ παραβίασις ἐπήνεγκεν αὐτῷ ζημίαν[1].

ΙΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβιάσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν:

αα. Διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους ἢ διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἀπὸ δύο ἕως πεντακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν[2].

ββ. Διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς ἔνοχος παραβάσεως βαρυτάτου καθήκοντος γενόμενος[3].

Φιλιππίδου, Ἡ παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας, ἐν Ποιν. Χρ., τ. Β', σελ. 111 - 113.

1. Ἄρθρ. 371 § 3 Π.Κ. Ἴδε καὶ Α.Π. 18/1914, Θ. ΚΕ', 53, 466/1924, Θ. ΛΕ', 644.

2. Ἄρθρα 57, 371 § 1 Π.Κ. Διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς τιμωρεῖται, ὅστις, ἀποβιώσαντος τοῦ Κληρικοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκτήσας εἰς τὴν κατοχήν του ἔγγραφα ἢ σημειώσεις αὐτοῦ, σχετικὰ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰδιότητός του, ἤθελεν ἐκ τούτου φανερώσει ἰδιωτικὰ ἀπόρρητα.

3. Καθάπερ καὶ ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παραβιάσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352).

β. Μοναχὸς τυγχάνων:

αα. Διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους ἢ διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἀπὸ δύο ἕως πεντακοσίων χιλιάδων μεταλλικῶν δραχμῶν[1].

ββ. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἢ καὶ πάσης ἄλλης, νόμῳ προβλεπομένης, ἀναλόγως τοῦ ἀξιώματος, ὅπερ φέρει οὗτος ἐν τῇ Μοναστικῇ Διοικήσει (Ἡγούμενος, Προϊστάμενος, κ.ἄ.)[2].

Ϛ'. *Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις.*

§ 96. Ὁ Κληρικός, κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὑποχρεοῦται εἰς τήρησιν καθωρισμένων ἐπιταγῶν καὶ ἀποφυγὴν ἐπιβεβλημένων ἀπαγορεύσεων, ἡ παράβασις μιᾶς ἑκάστης τῶν ὁποίων, ἴδιον στοχειοθετοῦσα παράπτωμα, τιμωρεῖται.

Ὅθεν ἐπιτάσσεται:

Α. Ἡ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν κοινωνικὴ ***κατὰ τὴν ἐμφάνισιν*** διάκρισις, ἣν συνιστᾷ ἰδιαίτερον:

α. Ἡ περιβολὴ διὰ τῆς ἐκ Παραδόσεως τεταγμένης μετρίας καὶ σεμνῆς στολῆς[3], φερομένης ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε, — *εἴτε ἐν πόλει διάγων, εἴτε ἐν ὁδῷ βαδίζων* —, ἀπαγορευομένης τῆς ἀμφιέσεως δι' ἐσθῆτος πολυτελοῦς, ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένης, ἀνοικείου ὅλως καὶ μὴ προσιδιαζούσης εἰς ἱερατικὸν ἄνδρα.

1. Ἄρθρα 57, 371 Π.Κ. Διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς τιμωρεῖται ὅστις, ἀποβιώσαντος τοῦ Μοναχοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκτήσας εἰς τὴν κατοχήν του ἔγγραφα ἢ σημειώσεις αὐτοῦ, σχετικὰ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς Μοναστικῆς ἰδιότητός του, ἤθελεν ἐκ τούτων φανερώσει ἰδιωτικὰ ἀπόρρητα.

2. Ἄρθρα 11 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων***», 71 Κ.Χ.Α.Ο., 12 Ν.Δ.Α.Ο., 59 Κ.ΚΡ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 466 ἑπ., 506 ἑπ.

3. Μ. Βασιλείου, Ἐπ. Β' πρὸς Γρηγόριον τὸν Θεολόγον (M.P.G. τ. 32 c. 232) «*Σκοπὸς ἐσθῆτος εἷς, κάλυμμα εἶναι σαρκὸς πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος αὔταρκες. Μήτε δὲ ἐν χρώματι τὸ ἀνθηρὸν διωκέσθω, μήτε ἐν τῇ κατασκευῇ τὸ λευκὸν καὶ μαλακόν, τὸ γὰρ τὰς ἐν ἐσθῆτι εὐχροίας περισκοπεῖν ἴσον ἐστὶ γυναικείῳ καλλωπισμῷ, ὃν ἐκεῖναι ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλοτρίῳ ἄνθει παρειὰς καὶ τρίχας ἑαυτῶν καταβάπτουσαι... χιτὼν διὰ ζώνης προσεσταλμένος τῷ σώματι· τὸ μέντοι ζῶσμα μήτε ἄνω τῶν λαγόνων, γυναικῶδες γάρ· μήτε χαῦνον, ὥστε διαιρεῖν τὸν χιτῶνα· βλακικὸν γάρ· οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν*», ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. Α' εἰς Α' Τιμοθ. (M.P.G. τ. 62 c. 508 - 509), Φωτίου, Ἐπ. Η', λδ' - λθ' (M.P.G. τ. 102 c. 665, 668), πραγματείαν περὶ τοῦ Στιχαρίου, ἐν Ε.Α., σελ. 65 - 71, 1903, σελ. 129 - 134, 1904.

Ὁ παραβάτης τῆς διατάξεως τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας μιᾶς ἑβδομάδος. Ἐπιμένων δέ, ἐπιτιμᾶται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἐπιπλήξεως[1].

β. Ἡ διατήρησις τῆς κόμης καὶ τῆς γενειάδος, χάριν εὐπρεπείας καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα[2], εὐκόσμως καὶ ἄνευ καλλωπισμοῦ «*ἐν πλοκῆς ἐπινοίᾳ πρὸς λύμην τῶν ὁρώντων*».

Ὁ παραβάτης τῆς διατάξεως ταύτης τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[3].

Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ***ἀποκλείεται,*** ἐὰν ὁ Κληρικὸς εἰς χώραν ἑτερόδοξον ὑπηρετῶν ἢ ἔτι μεῖζον εἰς χώραν ἑτεροθρήσκων καὶ δὴ ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀσκῶν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζηται[4] ἢ ἄλλως ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ λαϊκὴν περιβολήν.

1. Καν. ΚΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 362), ΙϚ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 622), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 364 - 365). Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη, Οἰκ. Πατριάρχου, Καν. Διάταξιν (Σ.Ε. 344), Θεσσαλονίκης Νικήτα, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 385), περὶ δὲ τῶν Ἱερομονάχων καὶ Μοναχῶν βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 41 - 42.

2. Γαλ. Γ', 27 «*Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε*». Ἴδε καὶ Statuta Eccl. Antiqua, can. 44 (Hardouin, I, 982) «Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat», Εὐχολόγιον Μέγα, γ' ἔκδ. Βενετίας, σελ. 178, 1863, Goar, Εὐχολόγιον, β' ἔκδ. Βενετίας, σελ. 194, 1730. Πάντως, ἡ ὑποχρέωσις τῶν Κληρικῶν, ὡς καὶ τῶν Μοναχῶν, πρὸς τὸ τρέφειν τὴν κόμην καὶ τὴν γενειάδα, ἀνάγει τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἰς ***ἔθιμον,*** σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιβληθὲν καὶ καθιερωθέν. Διότι, οὐσιαστικῶς, ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις ***ἀπαιτεῖ*** καὶ ***ἐπιβάλλει*** κατὰ ῥητὰς κανονικὰς διατάξεις εἴς τε τοὺς Κληρικοὺς καὶ τοὺς Μοναχοὺς [καν. ΚΑ', ΜΒ', ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 352, 406, 533], ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 352, 407 «*τὰς κόμας κείρεσθαι, καὶ ἐν μοναστηρίοις εἰσάγεσθαι*»), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 381, 407)] τὴν ***κουρὰν*** τῆς κόμης αὐτῶν καὶ ***ἀντιδιαστέλλει*** ταύτην πρὸς τὴν παρὰ τοῖς λαϊκοῖς κοσμικὴν διατήρησιν ταύτης, ἧς τὴν κατ' ἐπιτηδευμένον τρόπον περιποίησιν καὶ τιμωρεῖ (ἴδε καὶ Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ κουρὰ τῶν Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν «***Κανίσκιον Φαίδωνι Κουκουλέ***», σελ. 233, 236 ἑπ., 1953). Εἰδικώτερον δὲ ἡ Μοναχικὴ Κουρά, γίνεται δι' ἁπλῆς σταυροειδοῦς ἀποκάρσεως τῆς κόμης τοῦ κατατιθεμένου τὴν Μοναχικὴν Ὁμολογίαν καὶ οὐχὶ ***ἐν χρῷ,*** διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐφαρμοζομένης τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ὁριζομένης ἐπιταγῆς «*κατὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποκαρῆναι*» [καν. ΜΒ', ΜΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 406, 408) κ.ἄ., εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 49 ἑπ.].

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 533).

4. Ὡς λ.χ. ἐν Τουρκίᾳ, ἔνθα μετὰ τὴν διὰ τῆς Συνθήκης Εἰρήνης τῆς Λωζάννης τῆς 24ης Ἰουλίου 1923 κατάλυσιν τῶν προνομίων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριαρχικὸς Θρόνος ΚΠόλεως, σελ. 52 ἑπ., 1948) οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες Κληρικοί, ἐκτὸς τοῦ

Πλήν, καὶ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας καθ' ὑποχρέωσιν βιῶν, δέον ὁπωσδήποτε νὰ κινῆται καὶ περιφέρηται ἐνδεδυμένος κοσμίως, δι' ἐσθῆτος κατὰ προτίμησιν μελαίνης ἢ χρώματος φαιοῦ καὶ παντὶ τρόπῳ προδιδούσης τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ ὡς ἱερατικοῦ λειτουργοῦ[1].

Β. Ἡ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν κοινωνικὴ ἐν τῷ ***ἰδιωτικῷ βίῳ*** διάκρισις, ἥν συνιστᾷ ἰδιαίτερον, ἡ μετὰ μείζονος καὶ ὑποδειγματικῆς κατὰ τὸ πλεῖστον κοσμιότητος διαγωγή, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς:

α. Τὸ μετέρχεσθαι, κατ' ἐπάγγελμα ἢ ἐρασιτεχνικῶς, τὸ ἔργον τοῦ ἠθοποιοῦ ἐν γένει καὶ τοῦ χορευτοῦ, ἢ τοῦ ἀσκοῦντος *κυνηγίων θεώρια* (θηριομαχία, ταυρομαχία, καὶ τὰ δι' ἄλλων ζῴων ἢ πτηνῶν τελούμενα τούτοις ὅμοια)[2] ἢ εἰδωλολατρῶν συνηθείας *(Καλάνδαι, Βοτά, Βρουμάλια, Νουμηνίαι)*.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τῆς παραβάσεως ταύτης, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

β. Ἡ παρακολούθησις πάσης φύσεως θεάματος, — *τὸ θυμελικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι* —, μὴ προσιδιάζοντος εἰς τὸ ἱεροπρεπὲς καὶ σεβάσμιον τοῦ ἱερατικοῦ λειτουργήματος.

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως, ὑπεχρεώθησαν νὰ περιφέρωνται δημοσίᾳ ἐνδεδυμένοι, καθάπερ οἱ λαϊκοί.

1. Ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι Κληρικοί, παρεκτὸς τῶν κλημάτων Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων περιφέρονται δημοσίᾳ ἐνδεδυμένοι καθάπερ οἱ λαϊκοί, συνηθέστατα φέροντες ἐσθῆτα μέλαιναν ἢ χρώματος φαιοῦ καὶ προδήλως ἀποδεικνύουσαν τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα αὐτῶν. Πλεῖστοι ὅσοι, ὅμως, κυκλοφοροῦσι τὴν ἱερατικὴν στολὴν πλήρη ἐνδεδυμένοι, ἢ τὸ στιχάριον ἐν εἴδει ἐνδύματος περιβεβλημένοι.

2. Ἐν τῇ ἀπαγορεύσει τοῦ μετέχειν εἰς ***θηριομαχίας*** πάσης φύσεως [καν. ΝΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 425 - 426)] δὲν νοεῖται καὶ ἡ ***θήρα***, διότι «*κυνηγίων θεώρια, οὐ τὸ θηρεύειν διὰ κυνῶν· τοῦτο γὰρ οὐ θεώριον, ἀλλ' ἔργον ἐστίν*» [ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 426)]. Ὅθεν, ἡ ἐν καν. ΡΛΕ' τοῦ Νομοκάνονος ἐν τῷ Μ. Εὐχολογίῳ, διάταξις, ἡ ἀπαγορεύουσα εἰς τοὺς Κληρικοὺς τὴν θήραν, δὲν ἰσχύει. Ἐπίσης, δὲν ἔχει ὀρθῶς ἡ ἀντίθετος ἄποψις ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Καμπανίας Θεοφίλου (Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 63) «*Ὅποιος ἱερεὺς εἶναι κυνηγὸς ζῴων, ἢ πουλία κυνηγᾷ, ἀργεῖται τρεῖς μῆνας λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Νηστευτής*».

3. Ἀποστ. Διατ. Η', 32 (M.P.G. τ. 1 c. 1128), καν. ΙΕ', Ξ', ΞΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331, 465, 469), ΝΑ', ΞΒ', ΞΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 424 - 425, 448, 456 - 457), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 425), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 451, 457 - 458), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', γ', Θ', α', Μ', ια' (Σ.Ϛ. 243 - 245, 303 - 306, 372 - 373), Φ.Ν.Π., σελ. 43.

Ὡς τοιοῦτον θέαμα νοητέον τὸ προβαλλόμενον ἀπὸ σκηνῆς θεάτρου ἢ κινηματογράφου, δημοσίᾳ ἢ κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ διαδραματίζονται σκηναὶ ***ἄσεμνοι*** *(ὀρχήσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀναιδῶς λυγιζομένων καὶ ἀσχημονούντων, καὶ εἰς ἀκολασίαν τοὺς ὁρῶντας ἐκκαλουμένων)* ἢ κινήσεις ***κωμικαὶ*** *(πρὸς τὸ γελᾷν ἀκρατῶς τοὺς παρόντας παρασκευάζουσαι)* ἢ παραστάσεις ***ἀπρεπεῖς*** *(ἔργα χαυνοῦντα τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἢ πρὸς διάπραξιν ἁμαρτίας παρακινοῦντα)* ἢ ***ψυχοφθόροι*** *(ἔργα τρόμου, σκηναὶ φονικαὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια)*. Ἐπίσης αἱ ἱπποδρομίαι, αἱ ταυρομαχίαι καὶ πάντα τὰ *κυνηγίων θεώρια* (θηριομαχίαι).

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τῆς παραβάσεως ταύτης, μετ' ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

γ. Ὁ μετὰ λαϊκῶν ἄκοσμος συμποσιασμός, ἰδίᾳ θορυβωδῶς γινόμενος, ὡς μετ' ὀρχήσεων ἢ ᾀσμάτων, ἐφ' οἱαδήποτε αἰτίᾳ (ἑορτή, γάμος, χαρά).

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τῆς παραβάσεως ταύτης, μετ' ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

δ. Τὸ ***μεθύσκεσθαι***[3], τὸ ἀσκεῖν κατ' ἐπάγγελμα τὸ ἔργον τοῦ καπήλου (ἑστιάτορος, πανδοχέως) καὶ τὸ *κατὰ συνήθειαν*, οὐχὶ δ' ἐκ τύχης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἐν καπηλείῳ ἐνδιατρίβειν.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τῆς παραβάσεως ταύτης,

---

1. Καν. ΝΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 220), ΙΕ', ΞΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331, 466 - 467), ΚΔ', ΟΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 356, 469 - 470), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 26, τῶν Ζωναρᾶ (Σ.Β. 356 - 357) καὶ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 359 - 360), ἐφιστώντων τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ὅτι «*Οὐ πάντα τὰ θεώρια καὶ τὰ ἱπποδρόμια οἱ κανόνες ἀπηγόρευσαν, ἀλλὰ τὰ κινδυνώδη καὶ αἰσχρά... Ὀφείλειν τοὺς κανόνας πρὸς τὸ ψυχωφελέστερον ἑρμηνεύεσθαι, οὐ μὴν πρὸς τὸ ἐκκεχυμένον καὶ ἀδιάφορον*». Ὡς ἐκ τούτου, αἱ σήμερον τελούμεναι ἱπποδρομίαι, ***διὰ στοιχημάτων***, δὲν ἀποτελοῦν διὰ τὸν Κληρικόν, ὡς καὶ τὸν Μοναχόν, ἐπιτρεπόμενον θέαμα.

2. Καν. ΝΓ', ΝΔ', ΝΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 219, 220, 221), ΚΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 356), ΚΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 642 - 644), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 26.

3. Α' Κορινθ. Ϛ', 10 - 11 «*Οὔτε μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι*», Ρωμ. ΙΓ', 13 - 14 «*Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις*», Ἐφεσ. Ε', 18 - 19 «*Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία*», ἴδε καὶ Μ. Βασιλείου, Λόγ. ΙϚ' «*περὶ γαστριμαργίας καὶ μέθης*» (M.P.G. τ. 32 c. 1314 ἑπ.).

μετ' ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ε. Τὸ πάθος τοῦ συμμετέχειν εἰς τυχηρὰ παίγνια (*κυβεία, χαρτοπαιξία κ.ἄ.*) καὶ ἡ παρακολούθησις ἔτι λαϊκῶν ὁμίλων, κατακεκυριευμένων ἐκ τῆς φθοροποιοῦ καὶ κακῆς αὐτῆς συνηθείας.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τῆς παραβάσεως ταύτης, κατ' ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ϛ. Ἡ ἄτακτος καὶ ἄκοσμος ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου διαβίωσις, ἣν ἰδιαίτερον συνιστῶσιν ἡ ἄσκοπος περιπλάνησις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἀγυιὰς τῆς πόλεως κατὰ τὰς ἐργασίμους ὥρας, ἡ ἄνευ ἀνάγκης ἢ ἀποχρῶντος λόγου, *οὐδὲν ἀγαθὸν ὑποβάλλουσα νοεῖν*, νυκτοπορεία, τὸ ἄνευ ἀδείας ὁπλοφορεῖν ἢ ῥαβδοφορεῖν, καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης σοβαρότητος καὶ εὐπρεπείας κατὰ τὰς μετὰ συγκληρικῶν ἢ λαϊκῶν συναναστροφὰς διὰ χρήσεως ἀπηγορευμένων εἰς ἱερατικὸν ἄνδρα συνηθειῶν, ὡς ἡ αἰσχρολογία, ἡ μωρολογία, οἱ ἀστεϊσμοί, οἱ καγχασμοὶ καὶ τὰ σκώμματα[3], διότι «*εἴ τις ἄτιμος, εἴ τις αἰσχρός, οὗτος*

1. ΜΒ', ΜΓ', ΝΔ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 58, 59, 71-72), καν. ΚΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 192), Μ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 405), Θ' Τρούλλου (Σ.Β. 326), ΚΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 642-644), Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Διάταξις (Σ.Ε. 344), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κζ' (Σ.Α. 201), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 72-73), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Κ', λε' (Σ.Ϛ. 345-346), Acta, τ. Α', 87, 318-319, 324, τ. Β', 51, Θ.Κ.Ν. ΙΙ', §§ 10, 36, 70, ὡς καὶ τὰς ὑπ' ἀριθμ. 11167/475 τῆς 16-12-1842 καὶ 4821/187 τῆς 28-5-1855 ἐγκυκλίους τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. ΜΒ', ΜΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 58, 59), καν. Ν' Τρούλλου (Σ.Β. 424), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', κζ' (Σ.Α. 201), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Κ', λε' (Σ.Ϛ. 345-346), Φ.Ν.Π., σελ. 241, Θ.Κ.Ν. Ι', § 100, ΙΙ', §§ 10, 26. Τοὺς κυβεύοντας ἢ παρακαθημένους τοῖς κυβεύουσι Κληρικοὺς ἔπληττε καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας δριμύτατα· C. IV. 1. 34, Ν. ΡΚΓ', ι', Β. Γ.α.ιθ.κ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Τ. ΙΙ. 1 (J.G.R. τ. Ε', 520), Epitome Legum, Η', ν' (J.G.R. τ. Δ', 330), Synopsis Minor, Τ', κη' (J.G.R. τ. Ϛ', 526), Λέοντος Ϛ' τοῦ Σοφοῦ, Νεαρὰ ΠΖ' (J.G.R. τ. Α', 155-156). Ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθμ. 11167/475 τῆς 16-12-1842 καὶ 4821/187 τῆς 28-5-1855 ἐγκυκλίους τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

3. Ἐκκλησ. Ι', 14 «*Ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους*», Σοφία Σειράχ, Κ', 8 «*Ὁ πλεονάζων λόγῳ βδελυχθήσεται*», Ἐφεσ. Ε', 4-5 «*Αἰσχρότης καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις*». Διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν τοῦ «*δημοσίᾳ καπνίζειν*», ἣν ἀναφέρει ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 410, ἄγνωστον εἰς τοὺς αἰῶνας ἐκείνους, οὐδὲν ἀναφέρουσιν αἱ Κανονικαὶ Πηγαί, ὡς καὶ ἡ νεωτέρα

καὶ εὐτράπελος· οὐδὲν εὐτράπελον ἀναισχυντότερον· οὐ χάριτος γέμει τὸ στόμα, ἀλλ' ὀδύνης· μεγάλα κακὰ ἐν ψυχῇ εὐτραπελευομένῃ οἰκεῖ· μεγάλη διάλυσις καὶ ἐρημία· κέχηνεν ἡ ἁρμονία, σεσάθρωται ἡ οἰκοδομή, ὁ φόβος ἐξώρισται, εὐλάβεια ἀπέστη»[1].

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως οἱασδήποτε τῶν ἀνωτέρω παραβάσεων τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας. Ἐπιμένων δὲ εἰς τὸ παράπτωμα, τοὺς πιστοὺς σφόδρα *σκανδαλίζων* διὰ τῆς ἀτάκτου καὶ ἀκόσμου διαγωγῆς αὐτοῦ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

Γ. Ἡ ἀπὸ τῶν λαϊκῶν κοινωνικὴ ἐν τῷ ***δημοσίῳ βίῳ*** διάκρισις, ἣν συνιστᾷ ἰδιαίτερον τὸ ***ἀσυμβίβαστον*** τοῦ ἱερατικοῦ λειτουργήματος πρὸς πᾶν ἕτερον ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐπιτρεπτῶς φερόμενον δημόσιον ἀξίωμα ἢ ἐκ τοῦ νόμου παρεχόμενον καὶ ἀσκούμενον καθῆκον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου:

Ι. Αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται:

α. Ἡ ἀνάληψις παντὸς δημοσίου, πολιτικοῦ ἢ στρατιωτικοῦ, ἀξιώματος ἐν τῇ Πολιτείᾳ, ὡς ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ὁποίου προβάλλει ***ἀφ' ἑαυτοῦ*** τὸ *τελείως ἀσυμβίβαστον* πρὸς τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα[3] ἢ τὸ *ἀποδεδειγμένως* κωλῦον τὸ ἀπερίσπαστον τῆς

πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου δὲν νομίζομεν, ὅτι στοιχειοθετεῖται εἰδικὴ κανονικὴ παράβασις.

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. πρὸς Ἐφεσ. ΙΖ', γ' (M.P.G. τ. 62 c. 120), ἴδε καὶ Μ. Βασιλείου, παρ' Ἰωάννῃ Δαμασκηνῷ, Ἱερὰ Παράλληλα, τόμ. Γ', σ. 77 «*Τῷ γέλωτι ἀκρατεῖ καὶ ἀσχέτῳ κατέχεσθαι ἀκρασίας σημεῖον*», Ἰδίου, Ὅρ. κατὰ πλ. ἐρ. ΚΒ' (M.P.G. τ. 31 c. 977, 980), Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγ. Β', ε' (M.P.G. τ. 8 c. 445) «*Πάντων γὰρ τῶν λόγων ἀπὸ διανοίας καὶ ἤθους ῥεόντων, οὐχ οἷόν τε ἔστι γελοίους τινὰς προέσθαι λόγους, μὴ οὐχὶ ἀπὸ γελοίου ἤθους φερομένους*», Acta, τ. Α', σ. 308, Α.Ι.Σ. τ. Β', σ. 312-313.

2. Θεσσαλονίκης Νικήτα, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 385) κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΜΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 416) «*παντὸς γὰρ προσκόμματος καὶ σκανδάλου ἔξω δεῖ εἶναι τοὺς πιστούς*».

3. Ἀποστ. Διατ. Β', 2 (M.P.G. τ. 1, c. 597, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 13-14), Ϛ', ΠΑ', ΠΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 9, 104, 107), καν. Γ', Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 220-221, 231), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587-588), ΙΑ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686), Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΚΘ' (Σ.Δ. 470-471), Φωτίου, Νομοκ. Η', ιγ' (Σ.Α. 157), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Κ', λβ' (Σ.Ϛ. 342-345), Φ.Ν.Π. σελ. 231-232, Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω, τ. Β' «***τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας***», περὶ δὲ τῶν Μοναχῶν κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 266 ἑπ.

ἀσκήσεως τῶν ἱερατικῶν ἐξουσιῶν, καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων[1].

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως δὲν δύναται νὰ συμπεριληφθῇ ἡ κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον ἐπιτρεπτῶς, κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, γινομένη εἴσοδος Κληρικοῦ ἐν τῇ πολιτικῇ[2] ἢ τῇ εἰδικῇ ἐπὶ τούτῳ στρατιωτικῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους[3]. Οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἀνάμιξις εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα, ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος παραχωρουμένου εἰς τὸν Ἕλληνα πολίτην δικαιώματος τοῦ συμμετέχειν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν[4], ἐκδηλουμένου ἐν τῇ πράξει εἴτε διὰ προβολῆς ἑαυτοῦ

---

1. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἀπαγόρευσις ἐπεβάλλετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου [Cod. Theod. XVI. 2. 1, 2, 8, 10, 39, C.I. 3. 6, Β. Γ.γ.ε., Synopsis Minor, Λ', ξθ' (J.G.R. τ. ΣΤ', 449), Epanag. Aucta, Ζ', ιζ' (J.G.R. τ. ΣΤ', 71) « *Οἱ τῷ κλήρῳ κατειλεγμένοι οὔτε στρατεύονται οὔτε πολιτεύονται, ἀλλ' ἐσχάτως ἀτιμοῦνται* ».

2. Συνηθέστατα τοῦτο ἐπιτρέπεται ἐν τῇ πράξει εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδείας, ὅπου δικαίως ἐθεωρήθη ὡς ἐξόχως ἐπωφελὴς ἡ ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς ἱδρύμασιν, ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου χαρακτῆρος, τῶν Θεολόγων Κληρικῶν προσφορὰ ὑπηρεσίας ὡς διδασκάλων τῆς μαθητιώσης νεολαίας τοῦ Ἔθνους. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὰ Ἀνώτατα Πνευματικὰ Ἱδρύματα (Πανεπιστήμια, Ἀνωτάτας Σχολὰς) ἀνάρρησις διακεκριμένων Ἑλλήνων Κληρικῶν, ὡς καθηγητῶν ἐν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀπηγορεύθη. Ἰδιαιτέρως μάλιστα ἡ ἄσκησις καθήκοντος ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ ἀνωτέρου ἢ ἀνωτάτου βαθμοῦ, θεωρεῖται κατὰ τὸν νόμον [ἄρθρ. 18 Κ.Ν.Ε.Ε. (ὡς ἐτροπ. καὶ συν. δι' ἄρθρ. 10 Β. Δ/τος τῆς 16/17 - 12 - 1959), 22 Κ.ΚΡ.] ὡς προσὸν ἐγγραφῆς εἰς τὸν « ***Κατάλογον τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων*** ».

3. Βλ. ἄρθρον 2 τοῦ ἀπὸ 24/24 - IV - 1946 Ν. Δ/τος « ***περὶ διατάξεων ἀφορωσῶν τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὰ στελέχη τοῦ Στρατοῦ ξηρᾶς*** », δι' οὗ κυροῦται ἡ ὑπ' ἀριθ. 137/46 ἀπόφασις τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου « ***περὶ ὀργανώσεως τοῦ σώματος τῶν Στρατιωτικῶν Ἱερέων ἐν τῷ Στρατῷ ξηρᾶς*** », καὶ Β. Δ/γμα τῆς 29 - IX - 1946 « ***περὶ Ὀργανώσεως τοῦ Σώματος Στρατιωτικῶν Ἱερέων τοῦ Στρατοῦ ξηρᾶς*** ».

4. Λίαν ἐπιτυχῶς, ἄλλοτέ ποτε, διεκήρυσσεν ὁ Niccolò Machiavelli, Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio, l. 1, c. LVIII (ἔκδ. τοῦ Lud. Corio, Milano, σελ. 130) « *Δὲν ἔχουσιν ἄδικον οἱ λέγοντες ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ Λαοῦ εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Τῷ ὄντι ἡ κοινὴ γνώμη ἐπιτυγχάνει τόσον ἀξιοθαυμάστως ἐν ταῖς προβλέψεσιν αὐτῆς, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι μυστική τις δύναμις προλέγει αὐτῷ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά... Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ὁ λαὸς ἐπιτυγχάνει καλλίτερον τοῦ Ἡγεμόνος· οὐδέποτε θὰ πεισθῇ ὁ Λαὸς νὰ περιβάλῃ διὰ δημοσίου ἀξιώματος ἄνθρωπον ἄτιμον ἢ διεφθαρμένον* », ἴδε καὶ J. J. Rousseau, Du Contrat social, l. III. c. VI (ἐν Œuvres de Rousseau, τ. III, σελ. 347, ἔκδ. Hachette, Paris, 1909), de Montesquieu, De l'Esprit des Lois, l. II. c. II (τ. Α', σελ. 16 ἑπ., ἔκδ. Λονδίνου, 1772), Comte de Mirabeau, Discours sur la représentation illégale de la nation provençale

ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Λαοῦ εἰς βουλευτικόν, δημοτικὸν ἢ κοινοτικὸν ἀξίωμα, εἴτε ὡς τοιούτου ἐκλέκτορος τοῦ καταλλήλου καὶ ἀξίου πρὸς τοῦτο διά τι τῶν ἀνωτέρω δημοσίου χαρακτῆρος ἀξίωμα[1]. Ἔτι δὲ περισσότερον διὰ χρήσεως χάριν τοῦ ἰδίου σκοποῦ τῶν ἐκ τοῦ Συντάγματος παραχωρουμένων εἰς τὸν Ἕλληνα πολίτην δικαιωμάτων τοῦ συνεταιρίζεσθαι ἢ τῆς ἐλευθέρας ἐκφράσεως τῆς ἰδίας γνώμης[2].

β. Ἡ ἀνάληψις πάσης κοσμικῆς φροντίδος, ἐκδηλουμένη δι' ἀσκήσεως καθήκοντος, δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος, ὡς καὶ δικαιώματος, παρεχομένων ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τοῖς λαϊκοῖς ἁρμοζόντων, ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τῶν ὁποίων προβάλλει ***ἀφ' ἑαυτοῦ*** τὸ *τελείως ἀσυμβίβαστον* πρὸς τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα[3] ἢ *τὸ ἀποδεδει-*

[(Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐνώπιον τῶν États de Provence κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1789 ἐν Œuvres de Mirabeau, τ. Α', σελ. 3 ἑπ., ἔκδ. M. Mérilhou, Paris, 1834), ἴδε καὶ ἀνάλυσιν τούτου ὑπὸ N. N. Saripolos, La democratie et l'élection proportionelle, τ. Ι', σελ. 156, Paris, 1899].

1. Σχετικῶς ὁ Περ. Ζαχαρίτσας, Ἡ Διακήρυξις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου τῆς 26ης Αὐγούστου 1789, σελ. 264 ἑπ., 1917. Καίτοι δὲ ὁ νομοθέτης τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ν. 2800 τῆς 6/7 Ἀπριλίου 1954 « ***περὶ νομοθεσίας ἐκλογῆς βουλευτῶν*** » ***κατήργησε*** τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Β. Δ/τος τῆς 15/16 Ὀκτωβρίου 1952 « ***περὶ κωδικοποιήσεως τῆς περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νομοθεσίας*** » καθ' ἣν ***ἀπηγορεύετο*** ἡ ἄσκησις τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος εἰς Κληρικοὺς καὶ Μοναχοὺς Ὀρθοδόξους καὶ παντὸς ἄλλου θρησκεύματος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 779/2728 τῆς 8ης Νοεμβρίου 1954 Ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας Ἀρχιερεῖς (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 250) ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς Ἕλληνας Κληρικοὺς καὶ Μοναχοὺς τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου.

2. Ἄρθρα 11 καὶ 14 τοῦ Συντάγματος τῆς 1 - 1 - 1952, ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 267 ἑπ.

3. Ἀποστ. Διατ. Β', 6 (M.P.G. τ. 1 c. 599, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 15), ΣΤ', ΠΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 9, 104), καν. ΙΣΤ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 342), Γ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 220 - 221), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ΙΑ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686), Φωτίου, Νομοκ. Η', γ' (Σ.Α. 157), Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 344, Δ. 470 - 471), ἰδίου, Ἀπόκρισις ΚΖ' (Σ.Δ. 468 - 470), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Κ', λβ' (Σ.ΣΤ. 342 - 345), ἴδε καὶ Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργη, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Ἀπόφασιν (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Β', σελ. 13, 16, 19) Μιχαὴλ Γ' τοῦ Ἀγχιάλου, Οἰκ. Πατριάρχου, Συνοδικὸν Σημείωμα τῆς 13 - 1 - 1171 (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Β', σελ. 25), Γρηγορίου Ε', Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Γράμμα (Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Β', σελ. 302 - 303), Θ.Κ.Π. Γ', § 98, ΙΓ', § 56, τὴν ὑπ' ἀριθ. 3893/30 - 1 - 1836 Ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν, τὴν ὑπ' ἀριθ. 11148/454 τῆς 28 - 11 - 1842 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σ.Ε. 656 - 657), ἄρθρ. 118 Κ.ΚΡ., πλείω βλ. ἀνωτέρω τ. Β' « *τὸ Πολί-*

γμένως κωλῦον τὸ ἀπερίσπαστον τῆς ἀσκήσεως τῶν ἱερατικῶν ἐξουσιῶν, καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων[1].

Ὡς τοιαῦτα καθήκοντα, δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος, ὡς καὶ δικαιώματα, παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ λαϊκοῖς ἁρμόζοντα, εἶναι:

αα. Ἡ ἐκπλήρωσις καθήκοντος ἐνόρκου ἐν Δικαστηρίῳ Συνέδρων[2].

Οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τοιούτου πρὸς μαρτυρίαν ἐνώπιον πάσης ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς ἢ Δικαστηρίου[3], δοθέντος ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός του ὡς Κληρικοῦ εἰκότως δέον νὰ θεωρῆται ἀξιόλογος ἡ συνδρομὴ αὐτοῦ διὰ τὴν διακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Ὀμνύων δέ, δίδει τὸν νενομισμένον ὅρκον ἐπικαλούμενος τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ[4].

ββ. Ἡ ἀνάληψις καθήκοντος ὑπερασπιστοῦ συνηγόρου ἐν οἱᾳδήποτε δίκῃ ἐνώπιον κοινοῦ Δικαστηρίου[5].

Οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἀνάληψις τοιούτου ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένη εἰς Κληρικόν, φέροντα οἱονδήποτε ἱερατικὸν βαθμόν[6].

γγ. Ἡ ἀνάληψις δικαιώματος ἐπιτροπείας φυσικοῦ προσώπου[7],

τευμα τῆς Ἐκκλησίας», περὶ δὲ τῶν Μοναχῶν κατωτέρω τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 257 ἑπ.

1. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἀπαγόρευσις ἐπεβάλλετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου [Ν. ΡΚΓ', ς', Β. Γ.α.ια., Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΠϚ' (J.G.R. τ. Α', σελ. 153 - 154), Proch. Auctum, ΚΗ', μζ' (J.G.R. τ. Ζ', 214), Epanag. Aucta, Ζ', ιγ' (J.G.R. τ. Ϛ', 71), Ἁρμενόπουλος, Ε.ιβ. 22 - 13.

2. Ἄρθρ. 11 κωδ. ν. 5026/1931 «***περὶ δικαστηρίου Κακουργιοδικῶν***».

3. Ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις ἐκτελεῖται ἄνευ ὑποχρεωτικῆς κλητεύσεως τούτου διὰ μέσου τῆς προϊσταμένης αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 60 § 5 Κ.Ν.Ε.Ε.· ἴδε καὶ γνωμοδότησιν Ἀντεισαγγελέως Ἀρείου Πάγου Κ. Κόλλια, ἐν Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ε', 86 - 87, 1950.

4. Ἄρθρ. 321 Πολ. Δικ. (ἴδε καὶ Α.Π. 429/1953, Α.Ε.Κ Δ., τ. Η', 255 - 256), 121 Κ.Π.Δ. (ἴδε καὶ Α.Π. 150/1951, Α.Ε.Κ.Δ., τ. Ϛ', 127 - 128).

5. Ἄρθρα 93 - 98 Πολ. Δικ., 100, 340, 376 - 377 Κ.Π.Δ., 38 - 56 Ν. Δ/τος 3026 τῆς 6/8 Ὀκτωβρίου 1954 «***περὶ τοῦ Κώδικος τῶν Δικηγόρων***».

6. Ἄρθρ. 119 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***». Βλ. κατωτ. § 161.

7. Ὁ καν. Γ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 220 - 221) συγχωρεῖ τὴν ἀνάληψιν καθήκοντος ἐπιτροπείας ὀρφανῶν ἢ χηρῶν ἀπρονοήτων καὶ προσώπων δεομένων τῆς ἐκκλησιαστικῆς βοηθείας, προφάσει εὐλαβείας καὶ κατόπιν ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου. Ἴδε καὶ ἄρθρ. 118 Κ.ΚΡ.

ἀδυνάτου κατὰ τὸν νόμον εἰς ἄσκησιν τῶν εἰς ἱκανὸν πρόσωπον ἀναγνωριζομένων δικαίων[1].

δδ. Ἡ παροχὴ ἐγγυήσεως πρὸς πληρωμὴν χρέους, προερχομένου ἐκ δημοσίων φόρων, ἐκ μισθώσεως κτήματος ἢ πάσης ἄλλης νομίμου αἰτίας, ὡς καὶ ἡ διαχείρισις καὶ διεύθυνσις ἀλλοτρίας ὑποθέσεως, ὑπὲρ οἱουδήποτε τρίτου προσώπου[2].

Τῆς ἀπαγορεύσεως ἐξαιρεῖται ἡ παροχὴ ἐγγυήσεώς τινος προφάσει εὐλαβοῦς αἰτίας, ὡς ἡ διὰ λόγον φιλανθρωπίας παρεχομένη τοιαύτη δι' ἀπελευθέρωσιν κρατουμένου ἐν φυλακῇ[3].

εε. Ἡ σύναψις συμβάσεως μισθώσεως κτήματος οἱουδήποτε ἐπ' ὠφελείᾳ ἑαυτοῦ ἢ τρίτου τινός[4].

ϛϛϛ. Ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας ἢ πάσης αὐτῇ συναφοῦς πράξεως[5].

---

1. Καν. ΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 342), ΙΑ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 587 - 588), ἄρθρ. 1622 ἐδ. 5 Α.Κ., ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 11148/454 τῆς 28 - 11 - 1842 καὶ 60726/993 τῆς 22 - 7 - 1851 Ἐγκυκλίους τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ἡ ἀπαγόρευσις ἦτο καθολικὴ δι' Ἐπισκόπους καὶ Μοναχοὺς (ἱερομονάχους, ἱεροδιακόνους), ἐπιτρεπομένης τοῖς πρεσβυτέροις, διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις ἀναλήψεως ἐπιτροπείας ἢ κηδεμονίας οἱουδήποτε βαθμοῦ συγγενῶν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ***ἑκουσίας*** ἀναλήψεως τοῦ καθήκοντος [Ν. ΡΚΓ', ε', Β. Γ.α.ια., Σύνοψις Βασιλικῶν, Ε', 37, Ζ', 38 (J.G.R. τ. Ε', 294, 297 - 298), Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΞΗ' (J.G.R. τ. Α', 138 - 139), Synopsis Minor, Ε', ι', Μ', ριγ' (J.G.R. τ. Ϛ', 386, 465), Proch. Auctum, ΚΗ', λγ', ν' (J.G.R. τ. Ζ', 214, 215), Epanag. Aucta, Μ', ι' (J.G.R. τ. Ϛ', 173), Φωτίου, Νομοκ. Η', ιγ' (Σ.Α. 157), Ἁρμενόπουλος, Ε.ιβ. 22 - 23, Βαλσαμὼν (Σ.Α. 159, Γ. 349)].

2. Κ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 27), Ν. ΡΚΓ', ς', Β. Γ.α.ια., Σύνοψις Βασιλικῶν, Κ', 18 § 1 (J.G.R. τ. Ε', 375), Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΠϚ' (J.G.R. τ. Α', 153 - 154), Proch. Auctum, ΚΗ', λβ' (J.G.R. τ. Ζ', 214), Epanag. Aucta, Ζ', α' (J.G.R. τ. Ϛ', 70), Synopsis Minor, Μ', ριγ' (J.G.R. τ. Ϛ', 465).

3. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 29), Φωτίου, Νομοκ. Η', ιγ' (Σ.Α. 157 - 158), Synopsis Minor, Ε', ια' (J.G.R. τ. Ϛ', 386).

4. Καν. ΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 342), Γ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 220 - 221), Ν. ΡΚΓ', ς', Β. Γ.α.ια., Σύνοψις Βασιλικῶν, Κ', 18 § 1 (J.G.R. τ. Ε', 375), Proch. Auctum, ΚΗ', λβ', λζ' (J.G.R. τ. Ζ', 214), Epanag. Aucta, Ζ', α' (J.G.R. τ. Ϛ', 70), Synopsis Minor, Μ', ριγ' (J.G.R. τ. Ϛ', 465), ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 7259 τῆς 30 - 9 - 1838, καὶ 11148 τῆς 28 - 11 - 1842 Ἐγκυκλίους τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Σ.Ε. σελ. 316 ἑπ.).

5. Φωτίου, Νομοκ. Θ', κζ' (Σ.Α. 201 - 202), ἴδε καὶ Acta, τ. Α', σελ. 308, ἰδιαίτερον ἀπαγορευομένη εἰς τοὺς Μοναχοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν προερχομένους Κληρικοὺς (βλ. κατωτέρω τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***» § 62, σελ. 283 ἑπ.). Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον (ἄρθρ. 2 - 7 Β. Δ/τος τῆς 2/14 Μαΐου 1835 «***περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν Ἐμποροδικείων***», 1 ν. 2190 τῆς 5/31 - 6 -

ζζ. Ἡ διὰ νομικῆς πράξεως σύναψις οἱασδήποτε μορφῆς συγγενείας πρὸς ἕτερον πρόσωπον, ἢ ἑτέρας σχέσεως κατὰ τὸν νόμον ὑποδηλούσης ἀνάληψιν καθηκόντων τοιαύτης[1], ὡς ἡ υἱοθεσία[2], ἡ ἀδελφοποιΐα[3], ἡ παράστασις ὑπὸ ἰδιότητα ἀναδόχου εἰς μυστήριον βαπτίσματος ἢ παρανύμφου εἰς μυστήριον γάμου[4], ὡς καὶ πάσης ἑτέρας ἐννόμου ἰδιότητος λαϊκῷ ἐπιτρεπομένης, εἰς Κληρικοὺς προερχομένους ἐκ τῆς τάξεως τῶν Μοναχῶν καὶ εἰκότως συνοδευομένους ὑπὸ τοῦ ἀναλλοιώτου τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως[5].

1920 « *περὶ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν* » ν. 3500/1928 « *περὶ μεσιτῶν* », ἄρθρ. 12 ν. 3632 τῆς 17/26 - 7 - 1928 « *περὶ χρηματιστηρίων ἀξιῶν* ») ἡ ἄσκησις τῆς ἐμπορίας ἐπιτρέπεται ὑπὸ κεκτημένων τὴν ἐμπορικὴν ἰδιότητα προσώπων καὶ μόνον. Ὁ Οἰκ. Πατριάρχης Λουκᾶς ὁ Χρυσοβέργης τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1157 [ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 344), Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, τ. Γ', σελ. 362 - 363] εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν ἄσκησιν τῆς ἰατρικῆς ὑπὸ Κληρικῶν. Καὶ οἱ καν. ΡΞΒ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ καὶ ΡΒ' ἐν τῷ Νομοκάνονι τοῦ Μ. Εὐχολογίου (ἔκδ. A. Pawlow, Μόσχα, 1897) ἀπαγορεύουσι τοῖς αὐτοῖς τὴν ἄσκησιν τῆς χειρουργικῆς.

1. Ϛ', ΠΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 9, 104), καν. Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ΙΑ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686), Ν. ΡΛΓ', γ' « *συγγένεια γὰρ τοῖς μοναχοῖς ἐπὶ γῆς οὐκ ἔστιν, τοῖς γε τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσασι βίον* », Β. Δ.α.ιθ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Μ', XVII, 6 (J.G.R. τ. Ε', 434 - 435), Ecloga ad Proch. mutata, ΛΗ', 7 (J.G.R. τ. Ϛ', 305).

2. Εἰς ἱερομόναχον ἢ ἱεροδιάκονον, οὐχὶ ὅμως καὶ ἔγγαμον πρεσβύτερον ἢ διάκονον, δὲν συντρέχει ἡ δυνατότης προσλήψεως ἑαυτοῦ εἰς θέσιν φυσικοῦ τέκνου ὑπό τινος τρίτου, οὔτε καὶ ἡ τοιαύτη προσλήψεως ἑτέρου εἰς θέσιν τέκνου· ἴδε καὶ ἄρθρ. 118 Κ.ΚΡ., Πρωτ. Σάμου 317/1936, Θ. ΜϚ', 976, Πρωτ. Μυτιλήνης 304/1949, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 49 - 50, Πρωτ. Ἀθην. 2007/1954, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', 163 - 164.

3. Πέτρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρισις (Σ.Ε. 370), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρισις (Σ.Ε. 400), Θεσσαλονίκης Νικήτα, Ἀπόκρισις (Β.Χ. τ. Β', 384), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Ἀπόκρισις (Analecta Sacra, τ. VI, 32), Ἁρμενόπουλος, Δ.η. 7, Θ.Κ.Ν. ΙΙΙ', § 10, ἴδε καὶ γενικώτερον περὶ τοῦ θεσμοῦ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ ἀδελφοποιΐας κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 3 ἑπ., 1909, Γ. Μιχαηλίδη - Νουάρου, Περὶ τῆς ἀδελφοποιΐας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ τῷ Βυζαντίῳ, ἐν Ἐπιστ. Ἐπετηρίδι Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τ. Ϛ', σελ. 290 ἑπ., 1952, Νικ. Πανταζοπούλου, Ἑλλήνων συσσωματώσεις κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, σελ. 17 ἑπ., 1958.

4. « *Παρὰ κανόνα εἰσὶ καὶ κωλύονται* » ὁ Πέτρος Χαρτοφύλαξ, Ἀπόκρισις (Σ.Ε. 370) καὶ ὁ Νικηφόρος Χαρτοφύλαξ, Ἀπόκρισις (Σ.Ε. 400) ὁμοίως. Οἱ ΝΟΜ. ΓΕΘΣ. κεφ. μα' (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', 7) καὶ ΝΟΜ. ΠΑΛ., σελ. 74 (Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', 240) ἀπαγορεύουσιν, ἐπ' ἀπειλῇ ποινῆς ἀφορισμοῦ ἡμερῶν λ', καὶ τὴν ἁπλῆν παρουσίαν εἰς τέλεσιν μυστηρίου γάμου παντὶ Μοναχῷ. Ἴδε καὶ Θ.Κ.Ν. ΙΙΙ', § 10, ἄρθρ. 118 Κ.ΚΡ.

5. Πλείω βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », §§ 49 ΙΙ, 50 - 51, σελ. 257 ἑπ.

ΙΙ. Ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον γινομένη παραβίασις τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, συνεπάγεται τῷ κηρυσσομένῳ ἐνόχῳ διαπράξεως αὐτῆς:

α. Μετὰ προηγουμένην, ἄκαρπον ἀποβᾶσαν, πρὸς ἀποχὴν νουθεσίαν, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

β. Ἐν διαπράξει δὲ κατὰ συρροὴν καὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς ἑκουσίας ἀποβολῆς τῆς Ἱερατικῆς, ἢ καὶ τῆς Μοναχικῆς, ἰδιότητος, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

ΤΙΤΛΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΒΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΣΕΒΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Α'. Ἡ ἐπιορκία.

§ 97. Τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὡς μάρτυρος καὶ τιμωροῦ πρὸς τήρησιν διδομένης ὑποσχέσεως ἢ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ἀληθοῦς παρεχομένης ὁμολογίας, καλεῖται ***ὅρκος***[3].

Ὡς ἐκ τῆς ἱερότητος τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρκου, τίκτεται ὑπερτάτη ὑποχρέωσις τοῦ ὀμνύοντος, *δεσμεύουσα αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ*, τοῦτο μὲν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης ὑποσχέσεως, τοῦτο δὲ πρὸς τὴν βεβαίωσιν περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς παρασχεθείσης ὁμολογίας[4].

---

1. Ϛ', Κ', ΠΑ', ΠΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 9, 27, 104, 107), καν. Γ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 220, 221), Ι' Β' Νικαίας (Σ.Β. 587 - 588), ΙΑ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 686), Φωτίου, Νομοκ. Η', ιγ' (Σ.Α.' 157).

2. Καν. Ζ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 232).

3. Cicero, De officiis, III. c. 29 « Est iusiurandum affirmatio religiosa », Π. 12. 2. 33 « Respectu enim divini nomini ita iurat », Β. ΚΒ.ε.λγ.

4. Ἔξοδ. Κ', 7, Δευτερ. Ε', 11 « *Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ* », Ψαλμ. ΙΕ', 4, Ματθ. Ε', 33 - 34 « *Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, **οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου*** ».

Ι. Ἡ κατ' ἄμφω προβολὴ τοιούτου ἐννόμου ἀποτελέσματος, διδομένου ὅρκου[1], καθ' οἱανδήποτε περίπτωσιν μὴ συγχωροῦσα διάθεσιν ἀθετήσεως ὑπεσχημένων ἢ ἀποτολμήσεως βεβαιώσεως ἐν γνώσει ψευδῶν ὡς ἀληθῶν, ἐφ' ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν δύο περιπτώσεων τούτων ἔλαβε χώραν ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ[2], ἐπιτάσσει βασικῶς εἰς τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν τὴν ἀποφυγὴν χρήσεως τοῦ μέτρου τούτου ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ.

Εἶναι τόσον σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνος ἡ λαμβανομένη ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ θέσις, ὥστε κατ' ἀπαίτησιν τῆς χριστιανικῆς ἀπολύτου τελειότητος ἐπιτάσσεται τὸ ***μὴ ὀμόσαι ὅλως***[3].

---

1. Κατ' ἄρθρ. 357 Πολ. Δικ. ἡ δόσις τοῦ ὅρκου, γινομένη καθ' οἱονδήποτε ἐκ τοῦ νόμου προβλεπόμενον τρόπον, ἀποτελεῖ ***ἀμάχητον τεκμήριον*** διὰ τὴν πλήρη ἀπόδειξιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ γνησίου τοῦ βεβαιωθέντος, ὁπότε πᾶσα ἀνταπόδειξις, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ περὶ ψευδορκίας ἀπόδειξις, εἶναι ἀπαράδεκτος, ἐπιφυλαττομένης μόνον τῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ ψευδομαρτυρήσαντος. Μόνον ἐπὶ καταδίκης τοῦ ὁμόσαντος ἐπὶ ψευδορκίᾳ χωρεῖ ἀναψηλάφησις κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Δικαστηρίου καὶ ὅταν αὕτη στηρίζηται ἐπὶ τοῦ ἐκ τῆς δόσεως τοῦ ὅρκου ἀμαχήτου τεκμηρίου, κατ' ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 785 § 6 Πολ. Δικ.· ἴδε καὶ Γεώργ. Ράμμον, Περὶ ὅρκου § 41, σελ. 190, 195 - 196, Γεώργ. Μπαλῆν, Θ. ΜΗ', 948, Ἀντ. Κιτσικόπουλον, Πολ. Δικονομία, τ. Δ', σελ. 3235, 3237 - 3238, 1938, περὶ δὲ τῆς παλαιοτέρας ἐπὶ τοῦ θέματος διδασκαλίας βλ. Βασ. Οἰκονομίδου - Μιχ. Λιβαδᾶ, Ἐγχειρίδιον Πολ. Δικονομίας, τ. Β', σελ. 452 ἑπ., ϛ' ἔκδ., 1906.

2. Ἐφ' ὅσον δὲν προβάλλει ***σαφὴς ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ*** δὲν ὑπάρχει θέμα δόσεως ὅρκου. Τοῦτο διαλευκαίνει πλήρως ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 128 - 129) «*Ἐπεὶ δὲ ἤκουσά τινος λέγοντος ὀμότην εἶναι τὸν ὀμνύοντα, μὰ τὴν σωτηρίαν μου, μὰ τὰς εὐχὰς τῶν ἁγίων Πατέρων, νὰ ἴδω συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ τὰ τοιαῦτα, λέγω, ὅτι ὁ μέγας ἅγιος Βασίλειος ἔγραψεν ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ, ὅτι ταῦτα* ***οὐκ εἰσὶν ὅρκοι***, *ἀλλὰ* ***εὐχαὶ καὶ σχήματα ὅρκων***, *πρὸς θεραπείαν τῶν ἀκουόντων λεγόμενα, διὸ καὶ εἰσὶν ἀνέγκλητα. Καὶ ὁ Ἰωσὴφ γάρ, φησίν, ὤμνυε, μὰ τὴν ὑγείαν Φαραὼ* (Γέν. ΜΒ', 15 - 16)· *καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους ἔγραψε, μὰ τὴν ἡμετέραν καύχησιν* (Α' Κορινθ. ΙΕ', 31), *καὶ πάλιν, εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἀλήθειαν λέγω καὶ οὐ ψεύδομαι* (Β' Κορινθ. ΙΑ', 31). Ἴδε καὶ Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Περὶ ἐπαφῆς πεπυρακτωμένου σιδήρου, καὶ ὅτι οὐ λογίζεται νόμοις ἀντὶ ὅρκου (J.G.R. τ. Ζ', 531 ἑπ.).

3. Ματθ. Ε', 34 - 37 «*Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν* ***μὴ ὀμόσαι ὅλως***· *μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.* ***Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὒ οὔ***· *τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν*», ΚΓ', 16 - 22, Β' Κορινθ. Α', 12 - 17 «*Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν...* ***ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ***», Ἰακώβου, Ε', 12 - 13, ἴδε καὶ Μ. Βασιλείου, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 165 - 166) «*Ἅπαξ ὁ ὅρκος ἀπηγόρευται*», Αὐτοκρατείρας Εἰρήνης,

Ἡ ἐπίτευξις ὅμως τῆς χριστιανικῆς ἀπολύτου τελειότητος, ὑπαγορεύουσα τὴν τήρησιν πλείστων ὅσων ἱερῶν ἐπιταγῶν, εἰ καὶ ἐκ τοῦ Θείου Λόγου ρητῶς ἐπιβεβλημένη[1], δὲν εἶναι ἀτυχῶς ἐπὶ πᾶσιν ἐφικτή[2]. Προσκρούει κατὰ πρῶτον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν σωτηρίας ἔχουσαν ἀνάγκην φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἰδιοσυγκρασίας[3]. Πέρα δὲ τούτου καὶ εἰς τὰς συνθήκας τῆς κοινωνικῆς τῶν ἀνθρώπων διαβιώσεως, μὲ τὴν καθ' ἡμέραν κατὰ μέτωπον μάχην πρὸς τοὺς ἐν παντὶ καὶ πάντοτε παρεμβαλλομένους ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου πειρασμοὺς τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ[4], ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς παρουσίας

Νεαρὰν «*περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν*» (Σ.Ε. 248 - 251), Ἀνθίμου Ϛ', Οἰκ. Πατριάρχου, Ἐγκ. Ἐπιστολὴν «περὶ Ὅρκου» (Σ.Ε. 617 - 627), ἐξηγοῦσαν διατὶ κανονικῶς ἐπιτάσσεται εἰς τοὺς ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ «*πιστοποιεῖν τοὺς διαδίκους καὶ δικαστὰς περὶ τοῦ προκειμένου πράγματος, διαβεβαιοῦντας ἐπὶ τῆς ἱερατικῆς ἢ μοναστικῆς αὐτῶν συνειδήσεως*» (ὡς ἄλλωστε ὁρίζουσι καὶ τὰ ἄρθρα ΚΓ' ν. ΣΑ'/1852 περὶ Κ.Ν.Ε.Ε., 65 Κ.Χ.Α.Ο., 121 Κ.Π.Δ., ἴδε καὶ Α.Π. 150/1951, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ', 127 - 128, 1951), Πηδάλιον, σελ. 173², Ἐφ. Πατρῶν 256/1956, Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΓ', 200 - 201, 1958.

1. Ματθ. Ε', 2 - 12, 39 - 42, Ι', 2 - 5, 14 - 15, Λουκᾶ, Ϛ', 20 - 36.

2. Μεταξὺ τῶν πλείστων ὅσων ἱερῶν ἐπιταγῶν τῆς Χριστιανικῆς ἀπολύτου τελειότητος περιλαμβάνεται καὶ τό: «*Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι*» (Ματθ. ΙΘ', 21 - 22, Ϛ', 19 - 21, Μάρκ. Ι', 21 - 23, Λουκᾶ, ΙΗ', 22 - 23, ΙΒ', 33 - 34), ἀλλ' ἡ κατὰ γράμμα, κατὰ κεραίαν οὕτως εἰπεῖν, ἐκτέλεσις αὐτῆς εἶναι ἀτυχῶς ***ἀνθρωπίνως δυσχερὴς*** (Ματθ. ΙΘ', 26 - 27 «*Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά ἐστι*») ὡς ἐκ τούτου ἐπάγεται καὶ ὁ θυμόσοφος Βαλσαμὼν (Σ Δ. 168) «*Τοῦτο μὲν γάρ ἐστι τῶν ἄγαν τελείων... Εἰ γὰρ πάντες ἀναγκάζονται τοῦτο ποιῆσαι ποῖος ἀγοράσει αὐτά;*».

3. Ματθ. ΙΕ', 19 - 20 «*Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι· ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον*», Μάρκ. Ζ', 21 - 23.

4. Ἐπιτακτικὴ ἡ πρὸς σωτηρίαν καθημερινὴ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν «*Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ*» (Ματθ. Ϛ', 13), τοῦ Κυρίου σταθερῶς ὑπαγορεύοντος: «*Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής*» (Ματθ. ΚϚ', 41, ἴδε καὶ Λουκᾶ, ΙΑ', 4, ΚΒ', 40 - 46, Ἰωάνν. ΙΖ', 15, Α' Κορινθ. Ι', 13, Β' Θεσσαλ. Γ', 3, Β' Τιμόθ. Δ', 18, Κολασ. Γ', 5 - 17). Ἄλλωστε νίκη, εἰ καὶ λίαν ἐφήμερος, δὲν ἦτο καὶ ἐκείνη τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, ἡ πληρώσασα διὰ τοῦ συναισθήματος τοῦ φόβου τὸν Πρωταπόστολον, ὥστε εἰ καὶ ἐλαχίστας ὥρας ἐνωρίτερον τῆς ἐνάρξεως τοῦ Θείου Πάθους ὑπεσχέθη εἰς τὸν Κύριον «*Κἂν δέῃ με σὺν Σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή Σε ἀπαρνήσομαι*» (Ματθ. ΚϚ', 33 - 35, Μάρκ. ΙΔ', 29 - 31, Λουκᾶ, ΚΒ', 33 - 34, Ἰωάνν. ΙΓ', 36 - 38) ***νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ ὀμόσῃ*** πρὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ἀρχιερέως ὅτι ἠγνόει καὶ κατὰ πρόσωπον τὸν Διδάσκαλον (Ματθ. ΚϚ', 74 - 75, Μάρκ. ΙΔ', 71 - 72, Λουκᾶ, ΚΒ', 60 - 62, Ἰωάνν. ΙΗ', 25 - 27);

τῶν ὁποίων ἐπιτάσσεται ἀναγκαίως ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ἐπιστράτευσιν μέτρων, ὧν τὴν χρῆσιν ἀπαγορεύει μὲν ἡ χριστιανικὴ ἀπόλυτος τελειότης, ἀλλ' ἀποδεδειγμένως προβάλλει ἔχουσα τούτων ἀνάγκην ἡ χριστιανικὴ σχετικὴ τελειότης, συγκρατοῦσα ἐκ τῆς ἀνομίας τὸν ἄνθρωπον καὶ συμπορευομένη μετὰ τοῦ κοινωνικοῦ νόμου εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀκριβοῦς λειτουργίας καὶ τῆς ὀρθῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν.

Μεταξὺ τῶν μέτρων τούτων, ὧν συγχωρεῖται ἡ ἐπιστράτευσις καὶ ἐπιβάλλεται ἡ νόμιμος χρῆσις, εἶναι καὶ ὁ ὅρκος.

Ἡ χρῆσις τοῦ ὅρκου ἐπιτρέπεται καὶ θεωρεῖται νόμιμος, ὁσάκις ἀφορᾷ ὑπόσχεσιν πρὸς ἐκτέλεσιν πράγματος *θεμιτοῦ*, ἤτοι ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἢ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένου, ἄλλως βεβαίωσιν περὶ τοῦ ἀληθοῦς παρεχομένης ὁμολογίας *(ἔννομος ὅρκος)*[1]. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ δόσις ὅρκου τυγχάνει κανονικῶς ἀνεπιτίμητος, ὡς συμβολὴ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ δικαίου γινομένη, ἐπιτάσσουσα τὸν ὅρκον *ἀμετάτρεπτον φυλάττειν*, ὡς γενόμενον *ἐπὶ τῷ φυλάξαι τὰ κρίματα τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης*[2].

Ἡ χρῆσις τοῦ ὅρκου ἀπαγορεύεται καὶ θεωρεῖται μὴ νόμιμος, ὁσάκις ἀφορᾷ ὑπόσχεσιν πρὸς ἐκτέλεσιν πράγματος *ἀθεμίτου*, ἤτοι ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἢ τοῦ νόμου ἀπηγορευμένου, ἄλλως *παντελῶς ἀδυνάτου*, ἢ καὶ ἁπλῶς μὴ σοβαροφανοῦς τοιούτου *(ὅρκος ἀπαίδευτος, παράνομος)*. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ δόσις ὅρκου τυγχάνει κανο-

1. *«Ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ διορίζεσθαι τοὺς κανόνας κολάζεσθαι τοὺς ἐπιόρκους, ἀναφαίνεται μὴ τιμωρεῖσθαι τοὺς μὴ παραβαίνοντας αὐτούς, κἀντεῦθεν συναναδείκνυται καὶ τὸ ἐπιτρέπεσθαι τὴν τῶν ἐννόμων ὅρκων τελεσιουργίαν, μὴ εἴπῃς ταῦτα διορισθῆναι ὑπεναντίως τῇ εὐαγγελικῇ ἐντολῇ, τῇ λεγούσῃ, μὴ ὀμνύειν ἡμᾶς, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, μήτε ἐν τῇ γῇ... **τοῦτο μὲν γάρ ἐστι τῶν ἄγαν τελείων**· ἐκεῖνο δὲ δεύτερον καὶ **οὐκ ἀπόβλητον, ὡς ἔννομον**. Ἄλλως τε εἰ ἅπας ὁ ὅρκος ἐκωλύετο, οὐδὲ ὁ Προφήτης εἶπεν ἂν «Ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολάς σου»* (Ψαλμ. ΡΗ', 106)· *οὐδὲ οἱ τοὺς νόμους συνθέμενοι ὀρθόδοξοι βασιλεῖς ἵνα ἐξέθεντο νόμους ἐπιτρέποντας ὅρκων τελεσιουργίας· οὐχὶ πᾶς ὅρκος ἔννομός τε καὶ παράνομος κεκωλυμένος ἐστίν, ἀλλ' ὁ παράνομος καὶ ἀπαίδευτος»*, ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 167 - 168). Ἴδε καὶ τὰς ad hoc ἀντιρρήσεις τοῦ Πηδαλίου, σελ. 173².

2. *«Οὐ ψευδομαρτυρήσῃς»* ἐπιτάσσει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ θεόπτου Μωϋσέως πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Ἔξοδ. Κ', 16, ΚΓ', 1, Λευϊτ. ΙΘ', 12, Δευτερ. Ε', 11, 20, ΙΘ', 16 - 19, Παροιμ. ΙΘ', 5, 9), ἴδε καὶ Ματθ. Ε', 33 - 34, ΙΘ', 18 - 19, Λουκᾶ, ΙΗ', 20 - 21, Μ. Βασιλείου, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 165 - 166), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 169).

νικῶς ἐπιτιμητέα, ἐπιτάσσουσα τοῦτον *παντοίως ἀκυροῦσθαι, καὶ ἀφορίζεσθαι*[1].

II. Ἡ παραβίασις ἐπισήμως δοθέντος ὅρκου, καθ' οἱονδήποτε τρόπον γινομένη, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἐπιορκίας*** (ψευδορκίας, periurium, peieratio, deseratio)[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ἐπίορκος (ἐπιορκίας πάθει ἁλούς, ψεύδορκος)[3].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ παραβίασις τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένου σεβασμοῦ διὰ κακοβούλου ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου ὀνόματος Αὐτοῦ ὡς μάρτυρος καὶ τιμωροῦ πρὸς τήρησιν διδομένης ὑποσχέσεως ἢ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ἀληθοῦς παρεχομένης ὁμολογίας:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως[4], ἢ ἐκ βίας ἢ ἀνάγκης[5], ἄλλως

ββ. Ἐξ οἱουδήποτε ἑτέρου λόγου, ὡς ἐξ ἀμύνης ἢ ἐκ κουφότητος ἢ ἐξ ὀλιγωρίας ἢ ἐκ μεταμελείας[6].

1. Καν. ΚΗ', ΚΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 164, 165 - 166) *«Ἅπαξ μὲν ὁ ὅρκος ἀπηγόρευται· πολλῷ δὲ δήπου εἰκὸς τὸν ἐπὶ κακῷ γινόμενον κατακεκρίσθαι... Εἴ τις ὀμόσειεν ἐξορύξειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδελφοῦ, εἰ καλὸν τὸ τοιοῦτον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτῷ; εἴ τις φονεύσειν; εἴ τις ὅλως δι' ὅρκου ἐντολὴν παραβήσεσθαι; Ὤμοσα γὰρ καὶ ἔστησα, οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ὥσπερ δὲ τὴν ἐντολὴν ἀμεταθέτοις κρίμασι προσῆκε βεβαιοῦσθαι, οὕτω τὴν ἁμαρτίαν παντοίως καθήκει ἀκυροῦσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι»*. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 168) *«Οὐχὶ πᾶς ὅρκος ἔννομός τε καὶ παράνομος κεκωλυμένος ἐστίν, ἀλλ' ὁ παράνομος καὶ ἀπαίδευτος»*.

2. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), Μ. Βασιλείου, καν. Ι', ΙΖ', ΚΘ', ΞΔ', ΠΒ' (Σ.Δ. 124 - 125, 138 - 139, 165 - 166, 221, 248), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444 - 445), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', λβ' (Σ.Ϛ. 288 - 295), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ιη' (Σ.Α. 314), Φ.Ν.Π., σελ. 244.

3. Οὐδεμία σχέσις τοῦ ***ἐπιόρκου*** πρὸς τὸν ***ἐπιορκίζοντα*** [Φωτίου, Νομοκ. Δ', β' (Σ.Α. 121), ἤτοι τὸν ἐφορκιστὴν (ἐξορκιστὴν) ἢ κατηχητήν, τὸν προετοιμάζοντα τοὺς κατηχουμένους διὰ τὸ βάπτισμα [βλ. καν. Ι' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 141 - 142), ΚϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 193 - 194), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 143, 194), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', λϛ' (Σ.Ϛ. 300 - 301)].

4. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΔ' (Σ.Δ. 221) ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 317, 320).

5. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΒ' (Σ.Δ. 248).

6. Μ. Βασιλείου, καν. ΙΖ' (Σ.Δ. 138 - 139) ἐν τῷ κλασσικῷ παραδείγματι τοῦ πρεσβυτέρου Βιάνορος, ἀπὸ ἀπειλῆς ἀπίστου ὀμόσαντος ὅρκον ***ἀθέμιτον*** *«μηκέτι λειτουργῆσαι»*, ὅστις ***ἐπίορκος*** γενόμενος καὶ ἐκδηλώσας πρόθεσιν ἐπανόδου ἐγένετο μὲν δεκτός, πλὴν ***ἐπιτιμηθεὶς*** πρότερον *«ἐπὶ τῷ εὐκόλως καὶ προχείρως ὀμόσαι,*

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἀθετήσεως δοθείσης ὑποσχέσεως πρὸς ἐκτέλεσιν πράγματος θεμιτοῦ, ἢ

ββ. Διὰ βεβαιώσεως ἐν γνώσει ψευδοῦς γεγονότος ὡς τοιούτου ἀληθοῦς, τουτέστι, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, διὰ παραβιάσεως τοῦ ἐπιτρεπτοῦ μέσου τοῦ *ἐννόμου ὅρκου*[1]. Οὐδέποτε ὅμως διὰ καταπατήσεως *ὅρκου ἀπαιδεύτου (παρανόμου)*, οὗτινος ἡ χρῆσις, διώκουσα στήριξιν ὑποσχέσεως πρὸς ἐκτέλεσιν πράγματος ἀθεμίτου ἢ ἀδυνάτου, ἔν τισι δὲ καὶ μὴ σοβαροφανοῦς τοιούτου[2], κανονικῶς ἀπαγορεύεται καὶ πραγματουμένη ἐπιτιμᾶται *διὰ τὴν περὶ τὸ ὀμνύειν ἀπαράδεκτον προχειρότητα*[3]. Καὶ

γ. ***Ἐκδηλουμένη:***

αα. Ἐνώπιον πάσης, ἐκκλησιαστικῆς ἢ πολιτειακῆς, Ἀρχῆς, διὰ τὸ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιτρεπτὸν πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ γεγονότος τῆς παρασχεθείσης *μεθ' ὅρκου* ὑποσχέσεως πρὸς ἐκτέλεσιν πράγματος θεμιτοῦ ἢ τῆς βεβαιώσεως περὶ τοῦ ἀληθοῦς γενομένης ὁμολογίας, τουτέστιν ἐπὶ παροχῆς *ὅρκου ἀναψηλαφωμένου*, οὐχὶ δὲ

ββ. Ὁπουδήποτε καὶ ὁποτεδήποτε, ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, διὰ

ἐνδεδωκὼς διὰ φόβον μικροῦ κινδύνου », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 139), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 140), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 140) *« δεκτέος ἐστίν, εἰ μεταμέληται ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τοῦ ὅρκου »*.

1. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν καν. Ι', ΚΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 124 - 125, 165 - 166) *« Οὐκ εὐοδοῦνται οἱ παρορκήσαντες. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὅρκου, καὶ τὰ ῥήματα, καὶ τὴν διάθεσιν ἀφ' ἧς ὀμωμόκασι, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν ἐν τοῖς ῥήμασι προσθήκας »*, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 125, 127, 167) *« Ἀλλ' ὅταν μὲν ἀθετήσῃ τις ἔννομον ὅρκον χωρὶς ἀνάγκης τινός, ἢ ψευδῶς ὀμόσῃ, τιμωρηθήσεται πλέον »*.

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΚΗ' (Σ.Δ. 164) *« Ἐκεῖνό γε μὴν γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὔξασθαί τινα ὑείων ἀπέχεσθαι κρεῶν... ἡ εὐχὴ καταγέλαστος, οὐχ ἡ ἀποχὴ ἀναγκαία »*, ἰδίου, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 165 - 166) *« Ἅπαξ μὲν ὁ ὅρκος ἀπηγόρευται· πολλῷ δὲ δήπου εἰκὸς τὸν ἐπὶ κακῷ γινόμενον κατακεκρίσθαι. Ὥστε μεταφρονεῖν χρὴ τὸν ὀμνύοντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιοῦν ἑαυτοῦ τὸ ἀνόσιον »*. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 166) *« Οὐχὶ διὰ τῆς πράξεως βεβαιῶσαι δεῖ τὸ ἀνόσιον »*, Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 167) *« Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἔννομος ὁ ὅρκος, ἀλλὰ διὰ τὸ γενέσθαι τι ἄτοπον προέβη, ἢ μὴ γενέσθαι ἀγαθόν τι, ἢ ὤμοσέ τις πρᾶγμα μὴ ὂν ἄξιον εἰς ὅρκον κατάγεσθαι, τότε ἡ ἀθέτησις τούτου ἀκόλαστος ἐστί »*.

3. Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΚΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 165 - 166), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 317, Δ. 167).

τὸ ἀνεξακρίβωτον τοῦ ἐπισήμου χαρακτῆρος τῆς παροχῆς *ὅρκου κατὰ συναίνεσιν*[1].

Ὅθεν, ἡ παραβίασις τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένου σεβασμοῦ, διαπραττομένη ἐξ οἱουδήποτε λόγου καὶ ἐπιχειρουμένη διὰ κακοβούλου χρήσεως καὶ καταπατήσεως *ἐπισήμως* δοθέντος *ἐννόμου ὅρκου*, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον ἐνεργείας τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐπιορκίας.

III. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐπιορκίας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δέκα ἐτῶν, ἣν διανύει ἐπὶ ἔτη δύο προσκλαίων, τρία ἀκροώμενος, τέσσαρα ὑποπίπτων, τὸ τελευταῖον ἓν μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος, ἀξιούμενος τοῦ χαρίσματος τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μετὰ τὴν λῆξιν τῆς τοιαύτης ποινῆς[3].

Εἰδικώτερον, ὁ αὐτός:

αα. Ἑκουσίως ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα[4], τελεσθὲν ἐν συνδρομῇ τοῦ παράγοντος:

---

1. Ὁ Μ. Βασίλειος *« ἐπὶ μὲν τοῖς **κατὰ συναίνεσιν** διδομένοις ὅρκοις* [καν. Ι' (Σ.Δ. 124 - 125)] ***οὐ τρακταΐζει τὰ τῆς ἐπιορκίας**, ἀλλὰ διορίζεται ἔχειν τοὺς ὀμωμοκότας τὸ θεῖον τιμωρόν· ἐπὶ δὲ τοῖς λοιποῖς* [καν. ΞΔ', ΠΒ' (Σ.Δ. 221, 248)] ***ζήτησιν ποιεῖται ἐπιορκίας, καὶ ἐπιτίμια δίδωσιν.** Τούτων γοῦν οὕτως ἐχόντων, μὴ εἴπῃς **πάντα ὅρκον** ἀναψηλαφᾶσθαι, ὥστε τοὺς ἴσως εὑρισκομένους ἐπιόρκους κολάζεσθαι διὰ κανονικῶν ἐπιτιμίων· ἀλλ' εἰπὲ κατὰ τὴν τῶν νόμων περίληψιν ἐκείνους ὡς ἐπιόρκους τιμωρεῖσθαι δι' ἐπιτιμίων, **τοὺς κατακεκριμένους (κατακρινομένους) ἀπὸ ἀναψηλαφήσεως ὅρκου.** Ὑπέξελέ μοι τοὺς παρά τινων γινομένους ὅρκους διὰ μικροψυχίαν, μήτε ἐξ ἐπαγωγῆς ἀντιδίκου, μήτε ἐξ ἀνάγκης δικαστικῆς, ὡς ὅταν τις ὀμόσῃ μὴ φαγεῖν κρέα, ἢ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπελθεῖν ἢ ἕτερόν τι ποιῆσαι ἀγαθόν, καὶ μὴ ποιήσῃ τοῦτο. Ὡσαύτως καὶ ὅταν τις ἐξομόσηται τόδε τι ποιῆσαι κακόν, καὶ ἀθετήσῃ αὐτὸ* [καν. ΚΗ', ΚΘ' (Σ.Δ. 164, 165 - 166)· *τηνικαῦτα γὰρ **οὐ κολασθήσεται μὲν ὡς ἐπίορκος**, ἄλλως δὲ παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἐπισκόπου ἰατρευθήσεται »*, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν Βαλσαμῶνος (Σ.Α. 317, Δ. 248 - 249).

2. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32).

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΔ' (Σ.Δ. 221).

4. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 249) ἐπὶ τοῦ καν. ΠΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 248) *« Σὺ δὲ ἐκείνους τοὺς ἐπιόρκους εἰπὲ κατὰ τὸν παρόντα κανόνα*

ααα. Τῆς βίας ἢ ἀνάγκης, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἓξ ἐτῶν[1] ἢ τῆς τοιαύτης ἑνὸς ἔτους μετὰ προσθέτου ὑποχρεώσεως καθημερινῆς ξηροφαγίας μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως διακοσίων πεντήκοντα γονυκλισιῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν[2].

βββ. Ἑτέρου ἐλαφρυντικοῦ, *ἄνευ ἀνάγκης*, ὡς ἡ ἄμυνα, ἡ κουφότης, ἡ ὀλιγωρία, ἡ μεταμέλεια, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, ἣν διανύει ἐπὶ ἔτη δύο προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἀκροώμενος, τὸ ἀκολουθοῦν πέμπτον ὑποπίπτων καὶ τὰ τελευταῖα δύο μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος[3], ἀξιούμενος τοῦ χαρίσματος τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς[4].

ββ. Κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα

κολάζεσθαι, τοὺς ἑκοντὶ καὶ διὰ ἐξομολογήσεως τὸ ἁμάρτημα θριαμβεύσαντας, καὶ θεραπείαν ζητήσαντας, οὐ μὴν τοὺς ὡς ἐπιόρκους κατακριθέντας ἀπὸ κατηγορίας ἑτέρων· ἐκεῖνοι γὰρ σὺν τῇ χρηματικῇ ποινῇ καὶ πλειόνως παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτιμηθήσονται [κατὰ τὸν καν. ΞΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 221)]· *ὁ γὰρ ἔλεγχος, ὡς πολλάκις εἴρηται, διπλασιάζει τὸ τοῦ ἁμαρτήματος ὄφλημα· καὶ ἡ μετάνοια κουφίζει τῆς μετανοίας τὴν πλάστιγγα* ».

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΒ' (Σ.Δ. 248), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 249) « *Ὤμοσέ τις τόδε μὴ ποιῆσαι, τυχὸν δικαστής, μὴ ὑπογράψαι εἰς τὴν ἐπενεχθεῖσαν καταδίκην τῷ δεῖνι· εἶτα βιασθεὶς ὑπὸ μείζονος ἐξουσίας, παρέβη τὸν ὅρκον· κουφοτέροις οὗτος ἐπιτιμίοις ὑπόκειται διὰ τὴν βίαν· ἐπὶ ἑξαετίαν γὰρ ἐπιτιμηθήσεται* ».

2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444 - 445).

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΒ' (Σ.Δ. 248), τὴν ἐν τῷ ὁποίῳ φρᾶσιν « *καὶ ἐν πέμπτῳ ἐν ὑποπτώσει εὐξάμενοι* » οἱ ἑρμηνευταὶ Ζωναρᾶς, Βαλσαμὼν καὶ Ἀριστηνὸς (Σ.Δ. 248 - 250) ἀναγινώσκοντες ὡς « *ἐν πέντε* » ἀναβιβάζουσι τὸν χρόνον τῆς ποινῆς εἰς ἔτη *ἕνδεκα*, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *ἑπτά*, ὡς καὶ ὁ Ἰ. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 229[8], ὀρθῶς ἀντελήφθη (οὐχὶ ὅμως ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 335, καὶ οὗτος ἑνδεκαετίαν ἀναμετρήσας).

4. « *Ἔσο δὲ εἰδὼς ὡς τὸ τῆς ἐπιορκίας ἁμάρτημα πολυειδές ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσθεράπευτον. Ἄλλως γὰρ ἐπιτιμᾶται ὁ κατ' ὀλιγωρίαν ὀμόσας, καὶ ἐπιορκήσας, ἄλλως ὁ κατὰ βίαν, ἄλλως ὁ ἐκ μεταμέλου, ἄλλως ὁ διὰ ἄμυναν, ἄλλως ὁ κατὰ δόλον, ἄλλως ὁ ἀθετήσας ὅρκον γεγονότα διά τι παιγνιῶδες ἢ καὶ ἀπόβλητον, ἄλλως ὁ σωματικὸν ὅρκον παραβάς, ἄλλως ὁ ἔγγραφον, καὶ ἁπλῶς εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ δεξαμένου τὴν ἐξομολόγησιν ἀνάκειται ἡ θεραπεία τῆς ἐπιορκίας... Ἐρωτομανοῦντας δὲ πόσους εἶδον ἐπομοσαμένους, καὶ τοὺς ὅρκους ἀκινδύνως καταπατήσαντας! Διὸ χρεών ἐστι τὰ περὶ τούτων ἀκριβῶς ἐξετάζεσθαι, καὶ ἀξίως θεραπεύεσθαι* », ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 249). Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 377.

5. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

γ. Ἠθικὸς αὐτουργὸς (συναιρόμενος) εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ὑπόκειται ἀναλόγως τῆς ἰδιότητός του ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ὡς Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, εἰς τὰς αὐτὰς κατὰ τοῦ αὐτουργοῦ προβλεπομένας καὶ ἐπιβαλλομένας ποινὰς καὶ κυρώσεις[2].

IV. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς ἐπιορκίας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου[3]. Κατὰ δὲ τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ὑποπιπτόντων εἰς τὴν διάπραξιν αὐτοῦ, ἠπειλοῦντο καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ποιναί. Εἰδικώτερον:

α. Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, ψευδῶς ὀμόσαντες ἐν πολιτικῇ δίκῃ, ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τῆς τριετοῦς ἀργίας καὶ τῆς ἐν Ἱ. Μονῇ καθείρξεως. Εἰς τὸ ἴδιον δ' ἁμάρτημα ὑποπεσόντες ἐν ποινικῇ δίκῃ ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τῆς κατὰ ψευδομαρτύρων καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου ποινῆς.

Ὑποδιάκονοι, ἀναγνῶσται καὶ ψάλται, ψευδῶς ὀμόσαντες ἐν πολιτικῇ ἢ ποινικῇ δίκῃ, καθῃροῦντο ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν καὶ καθυπεβάλλοντο εἰς ποινὰς βασάνων[4].

---

1. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ', κε' (Σ.Ϛ. 508) « *Μετὰ γὰρ τὴν διάγνωσιν καθαιρεῖται. Τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐν πᾶσιν ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ, καὶ μὴ εὑροῦσα, ἐκδικεῖ* », Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 188, 229 [ἔνθα διατυποῖ ἀμφιβολίας τινὰς διὰ τὸν *ἐκ βίας* ἐπιορκήσαντα, ὡς κολαζόμενον ἐλαφρότερον τοῦ ἐπὶ διαπράξει πορνείας ἁμαρτήσαντος καὶ καταδικασθέντος, κατὰ τὸ Κανονικὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ (Σ.Δ. 444 - 445)].

2. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΟΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 230 - 231), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 232) « *Καὶ ὁ κακοθελῶς συμβουλευσάμενος, πολλῷ δὲ πλέον ὁ συμπράξας, τιμωρηθήσεται* ». Περὶ εἰσόδου τοιούτου τινὸς ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἐκ τῆς τάξεως Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν ἰσχύουσι τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω ἐν σημ. 1 διδαχθέντα.

3. Κατὰ παντὸς ψευδῶς ὀμνύοντος, εἴτε ὡς διαδίκου εἴτε ὡς μάρτυρος, ἠπειλεῖτο ἡ ποινὴ τῆς *γλωσσοκοπίας* [Ἐκλογή, ΙΖ', β' (J.G.R. τ. Β', 53), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', μϛ' (J.G.R. τ. Β', 222), Ἐπαναγωγή, Ν', ο' (J.G.R. τ. Β', 366).

4. Ν. ΡΚΓ', κ', Β. Γ.α.λϛ., Ecloga ad Proch. mutata, ΚΒ', ιθ' (J.G.R. τ.

V. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἔγκλημα τῆς ψευδορκίας διώκεται καὶ τιμωρεῖται διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἰς βαθμὸν πλημμελήματος[1].

Β'. Ἡ μαγεία.

§ 98. Ὁ Θεός, αὐτοδύναμος καὶ παντοδύναμος, ἐξαλείφων τὴν ἀδράνειαν τοῦ Μηδενὸς καὶ συνθλίβων τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ σκότους, ὁλοκληροῖ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς σοφίας Αὐτοῦ δημιουργῶν τὸ ἀτέρμον Σύμπαν[2]. Ἐντὸς τούτου τοποθετεῖ καὶ τὸν μικρὸν ἡμέτερον πλανήτην, τὴν Γῆν[3], ἐγκαθιστῶν ἐντὸς αὐτοῦ ἐν εἴδει τελειοτέρου τῶν ἄλλων δημιουργήματος τὸν ***ἄνθρωπον***[4], προικίζων αὐτὸν διὰ τοῦ νοός, τουτέστι τῆς δυνάμεως πρὸς τὸ εὖ ζῆν καὶ κυβερνᾷν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς Γῆς ὄντων[5]. *Οὐχὶ ὅμως καὶ πέρα τούτων.*

Ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ νοὸς γιγνώσκει ὅσα ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός, Θεός. Οὐδὲ μόριον τούτων περισσότερον. Ὁ ἄνθρωπος αὐτοδυνάμως δὲν δημιουργεῖ, οὔτε καθιστᾷ αἰώνιον ὅ,τι κατὰ παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ ἐπιτυγχάνει νὰ δημιουργήσῃ. Διότι πᾶν τὸ ἐπὶ τῆς Γῆς, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι φθαρτόν. Ἔχει ζωὴν ὡρισμένης διαρκείας[6], μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας

Δ', 273), Epanag. Aucta, Ι', μζ' (J.G.R. τ. Ϛ', 81), Synopsis Minor, Π', δ' (J.G.R. τ. Ϛ', 489), Proch. Auctum, ΚΖ', ριζ' (J.G.R. τ. Ζ', 182), Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΟϚ' (J.G.R. τ. Α', 146).

1. Ἄρθρα 224, 226-229 Π.Κ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 346 ἑπ., Ἠλ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον, Εἰδικὸν Μέρος, τεῦχ. Β', σελ. 118 ἑπ.

2. Ψαλμ. ΞϚ', 1-2, ΞΗ', 1-2, ΠΘ', 11, Ἰωάνν. Α', 1-2 «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*», Α' Κορινθ. ΙΕ', 26-29 «*Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ... ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν*».

3. Γέν. Α', 1-6, Β', 1, 4, 16-17.

4. Γέν. Α', 26-27, ἴδε καὶ Παν. Μπρατσιώτου, Τὸ Γενέσεως Α', 26, σελ. 4 ἑπ., 1953.

5. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος Μ', 45 (M.P.G. τ. 36 c. 424), Μ. Βασιλείου, Πρόσεχε σεαυτῷ, 6 (M.P.G. τ. 31 c. 212), Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. εἰς Γέν. ΙΒ' (M.P.G. τ. 63 c. 103).

6. Ἑβρ. Θ', 27 «*Καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις*».

διαλύεται καὶ ἐπανέρχεται ὅθεν εἰς τὴν Γῆν ἦλθεν[1], ἤτοι ἐκεῖ ὅπου μόνον ὁ Θεὸς γνωρίζει[2].

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δημιουργὸς πραγμάτων αἰωνίας ζωῆς. Εἶναι δημιούργημα. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του δὲ ταύτην, φθαρτὸν ὂν ἀποτελῶν, φθαρτὰ δημιουργεῖ πράγματα. Καὶ ἐκ τούτων ὅσα ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Ὁ ἄνθρωπος μόνον αἰτεῖται. Ὁ Θεὸς δίδει, ἀποφασίζων διὰ τῆς ἀνεξιχνιάστου βουλῆς Αὐτοῦ[3] καὶ οἰκονομῶν κατὰ τὴν κρίσιν Αὐτοῦ πᾶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου αἰτούμενον πρᾶγμα[4].

Ι. Ὁ ἄνθρωπος, πειρώμενος ἵνα γνωρίσῃ ἢ ἀποκτήσῃ ἢ ἐπιτύχῃ τι, χρώμενος πέρα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν αἰτήσεως μέσου ἄλλου, κατ' ἐξοχὴν ἀνεπιτρέπτου ἢ ὑπερφυσικοῦ, διαπράττει μωρίαν. Ἐκτὸς δὲ τούτου, διαπράττει καὶ ἁμάρτημα, ἀσεβῶν πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός, Θεοῦ[5].

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χρῆσις, ἐκτὸς τῆς αἰτήσεως πρὸς τὸν Θεόν, ἄλλων, κατ' ἐξοχὴν ἀνεπιτρέπτων ἢ ὑπερφυσικῶν, μέσων, ἐπὶ σκοπῷ γνώσεως ἢ ἀποκτήσεως ἢ ἐπιτυχίας οἱουδήποτε τινός, γεγονότος ἢ πράγματος, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***μαγείας*** (μαγγανείας, magia, maleficium, incantatio)[6]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται μάγος.

---

1. Ἐκκλησιαστής, ΙΒ', 7 «*Καὶ ἐπιστρέψῃ ὁ χοῦς ἐπὶ τὴν γῆν, ὡς ἦν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεόν, ὃς ἔδωκεν αὐτό*».

2. Γέν. Γ', 19, Α' Κορινθ. Ϛ', 20 «*Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ*».

3. Ματθ. Ϛ', 8, 32-34, Ζ', 11-12, Ρωμ. ΙΑ', 33, Ἐφεσ. Β', 7, Γ', 8.

4. Ματθ. Ζ', 7 «*Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν*», Α' Κορινθ. ΙΒ', 6-11 «*Ὁ δὲ αὐτός ἐστι Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον, ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται*».

5. Γέν. Β', 17, Γ', 22, Ματθ. Ζ', 26-27 «*Πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη*».

6. Ἔξοδ. ΚΒ', 18, Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΞΕ', ΟΒ', ΠΓ' (Σ.Δ. 110, 221,

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ παραβίασις τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένου σεβασμοῦ:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Δι' ἐπιδόσεως εἰς τὸ ἔργον ἐπικλήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ χρησιμοποιήσεως ἀνεπιτρέπτων ἢ ὑπερφυσικῶν θεωρουμένων μέσων, ἐν τῷ πλανᾷν ἄλλους ἐπὶ σκοπῷ τάχα γνώσεως, ἀποκτήσεως ἢ ἐπιτυχίας οἱουδήποτε τινός, γεγονότος ἢ πράγματος, ὡς εἶναι ἡ διάθεσις πρὸς γνῶσιν τῶν μελλόντων συμβῆναι, ἡ βούλησις πρὸς κτῆσιν ἢ ἐπίτευξιν ἀγαθοῦ τινος ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ τρίτου τινός, ἡ ἐπιθυμία τοῦ προξενῆσαι βλάβην ἢ κακόν τι εἰς συνάνθρωπον[1], κ.ἄ.

Ὡς ἀνεπίτρεπτα ἢ ὑπερφυσικὰ μέσα θεωροῦνται πάντα ὅσα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ περὶ τῆς χρήσεως τῶν ὁποίων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου οὐδέποτε ἐπέτρεψεν ἢ ἔστερξεν ὁ Θεός. Δι' ὃ καὶ γίνονται πάντοτε δι' ἐπικλήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου, καταδεδικασμένου εἰς τὸν αἰῶνα[2], καὶ διὰ προσφυγῆς εἰς ἐνεργείας μωρὰς καὶ ἐγκληματικάς[3].

Ὡς τοιαῦται πράξεις, συνιστῶσαι διὰ τῆς τελέσεως αὐτῶν τὸ ἀδίκημα τῆς μαγείας καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ εἴδους τῶν τελουμένων διαβολικῶν τεχνασμάτων καὶ πραγμάτων ἑκάστη ἰδίῳ ὀνόματι κατονομαζόμεναι, εἶναι αἱ ἑξῆς:

ααα. Ἡ ***μαντεία,*** ἡ λεγομένη τέχνη τοῦ βλέπειν τὰ μέλλοντα

232, 250), Γρηγορίου Νύσαης, καν. Γ' (Σ.Δ. 306 - 307), καν. ΚΔ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 66), ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κε', ΙΓ', κ' (Σ.Α. 188, 321), ἴδε καὶ Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 356 - 362), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', §§ 82 - 83).

1. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΞΕ' (Σ.Δ. 110, 221), καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 110, 221).

2. Ἡσαΐας, ΙΔ', 12, Ἰώβ, Α', 6 - 12, Λουκᾶ, Η', 26 - 34, Ι', 18 - 19, Β' Κορινθ. ΙΑ', 14 - 15, Α' Πέτρου, Ε', 8 - 9, Β' Πέτρου, Β', 4 - 5.

3. Κατὰ συνήθειαν χριστιανικῶς ἀνεπίτρεπτον, παραδεδομένην ἐκ τῶν ἀπίστων ἢ τῶν ἐθνικῶν (εἰδωλολατρῶν), ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 443).

δι' ἐπικλήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου, ἐν χρήσει καὶ ἄλλων μωρῶν ἐνεργειῶν.

Οἱ ἀσκοῦντες τὴν διαβολικὴν ταύτην τέχνην καλοῦνται:

1. *Μάντεις,* οἱ τοῖς δαίμοσιν ἑαυτοὺς ἐκδόντες καὶ προσαναθέμενοι, διὰ θυσιῶν τὸν πατέρα αὐτῶν τὸν Σατανᾶν ἐρωτῶντες περί τινος, καὶ διά τινων σημείων ἐξ ὑποθήκης δαιμονικῆς τὰ μέλλοντα βλέπειν προαιρούμενοι[1].

2. *Ἑκατόνταρχοι,* καὶ πριμμικήριοι λεγόμενοι, οἵτινες γηραλέοι ὄντες καὶ δῆθεν φρονιμώτεροι θεωρούμενοι καὶ κατὰ συμβουλὴν τῶν λοιπῶν ὑπερφέροντες, ὡς ψευδόθεοι διὰ μυσαρῶν ἐνεργειῶν καὶ διαβολικῶν σημείων προλέγουσι τὰ μέλλοντα[2].

3. *Νεφοδιῶκται,* οἱ διὰ τῶν σχημάτων τῶν νεφῶν προμηνύοντες δῆθεν τὰ εἰς τοὺς πολλοὺς ἄγνωστα, καὶ ἀλλόκοτα ἀποφοιβάζοντες φλυαρήματα[3].

4. *Ἀστρολόγοι,* οἱ συνεργείᾳ δαιμόνων μαντευόμενοι δι' ἀστέρων, καὶ οἷα θεοῖς τούτοις προσέχοντες, τύχην, καὶ εἱμαρμένην, καὶ γενεθλιαλογίαν, καὶ τοιούτων ῥημάτων ὄχλον φωνοῦντες, κατὰ τοὺς τῆς πλάνης λήρους, οἳ τὸν μέν, εἰς ἡμέραν φασὶ γεννηθῆναι κακοποιόν, τὸν δ' αὖ, εἰς ἀστέρα ἀγαθόν[4].

Οἱ ἀστρολόγοι, ἀσκοῦντες τὴν τέχνην τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα συμβῆναι ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἄστρων καὶ τῆς γνώσεως ἐπιρροῆς ἑκάστου τούτων, ὑπάρχουσι καὶ σήμερον. Συντάσσουσι δὲ περὶ τοῦ ἐρωτῶντος αὐτοὺς προσώπου ἴδιον διάγραμμα διὰ σημείων καὶ συμβόλων, *ὡροσκόπιον* καλούμενον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατ' αὐτοὺς συνάγεται ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἱκανότης, τὰ προτερήματα καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβῆναι καὶ αἱ ἀσθένειαι αὐτοῦ.

Οἱ ἀστρολόγοι, ἀρχῆθεν κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας,

1. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 444, Γ', 205, 307), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ Ϛ. 356), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 82.

2. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 444), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 356).

3. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 445), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 357), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 82.

4. Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 205), Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 204), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 356, 358 - 359), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 82.

ὡς *«συνεργείᾳ δαιμόνων μαντευόμενοι δι' ἀστέρων»*, ἀσκοῦντες τέχνην, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς *«ἐκεῖθεν προμάντευσις, καὶ καθ' εἱρμὸν δῆθεν τῶν οὐρανίων ἐκβαίνουσα, καὶ τὸ μέλλον γνωρίζουσα, ἥτις οὐδαμοῦ τοῖς Πατράσιν ἐκδέδοται, ἅτε τοὺς ἁπλουστέρους γενέσει τε καὶ εἱμαρμένῃ προσέχειν καταναγκάζουσα»*[1], ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀστρονομίαν *« ἥτις καὶ τοῖς ἁγίοις συγκεχώρηται, ἅτε τὴν τῶν οὐρανίων ἁπάντων διδάσκουσα θέσιν τε καὶ κίνησιν, καὶ τὴν ἔκτακτον αὖθις αὐτῶν συμπλοκὴν καὶ διάστασιν »*[2].

5. *Χειρομάντεις*, παλαμοσκόποι καὶ λεκανομάντεις λεγόμενοι[3], οἱ διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τῆς παλάμης, συνηθέστατα τῆς ἀριστερᾶς χειρός, βλέποντες τὰ μέλλοντα, διαγιγνώσκοντες περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος, διαρκείας ζωῆς κλπ.[4].

Ἐπίσης, μεταγενεστέρους, συγχρόνους ἔτι, τύπους τῶν μάντεων ἀποτελοῦσιν οἱ καλούμενοι :

1. *Χαρτομάντεις*, οἱ διὰ τῆς χρήσεως τῶν παιγνιοχάρτων διατεινόμενοι ὅτι διαγιγνώσκουσι περὶ τῶν μελλόντων συμβῆναι, τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος, διαρκείας ζωῆς κλπ.[5].

---

1. Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 358 - 359).

2. ***Ἀστρονόμοι*** καὶ ***ἀστρολόγοι*** ἐκαλοῦντο οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τάξιν τῶν ***Μαθηματικῶν***, οἵτινες ἐθεωροῦντο *« οἱ τὰ οὐράνια σώματα δοξάζοντες ἔχειν τὴν τοῦ παντὸς κυριότητα, καὶ κατὰ τὴν κίνησιν τούτων διοικεῖσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς »*· ἦτο δὲ παλαιόθεν συγκεχυμένη ἡ ἰδιότης ἀμφοτέρων, ***Μαθηματικῶν*** καλουμένων, θεωρουμένη συλλήβδην ἔχουσα ἀσυμβίβαστος διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Κληρικοῦ [καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (αὐτόθι, σελ. 204 - 206)]. Ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων διαχωρίζεται ἡ ἔννοια τῆς ***ἀστρονομίας***, ὡς καθ' αὑτὸ Ἐπιστήμης, ἐπιτρεπομένης παντί, ὡς καὶ Κληρικῷ, τῆς σπουδῆς αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ***ἀστρολογίας***, θεωρουμένης ὡς ***μαντείας*** [κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ (Σ.Γ. 204 - 205) καὶ τοῦ Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 359) διδομένην ὀρθὴν ἑρμηνείαν εἰς τὸν καν. ΛϚ' Λαοδικείας).

3. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 444).

4. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 444). Ἡ ***χειρομαντεία*** θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συστημάτων μαντικῆς τέχνης, λέγεται δὲ ὅτι ὑφίστατο ἐν Κίνᾳ 3.000 ἔτη π.Χρ. Προῆλθεν αὕτη ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀστρολογίας, ἧς ἀπετέλεσεν ἕνα τῶν διαφόρων τρόπων πρακτικῆς ἐφαρμογῆς. Βλ. καὶ Issberner - Haldane, Wissenschaftliche Handlesenkunst, σελ. 12 ἐπ., 1925.

5. Ἡ ***χαρτομαντεία***, διαδεχθεῖσα καὶ αὕτη τὴν τέχνην τῶν ἀστρολόγων, ἤκμασε κυρίως ἀπὸ τοῦ ιη' αἰῶνος μ.Χ., ἀναφέρονται δὲ διάσημοι χειρομάντεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἐν οἷς καὶ ἡ Marie Lenormand, περὶ τῆς ὁποίας ἀναφέρεται ἱστορικῶς ὅτι προεμάντευσε τὸ ἰκρίωμα εἰς τοὺς ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς Γαλλικῆς

2. *Μάντεις τοῦ καφέ*, οἱ διὰ μέσου τῶν σκιῶν καὶ γραμμῶν κατασταλάγματος καφέ, παρασκευαζομένου κατὰ τὴν τουρκικὴν μέθοδον, ὃν πίει πρότερον ὁ περὶ ἑαυτοῦ ἐρωτῶν, διατεινόμενοι ὅτι διαγιγνώσκουσι περὶ τῶν μελλόντων συμβῆναι, τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος, διαρκείας ζωῆς κλπ.

3. *Σπλαγχνομάντεις*, οἱ διὰ τῆς σπουδῆς τῶν σπλάγχνων ζῴου διατεινόμενοι ὅτι διαγιγνώσκουσι περὶ τῶν μελλόντων συμβῆναι κλπ.

4. Ὑπνωτιζόμενοι (medium), οἱ διαθέτοντες παρ' ἑαυτοῖς τὴν ἱκανότητα τοῦ αὐτοϋπνωτισμοῦ, εἰς ὃν καθυποβάλλονται ἀφ' ἑαυτῶν ἢ μέσον τρίτου προσώπου (ὑπνωτιστοῦ), καὶ ἀκολούθως περιερχόμενοι εἰς ἔκστασιν, ἐπιτρέπουσαν ὡς διατείνονται οὗτοι τὴν πρόσκαιρον ἀπελευθέρωσιν τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος, μεθ' ἣν αὕτη διατρέχουσα ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας βλέπει πράγματα ἀόρατα εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ τῶν ἐρωτωμένων πληροφορεῖ.

5. *Πνευματισταί*, οἱ ἐπιχειροῦντες προσπάθειαν ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ὑπερπέραν διὰ χρησιμοποιήσεως ὑπνωτιζομένων προσώπων (medium) ἢ ἑτέρων μεθόδων, ὡς ἡ ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ συγκέντρωσις περὶ στρογγύλην τράπεζαν, καὶ διατεινόμενοι ὅτι διὰ μέσου τούτων δύνανται νὰ μετακαλῶσι πνεύματα τεθνεώτων προσώπων καὶ πληροφορῶνται παρὰ τούτων περὶ πολλῶν, ἀφορώντων τὴν ἐπίγειον ζωήν[1].

Ἐν κυριολεξίᾳ, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸν *πνευματισμὸν* δὲν δύνανται νὰ κατηγορηθῶσιν ὅτι διαπράττουσι μαγείαν. Ἡ χρῆσις ὅμως ἀπὸ μέρους τούτων μέσων, περὶ τῶν ὁποίων *οὐδέποτε ἐλάλησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον*, καὶ ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον οὗτοι διώκουσιν, ὑπερφυσικὸς θεωρούμενος, συνιστᾷ *κανονικῶς* πρᾶξιν ἀπηγορευμένην, ἐγγίζουσαν ἀπολύτως τὰ ὅρια τοῦ ἀδικήματος τῆς μαγείας[2].

βββ. Ἡ ***γοητεία***, ἡ λεγομένη τέχνη τοῦ ἐπιτυγχάνειν ἀγαθὸν

Ἐπαναστάσεως 1789 Μαξ. Ροβεσπιέρρον, Μαρά, Σαὶν Ζύστ, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν θρόνον τῆς Αὐτοκρατείρας εἰς τὴν Ἰωσηφίναν, τὴν πτῶσιν εἰς τὸν Μ. Ναπολέοντα κ.ἄ.

1. Βλ. E. Mattiesen, Der jenseitige Mensch, 1925, Ἀγγ. Τανάγρα, Ψυχικαὶ Ἔρευναι, 1925.

2. Ἡ Ἐκκλησία, πάντως, οὐδὲν ἤσκησε ποινικὸν μέτρον διώξεως ἕως σήμερον κατὰ παντὸς ἀσχολουμένου μὲ τὸν πνευματισμόν.

ἢ τοῦ ἐπάγεσθαι κακὸν ἢ βλάβην εἰς ἕτερον πρόσωπον, δι' ἐπικλήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου, ἐν χρήσει καὶ ἄλλων; μωρῶν ἢ ἐγκληματικῶν, ἐνεργειῶν.

Οἱ ἀσκοῦντες τὴν διαβολικὴν ταύτην τέχνην, ἀναλόγως τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐφαρμοζομένων μεθόδων καὶ χρησιμοποιουμένων κολασίμων ἐνεργειῶν, καλοῦνται:

1. *Γόητες,* καὶ γητευταὶ λεγόμενοι, οἱ Δαυϊτικοὺς δῆθεν ψαλμοὺς ᾄδοντες, καὶ ὀνομάτων μαρτυρικῶν μεμνημένοι, καὶ αὐτῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ τούτους τὴν ἐκ τῶν δαιμόνων παρενείροντες γοητείαν ἐπὶ τῷ ποιῆσαί τινα εἰς βλάβην ἑτέρων, οἷον εἰς πάρεσιν μελῶν, εἰς χρονίαν ἢ καὶ διὰ βίου ὅλου κατάκλισιν καὶ ἕτερα ὅμοια [1].

2. *Φυλακτήριοι,* οἱ κατὰ ἀπάτην δαιμονικὴν διδόντες τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἀπατωμένοις δέματά τινα ἐκ σηρικῶν νημάτων ὑφασμένα, καὶ πουγγία ἢ περίαπτα ἢ φυλακτήρια (φυλακτὰ) λεγόμενα, ἔχοντα ἔσωθεν ποτὲ μὲν γραφάς, ποτὲ δὲ ψευδῆ τινα ἕτερα, τὰ παρατυχόντα, καὶ λέγοντες ὀφείλειν ταῦτα διηνεκῶς ἐκ τῶν τραχήλων τῶν λαμβανόντων αὐτὰ ἐξαιωρῆσθαι, εἰς φυλακὴν παντὸς κακοῦ. Ἕτεροι δὲ τοῖς τραχήλοις τῶν παίδων συνεπτυγμένους χάρτας ἀπαιωροῦσι, ταῖς παρατυχούσαις ἐπῳδαῖς γεγραμμένους, ἐρυθροῖς ὑφάσμασιν αὐτοὺς ἐνειλίσσοντες, εἰς ἀποτροπὴν δῆθεν παντὸς ἀνιαροῦ, ἅτινα, ὁμοίως, φυλακτήρια καὶ περίαπτα λέγουσι [2]. Ἕτεροι, πάλιν, ἄλλας μαγγανείας μηχανευόμενοι [3].

---

1. Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 203, Δ. 221), Βαλσαμὼν (Σ.Β. 445), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 357), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 83.

2. Διότι, δ' ὡς φαίνεται, ἱερεῖς τινες μετείρχοντο ***γοητείαν*** καὶ γυναῖκες « *ταῖς ἁγίαις εἰκόσι προσεδρεύουσαι, κρίτριαι λεγόμεναι, κἀκ τούτων ἰσχυριζόμεναι γινώσκειν δῆθεν τὰ μέλλοντα, καὶ προλέγειν κατὰ τὰς πάλαι πνεῦμα Πύθωνος ἐχούσας* », ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐδίδασκεν ὅτι: « *Κἂν τῆς Ἁγίας Τριάδος ὄνομα ἐπιλέγηται τοῖς τοιούτοις, κἂν ἁγίων γίνωνται ἐπικλήσεις, κἂν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπάγηται,* ***φεύγειν δεῖ τὰ τοιαῦτα καὶ ἀποτρέπεσθαι*** » [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 445-446), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 357).

3. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 251-252) ἱστορεῖται, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς βαρείας ἀσθενείας τῆς Αὐγούστας Ζωῆς, συζύγου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, διαδοθέντος ὅτι αὕτη ἐνόσει ἀπὸ ***μαγικῶν μαγγανειῶν,*** ὠργανώθη ὑπὸ σπείρας ***ἐθνικῶν*** καὶ αὐλικῶν ἡ ἄμυνα διὰ μέσων ὁμοίων. Οὕτως ἐτοποθετήθησαν κρύφα εἰς τὰς γωνίας τοῦ ἀνακτόρου ***κηρόπλαστα εἴδωλα,*** ἀνακαλυφθέντα μετὰ τὸν θάνατον

3. *Ἐπαοιδοί,* καὶ γόεις λεγόμενοι, οἱ δι' ἐπῳδῶν τοὺς δαίμονας ἐφελκόμενοι πρὸς τὰ οἰκεῖα θελήματα, καὶ θηρία καταδεσμοῦντες καὶ ἑρπετὰ πρὸς τὸ λυμήσασθαι τὸ κτῆνος τυχόν, ἔξω που νυκτὸς αὐλιζόμενον· ἀλλὰ καὶ ὄφεις ἕτεροι καταγοητεύουσιν, οὕς περ δὴ καὶ μεταχειριζόμενοι, ἄδηκτοι ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπαθεῖς κακῶς διαμένουσι [1].

4. *Ἀρκτοσύρται,* καὶ ἀρκτοτρόφοι λεγόμενοι, οἱ τὰς ἄρκτους ἐπισυρόμενοι, βάμματα ἐξαρτῶντες κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ζῴου, καὶ κείροντες τρίχας ἐκ τούτου, ταῖς γυναιξὶν ἀμφότερα ἐπορέγουσιν, ὡς εἴδει φυλακτηρίου νόσους ἐλαύνειν λυσιτελῶς καὶ βασκανίαν ἔχοντα φύσεως. Ἄλλοι δὲ τοὺς ὄφεις ἐγκολπιζόμενοι, οἱ Ἀθίγγανοι λεγόμενοι, τὸν μέν, φασὶ γεννηθῆναι εἰς ἡμέραν κακοποιόν, τὸν δ' αὖ, εἰς ἀστέρα ἀγαθόν, εὐτυχίας καὶ δυστυχίας γενησομένας ἀπαγγέλλουσι καὶ ἄλλα φλυαροῦσι, γοητείαν δι' αὐτῶν μετιόντες [2].

5. *Φαρμακοί,* οἱ διὰ φαρμάκων δηλητηρίων, ὡς ὁ ὑοσκύαμος, οὗ τὸ σπέρμα ὀλέθριον ἢ ἄλλως βλάπτον, τινὰς ἀναιροῦντες ἢ τῶν φρενῶν ἐξιστᾷν, καὶ εὐκταῖον τὸν θάνατον ποιοῦντες τῷ πάσχοντι [3].

ββ. Διὰ προσφυγῆς πρὸς ἀσκοῦντας ἔργον *μαντείας* ἢ *γοητείας* ἐπὶ σκοπῷ ἱκανοποιήσεως ἀτομικῆς ἐπιθυμίας ἢ πάθους, ὡς καὶ γνώσεως ἢ σπουδῆς τῶν μεθόδων αὐτῶν [4].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἐπίδοσις εἰς τὸ ἔργον ἐπικλήσεως τοῦ πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦ Διαβόλου, γινομένη τὸ μὲν ἐν χρήσει καὶ ἄλλων μωρῶν ἢ ἐγκληματικῶν ἐνεργειῶν, ἐν τῷ πλανᾷν ἄλλους ἐπὶ σκοπῷ τάχα γνώσεως ἢ ἀποκτήσεως ἢ ἐπιτυχίας οἱουδήποτε

τῆς Αὐγούστας, ἅτινα ἐν κυριολεξίᾳ ἀνεστάτωσαν πάντας, ὡς σημεῖα διαβολικὰ καὶ τερατώδη. Δι' ὃ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Λέοντος τοῦ Στυππῆ, ἐπεβλήθησαν κατὰ τῶν ἐκ τῶν αὐλικῶν ἐνόχων δριμεῖαι κυρώσεις.

1. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 444-445), Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 203), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 358).

2. Βαλσαμὼν (Σ.Β. 445), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 356-357).

3. Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 110, 221), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 359-360), Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 222).

4. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΓ' (Σ.Δ. 250), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Γ' (Σ.Δ. 306-307), καν. ΚΔ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 66), ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442-443).

τινός, γεγονότος ἢ πράγματος, ἤτοι διὰ τελέσεως πράξεων *μαντείας* ἢ *γοητείας*, τὸ δὲ διὰ προσφυγῆς πρὸς ἀσκοῦντας τοιαύτας πράξεις ἐπὶ σκοπῷ ἱκανοποιήσεως ἀτομικῆς ἐπιθυμίας ἢ πάθους, γνώσεως ἢ σπουδῆς τῶν μεθόδων αὐτῶν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὡς ἄνω ἔργῳ τελουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς μαγείας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς μαγείας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Ἐὰν μὲν προβάλῃ μετερχόμενος μαγείαν, μαντείαν ἢ γοητείαν:

αα. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[1].

ββ. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

γγ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων,

ααα. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἔνοχος διαπράξεως *ἀποστασίας* κολάζεται[3], ἢ

βββ. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ εἴκοσιν ἐτῶν, ἣν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ πέντε ἀκροώμενος, ἐπὶ ἑπτὰ ὑποπίπτων καὶ ἐπὶ τέσσαρα συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν, καθάπερ καὶ ὁ ἔνοχος διαπράξεως *ἑκουσίου* φόνου κολάζεται[4].

---

1. Ἔξοδ. ΚΒ', 18.

2. Καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ Γ. 203), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΚΖ' (Σ.Δ. 469). Οὕτω καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀκάκιον καὶ Εὐδόξιον, κατὰ τὴν ἐν ΚΠόλει Σύνοδον ἔτους 360, ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς ποινῆς καθαιρέσεως κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Κυζίκου Ἐλευσίου, « *διότι Ἡράκλειόν τινα ἱερέα τοῦ ἐν Τύρῳ Ἡρακλέους, ἐπὶ γοητείᾳ ληφθέντα βαπτίσας, εἰς διάκονον προεβάλλετο* », κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστ. II, μβ' (M.P.G. τ. 67 c. 352).

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Γ' (Σ.Δ. 307) « *Ὡς τῇ τῶν δαιμόνων συμμαχίᾳ προσδραμών, ἐπὶ ἀθετήσει τῆς πίστεως, καὶ πρὸς τὸ μὴ πιστεύειν εἶναι Θεὸν τὸν παρὰ τῶν Χριστιανῶν προσκυνούμενον, τοῦτο ποιήσας, καὶ τῷ κρίματι τῶν παραβάντων ὑπαχθείς* ».

4. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΞΕ' (Σ.Δ. 110, 221) « *τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 221 - 222) « *Τὸ τοῦ ἑκουσίου φονέως ἐπιτίμιον, ἐπιγνώσεται, ἤγουν εἰκοσαετίαν* ». Ἴδε καὶ κατωτέρω § 100.

β. Ἐὰν δὲ προβάλῃ ἐν ἰδιότητι προσφεύγοντος πρὸς ἀσκοῦντας ἔργον μαγείας, μαντείας ἢ γοητείας, διακριτέον:

1. Προσφεύγων ἐπὶ σκοπῷ σπουδῆς ἢ χρήσεως τῶν μεθόδων αὐτῶν:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα εἰς χρόνον εἴκοσιν ἢ δέκα ἐτῶν, καθάπερ καὶ ὁ ἔνοχος διαπράξεως *ἑκουσίου* ἢ *ἀκουσίου* φόνου κολάζεται[2].

2. Προσφεύγων ἐκ λόγων δεισιδαιμονίας ἢ ἐπὶ σκοπῷ ἱκανοποιήσεως ἀτομικῆς ἐπιθυμίας ἢ πάθους εἰς τὸ ἔργον τῶν μάγων, μάντεων ἢ γοήτων, ὡς καὶ εἰσάγων τοιούτους τινὰς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀποβλέπων εἰς ἔργον θεραπείας ἀπὸ νόσου, ἀποδιδομένης εἰς μαγικὴν μαγγανείαν ἢ κρυπτομένην φαρμακείαν, ἀκόμη δὲ καὶ χάριν ἀποκαλύψεως ἀπορρήτων ἢ καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην ἀνάλογον αἰτίαν:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων,

ααα. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἐννέα ἐτῶν, ἣν διανύει ἐπὶ τρία ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ τρία ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ τρία μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος, καθάπερ καὶ ὁ ἔνοχος διαπράξεως *πορνείας* κολάζεται, ἐφ' ὅσον ὅμως ἀποδεδειγμένως « *ἀβάστακτός τις ἀνάγκη, κατακρατήσασα τῆς μικροψυχίας αὐτοῦ εἰς τοῦτο προήγαγεν* »[4], ἢ

βββ. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἓξ ἐτῶν, ἣν διανύει ἐπὶ ἔτος προσκλαίων, ἐπὶ ἔτος ἀκροώμενος, ἐπὶ τρία ἔτη ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν.

---

1. Καν. ΛϚ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 203).

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΒ' (Σ.Δ. 232), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 232 - 233, 251) « *ἐπὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοῖς οἰκονομεῖσθαι κατὰ τοὺς ἑκουσίους φονεῖς, ἢ ἐπὶ δέκα ἔτεσι κατὰ τοὺς ἀκουσίους* ». Ἴδε καὶ κατωτέρω § 100.

3. Καν. ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 443, 446) « *οἱ γὰρ ἱερωμένοι καθαιρεθήσονται· ἐν οἷς γὰρ πταίσμασιν οἱ λαϊκοὶ ἀφορίζονται, ἐν τούτοις οἱ ἱερωμένοι καθαιροῦνται* ».

4. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Γ' (Σ.Δ. 306 - 307).

Ἐν ὑποτροπῇ δέ, ἐπιμένων εἰς τὸ ἁμάρτημα, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

III. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς μαγείας, καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελουμένου, καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ παράπτωμα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

IV. Κατὰ τὸ προϊσχῦον δίκαιον τὸ ἀδίκημα τῆς μαγείας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Εἰδικώτερον:

Α. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας:

α. Κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων πράξεως μαγείας, μάντεων ἢ γοήτων, κατεγιγνώσκετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ἐκτελουμένη σκληρῶς, ὡς διὰ τελειώσεως ξίφει, ἢ διὰ παραδόσεως εἰς τὴν πυράν, ἢ διὰ προσφορᾶς ἐν εἴδει βορᾶς εἰς τὰ θηρία[4].

---

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΠΓ' (Σ.Δ. 250), καν. ΞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 442 - 443), ἐν τροποποιήσει τοῦ καν. ΚΔ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 66), ἀπειλοῦντος κατάγνωσιν ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέντε ἐτῶν. Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 233, 252), Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 189 - 190, Β. 444 - 447, Δ. 250 - 252), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', α' (Σ.Ϛ. 357 - 359).

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 79) « *Οἱ ἐλεχθέντες οὐ κληρωθήσονται· οὐ μὴν οἱ μόνον κατηγορηθέντες* ».

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137). Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 231 - 232, εἰ καὶ ἀρνητικῶς ἀποφαινόμενον διὰ τοὺς « *ἐκ λόγων ἀνάγκης ἢ μικροψυχίας εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος περιελθόντας* », ὅπερ, βεβαίως, δὲν εἶναι ὀρθόν. Ἡ δι' οἱονδήποτε λόγον προσφυγὴ εἰς μάγους, καὶ δὴ εἰς τὸν αἰῶνά μας, εἶναι πρᾶξις μωρὰ καὶ κανονικῶς κολάσιμος, οὐδενὸς συντρέχοντος ἐλαφρυντικοῦ « *ἐκ λόγου ἀνάγκης ἢ μικροψυχίας* » μεταβάσεως πρὸς τὰς μεθόδους αὐτῶν ***σήμερον***. Οἱ τοιοῦτοι, ἀποδεικνυόμενοι ὑποπίπτοντες εἰς τὸ ἁμάρτημα, κωλύονται ἀπολύτως πρὸς χειροτονίαν.

4. C. IX. 18. 3. Π. 48. 8. 13, Β. Ξ.λθ.θ., κδ., Ἐκλογή, ΙΖ', μγ' (J.G.R. τ. Β', 60), Ἐπαναγωγή, Μ', κγ' - κδ' (J.G.R. τ. Β', 361), Epitome Legum, ΜΕ', λη' - λθ', μ', νθ', οε' (J.G.R. τ. Δ', 576 - 579), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 41 (J.G.R. τ. Ϛ', 45), Epanag. Aucta, ΝΒ', 16, ΝΓ', 29 (J.G.R. τ. Ϛ', 202, 215), Ecloga ad Proch. mutata, ΚΑ', 11 - 12, ΛΕ' 8, 13 (J.G.R. τ. Ϛ', 270, 296), Synopsis Minor, Γ', λε', νγ' (J.G.R. τ. Ϛ', 369, 372), Proch. Auctum, ΛΘ', 63 - 69, 213 (J.G.R. τ. Ζ', 286, 302), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.ι. 6 - 8, Φ.Ν.Π., σελ. 193.

β. Κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων πράξεως παρασκευῆς φυλακτηρίων (φυλακτῶν) πρὸς ἰδίαν αἰσχροκέρδειαν, κατεγιγνώσκετο ἡ ποινὴ τῆς δημεύσεως καὶ τῆς ἐξορίας[1], ὡς καὶ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου[2].

γ. Κατὰ κηρυσσομένων ἐνόχων πράξεως προσκλήσεως οἴκοι μάγων ἢ προσφυγῆς εἰς τὰ ὑπὸ τούτων παρασκευαζόμενα μέσα μαγγανείας, κατεγιγνώσκετο ἡ ποινὴ τῆς δημεύσεως καὶ τῆς ἐξορίας[3].

δ. Κατὰ παντὸς ἐν γένει ἀσχολουμένου μὲ τὴν μαγείαν ἢ μὲ τὰ περὶ ταύτην μέσα, ἠπειλεῖτο καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἀποκληρώσεως[4].

Β. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον:

Ἐπὶ σκοπῷ παρεμποδίσεως καὶ ἀποτροπῆς τῆς διαδόσεως καὶ ἐπιρρώσεως δεισιδαιμόνων δοξασιῶν καὶ τοῦ κατ' ἀκολουθίαν αὐτῶν παραγομένου φανατισμοῦ, δυναμένου σαφῶς νὰ ἐξωθήσῃ τοὺς εὐπίστους ἐκ τῶν πολιτῶν εἰς πράξεις ἀτόπους, ἐπιβλαβεῖς εἰς ἑαυτοὺς ἢ εἰς ἄλλους, ἢ ἀπειλούσας τὴν διατάραξιν τῆς δημοσίας τάξεως:

α. Ὅστις ἠσχολεῖτο, ἄνευ τινὸς ἀπάτης τιμωρητέας ὡς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, εἰς τὸ πλανᾶν τοὺς ἄλλους διὰ νομιζομένων θαυμάτων, διὰ μαγειῶν ἢ ἐξορκισμῶν, διὰ σημειομαντείας ἢ ὀνειροκρισίας, χειρομαντείας, ἢ προφητείας, θηραυρωρυχείας, χρυσοποιΐας, χαρτομαντείας καὶ ἄλλων παρομοίων γοητειῶν, ἐτιμωρεῖτο εἰς βαθμὸν πταίσματος, καταγιγνωσκομένης αὐτῷ ποινῆς κρατήσεως καὶ προστίμου, ἐπιμετρουμένων ἀναλόγως.

β. Ὅστις ἐξέδιδεν, ἀνελάμβανε νὰ ἐκδώσῃ κατ' ἐμπορίαν, ἢ ἔθετεν εἰς κυκλοφορίαν συγγράμματα, σκοποῦντα νὰ διαδώσωσιν ἢ διατηρήσωσι τὴν εἰς τοιαύτας γοητείας πίστιν μεταξὺ τοῦ λαοῦ,

---

1. Ἐκλογή, ΙΖ', μδ' (J.G.R. τ. Β', 60), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', οη' (J.G.R. τ. Β', 226), Ἐπαναγωγή, Μ', κδ' (J.G.R. τ. Β', 361), Epitome Legum, ΜΕ', νθ' (J.G.R. τ. Δ', 577), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.ι. 3, Φ.Ν.Π., σελ. 193.

2. Proch. Auctum, ΛΘ', 64 - 69 (J.G.R. τ. Ζ', 286).

3. C. IX. 18. 3 - 6, Β. Ξ.λθ.κδ., Epitome Legum, ΜΕ', λη' (J.G.R. τ. Δ', 576), Proch. Auctum, ΛΘ', 64 - 69 (J.G.R. τ. Ζ', 286). Ἀξιωματικοί, χρησιμοποιοῦντες τὰ ἴδια μέσα, ἐξέπιπτον τοῦ βαθμοῦ των (C. IX. 18. 7 - 9, Β. Ξ.λθ. κθ' - λ'), ἴδε καὶ Ἀρμενόπουλον, Ϛ.ι. 7.

4. Ν. ΡΙΕ', γ', Β. ΛΕ.η.λς.

ἐτιμωρεῖτο εἰς βαθμὸν πταίσματος, καταγιγνωσκομένης αὐτῷ ποινῆς προστίμου.

Τῶν τοιούτων συγγραμμάτων, ὡς καὶ τῶν ἐργαλείων, ἐνδυμάτων ἢ ἄλλων σκευῶν, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίουν οἱ γόητες, διετάσσετο ἡ δήμευσις.

γ. Ὅστις, μετερχόμενος τὸν γόητα, συνελαμβάνετο ὁπλοφορῶν ἢ ἔχων καταστήσει ἑαυτὸν ἀγνώριστον διὰ μεταβολῆς τοῦ προσώπου του ἢ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ κλεῖδας ἢ ἄλλα παρόμοια ὕποπτα ἐργαλεῖα κλπ., ἐτιμωρεῖτο εἰς βαθμὸν πταίσματος, καταγιγνωσκομένης αὐτῷ ποινῆς κρατήσεως δύο ἕως τριῶν μηνῶν[1].

V. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἀδίκημα τῆς μαγείας δὲν διώκεται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου δι' εἰδικῶν καὶ περὶ τούτου προβλεπουσῶν διατάξεων, ἐφαρμοζομένων ἀναλόγως τῶν περὶ διώξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀπάτης προβλεπουσῶν ποινικῶν διατάξεων[2].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

§ 99. Τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει, καὶ μόνον, εἰς τὸν δίδοντα αὐτήν. Ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν[3].

Πᾶσα, καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐπιχειρουμένη, κατὰ ταύτης ἐπιβουλή, ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λογίζεται ὡς ἁμαρτία[4]. Ἀλλὰ καὶ ὡς κανονικὸν ἀδίκημα κολάζεται.

1. Ἄρθρα 665, 666 (ὡς ἐτροποπ. διὰ τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ ν. 1681/1919 «***περὶ ἐπαιτείας καὶ ἀλητείας***») Π.Ν. Ἴδε καὶ Α.Π. 256/1931, Θ. ΜΒ', 406, Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Γ', σελ. 627 ἑπ., Π. Τζαννετάκη, Ποινικὸς Νόμος, σελ. 256 - 258, 1937.

2. Ἄρθρα 386, 387, 389 Π.Κ.

3. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ***ἐφήμερος ἐπισκέπτης*** τοῦ κόσμου τούτου. Ἐκ τοῦ Θεοῦ ***πέμπεται*** εἰς αὐτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ***πάλιν ἀνακαλεῖται***· Ψαλμ. ΡΓ', 15 - 16, ΡΜΔ', 4 Ἰώβ, ΙΔ', 1 - 2, Ἐκκλησιαστής, ΙΒ', 7, Ματθ. Ζ', 13 - 15, 21 - 22, Λουκᾶ, ΙΓ', 24 - 30, Ἰωάνν. ΙΔ', 2 - 4, Ρωμ. Η', 12 - 16, Β' Τιμόθ. Β', 5 - 7, Α' Πέτρου, Α', 24 - 25. Ἴδε καὶ καν. Α' Τρούλλου (Σ.Β. 302) «*Ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι*».

4. «*Οὐ φονεύσεις*» ἐπιτάσσει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ θεόπτου Μωϋσέως πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Ἔξοδ. Κ', 15, ΚΑ', 12, Λευϊτ. ΚΔ', 17, Δευτερ. Ε', 17, ΙΘ', 10), ἴδε καὶ Ματθ. Ε', 21 - 22, ΙΘ', 18 - 19, Μάρκ. Ι', 19, Λουκᾶ, ΙΗ', 20, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἁμαρτήσαντος κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς Δημιουργίας Κάϊν, φονεύσαντος τὸν ἀδελφόν του Ἄβελ καὶ ἐπικαταράτου γενομένου (Γέν. Δ', 8, 10 - 15). Ἴδε καὶ Ματθ. ΚΓ', 29 - 39 «*Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ...ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς Προφήτας... ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου... Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτέννουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν!*», Λουκᾶ, ΙΑ', 50 - 51, ΙΓ', 34 - 35. Διὸ καὶ ὁ πλήττων ἀνθρωπίνην ζωὴν θεωρεῖται ἐχθρὸς καὶ ὑβριστὴς τῆς Δημιουργίας· βλ. ΚΒ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 30), καν. Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676).

Α'. Ὁ *φόνος*.

§ 100. Ἡ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς ἀνθρωπίνου ὄντος, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον γινομένη, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***φόνου*** (homicidium)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται φονεύς.

Ι. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας καὶ καθ' οἱονδήποτε τρόπον πραγματουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀφαίρεσις ἑτέρας ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ὅθεν, ἡ ἐκ προθέσεως ἄλλως ἐκ τύχης ἢ ἐξ ἀμελείας ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πραγματουμένη ἀνθρωποκτονία, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, ἔργῳ προβάλλουσα καθ' οἱονδήποτε ἐκτελέσεως τρόπον, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ φόνου[2].

1. Ἔξοδ. ΚΑ', 12 - 25, Λευϊτ. ΚΔ', 17, Δευτερ. ΙΖ', 6, ΙΘ', 10, 12, Ἀριθμ. ΛΕ', 15 - 33, Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, Κ', 3 - 6, Ματθ. Ε', 21 - 22, ΙΘ', 18, ΞΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 83), καν. ΚΒ', ΚΓ', ΚΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 65 - 66, 68), Ζ', Η', ΙΑ', ΙΓ', ΜΓ', ΝΔ', ΝΕ', ΝϚ', ΝΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 112 - 114, 129, 131, 190, 211, 212, 215), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317), Ε', ΚΘ', Λ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430 - 431), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, οε', ος', ριη', ρκθ', ρλα' (Analecta Sacra, τ. VI, σελ. 324 ἑπ.), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 124 - 125), Γαριδᾶ, Ἑρμηνεία ἐπὶ τοῦ φονικοῦ δικαίου [Β. Ξ.λθ.γ. (τ. Ε', σελ. 763, σχ. 2ον), Καισαρείας Ἀρέθα, Ἐπιστολὴ «*Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 - 174, 1953), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κς', ΙΔ', γ' (Σ.Α. 200 - 201, 334), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Λ', ζ', Φ', ε', ζ' (Σ.Ϛ. 353 - 354, 448 - 493), Πηδάλιον, σελ. 48 - 49.

2. Κριτήριον πρὸς διάκρισιν καὶ ἀνάλογον χαρακτηρισμὸν τοῦ εἴδους τοῦ γενο-

II. Ὡ ἐκ τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ὁ φόνος διακρίνεται[1] καὶ ὀνομάζεται:

1. ***Ἑκούσιος*** (homicidium voluntarium), ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται ἡ ἐκ προθέσεως ἀφαίρεσις ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐν ἠρέμῳ ψυχικῇ καταστάσει, ἐπιτρεπούσῃ τὴν σκέψιν (*ἐκ παρασκευῆς, ἐκ προμελέτης, ἐκ πρωτοβουλίου*) ἄλλως ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς (*ὁ τὸ θυμῷ στρατευόμενος, ὁ παρὰ τὸν θυμὸν χρησάμενος, ἐκ προπετείας*) τελουμένη ἀνθρωποκτονία[2].

Κριτήριον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελεῖ, καὶ μόνον, ἡ προαίρεσις τοῦ δράστου, κατευθυνομένου ἐπὶ τὸν σκοπὸν τοῦ θανατῶσαι τινά, ἐφ' ὅσον τοῦτο κατὰ νοῦν ἀπεφάσισε καὶ ἐπεχείρησε:

α. Μετὰ ψύχραιμον προπαρασκευὴν τοῦ ἐγχειρήματος,—*ὁ ἐκ παρασκευῆς τετολμημένος τοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο εὐτρεπισαμένου, ὅπως ἂν τὸ ἄγος ἐργάσηται*—, ὡς πράττει ὁ ἐπιλέγων καὶ χρησιμοποιῶν, ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ φόνου κατάλληλον, τὸ ξίφος ἢ τὴν ἀξίνην ἢ ἄλλο ἀνάλογον σιδηροῦν ὄργανον ἢ φονικὸν ὅπλον, ὁ διὰ λόγον ληστείας ἢ ἐν πολέμῳ φονεύων, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις προδήλως καθιστῶν φανερὰν τὴν πρὸς τὸ θανατῶσαι

μένου *φόνου* ἀποτελοῦσι βασικῶς ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ καν.
Η', ΙΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 112 - 114, 129) καὶ Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 -
317). Συμπλήρωμα δὲ σπουδαῖον τούτων ἐν τοῖς κατόπιν ἡ τοῦ νομοφύλακος Γαριδᾶ,
Ἑρμηνεία ἐπὶ τοῦ φονικοῦ δικαίου [ἐν Β. Ξ.λθ.γ. (τ. Ε', σελ. 763, σχ. 2ον)] καὶ
ἡ ἐπ' ἐσχάτων διὰ τοῦ Κωνστ. Τριανταφυλλοπούλου, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 -
174, 1953, τὸ πρῶτον ἰδοῦσα τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος,—ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ
Κώδικος τῆς Μόσχας 315 (φ. 104r), ὅπερ καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ Oskar Gerbhardt
περιῆλθε μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὴν (προσωρινῶς ἐν Μαρβούργῳ) Δημοσίαν Ἐπι-
στημονικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Βερολίνου—, τοῦ Καισαρείας Ἀρέθα, Ἐπιστολὴ
« *Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν* ». Ἴδε καὶ γενικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος Ἰω. Εὐτα-
ξίου, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 200 ἑπ., Κωνστ. Τριανταφυλλοπούλου,
Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ.
151 ἑπ., 1953.

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΜΓ' (Σ.Δ. 190) « *Ὃς θανάτου πληγὴν τῷ πλησίον δέδωκε, φονεύς ἐστιν, εἴτε ἦρξε τῆς πληγῆς, εἴτε ἠμύνατο* ».

2. Βλ. τὴν ad hoc καὶ κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἐκ προθέσεως ἀνθρωποκτονίας διαυγῆ διδασκαλίαν τοῦ Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 219².

ἄλλον πρόθεσίν του, αἱ γυναῖκες αἵτινες δίδουσιν ἀμβλωθρίδια φάρμακα ἢ δέχονται τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια[1], ἀκόμη δὲ καὶ ὁ δοὺς φάρμακον οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ θανατώσεως ἀλλ' ἐπ' ἄλλῳ ἐξ ἴσου ἐγκληματικῷ τοιούτῳ, μὴ ἀποκλείοντι ὡς ἐνδεχομένην συνέπειαν τῆς πράξεώς του τὴν θανάτωσιν καὶ παρὰ ταῦτα ἐνεργήσας, ἐὰν ἐκ τῆς λήψεως τοῦ πόματος ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ὡς εἶναι αἱ γυναῖκες, αἵτινες, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἑλκύσωσι καὶ ἐξασφαλίσωσι τὸν ἔρωτά τινος, χρησιμοποιοῦσιν ἐξόρκια καὶ κομποδέματα,—*ἐπαοιδαῖς τισι καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτὸν φίλτρον ἐπάγουσαι*—, καὶ δίδουσιν εἰς πρόσωπον φάρμακον *σκότωσιν ἐμποιοῦν ταῖς διανοίαις*[2], ἢ

β. Ἐν καταστάσει βρασμοῦ ψυχικῆς ὁρμῆς τελῶν, ὡς εἶναι ὁ φονεύων τὴν ἰδίαν σύζυγον *ἀξίνῃ παρὰ τὸν θυμὸν χρησάμενος*, ὁ κατά τινα συμπλοκὴν *ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθεὶς καὶ τῇ ὁρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος* φονεύει ἕτερον, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ *ἤνεγκε κατὰ τούτου καιρίαν τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγήν*[3].

1. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 112 - 114), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317), ἐφ' ὧν βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 83 - 84, Δ. 116, 130 « *ὁ δὲ ἑκούσιος, ἀπὸ μόνης τῆς προθέσεως κατακρίνεται, κἂν μὴ προβῇ ἀποτέλεσμα, ἤτοι θάνατος* »), Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, ριη' « *περὶ ἑκουσίου φόνου καὶ ὅπως ἐπιτιμᾶται* » (Analecta Sacra, τ. VI, 503 - 504)· ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 200 - 201, Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλον, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 153 - 154.

2. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 114) « *Αἱ τοιαῦται τοίνυν ἀνελοῦσαι, εἰ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ὅμως διὰ τὸ περίεργον καὶ τὸ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως, ἐν τοῖς ἑκουσίως φονεύουσι καταλογίζονται* ». Ἡ κλασσικὴ περίπτωσις τοῦ ***ἐνδεχομένου δόλου*** ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας· ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 29, σελ. 172 ἑπ.

3. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 112), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 315), ἐφ' ὧν βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 83 - 84, Δ. 130, 318), Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, ριη' (Analecta Sacra, τ. VI, 503 - 504). Ἡ ὑπὸ τὸ κράτος *βρασμοῦ ψυχικῆς ὁρμῆς* (ἀπρομελέτητος δόλος) τέλεσις τῆς πράξεως δὲν ἀποτελεῖ ἰδιάζουσαν περίπτωσιν τελέσεως τοῦ ἀδικήματος, κολαζομένου ἐπιεικέστερον (ἄρθρ. 299 § 2 Π.Κ., ἐφ' οὗ βλ. Νικ. Χωραφᾶ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', σελ. 198 - 200), διότι ἡ *ὀργὴ* εἶναι συναίσθημα ὀλέθριον καὶ καταδεδικασμένον ὑπὸ τοῦ θείου Λόγου (Ματθ. Ε', 22 - 23 « *Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει* », Ρωμ. ΙΓ', 5 - 6 « *Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν* », Ἰακώβου, Α', 20 - 21 « *Ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται* »).

γ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως *ἑκουσίου φόνου* τιμωρεῖται:

αα. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[1].

ββ. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

γγ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος, ἤτοι:

ααα. Παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3], ἢ

βββ. Ἰσοβίου ἀφορισμοῦ, τυγχάνων συγγνώμης πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου[4], ἢ

γγγ. Ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένου κρίσει τοῦ δικάζοντος καὶ κατὰ τὴν βαρύτητα τοῦ ἀδικήματος εἰς χρόνον:

α) Τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν, ἐφ' ὅσον τὴν ζωὴν τοῦ ἰδίου γονέως ἀνεῖλεν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς πλήρους ἀκοινωνησίας[5], ἢ

β) Εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ ἐννέα ἔτη προσκλαίων, —*διαγενέσθαι ἀπειργόμενος τῆς ἐκκλησίας*—, ἐπὶ ἐννέα ἀκροώμενος καὶ ἐπὶ ἐννέα ὑποπίπτων[6], ἢ

γ) Εἴκοσιν ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ πέντε ἀκροώμενος, ἐπὶ ἑπτὰ ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ τέσσαρα συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν[7], ἢ

δ) Πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς συνεχοῦς ξηροφαγίας καὶ κάμνων καθημερινῶς τριακοσίας γονυκλισίας[8].

---

1. Ἔξοδ. ΚΑ', 12, Λευϊτ. ΚΔ', 17, Ἀριθμ. ΛΕ', 15 - 33, Δευτερ. ΙΘ', 10, 12.
2. ΞΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 83), Μ. Βασιλείου, καν. ΝΕ' (Σ.Δ. 212), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 317) « *ἀπόβλητος τῆς ἱερωσύνης, ὡς τῷ φόνῳ μιανθείς* », Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 191). Ἡ ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποινῆς θεωρεῖται ἱκανοποιητική, ***ἱκανὸν ἐξίλασμα τοῦ φόνου***, δι' ὃν λόγον δὲν ἐπιβάλλεται τῷ κηρυχθέντι ἐνόχῳ τῆς πράξεως καὶ ἡ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ τοιαύτη [Κωνσταντίνου τοῦ Λειχούδη, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Σημείωμα (Σ.Ε. 49), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ος' (Analecta Sacra, τ. VI, 328)].
3. ΞΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 83).
4. Καν. ΚΒ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 65).
5. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. Ε' (Σ.Δ. 431).
6. Γρηγορίρυ Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317).
7. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΝϚ' (Σ.Δ. 110, 215), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 487).
8. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442[1]).

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου διά τινος τῶν ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάσαντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς[1].

Εἰς περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ καταδικασθεὶς προβάλλει κινδυνεύων νὰ ἀναμετρήσῃ τὸ ζῆν, ἀξιοῦται τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἵνα μὴ ἀποβιώσῃ ἄνευ ἐφοδιασμοῦ διὰ τοῦ ἀναγκαιοτάτου πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μέσου τούτου. Διαφυγὼν ὅμως τοῦ κινδύνου, καθυποβάλλεται καὶ πάλιν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς ἰδίας ποινῆς, διατρέχων τὸν βίον οὕτω μέχρις ἐξόδου ἐκ ταύτης[2].

δ. Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἔγκλημα, *ἄδηλον* ἀκόμη ὑπάρχον εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχήν, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως*, κρίσει τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[3], κωλυόμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ἐπιτρεπτῶς εἰσερχόμενος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, πλὴν καταλαμβάνων θέσιν ἐντὸς τούτου μέχρι τοῦ τόπου προσευχῆς τῶν κατηχουμένων. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος, τιμωρεῖται κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου[4].

2. ***Ἀκούσιος*** (homicidium casuale vel culposum), ἐν τῷ ὁποίῳ

---

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 316). Ἄπορον πῶς ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 216 ἐξάγει ὧδε δικαίωμα τοῦ οἰκονομοῦντος *νὰ αὐξήσῃ* τὸν χρόνον τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.
2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 316 - 317).
3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 316), Μ. Βασιλείου, καν. Γ', ΟΔ' (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), καν. ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 236) « *Διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἡ Γραφή, ὅτι εἰς τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους, ταχέως ἡ φιλανθρωπία καταλαμβάνει τοῦ Θεοῦ* », Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 127) « *ἐκδικεῖσθαι νομίμως καὶ φιλανθρώπως* ».
4. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ', Λ' (Σ.Δ. 430), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ριη' (Analecta Sacra, τ. VI, 505 - 506), Καισαρείας Ἀρέθα, Ἐπιστολὴ « *Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν* », (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', 172 ἑπ.), ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς μετανοίας καὶ τοῦ εὐχελαίου, σελ. 55 ἑπ.

νοεῖται ἡ ἐκ τύχης ἄλλως ἐξ ἀμελείας ἀφαίρεσις ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ πέρα πάσης φονικῆς προθέσεως ἀλλ' ἐκ τύχης — *παντελῶς ἀκουσίως* — ἄλλως ἐξ ἀμελείας — *ἀκουσίῳ ἐγγὺς* — γινομένη ἀνθρωποκτονία.

Κριτήριον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελοῦσιν αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐπῆλθε τὸ φονικὸν ἀποτέλεσμα. Αὗται θεωροῦνται ὡς ὁδηγὸς πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ παράγοντος τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωποκτονίας[1].

Εἰδικώτερον:

α. ***Ἐκ τύχης*** γενόμενος χαρακτηρίζεται ὁ *ἀκούσιος φόνος*, ἐφ' ὅσον ἐξ ἐνεργείας τοῦ δράστου, ἀδίκου ἢ μή, ἀλλαχοῦ κατευθυνομένης, ἐπῆλθεν *ἀποκλειστικῶς ἐκ ταύτης*, ὁ θάνατος τοῦ προσώπου, — *ὡς ὅταν τις πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων, ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ*[2] —, ἤτοι ὡς εἶναι ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ρίπτει τις λίθον κατὰ ζῴου ἢ δένδρου, πλὴν ἐνῷ *ἡ τοῦ δράστου ὁρμὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι, ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι*, ἐκ τοῦ ἀκοντισθέντος λίθου θανατοῦται ὁ τυχαίως ἐκεῖθεν διερχόμενος, — *ὑπέβη αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον ὁ παραπεσών* —, ἢ ἡ τοιαύτη καθ' ἣν τύπτει τις ἕτερον πρὸς σωφρονισμὸν δι' ἱμάντος ἢ ἐλαφρᾶς ράβδου καὶ ὁ πληγεὶς ἐκ τοῦ κτυπήματος θανατοῦται, παρὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ τύψαντος, ὅστις *βελτιῶσαι ἠβούλετο τὸν ἁμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν*[3].

Ἐφ' ὅσον ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐξ ἄλλης αἰτίας, οὐχὶ δ' ἐκείνης

---

1. «*Ὁ ἀκούσιος φονευτὴς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, ἤτοι τοῦ φόνου, καταδικάζεται*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 116).

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 315).

3. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 113). Ὁ χρόνος ἐπελεύσεως τοῦ θανάτου τοῦ προσώπου ***δὲν ἐρευνᾶται***. Πλὴν μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι ***κατ' ἀκολουθίαν*** τῆς ἀτυχοῦς ἐνεργείας τοῦ δράστου ἐπῆλθεν οὗτος· ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 130 - 131), Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, οε', ρις', ρλα' (Analecta Sacra, τ. VI, 324, 499 - 502, 533 - 534), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 486 - 487), Καισαρείας Ἀρέθαν, Ἐπιστολὴ «*Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 ἑπ., 1953). Ἔτι καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 201 ἑπ., Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλον, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 155 ἑπ., 1953.

ἥτις ἔβλαψε τὸ πρόσωπον ἐξ ἀτυχοῦς ἐνεργείας τοῦ δράστου, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπετέλεσε τὴν ἀφορμὴν πρὸς θανάτωσιν αὐτοῦ, τὸ ἀδίκημα τοῦ *ἐκ τύχης* ἀκουσίου φόνου δὲν στοιχειοθετεῖται. Διότι ἐλλείπει ὁ παράγων τοῦ *ἐξωτερικοῦ ὅρου τοῦ ἀξιοποίνου* αὐτοῦ[1].

β. ***Ἐξ ἀμελείας*** γενόμενος χαρακτηρίζεται ὁ *ἀκούσιος φόνος*, ἐφ' ὅσον ἐξ ἐνεργείας τοῦ δράστου, δυναμένου καὶ ὀφείλοντος νὰ προβλέψῃ τὸ ἀποτέλεσμα, πλὴν ὀλιγωρήσαντος καὶ μὴ καταβαλόντος τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἵνα προλάβῃ τοῦτο, ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ προσώπου, ὡς εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν συγγενῶν κόρης, οἵτινες, ἐνῷ αὕτη παρασύρεται ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς καὶ συμφθειρομένη μετὰ τούτου καθίσταται ἔγκυος, ἀκολούθως δ' αὐτοχειριάζεται βλέπουσα τὸν διαφθορέα της νυμφευόμενον ἀντ' αὐτῆς τὴν μνηστὴν αὐτοῦ ἀδελφήν της, δὲν ἀποτρέπουσι τὴν αὐτοκτονίαν τῆς διαφθαρείσης, *καίτοι συνειδότες τοῦ παθήματός της* ὤφειλον καὶ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἵνα ἀποτρέψωσι τὸν θάνατον αὐτῆς[2], ἡ περίπτωσις τοῦ ἐξ ὀργῆς

---

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΙΑ' (Σ.Δ. 129) «*Τὸν κατακλιθέντα μὲν ὑπὸ τῶν πληγῶν ἃς ἔλαβε, βαδίσαντα δὲ πάλιν ἐπὶ τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ,* ***οὐ λογιζόμεθα πεφονεῦσθαι****· εἰδὲ καὶ οὐκ ἐξανέστη μετὰ τὰς πληγάς, ἀλλ' οὖν τῷ μὴ προελέσθαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ὁ τυπτήσας,* ***φονευτὴς μέν, ἀλλ' ἀκούσιος διὰ τὴν πρόθεσιν***». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 130), Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, ρις', ρλα' (Analecta Sacra, VI, σελ. 499 - 502, 533 - 536), Μεν. Τουρτόγλου, Τὸ φονικὸν καὶ ἡ ἀποζημίωσις τοῦ παθόντος, σελ. 18 ἑπ., 1960.

2. Καν. ΚΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 68), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 68) «*καὶ φόνος ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης γενόμενος*», Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 69) «*καὶ φόνος, καὶ διὰ τοῦτο βαρύτερον ὡρίσθη ὧδε τὸ ἐπιτίμιον* (τῆς δεκαετίας)», Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 69) «*καὶ οἱ συνειδότες γὰρ τὸ γενόμενον,* ***καὶ τὴν ἀγχόνην δυνάμενοι κωλῦσαι****, καὶ μὴ κωλύσαντες, ὡς αἴτιοι φόνου κρίνονται, καὶ δεκαετίαν ἐπιτιμῶνται*». Εἰρήσθω, ὅτι ἐπὶ τῆς διατάξεως ταύτης, ***καὶ μόνον***, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου στηρίζεται ἡ στοιχειοθέτησις τοῦ ἀδικήματος τοῦ ***ἐξ ἀμελείας*** ἀκουσίου φόνου, ποσῶς μὴ προβάλλοντος ἐκ τῶν καν. Η' καὶ ΝΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Γ. 112 - 114, 211), Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Γ. 314 - 317), ὡς ἄλλωστε ὀρθῶς ἐπὶ τούτου ἐκφράζονται καὶ οἱ Ἰω. Εὐταξίας, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 201 - 202, Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 154, 171, εἰ καὶ διαφεύγει τῆς προσοχῆς αὐτῶν ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ καν. ΚΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 68) ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην [ὁ Ἰω. Εὐταξίας, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 209 περιορίζεται εἰς ἐξαγωγὴν συμπεράσματος δημιουργίας εὐθύνης ***συναιτιότητος*** διὰ τὴν γενομένην αὐτοκτονίαν, καίτοι ἡ ἔννοια τοῦ «***συνειδότος***» δὲν ἔχει ὧδε τὴν τοιαύτην τοῦ «***συμπράττοντος***» ἢ «***συναιρομένου***» ὡς ἀλλαχοῦ [καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279)] ἐκφράζεται περὶ τοῦ ***συνεργοῦ*** ὁ κανονικὸς νομοθέτης].

φονεύοντος ἢ τῶν ἐκ λόγου μέθης ἢ ἄνευ καταβολῆς τῆς δεούσης προσοχῆς θανασίμως τυπτόντων τοὺς ἰδίους αὐτῶν γονεῖς[1].

γ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως ἀκουσίου φόνου τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

αα. Ὁ ***ἐκ τύχης*** καταστὰς ὑπαίτιος διαπράξεως *ἀκουσίου φόνου* δὲν διαφεύγει τὴν δέουσαν ἐπιτίμησιν[2]. Ὁ τοιοῦτος, καίτοι οὐσιαστικῶς *ἀνεύθυνος* εἶναι τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἐγκληματικῆς πράξεως[3], ὅμως, διότι «*τὸ ἀκούσιον, συγγνωστὸν μέν, οὐ μὴν ἐπαινετὸν ἐκρίθη, κἂν ἀκουσίως τις γένηται ἐν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι, ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἄγους γενόμενον, ἀπόβλητον ἱερατικῆς εὐχῆς ὁ κανὼν ἀπεφήνατο*»[4].

Ἡ ἐξήγησις, εἰς τοὺς αἰῶνας αὐτῆς δημιουργήσασα ἀπορίας[5],

---

1. Καισαρείας **Ἀρέθα**, Ἐπιστολὴ «*Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 174), ἴδε καὶ **Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλον**, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 174 ἑπ. 1953, προερχόμενον εἰς βαθεῖαν ἀνάλυσιν τῆς ὑπ' ὄψει συμπληρωματικῆς τοῦ καν. Η' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 112 - 114) ἐπιστολῆς τοῦ Καισαρείας **Ἀρέθα**, ἐν παραλλήλῳ ἑρμηνείᾳ τῆς ad hoc φιλοσοφικῆς διδασκαλίας τοῦ **Πλάτωνος** καὶ τοῦ **Ἀριστοτέλους**.

2. Τὴν διάκρισιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τούτου προβαλλούσης εὐθύνης καὶ ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου σαφῶς δίδει ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ τῶν διατάξεων τῶν καν. ΚΓ' καὶ ΚΕ' τῆς ἐν **Ἀγκύρᾳ** Συνόδου (Σ.Γ. 65 - 66, 68). Ὁ ***ἐκ τύχης*** ἀκούσιος φονεὺς γενόμενος τιμωρεῖται διὰ ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ***πέντε*** ἐτῶν, ἐνῷ ὁ ***ἐξ ἀμελείας*** ἀκούσιος φονεὺς καταστὰς τιμωρεῖται διὰ ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ***δέκα*** ἐτῶν.

3. Κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁσάκις τις «*πατάσσει ψυχὴν οὐκ εἰδὼς*» ἢ «*ἀκουσίως*» ἢ «*οὐχ ἑκὼν*» (**Ἔξοδ.** ΚΑ', 13, **Δευτερ.** Δ', 42, ΙΘ', 4, 5, **Ἀριθμ.** ΛΕ', 11, 15, 22, **Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ**, Κ', 3, 9) δὲν διαπράττει ἀδίκημα ***ἀκουσίου*** φόνου. Καὶ κατὰ τὸν πολιτειακὸν νομοθέτην τῆς Αὐτοκρατορίας ὁ ***ἐκ τύχης*** φονεύων δὲν κατηγορεῖται ἐπὶ παραβάσει τῶν διατάξεων τοῦ «*περὶ φονευτῶν κλπ.*» Κορνηλίου νόμου [Π. 48. 8. 7, 48. 8. 1 § 3, 48. 19. 11 § 2, Β. Ξ.λθ.α.γ., ἴδε καὶ **Φωτίου**, Νομοκ. Θ', κϛ' (Σ.Α. 200) «*ἐπὶ δὲ τοῦ ἀκουσίου συγγνώμη δέδοται*», **Ματθαίου Βλαστάρη**, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 495)], ἐπὶ πᾶσι τούτοις βλ. εἰδικώτερον **Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλον**, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 156 ἑπ., 1953.

4. Καν. Ε' **Γρηγορίου Νύσσης** (Σ.Δ. 316), ἀναφερόμενος προδήλως εἰς τοὺς κανόνας ΚΓ' **Ἀγκύρας** (Σ.Γ. 65 - 66), Η', ΝΔ' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 112 - 114, 211). Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ***αἵματος χυθέντος*** καὶ ἐν προκειμένῳ, ἁμαρτία διεπράχθη, ἐπιδεχομένη ἴασιν καὶ κάθαρσιν ἐκ τοῦ ἄγους, ἐπιτυγχανομένην διὰ τῆς ἐπιβολῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς, ἁγιαστικὸν καὶ ἰατρευτικὸν ἐχούσης χάριν τοῦ ἁμαρτήσαντος χαρακτῆρα.

5. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἰκονίου **Ἀμφιλόχιος**, δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν θεοφάντορα

ὀφείλει τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἰς τὴν περὶ τοῦ ***ἀκουσίου*** διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεχομένην ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ γενόμενον *ἀκουσίως* δὲν παράγεται *ἐκ τύχης*, ἀλλ' ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸ μίαν ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκδηλώσεων τῆς ἀνεξιχνιάστου βουλῆς τῆς Θείας Προνοίας[1].

ββ. Ὁ ***ἐξ ἀμελείας*** γενόμενος ὑπαίτιος διαπράξεως *ἀκουσίου φόνου* ἀξιολόγως κολάζεται, ἐφ' ὅσον δυνάμενος καὶ ὀφείλων νὰ ἀποτρέψῃ τὸ ἐπελθὸν ἐγκληματικὸν ἀποτέλεσμα, ὀλιγωρήσας καὶ

Ἐπίσκοπον τῆς Καισαρείας **Μ. Βασίλειον**, ἠρώτησε νὰ μάθῃ ἐὰν ὁ ἐν θυμῷ πλήξας τὴν σύζυγόν του δι' ἀξίνης, ἀποβιώσασαν ἐκ τοῦ κτυπήματος, εἶναι ἔνοχος φόνου. Ὁ **Μ. Βασίλειος**, ἀπαντητικῶς ἐπαινῶν τὸν ἐρωτήσαντα, ὡς λαμβάνων οὕτως ἀφορμὴν νὰ ἀποφανθῇ περὶ τοῦ θέματος τῶν φόνων πλατύτερον, ὡς πολλῶν ὑφισταμένων, κατὰ τοῦτον, διαφορῶν «*ἐν τοῖς ἑκουσίοις καὶ ἀκουσίοις φόνοις*», προβαίνει διὰ παραδειγμάτων εἰς τὴν διάκρισιν [**Μ. Βασιλείου**, καν. Η' (Σ.Δ. 112 - 114)], ἣν μεταγενέστερον διδάσκει καὶ ὁ **Γρηγόριος Νύσσης**, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317) ὁμοίως. Πλὴν ὁ **Ἀμφιλόχιος**, μελετήσας τὴν ἀπαντητικὴν τοῦ Ἁγίου δὲν μένει ἱκανοποιημένος, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν διὰ ταύτης διδομένην ἐξήγησιν τῆς ἐννοίας τοῦ ***ἀκουσίου*** φόνου, ἔνθα ***δὲν περιλαμβάνεται*** ἡ περίπτωσις τοῦ ***ἐξ ἀμελείας*** τελεσθέντος τοιούτου, καὶ δι' ἑτέρας ἐρωτήσεως ἐπανέρχεται. Ὁ **Μ. Βασίλειος**, καν. ΝΔ' (Σ.Δ. 211) ἀπαντᾷ καὶ πάλιν: «*Τὰς τῶν ἀκουσίων φόνων διαφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα, ἐπιστείλας τῇ θεοσεβείᾳ σου, **κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν**, καὶ **πλέον ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι**· τῆς δὲ σῆς συνέσεώς ἐστι **κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως** ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια, ἢ καὶ ἐφεῖναι*». Ὡς ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελούμενος ***ἀκούσιος*** φόνος δέον νὰ τιμωρῆται, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος τὸ ἔγκλημα ἀποκειμένου κατὰ ***τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*** νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀνάλογον κατὰ τοῦ ἁμαρτήσαντος ποινήν. Τὸ πράγματι ὑφιστάμενον ἐπὶ τοῦ θέματος ***κενὸν*** ἐπιχειρεῖ νὰ συμπληρώσῃ ὁ Καισαρείας **Ἀρέθας**, Ἐπιστολὴ «*Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 - 174, 1953). Ἐκ τῶν παλαιοτέρων οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ (οὔτε ὁ **Κωνστ. Μ. Ράλλης**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 210 - 211) τὴν λεπτολόγον διάκρισιν τῆς ἐννοίας τοῦ ***ἀκουσίου*** φόνου. Ὁ **Ἰω. Εὐταξίας**, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 202 εἰσέρχεταί πως εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, γράφων: «*Οἱ τοιοῦτοι περὶ ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων πράξεων διορισμοὶ τῶν Πατέρων φαίνονται τὸ κατ' ἀρχὰς ὅλως δυσεξήγητοι· εἰς ἀληθῆ ὅμως ἐμβάλλουσιν ἀμηχανίαν, ὅταν παρατηρήσῃ τις ὅτι ἐν τοῖς κανόσιν οὐχὶ μόνον αἱ ἑκούσιαι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀκούσιαι πράξεις θεωροῦνται ἀδιακρίτως πᾶσαι ὡς ἀξιόποινοι. Τοῦτο φαίνεται ὅλως ἀπίστευτον, εἶναι ὅμως ἀληθές*». Τὴν δέουσαν ἐπὶ τοῦ θέματος ἑρμηνευτικὴν ἐργασίαν ἐπιχειρεῖ τελευταίως ὁ **Κωνστ. Τριανταφυλλόπουλος**, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 152 ἑπ., 1953, ἐξετάζων βαθέως τὸ θέμα «*πῶς ὁ Βασίλειος εἰργάσθη διὰ νὰ ἐκπονήσῃ τοὺς πρὸς Ἀμφιλόχιον κανόνας*» καὶ ἀποκαλύπτων τὸν ἐπηρεασμὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ θεοφάντορος Ἐπισκόπου τῆς Καισαρείας ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ **Πλάτωνος**. Ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος συμβολὴ τοῦ σοφοῦ νομοδιδασκάλου εἶναι λίαν σημαντική.

1. Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω § 32, σελ. 177 ἑπ.

μὴ καταβαλὼν τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν ἵνα προλάβῃ τοῦτο, ἐγένετο ὑπαίτιος ἐπελεύσεως αὐτοῦ.

Οὕτως, ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ὑποπίπτων εἰς τὴν διάπραξιν *ἀκουσίου φόνου* καὶ κηρυσσόμενος ἔνοχος πρὸς τοῦτο τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς βέβηλος ὑπὸ τοῦ ἄγους γενόμενος[1].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος, *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*[2], ἤτοι εἰς χρόνον:

ααα. Δέκα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ δύο ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ τρία ἀκροώμενος, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτων, ἐπὶ ἓν συνιστάμενος, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[3], ἢ

βββ. Ἐννέα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τρία ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ τρία ἀκροώμενος, καὶ ἐπὶ τρία ὑποπίπτων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[4], ἢ

γγγ. Πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς πλήρους ἀκοινωνησίας[5], ἢ

δδδ. Τριῶν ἐτῶν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς συνεχοῦς ξηροφα-

---

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 319) « *ἀπόβλητος τῆς ἱερωσύνης, ὡς τῷ φόνῳ μιανθείς, ἔσεται* ».

2. Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΝΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 211). Οὕτω καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Δημήτριος ὁ Χωματιανός, ρλα' (Analecta Sacra, τ. VI, 535) εἰς πατέρα, ἐξομολογηθέντα αὐτῷ φόνον ἀκούσιον τοῦ υἱοῦ του, ἐπέβαλεν ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας τεσσάρων ἐτῶν, ἐξ ὧν ὥρισεν ἵνα τὰ μὲν πρῶτα δύο ἔτη ἵσταται ἔξω τοῦ Ἱ. Ναοῦ, παρακαλῶν τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους προσκυνητὰς ἵνα δέωνται πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ ταυτοχρόνως ὑπεχρέωσε τοῦτον ἵνα ἀπέχῃ κρέατος, τυροῦ καὶ ὠῶν, τὸ τρίτον ἔτος ἀκροᾶται, τὸ δὲ τέταρτον συνίσταται καὶ συνεύχεται μετὰ τῶν πιστῶν, ὑποβάλῃ ἑαυτὸν εἰς ξηροφαγίαν κατὰ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευήν, καὶ γονυκλισίας πεντήκοντα καθ' ἡμέραν, πλὴν Σαββάτου, Κυριακῆς καὶ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν.

3. Καν. ΚΕ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 68), ΝΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 215, 404, 442).

4. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 316), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 486).

5. Καν. ΚΓ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 65 - 66).

γίας, κάμνων τριακοσίας γονυκλισίας καθ' ἡμέραν, νωθρῶς διακείμενος καὶ πληρῶν τὸν ὅρον τῶν Πατέρων[1].

γγ. Μήτηρ, ἀποπνίξασα ἀκουσίως, *καθ' ὕπνον*, τὸ βρέφος αὐτῆς, τιμωρεῖται διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἤτοι εἰς χρόνον:

ααα. Τριῶν ἐτῶν, ὃν διανύει ἀπέχουσα κρέατος καὶ τυροῦ ἐφ' ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ ἐμπόνως τὰ τοῦ βίου ἐπιτελοῦσα — *εἰ μὲν ἐκ ῥαθυμίας ἢ ἀκρασίας τοῦτο συνέβη, φόνῳ ἑκουσίῳ παρείσακται* —, ἢ

βββ. Ἀναλόγου χρόνου, ἐὰν λόγῳ μέθης βαθέως ὑπνώττουσα διέπραξε τὸ ἀδίκημα — *πικρῶς ἐπιτιμωμένη* —, ἢ λόγῳ κοπιώδους ἐργασίας ἐπήνεγκεν ἀκουσίως τὸν φόνον τοῦ βρέφους — *ἐλαφρότερον ἐπιτιμωμένη* —[2].

Καθάπερ ἀνωτέρω ἐδιδάχθη περὶ τοῦ *ἑκούσιον φόνον* διαπράξαντος, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ καὶ τοῦ διὰ λόγον διαπράξεως *ἀκουσίου φόνου* κηρυχθέντος ἐνόχου διά τινος τῶν περὶ τούτου προβλεπομένων ποινῶν, ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις ἐπιτρέπεται ἡ μείωσις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς καὶ τὰ ἴδια ἐπιτάσσονται προκειμένου κινδύνου τοῦ καταδικασθέντος νὰ ἀποβιώσῃ τελῶν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς[3].

Ἐπίσης, ἀνάλογον ἔχουσιν ἐφαρμογὴν καὶ αἱ διατάξεις περὶ τῶν *οἴκοθεν* ἐξομολογουμένων τὸ *ἄδηλον* εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχὴν ἁμάρτημα αὐτῶν ἐκ διαπράξεως *ἀκουσίου φόνου*[4].

3. ***Ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου (ἑκουσιακούσιος),*** ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται ἡ μετ' ἐκ προθέσεως γενομένην κατὰ προσώπου κακοποίησιν ἐπερχομένη ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

---

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442).

2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 212), Πηδάλιον, σελ. 428, Θ.Κ.Ν. Ι', § 53.

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317), Μ. Βασιλείου, καν. ΝΔ' (Σ.Δ. 211), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ρκθ', ρλα' (Analecta Sacra, τ. VI, 532, 536).

4. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ', Λ' (Σ.Δ. 430), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ριη' (Analecta Sacra, τ. VI, 505 - 506), Καισαρείας Ἀρέθα, Ἐπιστολὴ « *Κοσμᾷ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν* » (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 ἑπ.).

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως γενομένη βαρεῖα σωματικὴ βλάβη κατὰ προσώπου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὁποίας ἐπῆλθεν ὁ θάνατος αὐτοῦ.

Κριτήριον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελεῖ τὸ μὲν ἡ *προαίρεσις* τοῦ δράστου, κατευθυνομένου ἐπὶ τὸν σκοπὸν τοῦ *ἁπλῶς κακοποιῆσαι* καὶ *οὐχὶ θανατῶσαι* τινά, πλὴν ὡς ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν φονικῶν μέσων, ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ δράστης, ἐπῆλθεν ἡ θανάτωσις τοῦ πληγέντος, τὸ δὲ αἱ *συνθῆκαι* ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξεδήλωσε τὴν βούλησιν αὐτοῦ καὶ τὰ *μέσα* τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησεν οὗτος ἵνα πλήξῃ τὸ πρόσωπον, ὡς πράττει ὁ ἐν φιλονεικίᾳ *ἀμυνόμενος* καὶ χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο ῥάβδον στιβαρὰν[1] ἢ τὰς χεῖράς του ἀφειδῶς πλήττει τὸν ἀντίπαλον σκοπὸν ἔχων *κακῶσαι αὐτόν, οὐχ ὥστε παντελῶς ἀνελεῖν*[2], ὡς ἐπίσης ὁ ὑπὸ ἴδιον καθεστὼς ἀμύνης εὑρεθεὶς ἐν συμπλοκῇ καὶ χρησιμοποιῶν βαρὺ ξύλον ἢ λίθον, *μείζονι τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης χρησάμενος*, ὑπὸ τὸ κράτος δικαίας ὀργῆς, ***θυμοῦ***, θανατηφόρον κατὰ τοῦ ἀντιπάλου ἐπιφέρει πληγήν[3].

---

1. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 133) «*Πολλοὶ δὲ ἀνελόντες ἀνθρώπους ἐν τῷ καιρῷ τῆς μετὰ ῥάβδων παιγνικῆς συμβολῆς, μετὰ φονέων ἐλογίσθησαν* ***ἑκουσιακουσίων****, οἷα τοῦ τοιούτου παιγνίου μὴ ὄντος ἀπὸ τῶν ἀναγινωσκομένων τῷ νόμῳ πέντε παιγνίων, τῶν καὶ ἀγώνων λεγομένων, ἤγουν τῆς πυγμῆς, τοῦ δρόμου, τοῦ πηδήματος, τοῦ δίσκου, καὶ τῆς παλαίστρας· ὥστε οἱ ἐν τοῖς τοιούτοις παιγνίοις φονεύοντες, οὐ προκριματίζονται*».

2. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 113) «*Ὁ γὰρ τοιούτῳ χρησάμενος ὀργάνῳ πρὸς ἄμυναν, ἢ ὁ μὴ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγαγών,* ***δῆλος ἐστὶ διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου***». Καὶ ἐν προκειμένῳ προβάλλει περίπτωσις ***ἐνδεχομένου δόλου***.

3. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 113) «*Ἄλλο μέν τι προελόμενος, ἄλλο δέ τι ποιήσας· ὑπὸ γὰρ τοῦ θυμοῦ τοιαύτην ἤνεγκε τὴν πληγήν, ὥστε ἀνελεῖν τὸν πληγέντα, καίτοι ἡ σπουδὴ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχόν, οὐχὶ δὲ παντελῶς θανατῶσαι*». Ἡ διαφορὰ πρὸς τὸν ὑπὸ κράτος βρασμοῦ ψυχικῆς ὁρμῆς, ***ἑκουσίως***, φονεύοντα εἶναι προφανής. Ἐκεῖνος μέν, «*ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθεὶς καὶ τῇ ὁρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος ἤνεγκε καιρίαν τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγὴν*» [Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 315)], ***οὐδεμίαν*** ἐπιδειξάμενος, ***τύπτων τε καὶ τυπτόμενος***, διάκρισιν κατὰ τοῦ ἀντιπάλου «*οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένων ἐπὶ νοῦν λάβοι*». Οὗτος δέ, ***ἀμυνόμενος***, καὶ τὰ πρὸς ἄμυναν αὐτοῦ μέσα ἐπιλέγει, ὡς ῥάβδον, βαρὺ ξύλον, λίθον, τὰς ἰδίας του χεῖρας, καὶ κατευθύνεται σκοπίμως πρὸς τὸ ***συντρίψαι*** τὸν ἀντίπαλον, οὐχὶ δὲ καὶ ***παντελῶς θανατῶσαι*** αὐτόν. Ἴδε καὶ Γαριδᾶν ἐν Β. Ξ.λθ.γ. σχ. 2ον (τ. Ε', σελ. 763), Καισαρείας Ἀρέθαν, «*Κοσμᾶ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 176), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 119 - 120), Δημήτριον

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως *ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου* φόνου τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν περὶ *ἑκουσίου φόνου*[2] ὁριζομένων[3].

Καθάπερ ἀνωτέρω ἐδιδάχθη περὶ τοῦ *ἑκούσιον φόνον* διαπράξαντος, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ καὶ τοῦ διὰ λόγον διαπράξεως *ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου φόνου* κηρυχθέντος ἐνόχου διά τινος τῶν περὶ τούτου προβλεπομένων ποινῶν, ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις ἐπιτρέπεται ἡ μείωσις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς καὶ τὰ ἴδια ἐπιτάσονται προκειμένου κινδύνου τοῦ καταδικασθέντος νὰ ἀποβιώσῃ τελῶν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς[4].

Ἐπίσης, ἀνάλογον ἔχουσιν ἐφαρμογὴν καὶ αἱ διατάξεις περὶ τῶν *οἴκοθεν* ἐξομολογουμένων τὸ *ἄδηλον* εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχὴν ἔγκλημα αὐτῶν ἐκ διαπράξεως *ἐγγὺς ἑκουσίου φόνου*[5].

τὸν Χωματιανόν, ρκθ' (Analecta Sacra, τ. VI, 530), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 487).

1. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν ΞΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 83), Μ. Βασιλείου, καν. ΜΓ', ΝΕ' (Σ.Δ. 190, 212), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 317) «*Ἀπόβλητος ταύτης, ὡς τῷ φόνῳ μιανθείς, ἔσεται*», Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 191).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 113) «*Ἀλλὰ τοῦτο προσεγγίζει τῷ ἑκουσίῳ*».

3. Ὁ Δημήτριος ὁ Χωματιανός, ρκθ' (Analecta Sacra, τ. VI, 531 - 532) ἐπέβαλεν εἰς γυναῖκα, κηρυχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τούτου, ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας τριῶν ἐτῶν, ἐν ὑποχρεώσει ξηροφαγίας κατὰ πᾶσαν Δευτέραν, Τετάρτην καὶ Παρασκευήν, ἰχθυοφαγίας κατὰ πᾶσαν Τρίτην καὶ Πέμπτην, κρεοφαγίας κατὰ Σάββατον καὶ Κυριακήν, τελέσεως πεντήκοντα γονυκλισιῶν καθ' ἑκάστην πλὴν Σαββάτου, Κυριακῆς καὶ τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἀκριβῆ τήρησιν τῶν περὶ νηστειῶν τεθεσπισμένων κατ' ἔτος καὶ ὑποχρέωσιν πρὸς τέλεσιν ἔργων εὐποιΐας καὶ ἱερουργιῶν ἐπὶ σκοπῷ ἐξιλεώσεως αὐτῆς ἔναντι τοῦ Θεοῦ.

4. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 314 - 317), Μ. Βασιλείου, καν. ΝΔ' (Σ.Δ. 211), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ρκθ', ρλα' (Analecta Sacra, τ. VI, 532, 536).

5. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ', Λ' (Σ.Δ. 430), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ριη' (Analecta Sacra, τ. VI, 505 - 506), Καισαρείας Ἀρέθα, Ἐπιστολὴ «*Κοσμᾶ μαγίστρῳ, περὶ τῶν αὐτῶν*» (Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 172 ἑπ.). Ἡ περίπτωσις δύναται νὰ παρουσιασθῇ ὅταν δύο πρόσωπα κατὰ τὴν νύκτα φιλονεικήσωσι καὶ τὸ ἕτερον τούτων φονεύσῃ τὸ ἄλλο καθ' οἷον τρόπον στοιχειοθετεῖται τὸ ἀδίκημα.

4. ***Ἐν ἀμύνῃ*** (homicidium necessitate vel necessarium), ἐν τῷ ὁποίῳ νοεῖται ἡ ὑπὸ καθεστὼς κινδύνου ἀφεύκτου ἀπωλείας τῆς ἰδίας ζωῆς ἐπερχομένη ἀναγκαστικῶς ἀφαίρεσις ἐκείνης τοῦ ἐπιτιθεμένου.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ὑπὸ καθεστὼς ἀμύνης ἢ καταστάσεως ἀνάγκης καὶ πρὸς ἐπιβεβλημένην ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας ζωῆς, ἀφεύκτως ἀπειλουμένης, γινομένη ἀνθρωποκτονία.

Κριτήριον πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς συμπεριφορᾶς ἀποτελοῦσιν αἱ *συνθῆκαι* ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐπῆλθε τὸ φονικὸν ἀποτέλεσμα. Αὗται θεωροῦνται ὡς ὁδηγὸς πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ παράγοντος τοῦ ἀντικειμενικοῦ αἰτιώδους συνδέσμου τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀνθρωποκτονίας[1].

Ἐφ' ὅσον ὁ δράστης ἀφῄρεσεν ἑτέραν ζωήν, εἰς τοῦτο κινηθεὶς ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς σωτηρίαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοιαύτης, ἀφεύκτως ἀπειλουμένης, καὶ δὴ *ἄνευ μεσολαβήσεως ἑτέρων περιστατικῶν*, ὡς ἡ φιλονεικία, ἡ συμπλοκή, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων *ἐξηναγκάσθη* ἵνα ἐξοργισθῇ ἢ χρησιμοποιήσῃ πρόχειρα εἰς τὴν διάθεσίν του μέσα πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, διαπράττει *φόνον ἀκούσιον*[3].

Οὕτως:

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος:

α. Ὡς *ἐν ἀμύνῃ* ἢ ὑπὸ καθεστὼς *καταστάσεως ἀνάγκης* φονεύων

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΜΓ' (Σ.Δ. 190), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 191) «*Ὁ πλήξας πρὸς θάνατον, καὶ ἀρχόμενος, καὶ ἀμυνόμενος, ἀνδροφόνος... Εἴτε δὲ ἑκούσιοι καὶ ἀμφότεροι, εἴτε ἀκούσιοι, ἀπὸ τοῦ ὀργάνου τοῦ πλήξοντος κριθήσονται, καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὧν παρέδωκε γνωρισμάτων ἐν τῷ η' κανόνι*», Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 190).

2. Δέον τουτέστι νὰ ἀποκλείωνται οἱ ὅροι πρὸς ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος ***ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου*** φόνου.

3. Ἄλλωστε αὐτὴ αὕτη ἡ ἄμυνα, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, οὐδέποτε αἴρει τὴν ἠθικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου· Ματθ. Ε', 39-41 «*Ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον*», ΚϚ', 52 «*Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται*», Ἰωάνν. ΙΗ', 11, Λουκᾶ, Ϛ', 29-30. Ἀντίθετον ad hoc ἑρμηνείαν τοῦ θείου Λόγου ὑπὲρ τοῦ φονεύειν ἐν ἀμύνῃ βλ. ὑπὸ Μητροπολίτου Κῶ Ἐμμανουήλ, Τὸ δίκαιον τῆς ἀμύνης ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', 118 ἐπ., 1953.

τιμωρεῖται κατὰ τὰ περὶ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τοῦ *ἀκουσίου φόνου* ὁριζόμενα[1].

β. Ὡς *λῃστὴν* φονεύων:

αα. Κληρικὸς ὤν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ τριῶν ἕως δέκα ἐτῶν, καὶ εἰδικώτερον:

ααα. Τριῶν ἐτῶν, ἐφ' ὅσον διέπραξε τὸ ἀδίκημα ὑπὲρ τῆς ἰδίας ζωῆς ἀμυνόμενος ἢ κατ' ἐντολὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἁρμοδίως πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ κοινοῦ ἐν τῇ Πολιτείᾳ συμφέροντος[3], ἢ

βββ. Ἕως δέκα ἐτῶν, ἐφ' ὅσον διέπραξε τὸ ἀδίκημα ὑπερβὰς τὰ ὅρια τῆς κατὰ τὸν νόμον ἐπιτρεπομένης ἀμύνης, στερήσας τὸν λῃστὴν τῆς ἀγαθοποιοῦ εὐκαιρίας πρὸς μετάνοιαν ἢ ἐνδεχομένην ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἐν Κυρίῳ σωτηρίας[4].

γ. Ὡς *ἐν πολέμῳ* φονεύων:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

1. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 522 ἐπ.

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΕ' (Σ.Δ. 212) «*Οἱ τοῖς λῃσταῖς ἀντεπεξιόντες, ἔξω μὲν ὄντες τῆς ἐκκλησίας εἴργονται τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ· κληρικοὶ δὲ ὄντες, τοῦ βαθμοῦ καθαιροῦνται. Πᾶς γάρ, φησὶ* (Ματθ. ΚϚ', 52), *ὁ λαβὼν μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανεῖται*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 213-214) «*Μάχαιραν δὲ καὶ θάνατον ἀποκαλεῖ τὴν καθαίρεσιν καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἁγιασμάτων... Οἱ γὰρ Κληρικοὶ ὁπωσδήποτε φονεύοντες καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων, ἢ λῃστῶν, ἢ ἑτέρων τινῶν*», Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 214), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Λ', ζ' (Σ.Ϛ. 353), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442).

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. ΙΓ' καὶ ΝΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Γ. 131, 212). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 213) ἀποφαινόμενον πλήρη τὴν ἀτιμωρησίαν τῶν ***λῃστὴν φονευσάντων***, διότι οὗτοι «*καὶ ὑπὲρ ἄλλων τὰς ἑαυτῶν τιθέασι ψυχάς, ἵνα τῶν λῃστῶν τοὺς τόπους καθάρωσι, καὶ τοὺς παροδεύοντας κινδύνων ἐλευθερώσωσι· καὶ οὐ μόνον συγγνωστέοι εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἐπάθλων ἄξιοι, ὡς διὰ σωτηρίαν ἑτέρων ἑαυτῶν μὴ φεισάμενοι*». Ἄλλωστε καὶ ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας (C. IX. 16. 2. 4, Β. Ξ.λθ.ιδ.) ὁ λῃστὴν ἐπιδραμόντα φονεύσας, ἀπηλλάσετο πάσης ἐπὶ διαπράξει φόνου κατηγορίας.

4. Κατὰ τὴν ἀπὸ 15 Μαΐου 1155 Συνοδικὴν ἀπόφασιν τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως Κωνσταντίνου Δ' τοῦ Χλιαρηνοῦ [Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 213-214), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Λ', ζ' (Σ.Ϛ. 354), Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίνακες, σελ. 360].

5. Μ. Βασιλείου, καν. ΜΓ' (Σ.Δ. 190), Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 191) «*Καὶ Ἀρχιερεὺς Ἀγαρηνὸν φονεύσας, κατ' αὐτοῦ ξίφος ἀνατείναντα ἐν καιρῷ πολέμου, καθῃρέθη ὁμοίως*», Ἰδίου (Σ.Δ. 214) «*Οἱ γὰρ Κληρικοὶ ὁπωσδήποτε φονεύοντες καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων, ἢ λῃστῶν, ἢ ἑτέρων τινῶν*», Δημητρίου τοῦ Χω-

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, μένει ἀτιμώρητος «*ὡς ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ εὐσεβείας ἀμυνθείς*»[1].

Ἡ περὶ τοῦ ἀντιθέτου διδασκαλία τοῦ ***Μ. Βασιλείου,*** ὑποστηρίξαντος τὴν κατὰ λαϊκῶν ἐν πολέμοις φονευόντων στήριξιν κατηγορίας ἐπὶ διαπράξει ἀδικήματος *ἀκουσίου φόνου* καὶ τὸν κολασμὸν τούτων διὰ καταγνώσεως ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τριῶν ἐτῶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι *τὰς χεῖρας καθαροί*[2], ἀπεκρούσθη ἐν τῇ πράξει ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δεδικαιολογημένως, ὡς βάλλουσα κατὰ τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς γενναιότητος τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες, ὑπὸ τὸ κράτος ἐνδεχομένως τελοῦντες τοῦ φόβου ἐπιβολῆς ποινῆς ἀκοινωνησίας καὶ δὴ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῆς χάριτος τοῦ ἀξιωθῆναι τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς *ἀφόρητος κόλασις Χριστιανοῖς*, θὰ ὡδηγοῦντο μοιραίως πρὸς βεβαίαν καὶ ἐξησφαλισμένην ἡττοπάθειαν, ἀποκλείουσαν τὸν φόνον τῶν πολεμίων πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου μολύνσεως τῶν χειρῶν των, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν βεβαίαν νίκην τοῦ ἐχθροῦ. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θέματα *εὐσεβείας*, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ *σωφροσύνης*, ἐκινδύνευον νὰ ἐξαφανισθῶσιν[3].

ματιανοῦ, οε' (Analecta Sacra, τ. VI, 324 i. f.). Ἡ Πολιτεία, βασιλεύοντος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ὑπεστήριξε τὴν ἄποψιν οὐ μόνον τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πάσης κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιβραβεύσεως, τῶν ἐν πολέμῳ ἀποκτεινόντων Κληρικῶν· πλήν, ἡ Ἐκκλησία ἀπεδοκίμασε τὴν πρότασιν, μὴ δεξαμένη ἐπὶ Συνόδου ταύτην, εἰ καὶ ὑποστηριχθεῖσαν ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν Κληρικῶν ἄλλων, ἀποκληθέντων ὡς ἐκ τούτου «*στρατιωτικωτέρων*» [ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 133)]. Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Λ', ζ', Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 354, 492 - 493).

1. Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοῦν (Σ.Δ. 69) «*Ἀλλ' ἐν πολέμῳ ἀναιρεῖν τοὺς ἀντιπάλους, καὶ ἔννομον, καὶ ἐπαίνου ἄξιον*», ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 488).

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΙΓ' (Σ.Δ. 131). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 131 - 132), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 132 - 133), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 133 - 134) «*Οὐδὲ ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τὴν κρίσιν αὐτῶν* (τῶν ἀντιθέτων) *ἀποδοκιμάζει, διὰ τὸ ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ εὐλαβείας ἀμύνεσθαι τὸν πολεμιστήν· πλὴν συμβουλεύει καλὸν εἶναι, τῆς κοινωνίας μόνης τὸν τοιοῦτον ἀπέχεσθαι, διὰ τὸ μὴ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας*».

3. Ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 131 - 132). Ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 489 - 492), ἐν τούτοις, ἀντιμάχεται κατὰ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας, ὑπεραμυνόμενος τῆς νομοθεσίας τοῦ Μ. Βασιλείου, ἐπιλέγων, πλὴν ἄλλων: «*Τούτοις παιδικῇ ὡς ἂν φαίη τις γλώττῃ τολμῶσι περιβομβεῖν τὴν πολύστομον τοῦ Πνεύματος σάλπιγγα, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἐμπειρίας τὴν βίβλον*»· συντάσσονται δὲ αὐτῷ καὶ οἱ ἐν τῷ Πηδαλίῳ, σελ. 357² ἑρμηνευταί.

Ὡσαύτως, κατ' ἐπάλληλον ἀπόφασιν, ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ πρότασις τοῦ Αὐτοκράτορος ***Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ,*** ὅπως τιμῶνται ὡς μάρτυρες οἱ ἐν πολέμῳ πίπτοντες, ἀντίθετος ἐρχομένη πρὸς τὴν ad hoc διδασκαλίαν τοῦ ***Μ. Βασιλείου,*** ἀποκλείουσαν τὴν ἀνακήρυξιν ὡς μαρτύρων, Χριστιανῶν οἵτινες ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ἠδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς *τὰς χεῖρας καθαροί*[1].

III. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ φόνου, καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελουμένου, καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Ὁ φονεὺς γενόμενος, στερεῖται τοῦ ἀδιαβλήτου διὰ τὴν πρόσκτησιν τοῦ θειοτάτου μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης ὡς *μὴ τὰς χεῖρας καθαρός*[3]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[4].

IV. Ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, καθ' οἱονδήποτε τρόπον τελουμένη, ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο ὡς ἀδίκημα καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατορίας[5].

---

1. Οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 133), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Φ', ζ' (Σ.Ϛ. 492 - 493), Πηδάλιον, σελ. 357².

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε' (Σ.Δ. 316) «*Ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἄγους γενόμενον, ἀπόβλητον ὁ κανὼν ἱερατικῆς χάριτος ἀπεφήνατο*», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 317, 319) «*Οὔτε ἱερωσύνης τεύξεται*», Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 211 - 212.

3. Καὶ αὐτὸς ὁ ***δήμιος***, δὲν ἐξαιρεῖται τῆς ἀπαγορεύσεως ὡς ἄξιος εὑρεθεὶς νὰ γίνῃ ὄργανον ἐκτελέσεως ἀπανθρώπων πράξεων, στερούμενος ὡς ἐκ τούτου ἀποδεδειγμένως τοῦ προσόντος τῆς ἀγαθῆς ὑπολήψεως· ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 49¹, Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 212 - 213.

4. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

5. C. IX. 16. 1 ἑπ., Π. 48. 8. 1, 3 § 5 ἑπ., Β. Ξ.λγ.α., Ξ.λθ.α. ἑπ., Ἐκλογή, ΙΖ', με', μϛ' (J.G.R. τ. Β', 60), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', β', η', λε', οθ', πβ', πϛ' (J.G.R. τ. Β', 216 - 217, 220, 226 - 227), Ἐπαναγωγή, Μ', β', ιδ', ιε', πη', ϙβ', ϙη' (J.G.R. τ. Β', 360 - 361, 367 - 368), Epitome Legum, ΜΕ', ια', ιε', κη', κζ' (J.G.R. τ. Δ', 573, 574, 576), Σύνοψις Βασιλικῶν, Φ. VI (J.G.R. τ. Ε' 568 ἑπ.), Epanag. Aucta, ΜΓ', 1, 12, 26 (J.G.R. τ. Ϛ', 184 - 185), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 5 - 6 (J.G.R. τ. Ϛ', 41), Ecloga ad Proch. mutata, ΚΑ', 1 - 8 (J.G.R. τ. Ϛ', 270), Proch. Auctum, ΛΘ', 199, 205, 209, 216 (J.G.R. τ. Ζ', 301 - 302), Synopsis Minor,

V. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ ἀνθρωποκτονία διώκεται καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὡς ἔγκλημα, στοιχειοθετούμενον ὑπὸ διαφόρους περιπτώσεις, εἰς βαθμὸν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος[1].

Β'. Ἡ ἔκθεσις βρέφους.

§ 101. Ἡ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἄστοργος ἐγκατάλειψις τοῦ ἰδίου βρέφους εὐθὺς ἢ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸν τοκετόν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἐκθέσεως βρέφους***[2]. Ἡ διαπράττουσα τὸ ἀδίκημα τοῦτο μήτηρ καλεῖται ἡ τὸ ἴδιον βρέφος ἐκθέτουσα.

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐγκατάλειψις τοῦ ἰδίου βρέφους:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως *(ἐγκληματικὴ βούλησις)*, ἤτοι διὰ λόγον ὀφειλόμενον:

ααα. Εἰς προσπάθειαν συγκαλύψεως ἑτέρου ἁμαρτήματος, ὡς εἶναι ἡ σύλληψις τοῦ βρέφους ἐκ κλεψιγαμίας, ὡς πορνείας ἢ μοιχείας, *ἡ συγκαλύψειν ἐντεῦθεν τὴν ἁμαρτίαν νομίζουσα*, ἢ

βββ. Εἰς ἐπίδειξιν ἐνστίκτων κακούργων καὶ φρικτῆς ἀγριότητος, *ἡ ὅλως θηριώδει καὶ ἀπανθρώπῳ λογισμῷ χρησαμένη*[3].

Φ', ι' - κθ' (J.G.R. τ. Ϛ', 537 - 541), **Φωτίου**, Νομοκ. Θ', κς' (Σ.Α. 200 - 201), **Ἁρμενόπουλος**, Ϛ.ς, 1 - 20, Φ.Ν.Π., σελ. 184 ἑπ., ἴδε καὶ **Μεν. Τουρτόγλου**, Τὸ φονικὸν καὶ ἡ ἀποζημίωσις τοῦ παθόντος, σελ. 19 ἑπ.

1. Ἄρθρα 299, 300, 302, 303, 311 Π.Κ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον **Δημ. Καρανίκα**, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τόμ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 461 ἑπ.

2. **Μ. Βασιλείου**, καν. ΛΓ', ΝΒ' (Σ.Δ. 175, 207), **Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ**, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), **Ἀδήλου Πατριάρχου**, Διάταξις (Σ.Ε. 148), **Ματθαίου Βλαστάρη**, Σύνταγμα, Γ', κθ' (Σ.Ϛ. 200 - 201), **Φωτίου**, Νομοκ. ΙΔ', γ' (Σ.Α. 334), Θ.Κ.Ν., Ι', §§ 52 - 53.

3. **Μ. Βασιλείου**, καν. ΝΒ' (Σ.Δ. 207), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Δ. 209) « *Τὸ δὲ θηριωδῶς διατεθῆναι τὴν μητέρα, ἐκλαβοῦ κατὰ τὴν παροῦσαν ἑρμηνείαν, καὶ μή, ὥς τινες εἶπον, κατὰ τὴν μητροκομίαν τῶν θηρίων. Τὰ γὰρ πλείω τῶν θηρίων τοὺς σκύμνους αὐτῶν ἐπιμελῶς περιέπουσι καὶ τρέφουσι, καὶ αὐτῶν προκινδυνεύουσι, καὶ οὐ χρὴ τούτοις παραλληλίζεσθαι τὰς δολερὰς καὶ ῥαθύμους μητέρας. Αὐτίκα ἡ λέαινα τοσοῦτον κήδεται τῶν σκύμνων αὐτῆς, ὡς τοῦ φωλεοῦ ἐξιοῦσα τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτῆς διὰ τοῦ οὐραίου συγχέουσα, οὐ παραχωρεῖ ἐξιχνιασθῆναι τὸν φωλεὸν αὐτῆς ὑπὸ θηρευτοῦ, καὶ ἀναιρεθῆναι τὰ ἔγγονα* ».

ββ. Ἐκ συγκαταθέσεως *(ἐγκληματικὴ ἀποδοχή)*, ἤτοι διὰ λόγον ὀφειλόμενον:

ααα. Εἰς ἐπίδειξιν αἰσθημάτων ἐγκληματικῆς ἀδιαφορίας ἔναντι τοῦ τεχθέντος, *ἡ τοῦ κυήματος ἀμελήσασα*, ἢ

βββ. Εἰς προβολὴν αἰσθημάτων φρικτῆς ἀστοργίας καὶ καταφρονήσεως ἔναντι τοῦ τεχθέντος, *ἡ δυναμένη περισώσασθαι καὶ καταφρονήσασα*[1].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Καθ' ὁδόν, ὅτε ἔγκυος οὖσα καταληφθῇ ὑπὸ τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ καὶ τέκῃ, *ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ κυήσασα*[2].

ββ. Ἀλλαχοῦ, μετὰ τὸν τοκετόν, ὅτε λεχὼ οὖσα ἀπορρίψῃ τὸ βρέφος ἔξωθι Ἱ. Ναοῦ ἢ οἱουδήποτε ἄλλου, ἐξ ἴσου ἀσφαλοῦς, μέρους[3].

Καθ' οἱανδήποτε ὅμως τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος τῆς *ἀνωτέρας βίας*, ὀφειλομένου εἰς λόγους ἀποδεδειγμένης ἐνδείας ἢ αἰχμαλωσίας ἢ κινδύνου διώξεως ἐκ πο-

---

1. **Μ. Βασιλείου**, καν. ΛΓ', ΝΒ' (Σ.Δ. 175, 207), ἐκ τῆς συνδεδυασμένης ἑρμηνείας τῶν ὁποίων σαφῶς προκύπτει ὅτι ἡ ὑποκειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀδικήματος καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην συνιστᾶται ***ἐκ δόλου*** *(ἐγκληματικὴ ἀποδοχὴ)* καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ἐξ ***ἄνευ συνειδήσεως ἀμελείας*** *(ἔλλειψις τῆς προσηκούσης προσοχῆς)*· τοῦτο βλέπει καὶ ὁ **Βαλσαμὼν** (Σ.Δ. 176), ἐπαγόμενος τὰ ἀκόλουθα: « *Κολάζεσθαι μέντοι ὀφείλει ἡ τοιαύτη γυνή, ἀπὸ* ***μεγάλης ἀμελείας ἐοικυίας δόλῳ***, *τῆς καὶ λεγομένης παρὰ τῶν νομομαθῶν,* ***λάτα κοῦλπα****· τυχὸν γὰρ οὖσα ἐπιμελὴς περὶ τὰ οἰκεῖα, περὶ τὴν τοῦ βρέφους ζωογόνησιν* ***διετέθη καταφρονητικῶς****· ἐπεί τοι γε ἐὰν περὶ τὰ οἰκεῖα τοιαύτη ἦν ἀμελής, ἢ ὡς οὖσα εὐγενὴς καὶ μὴ εἰδυῖα τὴν βρεφικὴν ἐπιμέλειαν, ἢ ὡς κατὰ φύσιν ἀνεπιτηδεία οὖσα, καὶ συνέβη τοιουτοτρόπως τὸ βρέφος μὴ ζωογονηθῆναι, οὐ κολασθήσεται, οἶομαι* ». Ἴδε καὶ **Ζωναρᾶν** (Σ.Δ. 175) « *Καὶ δυναμένη ζωογονῆσαι, καὶ περισῶσαι τὸ τεχθὲν* ***καταφρονήσῃ*** *αὐτοῦ, καὶ ἀφήσῃ* ***ἀνεπιμέλητον*** ». Οὕτω καὶ ὁ **Κωνστ. Μ. Ράλλης**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 219 - 220. Ἄπορον πῶς, τὸ σημεῖον τοῦτο διαφεύγει τῆς ὀξείας κρίσεως τοῦ **Κωνστ. Μ. Τριανταφυλλοπούλου**, Ἑλληνικαὶ νομικαὶ ἰδέαι ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ἐν Α.Ι.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 179, 1953, ἀποφαινομένου « ...*ὁμοίως ὁ ἀκολουθῶν αὐτὸν* (τὸν Πλάτωνα) *Βασίλειος, κανονίζει ἐμβρυοκτονίαν ἐξ ἀμελείας* ».

2. **Μ. Βασιλείου**, καν. ΛΓ', ΝΒ' (Σ.Δ. 175, 207).

3. **Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ**, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), Θ.Κ.Ν., Ι', § 53, σελ. 13. Ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Δ. 176) « *Περὶ μέντοι τοῦ κολάζεσθαι, εἴτε καὶ μή, τὰς ἐκτιθεμένας τὰ οἰκεῖα βρέφη εἰς τὰς εἰσόδους τῶν θείων ναῶν, λόγος ἐγένετο διαφόρως ἐπὶ συνελεύσει συνοδικῇ, καὶ ἤρεσεν ὡς φονευτρίας ταύτας κολάζεσθαι, κἂν παρά τινων τὰ βρέφη ζωογονηθῶσιν* ».

λεμίων, ἀναιρεῖ ἀντικειμενικῶς τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος. Ἡ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξαναγκασθεῖσα εἰς ἐγκατάλειψιν τοῦ ἰδίου βρέφους μήτηρ, οὔτε ἁμαρτάνει, οὔτε κολάζεται· *εἰ δὲ οὐκ ἠδυνήθη περιστεῖλαι, καὶ δι' ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων διεφθάρη τὸ γεννηθέν, συγγνωστὴ ἡ μήτηρ*[1]. Ἡ ἀνωτέρα βία ἀποκλείει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη, ἄλλως ἐκ βαρείας ἀμελείας, ὑπὸ τῆς μητρὸς γινομένη ἐγκατάλειψις τοῦ ἰδίου βρέφους ἀστόργως καὶ ἐγκληματικῶς, εὐθὺς ἢ μετὰ τὸν τοκετὸν πραγματοποιηθεῖσα, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκθέσεως βρέφους.

II. Ἡ κηρυσσομένη ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκθέσεως βρέφους μήτηρ κρίνεται καθάπερ ὑποπεσοῦσα εἰς διάπραξιν τοιούτου *ἑκουσίου φόνου*[2].

Τὸ ἀδίκημα τῆς ἐκθέσεως βρέφους θεωρεῖται συντετελεσμένον καὶ κρίνεται ὡς *φόνος ἑκούσιος* ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπελεύσεως ἢ μὴ τοῦ θανατηφόρου ἀποτελέσματος ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος καὶ ἐγκαταλειφθέντος εἰς τὴν τύχην του βρέφους. Ἀδιαφόρως ὅλως ἂν μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ γεγονότος τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἐγκαταλειφθέντος βρέφους τοῦτο ἀπώλετο ἢ ἐσώθη, *κἂν ἴσως τὸ βρέφος ἕτερός τις εὑρών, ἀνέληται, καὶ ἐπιμελησάμενος ζωογονήσῃ*[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης χαρακτηρίζει ὡς πρᾶξιν ἐγκληματικήν,

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΒ' (Σ.Δ. 207)· « *Εἰ δὲ παρὰ τὴν ἀπορίαν τῶν προστησομένων, ἢ τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων, ἢ αἰχμάλωτος ἀγομένη, ἢ τῷ φεύγειν πολεμίους κρυπτομένη, καὶ τοῦ βρέφους κλαυθμυριζομένου, κινδυνεύουσα μηνυθῆναι, ἑαυτὴν ἅμα καὶ τὸ τεχθὲν οὐκ ἤρκεσε περισώσασθαι, συγγνωστὴ μᾶλλον ἡ μήτηρ, τῆς ἐπηρείας* », οἱ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα Γ', κθ' (Σ.ϛ. 201), Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 175 - 176).

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΛΓ', ΝΒ' (Σ.Δ. 175, 207), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) « *Ἡ καταφρονήσασα τοῦ κυήματος, καὶ τῇ ἀμελείᾳ ταύτης ἀποφθαρέντος, ἑκουσίου φόνου δίδωσι δίκας* », ἴδε καὶ Ἀδήλου Πατριάρχου, Διάταξιν (Σ.Ε. 148), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Γ', κθ' (Σ.ϛ. 200) « *φόνου δίκας ὑπέχειν* ».

3. Οὕτω καὶ οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 175), Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 176), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', κθ' (Σ.ϛ. 201), Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443).

ὁμοίαν πρὸς τὸν *ἑκούσιον φόνον*, τὴν *κακὴν διάθεσιν* τῆς ἀστόργου μητρός, ἥτις ἐκ δόλου ἢ ῥαθυμίας εἰς κίνδυνον θανάτου τὸ ἴδιον βρέφος καταλιποῦσα ἐξέθεσεν[1].

Ἡ τὸ ἴδιον βρέφος ἐκθέσασα μήτηρ, κριθεῖσα καὶ κηρυχθεῖσα ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἤτοι εἰς χρόνον:

α. Εἴκοσιν ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίουσα, ἐπὶ πέντε ἀκροωμένη, ἐπὶ ἑπτὰ ὑποπίπτουσα καὶ ἐπὶ τέσσαρα συνισταμένη μετὰ τῶν πιστῶν[2], ἢ

β. Πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς συνεχοῦς ξηροφαγίας καὶ κάμνουσα καθημερινῶς τριακοσίας γονυκλισίας[3].

Ἠθικὸς αὐτουργός, συναυτουργὸς καὶ συνεργὸς εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ὑπόκειται ἀναλόγως τῆς ἰδιότητός του ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἀνάλογον ποινήν, ἤτοι:

αα. Κληρικὸς ὤν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[4].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ εἴκοσιν ἢ πέντε ἐτῶν[5],

κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογήν, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τῶν περὶ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τοῦ *ἑκουσίου φόνου* ὁριζομένων[6].

Ἐπίσης:

αα. Τὰ ἀνωτέρω διδαχθέντα περὶ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς μειώσεως τῆς ποινῆς τοῦ καταδικασθέντος ἐπὶ διαπράξει *ἑκουσίου φόνου*, ὡς καὶ τὰ περὶ *οἴκοθεν* ἐξομολογουμένων τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν

1. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 208) « *Ἔνθα μὲν γὰρ καταφρόνησιν ἢ δόλον εἰσάγει ὁ ἅγιος τῆς γυναικός, οὐ προστίθησι διαφθορὰν τοῦ γεννηθέντος, ἀλλά φησιν ὡς ἐπὶ φόνῳ κρίνεσθαι τὴν μητέρα, τουτέστι, κἂν μὴ φονευθῇ τὸ κυηθέν, κατακρίνεσθαι δὲ ταύτην διὰ τὴν κακὴν διάθεσιν* ».

2. Κατ' ἐφαρμογὴν τῶν καν. Ζ', ΛΓ', ΝΒ', Νϛ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 175, 207, 215).

3. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442[1]).

4. ΞΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 83), Μ. Βασιλείου, καν. ΝΕ', ΟΑ' (Σ.Δ. 212, 230 - 231).

5. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΛΓ', ΝΒ', Νϛ', ΟΑ' (Σ.Δ. 110, 175, 207, 215, 230 - 231), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442[1]).

6. Βλ. ἀνωτέρω § 100, σελ. 516.

ἐκ τῶν *ἑκουσίων φονέων* γενομένων ἀνάλογα τοιαῦτα, τὴν αὐτὴν καὶ ὧδε ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῆς διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκθέσεως βρέφους[1].

ββ. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος πράξεως ἠθικῆς αὐτουργίας ἢ συναυτουργίας ἢ συνεργείας εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἔκθεσις βρέφους ἐδιώκετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, κολαζομένη καθάπερ καὶ τὸ τοῦ φόνου ἀδίκημα[4], ἀνεξαρτήτως ὅλως τῶν νομοθετικῶς προβλεπομένων μέτρων ἐπιμελείας τῶν ἐκθέτων βρεφῶν, ἀσκουμένων προνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας[5].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ ἔκθεσις βρέφους στοιχειοθετεῖ ἔγκλημα, διωκόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἰς βαθμὸν πλημμελήματος. Ἐὰν ὅμως συνεπείᾳ τῆς πράξεως ἐπῆλθεν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ βρέφους βαρεῖα βλάβη ἢ ὁ θάνατος αὐτοῦ, τότε διώκεται ὡς ἔγκλημα τιμωρούμενον εἰς βαθμὸν κακουργήματος[6].

Γ΄. Ἡ ἄμβλωσις.

§ 102. Ἡ δι' ἐκθέσεως εἰς ἄμεσον κίνδυνον τῆς ζωῆς τῆς κυοφορούσης καὶ διὰ παντὸς προσφόρου μέσου ἐπιτυγχανομένη φθορὰ

1. Βλ. ἀνωτέρω § 100, σελ. 517.
2. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ΞΑ΄ Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 79), καν. ΟΑ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 230-231).
3. Καν. Θ΄, Ι΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 137).
4. C. VIII. 51 (52), 3, Β. ΛΑ.ϛ.δ. « *Φονεύει τὸ τικτόμενον, οὐ μόνον ὁ πνίγων, ἀλλὰ καὶ ὁ ῥίπτων, καὶ ὁ μὴ τρέφων, καὶ ὁ ἐν δημοσίοις τόποις ἐκτιθέμενος ἐπὶ ἐλεημοσύνῃ, ἣν αὐτὸς οὐκ ἔσχεν* », ΛΓ.β β., Proch. Auctum, ΛΘ΄, 210 (J.G.R. τ. Ζ΄, 301), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.ς. 15, Φ.Ν Π., σελ. 202-203.
5. Cod. Theod. V. 7. 2, XI. 27. 1, 2, Β. ΛΓ.β.δ.
6. Ἄρθρον 306 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 635 ἑπ.

τοῦ ὑπὸ ταύτης φερομένου ἐμβρύου, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς **ἀμβλώσεως** (ἐκτρώσεως, abatio partus, procuratio abortus)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ἐμβρυοκτόνος.

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ δι' ἐκθέσεως εἰς ἄμεσον κίνδυνον τῆς ζωῆς τῆς κυοφορούσης ἐπίτευξις φθορᾶς τοῦ ὑπὸ ταύτης φερομένου ἐμβρύου:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ τῆς κυοφορούσης, ἐγγάμου ἢ ἀγάμου, γυναικός, εἰς τοῦτο προελθούσης καὶ κινηθείσης:

ααα. Ἐκ προθέσεως, *ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτήδευσιν*, καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον, ὡς εἶναι ὁ φόβος ἀποκαλύψεως εἰς συγγενεῖς ἢ φίλους ἢ πάντα τρίτον καρποῦ προερχομένου ἐκ παρανόμου συλλήψεως, ὡς ἡ κλεψιγαμία, πορνεία ἢ μοιχεία, ἢ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ διάθεσις τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ἢ τοῦ συζύγου αὐτῆς, μεθ' ἣν ἐκδηλωθεῖσαν καὶ αὕτη ἐπείσθη καὶ συγκατένευσεν, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἔτι, πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ συλληφθέντος, εἰς οἱανδήποτε αἰτίαν ἀποδιδομένη[2].

βββ. Διὰ χρήσεως οἱωνδήποτε πρὸς φθορὰν τοῦ ἐμβρύου προσφόρων μέσων, *ἡ σπουδάζουσα φθόρια ποιεῖν*, ὡς εἶναι ἡ λῆψις ἐμβρυοκτόνων δηλητηρίων φαρμάκων, *τὰ ἀμβλωθρίδια*, ἢ ἡ κατ' ἐπιτήδευσιν ἐφαρμογὴ καταλλήλων καὶ προσφόρων μεθόδων, ἀποβλεπουσῶν καὶ συμβαλλουσῶν εἰς ἐπίτευξιν τοῦ κατὰ τοῦ ἐμβρύου ἀποφασισθέντος φονικοῦ ἀποτελέσματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων συνηθέστατα εἶναι ἡ συμπίεσις τῆς κοιλίας δι' ἐπιθέσεως ἐπὶ ταύτης βαρέων ἀντικειμένων, ἡ ὕψωσις βαρῶν, ἡ ἐκτέλεσις βαρυτάτων ἐργασιῶν, ἡ μετὰ ταχύτητος ἄνοδος καὶ κάθοδος κλίμακος, κ.ἄ.[3].

1. Μ. Βασιλείου, καν. Β΄, Η΄ (Σ.Δ. 96, 114), καν. ΚΑ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63), ϞΑ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 518), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἐπ. πρὸς Μοναχὸν Θεοδόσιον (Σ.Ε. 400), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ΄, ι΄ (Σ.Α. 312), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Γ΄, κη΄, Φ΄, η΄ (Σ.Ϛ. 199-200, 493-494).
2. Καν. ΚΑ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63) « *...γυναῖκες ἐκπορνεύουσαι καὶ ἀναιροῦσαι τὰ γεννώμενα* », Μ. Βασιλείου, καν. Β΄ (Σ.Δ. 96) « *Ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτήδευσιν... ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 63-64, Δ. 96), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ΄, κη΄ (Σ.Ϛ. 199).
3. Καν. ΚΑ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63) « *Αἱ σπουδάζουσαι φθόρια ποιεῖν* », Η΄ Μ.

ββ. Ὑπὸ συμμετεχόντων τῇ φονικῇ ἐνεργείᾳ τῆς κυοφορούσης προσώπων ἐν ἰδιότητι ἀναγκαίου συνεργοῦ (συμπράττοντος) ἢ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ (συναιρομένου) πρὸς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος[1], εἰς τοῦτο προελθόντων καὶ κινηθέντων:

ααα. Ἐκ προθέσεως, ὡς εἶναι ἡ ὑπὸ παντός, συγγενοῦς ἢ ἐξωτικοῦ, προσφορὰ ἀναγκαίας καὶ ἀμέσου συνδρομῆς τῇ κυοφορούσῃ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπὸ ταύτης ἐπιδιωκομένου φονικοῦ ἀποτελέσματος, ὁ φόβος τοῦ συνευρεθέντος τῇ ἐγγάμῳ ἢ τῇ ἀγάμῳ γυναικὶ ἐραστοῦ ἀποκαλύψεως εἰς συγγενεῖς ἢ φίλους ἢ πάντα τρίτον καρποῦ προερχομένου ἐκ παρανόμου συλλήψεως, ὡς ἡ κλεψιγαμία, πορνεία ἢ μοιχεία, ἡ διάθεσις ἄλλως ἡ ἐπιταγὴ τοῦ συζύγου πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ συλληφθέντος, εἰς οἱονδήποτε λόγον ἀποδιδομένη, ἡ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς αἰτίαις ὑπὸ παντός, συγγενοῦς ἢ ἐξωτικοῦ, παραίνεσις τῇ κυοφορούσῃ, ἄλλως δημιουργία παρὰ ταύτῃ ψυχολογικῶν ἐντυπώσεων δυσμενοῦς χαρακτῆρος, ὡς ὁ τρόμος, ἡ συγκίνησις, ὁ πανικός, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ αὐτοῦ φονικοῦ ἀποτελέσματος.

βββ. Διὰ προσφορᾶς οἱωνδήποτε πρὸς φθορὰν τοῦ ἐμβρύου προσφόρων μέσων, ὡς εἶναι ἡ δόσις τῇ κυοφορούσῃ ἄλλως ἡ ἐπιταγὴ ἢ ἡ παραίνεσις πρὸς λῆψιν ὑπὸ ταύτης ἐμβρυοκτόνων δηλητηρίων φαρμάκων, *τὸ ἀμβλωθρίδια διδόναι*, ἢ ἡ παροχὴ ἀναγκαίας καὶ ἀμέσου συνδρομῆς τῇ κυοφορούσῃ, ἄλλως ἡ ἐπιταγὴ ἢ ἡ παραίνεσις πρὸς ἐφαρμογὴν ὑπὸ ταύτης κατ' ἐπιτήδευσιν καταλλήλων

Βασιλείου (Σ.Δ. 113 - 114), ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519) « *Αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 63 - 64, Δ. 96).

1. Μ. Βασιλείου, καν. Η' (Σ.Δ. 114), καν. ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443) « *Αἱ τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα* ». Καίτοι οὐδὲν ὁρίζεται περὶ τοῦ **ἰατροῦ**, ἐπιχειροῦντος ἄμβλωσιν, δέον νὰ νοηθῇ ὅτι καὶ οὗτος κηρύσσεται ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, εἴτε παρέχων ἀνάλογα φάρμακα, εἴτε χειρουργικῶς ἐπεμβαίνων πρὸς φθορὰν τοῦ ἐμβρύου. Τῇ κρίσει τοῦ δικάζοντος ἀπόκειται ἡ ἀντιμετώπισις ἐνεργείας ἐκτρώσεως ἐπὶ γυναικός, ἐπιβαλλομένης ἀφεύκτως πρὸς διάσωσιν αὐτῆς ἐξ οἱουδήποτε κινδύνου. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐφαρμογὴν ἔχουσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 20, 304 §§ 4, 5 Π.Κ., ὁπότε συντρεχουσῶν προϋποθέσεων βιολογικῆς ἢ ἠθικῆς ἐνδείξεως, ἐπιβαλλούσης τὴν διακοπὴν τῆς κυήσεως, ἀποκλείεται ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς· ἴδε εἰδικώτερον Ἰακ. Ζαγκαρόλα, Τὸ ἔγκλημα τῆς ἀμβλώσεως εἰς τὸν νέον Ποινικὸν Κώδικα, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Α', σελ. 491 ἐπ., Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Γενικὸν Μέρος, σελ. 85 ἐπ., τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 553, 628 ἐπ.

μεθόδων εἰς ἐπίτευξιν ἀποβλεπουσῶν καὶ συμβαλλουσῶν τοῦ κατὰ τοῦ ἐμβρύου ἀποφασισθέντος φονικοῦ ἀποτελέσματος.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ ἀποτελέσματος νὰ καταπέσῃ ἢ ἀποβληθῇ τὸ ἔμβρυον νεκρόν, εἴτε ὡς ἀσχημάτιστον ἢ ἀμόρφωτον (foetus non animatus, informis) εἴτε ὡς ἐσχηματισμένον ἢ μορφὴν ἔχον ἀνθρώπου (foetus formatus vel animatus)[1].

Τὸ ἀδίκημα τουτέστι θεωρεῖται συντετελεσμένον ἀφ' ἧς ἐπιτευχθῇ ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου. Ἡ ἀπόπειρα πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος δὲν τιμωρεῖται, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀξιοῦντος τὴν ἐπέλευσιν τοῦ φονικοῦ ἀποτελέσματος, τὴν φθορὰν τοῦ ἐμβρύου[2].

---

1. Κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ διατυπωθεῖσαν διδασκαλίαν περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῆς διατάξεως τοῦ ***Μωσαϊκοῦ νόμου*** (Ἔξοδ. ΚΑ', 22 - 23), καθ' ἣν « *Ἐὰν δὲ μάχωνται δύο ἄνδρες καὶ πατάξωσι γυναῖκα ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, καὶ ἐξέλθῃ τὸ παιδίον αὐτῆς **μὴ ἐξεικονισμένον**, ἐπιζήμιον ζημιωθήσεται· καθότι ἂν ἐπιβάλῃ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικός, δώσει μετὰ ἀξιώματος. Ἐὰν δὲ **ἐξεικονισμένον** ᾖ, δώσει ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς* », ἐγίνετο δεκτὸν ὅτι « *τὸ σπέρμα τῇ μήτρᾳ καταβαλλόμενον, πρότερον μὲν ἐξαιματοῦται, εἶτα εἰς ἀμόρφωτον πήγνυται σάρκα, εἶθ' οὕτως ἐξεικονίζεται καὶ διατυποῦται εἰς μέλη καὶ μόρια* » (οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 98), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 200)], μεθ' ὃ προστιθεμένης τῆς ψυχῆς παράγεται εἰς τὴν γαστέρα ὁ ἄνθρωπος, ἐξ οὗ καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι πρὸς φόνον λογίζεται ἡ ἄμβλωσις τοῦ ἐσχηματισμένου ἢ ἀνθρωπίνην μορφὴν ἔχοντος ἐμβρύου, οὐχὶ δὲ τοῦ ἀσχηματίστου ἢ ἀμορφώτου τοιούτου (Tertulliani, De anim., c. 37 (M.P.L. τ. 2 c. 758), S. Augustini, De nupt. et concupisc. l. I. c. 15 (M.P.G. τ. 44 c. 423 - 424), ἰδίου, Quaest. in Exodum, LXXX (M.P.L. τ. 34 c. 626) « et ideo non sid homicidium, quia nec animatum dici potest, si adhuc animam non habebat »). Τὴν διδασκαλίαν ταύτην, κρατήσασαν ἐν τῇ Δύσει, ἐκ λόγων σεβασμοῦ πρὸς τὸ κῦρος τοῦ διδάξαντος αὐτὴν ἱεροῦ Αὐγουστίνου, παρὰ τὴν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τῆς ἄνω διατάξεως τοῦ ***Μωσαϊκοῦ νόμου*** (Ἔξοδ. ΚΑ', 22 - 23) ὑπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου γενομένης καὶ εἰς γενικὴν χρῆσιν περιελθούσης Βουλγάτας [Isidor. Hispal. de eccl. offic. l. 1, c. 12 (M.P.L. τ. 83 c. 747)], εἰς ἣν δὲν περιλαμβάνεται ἡ κατὰ τὴν μετάφρασιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπὸ τῶν Ο' γινομένη μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ Μωϋσέως χρῆσις τῶν ὅρων ***ἐξεικονισμένου*** καὶ ***μὴ ἐξεικονισμένου*** ἐμβρύου, ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία **οὐδέποτε** ἀπεδέχθη, στοιχοῦσα τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Μ. Βασιλείου, καν. Β' (Σ.Δ. 96), καθ' ἣν « *ἀκριβολογία δὲ ἐκμεμορφωμένου καὶ ἀνεξεικονίστου παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν· ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἑαυτῇ ἐπιβουλεύσασα* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 97) « *Οὐ γὰρ χρήματα ζημιοῦμεν, ἀλλὰ φόνου κρίνομεν τὴν τοῦτο ποιήσασαν* », Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 97 - 99), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 199 - 200).

2. Καν. ΚΑ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63) « *Αἱ ἐκπορνεύουσαι καὶ ἀναιροῦσαι τὰ γεννώ-*

ββ. Διὰ τῆς βεβαίας ἐπιβουλῆς τῆς ζωῆς καὶ αὐτῆς τῆς κυοφορούσης, ὡς ἐκ τοῦ παρατόλμου ἐγχειρήματος τῆς βιαίας ἀποβολῆς τοῦ ἐμβρύου συνηθέστατα ἀντιμετωπιζούσης τὸν θάνατον[1].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ διὰ παντὸς προσφόρου μέσου ἐπιτυγχανομένη φθορὰ τοῦ ὑπὸ τῆς κυοφορούσης φερομένου ἐμβρύου, ἐν παραλλήλῳ βεβαίᾳ ἐπιβουλῇ καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς ταύτης τῆς βιαίως ἀποβαλούσης τοῦτο, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη καθ' οἱονδήποτε ἐκτελέσεως τρόπον, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀμβλώσεως.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἀμβλώσεως, ὡς προελθὼν εἰς ἀφαίρεσιν ἀνθρωπίνης ζωῆς, κρίνεται καθάπερ ὁ διαπράξας *φόνον ἑκούσιον*[2] καὶ ἀναλόγως τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Ἡ κυοφοροῦσα, τὸ ἴδιον αὐτῆς ἔμβρυον ἀποβαλοῦσα, γυνή, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἤτοι εἰς χρόνον:

μενα», Μ. Βασιλείου, καν. Β' (Σ.Δ. 99) *«Ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου, ἕτερος φόνος κατά γε τὴν ἐπίνοιαν τῶν ταῦτα τολμώντων»*. Ἡ ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 98) διδομένη ἑρμηνεία, ὡς ἐκ τοῦ κειμένου τῶν διατάξεων τῶν καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 113 - 114), ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519) *«αἱ τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια»*, ὅτι: *«ὑπόκειται τῷ κανονικῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ, οὐ μόνον ἡ φθείρασα τὸ ἔμβρυον καὶ ἡ διδοῦσα ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔχουσα, καὶ ἡ λαβοῦσα, **κἂν μὴ φονεύσῃ τὸ ἔμβρυον**»*, δὲν εἶναι ὀρθή. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης διὰ τῶν διατάξεων τούτων, ὧν τὴν ἔννοιαν παρερμηνεύει προδήλως ὁ Βαλσαμών, σκοπεῖ τὴν δίωξιν καὶ τιμωρίαν τῶν χρησιμοποιούντων πρόσφορα μέσα διὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ ἐμβρύου. Τοῦτο δ' ἐξάγεται σαφῶς ἐκ τῆς σχετικῆς ἑρμηνείας καὶ τοῦ Ζωναρᾶ (Σ.Β. 519) *«Γυναῖκες λάθρα τισὶ μιγνύμεναι καὶ συλλαμβάνουσαι, ἵνα μὴ γνωσθεῖεν, φάρμακά τινα πίνουσι, δι' ὧν τὰ ἔμβρυα διαφθείρουσι, καὶ οὕτως αὐτὰ νεκρὰ ἀποβάλλονται»*, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 519), ᾧδε ἑρμηνεύοντος *«Ἐπίσης κολάζει ὁ κανὼν τῷ ἐπιτιμίῳ τοῦ φονέως τὰς διδούσας φάρμακα δηλητήρια, **χάριν τοῦ ἀμβλωθῆναι τὰ ἔμβρυα**, καὶ τὰς δεχομένας αὐτά»*.

1. Μ. Βασιλείου, καν. Β' (Σ.Δ. 96) *«Ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἑαυτῇ ἐπιβουλεύσασα, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναποθνήσκουσι ταῖς τοιαύταις ἐπιχειρήσεσιν αἱ γυναῖκες»*, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 97), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 200) *«Διά τε τὴν τοῦ ἐμβρύου φθορὰν καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ἀποβεβληκυίας»*.

2. Μ. Βασιλείου, καν. Β', Η' (Σ.Δ. 96, 114), καν. ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 98) *«Ἑκούσιον φόνον πλημμελεῖν»*, Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 199 - 200).

αα. Δέκα ἐτῶν, ὅν διανύει ἐπὶ δύο ἔτη προσκλαίουσα, ἐπὶ τρία ἀκροωμένη, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτουσα, τὸ τελευταῖον ἓν μετὰ τῶν πιστῶν συνισταμένη, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιουμένη τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1], ἢ

ββ. Τριῶν ἕως πέντε ἐτῶν[2].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ὁ δικάζων τὸ ἔγκλημα, ἰδιαιτέρως ἐντεταλμένος *ὁρίζειν μὴ χρόνῳ, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν*, δύναται νὰ προβαίνῃ εἰς μείωσιν τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς, εἰς τοῦτο ὁδηγούμενος ἐκ τῆς πρὸς μετάνοιαν διαθέσεως τῆς ἁμαρτησάσης γυναικός[3].

γγ. Ἡ ἐξ ἀμελείας, ἀκουσίως ὅλως, τὸ ἔμβρυον ἀποβαλοῦσα *ὡς φονεύτρια οὐ λογισθήσεται*[4].

Ἐν τούτοις, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑνὸς ἔτους, ὡς ἐκ τοῦ ἐπελθόντος πάντως φονικοῦ ἀποτελέσματος[5].

β. Συνεργὸς ἢ ἠθικὸς αὐτουργός:

αα. Κληρικὸς ὤν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. Ὡς ἔνοχος διαπράξεως ἀδικήματος *ἑκουσίου φόνου* γενόμενος[6].

1. Καν. ΚΑ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 63), τροποποιῶν τὸν καν. ΞΓ' Ἐλιβερήτου (Hefele, Ι', σελ. 184) καθ' ὃν ἠπειλεῖτο ποινὴ ἰσοβίου ἀκοινωνησίας, ἐν παροχῇ συγγνώμης καὶ δικαιώματος πρὸς κοινωνίαν τῶν ἁγιασμάτων μόνον εἰς τὸ χεῖλος τοῦ θανάτου (ἐν τῇ ὀρθῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ῥήτρας τοῦ κανόνος *«ὁ μὲν πρότερος ὅρος μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσε καὶ τούτῳ συντίθενται»*, περὶ ἧς βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 223[57]), Μ. Βασιλείου, καν. Β' (Σ.Δ. 96). Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 64 - 65), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 199).

2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443).

3. Καν. Β' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 96), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 98 - 99) *«Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἑκούσιον μὲν καὶ ταύτην φόνον πλημμελεῖν, καθὼς τοῦτο παρίσταται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ η' κανόνος ...μὴ ὑποκεῖσθαι δὲ φόνον ἑκουσίῳ ἐπιτιμίῳ, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν φύσει τὸ κυοφορούμενον, καὶ διὰ τὸ μὴ ἐκ διαθέσεως κακῆς μελετηθῆναι τὸν φόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ φόβον οὐκ ἀγενῆ, γονέος τυχόν, ἢ δεσπότου, ἢ ἄλλου τινὸς κίνδυνον ἀπειλοῦντος»*· οὕτω καὶ οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 97) *«Ἀκουσίου δὲ φόνου ἐνταῦθα χρόνους ὁρίζει τῷ κατὰ τῶν τοιούτων γυναικῶν ἐπιτιμίῳ»*, Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 200).

4. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 99).

5. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443).

6. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519), Η', ΝΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 114, 212), ΞΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 83), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 427. Κληρικὸς ἔγγαμος δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ὑποπέσῃ εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ὅντινα οἱ σχολιασταὶ

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ ἔγκλημα καὶ κατὰ τὰ περὶ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τοῦ *ἑκουσίου φόνου* ὁριζόμενα[1].

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς ἀμβλώσεως, διαπραττόμενον ἐκ προθέσεως, ἐδιώκετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἐξομοιούμενον πρὸς τὸ ἀδίκημα τοῦ φόνου, ἀπειλουμένων κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως αὐτοῦ ποινῶν βαρυτάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ τῆς ἐξορίας καὶ ἡ τοῦ θανάτου[4].

τοῦ Πηδαλίου, σελ. 427³ θεωροῦσιν ἄξιον καθαιρέσεως καὶ εἰς περίπτωσιν ἔτι διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος ***ἀκουσίως*** ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας αὐτοῦ. Ἐπίσης οὔτε ἀκόμη σπανιώτερον θεωρεῖται νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος οὗτος ἐξ ἀφορμῆς πορνείας, μετ' ἀλλοτρίας συνευρισκόμενος γυναικός, καὶ διὰ συλλήψεως τέκνου προδίδων τὸ φρικτὸν ἁμάρτημα καὶ τὴν διαπραχθεῖσαν ὡσαύτως μοιχείαν. Ὁμοίως καὶ ἄγαμος Κληρικός, πόρνος γινόμενος, ἐξ ἴσου κινδυνεύει νὰ ὑποπέσῃ εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, τέκνου συλληφθέντος ἐκ τῆς μεθ' ἧς συνευρέθη γυναικός. Ὡσαύτως δὲν ἀποκλείεται ἐκ τῆς πρακτικῆς ἐκδήλωσις ἑτέρας μορφῆς ἀναγκαίας συνεργείας ἢ ἠθικῆς αὐτουργίας ἐπὶ ἁμαρτησασῶν συγγενῶν ἢ γνωστῶν γυναικῶν, ἐγγάμων ἢ ἀγάμων, καὶ ἐνισχυθεισῶν ἢ ἐξαναγκασθεισῶν ὑπὸ Κληρικοῦ εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος.

1. Καν. Η' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 114), ϞΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 518 - 519), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 443), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κη' (Σ.Ϛ. 199 - 200).

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Μ. Βασιλείου, καν. ΙΓ' (Σ.Δ. 132 - 133). Κατὰ τοὺς σχολιαστὰς τοῦ Πηδαλίου, σελ. 427³ ἡ ἀπαγόρευσις ὑψοῦται καὶ δι' ὅσους αἱ ἴδιαι σύζυγοι ***ἀκουσίως*** ὑπέπεσαν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος.

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Χ', κε' (Σ.Ϛ. 508).

4. Π. 47. 11. 4, 48. 8. 1, 48. 8. 4, 48. 19. 38 § 5, Β. Ξ.κβ.δ., Ξ.λθ.α. (σχ. 1), Ξ.να.ε.λδ.λε., Ἐκλογή, ΙΖ', λϛ' (J.G.R. τ. Β', 58), Ἐπαναγωγή, Μ', ζ', ξα' (J.G.R. τ. Β', 360, 365), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', οα' (J.G.R. τ. Β', 225), Epitome Legum, ΜΕ', ζ', κ' (J.G.R. τ. Δ', 573. 574), Σύνοψις Βασιλικῶν, Ε', ΧΙΙΙ (J.G.R. τ. Ε',

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον τὸ ἔγκλημα τῆς ἀμβλώσεως διώκεται καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἰς βαθμὸν κακουργήματος, προβλεπομένων καὶ εἰδικῶν περιπτώσεων κατὰ τὰς ὁποίας τοῦτο διώκεται καὶ τιμωρεῖται εἰς βαθμὸν πλημμελήματος[1].

Δ'. Ἡ αὐτοχειρία.

§ 103. Ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἰδίας ζωῆς, ὀφειλομένη εἰς οἱανδήποτε εὔλογον ἢ μὴ αἰτίαν καὶ καθ' οἱονδήποτε πρόσφορον τρόπον γινομένη, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***αὐτοχειρίας*** (suicidium)[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται αὐτόχειρ (ἑαυτὸν ἀνελών, βιοθανής, αὐτοφονευτής, suicidus).

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀφαίρεσις τῆς ἰδίας ζωῆς, ἀποτελοῦσα πρᾶξιν οἰκειοποιήσεως ἐξουσίας ἀνηκούσης μόνον εἰς τὸν δίδοντα πᾶσαν ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ δομήτορα Θεόν[3]:

α. ***Διαπραττομένη:***

Ἐκ προθέσεως, τουτέστιν ἐν ἀποδεδειγμένως πλήρει κυριαρχίᾳ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ὀφειλομένη εἰς οἱανδήποτε εὔλογον ἢ μὴ αἰτίαν, ὡς ἡ ἀνίατος σωματικὴ νόσος, ἡ οἰκονομικὴ καταστροφή, ἡ ἐρωτικὴ ἢ ἄλλη τις ἀπογοήτευσις, ἡ δειλία, ἡ πικρία κ.ἄ.[4].

---

267), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 17, ΛΕ', 1 (J.G.R. τ. Ϛ', 268, 295) Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 19, 27 (J.G.R. τ. Ϛ', 42, 44), Proch. Auctum, ΛΘ', 210 (J.G.R. τ. Ζ', 301), Synopsis Minor, Ε', ριε' (J.G.R. τ. Ϛ', 405), Epanag. Aucta, ΜΖ', 1, ΝΓ', 21, 22, 25 (J.G.R. τ. Ϛ', 192, 215).

1. Ἄρθρον 304 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 615 ἑπ.

2. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ' (Σ.Δ. 339), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Β', ιβ' (Σ.Ϛ. 149 - 150), Πηδάλιον, σελ. 403.

3. S. Augustini, De Civitate Dei, I. c. 17, 20, 22, 25, 26, 27 «neminem spontaneam mortem sibi inferre debere» (ἴδε καὶ μετάφρασιν μετὰ σημειώσεων τοῦ Ἀνδρέου Δαλεζίου, ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἡ Πολιτεία τοῦ Θεοῦ, τ. Α', σελ. 29 - 30, 35 - 37, 38 - 40, 45 - 49, 1954).

4. Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Β', ιβ' (Σ.Ϛ. 149 - 150) «*Ὅσοι δηλαδὴ τὸν λογισμὸν ὑγιᾶ κεκτημένοι, διὰ λύπην ἢ μικροψυχίαν, ἐκ φόβου ἢ ἐπηρείας ἡστιονοσοῦν, ἑαυτοὺς διεχειρίσαντο*», Πηδάλιον, σελ. 403².

β. *Ἐπιχειρουμένη:*

Καθ' οἱονδήποτε πρόσφορον τρόπον, ἐπιφέροντα τὸν θάνατον, ὡς ἡ χρῆσις φονικοῦ ὀργάνου ἢ δηλητηρίου, ἡ ἀγχόνη, ἡ πτῶσις εἰς τὴν θάλασσαν ἢ πρὸ διερχομένης ἁμαξοστοιχίας ἢ αὐτοκινήτου ἢ ἀπὸ ὑψηλοῦ ἐξώστου εἰς τὸ ἔδαφος, ὁ δι' ἀσιτίας θάνατος κ.ἄ.

Ἡ συνδρομὴ λόγου ἀποκλείοντος τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως, ὡς εἶναι ἡ ἀποδεδειγμένη ἔλλειψις τοῦ λογικοῦ[1], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ παράγοντος τῆς ἐξ ἀμελείας αὐτοθανατώσεως, ὀφειλομένης εἰς αἴτιον ξένον καὶ μὴ ἐπηρεάζον ὅλως τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῆς βουλήσεως τοῦ φονεύσαντος ἑαυτόν, δὲν συνιστῶσι τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἐπίσης, δὲν ἀποτελεῖ κανονικῶς πρᾶξιν αὐτοχειρίας ἡ οἰκειοθελὴς ἐκζήτησις θανάτου μαρτυρικοῦ ἐκ λόγων αὐτοθυσίας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως[2] καὶ τῆς Πατρίδος[3] ἱερὸν καὶ εὐγενῆ ἀγῶνα.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀφαίρεσις τῆς ἰδίας ζωῆς, ὀφειλομένη εἰς οἱανδήποτε εὔλογον ἢ μὴ αἰτίαν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, καθ' οἱονδήποτε πρόσφορον τρόπον ἔργῳ ἐπιχει-

---

1. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ' (Σ.Δ. 339) « *Διακρῖναι ὀφείλει (ὁ Κληρικός), εἰ τὸ ἀληθὲς ἐκφρενὴς ὢν πεποίηκε τοῦτο* », Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Β', ιβ' (Σ.Ϛ. 149 - 150) « *καὶ μὴ τὰς φρένας ὑπὸ νόσου παρατραπέντες* ». Ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 196/198 τῆς 27 - 3 - 1900 καὶ 4365/828 τῆς 23 - 10 - 1900 Ἐγκυκλίου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' ὧν ἐπιτάσσεται ἡ πιστοποίησις τῆς κατὰ τὴν αὐτοχειρίαν διανοητικῆς παθήσεως τοῦ δράστου διὰ βεβαιώσεως τῆς ἁρμοδίας ἰατροδικαστικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους.

2. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλία ἐγκωμιαστικὴ εἰς τὰς ἁγίας μάρτυρας Βερονίκην καὶ Προσδόκην παρθένους καὶ Δομνίναν τὴν μητέρα αὐτῶν, κεφ. Ϛ' καὶ Ζ' (M.P.G. τ. 50 c. 638 - 640), ἴδε καὶ S. Augustini, De Civitate Dei, I. c. 26 (Ἀνδρ. Δαλεζίου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 46 - 48), αὐστηρότερον κρίνοντος τὴν περίπτωσιν καὶ ἀποκλείοντος καὶ τὴν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην, ὅσον ἱερὰ καὶ ἂν εἶναι, ἀφαίρεσιν τῆς ἰδίας ζωῆς.

3. Ἄπειρα τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους παραδείγματα ἡρωϊκῶν αὐτοθυσιῶν, ὡς τοῦ Σουλιώτου Μοναχοῦ Σαμουὴλ (1803) τῶν Σουλιωτίδων τοῦ Ζαλόγγου (1803), τῶν ἐλευθέρων πολιορκημένων τοῦ Μεσολογγίου Ρωγῶν Ἰωσήφ, Χρ. Καψάλη καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς (1824) κ.ἄ., ἴδε καὶ Κωνστ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. Ε', β', σελ. 218, τ. Ϛ', σελ. 168, 1925.

ρουμένη καὶ ἐκτελουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς αὐτοχειρίας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς αὐτοχειρίας, *αὐτοφονευτὴς (ἑαυτὸν ἀνελών, βιοθανής)* γενόμενος[1], οἱανδήποτε ἔχων θέσιν ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, κατὰ μακροτάτην κοινωνικὴν παράδοσιν[2] τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς στερήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως[3].

Ὁ αὐτοχειρίαν ἐπιχειρήσας καὶ ἀποτυχὼν ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, ἐφ' ὅσον ἐπιζήσῃ, κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ ἁμάρτημα, ἐπιτιμᾶται ἀναλόγως[4]. Θνήσκων ὅμως ἐν εἰλικρινεῖ μεταμελείᾳ καὶ τυχὼν τῆς συγγνώμης τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαλλάσσεται τῆς ἀπειλουμένης ποινῆς καὶ θανὼν ἐκκλησιαστικῶς κηδεύεται.

III. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὁ ἐκ προθέσεως καταπείσας τινὰ εἰς αὐτοχειρίαν, εἴτε ἔλαβεν αὕτη χώραν, εἴτε ἁπλῶς

---

1. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ' (Σ.Δ. 339) « *Αὐτοφονευτὴς γὰρ ἑαυτοῦ ἐστίν* ».

2. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀρχαιότητος ἡ αὐτοχειρία θεωρουμένη ὡς πρᾶξις ἀσεβὴς ἔναντι τοῦ Δημιουργοῦ, κατεδικάζετο. Οἱ αὐτόχειρες ἐνεταφιάζοντο μεμονωμένως καὶ ἄνευ τῆς καθιερουμένης πρὸς τοὺς νεκροὺς πομπῆς (Πλάτωνος, Νόμοι, Θ', 12, Ἰδίου, Φαίδων, κ. 6, Ἡροδότου, Ἱστορία, 9, ἀρ. 71) ἢ μηδόλως ἐνεταφιάζοντο [ὡς ἐν Ρώμῃ (Servius, Comment. in Aeneid. XII. 607, Vergilius, Aeneis, VI, στ. 434 ἑπ., Cicero, De republ. VI, c. 8, Cornelius Nepus, Atticus, 21 - 22, Valerius Maximus, Fact. dictor. memorab. l. III. 2 § 15, l. IV. 7 § 5, Tacitus, Annales, IV. 6. 29)] ἢ ἐσταυροῦντο καὶ ἐρρίπτοντο εἰς βορὰν τῶν ἀγρίων θηρίων [διάταξις ἐν Ρώμῃ Ταρκινίου τοῦ πρεσβυτέρου (Plinius, Hist. nat. 36, 24 No 3)] ἢ ἠκρωτηριάζοντο κατὰ τὴν χεῖρα, δι' ἧς ἐγένετο ἡ αὐτοχειρία, κεχωρισμένως ἐνταφιαζομένης ἀπὸ τοῦ σώματος (Αἰσχίνης, κατὰ Κτησιφῶντος, § 244), τῶν μέτρων πάντων λαμβανομένων πρὸς ἐκφοβισμὸν κατὰ τῶν συνεπειῶν τῆς αὐτοχειρίας (Seneca, Controv. I, 8). Ἴδε καὶ Π. 48. 19. 38 § 12, 28, 3. 6 § 7, 29. 1. 34. Β. Ξ.να.λδ., ΛΘ.β.ς., ΛΕ.κα.λδ. (ποιναὶ κατὰ αὐτοχειριαζομένων στρατιωτικῶν), Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 196 ἑπ.

3. Κανονικὴ διάταξις δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἀπαγόρευσις ἀνάγει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς εἰς τὴν Παράδοσιν· βλ. Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΔ' (Σ.Δ. 339), I. Cassiani, Collat. II, c. 5 (M.P.L. τ. 49 c. 529). Ἴδε καὶ τὰς ὑπ' ἀριθ. 2844/672 τῆς 10 - 6 - 1888, 196/198 τῆς 27 - 3 - 1900 καὶ 4635/828 τῆς 23 - 10 - 1900 Ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

4. Καν. Δ' τῆς Ϛ' Τολέδου ἔτους 693 (Hardouin, III. 1795), Γαβριὴλ Γ', Οἰκ. Πατριάρχου, Ἀπόκρισις ἀπὸ Ἀπριλίου 1705 εἰς τὰ παρὰ τοῦ πρ. Ἀχριδῶν προέδρου Βοδενῶν προβληθέντα ζητήματα (Μ. Γεδεών, Καν. Διατάξεις, τ. Α', σελ. 129).

ἐγένετο ἀπόπειρα ταύτης, ὡς καὶ ὁ παρασχὼν βοήθειαν κατ' αὐτήν, διαπράττει ἔγκλημα διωκόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου εἰς βαθμὸν πλημμελήματος[1].

Κατ' ἀκολουθίαν, ὁ ὑποπίπτων εἰς διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος τούτου, καθ' οἱονδήποτε τρόπον στοιχειοθετουμένου, θὰ ὑποστῇ καὶ τὴν νόμιμον κανονικὴν ποινικὴν δίωξιν ἐπὶ διαπράξει, ἐν ἰδιότητι ἠθικοῦ αὐτουργοῦ *(συναιρομένου)* ἢ συνεργοῦ *(συμπράξαντος, συνεγνωκότος)*, ἀδικήματος *ἑκουσίου φόνου*. Ὁ τοιοῦτος, εἴτε ὡς *κακῶς συμβουλευσάμενος* εἴτε ὡς *συμπράξας* ἢ *συνεγνωκώς*[2], κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιβαλλομένης εἰς χρόνον ἀνάλογον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ ἀδίκημα, κατὰ τὰ εἰδικώτερον περὶ κολασμοῦ πράξεως *ἑκουσίου φόνου* ὁριζόμενα[4].

Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[6].

Ε΄. Ἡ ἐκτομὴ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων.

§ 104. Ὁ ἀνὴρ γεννᾷ, ἡ γυνὴ τίκτει.

Ἡ ὑπὸ ἀνδρὸς ἀφαίρεσις τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἢ τρίτου τινὸς γονί-

1. Ἄρθρ. 301 Π.Κ., περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β΄, Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 595 ἑπ.

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΑ΄ (Σ.Δ. 230-231), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 232), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ΄, θ΄ (Σ.Ϛ. 168).

3. ΞΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 83), Μ. Βασιλείου, καν. ΝΕ΄ (Σ.Δ. 212).

4. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. Ζ΄, ΝϚ΄, Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 215), Ε΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314-317), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442^1), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. Ε΄ (Σ.Δ. 431).

5. ΞΑ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ε΄ (Σ.Δ. 316). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞϚ΄ (Σ.Δ. 496).

6. Καν. Θ΄, Ι΄ Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 137).

μων μορίων, τῶν διδύμων, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἐκτομῆς*** (εὐνουχίας, εὐνουχισμοῦ, castratio)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ἐκτομίας (ἑαυτὸν ἢ ἕτερον ἐκτεμών, ἑαυτὸν ἢ ἕτερον ἀκρωτηριάσας, εὐνοῦχος ἢ εὐνουχίζων, eunuchus, castratus)[2].

Ι. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως ἀφαίρεσις τῶν διδύμων τοῦ ἀνδρός, θεωρουμένη ὡς ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ὕβρις κατὰ τῆς Θείας Δημιουργίας[3]:

α. ***Διαπραττομένη:***

Ὑπὸ παντὸς ἀνδρός, προβαίνοντος εἰς ἀφαίρεσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἢ τρίτου τινὸς διδύμων.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἐκτομῆς τῶν ἰδίων διδύμων ἰδίᾳ χειρί, δι' αὐτοακρω-

1. ΚΒ΄, ΚΓ΄, ΚΔ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 30, 31), καν. Α΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 114), Η΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676-677), Ἀριστηνοῦ, Σύνοψις Ἱερῶν Κανόνων Μ. Βασιλείου, § ιγ΄ (Σ.Δ. 404), Φωτίου, Νομοκ. Α΄, ιδ΄, ΙΓ΄, ιβ΄ (Σ.Α. 53-55, 313), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Ε΄, λδ΄ (Σ.Ϛ. 295-297).

2. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἐφωδιασμένος διὰ τῶν γονίμων μορίων (διδύμων) τῆς ἀναπαραγωγῆς τοῦ γένους. Στερούμενος τούτων καλεῖται γενικῶς ***εὐνοῦχος*** (eunuchus), ἀποκαλούμενος εἰδικώτερον ***θλιβίας*** (thlibias), ἐὰν νηπιόθεν ὑπέστη σύνθλιψιν τῶν διδύμων, ***σπάδων*** (spado), ἐὰν ἐκ νόσου ἢ ψύξεως, πληξάσης τοὺς διδύμους, κωλύεται πρὸς παιδοποιΐαν, ***ἐκτομίας*** (castratus), ἐὰν δι' ἐκτομῆς ὑπέστη ἀφαίρεσιν τῶν διδύμων αὐτοῦ [βλ. Β. ΛΓ.α.να., Synopsis Minor, Ε΄, ογ΄ (J.G.R. τ. Ϛ΄, 399), Ἀρμενόπουλον, Β.η. 2, Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 30)]. Περὶ τῶν ***εὐνούχων***, εἰδικώτερον ἔτι τῶν ***ἐκτομιῶν*** (καστράτων), ἐπιτυχῶς ἐκφράζεται ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Ε΄, λδ΄ (Σ.Ϛ. 296) λέγων: «*Ἄλλως τε καὶ εἰς ἀνδρῶν φύσιν τοῦ Θεοῦ τούτους δημιουργήσαντος, εἰς ἑτέραν ἀλλόκοτον αὐτοὶ ἑαυτοὺς μεταπλάττουσιν, ὥστε μήτε ἄνδρας εἶναι, καὶ σπερματικὴν καὶ τοῦ ὁμοίου γενετικὴν δύναμιν ἀποβεβληκότας, μήτε γυναῖκας, οὐ γὰρ τίκτειν ἔχουσι φύσιν*». Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 677, 678), Πηδάλιον, σελ. 13^1, Θ.Κ.Ν., ΜΖ΄, § 80.

3. ΚΒ΄, ΚΓ΄, ΚΔ΄ Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 30, 31), καν. Η΄ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676-677). Τοὺς εὐνούχους μετὰ βδελυγμίας ἀπεστρέφετο ὁ Μ. Βασίλειος, Ἐπ. ΡΙΕ΄, Συμπλικίᾳ αἱρετικῇ (M.P.G. τ. 32 c. 532) διδάσκων περὶ αὐτῶν: «*Εὐνούχων γένος ἄτιμον καὶ πανώλεθρον· τοῦτο δὴ τοῦτο· ἄθηλυ, ἄνανδρον, γυναικομανές, ἐπίζηλον, κακόμισθον, ὀξύθυμον, θηλυδριῶδες, γαστρίδουλον, χρυσομανές, ἀπηνές, κλαυσίδειπνον, εὐμετάβλητον, ἀμετάδοτον, πάνδοχον, ἀπροσκορές, μανικὸν καὶ ζηλότυπον· καὶ τί γὰρ ἔτι εἰπεῖν· σὺν αὐτῷ τῇ γενέσει σιδηροκατάδικον. Πῶς οὖν τούτων γνώμη ὀρθή, ὧν καὶ οἱ πόδες στρεβλοί; Οὗτοι σωφρονοῦσι μὲν ἄμισθα διὰ σιδήρου· μαίνονται δὲ ἄκαρπα δι' οἰκείαν αἰσχρότητα*». Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 31, 677), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 678).

τηριασμοῦ, ἢ διὰ προσφυγῆς εἰς τρίτον πρόσωπον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου ἀποτελέσματος[1].

ββ. Δι' ἐκτομῆς τῶν διδύμων ἑτέρου ἀνδρὸς ἰδίᾳ χειρὶ ἢ διὰ προτροπῆς, ***ἐξ ἐπιτάγματος***, πρὸς ἐνέργειαν καὶ ἐπίτευξιν τῆς τοιαύτης κολασίμου πράξεως[2].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀδικήματος ἀντικειμενικῶς ἀναιρεῖται, ἐφ' ὅσον προβάλλει ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος τῆς *ἀνωτέρας βίας*, ὑπὸ μορφήν:

αα. Βίας, σωματικῆς ἢ ψυχολογικῆς, ἐξουδετερούσης πλήρως τὴν βούλησιν τοῦ προσώπου, ἧς ἕνεκά τις ἐξετμήθη[3].

ββ. Νόσου, βαρείας μορφῆς, ἧς ἕνεκα ἐπετάχθη ἡ χάριν διασώσεως τῆς ζωῆς τοῦ προσώπου καὶ διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἀφαίρεσις τῶν διδύμων.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας:

ααα. Λαϊκός, καθιστάμενος διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως εὐνοῦχος, ἢ ἰδίᾳ χειρί, *αὐτοχειρίᾳ*, εὐνουχίζων τινά, ὡς καὶ

βββ. Κληρικὸς ἢ Μοναχός, καθιστάμενος διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως, *οὐχὶ δὲ καὶ αὐτοχειρίᾳ*, εὐνοῦχος[4], ἢ *προτρέπων* ἕτερον νοσοῦντα εἰς ἐκτομὴν τῶν διδύμων αὐτοῦ, οὐδέποτε *αὐτοχειρίᾳ* ἀκρωτηριάζων τοῦτον, οὔτε ἁμαρτάνει, οὔτε κολάζεται. Ἡ συμπεριφορὰ δὲν χαρακτηρίζεται ἄδικος, ὡς ἰατρεία τοῦ νοσήματος

---

1. «*Ἑαυτὸν δ' ἐκτεμὼν οὐχ ὁ χερσὶν ἰδίαις ἀποκόψας τὸ μόριον λέγεται μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλῳ ἑκὼν καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἑαυτὸν εἰς ἐκτομὴν ἐπιδούς*», ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 115).

2. Καν. Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677) «*Εἴ τις... εὐνουχίζων τινὰ ἐλεγχθείη, ἢ αὐτοχειρίᾳ, ἢ ἐξ ἐπιτάγματος*». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τουτέστιν, ὁ ***ἀναγκαῖος συνεργὸς*** πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἐνεργῶν εἴτε ***ἰδίᾳ χειρὶ*** εἴτε ***προτρέπων*** τρίτον τινὰ πρὸς τέλεσιν τῆς πράξεως, χαρακτηρίζεται ὡς φυσικὸς αὐτουργός. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 677 - 678).

3. ΚΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 29) «*...ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων... ἢ ἐν διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ τῶν ἀνδρῶν*», καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114) «*Εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν*».

4. Καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677). Κατὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 116, 678) Κληρικὸς (καὶ Μοναχὸς) νοσῶν, ἀποτολμῶν εὐνουχισμὸν ἑαυτοῦ ***δίχα ἐπιτροπῆς ἐκκλησιαστικῆς***, ἤτοι ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ, ὑποπίπτει εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος.

λογιζομένη, μὴ οὖσα οὔτε *ἐπιβουλὴ τοῦ πλάσματος*, οὔτε *τῆς πλάσεως ὕβρις*[1].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ὑπὸ ἀνδρὸς ἀφαίρεσις τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἢ τρίτου τινὸς γονίμων μορίων, τῶν διδύμων, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκτομῆς.

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐκτομῆς τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, εὐνοῦχος (αὐτοφονευτὴς) ἢ εὐνουχίζων (φονευτὴς) γινόμενος, ἔτι δὲ νοσῶν καὶ δι' ἐγχειρήσεως εἰς ἀφαίρεσιν τῶν ἰδίων διδύμων καθυποβαλλόμενος ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ ἢ *αὐτοχειρίᾳ* ἐκτέμνων νοσοῦντα τρίτον τινά, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, εὐνοῦχος (αὐτοφονευτὴς) ἢ εὐνουχίζων (φονευτὴς) γινόμενος, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τριῶν ἐτῶν[3].

Μοναχός, νοσῶν καὶ δι' ἐγχειρήσεως εἰς ἀφαίρεσιν τῶν ἰδίων διδύμων καθυποβαλλόμενος ἄνευ ἀδείας τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς αὐτοῦ ἢ *αὐτοχειρίᾳ* ἐκτέμνων νοσοῦντα τινά, ὡς Κληρικὸς κρινόμενος[4], τιμωρεῖται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τριῶν ἐτῶν.

Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ

---

1. Καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677).

2. ΚΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 31), καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677).

3. ΚΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 30), καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 577), Ἀριστηνοῦ, Σύνοψις ἱερῶν κανόνων § ιγ' (Σ Δ. 404).

4. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Μοναχὸς θὰ κριθῇ, καθάπερ καὶ ὁ Κληρικὸς ἐλέγχεται, κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι «*τῷ ὀνόματι τῶν Κληρικῶν καὶ οἱ Μοναχοὶ περιέχονται*», ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 485, 617, Γ. 386, Δ. 206 - 207), Πηδάλιον, σελ. 2[4], πλείω κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 207 ἐπ.

5. ΚΒ', ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 30, 79), καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114), Η' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 676 - 677). Ἡ ἀπαγόρευσις δὲν ἰσχύει ἐπὶ τῶν ἐκ γενετῆς, ***εἰ οὕτως ἔφυ***, εὐνούχων ἢ ἐπὶ τῶν ἐκ λόγων ἀνωτέρας βίας ἢ νόσου ἀποστερηθέν-

καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς ἐκτομῆς ἐδιώκετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, κολαζόμενον διὰ διαφόρων ποινῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας, ἡ ἐξορία καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ θανάτου[2].

Ὡσαύτως, εὐνοῦχος ἀποτολμήσας σύναψιν γάμου ἐκολάζετο ὡς ὁ πόρνος. Ὁ δὲ εὐλογήσας τὸ μυστήριον τοῦ γάμου τούτου Κληρικός, ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἀδίκημα τῆς ἐκτομῆς δὲν στοιχειοθετεῖται αὐτοτελῶς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου. Ἐπιχειρούμενον, ὅμως, κατὰ προσώπου, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τούτου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἰατροῦ (de lege artis), διώκεται καὶ τιμωρεῖται ὡς ἀξιόποινος βαρεῖα σωματικὴ βλάβη[4].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΗΘΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

§ 105. Ἡ διακράτησις τῶν ἠθῶν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ ἀποτελεῖ θεμελιῶδες στοιχεῖον διατηρήσεως, προόδου καὶ προκο-

---

των τῶν διδύμων αὐτῶν [ΚΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 29), καν. Α' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114)], ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς Ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 212, 237 - 238.

1. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Α', Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 114, 137), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 115) « ...*ἀλλὰ κἂν προέφθασαν ἐν Κλήρῳ ταχθῆναι, ἐκβάλλεσθαι τούτου* », Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ', κε' (Σ.Ϛ. 508).

2. Cod. Theod. VII. 13. 5, VII. 22. 1, C. IV. 42. 1. 2, N. ΡΜΒ', α', β', Β. ΙΘ.α.πε., Ξ.να.ξδ (σχ. 2ον), Σύνοψις Βασιλικῶν, Ε. XLIII. 1 - 3 (J.G.R. τ. Ε', 306), Epitome Legum, ΜΕ', λδ', λε' (J.G.R. τ. Δ', 575, 576), Proch. Auctum, ΛΘ', 235, 236 (J.G.R. τ. Ζ', 307 - 308), Πεῖρα, ΟΓ' (J G.R. τ. Δ', 259), Φωτίου, Νομοκ. Α'„ ιδ', ΙΓ', ιβ' (Σ.Α. 53 - 55, 313), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Ε', λδ' (Σ.Ϛ. 297).

3. Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΚϚ' (J G.R. τ. Α', 89 - 90).

4. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 308 § 1 Π.Κ., ἐφ' οὗ βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 747, δ' ἔκδ. 1959.

πῆς, πάσης Πολιτείας. Ταύτην θετικῶς ἐγγυᾶται ἡ συνεχής, ὅσον καὶ ἀμείλικτος, ὕψωσις φραγμῶν πρὸς παρεμπόδισιν πάσης ἐκτροπῆς τῆς ὡς ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας συνηθέστατα στασιαζούσης ἀνθρωπίνης σαρκός[1].

Τὸ πνεῦμα τοῦ πονηροῦ, καταδιῶκον τὸν ἄνθρωπον συνεχῶς καὶ ἀνὰ πᾶν βῆμα[2], χαίρει ἀντικρύζον ἑκάστοτε κλονιζόμενον ἠθικῶς τὸν κοινωνικὸν βίον, πάσχοντα ἐκ νόσου ὀδυνηρᾶς καὶ ἐπιπόνου ὁσάκις τὸ γενετήσιον ἔνστικτον ἐγκαταλείπεται ἀχαλίνωτον καὶ μοιραίως ρέπει πρὸς τὴν ἐκτροπήν, ἵνα ταχέως διαβῇ τὰ ὅρια τῆς φαυλότητος, πολλάκις δὲ καὶ τῆς καταισχύνης[3].

Ὅθεν, εὔλογον τὸ πηγαῖον ἐνδιαφέρον τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἀξιοποιοῦντος τὴν σωτηριώδους περιεχομένου προειδοποίησιν τοῦ θείου Λόγου περὶ πάσῃ δυνάμει ἐνισχύσεως τῆς κατὰ φύσιν ὑπαρχούσης ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας[4], καὶ ἐλαῦνον πρὸς καταδίωξιν πάσης κατὰ τῆς διαταράξεως τῶν ἠθῶν ἐπιχειρουμένης ἀνταρσίας.

---

1. Ρωμ. Η', 5 - 7, 12 - 14 « *Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη· διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν... Ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ Πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε* », Α' Κορινθ. Ϛ', 15, 19 « *Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ μέλη ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν;... ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;* », Γαλ. Γ', 8 - 9.

2. Μάρκ. Ζ', 21 - 24 « *Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον* », Ματθ. ΙΕ', 19 - 20, Ἀποκάλ. Β', 15, Θ', 21, ΚΑ', 8 - 9, ΚΒ', 15. Ἴδε καὶ Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοῦν (Σ.Δ. 68) « *Ἐξερχόμενα τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας· ἐκεῖ γὰρ εἶναι τοὺς πονηροὺς θησαυροὺς τῶν βεβήλων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων γινώσκει* ». Βλ. καὶ Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 40 ἑπ.

3. Ὡς παράδειγμα ὑψοῦται ἡ καταδίκη τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρρων, ἐφ' ὧν βλ. Γέν. ΙΘ', 23 - 25, Ἰεζεκιήλ, ΙϚ', 49 - 50, Ἡσαΐου, ΙΓ', 19, Β' Πέτρου, Β', 6 - 7 « *Πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς* ».

4. Ματθ. Ϛ', 13 « *Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ* », ΚϚ', 41 « *Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής* », Λουκᾶ, ΙΑ', 4, ΚΒ', 40 - 46, Ἰωάνν. ΙΖ', 15, Α' Κορινθ. Ι', 13, Β' Θεσσαλ. Γ', 3, Β' Τιμόθ. Δ', 18, Κολασ. Γ', 5 - 17.

Ἀλλὰ καὶ πλῆττον σκληρῶς οἱανδήποτε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀνήθικον κατὰ τὸν βίον ἐκτροπήν.

Ἀπὸ τῆς Δημιουργίας ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ ἐκδηλώσει τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος ἐνστίκτου τῆς γενετησίου ὁρμῆς, ἐδέχθη τὸ θεῖον δῶρον τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς σαρκός. Πλὴν δὲν ἐδέχθη τοῦτο μεμονωμένον ἐν ἰδιότητι τροφῆς ταπεινῆς καὶ χυδαίας[1]. Ἀλλὰ συνδεδεμένον ἀρρήκτως πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς διὰ μέσου αὐτοῦ συνεχίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἤτοι, ἀφ᾽ ὅτου ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὡς συνεργάτην καὶ βοηθὸν τὴν γυναῖκα, ὁρίσας ὡς κεφαλὴν αὐτῆς τὸν ἄνδρα[2].

Ἐν τῇ νομίμῳ δὲ ταύτῃ συζυγίᾳ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, *καὶ μόνον*, ἐπέτρεψεν ἔκτοτε ὁ Θεὸς τὴν δικαίαν τῆς φύσεως χρῆσιν, τὴν ἱκανοποίησιν τῆς κατὰ σάρκα ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ χαρᾶς[3]. Ἐπὶ ταύτης ἐστήριξε καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνθρώπων βίου.

Πᾶσα, κατὰ τῆς τοιαύτης νομίμου συζυγίας, καθ᾽ οἱονδήποτε

---

1. Β' Κορινθ. Β', 15 - 16 « *Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις* », Τίτ. Α', 15 « *Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις* », Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοῦν (Σ.Δ. 67 - 68) « *Πάντα μὲν καλὰ καὶ καθαρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ποιήματα· οὐδὲν γὰρ ἄχρηστον, ἢ ἀκάθαρτον ὁ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε λόγος... Ἔτι τε εἰ τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν ἔργον πιστεύομεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὰς θείας Γραφάς, πῶς ἠδύνατο ἐκ καθαρᾶς δυνάμεως ἔργον τι γενέσθαι μεμολυσμένον; Καὶ εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, κατὰ τὰς θείας τῶν Ἀποστόλων Πράξεις, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον* ».

2. Γέν. Α', 27, Β', 24, Ε', 2, Ματθ. ΙΘ', 5 - 9, Μάρκ. Ι', 7 - 9, Ἰωάνν. Β', 1, 11, Ἐφεσ. Ε', 21 - 25, 31 - 32, Κολασ. Γ', 18 - 19, Ἀριστοτέλους, Ἠθικ. Νικομ. Θ', ια', 17 - 24 « *Φιλίαν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἀνδρὶ καὶ γυναικί, καὶ συνοίκησιν, οὐ μόνον τῆς τεκνοποιΐας χάριν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βίον* », Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308) « *...τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ μία δέδοται παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθός, καὶ τῇ γυναικὶ μία ἐφήρμοσται κεφαλή* ».

3. Α' Κορινθ. Ϛ', 16, Ζ', 9 « *Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμα ἐστίν; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν... Κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι* », Μ. Βασιλείου, καν. ΜΒ' (Σ.Δ. 189) « *Οἱ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι, πορνεῖαι εἰσίν* », Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308) « *Μία ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα* ». Ἴδε καὶ Πέτρου Μογίλα, Ὀρθόδοξος Ὁμολογία, Μέρος Γ' « *περὶ ἀγάπης* », Ἀπόκρ. ΚΗ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', 670 - 671), Ἰω. Εὐταξίου, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Γ', σελ. 234 ἐπ.

ἐπιχειρουμένη τρόπον, προσβολή, ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ[1], λογίζεται φρικτὴ ἁμαρτία[2]. Δεινὴ ὕβρις κατὰ τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Καὶ ὡς ἀδίκημα κολάζεται.

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τοῦ γάμου.

Α'. Ἡ μοιχεία.

§ 106. Ἡ παράβασις τῆς ὀφειλομένης περὶ τὸν γάμον πίστεως, ὑφ᾽ ἑκατέρου τῶν συζύγων πραγματουμένη δι᾽ ἐπιτεύξεως πράξεως ἀθεμίτου σαρκικῆς συμπλοκῆς μετὰ τρίτου ἑτεροφύλου προσώπου, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***μοιχείας*** (adulterium)[3]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἀνήρ, καλεῖται μοιχός. Ἡ δὲ εἰς τὴν παράβασιν τοῦ περὶ τούτου προβλέποντος κανόνος δικαίου ὑποπίπτουσα γυνή, καλεῖται μοιχαλίς.

---

1. « ***Οὐ μοιχεύσεις*** » ἐπιτάσσει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ θεόπτου Μωϋσέως πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Ἔξοδ. Κ', 13, Λευΐτ. Κ', 10, Δευτερ. Ε', 18), ἴδε καὶ Ματθ. Ε', 27 - 28, ΙΘ', 18 - 20, Μάρκ. Ι', 19, Λουκᾶ, ΙΗ', 20.

2. Ἐπεκτείνων ὁ Κύριος τὸ μέγεθος τῆς ἐντολῆς τοῦ Πατρὸς διδάσκει, ἀπὸ τοῦ Ὄρους ὁμιλῶν, τοὺς ἀνθρώπους: « *Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίσει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν* » Ματθ. Ε', 27 - 30.

3. Ἔξοδ. Κ', 13, Λευΐτ. Κ', 10, Δευτερ. Ε', 18, Ἱερεμ. Γ', 1, Παροιμ. Ζ', 7, Ματθ. Ε', 27 - 28, 31 - 32, ΙΘ', 9 - 10, 18 - 20, Μάρκου, Ι', 11 - 12, 19, Λουκᾶ, ΙϚ', 18 - 19, ΙΗ', 20, Ἑβρ. ΙΓ', 4 - 5, Α' Κορινθ. Ϛ', 9 - 11, Γαλ. Ε', 19 - 20, Ἀπ. Κανόνες, ΙΗ', ΜΗ', ΞΑ' (Σ.Β. 25, 63, 79), καν. Κ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 62), Α', Η', Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70, 82), Γ', ΠΖ', ϞΓ', ϞΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314, 505 - 506, 522 - 523, 538 - 539), ΡΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 548), Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', Θ', ΙΗ', ΛΑ', ΛΔ', ΛΕ', ΛϚ', ΛΘ', ΜϚ', ΝΗ', Ξ', ΟΖ' (Σ.Δ. 110, 120 - 121, 140 - 142, 173, 177, 179, 180, 181, 184, 195, 216, 217 - 218, 239 - 240), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308 - 311), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439, 446), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 430), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 301), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 123), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Β', θ', Γ', δ', ς', θ', ιδ', ιε', ις', Μ'. ιδ', Χ', κε' (Σ.Ϛ. 141 ἐπ., 158 ἐπ., 376 ἐπ., 508 ἐπ.), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Περὶ μοιχῶν καὶ ἐθίμων ἐθνικῶν (J.G.R. τ. Ζ', 535 ἐπ.), Πηδάλιον, σελ. 393, Θ.Κ.Ν. Ι', §§ 48, 49, ΙΙ, § 81.

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ηὐλογημένης νομίμου συζυγίας μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός[1]:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Συνεστῶτος νομίμως συσταθέντος γάμου[2], ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων, ὡς διὰ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς ὑποχρεώσεως ἑνιαίως καὶ ἀμοιβαίως συνδεδεμένων ἀλλήλοις ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ[3].

ββ. Ἐκ προθέσεως[4], ἤτοι *ἑκουσίως* καὶ *αὐτοπροαιρέτως*, ἐν πλήρει συνειδήσει τῆς ἀθετήσεως τῆς ἐκ τοῦ ὑφισταμένου νομίμου γάμου ἱερᾶς ὑποχρεώσεως τοῦ φυλάσσειν τοῦτον *τίμιον ἐν πᾶσι* καὶ *τὴν κοίτην ἀμίαντον*[5].

1. « *Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν* » βροντοφωνεῖ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ Χριστιανοὺς (Ἐφεσ. Ε', 32). Καὶ ὁ κανονικὸς νομοθέτης δριμέως κολάζει τοὺς βδελυσσομένους τὸν γάμον [ΝΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 67), καν. Θ', Ι', ΙΔ' Γάγγρας (Σ.Γ. 106, 110), ΙΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 333 - 334)]. Ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, σελ. 9 ἑπ., 1959.

2. Καν. Θ', ΛΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121, 181), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506). Τὸ ἀδίκημα δὲν διαπράττεται προβάλλοντος γάμου ***ἀνυποστάτου*** (matrimonium non resistens) ἢ δικαστικῶς κηρυχθέντος ***ἀκύρου*** (matrimonium nullum), περὶ ὧν βλ. ἄρθρα 1367, 1372, 1374 - 1375 Α.Κ., καὶ εἰδικώτερον Γεώργιον Μπαλῆν, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 42, 49, 196 - 197, 1956, Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 91, ἰδίου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, σελ. 40 ἑπ., 146 ἑπ., 164 ἑπ.

3. Ματθ. Ε', 32, ΙΘ', 9 - 10, Μάρκου, Ι', 11 - 12, Λουκᾶ, ΙϚ', 18 - 19, Α' Κορινθ. Ζ', 4 - 5 « *Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή· μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους* », Ἑβρ. ΙΓ', 4 - 5 « *Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός* », ἐκτενέστερον βλ. Jos. Zhishman - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τ. Β', σελ. 409 ἑπ., 1913.

4. Ἑβρ. ΙΓ', 4 - 5. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης συνηθέστατα σαφῶς ἐκφράζεται περὶ τῶν προϋποθέσεων συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***δολίας προαιρέσεως*** [καν. Θ', ΛΑ', ΟΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121, 173, 239 - 240), ΠΖ', ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506, 522 - 523)]. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἢ ἐπαφίεται τὴν ἐκτίμησιν τῶν συνιστώντων ταύτην περιστατικῶν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα [καν. ΛϚ', ΜϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 180, 195), ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523)] ἢ ἐπιτάσσει τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν λόγων, οἵτινες ὤθησαν τὸν ἁμαρτήσαντα εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος [καν. ΛΕ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 179), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 506 - 510), Θ.Κ.Ν. ΙΙ, § 80].

5. Τὸ ἀδίκημα διαπράττεται ὡσαύτως ὑπὸ γυναικός, ἥτις ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ οἰκείου συζύγου, ***καὶ δὴ ἀναιτίως***, μεθίσταται πρὸς ἕτερον ἄνδρα [καν. ΜΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 199), βλ. καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 200 - 202)] πρὶν ἢ νομίμως τοῦτον διαζευχθῇ. Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ις' (Σ.Ϛ. 189).

Οὐχὶ δὲ μόνον ὑπὸ τῆς ὑπάνδρου γυναικός.

Τοῦτο ἐγίνετο δεκτόν, — *ἡ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν* —, ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε ἡ Ἐκκλησία στοιχοῦσα ἀναγκαίως τῇ πολιτειακῇ νομοθετικῇ ἐπιταγῇ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθεωρεῖτο ὑποπίπτουσα εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος μόνον ἡ ὕπανδρος γυνή[1], ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐδίωκε καὶ ἐκόλαζεν ὡς παραβάτιδα τῆς περὶ τὸν γάμον ὀφειλομένης πίστεως τὴν μοιχαλίδα γενομένην σύζυγον[2].

Ὁ ἔγγαμος ἀνήρ, συμφθειρόμενος μετ' ἀγάμου γυναικὸς ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο ὡς ἔνοχος πράξεως ***πορνείας*** (*φθορά, στοῦπρον,*

1. Π. 48. 5. 6 § 1, 34 pr. καὶ § 1, 50. 16. 101, Β. Ξ.λζ.η. « *Κυρίως δὲ μοιχεία μέν ἐστιν ἡ τῆς ὑπάνδρου, φθορὰ δὲ τῆς παρθένου καὶ χήρας* » καὶ Ξ.λζ.λε. « *Μοιχεία εἰς ὕπανδρον ἁμαρτάνεται, φθορὰ δὲ πρὸς χήραν ἢ παῖδα ἢ παρθένον* » (κατὰ τροποποίησιν τῆς Lex Julia de adulteriis, ἔτους 18 π.Χρ., καθ' ἣν ὡρίζετο ὅτι « *Μοιχεία ἐστὶ πᾶσα παράνομος συνάφεια ἀνδρὸς μετὰ γυναικὸς εἴτε ἀγάμου εἴτε ἐγγάμου* »). Τὴν νομοθετικῶς καθιερωμένην ἀνισότητα ταύτην μεταξὺ τῶν συζύγων, ὡς πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀνδρῶν γενομένην, δριμέως ἤλεγξαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας· βλ. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΛΖ', ς' (M.P.G. τ. 36 c. 289) « *Ἄνδρες ἦσαν οἱ νομοθετοῦντες, διὰ τοῦτο κατὰ γυναικῶν ἡ νομοθεσία* », Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. ΙΘ' εἰς Α' Κορινθ. (M.P.G. τ. 61 c. 151), ἰδίου, Ὁμιλ. ΚΖ' εἰς Γέν., κεφ. η' (M.P.G. τ. 53 c. 251), ἰδίου, Ὁμιλ. Ε' εἰς Α' Θεσσαλ., κεφ. δ' (M.P.G. τ. 62 c. 427 - 428).

2. Ρωμ. Ζ', 2 - 4, καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506). Ὡσαύτως, ὁσάκις ἡ ***μνηστεία*** ἐτελεῖτο δι' ἱερολογίας [μνηστεία ***τελεία*** ἢ ***ἐντελής***· Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, Νεαρὰ ΛΑ' (J.G.R. τ. Α', 321 - 325), ὡς γάμος λογιζομένη (ὁ Βαλσαμών, Σ.Ϛ. 182)] ἢ ***μετὰ συμφωνίας*** [μνηστεία μετὰ διομολογίας, stipulatio (Π. 28. 1. 1, Β. Κ.α.α., Ἁρμενόπουλος, Δ.α. 2], μοιχείαν διέπραττε καὶ ἡ μνηστὴ ἑτέρῳ συνάπτουσα γάμον ἢ μετὰ τούτου συμφθειρομένη πορνικῶς, ὡς καὶ ὁ ἐν γνώσει τὴν ἑτέρῳ μεμνηστευμένην νυμφευόμενος ἢ μετ' αὐτῆς πορνικῶς συμφθειρόμενος [Π. 48. 5. 13 § 3, Β. Ξ.λζ.ιε. σχ., καν. ΛΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 181), ϞΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 538 - 539), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439)]. Ἑτέρωθεν, τὸ ἀδίκημα δὲν διεπράττετο, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο περὶ μνηστείας ***ἀτελοῦς*** [οἱ διὰ ψιλῶν γραμμάτων δεσμοί, σταυρικοὶ δεσμοί, δεσμοὶ δι' ἐγκολπίων (Acta, τ. Β', 50, 116, 212), πλείω βλ. εἰς J. Zhishman - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τ. Α', σελ. 248 ἑπ., τ. Β', σελ. 44 ἑπ., 418 ἑπ., Νικ. Μάτση, Μνηστεῖαι συναπτόμεναι δι' ἐγκολπίων καὶ διὰ σταυρικῶν δεσμῶν ἐν τῷ Βυζαντινῷ Δικαίῳ, ἐν Ε.Ε.Β.Σ. τ. Λ', σελ. 353 ἑπ., 1960]· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 539), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 540 - 543, Ϛ. 182), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ιε' (Σ Ϛ. 179 - 182).

stuprum)[1], τιμωρούμενος διὰ τῶν πρὸς κολασμὸν τοῦ ἁμαρτήματος τούτου προβλεπομένων καὶ καταγιγνωσκομένων ποινῶν[2]. Μοιχὸς δ' ἐλογίζετο, ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο, ἐφ' ὅσον συμμετεῖχεν εἰς παράβασιν τῆς περὶ τὸν γάμον ὀφειλομένης πίστεως ***ἀλλοτρίου***, συμφθειρόμενος μετ' ἐγγάμου ἢ μεμνηστευμένης διὰ *μνηστείας τελείας* γυναικός[3].

Ὑπὸ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τοῦ ἐγκλήματος τῆς μοιχείας στοιχειοθετουμένου χάριν προστασίας τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου, προσβαλλομένης δι' ἀθετήσεως τῆς ἔναντι τούτου ὀφειλομένης πίστεως ἀπὸ μέρους *ἑκατέρου* τῶν συζύγων, ἡ Ἐκκλησία ἀκωλύτως διώκει καὶ τιμωρεῖ ὁμοιοτρόπως τὸν ὑποπίπτοντα εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος σύζυγον, ἄνδρα ἢ γυναῖκα[4].

γγ. Ὑπὸ ἀναγκαίως συμμετέχοντος, τῇ ἐγκληματικῇ ἐνεργείᾳ τοῦ συζύγου, τρίτου ἑτεροφύλου προσώπου, εἴτε ἐγγάμου (adulterium duplex) εἴτε ἀγάμου (adulterium simplex) τοιούτου, ἐν ἰδιό-

---

1. Β. Β.β.ιη *« Μεταξὺ φθορᾶς καὶ μοιχείας τοῦτο διαφέρειν τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι ἡ μοιχεία εἰς τὴν γεγαμημένην, ἡ δὲ φθορὰ εἰς τὴν χήραν πλημμελεῖται· ὁ δὲ περὶ μοιχείας νόμος (ἤτοι ὁ Ἰούλιος νόμος) ἀδιαφόρως τούτῳ τῷ λόγῳ χρῆται »*, Β. Ξ.λζ.λε *« Φθορὰν πλημμελεῖ ὁ συνήθειαν ἔχων πρὸς ἐλευθέραν γυναῖκα, οὐχ ὡς πρὸς γαμετὴν ἢ παλλακήν. Μοιχεία εἰς ὕπανδρον ἁμαρτάνεται, φθορὰ δὲ πρὸς χήραν, ἢ παῖδα, ἢ παρθένον »*. Οὕτω καὶ Proch. Auctum, ΛΘ', 125 (J.G.R. τ. Ζ', 292), Epitome Legum, ΜΘ', ιη' (J.G.R. τ. Δ', 584), Synopsis Minor, Μ', μζ' (J.G.R. τ. Ϛ', 456), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρθ' (J.G.R. τ. Ζ', 473), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.β. 1, 2.

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΚΑ' (Σ.Δ. 141) *«Ἀνὴρ γυναικὶ συνοικῶν, ἐπειδὰν μὴ ἀρκεσθεὶς τῷ γάμῳ, εἰς πορνείαν ἐκπέσῃ, **πόρνον** κρίνομεν τὸν τοιοῦτον, καὶ πλεῖον παρατείνομεν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις. Οὐ μέντοι ἔχομεν κανόνα, τῷ τῆς μοιχείας ὑπαγαγεῖν αὐτὸν ἐγκλήματι, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἡ ἁμαρτία γένηται... τούτων δὲ ὁ λόγος οὐ ῥάδιος, ἡ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν »*, Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.Ϛ. 379) *«Ὁ μὲν γὰρ μετὰ ἐλευθέρας συμπλακείς, ζώσης τῆς αὐτοῦ γυναικός, ὡς **πόρνος** κατακρίνεται »*. Ἴδε καὶ Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Περὶ τῶν ἐχόντων γυναῖκας καὶ πορνευόντων (J.G.R. τ. Ζ', 542 ἑπ.).

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 309) *« Μοιχείαν δέ, τὴν ἐπιβουλήν τε καὶ ἀδικίαν τοῦ ἀλλοτρίου »*, Μ. Βασιλείου, καν. Θ', ΛΖ' (Σ.Δ. 120 - 121, 181). Εἰς τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν ἔστη καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ (Acta, τ. Β', 224, Analecta Sacra, τ. VI, 324). Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.Ϛ. 376).

4. Ἄρθρ. 357 Π.Κ. Νοητέον, ὅτι κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ὑποκείμενον τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ***λαϊκός***, οὐχὶ δὲ Κληρικὸς (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ἢ Μοναχὸς (συμμέτοχος), ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς μόνον κατὰ τὸ ***δίκαιον τῆς μετανοίας***, δι' οὓς λόγους ἤδη ἐδιδάχθη ἀνωτέρω ἐν § 4.

τητι αὐτουργοῦ πρὸς τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος[1], τελοῦντος πάντως ἐν γνώσει ὅτι μετ' ἐγγάμου προσώπου συμφθείρεται[2]. Ἡ ἔλλειψις τοῦ παράγοντος τούτου δὲν συνιστᾷ διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου συμμετόχου, αὐτουργοῦ[3].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ἐπιτεύξεως ἀνεπιτρέπτου πράξεως σαρκικῆς συμπλοκῆς μεταξὺ τῶν ἀναγκαίων συμμετόχων, αὐτουργῶν, αὐτῆς:

αα. Οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα ἀκολάστου καὶ ἀθεμίτου ἡδονῆς *(συνουσία κατὰ φύσιν, ἀσελγεῖς πράξεις)*.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης διώκει καὶ κολάζει τὴν *ἐνέργειαν* τῆς πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ νομίμως ὑφισταμένου γάμου γενομένης *ὕβρεως*, διαπραχθείσης ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων καὶ ἐπιτευχθείσης ἔργῳ οὐ μόνον διὰ πράξεως *κατὰ φύσιν συνουσίας* μετὰ τρίτου ἑτεροφύλου προσώπου, ἀλλὰ καὶ τοιαύτης οἱασδήποτε μετὰ τούτου *ἀκολασίας* (coitus praeternaturalis per anum ἢ per os, fellatio, cunnilinctus, emissio seminis inter femora, masturbatio alterna)[4],

---

1. Ἄρθρ. 357 Π.Κ. *«Ὁ ὑπαίτιος μοιχείας σύζυγος καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ συνένοχος»*· ἡ περίπτωσις τῆς ***ἀναγκαίας συμμετοχῆς***, περὶ ἧς βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 39, σελ. 250.

2. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ὡρίζετο ***σαφῶς*** ὅτι ἡ πρὸς ἔγγαμον ἄνδρα πλησιάζουσα καὶ μετὰ τούτου συνερχομένη γυνή, ἐφ' ὅσον ***ἠγνόει*** τὴν τοιαύτην ἰδιότητά του, ἀπηλλάσσετο πάσης κατηγορίας ἐπὶ ἀναγκαίᾳ συμμετοχῇ εἰς μοιχείαν [C. IX. 9. 18, Β. Ξ.λζ.νθ., Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ο' (J.G.R. τ. Β', 225), Ἐπαναγωγή, Ν', ξδ' (J.G.R. τ. Β', 365), Synopsis Minor, Π', ξ' (J.G.R. τ. Ϛ', 496), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 19 (J.G.R. τ. Ϛ', 268), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.δ. 5]. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 541).

3. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ὁρίζει σαφῶς ***πότε*** ὁ ἀναγκαῖος συμμέτοχος διαπράττει τὸ ἀδίκημα [καν. Θ', ΛΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121, 184)], καὶ ***πότε*** ἀποκλείεται τὸ ***ἀξιόποινον αἰτιατὸν*** ὡς πρὸς αὐτὸν λόγῳ συνδρομῆς τοῦ παράγοντος τῆς ***πραγματικῆς πλάνης*** [καν. ΜϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 195), ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523)]. Οὕτω καὶ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ· βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 399.

4. Καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506) *«Ἡ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα μοιχαλίς ἐστιν, εἰ ἐπ' **ἄλλον** ἦλθε... καὶ ὁ ἀνήρ, ὁ ἀποστὰς τῆς γυναικός, εἰ ἐπ' **ἄλλην** ἦλθε, καὶ αὐτὸς μοιχός»*. Κατὰ τὰ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διδασκόμενα, ὅμως, ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν διωκουσῶν τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ποινικῶν διατάξεων (ἄρθρ. 286 Π.Ν., ἐφ' οὗ βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 397, Κωνστ. Γαρδίκα, Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας πάλαι τε καὶ νῦν, σελ. 37, 43 ἑπ.,

ὡς ἐκ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων προσβάλλεται, καιρίως τραυματίζεται, ἡ ὑπὸ τῶν συζύγων ἀνειλημμένη ὑποχρέωσις πρὸς διατήρησιν *τιμίου ἐν παντὶ* τοῦ γάμου καὶ *ἀμιάντου* τῆς κοίτης[1].

ββ. Πλήρη παρουσιαζούσης τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀποδεικνύοντος γεγονότος περὶ τῆς λαβούσης χώραν, καθ' οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω τρόπον, προσβολῆς εἰς βάρος τῆς *τιμιότητος* τοῦ γάμου καὶ τοῦ *ἀμιάντου* τῆς εὐνῆς[2].

Ὅθεν, ἡ συνεστῶτος νομίμου γάμου ἠθελημένη καὶ ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων πραγματουμένη παράβασις τῆς περὶ τοῦτον ὀφειλομένης πίστεως, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ ἐκδηλουμένη δι' ἐπιτεύξεως ἀνεπιτρέπτου πράξεως ἀθεμίτου σαρκικῆς συμπλοκῆς μετὰ τρίτου ἑτεροφύλου προσώπου, οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα ἀκολάστου καὶ ἀθεμίτου ἡδονῆς, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας.

ΙΙ. Τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας:

α. Ἐφ' ὅσον ὑποκείμενον τούτου εἶναι Κληρικὸς (αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος) ἢ Μοναχὸς (ἀναγκαῖος συμμέτοχος) διώκεται *αὐτε-*

1923, ἄρθρ. 357 § 1 Π.Κ.) ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τούτου πραγματοῦται μόνον ἐφ' ὅσον ἀποδειχθῇ τέλεσις ***κατὰ φύσιν συνουσίας*** δύο προσώπων διαφόρου φύλου, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἢ ἀμφότερα εἶναι ἔγγαμα. Νομίζομεν, παρὰ ταῦτα, ὅτι τελειοτέρα καὶ ὡς πλέον συνᾴδουσα εἰς τὸν σκοπὸν προστασίας τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἄποψις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

1. Ἐφ' ὅσον ὁ γάμος ὑφίσταται, μὴ λυθεὶς καθ' οἱονδήποτε ἐκ τῶν κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένων τρόπων (θάνατος, διαζύγιον, ἐπιλογὴ τοῦ Μοναχικοῦ Βίου) τὸ ἀδίκημα διαπράττεται ὑπὸ παντὸς ἀκολασταίνοντος μετὰ τρίτου προσώπου συζύγου, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τῆς πράξεως δὲν ὑφίσταται συμβίωσις τῶν συζύγων, διότι ὁ κανονικὸς νομοθέτης κολάζει τὴν ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων ἐπιχειρουμένην ἐνέργειαν πρὸς ὕβριν τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου. Κατὰ τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον (ἄρθρ. 357 § 2 Π.Κ.) εἰς ἀνάλογον περίπτωσιν «*τὸ Δικαστήριον, κρῖνον καὶ τὰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις, ὑφ' ἃς ἡ πρᾶξις ἔλαβε χώραν, δύναται νὰ κρίνῃ τὴν πρᾶξιν ἀτιμώρητον*»· βλ. ad hoc Ξεν. Κωνσταντόπουλον, Θ. ΞΔ', 1062, Πλημμ. Κορίνθου 1359/1951.

2. ***Πλήρη ἀπόδειξιν*** ἀποτελεῖ ἡ σύλληψις ***ἐπ' αὐτοφώρῳ*** τῶν ἀδικοπραγούντων, ἡ κύησις τῆς γυναικὸς ἐν καιρῷ ἀποδημίας τοῦ συζύγου κ.ἄ. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ἀπῃτεῖτο *φανερὰ* ἀπόδειξις, διὰ πέντε μαρτύρων ὀμνυόντων περὶ τοῦ γεγονότος τελέσεως τῆς πράξεως [Π. 48. 5. 11 § 11, Β. Ξ.λζ.ιγ., Ἐπαναγωγή, Ν', μζ' (J.G.R. τ. Β', 363), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 177), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 83), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.Ϛ. 378-379), Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 81].

παγγέλτως ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἢ συνεπείᾳ ὑποβαλλομένης πρὸς ταύτην μηνύσεως παντὸς δικαιουμένου κανονικῶς πρὸς τοῦτο προσώπου[1]. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* δὲν ἐξαλείφεται διὰ λόγον *παραγραφῆς*[2].

β. Ἐφ' ὅσον ὑποκείμενον τούτου εἶναι λαϊκός, αὐτουργὸς ἢ συμμέτοχος, διώκεται *κατ' ἔγκλησιν* τοῦ προσβληθέντος συζύγου[3]. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἐξαλείφεται, ἐφ' ὅσον ὁ προσβληθεὶς σύζυγος συνεχώρησεν, *ἠνέχθη*, τὴν τελεσθεῖσαν πρᾶξιν μοιχείας[4] ἢ παρῆλθε πενταετία ἀπὸ τοῦ χρόνου τελέσεως αὐτῆς, ὁπότε τὸ ἔγκλημα θεωρεῖται *παραγεγραμμένον*, ἢ ἐφ' ὅσον παρῆλθεν τρίμηνον, ἀφ' ἧς ὁ προσβληθεὶς σύζυγος λαβὼν γνῶσιν τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τούτου δὲν ἤσκησε τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχόμενον αὐτῷ δικαίωμα πρὸς ἔγκλησιν[5].

---

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 145.

2. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 212[3].

3. Ἄρθρ. 357 § 3 Π.Κ. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἔγκλησις ἀπευθύνεται ***μόνον*** ἐνώπιον τῆς Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς, ***οὐχὶ δὲ*** πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, *στερουμένην τοῦ δικαιώματος πρὸς ἄσκησιν κανονικῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ λαϊκοῦ*, διαπράξαντος μοιχείαν (βλ. εἰδικώτερον § 4). Ὑπὸ τὸ ἰσχῦον ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ δίκαιον τὸ δικαίωμα πρὸς καταγγελίαν τῆς μοιχαλίδος γυναικὸς παρείχετο εἰς τὸν προσβληθέντα σύζυγον, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε διαπράξει καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἀδίκημα (Π. 24. 3. 39. 47, Β. ΚΗ.η.λζ με, Ἀρμενόπουλος, Ϛ.β. 7), ὡς καὶ εἰς τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς τῆς μοιχαλίδος, ἤτοι πατέρα, ἀδελφὸν καὶ θεῖον πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρός, ἐφ' ὅσον εἶχον συμπεπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν [C. IX. 9. 30, Β. Ξ.λζ.ξη., Ἐκλογή, ΙΖ', κζ' (J.G.R. τ. Β', 56-57), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.β. 4, Πηδάλιον, σελ. 35, ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 83), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.Ϛ. 378-379)]. Ἡ μοιχαλὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατηγορήσῃ ἑαυτήν, διότι καὶ ὁμολογοῦσα ἀκόμη τὸ ἴδιον ἔγκλημα δὲν κατεδικάζετο [C. IX. 9. 1, Β. Ξ.λζ.μϛ., Ἀρμενόπουλος, Ϛ.β. 6, Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 83), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.Ϛ. 379)].

4. Βλ. Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 121) «*Ἡ μὲν γὰρ γυνή, ἀποστᾶσα τοῦ ἀνδρός, καὶ συναφθεῖσα ἑτέρῳ, μοιχαλὶς κρίνεται, καὶ οὐκέτι δεχθήσεται παρὰ τοῦ ἀνδρός,* ***εἰμὴ ἐκεῖνος βούλοιτο***», Πηδάλιον, σελ. 33[1] «*Ἐπαινετὸς καὶ φρονιμώτατος εἶναι ὁ ἄνδρας ἐκεῖνος, ὁποῦ δεχθῇ πάλιν τὴν γυναῖκά του, καὶ πορνεύσασαν (ἐπὶ ὑποσχέσει ὅμως νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς)*», Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, *Ὅτι ἔξεστι τῷ ἀνδρὶ λαμβάνειν αὖθις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα κατηγορηθεῖσαν ἐπὶ μοιχείᾳ* (J.G.R. τ. Ζ', 543 ἑπ.), ἄρθρ. 357 § 3 Π.Κ., ἐφ' οὗ βλ. Α.Π. 373/1954.

5. Ἄρθρα 111 § 3, 117, 357 § 1 Π.Κ. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τῆς ***παραγραφῆς*** τοῦ ἀδικήματος, διαπραττομένου ὑπὸ μὲν τῆς μοιχαλίδος μετὰ ἑξάμηνον ἀπὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως, ὑπὸ δὲ τοῦ μοιχοῦ μετὰ πενταετίαν ἀπὸ ταύτης (Π. 48. 5. 29 § 5, Β. Ξ.λζ.λ. σχ. 5, 6) ἢ μετὰ πενταετίαν ἀδιακρίτως

III. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Κληρικὸς ὤν, ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

Ὁ αὐτός, τιμωρεῖται διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς, ἐφ' ὅσον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κηρυχθείσης ἐνόχου διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθείσης δὲν σπεύδει εἰς χωρισμὸν ἀπὸ ταύτης αἰτίᾳ διαζυγίου, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ συζῶν μετ' αὐτῆς, ***μιαινόμενος,*** ἀκάθαρτος δὲ γινόμενος *«τῶν καθαρῶν καὶ ἁγίων μυστηρίων μὴ δυνάμενος ἅπτεσθαι»*[2].

ὑπό τινος τούτων τελούμενον [Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', κϛ' (J.G.R. τ. Β', 218), Ροπαί, ΚΗ', ε' (J.G.R. τ. Γ', 321), Ἀρμενόπουλος, ϛ.β. 3. 8. 9, Φωτίου, Νομοκ. Θ', λ' (Σ.Α. 218), Πηδάλιον, ὑπὸ ΜΗ' Ἀπ. Κανόνα, σελ. 35]. Ὡσαύτως, ἡ ***παραγραφὴ*** τοῦ ἀδικήματος δὲν ἐπηρέαζε τὴν ἀκυρότητα τοῦ παρὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς μοιχείας, ὡς κωλύματος ἀνατρεπτικοῦ, συσταθέντος γάμου (Π. 48. 5, 39 § 5, Β. Ξ.λζ.μ., καν. ΛΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 184) *«ἡ τῷ μοιχῷ συζῶσα, μοιχαλίς ἐστι πάντα τὸν χρόνον»*, τουτέστιν *«ἡ μοιχευθεῖσα τινί, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ νομίμου ἀνδρός τῷ μοιχῷ, νόμῳ δῆθεν γάμου μιγεῖσα»*, ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.ϛ. 376 - 377]. Ὑπὸ τὸ ἰσχῦον δίκαιον (ἄρθρον 1363 Α.Κ.) ἀπαιτεῖται πρὸς σύστασιν τοῦ κωλύματος ὕπαρξις ἀποφάσεως Ποινικοῦ Δικαστηρίου, βεβαιούσης διὰ τῆς καταδίκης τῶν κηρυχθέντων ἐνόχων διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τὴν ὑπὸ τούτων τέλεσιν αὐτοῦ· ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, σελ. 135 ἑπ.

1. Κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), ἀπειλοῦντος ποινὴν πληρεστάτης καθαιρέσεως καὶ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ *«ἐξωθεῖσθαι αὐτοὺς τέλεον καὶ ἄγεσθαι εἰς μετάνοιαν»*, πλὴν τροποποιηθέντος ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) καὶ τῶν καν. Γ', ΛΒ', ΝΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 173, 206), ΚΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 375) καὶ ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352), διὰ τῶν ὁποίων κατὰ τὴν ἀρχὴν *«οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ»* κατηργήθη τὸ μέτρον τῆς ἐπιβολῆς ποινῆς καθαιρέσεως καὶ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ συγχρόνως· ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 32, Γ. 70, 375, Δ. 174) *«ἱκανὴ γὰρ ἐκδίκησις ἐπὶ τούτων κέκριται ἡ καθαίρεσις»*, Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 71, 376, Δ. 174 - 175), Πηδάλιον, σελ. 222[3]. Ἐπίσκοπος, ὑποπίπτων εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, συμφθειρόμενος μετὰ γυναικὸς ἐγγάμου, τιμωρεῖται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς πληρεστάτης καθαιρέσεως *«ὡς μῶμον δοὺς κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως»* [καν. ΙΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 330 - 331)] καὶ ὡς *«ἐπὶ πορνείᾳ ἁλοὺς»* [ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32)].

2. ΙΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 25), καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82), Γ' Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439, 446). Ἡ διάζευξις ἀπὸ τῆς μοιχαλίδος, δικαστικῇ ἀποφάσει ἐπιτυγχανομένη, ἀπαλλάσσει τὸν Κληρικὸν σύζυγον πάσης ποινῆς [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 83) *«ἐὰν διαζυγῇ αὐτῆς ἀπεντεῦθεν, ἔσται εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμόν»*, Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 82) *«ἀπολῦσαι αὐτὴν ὀφείλει,*

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἤτοι εἰς χρόνον:

αα. Δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ ἓξ ἔτη τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, ἐπὶ ἓξ ἀκροώμενος, καὶ ἐπὶ ἓξ μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων[1], ἢ

ββ. Δέκα πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ πέντε ἀκροώμενος, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτων, τὰ τελευταῖα δύο μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος[2], ἢ

γγ. Ἑπτὰ ἐτῶν[3], ἢ

δδ. Πέντε ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ὃν διανύει ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς διακοσίας πεντήκοντα γονυκλισίας, διὰ τῆς τοιαύτης ποινῆς τιμωρούμενος ἐφ' ὅσον ὑπέπεσεν εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος μεθ' ἑτεροθρήσκου ἢ μεθ' ἑτεροδόξου μιγείς, ἄλλως

εε. Τριῶν ἐτῶν, ὃν διανύει ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς διακοσίας πεντήκοντα γονυκλισίας. Ραθύμως ὅμως ἐν μετανοίᾳ διακείμενος, ὑφίσταται πλήρη τὴν ὑπὸ τῶν Πατέρων ἀπειλουμένην ποινήν. Ἡ σύζυγος πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, μοιχαλὶς ἀποδειχθεῖσα, τιμωρεῖται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς, ἐπιτεινομένης τῆς πρὸς καθ' ἡμέραν τελέσεως γονυκλισιῶν ὑποχρεώσεως, εἰς τοιαύτας τριακοσίας[4].

τουτέστι διαζυγῆναι αὐτῆς», ἴδε καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου, Ψῆφον περὶ γυναικὸς ἱερέως μοιχευθείσης, ἐν περ. «Βυζ. Χρονικά», τ. ΙΒ', σελ. 517 - 518, Πετρούπολις, 1906], Πηδάλιον, σελ. 226 - 227.

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 309 - 311), αὐστηρότερον πάντων κολάζων τὸ ἀδίκημα, ἤτοι εἰς χρόνον διπλάσιον τοῦ ἐπιτιμωμένου ἐπὶ διαπράξει πορνείας, *«ἐπεὶ διπλῆ τούτοις (ταῖς μοιχοῖς) ἡ ἁμαρτία, μία μέν, ἡ κατὰ τὴν ἄθεσμον ἡδονήν, ἑτέρα δέ, ἡ κατὰ τὴν τοῦ ἀλλοτρίου ἀδικίαν συνισταμένη»* [ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.ϛ. 375)].

2. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΝΗ' (Σ.Δ. 110, 216). Ὁ καν. ΚΑ' τοῦ Ἁγίου (Σ.Δ. 149) *«περὶ ἐγγάμου ἀνδρὸς ἐλευθέρᾳ συμφθαρέντος»*, ὡς ***πόρνου*** κατὰ τοῦτον κολαζομένου, δὲν ἔχει πλέον ἐφαρμογήν, ὡς τοῦ μοιχοῦ κολαζομένου ***ἐξ ἴσου*** μετὰ τῆς μοιχαλίδος, ἅτε ἐκλιπόντων τῶν λόγων, οἵτινες ὑπηγόρευσαν εἰς τὸν Ἅγιον τὴν διατύπωσιν αὐτοῦ.

3. Καν. Κ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 62).

4. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 438 - 439, 446).

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου διά τινος τῶν ὡς ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάσαντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς ἢ καὶ προβῇ ἀκόμη εἰς τὴν αὔξησιν τούτου[1].

Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα, *ἄδηλον* ἀκόμη ὑπάρχον εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχήν, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως*, κρίσει τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[2], κωλυόμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ἐπιτρεπτῶς εἰσερχόμενος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, πλὴν θέσιν λαμβάνων ἐντὸς τούτου μέχρι τοῦ τόπου προσευχῆς τῶν κατηχουμένων. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον[3].

ϛϛ. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ κατα-

---

1. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 310 - 311) « *Παρατηρηθήσεται δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ (τῷ μοιχῷ) ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τῷ μολυσμῷ τῆς πορνείας συνενεχθέντων, ὥστε ἢ θᾶττον, ἢ βραδύτερον γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν* », Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439).

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 309 - 310) « *Ὁ μὲν γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὁρμήσας... σημεῖον τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῆς ἐπιδειξάμενος, ἐν φιλανθρωποτέροις γίνεται τοῖς ἐπιτιμίοις* », ἴδε καὶ καν. Γ', ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 236) « *Διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἡ Γραφή, ὅτι εἰς τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους, ταχέως ἡ φιλανθρωπία καταλαμβάνει τοῦ Θεοῦ* », Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 123) « *ἐκδικεῖσθαι νομίμως καὶ φιλανθρώπως* ».

3. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 430). Εἰδικώτερον, προκειμένου περὶ γυναικὸς μοιχευθείσης, ἥτις τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς ἐξομολογεῖται *δι' εὐλάβειαν καὶ τὸν τῆς μελλούσης κρίσεως φόβον* ἢ ἐπιτρεπτῶς ἐλέγχεται, ἐφ' ὅσον τὸ ἁμάρτημά της ***ἀπεκαλύφθη ἀφ' ἑαυτοῦ*** (κατάστασις ἐγκυμοσύνης, ἄμβλωσις κατὰ τὸν χρόνον ἀπουσίας τοῦ συζύγου) χάριν ***σωτηρίας*** αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ προσβληθέντος συζύγου — *ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσαις* —, πληροφορουμένου τὸ γεγονὸς καὶ ἐνδεχομένως ἐπιδιώκοντος σκληρὰν ἐκδίκησιν, συνιστᾶται ἡ τιμωρία αὐτῆς ἄνευ ***φανερᾶς διελεύσεως*** ἐκ τοῦ τόπου τῶν ἐπιτιμίων, ἤτοι ἐν δικαιώματι συμπροσευχῆς μετὰ τῶν πιστῶν *μέχρι τοῦ συμπληροῦσθαι τὸν χρόνον τῆς μετανοίας*, ὅτε καὶ ἀπολαμβάνει τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, κατὰ τὸν καν. ΛΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 177), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 177), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 177 - 178), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.ϛ. 376).

δικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[1]. Ὡσαύτως δὲ ἐφ' ὅσον βεβαιωθῇ ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ μοιχαλὶς ἐγένετο, οὗτος δ' ἐν γνώσει[2] ἢ ἐν ἀγνοίᾳ συνεφθάρη μετ' αὐτῆς μετὰ τὸ ἁμάρτημα[3], κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, λάθρα καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[4].

IV. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀπειλουμένων κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως αὐτοῦ διαφόρων ποινῶν, ὡς ἡ μαστίγωσις, ἡ κουρὰ καὶ ἡ ῥινοκοπία[5].

---

1. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439), ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 235.

2. Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 81 « *Ἂν δι' ὑποψίας μόνης, ἢ ψιλῶν λόγων, καὶ οὐ βεβαιοῦται δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων, λέγεται ὅτι ἐμοιχεύθη μία γυνή, τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὸν ἄνδρα της νὰ λάβῃ τὴν ἱερωσύνην* ». Συνεπῶς, ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἀπόφασις, κηρύττουσα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τὴν σύζυγον, ἔστω καὶ ἂν κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 357 ἐδ. 3 Π.Κ. μείνῃ ἀτιμώρητος ἡ μοιχεία, ἐὰν ὁ προσβληθεὶς σύζυγος ***ἠνέχθη*** ταύτην. Διότι ἡ ἀνοχή, ἀποτελεῖ ἀδιάψευστον γεγονὸς τῆς ***γνώσεως*** τοῦ ἀδικήματος ἀπὸ μέρους τοῦ προσβληθέντος συζύγου.

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν ΙΗ', ΞΑ' Ἀπ. Κανόνων (Σ.Β. 25, 79) καὶ τοῦ καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82). Ἡ διάζευξις ἀπὸ τῆς μοιχαλίδος, εὐθὺς μετὰ τὸ ἁμάρτημα καὶ πρὶν ἢ λάβῃ χώραν πρὸς αὐτὴν μῖξις, εἰ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, δικαστικῇ ἀποφάσει ἐπιτυγχανομένη, ἀπαλλάσσει τὸν λαϊκὸν τοῦ κωλύματος πρὸς χειροτονίαν [κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82), ἣν διδάσκουσιν οἱ ἑρμηνευταὶ τοῦ Πηδαλίου, σελ. 262², ἀντικρούοντες ἐπιτυχῶς τὸν ἀντιθέτως ἀποφαινόμενον Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 83). Ἴδε καὶ Θ.Κ.Ν. ΙΙ', § 32, Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 199 - 200].

4. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καν. Γ', Ε' (Σ.Δ. 344, 345), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ', κε' (Σ.ϛ. 508), Πηδάλιον, σελ. 226.

5. Β. Ξ.λζ.οβ.ογ.οδ., Ἐκλογή, ΙΖ', κζ' (J.G.R. τ. Β', 56 - 57), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', μβ' - με', ξδ' (J.G.R. τ. Β', 221, 222, 225), Ἐπαναγωγή, Ν', μθ' - νβ' (J.G.R. τ. Β', 364), Epitome Legum, ΜΔ', πζ' - πθ' (J.G.R. τ. Δ', 580), Σύνοψις Βασιλικῶν, Μ. XVI (J.G.R. τ. Ε', 429 - 433), Epanag. Aucta, ΜΖ', 36 - 38 (J.G.R. τ. ϛ', 43), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 7 - 11, ΛΘ', 22 (J.G.R. τ. ϛ', 267, 310), Proch. Auctum, ΛΘ', 139 - 140 (J.G.R. τ. Ζ', 294), Synopsis Minor, Γ', λβ' - λδ' (J.G.R. τ. ϛ', 369), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρζ', ρκε' (J.G.R. τ. Ζ',

V. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας προβλέπεται καὶ διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, διωκόμενον κατ' ἔγκλησιν μόνον τοῦ προσβληθέντος συζύγου καὶ τιμωρούμενον εἰς βαθμὸν πλημμελήματος, ἀπειλουμένης κατὰ τοῦ δράστου καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ συνενόχου ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους[1].

Β'. *Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις.*

§ 107. Πρὸς μείζονα κατασφάλισιν τοῦ θεμελιώδους κοινωνικοῦ θεσμοῦ τῆς ***μονογαμίας,*** ὅστις θεοσύστατον ἔχων τὴν καταγωγήν[2], συμβαδίζει πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ γάμου[3], ὑψοῦνται κανονικαὶ ἐπιταγαὶ καὶ ἀπαγορεύσεις, ὁρίζουσαι ὅτι:

Ἡ ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων ἐπιχειρουμένη προσβολὴ κατὰ τοῦ ***ἀδιασπάστου*** (*ἀδιαλύτου,* indissolubilitas)[4] τοῦ ἐφ' ἅπαξ μεταξὺ τούτων τελεσθέντος γάμου, ἀποτελεῖ:

I. ***Μοιχείαν.***

Συνεστῶτος νομίμως συσταθέντος γάμου, οὐδενὶ τῶν συζύγων ἐπιτρέπεται ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἑτέρου καὶ ἡ αὐθαίρετος σύναψις ἑτέρας μετὰ τρίτου προσώπου συζυγίας.

473, 475), Ἁρμενόπουλος, ϛ.β. 11, 24-28, ἴδε καὶ Κωνστ. Γαρδίκα, Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ἐν τῷ δικαίῳ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, 1925.

1. Ἄρθρ. 357 § 1 Π.Κ.

2. Γέν. Β', 22, Μάρκ. Ι', 6, Ματθ. ΙΘ', 4.

3. Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Θ. XII, 17-24, Πλούταρχος, Περὶ παίδων ἀγωγῆς, 19, Ἰδίου, Ἐρωτικός, 4 (Δαφναῖος), Μοδεστῖνος «*Ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία*» (Instit. I. 9. 1, Π. 23. 2. 1, Β. ΚΗ.δ.α., Ἁρμενόπουλος, Δ.δ. 1), εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 24 ἑπ., Γ. Λ. Ροΐλοῦ, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, τεῦχ. 2ον, σελ. 5 ἑπ., 1946.

4. «*Ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω*», Ματθ. ΙΘ', 6-7, Μάρκ. Ι', 8-9, Α' Κορινθ. Ζ', 10-11, 27, Ρωμ. Ζ', 2, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. ΞΒ' εἰς Ματθ. ΙΘ' (M.P.G. τ. 58 c. 597) «*ἕνα δεῖ μιᾷ συνοικεῖν διὰ παντὸς βίου καὶ μηδέποτε διαρρήγνυσθαι*». Τὸ ***ἀδιάλυτον*** τοῦ γάμου (indissolubilitas matrimonii) τηρεῖ ἀπ' αἰώνων ***ἀπαραβιάστως*** ἡ Ρωμαϊκὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία (C.I.C. can. 1069 § 1, 985 § 3, 2356, περὶ ὧν βλ. Petri Cardin. Gasparri, Tractatus Canonicus de Matrimonio, σελ. 18 ἑπ., 338 ἑπ., 1932, Ed. Eichmann-Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 117, 182 ἑπ., τ. III, σελ. 449 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 593, 670 ἑπ., 1117.

Ἡ ἀπαγόρευσις ἀνάγει τὴν προέλευσιν αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, *μοιχείαν* ἀποκαλοῦντος τὴν ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων σύναψιν ἑτέρας μετὰ τρίτου προσώπου συζυγίας, ὑφισταμένης τῆς μεταξὺ τούτων νομίμως συνεστημένης τοιαύτης[1].

Ἡ διὰ τῆς θείας ἐντολῆς εἰσαγομένη ἐξαίρεσις ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός, παρέχουσα αὐτῷ τὸ δικαίωμα ἀπολύσεως τῆς ἰδίας γυναικός, *ἀποστάσιον διδόναι,* ἐφ' ὅσον αὕτη παρεβίασεν ἀποδεδειγμένως τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ κατεσπίλωσε τὸ ἀμίαντον τῆς εὐνῆς, *ἐπ' ἄλλον ἐλθοῦσα,* μοιχαλὶς γενομένη[2], μὴ ἰσχύουσα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου συζύγου ὁμοιοτρόπως προσβληθεῖσαν γυναῖκα, διότι ἐκ μακροτάτης συνηθείας «*μοιχεύοντας ἄνδρας, καὶ ἐν πορνείαις ὄντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν προστάσσεται*»[3], κατοχυροῦται χάριν ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, ἀφ' ἧς ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης παρέχει εἰς τούτους τὸ δικαίωμα λύσεως τοῦ γάμου, διὰ κινήσεως ἀγωγῆς περὶ διαζεύξεως, *ῥεπούδιον πέμπειν,* βάσιν ἐχούσης τὸν λόγον τοῦτον[4].

---

1. «*Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται· καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται*», Ματθ. Ε', 32-33, ΙΘ', 7-10, Μάρκ. Ι', 11-12, Λουκᾶ, Ιϛ', 18-19). Ἴδε καὶ Ρωμ. Ζ', 2-4 «*Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ... ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ*».

2. Καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120-121), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505-506), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 506-510).

3. Μ. Βασιλείου, καν. Θ' (Σ.Δ. 120-121), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ιϛ' (Σ ϛ. 186-187) «*Τοὺς μοιχεύοντας τῶν ἀνδρῶν, ἢ πορνεύοντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν ὑποτίθεται... εἴτε γὰρ καὶ ἐμπικραίνοιτό τις τῇ γυναικί, καὶ πληγὰς ἐντείνοι, καρτερεῖν ταύτην δεῖ*». Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, μάλιστα, ***τινὲς τῶν ἀκριβεστέρων*** ταυτίζοντες τὴν ἔννοιαν τῆς ***πορνείας*** πρὸς τὴν ***μοιχείαν,*** ἐθεώρουν ὡς ***μοιχείαν*** μόνον «*τὴν ἐπιβουλήν τε καὶ ἀδικίαν τοῦ **ἀλλοτρίου***», ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς προδοσίας τῆς μόνης καὶ ἐν νομίμῳ συζυγίᾳ γινομένης ἐπιτρεπτῶς κατὰ σάρκα συναφείας, οὗ λόγου ἕνεκα ἐχαρακτήριζον ὡς τοιαύτην πᾶσαν τῆς σαρκὸς ἐκτροπήν, ***μοιχείαν φύσεως*** θεωροῦντες καὶ τὴν ***παιδεραστίαν*** ὡς καὶ τὴν ***ζῳοφθορίαν*** [Γρηγορίου Νύσσης, καν. Η' (Σ.Δ. 308-309), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Μ', ιδ' (Σ.ϛ. 374-375), Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἱερὰ Παράλληλα, Π', ια' (M.P.G. τ. 96 c. 248-255)]. Ἔτι δ' εὐρύτερον, καὶ ἡ ἀντικανονικὴ οἰκειοποίησις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἐθεωρεῖτο ***μοιχεία***· οὕτω καθῃρέθησαν ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Συνόδου τὸ μὲν ἔτος 536 ὁ ΚΠόλεως Ἄνθιμος Α' ὡς ***μοιχικῶς*** ὑφαρπάσας τὸν θρόνον (Εὐαγρίου, Ἐκκλ. Ἱστ. II, 8), τὸ δὲ ἔτος 869 ὁ Φώτιος ὡς ***ἐπιβήτωρ*** καὶ ***μοιχὸς*** (Θεοφάνους, Χρονογρ. I, 345, 627, ἔκδ. Βόννης).

4. Ν. ΡΙΖ', η', ΡΛΔ', ι', Β. ΚΗ.ζ.α., Ἁρμενόπουλος, Δ.ιε. 13, ἄρθρ. 1439

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τιμωρεῖται. Εἰδικώτερον:

α. Ὁ ἀνήρ, ὅστις, συνεστῶτος τοῦ γάμου, τὴν ἰδίαν γυναῖκα ἐγκαταλιμπάνει καὶ εἰς σύναψιν νέας συζυγίας ἔρχεται μετ᾿ ἄλλης *ἐλευθέρας* ἢ μὴ νομίμως διεζευγμένης, *ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ἀπολελυμένης*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ἐπὶ ἓν ἔτος προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἀκροώμενος, ἐπὶ τρία ὑποπίπτων, τὸ τελευταῖον συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν, ἀξιούμενος τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μετ᾿ ἐπίδειξιν εἰλικρινοῦς μετανοίας[1].

αα. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω ἐγκαταλειφθεῖσα νόμιμος σύζυγος, *ἀδιάβλητος διαμένειν ὀφείλει* κατ᾿ ἐπιταγὴν τοῦ Θείου Λόγου[2]. Ἑτέρωθεν δέ, *μὴ διαζευγνυμένη* τὸν μοιχὸν γενόμενον σύζυγον αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἄνδρα μεθισταμένη, τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος πράξεως μοιχείας[3], καταγιγνωσκομένης κατ᾿ αὐτῆς ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ τριῶν ἕως δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[1].

ββ. Ἡ τὸν ἀνωτέρω ἀκολουθήσασα γυνή, μετ᾿ αὐτοῦ συνοικοῦσα ὑπὸ καθεστὼς ἀθέσμου γάμου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, ἐφ᾿ ὅσον ἐκ προθέσεως ἔγγαμον, ἤτοι *ἀλλότριον*, ἄνδρα πρὸς ἑαυτὴν μετέστησεν[2].

β. Ὁ αὐτὸς ἀνήρ, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ[3], δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱερῷ

Α.Κ., ἴδε καὶ Γεώργ. Μαριδάκην, Τὸ Διαζύγιον, σελ. 32 ἑπ., 1938, Γεώργ. Μπαλῆν, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 197 ἑπ.

1. ΜΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 63), καν. ΟΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 239 - 240), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΕ' (Σ.Δ. 340). Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος ***ἀπαιτεῖται ἁπλῶς*** ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐγκατάλειψις τῆς ἰδίας συζύγου καὶ σύναψις ἑτέρας συζυγίας μετ᾿ ἄλλης, τοῦ παράγοντος τῆς μετὰ ταύτης σαρκικῆς μίξεως ἐν προκειμένῳ ***μὴ ἀπαιτουμένου***. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Μ. Βασίλειος, καν. Θ' (Σ.Δ. 120 - 121) στοιχειοθετεῖ ἀδίκημα μοιχείας διὰ τὸν ἀποστάντα τῆς ἰδίας γυναικὸς ἄνδρα «*εἰ ἐπ᾿ ἄλλην ἦλθε*», πλὴν ᾧδε ὡς τοιοῦτον ὀνομάζει τὸν ***πορνεύοντα*** καὶ μετ᾿ ἐλευθέρας γυναικὸς συνερχόμενον ἄνδρα, ***πόρνον*** γενόμενον καὶ ὡς ὑπαίτιον μοιχείας κολαζόμενον διότι «*τὴν ἰδίαν σύζυγον ποιεῖ μοιχευθῆναι*» [κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τῶν Ζωναρᾶ (Σ.Β. 507), Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 509 - 510) καὶ Ἀριστηνοῦ (Σ.Δ. 224), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ις' (Σ.Ϛ. 186 - 187), Πηδάλιον, σελ. 331].

2. Ματθ. Ε', 32, Α' Κορινθ. Ζ', 10 - 11, «*Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγείτω*».

3. Καν. ΜΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 199), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 200 - 202), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ις' (Σ.Ϛ. 189). Τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν, καὶ δὴ τὴν ὑπὸ τὸ ***σύγχρονον πνεῦμα*** ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ καν. ΜΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 199) ὡς καὶ ἐκείνης τοῦ καν. ΟΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 239 - 240) παρερμηνεύων ὁ J. Zhishman - Μελ. Ἀποστολόπουλος, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τ. Α', σελ. 191 ἑπ., τ. Β', σελ. 7 ἑπ., διδάσκει ὅτι ἐθεσπίσθησαν κατὰ τῶν ***διαζευγνυμένων*** συζύγων καὶ δὴ ἐν χρήσει τοῦ δικαιώματος ὅπερ παρεῖχεν αὐτοῖς ὁ κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ἰσχύων θεσμὸς τοῦ ***κατὰ συναίνεσιν*** διαζυγίου. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι αἱ κανονικαὶ διατάξεις αὗται, ὡς καὶ ἡ ἐπικυρώσασα αὐτὰς διάταξις τοῦ καν. ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506) ἐθεσπίσθησαν εἰς προστασίαν τοῦ ***ὑπάρχοντος νομίμου γάμου***, οὗτινος ***συνεστῶτος*** ἡ αὐθαίρετος σύναψις ἑτέρου ἀπηγορεύετο, γινομένη δ᾿ ἐκολάζετο ὡς πρᾶξις ***μοιχείας*** (βλ. κατωτέρω, σελ. 568²), [νῦν τιμωρουμένη ὡς πρᾶξις ***διγαμίας*** (ἄρθρ. 356 Π.Κ.)]. Ἴδε καὶ ἰδίου, τ. Β', σελ. 9 - 10, ὅπου, ἐν τούτοις, διδάσκει τὸ ὀρθόν, ἤτοι ὅτι διὰ τῶν ἄνω κανονικῶν διατάξεων προβλέπεται καὶ τιμωρεῖται τὸ ἀδίκημα τῆς ***διγαμίας***.

1. Κατ᾿ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), Ζ', ΝΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 216), Κ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 62), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 438 - 439). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 200 - 202), ἀποφαινόμενον ***μετ᾿ ἐπιεικείας*** διὰ τὸν ***ἀνευλόγως*** ἀποπέμψαντα τὴν σύνευνον, πλὴν μὴ μετ᾿ ἄλλης συμφθαρέντα, κολαζόμενον κατὰ τὰς περὶ ἀναιτίως διαλυομένων γάμων προβλεπούσας καὶ περιουσιακὰς κυρώσεις ἐπιβαλλούσας πολιτειακὰς διατάξεις (Ν. ΡΛΔ', ια', Β. ΚΗ.ζ.δ.).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Θ', ΛΕ' (Σ.Δ. 120 - 121, 179). Ἡ ἔλλειψις τοῦ παράγοντος τῆς δολίας προαιρέσεως, συντρέχουσα, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ μοιχοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν σύνευνον, ἀπαλλάσσει τὴν συνεργὸν γυναῖκα πάσης ποινῆς. Πλήν, εἰ καὶ ἐξ ἀγνοίας ἡμάρτησεν αὕτη, διὰ ***τὸ ἀνεπίληπτον*** δέον ὅπως μείνῃ διὰ παντὸς ἄγαμος [κατὰ τοὺς καν. ΜϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 195) καὶ ϞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522 - 523), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 525 - 526) «*Ἵνα δὲ μὴ δόξωσι προτρέπειν τὰς γυναῖκας πρὸς τὸ ἀνευλαβέστερον, εἶπον, κάλλιον εἶναι ἡσυχάζειν αὐτάς*»].

3. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας «***ὁ δύο γυναῖκας ἔχειν πειραθεὶς***» ἐδιώκετο καὶ κατεδικάζετο ὡς διαπράττων τὸ ἀδίκημα τῆς ***μοιχείας*** [Β. Ξ.λζ.πδ. (σχ. 1 «*οὐ γὰρ δυνάμεθα λέγειν, ὅτι ἐπεὶ οὐ κατὰ νόμον οὐ συνίστανται οἱ γάμοι, ἀνεύθυνός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ φάκτον αὐτοῦ καὶ τὴν πρόθεσιν, τουτέστι, τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὴν προαίρεσιν κατακρίνομεν*»), Ἐκλογή, ΙΖ', λε' (J.G.R. τ. Β', 58), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ο' (J.G.R. τ. Β', 225), Ἐπαναγωγή, Ν', ξγ', ξδ' (J.G.R. τ. Β', 365), Epitome Legum, ΜΔ', ργ' (J.G.R. τ. Δ', 582), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 31 (J.G.R. τ. Ϛ', 44), Epanag. Aucta, ΝΒ', 63 (J.G.R. τ. Ϛ', 206), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 22 (J.G.R. τ. Ϛ', 268), Proch. Auctum, ΛΘ', 179 (J.G.R. τ. Ζ', 298), Synopsis Minor, Π', νζ' (J.G.R. τ. Ϛ', 498), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρλζ' (J.G.R. τ. Ζ', 476), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.δ. 5. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ὁ εἰς τὴν παράβασιν ὑποπίπτων ταύτην διαπράττει τὸ ἀδίκημα τῆς ***διγαμίας*** (ἄρθρ. 356 Π.Κ.), διωκόμενον εἰς βαθμὸν πλημμελήματος καὶ τιμωρούμενον διὰ ποινῆς φυλακίσεως (ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἄρθρ. 283 Π.Ν., διὰ τοῦ ὁποίου τοῦτο ἐδιώκετο καὶ

Κλήρῳ[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

γ. Ἡ γυνή, ἥτις, συνεστῶτος τοῦ γάμου, τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐγκαταλιμπάνει καὶ εἰς σύναψιν νέας συζυγίας ἔρχεται μετ' ἄλλου, ἀποδεδειγμένως *συμφθειρομένη* μετὰ τούτου, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ἐπὶ ἓν ἔτος προσκλαίουσα, ἐπὶ δύο ἀκροωμένη, ἐπὶ τρία ὑποπίπτουσα, τὸ τελευταῖον ἔτος συνισταμένη μετὰ τῶν πιστῶν, ἀξιουμένη τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μετ' ἐπίδειξιν εἰλικρινοῦς μετανοίας[3].

Ὁ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἐγκαταλειφθεὶς νόμιμος σύζυγος, ὡς καὶ ἡ τυχὸν τούτῳ συνοικοῦσα ἄλλη γυνή, οὐδὲν διαπράττοντες ἀδίκημα, παραμένουσιν ἀτιμώρητοι[4].

δ. Κληρικός, ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, τὴν νομίμως αὐτῷ συναφθεῖσαν γυναῖκα πρὸ τῆς χειροτονίας[5], *ἐκβάλλων προ-*

ἐτιμωρεῖτο εἰς βαθμὸν κακουργήματος· βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 385 ἑπ.).

1. ΙΗ', ΞΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 27, 79), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΛϚ' (Σ.Δ. 430).

2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

3. Καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 120 - 121), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506). Ἐν προκειμένῳ, διὰ νὰ στοιχειοθετηθῇ τὸ ἀδίκημα, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀποτελέσματος τῆς μετὰ τοῦ ἄλλον ἀνδρὸς ***σαρκικῆς καθ' οἱονδήποτε τρόπον μίξεως*** [*« εἰ ἐπ' ἄλλον ἦλθε », « εἰ ἑτέρῳ γένηται... μεθ' ἑτέρου συμφθαρῇ »*, οὕτω καὶ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 506), Βαλσαμὼν (Σ.Β. 508)], πρᾶγμα, ὅπερ δὲν ἀπαιτεῖται διὰ τὸν ἄνδρα, τιμωρούμενον διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς, ἐφ' ὅσον ***ἁπλῶς*** μετ' ἄλλης γυναικὸς ***ἀθέσμως συνεζύγη***, μοιχὸς γενόμενος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν (Ματθ. Ε', 32 - 33, ΙΘ', 7 - 10, Μάρκ. Ι', 11 - 12, Λουκᾶ, ΙϚ', 18 - 19). Διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν ὅμως τοῦ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου στοιχειοθετουμένου ἀδικήματος τῆς ***διγαμίας*** (ἄρθρ. 356 Π.Κ.) ἀρκεῖ καὶ μόνον ἡ σύναψις γάμου, ὑφισταμένου τοῦ νομίμως συσταθέντος πρώτου τοιούτου.

4. Καν. Θ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 121 - 122) *« Ὁ δὲ καταλειφθεὶς συγγνωστός, καὶ ἡ συνοικοῦσα τῷ τοιούτῳ οὐ κατακρίνεται »*. Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 121) *« Τὸ γὰρ ἁμάρτημα τῆς καταλειψάσης τὸν οἰκεῖον ἄνδρα ἐστὶν »*, Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 123) *« Ἡ αἰτίασις καὶ τὸ ἔγκλημα κατὰ τῆς γυναικός ἐστι τῆς ἀπολυσάσης τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὃν ὤφειλε κατέχειν καὶ μοιχεύοντα »*.

5. Ὁ γάμος τῶν διακόνων καὶ πρεσβυτέρων ἐπιτρέπεται ***πρὸ*** τῆς χειροτονίας

φάσει εὐλαβείας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας *«μέχρις ἂν ταύτην προσλάβηται»*[1].

Ἐπιμένων εἰς διάπραξιν τοῦ ἁμαρτήματος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[2].

ΙΙ. ***Διγαμίαν.***

Λυθέντος νομίμως συσταθέντος γάμου, κατὰ κανόνα δὲν συγχωρεῖται ἑκατέρῳ τῶν συζύγων ἡ σύναψις νέας συζυγίας *(διγαμίας, δευτερογαμίας)*.

Ἡ ἀπαγόρευσις ἀνάγει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς εἰς παραίνεσιν τοῦ Κυρίου, ὡς καὶ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, πρὸς τήρησιν καθεστῶτος *ἐγκρατείας*[3], ἧς ἕνεκα ἡ παραμονὴ ἐφεξῆς ἐν ἀγαμίᾳ, προτιμητέαν ἠθικῶς συμβολίζει κατάστασιν[4].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, τὴν μέσην τηρῶν ὁδόν[5], ἐφ' ὅσον μάλιστα οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας *«τοὺς διγαμεῖν αἱρουμένους ᾤοντο δεῖν μὴ κωλύειν, τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος μὴ ἀγνοοῦντες τὴν ἐπανάστασιν· οὐ μὴν ἀνεπιτιμήτως εἴασαν ἔχειν»*[6], συνετάχθη

[καν. Ϛ', ΙΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 318, 333 - 334)] ἀνισχύρου κηρυχθέντος τοῦ ἕτερα ὁρίζοντος καν. Ι' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 39 - 40), πλείω εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν Κληρικῶν, σελ. 62 ἑπ.

1. Ε' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 7). Ἡ διάταξις δὲν ἔχει ἰσχὺν ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων, ἅτε ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ καν. ΙΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 330) καθιερωθείσης τῆς ***ἀγαμίας*** αὐτῶν· ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν Κληρικῶν, σελ. 35 ἑπ.

2. Ε' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 7), καν. Λ' Τρούλλου (Σ.Β. 369). Ὁ Κληρικὸς οὗτος, εὔλογον ἔχων αἰτίαν πρὸς διάζευξιν, ἐκ τοῦ νόμου παρεχομένην τοιαύτην [ὡς λ.χ. ἐκ τοῦ καν. Η' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 82), ***μοιχεία***, ἢ ἐκ τῶν ἄρθρων 1439 - 1446 Α.Κ.] ἢ πρὸς ἀκύρωσιν τοῦ γάμου αὐτοῦ διὰ λόγον πλάνης (ἄρθρ. 1374 Α.Κ.), ἀκωλύτως χωρεῖ πρὸς τοῦτο ἐνώπιον τῆς οἰκείας Δικαστικῆς Ἀρχῆς· ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 8).

3. Ματθ. ΙΘ', 12, ΚΒ', 30, Μάρκ. ΙΒ', 25, Λουκᾶ, Κ', 34 - 36, Α' Κορινθ. Ζ', 38.

4. Α' Κορινθ. Ζ', 8 - 9, 27 - 28, 32, 39 - 40.

5. Βλ. καν. ΡΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 548), Η' Α' Νικαίας (Σ.Β. 133), ΜΑ', ΝΓ', ΠΑ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 188, 209, 263). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 549) θεωροῦντα ἀπρακτήσαντα τὸν καν. ΡΒ' Καρθαγένης.

6. Οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 171), Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 480, 494), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', δ' (Σ.Ϛ. 156). Τὴν περὶ τοῦ δευτέρου γάμου Πατερικὴν διδασκαλίαν βλ. εἰδικώτερον εἰς J. Zhishman - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τ. Β', σελ. 53 ἑπ., Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 95 ἑπ.

πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, διὰ τῆς ἀπειλῆς ἐπιτιμίων ἀποσκοπήσας εἰς συγκράτησιν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς Ἀποστολικῆς διδασκαλίας. Δικαίως δέ, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία, εἰ καὶ ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ γάμου διέβλεπεν ἄμεσον καὶ σπουδαιοτάτην τὴν ἐπὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ἐπίδρασιν, ***διπλῆν*** ἐπέτρεψε τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πειράματος[1].

Ὅθεν:

α. Λαϊκός, εἰς δευτέρου γάμου ἐρχόμενος κοινωνίαν *δίγαμος (δετερόγαμος)* γινόμενος:

αα. Ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάγνωσιν τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ ἑνὸς ἕως δύο ἐτῶν[2]. Λαθραίᾳ δὲ μίξει συμφθαρεὶς μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, πρὸ τῆς νομίμου τελέσεως τοῦ γάμου του, διώκεται καὶ κολάζεται ὡς διαπράξας *πορνείαν*[3].

ββ. Ἀπαγορεύεται νὰ καταταχθῇ ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἐφ' ὅσον εἰς γάμου κοινωνίαν ἔρχεται μετὰ γυναικός, *παρθένου* ἢ *χήρας* ἢ *διεζευγμένης*[4], ἢ τοιαύτην τινὰ δι' ἱερολογίας μνηστεύε-

---

1. C. V. 9. 6, N. ΚΒ', κζ', Πρόχειρος Νόμος, Δ', κε' (J.G.R. τ. Β', 127-128), Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ η' (J.G.R. τ. Α', 156-157), Ἀρμενόπουλος, Δ.θ. 1, 32, 33, Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', β' (Σ.Α. 275), ἄρθρον 1355 Α.Κ., ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', δ' (Σ.Ϛ. 157), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΔ' (Σ.Δ. 495) «***περὶ καθαιρέσεως Κληρικοῦ εὐλογήσαντος τρίτον γάμον***», πλείω εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 96 ἐπ.

2. Καν. Α' Λαοδικείας (Σ.Γ. 171), Δ', ΚΔ', ΝΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Γ. 102, 154-155, 203), Β' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 427) «*ὁ δίγαμος οὐ στεφανοῦται· ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἔτη δύο*», Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικόν, ζ' (Σ.Δ. 438). Τὸ εἰδικὸν ἐπιτίμιον τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἱερολογίας τοῦ δευτέρου γάμου κατελύθη ἀπὸ τοῦ «***Τόμου τῆς Ἑνώσεως***», ἀφ' οὗ ὁ δεύτερος γάμος ἐξισώθη πρὸς τὸν πρῶτον [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 81, Δ. 494), Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 80)].

3. Καν. Α' Λαοδικείας (Σ.Γ. 171), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 172) «*εἰ δὲ λαθραίᾳ μίξει συνήλθοσαν πρότερον... καὶ ὡς πεπορνευκότες ἐπιτιμηθήσονται*».

4. Α' Τιμοθ. Γ', 2, Τίτ. Α', 6, ΙΖ', ΙΗ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 23, 25), ΙΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 131), Γ' Τρούλλου (Σ.Β. 312-314), Ἀλεξίου τοῦ Στουδίτου, Οἰκ. Πατριάρχου, Ὑπόμνημα (Σ.Ε. 28), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 399), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 25, Δ. 563), Ν. Ϛ', α', ΡΚΓ', ιβ', ΡΛΖ', α', Φωτίου, Νομοκ. Α', κγ', Θ', κθ' (Σ.Α. 59, 210), πλείω εἰς J. Zhishman - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τ. Β', σελ. 82 ἐπ., Ἰω. Εὐταξίου, Περὶ

ται[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

β. Πρεσβύτερος, εὐλογήσας τὸ μυστήριον τοῦ γάμου δευτερογαμήσαντος, ἀπαγορεύεται νὰ συνεστιασθῇ μετὰ τούτου κατὰ τὴν ἀκολουθοῦσαν γαμήλιον ἑορτήν, ὡς *μέλλων αὐτὸν ἐπιτιμῆσαι*. Ἐν τοῖς κατόπιν, *μετὰ μέντοι τὸν γάμον*, δὲν ἐμποδίζεται[3].

ΙΙΙ. ***Πολυγαμίαν.***

Εἰς σύναψιν τρίτου καὶ ἐπέκεινα γάμου, οὐδέποτε ἔστερξεν ἡ Ἐκκλησία[4].

Ρύπασμα τῆς Ἐκκλησίας ὁ τρίτος γάμος, *πολυγαμία καὶ πορ-*

Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 223, 235, 242 «*χωρεῖ κατ' οἰκονομίαν χειροτονία*». Οἱ ἐκ δευτέρου γάμου ὅμως τικτόμενοι παῖδες «*ἐξ οὐδενὸς λόγου κωλύονται ἱερᾶσθαι*» κατὰ τὴν Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΒ' (Σ.Δ. 494).

1. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Ϛ. 182) «*Ἀμέλει καὶ οὐκ ἐφεῖταί τινι τῶν τοῦ βήματος, θανάτῳ ἢ ἄλλῃ αἰτίᾳ τῆς οἰκείας διαζευχθέντι μνηστῆς πρὸ τοῦ γάμου, ἑτέρᾳ συνάπτεσθαι γυναικί. Ὁ γὰρ πεποιηκέναι τοῦτο φωραθείς, ὡς* ***δευτερογαμήσας καθαιρεῖται.*** *Εἰ δὲ* ***ἀσύστατος*** *(ἄνευ εὐχῆς) ἐστὶν ἡ μνηστεία, εἰ μὲν τὸ κατεγγυηθὲν πρόσωπον τῷ θέλοντι ἱερωθῆναι, τὸν ἕκτον ὑπερέβη χρόνον,* ***οὐ παραχωρηθήσεται*** *ὁ μνηστευσάμενος ἑτέρᾳ συναφθῆναι γυναικί, καὶ οὕτως ἱερωθῆναι·* ***δίγαμος γὰρ λογίζεται διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, τῷ δεκτικὴν ἔρωτος εἶναι τηνικαῦτα τὴν γυναῖκα.*** *Εἰ δὲ ἥττων τῶν ἓξ χρόνων ἦν τὸ κατεγγυηθὲν αὐτῷ πρόσωπον, ὅτε ἡ ἀθέτησις τῶν συμφώνων ἐγένετο, δύναται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἑτέρᾳ γυναικὶ συζευχθείς,* ***ἀκωλύτως*** *εἰς ἱερωσύνην ἐλθεῖν· τοῦτο δὲ ἐπὶ λαϊκῶν οὐ κρατεῖ·* ***μόνους γὰρ τοὺς τοῦ βήματος,*** *μιᾶς γυναικὸς καὶ ταύτης* ***παρθένου,*** *ἄνδρας εἶναι δεῖ,* ***οἷα καὶ αὐτοὺς πάντως τῇ παρθενίᾳ πρὸ τούτου σεμνυνομένους***», Ἰδίου, Ἀπόκρισις Η' (Σ.Δ. 453). Ἴδε καὶ καν. ΞΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 225), Ἰωάννου Η' τοῦ Ξιφιλίνου, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. ἀπόφασιν (Σ.Ε. 54).

2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Ϛ. 182), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Χ', κε' (Σ.Ϛ. 508).

3. Καν. Ζ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 80). Ἠπράκτησεν ὅμως ἡ ἀπαγόρευσις ἀπὸ τοῦ Τόμου τῆς Ἑνώσεως (Σ.Ε. 7-10), ἀφ' οὗ ἐξισώθη ὁ δεύτερος γάμος πρὸς τὸν πρῶτον [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 81), Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 80)].

4. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ***Κυρίου***, ἐλέγξαντος αὐστηρῶς τὴν Σαμαρείτιδα· Ἰωάνν. Δ', 17-18 «*Καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ*». Ἴδε καὶ καν. Γ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 74) «*Περὶ τῶν πλείστοις γάμοις περιπιπτόντων ὁ μὲν χρόνος σαφὴς ὁ ὡρισμένος*», Δ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 102) «*Συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων, πενταετίας ἀφορισμόν, οὐκ ἀπὸ κανόνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφότων ἀκολουθίας*».

νεία κεκολασμένη[1]. Ὁ δὲ τέταρτος καὶ ἐπέκεινα, *πολυγαμία κτηνώδης καὶ παντελῶς ἀλλοτρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, πλέον τι τῆς πορνείας τὸ ἁμάρτημα, χοιρώδης βίος καὶ ἀσέλγεια ἀναμφίβολος*[2].

Ὅθεν:

α. Λαϊκός, εἰς τρίτου γάμου ἐρχόμενος κοινωνίαν, *τρίγαμος* γινόμενος:

αα. Τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέντε ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ἐν τοῖς τόποις τῶν ἀκροωμένων καὶ συνισταμένων, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν προσκλαιόντων, εἰς χρόνον ἐν αὐτοῖς ὁριζόμενον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[3].

ββ. Κατὰ τὸν ***Τόμον τῆς Ἑνώσεως***, ἔτους 928 μ.Χρ., ὅστις «*ἐπιθεὶς χαλινόν, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ταῖς ἀνειμέναις τῶν ἐρώτων ἐπιθυμίαις, διαλαμβάνει πότε καὶ τίσι τὸν τρίτον δεῖν γάμον παραχωρεῖν*»[4] ὁρίζονται εἰδικώτερον τὰ ἑξῆς:

ααα. Ὁ ὑπερβεβηκὼς τὸ 40ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας:

α΄) *Ἄτεκνος μὲν ὤν*, ἐκ τῶν προτέρων γάμων αὐτοῦ, πρὸς κοινωνίαν τρίτου γάμου ἑαυτὸν ἐπιρρίπτων, *μήτε τὴν φύσιν αἰδούμενος, μήτε τῆς ὀφειλομένης Χριστιανοῖς εὐκόσμου ζωῆς φροντίδα ποιούμενος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας γινόμενος*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέντε ἐτῶν, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας ἀξιοῦται τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μόνον κατὰ τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς

1. Μ. Βασιλείου, καν. Δ΄, Ν΄, Π΄ (Σ.Δ. 102, 203, 242 - 243), ἴδε καὶ Ἀποστ. Διατ. Γ΄, 2 (M.P.G. τ. 1 c. 761 - 764, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 59) «*ἀκρασίας σημεῖον*», Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΛΖ΄, η΄ [(M.P.G. τ. 36 c. 292) καὶ ***οὐχὶ*** Λόγος ΛΑ΄ (M.P.G. τ. 36 c. 134 ἑπ.) ὡς ***πάντες*** οἱ ἑρμηνευταὶ ***ἐσφαλμένως*** γράφουσι] «*παρανομία*». Ἴδε καὶ Τόμον Ἑνώσεως (Σ.Ε. 7).

2. Ἀποστ. Διατ. Γ΄, 2 (M.P.G. τ. 1 c. 761 - 764, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 59), Μ. Βασιλείου, καν. Π΄ (Σ.Δ. 242 - 243), Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΛΖ΄, η΄ (M.P.G. τ. 36 c. 292), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 103 - 106, 204), Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 102 - 103, 203 - 204), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 106 - 107, 204 - 205).

3. Μ. Βασιλείου, καν. Δ΄, Ν΄ (Σ.Δ. 102, 203), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 103 - 106, 204), Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 102 - 103, 204), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 106 - 107, 204 - 205).

4. Σ.Ε. 4 - 10, τὰ περὶ τούτου βλ. εἰς Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 100 ἑπ., ἰδίου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, σελ. 44 ἑπ.

Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἀφοῦ πρῶτον ἀποκαθάρῃ ἑαυτὸν τηρῶν τὴν περὶ ταύτης προκεκανονισμένην νηστείαν.

β΄) *Τέκνα δ᾽ ἔχων*, ἐκ τῶν προτέρων γάμων αὐτοῦ, ἀπαγορεύεται αὐτῷ νὰ συνάψῃ τρίτον γάμον, *λίαν γὰρ ἔστιν ἄδικον, τὸν μὲν χαρίζεσθαι τῇ ἐξώρῳ ἐπιθυμίᾳ, τοῖς δὲ παισὶ τῶν προτέρων γάμων μὴ προνοεῖσθαι τὸ ἀσφαλές, καὶ τὸ ἄλυπον, καὶ ἀτάραχον, καὶ ὅσα οἶδε τὸ ἀνθρώπινον καταλαμβάνειν ἐπὶ τῆς πολυσπόρου τεκνώσεως*[1].

βββ. Ὁ ὑπερβεβηκὼς τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας:

α΄) *Τέκνα μὲν ἔχων*, ἐκ τῶν προτέρων γάμων αὐτοῦ, *ὑπὸ ἀκρασίας κινούμενος καὶ ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς δουλεύων πρὸς σύναψιν τρίτου γάμου ἀγόμενος*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τεσσάρων ἐτῶν, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας ἀξιοῦται τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας μόνον τρὶς τοῦ ἔτους, ἤτοι κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, ἀφοῦ πρῶτον ἀποκαθάρῃ ἑαυτὸν τηρῶν τὴν περὶ ἑκάστης τούτων προκεκανονισμένην νηστείαν.

β΄) *Ἄτεκνος δ᾽ ὤν*, ἐκ τῶν προτέρων γάμων αὐτοῦ, *ἐπειδὴ τὸ τεκνογονίας ἐπιθυμεῖν οὐκ ἀσύγγνωστον*, ἐπιτρεπτῶς συνάπτει τρίτον γάμον, συγγνώμης ἀξιούμενος καὶ οἰκονομούμενος διὰ τῆς καταγνώσεως ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέντε ἐτῶν, *τῷ ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν κρατήσαντι ἐπιτιμίῳ θεραπευθήσεται*[2].

γγγ. Ἡ παραβίασις τινὸς τῶν ἀνωτέρω διατάξεων τοῦ ***Τόμου τῆς Ἑνώσεως***, συνεπάγεται:

α΄) Κατὰ Κληρικοῦ, ὅστις ἀποτολμᾷ νὰ καταστήσῃ τινὰ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων ἄξιον μεταλήψεως τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

1. Τὰς δικαίας ταύτας τῶν Πατέρων παρατηρήσεις καὶ προφυλάξεις, παραμερίζει ὅμως τὸ ἰσχῦον δίκαιον ἐν Ἑλλάδι, ἀναγνωρῖζον τὸ δικαίωμα πρὸς σύναψιν γ΄ γάμου ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ, κατ᾽ ἄρθρ. 1355 Α.Κ.

2. Τόμος Ἑνώσεως (Σ.Ε. 8). Ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ΄, δ΄ (Σ.Ϛ. 160) τὸν χρόνον τῆς ᾧδε καταγιγνωσκομένης ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὁρίζει εἰς ἔτη τρία, «*ἐπὶ τρισὶ χρόνοις τῆς κοινωνίας εἰργόμενος*», ὁ δὲ Ἀριστηνός (Σ.Δ. 106) ἀπὸ τριῶν ἕως πέντε ἐτῶν.

β') Κατὰ λαϊκοῦ, τριγάμου γενομένου, ὅστις ἀποτολμᾷ νὰ ἀπολαύσῃ τῆς χάριτος τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν[1].

β. Λαϊκός, λάθρα καὶ δολίως, παρὰ πάντα νόμον[2], *τέταρτον* γάμον συνάπτων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, τυγχάνων ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς τοιαύτης ποινῆς «*μέχρις ἂν ἐπιμένοι τῷ συνοικεσίῳ*»[3].

γ. Ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον *τρίγαμος* ἢ *πολύγαμος* γενόμενος, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, καθάπερ καὶ ὁ *δίγαμος*[4]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[5].

§ 108. Πρὸς δέουσαν κατασφάλισιν τοῦ ἔναντι τοῦ γάμου, ὡς

---

1. Σ.Ε. 7 - 10, ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 103 - 106), Ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΜΔ' (Σ.Δ. 480 - 481), Φωτίου, Νομοκ. Α', κγ', Θ', κθ' (Σ.Α. 59, 210), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', δ' (Σ.Ϛ. 158 - 160).

2. Καὶ ἡ μετὰ τὸν *τρίτον* γάμον χηρεία ἀποτελεῖ κατὰ τὸν Τόμον τῆς Ἑνώσεως (Σ.Ε. 6 - 10) ἀπόλυτον καὶ ἀνατρεπτικὸν κώλυμα γάμου· ἴδε καὶ Acta, τ. Α', 422 «*Ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ἐκκόπτειν καὶ ἀναστέλλειν, ὡς ἀθέμιτα καὶ παράνομα*», ὡς καὶ τὰς ad hoc κανονικὰς διατάξεις τῆς ἐν ΚΠόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Ἰωάσαφ Β' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (1560), Διονυσίου Γ' τοῦ Βαρδάλεως (1663), Ἰακώβου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης (1683) παρὰ Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Α', σελ. 32, 55 - 56, 59 - 60, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ 17ης Ἰουνίου 1900 Κανονικὴν Διάταξιν ἐπὶ τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Κωνσταντίνου Ε' τοῦ Βαλιάδου πρὸς τὸν δαβροβοσνιακὸν Μητροπολίτην (παρὰ Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολοπούλῳ, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 854[15]). Ὅθεν, ὀρθῶς, ἐπάγεται καὶ ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα Γ', δ' (Σ.Ϛ. 160) «*Ἡ δὲ πολυγαμία καὶ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀπείρηται*».

3. Κατὰ τὸν Τόμον τῆς Ἑνώσεως (Σ.Ε. 6) «*ὡς ἀλλότριον αὐτὸν τῆς χριστιανικῆς πολιτείας ἀποκηρύττομεν*», κατὰ τροποποίησιν τῶν καν. Γ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 74), ΝΘ', Π' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 216, 242 - 243), κολαζόντων διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ πέρα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τὸ ἀδίκημα [οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 244 - 245) καὶ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', δ' (Σ.Ϛ. 161)]. Οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 74, Δ. 243) καὶ Ἀριστηνὸς (Σ.Γ. 75, Δ. 245) περιορίζονται εἰς ἑρμηνείαν τῶν ἀνωτέρω κανονικῶν διατάξεων, οὐδέν τι μνημονεύοντες περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Τόμου τῆς Ἑνώσεως ἀπειλουμένης ποινῆς.

4. ΙΖ', ΙΗ', ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 23, 25, 79), καν. Γ' Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314), ΙΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 131), ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 568[4].

5. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

θεσμοῦ δικαίου καὶ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας[1], ὀφειλομένου ἐκ μέρους πάντων σεβασμοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, προστατευομένης διὰ τῆς θεοσυστάτου ἱδρύσεως τούτου ἀπὸ πάσης μεταξὺ συγγενῶν ἐπιχειρουμένης καὶ περὶ τὴν ἐπικίνδυνον ἐκδήλωσιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου προβαλλούσης ἐκτροπῆς[2], πρὸς τὰς ἱδρυομένας κανονικὰς ἐπιταγὰς καὶ ἀπαγορεύσεις περὶ τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν νόμιμον καὶ ἔγκυρον σύστασιν συζυγίας[3], ὑψοῦνται καὶ ἐπάλληλοι τοιαῦται, ὁρίζουσαι ὅτι:

Ἡ ἀπὸ μέρους παντὸς ἐπίδειξις *ἀσεβείας* πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦ γάμου, ὡς καὶ τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις πρὸς νόμιμον καὶ ἔγκυρον σύστασιν αὐτοῦ, ἀποτελεῖ:

Ι. ***Βδελυγμίαν:***

Ὁ καθ' οἱονδήποτε τρόπον *βδελυσσόμενος* τὸν γάμον, ἤτοι ὅστις:

α. Ἀκάθαρτον πιστεύει τὸν νόμιμον γάμον καὶ τὴν ἀνδρί, εὐλογίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, συζυγεῖσαν γυναῖκα, κοσμίαν οὖσαν καὶ σώφρονα, κατηγορεῖ καὶ ἀποστρέφεται, διακηρύσσων ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἰδίας μετὰ τοῦ ἀνδρὸς συνουσίας δὲν δύναται νὰ κερδήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἢ

β. Πρεσβύτερον ἔγγαμον, ἀπαραδέκτως διακρίνει ὡς ὑστεροῦντα ἐν εὐλαβείᾳ ἔναντι τοῦ ἀγάμου, τελέσαντα δὲ τὴν Θ. Λειτουργίαν ἀποστρέφεται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀποφεύγει νὰ μεταλάβῃ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας λόγῳ τῆς ἐγγάμου ἰδιότητός του, ἢ

γ. Τὸν Μοναχικὸν Βίον, — *παρθενεύοι* ἢ *ἐγκρατεύοιτο*[4] —, ἐπιλέ-

---

1. Γέν. Α', 27, Β', 24, Ε', 2, Ματθ. ΙΘ', 5 - 9, Μάρκ. Ι', 7 - 9, Ἐφεσ. Ε', 31 - 32, Inst. I. 9. 1, Π. 23. 2. 1, Β. ΚΗ.δ.α., Ἀρμενόπουλος, Δ.δ. 1, εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 24 ἑπ.

2. Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 245) «*Γάμος οὐ τὸ συμφθαρῆναι μόνον ἐστὶ κατὰ τὴν χυδαιοτέραν διάλεκτον, ἀλλὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία*».

3. Εἰδικώτερον βλ. Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, §§ 6 - 27.

4. Περὶ *παρθένων* καὶ *ἐγκρατευτῶν*, πρωτοπόρων τοῦ Μοναχικοῦ Βίου, βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 16 ἑπ.

γει οὐχὶ ἐκ λόγων πίστεως πρὸς τὴν ἱερότητα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ λόγῳ *βδελυγμίας* πρὸς τὸν γάμον, ἣν καὶ ἔργῳ ἢ λόγῳ ἐπιδεικνύει, *κατεπαίρεται λόγῳ τῶν γεγαμηκότων*, ἢ

δ. Τὸν νόμιμον καταλιμπάνει σύζυγον, ἐκ λόγων *βδελυγμίας* πρὸς τὸν γάμον, *ὑβριστὴς τοῦ Θεοῦ καὶ διαβολεὺς τῆς Δημιουργίας* θεωρούμενος, τιμωρεῖται:

αα. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ [1]. Ὁ αὐτός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ [2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς [3].

ββ. Κληρικὸς τυγχάνων, μετ' ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ [4].

II. ***Αἱμομειξίαν.***

«*Ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖα σαρκὸς αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην· ἐγὼ Κύριος*» [5].

Ὁ ἐπιχειρῶν κατὰ φύσιν συνουσίαν ἢ πᾶσαν ἄλλην ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον πρᾶξιν (coitus praeternaturalis per anum ἢ per os, fellatio, cunnilinctus, emissio seminis inter femora, masturbatio alterna) μετὰ συγγενοῦς ἐξ αἵματος κατ' εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἀπεριορίστως, ἤτοι μετὰ ἀνιόντος ἢ μετὰ κατιόντος, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ β' βαθμοῦ, διαπράττει τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς *αἱμομειξίας* (incestus, incestum) [6].

---

1. Καν. Α', Δ', Θ', Ι', ΙΔ' Γάγγρας (Σ.Γ. 100, 103, 106, 110), ΝΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 67), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Β', θ' (Σ.Ϛ. 141-142), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κη' (Σ.Α. 209), Πηδάλιον, σελ. 230-233.
2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).
3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
4. Καν. Α', Θ', Ι' Γάγγρας (Σ.Γ. 100, 106), ΝΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 67), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 68) «*καθαιρεῖται· ἀλλ' οὐδὲ προσδεκτέος εἰς ἐκκλησίαν, ὡς αἱρετικός*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Β', θ' (Σ.Ϛ. 141-142), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κη' (Σ.Α. 209).
5. Λευϊτ. ΙΗ', 6-20.
6. Ὁ Μ. Βασίλειος χρησιμοποιεῖ τοὺς ὅρους «*ἀδελφομειξία*» [καν. ΞΖ' (Σ.Δ.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως γινομένη ὕβρις κατὰ τῆς Δημιουργίας, ἥτις, διαπραττομένη δι' ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιτεύξεως πράξεως κατὰ φύσιν συνουσίας ἢ πάσης ἄλλης ἀσελγοῦς καὶ ἀκολάστου πράξεως μεταξὺ δύο κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐξ αἵματος συγγενῶν (qui se proprio sanguini miscent) [1], συνιστᾷ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ [2].

---

222)], «*ὁ ἀδελφῇ συμμιανθείς*» [καν. ΟΕ' (Σ.Δ. 238)], «*τὰς νύμφας ἑαυτῶν λαμβανόντων*» [καν. ΟϚ' (Σ.Δ. 239)], «*οἱ ταῖς μητρυιαῖς ἢ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς ἐπιμαινόμενοι*» [καν. ΟΘ' (Σ.Δ. 241)], ὁ Ἰωάννης ὁ Νηστευτής, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439, 445-446) τοὺς ὅρους «*ὁ εἰς ἀδελφὴν ἰδίαν ἀσχημονήσας*» (Σ.Δ. 439), «*ἐάν τις πέσῃ μὲ τὴν θυγατέρα του, μὲ τὴν μητέρα του κλπ.*» (Σ.Δ. 445-446), οἱ δὲ ἑρμηνευταὶ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν ὁμιλοῦσιν ἀπροκαλύπτως περὶ ***πάσης φύσεως μείξεως***, ὡς λ.χ. «*ὁ ἀδελφῇ **συμφθαρεὶς** ἑαυτοῦ*» [Ζωναρᾶς (Σ.Δ. 239)], «*ὁ **συμφθειρόμενος** ἀδελφῇ ἰδίᾳ*» ἢ «*τὸν εἰς ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν ἢ νύμφην οἰκείαν **μιανθέντα***» [Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 239, 240)].

1. Οἱ ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ὑποπίπτοντες εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἀποδιδομένην ἔννοιαν αὐτοῦ, ἐξ αἵματος συγγενεῖς ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ***ποινῆς τοῦ θανάτου*** [Β. Ξ.λζ.οε., Ἐκλογή, ΙΖ', λγ' (J.G.R. τ. Β', 58), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ξθ' (J.G.R. τ. Β', 225), Ἐπαναγωγή, Ν', ξα' (J.G.R. τ. Β', 365), Epitome Legum, ΜΔ', ρβ' (J.G.R. τ. Δ', 582), Σύνοψις Βασιλικῶν, Α. XXXII. 1. 2 (J.G.R. τ. Ε', 66), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 16 (J.G.R. τ. Ϛ', 43), Epanag. Aucta, ΝΒ', 62 (J.G.R. τ. Ϛ', 206), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 20-21 (J.G.R. τ. Ϛ', 268), Synopsis Minor, Α', νδ' (J.G.R. τ. Ϛ', 338), Proch. Auctum, ΛΘ', 180, 181 (J.G.R. τ. Ζ', 299), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρκζ' (J.G.R. τ. Ζ', 475), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 301), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.δ. 1, Φ.Ν.Π., σελ. 200]. Ὡσαύτως, κατὰ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον (ἄρθρ. 281 Π.Ν.) οἱ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ὁμοιοτρόπως προβλεπόμενον κατὰ τοὺς ὅρους τῆς πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, διαπράττοντες ἐξ αἵματος συγγενεῖς ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τῆς εἱρκτῆς· βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', σελ. 377 ἑπ.

2. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, διαφόρως πως ἀντιμετωπιζομένων τῶν ὅρων καὶ τῶν προϋποθέσεων τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος (βλ. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 514), ἡ τέλεσις μεταξὺ κατὰ τὰ ἀνωτέρω συγγενῶν πράξεως μὲν κατὰ φύσιν συνουσίας ***(αἱμομειξία)*** τιμωρεῖται ὡς πρὸς τοὺς ἀνιόντας διὰ ποινῆς φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς ἔτους καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν, μεταξὺ δὲ ἀμφιθαλῶν ἢ ἑτεροθαλῶν ἀδελφῶν διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν. Πράξεως δὲ ***ἀσελγοῦς***, κολαζομένης ἐν ἰδιότητι ἰδιωνύμου ἐγκλήματος, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους. Κατ' ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις συγγενεῖς κατιούσης γραμμῆς δύνανται νὰ ἀπαλλαγῶσι πάσης ποινῆς, ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τελέσεως τῆς πράξεως δὲν εἶχον εἰσέτι συμπληρώσει τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας των (ἄρθρ. 345, 346 Π.Κ.).

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ φρικτοῦ τούτου ἁμαρτήματος τιμωρεῖται:

α. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς ὤν, ἤτοι:

αα. Γονεὺς μετὰ τέκνου ἢ ἀδελφὸς μετ' ἀμφιθαλοῦς ἀδελφῆς αἰσχρῶς συμμιανθείς, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ εἴκοσιν ἐτῶν, καθάπερ καὶ ὁ *ἑκούσιος φονεὺς* γενόμενος κολάζεται. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐκτίουσιν οἱ καταδικαζόμενοι αἱμομῖκται ἐπὶ τετραετίαν ἐν τόπῳ προσκλαιόντων, ἐπὶ πενταετίαν ἐν τόπῳ ἀκροωμένων, ἐπὶ ἑπταετίαν ἐν τόπῳ ὑποπιπτόντων καὶ ἐπὶ τετραετίαν ἐν τόπῳ συνισταμένων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενοι τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1].

ββ. Ἀδελφὸς μεθ' ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς αἰσχρῶς συμμιανθείς, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δώδεκα ἐτῶν. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐκτίουσιν οἱ καταδικαζόμενοι αἱμομῖκται ἀδελφοὶ ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ προσκλαιόντων, ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ ἀκροωμένων, ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ ὑποπιπόντων καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ συνισταμένων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενοι τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[2].

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις οἱ ἡμαρτηκότες, εὐθὺς ὡς καταστῇ γνωστὸν τὸ ἀδίκημα, «*ἐξωθοῦνται πάντη τῆς Ἐκκλησίας*», ἕως ὅτου ἀπόσχωσι πλήρως ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Ἀποσχόντες δ' ἀποδεδειγμένως, οἰκονομοῦνται διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταγιγνωσκομένης ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

1. Κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΞΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 222), κολάζοντος οὕτω τὴν ***ἀδελφομειξίαν***. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Νηστευτήν, Κανονικὸν (Σ.Δ. 445 - 446) α) ὁ γονεύς, ***ἅπαξ*** μὲν συνουσιαζόμενος μὲ τὴν ἰδίαν θυγατέρα ἐπιτιμᾶται ἐπὶ πέντε ἔτη, ***κατ' ἐξακολούθησιν*** δὲ ἀπὸ ἓξ ἕως ἑπτὰ ἔτη, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς πεντακοσίας γονυκλισίας, β) ὁ υἱός, ***ἅπαξ*** μὲν συνουσιαζόμενος μὲ τὴν μητέρα του, ἐπιτιμᾶται ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ***κατ' ἐξακολούθησιν*** δὲ ἐπὶ δώδεκα ἔτη, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς πεντακοσίας γονυκλισίας, γ) ὁ μετ' ἀμφιθαλοῦς ἀδελφῆς ἀσχημονήσας (Σ.Δ. 439) ἐπιτιμᾶται ἐπὶ τρία ἔτη, ξηροφαγῶν καὶ κάμνων καθ' ἑκάστην φ' γονυκλισίας. Ἴδε καὶ Ἀθανασίου, Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123).

2. Μ. Βασιλείου, καν. ΟΕ' (Σ.Δ. 238).

3. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τῶν Ζωναρᾶ (Σ.Δ. 239), Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 239) καὶ Ἀριστηνοῦ (Σ.Δ. 224, 239).

γγ. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

β. Κληρικὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ὡς μεῖζον τῆς πορνείας διαπράξας ἀδίκημα[3].

III. ***Πορνείαν.***

Α. Ὁ ἐπιχειρῶν κατὰ φύσιν συνουσίαν ἢ πᾶσαν ἄλλην ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον πρᾶξιν (coitus praeternaturalis per anum ἢ per os, fellatio, cunnilinctus, emissio seminis inter femora, masturbatio alterna) μετὰ συγγενοῦς ἐξ αἵματος ἐκ πλαγίου γ' καὶ δ' βαθμοῦ, ἢ ἐξ ἀγχιστείας κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπεριορίστως, ἤτοι μετὰ ἀνιόντος ἢ μετὰ κατιόντος, ἢ ἐκ πλαγίου ἐν μὲν τῇ κυρίᾳ ἀγχιστείᾳ μέχρι γ' βαθμοῦ ἐν δὲ τῇ παρεπομένῃ τοιαύτῃ μέχρι δ' βαθμοῦ, ἔτι δὲ μετὰ πνευματικοῦ συγγενοῦς, *συντέκνου*, μέχρι καὶ τοῦ β βαθμοῦ[4], διαπράττει τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς *πορνείας* (*φθορά*, *στοῦπρον*, stuprum, depravatio)[5].

1. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

3. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) καὶ τοῦ καν. ΞΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 222), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 316) «*Κἂν δὲ μὴ ἀφιερωμένῃ γυναικὶ μιχθῇ τις τῶν ἱερωμένων, ἀλλὰ λαϊκῇ, καθαιρεθήσεται*», Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 316) «*Καὶ ὁ οἱανδήποτε γυναῖκα πορνεύσας Κληρικός, καθαιρεῖται*».

4. Περὶ τῶν διαφόρων μορφῶν, ὑφ' ἃς ἐν τῇ πράξει παρουσιάζονται αἱ ἀνωτέρω σχέσεις συγγενείας βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, §§ 18 - 20.

5. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο αὐστηρῶς καὶ διὰ ποινικῶν διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, διωκομένης καὶ τῆς κατὰ τῆς οἰκείας ***μνηστῆς*** γενομένης ***φθορᾶς***, ἀπειλουμένων κατὰ παντὸς δράστου τῶν σκληρῶν ποινῶν τῆς ***μαστιγώσεως*** καὶ τῆς ***ῥινοκοπίας***· βλ. Β. Ξ.λζ.οε. ος.οη.πβ., Ἐκλογή, ΙΖ', κε', κς', λβ', λγ', λδ', λζ' (J.G.R. τ. Β', 56, 58), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ξγ', ξη', ξθ', οβ' (J.G.R. τ. Β', 224, 225), Ἐπαναγωγή, Ν', νε', ξ', ξα', ξβ' (J.G.R. τ. Β', 364, 365), Epitome Legum, ΜΔ', ξζ', ρβ' (J.G.R. τ. Δ', 581, 582), Σύνοψις Βασιλικῶν, Α'. XXXII (J.G.R. τ. Ε', 66), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 16, 58 (J.G.R. τ. Ϛ', 42, 46), Epanag. Aucta, ΝΒ', 62 (J.G.R. τ. Ϛ', 206), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 15, 20 - 21 (J.G.R. τ. Ϛ', 268), Syno-

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως γινομένη ὕβρις κατά τε τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἱερότητος τῆς ἐκ συστάσεως νομίμου γάμου ἢ ἐκ τῆς τελέσεως τοῦ ἁγίου μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος παραγομένης συγγενείας, ἥτις διαπραττομένη δι᾽ ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιτεύξεως πράξεως κατὰ φύσιν συνουσίας ἢ πάσης ἄλλης ἀσελγοῦς καὶ ἀκολάστου πράξεως μεταξὺ δύο κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος συγγενῶν (qui vero ex alia cognatione vel e sacra fonte invicem coeunt), συνιστᾷ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ βδελυροῦ ἁμαρτήματος τούτου τιμωρεῖται:

α. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς ὤν:

αα. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δώδεκα ἐτῶν. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐκτίουσιν οἱ καταδικαζόμενοι ἀσελγεῖς ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ προσκλαιόντων, ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ ἀκροωμένων, ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ ὑποπιπτόντων καὶ ἐπὶ τριετίαν ἐν τόπῳ συνισταμένων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενοι τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1].

---

psis Minor, Α', νδ', νε', ος' (J.G.R. τ. Ϛ', 338, 341), Proch. Auctum, ΛΘ', 178, 180, 181, 189 (J.G.R. τ. Ζ', 298, 299), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρκζ', ρκη', ρλ', ρλδ' (J.G.R. τ. Ζ', 475, 476), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.γ. 10, Ϛ.δ. 1. 2, Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 301-304), Φ.Ν.Π., σελ. 200. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, πέρα τῆς εἰς πρόσωπα νεώτερα τῶν 16 ἐτῶν παρεχομένης προστασίας ἐκ παντὸς κινδύνου ἀκολάστου πράξεως ἢ κατὰ φύσιν συνουσίας (ἄρθρ. 339 Π.Κ.), τιμωρεῖται μόνον ἡ ὑπὸ ἀνιόντος ἐξ ἀγχιστείας ἢ θετοῦ γονέως ἐπιχείρησις πράξεως κατὰ φύσιν συνουσίας ἢ ἄλλης ἀκολάστου πράξεως μετὰ ἀνηλίκου αὐτοῦ κατιόντος ἢ θετοῦ τέκνου, ἄγοντος ἡλικίαν ἀπὸ 16 ἕως 21 ἐτῶν (ἄρθρ. 342 Π.Κ.)· βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 58 ἑπ., 1952.

1. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. ΟΕ', ΟϚ', ΟΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 238, 239, 241), ἰσχὺν ἐχόντων ἐπὶ πάσης, ἐκ τῶν ᾧδε μνημονευομένων, μορφῆς τοῦ ἀδικήματος, κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 242) «*Σημείωσαι δὲ ἀπὸ τῶν παρόντων κανόνων, ὅτι οὐ μόνον εἰς ταῦτα τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἡ ἀπόστασις δίδωσι χώραν τοῖς ἐπιτιμίοις*». Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Νηστευτήν, Κανονικὸν (Σ.Δ. 440-441, 446) ἀπειλοῦνται διάφοροι ποιναὶ κατὰ τῶν πορνευόντων ἀλλήλοις τοιούτων συγγενῶν, ὡς γονυκλισίαι πεντακόσιαι καθ' ἑκάστην, ξηροφαγία, καὶ ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας ἀπὸ δύο ἕως ὀκτὼ ἐτῶν, ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως, ὡς λ.χ. ἓξ ἐτῶν (περὶ τοῦ μιγέντος τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ), τριῶν ἐτῶν (περὶ

Οἱ ἡμαρτηκότες, εὐθὺς ὡς καταστῇ γνωστὸν τὸ ἀδίκημα, «*ἐξωθοῦνται πάντῃ τῆς Ἐκκλησίας*» ἕως ὅτου ἀπόσχωσι πλήρως ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Ἀποσχόντες δ' ἀποδεδειγμένως, οἰκονομοῦνται διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταγιγνωσκομένης ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[1].

ββ. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

β. Κληρικὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς ἔνοχος πράξεως πορνείας[4].

Β. Ὁ ἐπιχειρῶν κατὰ φύσιν συνουσίαν ἢ πᾶσαν ἄλλην ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον πρᾶξιν (coitus praeternaturalis per anum ἢ per os, fellatio, cunnilinctus, emissio seminis inter femora, masturbatio alterna) μετὰ γυναικὸς τῷ Θεῷ ἀφιερωθείσης, ἤτοι Μοναχῆς ἢ παρθένου ἢ χήρας ἢ διακονίσσης, διαπράττει τὸ ἴδιον κανονικὸν ἀδίκημα τῆς *πορνείας* (*φθορά, στοῦπρον*, stuprum, depravatio)[5].

τοῦ μιγέντος τῇ ἰδίᾳ μητρυιᾷ), τεσσάρων ἐτῶν (περὶ τοῦ μιγέντος μετὰ μητρὸς καὶ θυγατρὸς ἐν ταυτῷ), ὀκτὼ ἕως δέκα ἐτῶν (περὶ τοῦ μιγέντος τῇ ἰδίᾳ πνευματικῇ θυγατρὶ ἢ τῇ ἰδίᾳ συντεκνίσσῃ), δύο ἐτῶν (περὶ τοῦ μιγέντος τῇ ἰδίᾳ ἐξαδέλφῃ), τριῶν ἐτῶν (περὶ τῆς μιγείσης μετὰ δύο ἀδελφῶν). Καὶ κατὰ τὸν Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, Περὶ τοῦ συμφθαρέντος πορνικῶς τῇ γυναικὶ τοῦ θείου αὐτοῦ (J.G.R. τ. Ζ', 540-541) ἀπειλεῖται ἐπιτίμιον ἑπταετοῦς ἀκοινωνησίας.

1. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τῶν Ζωναρᾶ (Σ.Δ. 239), Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 239) καὶ Ἀριστηνοῦ (Σ.Δ. 224, 239).

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

4. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) καὶ τῶν καν. ΟΕ', ΟϚ', ΟΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 238, 239, 241), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 316), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 316).

5. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο αὐστηρῶς διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀπειλουμένης «*τοῖς τε φθείρασι καὶ αἷς οὗτοι συνεφθάρησαν*» τῆς σκληρᾶς ποινῆς τῆς *ῥινοκοπίας*· βλ. Β. Ξ.λζ.οζ., Ἐκλογή, ΙΖ', κγ' (J.G.R. τ. Β', 56), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ξβ' (J.G.R. τ. Β', 224), Ἐπαναγωγή, Ν', νθ' (J.G.R. τ. Β', 365), Epitome Legum, Η', μη', ΜΕ', ϟϛ' (J.G.R. τ. Δ', 329, 581), Σύνοψις Βασιλικῶν, Φ', ΙΙΙ. 4 (J.G.R. τ. Ε',

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως γινομένη ὕβρις κατὰ τῆς νύμφης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἥτις διαπραττομένη δι' ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιτεύξεως πράξεως κατὰ φύσιν συνουσίας ἢ πάσης ἄλλης ἀσελγοῦς καὶ ἀκολάστου πράξεως μεταξὺ οἱουδήποτε, Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, καὶ γυναικὸς τῷ Θεῷ ἀφιερωθείσης (qui cum monachis, vel diaconissis, vel ascetriis libidinem excerent, lascivierint), συνιστᾷ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ μιαροῦ ἐγκλήματος τούτου τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δέκα πέντε ἐτῶν, καθάπερ καὶ ὁ μοιχὸς κολάζεται. Τὴν ποινὴν ταύτην ἐκτίουσιν οἱ καταδικαζόμενοι ἀσελγεῖς ἐπὶ τετραετίαν ἐν τόπῳ προσκλαιόντων, ἐπὶ πενταετίαν ἐν τόπῳ ἀκροωμένων, ἐπὶ τετραετίαν ἐν τόπῳ ὑποπιπτόντων καὶ ἐπὶ διετίαν ἐν τόπῳ συνισταμένων, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενοι τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[1].

Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

γ. Μοναχὴ (παρθένος, χήρα, διακόνισσα) *ἀκουσίως* βιασθεῖσα, διακριτέον:

566), Epanag. Aucta, ΝΒ', 55 (J.G.R. τ. Ϛ', 206), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 56 (J.G.R. τ. Ϛ', 46), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 5 (J.G.R. τ. Ϛ', 267), Synopsis Minor, Α', νϛ', Μ'. ξα' (J.G.R. τ. Ϛ', 338, 459), Proch. Auctum, ΛΘ', 172 (J.G.R. τ. Ζ', 298), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρκθ' (J G.R. τ. Ζ', 475), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.γ. 3, Φωτίου, Νομοκ. ΙΑ', θ' (Σ.Α. 258).

1. Καν. ΙΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 141 - 142), Δ' Τρούλλου (Σ.Β. 315). Ἴδε καὶ καν. ΚΑ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429) περὶ τῆς ὑπὸ βαρβάρων ἢ ἀτάκτων φθαρείσης Μοναστρίας.

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

αα. Εἰ μὲν ἐβιάσθη διὰ λόγον ὀφειλόμενον εἰς *ἀκαταμάχητον σωματικὴν βίαν* (vis absoluta), ἐπ' αὐτῆς ἀσκηθεῖσαν, ἀπαλλάσσεται πάσης ποινῆς. Τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἀποκλείεται[1].

ββ. Εἰ δὲ ἐβιάσθη διὰ λόγον ὀφειλόμενον εἰς *ἁπλῆν ἀνωτέραν βίαν* (vis maior):

ααα. Ἐφ' ὅσον μὲν ὁ πρότερος βίος αὐτῆς ὑπῆρξεν *ἄμεμπτος*, τιμωρεῖται δι' ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας τεσσαράκοντα ἡμερῶν.

βββ. Ἐφ' ὅσον δ' ὁ πρότερος βίος αὐτῆς ἀπεδείχθη *μεμολυσμένος*, τιμωρεῖται διὰ τῆς πρὸς κολασμὸν τοῦ ἀδικήματος τῆς *μοιχείας* προβλεπομένης καὶ καταγιγνωσκομένης ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δέκα πέντε ἐτῶν[2].

IV. ***Ἀθεμιτογαμίαν:***

Ὁ εἰς κοινωνίαν ἀθέσμου γάμου (nuptiae illegitimae) ἐρχόμενος, διαπράττει τὸ ἀδίκημα τῆς *ἀθεμιτογαμίας*[3].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως[4] σύναψις γάμου, οὗτινος λόγῳ τοῦ ἀθέσμου τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ[5], κωλύεται ὑπό τε τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἡ σύστασις αὐτοῦ.

1. Κατὰ τοὺς καν. Γ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 24), ΙΔ' Πέτρου Ἀλεξανδρείας (Σ.Δ. 41 - 42), Α' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45 - 46), ΜΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 202), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 203) περὶ τῆς διακονίσσης « *ἐπιτιμίῳ μὲν οὐχ ὑποπεσεῖται, διακονικὸν δέ τι οὐκ ἐνεργήσει, διὰ τὸ παραχωρήσει Θεοῦ ἐμπεσεῖν αὐτὴν εἰς κακόν, ἀφαιρούμενον ἐξ αὐτῆς τὴν διακονικὴν ἀξίαν* ». Ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 35.

2. Καν. Α' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45) « *Δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις, ὕποπτος καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ οὐ προχείρως δὴ τοιαύτας κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν* », ΚΑ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 429).

3. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἡ τέλεσις ***ἀθέσμου*** γάμου ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο ὡς ποινικὸν ἀδίκημα ***αἱμομειξίας*** ἢ ***πορνείας*** ἢ ***ἀθεμιτογαμίας***· βλ. ἀνωτ., σελ. 575[1], 577[5].

4. Βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 69) « *Ἐπὶ τῶν ἀθεμίτων γάμων, πλέον ὤφειλον ἐπιτιμᾶσθαι οἱ συνειδότες παρὰ τοὺς αὐτουργούς· τούτοις γὰρ πολλάκις ἀκολασία ἐρωτικὴ καὶ μὴ βουλομένοις κατάγει πρὸς τὸ ἀθέμιτον· ἐκεῖνοι δὲ συγγνωστέοι οὐκ εἰσίν, ὡς ἐπὶ τὸ κακὸν συμπράξαντες χωρὶς ἀνάγκης τινός, καὶ εὐχαριστήτωσαν ὅτι ὁμοίως τοῖς αὐτουργοῖς κολάζονται·* ***συνειδότες δὲ εἰσὶν οἱ συμπράξαντες, οὐ μὴν οἱ ἔχοντες ἁπλῶς εἴδησιν, καὶ κωλῦσαι μὴ δυνάμενοι*** », ἰδίου (Σ.Δ. 162 - 164).

5. Περὶ διακρίσεως γάμων ἀθέσμων (nuptiae illegitimae) εἰς τοιούτους ***ἀθεμίτους*** (nuptiae incestae, illicitae) ***παρανόμους*** (nuptiae nefariae) καὶ ***κατακρίτους*** (nuptiae damnatae) βλ. Synopsis Minor, Γ', με', μϛ' (J.G.R. τ. Ϛ', 371), Ἀρμενόπουλον, Δ.η. 11, Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 258, Δ. 162), Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 162),

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Λαϊκός, προερχόμενος εἰς σύναψιν γάμου:

αα. Μεθ' ἑτεροθρήσκου ἢ μεθ' ἑτεροδόξου (αἱρετικοῦ) τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ «*εἰ μὴ ἐπαγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῷ ὀρθοδόξῳ*»[1]. Τὸν χρόνον τῆς ἐν ἀκοινωνησίᾳ διαδρομῆς καὶ τὸν τρόπον ἐκτίσεως ταύτης ὁρίζει ὁ δικάζων καὶ τιμωρῶν τὸ ἀδίκημα.

ββ. Μετὰ συγγενοῦς ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας, εἰς βαθμὸν κωλύοντα ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὴν σύναψιν ἐγγάμου κοινωνίας[2], τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος πράξεως *μοιχείας*, καταγιγνωσκομένης ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀπὸ ἑπτὰ ἕως δέκα πέντε ἐτῶν, κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[3].

γγ. Μετὰ συγγενοῦς ἐκ πνευματικῆς συγγενείας, εἰς βαθμὸν κωλύοντα τὴν σύναψιν ἐγγάμου κοινωνίας[4], τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος πράξεως *πορνείας*, καταγιγνωσκομένης ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀπὸ ἑπτὰ ἕως ἐννέα ἐτῶν, κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[5].

Πηδάλιον, σελ. 12 εἰς ΙΘ' 'Απ. Κανόνα. 'Υπ' ὄψει καὶ ἡ 'Απόκρ. ΙΑ' Τιμοθέου 'Αλεξανδρείας (Σ.Δ. 437), ἀπαγορεύουσα εἰς Κληρικὸν νὰ εὐλογήσῃ γάμον ἄθεσμον, διότι «*οὐκ ὀφείλει ὁ Κληρικὸς κοινωνεῖν ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις*».

1. Καν. ΙΔ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 251 - 252), ΟΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 471 - 472), ἴδε καὶ καν. Ι', ΛΑ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 180, 198), ΚΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 364), Βαλσαμῶνος, 'Αποκρίσεις ΛΕ', ΛϚ' (Σ.Δ. 476 - 477) «*'Ο κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ, καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητός ἐστιν*», Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Γ', ιβ' (Σ.Ϛ. 173 - 175), εἰδικώτερον βλ. Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, Τὸ δίκαιον τῶν Μικτῶν Γάμων, σελ. 35 ἑπ., 1935, ἰδίου, 'Αστικὸς Κῶδιξ καὶ 'Εκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 46, ἰδίου, 'Εγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον, σελ. 150 ἑπ.

2. Βλ. εἰδικώτερον Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, 'Εγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον §§ 18 - 19.

3. Καν. ΚΕ' 'Αγκύρας (Σ.Γ. 68), Β' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 71), ΝΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 432), ΚΓ', ΞΗ', ΟΗ', ΠΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 154, 222, 240, 260 - 264), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 68, Δ. 264 - 268), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 69, Δ. 241 - 242, Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Γ', θ' (Σ.Ϛ. 165 - 169), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', β' (Σ.Α. 275 - 277).

4. Βλ. εἰδικώτερον Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, 'Εγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον, § 20.

5. Καν. ΝΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 428 - 429), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 427 - 431).

Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ παράπτωμα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, εἰ μέν:

ααα. 'Αθέμιτον γάμον συνῆψε μεθ' ἑτεροθρήσκου ἢ μεθ' ἑτεροδόξου γυναικός, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2]. Εἰ δέ:

βββ. 'Αθέμιτον γάμον συνῆψε κατὰ πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν:

1. 'Εφ' ὅσον μὲν *ἐξ ἀγνοίας* ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἁπλῆς καθαιρέσεως, μετέχων τῆς κατὰ τὴν καθέδραν τιμῆς, *ἕτερον δέ τι ἱερατικὸν μὴ ποιῶν*[3].

2. 'Εφ' ὅσον δ' *ἐκ προθέσεως* διέπραξε τὸ ἀδίκημα, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[4].

β. Κληρικός, προερχόμενος εἰς σύναψιν γάμου μετὰ τὴν χειροτονίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[5].

---

1. ΙΘ', ΞΑ' 'Απ. Κανόνες (Σ.Β. 26, 79), καν. ΛϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 399), Ε' Θεοφίλου 'Αλεξανδρείας (Σ.Δ. 345), Βαλσαμῶνος, 'Απόκρισις ΛΔ' (Σ.Δ. 475), Ecloga ad Proch. mutata, ΚΒ', 20 (J.G.R. τ. Ϛ', 21).

2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), Βαλσαμῶνος, 'Απόκρισις ΛΔ' (Σ.Δ. 475) «*'Ο ἐκ γενετῆς ὀρθόδοξος, μετὰ γυναικὸς αἱρετικῆς συναφθεὶς οὐκ ἀξιωθείη κληρώσεως. 'Ο δὲ αἱρεσιώτης ὢν ἐκ σπαργάνων αὐτῶν, ἐὰν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προέληται, δικαίως, ἐὰν ἀπό τινος ἑτέρου λόγου οὐκ ἐμποδίζεται, χειροτονίας ἀξιωθείη ἱερατικῆς, κἂν μὴ ὀρθοδοξήσωσιν ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ*».

3. Καν. Θ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84), ΚΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 161), ΚϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 361 - 362), Ε' Θεοφίλου 'Αλεξανδρείας (Σ.Δ. 345). Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 362 - 364).

4. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' τῆς Α' Νικαίας (Σ.Β. 137), Ε' Θεοφίλου 'Αλεξανδρείας (Σ.Δ. 345). Ἄπορον πῶς ὁ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', θ' (Σ.Ϛ. 165) ἀποφαίνεται ὅτι ὁ τοιοῦτος «*οὐχ ὅπως τοῦ κλήρου ἐξωθεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμίοις ὑποβάλλεται*», διότι καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 363) ἀποφαίνεται σαφῶς «*ὁ μετὰ εἴδησιν ἐπιμένων τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐ μόνον καθέδρας οὐκ ἀξιωθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὡς αἱμομίκτης τιμωρηθήσεται κατὰ λαϊκούς*», καὶ οἱ Ζωναρᾶς καὶ 'Αριστηνὸς (Σ.Β. 363, 364) ὁμοίως ἑρμηνεύουσι.

5. 'Αποστ. Διατ. Ϛ', ιζ' (M.P.G. τ. 1 c. 956 - 957, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 105), ΚϚ' 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 33), κάν. Ι' 'Αγκύρας (Σ.Γ. 39 - 40), Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), ΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 342), Ϛ', ΙΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 318, 330 - 331), Βαλσαμῶνος, 'Απόκρισις ΛΘ' (Σ.Δ. 477 - 478), πλείω βλ. εἰς Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, Περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγαμίας τῶν Κληρικῶν. σελ. 22 ἑπ., ἰδίου, 'Αστικὸς

γ. Διακόνισσα, προερχομένη εἰς σύναψιν γάμου μετὰ τὴν χειροθεσίαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

Καὶ ὁ γήμας διακόνισσαν, τιμωρεῖται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς. Ὑπὸ τὸ κράτος δὲ ταύτης διατελῶν, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

δ. Μοναχὸς (ἢ Μοναχή), ἀθετῶν τὴν ἱερὰν ἐπαγγελίαν τῆς παρθενίας καὶ προερχόμενος εἰς σύναψιν γάμου μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς Μοναχικῆς Κουρᾶς, τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος πράξεως *πορνείας* διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν[4].

Ἑτέρωθεν, ἀπαγγέλλεται ἡ διάσπασις τοῦ τοιούτου γάμου καὶ ἐπιτάσσεται ὁ περιορισμὸς εἰς Ἱ. Μονὴν πρὸς σωφρονισμὸν τῶν ἀθεμίτως εἰς γάμου κοινωνίαν συναφθέντων τοιούτων προσώπων, τοῦ ἐκ τούτων μὴ φέροντος τὴν Μοναχικὴν ἰδιότητα ἐλευθερουμένου μετὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ἐπιβληθείσης εἰς αὐτὸν κανονικῆς ποινῆς, γνώμῃ καὶ ἀποφάσει τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[5].

Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 106 ἑπ., ἰδίου, Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, σελ. 48 ἑπ.

1. Καν. ΙΕ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 254), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 254 - 255).
2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), καν. ΙΕ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 254).
3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
4. Καν. ΙϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 256), ΜΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 409), Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), ΝΘ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 216). Αἱ τῷ Θεῷ ἀφιερωθεῖσαι «*παρθένοι*» γάμον συνάπτουσαι ἐπετιμῶντο ὡς αἱ *μοιχαλίδες* [καν. ΙΘ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 60), ΙΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 141 - 142), ΙϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 256)], αἱ δὲ καταθέσασαι τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁγνείας «*χῆραι*» εἰς τὸ ἴδιον ὑποπίπτουσαι ἁμάρτημα ἐπετιμῶντο ὡς αἱ *πόρναι* [καν. ΙΗ', ΚΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 141 - 142, 154 - 155)], ἴδε καὶ καν. Ξ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 217 - 218) περὶ τῶν ἀθετούντων τὴν Μοναχικὴν Ὁμολογίαν, Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 410 - 411), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Γ', ιδ' (Σ.Ϛ. 169 - 172), καὶ εἰδικώτερον βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 125 ἑπ.
5. Καν. ΙϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 256), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΑ', ΛΕ' (Σ.Δ. 429, 430), ἰδίου, καν. ΣΒ', ΣΓ', ΣΙϚ' (I.G.H.M. τ. Β', σελ. 346 - 347), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 410, Γ. 61, Δ. 218), Ζωναρᾶν (Σ.Β. 257, 409 - 410), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 109, 144), Πηδάλιον, σελ. 112 ἑπ., πλείω βλ. κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 129 - 130.

Μοναχός, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ παράπτωμα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως, εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

Β' ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν ἠθῶν.

Α'. Ἡ πορνεία.

§ 109. Ἡ ἐξώγαμος σαρκικὴ συμπλοκή, πραγματουμένη μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἀλλήλοις ἀγάμων καὶ ἐκτὸς συγγενείας ὄντων, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***πορνείας*** (*φθορά, στοῦπρον*, stuprum, fornicatio)[3]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἀνήρ, καλεῖται πόρνος. Ἡ δὲ εἰς τὴν παράβασιν τοῦ περὶ τούτου προβλέποντος κανόνος δικαίου ὑποπίπτουσα γυνή, καλεῖται πόρνη.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ

---

1. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 97).
2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
3. Ἀριθμ. ΚΕ', 1 - 9, Παροιμ. Ε', 20 «*Μὴ πολλὰ ἴσθι πρὸς ἀλλοτρίαν*», Ματθ. Ε', 32 - 33, ΙΘ', 9 - 10, Λουκᾶ, ΙϚ', 18, Πράξ. ΙΕ', 20, ΚΑ', 25, 29, Ἐφεσ. Ε', 3 - 4, Γαλάτ. Ε', 19 - 21, Κολασ. Γ', 5, Α' Θεσσαλ. Δ', 3, Α' Κορινθ. Ε', 11 - 12, Ϛ', 9, 16 - 20 «*Φεύγετε τὴν πορνείαν... ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει*», ΚΕ', ΞΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 32, 79), καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), ΜΔ', ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 409, 505 - 506), Μ. Βασιλείου, καν. Γ', Ϛ', ΙΘ', ΚΑ', ΚΒ', ΚΕ', ΚϚ', ΛΗ', Μ', ΜΒ', ΜΔ', ΜϚ', ΜΘ', ΝΘ', Ο' (Σ.Δ. 99 - 100, 108, 145, 149, 150 - 151, 157 - 158, 159, 182, 185, 189, 191 - 192, 195, 202, 216, 228), Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, καν. Α' (Σ.Δ. 45 - 46), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308 - 311), Παύλου, καν. Ε' (Σ.Δ. 400), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 436 - 438, 446), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΛϚ', ΛΖ' (Σ.Δ. 430, 431), Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 371), Πέτρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 371), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 399), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 123), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 301 - 303, 305, 307, 312), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Γ', η', Μ', ιε', Π', ιε' - ις' (Σ.Ϛ. 164, 391 - 396, 433 - 439), Πέτρου Μογίλα, Ὀρθόδοξος Ὁμολογία, Μέρος Γ' «*περὶ ἀγάπης*», Ἀπόκρ. ΚΗ', ΚΘ' (Δ.Σ.Μ. τ. Β', 670 - 671), Πηδάλιον, σελ. 223[3], 227, 374, 424[1].

ἐξ ἀντικειμένου[1] προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ηὐλογημένης νομίμου συζυγίας μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὑφ' ἣν μόνον κατὰ τὸν θεῖον νόμον[2] ἐπιτρέπεται ἡ συνάντησις τῶν δύο φύλων:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως[3].

ββ. Ὑπὸ ἀνδρὸς ἀγάμου[4] καὶ γυναικὸς ἐλευθέρας ἀνδρὸς (παρθένου, διεζευγμένης ἢ χήρας), *χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου*[5], ἀνεπιλέκτως παραδιδούσης εἰς πλείονας τὸ σῶμα αὐτῆς πρὸς ἀκολασίαν (*ἑταίρας, ἑταιρισμὸν μετερχομένης,* lucri faciendi)[6] ἢ μὴ τοιαύτης, ἀμφοτέρων ἐκτὸς συγγενείας ὄντων.

---

1. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *ἐξ* ***ὑποκειμένου*** προσβολὴν κατὰ τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου, ἥτις συνιστᾷ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ***μοιχείας***. Ἴδε καὶ καν. ΚϚ', ΜΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 159, 189) «*Ἡ πορνεία γάμος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχή... Οἱ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι πορνεῖαι εἰσίν*», Πέτρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρ. (Σ.Ε. 371) «*Μῖξις ἄνευ ἱερολογίας πορνεία ἐστί*», ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Γ', σελ. 235 ἐπ., Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 284, 1959 «*ἀκολασία εἶναι πᾶσα γενετήσιος ἀπόλαυσις ἐκτὸς γάμου*».

2. Τοῦτο ἐπιτάσσει ὁ Κύριος, ἐπικυρῶν τὸ θεοσύστατον τοῦ θεσμοῦ τῆς ***μονογαμίας*** (Ματθ. Ε', 32, ΙΘ', 4, 6, 8-9, Μάρκ. Ι', 6, 9, 11-12, Λουκᾶ, ΙϚ', 18-19), εἰς τοὺς διαποροῦντας Μηθητὰς «*εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι*» ἐπιλέγων «*οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται*» (Ματθ. ΙΘ', 10-12). Ἴδε καὶ Α' Κορινθ. Ζ', 2-3 «*Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι·* ***διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω***».

3. Ἡ ἔλλειψις τοῦ στοιχείου τῆς δολίας προαιρέσεως, ὀφειλομένη εἰς λόγον ***ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας*** (bis absoluta) ἢ ***πραγματικῆς πλάνης*** (error facti) ἀποκλείει ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου τὸ ***ἀξιόποινον αἰτιατὸν*** [βλ. καν. Α' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 45-46), ΜϚ', ΜΘ' Μ. Βασιλείου (Σ Δ. 195, 202), ηΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 522-523)], ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', ις', Π', ιε' (Σ.Ϛ. 188-189, 434). Βλ. καὶ ἀνωτέρω § 35, σελ. 194 ἐπ.

4. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον καὶ ὁ ***ἔγγαμος*** ἀνήρ, συμφθειρόμενος μετὰ γυναικὸς ἐλευθέρας, ἐθεωρεῖτο ὑποπίπτων εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς πορνείας· βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 554[1,2].

5. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 309) «*Ἀλλότριον δὲ ἑκάστῳ, πᾶν τὸ μὴ ἴδιον, κἂν μὴ ὁμολογούμενον ἔχῃ τὸν κυριεύοντα. Οὐκοῦν, οὐ πόρρω τοῦ κατὰ τὴν μοιχείαν πλημμελήματος καὶ ἡ πορνεία...* ***ἡ χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου γινομένη τινὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσις***», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 311) «*καὶ πορνείαν μὲν ὀνομασθῆναι, τὴν* ***χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου μῖξιν,*** *ἤγουν τὴν πρὸς* ***ἐλευθέραν ἀνδρὸς*** *γυναῖκα... ὁ γὰρ γυναικὶ προσιὼν ἄνδρα μὴ ἐχούσῃ, ἁμαρτάνει μέν, ὅτι μὴ νομίμως αὐτῇ κέχρηται, ἀδικεῖ δὲ οὐδένα*», Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 312), ὁμοίως ἐκφραζόμενον.

6. «*Ἑταιρεῖν εἶναι τὸ ἐπὶ συνουσίαις μισθαρνεῖν*» κατὰ τοὺς Ἀθήναιον, ΙΓ', 28

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ἐπιτεύξεως ἀνεπιτρέπτου πράξεως σαρκικῆς συμπλοκῆς, οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα ἀκολάστου καὶ ἀθεμίτου ἡδονῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς *κατὰ φύσιν συνουσίας* μέχρι καὶ τῆς *ἀκολασίας* (συγκυλισμός, συγχρωτισμός, coitus praeternaturalis per anum ἢ per os, fellatio, cunnilinctus, emissio seminis inter femora, masturbatio alterna) μεταξὺ τῶν ἀναγκαίων συμμετόχων, αὐτουργῶν, αὐτῆς.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου γινομένη μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἀλλήλοις ἀγάμων καὶ ἐκτὸς συγγενείας ὄντων, προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐπιτρεπομένης ἐν νομίμῳ συζυγίᾳ σαρκικῆς συνομιλίας μεταξὺ τῶν δύο φύλων, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου ἑκατέρου τῶν δραστῶν ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ ἐκδηλουμένη δι' ἐπιτεύξεως ὑπὸ τούτων ἀνεπιτρέπτου πράξεως πάσης φύσεως ἀκολάστου καὶ ἀθεμίτου ἡδονῆς, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς πορνείας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς πορνείας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Κληρικὸς ὤν:

αα. Ἐν οἱῳδήποτε τῆς ἱερωσύνης βαθμῷ, ὡς *διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν*, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

καὶ Αἰσχύνην, Ι', 40. Εἰδικώτερον βλ. Βαλ. Μαρσέλου, Ἱστορία τοῦ Ἑταιρισμοῦ, τ. Α', σελ. 27 ἐπ., 63 ἐπ., 1931, Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 269 ἐπ. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, Ἱερὰ Παράλληλα, Π', ι' (M.P.G. τ. 96 c. 248) «*Παρθένου φθορὰ λέγεται, οὐ μόνον πορνεία, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸ καιροῦ ἔκδοσις, ὅταν ὡς εἰπεῖν ἀώρως ἐκδοθῇ τῷ ἀνδρί, ἤτοι ὑφ' ἑαυτῆς, ἢ καὶ παρὰ τῶν γονέων*». Ἡ μεταξὺ ὡρισμένης κατηγορίας συγγενῶν ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας ἢ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀκόλαστος σαρκικὴ συμπλοκὴ ἀποτελεῖ ***ἰδιώνυμον*** ἀδίκημα πορνείας, ἐφ' οὗ βλ. ἀνωτ. σελ. 577 ἐπ.

1. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), Γ', ΛΒ', ΝΑ', Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99-100, 173, 206, 228), ΚΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 375), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 32, 352, Γ. 70, 375, Δ. 174), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 137, 353, Γ. 71, 376, Δ. 174, 230), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', ιε' (Σ.Ϛ. 435), Πηδάλιον, σελ. 223[3]. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σωκράτους, Ἐκκλ. Ἱστ. ΙΙ, μβ' (M.P.G. τ. 47 c. 349-352) οἱ περὶ τοὺς Ἀκάκιον καὶ Εὐδόξιον, ἐν τῇ Συνόδῳ ΚΠόλεως ἔτους 360, ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἀρχιεπισκό-

Ἡ ἄθεσμος τοιαύτη συνάφεια, τυχὸν παρατεινομένη, δέον ὅπως ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ *ἀνεπιλήπτου* τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως παντὶ τρόπῳ διασπᾶται[1].

ββ. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, δοὺς *ἐμπαθὲς φίλημα* (per desiderium) πρὸς γυναῖκα, ὡς ***ἐν χείλεσι μιανθείς***, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας εἰς χρόνον ὁριζόμενον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[2].

Πᾶσα, πέρα τῆς δόσεως *ἐμπαθοῦς φιλήματος* πρὸς γυναῖκα ἀνήθικος πρᾶξις, — *εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθείη τι πεποιηκὼς* —, διαπραττομένη ὑπὸ Κληρικοῦ ἐν οἱῳδήποτε τῆς ἱερωσύνης βαθμῷ, ἀποτελεῖ ἀσέλγειαν κεκολασμένην, ἥτις πραγματουμένη συνεπάγεται τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν εἰς βάρος τοῦ δράστου τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

Ὡς τοιαύτη πρᾶξις θεωρητέα ἀσφαλῶς καὶ τὸ ***ἐν χείλεσι μιανθῆναι*** τὸν Κληρικόν, ὁσάκις οὗτος ἐπιχειρεῖ διὰ χρήσεως τούτων ἀκόλαστον πρᾶξιν ἐπὶ γυναικὸς (cunnilinctus)[3].

που ΚΠόλεως Μακεδονίου, κρίναντες τοῦτον « *ὡς αἴτιον πολλῶν φόνων γενόμενον,* ***καὶ ὅτι διάκονον ἐπὶ πορνείᾳ ἁλόντα ἐδέξατο εἰς κοινωνίαν*** ».

1. Μ. Βασιλείου, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 108), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 108), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 108 - 109), Ματθαῖον Βλαστάρην (Σ.Ϛ. 391 - 392).

2. Μ. Βασιλείου, καν. Ο' (Σ.Δ. 228), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 228) « *Ἤγουν τὸν μέχρι φιλήματος ἐμπαθοῦς καὶ ἐρωτικοῦ φθάσαντα πρὸς γυναῖκα ἐπισχεθῆναι τῆς λειτουργίας* ». Ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τῆς διατάξεως ταύτης ὑπονοεῖ ὅτι ἡ αὐτὴ ποινὴ ἀπειλεῖται καὶ κατ' Ἐπισκόπου, ὑποπίπτοντος εἰς διάπραξιν τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος.

3. Μ. Βασιλείου, καν. Ο' (Σ.Δ. 228), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 228) « *Ἤγουν τὸν μέχρι φιλήματος ἐμπαθοῦς καὶ ἐρωτικοῦ φθάσαντα πρὸς γυναῖκα ἐπισχεθῆναι τῆς λειτουργίας... τὸν δὲ καὶ εἰς πλέον προχωρήσαντα, καθαιρεῖσθαι* », Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 230) « *Τὸ ἐν χείλεσι μιανθῆναι, διαφόρως ἑρμηνεύεται· πλὴν ἐγγράφως παραδοθῆναι* ***οὐ χρή, διὰ τὸ τοῦ πράγματος αἰσχρόν*** ». Τὴν ἑρμηνείαν, ὅμως, δίδει ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 229 - 230) εἰς ***ἀπαράδεκτον***, ὡς πρὸς τὴν βαρύτητα τοῦ ἀδικήματος καὶ τὸν τρόπον τελέσεως αὐτοῦ καταλήγων συμπέρασμα, ἐκτιθέμενος τὰ ἑξῆς: « *Ταῦτα τοῦ κανόνος διοριζομένου, ἠρωτήθη πολλάκις,* ***τί ἐστὶ τὸ ἐν χείλεσι μιανθῆναι τὸν ἱερωμένον***; *Καί τινες εἶπον εἶναι τὸ μέχρι φιλήματος ἐμπαθοῦς καὶ ἐρωτικοῦ πρὸς γυναῖκα γινομένου ἡμαρτηκέναι τινά, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν τὸ λέγον· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. Ἄλλοι εἶπον, ὥς τινες* ***τῷ ἀφροδισίῳ πυρὶ διακαῶς ἐκκαιόμενοι***, *ὡς κύλικοι χρῶνται τῷ γυναικείῳ αἰδοίῳ, καὶ δι' αὐτοῦ (ὢ τοῦ μύσους!)* ***κατάπτυστον πόμα πίνουσι, καὶ τὰ χείλη καταμιαίνουσιν***. *Ἕτεροι λέγουσιν, ὥς τινες ἐρωτομανοῦντες* ***τὴν γυναικείαν καταφιλοῦσιν αἰσχύνην***, *καὶ οὐκ αἰσχύνονται, ἀλλὰ λέγουσι τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστι, τίς ἡμῶν ἔσται κύριος; Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκων τὸν Ἰούλιον Πολυδεύκην, εὗρον ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν ὀνο-*

γγ. Διακόνισσα, πρὸς ἑτερόθρησκον ἄνδρα ἐλθοῦσα καὶ μετὰ τούτου συμφθαρεῖσα, καθαιρεῖται τῆς ἀξίας καὶ τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ταύτης ἀξιουμένη καὶ αὖθις τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, « *εἴ γε ἐν ἁγνείᾳ βιῴη καὶ σωφροσύνῃ* »[1].

δδ. Ἀναγνώστης, πρὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ συμφθαρεὶς τῇ διὰ *τελείας* μνηστείας συνδεθείσῃ αὐτῷ μνηστῇ, συγκατανευούσῃ εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ ἁμαρτήματος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἑνὸς ἔτους, μὴ δυνάμενος νὰ προαχθῇ εἰς ἀνώτερον Κληρικὸν (διάκονον, πρεσβύτερον, Ἐπίσκοπον), *μένων ἀπρόκοπος*. Συμφθαρεὶς δὲ μετὰ γυναικὸς ἄλλης, μεμνηστευμένης αὐτῷ διὰ μνηστείας ἀτε-

---

μαστικῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὀνομάζοντα μυρτοχειλίδας, καὶ κρημνώματα, καὶ πτερυγώματα, ***τὰ ἔνθεν κἀκεῖθεν μέρη καὶ μέλη τῆς γυναικείας αἰσχύνης***. *Καὶ ὁ σοφώτατος δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ περὶ ζῴων μορίων φυσιολογίᾳ αὐτοῦ, χείλη ταῦτα κατονομάζει. Καὶ πολλοὶ δὲ ἐρωτικὰ μουσουργοῦντες συγγράμματα, κεχηνέναι ταῦτά φασι, καὶ ἀποπτύειν, καὶ ἐπιγλωττίοις σεμνύνεσθαι.* ***Νομίζω, οὖν, ὅτι ὁ διὰ τοιούτων χειλέων ὁπωσδήποτε μιανθεὶς ἱερωμένος, ὡς μὲν ἔχθιστον ἐργασίαν πεποιηκώς, πρὸς καιρὸν ἀφορισθήσεται· ὡς δὲ τέλειον ἁμάρτημα διὰ συνουσιασμοῦ μὴ ποιησάμενος, οὐ καθαιρεθήσεται.*** *Ἐπεὶ δέ τινες λέγουσι τὸν ἐν χείλεσι μιανθέντα καὶ ἐξομολογησάμενον, ὀφείλειν καθαιρεῖσθαι, διὰ τοῦ λέγειν τὸν ἅγιον μὴ λειτουργεῖν τοῦτον, φαμέν, ὅτι ἀβούλητόν ἐστι τοῦτο τῷ ἁγίῳ. Κἂν γὰρ ἐμφαίνεται δριμυτέραν εἶναι τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐν χείλεσι μιανθέντος ἐκ τοῦ μὴ ὁρισθῆναι καιρὸν τῇ ἐπισχέσει τῆς λειτουργίας, ἀλλ' οὐκ ἤδη καὶ καθαίρεσις ἀναφαίνεται·* ***ἐκεῖνον γὰρ διορίζεται καθαιρεῖσθαι, τὸν καὶ πλέον τι ἔργον διὰ συνουσιασμοῦ πεποιηκότα*** ». Ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμφωνήσωμεν πρὸς τὴν ***ἀλλόκοτον*** τοιαύτην ἑρμηνείαν περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀδικήματος. Ὁ εἰς πλείστας ὅσας ἄλλας περιπτώσεις ἑρμηνείας τῶν κανονικῶν θεσμῶν ἄριστος καὶ μοναδικὸς ἀποδειχθείς, ἀληθῶς περικλεής, Βαλσαμών, ἐν προκειμένῳ εἰς καταπληκτικῶς περίεργον προῆλθε διδασκαλίαν. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν Κληρικός, ***διὰ τῶν χειλέων αὐτοῦ οὑτωσὶ μιανθείς***, νὰ μετέχῃ τῶν ἁγιασμάτων, καὶ νὰ μὴ καθαιρῆται παντελῶς; Ὅθεν, ***ὀρθοτέρα*** εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ διδομένη ἑρμηνεία « *τὸν μέχρι φιλήματος ἐμπαθοῦς καὶ ἐρωτικοῦ φθάσαντα πρὸς γυναῖκα ἐπισχεθῆναι τῆς λειτουργίας...* ***τὸν δὲ καὶ εἰς πλέον προχωρήσαντα*** (τουτέστι ποικιλοτρόπως ἀσελγήσαντα) ***καθαιρεῖσθαι*** », πρὸς ἣν συντάσσεται καὶ ὁ ἑρμηνευτὴς τοῦ Πηδαλίου, σελ. 227, 374 « *Εἰ δὲ καὶ περισσότερόν τι ἀπὸ τὸ ἐμπαθὲς φίλημα ἤθελεν ἁμαρτήσει ἱερεύς, ἢ διάκονος,* ***συγκυλισμὸν τυχόν, ἢ καὶ συνουσίαν***, *καὶ ὁμολογήσει αὐτό, νὰ καθῄρεται καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος* ».

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΜΔ' (Σ.Δ. 191 - 192), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 192 - 193), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', ιε' (Σ.Ϛ. 436). Καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης ἠπείλει κατὰ τῆς πορνευομένης διακονίσσης ποινὴν θανάτου· Epitome Legum, Η', μη' (J.G.R. τ. Δ', 329).

λοῦς ἢ ποσῶς μὴ μεμνηστευμένης αὐτῷ, ὡς *κλεψιγαμήσας* καθαιρεῖται *(παύεται τῆς ὑπηρεσίας)*[1].

Ὁ αὐτός, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις λάθρα καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι πραχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

εε. Ὑποδιάκονος, ἔγγαμος χειροθετηθείς, πλὴν ἀποκαλυφθεὶς ὅτι σαρκικῶς συνήφθη τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου αὐτοῦ, — *κλεψιγαμήσας μετὰ ταῦτα ὑπηρέτης γέγονε* —, καθαιρεῖται παντελῶς[3].

β. Μοναχὸς (ἢ Μοναχή), τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑπτὰ ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ἐπὶ δύο ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἀκροώμενος, ἐπὶ δύο ὑποπίπτων, τὸ τελευταῖον μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν συνιστάμενος ἐν τῇ προσευχῇ, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[4].

Μοναχός, πορνείας πάθει ἁλούς, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[6].

γ. Λαϊκὸς τυγχάνων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΘ' (Σ.Δ. 225), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 225), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 225 - 226).
2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
3. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΘ' (Σ.Δ. 225), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 225 - 226).
4. Καν. ΜΔ' Τρούλλου (Σ.Β. 409), Μ. Βασιλείου, καν. ΙΘ', ΝΘ' (Σ.Δ. 145, 216), ἰδίου, καν. ΙΗ', ΚΔ' (Σ.Δ. 140 - 142, 154 - 155) περὶ χηρῶν, καταθεσασῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἁγνείας. Ἴδε καὶ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ', ιε' (Σ.Ϛ. 391 - 392), Πηδάλιον, σελ. 148.
5. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).
6. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος[1] τὸ παράπτωμα[2], ἤτοι εἰς χρόνον:

αα. Ἐννέα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τρία ἔτη ὡς τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, ἐπὶ τρία ἀκροώμενος καὶ ἐπὶ τρία μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς ἐπιτείνεται ἢ μειοῦται ὡς ἐκ τῆς πρὸς μετάνοιαν διαθέσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος[3], ἢ

ββ. Ἑπτὰ ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ δύο ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ δύο ἀκροώμενος, ἐπὶ δύο ὑποπίπτων, τὸ τελευταῖον ἔτος μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ποινῆς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[4], ἢ

γγ. Τριῶν ἐτῶν, ὃν διανύει ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν

1. Εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ὑποπίπτουσι καὶ αἱ ὑπὸ πατρικὴν ἐξουσίαν ἢ ἐπιτροπείαν τελοῦσαι ἀνήλικοι παρθένοι, αἵτινες ἑκουσίως ἀκολουθοῦσι τὸν ἴδιον ἐραστὴν πρὸς σύναψιν γάμου, ὡς καὶ αἱ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου ἀνδρὶ ἑαυτὰς ἐκδίδουσαι δοῦλαι, τέλος δὲ πρὸς πορνείαν ἐξομοιοῦται ἡ τῶν ἄνω προσώπων σύναψις γάμου ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἐξουσιαζόντων αὐτὰ προσώπων. Ἡ ἐν τοῖς κατόπιν παρεχομένη συγκατάθεσις τούτων δὲν αἴρει τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος, τιμωρουμένου διὰ ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τριῶν ἐτῶν· Μ. Βασιλείου, καν. ΛΗ', Μ', ΜΒ' (Σ.Δ. 182, 185, 189), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 182 - 184), Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 187), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', η' (Σ.Ϛ. 164).
2. Ὁ Κύριος, ἐλθὼν καλέσαι ***ἁμαρτωλούς***, καὶ οὐχὶ ***δικαίους*** εἰς μετάνοιαν (Ματθ. Θ', 13 - 14, ΙΗ', 11 - 12, Λουκᾶ, Ε', 32 - 33), εἰσάγει, πρὸς τούτοις, καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς πλήρους συγχύσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ ὑποδοχῆς αὐτοῦ, εἰλικρινῶς μετανοήσαντος, ***μόνον διὰ τὴν γυναῖκα***, πόρνην γενομένην, « *διότι πολὺ ἠγάπησε* » (Λουκᾶ, Ζ', 37 - 38, 47 - 48, 50). Ἴδε καὶ Ματθ. ΚΑ', 31 - 32 « *ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ* ».
3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308 - 311). Κατὰ τὸν καν. ΛΖ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430 - 431) μετὰ τοῦ ***κοινῶς γνωστοῦ*** πόρνου « *μηδὲ συνεσθίειν ἐπιτρέπεται. Τὰ γὰρ ἀναισχύντως πλημμελούμενα, πλείονα τὴν τιμωρίαν ἐφέλκεται* ». Ἴδε καὶ Α' Κορινθ. Ε', 11 - 12.
4. Μ. Βασιλείου, καν. ΝΘ' (Σ.Δ. 216). Ἡ ἐν τῷ κανόνι ΚΒ' (Σ.Δ. 151) τοῦ ἁγίου μνημονευομένη καὶ κατὰ πόρνων ἀπειλουμένη ποινὴ ἀφορισμοῦ τεσσάρων ἐτῶν, δὲν ἐκφράζει τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἀλλὰ δηλοῖ τὴν ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἱερῶν Πατέρων « *ὡρισμένην τοῖς πορνεύουσιν ἐπιτίμησιν* » [οἱ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 217)]. Ἴδε καὶ καν. ΟΖ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 239 - 240), ΠΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 505 - 506) τὴν αὐτὴν ἀπειλοῦντας ποινὴν κατὰ τοῦ καταλιμπάνοντος τὴν ἰδίαν σύνευνον καὶ ἀγομένου ἑτέραν, ὡς πόρνου ἐπιτιμωμένου [οἱ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 507, 509)]. Ἐπίσης βλ. Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἐπ. πρὸς Μοναχὸν Θεοδόσιον (Σ.Ε. 399), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Π', ιε' (Σ.Ϛ. 433).

καὶ κάμνων καθημερινῶς διακοσίας γονυκλισίας, ἐφ' ὅσον ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος συμφθαρεὶς μεθ' ἑτεροθρήσκου ἢ μεθ' ἑτεροδόξου.

Εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόκειται ποινήν, ὑποχρεουμένη εἰς καθημερινὴν τέλεσιν τριακοσίων γονυκλισιῶν, ἡ μετ' εὐνούχου πορνεύσασα γυνή[1].

δδ. Εἰς χρόνον μέτριον, ὁριζόμενον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἐφ' ὅσον ἀποφασίσας τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας ἠμποδίσθη λόγῳ παρεμπεσόντων ἐξωτερικῶν γεγονότων, ***ῥυσθεὶς ὑπὸ τῆς Θ. Χάριτος***[2].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου διά τινος τῶν ὡς ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάσαντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς ἢ καὶ προβῇ ἀκόμη εἰς αὔξησιν τούτου[3].

Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα, *ἄδηλον* ὑπάρχον ἀκόμη εἰς τοὺς πολλούς, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως*, κρίσει τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[4], κωλυόμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ἐπιτρεπτῶς εἰσερχόμενος ἐν τῷ Ι. Ναῷ, πλὴν θέσιν λαμβάνων ἐντὸς τούτου μέχρι τοῦ

---

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρ. ΜΘ' (Σ.Δ. 484), ἀποφηνάμενον ὅτι ὁ μετ' Ἰουδαίας ἢ Ἀγαρηνῆς γυναικὸς πορνικῶς συμφθαρεὶς Ὀρθόδοξος δὲν ἀναβαπτίζεται, εἰ καὶ ἀπονιψάμενος ἑκὼν τὸ Θ. Βάπτισμα καὶ ἐνδυθεὶς βάπτισμα ἀσεβῶν, ἀλλὰ διορθοῦται δι' ἐπιτιμίου βαρυτέρου, ἐπιβαλλομένου αὐτῷ κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ ἁμάρτημα ἁρμοδίου Ἐπισκόπου.

2. Καν. Δ' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 73). Ἴδε εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 37, σελ. 215 ἑπ.

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 310) « ...*Ἐπὶ δὲ τῶν σπουδαιοτέρᾳ κεχρημένων τῇ ἐπιστροφῇ, καὶ τῷ βίῳ δεικνύντων τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπάνοδον, ἔξεστι τῷ οἰκονομοῦντι πρὸς συμφέρον τῇ ἐκκλησιαστικῇ οἰκονομίᾳ συντεμεῖν τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως καὶ τάχιον εἰς ἐπιστροφὴν ἀγαγεῖν* ».

4. Καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 309 - 310), Γ', ΟΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 236), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123).

τόπου προσευχῆς τῶν κατηχουμένων. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον[1].

εε. Ὁ πορνείας πάθει ἁλούς, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ Ι. Κλήρῳ. Ὡσαύτως δὲ ἐφ' ὅσον ἦλθεν εἰς κοινωνίαν γάμου μετὰ γυναικὸς πόρνης (*ἐκβεβλημένης, ἑταίρας, οἰκέτιδος ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς*)[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

ΙΙΙ. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς πορνείας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Οὕτως, ὁ μὲν πορνεύων ἀνὴρ ἐσωφρονίζετο διὰ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς κατ' αὐτοῦ τῆς ποινῆς τοῦ ἐξισασμοῦ διὰ μαστιγώσεως ῥοπάλῳ, τυπτόμενος διὰ δώδεκα ἀλλακτῶν ἐφ' ὅσον ἔγγαμος ὢν ὑπέπιπτεν εἰς διάπραξιν τούτου, ἄλλως δι' ἓξ τοιούτων, ἐφ' ὅσον ἄγαμος ὢν κατελαμβάνετο ὑποπίπτων εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαγορευτικὰς διατάξεις[4]. Ἡ δὲ *ἀβιάστως* πορνεύουσα γυνή, ἐδιώκετο ὅλως ἰδιαιτέρως, σωφρονιζομένη διὰ κουρᾶς καὶ διαπομπεύσεως[5].

---

1. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ καν. ΚΘ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430).

2. ΙΗ', ΞΑ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 25, 79), καν. Γ' Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314), ΛϚ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἐπιστ. (Σ.Ε. 399) « *Καὶ ὁ ἅπαξ μόνον πορνεύσας οὐ χειροτονεῖται* », ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 235 ἑπ.

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

4. Β. Ξ.λζ.πγ., Ἐκλογή, ΙΖ', ιθ', κα', λς' (J.G.R. τ. Β', 55 - 56, 58), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', νθ', ξ' (J.G.R. τ. Β', 223, 224), Ἐπαναγωγή, Ν', νζ', νη' (J.G.R. τ. Β', 364), Epitome Legum, ΜΕ', ϞΔ', Ϟε' (J.G.R. τ. Δ', 581), Epanag. Aucta, ΝΒ', 52, 54 (J.G.R. τ. Ϛ', 205), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 22, 24 (J.G.R. τ. Ϛ', 43), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 1 - 5 (J.G.R. τ. Ϛ', 267), Synopsis Minor, Π', νη', νθ' (J.G.R. τ. Ϛ', 496), Proch. Auctum, ΛΘ', 170, 171 (J.G.R. τ. Ζ', 297), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρλε' (J.G.R. τ. Ζ', 476), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.γ. 1. 2, Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 298 - 299).

5. Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου, Νεαρὰ ΚϚ', γ' (J.G.R. τ. Α', 535) κυροῦσα τὴν τὰ αὐτὰ διαλαμβάνουσαν Διάταξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου Α', (Σ.Ε. 123).

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, διαφόρως ἀντιμετωπίζεται ἡ τέλεσις τοῦ ἀδικήματος, διωκομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου διὰ τῆς στοιχειοθετήσεως τῆς ὁμάδος τῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἠθῶν προβλεπομένων ἐγκλημάτων, ὡς ὁ βιασμός, ὁ ἐξαναγκασμὸς εἰς ἀσέλγειαν, ἡ κατάχρησις εἰς ἀσέλγειαν, ἡ ἀποπλάνησις παίδων, ἡ ἀπατηλὴ ἐπίτευξις συνουσίας, ἡ κατάχρησις ἀνηλίκων εἰς ἀσέλγειαν, ἡ ἀσέλγεια διὰ καταχρήσεως ἐξουσίας καὶ ἡ πρόκλησις σκανδάλου δι᾿ ἀσέμνων πράξεων[1].

Β΄. *Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις.*

§ 110. Ἐπὶ σκοπῷ προλήψεως διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς πορνείας, πλήττοντος θανασίμως τὴν ὑπὸ καθεστὼς ἀρετῆς καὶ εὐσχημοσύνης ἠθικὴν τῶν ἀνθρώπων διαβίωσιν καὶ συναναστροφήν, ὑψοῦνται καὶ ἄλλαι, ἐπάλληλοι, ἀπαγορεύσεις.

I. ***Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί.***

α. Οἱ ἐν τῷ ἱερῷ Κλήρῳ τεταγμένοι πάντες, ὡς *τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντες καὶ τῆς σωφροσύνης φύλακες*[2], καὶ αὐτοὶ *οἱ ἐπαγγειλάμενοι παρθενίαν καὶ τὸν ἐν οὐρανῷ ζηλώσαντες βίον* Μοναχοί[3], ὑποχρεοῦνται εἰς τήρησιν *αὐστηρᾶς* ἐν πᾶσιν *ἐγκρατείας* καὶ ἐπίδειξιν κοσμιότητος, ἵνα πάσῃ δυνάμει ἀποφεύγωσι τὸν σκανδαλισμὸν τῶν πιστῶν, *ἀπρόσκοποι τοῖς ἔξωθεν*, πρὸς ἄξιον καὶ ἐπαινετὸν πάντων παραδειγματισμὸν ὑποδείγματα γινόμενοι[4].

β. Ὅθεν:

Ἄγαμοι καὶ ἔγγαμοι Κληρικοί, ὡς καὶ Μοναχοί:

---

1. Ἄρθρα 336 - 344, 353 Π.Κ., ἐφ᾿ ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β΄, σελ. 49 ἑπ., 209 ἑπ., 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α΄, σελ. 299 ἑπ.

2. Καν. Γ΄, Δ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 301, 302), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 301) *«Οὗτοι γὰρ εἰσὶ μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐξιλεούμενοι τὸ θεῖον τοῖς ἄλλοις, καὶ σωτηρίαν αἰτούμενοι τοῖς πιστοῖς καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ».*

3. Βλ. κατωτέρω, τ. Δ΄ *«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»*, σελ. 125 ἑπ.

4. Ματθ. Ε΄, 29 - 30, ΙΗ΄, 7 - 10 *«Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι᾿ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται»*, Μάρκ. Θ΄, 42 - 48, Λουκᾶ, ΙΖ΄, 1, Α΄ Κορινθ. Ι΄, 32, Πράξ. ΚΔ΄, 16, ἴδε καὶ καν. ΜΖ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 416) *«Παντὸς γὰρ προσκόμματος, καὶ σκανδάλου ἔξω δεῖ εἶναι τοὺς πιστούς»*, ΙΗ΄, Κ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 628, 637 - 638), ΚΔ΄ Λαοδικείας (Σ.Γ. 192).

αα. Ἀπαγορεύεται *κατὰ μόνας* νὰ συναναστρέφωνται γυναῖκας, οὐδὲ συνεστιάσεως χάριν. Τὸ σκάνδαλον ἀποφεύγεται διὰ τῆς παρουσίας ἐν μέσῳ τούτων ἄλλων Κληρικῶν ἢ εὐλαβῶν Χριστιανῶν, ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, τῆς ἁπλῆς παρουσίας συγγενοῦς προσώπου μὴ θεωρουμένης ἐπαρκοῦς.

Καὶ αὐτὴ ἀκόμη, ἡ μετ᾿ ἀναγκαστικὴν ὁδοιπορίαν νυκτερινὴ κατάλυσις εἰς ξενοδοχεῖον ἢ οἶκον Χριστιανοῦ τινος, δέον νὰ γίνεται μετὰ σεμνότητος καὶ περισκέψεως[1].

ββ. Ἀπαγορεύεται τὸ καθεύδειν ἐν γυναικείᾳ Ἱ. Μονῇ. Εἰς δὲ Μοναζούσας τὸ αὐτὸ ἐν ἀνδρῴᾳ τοιαύτῃ.

Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται:

ααα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

βββ. Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

γγ. Ἀπαγορεύεται ἡ χάριν οἱασδήποτε ἐξυπηρετήσεως, *ἡ ἠντιαναοῦν διακονία*, γυναικῶν ἐν Ἐπισκοπείῳ ἢ Ἱ. Μονῇ.

Ὁ ἐπιτρέπων τοῦτο Ἐπίσκοπος ἢ Ἡγούμενος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἐπιπλήξεως. Καθ᾿ ὑποτροπὴν δ᾿ ὑποπίπτων εἰς τὴν παράβασιν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, εἰς ἐπίρρωσιν τῆς σημασίας τῆς ἀπαγορεύσεως, ἀξιοῖ ὅπως τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα, Ἐπίσκοπος ἢ Ἡγούμενος, ἐπισκεπτόμενοι ἐν περιοδείᾳ ἴδιον προάστειον, ὅπου γυναῖκες ἐκτελοῦσι καθήκοντα ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ, ἐξυπηρετῶνται πάντοτε καὶ μόνον δι᾿ ἀνδρῶν. Αἱ γυναῖκες δέον νὰ ἀπομακρύνωνται ἐκεῖθεν κατὰ τὸν χρόνον τῆς αὐτόθι παρουσίας τῶν προϊσταμένων τούτων, ἐπανακάμπτουσαι μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀποχώρησιν αὐτῶν, διὰ τὸ *ἀνεπίληπτον*[4].

---

1. Καν. ΛΗ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 402), ΚΒ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 642 - 643). Ἡ ἀπαγόρευσις ἰσχύει καὶ διὰ τὰς Μοναζούσας, κωλυομένας ἅμα τισὶν συνέρχεσθαι ὡς ἀδελφοῖς [κατὰ τὸν καν. ΙΘ΄ Ἀγκύρας (Σ.Γ. 60 - 61)]. Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Μ΄, ιε΄ (Σ.Ϛ. 386 - 387), Θ.Κ.Ν. ΙΙΙ΄, §§ 7, 9.

2. Καν. ΜΖ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 416), ἴδε καὶ καν. Κ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 637 - 638) *«Μὴ διαιτάσθωσαν δὲ ἐν ἑνὶ μοναστηρίῳ μοναχοὶ καὶ μονάστριαι· μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν... μηδὲ κοιταζέσθω μοναχὸς ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ».* Πλείω εἰς τ. Δ΄ *«τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν»*, σελ. 314 ἑπ., 318 ἑπ.

3. Καν. ΙΗ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 628), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 628 - 630).

4. Καν. ΙΗ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 628), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 630). Ἐν τού-

δδ. Ἀπαγορεύεται τὸ ἔχειν παρ' αὐτοῖς γυναῖκα ***συνείσακτον*** (introductam, subintroductam).

Ἡ ἀπαγόρευσις ἕλκει τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἀνάγει δὲ τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἴς τινα συνήθειαν ἐνίων ἀγάμων ἢ ἐν χηρείᾳ τελούντων πρεσβυτέρων, οἵτινες ἐχρησιμοποίουν ὡς οἰκονόμους ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἀγάμους γυναῖκας, μεθ' ὧν καὶ συνῆπτον σχέσιν πνευματικῆς ἀδελφότητος, οὗ λόγου ἕνεκα αἱ γυναῖκες αὗται ἐκαλοῦντο *ἀδελφαί* ἢ *ἀγαπηταί*. Διότι δέ, ὡς φαίνεται, ἡ συνήθεια αὕτη μοιραίως ὡδήγησεν εἰς πορνικὴν ἐκτροπήν, ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἀπὸ τῆς Α΄ ἐν ***Νικαίᾳ*** Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπηγόρευσε ταύτην, δοὺς τοῦτο μὲν τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς δυναμένης νομίμως νὰ συγκατοικῇ μετὰ Κληρικοῦ γυναικός, τοῦτο δὲ τῆς παρανόμου τοιαύτης, ἣν ὠνόμασε ***συνείσακτον,*** ἐπιτάξας, ὅτι:

«*Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὅλως τινὶ τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφήν, ἢ θείαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν*»[1].

Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐπέβαλε καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, εὐρύνας τὸ περιεχόμενον αὐτῆς διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, *μηδεμίαν παντελῶς γυναῖκα ἔχειν ἢ μετ' αὐτῆς συνοικεῖν*, ἀπειλήσας κατὰ παντὸς παραβάτου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[2].

τοις ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 630 - 631) ἀποφαίνεται: «*Εἰ γὰρ εἰς ἀλλότριον προάστειον ἢ ξενοδοχεῖον οὗτοι καταλύουσι, δυσχερὲς οἶμαι τὰ τοῦ κανόνος τηρηθῆναι*» [οὕτω καὶ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ΄, ιθ΄ (Σ.ϛ. 193 - 194)]. Δικαίως δέ, φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Ἡ διάταξις προδήλως ἐξ ἀχρησίας ἔχει πλέον ἀπρακτήσει ὅσον ἀφορᾷ τὸ σκέλος αὐτῆς τοῦτο.

1. Καν. Γ΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 120). Χαρακτηριστικὴ καὶ ἡ πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, καν. ΠΗ΄ (Σ.Δ. 269 - 270) «*ὥστε χωρισθῆναι αὐτὸν τοῦ συνοίκου γυναίου*» ὁρίζουσα μεταξὺ ἄλλων «*Οὔτε γὰρ τὸν ἑβδομηκονταετῆ γεγονότα· πείθομαι ἐμπαθῶς γυναικὶ συνοικεῖν... Ἐὰν δὲ μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν ἀντέχεσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔσῃ παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοί σε, ἐκκήρυκτοι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν γενήσωνται*», ἴδε καὶ Ρώμης Κλήμεντος, Ἐπ. πρὸς τὰς παρθένους I. 10, II. 1, 5, 14 (M.P.G. τ. I c. 401, 418, 428, 445). Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. VII. 30 (M.P.G. τ. 20 c. 709) Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς καθῃρέθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, καὶ διότι διετήρει ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ γυναῖκας, ἐπιτρέπων ὡσαύτως τὸ αὐτὸ εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν ἱ. Κλῆρον.

2. Ν. ΡΚΓ΄, κθ΄, λ΄, Β.Γ.α.με.μϛ., Σύνοψις Βασιλικῶν, Κ. XVIII. 6 (J.G.R.

Διὰ τῆς παρόδου τῶν αἰώνων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διετηρήθη μέχρι τῆς σήμερον ἡ ἀπαγόρευσις, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ***συνεισάκτου*** γυναικὸς νοουμένης ἐκείνης, ἥτις δὲν φέρει ἰδιότητα μητρὸς ἢ θείας ἢ ἀδελφῆς καὶ πάσης γυναικός, ἡ προσωπικότης τῆς ὁποίας ἀπαγορεύει τὴν κίνησιν ὑποψίας πρὸς πορνείαν[1]. Τοιαύτη δύναται νὰ εἶναι ἡ ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιὰ ἢ ἐξανεψιά, καὶ πᾶσα ἄλλη ἄσχετος συγγενείας γυνή, ἐφ' ὅσον συγκατοικεῖ τῷ Κληρικῷ μετ' ἄλλων προσώπων συγγενῶν αὐτῷ ἐξ αἵματος, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων ἐγγυᾶται ἀφ' ἑαυτῆς τὸ *ἀνεπίληπτον* ἢ συγκατοικεῖ τῷ Κληρικῷ ὑπὸ τὰς ἰδίας συνθήκας ταύτας ἢ οὐχί, ἀπαραίτητος πρὸς παροχὴν ἰδιαιτέρας βοηθείας, ὡς λ.χ. οἰκονόμου τοῦ οἴκου, ἢ νοσοκόμου, ἐὰν ὁ Κληρικὸς πάσχων ἔχῃ ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς.

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, βαρύνουσαν σημασίαν ἔχει ἡ ἡλικία τῆς γυναικὸς καὶ τὸ *ἀνεπίληπτον* τῆς προσωπικότητος, μείζονα δὲ τοιαύτην ἡ ἡλικία τοῦ Κληρικοῦ συγκρινομένη πρὸς ἐκείνην τῆς γυναικός, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ καθεστὼς τῆς ὑγείας τοῦ Κληρικοῦ, ὅπερ προβάλλον ἐπισφαλὲς ἐπιτρεπτῶς καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν τῶν κανόνων τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης ἐπιβάλλει τὴν συνοίκησιν νοσοκόμου ἢ οἰκονόμου τοῦ οἴκου.

Ὁ παραβάτης τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης διὰ τὸ *ἀσκανδάλιστον* καὶ *ἀνεπίληπτον* (ut omnis reprehensionis occasio videtur) τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως, τιμωρεῖται:

ααα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

τ. Ε΄, 376), Epitome Legum, Η΄, κη΄ (J.G.R. τ. Δ΄, 327). Τὴν αὐτὴν ἀπαγόρευσιν, στοιχῶν καὶ τῷ πολιτειακῷ νομοθέτῃ, ἐπιβάλλει καὶ αὖθις ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν καν. Ε΄ Τρούλλου (Σ.Β. 317) ἐπιτάσσων: «*Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλόγῳ... γυναῖκα κεκτήσθω, ἢ θεραπαινίδα, τὸ ἀνεπίληπτον ἑαυτῶν ἐντεῦθεν τηρῶν*». Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 121), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 317), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ΄, ιθ΄ (Σ.ϛ. 193 - 195).

1. Ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 272 - 273), ἐκφραζόμενος περὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἐν ἐπιφυλάξει διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, λόγῳ τῆς ὑφισταμένης τότε ***ῥητῆς πολιτειακῆς ἀπαγορεύσεως,*** ἀπεφαίνετο: «*Ἀκινδύνως συνοικοῦσι μετὰ μητέρων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ λοιπῶν ἀνυπόπτων προσώπων, κἂν ἔχουσι ταύτας γυναῖκας πρὸς ὑπηρεσίαν χρησιμευούσας*». Σήμερον, ***μὴ ὑφισταμένης*** τῆς περὶ Ἐπισκόπων εἰδικῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος δύναται ἀναντιλέκτως ***γενικὴν περὶ τῶν ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ νὰ ἔχῃ ἐφαρμογήν.***

βββ. Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ ἑπτὰ ἕως ἐννέα ἐτῶν, ὡς πόρνος κολαζόμενος[1].

εε. Ἀπαγορεύεται τὸ μετὰ γυναικῶν ἐν δημοσίοις λουτροῖς, *βαλανείοις*, συλλούεσθαι.

Ὁ παραβάτης τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης:

ααα. Κληρικὸς ὤν, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

βββ. Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ ἑπτὰ ἕως ἐννέα ἐτῶν, ὡς πόρνος κολαζόμενος[2].

ΙΙ. ***Λαϊκοί:***

« Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ », ἐπιτάσσει πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, διδάσκων τὴν ἱεράν, ἀλλὰ καὶ ἐποικοδημητικήν, ὑποχρέωσιν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἑπόμενος πρὸς τὴν θεμελιώδη ἐπιταγὴν ταύτην, εἰς ἀναλόγους προέρχεται παραινέσεις καὶ ἐπιταγὰς πρὸς τοὺς τὸ ποίμνιον τῆς Ἐκκλησίας ἀπαρτίζοντας λαϊκούς, ὁρίζων ὅτι:

α. Ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος ***« τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτειν προστέταχε »***[4], *« λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαιρεῖν »*. Καὶ *« εἰ ἐπάναγκες οὖν ἐστὶ παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν »*, ἰδιαιτέρως δὲ *« οἷς ὁ βίος ἐστὶ γάμου, καὶ τέκνων, καὶ λαϊκῆς διαθέσεως ἀναμὶξ ἐσθίειν ἄνδρας καὶ γυναῖκας »*, ἐπιβάλλεται ἡ μετ' εὐπρεπείας συνεστίασις καὶ οὐχὶ *« ἡ μετὰ τῶν θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων, εἴτουν*

1. Καν. Ε' Τρούλλου (Σ.Β. 317). Ἴδε καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 4540/4848 ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Θ. ΙΖ', 1-7.
2. Καν. Λ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 197), ΟΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 483-484), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 484-485), ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΙΒ' (Σ.Δ. 457-458), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κ' (Σ.Ϛ. 195-196).
3. Α' Κορινθ. Ι', 21-26, 32-33.
4. Ματθ. Ε', 27-29.

σατανικῶν ᾀσμάτων, κιθαρῶν τε, καὶ πορνικῶν λυγισμάτων » τοιαύτη.

Ὁ παραβάτης τῆς διατάξεως δέον ὅπως, διὰ καταλλήλων παραινέσεων, ὁδηγῆται πρὸς διόρθωσιν. Ἐπιμένων δέ, ἀναλόγως τοῦ ἁμαρτήματος, νὰ ἐπιτιμᾶται[1].

β. Ἀπαγορεύεται εἰς ἄνδρα τὸ καθεύδειν ἐν γυναικείᾳ Ἱ. Μονῇ. Εἰς δὲ γυναῖκα τὸ αὐτὸ ἐν ἀνδρῴᾳ τοιαύτῃ.

Ὁ παραβάτης τῆς διατάξεως τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

γ. Ἀπαγορεύεται εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας τὸ *κοινῶς συλλούεσθαι* ἐν δημοσίοις λουτροῖς, *βαλανείοις*, διότι τὸ ἀντικρύζειν γυμνὰς γυναῖκας παρ' ἀνδρῶν καὶ ἄνδρας παρὰ γυναικῶν εἶναι *ἀπρεπέστατον* πρᾶγμα καὶ *σκανδαλοποιόν*. Ὡς *διεγεῖρον εἰς ἐπιθυμίας δαιμονιώδεις καὶ ἀναφλέγον τοὺς ἔρωτας, καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάπτον τὴν πύρωσιν. Ἀρκετὸν δὲ τῇ σαρκὶ ἡ ἐκ τῆς φύσεως κίνησις, τί δὲ δεῖ πλειόνων ὑλῶν τῇ φλογί;*[3]

Ἡ ἀπαγόρευσις, ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἕλκουσα τὴν καταγωγήν[4], ἀνάγει τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἰς αἰσχρὰν συνήθειαν Χριστιανῶν τινων, προσβαλλόντων τὴν ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐξαρθεῖσαν ἔννοιαν περὶ ἠθικῆς καὶ ἀρετῆς, ἁγνότητος καὶ καθαρότητος[5], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη, διὰ παραβιάσεως τῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων[6] καὶ τῶν Ρωμαίων[7]

1. Καν. ΚΒ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 642-643).
2. Καν. ΜΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 416).
3. Ὁ Ζωναρᾶς (Σ.Β. 484, Γ. 197), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Γ', κ' (Σ.Ϛ. 195-196) *« Εἰ γὰρ ὁ ἐντυχὼν κατὰ τὸ παρῆκον γυναικί, πολλῆς δεῖται σπουδῆς, μὴ προσαναχρωσθῆναι τὸν λογισμὸν τῇ πρὸς ταύτην ἐπιθυμίᾳ, σχολῇ γ' ἂν ὁ γυμνουμένας ταύτας ὁρῶν ἐν βαλανείῳ δυνηθείη φυλάξασθαι τῆς ἡδονῆς τὴν ἐπιβουλήν· τοῖς γὰρ ἀλλήλων μέλεσιν, ὡς βέλεσιν ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν χρῆται »*.
4. Ἀποστ. Διατ. Α', 9 (M.P.G. τ. 1 c. 585), καν. Λ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 197).
5. S. Cyprianus, De habitu virginum, c. 19 (M.P.L. τ. 4 c. 471).
6. E. Varro, De lingua latin. l. VIII. c. 42: « Publice bina coniuncta aedificia lavandi causa: unum ubi viri, alterum ubi mulieres lavarentur ».
7. Cicero, De officiis, l. I. c. 18, c. 35. Τὸ ἔθος διετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς ἀγαθοποιοῦ λεγομένης Αὐτοκρατορίας, παρὰ τὴν ὑφισταμένην ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν, ὡς τοῦ Ἀδριανοῦ (Spartianus, Vita Hadriani, c. 18), τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς (Julius Capitolinus, Vita Antonini, c. 23), καὶ Ἀλεξάνδρου Σευήρου (Lampridius, Vita Alex. Sever. c. 24), ἴδε καὶ Φρ. Βερτολίνη -

καθιερωμένης διὰ λόγους *εὐπρεπείας* ἀπαγορεύσεως εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας τοῦ *κοινῶς συλλούεσθαι* ἐντὸς δημοσίων λουτρῶν, ἅτινα καὶ *βαλανεῖα* ἐλέγοντο. Διὰ τῆς τοιαύτης δ' αὐτῶν ἐνεργείας ὀρθῶς ἐκρίνετο ὅτι ἐξετίθετο εἰς τὰ ὄμματα τῶν εἰδωλολατρῶν ἥ τε Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ ἡ Ἐκκλησία.

Ἔχει δὲ τρανωτάτην τὴν ἰσχὺν αὐτῆς μέχρι τῆς σήμερον[1].

Οἱ παραβάται τῆς διατάξεως ταύτης, ἐν οἷς λογίζονται καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ σύζυγοι, κοινῶς συλλουόμενοι γυμνοὶ ἐν *βαλανείῳ*[2], τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

δ. Ἀπαγορεύεται εἰς ἄνδρα καὶ γυναῖκα τὸ *συνοικεῖν* ὑπὸ συζύγων ἰδιότητα, ὡς προσβάλλον τὴν ἱερότητα τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ηὐλογημένης ὑπὸ καθεστὼς μόνον *νομίμου συζυγίας* κοινῆς τῶν δύο φύλων διαβιώσεως[4].

αα. Ἡ τοιαύτη σχέσις, συναπτομένη μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀγάμων, ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον ἐκαλεῖτο *παλλακεία* (*παλλακισμός*, concubinatus) καὶ ἐθεωρεῖτο ἀπολύτως νόμιμος[5].

Τὸ πρῶτον ἀπαγορεύεται, κριθεῖσα ὡς μὴ διαφέρουσα πρὸς τὴν πορνείαν[6], ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ***Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος***[1]. Οὐσιαστικῶς δὲ καταδικάζεται, ἐν ἰδιότητι θεσμοῦ ἀποτελοῦντος ὕβριν κατά τε τῆς πίστεως καὶ τῆς φύσεως, ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ***Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ***[2], ἀφ' ἧς οὗτος νόμῳ θεσπίζει τὴν δι' ἱερολογίας τέλεσιν τοῦ γάμου, ὡς ἀπαρέγκλιτον ὅρον τῆς νομίμου συστάσεως αὐτοῦ[3].

ββ. Ἡ παλλακεία, οὐδέποτε ηὐνοήθη ἢ συγγνωστῶς ἔχουσα ἐθεωρήθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Καίτοι δὲ δὲν ὑπάρχει κανονικὴ διάταξις, στοιχειοθετοῦσα περὶ τὴν διάπραξιν αὐτῆς ἀδίκημα[4], παραλληλίζεται ἐν τοσούτῳ ὡς ὕβρις καὶ καταφρόνησις πρὸς τὸν θεσμὸν τοῦ γάμου καὶ συνιστᾶται ἢ ἡ διάλυσις ἢ ἡ πάσῃ θυσίᾳ μετατροπὴ ταύτης εἰς νόμιμον γάμον[5].

Ὁ παλλακὴν ἔχων λαϊκός, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[6]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[7].

Σπυρ. Λάμπρου, Ρωμαϊκὴ Ἱστορία, τ. Β', σελ. 260, 350 ἑπ., 1894, Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 254 ἑπ.

1. Οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται καὶ σήμερον τὸ ***κοινῶς συλλούεσθαι*** εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας εἰς δημόσια λουτρά. Καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀκόμη, ***παρὰ θῖν' ἁλός***, οἱ λουόμενοι καὶ αἱ λουόμεναι περιβάλλουσι τὰ σκανδαλίζοντα μέλη τοῦ σώματος διὰ καταλλήλου περιβλήματος. Τοῦτο, εἰ καὶ συνηθέστατα ὑπὸ γυναικῶν φερόμενον δὲν εἶναι τὸ πρέπον, εἶναι πάντως περίβλημα.

2. Οἱ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 485) « *Οὐ δύνανται κακῶς τοῖς οἰκείοις χρήσασθαι μέλεσι* », καὶ Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Γ', κ' (Σ.Ϛ. 196) « *Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ὁμοζύγοις ἐφεῖται τοῦτο ποιεῖν· εἰ γὰρ ἓν πεφύκασι σῶμα, καὶ ἀλλήλων μέλη τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὖν χρῆσθαι κακῶς οὐ χρὴ τοῖς οἰκείοις μέλεσιν* ».

3. Καν. ΟΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 485). Ἡ παράβασις τῆς διατάξεως ἀποτελεῖ, ὑφ' ἑκατέρου τῶν συζύγων διαπραττομένη, καὶ λόγον διαζυγίου (Ν. ΡΙΖ', η' § 4, Β. ΚΗ.ζ.α., Ἀρμενόπουλος, Δ.ιε.ιγ., Φωτίου, Νομοκ. Θ', λα' (Σ.Α. 220 - 221), ἄρθρ. 1445 Α.Κ. « *Κλονισμὸς ἰσχυρὸς διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ γάμου* ».

4. Ματθ. ΙΘ', 5 - 6, Μάρκ. Ι', 7 - 8, Ἐφεσ. Ε', 32, Ἑβρ. ΙΓ', 4 - 5.

5. Cod. Theod. IV. 6. 2. 3, C. V. 27. 3, VI. 17. 5, Π. 25. 7. 3 § 1, 50. 16. 144, Β. Β.β ρλθ., Ξ.λζ.β., Πρόχειρος Νόμος, Δ', κϛ' (J.G.R. τ. Β', 128), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρε' (J.G.R. τ. Ζ', 473), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 305, 308).

6. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 160) ἡ ***παλλακὴ*** (pellex, concubina) τῆς πόρνης διαφέρει, ὡς ***μόνον*** μετὰ τοῦ παλλακευομένου ἁμαρτάνουσα, ἐνῷ ἐκείνη μετὰ πολλῶν.

1. Πρόχειρος Νόμος, Δ', κϛ' (J.G.R. τ. Β', 128), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 305 - 308).

2. Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ϞΑ' (J.G.R. τ. Α', 157 - 158), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 505).

3. Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰ ΠΘ' (J.G.R. τ. Α', 156), ἴδε καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἀστικὸς Κῶδιξ καὶ Ἐκκλησία, τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, σελ. 30 ἑπ.

4. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρ. ΜΕ' (Σ.Δ. 481 - 482) ἐξομοιεῖ ταύτην πρὸς τὴν πορνείαν, συμπερασματικῶς ἀποφαινόμενος ἐπὶ ὑποβληθέντος αὐτῷ ἐρωτήματος περὶ τοῦ « *ἂν συγχωρητέα ἐστὶν ἡ τῶν θείων ἁγιασμάτων μετάληψις τοῖς παλλακευομένοις* ». Ἡ Ρωμαϊκὴ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὅμως, ρητῶς κολάζει τὴν παλλακείαν, ἴδιον στοιχειοθετοῦσα περὶ ταύτης ἀδίκημα (C.I.C. can. 2357 § 2, 2358, 2359 § 1, περὶ ὧν βλ. Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 450 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1117 ἑπ.).

5. Καν. ΛΔ' Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430), πέρα τούτου ἀπαγορεύων τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὑπὸ τοῦ παλλακευομένου προσφερομένων δώρων τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἴδε καὶ Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ρλε' (Analecta Sacra, τ. VI. 539 - 542) περὶ ἀπειλῆς ἀστικῶν κυρώσεών κατὰ τοῦ παλλακευομένου, λύοντος τὴν σχέσιν καὶ μὴ νομιμοποιοῦντος ταύτην διὰ γάμου, Ἰδίου, Περὶ παλλακῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς παίδων, καὶ εἰ δεῖ εἰσακούεσθαι τὰς παλλακὰς ζητούσας ἱερολογίαν (J.G.R. τ. Ζ', 541 ἑπ.).

6. ΙΖ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 23), καν. Γ' Τρούλλου (Σ.Β. 312 - 314), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 430). Οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ ἐκ παλλακῶν γεννηθέντες, διότι ***οὐδὲν ἥμαρτον***, κατὰ τὴν Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΒ' (Σ.Δ. 494).

7. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

γγ. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, οἱ πρὸς κοινὸν σκάνδαλον συνοικοῦντες ὡς σύζυγοι, μὴ ὑπάρχοντος γάμου, ἐδιώκοντο καὶ ἐκολάζοντο ἐπὶ διαπράξει ἀδικήματος, τιμωρουμένου εἰς βαθμὸν πταίσματος[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, δὲν προβλέπεται ἡ διὰ διατάξεως τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου δίωξις τῆς σχέσεως[2].

Γ'. *Ἡ προαγωγὴ εἰς πορνείαν.*

§ 111. Ἡ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀθεμίτου ὀφέλους, δι' ἐμπορίας γινομένη ἐπισυναγωγὴ καὶ συντήρησις πορνῶν καὶ ἡ διὰ μέσου τούτων, διὰ κακοβούλων καὶ ψυχοφθόρων παραινέσεων ἐπιχειρουμένη ἐξώθησις θήλεος καὶ ἄρρενος πρὸς ἀκολασίαν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***προαγωγῆς εἰς πορνείαν*** (μαστροπεία, προαγωγεία, lenocinium)[3]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται προαγωγὸς (μαστροπός, σωματέμπορος, πεζεβέγκης, lenocinator, leno).

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως καὶ ἐπὶ *ψυχῶν ὀλίσθῳ* γινομένη ἐμπορία καὶ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντός, κατ' ἐπάγγελμα μετερχομένου τὸ ἔργον τοῦτο, πρὸς ἐπίτευξιν ἰδίου, ἀθεμίτου καὶ βδελυροῦ, ὀφέλους.

ββ. Ἐν τῇ πράξει χωροῦντος, εἴτε *φανερῶς*, ἤτοι διὰ διαθέσεως

1. Ἄρθρ. 658 Π.Ν., ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Γ', σελ. 616 ἑπ.

2. Βλ. Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 214, 1952. Ὡς ἐκ τούτου ἐπανειλημμένως ἐκινήθη ἡ ἐν Ἑλλάδι Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία πρὸς περιστολὴν τῆς κακῆς συνηθείας· βλ. τὴν ad hoc πλουσίαν Εἰσήγησιν πρὸς τὴν ΙΓ' Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔτους 1958 τοῦ Μητροπολίτου Ἐλασσῶνος Ἰακώβου, Αἱ παράνομοι συμβιώσεις καὶ τὰ νόθα τέκνα, σελ. 5 ἑπ., 1959.

3. Καν. ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 503), ΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 344), Δ' Παύλου (Σ.Δ. 400), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', κα' (Σ.Α. 322 - 323), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 125¹), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Π', ιζ' (Σ.Ϛ. 439 - 440), Πηδάλιον, σελ. 169², Φ.Ν.Π., σελ. 184.

ἰδίου καταλλήλου τόπου πρὸς ἐνέργειαν ἀκολασίας, εἴτε *κεκαλυμμένως*, ἤτοι διὰ χρησιμοποιήσεως ἄλλων προσφόρων πρὸς τοῦτο μεθόδων, ὡς ἡ ἐκμετάλλευσις πανδοχείου, ξενοδοχείου, καπηλείου, βαλανείου, ἢ καὶ ἰδιωτικοῦ καταλύμματος, προσχηματικῶς καὶ μόνον δηλούντων τοιαύτην ἐπαγγελματικὴν ἢ καὶ ἁπλῶς ἰδιωτικὴν ἐνασχόλησιν καὶ ἰδιότητα, ἐν τῇ πραγματικότητι δὲ ἀποτελούντων τόπους πρὸς ἐνέργειαν ἀκολασίας[1].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἐπισυναγωγῆς καὶ συντηρήσεως γυναικῶν, κατ' ἐπάγγελμα πορνευομένων ἐπ' ἀνταλλάγματι, ἐν ἰδίῳ τόπῳ προσφερομένῳ πρὸς ἐνέργειαν ἀκολασίας ὑπὸ τοῦ προαγωγοῦ[2].

ββ. Δι' ἐξωθήσεως, ἢ ἄρρενος πρὸς ἀκολασίαν μετὰ τῶν πρὸς τοῦτο συνηγμένων καὶ διατρεφομένων ὑπὸ τοῦ προαγωγοῦ πορνῶν ἢ θήλεος πρὸς ἐπιτήδευσιν εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς πορνείας, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἐπὶ *ἀφεύκτῳ ψυχῶν ὀλίσθῳ* ἀμφοτέρων.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου, ἀθεμίτου καὶ βδελυροῦ, ὀφέλους ἐπιχειρουμένη ἐμπορία καὶ ἐκμετάλλευσις τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη δι' ἐπισυναγωγῆς καὶ συντηρήσεως πορνῶν, χρησιμοποιουμένων πρὸς ἐξώθησιν εἰς ἀκολασίαν ἄρρενος ἢ θήλεος, ἐπὶ ἀφεύκτῳ ψυχικῷ ὀλέθρῳ ἀμφοτέρων, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς προαγωγῆς εἰς πορνείαν.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς προαγωγῆς εἰς πορνείαν τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς *ἐξ αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφὴν πορισθείς*[3].

1. Β. ΚΑ.β.δ §§ 2, 3, Epitome Legum, ΝΑ' 33 (J.G.R. τ. Ϛ', 199), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', κα' (Σ.Α. 323), Φ.Ν.Π., σελ. 184.

2. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ καν. ΠϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 503). Ὁ παράγων τῆς ***ἐπισυναγωγῆς πορνῶν*** δέον νὰ συντρέχῃ πρὸς τὸν τῆς ***συντηρήσεως*** αὐτῶν ὑπὸ τοῦ προαγωγοῦ, ὡς τοῦ σκοποῦ τῆς ***ἐπισυναγωγῆς*** ἐνδεχομένως ἀποδεικνυομένου ἀγαθοῦ, λ.χ. πρὸς ἠθικὴν διδαχήν, χειραγωγίαν σωματικήν, παράδοσιν εἰς τὰ πολιτειακὰ ὄργανα πρὸς σωφρονισμὸν κ.ἄ., κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 504).

3. Καν. Δ' Παύλου (Σ.Δ. 400), ΙϚ' Καρθαγένης [(Σ.Γ. 342) κατ' ἀνάλογον

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἀπὸ ἑπτὰ ἕως ἐννέα ἐτῶν, καθάπερ καὶ ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος πράξεως πορνείας κολάζεται[1].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα ἀπόκειται ἵνα κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ ἢ αὐξήσῃ τὸν χρόνον διαρκείας αὐτῆς[2].

Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα, *ἄδηλον* ὑπάρχον εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχήν, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως* ὑπὸ τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[3], καθάπερ καὶ ὁ πόρνος. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον[4].

Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς προαγωγῆς εἰς πορνείαν καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

ἐφαρμογὴν κατὰ τὴν κρίσιν Βαλααμῶνος (Σ.Γ. 344), θεωροῦντος ὅτι μεταξὺ τῶν ἀπηγορευμένων Κληρικῷ πράξεων εἶναι καὶ *τὸ πορίζεσθαι τὰ πρὸς τροφὴν ἀπὸ πραγμάτων αἰσχρῶν καὶ ἀτίμων*, ὡς *τὸ πορνοβοσκεῖν*], ΠϚʹ Τρούλλου (Σ.Β. 503), ἀπειλῶν ποινὴν καθαιρέσεως καὶ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἣν ἡ πρᾶξις περιώρισε μόνον εἰς τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθαιρέσεως, κατὰ τὴν κρίσιν Ζωναρᾶ (Σ.Β. 504) « *Καθαιρεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς ἐν ταυτῷ καὶ ἀφορίζεσθαι διατάσσεται, ὅπερ σπανιάκις εὑρίσκεται· ἀντὶ γὰρ πάσης ἑτέρας τιμωρίας ὡσεπιτοπολὺ τοῖς κεκληρωμένοις ἀρκεῖν νενομοθέτηται ἡ καθαίρεσις* », καὶ Βαλσαμῶνος (Σ.Β. 504) « *Κληρικοὺς μὲν ὄντας καθαιρεῖσθαι* ».

1. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν καν. ΝΘʹ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 216), Δʹ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), ΠϚʹ Τρούλλου (Σ.Β. 503).

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δʹ (Σ.Δ. 309 - 310).

3. Καν. Δʹ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 309 - 310), Γʹ, ΟΔʹ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), ΜΓʹ Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒʹ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 236), Ἀθανασίου Αʹ, Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123).

4. Κατὰ τὸν καν. ΚΘʹ Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430).

5. ΞΑʹ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς προαγωγῆς εἰς πορνείαν ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀπειλουσῶν κατὰ παντὸς παραβάτου τὴν κατάγνωσιν τῶν ποινῶν τῆς δημεύσεως καὶ τῆς ἐξορίας[2].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἔγκλημα τῆς προαγωγῆς εἰς πορνείαν διώκεται κατὰ πᾶσαν μορφὴν ἐκδηλώσεως αὐτοῦ ἐν τῇ πράξει.

Οὕτω, διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου στοιχειοθετοῦνται τὰ ἐγκλήματα τῆς διευκολύνσεως πρὸς ἀλλοτρίαν ἀκολασίαν, τῆς μαστροπείας, τῆς ἐκμεταλλεύσεως πορνῶν, καὶ τῆς σωματεμπορίας, ἅπαντα τιμωρούμενα διὰ ποινῆς φυλακίσεως[3].

Δʹ. Αἱ ἀσελγεῖς πράξεις.

I. Ἡ παρὰ φύσιν ἀσέλγεια.

§ 112. Ἡ ἐκτροπὴ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ἐκδηλουμένη παρὰ τοῖς ἄρρεσι δι' ἐπιχειρήσεως καὶ ἐπιτεύξεως ἀθέσμου ἡδονῆς μεθ' ὁμοφύλου, ὡς ὕβρις κατὰ τῆς Δημιουργίας καὶ ἐξευτελισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ ἀξιοπρεπείας λογιζομένη, ἀποτελεῖ φρικτὴν ἁμαρτίαν[4]. Ἐν ταυτῷ δέ, ἀφ' ἑαυτῆς προδίδουσα κατάπτυστον πρᾶξιν, καὶ ὡς ἀδίκημα κολάζεται.

1. Καν. Θʹ, Ιʹ Νεοκαισαρείας (Σ Γ. 84, 87), Θʹ Αʹ Νικαίας (Σ.Β. 137).

2. C. XI. 41. 6, 7, Π. 48. 5. 2 § 6, 29, Ν. ΙΔʹ, Β. Ξ.λζ.δ.λ., Ξ.λη.α.β., Epitome Legum, ΜΕʹ, λϛʹ (J.G.R. τ. Δʹ, 576), Epanag. Aucta, ΝΒʹ, 85 (J.G.R. τ. Ϛʹ, 208), Proch. Auctum, ΛΘʹ, 226, 227 (J.G.R. τ. Ζʹ, 305), Synopsis Minor, Μʹ, μϛʹ (J.G.R. τ. Ϛʹ, 456), Ἀνδρονίκου Βʹ τοῦ Παλαιολόγου, Νεαρὰ ΚϚʹ, ηʹ (J.G.R. τ. Αʹ, 536), Φ.Ν.Π., σελ. 183.

3. Ἄρθρ. 348 - 351 Π.Κ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Βʹ, σελ. 220 ἑπ., 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Αʹ, σελ. 284 ἑπ., 298 ἑπ.

4. Γέν. ΙΘʹ, 24 - 25, Λευϊτ. ΙΗʹ, 22, Κʹ, 13, Ὠσηέ, Ζʹ, 4, Ρωμ. Αʹ, 24 - 28 « *Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει... αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύ-*

I. Ἡ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀκολάστου πάθους μεθ' ὁμοφύλου σαρκικὴ μεῖξις, πραγματουμένη δι' ἐπιτεύξεως μεταξὺ ἀρρένων παρὰ φύσιν συνουσίας ἢ οἱασδήποτε ἄλλης ἀσελγοῦς καὶ ἀκολάστου πράξεως, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***παρὰ φύσιν ἀσελγείας*** (*παιδεραστία, ἀρρενοκοιτία, ἀρρενομανία, ἀρρενοφθορία, λύσσα κατὰ τοῦ ἄρρενος, μετέρχεσθαι τὰ τῶν ἀνδρομανούντων, ἀσχημοσύνην ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἐπιδεικνύειν, τῆς φύσεως τἀναντία πράττειν, σοδομισμός, κιναιδεία, συγκυλισμός, συγχρωτισμός*, sodomia ratione sexus, sodomia perfecta, stuprum cum masculis, incontinentia vel crimen contra naturam, paedicatio uranismus)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο, εἰ μὲν ἐνεργοῦντος προσώπου ἐπέχει θέσιν κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς σοδομικῆς αἰσχρουργίας καλεῖται *ἀρρενοκοίτης (παιδεραστής, ἀρρενομανής)*. Εἰ δὲ πάσχοντος τοιούτου, καλεῖται *κίναιδος*.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀκολάστου πάθους προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ ἀξιοπρεπείας:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Μεταξὺ ἀρρένων, περὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐκτρεπομένων.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ἐπιτεύξεως ἀνεπιτρέπτου πράξεως ἀθεμίτου σαρκικῆς συμπλοκῆς, οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα ἀκολάστου πράξεως, ὡς ἡ συνουσία παρὰ φύσιν (coitus praeternaturalis per anum) ἢ οἱαδήποτε ἄλλη ἀσελγὴς πρᾶξις (συγκυλισμός, συγχρωτισμός, coitus praeternaturalis per os, fellatio, masturbatio alterna, emissio seminis inter femora) μεταξὺ τῶν ἀναγκαίων συμμετόχων, αὐτουργῶν, αὐτῆς.

θησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες», Α' Κορινθ. ΣΤ', 9 - 11 *«οὔτε ἀρσενοκοῖται, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν»*. *«Ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα... ἔργον τοῦ σκότους»*, ὀνομάζει αὐτὴν ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν (Ρωμ. Α', 24 - 25, ΙΓ', 12 - 14).

1. Γέν. ΙΘ', 24 - 25, Λευϊτ. ΙΗ', 22, Κ', 13, Ὠσηέ, Ζ', 4, Ρωμ. Α', 24 - 28, Α' Κορινθ. ΣΤ', 9 - 11, Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΛΒ', ΞΒ', Ο' (Σ.Δ. 110, 173, 220, 228), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308 - 311), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), Παύλου, καν. Θ' (Σ.Δ. 400), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 123), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 301), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', δ' (Σ.ΣΤ. 104 - 105), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Περὶ τῶν ἀνδρομανούντων κλπ. (J.G.R. τ. Ζ', 505 ἑπ.), Πηδάλιον, σελ. 227, 374.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀκολάστου πάθους μεταξὺ ἀρρένων γινομένη προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ ἀξιοπρεπείας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου ἑκατέρου τῶν δραστῶν ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ ἐκδηλουμένη δι' ἐπιτεύξεως ὑπὸ τούτων, ἀλλήλοις σαρκικῶς συμπλεκομένων, πάσης φύσεως ἀθεμίτου ἀκολασίας, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[1].

β. Κληρικὸς ὤν, κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς σοδομικῆς αἰσχρουργίας καταληφθείς:

αα. Παρὰ φύσιν ἀσελγῶν μετ' ἄρρενος (sodomia perfecta, coitus praeternaturalis per anum), εἴτε ἐνεργοῦντος προσώπου *(ἀρρενοκοίτου)*, εἴτε πάσχοντος τοιούτου *(κιναίδου)* ἐπέσχε θέσιν κατὰ ταύτην, ἢ

ββ. Ἀκολασταίνων μετ' ἄρρενος ἐν σαρκικῇ συμπλοκῇ οἱονδήποτε φερούσῃ χαρακτῆρα ἀσελγοῦς πράξεως (συγκυλισμός, συγχρωτισμός, coitus praeternaturalis per os, fellatio[2], masturbatio alterna, emissio seminis inter femora), διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

1. Λευϊτ. Κ', 13, ΙΗ', 22.

2. Ὡς τοιαύτη ἀκόλαστος πρᾶξις χαρακτηριστέα καὶ τὸ ***ἐν χείλεσι μιανθῆναι*** τὸν Κληρικόν, ἐφ' ὅσον πέρα τῆς δόσεως ***ἐμπαθοῦς φιλήματος*** πρὸς γυναῖκα, εἰς ***οἱανδήποτε ὑπέπεσεν ἀκολασίαν μετ' ἄρρενος συγκυλισθεὶς*** (fellatio), κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καν. Ο' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 228). Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 424[1].

Ὡς διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν, τὰ ἔργα τοῦ σκότους ἐνδυθεὶς καὶ ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν θανασίμου ἁμαρτήματος[1], *πόρνος* ἐγένετο καὶ *μοιχὸς* τῆς θείας ἀποστολῆς αὐτοῦ καὶ αἴτιος *μεγίστου σκανδαλισμοῦ* τῶν πιστῶν[2].

γ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς σοδομικῆς αἰσχρουργίας καταληφθείς:

αα. Παρὰ φύσιν ἀσελγῶν μετ' ἄρρενος (sodomia perfecta, coitus praeternaturalis per anum) εἴτε ἐνεργοῦντος προσώπου *(ἀρρενοκοίτου)*, εἴτε πάσχοντος τοιούτου *(κιναίδου)* ἐπέσχε κατὰ ταύτην θέσιν, ἢ

ββ. Ἀκολασταίνων μετ' ἄρρενος ἐν σαρκικῇ συμπλοκῇ οἱονδήποτε φερούσῃ χαρακτῆρα ἀσελγοῦς πράξεως (συγκυλισμός, συγχρωτισμός, coitus praeternaturalis per os, fellatio, emissio seminis inter femora), διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, κατὰ τὰ περὶ κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας ὁριζόμενα, ἤτοι εἰς χρόνον:

ααα. Δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ ἓξ ἔτη τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, ἐπὶ ἓξ ἀκροώμενος, καὶ ἐπὶ ἓξ μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπόπτων[3], ἢ

βββ. Δέκα πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ πέντε ἀκροώμενος, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτων, τὰ τελευταῖα δύο συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν[4], ἢ

---

1. Ἐφεσ. Ε', 3-6 « *Πᾶσα ἀκαθαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν* », Κολασ. Γ', 5, Ρωμ. Ϛ', 15-23, ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Δ. 175) « *Πρὸς θάνατόν ἐστι κατάγουσα ἁμαρτία, ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονή* ».

2. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιταγῆς τοῦ θείου Λόγου (Ματθ. ΙΗ', 6-8, Ρωμ. Α', 24-25, ΙΓ', 12-14, Α' Κορινθ. Ϛ', 9-11) καὶ τῶν διατάξεων τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32) καὶ τῶν καν. Α' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 70), ΚΖ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 374), ΜΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 416), Ζ', ΛΒ', ΞΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 173, 220), Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308-311), Θ' Παύλου (Σ.Δ. 400), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 441-442). Ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡσαύτως, ἀνέκαθεν ἀπειλεῖται ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως [ὑπὸ μὲν τὸ προϊσχῦον δίκαιον βλ. καν. ΙΑ' Γ' Λατερανοῦ (Mansi, XXII, 224), πλείω παρὰ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 267[138], 268[140], ὑπὸ δὲ τὸ ἰσχῦον δίκαιον βλ. C.I.C. can. 2359, πλείω παρὰ Ed. Eichmann-Kl. Mörsdorf, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 451 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1118 ἑπ.].

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308-311).

4. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΞΒ' (Σ.Δ. 110, 220), ἴδε καὶ Ἀριστηνοῦ, Σύνοψιν ἱερῶν κανόνων (Σ.Δ. 405), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', ιδ' (Σ.Ϛ. 104-105).

γγγ. Τριῶν ἐτῶν, ὃν διανύει ὑπὸ καθεστὼς πλήρους ἀκοινωνησίας, κλαίων καὶ νηστεύων, πρὸς τὴν ἑσπέραν ξηροφαγῶν καὶ κάμνων καθημερινῶς διακοσίας γονυκλισίας. Ραθύμως ὅμως διακείμενος κατὰ τὸν χρόνον τῆς μετανοίας, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ δέκα πέντε ἐτῶν[1].

Εἰδικώτερον ἔτι:

ααα. Ἀδελφός, *ἀρρενοκοιτήσας ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὀκτὼ ἐτῶν, μεθ' ὑποχρεώσεως πρὸς ξηροφαγίαν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τέλεσιν καθημερινῶς τετρακοσίων γονυκλισιῶν.

βββ. Παιδεραστής, *ἀρρενοκοιτήσας ἐπὶ δύο ἀδελφῶν*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τεσσάρων ἐτῶν, μεθ' ὑποχρεώσεως πρὸς ξηροφαγίαν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τέλεσιν καθημερινῶς πεντακοσίων γονυκλισιῶν.

γγγ. Παιδεραστής, *ἀρρενοκοιτήσας ἐπὶ τοῦ ἰδίου γαμβροῦ*, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τεσσάρων ἐτῶν, μεθ' ὑποχρεώσεως πρὸς ξηροφαγίαν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως καθημερινῶς διακοσίων γονυκλισιῶν[2].

δδδ. Παῖς, ἀρρενοκοιτηθείς, τὴν ῥοὴν σπέρματος ἀνδρὸς δεξάμενος εἰς τὸν ἴδιον ἀφεδρῶνα καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σκεύους ῥαγέντος (coitus praeternaturalis per anum καὶ emissio seminis), τιμωρεῖται δι' ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας ἀναλόγου, ἐπιβαλλομένου κρίσει τοῦ δικάζοντος τὴν πρᾶξιν, ἀπαγορευομένης καὶ τῆς εἰσόδου τούτου ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ· ***μεμόλυνται γάρ.***

εεε. Παῖς, τὴν ῥοὴν σπέρματος ἀνδρὸς ἁπλῶς δεξάμενος ἐν τοῖς μηροῖς αὐτοῦ (emissio seminis inter femora), ἐπιτιμᾶται προσφόρως, μὴ ἀπαγορευομένης τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ.

ϛϛϛ. Ἀδελφὸς νεώτερος, ἀρρενοκοιτηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ, μὴ ἀρρενοκοιτήσας δέ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τριῶν ἐτῶν, μεθ' ὑποχρεώσεως πρὸς ξηρο-

---

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 442), Παύλου, καν. Θ' (Σ.Δ. 400), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 123).

2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446).

φαγίαν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως καθημερινῶς ἑκατὸν γονυκλισιῶν[1].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου, ἀρρενοκοίτου ἢ κιναίδου, διά τινος τῶν ὡς ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάζοντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ ἢ αὐξήσῃ τὸν χρόνον αὐτῆς[2].

Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα, *ἄδηλον* ἀκόμη ὑπάρχον εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν δημοσίαν Ἀρχήν, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως*, κρίσει τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[3], κωλυόμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ἐπιτρεπτῶς εἰσερχόμενος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, πλὴν θέσιν λαμβάνων ἐντὸς τούτου μέχρι τοῦ τόπου τῆς προσευχῆς τῶν κατηχουμένων. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον[4].

γγ. *Ἀρρενοκοίτης* ἢ *κίναιδος*, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ὡς **μεμολυσμένος**[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ φρικτὸν ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[6].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς παρὰ

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 445 σημ.), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', ιδ' (Σ.Ϛ. 104 - 105).

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 310 - 311).

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 310 - 311), Μ. Βασιλείου, καν. Γ', ΟΔ' (Σ.Δ. 99 - 100, 235 - 236), καν. ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 263), Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 123).

4. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 430).

5. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 439, 445), ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίου, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 236.

6. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

φύσιν ἀσελγείας, ὡς ἐκ τοῦ ἀποτροπιασμοῦ καὶ τῆς βδελυγμίας ἣν προεκάλει[1], ἐδιώκετο καὶ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου. Ὅ τε ποιῶν καὶ ὁ πάσχων, *ἀρρενοκοίτης* καὶ *κίναιδος*, ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ξίφει τελειούμενοι (lascivientes, id est agens et patiens, gladio puniantur), ἀπαλλασσομένου πάσης ποινῆς μόνον τοῦ ἄγοντος ἡλικίαν ἥττονα τῶν δώδεκα ἐτῶν, *πεπονθότος παιδός*[2].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ τέλεσις τοῦ ἀδικήματος ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου:

α. Τοῦτο μὲν δι' εἰδικῆς διατάξεως, δυνάμει τῆς ὁποίας στοιχειοθετεῖται τὸ ἔγκλημα τῆς μεταξὺ ἀρρένων παρὰ φύσιν ἀσελγείας, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πραγματώσεως μεταξὺ τούτων πράξεως παρὰ φύσιν συνουσίας (coitus praeternaturalis per anum χωρὶς νὰ ἀπαιτῆται καὶ emissio seminis), ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης ἀκολάστου καὶ ἀσελγοῦς πράξεως (coitus praeternaturalis per os, fellatio, masturbatio alterna, emissio seminis inter femora)[3], ἥτις, κατ'

1. C. IX. 9. 31 (30) «Qnum vir nubit in feminam viris porrecturam, quid cupiat, ubi sexus perdidit locum? ubi scelus est id, quod non proficit scire? ubi Venus mutatur in alteram formam? ubi amor quaeritur nec videtur?». Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ μίασμα εἶχε θανασίμως πλήξει τὴν Ρωμαϊκὴν κοινωνίαν, οἱ δὲ Αὐτοκράτορες δὲν ἀπετόλμησαν ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, ἐκ φόβου ὅτι θὰ ἐπηύξανον αὐτὸ (Lampridius, Vita Alexandri Severi). Ὁ δ' οὐρανοβάμων Παῦλος, τὸ κακὸν διαπιστώσας καὶ περιγράψας (Ρωμ. Α', 24 - 28), χαίρει γράφων πρὸς Κορινθίους Α', Ϛ', 11 - 12 «*Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν*». Ἴδε καὶ Ἐφεσ. Β', 1 - 10.

2. Cod. Theod. IX. 7. 6, C. IX. 9. 31 (30), Inst. V. 18. 4, Π. 47, 11. 1 § 2, Ν. ΟΖ', α', ΡΜΑ', α', Β. Ξ.κβ.α., Ἐκλογή, ΙΖ', λη' (J.G.R. τ. Β', 58 - 59), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ογ' (J.G.R. τ. Β', 225 - 226), Ἐπαναγωγή, Ν', ξϛ' (J.G.R. τ. Β', 365), Σύνοψις Βασιλικῶν, Α. LXVII. 2 (J.G.R. τ. Ε', 410), Epitome Legum, ΜΕ', ϙϛ' (J.G.R. τ. Δ', 582), Epanag. Aucta, ΝΒ', 66 (J.G.R. τ. Ϛ', 207) Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 11, 41 (J.G.R. τ. Ϛ', 41, 44), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 24, ΛΘ', 26 (J.G.R. τ. Ϛ', 269, 310), Proch. Auctum, ΛΘ', 190, 212, 214 (J.G.R. τ. Ζ', 300, 302), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.δ. 3, Φ.Ν.Π., σελ. 202.

3. Ἄρθρ. 347 Π.Κ. Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 518. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀντιδοξεῖ ὁ Κωνστ. Γαρδίκας, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 209, 1952, Ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299, διδάσκων ὅτι ***τιμωρητέα*** πρᾶξις τυγχάνει ***μόνον*** ἡ παρὰ φύσιν συνουσία (coitus praeternaturalis per anum, δίχως νὰ ἀπαιτῆται emissio seminis), ***οὐχὶ*** δὲ οἱαδήποτε ἄλλη ἀσελγὴς ἐπίψαυσις. Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τοῦ προϊσχύοντος ἄρθρου 282 Π.Ν., ὁ ***κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν***

ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀποτελεῖ ἀξιόποινον πρᾶξιν εἰς βάρος τοῦ ἐπιτυγχάνοντος ταύτην, ἐφ' ὅσον οὗτος:

αα. Ἐνεργεῖ διὰ σχέσεως ἐξαρτήσεως, στηριζομένης εἰς οἱανδήποτε ἰδιωτικὴν ὑπηρεσίαν[1], ἤ

ββ. Τυγχάνει ποινικῶς ἐνήλικος, ἤτοι ἔχει συμπεπληρωμένον τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ ἀποπλανᾷ πρόσωπον ἄρρεν νεώτερον τῶν 17, οὐχὶ ὅμως καὶ τῶν 16, ἐτῶν, ὅπερ διαδραματῖσαν τὸ παθητικὸν μέρος[2] παραμένει ἀτιμώρητον[3], ἤ

γγ. Τελεῖ τὴν πρᾶξιν, ἐνεργῶν ἢ πάσχων καὶ ἔχων ἡλικίαν ἄνω τῶν 16 ἐτῶν, ἐκ λόγων κερδοσκοπίας, ἤτοι ἔχων τὴν πρόθεσιν πρὸς πορισμὸν ἀθεμίτου κέρδους ἅπαξ ἢ καὶ ἐπανειλημμένως[4], ἤ

δδ. Μετέρχεται τὴν βδελυρὰν συνήθειαν, ἐνεργῶν ἢ πάσχων

καταλαμβανόμενος παρὰ φύσιν ἀσελγῶν, ἐτιμωρεῖτο διὰ ποινῆς φυλακίσεως τοὐλάχιστον ἑνὸς ἔτους, ὑποβαλλόμενος καὶ εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν· βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', § 115.

1. Ἐὰν ἡ σχέσις ἐξαρτήσεως ὀφείληται εἰς ***δημοσίαν*** ὑπηρεσίαν, ἐφαρμογὴν ἔχει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 343 § α' Π.Κ. Ἐπίσης δέ, ὁ ὑπηρεσιακῶς ἐξαρτώμενος, δυνάμενος νὰ εἶναι καὶ ἐνήλικος (Ἐφετ. Θεσ/νίκης 61/1952), τιμωρεῖται ὡς συναυτουργός, κατὰ τὸν Ἄγγ. Μπουρόπουλον, ἐν Ποιν. Χρον. τ. Γ', σελ. 32, 1953. Ἄλλως ὁ Ἰάκ. Ζαγκαρόλας, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 447, 1952.

2. Ἐὰν ὁ ἀνήλικος ἔχῃ ἡλικίαν νεωτέραν τῶν 16 ἐτῶν, ἐφαρμογὴν ἔχει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 339 Π.Κ., ἴδε καὶ Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 210 ἑπ., 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299 ἑπ.

3. Οὕτω καὶ Ἄγγ. Μπουρόπουλος, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Γ', σελ. 32, 1953, Ἰάκ. Ζαγκαρόλας, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 447, 1952. Ἐὰν δέ, ἑτέρωθεν, ὁ ἀνήλικος συνεπλήρωσε τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας, μὴ συντρέχοντος τοῦ στοιχείου τῆς ἀποπλανήσεως πλέον, ἡ πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος (Ἐφετ. Θεσ/νίκης 61/1952), βλ. καὶ Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 211, 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299 ἑπ.

4. Κατὰ τὴν Α.Π. 489/1952, Ποιν. Χρ. τ. Γ', 31 - 32, 1953, πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς ὁποίας συντάσσεται καὶ ὁ Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ποιν. Χρ. τ. Γ', σελ. 32, ὡς αὐτουργὸς τῆς ἐκ κερδοσκοπίας τελεσθείσης μεταξὺ ἀρρένων παρὰ φύσιν ἀσελγείας τιμωρεῖται οὐ μόνον ὁ ἐπὶ σκοπῷ προσπορισμοῦ ἐκ τῆς πράξεως ταύτης κέρδους, ἐνεργητικῶς ἢ παθητικῶς ἀσελγῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ, ἐν γνώσει τῆς παρ' ἐκείνου σκοπουμένης κερδοσκοπίας ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας, ἀπὸ κοινοῦ συμπράττων καὶ ἐν κοινῷ μετ' αὐτοῦ δόλῳ πραγματῶν τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς οὐδὲν προσδοκᾷ ἴδιον κέρδος ἐκ τῆς πράξεως ἢ αὐτὸς εἶναι ὁ παρέχων πρὸς τὸν συμπράττοντα τὸ κέρδος. Ἄλλως ὁ Ἰάκ. Ζαγκαρόλας, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 447, 1952, διδάσκων ὅτι τιμωρητέος εἶναι μόνον ὁ λαμβάνων τὸ οἰκονομικὸν ἀντάλλαγμα.

καὶ ἔχων ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν 16 ἐτῶν, ἐπὶ σκοπῷ περιποιήσεως ἑαυτῷ συνεχοῦς καὶ σημαντικοῦ, ἂν μὴ ἀποκλειστικοῦ, εἰσοδήματος[1].

β. Τοῦτο δὲ διὰ τῆς στοιχειοθετήσεως τῆς ὁμάδος τῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἠθῶν προβλεπομένων ἐγκλημάτων, ὡς ὁ ἐξαναγκασμὸς εἰς ἀσέλγειαν, ἡ κατάχρησις εἰς ἀσέλγειαν, ἡ ἀποπλάνησις παίδων, ἡ κατάχρησις ἀνηλίκων εἰς ἀσέλγειαν καὶ ἡ ἀσέλγεια διὰ καταχρήσεως ἐξουσίας[2].

II. *Ἡ κτηνοβασία.*

§ 113. Ἡ ἐκτροπὴ τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, ἐκδηλουμένη παρὰ τοῖς ἄρρεσι, πρὸς ἱκανοποίησιν φρικτοῦ καὶ κεκολασμένου πάθους δι' ἐπιτεύξεως ἀσελγοῦς πράξεως μετὰ κτήνους, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***κτηνοβασίας*** (bestialitas, sodomia ratione generis)[3]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται κτηνοβάτης (ζῳοφθόρος, ἀλογευόμενος, λεπρός, ἀκάθαρτος καὶ μεμολυσμένος).

Ι. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀκολάστου πάθους προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ ἀξιοπρεπείας:

---

1. Τουτέστιν, ἐν προκειμένῳ τιμωρητέος εἶναι ὁ κατ' ἐπάγγελμα μετερχόμενος τὴν βδελυρὰν συνήθειαν καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ἀκολασταίνων, κατὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 210, 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299 ἑπ.

2. Ἄρθρ. 337, 338 § 2, 339 (ὡς ἐτροποπ. δι' ἄρθρ. 6 ἀν. ν. 1623/1951 καὶ ν. 2057/1952), 340, 342, 343 Π.Κ.· ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 500, 503, 505, Ὁλ. Α.Π. 416/1952, Ποιν. Χρ. τ. Β', 514, ἐπὶ πᾶσι δὲ Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β'. σελ. 54 ἑπ., 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299 ἑπ.

3. Ἔξοδ. ΚΒ', 19, Λευϊτ. ΙΗ', 23, Κ', 15, 16, Δευτερ. ΚΖ', 21, καν. ΙϚ', ΙΖ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 53, 56), Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), Ζ', ΞΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 220), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 430), Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος, Ἀπόκρ. πρὸς Μοναχὸν Μάξιμον (Β.Χ. τ. ΙΒ', 521), Φωτίου, Νομοκ. ΙΔ', β' (Σ.Α. 334), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', ε' (Σ.Ϛ. 78 - 79). Νοητέον ὅτι ἐν τῷ ἀδικήματι τῆς *κτηνοβασίας* συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ τῆς *πτηνοβασίας*· βλ. Γρηγορίου Κάτσα, Στοιχεῖα Ἰατροδικαστικῆς, τ. Β', σελ. 30 ἑπ., 1949.

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ ἄρρενος, περὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου κατὰ τὴν φύσιν ἐκτρεπομένου.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Δι' ἐπιτεύξεως πράξεως ἀθεμίτου σαρκικῆς συμπλοκῆς, οἱονδήποτε φερούσης χαρακτῆρα ἀκολάστου πράξεως, ὡς ἡ συνουσία παρὰ φύσιν (immissio in anum) ἢ οἱαδήποτε ἄλλη ἀσελγὴς πρᾶξις (immissio inter femora, emissio seminis inter femora) γινομένη ἐπὶ κτήνους ἢ πτηνοῦ.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἰδίου ἀκολάστου πάθους γινομένη ὑπὸ ἄρρενος προσβολὴ κατὰ τῆς ἱερότητος τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως καὶ ἀξιοπρεπείας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ ἐκδηλουμένη δι' ἐπιτεύξεως ὑπὸ τούτου πάσης ἀθεμίτου φύσεως ἡδονῆς μετὰ κτήνους ἢ πτηνοῦ, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς κτηνοβασίας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς κτηνοβασίας τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[1].

β. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως. *Ὡς διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν*, τὰ ἔργα τοῦ σκότους ἐνδυθεὶς καὶ ὑποπεσὼν εἰς διάπραξιν θανασίμου ἁμαρτήματος, *πόρνος* ἐγένετο καὶ *μοιχὸς* τῆς θείας ἀποστολῆς αὐτοῦ καὶ αἴτιος *μεγίστου σκανδαλισμοῦ* τῶν πιστῶν[2].

1. Ἔξοδ. ΚΒ', 19, Λευϊτ. Κ', 15, 16.
2. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιταγῆς τοῦ θείου Λόγου (Ματθ. ΙΗ', 6 - 8, Ρωμ. ΙΓ', 12 - 14, Α' Κορινθ. Ϛ', 9 - 11) καὶ τῶν καν. Δ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), Ζ', ΛΒ', ΞΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 173, 220), ΜΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 416). Ἡ αὐτὴ ποινὴ ἀπειλεῖται καὶ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ· C.I.C. can. 2359, ἴδε καὶ Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf, Kirchenrect, τ. III, σελ. 451 ἑπ., C. Holböck, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 1118 ἑπ.

γ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης ἀναλόγως κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἤτοι εἰς χρόνον:

αα. Τριάκοντα ἐτῶν τοὐλάχιστον, ὃν διανύει τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, προσευχόμενος ἐν τόπῳ χειμαζομένων, ἤτοι ἱστάμενος ἐν τῷ νάρθηκι καὶ ἀκροώμενος τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐφ' ὅσον τὸ 50ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ὑπερβεβηκώς, *πρὸς τὸ γῆρας ἤδη κλίνων*, καὶ *τῇ ἰδίᾳ χρώμενος γυναικί*, ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ φρικτοῦ ἁμαρτήματος[1], ἢ

ββ. Εἴκοσι πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων, προσευχόμενος ἐν τῷ νάρθηκι ἐν τόπῳ ἀκροωμένων, ἀκολούθως ἐπὶ ἑτέραν πενταετίαν μετὰ τῶν πιστῶν συνευχόμενος, μετὰ τὴν λῆξιν ταύτης ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐφ' ὅσον τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ὑπερβεβηκώς, ἔγγαμος ὢν ἢ ἄγαμος, ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ φρικτοῦ ἁμαρτήματος[2], ἢ

γγ. Δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ ἓξ ἔτη τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, ἐπὶ ἓξ ἀκροώμενος καὶ ἐπὶ ἓξ μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων[3], ἢ

δδ. Δέκα πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ πέντε ἀκροώμενος, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτων, τὰ τελευταῖα δύο μετὰ τῶν πιστῶν συνιστάμενος[4], ἢ

εε. Δέκα πέντε ἐτῶν, ὃν διανύει μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων, προσευχόμενος καθάπερ ὁ χειμαζόμενος, ἤτοι ἱστάμενος ἐν τῷ νάρθηκι καὶ ἀκροώμενος τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἀκολούθως

1. Καν. ΙϚ', ΙΖ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 53, 56), ***ἰσόβιον*** ἀπειλοῦντες ἀποκλεισμὸν ἀπὸ τῆς μετὰ πιστῶν κοινωνίας, ὃν ὀρθῶς ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 57) ὑπολογίζει εἰς ***ἔτη τριάκοντα*** «*διὰ τὸ μετρητοὺς πάντῃ ἀνθρώπους ζῆν ἐπὶ χρόνους τριάκοντα ψηφιζομένους μετὰ τὴν πεντηκονταετίαν*». Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', ε' (Σ.Ϛ. 78 - 79). Ὁ ὑπερβὰς τὸ 50ὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, καὶ ἄγαμος ὤν, τῇ ἰδίᾳ ὑπόκειται ποινῇ, τοῦ κανόνος μὴ ποιουμένου ὑπὲρ τούτου ἐξαίρεσιν.
2. Καν. ΙϚ', ΙΖ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 53, 56).
3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 308 - 311).
4. Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΞΓ' (Σ.Δ. 110, 220).

ἐπὶ ἑτέραν πενταετίαν μετὰ τῶν πιστῶν συνευχόμενος καὶ μετὰ τὴν λῆξιν ταύτης, θερμὴν ἐπιδειξάμενος μετάνοιαν, ἀξιούμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐφ' ὅσον τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μὴ ὑπερβεβηκώς, *ἅπαξ* ὑπέπεσεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἔγγαμος ἢ ἄγαμος ὤν. Πλήν, *κατακόρως τοῦ πάθους ἐμφορηθείς*, ἤτοι κατ' ἐξακολούθησιν διαπράξας τὸ ἁμάρτημα, τιμωρεῖται καθάπερ ὁ ὑπερβεβηκὼς τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, *τὴν μακρὰν ἐχέτω ὑπόπτωσιν*[1], ἢ

ϛϛ. Ὀκτὼ ἐτῶν, ἐφ' ὅσον, ἔγγαμος ὤν, κατ' ἐξακολούθησιν διέπραξε τὸ ἀδίκημα, ἐν ὑποχρεώσει ξηροφαγίας μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως τριακοσίων γονυκλισιῶν καθημερινῶς, ἢ

ζζ. Τριῶν ἐτῶν, ἐφ' ὅσον, ἄγαμος ὤν, κατ' ἐξακολούθησιν διέπραξε τὸ ἀδίκημα, ἐν ὑποχρεώσει ξηροφαγίας μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως τριακοσίων γονυκλισιῶν καθημερινῶς[2].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν κολασμοῦ τοῦ δράστου διά τινος τῶν ὡς ἄνω ποινῶν, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικάσαντος καὶ ἐπιβαλόντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινὴν ἀπόκειται, ἵνα κατὰ τὰς περιστάσεις, ἤτοι τοῦ ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδείξεως διαθέσεων εἰλικρινοῦς μετανοίας κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μειώσῃ ἢ αὐξήσῃ τὸν χρόνον αὐτῆς[3].

Ὁ *οἴκοθεν* ἐξομολογούμενος τὸ ἁμάρτημα, *ἄδηλον* ὑπάρχον ἀκόμη εἰς τοὺς πολλούς, ἐπιτιμᾶται *φιλανθρώπως*, κρίσει τοῦ δεχομένου τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ[4], κωλυόμενος τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ ἐπιτρεπτῶς εἰσερχόμενος ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ, πλὴν θέσιν λαμβάνων ἐντὸς τούτου μέχρι τοῦ τόπου τῆς προσευχῆς τῶν κατηχουμένων. Κηρυσσόμενος ὅμως ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος, τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον[5].

---

1. Καν. Ιϛ', ΙΖ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 53, 56).
2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446).
3. Γρηγορίου Νύσσης, κάν. Δ' (Σ.Δ. 310-311).
4. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ' (Σ.Δ. 310-311), Μ. Βασιλείου, καν. Γ', ΟΔ' (Σ.Δ. 99-100, 235-236), καν. ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407-408), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549-550), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 263).
5. Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΚΘ' (Σ.Δ. 430).

ηη. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς κτηνοβασίας καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ὡς *ἀκάθαρτος* καὶ *μεμολυσμένος*[1]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[2].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἔγκλημα τῆς κτηνοβασίας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου. Ὁ ὑποπίπτων εἰς τὴν διάπραξιν αὐτοῦ ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς *καυλοκοπίας*[3], ἀπειληθείσης ἀκόμη καὶ αὐτῆς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου[4].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἀδίκημα τῆς κτηνοβασίας δὲν στοιχειοθετεῖται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου. Διαπραττόμενον ὅμως διώκεται καὶ τιμωρεῖται, ἐφ' ὅσον *δημοσίᾳ* τελεσθὲν προεκάλεσεν ἐν ἰδιότητι ἀκολάστου πράξεως *σκάνδαλον*, ἀπειλουμένης κατὰ τοῦ δράστου ποινῆς φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν[5].

III. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις.

§ 114. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ πρὸς παρεμπόδισιν πάσης ὀργανώσεως ἐπιβουλῆς κατὰ τοῦ ἠθικοῦ βίου τῶν Χριστιανῶν, εἰσάγει καὶ ἄλλας ἀπαγορεύσεις.

---

1. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).
2. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
3. Β. Ξ.λζ.πε., Ἐκλογή, ΙΖ', λθ' (J.G.R. τ. Β', 59), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', οδ' (J.G.R. τ. Β', 226), Ἐπαναγωγή, Ν', ξζ' (J.G.R. τ. Β', 365), Epitome Legum, ΜΕ', νη' (J.G.R. τ. Δ', 577), Epanag. Aucta, ΝΒ', 67 (J.G.R. τ. Ϛ', 207), Σύνοψις Βασιλικῶν, Κ. XXVII. 1 (J.G.R. τ. Ε', 387), Synopsis Minor, Α', νζ' (J.G.R. τ. Ϛ', 388), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΘ', 25-26 (J.G.R. τ. Ϛ', 269), Proch. Auctum, ΛΘ', 191 (J.G.R. τ. Ζ', 300), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', ρλζ' (J.G.R. τ. Ζ', 476), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.δ. 4, Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 224).
4. Ecloga ad Proch. mutata, ΛΘ', 24, 25 (J.G.R. τ. Ϛ', 310), κολάζουσα διὰ τῆς τοιαύτης ποινῆς ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἀκολασταίνοντας μετὰ κτήνους.
5. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 353 Π.Κ. Βλ. καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 519, Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 211, 1952, ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 713 ἐπ. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ πρᾶξις ἐτιμωρεῖτο κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κολαζούσης τὴν τέλεσιν

Α. Ἡ ὀνείρωξις.

Ἡ καθ᾽ ὕπνον ἐπισυμβᾶσα *ὀνείρωξις (γονῆς ῥῦσις, σπέρματος ἔκκρισις)* τὴν αἰτίαν αὐτῆς ὀφείλει ἢ εἰς τὴν φύσιν, ἥτις πολλάκις ὡς *περιττὸν* ἀποβάλλει τὸ σπέρμα, ἢ εἰς νόσον ἢ εἰς ὑπερφόρτωσιν τοῦ στομάχου ἐξ οἰνοποσίας ἢ πολυφαγίας ἢ εἰς λογισμὸν πονηρόν, μολύνοντα τὴν διάνοιαν[1].

Διότι ὅμως «*μηδὲν τῶν ἀπὸ Θεοῦ κτισθέντων ἀκάθαρτον εἶναι τῇ φύσει*», ἡ ὀνείρωξις, μὴ ὀφειλομένη εἰς αἰτίαν τῆς φύσεως[2] ἢ εἰς ἄλλην λόγῳ νόσου ὀφειλομένην συνέπειαν[3], ἀλλ᾽ εἰς αἰτίαν ἁμαρτωλήν, ὡς ἡ βραδυνὴ οἰνοποσία ἢ πολυφαγία[4] καὶ ὁ πονηρὸς λογισμός, ἐπιτίμιον κατὰ τοῦ ὀνειρασθέντος ἀπειλεῖ, ὡς *ἀπὸ συγκαταθέσεως γενομένη*.

Οὕτως, ὁ *ἀπὸ συγκαταθέσεως* ὀνείρωξιν ὑποστὰς ἐπιτιμᾶται:

α. Κληρικὸς ὤν[5], διὰ τῆς ποινῆς στερήσεως τῆς χάριτος τοῦ ἀξιωθῆναι τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας «*κατὰ μόνην τὴν ἡμέραν τῆς ὀνειρώξεως, διὰ τὸ τῆς ἱερωσύνης σεβάσμιον*»[6].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων:

αα. Διὰ τῆς ποινῆς στερήσεως τῆς μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίας

παρὰ φύσιν ἀσελγείας διατάξεως τοῦ ἄρθρου 282 Π.Π. Ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β΄, § 115.

1. Βλ. Ζωναρᾶ, Περὶ φυσικῆς ἐκροῆς (Σ.Δ. 596 - 611), ἰδίου (Σ.Δ. 74 - 76), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 76 - 77), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Κ΄, κη΄ (Σ.Ϛ. 337 - 340).

2. Κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 76) «*Ἀλλ᾽ οὐδέ τις, οἶμαι, τὴν φυσικὴν ῥεῦσιν διόλου ἐκφεύξεται, εἰ μή τις εἴη λίαν ἠλίθιος*».

3. «*Ἡ δὲ ἀπὸ νόσου νεφριτικῆς γινομένη ἐκροὴ τοῦ σπέρματος, οἵα ἐστὶν ἡ τῶν γονορροιῶν, καὶ τῆς λιθιάσεως, πάντῃ ἐστὶν ἀκατέγκλητος*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 77).

4. Ρωμ. ΙΔ΄, 22 «*Ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν*».

5. «*Ὁ προσφέρων, φησὶ τὸ γράμμα τὸ ἱερὸν* (Λευϊτ. ΚΑ΄, 23), *δῶρα καὶ θυσίας ἀρχιερεύς, ἐξ ἀνθρώπων λαμβάνεται, καὶ καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ προσφέρει τῷ Θεῷ, οὕτω δὴ καὶ περὶ αὐτοῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτῷ βάρος σαρκικῆς ἀσθενείας ἐπίκειται*», ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Ι΄ (Σ.Δ. 455).

6. Ὁ Κληρικός, ὅμως, ὅστις ὑπέστη ***ὀνείρωξιν*** πάντως δὲν τιμωρεῖται διὰ τῆς ἄνω ποινῆς «*εἰ μὴ τυχὸν κινδυνώδης ἐστὶν ἡ ὑπέρθεσις, ἢ διὰ τὸ τῆς ἡμέρας περιφανέστατον, ἢ διὰ τὸ τοῦ πράγματος χρησιμώτατον· τηνικαῦτα γὰρ συντριβείη μὲν ἡ παγὶς τοῦ ἐπηρεασμοῦ, ὑψωθείη δὲ τῆς ἱερουργίας ἡ δύναμις*», ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Ι΄ (Σ.Δ. 455).

ἐπὶ μίαν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ᾄδει τὸν Ν΄ Ψαλμὸν καὶ ὑποχρεοῦται εἰς τέλεσιν τεσσαράκοντα ἐννέα γονυκλισιῶν[1].

ββ. Διὰ τῆς ποινῆς στερήσεως τῆς χάριτος τοῦ ἀξιωθῆναι τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας τὴν ἑπομένην τοῦ ἁμαρτήματος[2].

Β. Ὁ αὐνανισμός.

Εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον[3]. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ διὰ νυκτερινῆς φαντασίας ἐπελθοῦσα ὀνείρωξις, ὡς *ἀπὸ συγκαταθέσεως γενομένη*, ἐπιτιμᾶται, κατὰ τρόπον βαρύτερον κολάζεται ἡ ἐκ προθέσεως καὶ δι᾽ *αὐνανισμοῦ* (*μαλακίας*, masturbatio)[4] προκληθεῖσα τοῦ σπέρματος ἔκκρισις, ἄθεσμον συμβολίζουσα καὶ αὕτη ἡδονήν.

Ὁ μαλακίας πάθει ἁλούς, τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἑνὸς ἔτους, σωφρονιζόμενος καὶ δι᾽ ἑτέρων κατὰ αὐνανιζομένων ἀπειλουμένων ἐπιτιμίων, ἐπιβαλλομένων κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα. Μὴ ἀφιστάμενος δὲ τῆς ἁμαρτωλῆς συνηθείας, *κατ᾽ ἐξακολούθησιν* ἐνασμενιζόμενος ἐν αὐτῇ, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, καταγόμενος εἰς τάξιν ἀναγνώστου.

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἣν ἐκτίει ξηροφαγῶν καὶ κάμνων καθημερινῶς ἑκατὸν γονυκλισίας.

---

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 436). Ὁ «*ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθεὶς*» στερεῖται τῆς μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίας ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, καθ᾽ ἑκάστην ᾄδων τὸν Ν΄ Ψαλμὸν καὶ κάμνων τεσσαράκοντα ἐννέα γονυκλισίας· ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 423[1].

2. Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, καν. Δ΄ (Σ.Δ. 12), Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοῦν (Σ.Δ. 66), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. ΙΒ΄ (Σ.Δ. 388), Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισις Ι΄ (Σ.Δ. 455).

3. Πράξ. ΙΖ΄, 28 - 29, Μ. Ἀθανασίου, Ἐπ. πρὸς Ἀμμοῦν (Σ.Δ. 68).

4. Ρωμ. Α΄, 24 «*Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς*», Α΄ Κορινθ. Ϛ΄, 9 - 11 «*Οὔτε μαλακοὶ βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν*», βλ. καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 76 - 77) «*πολλῷ πλέον ἡ διὰ μαλακίας ἔκκρισις ἐπιτιμηθήσεται, ὕπαρ καὶ οὐκ ἐξ ὀνειρώξεως γενομένη*», Πηδάλιον, σελ. 423[2] (ἐν πλήρει καὶ χαρακτηριστικῇ περιγραφῇ τῆς βδελυρᾶς ταύτης συνηθείας καὶ τῶν ἐκ ταύτης ὀλεθρίων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν συνεπειῶν), Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου, Σύστημα Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, σελ. 317 ἑπ.

Ὁ μεταξὺ ἀρρένων *ἀμοιβαῖος αὐνανισμὸς* (masturbatio alterna), *οἷα διπλῆν ἐργαζόμενος τὴν μαλακίαν*, συνεπάγεται εἰς βάρος τῶν οὑτωσὶ ἀκολασταινόντων, ποινὴν ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὀγδοήκοντα ἡμερῶν, ἣν ἐκτίουσιν ἀμφότεροι ξηροφαγοῦντες καὶ κάμνοντες καθημερινῶς ἑκατὸν γονυκλισίας.

Ὁ καθ' οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων καταδικασθεὶς εἰς τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, εἰσέρχεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ ἐπιτρεπτῶς μόνον μετὰ τὴν λῆξιν αὐτῆς[1].

Γ'. *Ἡ παρὰ φύσιν ἀσέλγεια ἐπὶ γυναικῶν.*

Πᾶσα ἐκτροπὴ περὶ τὴν κατὰ φύσιν συνάντησιν τοῦ ἄρρενος πρὸς τὸ θῆλυ, ὕβριν κατὰ τῆς Δημιουργίας καὶ προσβολὴν ἀθέμιτον περὶ τὴν δικαίαν τῆς φύσεως χρῆσιν ἀποτελοῦσα, ὡς ἁμαρτία κεκολασμένη, *ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἀνθρώπων, ἀποκαλύπτουσα ἐπ' αὐτῶν ὀργὴν Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ καταβαίνουσαν*[2], κατὰ τὴν περίστασιν διώκεται καὶ τιμωρεῖται[3].

Εἰδικώτερον ᾧδε:

α. Αἱ ἐπ' ἀλλήλων ἀσελγαίνουσαι γυναῖκες (*λεσβιακὸς ἔρως*, tribadismus), μεταβάλλουσαι τὴν *φυσικὴν* χρῆσιν εἰς *παρὰ φύσιν* τοιαύτην, συγκυλιόμεναι καὶ ἁμαρτάνουσαι, ὡς ἐφ' ἑαυτῶν ἀποκαλύπτουσαι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καταβαίνουσαν, δέον ὅπως ἐπιτιμῶνται[4].

Ἔγγαμοι μὲν οὖσαι, τιμωροῦνται καθάπερ αἱ *μοιχαλίδες*. Ἄγαμοι δὲ ἢ χῆραι, λαϊκαὶ ἢ Μονάστριαι, συγγενεύουσαι ἢ μὴ ἀλλήλαις, καθάπερ αἱ *πόρναι*. Διότι κατ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἁμαρτάνουσιν[5].

---

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Κ', κη' (Σ.Ϛ. 339 - 340), Πηδάλιον, σελ. 424.

2. Ρωμ. Α', 18 - 19. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Νηστευτήν, Κανονικὸν (Σ.Δ. 437) «*Ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν ἡ εἰς ἀσπασμοὺς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα καὶ ἐπαφάς, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσα, τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δέχεται*».

3. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 605 ἑπ.

4. Ρωμ. Α', 26 - 27 «*Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν*», Δ', 15, Ϛ', 15 - 23, Α' Κορινθ. Ϛ', 18, Κολασ. Γ', 5, Ἐφεσ. Β', 3 - 4, Ε', 5 - 6, 7 «*Διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας*». Ἴδε καὶ Πηδάλιον, σελ. 424[1].

5. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 559 ἑπ., 590 ἑπ., περὶ τῶν ἀπειλουμένων ποινῶν. Ἐν τῇ

β. Οἱ ἐπ' ἀλλήλων ἠθελημένως *ἀσελγαίνοντες παρὰ φύσιν* σύζυγοι (retro, more canino, turpiter concubere, sodomia imperfecta, coitus praeternaturalis per anum ἢ per os) τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὀκτὼ ἐτῶν, ἣν ἐκτίουσι ξηροφαγοῦντες μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνοντες καθημερινῶς διακοσίας γονυκλισίας[1].

Ὁ ἀνήρ, *ἀσελγῶν παρὰ φύσιν* (coitus praeternaturalis per anum ἢ per os) ἐπὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ***βίᾳ***[2], τιμωρεῖται διὰ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὀκτὼ ἐτῶν, ἢ τοιαύτης δεκα πέντε ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς διακοσίας γονυκλισίας[3]. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ παρέχεται εἰς τὴν προσβληθεῖσαν γυναῖκα δικαίωμα πρὸς διάζευξιν αὐτῆς[4], παρεχόμενον αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου.

Δύσει αἱ ***λεσβιάζουσαι*** γυναῖκες ἐπετιμῶντο (βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 265[136]) καὶ ἐπιτιμῶνται (C.I.C. can. 2357). Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ὁ ***λεσβιακὸς ἔρως*** (tribadismus), πραγματούμενος ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἄρθρ. 347 Π.Κ. παραμένει ***ἀτιμώρητος*** (βλ. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 519). Ἀντιθέτως, νομίζομεν, ὅτι τυγχάνει ***τιμωρητέος*** ἐφ' ὅσον τελεῖται ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τῶν ἄρθρ. 327, 328, 337, 338 § 2, 339, 342 καὶ 343 Π.Κ. Ἴδε καὶ Κωνστ. Γαρδίκαν, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 54 ἑπ., ἰδίᾳ ἐμμένοντα εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 337 Π.Κ. (ἐξαναγκασμὸς εἰς ἀσέλγειαν), ἰδίου, Ἐγκληματολογία, τ. Α', σελ. 299 ἑπ.

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446).

2. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἐθεωρεῖτο δυσχερὴς ἡ στήριξις κατηγορίας κατὰ τοῦ συζύγου ἐπὶ παραβάσει τοῦ διώκοντος τὸ ἔγκλημα τῆς παρὰ φύσιν ἀσελγείας ἄρθρου 282 Π.Ν., διαπραχθέντος κατὰ τῆς συνεύνου αὐτοῦ, ἰδίᾳ «*ὡς ἐκ τῶν κινδύνων οὓς διατρέχει ὁ δικαστής, ἐπιχειρῶν νὰ διαρρήξῃ τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος τὸν καλύπτοντα τὰς μεταξὺ συζύγων σχέσεις καὶ ἕνεκα τῶν σκανδάλων, ἅτινα ἐντεῦθεν δυνατὸν νὰ πηγάσωσιν*», ὁ Κωνστ. Κωστῆς - Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β', § 115 in fin. Πάντως, κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον, ὁ σύζυγος, ἐπιχειρῶν πρᾶξιν παρὰ φύσιν ἀσελγείας ἢ πάσης ἀνωμάλου ἀσελγοῦς πράξεως κατὰ τῆς συνεύνου αὐτοῦ (coitus praeternaturalis per os ἢ per anum) ***δι' ἐξαναγκασμοῦ*** ἢ ***καταχρήσεως εἰς ἀσέλγειαν*** τυγχάνει τιμωρητέος κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 337 καὶ 338 § 2 Π.Κ., βλ. καὶ Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἠθῶν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 51, 54, 55, 1952, Α.Π. 282/1954.

3. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446), Θ.Κ.Ν. ΙΙΙ', § 16.

4. Βλ. καταφατικὴν ἀπόκρισιν ἐπὶ τοῦ θέματος Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Πελαγωνίας, ἐρωτήσαντα «*ἂν δύναται νὰ διαζευχθῇ Μαρία ἡ τοῦ διακόνου καὶ Χαρτοφύλακος τῆς Ἐκκλησίας Πριλάπου θυγάτηρ τὸν ἑαυτῆς σύζυγον Νικόλαον Ἀλμυριώτην, τὰ τῶν ἀνδρομανούντων ἐν αὐτῇ διαπραττόμενον καὶ οὕτω τὸ*

γ. Ἡ κηρυσσομένη ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς *κτηνοβασίας* (bestialitas) γυνή, τιμωρεῖται καθάπερ καὶ ὁ ἀνήρ, ἤτοι διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ὀκτὼ ἢ τριῶν ἐτῶν, ἣν ἐκτίει ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνουσα καθημερινῶς τριακοσίας γονυκλισίας[1].

Ε'. Ἡ ἁρπαγή.

§ 115. Ἡ διὰ βίας γινομένη ἀπαγωγὴ γυναικὸς ἐπὶ σκοπῷ ἐξαναγκασμοῦ αὐτῆς εἰς τέλεσιν γάμου ἢ ἀκολασίας, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς **ἁρπαγῆς** (*ἀπαγωγή*, raptus)[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ἅρπαξ (ἀπαγωγεύς, raptor).

Ι. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀπαγωγὴ γυναικὸς ἐνηλίκου ἢ ἀνηλίκου, ἐγγάμου ἢ ἀγάμου (μεμνηστευμένης, παρθένου, χήρας, Μοναχῆς)[3]:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

κατὰ φύσιν τοῦ γάμου τίμιον καὶ ἀμίαντον τῇ αἰσχυντηλίᾳ καὶ ἀσχημοσύνῃ τοῦ παρὰ φύσιν καταρρυπαίνοντα», ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ *«ἵνα ἡ τὴν διάζευξιν αἰτησαμένη γυνὴ ὀμόσῃ περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτῆς, διὰ τὸ ἀνέφικτον τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως τῆς σατανικῆς ταύτης πράξεως»* (J.G.R. τ. Ζ', 505 ἑπ.). Ν. ΡΙΖ', θ', § 3 *«ἐπιβουλὴ τῆς σωφροσύνης τῆς γυναικός»*. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ἡ τοιαύτη πρᾶξις τοῦ συζύγου παρέχει νόμιμον δικαίωμα πρὸς διάζευξιν κατ' ἄρθρ. 1445 Α.Κ., ἀρκεῖ μόνον ***νὰ ἀποδειχθῇ*** ὁ ***δυσαπόδεικτος*** περὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ τοιοῦτος ἰσχυρισμός.

1. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 446).

2. Ἔξοδ. ΚΒ', 16, Δευτερ. ΚΒ', 22, ΞΖ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 85), καν. ΙΑ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 41), Μ. Βασιλείου, καν. ΚΒ', Λ' (Σ.Δ. 150 - 151, 169), καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϟΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521), Φωτίου, Νομοκ. Θ', λ' (Σ.Α. 214 - 220), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Α', ιγ' (Σ.Ϛ. 101 - 104).

3. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκολάζετο ἡ ἁρπαγὴ ***πάσης*** γυναικός, εἴτε εὐγενὴς ἦτο αὕτη εἴτε δούλη ἢ ἀπελευθέρα. Τὸ ἀδίκημα, ὅμως δὲν διεπράττετο ἐφ' ὅσον ἡ γυνὴ ἦτο δούλη μέν, ἀλλὰ τὴν ***πόρνην*** ἐπηγγέλλετο· ὁ δράστης δὲν ἐδιώκετο *«διότι ἡδονῆς χάριν ἐποίησε τοῦτο»* [C. IX. 13, 1, Π. 47. 2. 39, Β. Ξ.ιβ.λθ., Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ε' (Σ.Α. 304)]. Ἐπίσης, ἐφ' ὅσον ἡ μνηστεία εἶχε τελεσθῆ ***ἀτύπως***, ἤτοι ἄνευ ἱερολογίας, ὁ μνηστὴρ τὴν ἰδίαν μνηστὴν ἁρπάζων ὑπέπιπτεν εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος (C. IX. 13. 1 pr., C. V. 1. 1, Β. ΚΗ.α.ιε., Ξ.νη.α., Ἀρμενόπουλος, Ϛ.ζ. 1). Ἡ δὲ ἁρπαγὴ γυναικὸς ἐγγάμου ἢ δι' ἱερολογίας μεμνηστευμένης, συνίστα συρροὴν τῶν ἀδικημάτων ἁρπαγῆς καὶ μοιχείας (C. IX. 13. 1 pr., Ν. ΡΜΓ' pr., Β. Ξ.νη. β. *«τότε γὰρ οὐ μόνον ἁρπαγή, ἀλλὰ καὶ μοιχεία πλημμελεῖται»*, ἴδε καὶ σχ. 1ον αὐτόθι (σ. 901)].

ββ. Δι' ἀσκήσεως βίας, σωματικῆς ἢ ψυχολογικῆς, ἐξουδετερούσης τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀκώλυτον τῆς ἰδίας βουλήσεως τῆς ἁρπαζομένης, πρὸς ἄμυναν ἢ ἀντίστασιν αὐτῆς κατὰ τοῦ ἀπαγωγέως[1].

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Ἐπὶ σκοπῷ ἐξαναγκασμοῦ τῆς ἁρπαζομένης εἰς τέλεσιν γάμου ἢ ἀκολασίας μετὰ τοῦ ἅρπαγος[2], καὶ

ββ. Διὰ μεταφορᾶς τῆς ἁρπαζομένης εἰς τόπον πρόσφορον πρὸς ἄσκησιν ἄνετον τῶν ἐπὶ ταύτης ἀνεντίμων διαθέσεων τοῦ ἅρπαγος[3].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ βιαίως γινομένη ἀπαγωγὴ γυναικὸς ἐπὶ σκοπῷ ἐξαναγκασμοῦ αὐτῆς εἰς τέλεσιν γάμου ἢ ἀκολασίας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑπο-

1. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἀξιοῖ *ῥητῶς* τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τῆς *βίας*, ἧς ἄνευ δὲν στοιχειοθετεῖται τὸ ἀδίκημα. Ὡς ἐκ τούτου δέον νὰ ἐξετάζηται μετὰ προσοχῆς τοῦτο, διότι *«οὐ γὰρ τὰ σχήματα κρίνεται, ἀλλ' ἡ προαίρεσις»* [Μ. Βασιλείου, καν. Λ', ΝΓ' (Σ.Δ. 169, 209) *«Τὸ δὲ μὴ βιαίως γινόμενον, ἀνεύθυνόν ἐστιν, ὅταν μὴ φθορὰ ᾖ, μηδὲ κλοπὴ ἡγουμένη τοῦ πράγματος, αὐτεξουσία δὲ ἡ χήρα, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀκολουθῆσαι»*, ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 171, 210) *«δίκαιον δέ ἐστι μὴ κατακρίνεσθαί τινα ἀπὸ σχήματος καὶ ὑποκρίσεως, ἀλλ' ἀπὸ διαθέσεως καὶ προαιρέσεως»*]. Μὴ διαπραττομένου δὲ τοῦ ἀδικήματος τῆς ἁρπαγῆς, ἀναζητεῖται ἡ τέλεσις ἑτέρου ἀδικήματος, ὡς λ.χ. τῆς ***διγαμίας*** [καν. ΝΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 209)] ἢ τῆς ***πορνείας*** [καν. ΛΗ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 182)], ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 172, 210).

2. Κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Αὐτοκρατορίας, συνίστα τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος ἡ ἐνέργεια τοῦ δράστου, ἐνσκήπτοντος εἰς οἰκίαν ἐπὶ σκοπῷ ἁρπαγῆς γυναικὸς ***μετὰ πλήθους***, ἤτοι μετὰ συνεργῶν ***(συνυπουργούντων)***, ὁπότε *«εἴτε βουλομένων τῶν γυναικῶν, εἴτε μὴ βουλομένων ἡ ἁρπαγὴ γέγονε»*, τῆς πρὸς ἀπαγωγὴν ἑαυτῆς συγκαταθέσεως τῆς ἁρπαζομένης μὴ ἐπαγομένης τὴν ἄρσιν τοῦ καταλογιστοῦ τῆς πράξεως [Cód. Theod. IX. 24. 1 § 2, C. IX. 13. 1 § 2, Β. Ξ.νη.α. (σχ. 6ον, αὐτόθι, σελ. 900), Πεῖρα, ΞΓ', ε' (J.G.R. τ. Δ', 236 - 237), Ἀρμενόπουλος, Ϛ.ζ. 2, ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 522, Γ. 171, 183) διερμηνεύοντα τὴν ad hoc συμμόρφωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς). Ἀντιθέτως δέ, ἡ συγκατάθεσις τῆς βιαζομένης ὑπελογίζετο, ἐφ' ὅσον ὁ ἅρπαξ ἐνέσκηπτεν εἰς τὸν οἶκον τῆς γυναικὸς *«μόνος, μή τινας ἔχων τοὺς συνυπουργήσαντας, καὶ* ***ἀφανῶς*** *τὴν γυναῖκα ἑαυτὴν* ***προδεδωκυῖαν*** *ἀφελέσθαι θαρρήσει»*, ὁπότε δὲν διεπράττετο τὸ ἀδίκημα τῆς ἁρπαγῆς, ἀλλὰ τῆς φθορᾶς παρθένου (πορνείας) [ἴδε Πεῖραν, ΞΓ', ε' (J.G.R. τ. Δ', 236 - 237), Ἀρμενόπουλον, Ϛ.ζ. 2, καὶ Β. Ξ.νη.α. (σχ. 6ον, αὐτόθι, σελ. 900), Φ.Ν.Π. σελ. 192]. Τὴν ἔννοιαν τῶν διατάξεων τούτων ***ἄλλως*** ἀντιλαμβάνεται ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 281[178,179].

3. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 521), θατέρου ἡ ἐπιδίωξις, τελέσεως γάμου ἢ ἀκολασίας, στοιχειοθετεῖ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος κατὰ τὸν νόμον [καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϟΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 571)], *«τοῦτο γάρ, λέγει, ἀζήτητόν ἐστιν»*.

κειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἁρπαγῆς. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἁρπαγῆς τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[2].

γ. Ἠθικὸς αὐτουργὸς *(συναιρόμενος, μηχανὰς ὑποτιθέμενος καὶ βουλὰς)* ἢ συνεργὸς *(συμπράττων, μεσιτεύων, συνεγνωκὼς)* εἰς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ, ἀναλόγως τῆς ἰδιότητός του ἐντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ὡς Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, τὰς αὐτὰς καὶ κατὰ τοῦ αὐτουργοῦ τῆς πράξεως ἀπειλουμένας, καταγιγνωσκομένας καὶ ἐπιβαλλομένας ποινάς[3].

Ὁ ἁρπαγῆς πάθει ἁλούς, ἤτοι ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[4]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[5].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς ἁρπαγῆς, διωκόμενον ὡς crimen publicum καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἐκολάζετο λίαν αὐστηρῶς.

---

1. Καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 522).

2. Καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἴδε καὶ ΞΖ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 85), καν. ΙΑ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 41), ΚΒ', Λ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 150-151, 169), ὧν τὸ κῦρος, ὡς πρὸς τὸν τρόπον κολασμοῦ τοῦ ἀδικήματος, δὲν ἰσχύει μετὰ τὴν ῥύθμισιν τούτου διὰ διατάξεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν ΞΕ' (Σ.Δ. 496).

3. Καν. ΚΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 279), ϞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 521), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 279-280), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 279-280, Δ. 172), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', ιγ' (Σ.ϛ. 102).

4. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79).

5. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

α. Εἰ μὲν ἡ τέλεσις τῆς πράξεως ἀπετολμᾶτο διὰ χρήσεως ὅπλων, ἤτοι *ξιφῶν* ἢ *ῥοπάλων*:

αα. Ὁ μὲν ἅρπαξ ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάγνωσιν τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου. Ἐδίδετο μάλιστα καὶ εἰς πάντα νόμιμον προστάτην (πατέρα, ἀδελφόν, ἐπίτροπον) τῆς ἁρπαζομένης γυναικός, ἐφ' ὅσον ἦτο παρὼν κατὰ τὴν ὥραν τελέσεως τοῦ ἀδικήματος, τὸ δικαίωμα τῆς ἐπὶ τόπου ἐκτελέσεως τοῦ δράστου, *φονευέσθωσαν αὐτοχειρί*.

ββ. Οἱ δὲ συνεργοὶ πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ἐτιμωροῦντο διὰ τῶν ποινῶν τῆς μαστιγώσεως, τῆς κουρᾶς καὶ τῆς ῥινοκοπίας.

β. Εἰ δὲ ἡ τέλεσις τῆς πράξεως ἀπετολμᾶτο ἄνευ χρήσεως ὅπλων, ἤτοι *ξιφῶν* ἢ *ῥοπάλων*:

αα. Ὁ μὲν ἅρπαξ ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάγνωσιν τῆς ποινῆς τῆς χειροκοπίας.

ββ. Οἱ δὲ συνεργοὶ πρὸς διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος ἐτιμωροῦντο διὰ τῶν ποινῶν τῆς μαστιγώσεως, τῆς κουρᾶς καὶ τῆς ῥινοκοπίας[1].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἀντιμετωπίζεται ἡ δίωξις καὶ ὁ κολασμὸς τοῦ ἀδικήματος διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, ἐν τῇ στοιχειοθετήσει τῶν ἐγκλημάτων τῆς ***ἁρπαγῆς ἀνηλίκου***, τῆς ***ἀκουσίας ἀπαγωγῆς*** καὶ τῆς ***ἑκουσίας ἀπαγωγῆς***.

Εἰδικώτερον:

α. Ἡ *ἁρπαγὴ ἀνηλίκου* ἀπὸ τῶν γονέων, τῶν ἐπιτρόπων ἢ παντὸς δικαιουμένου εἰς ἐπιμέλειαν τούτου κατὰ τὸν νόμον, ὡς

---

1. Cod. Theod. IX. 24. 1 § 3, 2, IX. 25. 1. 2, C. I. 3. 5. 54, IX. 13. 1 pr., Π. 48. 6. 5 § 2, N. ΡΜΓ' pr., Β. Ξ.ιη.ε., Ξ.νη.α.β., Ἐκλογή, ΙΖ', κδ' (J.G.R. τ. Β', 56), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', μ' (J.G.R. τ. Β', 220), Ἐπαναγωγή, Ν', με' (J.G.R. τ. Β', 363), Epitome Legum, ΜΕ', πε' (J.G.R. τ. Δ', 579-580), Σύνοψις Βασιλικῶν, Α. LXIII. 1 (J.G.R. τ. Ε', 99), Epanag. Aucta, ΝΒ', 33 (J.G.R. τ. ϛ', 203), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 10 (J.G.R. τ. ϛ', 41), Ecloga ad Proch. mutata, ΚΖ', 1-3 (J.G.R. τ. ϛ', 283), Synopsis Minor, Α', θ', ος' (J.G.R. τ. ϛ', 328, 341), Proch. Auctum, ΛΘ', 99, 101 (J.G.R. τ. Ζ', 289-290), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', σμβ' (J.G.R. τ. Ζ', 486), Πεῖρα, ΞΓ', δ' (J.G.R. τ. Δ', 236), ἴδε καὶ Λέοντος ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰν ΛΕ' (J.G.R. τ. Α', 102-103), Φωτίου, Νομοκ. Θ', λθ' (Σ.Α. 214), Ἀρμενόπουλον, ϛ.ζ. 1. 2, Σύνοψιν Ἱερῶν Κανόνων [(ἐξ ἐπιστολῆς Γενναδίου Α') Σ.Δ. 416), Φ.Ν.Π., σελ. 192.

καὶ ἡ ὑποστήριξις *ἑκουσίας* διαφυγῆς τοῦ ἀνηλίκου ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τινὸς τῶν ἄνω προσώπων, τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν.

Ἡ τέλεσις τῆς πράξεως ὑπὸ τοῦ ὑπαιτίου, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ *κερδοσκοπίας* ἢ ἐν ἐπιδιώξει μεταχειρίσεως τοῦ ἀνηλίκου εἰς *ἀνηθίκους ἀσχολίας,* συνεπάγεται τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθείρξεως μέχρι δέκα ἐτῶν[1].

β. Ἡ *ἀπαγωγὴ* ἢ *παράνομος κατακράτησις* θήλεος, ἄκοντος ἢ πάσχοντος τὰς φρένας ἢ ἀνικάνου πρὸς ἀντίστασιν ἐκ λόγων ἀπωλείας τῆς συνειδήσεως ἢ διανοητικῆς ἀτελείας ἢ δι' ἕτερον λόγον, γινομένη ὑπὸ τοῦ δράστου:

αα. Ἐπὶ σκοπῷ μὲν γάμου, ἐπισύρει κατὰ τούτου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς φυλακίσεως.

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ δ' ἀκολασίας, συνεπάγεται κατ' αὐτοῦ τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθείρξεως μέχρι δέκα ἐτῶν[2].

γ. Ἡ *ἀπαγωγὴ* ἢ *παράνομος κατακράτησις* θήλεος ἀγάμου καὶ ἀνηλίκου, *ἑκουσίως* μὲν γινομένη, ἄνευ ὅμως τῆς συγκαταθέσεως τῶν προσώπων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἢ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὁποίων τοῦτο διατελεῖ κατὰ τὸν νόμον[3], τελουμένη ὑπὸ τοῦ δράστου:

αα. Ἐπὶ σκοπῷ μὲν γάμου, ἐπισύρει κατὰ τούτου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν.

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ δ' ἀκολασίας, συνεπάγεται κατ' αὐτοῦ τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς καθείρξεως μέχρι δέκα ἐτῶν[4].

---

1. Ἄρθρ. 324 Π.Κ., ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 485 ἐπ., Α.Π. 368/1954, Πλημμ. Ἀθην. 3991/1954, Ἰάκ. Ζαγκαρόλαν, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Δ', σελ. 501, 1954.

2. Ἄρθρ. 327 § 1 Π.Κ., ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 490 ἐπ. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀπαγωγὴ ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ ἀκολασίας, περιλαμβανούσης ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῆς πᾶσαν ἀκόλαστον ὑπὸ τὴν γενετήσιον ἄποψιν πρᾶξιν καὶ οὐχὶ μόνον τὴν κατὰ φύσιν συνουσίαν, ὑποκείμενον τοῦ ἐγκλήματος δύναται νὰ εἶναι καὶ ***λεσβιάζουσα*** γυνή.

3. Ἄρθρα 1500, 1502, 1503, 1505, 1628, 1630 Α.Κ., ἐφ' ὧν βλ. Γεωργ. Μπαλῆ, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, §§ 148, 149, 196.

4. Ἄρθρ. 328 § 1 Π.Κ., ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 492 ἐπ. Καὶ ἐν προκειμένῳ, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπαγωγὴ ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ ἀκολασίας, δυνατῆς οὔσης τῆς τελέσεως αὐτῆς καὶ μεταξὺ προσώπων τοῦ αὐτοῦ φύλου, ὑποκείμενον τοῦ ἐγκλήματος δύναται νὰ εἶναι καὶ ***λεσβιάζουσα*** γυνή. Ἑκουσία ἀπαγωγή, ὅμως, ἐγγάμου ἀνηλίκου γυναικὸς ἢ τοιαύτης χήρας ἢ διεζευγμένης, μὴ διατελούσης ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ὑπὸ ἐξουσίαν, δὲν τυγχάνει ἀξιόποινος (βλ. καὶ ἄρθρ. 1667, 1676 Α.Κ.).

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀπαγωγῆς ἢ παρανόμου κατακρατήσεως, ἤτοι *ἀκουσίως* ἢ *ἑκουσίως* τοῦ ὑλικοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ, ἡ ποινικὴ δίωξις κατὰ τοῦ δράστου γίνεται μόνον ἐπὶ ἐγκλήσει[1].

Ἐφ' ὅσον δέ, κατὰ τὰς αὐτὰς περιπτώσεις, ἐτελέσθη ὁ γάμος μετὰ τῆς ἀπαχθείσης, ποινικὴ δίωξις κατὰ τοῦ δράστου χωρεῖ μόνον μετὰ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας τελεσθέντος γάμου[2].

Γ' ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς περιουσίας.

§ 116. Τὸ δικαίωμα ἑκάστου ἐπὶ τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ οὐσίας εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον. Πᾶσα καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐπιχειρουμένη κατὰ τούτου ἐπιβουλή, ἀπηγορευμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ[3], λογίζεται ὡς φρικτὴ ἁμαρτία.

Ὁ Κύριος, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἐπὶ σκοπῷ οὐχὶ νὰ καταλύσῃ, ἀλλὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν νόμον[4], θεωρήσας ἐπιβεβλημένον *«πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην»*[5], βάλλει ἀπηνῶς καὶ κατὰ τοῦ ὀλεθρίου πάθους τῆς ***πλεονεξίας***[6]. Καὶ δικαίως.

---

1. Ἄρθρα 327 § 2, 328 § 2 Π.Κ. Εἰδικώτερον βλ. Νικ. Π. Οἰκονομοπούλου, Τίς ὁ δικαιούμενος ἐγκλήσεως ἐπὶ ἑκουσίας ἀπαγωγῆς; ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 467 ἐπ., 1952, Ἰακ. Ζαγκαρόλα, Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Β', σελ. 468 ἐπ., 1952.

2. Ἄρθρ. 1350 § 2, 1367 § 2, 1372, 1375 Α.Κ., ἐφ' ὧν βλ. Γεωργ. Μπαλῆ, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον, σελ. 47 ἐπ.

3. *« Οὐ κλέψεις »* ἐπιτάσσει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ θεόπτου Μωϋσέως πρὸς τὸν ἄνθρωπον (Ἔξοδ. Κ', 14, Λευϊτ. ΙΘ', 11, Δευτερ. Ε', 19), ἴδε καὶ Ματθ. ΙΘ', 18 - 19, Μάρκ. Ι', 19, Λουκᾶ, ΙΗ', 20, Ἰωάνν. Ι', 8, 10, Ἐφεσ. Ε', 28 *« ὁ κλέπτης μηκέτι κλεπτέτω »*, Α' Κορινθ. ΣΤ', 10 - 11, Ρωμ. ΙΓ', 9· βλ. καὶ τὴν ἐπὶ τῆς θείας ἐντολῆς ταύτης περισπούδαστον ποιμαντικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Card. Eugenio Tisserant, Quattordicessima Lettera Pastorale, σελ. 5 ἐπ., 1957.

4. Ματθ. Ε', 17 - 18, Ἰωάνν. Ι', 35 - 39, ἴδε καὶ Ρωμ. Η', 3 - 4, Ι', 4 - 5, Κολασ. Β', 14 - 15.

5. Ματθ. Γ', 15, ἴδε καὶ Ρωμ. Ι', 4 *« Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι »*, Ἐφεσ. Γ', 14 - 17, Γαλ. Δ', 4 - 5.

6. Λουκᾶ, ΙΒ', 15 *« Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας »*, Ματθ. ΣΤ', 19 - 20, *« Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ*

Διότι ἡ ***πλεονεξία,*** ὅσον καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀπότοκα, ἡ ***ἀπληστία*** καὶ ἡ ***φιλαργυρία***[1], ἅπερ δι' ἑνὸς χαρακτηρισμοῦ *εἰδωλολατρίαν* ὀνομάζει καὶ καταγγέλλει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν[2], συμβολίζουσι τὸ ψυχοφθόρον καὶ διεστραμμένον πάθος ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποίου βασίμως προέρχονται ὅλαι αἱ κακίαι δι' ὧν πλήττεται καθημερινῶς ἡ εὐπρεπὴς καὶ ἐν πνεύματι δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης κοινὴ τῶν ἀνθρώπων διαβίωσις[3]. Ἀλλὰ καὶ τὴν κοιλίαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας κυοφορεῖται τὸ ἔγκλημα, ἀναντιρρήτως ἀποτελοῦσιν[4].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, καίτοι ὁδηγὸν ἔχει ἀείποτε τήν τε Θείαν καὶ Ἀποστολικὴν ἐπιταγήν[5], δὲν καταδιώκει εὐθέως τὴν

ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ », Μάρκ. Ζ', 22, Λουκᾶ, ΙΒ', 16 - 20. Τόση ἡ σφοδρότης τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Κυρίου κατὰ τοῦ πάθους τῆς ***πλεονεξίας*** (Λουκᾶ, ΙΒ', 16 - 21), ὥστε καὶ εἰς τὸν ***ἄσωτον υἱόν***, μετανοήσαντα, ὡς Θεὸς τῆς ἀγάπης παρέχει πλήρη τὴν συγγνώμην Του (Λουκᾶ, ΙΕ', 11 - 32).

1. Ἴδε καὶ Πέτρου Μογίλα, Ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν, Μέρος Γ' « *Περὶ ἀγάπης* », Ἀπόκρ. ΚΖ' « *Ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν γεννοῦνται ταῦτα τὰ ἁμαρτήματα· ἁρπαγή, φόνος, δόλος, ψεῦδος, ἐπανάστασις, βία καὶ ὠμότης, ἀσπλαγχνία, ἀπανθρωπία, σκληρότης τῆς καρδίας, φθόνος, ἀπιστία, ἀδικία τῶν πτωχῶν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων, φειδωλία, κλεψία καὶ ἄλλα ὅμοια* » (Δ.Σ.Μ. τ. Β', σελ. 670).

2. Κολασ. Γ', 5 - 6 « *Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς... καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία* », Ἐφεσ. Δ', 19, Ε', 3 - 5 « *πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν... πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ* », Α' Κορινθ. Ε', 11 - 12, Ϛ', 9 - 11, Α' Τιμόθ. Ϛ', 10 - 11 « *ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε* », Α' Θεσσαλ. Δ', 6.

3. Ρωμ. Ζ', 22 - 24 « *Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος !* »

4. Παροιμ. ΚΗ', 16 « *Ὁ δὲ μισῶν ἀδικίαν μακρὸν χρόνον ζήσεται* », Ἀββακ. Β', 9, Σοφία Σειράχ, ΙΔ', 9 « *Πλεονέκτου ὀφθαλμὸς οὐκ ἐμπίπλαται, μερίδι καὶ ἀδικίᾳ, πονηρᾷ ἀναξηραίνει ψυχήν* », ΛΖ', 29 - 31, Β' Πέτρου, Β', 14 « *Καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντος, κατάρας τέκνα* ».

5. Βλ. λ.χ. καν. Ε' Καρθαγένης (Σ.Γ. 306), χαρακτηρίζοντα τὴν ἀπληστίαν, ὡς « *ἐπιθυμίαν ἣν πάντων τῶν κακῶν μητέρα εἶναι οὐδεὶς ἀμφιβάλλει* » καὶ ὡς ἐκ ταύτης ἀπαγορεύοντα εἰς τοὺς Κληρικοὺς τὸν ***ἐκτοκισμόν***, καὶ καν. ΙΘ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 630 - 631) διώκοντα τὴν ***σιμωνίαν***, προελθοῦσαν ὡς « *ἐκ τοῦ μίσους τῆς φιλαργυρίας, κατανεμηθέντος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν Ἐκκλησιῶν* » !

πλεονεξίαν ὡς ἴδιον ἀδίκημα[1]. Ἀλλὰ στρέφεται κατὰ τῶν ἐκ ταύτης καὶ ἕνεκα ταύτης τικτομένων ἐγκλημάτων[2], ἅτινα καὶ τιμωρεῖ[3].

Α'. Ἡ κλοπή.

§ 117. Ἡ λάθρα καὶ ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ ἰδιοκτήμονος γινομένη ἀφαίρεσις ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως αὐτῶν[4], συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***κλοπῆς*** (furtum)[5]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται κλέπτης (fur).

---

1. Μόνον ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, καν. Β' (Σ.Δ. 50 - 51) ἀποφαίνεται ὅτι : « *Δεινὴ ἡ πλεονεξία, καὶ οὐκ ἔστι δι' ἐπιστολῆς μιᾶς παραθέσθαι τὰ θεῖα γράμματα, ἐν οἷς οὐ τὸ ληστεύειν μόνον φευκτὸν καὶ φρικῶδες καταγγέλλεται, ἀλλὰ καθόλου τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ ἀλλοτρίων ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ· καὶ πᾶς τοιοῦτος* ***ἐκκήρυκτος ἐκκλησίας Θεοῦ*** ». Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Α', β' (Σ.Ϛ. 98 - 100).

2. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 320 - 321) τὸ ἴδιον παράπονον διατυποῖ : « *Ὁ γὰρ θεῖος Ἀπόστολος, οὐ μόνον αὐτὴν εἰδωλολατρείαν, ἀλλὰ καὶ ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν ἀπεφήνατο· καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτον εἶδος παρώφθη τῆς νόσου ἀνεπίσκεπτόν τε καὶ ἀτημέλητον· διὸ καὶ πλεονάζει κατὰ τὰς ἐκκλησίας τὸ τοιοῦτον ἀῤῥώστημα· καὶ οὐδεὶς τοὺς ἐπὶ τὸν Κλῆρον ἀγομένους περιεργάζεται, μήπως τῷ τοιούτῳ εἴδει τῆς εἰδωλολατρίας κατεμιάνθησαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, διὰ τὸ παρεῖσθαι τοῖς Πατράσιν ἡμῶν, ἀρκεῖν ἡγούμεθα τῷ δημοσίῳ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ὅπως ἂν οἷόν τε ᾖ, θεραπεύειν ὥσπερ τινὰ πάθη πληθωρικὰ τὰς πλεονεκτικὰς ἀῤῥωστίας διὰ τοῦ λόγου καθαίροντες* ».

3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 320 - 321) « *Μόνην δὲ τὴν κλοπήν, καὶ τὴν τυμβωρυχίαν, καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, πάθη νομίζομεν, διὰ τὸ οὕτως ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ἀκολουθίας τὴν παράδοσιν ἡμῖν περὶ τούτων γενέσθαι, καίτοι γε παρὰ τῆς Θείας Γραφῆς καὶ ὁ πλεονασμὸς καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστί, καὶ τὸ ἐκ δυναστείας τινὸς τῇ ἰδίᾳ κτήσει προσαγαγεῖν τὰ ἀλλότρια, κἂν ἐν προσχήματι πραγματείας τὸ τοιοῦτον τύχῃ γινόμενον* », Ἰδίου, καν. Γ' (Σ.Δ. 395), ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', ια' (Σ.Ϛ. 430 - 431), Φωτίου, Νομοκ. ΙΔ', α' (Α. 334).

4. Π. 47. 2. 1 pr. § 1, Β. Ξ.ιβ.α. « *Ἡ κλοπὴ ἀπὸ τοῦ σκότους, ἐν ᾧ γίνεται, ὠνομάσθη, ἢ ἀπὸ τῆς ἀπάτης, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐπαίρειν, ἤγουν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ φῶρας... Κλοπὴ γάρ ἐστιν ἀπατηλὴ τοῦ πράγματος ψηλάφησις ἐπὶ τῷ κερδᾶναι αὐτό, ἢ τὴν χρῆσιν, ἢ τὴν νομὴν αὐτοῦ· ὅπερ ἁμάρτημα καὶ τῷ φυσικῷ νόμῳ κεκώλυται* », ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποιν. Νόμου, τ. Γ', σελ. 36 ἑπ.

5. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, καν. Ι' (Σ.Δ. 65), Μ. Βασιλείου, καν. ΞΑ' (Σ.Δ. 219, 405), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 320 - 321), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444), Φωτίου, Νομοκ. ΙΔ', α' (Σ.Α. 334), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Κ', κγ' (Σ.Ϛ. 332 - 334).

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀφαίρεσις ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Λάθρα, ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ ἰδιοκτήμονος αὐτῶν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως τούτων, καὶ

ββ. Διὰ περιελεύσεως αὐτῶν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἰδιοποιουμένου ἀθεμίτως τὰ ἀφαιρούμενα.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ ἐπὶ σκοπῷ ἰδιοποιήσεως γινομένη ἀφαίρεσις ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς κλοπῆς.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς κλοπῆς τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διακριτέον:

αα. Εἰ μὲν συνελήφθη κλέπτων, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης εἰς χρόνον:

ααα. Δύο ἐτῶν, ὃν διανύει τὸ μὲν πρῶτον ἔτος μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων, τὸ δ' ἑπόμενον μετὰ τῶν συνισταμένων[2], ἢ

βββ. Ἕξ μηνῶν, ὃν διανύει ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ κάμνων καθημερινῶς ἑκατὸν γονυκλισίας[3].

ββ. Εἰ δέ, μεταμεληθεὶς μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως καὶ πρὶν ἢ φανερωθῇ αὕτη δημοσίᾳ, ἐξωμολογήθη τὸ ἀδίκημα ἑκουσίως, τιμωρεῖται δι' ἐπιτιμίου στερήσεως τῆς χάριτος πρὸς μετάληψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας, διαρκείας:

1. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444).
2. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΑ' (Σ.Δ. 219, 405). Ἐπίσης τῇ αὐτῇ ὑπόκειται ποινῇ καὶ ὁ *«εὑρών τι ἐν τῷ πεδίῳ, ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ, καταλειφθὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων»* καὶ δὲν παραδώσῃ τοῦτο εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἀρχήν, ὑπόχρεως εἰς τοῦτο καὶ δὴ ἄνευ ἀξιώσεως καταβολῆς εἰς αὐτὸν ἀποζημιώσεως ***(μήνυτρα, ἢ σῶστρα, ἢ εὕρετρα)***, κατὰ τοὺς καν. Δ', Θ', Ι' τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 55-56, 64, 65, 395).
3. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444).

ααα. Ἑνὸς ἔτους[1], ἢ

βββ. Τεσσαράκοντα ἡμερῶν[2], ἢ

γγγ. Οὐδόλως ἐπιτιμᾶται, ὑποχρεούμενος ἁπλῶς, ὡς ἐκ πλεονεξίας ἀφαιρέσας τὸ ἀλλότριον *«δι' ἐλεημοσύνης τὴν νόσον θεραπεῦσαι»*, προσφέρων τὰ ἴδια περιουσιακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα εἰς τοὺς πτωχούς. Στερούμενος δὲ τοιούτων *«κόπῳ τὸ πάθος ἐξιάσεται»*, ὑποχρεούμενος εἰς προσφορὰν τῶν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ συγκομιζομένων πρὸς τοὺς πτωχούς, ὑπείκων εἰς τὴν Ἀποστολικὴν παραίνεσιν *«ὁ κλέπτης μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι»*[3].

Ὁ ἐπὶ κλοπῆς πάθει ἁλούς, ἤτοι ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως *κεφαλαιώδους κλέμματος* καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[4]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἀδίκημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[5].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἔγκλημα τῆς κλοπῆς, διωκόμενον ὡς crimen publicum καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἐκολάζετο διὰ ποινῶν βαρυτάτων, ὡς ἡ μαστίγωσις, ἡ ἐξορία καὶ ἡ χειροκοπία[6].

1. Μ. Βασιλείου, καν. ΞΑ' (Σ.Δ. 219, 405).
2. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444).
3. Ἐφεσ. Δ', 28, Γρηγορίου Νύσσης, καν. ϛ' (Σ.Δ. 320).
4. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444) *«ὁ δὲ δημοσίου κλοπῆς ἑαλωκὼς περὶ τὰ λεγόμενα κεφαλαιώδη κλέμματα, εἰς ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται»*, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι δέον νὰ προβάλῃ καταδίκη τοὐλάχιστον εἰς βαθμὸν πλημμελήματος ἢ διάπραξις τοῦ ἀδικήματος κατ' ἐξακολούθησιν· ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 195, 221-222, 233, Πηδάλιον, σελ. 429. Ὡς ***ἐπὶ κλοπῇ ἁλοὺς*** λογίζεται καὶ ὁ εἰς ἀναλόγου μορφῆς διάπραξιν ἀδικήματος ὑπεξαιρέσεως, ὑφαιρέσεως, ἐκβιάσεως, ἀπάτης ὑποπεσών, ὡς κοινὸν πρὸς τὴν κλοπὴν ἐχόντων, νομικῶς καὶ κανονικῶς, χαρακτηριστικὸν τὴν προσβολὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἄλλου (βλ. ἄρθρα 375, 377, 378, 385, 386 Π.Κ.). Ἴδε καὶ Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Κανονικὰ προσόντα ὑποψηφίων Κληρικῶν, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Δ', σελ. 199 ἑπ., 1949, ἰδίου, Νομοκανονικαὶ ἔρευναι, σελ. 157 ἑπ.
5. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
6. Π. 47. 6. 2, 47. 17. 1, 2, Β. Ξ.ιβ.νδ., Ξ.ιδ β., Ἐκλογή, ΙΖ', ι', ια' (J.G.R. τ. Β', 54), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', νγ', νδ' (J.G.R. τ. Β', 223), Ἐπαναγωγή, Ν',

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ἡ κλοπὴ διώκεται:

α. Ὡς ἔγκλημα τιμωρούμενον εἰς βαθμὸν πλημμελήματος, καταγιγνωσκομένης κατὰ τοῦ δράστου ποινῆς φυλακίσεως[1], καὶ

β. Ὡς ἔγκλημα τιμωρούμενον εἰς βαθμὸν κακουργήματος, καταγιγνωσκομένης κατὰ τοῦ δράστου:

αα. Ποινῆς καθείρξεως μέχρι δέκα ἐτῶν, ἐφ' ὅσον φέρει τὸν χαρακτῆρα πράξεως *διακεκριμένης κλοπῆς*, ὡς εἶναι καὶ ἡ ἀφαίρεσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θρησκευτικὴν λατρείαν, γενομένη ἐκ τόπου προωρισμένου πρὸς ταύτην[2].

ββ. Ποινῆς καθείρξεως, ἐφ' ὅσον φέρει τὸν χαρακτῆρα πράξεως κλοπῆς, τελεσθείσης ὑπὸ τοῦ δράστου καταληφθέντος ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐν χρήσει σωματικῆς βίας κατὰ προσώπου ἢ ἀπειλῶν ἡνωμένων μὲ ἐπικείμενον κίνδυνον σώματος ἢ ζωῆς πρὸς διατήρησιν τοῦ κλαπέντος, ἢ

γγ. Ποινῆς θανάτου ἢ ἰσοβίου καθείρξεως, ἐφ' ὅσον φέρει τὸν χαρακτῆρα πράξεως κλοπῆς, τελεσθείσης ὑπὸ τοῦ δράστου καταληφθέντος ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐν χρήσει σωματικῆς βίας κατὰ προσώπου ἢ ἀπειλῶν ἡνωμένων μὲ ἐπικείμενον κίνδυνον σώματος ἢ ζωῆς πρὸς διατήρησιν τοῦ κλαπέντος, συνεπείᾳ δὲ τῆς πράξεως ταύτης ἐπῆλθεν ὁ θάνατος προσώπου τινὸς ἢ βαρεῖα σωματικὴ βλάβη τούτου ἢ ἡ πρᾶξις ἐξετελέσθη ἐναντίον προσώπου μετ' ἰδιαιτέρας σκληρότητος[3].

Β'. Ἡ ληστεία.

§ 118. Ἡ διὰ χρήσεως βιαίων μέσων καὶ ἐκθέσεως εἰς κίνδυνον τῆς ζωῆς ἢ τοῦ σώματος τοῦ ἰδιοκτήμονος γινομένη ἁρπαγὴ

οα' (J.G.R. τ. Β', 366), Epitome Legum, ΜΔ', ιε' (J.G.R. τ. Δ', 569), Epanag. Aucta, ΝΒ', 46, 47 (J.G.R. τ. Ϛ', 205), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΗ', 9, 10 (J.G.R. τ. Ϛ', 264), Proch. Auctum, ΛΘ', 154, 155 (J.G.R. τ. Ζ. 296), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', κζ', λα', λβ' (J.G.R. τ. Ζ', 463, 464), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.ε. 11, Φ.Ν.Π., σελ. 186.

1. Ἄρθρα, 372, 377 Π.Κ. Ἴδε καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 375, 378 Π.Κ. περὶ διώξεως τῶν συναφῶν τῇ κλοπῇ ἀδικημάτων τῆς ὑπεξαιρέσεως καὶ τῆς ὑφαιρέσεως. Βλ. καὶ κατωτέρω § 120 περὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς *ἱεροσυλίας*.

2. Ἄρθρ. 374 § α' Π.Κ. Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 560.

3. Ἄρθρ. 380 § 3 Π.Κ.

ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως αὐτῶν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ληστείας*** (rapina rerum)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ληστής.

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἁρπαγὴ ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Δι' ἁρπαγῆς τούτων ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἰδιοκτήμονος αὐτῶν.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως τούτων, καὶ

ββ. Δι' ἀποσπάσεως ἢ ἐξαναγκασμοῦ πρὸς παράδοσιν αὐτῶν ἐν χρήσει βιαίων μέσων (vis illata) καὶ δι' ἐκθέσεως εἰς κίνδυνον τῆς ζωῆς ἢ τοῦ σώματος τοῦ ἰδιοκτήμονος τῶν ἁρπαζομένων[2].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως γινομένη ἁρπαγὴ ἀλλοτρίων κινητῶν πραγμάτων, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ληστείας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ληστείας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς *καὶ τὴν μιαιφονίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ ἀποφασισθέντος καὶ ἐκτελεσθέντος παραλαβών*[3].

---

1. Α' Κορινθ. Ε', 9 - 12 « *Μὴ συναναμίγνυσθαι ἅρπαξι, τοῖς τοιούτοις μηδὲ συνεσθίειν* », Ϛ', 10 - 11 « *οὔτε ἅρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι* », Γρηγορίου Νεοκαισαρείας, καν. Β', Ε' (Σ.Δ. 50 - 51, 58, 395), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 320 - 321), Μ. Βασιλείου, καν. Ζ', ΝϚ' (Σ.Δ. 110, 215), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', κγ', ΙΔ', γ' (Σ.Α. 325, 334), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', ιβ', Κ', κγ', Λ', ϛ' (Σ.Ϛ. 98 - 100, 334, 353).

2. Εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ παράγοντος τούτου διακρίνει τοῦ κλέπτου τὸν ληστὴν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης [καν. Ϛ' (Σ.Δ. 321)] « *ὡς καὶ τὴν μιαιφονίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνοντα* ». Καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Δ. 62) διακρίνει τοὺς ἐν πολέμῳ φανερῶς φονεύοντας ἀπὸ τῶν ληστῶν, ὡς ἀποκτεινόντων ἀοράτως, ἀφανῶς καὶ ἀπροσδοκήτως, γεγονὸς ὅπερ μείζονα προσδῖδον κακίαν, μείζονα πρέπει νὰ ἐπάγηται τὸν κολασμόν.

3. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν κανόνων Β', Θ' Γρηγο-

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης κατὰ τὰ περὶ κηρυσσομένων ἐνόχων διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ *ἑκουσίου φόνου* ὁριζόμενα[1]. Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς λῃστείας καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[2]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[3].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς λῃστείας, διωκόμενον ὡς crimen publicum καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἐκολάζετο αὐστηρότατα.

Οἱ λῃσταί, κατὰ συνέχειαν τῆς Ῥωμαϊκῆς παραδόσεως[4], ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς σκληρᾶς ποινῆς τῆς σταυρώσεως ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ἐγκλήματος αὐτῶν, ἵνα διὰ τῆς θέας πτοηθῶσιν οἱ τοῖς τοιούτοις ἐγχειροῦντες, καὶ ἵνα γένηται παραμυθία τοῖς συγγενέσι τῶν ἀναιρεθέντων[5].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τὸ ἔγκλημα τῆς λῃστείας

ρίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 50 - 51, 64), Ε', Ϛ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317, 320 - 321), Ζ', ΝϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 215), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444) καὶ τοῦ ΚΕ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 32).

1. Καν. Β', Θ' Γρηγορίου Νεοκαισαρείας (Σ.Δ. 50 - 51, 64), Ζ', ΝϚ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 110, 215), Ε', Ϛ' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 314 - 317, 320 - 321), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', ιβ', Λ', ϛ' (Σ.Ϛ. 98 - 100, 353).

2. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 233.

3. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

4. « *Τότε σταυροῦνται σὺν Αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων* »· Ματθ. ΚΖ', 38 - 39, Μάρκ. ΙΕ', 27 - 28, Λουκᾶ, ΚΓ', 32, Ἰωάνν. ΙΘ', 18 « *καὶ ἐπληρώθη ἡ Γραφὴ λέγουσα· καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη* ».

5. Π. 48. 19. 11 § 2, 28 § 10, 28 § 15, Β. Ξ.να.κϛ' (σελ. 866) « *οἱ περιβόητοι λῃσταὶ ἐν οἷς ἐλῄστευσαν τόποις, φουρκίζονται* » (καὶ σχ. αὐτ. σελ. 867), Ἐκλογή, ΙΖ', ν' (J.G.R. τ. Β', 64), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', ιϛ' (J.G.R. τ. Β', 218), Ἐπαναγωγή, Ν', ϑ' (J.G.R. τ. Β', 361), Σύνοψις Βασιλικῶν, Λ', IV. 1 (J.G.R. τ. Ε', 410), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 14, 62 (J.G.R. τ. Ϛ', 42, 47), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΗ', 25 (J.G.R. τ. Ϛ', 265), Proch. Auctum, ΛΘ', 33 (J.G.R. τ. Ζ', 282), Φ.ΝΠ., σελ. 186.

διώκεται διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου καὶ τιμωρεῖται εἰς βαθμὸν κακουργήματος, καταγιγνωσκομένης κατὰ τοῦ δράστου τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἢ τῆς ἰσοβίου καθείρξεως, ἐφ' ὅσον συνεπείᾳ τῆς πράξεως ἐπῆλθεν ὁ θάνατος προσώπου τινὸς ἢ βαρεῖα σωματικὴ βλάβη ἢ ἐὰν ἡ πρᾶξις ἐξετελέσθη μετ' ἰδιαιτέρας σκληρότητος, ἄλλως διὰ ποινῆς καθείρξεως[1].

Γ'. Ἡ τυμβωρυχία.

§ 119. Ἡ διάνοιξις τάφου, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ συλήσεως τῶν μετὰ τοῦ νεκροῦ τεθαμμένων κινητῶν πραγμάτων διὰ λόγον ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως αὐτῶν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***τυμβωρυχίας*** (sepulcrorum violatio)[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται τυμβωρύχος.

I. Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ διάνοιξις τάφου καὶ ἡ ἀφαίρεσις ἐκ τούτου κινητῶν πραγμάτων τεθαμμένων μετὰ τοῦ νεκροῦ:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Διὰ διανοίξεως τάφου, διαταρασσομένου τοῦ πρὸς τὸν νεκρὸν ὀφειλομένου σεβασμοῦ.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Διὰ μετακινήσεως τῶν ὀστῶν — *ἀνερευνᾶσθαι τὴν κόνιν ἀπὸ τῆς γεωθείσης σαρκός*[3] —, καὶ

1. Ἄρθρα 380, 471 Π.Κ., ν. ΤΟΔ'/1871 « ***περὶ καταδιώξεως τῆς λῃστείας*** ». Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 574 ἐπ., Α.Π. 21/1955.

2. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Ζ' (Σ.Δ. 326), Μ. Βασιλείου, καν. ΞϚ' (Σ.Δ. 222, 405), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444), Φωτίου, Νομοκ. Θ', κζ', ΙΓ', κγ' (Σ.Α. 207 - 209, 325 - 326), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Τ', ι' (Σ.Ϛ. 477 - 478), Πηδάλιον, σελ. 396.

3. Κατὰ τὸν Γρηγόριον Νύσσης, καν. Ζ' (Σ.Δ. 326) ἡ διάνοιξις τάφου, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ χρησιμοποιήσεως τῶν ἐν τούτῳ λίθων εἰς ἔργον τινὸς κατασκευήν, πλὴν ***ἄνευ συλήσεως*** τοῦ τεθαμμένου σώματος « *ὡς μὴ ἀναδειχθῆναι τῷ ἡλίῳ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς φύσεως* », εἰ καὶ ἀποτελεῖ βεβαίως ἐπίμεμπτον πρᾶξιν, ἐν τούτοις δὲν συνιστᾷ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἐφ' ὅσον « *συγγνωστὸν ἐποίησεν ἡ συνήθεια τὸ ἐγχείρημα, ὅταν εἰς προτιμότερόν τι καὶ κοινωφελέστερον ἡ τῆς ὕλης μετάθεσις γένηται* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Δ. 326), Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 327), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Τ', ι' (Σ.Ϛ. 477 - 478).

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ συλήσεως τῶν μετὰ τοῦ νεκροῦ τεθαμμένων κινητῶν πραγμάτων καὶ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως αὐτῶν.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη διάνοιξις τάφου ἐπὶ σκοπῷ συλήσεως τῶν μετὰ τοῦ νεκροῦ τεθαμμένων κινητῶν πραγμάτων διὰ λόγον ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως αὐτῶν, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς τυμβωρυχίας.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς τυμβωρυχίας τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, κολαζόμενος καθάπερ ὁ κλέπτης[1].

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, ἐπιμετρουμένης κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, ἤτοι εἰς χρόνον:

αα. Δέκα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ δύο ἔτη προσκλαίων, ἐπὶ τρία ἀκροώμενος, ἐπὶ τέσσαρα ὑποπίπτων, κατὰ τὸ τελευταῖον συνιστάμενος μετὰ τῶν πιστῶν[2], ἢ

ββ. Ἐννέα ἐτῶν, ὃν διανύει ἐπὶ τρία ἔτη ὡς τελείως ἀπόβλητος τῶν εὐχῶν, ἐπὶ τρία ἀκροώμενος καὶ ἐπὶ τρία μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς μειοῦται ἢ ἐπιτείνεται ὡς ἐκ τῆς πρὸς μετάνοιαν διαθέσεως τοῦ ἁμαρτήσαντος[3], ἢ

γγ. Ἑνὸς ἔτους, ὃν διανύει ὁ καταδικαζόμενος ἐν ὑποχρεώσει ξηροφαγίας μετὰ τὴν θ' ἡμέραν καὶ τελέσεως διακοσίων γονυκλισιῶν καθημερινῶς[4].

Ὁ ἐπὶ τυμβωρυχίας πάθει ἁλούς, ἤτοι ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ,

---

1. ΚΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 32), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444).
2. Μ. Βασιλείου, καν. ΞϚ' (Σ.Δ. 222, 405).
3. Γρηγορίου Νύσσης, καν. Δ', Ζ' (Σ.Δ. 308 - 311, 326). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Δ. 327).
4. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444).
5. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79), Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, Κανονικὸν (Σ.Δ. 444), ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 221, 223, 233 - 234.

ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[1].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς τυμβωρυχίας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀπειλουμένων τῶν ποινῶν τοῦ θανάτου, ἐφ' ὅσον ἐτελεῖτο διὰ χρήσεως ὅπλων, ἄλλως τῆς ἐξορίας καὶ τῆς βαρείας χρηματικῆς ποινῆς, ὡς καὶ τῶν κατὰ τῆς ἱεροσυλίας ἀπειλουμένων τοιούτων[2].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὁ διαπράττων τὸ ἔγκλημα τῆς τυμβωρυχίας, — *ὅστις τυμβωρυχῶν νεκροσυλήσῃ* —, διώκεται διὰ διατάξεων τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου καὶ τιμωρεῖται καθάπερ ὁ ὑπαίτιος διαπράξεως κλοπῆς, διὰ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς κατὰ τούτου ποινῆς φυλακίσεως[3].

Δ'. Ἡ ἱεροσυλία.

§ 120. Πρᾶγμα ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἀνεπίδεκτον τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας[4].

---

1. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).
2. Π. 47. 12. 3 § 7, 11, C. IX. 19. 2. 4. 5, Β. Ξ.κγ.γ.ια.ιδ.ιε., Ἐκλογή, ΙΖ', ιδ' (J.G.R. τ. Β', 55), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', νζ' (J.G.R. τ. Β', 223), Ἐπαναγωγή, Ν', ξη' (J.G.R. τ. Β', 365), Epitome Legum, ΜΕ', νζ' (J.G.R. τ. Δ', 577), Σύνοψις Βασιλικῶν, Τ'. XII. 1 (J.G.R. τ. Ε', 532 - 533), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 43 (J.G.R. τ, Ϛ', 45), Epanag. Aucta, ΝΒ', 50, ΝΓ', 3, 4 (J.G.R. τ. Ϛ', 205, 213), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΗ', 24 (J.G.R. τ. Ϛ', 265), Synopsis Minor, Τ', ιε' - ιη', λα' (J.G.R. τ. Ϛ', 542, 546), Proch. Auctum, ΛΘ', 164, 165 (J.G.R. τ. Ζ', 297), Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης, ΛΕ', νθ', ξ' - ξβ' (J.G.R. τ. Ζ', 467), Ἁρμενόπουλος, Ϛ.δ. 14, Φ.Ν.Π., σελ. 187.
3. Ἄρθρον 373 Π.Κ. Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἐκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 557 ἑπ.
4. Πρᾶγμα ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεὸν νοεῖται πᾶν τοιοῦτο, κινητὸν καὶ ἀκίνητον, ἀνῆκον εἰς εὐαγὲς ἵδρυμα τῆς Ἐκκλησίας (Ἱ. Μονήν, Ἱ. Ναόν)· βλ. Τυπικὸν Ἱ. Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Κεχαριτωμένης (Acta, τ. Ε', 338), ὁσίου Νείλου, Τυπικόν, κεφ. ιβ', ιζ' (Acta, τ. Ε', 407, 420), ἔτι δὲ Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου, Δ' Τυπικὸν - Χρυσόβουλλον ἔτους 1406 (H.U.A., σελ. 209), ἄρθρα 4, 106, 118, 181 Κ.Χ.Α.Ο., 42 Ν.Δ.Α.Ο. δι' ὧν κατοχυροῦται τὸ *ἀναπαλλοτρίωτον* τῆς τε κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, θεωρουμένης ὡς

Ι. Ἡ ἰδιογνώμων ἀφαίρεσις ἢ ἀνίερος χρῆσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἱεροσυλίας*** (sacrilegium)[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ἱερόσυλος (sacrilegus).

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως σύλησις ἢ βεβήλωσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὸν Θεόν:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντός, καὶ τοῦ ἀφιερώσαντος ἔτι[2],

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ ἰδιοποιήσεως, *ὁ εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζων*, ἢ ἀνεπιτρέπτου χρήσεως, *ὁ εἰς χρῆσιν ἀποχρώμενος ἀνίερον*, τούτου.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἀφαιρέσεως πράγματος ἀνήκοντος εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον (ἡγιασμένου, res benedicta) ἢ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου κειμένου καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερωμένου (καθιερωμένου, res consecrata), *τὸ συλῆσαι τὰ ἅγια*, ἢ

ββ. Δι' ἀνιέρου χρήσεως πράγματος ἀνήκοντος εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον (ἡγιασμένου, res benedicta) ἢ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου κειμένου καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερωμένου (καθιερωμένου, res consecrata), *τὸ βεβηλῶσαι τὰ ἅγια*[3].

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη ἀφαίρεσις (σύλησις) ἢ ἀνίερος χρῆσις (βεβήλωσις) πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, ἡγιασμένου ἢ καθιερωμένου, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ

πράγματος ἱεροῦ καὶ ἀνήκοντος εἰς τὸ θεῖον δίκαιον· ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 580.

1. ΟΒ', ΟΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 92, 93), Γρηγορίου Νύσσης, καν. Η' (Σ.Δ. 328 - 329), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683), Φωτίου, Νομοκ. Β', β' (Σ.Α. 108 - 113), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Ι', α' (Σ.Ϛ. 306 - 308).

2. Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου, Δ' Τυπικὸν - Χρυσόβουλλον ἔτους 1406 (H.U.A., σελ. 205).

3. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις Γ' (Σ.Δ. 450 - 451) δίδει ***σαφῶς*** τὴν ἔννοιαν τοῦ ***ἱεροῦ*** πράγματος, διδάσκων ὅτι: «*Ἰστέον, ὅτι πάντα μὲν τὰ ἱερά εἰσιν ἅγια, οὐ πάντα δὲ τὰ ἅγιά εἰσι καὶ ἱερά... Τὰ ἱερὰ θείου δικαίου εἰσι, καὶ ὑπ' οὐδενὸς δεσπόζονται· ἱερὸν δὲ πρᾶγμά ἐστι τὸ ἀνιερωθὲν δημοσίᾳ· τὰ γὰρ ἰδιωτικῶς, οὐκ εἰσὶν ἱερά. Ὅσα γοῦν καθολικαῖς Ἐκκλησίαις, ἢ θείοις ναοῖς μοναστηρίων προσάγονται... καὶ διὰ χειρὸς ἐπισκοπικῆς ἢ ἱερατικῆς, ἀπεντεῦθεν ὡς ἀνατεθειμένα τῷ Θεῷ γίνονται ἅγια καὶ ἱερά*», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 684).

δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἱεροσυλίας[1].

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἱεροσυλίας τιμωρεῖται:

α. Κατὰ τὸν νομοθέτην τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου[2].

β. Κληρικὸς ὤν:

αα. Πρᾶγμα *ἡγιασμένον*, ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ὡς δίσκον, ποτήριον, λαβίδα, ἐνδυτήν, ἀέρα, ἀστερίσκον, λόγχην, σπόγγον, ῥιπίδιον, ζέον ἢ πᾶν ἕτερον εἰς τοῦτο ἀνῆκον ἱερὸν σκεῦος ἢ ἀμφιάσματα, πρὸς ἴδιον ὄφελος ἀφαιρῶν, —*ὑφαρπάζων, συλῶν*—, ἢ ἀνίερον χρῆσιν τούτου ποιούμενος, —*χρώμενος καὶ κοινωνῶν, βεβηλῶν*—, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[3].

ββ. Πρᾶγμα *καθιερωμένον*, ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπάρχον, ὡς λυχνίαν, κολυμβήθραν, στέφανον, κανδήλαν, πολυέλαιον, κηροπήγιον, σήμαντρον, κηρόν, ἔλαιον ἢ ἄλλο τι τὸν ναὸν κοσμοῦν:

ααα. Πρὸς ἴδιον ὄφελος ἀφαιρῶν, —*ὑφαρπάζων, συλῶν*—, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ὡς ἱερόσυλος[4].

---

1. Ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ δύναται νὰ νοηθῇ ὡς ***ἱεροσυλία*** ἡ ὑφαρπαγὴ καὶ ἀκινήτου πράγματος, ἀνήκοντος εἰς εὐαγὲς ἵδρυμα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς λ.χ. ἡ διαρπαγὴ Μοναστηριακοῦ κτήματος ἢ ἡ ἀνεπίτρεπτος χρῆσις τόπου τελέσεως τῆς θείας λατρείας, ὡς λ.χ. ἡ χρησιμοποίησις Ἱ. Ναοῦ ὡς τόπου πρὸς ἐκτέλεσιν συναυλίας κ.ἄ. (οὕτως ἐννοεῖ τὴν ἱεροσυλίαν ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 357). Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ὅμως, ἐντοπίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικήματος, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ διδάσκεται.

2. Ὁ ***ἱερόσυλος*** ἐκολάζετο καθάπερ καὶ ὁ ***φονεύς***, ἐκτελούμενος διὰ λιθοβολισμοῦ, ὡς ὁ ***Ἄχαρ*** ἐξετελέσθη ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἀφαιρέσεως χρυσοῦ καὶ ὑφασμάτων ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Ἰεριχοῦς, προκαλέσας καὶ τὴν ἰδίῳ τρόπῳ γενομένην ἐκτέλεσιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του (Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, Ζ', 25). Ἴδε καὶ Γρηγορίου Νύσσης, καν. Η' (Σ.Δ. 328 - 329).

3. Καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683), τροποποιῶν τὴν διάταξιν τοῦ ΟΓ' Ἀπ. Κανόνος (Σ Β. 93), δι' ἧς προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 684 - 685).

4. Καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 685) «*Ταυτόν ἐστι τὸ καθαιρεῖσθαι τὸν ἁρπάζοντα, καὶ τὸ καταδικάζεσθαι ὡς ἱερόσυλον· ὅτι καὶ ὁ ἱερόσυλος ἀτιμοῦται, τῇ δὲ ἀτιμίᾳ ἕπεται καὶ καθαίρεσις*». Ἡ ἰδία λύσις δίδεται καὶ κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ὡς ἄνω πραγμάτων,

ββγ. Ἀνίερον χρῆσιν τούτου ποιούμενος, — *χρώμενος καὶ κοινωνῶν, βεβηλῶν* —, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[1].

γ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων:

αα. Πρᾶγμα ἡγιασμένον ἢ καθιερωμένον πρὸς ἴδιον ὄφελος ἀφαιρῶν, — *ὑφαρπάζων, συλῶν* —, ἢ ἀνίερον χρῆσιν τούτου ποιούμενος, — *χρώμενος καὶ κοινωνῶν, βεβηλῶν* —, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

ββ. Κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ, δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[3]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἔγκλημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς σώματι προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[4].

III. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἀδίκημα τῆς ἱεροσυλίας ἐδιώκετο καὶ ἐκολάζετο αὐστηρῶς καὶ διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου.

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς εἰσβάλλων εἰς Ἱ. Ναὸν καὶ ἀφαιρῶν πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ἐτιμωρεῖτο

ἀφιερωμένων εἰς τὴν θείαν λατρείαν, διωκομένης καὶ κολαζομένης ὡς κακουργήματος, ἤτοι ***κλοπῆς διακεκριμένης*** (ἄρθρ. 374 § α' Π.Κ.). Κληρικὸς δὲ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως ἀδικήματος, τιμωρουμένου εἰς βαθμὸν κακουργήματος, καθαιρεῖται ἄνευ ἑτέρας τινὸς διαδικασίας ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου (ἄρθρ. 160 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***»).

1. ΟΒ', ΟΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 92, 93), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 93) «*Τὰ ναοῖς ἀφιερούμενα οἱαδήποτε σκεύη καὶ ἔπιπλα*». Καὶ ὁ καν. ΙΓ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 612) ἠπείλησε κατὰ μὲν Κληρικῶν ποινὴν καθαιρέσεως, κατὰ δὲ λαϊκῶν ἢ Μοναχῶν ποινὴν ἀφορισμοῦ, ἐφ' ὅσον ἐφωράθησαν διακρατοῦντες καὶ ἀρνούμενοι τὴν ἀπόδοσιν τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Εἰκονομαχίας συληθέντων εὐαγῶν οἴκων, Ἐπισκοπείων καὶ Μοναστηρίων, μετασχηματισθέντων εἰς κοσμικὰ καταγώγια.

2. ΟΒ', ΟΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 92, 93), καν. Ι' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 682 - 683). Ἴδε καὶ Γρηγορίου Νύσσης, καν. Η' (Σ.Δ. 328 - 329) καὶ τὰς ἐπὶ τούτου ἑρμηνείας Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος (Σ.Δ. 329 - 330) ὡς πρὸς τὸν χρόνον διαρκείας τοῦ ἀπειλουμένου ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας.

3. ΞΑ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 79). Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 233 - 234.

4. Καν. Θ', Ι' Νεοκαισαρείας (Σ.Γ. 84, 87), Θ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 137).

διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, *τελειούμενος ξίφει ἢ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἢ θηρίοις παραδιδόμενος*.

β. Ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς εἰσβάλλων εἰς Ἱ. Ναὸν καὶ ἀφαιρῶν οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐν τούτῳ πραγμάτων ἐκ λόγου πενίας, ἐτιμωρεῖτο διὰ τῶν ποινῶν τῆς μαστιγώσεως καὶ τῆς ἐξορίας[1].

γ. Ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς εἰσβάλλων εἰς Ἱ. Ναὸν καὶ ἀφαιρῶν πρᾶγμα ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τούτου, ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς *ἐξορύξεως ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν*.

δ. Ὁ κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον εἰσβάλλων εἰς Ἱ. Ναὸν καὶ ἀφαιρῶν ἐκ τούτου πρᾶγμα μὴ ἀνῆκον εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον, ἐτιμωρεῖτο διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἐξορίας, ἀφοῦ πρότερον ἐμαστιγοῦτο καὶ ἐκείρετο ἐν χρῷ[2].

IV. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ ἀφαίρεσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ παρανόμου ἰδιοποιήσεως τούτου ἐκ τόπου καθιερωμένου πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς, συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς ***διακεκριμένης κλοπῆς***[3].

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ ἐκ προθέσεως ἀφαίρεσις πράγματος, ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ὑπὸ παντὸς καὶ εἰς οἱονδήποτε ἢ οὐδὲν ἀνήκοντος θρήσκευμα ἢ Χριστιανικὸν δόγμα. Τὸ ἐνδεχόμενον τῆς διαφορᾶς τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ δράστου πρὸς τὸν εἰς τὴν θείαν λατρείαν καθωσιωμένον τόπον, ἔνθα ἔλαβε χώραν ἡ πρᾶξις, δὲν ἐπηρεάζει τὸν ἄδικον χαρακτῆρα αὐτῆς.

1. Epitome Legum, ΜΔ', ξβ' (J.G.R. τ. Δ', 572), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 37, 38 (J.G.R. τ. Ϛ', 45).

2. Π. 48. 13. 11 § 1, Β. Ξ.με.ιβ., Ἐκλογή, ΙΖ', ιε' (J.G.R. τ. Β', 55), Πρόχειρος Νόμος, ΛΘ', νη' (J.G R. τ. Β', 223), Ἐπαναγωγή, Ν', ξθ' (J.G.R. τ. Β', 365), Σύνοψις Βασιλικῶν, Ι. ΙΙ. 1 - 3 (J.G.R. τ. Ε', 317), Epitome Legum, ΜΔ', ξ', ξγ' (J.G.R. τ. Δ', 572), Epanag. Aucta, ΝΒ', 51 (J.G.R. τ. Ϛ', 205), Synopsis Minor, Θ', ϛ' (J.G.R. τ. Ϛ', 414), Proch. Auctum, ΛΘ', 38, 42 (J.G.R. τ. Ζ', 282, 283), Φ.Ν.Π., σελ. 187.

3. Ἄρθρ. 374 § α' Π.Κ.

ββ. Ἐπὶ σκοπῷ παρανόμου ἰδιοποιήσεως, — ὁ *εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζων* —, τούτου.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Δι' ἀφαιρέσεως πράγματος ***κινητοῦ***[1], ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κλαπέντος πράγματος, ὡς τοιούτου ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, κρίνεται κατὰ τὰ περὶ τούτου κρατοῦντα εἰς τὸ θρήσκευμα ἢ δόγμα τοῦ ἰδιοκτήμονος αὐτοῦ[2], ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν τοῦτο ἀποτελῇ πρᾶγμα ἡγιασμένον ἢ καθιερωμένον ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως χρήσιμον εἰς τὴν θείαν λατρείαν. Ἀρκεῖ νὰ ἀποτελῇ πρᾶγμα κινητόν, σαφῶς ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς.

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, δὲν φέρει χαρακτῆρα πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν πᾶν τοιοῦτο προωρισμένον πρὸς κοινὴν χρῆσιν ἢ τοιαύτην τῶν ἐργαζομένων ἐν τῷ ἰδίῳ ἱερῷ τόπῳ, ὡς εἶναι τὰ ἑρμάρια, τὰ στασίδια, τὰ χρήματα, οἱ θησαυροὶ κ.ἄ.[3], ἡ ἐπὶ σκοπῷ ἰδιοποιήσεως παράνομος ἀφαίρεσις τῶν ὁποίων δὲν συνιστᾷ τὴν διάπραξιν *διακεκριμένης* κλοπῆς[4], ἀλλὰ τοιαύτης *ἁπλῆς*, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουσι βεβαίως αἱ ἄλλαι κατὰ τὸν νόμον ὁριζόμεναι προϋποθέσεις πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς κλοπῆς ὡς *διακεκριμένης* τοιαύτης[5].

ββ. Δι' ἀφαιρέσεως πράγματος κινητοῦ, ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, ἐκ τόπου προωρισμένου ἀποκλειστικῶς πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς[6].

---

1. Ἄρθρον 372 Π.Κ., κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ἀδίκημα τῆς κλοπῆς διαπράττεται μόνον ἐπὶ ***κινητῶν*** πραγμάτων. Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π Κ., σελ. 554, 561 ἑπ.

2. Ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 361 ὀρθῶς ἀποκρούει τὴν ἄλλοτε ὑποστηριχθεῖσαν, ἐσφαλμένην ὅλως, ἄποψιν ὅτι τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὴν θείαν λατρείαν πράγματα ***οὐδενὶ*** ἀνήκουσιν, ὡς ἀντιτιθεμένην εὐθέως εἰς τὴν διάταξιν τοῦ νόμου, ὁρίζοντος: «*Ὁ ἐκ τῆς κατοχῆς ἑτέρου ἀφαιρῶν ξένον, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, κινητὸν πρᾶγμα*» (ἄρθρα 371 Π.Ν., 372 Π.Κ.).

3. Οὕτω καὶ ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, περὶ οὗ βλ. εἰδικώτερον Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 111 - 112), ἰδίου, Ἀπόκρισιν Γ' (Σ.Δ. 450 - 451).

4. Κωνστ. Κωστῆς - Ἄγγ. Μπουρόπουλος, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Γ', § 18, Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 361.

5. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 372, 374 Π.Κ.

6. Ἄρθρον 374 Π.Κ. «*ἐὰν πρᾶγμα ἀφιερωμένον εἰς τὴν θρησκευτικὴν λατρείαν, ἀφῃρέθη ἐκ τόπου προωρισμένου πρὸς ταύτην*» (οὕτω καὶ ἄρθρ. 374 Π.Ν. «*...ἀπὸ τόπου καθωσιωμένου εἰς αὐτήν*»). Ἴδε καὶ Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 561.

Εἰδικώτερον:

ααα. Ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πράγματος τούτου, ***ἀλλόθεν*** γινομένη, δὲν συνιστᾷ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς *διακεκριμένης* κλοπῆς. Οὔτε ἡ ἀποκόμισις τοῦ κλαπέντος ἐκ τοῦ καθωσιωμένου τόπου ἀπαιτεῖται διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος. Τοῦτο λογίζεται ὡς κλαπέν, ἀφ' ἧς ἀφαιρεθὲν ***ἐπὶ τόπου*** τῆς θείας λατρείας, εὑρέθη εἰς χεῖρας τοῦ κλέπτου, καὶ ἐντὸς τοῦ καθωσιωμένου τόπου ἀκόμη, δοθέντος ὅτι ὁ κλέπτης δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ πρόσωπον ἐκ τῶν ἐπιτρεπτῶς οἰκούντων ἐντὸς τοῦ τόπου τῆς θείας λατρείας.

βββ. Ὁ τόπος τῆς θείας λατρείας δέον νὰ φέρῃ τὸν χαρακτῆρα:

1. Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀσχέτως διακρίσεως αὐτοῦ ὡς τοιούτου ἐνοριακοῦ, μοναστηριακοῦ, συναδελφικοῦ, ἰδιωτικοῦ κ.ἄ., κατὰ τὰς περὶ τούτου ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένας διακρίσεις[1].

2. Ἱ. Ναοῦ ἑτεροδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἱεροῦ τόπου ἑτεροθρήσκου θρησκευτικῆς κοινότητος, ὡς λ.χ. Ἰουδαϊκῆς, Μωαμεθανικῆς, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν τόπου λατρείας, ἀνήκοντος εἰς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ ἀνεγνωρισμένην *γνωστὴν θρησκείαν*[2].

3. Ἱ. Ναοῦ ἢ ἱεροῦ τόπου, προδήλως ἀφιερωμένου εἰς τέλεσιν ἐν αὐτῷ τῆς θείας λατρείας, ὡρισμένου ἐκ τῶν προτέρων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἔστω καὶ ὑπὸ τύπον προσωρινότητος γενομένου, ὡς εἶναι ἡ περίπτωσις κανονικῶς ἐγκαινιασθέντος Ἱ. Ναοῦ, ἀλλὰ μὴ ἀποπερατωθέντος εἰσέτι[3].

Συνεπῶς, ἀφαίρεσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν δὲν συνιστᾷ διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς *διακεκριμένης* κλοπῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη ἔλαβε χώραν:

---

1. Βλ. ἄρθρα 1, 85 - 87 ἀν. ν. 2200/1940 «***περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων***».

2. Ἡ μὴ νόμιμος ἀναγνώρισις θρησκευτικῆς τινος δοξασίας ὡς τοιαύτης ὑπαγομένης εἰς τὸν ἐκ τοῦ Συντάγματος ἐπιβαλλόμενον χαρακτηρισμὸν τῆς ***γνωστῆς θρησκείας***, ἧς μόνης ἡ ἄσκησις τῆς λατρείας τυγχάνει ἐλευθέρα ἐν Ἑλλάδι κατ' ἄρθρον 1 τοῦ Συντάγματος τῆς 1 - 1 - 1952, συνεπάγεται ἀναγκαίως καὶ τὴν ἄρνησιν τῆς νομικῆς ἀναγνωρίσεως τῶν καθωσιωμένων τόπων αὐτῆς, ὡς τοιούτων καταλλήλων πρὸς νόμιμον τέλεσιν θρησκευτικῆς λατρείας.

3. Βλ. Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 561.

1. Ἐκ τόπου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐτελέσθη θεία λατρεία ὅλως παροδικῶς ἢ συμπτωματικῶς, τουτέστιν **ἅπαξ** μόνον, ὡς εἶναι τὸ στρατόπεδον, τὸ ἐν πλῷ ἢ σταθμεῦον πλοῖον, τὸ ἀεροπλάνον ἢ ἕτερον μεταφορικὸν συγκοινωνιακὸν μέσον (σιδηρόδρομος, αὐτοκίνητον).

2. Ἐκ χώρου μὴ ᾠκοδομημένου, ὡς εἶναι ὁ δρόμος ἐκ τοῦ ὁποίου διῆλθε λιτανεία, ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Κυρίου, ἢ ἄλλη θρησκευτικὴ ἐκδήλωσις, μὴ δυναμένου τοῦ χώρου τούτου νὰ χαρακτηρισθῇ, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων, τόπου τελέσεως τῆς θείας λατρείας[1].

3. Ἐκ χώρου, χρησιμοποιουμένου πρὸς κατοικίαν, ὡς εἶναι ἡ ἰδιωτικὴ οἰκία, ὅπου ἐτελέσθη ἐπιτρεπτῶς μυστήριον ἢ ἄλλη τις θρησκευτικὴ τελετὴ (βάπτισμα, γάμος, ἁγιασμὸς) ἢ πρὸς ἄλλην τινὰ ἐνασχόλησιν, ὡς εἶναι τὸ γραφεῖον ἢ τὸ κατάστημα, ὅπου ἐτελέσθη ἐπιτρεπτῶς θρησκευτική τις τελετὴ (ἁγιασμός), καὶ τοῦ χώρου τούτου μὴ δυναμένου νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τόπου τελέσεως τῆς θείας λατρείας.

Ὅθεν, ἠθελημένη ἀφαίρεσις πράγματος ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν λατρείαν, γινομένη ἐπὶ σκοπῷ ἀθεμίτου ἰδιοποιήσεως τούτου ἐκ τόπου προωρισμένου πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς διακεκριμένης κλοπῆς.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ εἴδους τούτου διακεκριμένης κλοπῆς τιμωρεῖται διὰ ποινῆς καθείρξεως μέχρι δέκα ἐτῶν.

Ε'. Ὁ ἐκτοκισμός.

§ 121. Ὁ δανεισμὸς ἰδίων χρημάτων ἐπὶ κέρδει, ἤτοι δι' ἀπολήψεως τόκου, συμβολίζων πρᾶξιν ὅλως ξένην πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἐπιδείξεως πνεύματος δικαιοσύνης, ἀγά-

1. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑφίσταται πάλιν θέμα διαπράξεως ἀδικήματος ***διακεκριμένης κλοπῆς***, κολαζομένου διὰ τῆς ἰδίας ποινῆς, στοιχειοθετουμένου ὅμως ἐξ ἄλλης νομοθετικῆς διατάξεως (ἄρθρ. 374 ἐδ. γ' Π.Κ.).

πης καὶ φιλευσπλαγχνίας[1], χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἱερῶν καὶ θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας[2], ὡς σαφὴς ἐκδήλωσις τοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταδεδικασμένου ὀλεθρίου πάθους τῆς *πλεονεξίας*[3].

«Δανείζετε, παρ' ὧν οὐκ ἐλπίζετε λαβεῖν[4]*. Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν Κυρίῳ δανείζει»*[5].

Τὸ πάθος ὅμως τῆς *ἀπληστίας* καὶ τῆς *φιλαργυρίας* ἔχει βαθυτάτην τὴν ρίζαν του εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους[6].

1. Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος (Δευτερ. ΚΓ', 19 - 20) διὰ τῆς ἐντολῆς *«Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, τόκον ἀργυρίου. Τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκτοκιεῖς, τῷ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτοκιεῖς»* ***μετρίως*** ἀποδίδει τὴν ἔννοιαν τῆς δι' ἀπολήψεως τόκου θείας ἀπαγορεύσεως, ἣν ***συμπληροῖ*** ὁ Κύριος διδάσκων τὸ τέλειον *«Δανείζετε, παρ' ὧν οὐκ ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν»* (Λουκᾶ, ϛ' 34 - 35).

2. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς, Στρωμ. λόγ. Β', κεφ. ιη' (M.P.G. τ. 8 c. 1016) *«οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν τόκους ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις»*, Tertullianus, Adv. Marc. IV. c. 17 (M.P.L. τ. 2 c. 428 ἐπ.), Lactantius, Divin. Instit. VI. c. 18 (M.P.L. τ. 6 c. 698 ἐπ.), S. Cyprianus, De lapsis, c. 6 (M.P.L. τ. 4 c. 482 ἐπ.), S. Ambrosius, De Tobia, c. 14 (M.P.L. τ. 14 c. 814 ἐπ.), S. Augustinus, Enarr. in Psalm. XXXVI, sermo III c. 6 (M.P.L. τ. 36 c. 386 ἐπ.), Μ. Ἀθανάσιος, Εἰς Ψαλμ. ΙΔ' (M.P.G. τ. 27 c. 100), Μ. Βασίλειος, Ὁμιλ. εἰς Ψαλμ. ΙΔ' (M.P.G. τ. 29 c. 265 - 280), Γρηγόριος Ναζιανζηνός, Λόγ. Ιϛ', κεφ. ιη' (M.P.G. τ. 35 c. 957), Γρηγόριος Νύσσης, Ὁμιλ. κατὰ τοκιζόντων (M.P.G. τ. 56 c. 437), Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Κατήχ. Δ', κεφ. λζ' (M.P.G. τ. 33 c. 501), Ἐπιφάνιος, Κατὰ αἱρ., κεφ. 24 (M.P.G. τ. 41 c. 309 ἐπ.), Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ὁμιλ. Νϛ' εἰς Ματθ., κεφ. ϛ' (M.P.G. τ. 58 c. 557), κ.ἄ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 294 - 299.

3. Λουκᾶ, ΙΒ', 15, Κολασ. Γ', 5 - 6, Ἐφεσ. Δ', 19, Ε', 3 - 5, Α' Κορινθ. Ε', 11 - 12, ϛ', 9 - 11, Α' Τιμόθ. ϛ', 10 - 11.

4. Λουκᾶ, ϛ', 34 - 35, Ματθ. Ε', 46 - 48 *«Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»*. Τὴν ἱερὰν ταύτην τοῦ Κυρίου ἐπιταγὴν *ἔργῳ* καθ' ἅπαντα τὸν βίον Αὐτοῦ ἐφήρμοσεν ὁ ἅγιος καὶ θαυματουργὸς Σπυρίδων, Ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος, προσφέρων τὰς προσόδους Αὐτοῦ εἰς τοὺς πτωχούς, μέρος τῶν ὁποίων ἐδάνειζεν ἀτόκως, μὴ δίδων τὰ δανειζόμενα ἰδιοχείρως, ἀλλ' ἐπιτρέπων εἰς τὸν ἐξ ἀνάγκης δανειζόμενον νὰ λαμβάνῃ ***κατὰ βούλησιν*** ὅσων εἶχε χρείαν ἐκ τῆς ἀείποτε καὶ εἰς πάντας ἀνοικτῆς σκηνῆς αὐτοῦ, ἀποδίδων κατόπιν τὸ ληφθέν, οὐδέποτε παρακολουθῶν τοῦτον ἀποδίδοντα ἢ καταμετρῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστρεφόμενα [Ρουφῖνος, Ἐκκλ. Ἱστ. Ι', ε' εἰς ὃν ἀναφέρεται ὁ Σωκράτης, Ἐκκλ. Ἱστ. Ι', ιβ' (M.P.G. τ. 67 c. 104)].

5. Ἀποστ. Διατ. Γ', δ' (M.P.G. τ. 1 c. 768, Β.Ε.Π. τ. 2, σελ. 60).

6. Τοῦτο, ὑπομιμνήσκεται ἀρκούντως ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ταλάντων (Λουκᾶ, ΙΘ', 21 - 25), ἣν ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο μᾶλλον παρερμηνεύει ὁ Π. Καλλιγᾶς, Σύστημα Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, τ. Γ', σελ. 357, ἔκδ. 1930. Πάντως, ὅμως, τὸ ἀβυσσαλέον πάθος τῆς ***φιλαργυρίας*** καὶ τῆς ***ἀπληστίας*** μοναδικῶς ἐνώπιον τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος καὶ τῆς κρίσεως τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐτοποθέτησεν ὁ William Shakespear διὰ τοῦ κλασσικοῦ ἔργου του «The merchant of Venise».

Καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, ἀκόμη, ἀδυνατῶν νὰ καταργήσῃ τὴν περὶ ἐκτοκισμοῦ μακροτάτην συνήθειαν[1], περιορίζεται εἰς τὴν προσπάθειαν ἀνασχέσεως αὐτῆς, εἰσάγων τὸ μέτρον τοῦ καθορισμοῦ τοῦ νομίμου τόκου, οὗτινος καὶ προσδιορίζει τὸ ποσοστόν[2], παραλλήλως πατάσσων τὴν ἀθέμιτον ὑπέρβασιν τοῦ ὁρίου τούτου, τιμωρῶν τὴν *τοκογλυφίαν* ὡς πρᾶξιν αἰσχροκερδῆ[3].

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἀναγκαίως προσαρμοζόμενος πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τηρουμένην ὑπὸ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας τακτικήν, πάντως χαρακτηρίζων ὡς πρᾶξιν ἐπίμεμπτον τὴν ὑπὸ παντὸς Χριστιανοῦ ἐφαρμογὴν τῆς κακῆς συνηθείας τοῦ ἐκτοκισμοῦ, ἐξαντλεῖ τὸ μέτρον τῆς περὶ ταύτης ***πλήρους ἀπαγορεύσεως*** εἰς τὴν τάξιν τῶν Κληρικῶν «*οἳ καὶ τοῖς λαϊκοῖς εἰς ὑπόδειγμα, καὶ παροξυσμὸν εἰς ἀρετὴν εἶναι ὀφείλουσιν*»[4].

1. Τὴν περὶ λήψεως τόκου συνήθειαν δικαιολογεῖ ὁ **Π. Καλλιγᾶς**, Σύστημα Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, τ. Γ', σελ. 351 ὡς ἑξῆς: «*Ὅταν τὰ κεφάλαια εἶναι τὰ ἀναπόφευκτα βοηθητικὰ ὄργανα τῆς παραγωγῆς, ἡ χρῆσις αὐτῶν κατὰ φυσικὸν λόγον ἀνταμείβεται, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ὑπάρξῃ ἡ ἔκβασις, καὶ ἰδοὺ ὁ τόκος. Τῷ ὄντι φυσικῶς τὰ χρήματα δὲν εἶναι γόνιμα, καὶ ἂν ἡ Νομικὴ Ἐπιστήμη τοῦτο ἰσχυρίζετο, ἦτον ἀξία τοῦ γέλωτος καὶ αὐτῶν τῶν χυδαιοτέρων, ἀλλὰ τὰ χρήματα ἐκπροσωποῦσι πᾶν ὅ,τι εἶναι γόνιμον καὶ δι' αὐτῶν ἡ γονιμότης αὐξάνει καὶ θαυματοποιεῖ. Τούτου ἀλάνθαστος ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ἀποδιωκομένων τῶν χρημάτων, πᾶσα γονιμότης νεκροῦται*». Ὁμολογουμένως, ὁ ἀείμνηστος Νομοδιδάσκαλος ἐλάλησεν ὠμὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπέδωκε ζῶσαν τὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος!

2. C. IV. 32. 22. 23. 26, B. ΚΓ.γ.ο.οα.οδ., **Ἁρμενόπουλος**, Γ.ζ. 23. Τὴν λῆψιν τόκου ἀπηγόρευσε **Βασίλειος Α' ὁ Μακεδὼν** [**Πρόχειρος Νόμος**, ΙϚ', ιδ' (J.G.R. τ. Β', 159), **Ἐπαναγωγή**, ΚΗ', β' (J.G.R. τ. Β', 320)], πλὴν διὰ τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς ἀπαγορεύσεως πρὸς τὴν πραγματικότητα ὁ υἱὸς αὐτοῦ **Λέων Ϛ' ὁ σοφός**, Νεαρὰ ΠΓ' (J.G.R. τ. Α', 159) ἐπανέφερε τὴν συνήθειαν ἐν ἰσχύϊ· ἴδε καὶ **Π. Καλλιγᾶ**, Σύστημα Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, τ. Γ', σελ. 356 ἑπ.

3. C. II. 12. 20, B. ΚΓ.γ.ιθ «*ὁ τόκους τόκων ἀπαιτήσας ἀτιμοῦται· οἱ ἀναισχύντως τοκίζοντες καὶ τόκους τόκων ἀπαιτοῦντες ἀτιμοῦνται*», ἴδε καὶ C. IV. 32. 27, Π. 12. 6. 26 § 1, Ν. ΡΚΑ', β', Β. ΚΓ.γ.οε.οη., ΚΔ.ς.κς., ἴδε καὶ ἐν Β. ΚΓ.γ.οε. σχ. 1-3 (σ. 732), **Ἁρμενόπουλον**, Γ.ζ. 4, ἄρθρ. 404 Π.Κ., Αἰτ. Ἔκθ. Σ.Π.Κ., σελ. 609.

4. **Γρηγορίου Νεοκαισαρείας**, καν. Β' (Σ.Δ. 50) «*Φευκτὸν καὶ φρικῶδες τὸ ἀλλοτρίων ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδείᾳ· καὶ πᾶς τοιοῦτος ἐκκήρυκτος Ἐκκλησίας Θεοῦ*», **Γρηγορίου Νύσσης**, καν. Ϛ' (Σ.Δ. 320) «*Καὶ ὁ πλεονασμὸς καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστί*», **Μ. Βασιλείου**, Ἐπ. 188 (M.P.G. τ. 32 c. 681, ἀρ. 14), καν. Ε' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 306) «*Ἀκολούθως γὰρ τὸ ἐν λαϊκοῖς ἐπιλήψιμον πολλῷ μᾶλλον ἐν Κληρικοῖς ὀφείλειν καταδικάζεσθαι*», ἴδε καὶ **Ζωναρᾶν** (Σ.Β. 151) «*Εἰ δὲ ὁ ἀτελέστερος τοῦτο ἐνομοθέτησε, πολλῷ πλέον ὁ τελεώτερος καὶ πνευματικώτερος· ἰδού γαρ*

Ὅθεν:

I. Ὁ ὑπὸ Κληρικοῦ ἐπιχειρούμενος δανεισμὸς τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων ἐπὶ σκοπῷ ἀπολήψεως τόκου, εἶδος ἀπληστίας καὶ πλεονεξίας συμβολίζων καὶ ἐξ αἰσχροκερδείας πορισμὸν τροφῆς ἀποτελῶν, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τοῦ ***ἐκτοκισμοῦ***[1]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται τοκιστὴς (πλεονέκτης, αἰσχροκερδής).

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἀθέμιτος ἐπίδειξις ἀπηγορευμένης διαθέσεως πρὸς ἐκδήλωσιν πάθους πλεονεξίας καὶ ἀπληστίας:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Ὑπὸ Κληρικοῦ, ἐν οἱῳδήποτε τῆς ἱερωσύνης βαθμῷ, κινουμένου ἐπὶ σκοπῷ πορισμοῦ τροφῆς ἐξ αἰσχροκερδείας.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

Διὰ δανεισμοῦ τῶν ἰδίων χρημάτων ἐπὶ παροχῇ τόκου, ἤτοι *δι' ἐπαφῆς ἀλλοτρίων ἐπὶ πλεονεξίᾳ.*

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη καὶ ὑπὸ Κληρικοῦ ἐπιχειρουμένη ἀθέμιτος ἐπίδειξις διαθέσεων πρὸς ἐκδήλωσιν πάθους ἀπληστίας καὶ πλεονεξίας, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ἔργῳ ἐκδηλουμένη διὰ δανεισμοῦ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων ἐπὶ παροχῇ τόκου, ἀποτελοῦντος πορισμὸν τροφῆς ἐξ αἰσχροκερδείας, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἐκτοκισμοῦ.

II. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ

πλέον τοῦ ἱεροῦ ᾠδε. ***Ἅπασι μὲν οὖν ἀποτέτραπται τὸ ἐπὶ τόκῳ δανείζειν· εἰδ' ἅπασι, μᾶλλον ἂν εἴη τοῖς ἱερωμένοις τοῦτο ἀνάρμοστον*»**, **Βαλσαμῶνος**, Ἀπόκρισιν Ε' (Σ.Δ. 451-452). Περὶ Μοναχῶν, δανειζόντων ἐπὶ τόκῳ, οὐδόλως ἐκφράζεται ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ὑπ' ὄψει ἔχων ὅτι ὡς ἐκ τῆς ***ἱερᾶς ἐπαγγελίας τῆς ἀκτημοσύνης*** στεροῦνται οὗτοι κατὰ κανόνα πάσης περιουσίας· βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 174 ἑπ., 189^{1}. Ἴδε καὶ ἀνάλογον ἀπαγορευτικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 119 Κ.ΚΡ.

1. ΜΔ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 59), καν. Δ' **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 174), Ε', ΙϚ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 306, 342), ΙΖ' **Α' Νικαίας** (Σ.Β. 151), Ι' **Τρούλλου** (Σ.Β. 328), ΙΔ' **Μ. Βασιλείου** (Σ.Δ. 134), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα**, Ἀπόκρισις Ε' (Σ.Δ. 451-452), **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Τ', ζ' (Σ.Ϛ. 473-476).

ἐκτοκισμοῦ Κληρικὸς τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως[1].

Ἡ τοιαύτη ποινὴ καταγιγνώσκεται κατὰ τοῦ δράστου εἴτε μετὰ προηγουμένως γενομένην πρὸς αὐτὸν καὶ ἄκαρπον ἀποβᾶσαν νουθεσίαν, εἴτε εὐθέως ὑπὸ τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα, εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἀποκειμένου τοῦ τρόπου τοῦ κολασμοῦ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος, ἐν τῇ ἀναλόγῳ ἐκτιμήσει, *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν περιστατικῶν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῶν ὁποίων ἐτελέσθη ἡ ἄδικος πράξις[2].

III. Ὁ τοκιστής, κατὰ κανόνα δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ. Ἐπιτρεπτῶς δ' εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἀποδεδειγμένως ἀπέσχε τῆς καταδεδικασμένης τοιαύτης κακῆς συνηθείας, ἤτοι *«ἐὰν καταδέξηται τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι, καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι»*[3].

Δ' ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς προσωπικότητος.

Ἡ ἐξύβρισις.

§ 122. Ἡ εὐγένεια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, συμβάλλουσα εἰς διάπλασιν χαρακτῆρος, ἐνδυναμοῦται διὰ τῆς κυριαρχίας εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον αἰσθημάτων καλωσύνης καὶ πρᾳότητος[4].

Ἡ ἐκδήλωσις ***ὀργῆς*** καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ταύτης διαθέσεων καὶ πράξεων προσβολῆς τῆς προσωπικότητος τοῦ πλησίον, ὡς ἡ ὕβρις, ἀντίκειται εἰς τὴν Χριστιανικὴν διδασκαλίαν[5]. Ἀντικείμενον

1. Καν. ΙΖ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 151), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνος, Ἀπόκρισιν Ε' (Σ.Δ. 451 - 452), Ζωναρᾶν (Σ.Β. 151 - 152), ἄρθρ. 119 Κ.ΚΡ.

2. ΜΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 59), καν. Ι' Τρούλλου (Σ.Β. 328) « *ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω* ». Ἴδε καὶ Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 172), Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 152 - 153, Δ. 134), Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 134), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Τ', ζ' (Σ.Ϛ. 474).

3. Μ. Βασιλείου, καν. ΙΔ' (Σ.Δ. 134). Ἴδε καὶ Ἰω. Εὐταξίαν, Περὶ Ἱερατικῆς ἐξουσίας, τ. Ι', σελ. 219 - 220, ἀποφαινόμενον ὑπὲρ τοῦ ἀκωλύτου ἐν τῷ ἱερᾶσθαι τὸν δανείζοντα ἐπὶ τόκῳ.

4. Ματθ. Ε', 5 « *Μακάριοι οἱ πρᾳεῖς* », Ἐφεσ. Δ', 2, Κολασ. Γ', 12 - 13, Τίτ. Γ', 2 - 3, Α' Τιμόθ. Ϛ', 11 - 12.

5. Ματθ. Ε', 22 - 23 « *Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ* ***εἰκῇ*** *ἔνοχος ἔσται τῇ*

δ' ἔχουσα πρόσωπα, κατ' ἐξοχὴν σεβαστά, λόγῳ τῆς ἰδιαιτέρας ἰδιότητος αὐτῶν ὡς φορέων ἐξουσίας ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποτελεῖ ἁμαρτίαν καὶ συνιστᾷ ἀδίκημα[1].

Ι. Ἡ ἐκ προθέσεως, δι' ἔργων ἢ λόγων, προσβολὴ τῆς προσωπικότητος πολιτειακοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος, συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἐξυβρίσεως***[2]. Ὁ διαπράττων τὸ ἀδίκημα τοῦτο καλεῖται ὑβριστής.

Ὅρος ἀπαραίτητος πρὸς ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἡ ἐπίδειξις ἀσεβείας κατὰ τῆς προσωπικότητος πολιτειακοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος:

α. ***Διαπραττομένη:***

αα. Ἐκ προθέσεως, καὶ

ββ. Δι' ἀνεπιτρέπτου προσβολῆς τῆς θιγομένης προσωπικότητος.

β. ***Ἐπιχειρουμένη:***

αα. Ἐπὶ σκοπῷ μειώσεως τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τὴν προσωπικότητα σεβασμοῦ, καὶ

ββ. Διὰ προσβλητικῶν, ἠθικῶς καὶ κοινωνικῶς ἀπηγορευμένων, ἐνεργειῶν, λόγων ἢ ἔργων, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων θίγεται ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς προσβαλλομένης προσωπικότητος.

Ὅθεν, ἡ ἠθελημένη προσβολὴ τῆς προσωπικότητος πολιτειακοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος, ἀποτελοῦσα τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἐν ἰδιότητι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς ἄνω ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνιστᾷ τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐξυβρίσεως.

κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός », Τίτ. Γ', 1 - 2 « *Ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, μηδένα βλασφημεῖν* ». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 35, 83) « *Οἱ τοῦ βήματος οὐκ ὀφείλουσιν ἀπὸ τοῦ θυμοῦ νικᾶσθαι* ».

1. Ἔξοδ. ΚΒ', 28 « *Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου, οὐ κακῶς ἐρεῖς* », Ἐκκλησιαστής, Ι', 20, Πράξ. ΚΓ', 5, Α' Τιμόθ. Ϛ', 1 - 2, Α' Κορινθ. Ϛ', 9 - 10, Α' Πέτρου, Β', 13 - 14, Τίτ. Γ', 1.

2. ΝΕ', ΝϚ', ΝΖ', ΠΔ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 73 - 74, 108), Φωτίου, Νομοκ. Θ', λς' (Σ.Α. 227 - 229). Ἴδε καὶ Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα Β', ζ', Υ', α' (Σ.Ϛ. 124 - 125, 481 - 482), Π. 47. 10. 1 § 1 διάταξις τοῦ Οὐλπιανοῦ), Β. Ξ.κα.α. « *ἡ ὕβρις ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ γίνεται* ».

ΙΙ. Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐξυβρίσεως τιμωρεῖται.

α. Ὁ ἐξυβρίσας ἄνευ εὐλόγου αἰτίας —, *παρὰ τὸ δίκαιον* —, τὸν Βασιλέα[1], ἢ ἕτερον πολιτειακὸν ἄρχοντα, ἤτοι φορέα ἐξουσίας δημόσιον λειτουργόν, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, εἰς χρόνον ὁριζόμενον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[2].

Ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου *εὔλογος αἰτία, παρὰ τὸ δίκαιον*, εἶναι λίαν περιοριστική. Δεδομένου ὄντος, ὅτι ἐξ οὐδενὸς λόγου ἐπιτρέπεται ἢ συγχωρεῖται ἡ ἐξύβρισις, οὔτε ἀκόμη εἰς στιγμὰς ἀγανακτήσεως ἢ κυριαρχίας ἐκ πάθους ἢ ψυχικοῦ τραυματισμοῦ, ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἐν τῇ χρήσει τοῦ εἰσαγομένου ὑπὸ τύπον προϋποθέσεως διὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τοῦ ἀδικήματος ὅρου *παρὰ τὸ δίκαιον* ὑπονοεῖ ὅτι δὲν ἀποτελεῖ ἄδικον πρᾶξιν ἐξυβρίσεως ὁ *δίκαιος ἔλεγχος* κατὰ τῶν ἔργων τῶν ἄνω προσώπων, εὐπρεπῶς καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κοσμιότητος ἀσκούμενος[3].

β. Κληρικός, ἐξυβρίσας:

1. Τὸν πρὸς τὸν Βασιλέα ὀφειλόμενον σεβασμὸν ἐδίδασκον σταθερῶς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐχόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ· βλ. **Tertulliani**, Ad Scapul. c. 2 (M.P.L. τ. 1 c. 773 ἑπ.) « *Christianus nullius est hostis nedum imperatoris, quem sciens a Deo suo constitui, necesse est... Sacrificamus pro salute imperatoris, sed Deo nostro et ipsius, sed quomodo Deus praecepit, pura prece* ».

2. ΠΔ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 108). Ἡ ἐν **Τολέδῳ** Δ' Σύνοδος ἔτους 633 [καν. ΜΕ' (**Hardouin**, III, σ. 588)] ὥρισεν ὅτι οἱ κηρυσσόμενοι ἔνοχοι διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τούτου Κληρικοί, μετὰ τὴν καθαίρεσίν των ἔδει νὰ καθείργνηνται ἐν Ἱ. Μονῇ πρὸς μετάνοιαν.

3. Κατὰ τὸν **Ζωναρᾶν** (Σ.Β. 108) « *Ἐλέγχειν δέ, παρὰ τὸ προσῆκον ποιοῦντάς τι, οὐ κωλύεται, κἂν οἱ τῶν ἐλέγχων λόγοι, δριμύτεροι ὄντες ἴσως, εἰς ὕβριν τοῖς λογιζομένοις λογίζωνται... Ὁ δικαίως καὶ βασιλέων, καὶ μεγιστάνων, καθαπτόμενος, οὐ κολάσεως ἄξιος* ». Ἴδε καὶ **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Β', ζ' (Σ.ς. 124-125) « *Τὴν μὲν ἀπεοικυῖαν ὕβριν ἀνεῖλεν, οὐ μέντοι καὶ τὸν ὑπὲρ δικαίου ἔλεγχον* », **Βαλσαμῶνα** (Σ.Α. 228) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς περὶ ἐννοίας τῆς ὕβρεως διατάξεως τοῦ πολιτικοῦ νόμου (Π. 47. 10. 1 pr., Β. Ξ.κα.α. « *Γενικῶς μὲν ὕβρις λέγεται τὸ παράνομον· ἰδικῶς δὲ ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ ζημία, ὡς ἐπὶ Ἀκουϊλίου· καὶ ἡ ἀδικία, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀδίκως καὶ παρανόμως ψηφισαμένου* ».

αα. Ἐπίσκοπον, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Πρεσβύτερον ἢ διάκονον, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας[1].

ΙΙΙ. Ἰδιαιτέραν ὅλως περίπτωσιν μορφῆς ἀδικήματος ἐξυβρίσεως ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἐκδήλωσις αἰσθημάτων κατωτέρων, χριστιανικῶς ἀπηγορευμένων, ἀπέναντι σωματικῶς πάσχοντος συνανθρώπου.

Οὕτως, ὁ χλευάσας ἀνάπηρον σωματικῶς, ἤτοι χωλόν, τυφλόν, κωφὸν ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διανοητικῶς πάσχοντα, τιμωρεῖται:

α. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

β. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, εἰς χρόνον ὁριζόμενον κρίσει τοῦ δικάζοντος τὸ παράπτωμα[2].

Ὁ κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐξυβρίσεως καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ[3], ὡς παραβάτης τοῦ Θείου νόμου γενόμενος[4], δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ[5]. Λάθρα δὲ καὶ δολίως εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἀποκρύψας τὸ ἁμάρτημα ἢ ἐξομολογηθεὶς τοῦτο πρὸ τῆς χειροτονίας, ἀποκαλυφθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ὡς *προημαρτηκὼς διαγωγῇ προαχθείς*, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως εὐθὺς καθαιρεῖται παντελῶς[6].

1. ΝΕ', Νς' **Ἀπ. Κανόνες** (Σ.Β. 73-74). Ἴδε καὶ **Ζωναρᾶν** καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Β. 74-75), **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Υ', α' (Σ.ς. 481), θεωροῦντας κολαστέαν αὐστηρότερον τὴν ἐξύβρισιν Ἐπισκόπων, διότι « *εἰς τύπον ὄντες τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κεφαλὴ τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος λογιζόμενοι, καὶ πλείονος τιμῆς εἰσὶν ἄξιοι* ».

2. ΝΖ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 74). Κατὰ τὸν **Ἀριστηνὸν** (Σ.Β. 75) ἡ χλεύη τῶν ἀναπήρων κολάζεται ὡς « *μομφὴ θεωρουμένη κατὰ τοῦ πλάσαντος τούτους Θεοῦ* » (οὕτω καὶ **Λευϊτ.** ΙΘ', 4).

3. Ἡ προϋπόθεσις τῆς συνδρομῆς ᾧδε τοῦ ἀδιαβλήτου συμπεριλαμβάνει ἔλλειψιν ποινικῆς καταδίκης ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἀδικήματος, καθ' οἱανδήποτε μορφὴν ἐκδηλώσεως τῆς συμπεριφορᾶς ἔναντι τῶν ὑπὸ τοῦ Π.Κ. (ἄρθρα 168 § 2, 181, 361-363, 365) προβλεπομένων καὶ τιμωρουμένων ad hoc περιπτώσεων ἐξυβρίσεως.

4. Ἡ ἐξύβρισις τοῦ πλησίον ἀποτελεῖ ἁμάρτημα φρικτὸν (**Ματθ.** Ε', 22-23, **Α' Κορινθ.** ς' 9-10, **Τίτ.** Γ', 1-2), δοθέντος ὅτι ἐπιτάσσεται ἡ πρὸς τοῦτον ***ἀγάπη*** (**Ἔξοδ.** Κ', 17, **Δευτερ.** Ε', 21, **Λευϊτ.** ΙΘ', 18, **Ματθ.** ΙΘ', 20, ΚΒ', 40, **Μάρκ.** ΙΒ', 31, **Λουκᾶ**, Ι', 27-28, **Ρωμ.** ΙΓ', 9-11) ὡς ***κανὼν καὶ πλήρωμα νόμου***.

5. ΞΑ' **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 79).

6. Καν. Θ', Ι' **Νεοκαισαρείας** (Σ.Γ. 84, 87), Θ' **Α' Νικαίας** (Σ.Β. 137).

IV. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ ἐξύβρισις στοιχειοθετουμένη διὰ διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ὡς ποινικὸν καὶ ἀστικὸν ἀδίκημα[1], ἐπιχειρουμένη κατὰ τοῦ Βασιλέως δὲν ἐκολάζετο εὐθέως. Ὁ ἐξυβρίσας τὸν Βασιλέα οὔτε ἐτιμωρεῖτο, οὔτε *τὸ σκληρὸν ἢ τραχὺ ὑπέμενε,* διότι εἰ μὲν ἀπετόλμησε τὴν ὕβριν ἐκ λόγων κουφότητος περιεφρονεῖτο, εἰ ἐκ λόγων ἀγνοίας ἐλεεῖτο, εἰδ' ἐκ λόγων γενομένης αὐτῷ ἀδικίας ἐτύγχανε συγγνώμης. Ἀντὶ τούτου ὑπεβάλλετο ἔκθεσις εἰς τὸν Βασιλέα περὶ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔλαβε χώραν ἡ πρᾶξις, ἐκεῖνος δ' ἀπεφαίνετο περὶ τοῦ ἂν ἔδει νὰ κολασθῇ ἢ ἀπαλλαγῇ πάσης κατηγορίας ὁ δράστης[2].

V. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ προσβολὴ τῆς τιμῆς τοῦ Βασιλέως, τῆς Βασιλίσσης, τοῦ Διαδόχου ἢ τοῦ ἀσκοῦντος τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ ἡ δυσφήμησις αὐτῶν, ἡ περιύβρισις τῶν πολιτειακῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ὡς καὶ ἡ ἐξύβρισις ἐν γένει τῶν Κληρικῶν διώκονται καὶ τιμωροῦνται διὰ διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος[3].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΥΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ

§ 123. Πρὸς διατήρησιν τοῦ ***ἀλωβήτου*** τῆς *κατὰ Χριστὸν ζωῆς* ἱερᾶς ὑποχρεώσεως, κατά τε τὸν κοινωνικὸν βίον καὶ τὴν ἄσκησιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, ὁ κανονικὸς νομοθέτης

1. Π. 3. 6. 1 pr., 48. 16. 1 pr. καὶ § 1, C. IX. 46. 8, B. Ξ.α.ι.λε. (διατάξεις περὶ συκοφαντίας), Π. 47. 10. 1, 42, C. IX. 35. 4, B. Ξ.κα.α.μ.μζ. (διατάξεις περὶ ὕβρεως) C. IX. 36. 1, B. Ξ.ξγ.α. (περὶ λιβέλλων καὶ φλυαρίας), ἴδε καὶ κολαζούσας τὴν ἐξύβρισιν Κληρικῶν διατάξεις ἐν Ecloga ad Proch. mutata, ΙΗ', 4-5 (J.G.R. τ. Ϛ', 264), Proch. Auctum, ΛΘ', 73 (J.G.R. τ. Ζ', 287), Synopsis Minor, Υ', α' (J.G.R. τ. Ϛ', 528).

2. C. IX. 7. 1, B. Ξ.λϛ.ιγ., Ἐκλογή, ΙΖ', γ' (J.G.R. τ. Β', 53), Ecloga ad Proch. mutata, ΙΗ', 3 (J.G.R. τ. Ϛ', 263-264), Proch. Auctum, ΛΘ', 17 (J.G.R. τ. Ζ', 280), Ecloga Privata Aucta, ΙΖ', 3-4 (J.G.R. τ. Ϛ', 40-41).

3. Ἄρθρα 168 § 2, 181, 361-363, 365, 366-369 Π.Κ. Βλ. καὶ γνωμάτευσιν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου Ἀνδρέου Τούση 12/1961 περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρ. 181 § 1 Π.Κ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ὡς καὶ ἀντίκρουσιν ταύτης ὑπὸ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ', σελ. 36-37, 1961.

εἰσάγει τὸ μέτρον τῆς ψυχικῆς προστασίας καὶ ὀρθῆς ἐν παντὶ κατευθύνσεως τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων μελῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὁρίζων κανονικὰς ὑπαγορεύσεις, διὰ τῆς ἀπαρεγκλίτου ἐφαρμογῆς τῶν ὁποίων κατὰ τὸν ***ἀρτιώτερον*** τρόπον ρυθμίζεται καὶ ὁ ἐπίζηλος τομεὺς οὗτος τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου.

Εἰδικώτερον ἐπιτάσσεται:

§ 124. Ὁ βαθὺς σεβασμὸς πρὸς τὸν Ἱ. Ναόν, τὸν ***Οἶκον τοῦ Θεοῦ,*** ἔνθα κοινῶς συνέρχεται τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ἵνα ὑμνολογήσῃ καὶ δοξολογήσῃ τὸν Κύριον. *Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν.*

I. Ἡ ἐκδήλωσις καταφρονήσεως πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὁρισθέντα κοινὸν τόπον τῆς προσευχῆς καὶ τῆς λατρείας, τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ[1], γινομένη:

α. Δι' ἐπιδείξεως ἀδικαιολογήτου ἀμελείας πρὸς τακτικὸν ἐντὸς τούτου ἐκκλησιασμόν, ἣν συνιστᾷ « *τὸ ἐπὶ τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας ἐν τρισὶν ἑβδομάσι μὴ ἐν αὐτῷ συνέρχεσθαι* », καὶ

β. Δι' ἐκφράσεως διαθέσεων βδελυγμίας, *ὑπερηφάνῳ φρονήματι,* πρὸς τὰς ἐν τούτῳ τελουμένας συνάξεις καὶ λειτουργίας, ἔνθα *ἁγίων μαρτύρων τεθησαύρισται λείψανα*[2], βαρύτατον ἀποτελοῦσα παράπτωμα, κολάζεται αὐστηρῶς.

Ὁ κηρυσσόμενος ἔνοχος διαπράξεως τούτου, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[3].

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

1. Μάρκ. ΙΑ', 17-18 « *Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσι* », Ματθ. ΚΑ', 12-14, Λουκᾶ, ΙΘ', 46.

2. Ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ ἐγκαινιασμοῦ Ἱ. Ναοῦ συστατικῆς πράξεως ὑψοῦται ἡ κανονικὴ ἀπαγόρευσις τοῦ « *θάπτειν νεκρὸν ἐν ἐκκλησίᾳ* », ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΜΑ' (Σ.Δ. 479).

3. Προϋπόθεσις ἐπιβολῆς τῆς τοιαύτης ποινῆς εἶναι ἡ ***κατὰ συρροὴν*** διάπραξις ἀμφοτέρων τῶν παραβάσεων τούτων, ἄλλως ἡ ἐκδήλωσις ἀμελείας μόνον περὶ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τακτικὸν ἐκκλησιασμόν, ὡς παράβασις καθήκοντος, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως· βλ. ἀνωτέρω § 90, σελ. 433[1].

4. Καν. Ε', Κ' Γάγγρας (Σ.Γ. 104, 117), ΙΑ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 259), Π' Τρούλ-

II. Ἡ ἐκδήλωσις πάσης ἀσεβείας πρὸς τὸν ***Οἶκον τοῦ Θεοῦ,*** γινομένη:

α. Διὰ χρήσεως τοῦ ἱεροῦ χώρου τούτου ὡς τόπου κατοικίας ἢ προσκαίρου καταλύσεως ἐν αὐτῷ, ἐν συνοδείᾳ μάλιστα κτήνους, συνεπάγεται:

αα. Κληρικῷ μεν τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκῷ δὲ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ [1].

β. Διὰ χρήσεως τοῦ ἱεροῦ χώρου τούτου, ὡς τόπου ἑστιάσεως ἢ κοινοῦ μεταξὺ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν ἢ λαϊκῶν συμποσιασμοῦ, —*τὸ ποιεῖν τὰς λεγομένας ἀγάπας*—, ἢ καὶ ἐμπορίου [2], συνεπάγεται:

αα. Κληρικῷ μεν, τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας.

ββ. Λαϊκῷ δὲ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ [3].

III. Ἡ ἐκδήλωσις διαθέσεων *ἀπειθαρχίας* πρὸς τὴν ἐπιτασσομένην ἀπαρέγκλιτον διατήρησιν τῆς κανονικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως ἐντὸς τοῦ ***Οἴκου τοῦ Θεοῦ,*** κατὰ τὰ ἔκπαλαι περὶ ταύτης τεθεσπισμένα, ἣν ἰδιαίτερον συνιστᾷ:

α. Ἡ καθιερωμένη τήρησις τῆς τῶν εὐχῶν εὐταξίας [4].

β. Τὸ ψάλλειν διὰ κανονικῶν ψαλτῶν, μήποτε φορούντων ὠράριον, καὶ μετὰ κατανύξεως, ἤτοι «*μήτε βοαῖς ἀτάκτοις, καὶ τὴν*

λου (Σ.Β. 489), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Ε', α' (Σ.Α. 131). Ἡ ὑπὸ λαϊκοῦ, ὅμως, *παράβασις* τῆς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιταγῆς ***πρὸς τακτικὸν ἐκκλησιασμόν,*** ἀμφίβολον τυγχάνει ἐν τῷ αἰῶνι τῆς σήμερον ἂν δύναται νὰ κολασθῇ διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ. Δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἡ κύρωσις αὕτη εἶναι πλέον ***ἀδύνατον*** νὰ ἀπαγγελθῇ.

1. Καν. ΠΗ', ϞΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 510 - 511, 536). Ἡ ἐπὶ σκοπῷ καταλύσεως ἐκ λόγων ἀνάγκης, —ἔλλειψις οἰκίσκου ἢ καταλύμματος ἑτέρου—, εἰς Ἱ. Ναὸν καὶ καὶ δὴ ἐν συνοδείᾳ κτήνους, υἱοθετουμένη τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ἐξαίρεσις, σήμερον ***ἀπρακτεῖ ὅλως,*** ὅτε πλεῖστα ὅσα παρέχονται εἰς τὸν ὁδοιπόρον πρὸς κατάλυσιν μέσα.

2. Ἰωάνν. Β', 16 - 17 «*Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου*», Α' Πέτρου, Ε', 2 - 3 «*Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλὰ ἑκουσίως κατὰ Θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως*».

3. Καν. ΚΖ', ΚΗ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 194, 195), ΜΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 407), ΟΔ', ΟϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 476, 480 - 481), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Ε', β' (Σ.Α. 131 - 132), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', γ', Ε', ιε' (Σ.Ϛ. 75 - 76, 266 - 267).

4. Καν. ΙϚ', ΙΖ', ΙΗ', ΙΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 185, 186, 187), ΡΓ', ΡΙΔ', ΡΙΕ', ΡΙϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 550, 567, 568 - 569, 570), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Γ', α' - ιγ' (Σ.Α. 114 - 117), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Ε', λα' (Σ.Ϛ. 297 - 300).

φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ ἁρμοδίων τε καὶ οἰκείων» [1].

γ. Ἡ ἀπ' ἄμβωνος διδασκαλία τοῦ θείου Λόγου ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ἢ κανονικῇ τούτου ἀδείᾳ ὑπὸ τοῦ ἐντεταλμένου ἱεροκήρυκος, Κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ [2].

δ. Ἡ ἀπ' ἄμβωνος ἀνάγνωσις τῶν ἱερῶν βιβλίων ὑπὸ προσώπου, φέροντος κανονικὴν χειροθεσίαν ἀναγνώστου, ἀλλὰ μὴ φοροῦντος ὠράριον [3].

ε. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον μόνον τῶν Κληρικῶν, τῶν ὑποδιακόνων ὑπηρετῶν, μήποτε φορούντων ὠράριον ἢ τὰ τῶν διακόνων καθήκοντα μετερχομένων [4], ὡς καί τινων Μοναζουσῶν διὰ τὸ *ἅπτειν κηρὸν καὶ κανδήλαν* ἢ *κοσμεῖν καὶ σαροῦν τὸ ἱερόν,* ἀπαγορευομένης τῆς ἐν τούτῳ εἰσόδου παντὸς λαϊκοῦ, ἰδιαίτατα δὲ τῶν γυναικῶν, πλὴν μόνον τοῦ Βασιλέως [5].

ϛ. Τὸ σιγᾷν τὰς γυναῖκας κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θ. Λειτουργίας, αἵτινες «*εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν*» [6].

ζ. Τὸ μὴ προσιέναι τῇ θείᾳ καὶ ἁγίᾳ Τραπέζῃ, μηδὲ τῶν ἀχράντων τῆς Θ. Εὐχαριστίας κοινωνεῖν μυστηρίων, τὸν ἀποδε-

---

1. Καν. ΙΕ', ΙΖ', ΚΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 184, 186, 192), ΟΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 478), Θ.Κ.Ν., ΙΙ', § 27. Ἴδε καὶ καν. ΠΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 490), τιμωροῦντα διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ***παντελοῦς ἀφορισμοῦ*** τὸν ᾄδοντα τὸν Τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς προσθήκης «*ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς*» λαϊκὸν ἢ Μοναχόν.

2. ΝΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 75), καν. ΙΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 346 - 347), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 348), πλείω εἰς Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου Λόγου κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 9 ἑπ., 1913.

3. Καν. ΚΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 192), ΛΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 379), ΙΔ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 615), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 38, 616 - 619), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 619).

4. Καν. ΚΑ', ΚΒ', ΚΕ', ΜΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 190, 193, 211) «*οὐδὲ ἄρτον διδόναι ἢ ποτήριον εὐλογεῖν*».

5. Καν. ΙΘ', ΚΑ', ΚΒ', ΜΓ', ΜΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 187 - 188, 190, 211, 212), ΞΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 466), Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, καν. ΙΕ' (Σ.Δ. 428), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 466 - 467).

6. Α' Κορινθ. ΙΔ', 33 «*Αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν*», καν. Ο' Τρούλλου (Σ.Β. 467 - 468), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 468) «*Φησὶ γάρ τις τῶν ποιητῶν· Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει*». Κατάδηλον, ὅτι ἡ τρομερὰ συνήθεια αὕτη τῶν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ ἀείποτε φλυαρουσῶν γυναικῶν, ἀνάγει τὴν καταγωγήν της ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων, συνεχιζομένη ἀμεταβλήτως καὶ ἀδιακόπως μέχρι τῆς σήμερον!

δειγμένως παράφρονα (*δαιμονιζόμενον*), τὰς *ἐν ἀφέδρῳ οὔσας* (τὰς ἐκ τῆς ἐμμήνου ῥύσεως νοσούσας) τῶν γυναικῶν, τοὺς τὴν προτεραίαν σαρκικῶς συμπλακέντας ἀλλήλοις συζύγους[1] ἢ ἀπὸ συνουσίας μετὰ γυναικὸς ἢ ἐξ ἄλλου τρόπου μυσαροῦ μεμολυσμένους, καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἐν δημοσίῳ λουτρῷ, *βαλανείῳ*, ἢ κατ' οἶκον διὰ θερμοῦ ὕδατος ἑαυτοὺς ἀπονιψαμένους[2].

η. Τὸ μεταλαμβάνειν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας κανονικῶς, ἤτοι πάντοτε διὰ χειρὸς Κληρικοῦ καὶ δι' εὐλαβοῦς ἐν φόβῳ Θεοῦ προσελεύσεως ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν σχηματισμῷ τῶν χειρῶν εἰς τύπον σταυροῦ, καὶ ἡ καταβολὴ ὑψίστης προσπαθείας πρὸς ἀποφυγὴν ἐμέτου μετὰ τὴν λῆψιν τῶν ἁγιασμάτων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[3].

θ. Ἡ ὑποχρεωτικὴ παραμονὴ παντὸς ἐκκλησιαζομένου μέχρι πέρατος τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ εἰ δυνατὸν διὰ τακτικῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς Θ. Εὐχαριστίας[4], ἡ ἐξ ἀταξίας ἢ αὐθαδείας ἢ περιφρονήσεως ἀποχὴ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἁμάρτημα[5].

---

1. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης **Λουκᾶς ὁ Χρυσοβέργης**, συνοδικῶς ἀπεφήνατο, ὅτι « *καὶ τοὺς νυμφίους, τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μετὰ τὴν ἁγίαν μετάληψιν συνερχομένους διὰ μείξεως, ἐπιτιμίοις δέον καθυποβάλλεσθαι* », ὁ **Βαλσαμὼν** (Σ.Γ. 304).

2. **Α' Κορινθ.** Ζ', 5, ΙΑ', 28, **ΟΘ' 'Απ. Κανὼν** (Σ.Β. 101), **Διονυσίου 'Αλεξανδρείας**, καν. Β', Γ' (Σ.Δ. 7, 9) **Τιμοθέου 'Αλεξανδρείας**, 'Απόκρ. Γ', Ε' (Σ.Δ. 332, 334), **Παύλου**, καν. Γ' (Σ.Δ. 400), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Γ. 304, Δ. 10 - 12), **ἰδίου**, 'Αποκρίσεις ΙΑ', ΙΒ' (Σ.Δ. 456 - 458).

3. **Μ. Βασιλείου**, 'Εκ τῆς πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν ἐπιστολῆς (Σ.Δ. 389) « *Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδωσι τὴν μερίδα, καὶ κατέχει αὐτὴν ὁ ὑποδεξάμενος μετ' ἐξουσίας ἁπάσης καὶ οὕτω προσάγει τῷ στόματι τῇ ἰδίᾳ χειρί* », καν. ΝΗ', **ΡΑ' Τρούλλου** (Σ.Β. 436, 546 - 547). Ἴδε καὶ **Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ**, Κανονικὸν (Σ.Δ. 445) « *ὁ μετὰ τὴν θείαν ἐμέσας μετάληψιν μ' ἡμέρας τῆς θείας ἀφίσταται κοινωνίας, τὸν Ν' ᾄδων ψαλμὸν καθ' ἑκάστην καὶ μετανοίας ποιῶν Ν' κἂν ὁπωσδήποτε τοῦτο συμβῇ* », **Βαλσαμῶνος**, 'Απόκρισιν ΙΓ' (Σ.Δ. 458), ἀναλόγως ἀποφαινομένου διὰ ταύτης περὶ τῶν συνθηκῶν διαπράξεως τοῦ παραπτώματος καὶ τοῦ τρόπου τοῦ κολασμοῦ αὐτοῦ.

4. **Ἰωάνν.** ϛ', 56 - 59 « *Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ... ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα* », ἴδε καὶ **Μ. Βασιλείου**, 'Εκ τῆς πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν 'Επιστολῆς (Σ.Δ. 389) « *Ἡμεῖς μέντοι τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, τῇ Κυριακῇ, τῇ τετράδι, τῇ Παρασκευῇ, καὶ τῷ σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ᾖ μνήμη ἁγίου τινός* ».

5. **Θ' 'Απ. Κανὼν** (Σ.Β. 13), καν. Β' **'Αντιοχείας** (Σ.Γ. 125 - 126). Ἴδε καὶ

ι. Ἡ τήρησις τῆς ἱερᾶς ἐπιταγῆς « *ἑστῶτας τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ* », δι' ἀποφυγῆς τοῦ ἔθους τῆς *γονυκλισίας* κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Λειτουργίας, κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς[1],

καθ' οἱονδήποτε, κατὰ τὰς ἀνωτέρω περιστάσεις, παραβιαζομένη τρόπον, συνεπάγεται κατὰ τὴν *ἐπισκοπικὴν διάκρισιν* τὴν ἀνάλογον κύρωσιν.

IV. Ἡ ἐκδήλωσις πάσης ἀσεβείας πρὸς τὴν κανονικὴν ἐπιταγὴν περὶ ἀποκλειστικῆς χρήσεως, ἀναγνώσεως καὶ διαφυλάξεως, τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἀνεγνωρισμένων Ἱερῶν Βιβλίων[2], γινομένη:

α. Διὰ χρήσεως ἢ ἀναγνώσεως ψευδεπιγράφων βιβλίων ἢ μαρτυρολογίων τῶν ἀσεβῶν, ὁδηγούντων πάντα ἀναγιγνώσκοντα καὶ ἀκούοντα πρὸς ἀπιστίαν ἐπὶ λύμῃ Κλήρου καὶ Λαοῦ, συνεπάγεται:

Βαλσαμῶνος, 'Απόκρισιν ΙΖ' (Σ.Δ. 461) « *Εἰ μὲν οἱ ἐκκλησιάζοντες εὐθὺς μετὰ τὰ ἅγια Εὐαγγέλια αὐθαιρέτως ὑποχωρήσουσιν, οὐκ αἰτιαθήσονται· εἰ δὲ μετὰ τὴν καταρχὴν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ μυστικῆς, ὡς ἄτακτοι καὶ σκανδαλισταὶ δικαίως ἀφορισθήσονται* ».

1. Καν. **ΙΕ' Πέτρου 'Αλεξανδρείας** (Σ.Δ. 43), **ϞΑ' Μ. Βασιλείου** (Σ Δ. 285 - 286), Κ' **Α' Νικαίας** (Σ Β. 162), **ϟ' Τρούλλου** (Σ.Β. 516), Ι' **Νικηφόρου τοῦ 'Ομολογητοῦ** (Σ.Δ. 428), **Νικολάου ΚΠόλεως**, 'Απόκρ. Β' (Σ.Δ. 418). Πάντως, ἡ ἀπαγόρευσις, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἱερὰν στιγμὴν τῆς μετουσιώσεως, τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων δώρων, κατὰ τὸ τό γε νῦν κρατοῦν δὲν τηρεῖται· βλ. εἰδικώτερον **Παν. Τρεμπέλαν**, 'Η γονυκλισία ἐν ταῖς Κυριακαῖς, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 198, 247, 279, 294 - 295, 311, 1948, κηρυσσόμενον κατὰ τῆς ἀπαγορεύσεως (αὐτ. σελ. 324) « *ἀφήσατε τὸν Λαὸν ἐλεύθερον νὰ γονατίζῃ, ἐφ' ὅσον τοῦτο γίνεται κατὰ τὴν ὥραν τῆς μετουσιώσεως* ». Contra : **Χρ. Μ. 'Ενισλείδης**, 'Η γονυκλισία ἐν ταῖς Κυριακαῖς, ἐν Ε. τ. Κϛ', σελ. 54, 162, 238, 257 - 258, 1949, **ἰδίου**, 'Η γονυκλισία τῆς Κυριακῆς καὶ τὸ κήρυγμα τῆς 'Αναστάσεως εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς 'Ορθοδοξίας, σελ. 3 ἑπ., 1950· ἴδε καὶ **'Ιεζεκιήλ**, Μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος, 'Η γονυκλισία τῆς Κυριακῆς, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 280, 1948, **Μιχαήλ**, Μητροπολίτην Κορινθίας (ἐν τοῖς κατόπιν 'Αμερικῆς), 'Η γονυκλισία, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 365, 1948, **Παντελεήμονα**, Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, Λατρευτικὴ προσκύνησις, ἐν Ε. τ. ΚΕ', σελ. 365 - 366 « *ζήτημα θεολογούμενον* ».

2. ΠΕ' **'Απ. Κανὼν** (Σ.Β. 109 - 110), καν. Ξ' **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 225 - 226), ΚΔ', Μϛ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 368 - 369, 415), **Μ. 'Αθανασίου**, Περὶ κεκανονισμένων ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 78 - 80), **Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου**, Ἔμμετρον περὶ ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 363 - 364), **'Αμφιλοχίου τοῦ 'Ικονίου**, Περὶ τῶν ἱερῶν βιβλίων (Σ.Δ. 365 - 367), καν. Α' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 216 - 217), Α', Β' **Τρούλλου** (Σ.Β. 301 - 305, 308 - 310), Α' **Β' Νικαίας** (Σ Β. 555 - 556), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνος**, 'Απόκρισιν Β' (Σ Δ. 449 - 450), **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Β', ια', Κ', ε' (Σ.ϛ. 144 - 149, 314 - 317), **Πηδάλιον**, σελ. 62 - 66.

αα. Κληρικῷ μεν, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ.

ββ. Λαϊκῷ δὲ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

β. Διὰ καταβολῆς προσπαθείας πρὸς καταστροφὴν ἢ ἐξαφανισμὸν τούτων, ὡς τὸ διαφθείρειν ἢ κατατέμνειν ἢ πρὸς ἀφανισμὸν ἐκδιδόναι βιβλιοκαπήλοις, συνεπάγεται:

αα. Κληρικῷ μεν τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἑνὸς ἔτους.

ββ. Λαϊκῷ δὲ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἑνὸς ἔτους[2].

§ 125. Ἡ κανονικὴ τέλεσις τῆς ἑορτῆς τοῦ ***Ἁγίου Πάσχα,*** κατὰ τὸν περὶ ταύτης θεμελιώδη ὅρον τῆς Α' ἐν ***Νικαίᾳ*** Οἰκουμενικῆς Συνόδου[3].

Ἡ παράβασις τῆς περισπουδάστου κανονικῆς ἐπιταγῆς ταύτης συνεπάγεται τῷ ἀθετοῦντι:

α. Κληρικῷ μεν, τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως.

β. Λαϊκῷ δὲ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[4].

---

1. Ξ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 77), καν. ΚΔ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 368-369), Β', ΞΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 308-310, 452), Θ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 585).

2. Καν. ΞΗ' Τρούλλου (Σ.Β. 463-464), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 464) «*Βιβλιοκαπήλους δέ, οὐ τοὺς τὰ βιβλία πωλοῦντας φησὶν ὁ κανών, ἀλλὰ τοὺς ἀπαλείφοντας, ἢ καὶ ἄλλως χρωμένους ταῖς βίβλοις, εἰς ἀφανισμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς γεγραμμένων... Παραβάτης δ' ἐστὶ καὶ ὁ πωλῶν ταῦτα ἐπὶ διαφθορᾷ, καὶ ὁ οὕτως ὠνούμενος*», Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 465) «*Οἱ μέν τοι βιβλιοπῶλαι ἐπαινετέοι εἰσίν*».

3. Περὶ τοῦ Πασχαλίου Κανόνος [Σωζομενοῦ, Ἐκκλ. Ἱστ. Α', ις' (M.P.G. τ. 67 c. 909), Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου, Γ', ιη', ιθ' (M.P.G. τ. 20 c. 1073-1077), Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστ. Α', θ' (M.P.G. τ. 82 c. 936), ἴδε καὶ Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 121³] βλ. εἰδικώτερον Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, σελ. 6 ἑπ., 1933, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δωροθέου, Ἡ νομοκανονικὴ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Παλαιοημερολογιτικοῦ Ζητήματος, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Β', σελ. 224 ἑπ., 1947, Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου-Σπυρ. Ἀλ. Ἀλεξανδροπούλου, Ἡ θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Παλαιοημερολογιακοῦ Ζητήματος κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ϛ', σελ. 31 ἑπ., 1951.

4. Ζ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 10), Πασχάλιος Κανὼν Α' Νικαίας (Δ.Σ.Μ. τ. Α', 121³), καν. Α' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 123-124), ἴδε καὶ καν. ΙΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 183), ΛΔ', ΟΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 395, 489), Φωτίου, Νομοκ. Ζ', γ' (Σ.Α. 140), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', ζ' (Σ.Ϛ. 404-428). Ὁ συνεορτασμὸς τοῦ Ἁγίου Πάσχα μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἐπὶ τούτῳ χρῆσις τῶν ἐθίμων αὐτῶν συνιστᾷ τὸ κανονικὸν ἀδίκημα τῆς ***ἀποστασίας,*** περὶ οὗ βλ. ἀνωτέρω § 78, σελ. 355 ἑπ.

§ 126. Ἡ ἱερὰ ὑποχρέωσις πρὸς τήρησιν τῶν περὶ *νηστείας* καὶ *ἐγκρατείας* τεθεσπισμένων[1].

Ἡ παράβασις τῆς κανονικῆς ἐπιταγῆς ταύτης, τετοποθετημένης εἰς οἰκοδομὴν τοῦ κοινωνικοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου καὶ διὰ τῆς καλῶς νοουμένης τηρήσεως αὐτῆς[2] προάγουσα τὸν ἄνθρωπον πνευματικῶς καὶ συντρίβουσα τοὺς ἐκ τῆς ἐφημέρου τρυφῆς καὶ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ στομάχου ὑψουμένων παντοίων κινδύνων[3], κολάζεται.

Εἰδικώτερον:

α. Ὁ ***μὴ νηστεύων***[4] ἑκάστην Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τῆς

---

1. Βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Περὶ τῶν νηστειῶν κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 143 ἑπ. (σελὶς ἀνατύπου), 1919, Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 232, 252, 320, 322, 326, 419, τ. Β', σελ. 551 ἑπ., 632, 665-666, 693, 730, 857, 897.

2. Ἀείποτε ἐν ὄψει τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου: «*Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα, Ἐπιστολὴ χάριν τῶν ὀφειλουσῶν τελεῖσθαι νηστειῶν ἑκάστου ἔτους (Σ.Δ. 565-579) «*Νηστεύοντες δέ, μὴ νηστεύσωμεν εἰς κρίσεις, καὶ μάχας, καὶ ψιθυρίσματα, μηδὲ τύψωμεν πυγμαῖς τὸν ταπεινὸν καὶ προσήλυτον, λύσωμεν δὲ μᾶλλον πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, καὶ βιαίων συναλλαγμάτων χειρόγραφα διασπάσωμεν, πεινῶσι μέν, ἄρτους καὶ τροφὰς διαθρύπτοντες, ἀστέγοις δὲ καὶ πτωχοῖς, τοὺς οἴκους ἀνοίγοντες... οὕτω τῆς κραυγῆς ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐπακούσεται, καὶ ἐρεῖ, ἔτι λαλούντων ὑμῶν· Μὴ σκυθρωπάζετε, πάρειμι*», ἰδίου, Ἀπόκρισιν ΝϚ' (Σ.Δ. 489).

3. Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν σαφῶς διακηρύσσει: «*Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος· τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει*» (Α' Κορινθ. Ϛ', 12-14), καὶ περαιτέρω «*Οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα... διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω*» (Α' Κορινθ. Η', 9-10, 13).

4. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἀπαγορεύεται ἡ βρῶσις κρέατος, ᾠοῦ, γάλακτος καὶ παντὸς ἐκ γάλακτος παρασκευαζομένου, ὡς τυροῦ, βουτύρου, γιαούρτης κ.ἄ., ἰχθύων (ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀστράκων, αὐγοταράχου καὶ χαβιαρίου), οἴνου καὶ ἐλαίου (ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐλαιῶν), περὶ ὧν βλ. καν. Ν' Λαοδικείας (Σ.Γ. 217), ΝϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 436), ἴδε καὶ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπ. Ι' (Σ.Δ. 336-337), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 217), ἰδίου, Ἀποκρίσεις ΝΔ', ΝϚ' (Σ.Δ. 487-489). Ἐπίσης, ἀπαγορεύεται, κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, πᾶσα μεταξὺ τῶν συζύγων σαρκικὴ συμπλοκή, ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΝΒ' (Σ.Δ. 485-486) «*Οἱ γοῦν παρανομήσαντες οὕτως ὁμόζυγοι, καὶ εἰς ἀκρασίαν σατανικὴν μεταστοιχειώσαντες τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας*

ἑβδομάδος, ὡς καὶ ὁλόκληρον τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα[1], τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

Ἡ συνδρομὴ τοῦ παράγοντος τῆς *σωματικῆς ἀσθενείας* συγχωρεῖ τὸ ἐν μέρει ἀνεφάρμοστον τῆς ἀπαγορεύσεως, ἐφ᾽ ὅσον «ἡ

καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν σωτηριώδη μετάνοιαν (ὥσπερ εἰ μὴ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἡ περιδρομὴ ἐξήρκει τούτοις εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν) οὔτε τῆς θείας καὶ ἁγίας μεταλήψεως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Πάσχα ἀξιωθήσονται, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐπιτιμίων διορθωθήσονται».

1. Κατὰ τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν, διανυομένην ἐν πένθει καὶ κατανύξει, ἐπίσης ἐπιτάσσεται τὸ ***μὴ γίνεσθαι τελείαν ἱεροτελεστίαν***, τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας τῶν ***Προηγιασμένων***, — πλὴν τῶν Σαββάτων, τῶν Κυριακῶν, τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Μ. Πέμπτης —, καὶ ἀπαγορεύεται ἡ τέλεσις γενεθλίων ἁγίων μαρτύρων, πλὴν κατὰ Σάββατα καὶ Κυριακάς, γάμων ὅλως καὶ μνημοσύνων, πλὴν κατὰ Σάββατα καὶ Κυριακάς, βαπτισμάτων, πλὴν ἐν ἐκτάκτῳ περιστάσει ὡς ἡ τοῦ βίου μετάστασις, καὶ πάσης χειροτονίας τῶν τοῦ βήματος, πολλῷ δὲ πλέον Ἐπισκοπικῆς, τῶν παραβαινόντων «*ὡς ἀσύγγνωστα πλημμελησάντων*» δι᾽ ἐπιτιμίων μεγάλων κολαζομένων [καν. ΜΘ΄, ΝΑ΄, ΝΒ΄ **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 216, 218, 219), ΝΒ΄ **Τρούλλου** (Σ.Β. 427), **Βαλσαμῶνος**, Ἀποκρίσεις ΝΖ΄, ΝΗ΄ (Σ.Δ. 489-490), **Ματθαίου Βλαστάρη**, Σύνταγμα, Τ΄, ε΄ (Σ.Ϛ. 456-473). Παραδόξως λίαν ὁ ΝΟΜ. ΜΑΛ. (κεφ. ΥϞΗ΄ (=498) τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 287 Κώδικος Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων, σελ. 159) παρερμηνεύων τὸν καν. ΝΒ΄ **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 219) συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τελέσεως βαπτίσματος, Μοναχικῆς Κουρᾶς καὶ κανονικῶν πράξεων χειροτονίας πρεσβυτέρων (ἐν τῇ τελείᾳ λειτουργίᾳ) καὶ διακόνων (ἐν τῇ τῶν Προηγιασμένων λειτουργίᾳ) κατὰ τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν.

2. ΞΘ΄ **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 88), καν. Ν΄ **Λαοδικείας** (Σ.Γ. 217), ΙΗ΄, ΙΘ΄ **Γάγγρας** (Σ.Γ. 114-115), ΝϚ΄, ΠΘ΄ **Τρούλλου** (Σ.Β. 436, 512-513), ἴδε καὶ καν. Α΄ **Διονυσίου Ἀλεξανδρείας** (Σ.Δ. 1-4), ΙΕ΄ **Πέτρου Ἀλεξανδρείας** (Σ.Δ. 43), **Φωτίου**, Νομοκ. Ζ΄, α΄-β΄, ΙΓ΄, λη΄ (Σ.Α. 135-140, 333), **Ἀθανασίου Α΄**, Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰν (Σ.Ε. 125[1]). Αἱ ἴδιαι ποιναὶ ἀπειλοῦνται κατὰ τῶν παραβιαζόντων τὰς ***ἐκ Παραδόσεως*** τηρουμένας καὶ ἄλλας νηστείας, ἤτοι τὴν πρὸ τῶν Χριστουγέννων 40θήμερον, τὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν τῆς κατὰ τὴν 29ην Αὐγούστου ἑορτῆς τῆς ἀποτομῆς ἢ ἀποκεφαλίσεως τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὴν τῆς κατὰ τὴν 14ην Σεπτεμβρίου ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, καὶ τὴν τῆς προεορτίου τῶν Θεοφανείων, περὶ ὧν βλ. **Βαλσαμῶνα** (Σ.Δ. 573, 577 ἑπ.), **ἰδίου**, Ἀπόκρισιν ΝΕ΄ (Σ.Δ. 488), **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Ν΄, δ΄ (Σ.Ϛ. 397) «*Εἰ γὰρ ἦσαν καὶ ἕτεραι, ἐμνήσθη ἂν κἀκείνων ὁ κανών· πλὴν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας νηστίμους, οὐδεὶς εὖ φρονῶν, οἶμαι, νηστεύουσιν ἐγκαλέσειεν*», **Πέτρου Μογίλα**, Ὁμολογία Ὀρθ. Πίστεως, Α΄ Μέρος, ἐρ. ΠΗ΄, Γ΄ Μέρος, Ἐρ. Ε΄, Ζ΄, Η΄ (Δ.Σ.Μ., τ. Β΄, σελ. 632, 665-666), πλείω εἰς **Κωνστ. Μ. Ῥάλλη**, Περὶ τῶν νηστειῶν, σελ. 144 ἑπ.

νηστεία διὰ ταπείνωσιν ἐπινενόηται τῆς σφριγώσης σαρκός· ταύτης δὲ νόσῳ κατασταλείσης, οὐ πάνυ τοι ἀναγκαῖον, τὸ νηστείᾳ ταύτην δαμάζειν»[1]. Ὡς ἀσθενοῦσα, νοεῖται καὶ ἡ λεχὼ γυνή[2].

β. Ὁ ***νηστεύων*** κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἔτι τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς, πλὴν τοῦ Μ. Σαββάτου, *καθότι τὸ ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου σῶμα ἄπνουν ἐν τῷ τάφῳ τηνικαῦτα κατέκειτο*, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

Πλήν, ὁ κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ Σάββατα τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ***μὴ ἀπέχων*** πάσης φύσεως *κρεωφαγίας*, ὡς καὶ *ᾠοῦ* καὶ *τυροῦ*, ἅτινα *ὡς παντοῖον θυτὸν καρπός εἰσι καὶ γεννήματα*, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[4].

γ. Ὁ ***ἐσθίων*** κρέας αἱμάσσον ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον ἢ εἰδωλόθυτον καὶ πνικτόν[5], τιμωρεῖται:

---

1. «*Ὅτε δὲ δι᾽ ἀσθένειαν ἀναγκασθείη τις καταλῦσαι, διὰ ἰχθύων, ἢ ἐλαίου μετριάσει τοῦ ἀῤῥωστήματος τὴν κακότητα· κρέατος γάρ, ἢ τυροῦ, ἢ ᾠοῦ ἅψασθαι οὐ συγχωρηθείη, κἂν πνέῃ τὰ λοίσθια, οὔτε ἐν τῇ μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, οὔτε ἐν οἱᾳδήτινι τετράδι ἢ παρασκευῇ· ἀρκεῖ γὰρ τῷ ἐξ ἀνάγκης διὰ ξηροφαγίας μεγαλύνειν ὀφείλοντι τὰς τετράδας, καὶ τὰς παρασκευάς, διὰ ἐλαίου καὶ ἰχθύων ἐπιεικεῦσαι τὸ νόσημα*», ὁ **Βαλσαμών**, Ἀπόκρισις ΝΔ΄ (Σ.Δ. 487-488). Ἴδε καὶ **Ματθαῖον Βλαστάρην**, Σύνταγμα, Ν΄, δ΄ (Σ.Ϛ. 398).

2. ΞΘ΄ **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 88), **Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας**, Ἀπόκρ. Η΄, Ι΄ (Σ.Δ. 335, 337), **Φωτίου**, Νομοκ. Ζ΄, β΄ (Σ.Α. 140), ἴδε καὶ **Ζωναρᾶν** (Σ.Β. 88).

3. ΞϚ΄ **Ἀπ. Κανὼν** (Σ.Β. 84), ΙΕ΄ **Πέτρου Ἀλεξανδρείας** (Σ.Δ. 43), ΙΗ΄ **Γάγγρας** (Σ.Γ. 114), Α΄ **Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας** (Σ.Δ. 342), ΝΕ΄ **Τρούλλου** (Σ.Β. 434), **Φωτίου**, Νομοκ. ΙΓ΄, λβ΄ (Σ.Α. 332), **ἰδίου**, Ἐγκύκλιος ἔτους 866 (Δ.Σ.Μ. τ. Α΄, 277), **Συνόδου ΚΠόλεως** ἔτους 1772, Ἐγκύκλιος (Δ.Σ.Μ. τ. Β΄, 857). Ἡ ἀπαγόρευσις ἐφαρμόζεται μετά τινος ἐλαστικότητος ἐπὶ ***ἐκ λόγων εὐλαβείας*** νηστευόντων καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας (ὁ **Παν. Τρεμπέλας**, Παραλληλισμοὶ καὶ ἀναλογίαι, ἐν Ε. τ. ΚΕ΄, 311), ὁπωσδήποτε δὲ δὲν ἰσχύει ἐπὶ Μοναχῶν ἢ Μοναζουσῶν, ἐμμενόντων εἰς τήρησιν τῆς νηστείας ***ἐκ λόγων ἀσκήσεως*** [ὁ **Βαλσαμὼν** (Σ.Β. 85)].

4. Καν. ΝϚ΄ **Τρούλλου** (Σ.Β. 436), **Φωτίου**, Νομοκ. ΙΓ΄, λβ΄ (Σ.Δ. 332), **Βαλσαμῶνος**, Ἀπόκρισις ΝΔ΄ (Σ.Δ. 484-488).

5. **Πράξ.** ΙΕ΄, 21, 29, ΚΑ΄, 25, **Α΄ Κορινθ.** Η΄, 1, 8, Ι΄, 19-21.

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[1].

δ. Ὁ ***μὴ ἐσθίων*** κρέας ἐπιτρεπόμενον παντὸς εἴδους, ἤτοι μὴ τοιοῦτον αἱμάσσον ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον ἢ εἰδωλόθυτον καὶ πνικτόν, ὡς καὶ ὁ μὴ πίων οἶνον, τοῦτο πράττων ἐκ λόγων *βδελυγμίας* πρὸς ἀμφότερα, οὐχὶ δὲ χάριν *ἀσκήσεως* καὶ *ἐγκρατείας*, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, *ὡς κεκαυτηριασμένος τῇ συνειδήσει καὶ αἰτίᾳ σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος*.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

ε. Ὁ ***κατακρίνων*** τὸν *μετ' εὐλαβείας* καὶ *πίστεως* ἐσθίοντα ἐπιτετραμμένα κρέατα, *ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν ἐλπίδα μὴ ἔχοντα σωτηρίας*, τιμωρεῖται:

αα. Κληρικὸς ὤν, διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας.

ββ. Λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς τυγχάνων, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

§ 127. Ἡ ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσις πρὸς τήρησιν ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας ὡρισμένων *ἠθικῶν ἐπαγγελιῶν*, συμβαλλουσῶν εἰς στερέωσιν τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου, ἡ παράβασις μιᾶς ἑκάστης τῶν ὁποίων τιμωρεῖται.

Εἰδικώτερον:

α. Ἡ ἀπρεπὴς συμπεριφορὰ πρὸς Ἐπίσκοπον (Μητροπολίτην,

---

1. ΞΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 81), καν. Β' Γάγγρας (Σ.Γ. 101), ΞΖ' Τρούλλου (Σ.Β. 462), ἴδε καὶ Λέοντος Ϛ' τοῦ σοφοῦ, Νεαρὰν ΝΗ' (J.G.R. τ. Α', 128), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ιγ' (Σ.Α. 313), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Π', ιγ' (Σ.Ϛ. 431).

2. ΝΑ', ΝΓ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 67, 70), καν. ΙΔ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 48), Μ. Βασιλείου, καν. ΚΗ' (Σ.Δ. 164) «*γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὔξασθαί τινα ὑείων ἀπέχεσθαι κρεῶν*», Ἰδίου, καν. ΠϚ' (Σ.Δ. 257) «*οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν διακρίνομεν· ἀλλ' οὔτε ὑοσκύαμον φάγοι ἄν τις νοῦν ἔχων, οὔτε κυνὸς ἅψαιτο, μὴ μεγάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης· ὥστε ὁ φαγὼν οὐκ ἠνόμησεν*», Φωτίου, Νομοκ. Θ', κη' (Σ Α. 209).

3. Κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καν. Β' Γάγγρας (Σ.Γ. 101), τῆς ὑπὸ τούτου ἀπειλουμένης ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ ἐφαρμοζομένης σήμερον ἀναλόγως, ἤτοι ἐν δεδικαιολογημένῳ μετριασμῷ εἰς τοιαύτην ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ.

Ἀρχιεπίσκοπον, Πατριάρχην), ἰδίᾳ δὲ ἡ ἀποτολμηθεῖσα ἀδικαιολογήτως ἢ αἰτίας προσχήματι τύψις αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ κατάχρησις δημοσίας ἐξουσίας κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, μέχρι τοῦ παρανόμως τοῦτον φυλακίσαι, συνεπάγεται τῷ ἀσεβήσαντι λαϊκῷ ἢ Μοναχῷ τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

β. Ἡ μετ' ἀκοινωνήτου, ἤτοι προσώπου τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν παντελοῦς ἢ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ, Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ, συμπροσευχή, κἂν ἐν οἴκῳ ἔτι, ὡς καὶ ἡ λῆψις εὐλογίας ἢ θείας Χάριτος μυστηρίου ὑπὸ Κληρικοῦ, τελοῦντος ὑπὸ ποινὴν ἀργίας ἢ καθαιρέσεως, συνεπάγεται τῷ ἀσεβήσαντι λαϊκῷ ἢ Μοναχῷ, τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[2].

Λαϊκὸς ἢ Μοναχός, τελῶν ὑπὸ ποινὴν ἁπλοῦ ἢ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, εἰς ἑτέραν πόλιν ἢ χώραν ἀπελθὼν καὶ συνευξάμενος Κληρικοῖς ἢ λαϊκοῖς καὶ Μοναχοῖς, ἐξαπατήσας πάντας περὶ τοῦ *ἀδιαβλήτου* αὐτοῦ, τιμωρεῖται καὶ αὖθις, ἐπιτεινομένης τῆς ποινῆς αὐτοῦ[3].

γ. Ἡ ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, τέλεσις τῆς Θ. Λειτουργίας ὡς καὶ τῶν μυστηρίων τῆς Θ. Εὐχαριστίας καὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, πρὸς τῇ ἐπαπειλουμένῃ τῷ ἀντικανονικῶς ἐνεργοῦντι ἀπειθάρχῳ Κληρικῷ ποινῇ, συνεπάγεται διὰ τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ εὐκτηρίου οἴκου τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[4].

δ. Ἡ *ἄκοσμος* καὶ *ἀπρεπὴς* ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ προβολή, ἐμφάνισις καὶ συμπεριφορά, ἣν ἰδιαιτέρως συνιστῶσιν:

---

1. Καν. Γ' τῆς ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου (Σ.Β. 710). Ἡ ***δημοσίως*** γινομένη περιύβρισις Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Πατριάρχης, Ἱερὰ Σύνοδος), δι' οἱουδήποτε μέσου, διώκεται καὶ τιμωρεῖται διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρι τριῶν ἐτῶν κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 181 ἐδ. 1 Π.Κ. Contra: Γνωμοδότησις 12/1961 Α/Εἰσαγγελέως Α.Π. Ἀνδρ. Τούση (Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ', 36 - 37, 1961, ἐφ' ἧς βλ. παρατηρήσεις τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, αὐτόθι, σελ. 36* - 37, 1961).

2. Ι' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 14), καν. Ϛ'. Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΛΒ', ΛΓ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 198), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', λα' (Σ.Α. 331), Βαλσαμῶνος, Ἀποκρίσεις ΛΕ', ΛϚ' (Σ.Δ. 476 - 477), Ματθαίου Βλαστάρη, Σύνταγμα, Α', ιη' (Σ.Ϛ. 107 - 108).

3. ΙΓ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 15 - 16), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 16).

4. Καν. ΝΗ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 224), ΝΘ' Τρούλλου (Σ.Β. 438 - 439), ΙΒ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 687 - 688), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 439 - 440).

αα. Ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀμφίεσις δι' ἐνδυμάτων γυναικείων, καὶ ἡ τῶν γυναικῶν τοιαύτη δι' ἐνδυμάτων ἀνδρικῶν[1],

ββ. Τὸ μετέρχεσθαι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ *ἀσέμνου χορευτοῦ*, ἰδίᾳ ἐπὶ γυναικῶν, καὶ τοῦ ἀσκοῦντος *κυνηγίων θεώρια* (θηριομαχία, ταυρομαχία, καὶ τὰ δι' ἄλλων ζῴων ἢ πτηνῶν τελούμενα τούτοις ὅμοια) ἢ εἰδωλολατρικὰς συνηθείας[2],

γγ. Ἡ παρακολούθησις πάσης φύσεως *ἀσέμνου* θεάματος, μὴ ἐπιτρεπομένου εἰς ἄνθρωπον εὐλαβῆ καὶ ἐνάρετον.

Ὡς τοιοῦτον θέαμα νοητέον τὸ προβαλλόμενον ἀπὸ σκηνῆς θεάτρου ἢ κινηματογράφου, δημοσίᾳ ἢ κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ παρίστανται διαδραματιζόμεναι σκηναὶ *ἄσεμνοι* (ὀρχήσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, *ἀναιδῶς λυγιζομένων καὶ ἀσχημονούντων, εἰς ἀκολασίαν τοὺς ὁρῶντας ἐκκαλουμένων*) ἢ παραστάσεις *ἀπρεπεῖς* (*ἔργα χαυνοῦντα τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἢ πρὸς διάπραξιν ἁμαρτίας παρακινοῦντα*) ἢ ψυχοφθόροι ἢ ἐθνοφθόροι (ἔργα τρόμου, σκηναὶ φονικαὶ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια). Ἐπίσης αἱ ταυρομαχίαι καὶ τὰ *κυνηγίων θεώρια* (θηριομαχίαι κ.λ.π.), *πολλὴν ὠμόμητα τῶν οἰκείαν χαρμονὴν τὰς ἑτέρων συμφορὰς ποιουμένων κατακρίτως ἐπιδεικνύοντα*[3],

δδ. Ὁ θορυβώδης ἑορτασμός, *βαλλίζειν* ἢ *ὀρχεῖσθαι*, γαμηλίου ἑορτῆς, καὶ ὁ ἀπρεπὴς δι' ἐράνων, *ἐκ συμβολῆς*, γινόμενος συμποσιασμός[4],

---

1. Καν. ΙΓ' Γάγγρας (Σ.Γ. 109), ΞΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 448), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 109) ἐξαιροῦντα τὰς γυναῖκας, ὅσαι «*μὴ διὰ ὑπόκρισιν καὶ ἀπάτην, ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ καὶ διὰ τρόπον ἀληθοῦς ἀσκήσεως καὶ καθαρᾶς τοιουτόν τι ἐποίησαν, ὡς ἡ ἁγία Μελάνη, ἡ ἁγία Εὐγενία καὶ ἕτεραι, αἵτινες διὰ ἀνδρῴου σχήματος τὸν ἀσκητικὸν ἤνυσαν δρόμον, καὶ εἰς τὸ τῆς σωτηρίας ὑπέρτατον ἔφθασαν*». Τοιαύτη γυνὴ «*οὐ μόνον οὐκ ἀναθεματισθήσεται, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστηθήσεται*». Σήμερον πάντως δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις. Μονάζουσαι, ἐνδεδυμέναι ἀνδρικά, εἶναί τι τὸ ***ἀκατανόητον!***

2. Περιπτώσεις προβλεπόμεναι ὑπὸ τῶν καν. ΙΕ', ΜΕ', Ξ', ΞΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330-331, 414, 445, 469), ΝΑ', ΞΒ', ΞΕ', ΟΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 424-425, 448, 456-457, 469-470), Ϛ', Ζ', Θ' Παύλου (Σ.Δ. 400), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', κα'-κβ' (Σ.Α. 322, 324), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 457-460).

3. Περιπτώσεις προβλεπόμεναι ὑπὸ τῶν καν. ΝΔ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 220), ΙΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330-331), ΞΒ', ΟΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 448, 469-470).

4. Καν. ΝΓ', ΝΕ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 219, 221). Πλὴν ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, ἀνάγουσα τὴν καταγωγήν της εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν, ἐξ ἀχρησίας ἠπράκτησεν ὁλοσχερῶς· ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', κδ', κη' (Σ.Α. 326, 327), Ματθαῖον Βλα-

εε. Ὁ ὑπερβολικὸς καλλωπισμὸς τῆς κόμης τῶν ἀνδρῶν, διὰ βαφῶν καὶ ἄλλων μέσων, *πρὸς λύμην τῶν ὁρώντων γινόμενος καὶ δέλεαρ ταῖς ἀστηρίκτοις ψυχαῖς ἀποτελῶν*[1],

ϛϛ. Ἡ ἐν οἴκῳ ἀνάρτησις πινάκων, ἔνθα εἰκονίζονται παραστάσεις ἄσεμνοι, *τὴν ὅρασιν μὲν καταγοητεύουσαι, ἀλλὰ τὸν νοῦν διαφθείρουσαι καὶ κινοῦσαι πρὸς τὰ τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν ὑπεκκαύματα*[2],

καθ' οἱονδήποτε, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τρόπον ἔργῳ ἐκδηλουμένη, συνεπάγεται τῷ ἀσεβήσαντι τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ.

ε. Τὸ χαράσσειν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸν τύπον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ τὸ μὴ σπεύδειν ἀνενδοιάστως πρὸς διαγραφὴν καὶ ἐξάλειψιν τοῦ ἤδη χαραχθέντος, *ὕβριν* ἀποτελοῦν πρὸς τὸ ἱερὸν σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ, συνεπάγεται τῷ δράστῃ τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[3].

ϛ. Τὸ ὑποκρίνεσθαι τὸν παράφρονα, *δαιμονιζόμενον*, καὶ τὰ ἐκείνου προσποιητῶς σχηματίζεσθαι τρόπων φαυλότητι, *διὰ τὸ πρὸς κέρδος ὁρᾶν*, συνεπάγεται τῷ δράστῃ τὴν ποινὴν τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[4].

στάρην, Σύνταγμα Γ', ζ', Σ', ε' (Σ.Ϛ. 163, 445) ἀποφαινόμενον περὶ μὲν τῆς πρώτης τούτων «*ἠμέληται δὲ τὰ τοῦ τανῦν τοῦ κανόνος τούτου*», περὶ δὲ τῆς δευτέρας «*οὐδενὸς εἰσὶν ἀγαθοῦ, ὅτι μὴ καὶ πάσης αἰσχρότητος πλέα*».

1. Λευῒτ. ΙΘ', 27, Α' Κορινθ. ΙΑ', 14-16 «*Ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ ἀτιμία αὐτῷ ἔστι, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἔστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ*», καν. ϞϚ' Τρούλλου (Σ.Β. 536). Σημεῖον καταδήλου ἐκτροπῆς τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων. Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον αἱ λευκαίνουσαι τρίχες τῆς κεφαλῆς, ἀνδρὸς καὶ γυναικός, δὲν ἐμβαπτίζονται συνηθέστατα εἰς τοὺς ἀναλόγους χρωματισμούς;

2. Καν. Ρ' Τρούλλου (Σ.Β. 545). Καὶ ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Β. 546) ἐπάγεται: «*Ἐπεὶ τοίνυν τινὲς ἐρωτομανοῦντες, καὶ περὶ τὴν βιοτὴν ἀδιάφοροι, ἐν πίναξιν, ἢ καὶ ἐν τοίχοις, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν εἴδεσιν εἰκόνιζον ἐρωτίδια, ἢ καί τινα ἕτερα μυσαρά, ὅπως τὰς σαρκικὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας διὰ τῆς πρὸς ταῦτα ὁράσεως ἐκπεραίνωσιν, ὥρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, σχολάσαι ταῦτα παντάπασιν, ὡς καταγοητεύοντα κλπ.... Σημείωσαι τοῦτο· παρὰ γὰρ οἴκοις πλουσίων τινῶν, οὐ μόνον γραφαὶ τοιαῦται καὶ ταῦτα χρυσόπαστοι, μετὰ πάσης ἀσχημοσύνης ἐξεικονίζονται, ἀλλὰ καὶ διὰ γυψίνων κατασκευασμάτων πηλογραφοῦνται ἀνθρωπόμορφα εἰκονίσματα!*».

3. Καν. ΟΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 474), ἴδε καὶ Β. Α.α.ια., Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 476) «*Ἵνα μὴ τῇ τῶν βαδισμάτων καταπατήσει τὸ τῆς νίκης ἡμῶν ἐφυβρίζηται τρόπαιον*».

4. ΟΘ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 101), καν. Ξ' Τρούλλου (Σ.Β. 440-441), Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, Ἀπόκρ. Β', Γ', ΙΕ' (Σ.Δ. 332, 333, 340).

ζ. Τὸ μὴ διαφυλάσσειν τὴν ἱερότητα τῆς Κυριωνύμου ἡμέρας, τῆς *Κυριακῆς*[1], ἀπὸ πάσης τροφῆς[2] καὶ κραιπάλης[3], καὶ τῆς συνήθους ἐργασίας ἀκόμη[4], συνεπάγεται τῷ ἀθετοῦντι κανονικὴν ἐπιτίμησιν.

Τὸ σχολάζειν κατὰ Σάββατον, ὡς εἴθισται Ἰουδαίοις[5], ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν, συνεπαγομένην εἰς βάρος τοῦ δράστου τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ[6].

§ 128. Ἡ ***ἀντιποίησις*** ἀσκήσεως καθηκόντων καὶ ὑπηρεσίας Κληρικοῦ Ὀρθοδόξου (Ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου)[7], στοιχειοθετοῦσα κοινὸν ἔγκλημα προσβάλλον τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, διασῦρον τὸ κῦρος τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄγον εἰς διασάλευσιν τῆς παρὰ τοῖς πολίταις πεποιθήσεως περὶ τῆς νομίμου ἐνεργείας αὐτῶν, συνεπάγεται τῷ παραβαίνοντι τὴν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν αὐτοῦ διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἑνὸς ἔτους ἢ χρηματικῆς τοιαύτης[1].

Ἐπίσης:

Τὸ ***φέρειν δημοσίως καὶ ἄνευ δικαιώματος*** ὑπὸ λαϊκοῦ ἢ καθῃρημένου Κληρικοῦ, ἢ ὑπὸ Μοναχοῦ ἢ Κληρικοῦ ἑτεροδόξου Χριστιανικοῦ δόγματος τὴν ἱερατικὴν στολὴν τοῦ Ὀρθοδόξου Κληρικοῦ ἢ καὶ πᾶν ἄλλο διακριτικὸν σημεῖον ἢ γνώρισμα προσδιορῖζον τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἢ τὴν ἰδιότητα τοῦ νομίμως φέροντος τὴν στολὴν ταύτην (ὡς λ.χ. ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν ἀρχιμανδρίτου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου), συνεπάγεται τῷ δράστῃ τὴν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν αὐτοῦ διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν ἢ χρηματικῆς ταύτης[2].

Ἐὰν ὁ δράστης τυγχάνῃ ἀλλοδαπός, ἀπελαύνεται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους[3].

---

1. Ἡ Κυριακή, εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος, ἀκολουθοῦσα τὴν ἑβδόμην ταύτης ἡμέραν, τὸ Σάββατον. Κατὰ τὴν Κυριακήν, ἥτις εἶναι «*ἡ μία μετὰ τῶν Σαββάτων*», Ἀνέστη ὁ Κύριος (Ματθ. ΚΗ', 1-8, Μάρκου, Ις', 1-8, Λουκᾶ, ΚΔ', 1-8, Ἰωάνν. Κ', 1-3), οὗ ἕνεκα ὠνομάσθη αὕτη ***Κυριώνυμος*** ἡμέρα, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος τῆς σωτηριώδους Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἴδιαι ὁρίζονται ἐπιταγαὶ πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἱερότητος καὶ τῆς ***Διακαινησίμου ἑβδομάδος*** ἀπὸ ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων, ὡς τὸ «*θεώρια γίγνεσθαι*» [καν. ΞΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 466-467), Ξς' Τρούλλου (Σ.Β. 460), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 461-462), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Θ', α' (Σ.ς. 304-305)], τῶν Χριστιανῶν ὀφειλόντων κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτης «*ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σχολάζειν καὶ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εὐφραίνεσθαι ἁγιοπρεπῶς τὴν Ἁγίαν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν*». Δὲν τηρεῖται, ὅμως, αὐστηρῶς ἡ τοιαύτη ἐπιταγὴ σήμερον.

2. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Ἀπόκρισις ΝΓ' (Σ.Δ. 486-487), εἶδος τοιαύτης εἶναι καὶ «*τὸ εἰς βαλανεῖον ἀπέρχεσθαι καὶ θερμοῖς λουτροῖς ἀπονίπτεσθαι*», πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἀποτελεῖ σήμερον κανονικὴν παράβασιν.

3. Ὁ Βαλσαμών, Ἀπόκρισις ΝΑ' (Σ.Δ. 485) χαρακτηρίζει ὡς ἁμάρτημα, κολαζόμενον δι' ἐπιτιμίων μετρίων, καὶ τὴν κατὰ Σάββατον καὶ Κυριακὴν ἐπιχειρηθεῖσαν μεταξὺ τῶν συζύγων σαρκικὴν συμπλοκήν.

4. Ἀθανασίου Α', Οἰκ. Πατριάρχου, Νεαρὰ (Σ.Ε. 125[1]) «*Τὴν ἁγίαν Κυριακὴν ἐν ἀργίᾳ διατελεῖν τοὺς πιστούς, σχολάζοντας θείοις Ναοῖς*». Ἡ τήρησις τῆς ἐπιταγῆς ταύτης ἔρρωται παρ' ἡμῖν ἕως σήμερον ἐκ τῆς περὶ ταύτης ἀρραγοῦς Ἱ. Παραδόσεως· ἴδε εἰδικώτερον Μελετίου, Μητροπολίτου Κυθήρων, Ἡ Κυριακὴ ἀργία, σελ. 29 ἑπ., 1960.

5. Ἔξοδ. Κ', 9-11, ΛΑ', 15, Λευϊτ. ΚΓ', 3, 7, 8, 21, Δευτερ. Ε', 13-15.

6. Καν. ΚΘ' Λαοδικείας (Σ.Γ. 196), Ξς' Τρούλλου (Σ.Β. 460), Φωτίου, Νομοκ. ΙΓ', ιε' (Σ.Α. 314), Ματθαῖος Βλαστάρης, Σύνταγμα, Ε', ς' (Σ.ς. 246-249), Πηδάλιον, σελ. 251-252.

7. Ἄρθρ. 63 Κ.Ν.Ε.Ε., 129 Κ.ΚΡ. Καὶ Ἡγούμενος Ἱ. Μονῆς, μὴ φέρων χειροτονίαν πρεσβυτέρου, ἁπλοῦς ὢν Μοναχός, εἰ καὶ ἀσκεῖ τὰ τῆς διοικήσεως ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ καὶ τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς, δὲν φέρει κατὰ τὸν νόμον ἰδιότητα Κληρικοῦ· οὕτω καὶ Α.Π. 380/1955, Ποιν. Χρ. τ. ς', 98, ἔνθα καὶ σύμφωνος ἀγόρευσις Α/Εἰσαγγελέως Α.Π. Κωνστ. Κόλλια.

1. Ἄρθρ. 175 § 2 Π.Κ. Εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἐγκλήματος ὑποπίπτει ἐπίσης ὁ Κληρικός, ὅστις κατεδικάσθη τελεσιδίκως εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως (Α.Π. 148/1940, 524/1940 ἐν Ἀρχείῳ Ποινικῶν Ἐπιστημῶν, τ. Δ', 135, 254) ὡς καὶ ὁ χειροτονηθεὶς ὑπὸ Ἐπισκόπου, ὅστις κατεδικάσθη ***τελεσιδίκως*** εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως (Α.Π. 101/1951, 326/1953, 39/1956, 290/1956, 178/1957, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Α', 228, τ. Γ', 508, τ. ς', 190, τ. Ζ', 27, 372), ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 115 ἑπ.

2. Ἄρθρα 57 ἐδ. 1 καὶ 2 Κ.Ν.Ε.Ε., 129 Κ.ΚΡ., 176 Π.Κ., ἴδε καὶ Ἄγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 119-120.

3. Ἄρθρ. 57 ἐδ. 2 Κ.Ν.Ε.Ε.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ματθ. Ζ', 1 - 6.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

§ 129. Ἡ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, οὖσα ἀποκλειστικῶς ἀνατεθειμένη εἰς τὰ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐντεταλμένα ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα, τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκοῦντας διοίκησιν Ἐπισκόπους[1], ἀρχῆθεν γνωρίζει μίαν καὶ ἑνιαίαν ἔκτασιν ἐφαρμογῆς ἐπὶ παντὸς μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, ἐπιδεικνύοντος ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπέρχεται φανερὰ προσβολὴ κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. Διέπεται δέ, ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων αὐτῆς ἐκδηλώσεως ἐν τῇ πράξει, ὑπὸ ἰδιαιτέρων κανόνων δικαίου, οἵτινες τεθειμένοι ὑπό τε τοῦ κανονικοῦ[2]

---

1. Ματθ. ΙΗ', 18, Ἰωάνν. Κ', 23 - 24, ἴδε καὶ Α' Τιμόθ. Ε', 20, ΛΖ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 50), καν. Κ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 162), Ο϶' Καρθαγένης (Σ.Γ. 496 - 497), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), ϛ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578), βλ. καὶ ἀνωτ. §§ 5 - 7.

2. Ἀποστ. Διατ. Η', κζ' - κη' (M.P.G. τ. 1 c. 1124), ΟΔ', ΟΕ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 93 - 94, 96), καν. Δ', ϛ', ΙΒ', ΙΔ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 138, 146, 152), Γ', Δ', Ε', ΙΓ', ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 238, 239 - 240, 266, 267), Η', ΙΒ', ΙΔ', ΙΕ', ΙΘ', Κ', ΚΗ', Λ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 315, 322, 329, 330 - 331, 358 -

καὶ τοῦ πολιτειακοῦ[1] νομοθέτου καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν ἀρτίας Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, τοῦτο μὲν καθορίζουσι τὰ ὅρια καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας (iurisdictio ex potestatis coërcitivae), τοῦτο δὲ προσδιορίζουσι τοὺς βαθμοὺς ἀσκήσεως αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ δικαιοδοσία, συμπεριλαμβάνουσα τὸ καθῆκον πρὸς ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀνακρίνειν, ἐκδικάζειν καὶ τιμωρεῖν πᾶσαν ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς λειτουργίας αὐτῆς καταλαμβάνει δύο τομεῖς δράσεως, ἑκάτερος τῶν ὁποίων ἀφορᾷ:

α. Τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν τῶν λαϊκῶν μελῶν, καὶ

β. Τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡγουμένην τάξιν τῶν Κληρικῶν καὶ τὴν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτῆς τάξιν τῶν Μοναχῶν.

Ἀσκεῖται δέ, κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, εἰς δύο βαθμούς[2].

359, 362, 377, 381, 588), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ' ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 164, 169 - 170), Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ΟϚ' (Analecta Sacra, τ. VI, 327).

1. Cod. Theod. XVI. 2. 12, 23, C. I. 4. 29, N. ΠΓ' πρ. καὶ § 2, ΡΚΓ', η', κα', κβ', Β. Γ.α.ς.ιδ.λζ.λη., Epitome Legum, Η', κς' (J.G.R. τ. Δ', 327), Epanag. Aucta, Θ', ια' (J.G.R. τ. Ϛ', 76), Proch. Auctum, Μ', ς', ζ' (J.G.R. τ. Ζ', 313), Ἀρμενόπουλος, Append. IV. 14. 15, Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 169 - 170), ἄρθρα 1 ἑπ. ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»* (βλ. ἀνωτ., σελ. 95 - 96), 8, 50 - 52, 57, 58, 60, 61 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10, 38, 55 - 75, 129, 132 Κ.ΚΡ., 9 § ς', 10, 11 - 14, 33 - 37 Κ.ΚΥ., 43 ἐδ. 2, 52 Κ.Χ.Α.Ο.

2. Καν. Δ', ΙΒ', ΙΔ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146, 152), Δ', Ε', ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 238, 239 - 240, 267), ΙΕ', ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ, 330 - 331, 377, 588), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259). Ἴδε καὶ τὴν συμβολὴν τοῦ A. Steinwerter, Der antike Kirchliche Rechtsgang und seine Quellen, ἐν Zeitschrift der Savigny - Stiftung, Kan. Abt., τ. 54, σελ. 1 - 116, 1934.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ

Α' Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 130. Ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν μελῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων ὁρίζεται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος, ἐπιβάλλων κατὰ παντὸς κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως τινὸς ἐξ αὐτῶν τὰς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένας ποινάς[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ τοιαύτη ποινικὴ δικαιοδοσία τοῦ Ἐπισκόπου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου) ἔχει ἀπολέσει ***πλήρως*** τὸν δικαστικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς.

Ἐκ τῆς κειμένης ἐν Ἑλλάδι πολιτειακῆς νομοθεσίας, ποινικὴ δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων δὲν προβλέπεται.

Κατ' ἐξαίρεσιν, μόνον εἰς τὴν Ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν, ἐνεργοῦσαν διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ἁρμοδίου διοικητικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης), τυγχάνει δεδομένον τὸ δικαίωμα ἵνα ἐπιβάλῃ τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ἐκτελουμένην μετ' ἔγκρισιν τῆς Πολιτείας, κατὰ παντὸς κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων τῆς αἱρέσεως ἢ τῆς ἀποστασίας[2].

Ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης) ἔχει μὲν τὸ κανονικὸν δικαίωμα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς ἁπλοῦ ἀφο-

---

1. Τὴν κατὰ ***τόπον*** ἁρμοδιότητα τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καθορίζουσιν ἔκπαλαι ὅ τε κανονικὸς [καν. Β' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 169 - 170), Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204)] καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης (Cod. Theod. XVI. 2. 23, C. I. 4. 29, Β. Γ.α.ς.), ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 169), Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 531 ἑπ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου καταγιγνωσκομένων ποινῶν βλ. ἀνωτέρω §§ 69, 70, 74, 75.

2. Ἄρθρ. 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ., ἴδε εὐρύτερον ἀνωτέρω, σελ. 46 ἑπ.

ρισμοῦ (ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας) κατὰ παντὸς παρεκτρεπομένου καὶ προσβάλλοντος τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν λαϊκοῦ, πλὴν ἀσκεῖ τοῦτο ἐν εἴδει χρήσεως ἁπλοῦ ***πειθαρχικοῦ*** μέτρου[1], ὡς ἀνάλογον περίπου ποιεῖται χρῆσιν τούτου κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς κανονικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἐν τῷ *δικαίῳ τῆς μετανοίας*[2].

Β' Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 131. Ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον πρὸς ἐκδίκασιν ἐν β' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν μελῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων ὁρίζεται ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελοῦσα Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας[3].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐφ' ὅσον ποσῶς δὲν προβλέπεται νομοθετικῶς ποινικὴ δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν μελῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, οἴκοθεν νοεῖται ὅτι δὲν ἀναγνωρίζεται εἰς αὐτὴν ἀνάλογος τοιαύτη οὐδὲ ἐν β' βαθμῷ.

Ἄλλωστε, καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας, ἐνεργούσης διὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ἁρμοδίου διοικητικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης), ἐπιτρεπτῶς γινομένη ἀπαγγελία τῆς ποινῆς παντελοῦς ἀφορισμοῦ κατὰ παντὸς κηρυσσομένου

1. Ἀνάλογον ἀσκεῖ ἐξουσίαν καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου· ἄρθρ. 34 Κ.ΚΥ.

2. Κατὰ μείζονα λόγον ***στερεῖται παντελῶς*** δικαστικοῦ χαρακτῆρος τὸ ἔργον τοῦ ***πνευματικοῦ πατρός***, ἀσκοῦντος ἁπλῶς τοιοῦτο ἐλέγχου συνειδήσεως (forum internum)· οὕτω καὶ οἱ Ἀμ. **Ἀλιβιζάτος**, Ὁ χαρακτὴρ τοῦ πνευματικοῦ, ἐν Ε. τ. ΙΗ', σελ. 133 - 134, 1940, Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος **Ἰεζεκιήλ**, Ὁ πνευματικὸς πατήρ, ἐν Ε. τ. ΙΘ', σελ. 13, 26 - 27, 1941, Μητροπολίτης Κορινθίας **Μιχαήλ**, Ὁ πνευματικὸς πατήρ, ἐν Ε. τ. ΙΘ', σελ. 178, 1941. Ἡ ἀντίθετος γνώμη, διδαχθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰω. **Μεσολωρᾶ**, Συμβολικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Β', σελ. 279, 304, 1904, Μητροπολίτου Κῶ **Ἐμμανουήλ**, Ὁ πνευματικὸς ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ λειτουργήματος αὐτοῦ, ἐν Ε. τ. ΙΗ', σελ. 117, 188, 204 - 205, 215, 1940, **ἰδίου**, Ἐξομολογητική, τ. Α', σελ. 176 ἑπ., Μητροπολίτου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας **Ἱεροθέου**, Ὁ πνευματικὸς πατήρ, ἐν Ε. τ. ΙΘ', σελ. 58, 1941, ***δὲν εἶναι ὀρθή***.

3. Καν. ϛ' **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 138), ΙΔ' **Σαρδικῆς** (Σ.Γ. 267), Ε' Α' **Νικαίας** (Σ.Β. 124 - 125).

ἐνόχου διαπράξεως τινὸς τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων τῆς αἱρέσεως ἢ τῆς ἀποστασίας, ἐνεργεῖται εἰς ἕνα καὶ τελευταῖον ἐξαιρετικῆς δικαιοδοσίας βαθμόν[1].

Ὁ ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου) ***πειθαρχικῶς*** ἐλεγχθεὶς ὡς παραβάτης τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ κολασθεὶς διὰ τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ (ἐπιτιμίου ἀκοινωνησίας) λαϊκός, ὡς μόνον μέσον προσβολῆς κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταδικαστικῆς ἀποφάσεως διαθέτει τὴν ἄσκησιν τοῦ ἁπλοῦ δικαιώματος χρήσεως τοῦ διοικητικοῦ μέτρου τῆς ***ἀναφορᾶς παραπόνου*** πρὸς τὴν Ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν (Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον)[2]. Οὐδὲν δὲ πέρα τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, Μοναχῶν.

Α' Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 132. Ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων ὁρίζεται κατ' ἀρχάς, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος[3], ἀσκῶν τὸ κυριαρχικὸν δικαίωμα αὐτοῦ τοῦτο εἴτε μόνος[4], εἴτε ἀκούων τὴν γνώμην τοῦ

1. Ἄρθρ. 8 Κ.Ν.Ε.Ε., 10 ἐδ. 10 § β' Κ.ΚΡ.

2. Ἄρθρ. 61 § 1 Κ.Ν.Ε.Ε., 133 § 1 Κ.ΚΡ. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου παρέχεται τῷ κολασθέντι λαϊκῷ δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν ***ἐκκλήτου*** (ἐκκλήσεως) ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (ἄρθρ. 35 Κ.ΚΥ.).

3. **Α' Τιμόθ.** Ε', 20 «*Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι*», ἴδε καὶ Λεων. **Φιλιππίδου**, Ἡ πρώτη πρὸς Τιμόθεον Ποιμαντικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σελ. 63β, 174α, 1951.

4. **Ἀποστ. Διατ.** Η', κζ' - κη' (M.P.G. τ. 1 c. 1124), καν. Δ', ϛ', ΙΒ' **Ἀντιο-**

περὶ αὐτὸν πρεσβυτερίου, ἀποτελοῦντος τοὺς *συμβούλους* αὐτοῦ καὶ ἀποκαλουμένου « *συνέδριον καὶ βουλὴ τῆς Ἐκκλησίας* »[1].

Βραδύτερόν πως, ἀπὸ τῆς ἐν ***Καρθαγένῃ*** Συνόδου, προκειμένης περιπτώσεως ἐκδικάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος βαρείας μορφῆς, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον ὁρίζεται ἐπὶ μὲν κατηγορουμένων πρεσβυτέρων Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὡς Προέδρου, καὶ ἑτέρων ἓξ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὡς μελῶν. Ἐπὶ δὲ κατηγορουμένων διακόνων Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὡς Προέδρου, καὶ ἑτέρων τριῶν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὡς μελῶν[2].

Ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων, ἀναφανείσης καὶ τῆς τάξεως τῶν Μοναχῶν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, συγκλίνουσα πάντοτε πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, προβάλλει ὡς ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, τῶν διακόνων, τῶν ἱερομονάχων, τῶν ἱεροδιακόνων καὶ τῶν Μοναχῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, ἐπὶ μὲν τῶν ἐκ τούτων ἐλαφρῶν τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, ἐπὶ δὲ τῶν βαρυτέρων ἐξ αὐτῶν Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὡς Προέδρου, καὶ ἑτέρων πέντε τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, ὡς μελῶν[3].

χείας (Σ.Γ. 132, 138, 146), ΙΓ', ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266, 267), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), Θ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 133).

1. Ἀποστ. Διατ. Β', κη' (M.P.G. τ. 1 c. 673). Ἴδε καὶ N. A. Zaozerski, Cerkovni sud v pervie tri vjeka hristianstva (= Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ) Kostroma, 1878.

2. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 323) « *Τηνικαῦτα γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ πλείονας Ἐπισκόπους ἀκροᾶσθαι τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων* », Ἀριστηνόν (Σ.Γ. 324 - 325). Ἡ ὑπὸ τοῦ Ζωναρᾶ (Σ.Γ. 322 - 323) διδομένη ἐξήγησις, ἔναντι τοῦ καν. Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132), ὅτι διὰ τῶν διατάξεων τούτων τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου υἱοθετεῖται τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου*** κατὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου « ***εἰ ὁ καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου οἴεται ἀδικεῖσθαι, ἐπὶ πρεσβυτέρου μέν, ἓξ ἐπισκόπους δίδωσι διαγνώμονας, ἐπὶ δὲ διακόνου, τρεῖς*** », δὲν φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ νόμου. Περὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει κρατούντων κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 459 ἑπ.

3. Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, ος' (Analecta Sacra, τ. VI, 327), Acta, τ. Α', 475, 539 ἑπ., ἴδε καὶ N. Suworow, Odjem disciplinarnago suda i juristi-

Τὸ γεγονὸς ὅτι, ὑπό τινων ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἠσκήθη ποινικὴ δικαιοδοσία ἐν α' βαθμῷ κατὰ πρεσβυτέρων, κατηγορηθέντων καὶ καταδικασθέντων ἐπὶ *αἱρέσει*[1], δὲν μεταβάλλει τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος κρατοῦσαν κανονικὴν τάξιν καὶ ἀκρίβειαν. Διότι συνιστᾷ περιστατικὸν ὅλως ἐξαιρετικόν, ὀφεῖλον τὴν γένεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σοβαρότητα τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου ἐπελθοῦσαν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς σφοδρὰν ἀνωμαλίαν καὶ ἀναταραχήν.

§ 133. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον[2], ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα α' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας πρὸς ἐκδίκασιν κανονικῶν ἀδικημάτων, διαπραττομένων ὑπὸ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν, ὁρίζονται:

Α'. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

I. Ὁ Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης).

Ὁ Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης)[3] ἔχει ἐξουσίαν ὅπως ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων, κατηγορηθέντων:

---

kciji cerkvi v period vselenskih soborov (= Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς καὶ πειθαρχικῆς δικαιοδοσίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων), Jaroslav, 1884.

1. Οὕτως ἡ ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καθήρεσε καὶ ἀφώρισε τὸν πρεσβύτερον Ἄρειον, ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καθήρεσε καὶ ἀφώρισε τὸν πρεσβύτερον Εὐτυχῆ [βλ. Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 305 - 307), Δ.Σ.Μ. τ. Α', σελ. 118 ἑπ., 161 ἑπ.].

2. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Δικονομικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου γίνεται βάσει τοῦ ***Σχεδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Κώδικος***, ὅπερ κατήρτισεν ἡ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἄρθρων 5 §§ 1 καὶ 2, 10 § 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3890/1959 Ν. Δ/τος « ***περὶ Κωδικοποιήσεως τῆς Διοικητικῆς Νομοθεσίας*** » διορισθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Γ' 207 τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1960 κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ὑπουργῶν Συντονισμοῦ καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ***Ἐπιτροπὴ Ἐκκλησιαστικοῦ Κώδικος***, τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου Μιχαὴλ Καλλιμοπούλου. Τὸ Βιβλίον Δεύτερον τοῦ ***Σχεδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Κώδικος*** ἀφορᾷ τὴν κωδικοποίησιν τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ « ***Ἐκκλησιαστικῆς Δικαιοσύνης*** » (Εἰσηγητής: Δρ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκος, Νομικὸς Σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἴδε καὶ Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΕ', σελ. 60 - 61, 1960), ἃς βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 8, σελ. 94 - 95.

3. Ἄρθρ. 170 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ». Ὑπ' ὄψει λαμβα-

α. Ἐπὶ διαπράξει ἐλαφροῦ κανονικοῦ παραπτώματος, μετ' ἔγγραφον ἢ προφορικὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορηθέντος, ἐπιβάλῃ αὐτῷ ποινὴν ἀργίας μέχρι τριάκοντα ἡμερῶν μετὰ ἢ ἄνευ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀφφικίου. Ἐφ' ὅσον δ' ἐκ τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ παραπτώματος θέλει προξενηθῇ καὶ *δημόσιον σκάνδαλον*, ἐπιβάλῃ κατὰ τοῦ παρεκτραπέντος ποινὴν ἀργίας μέχρις ἓξ μηνῶν[1].

β. Ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ προξενήσαντος *δημόσιον σκάνδαλον* ἢ τοιούτου φέροντος καὶ τὸν χαρακτῆρα κοινοῦ ἐγκλήματος, διωκομένου καὶ τιμωρουμένου κατὰ τὰς διατάξεις τῆς κοινῆς ποινικῆς νομοθεσίας, δι' ὃν λόγον διετάχθη ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς ἡ προφυλάκισις τοῦ κατηγορηθέντος, ἐπιβάλῃ αὐτῷ ποινὴν ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἄνευ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν, μέχρις ἐκδόσεως ὁριστικῆς καὶ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ τῆς ἀνοιχθείσης ποινικῆς δίκης[2].

II. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον[3] συγκροτεῖται ἐκ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, ὡς Προέδρου, καὶ δύο ἐν ἐνεργείᾳ ἐφημερίων ἐγγάμων πρεσβυτέρων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὡς τακτικῶν μελῶν, ὡς καὶ δύο ἑτέρων ὡς ἀναπληρωματικῶν τοιούτων.

Τὰ τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ μέλη ταῦτα ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, διορίζονται δὲ ἐπὶ τριετεῖ θητείᾳ καὶ ἀπολύονται εἰσηγήσει τούτου δι' ἀποφάσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Τὸν Μητροπολίτην, ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ παρ' αὐτῷ Βοηθὸς Ἐπίσκοπος[1], ἢ ὁ Πρωτοσύγκελλος ἢ ὁ Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος[2]. Τὰ δὲ τακτικὰ μέλη ἀναπληροῦνται ὑπὸ τῶν διωρισμένων ἀναπληρωματικῶν μελῶν κατὰ σειρὰν διορισμοῦ, ἐφ' ὅσον δὲ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐλλείπουσι τοιαῦτα, διορίζονται ἕτερα καθ' ἣν ἀνωτέρω ἐλέχθη διαδικασίαν.

Καθήκοντα Γραμματέως ἐκτελεῖ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Τοῦτον δὲ ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἢ καὶ παντελῶς ἐλλείποντα, ἀναπληροῖ Κληρικός, διοριζόμενος ἑκάστοτε πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ ὁ κλητὴρ τοῦ γραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἑδρεύει ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ συνεδριάζει ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ αὕτη διαθέτει καὶ δευτέραν νόμιμον ἕδραν, ἐπιτρέπεται ἡ ἐν αὐτῇ σύστασις καὶ ἑτέρου τοιούτου, συγκροτουμένου κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω νόμιμον τρόπον.

Τὰς συνεδρίας τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διευθύνει ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ.

Ὁσάκις καθήκοντα Προέδρου ἀσκεῖ αὐτοπροσώπως ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης, ἢ ὁ ἀναπληρῶν αὐτὸν Βοηθὸς Ἐπίσκοπος, *ἀποφασιστικὴν ψῆφον* ἔχει μόνον οὗτος. Οἱ συμπαρεδρεύοντες πρεσβύτε-

---

νομένου ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικητικῶς σύγκειται ἐκ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Π. Ἑλλάδος καὶ Ν. Χωρῶν, ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα κατὰ τὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἀναπτυσσομένην ἁρμοδιότητα εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἀσκοῦντες διοίκησιν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολῖται (βλ. ἄρθρ. 2 Κ.Ν.Ε.Ε.).

1. Ἄρθρ. 11 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 3 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 180 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἄρθρ. 102 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 211 Σ.Ε.Κ.), ἴδε καὶ ἀνωτέρω § 59.

3. Κατ' ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 1 § α' καὶ 2 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 1 ἐδ. 1 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 177, 178 Σ.Ε.Κ.) Ἐπισκοπικὰ Δικαστήρια εὕρηνται συνεστημένα ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν, ὅπου ἐν τῷ κειμένῳ γίνεται λόγος περὶ Ἱ. Μητροπόλεως νοεῖται καὶ ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, ὅπου δὲ ἀναφέρεται ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης νοεῖται καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.

1. Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι προβλέπονται τρεῖς παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ ἀνὰ εἷς παρὰ τοῖς Μητροπολίταις Θεσσαλονίκης καὶ Ἰωαννίνων (ἄρθρ. 33 Κ.Ν.Ε.Ε.).

2. Περὶ σχέσεως Πρωτοσυγκέλλου καὶ Γεν. Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου βλ. τὴν ἀπὸ 26ης Φεβρουαρίου 1960 Γνωμοδότησιν τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΕ', σελ. 50-52, 1960.

ροι ἔχουσι *συμβουλευτικὴν* ἁπλῶς ψῆφον, δικαιούμενοι νὰ καταχωρίζωσι τὴν διάφορον ἐπὶ τῆς ἐκδικαζομένης ὑποθέσεως γνώμην αὐτῶν εἰς τὰ πρακτικά.

Ὁσάκις, ἐν ἀπουσίᾳ ἢ κωλύματι τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Βοηθοῦ Ἐπισκόπου, τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται μόνον ἐκ πρεσβυτέρων, πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ ἔχουσιν ἀποφασιστικὴν ψῆφον[1].

β. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἔχει ἁρμοδιότητα πρὸς ἐκδίκασιν πάντων τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων, ὅσα διαπράττονται:

αα. Ὁπουδήποτε ὑπὸ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν τοῦ Μητροπολίτου ὑπαγομένων κανονικῶς Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, καὶ

ββ. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὑφ᾽ οἱουδήποτε Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ὑπαγομένου κανονικῶς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν ἑτέρου Μητροπολίτου, ἀνήκοντος εἰς τὴν δύναμιν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ οἱασδήποτε κανονικῶς ἀνεγνωρισμένης Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, πρεσβυγενοῦς ἢ νεωτέρας.

Ἐπὶ τῆς συντρεχούσης ἁρμοδιότητος Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων, προτιμᾶται ἐκεῖνο ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐκλήθη τὸ πρῶτον πρὸς ἀνάκρισιν ὁ κατηγορούμενος.

Ἐν περιπτώσει ἐγέρσεως ἀμφισβητήσεως περὶ τὴν ἁρμοδιότητα, κατ᾽ αἴτησιν οἱουδήποτε τῶν ἐνδιαφερομένων Μητροπολιτῶν ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ κατηγορουμένου, ἀποφαίνεται ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος.

Ἕως ὅτου ἀποφανθῇ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἁρμοδιότητος ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, γνωρίζουσα τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐνδιαφερομένους Μητροπολίτας, ἀπαγορεύεται ἐπὶ πειθαρχικῇ καὶ κανονικῇ τούτων εὐθύνῃ ἀπέναντι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, πᾶσα περαιτέρω διαδικασία ἐπὶ τῆς ὑφ᾽ ἑκατέρου τούτων ἀρξαμένης ποινικῆς ἀνακρίσεως.

Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, ἐπιληφθὲν τῆς ἐκδικάσεως τῆς

1. Ἄρθρα 2-6 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 1 ἐδ. 1-5 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 178 Σ.Ε.Κ.).

ὑποθέσεως, ἐφ᾽ ὅσον κρίνῃ ὅτι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπειλεῖται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ποινὴ μείζων ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔχει τοῦτο ἐξουσίαν ἵνα ἐπιβάλῃ, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ διαπέμπει τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν αὐτοῦ μεθ᾽ ὁλοκλήρου τῆς δικογραφίας πρὸς τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, ὅπερ ἐπιλαμβάνεται πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας τῆς ὑποθέσεως.

Τὸ πρὸς τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον διαβιβαστικὸν τοῦτο ἔργον ἐκτελεῖ ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης, ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, ὑποβάλλων τὴν ἐσχηματισμένην δικογραφίαν πλήρη μετ᾽ ἐμπεριστατωμένης ἐκθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[1].

γ. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, ἐφ᾽ ὅσον δι᾽ εἰδικῆς πολιτειακῆς διατάξεως δὲν ὁρίζεται ἑτέρα ποινή[2], ἐπιβάλλει:

αα. Ἐπὶ κατηγορουμένων καὶ κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων, τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

ααα. Ἐπίπληξιν.

βββ. Στέρησιν τοῦ μισθοῦ μέχρι τριῶν μηνῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.ΚΕ.

γγγ. Χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. μέχρι τῶν δραχμῶν πεντακοσίων διὰ τοὺς τυχὸν μὴ μισθοδοτουμένους ἢ τοὺς συνταξιούχους.

δδδ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων.

1. Ἄρθρα 7, 8, 9, 12, 132 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 4, 14 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 179 Σ.Ε.Κ.).

2. Βλ. ἄρθρα 50, 52 Κ.Ν.Ε.Ε., διὰ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖται ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἕως τριῶν ἐτῶν κατὰ παντὸς πρεσβυτέρου, ἀσκοῦντος καθήκοντα ἐφημερίου, ἐφ᾽ ὅσον παρέλειψε τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τῶν περὶ Ληξ. Πράξεων νόμων ἐπιβαλλομένων εἰς ἐφημερίους καθηκόντων (ἄρθρ. 14 κωδ. ν. 5090/1931), ὡς καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἑνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τοῦ ἡμίσεος τοῦ μισθοῦ κατὰ παντὸς πρεσβυτέρου, ἐφ᾽ ὅσον ἀπετόλμησε τέλεσιν μνηστείας δι᾽ ἱερολογίας.

εεε. Ἀργίαν ἑνὸς μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ παύσεως ἢ μεταθέσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

ϛϛϛ. Σωματικὸν περιορισμὸν κατ' οἶκον μέχρι δέκα πέντε ἡμερῶν, καὶ

ζζζ. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου).

Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἢ τῆς ἀργίας μετὰ παύσεως καὶ ἡ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὸν καταδικασθέντα.

Αἱ ἴδιαι ὡς ἄνω ποιναὶ καταγιγνώσκονται καὶ ἐπιβάλλονται καὶ κατὰ συνταξιούχων Κληρικῶν μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τῆς συντάξεως αὐτῶν.

ββ. Ἐπὶ κατηγορουμένων καὶ κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως Κληρικῶν ἀγάμων ἢ ἱερομονάχων ἢ ἱεροδιακόνων, τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

ααα. Ἐπίπληξιν.

βββ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους.

γγγ. Σωματικὸν περιορισμὸν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῆς οἰκείας Ἱ. Μονῆς μέχρι δύο μηνῶν.

δδδ. Σωματικὸν περιορισμὸν μέχρι τριῶν ἐτῶν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν ἢ ἐν ἄλλῃ Ἱ. Μονῇ, καὶ

εεε. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου ἢ τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ).

Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου ἢ τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ) ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἡ τοῦ ὑφ' οἱονδήποτε τύπον σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὸν καταδικασθέντα.

γγ. Ἐπὶ κατηγορουμένων καὶ κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως Μοναχῶν ἢ Μοναζουσῶν τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

ααα. Ἐπίπληξιν.

βββ. Σωματικὸν περιορισμὸν ἐν τῷ σωφρονιστηρίῳ τῆς οἰκείας Ἱ. Μονῆς μέχρι δύο μηνῶν.

γγγ. Σωματικὸν περιορισμὸν μέχρι τριῶν ἐτῶν ἐν ἄλλῃ Ἱ. Μονῇ, καὶ

δδδ. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου ἢ τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ).

Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ) καὶ ἡ τοῦ ὑφ' οἱονδήποτε τύπον σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὸν καταδικασθέντα [1].

III. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ πρώτου τῇ τάξει Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως καὶ τεσσάρων τακτικῶν μελῶν τῆς δωδεκαμελοῦς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁριζομένων διὰ κλήρου κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν ἑκάστης Συνοδικῆς περιόδου.

Κατὰ ταύτην τίθενται εἰς κληρωτίδα τὰ ὀνόματα πάντων τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, πλὴν τῶν τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ πρώτου τῇ τάξει Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως. Ἐκ δὲ τοῦ ὁλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλήρων ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξάγει ἐκ τῆς κληρωτίδος τέσσαρας, περιέχοντας τὰ ὀνόματα τῶν ἰσαρίθμων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, οἵτινες μετὰ τοῦ πρώτου τῇ τάξει συγκροτοῦσι διὰ τὸ ἀρξάμενον Συνοδικὸν ἔτος τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

Ἡ ἀναπλήρωσις, ἐν περιπτώσει κωλύματος ἢ συνδρομῆς ἑτέρου νομίμου λόγου, τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου γίνεται ὡς ἑξῆς:

1. Ἄρθρα 10, 11 (ὡς ἐτροπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 2 ἐδ. β' καὶ γ' Ν.Δ. 1714/1942, 2 καὶ 3 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 180 Σ.Ε.Κ.).

αα. Ὁ Πρόεδρος ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης μέλους τοῦ Δικαστηρίου.

ββ. Πᾶν τακτικὸν μέλος ἀναπληροῦται διὰ τοῦ μετὰ τὴν συγκρότησιν καὶ τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἀπομένοντος νεωτέρου κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης ἑβδόμου μέλους τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ ἀπόντος ἢ κωλυομένου, διὰ προσκλήσεως ἑνὸς τῶν μελῶν τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου. Ἴσος ἀριθμὸς ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου προσκαλεῖται ἐφ' ὅσον κωλύονται ἢ ἀπουσιάζουσι πλέον τοῦ ἑνὸς μέλη τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, πάντως ὅμως οὐχὶ πέρα τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τούτου, ἤτοι μέχρι δύο, διότι ἄλλως κλονίζεται ἡ ἔννοια τῆς συνθέσεως αὐτοῦ.

γγ. Ἐν περιπτώσει νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἐξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου προσκαλεῖ εἰς ἀναπλήρωσιν ἰσαρίθμους ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Χωρῶν.

Ἐφ' ὅσον δ' ὑφίσταται ἴδιος λόγος νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἐξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος δι' ἅπαντας τοὺς πρὸς ἀναπλήρωσιν προσκαλουμένους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ Δικαστήριον τοῦτο, προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου οἱ ἀναπληρωταὶ ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Χωρῶν.

Καθήκοντα Γραμματέως παρὰ τῷ Πρωτοβαθμίῳ Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ ἐκτελεῖ ὁ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένος ἐκ τῶν Γραμματέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ κωλυομένου ἢ ἀπόντος, ὁ ἕτερος τῶν Γραμματέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ εἷς τῶν ὑπογραμματέων ἢ γραφέων ἐν αὐτῇ, ὁριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου τούτου.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ εἷς τῶν κλητήρων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

β. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον αὐτῶν.

Ἐν τῷ Δικαστηρίῳ παρίσταται καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐφ' ἅπαξ πρὸς τοῦτο προσκαλούμενος κατὰ τὴν ἔναρξιν πάσης Συνοδικῆς περιόδου. Ἡ παρουσία ὅμως τούτου δὲν τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον ἀποκλειστική.

γ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον ἔχει ἐξουσίαν πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α' βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διαβιβαζομένων αὐτῷ διὰ λόγον ἁρμοδιότητος δικαστικῶν ὑποθέσεων.

Καταγιγνώσκει δὲ καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως:

αα. Πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένας ποινάς, ἐν αἷς καὶ τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως. Οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ[1].

ββ. Πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καταγιγνωσκομένας καὶ ἐπιβαλλομένας ποινάς, ἐν ἐξουσίᾳ ἐπιβολῆς μέχρι τοῦ *πένταπλασίου* τῶν κατ' ἐγγάμων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ὑποδιακόνων ἀπειλουμένων τοιούτων[2].

Β'. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

I. Ὁ Ἐπίσκοπος (Μητροπολίτης).

Ὁ Ἐπίσκοπος (Μητροπολίτης) ἔχει ἐξουσίαν ὅπως ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων, κατηγορηθέντων ἐπὶ διαπράξει ἐλαφροῦ κανονικοῦ παραπτώματος, μετ' ἔγγραφον ἢ προφορικὴν ἀπολογίαν αὐτῶν, ἐπιβάλῃ κατὰ τούτων ποινὴν ἀργίας μέχρις εἴκοσιν ἡμερῶν. Ἐφ' ὅσον δ' ἐκ τοῦ διαπραχθέντος κανονι-

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 70.

2. Ἄρθρα 1, 13 - 17, 31, 41 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 5 - 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* » (ἄρθρ. 177, 181, 182, 183, 187 Σ.Ε.Κ.), 11 Κ.Ν.Ε.Ε.

κοῦ παραπτώματος θέλει προξενηθῆ καὶ *δημόσιον σκάνδαλον* ἐπιβάλῃ κατὰ τοῦ παρεκτραπέντος ποινὴν ἀργίας μέχρι δύο μηνῶν[1].

II. Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον[2] συγκροτεῖται ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ὡς Προέδρου, καὶ δύο πρεσβυτέρων ἀξιωματούχων τῆς Ἱ. Ἐπισκοπῆς ὡς τακτικῶν μελῶν, ὡς καὶ δύο ἑτέρων ὁριζομένων ὡς ἀναπληρωματικῶν τοιούτων.

Τὰ τακτικὰ καὶ ἀναπληρωματικὰ μέλη ταῦτα ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, διορίζονται δὲ ἐπὶ τριετεῖ θητείᾳ εἰσηγήσει τούτου δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης[3].

Τὸν Ἐπίσκοπον, ἀπόντα ἢ κωλυόμενον, ἀναπληροῖ ὁ Πρωτοσύγκελλος[4]. Τὰ δὲ τακτικὰ μέλη ἀναπληροῦνται ὑπὸ τῶν διωρισμένων ἀναπληρωματικῶν μελῶν κατὰ σειρὰν διορισμοῦ.

Ἐν ἀπουσίᾳ ἢ κωλύματι ἢ ἐλλείψει καὶ τοῦ ἀναπληρωτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου Προέδρου, τὸ Δικαστήριον συγκροτεῖται τῇ προηγουμένῃ ἐγγράφῳ ἐγκρίσει τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου μόνον ἐκ πρεσβυτέρων, ὁπότε διορίζεται ὡς μέλος τούτου καὶ ἕτερος πρεσβύτερος ἀξιωματοῦχος. Προεδρεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας πρεσβυτέρου.

Καθήκοντα Γραμματέως ἐκτελεῖ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Ἐπισκοπῆς. Τοῦτον δὲ ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ Κληρικός, διοριζόμενος ἑκάστοτε πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ ὁ κλητὴρ τοῦ γραφείου τῆς Ἱ. Ἐπισκοπῆς.

1. Ἄρθρ. 59 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 227 ἐδ. 5 Σ.Ε.Κ.).

2. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 55 Κ.ΚΡ., Ἐπισκοπικὰ Δικαστήρια εὑρηνται συνεστημένα ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Κρήτης καὶ ταῖς Ἱ. Ἐπισκοπαῖς Κρήτης. Ὅθεν, ὅπου ἐν τῷ κειμένῳ γίνεται λόγος περὶ Ἱ. Ἐπισκοπῆς νοεῖται καὶ ἡ Ἱ. Μητρόπολις Κρήτης, ὅπου δὲ ἀναφέρεται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος νοεῖται καὶ ὁ Μητροπολίτης Κρήτης.

3. Ἄρθρ. 55 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 227 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.). Τοῦ νόμου μὴ ὁρίζοντος περὶ τρόπου ἀπολύσεως αὐτῶν, δέον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι κατ' ἀναλογίαν ὁμοιοτρόπως καὶ αὕτη λαμβάνει χώραν.

4. Τὸν Μητροπολίτην Κρήτης ἀναπληροῖ ὅμως νομίμως καὶ ὁ παρ' αὐτῷ Βοηθὸς Ἐπίσκοπος, κατ' ἄρθρ. 41 Κ.ΚΡ.

Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἑδρεύει ἐν τῇ Ἱ. Ἐπισκοπῇ καὶ συνεδριάζει ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς.

Τὰς συνεδρίας τούτου διευθύνει ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ. Ὁσάκις καθήκοντα Προέδρου ἀσκεῖ αὐτοπροσώπως ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος *ἀποφασιστικὴν* ψῆφον ἔχει μόνον οὗτος. Οἱ συμπαρεδρεύοντες ἀξιωματοῦχοι πρεσβύτεροι ἔχουσι *συμβουλευτικὴν* ἁπλῶς ψῆφον, δικαιούμενοι νὰ καταχωρίζωσι τὴν διάφορον γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐκδικαζομένης ὑποθέσεως εἰς τὰ πρακτικά.

Ὁσάκις, ἐν ἀπουσίᾳ ἢ κωλύματι τοῦ Ἐπισκόπου, τὸ Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐξ ἀξιωματούχων πρεσβυτέρων, πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ ἔχουσιν ἀποφασιστικὴν ψῆφον[1].

β. Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἔχει ἁρμοδιότητα πρὸς ἐκδίκασιν πάντων τῶν κανονικῶν ἀδικημάτων ὅσα διαπράττονται ὑπὸ πρεσβυτέρων, διακόνων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ Μοναχῶν, ὑπαγομένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης, ἀσχέτως τοῦ τόπου ἐκτελέσεως τῆς ἀξιοποίνου ἐνεργείας.

Ἐπιληφθὲν δὲ τῆς ἐκδικάσεως ποινικῆς ὑποθέσεως, ἐφ' ὅσον κρίνῃ ὅτι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου Κληρικοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπειλεῖται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ποινὴ μείζων ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔχει τοῦτο ἐξουσίαν ἵνα ἐπιβάλῃ, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, κρίνει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ δι' ᾐτιολογημένης ἀποφάσεως αὐτοῦ παραπέμπει τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἢ τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, ἑκάτερον τῶν ὁποίων ἐπιλαμβάνεται ἐν α' βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς.

γ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, ἐφ' ὅσον δι' εἰδικῆς πολιτειακῆς διατάξεως δὲν ὁρίζεται ἑτέρα ποινή[2], ἐπιβάλλει:

1. Ἄρθρα 55-58 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 227 ἐδ. 1-3 Σ.Ε.Κ.).

2. Βλ. ἄρθρα 73, 75 § β' Κ.ΚΡ., διὰ τῶν ὁποίων ἀπειλεῖται ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἕως τριῶν ἐτῶν κατὰ παντὸς πρεσβυτέρου, ἀσκοῦντος καθήκοντα ἐφημερίου, ἐφ' ὅσον παρέλειψε τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τῶν περὶ Ληξ. Πράξεων νόμων ἐπιβαλλομένων εἰς ἐφημερίους καθηκόντων (ἄρθρ. 14 κωδ. ν. 5097/1931), ὡς καὶ ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας ἑνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τοῦ ἡμίσεος τοῦ μισθοῦ κατὰ παντὸς πρεσβυτέρου, ἐφ' ὅσον ἀπετόλμησε τέλεσιν μνηστείας δι' ἱερολογίας.

αα. Ἐπίπληξιν.

ββ. Στέρησιν τοῦ μισθοῦ μέχρι τριῶν μηνῶν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

γγ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων ἢ τῆς συντάξεως προκειμένου περὶ Κληρικῶν συνταξιούχων.

δδ. Ἀργίαν μέχρις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους μετὰ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

εε. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου).

ϛϛ. Σωματικὸν περιορισμὸν εἰς Κληρικοὺς καὶ Μοναχοὺς μέχρις ἑνὸς ἔτους ἐντὸς Ἱ. Μονῆς ἢ ἄλλου εἰδικοῦ διὰ τοὺς Κληρικούς, τοὺς Μοναχοὺς καὶ ἱερομονάχους, σωφρονιστηρίου.

Ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἢ ἀργίας μετὰ παύσεως καὶ ἡ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει[1].

III. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, ὡς Προέδρου, καὶ δύο ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Ἐπισκόπων Κρήτης, ὡς τακτικῶν μελῶν, ὡς καὶ ἐξ ἑτέρων δύο ἰδίων Ἐπισκόπων ὡς ἀναπληρωματικῶν μελῶν.

Τά τε τακτικὰ καὶ τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη τοῦ Δικαστηρίου διορίζονται ἐπὶ ἐνιαυσίῳ θητείᾳ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης καὶ κατὰ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίασιν αὐτῆς καθ' ἑκάστην Συνοδικὴν περίοδον.

Ἐπίσκοπος, ὁρισθεὶς μέλος τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ὑποχρεωτικῶς ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ οἰκείου ἀναπληρωτοῦ, ἐφ' ὅσον εἰς ἐκδικαζομένην ὑπόθεσιν ὁ ὑπόδικος τελεῖ ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ.

Ἐὰν τὸ ἴδιον κώλυμα συντρέχῃ διὰ τὸν Μητροπολίτην Κρήτης, οὗτος ἀπέχει τῆς προεδρείας τοῦ Δικαστηρίου, ἀναπληρούμενος

1. Ἄρθρ. 59 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 227 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.).

ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, προσκαλουμένου εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης.

Πᾶν τακτικὸν ἢ ἀναπληρωματικὸν μέλος τοῦ Δικαστηρίου, κωλυόμενον δεδικαιολογημένως νὰ μετάσχῃ τῆς συνθέσεως αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεως τινὸς ἢ ἐν γένει καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον, ὀφείλει νὰ εἰδοποιήσῃ ἐγκαίρως περὶ τούτου τὸν Μητροπολίτην Κρήτης, ὅστις προσκαλεῖ εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ κωλυομένου τὸν ἕνα ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης ὁρισθέντα ὡς ἀναπληρωματικὸν μέλος Ἐπίσκοπον.

Ἐπίσης, πᾶν τακτικὸν ἢ ἀναπληρωματικὸν μέλος τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ἀπέχον δι' οἱονδήποτε λόγον τῆς συμμετοχῆς ἐν αὐτῷ, ἀναφέρεται καθηκόντως πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον Κρήτης πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἀποχῆς αὐτοῦ. Ἡ ἀδικαιολόγητος ἀποχὴ ἀπὸ τῶν συνεδριῶν τοῦ Δικαστηρίου συνεπάγεται κατὰ τοῦ ἀπέχοντος Ἐπισκόπου ποινικὴν κανονικὴν εὐθύνην ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης.

Καθήκοντα Γραμματέως ἐκτελεῖ ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης ἢ ὁ νόμιμος αὐτοῦ ἀναπληρωτής.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ ὁ κλητὴρ τοῦ Μητροπολιτικοῦ γραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης.

Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἑδρεύει ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Κρήτης, συνεδριάζον ἐν αὐτῇ καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαχον αὐτῶν.

β. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον:

αα. Συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῷ τῆς πρὸς ἐκδίκασιν ἐνώπιον τούτου φερομένης κατὰ τὸν νόμον ποινικῆς ὑποθέσεως.

ββ. Ἐκδικάζει ἐν α' βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας τὰς ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου πεμπομένας αὐτῷ διὰ λόγον ἁρμοδιότητος ποινικὰς ὑποθέσεις.

Ἐπιληφθὲν δὲ πρὸς ἐκδίκασιν τοιαύτης τινός, ἐφ' ὅσον κρίνῃ

ὅτι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου Κληρικοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος ἀπειλεῖται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ δι᾽ ἠτιολογημένης ἀποφάσεως αὐτοῦ παραπέμπει τὴν ὑπόθεσιν πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

γγ. Καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβαλλομένας ποινὰς μέχρι τοῦ *τριπλασίου* αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ Μοναχῶν, ἐπιβάλλει καὶ τὴν ποινὴν τῆς ἀποβολῆς ἀπὸ τῆς Ἱ. Μονῆς μετ᾽ ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος[1].

IV. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης ἀσκεῖ καθήκοντα Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐν ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ ἐκδικάσεως εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμόν, ***ἀνεκκλήτως,*** πάντων τῶν ὑπὸ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, τῶν συνεπαγομένων τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως.

Ἐπιλαμβάνεται δὲ πρὸς τοῦτο, ὁσάκις διαβιβασθῇ αὐτῇ ἡ σχετικὴ δικογραφία ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου ἢ τοῦ Δευτεροβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, ἑκάτερον τῶν ὁποίων τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον ἀναρμόδιον πρὸς ἐκδίκασιν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[2].

Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

I. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου) μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν πρεσβυτερίου, ἐν ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α΄ βαθμῷ παντὸς κανονικοῦ

1. Ἄρθρα 62 - 64, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 228, 233 Σ.Ε.Κ.).
2. Ἄρθρα 60, 64 ἐδ. 1, 65 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 227 ἐδ. 6, 228 ἐδ. 3, 229 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).

ἀδικήματος, διαπραττομένου ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κανονικῶς ὑπαγομένου ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου).

β. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἐπιβάλλει τὰς κάτωθι ποινάς, ἤτοι:

αα. Ἐπιτίμησιν.

ββ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας.

γγ. Στέρησιν, γενικὴν ἢ μερικήν, τῶν ἀπὸ τῆς θέσεως δικαιωμάτων.

δδ. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως.

εε. Στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ προαχθῆναι εἰς ἀνώτερον βαθμόν.

ϛϛ. Ἀπότισιν εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ παρανόμως ληφθέντος ποσοῦ.

ζζ. Καθαίρεσιν.

ηη. Ἀφορισμὸν προσωπικόν, ἤτοι ἀποκοπὴν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, δυναμένην νὰ καταγνωσθῇ καὶ ἐπιβληθῇ καὶ κατὰ παντὸς λαϊκοῦ, εἰς ὅσας περιπτώσεις προβλέπεται ἡ κατάγνωσις καὶ ἐπιβολὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ

θθ. Οἱανδήποτε ἄλλην ποινήν, προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου[1].

II. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος.

α. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐξασκοῦσα τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεγαλονήσῳ τῆς Κύπρου, ἐκδικάζει ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας:

αα. Πᾶσαν διαφοράν, ποινικοῦ χαρακτῆρος, Κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, καὶ

ββ. Πᾶσαν ὑπόθεσιν, ἥτις διαφεύγει τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

1. Ἄρθρ. 33 Κ.ΚΥ., ἀναφέρον περὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ ἁρμοδιότητος τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου. Πλήν, ἐκ τῶν ἄρθρ. 10 καὶ 37 Κ.ΚΥ. δῆλον γίνεται ὅτι λειτουργεῖ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, συγκροτούμενον κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ὑποθέσεων τούτων δὲν ἀναφέρει εἰδικῶς ὁ νομοθέτης. Ὡς δ' ἐκ τούτου δέον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπιλαμβάνεται πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἐνώπιον αὐτῆς διαβιβαζομένων πρὸς τοῦτο ποινικῶν ὑποθέσεων ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

β. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπιβάλλει τὰς κάτωθι ποινάς, ἤτοι:

αα. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ στέρησιν γενικὴν ἢ μερικὴν τῶν ἀπὸ τῆς θέσεως δικαιωμάτων ἢ καὶ ἀμφότερα.

ββ. Παῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως.

γγ. Στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ προαχθῆναι εἰς ἀνώτερον βαθμόν.

δδ. Ἀπότισιν εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ παρανόμως ληφθέντος ποσοῦ.

εε. Καθαίρεσιν.

ϛϛ. Ἀφορισμὸν προσωπικόν, ἤτοι ἀποκοπὴν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὅσας περιπτώσεις ῥητῶς προβλέπεται ἡ τοιαύτη ποινὴ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ

ζζ. Οἱανδήποτε ἄλλην ποινήν, προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου[1].

Δ'. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος.

Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὸν νόμον θεωρουμένη ὡς τὸ Ἀνώτατον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Δικαστήριον, ***τὸ Πνευματικὸν Δικαστήριον,*** ἐκδικάζει εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας, ***ἀνεκκλήτως,*** ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῶν Ἀθωϊτῶν Μοναχῶν, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, διαπραττόμενα κανονικὰ ἀδικήματα.

Τὸ Πνευματικὸν Δικαστήριον τοῦτο, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν ἐκδίκασιν ποινικῶν ὑποθέσεων Ἀθωϊτῶν ἱερομονάχων καὶ

1. Ἄρθρα 10, 11 Κ.ΚΥ.

ἱεροδιακόνων, κατηγορουμένων ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἐπιλαμβάνεται πρὸς τοῦτο μετὰ τὴν περιέλευσιν αὐτῷ τῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἀσκούσης τὴν κανονικὴν ποινικὴν δίωξιν ἁρμοδίας Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς σχηματισθείσης δικογραφίας, διαπεμπομένης εἰς αὐτὸ ἐπιμελείᾳ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους[1].

Β' Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 134. Ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα πρὸς ἐκδίκασιν ἐν β' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, ὁρίζονται κατὰ σειρὰν ὑποχρεωτικῆς ἁρμοδιότητος:

α. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελοῦσα Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας[2].

β. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελοῦσα Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ

γ. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελοῦσα Σύνοδος τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[3].

§ 135. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας πρὸς ἐκδίκασιν κανονικῶν ἀδικημάτων, διαπραττομένων ὑπὸ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν, ὁρίζονται:

Α'. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ι. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, συγκεκροτημένον κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ

1. Ἄρθρα 43 ἐδ. 2, 52 Κ.Χ.Α.Ο., ἴδε καὶ κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 497 ἑπ.

2. Καν. Δ', Ϛ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 138, 164), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΙΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 259 - 260).

3. Καν. ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377, 588), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων, δι' ὧν κατεγνώσθησαν καὶ ἐπεβλήθησαν, ἐρήμην ἢ κατ' ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου, αἱ ἑξῆς ποιναί, ἤτοι:

α. Στέρησις τοῦ ἐπιδόματος πέρα τῶν δύο μηνῶν.

β. Χρηματικὴ ποινὴ πέρα τῶν χιλίων δραχμῶν.

γ. Ποινὴ ἀργίας πέρα τῶν ἓξ μηνῶν.

δ. Σωματικὸς περιορισμὸς πέρα τῶν τριῶν μηνῶν, καὶ

ε. Παῦσις τοῦ μὲν ἐφημερίου ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως, τῶν δὲ Ἱερομονάχων καὶ Μοναχῶν ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου ἢ τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ).

Ἐκδικάζον δὲ κατ' ἔφεσιν οἱανδήποτε ποινικὴν ὑπόθεσιν, ὑπαγομένην εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτοῦ, κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν δύναται νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον[1].

II. Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου, καὶ ἓξ Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ἐκ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν ὑπολειπομένων μετὰ τὴν κλήρωσιν τῶν μελῶν τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, τοῦ τελευταίου κατὰ σειρὰν ἑβδόμου, νεωτέρου κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης, παραμένοντος ὡς ἀναπληρωματικοῦ μέλους δι' ἀμφότερα τὰ Συνοδικὰ Δικαστήρια, Πρωτοβάθμιον καὶ Δευτεροβάθμιον.

Ἡ ἀναπλήρωσις ἐν περιπτώσει κωλύματος ἢ συνδρομῆς ἑτέρου νομίμου λόγου, τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, γίνεται ὡς ἑξῆς:

αα. Ὁ Πρόεδρος ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης μέλους τοῦ Δικαστηρίου.

ββ. Πᾶν τακτικὸν μέλος ἀναπληροῦται διὰ τοῦ νεωτέρου κατὰ

1. Ἄρθρα 133 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 15 ν. 898/1943), 142 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 219, 220 ἐδ. 8 Σ.Ε.Κ.).

τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης ἑβδόμου μέλους τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ ἀπόντος ἢ κωλυομένου διὰ προσκλήσεως ἑνὸς ἐκ τῶν παρεπιδημούντων ἐν Ἀθήναις ἢ ὁμόρων ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Μητροπολιτῶν.

Συνοδικὸς Ἀρχιερεύς, μετέχων τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου δὲν ἀναπληροῖ ἀπόντα ἢ κωλυόμενον τοιοῦτον ἐν τῷ Δευτεροβαθμίῳ Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ.

γγ. Ἐν περιπτώσει νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἐξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου προσκαλεῖ εἰς ἀναπλήρωσιν ἰσαρίθμους ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Χωρῶν.

Ἐφ' ὅσον δ' ὑφίσταται λόγος νομίμου ἀποκλεισμοῦ, ἐξαιρέσεως ἢ ἑτέρου νομίμου κωλύματος δι' ἅπαντας τοὺς πρὸς ἀναπλήρωσιν προσκαλουμένους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ Δικαστήριον τοῦτο, προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου οἱ ἀναπληρωταὶ ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Χωρῶν.

Καθήκοντα Γραμματέως παρὰ τῷ Δευτεροβαθμίῳ Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ ἐκτελεῖ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ κωλυομένου ἢ ἀπόντος, εἷς ἐκ τῶν Γραμματέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ εἷς ἐκ τῶν ὑπογραμματέων ἢ γραφέων ἐν αὐτῇ, ὁριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ εἷς ἐκ τῶν κλητήρων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

β. Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαχον αὐτῶν.

Ἐν τῷ Δικαστηρίῳ παρίσταται καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐφ' ἅπαξ πρὸς τοῦτο προσκαλούμενος κατὰ τὴν

ἔναρξιν πάσης Συνοδικῆς περιόδου. Ἡ παρουσία ὅμως τούτου δὲν τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον ἀποκλειστική.

γ. Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἐρήμην ἢ κατ᾽ ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου. Ἐπιβάλλει δὲ τὰς ἰδίας ὡς ἐκεῖνο ποινάς, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δυνάμενον νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον[1].

Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

I. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, συγκεκροτημένον κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων, δι᾽ ὧν κατεγνώσθησαν καὶ ἐπεβλήθησαν, ἐρήμην ἢ κατ᾽ ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου, αἱ ἑξῆς ποιναί, ἤτοι:

α. Ἀργία πάσης φύσεως πέρα τῶν ἓξ μηνῶν, καὶ

β. Σωματικὸς περιορισμὸς πέρα τῶν τριῶν μηνῶν[2].

Ἐκδικάζον δὲ κατ᾽ ἔφεσιν οἱανδήποτε ποινικὴν ὑπόθεσιν, ὑπαγομένην εἰς τὴν ἁρμοδιότητα αὐτοῦ, κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν δύναται νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον[3].

II. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης, ὡς Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον ἐν ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ β΄ βαθμοῦ, ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Δευτεροβαθμίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἐρήμην ἢ κατ᾽ ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου. Ἐπιβάλ-

---

1. Ἄρθρα 1, 14 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 6 ν. 898/1943), 15, 16, 31, 41, 133 (ὡς συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 15 ν. 898/1943), 142 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»* (ἄρθρ. 177, 182, 183, 187, 219, 220 ἐδ. 8 Σ.Ε.Κ.), 11 Κ.Ν.Ε.Ε.
2. Ἄρθρ. 61 ἐδ. 1, 64 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 228 ἐδ. 3, 230 Σ.Ε.Κ.).
3. Ἄρθρ. 72 Κ.ΚΡ., 142 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»* (ἄρθρ. 233, 220 ἐδ. 8 Σ.Ε.Κ.).

λει δὲ τὰς ἰδίας ὡς ἐκεῖνο ποινάς, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δυναμένη νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον[1].

Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων, δι᾽ ὧν κατεγνώσθησαν καὶ ἐπεβλήθησαν αἱ ὑπὸ τούτου κατὰ τὸν νόμον προβλεπόμεναι ποιναί, πλὴν τῶν τοιούτων τῆς ἐπιτιμήσεως ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρι τριῶν μηνῶν, αἵτινες τυγχάνουσιν ***ἀνέκκλητοι.***

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, δικαιοῦται νὰ ἐπικυρώσῃ ἢ ἀκυρώσῃ τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν ἢ καὶ νὰ ἐλαττώσῃ ἢ αὐξήσῃ τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινήν[2].

Δ΄. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Ἐν τῇ Μοναχικῇ Πολιτείᾳ τοῦ Ἄθωνος, δὲν προβλέπεται ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων σύστασις ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου β΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἅτε τῶν ὑπὸ τῶν Ἀθωϊτῶν Μοναχῶν, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων πάντων, ἐκδικαζομένων εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμόν, ***ἀνεκκλήτως,*** ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου *(Πνευματικὸν Δικαστήριον)*[3].

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

Α΄ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 136. Ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον πρὸς ἐκδίκασιν ἐν α΄ βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων διαπραττομένων

---

1. Ἄρθρα 61 ἐδ. 1, 64 ἐδ. 2, 65 ἐδ. 3, 72 Κ.ΚΡ., 142 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»* (ἄρθρ. 220 ἐδ. 8, 228 ἐδ. 4, 229 ἐδ. 1, 230 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.).
2. Ἄρθρ. 10, 35 Κ.ΚΥ.
3. Ἄρθρ. 43 ἐδ. 2, 52 Κ.Χ.Α.Ο.

κανονικῶν ἀδικημάτων ὁρίζεται ἔκπαλαι Συνοδικὸν Δικαστήριον[1]. Εἰδικώτερον:

α. Ὁ Ἐπίσκοπος, ἐγκαλεῖται ἐνώπιον δωδεκαμελοῦς Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ συγκροτεῖται ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελούσης Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας δὲν ἐξαρκῇ διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Δικαστηρίου, τότε προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἕτεροι ἐκ τῆς αὐτῆς εὐρυτέρας ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας ἐν ἐνεργείᾳ πλησιόχωροι Ἐπίσκοποι[2].

β. Ὁ Μητροπολίτης, ἐγκαλεῖται ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελούσης Γενικῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν ἢ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν συγκροτουμένης ἐκ δώδεκα Μητροπολιτῶν[3].

γ. Ὁ Πατριάρχης, ἐγκαλεῖται ἐνώπιον τῆς Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[4].

§ 137. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα α΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας πρὸς

---

1. ΟΔ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93-94) «*Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ Ἐπισκόπων... ἡ Σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα*», καν. Δ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132) «*Εἴ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ Συνόδου καθαιρεθεὶς*», ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ΄, α΄ (Σ.Α. 164 ἑπ.), Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 133), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 135), παραδείγματα δὲ ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας βλ. εἰς Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 471-472, 476 ἑπ.

2. Καν. ΙΔ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 152), ΙΒ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 322) «*Ἐπίσκοπος ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων ἀκουσθῇ*», ἴδε καὶ Ὑπόμνημα τῆς ἐπὶ ΚΠόλεως Νεκταρίου ἐν ΚΠόλει ἐνδημούσης Συνόδου περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου (Σ.Γ. 625-627), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 628) «*Ἀπὸ γὰρ τοῦ ΙΒ΄ κανόνος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, τὰ κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἐγκληματικὰ δικαστήρια παρὰ δώδεκα ἐπισκόπων γυμνάζονται*», Ζωναρᾶν (Σ.Β. 259-260) «*Ὁ κληρικὸς κατ' ἐπισκόπου ἢ ὁ ἐπίσκοπος κατὰ συνεπισκόπου τότε τὸν μητροπολίτην καθίζειν δικαστήν*», Ν. ΡΚΓ΄, κβ΄ (Β. Γ.α.λη.).

3. Καν. ΙΒ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 322), ϛ΄ Β΄ ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182), Θ΄, ΙΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258-259), Ν. ΡΚΓ΄, κβ΄ (Β. Γ.α.λη.), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 259-260), Γερμανοῦ Β΄, Οἰκ. Πατριάρχου, Συν. Ἀπόφασιν ἔτους 1237 (Σ.Ε. 107), Acta, τ. Α΄, 164-167, 356, 363, τ. Β΄, 572), Πηδάλιον, σελ. 108[1], P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 474, 481, 530 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 477 ἑπ.

4. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. Θ΄, ΙΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258-259).

ἐκδίκασιν κανονικῶν ἀδικημάτων, διαπραττομένων ὑπὸ Ἐπισκόπων, ὁρίζονται:

Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ι. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον.

α. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης μέλους τῆς δωδεκαμελοῦς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ ὀνομαζομένου ἐν τῇ πράξει Ἀντιπροέδρου αὐτῆς, ὡς Προέδρου, καὶ ἐκ τῶν ὑπολειπομένων ἕνδεκα τακτικῶν ταύτης μελῶν.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου δὲν μετέχει τῆς συνθέσεως τοῦ Δικαστηρίου τούτου.

Ἡ ἀναπλήρωσις, ἐν περιπτώσει κωλύματος ἢ συνδρομῆς ἑτέρου νομίμου λόγου, τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου γίνεται ὡς ἑξῆς:

αα. Ὁ Πρόεδρος ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης μέλους τοῦ Δικαστηρίου.

ββ. Πᾶν τακτικὸν μέλος ἀναπληροῦται μερίμνῃ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ προσκλήσεως πρὸς συμμετοχὴν ἐν τῷ Δικαστηρίῳ ἑτέρου ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Μητροπολιτῶν, λαμβανομένου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἢ τῶν Νέων Χωρῶν, ἀναλόγως τῆς πρὸς τοῦτο διοικητικῆς κατὰ τὴν τάξιν θέσεως τοῦ κωλυομένου καὶ ἀναπληρουμένου Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως[1].

Καθήκοντα Γραμματέως παρὰ τῷ Πρωτοβαθμίῳ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίῳ ἐκτελεῖ ὁ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένος ἐκ τῶν Γραμματέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ κωλυομένου ἢ ἀπόντος, ὁ ἕτερος ἐκ τῶν Γραμματέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ εἷς ἐκ τῶν ὑπογραμματέων ἢ γραφέων ἐν αὐτῇ, ὁριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου.

---

1. Ἴδε καὶ Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 80 ἑπ.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ εἷς ἐκ τῶν κλητήρων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

β. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον αὐτῶν.

Πᾶσα ἀπόφασις λαμβάνεται κατὰ πλειοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ νικᾷ ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

Ἐν τῷ Δικαστηρίῳ παρίσταται καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐφ᾽ ἅπαξ πρὸς τοῦτο προσκαλούμενος κατὰ τὴν ἔναρξιν πάσης Συνοδικῆς περιόδου. Ἡ παρουσία ὅμως τούτου δὲν τυγχάνει ἐκ τοῦ νόμου ἀποκλειστική.

γ. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, ἐφ᾽ ὅσον δι᾽ εἰδικῆς πολιτειακῆς διατάξεως δὲν ὁρίζεται ἑτέρα ποινή, ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Ἐπισκόπων, τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

αα. Μομφήν.

ββ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἓξ μηνῶν.

γγ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους ἢ μέχρι δέκα ἐτῶν.

δδ. Ἀργίαν ἰσόβιον.

εε. Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ

ϛϛ. Καθαίρεσιν[1].

II. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον.

α. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, τυγχάνει ἐκτάκτου ὅλως ἁρμοδιότητος, προωρισμένον εἰς ἄσκησιν εἰδικῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τυχὸν

1. Ἄρθρα 1, 19, 20, 21, 22, 23 (ὡς συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 1 ἀν. ν. 1200/1938), 31, 41 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρα 177, 184, 187 Σ.Ε.Κ.), 11, Κ.Ν.Ε.Ε. Ἴδε καὶ **Δωροθέου Κοτταρᾶ**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 68 ἑπ., 79 ἑπ.

ἐγκαλουμένων ἐπὶ διαπράξει κανονικῶν παραβάσεων κατὰ τὸν χρόνον ἐκτελέσεως τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Τὸ Δικαστήριον τοῦτο δέον νὰ περιλαμβάνῃ τοὐλάχιστον δέκα πέντε μέλη. Δι᾽ ὃ συγκροτεῖται διὰ κληρώσεως ἐκ τοῦ ἑνὸς τρίτου τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πλὴν βεβαίως τῶν διατελεσάντων Συνοδικῶν κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ ἐφ᾽ ἧς ἡ ἀνοιχθεῖσα δίκη Συνοδικὴν περίοδον. Ἐφ᾽ ὅσον ἐκ τῆς τοιαύτης κληρώσεως δὲν ἐπιτευχθῇ ἀποτέλεσμα συγκεντρώσεως δέκα πέντε τοὐλάχιστον Ἀρχιερέων, τότε ἡ κλήρωσις ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τὰς ἰδίας ὡς ἄνω προϋποθέσεις ἵνα ἐπιτευχθῇ συγκρότησις τοῦ Δικαστηρίου ἐκ τοῦ ἡμίσεος τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ καθῆκον μὲν πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου ἀνήκει εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, ἥτις καὶ ἐπιμελεῖται τοῦ ἔργου τῆς ποινικῆς διώξεως καὶ διεξαγωγῆς ἀνακρίσεως κατὰ τῶν ἐγκαλουμένων.

Ἡ πρόσκλησις δὲ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου γίνεται διὰ Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁρίζεται ὁ τόπος διεξαγωγῆς τῶν συνεδριῶν τοῦ Δικαστηρίου, ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐνάρξεως αὐτῶν.

β. Καθήκοντα Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου δέον νὰ ἀσκῇ ὁ ἀρχαιότερος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ Μητροπολίτης. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον αὐτῶν.

Πᾶσα ἀπόφασις λαμβάνεται κατὰ πλειοψηφίαν, ἐν ἰσοψηφίᾳ δὲ νικᾷ ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

Ἐν τῷ Δικαστηρίῳ παρίσταται καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, προσκαλούμενος κατ᾽ ἀπαίτησιν τοῦ νόμου, καθ᾽ οἷον τρόπον καλεῖται ἵνα συμμετάσχῃ καὶ εἰς τὰ ἕτερα ἐκ τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων.

Περὶ ἀσκήσεως καθηκόντων καὶ χρεῶν Γραμματέως ἐν τῷ Δικαστηρίῳ, ὡς καὶ κλητῆρος, ἐφαρμόζονται κατ᾽ ἀναλογίαν τὰ

ἰσχύοντα καὶ εἰς τὰ ἕτερα περὶ τῶν διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίων.

γ. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Ἐπισκόπων τὰς ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου καταγιγνωσκομένας καὶ ἐπιβαλλομένας ποινάς[1].

Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

I. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον.

α. Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης ἀσκεῖ καθήκοντα Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας κατὰ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης, κατηγορουμένων ἐπὶ διαπράξει ἐλαφροῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω δὲ ἰδιότητα, συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι αὐτῆς καθ᾽ ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπὸ ταύτης ὁριζομένην, διατάσσουσα ἅμα καὶ τὴν ἔγκαιρον ἐνώπιον αὐτῆς κλήτευσιν τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου.

Καθήκοντα μὲν Γραμματέως ἐν τῷ Δικαστηρίῳ ἐκτελεῖ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου. Καθήκοντα δὲ κλητῆρος ἐκπληροῖ ὁ κλητὴρ τοῦ Μητροπολιτικοῦ γραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης.

β. Κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς κατὰ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου συζητουμένης ποινικῆς ὑποθέσεως, ἐφ᾽ ὅσον κριθῇ ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου διαπραχθὲν κανονικὸν ἀδίκημα ἐπισύρει ποινὴν μείζονα ἐκείνης ἥτις δύναται ἐν προκειμένῳ νὰ ἐπιβληθῇ κατ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον, τὸ Δικαστήριον κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ παραπέμπει τὴν ἐσχηματισμένην δικογραφίαν πρὸς ἐκδίκασιν εἰς τὴν ἐν ΚΠόλει Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Σύνοδον.

γ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Ἐπισκόπων τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

1. Ἄρθρ. 1 ἐδ. δ΄, 28 - 30, 31, 41 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 177, 186, 187 Σ.Ε.Κ.), 11 Κ.Ν.Ε.Ε.

αα. Μομφήν, καὶ

ββ. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἓξ μηνῶν[1].

II. Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος.

α. Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἀσκεῖ καθήκοντα Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ἐκδικάζουσα εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας, ***ἀνεκκλήτως,*** πᾶσαν ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν διαπραττομένην:

αα. Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν.

ββ. Ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης, ἐφ᾽ ὅσον αὕτη ὡς κανονικὸν ἀδίκημα συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν ποινῆς μείζονος τῆς μομφῆς ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἓξ μηνῶν.

Ἐπιλαμβάνεται δὲ πρὸς τοῦτο, διὰ λόγον ἁρμοδιότητος, ὁσάκις ἀπαγγελθῇ κατηγορία κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης ἐπὶ διαπράξει οἱουδήποτε κανονικοῦ ἀδικήματος, ἢ διαβιβασθῇ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου δικογραφία, ἀφορῶσα κατηγορούμενον τινὰ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης.

β. Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Μητροπολίτου καὶ Ἐπισκόπων Κρήτης τὰς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἀπειλουμένας κατὰ τὴν εἰδικὴν καὶ ἐκδικαζομένην ποινικὴν ὑπόθεσιν ποινάς[2].

Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀσκεῖ καθήκοντα Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας κατὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς νήσου Κύπρου, κατηγορουμένων ἐπὶ διαπράξει οἱουδήποτε κανονικοῦ ἀδικήματος.

1. Ἄρθρα 10 ἐδ. 2, 65 ἐδ. 1, 66, 68, 69 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 229, 230 Σ.Ε.Κ.).
2. Ἄρθρα 66, 70 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 229 ἐδ. 2, 231 Σ.Ε.Κ.).

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῆς ταύτην, καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Ἐπισκόπων τὰς ἑξῆς ποινάς, ἤτοι:

α. Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ στέρησιν, γενικὴν ἢ μερικήν, τῶν ἀπὸ τῆς θέσεως δικαιωμάτων ἢ καὶ ἀμφότερα.

β. Παῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως.

γ. Στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ προαχθῆναι εἰς ἀνώτερον διοικητικὸν βαθμόν.

δ. Ἀπότισιν εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ παρανόμως ληφθέντος ποσοῦ.

ε. Καθαίρεσιν.

ϛ. Ἀφορισμὸν προσωπικόν, ἤτοι ἀποκοπὴν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὅσας περιπτώσεις ρητῶς προβλέπεται ἡ τοιαύτη ποινὴ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ

ζ. Οἱανδήποτε ἄλλην ποινήν, προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου[1].

Β' Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 138. Ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα πρὸς ἐκδίκασιν ἐν β' βαθμῷ τῶν ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων, ὁρίζονται κατὰ σειρὰν ἁρμοδιότητος:

α. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελοῦσα Μείζων Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας[2].

Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης, τὴν σύνθεσιν τῶν μελῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου τούτου, ἐπ' ἀναφορᾷ ἢ κατόπιν προσφυγῆς δι' ἐκκλήτου, ἀσκηθείσης ὑπὸ Ἐπισκόπου καταδικασθέντος ὑπὸ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ὥριζεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρώμης[3].

1. Ἄρθρα 11, 14 Κ.ΚΥ.

2. Καν. Δ', ΙΒ', ΙΔ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146, 152), ΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

3. Καν. Γ', Δ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 238, 239 - 240), ἐφ' ὧν εἰδικώτερον βλ. Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 492 ἑπ.

β. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελοῦσα Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ

γ. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελοῦσα Σύνοδος τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[1].

§ 139. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας πρὸς ἐκδίκασιν κανονικῶν ἀδικημάτων, διαπραττομένων ὑπὸ Ἐπισκόπων, ὁρίζονται:

Α'. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον.

α. Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς Προέδρου, καὶ ἐκ δέκα τεσσάρων ἐκ τῶν ἐκτὸς τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Μητροπολιτῶν, λαμβανομένων κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Χωρῶν.

Ἡ ἀναπλήρωσις, ἐν περιπτώσει κωλύματος ἢ συνδρομῆς ἑτέρου νομίμου λόγου, τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου γίνεται ὡς ἑξῆς:

αα. Ὁ Πρόεδρος ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης μέλους τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ ὀνομαζομένου ἐν τῇ πράξει Ἀντιπροέδρου αὐτῆς, ὑποκαθισταμένου ἐν τῇ προεδρείᾳ τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου ὑπὸ τοῦ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ἀρχαιοτέρου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως.

ββ. Πᾶν τακτικὸν μέλος ἀναπληροῦται μερίμνῃ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ προσκλήσεως εἰς συμμετοχὴν ἐν τῷ Δικαστηρίῳ ἑτέρου ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Μητροπολιτῶν, λαμβανομένου μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀρι-

1. Καν. ΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377), ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), Ν. ΡΚΓ', κβ', ΡΛΖ', ε', Β. Γ.α.ιη.λη.

θμοῦ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἢ τῶν Νέων Χωρῶν, ἀναλόγως τῆς πρὸς τοῦτο διοικητικῆς κατὰ τὴν τάξιν θέσεως τοῦ κωλυομένου καὶ ἀναπληρουμένου Ἀρχιερέως.

Καθήκοντα Γραμματέως παρὰ τῷ Δευτεροβαθμίῳ Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ ἐκτελεῖ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Τούτου δὲ κωλυομένου ἢ ἀπόντος, εἷς ἐκ τῶν Γραμματέων ἢ ὑπογραμματέων ἢ γραφέων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁριζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου.

Καθήκοντα κλητῆρος ἐκπληροῖ εἷς ἐκ τῶν κλητήρων τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

β. Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ οἱ δικάζοντες Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὸ ἐγκόλπιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον αὐτῶν.

Ἐν τῷ Δικαστηρίῳ παρίσταται καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐφ᾽ ἅπαξ πρὸς τοῦτο προσκαλούμενος κατὰ τὴν ἔναρξιν πάσης Συνοδικῆς περιόδου. Ἡ παρουσία ὅμως τούτου δὲν τυγχάνει ἐκ τοῦ νόμου ἀποκλειστική.

γ. Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον ἐκδικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων ἐν α´ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἐρήμην ἢ κατ᾽ ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου. Ἐπιβάλλει δὲ τὰς ἰδίας ὡς ἐκεῖνο ποινάς, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δυνάμενον νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον[1].

Β´. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος.

α. Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, ἀσκεῖ καθήκοντα Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, ἐν β´ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας ἐκδικάζουσα τὰς ἐφέσεις τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης κατ᾽ ἀποφάσεων τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

1. Ἄρθρα 15, 19, 24-27, 31, 41, 142, 147 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρα 183 ἐδ. 1, 185, 187, 220 ἐδ. 8, 221 Σ.Ε.Κ.).

Ἐπιλαμβάνεται δὲ τῆς ἐκδικάσεως πάσης τοιαύτης ἐφέσεως, ὅταν περιέλθῃ αὐτῇ ὁ φάκελλος τῆς οἰκείας ὑποθέσεως, διαβιβαζόμενος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῷ τῆς περὶ ἐφέσεως ἐκθέσεως μεθ᾽ ὁλοκλήρου τῆς ἀφορώσης αὐτὴν δικογραφίας[1].

Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος, καταγιγνώσκει καὶ ἐπιβάλλει κατὰ τῶν κηρυσσομένων ἐνόχων τῆς ἀποδοθείσης αὐτοῖς πράξεως ἢ παραλείψεως Ἐπισκόπων Κρήτης τὰς ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ἐπιβαλλομένας ποινάς, κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν δυναμένη νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν δυσμενεστέραν διὰ τὸν κατηγορούμενον, «*διὰ τὸ φιλάνθρωπον*»[2].

β. Περὶ τρόπου ἀσκήσεως ποινικῆς δικαιοδοσίας ἐν β´ βαθμῷ ἐπὶ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, ἐγκαλουμένου πάντοτε ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, καὶ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης, ὁσάκις οὗτοι ἐγκαλοῦνται ἐνώπιον τῆς αὐτῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου ἵνα δικασθῶσιν ἐν α´ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ὑποπίπτοντες εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος συνεπαγομένου ποινὴν μείζονα τῆς μομφῆς ἢ τῆς ἀργίας πέρα τῶν ἓξ μηνῶν, οὐδὲν ὁρίζει ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης δοθέντος ὅτι οἱ ἀνωτέρω, κατὰ τὰ προαναφερθέντα ἀδικοπραγοῦντες, εἰσάγονται εἰς δίκην καὶ κρίνονται εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμόν, ***ἀνεκκλήτως***, ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου[3].

Γ´. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

Τὸ ἔκτακτον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον.

α. Τὸ ἔκτακτον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς νήσου Κύπρου καὶ ἐξ ἑτέρων τοιούτων, ἀποστελ-

1. Ἄρθρ. 67 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 230 ἐδ. 2 Σ.Ε.Κ.).
2. Βλ. καὶ Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, Περὶ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως Ἐπισκόπων (Analecta Sacra, τ. VI, 327).
3. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 171 περὶ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ***ἐκκλήτου***.

λομένων αὐτόθι ὑφ' ἑκάστης τῶν πρεσβυγενῶν Ἐκκλησιῶν ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐπιμέλεια πρὸς συγκρότησιν τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου προσήκει εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου, ὡς Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ὅστις διὰ κανονικῶν γραμμάτων ἀπευθύνεται πρὸς ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν Πατριαρχῶν τῶν πρεσβυγενῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ αἰτεῖται τὴν ὑφ' ἑκάστου τούτων ἀποστολὴν αὐτόθι *ἑνὸς* ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἐπισκόπων (Μητροπολιτῶν) τοῦ κλήματος αὐτῶν, ἐπὶ σκοπῷ συγκροτήσεως τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐφ' ὅσον τις ἐκ τῶν ἀνωτέρω Μακαριωτάτων Προέδρων δὲν ἀνταποκριθῇ τυχὸν εἰς τὸ αἴτημα τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, οὗτος ἀπευθύνεται καὶ αὖθις πρὸς οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐκ τούτων ἀνταποκριθέντων ἤδη εἰς τὸ αἴτημα αὐτοῦ τοῦτο, ὃν παρακαλεῖ διὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτόθι καὶ ἑτέρου Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου) διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

β. Τὸ ἔκτακτον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, κατὰ τὰ ἀνωτέρω κανονικῶς συγκεκροτημένον, ἀποτελεῖ Μείζονα Σύνοδον Ἐπισκόπων, σκοπὸν ἔχουσαν ὅπως ἐν ἰδιότητι Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας ἐκδικάσῃ ἔφεσιν Ἐπισκόπου Κύπρου, δι' ἧς προσεβλήθη εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα καταδικαστικὴ ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Κύπρου, ἀπαγγείλασα κατ' αὐτοῦ οἱανδήποτε κανονικὴν ποινήν.

Αἱ ὑπὸ τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις θεωροῦνται ὁριστικαὶ καὶ τελεσίδικοι[1].

1. Ἄρθρ. 14 Κ.ΚΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΝ Τῌ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚῌ ΠΟΙΝΙΚῌ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙᾼ

§ 140. Ἡ ἔννοια τοῦ *ἀπροσωπολήπτου* τῆς συμμετοχῆς ἐν ἰδιότητι ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου εἰς ποινικὴν δίκην[1] καὶ τοῦ *ἀνεπηρεάστου* τῆς ἐκδηλώσεως δικαστικῆς κρίσεως ὑπεράνω πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας[2], ἀποτελοῦσι τοὺς θεμελιώδεις ὅρους ἐκείνους οἵτινες ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐμπνέουσι τὴν ἑδραίαν πεποίθησιν περὶ ἐκπληρώσεως τῆς ἱερᾶς καὶ ἐπιτακτικῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀκριβῆ ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀνατεθειμένου δικαστικοῦ καθήκοντος καθ' οἱανδήποτε τῶν περιπτώσεων προβολῆς αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ χώρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ὡς ἐκ τούτου, πρὸς ἐπιβεβλημένην ἀποτροπὴν πάσης, ἐνδεχομένης ἔτι, ὑπονοίας περὶ ἐλλείψεως συνδρομῆς ἑκατέρου ἐκ τῶν ἀνωτέρω θεμελιωδῶν ὅρων ἐν τῷ προσώπῳ οἱουδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, ἀσκοῦντος κύριον, ἢ καὶ βοηθητικοῦ χαρακτῆρος, δικαστικὸν καθῆκον, ὑψοῦνται ἰδιαίτεροι κανόνες καὶ ὁρισμοί, οἵτινες ἀφορῶντες τὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ καὶ τῶν βοηθητικῶν ὀργάνων τούτου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ καθορίζουσι τὰς ἰδιαιτέρας περιπτώ-

1. Ματθ. Ζ', 1-9 «*Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;... ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου*», Μάρκ. Δ', 24-25, Λουκᾶ, Ϛ', 37-38, 41-43. Ἴδε καὶ Ἀποστ. Διατ. Β', λζ', μβ' (M.P.G. τ. 1 c. 689, 700) «*Τὸν μέντοι Ἐπίσκοπον δεῖ κρίνειν ὀρθῶς, καθὼς γέγραπται... Ὅτι χρὴ ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν κριτήν... Εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως κρίνετε, ἐπιγνώσεσθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μαρτυρήσαντα ψευδῆ*».

2. Ἀποστ. Διατ. Β', λζ', μβ' (M.P.G. τ. 1 c. 689, 700) «*Τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε... Καὶ μὴ ταχέως κόπτειν, μηδὲ οἷς δήποτε πιστεύειν· ἐγχωρεῖ γὰρ διά τινας καὶ διὰ ζῆλον, ἢ φθόνον κατά τινος ἐνστήσασθαι ψευδῆ κατηγορίαν... Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς· **οὐ λήψῃ δῶρα, πατάξαι ψυχήν**· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ λυμαίνεται ῥήματα δικαίων.... Φυλάσσεσθε οὖν τὸ κατακρίνειν τινὰς ἀδίκως, καὶ συνηγορεῖν τοῖς πονηροῖς*».

σεις ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας ἕκαστον τῶν δικαστικῶν ὀργάνων τούτων ἐπιτρεπτῶς *ἀποκλείεται* ἢ *ἐξαιρεῖται* ἢ *ἀπέχει* τῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

I. Νόμιμος ἀποκλεισμός.

§ 141. Νόμιμος ἀποκλεισμὸς Κληρικοῦ ἐν διεξαγωγῇ ποινικῆς δίκης συντρέχει εἰς τὰς κάτωθι περιπτώσεις.

Α΄. Ὁ Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης) ἀποκλείεται νὰ μετάσχῃ εἰς τὴν συγκρότησιν οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἢ ἐκτελέσῃ καθήκοντα ἀνακριτοῦ, ἐφ᾽ ὅσον:

α. Αὐτὸς ὁ ἴδιος φέρει τὴν ἰδιότητα τοῦ παθόντος ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ποινικῇ ὑποθέσει, ἢ

β. Συνδέεται μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ἢ τοῦ παθόντος διὰ συγγενείας ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας κατ᾽ εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἀπεριορίστως, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ, ἢ

γ. Ἐξητάσθη ὡς μάρτυς ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ποινικῇ ὑποθέσει ἢ ἐξεπλήρωσε καθήκοντα συνηγόρου ἐν αὐτῇ.

Ἐπίσης, ὁ αὐτός, ἀσκῶν καθήκοντα Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως, ἀποκλείεται νὰ μετάσχῃ εἰς τὴν συγκρότησιν ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐφ᾽ ὅσον πρόκειται ἐκδίκασις ποινικῆς ὑποθέσεως, ἐφ᾽ ἧς ἔκρινεν ἤδη ὡς ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, εἴτε ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου εἴτε ὡς μέλος τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

Β΄. Πρεσβύτερος, ἀποκλείεται νὰ μετάσχῃ εἰς τὴν συγκρότησιν Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ ἐκτελέσῃ καθήκοντα ἀνακριτοῦ ἢ Γραμματέως ἐν ποινικῇ δίκῃ, ἐφ᾽ ὅσον:

α. Αὐτὸς ὁ ἴδιος φέρει τὴν ἰδιότητα τοῦ παθόντος ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ποινικῇ ὑποθέσει ἢ ἐξητάσθη ὡς μάρτυς ἢ ἐξεπλήρωσε καθήκοντα συνηγόρου ἐν αὐτῇ, ἢ

β. Συνδέεται μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ἢ τοῦ παθόντος διὰ συγγενείας ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας κατ᾽ εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἀπεριορίστως, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ.

Γ΄. Διάκονος, ἀποκλείεται νὰ ἐκτελέσῃ καθήκοντα Γραμματέως ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ, ἐφ᾽ ὅσον:

α. Αὐτὸς ὁ ἴδιος φέρει τὴν ἰδιότητα τοῦ παθόντος ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ποινικῇ ὑποθέσει ἢ ἐξητάσθη ὡς μάρτυς ἢ ἐξεπλήρωσε καθήκοντα συνηγόρου ἐν αὐτῇ, ἢ

β. Συνδέεται μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ἢ τοῦ παθόντος διὰ συγγενείας ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας κατ᾽ εὐθεῖαν μὲν γραμμὴν ἀπεριορίστως, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ[1].

II. Ἀκουσία ἐξαίρεσις.

§ 142. Ὁ κατηγορούμενος, Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἔχων πᾶν δικαίωμα πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτοῦ εἰς τὴν κατ᾽ αὐτοῦ ἀνοιχθεῖσαν ποινικὴν δίκην δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, κυρίου ἢ βοηθητικοῦ, συμμετέχοντος κατὰ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἰδιότητα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ.

Ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις Κληρικοῦ ἐν διεξαγωγῇ ποινικῆς δίκης καλεῖται *ἀκουσία* ἐξαίρεσις[2]. Συντρέχει δὲ εἰς τὰς κάτωθι περιπτώσεις.

Α΄. Ὁ κατηγορούμενος, Κληρικὸς ἢ Μοναχός, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ (iudicis recusatio) ἢ ἀνακριτοῦ ἢ Γραμματέως, ἐφ᾽ ὅσον συντρέχουσι:

α. Εἷς τῶν περὶ νομίμου ἀποκλεισμοῦ προβλεπομένων λόγων[3], ἢ

β. Ὑπόνοια μεροληψίας (iudices suspecti).

Ὑπόνοια μεροληψίας ὑφίσταται, ἐφ᾽ ὅσον προτάσσονται λόγοι ἔχθρας ἢ πάσης ἄλλης φύσεως τοιοῦτοι δυνάμενοι νὰ κινήσωσι τὴν ὑποψίαν ἢ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν δυσπιστίαν εἰς βάρος ἐκκλη-

---

1. Ἄρθρ. 14 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 6 ν. 898/1943), 32 (ὡς συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 5 ἐδ. 2 Ν. Δ/τος 1714/1942) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 182, 188, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἄρθρ. 33, 40 § β΄ ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 189, 190 ἐδ. 2 § β΄, 233 Σ.Ε.Κ.). Τὸ τοιοῦτο δικαίωμα, δὲν παρέχεται ὑπὸ τοῦ νομοθέτου εἰς ἕτερον πρόσωπον, ἄμεσον ἔχον σχέσιν ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ, ὡς λ.χ. εἰς τὸν μηνυτὴν ἢ προτεινόμενον πρὸς ἐξέτασιν ὁποθενδήποτε μάρτυρα. Ἄλλως ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ δίκῃ, ἐφ᾽ ἧς βλ. ἄρθρ. 16 Κ.Π.Δ.

3. Ἄρθρ. 14 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 6 ν. 898/1943), 32 (ὡς συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 5 ἐδ. 2 Ν. Δ/τος 1714/1942) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 182, 188, 233 Σ.Ε.Κ.).

σιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου διὰ τὸ *ἀπρόσωπον* ἢ *ἀνεπηρέαστον* τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτῷ εἰδικοῦ δικαστικοῦ καθήκοντος[1].

Αἴτησις ἐξαιρέσεως δι' ὑπόνοιαν μεροληψίας δὲν ἐπιτρέπεται ἵνα ζητηθῇ:

α. Εἰς βάρος τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, διώκουσα τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐκπληρώσεως ὑπὸ τούτου τοῦ καθήκοντος τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ τὴν παρακώλυσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ δικαστικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει, ἣν ποιμαίνει.

β. Εἰς βάρος τοσούτων μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἡ διὰ τακτικῶν ἢ ἀναπληρωματικῶν ἰσαρίθμων μελῶν συγκρότησις αὐτοῦ.

Β΄. Ὁ κατηγορούμενος, Κληρικὸς ἢ Μοναχὸς, ὑποβάλλει τὴν περὶ ἐξαιρέσεως αἴτησιν αὐτοῦ:

α. Εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην, ἐφ' ὅσον αὕτη ἀφορᾷ κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ παρ' αὐτῷ Γραμματέως.

β. Εἰς τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, ἐφ' ὅσον αὕτη ἀφορᾷ τὸ πρόσωπον ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, συμμετέχοντος ἐν τούτῳ καὶ τοῦ ὁποίου ἐπιτρεπτῶς κατὰ τὸν νόμον ζητεῖται ἡ ἐξαίρεσις.

---

1. Οὕτως ὁ **Μ. Ἀθανάσιος**, Ἀπολογητ. κατ' Ἀρειαν., κεφ. 71 [(M.P.G. τ. 25 c. 373) «*Ἡμεῖς μὲν οὖν παρῃτούμεθα τοὺς περὶ Εὐσέβιον ὡς ἐχθροὺς διὰ τὴν αἵρεσιν ὄντας*»] κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ποινικῆς δίκης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐν **Τύρῳ**, ἔτει 335, ᾐτήσατο τὴν ἐξαίρεσιν τῶν Ἐπισκόπων Νικομηδείας **Εὐσεβίου**, Καισαρείας **Εὐσεβίου**, Νικαίας **Θεόγνιδος**, Μοψουεστίας **Μακεδονίου**, Σιγγιδούνου **Οὐρσακίου**, Μουρσίας **Οὐάλεντος**, Ἡρακλείας **Θεοδώρου**, Σκυθοπόλεως **Πατροφίλου** καὶ τοῦ Χαλκηδόνος, διὰ λόγον προσωπικῆς ἔχθρας κατ' αὐτοῦ. Ὡσαύτως **Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος**, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ποινικῆς δίκης αὐτοῦ ὑπὸ τῶν παρὰ τὴν **Δρῦν** Σύνοδον, ἔτει 403, ᾐτήσατο ἐγγράφως τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας **Θεοφίλου**, ὡς καὶ τῶν Ἐπισκόπων **Ἀκακίου**, **Σευηριανοῦ** καὶ **Ἀντιόχου** διὰ λόγον προσωπικῆς κατ' αὐτοῦ ἔχθρας [**Παλλαδίου**, Διάλ. Ἱστορ., κεφ. 8 (M.P.G. τ. 17 c. 29), **Mansi**, τ. III, 1151]. Ἀλλὰ καὶ ὁ **Εὐτυχής**, εἰσαχθεὶς εἰς ποινικὴν δίκην ἐνώπιον τῆς ἐν **Ἐφέσῳ** ληστρικῆς Συνόδου, ἔτει 449, ᾐτήσατο διὰ τοὺς ἰδίους λόγους τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἐπισκόπου Ῥώμης **Λέοντος**, ἅτε φανερῶς συνδιαιτωμένων μετὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτῷ **Φλαβιανοῦ** (**Mansi**, τ. VI, 649 «*ὕποπτοί μοι γεγόνασι... τοῦτο πρόκριμά μοι μὴ φέρειν*»).

Ἡ αἴτησις ἐξαιρέσεως, ὁπουδήποτε ὑποβαλλομένη κατὰ τὰ ἀνωτέρω, δέον ὅπως ἐπὶ ποινῇ *ἀπαραδέκτου*:

α. Κατὰ κανόνα περιλαμβάνῃ τοὺς λόγους, ἐφ' ὧν αὕτη βασίζεται, ἀναλυομένους διὰ λεπτομεροῦς ἐκθέσεως, περιλαμβανούσης τὰ γεγονότα ἐπὶ τῶν ὁποίων οὗτοι στηρίζονται καὶ περιεχούσης τὰ πρὸς ἀπόδειξιν αὐτῶν προτεινόμενα μέσα.

β. Ὁσάκις ἀφορᾷ εἰς ὑπόνοιαν μεροληψίας, κατατίθηται πρὶν ἢ ὁ αἰτῶν ὑποβληθῇ ὁπωσδήποτε ὑπὸ τὴν δικαστικὴν ἐνέργειαν ἥτις ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ ἐξαίρεσις.

Ὁ ὅρος τοῦ *ἀπαραδέκτου* καθίσταται ἀνίσχυρος, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῇ ἐξ ἐγγράφων ὅτι ὁ λόγος ἐξαιρέσεως ἀνεφύη μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ δικαστικοῦ ἔργου ἢ περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ αἰτοῦντος ἐν τοῖς κατόπιν.

γ. Ὁσάκις ἀφορᾷ εἰς ἐξαίρεσιν πλειόνων τοῦ ἑνὸς δικαστῶν, περιλαμβάνῃ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν χαρακτηριζομένων ὡς ἐξαιρετέων, ἀναφερομένων συγχρόνως εἰς τὸ κείμενον τοῦ αὐτοῦ αἰτητικοῦ ἐγγράφου.

Ὁ ὅρος τοῦ *ἀπαραδέκτου* καθίσταται ἀνίσχυρος, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδειχθῇ ἐξ ἐγγράφων ὅτι ὁ λόγος ἐξαιρέσεως ἀνεφύη μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἢ περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ αἰτοῦντος μετὰ ταύτην.

Γ΄. Ὁ καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ αἴτησις ἐξαιρέσεως, λαμβάνων περὶ τούτου γνῶσιν ἐπισήμως, ὀφείλει ἵνα παράσχῃ τὰς δεούσας ἐξηγήσεις, ἀναφερόμενος σχετικῶς πρὸς τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον (Μητροπολίτης, Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον) ἐνώπιον τοῦ ὁποίου κατετέθη ἡ διώκουσα τὴν ἐξαίρεσιν αὐτοῦ αἴτησις.

Ἐπίσης, ἕως ὅτου ἐκδοθῇ ἡ ἀφορῶσα τὴν αἴτησιν ταύτην ἀπόφασις, ὀφείλει ἵνα ἀπέχῃ πάσης περαιτέρω δικαστηριακῆς ἢ σχετικῆς πρὸς τὸ ἀνατεθειμένον αὐτῷ δικαστικὸν καθῆκον ἐνεργείας.

Δ΄. Ἐπὶ τῆς κατατεθείσης αἰτήσεως ἐξαιρέσεως ἐκδίδεται πάντοτε ἀπόφασις, ἀφορῶσα τὸ παραδεκτὸν ἢ μὴ αὐτῆς.

Εἰδικώτερον:

I. Ὁ Μητροπολίτης, ἐπὶ τῆς ἀφορώσης κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ παρ' αὐτῷ Γραμματέως αἰτήσεως ἐξαιρέσεως, ἀποφαίνεται μόνος. Ἐφ' ὅσον δὲ καταλήξῃ ὑπὲρ τοῦ ἀποδεκτοῦ αὐτῆς, προβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ κριθέντος ὡς ἐξαιρετέου.

II. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου κατετέθη ἡ αἴτησις ἐξαιρέσεως, ἐπιλαμβανόμενον τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς, ἀποφαίνεται:

α. Συνεδριάζον κατ' ἰδίαν ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ ἄνευ κλητεύσεως πρὸς παράστασιν ἐνώπιον τούτου τοῦ αἰτησαμένου τὴν ἐξαίρεσιν καὶ ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, οὗτινος ἐζητήθη ἡ ἐξαίρεσις.

Ἐφ' ὅσον διώκεται τοιαύτη πλειόνων τοῦ ἑνὸς ἐκκλησιαστικῶν δικαστῶν, οὐδὲν συντρέχει κώλυμα εἰς βάρος τῶν ἀπολειπομένων ἵνα μετάσχωσιν εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῆς συζητήσεως τῆς κατ' ἐκείνων στρεφομένης αἰτήσεως.

β. Μετὰ μελέτην τῶν ἐν τῇ αἰτήσει ἀναφερομένων λόγων καὶ ἐπικαλουμένων περιστατικῶν, ἐφ' ὧν πάντων ἐρείδεται τὸ ὑπὸ κρίσιν αἴτημα.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐξαίρεσις ζητεῖται δι' ὑπόνοιαν μεροληψίας, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον κρίνει κατὰ πόσον συντρέχουσι λόγοι ἀποχρῶντες καὶ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν δυσπιστίαν εἰς βάρος τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, οὗτινος διώκεται ἡ ἐξαίρεσις, χαρακτηριζομένου ὡς διακειμένου μεροληπτικῶς εἰς βάρος τοῦ κατηγορουμένου.

γ. Ἐκδῖδον ἀπόφασιν, συντεταγμένην πλήρως καὶ κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον τύπον περὶ ἐκδόσεως ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων[1], δι' ἧς ἢ δέχεται ἢ ἀπορρίπτει τὴν ἐκδικασθεῖσαν αἴτησιν ἐξαιρέσεως.

Ἡ δικαστικὴ δαπάνη, διὰ τὴν λαβοῦσαν χώραν τοιαύτην παρεμπίπτουσαν διαδικασίαν, ἐφ' ὅσον μὲν ἡ αἴτησις ἐξαιρέσεως γίνεται δεκτὴ καταλογίζεται εἰς βάρος τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. Ἐφ' ὅσον δ' αὕτη ἀπορρίπτεται, καταλογίζεται εἰς βάρος τοῦ αἰτοῦντος.

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 147.

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, χαρακτηρῖζον αἴτησιν ἐξαιρέσεως ὡς *προπετῆ*, διὰ τῆς ἀπορριπτούσης αὐτὴν ἀποφάσεως δύναται νὰ καταδικάσῃ τὸν αἰτοῦντα καὶ εἰς χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. μέχρι χιλίων δραχμῶν.

Ἡ ἀπορρίπτουσα τὴν αἴτησιν ἐξαιρέσεως δικαστικὴ ἀπόφασις εἰς οὐδὲν ὑπόκειται ἔνδικον μέσον προσβολῆς[1].

III. Ἑκουσία ἐξαίρεσις.

§ 143. Πᾶς ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ, ἐντεταλμένος πρὸς ἄσκησιν ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν καθηκόντων, ἔχει δικαίωμα ἵνα κατὰ τὴν περίστασιν ζητήσῃ τὴν πρόσκαιρον ἀπαλλαγὴν ἑαυτοῦ ἐκ τούτων.

Ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις Κληρικοῦ ἐν διεξαγωγῇ ποινικῆς δίκης καλεῖται *ἑκουσία* ἐξαίρεσις. Συντρέχει δὲ εἰς τὰς κάτωθι περιπτώσεις.

Α΄. Κληρικὸς (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος), ἐντεταλμένος τυγχάνων εἰς ἄσκησιν καθηκόντων ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ ἢ ἀνακριτοῦ, συνειδὼς ἑαυτῷ λόγον ἀπαγορεύοντα τὴν συμμετοχήν του ἐν ποινικῇ δίκῃ, ἀναφέρεται δι' αἰτήσεως πρὸς τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ μετέχει, καὶ αἰτεῖται τὴν ἐξαίρεσίν του.

Ὡσαύτως, πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἐντεταλμένος τυγχάνων εἰς ἄσκησιν καθηκόντων Γραμματέως ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ, διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐπιτρεπτῶς αἰτεῖται παρὰ τούτου τὴν ἐξαίρεσίν του.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συζητοῦν ἐπὶ τῆς ὑποβληθείσης αὐτῷ αἰτήσεως *ἑκουσίας* ἐξαιρέσεως, ἄνευ συμμετοχῆς κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτης τοῦ αἰτη-

1. Ἄρθρα 33 - 38, 40 § β΄ ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρα 189, 190 ἐδ. 2 § β΄, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἴδε καὶ Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 99 ἑπ.

σαμένου τὴν ἑαυτοῦ πρόσκαιρον ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν δικαστικῶν καθηκόντων του, ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ μὴ τοῦ αἰτήματος, δι᾽ ἀποφάσεως αὐτοῦ.

Β΄. Πρεσβύτερος, ἐντεταλμένος τυγχάνων εἰς ἄσκησιν καθηκόντων ἀνακριτοῦ κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ εἰδικῶς ὁρισθεὶς Γραμματεὺς διάκονος ἢ ἐν ἐλλείψει τοιούτου πρεσβύτερος, συνειδότες ἑαυτοῖς λόγον ἀπαγορεύοντα τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ἀναφέρονται δι᾽ αἰτήσεως πρὸς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην καὶ αἰτοῦνται τὴν ἐξαίρεσίν των.

Ὁ Μητροπολίτης, μελετῶν τοὺς λόγους ἐφ᾽ ὧν βασίζεται τὸ αἴτημα περὶ ἑκουσίας ἐξαιρέσεως, ἀποφαίνεται μόνος περὶ τοῦ παραδεκτοῦ ἢ μὴ τούτων. Ἐὰν δὲ κρίνῃ τούτους ἰσχυρούς, προβαίνει εἰς τὴν προσήκουσαν τῶν αἰτησαμένων τὴν ἑαυτῶν ἐξαίρεσιν ἀντικατάστασιν[1].

IV. Ἀποχὴ ἐκκλησιαστικῶν δικαστῶν.

§ 144. Ὁ Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), ἐντεταλμένος τυγχάνων διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει ἱερὰν ὑποχρέωσιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ δικαστικῶν καθηκόντων[2].

Ὅθεν, ὁ μὴ ἀσκῶν Συνοδικὰ καθήκοντα Ἀρχιερεύς, ὁσάκις κατὰ τὸν νόμον προσκαλεῖται πρὸς ἀναπλήρωσιν κωλυομένου νομίμως τακτικοῦ ἢ ἀναπληρωματικοῦ μέλους ἐν Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ ἢ πρὸς συγκρότησιν Συνοδικοῦ Δικαστηρίου δέον ὅπως ἀπροφασίστως προσέρχηται εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ἐντὸς πενθημέρου ἀπὸ τῆς γενομένης πρὸς αὐτὸν προσκλήσεως.

α. Νόμιμος δικαιολογία, δυναμένη ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν Ἀρχιερέα εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου θεωρεῖται:

1. Ἄρθρα 39, 40 § α΄ ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 190, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. ΛΖ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 50), καν. Κ΄ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 162), ΟϚ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 496), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η΄ Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), Ϛ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578).

αα. Περίπτωσις νόσου, κωλύουσα τὴν προσέλευσιν τοῦ προσκαλουμένου, βεβαιουμένη δι᾽ ἐκθέσεως δύο ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ἢ

ββ. Λόγοι σπουδαῖοι καὶ ἀποχρώντως μεμαρτυρημένοι, δυνάμενοι κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου νὰ καταστήσωσιν ἀδύνατον τὴν προσέλευσιν τοῦ προσκαλουμένου.

β. Ἔλλειψις συνδρομῆς ἑκατέρου τῶν λόγων τούτων παρὰ τῷ προσκαλουμένῳ καὶ μὴ ἐγκαίρως προσερχομένῳ εἰς ἐκπλήρωσιν δικαστικοῦ καθήκοντος, ἐν Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ Ἀρχιερεῖ δὲν συνιστᾷ παρ᾽ αὐτῷ νόμιμον δικαιολογίαν. Συνεπάγεται δὲ εἰς βάρος αὐτοῦ, ὡς ἀδικαιολογήτως ἀποσχόντος, τὰς ἑξῆς κυρώσεις, ἤτοι:

αα. Στέρησιν ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἑνὸς μηνιαίου ἐπιδόματος.

ββ. Ποινὴν ἀργίας μέχρι δέκα πέντε ἡμερῶν.

Ἑκατέραν τῶν ποινῶν τούτων ἀπαγγέλλουσι τὸ Πρωτοβάθμιον ἢ τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον. Ἐπιτρεπτῶς δ᾽ ἀνακαλοῦσι ταύτην, ἐφ᾽ ὅσον μετὰ σχετικὸν ὑπόμνημα τοῦ καταδικασθέντος Ἀρχιερέως πεισθῶσιν ὅτι συνέτρεχε νόμιμος δικαιολογία μὴ προσελεύσεως.

Ἐάν, οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω κυρώσεων, ἐπέβαλε κατὰ τοῦ ἀποσχόντος ἀδικαιολογήτως Ἀρχιερέως τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, τὴν ἀνάκλησιν αὐτῆς, διαλυθέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Δικαστηρίου τούτου, δύναται νὰ ἀπαγγείλῃ, συντρεχούσης τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω προϋποθέσεως, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος[1].

1. Ἄρθρα 42 - 44 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρα 191, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἡ περίπτωσις ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τούτων σπανίζει ὅλως ἐν τῇ ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ. Ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* » δὲν ἐφηρμόσθη μέχρι σήμερον οἱαδήποτε τῶν διατάξεων αὐτοῦ τούτων. Ἑτέρωθεν, οὐδὲν ὁρίζει ὁ νομοθέτης περὶ ***πρεσβυτέρου***, ὁρισθέντος ὡς μέλους Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἀδικαιολογήτως παραλιπόντος τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δικαστικοῦ καθήκοντος τούτου. Οὗτος, ἀναντιρρήτως, δύναται νὰ ὑποστῇ ποινικὴν δίωξιν ἐπὶ διαπράξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς παραβάσεως καθήκοντος ὡς καὶ τοῦ τῆς καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΣΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΞΕΩΣ

§ 145. Πᾶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιδεικνῦον ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας προσβάλλεται φανερῶς ἡ ἐν αὐτῇ ἔννομος τάξις, ὑπόκειται εἰς ποινικὴν δίωξιν [1].

Τὸ δικαίωμα πρὸς ποινικὴν δίωξιν παντὸς παρεκτρεπομένου μέλους τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀνήκει εἰς τὰ ἐν αὐτῇ ἐντεταλμένα ἁρμόδια δικαστικὰ ὄργανα, εἰς τὰ ὁποῖα τυγχάνει ἐμπεπιστευμένον τὸ καθῆκον πρὸς ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκοῦντας διοίκησιν Ἐπισκόπους [2]. Ἐνεργεῖται δέ, διὰ τῆς ὑπὸ τούτων εἰσαγωγῆς τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς ἐνώπιον τῶν ἁρμοδίων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, διὰ τῆς ὁποίας σκοπεῖται ὁ κολασμὸς παντὸς κατηγορουμένου καὶ κηρυσσομένου ἐνόχου διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος [3].

Α'. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ποινικὴν δίωξιν καὶ ἄσκησιν τῆς οἰκείας ποινικῆς ἀγωγῆς κατὰ μὲν παρεκτρεπομένων πρεσβυτέρων, διακόνων ἢ ὑποδιακόνων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ Μοναχῶν, ἀνήκει εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην [1]. Κατὰ δὲ ἀδικοπραγούντων Ἐπισκόπων, εἰς τὴν ἁρμοδίαν προϊσταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν αὐτῶν, ἤτοι τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον [2].

I. ***Ἡ ποινικὴ δίωξις ἀσκεῖται:***

α. *Ἐξ ἐπαγγέλματος* (ex officio) ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας κατὰ τὰ ἀνωτέρω Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ὁσάκις αὕτη πληροφορηθῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἐντὸς τῆς περιφερείας αὐτῆς [3].

β. Συνεπείᾳ ὑποβαλλομένης πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν *μηνύσεως* ἢ *ἐγκλήσεως* [4].

Μήνυσις καλεῖται ἡ ὑπὸ παντὸς προσώπου, ἐκτὸς τοῦ ἀδικηθέντος, πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν γινομένη αὐτο-

---

1. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ***ποινικῆς διώξεως*** (nemo iudex sine auctore) βλ. εἰδικώτερον Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 129 ἑπ., 1954.

2. Ματθ. ΙΗ', 18, Ἰωάνν. Κ', 23 - 24, ἴδε καὶ Α' Τιμόθ. Ε', 20, ΛΖ' Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 50), καν. Κ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 162), ΟϚ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 496), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η' Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), Ϛ' Β' Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578).

3. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94), καν. Δ', ΙΒ', ΙΔ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146, 152), Δ', Ε', ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 238, 239 - 240, 267), ΙΒ', ΙΕ', ΙΘ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 330 - 331, 358, 362), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 164, 170), ἴδε καὶ ἀνωτέρω §§ 4, 5, 130, 132, 133, 136, 137.

1. Ἄρθρ. 100 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 8 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 233 Σ.Ε.Κ.). Ὑπὸ τὸν ὅρον ***Μητροπολίτης*** νοεῖται πάντοτε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης ὁ Μητροπολίτης καὶ οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῆς. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, διότι ὁ Τοποτηρητὴς δύναται νὰ εἶναι καὶ ***ἕτερος Κληρικός***, πρεσβύτερος ἢ διάκονος (ἄρθρ. 14 Κ.Ν.Ε.Ε.), ἐντεταλμένος διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν αὐτῶν καθηκόντων (ἄρθρ. 14 ἐδ. β' Κ.Ν.Ε.Ε. « *ὁ Τοποτηρητὴς διεξάγει τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν μόνον κ.λ.π.* »), εἰκότως ἀσκεῖ καὶ οὗτος ἐν προκειμένῳ τὸ δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, κατ' εἰδικὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀνάθεσιν. Ἄλλως, ἐν Κρήτῃ, ἔνθα ὁ Τοποτηρητὴς εἶναι πάντοτε Ἐπίσκοπος (ἄρθρ. 19 ἐδ. 1, 20 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.). Ἐν ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι Δωδεκανήσου, ἔνθα δὲν εἰσήχθη ὁ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », τὴν ποινικὴν δίωξιν ἀσκεῖ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης.

2. Ἄρθρ. 143 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 213, 233 Σ.Ε.Κ.). Ὑπὸ τὸν ἐν τῷ κειμένῳ ὅρον ***Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος***, ὅπου δὲν σημειοῦται εἰδικὴ ἐξαίρεσις, νοεῖται καὶ ἡ ***Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης***. Κατὰ τῶν Μητροπολιτῶν Δωδεκανήσου τὴν ποινικὴν δίωξιν ἀσκεῖ ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου τὸ καθῆκον τοῦτο ἀσκεῖ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος (ἄρθρ. 9 ἐδ. ια', 10 Κ.ΚΥ.).

3. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94), καν. ΙΘ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 358, 362), ἄρθρ. 100 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 8 ν. 898/1943), 143 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 213, 233 Σ.Ε.Κ.), 9 ἐδ. ια', 10 Κ.ΚΥ.

4. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94), καν. ΙΘ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 358, 362), ἄρθρ. 100 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 8 ν. 898/1943), 143 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 213, 233 Σ.Ε.Κ.). Περὶ ***μηνύσεως*** καὶ ***ἐγκλήσεως*** κατὰ τὴν κοινὴν ποινικὴν διαδικασίαν (ἄρθρ. 42, 46 Κ.Π.Δ.) βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 235 ἑπ., 240 ἑπ., Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 62 ἑπ., 72 ἑπ.

προαίρετος καταγγελία κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, καταγγελλομένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἡ μήνυσις, ὁσάκις γίνεται ὑπὸ τοῦ ἀδικηθέντος, καλεῖται *ἔγκλησις*.

αα. Δικαίωμα πρὸς ὑποβολὴν *μηνύσεως* ἔχει πᾶν *ἀξιόπιστον* καὶ ἠθικῶς *ἀνεπίληπτον* καὶ *ἀδιάβλητον* πρόσωπον, ἀνῆκον κατὰ κανόνα εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὑφ᾿ οἱανδήποτε τελοῦν ἐν τούτῳ ἰδιότητα, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊκοῦ[1].

Ὅθεν, ἀποκλείονται τοῦ δικαιώματος πρὸς ὑποβολὴν μηνύσεως *(δικαιώματος πρὸς κατηγορίαν)*:

ααα. Οἱ πάσης φύσεως ἑτερόθρησκοι.

βββ. Οἱ καταδεδικασμένοι εἰς τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς ἀποβεβλημένοι ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

γγγ. Οἱ καταδεδικασμένοι ἐπὶ αἱρέσει, σχίσματι ἢ παρασυναγωγῇ, ἤτοι οἱ πάλαι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντες καὶ ἀναθεματισθέντες, ὡς παρὰ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν δοξάζοντες, οἱ ἀποσχισθέντες καὶ ἀντισυνάγοντες τοῖς κανονικοῖς Ἐπισκόποις.

δδδ. Οἱ πάσης φύσεως ἑτερόδοξοι, ὡς ἀκολουθοῦντες καταδεδικασμένην ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας αἵρεσιν ἢ πλάνην.

εεε. Οἱ διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντες εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Κληρικοί.

ϛϛϛ. Οἱ ὑπὸ κατηγορίαν τελοῦντες ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, ὡς καὶ οἱ ἐπὶ αἱρέσει ἢ ἀποστασίᾳ κατηγορηθέντες καὶ ἐν ὑποδικίᾳ τελοῦντες διὰ τὸν λόγον τοῦτον λαϊκοί.

ζζζ. Οἱ ἠθικῶς διαβεβλημένοι καὶ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐρραντισμένοι, ὡς οἱ κατ᾿ ἐπάγγελμα μετερχόμενοι τὸν θηριομάχον ἢ τὸν μονομάχον ἢ τὸν μῖμον, οἱ ἀποδεδειγμένως διάγοντες βίον

1. ΟΔ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93-94), καν. Η' Καρθαγένης (Σ.Β. 315), ΚΑ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 267), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 79, Γ. 595), Acta, τ. Α', 85-88, 191-194, 231, 577-578, 582 ἑπ., τ. Β', 177.

ἔκλυτον, — *ὅσα ταῖς αἰσχρότησιν ὑποβέβληνται πρόσωπα* —, ὡς οἱ πόρνοι καὶ οἱ προαγωγοί, αἱ ἐξ ἐπαγγέλματος πορνευόμεναι γυναῖκες, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ ἐκ μονίμου πάθους ἑαυτοὺς ἐκδίδοντες εἰς παρὰ φύσιν ἀσέλγειαν κίναιδοι καὶ παιδερασταί, οἱ κτηνοβάται καὶ ἄλλοι ἀσελγεῖς.

ηηη. Οἱ καταδεδικασμένοι τελεσιδίκως δι᾿ ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἐγκλήματος τῆς ψευδορκίας[1].

ββ. Δικαίωμα πρὸς ὑποβολὴν *ἐγκλήσεως* ἔχει πᾶν *ἀνεξαιρέτως* πρόσωπον, ἐφ᾿ ὅσον συμπίπτει νὰ εἶναι τὸ παθητικὸν ὑποκείμενον τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Ὁ ἐγκαλῶν, δὲν κωλύεται ποσῶς τοῦ πρὸς κατηγορίαν δικαιώματος[2].

γγ. Κατηγορία, καὶ ἐπὶ μέρους ἔτι ἀποδεικνυομένη ψευδὴς καὶ ἀνυπόστατος, συκοφαντία λογιζομένη, συνεπάγεται τὸ *ἀπαράδεκτον* τῆς περαιτέρω ἐξετάσεως αὐτῆς[3] καὶ τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν κατὰ τοῦ ψευδομηνυτοῦ τῶν πρὸς κολασμὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ ψευδῶς κατήγγειλεν οὗτος ὡς τελεσθέν, ἀπειλουμένων κανονικῶν ποινικῶν κυρώσεων *(ποινὴ τῆς ταυτοπαθείας)*[4].

δδ. Ἡ μήνυσις γίνεται[5]:

1. ΟΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 96), καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182), ΡΚΗ', ΡΚΘ', ΡΛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 595, 596, 599), ἄρθρα 101, 68 §§ β' καὶ γ' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρα 193, 200, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182) «*Ἀλλ' εἰ μέν τις οἰκείαν τινὰ μέμψιν, τουτέστιν ἰδιωτικήν, ἐπαγάγοι τῷ Ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθείς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθώς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μήτε τὴν θρησκείαν*», ΡΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 596) «*ἐν ταῖς ἰδίαις αἰτίαις τὴν τοῦ κατηγορεῖν ἄδειαν μὴ ὀφείλειν ἀρνεῖσθαι*», ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 597), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 597), ἄρθρα 101 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 193, 233 Σ.Ε.Κ.).

3. Καν. ΡΛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 599), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 599-600).

4. Καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180-182) «...*Καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον Ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν*». Κατὰ τὴν ἐν ΚΠόλει ἐνδημοῦσαν Σύνοδον ἔτους 448, ὁ κατηγορήσας τὸν Εὐτυχῆ Ἐπίσκοπος Εὐσέβιος ἐδήλου: «*Ἐὰν ἁλῶ ἐγὼ συκοφάντης, ἀφαιρεθῶ τῆς κατηγορίας*» (Mansi, VI, 737), ἴδε καὶ καν. ΡΛ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 599), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 599-600), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 600).

5. Ἡ ἐν τῷ κειμένῳ γινομένη διδασκαλία περὶ τρόπου ὑποβολῆς καὶ ἐνεργείας τῆς *μηνύσεως*, νοητέον ὅτι ἀφορᾷ πλήρως καὶ τὴν *ἔγκλησιν*.

ααα. Δι' ἐγγράφου, συντασσομένου καὶ ὑπογραφομένου ὑπὸ τοῦ συντάκτου αὐτοῦ, φέροντος ἀκριβῆ χρονολογίαν καὶ ἐκτιθεμένου τὰ συνιστῶντα τὴν κατηγορίαν πραγματικὰ περιστατικά, ὅπερ ἐπιδίδεται *αὐτοπροσώπως* ὑπὸ τοῦ καταγγέλλοντος:

α) Εἰ μὲν ἡ καταγγελία ἀφορᾷ Ἐπίσκοπον, εἰς τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ πάντα νόμιμον ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ.

β) Εἰ δὲ ἡ καταγγελία ἀφορᾷ ἕτερον Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ᾗτινι κανονικῶς ὑπάγεται ὁ μηνυόμενος.

Ὁ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παραλαμβάνων τὴν μήνυσιν, μονογράφει αὐτὴν ἀνὰ πᾶν φύλλον καὶ ἀκολούθως συντάσσει ἔκθεσιν περὶ ἐγχειρίσεως ταύτης, ὑπογραφομένην ὑπ' αὐτοῦ καὶ προσυπογραφομένην ὑπὸ τοῦ μηνυτοῦ, εἰς ἣν προσαρτᾶται ἡ ἐγχειριζομένη μήνυσις. Προσθῆκαι ἢ μεταβολαὶ κατὰ τὴν κατάθεσιν τῆς μηνύσεως ἀπαγορεύεται νὰ τεθῶσιν ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτῆς. Καταχωρίζονται δὲ μόνον εἰς τὴν περὶ ταύτης συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν ἐγχειρίσεως.

βββ. Δι' ἐγγράφου, συντασσομένου καὶ ὑπογραφομένου ὑπὸ τοῦ συντάκτου αὐτοῦ, φέροντος χρονολογίαν καὶ ἐκτιθεμένου τὰ συνιστῶντα τὴν κατηγορίαν πραγματικὰ περιστατικά, ὅπερ *ἐντολῇ* τοῦ μηνυτοῦ ἐπιδίδεται διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος:

α) Εἰ μὲν ἡ καταγγελία ἀφορᾷ Ἐπίσκοπον, εἰς τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ πάντα νόμιμον ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ.

β) Εἰ δὲ ἡ καταγγελία ἀφορᾷ ἕτερον Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ᾗτινι κανονικῶς ὑπάγεται ὁ μηνυόμενος.

Ὁ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παραλαμβάνων παρὰ τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρος τὴν μήνυσιν, μονογράφει αὐτὴν ἀνὰ πᾶν φύλλον καὶ ἀκολούθως συντάσσει ἔκθεσιν περὶ ἐγχειρίσεως ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν προσαρτᾶται τὸ ἐπιδοθὲν ἔγγραφον τῆς μηνύσεως. Ἀκολούθως δ' ὑπογράφει τὸ ὑπὸ τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρος συνταχθὲν ἀποδεικτικὸν ἐπιδόσεως.

γγγ. Ὁ παραλαμβάνων, καθ' οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, τὴν μήνυσιν, ὀφείλει *νὰ ἀνακοινώσῃ ταύτην ἀμελητὶ* πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἐξ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἐνεργῶν παρέλαβε ταύτην. Τυχὸν δὲ ἀρνούμενος νὰ παραλάβῃ αὐτὴν ὑφίσταται, ἀναλόγως τῆς ἰδιότητος αὐτοῦ, πειθαρχικὰς κυρώσεις[1].

δδδ. Ἡ μήνυσις κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, καταγγελλομένων ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐπιδίδεται πάντοτε εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ ἐπίδοσις τῆς μηνύσεως ταύτης γίνεται ἢ *αὐτοπροσώπως* ὑπὸ τοῦ καταγγέλλοντος ἢ *ἐντολῇ* αὐτοῦ διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος[2].

II. ***Ἡ ποινικὴ δίωξις ἐνεργεῖται:***

α. Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἢ ἐν περιπτώσει χηρείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὑπὸ τοῦ Τοποτηρητοῦ αὐτῆς, ἀσκοῦντος κατὰ τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις, ἐξ ἐπαγγέλματος (ex officio) ἢ συνεπείᾳ μηνύσεως, τὴν ποινικὴν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ καταγγελλομένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ.

Ὁ Μητροπολίτης, ὑφ' ἑκατέραν τῶν ἀνωτέρω ἁρμοδιοτήτων αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον:

αα. Ἤθελε κρίνει ὅτι πρόκειται περὶ τελέσεως ἐλαφροῦ κανονικοῦ παραπτώματος, ἀσκεῖ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ποινικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοῦ κατηγορηθέντος, καλῶν τοῦτον εἰς ἔγγραφον ἢ προφορικὴν ἀπολογίαν. Μετὰ δὲ τὴν λῆψιν αὐτῆς ἀποφασίζει ἀναλόγως, ἤτοι ἢ ἀπαλλάσσει τὸν κατηγορηθέντα ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ἀπαγγελθείσης κατηγορίας ἢ τιμωρεῖ τοῦτον διά τινος τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων, διὰ τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν ταύτην, ποινῶν[3].

---

1. Ἄρθρα 101, 143 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρα 193, 213, 233 Σ.Ε.Κ.), ἴδε καὶ **Δωροθέου Κοτταρᾶ**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 90 ἑπ.

2. Κατὰ συνδεδυασμένην ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 28 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 5 ἐδ. α' Ν.Δ. 1714/1942), 101, 150 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*** (ἄρθρ. 193, 214 Σ.Ε.Κ.). Πάντως οὐδὲν ὑφίσταται κώλυμα διὰ τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Διαρκοῦς Ἱ. Συνόδου ἢ πάντα νόμιμον ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ νὰ παραλάβῃ τὴν τοιαύτην μήνυσιν, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐνεργεῖ ἐντολῇ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ διάταξις δὲν ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

3. Νοητέον, ὅτι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀσκεῖ ὁ Τοποτηρητής, μόνον ἐφ' ὅσον φέρει ἱερατικὸν βαθμὸν Ἐπισκόπου.

ββ. Ἤθελε κρίνει ὅτι πρόκειται περὶ τελέσεως βαρέος κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ ἐνεργεῖ *αὐτοπροσώπως* τακτικὴν ἀνάκρισιν κατὰ τοῦ κατηγορηθέντος ἢ ἀναθέτει τὴν διεξαγωγὴν ἢ τὴν συμπλήρωσιν ταύτης εἰς ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ παρὰ τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ εἰς ἕτερον κατάλληλον πρὸς τοῦτο ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου Κληρικόν[1].

β. Ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀσκούσης κατὰ τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις, ἐξ ἐπαγγέλματος (ex officio) ἢ συνεπείᾳ μηνύσεως, τὴν ποινικὴν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ καταγγελθέντος ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος Ἐπισκόπου, ὡς καὶ συνεπείᾳ μηνύσεως τὴν αὐτὴν κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, καταγγελθέντων ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ἐν τῇ κυριαρχικῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς, ἐξετάζουσα τὴν κατ᾽ Ἐπισκόπου γενομένην καταγγελίαν, ἐφ᾽ ὅσον:

αα. Ἤθελε κρίνει ὅτι δὲν συντρέχει περίπτωσις ποινικῆς διώξεως, ἀπαλλάσσει τὸν κατηγορηθέντα ἐκ τῆς κατ᾽ αὐτοῦ γενομένης καταγγελίας.

ββ. Ἤθελε κρίνει ὅτι συντρέχει περίπτωσις ποινικῆς διώξεως, ἐντέλλεται Συνοδικὸν Ἀρχιερέα ὅπως προβῇ εἰς διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως, μετὰ προηγουμένην πρόσκλησιν παρ᾽ αὐτῷ τοῦ κατηγορηθέντος πρὸς παροχὴν ὑπὸ τούτου πληροφοριῶν[2].

Ἐπὶ ἀνακρίσεων, διεξακτέων ἐκτὸς τῆς ἕδρας τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ διεξαγωγὴ τούτων ἢ ἑτέρων ἀνακριτικῶν πράξεων δύναται νὰ ἀνατεθῇ ὑπὸ ταύτης εἰς ἕτερον Ἀρχιερέα[3].

---

1. Ἄρθρ. 100 (ὡς ἐτροπ. καὶ συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 5 ἐδ. γ′ Ν.Δ. 1714/1942, 8 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 233, Σ.Ε.Κ.), Περὶ τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως βλ. κατωτέρω § 154.

2. Ἄρθρ. 143 § α′ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 213, 233 Σ.Ε.Κ.). Εἰς περίπτωσιν συνδρομῆς οἱουδήποτε κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένου κωλύματος διὰ πάντας τοὺς συγκροτοῦντας τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον Ἀρχιερεῖς πρὸς ἄσκησιν ἀνακριτικοῦ καθήκοντος, ἡ ἀνάθεσις ὑπὸ ταύτης τούτου ἀκωλύτως δύναται νὰ γίνῃ ἑτέρῳ ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Ἀρχιερέων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἢ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης, ἐφ᾽ ὅσον ἑκατέρᾳ τούτων ὑπάγεται ὁ κατηγορούμενος.

3. Ἄρθρ. 143 § β′ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.

Εἰς τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν ὑποβολῆς μηνύσεως κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, καταγγελλομένων ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐντὸς προθεσμίας πέντε ἡμερῶν ἀφ᾽ ἧς θέλει ἐπιδοθῇ ἡ μήνυσις αὕτη εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁρίζει διὰ κληρώσεως Πενταμελῆ Ἐπιτροπὴν ἐκ Μητροπολιτῶν μὴ Συνοδικῶν, ἵνα προβῇ εἰς τὸν δέοντα ἔλεγχον τῆς μηνύσεως ταύτης.

Ἡ Πενταμελὴς ἐκ Μητροπολιτῶν μὴ Συνοδικῶν Ἐπιτροπή, ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως αὐτῆς εἰς σῶμα, ἐλέγχει τὸ περιεχόμενον τῆς μηνύσεως ταύτης, καὶ ἐφ᾽ ὅσον:

αα. Ἤθελε κρίνει ὅτι ἡ γενομένη καταγγελία τυγχάνει ἀβάσιμος, ἀπορρίπτει τὴν μήνυσιν καὶ καταγιγνώσκει εἰς βάρος τοῦ μηνυτοῦ τὴν πρὸς κολασμὸν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπερ ψευδῶς κατήγγειλεν οὗτος ὡς τελεσθέν, ἀπειλουμένην ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ποινὴν *(ποινὴ τῆς ταυτοπαθείας)*[1].

ββ. Ἤθελε κρίνει ὅτι ἡ γενομένη καταγγελία τυγχάνει βάσιμος, ὁρίζει ἀνακριτὴν Ἀρχιερέα, ἐπὶ σκοπῷ ἵνα προβῇ εἰς διενέργειαν τακτικῆς ἀνακρίσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀληθοῦς τῆς κατηγορίας, ἣν ὀφείλει οὗτος νὰ περατώσῃ ἐντὸς μηνός[2].

Β′. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ποινικὴν δίωξιν καὶ κίνησιν τῆς οἰκείας ποινικῆς ἀγωγῆς κατὰ μὲν παρεκτρεπομένων πρεσβυτέρων, διακό-

---

(ἄρθρ. 213, 233 Σ.Ε.Κ.). Ὁ νομοθέτης ἀναφέρων ἁπλῶς «***εἰς ἕτερον Ἀρχιερέα***» προδήλως νοεῖ τοιοῦτον ***ἐν ἐνεργείᾳ*** καὶ ***ἀσκοῦντα διοίκησιν*** ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ᾗτινι ἀνήκει ὁ κατηγορούμενος (Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Ἐκκλησία Κρήτης), οὐχὶ δὲ τοιοῦτον ἀνήκοντα εἰς ἑτέραν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἢ σχολάζοντα ἢ καὶ βοηθὸν Ἐπίσκοπον, ἅτε τῆς ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας οὔσης καθ᾽ αὐτὸ ἀνατεθειμένης εἰς τοὺς ***ἐν ἐνεργείᾳ*** καὶ ***ἀσκοῦντας διοίκησιν*** ἐντὸς τῆς ᾗτινι κανονικῶς ἀνήκουσιν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἐπισκόπους. Περὶ τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως βλ. κατωτέρω § 159.

1. Καν. ϛ′ Β′ ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182).

2. Ἄρθρ. 28 (ὡς συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 5 ἐδ. α′ Ν.Δ. 1714/1942), 150 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 214 Σ.Ε.Κ.). Ἡ διάταξις δὲν ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

νων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ Μοναχῶν, ἀσκεῖ καὶ ἐνεργεῖ ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος. Κατὰ δὲ ἀδικοπραγούντων Ἐπισκόπων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος[1].

Γ'. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ποινικὴν δίωξιν καὶ κίνησιν τῆς οἰκείας ποινικῆς ἀγωγῆς:

α. Κατὰ μὲν παρεκτρεπομένων Μοναχῶν, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, ἀνηκόντων εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἄθωνος, ἀσκεῖ καὶ ἐνεργεῖ ἡ οἰκεία Μοναστηριακὴ Ἀρχή, συμφώνως πρὸς τὴν περὶ ἀσκήσεως τῆς ἀνηκούσης αὐτῇ πειθαρχικῆς ἐξουσίας καὶ δικαιοδοσίας ὁριζομένην κατὰ τὸν νόμον διαδικασίαν.

Μετὰ δὲ τὴν διεξαγωγὴν ἀνακρίσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ὑποβάλλει τὴν σχηματιζομένην δικογραφίαν διὰ μέσου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους πρὸς τὴν ἐν ΚΠόλει Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Σύνοδον, ἥτις κατὰ τὸν νόμον τυγχάνει ἐντεταλμένη, ὡς *Πνευματικὸν Δικαστήριον*, διὰ τὴν ἐκδίκασιν παντὸς κανονικοῦ ἀδικήματος, τελουμένου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ Μοναχοῦ, ἱερομονάχου καὶ ἱεροδιακόνου, ἀνήκοντος εἰς Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Ἄθωνος[2].

β. Κατὰ δὲ παρεκτρεπομένων ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Ἁγίου Ὄρους Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν, μὴ ἀνηκόντων εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἄθωνος, ἀσκεῖ καὶ ἐνεργεῖ ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διατάσσουσα τὴν ἐνέργειαν ἀνακρίσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[3].

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, διαβιβάζει τὴν σχηματιζομένην δικο-

1. Ἄρθρ. 11, 33 - 34, 37 Κ.ΚΥ.

2. Ἄρθρ. 41 - 83 Κ.Χ.Α.Ο., 7 - 9 Ν.Δ.Α.Ο., ὧν τὴν ἀνάπτυξιν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 484 ἑπ.

3. Ἄρθρ. 43 ἐδ. 2, 52 Κ.Χ.Α.Ο., βλ. καὶ κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 497 ἑπ.

γραφίαν πλήρη πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἧτινι κανονικῶς ὑπάγεται ὁ κατηγορούμενος, διὰ τὴν διενέργειαν τῶν περαιτέρω κατὰ τούτου νομίμων, ὡς τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει συγκεκροτημένων Μοναστηριακῶν Δικαστηρίων, θεωρουμένων κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀναρμοδίων διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως[1].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟΝ ΕΚ ΚΟΙΝΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ

§ 146. Ὁ Κληρικός, ὡς καὶ ὁ Μοναχός, ἐν τῇ Πολιτείᾳ βιοῦντες δὲν ἀποκλείεται νὰ ὑποπέσωσιν εἰς διάπραξιν κοινοῦ ἐγκλήματος, διωκομένου καὶ τιμωρουμένου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς κατὰ τούτων ποινικῆς διώξεως, ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς δικονομικοὶ κανόνες καὶ ὁρισμοί.

Ι. Ὁ ὑποπίπτων εἰς διάπραξιν κοινοῦ ἐγκλήματος Κληρικὸς ἢ Μοναχὸς δύναται νὰ διωχθῇ ποινικῶς ταυτοχρόνως ὑπό τε τῆς πολιτειακῆς (Εἰσαγγελέως, Δημοσίου Κατηγόρου) καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς[2].

1. Ἄρθρ. 51 Κ.Χ.Α.Ο., βλ. καὶ κατωτέρω, τ. Δ' « ***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*** », σελ. 486 ἑπ.

2. Ὑπὸ τὸ δίκαιον τῆς Αὐτοκρατορίας, Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ὑποπίπτων εἰς διάπραξιν κοινοῦ ἐγκλήματος, ἐδιώκετο ποινικῶς ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ δικαστοῦ [Ν. ΠΓ' πρ. καὶ § 2, ΡΚΓ', κα', Β. Γ.α.λζ., **Ἁρμενόπουλος**, App. IV. 15, **Φωτίου**, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 170)]. Κατ' ἐξαίρεσιν, οἱ Ἐπίσκοποι, κατηγορούμενοι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διὰ διατάξεως τοῦ **Μ. Κωνσταντίνου** (Cod. Theod. XVI. 2. 12) ἐδιώκοντο ποινικῶς ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου· βραδύτερον δέ, ἀπὸ τοῦ **Ἰουστινιανοῦ**, ἐδιώκοντο ποινικῶς ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου μόνον κατόπιν προηγουμένης ἐγκρίσεως τοῦ Αὐτοκράτορος, παρεχομένης διὰ ***βασιλικοῦ κελεύσματος*** [Ν. ΡΚΓ', η', Β. Γ.α.ιδ., Epitome Legum, Η', κϛ' (J.G.R. τ. Δ', 327), Epanag. Aucta, Θ', ια' (J.G.R. τ. Ϛ', 76), Proch. Auctum, Μ', ϛ', ζ' (J.G.R. τ. Ζ', 313), **Ἁρμενόπουλος**, App. IV. 14, **Φωτίου**, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 170) « ***Εἰ δὲ τὸ ἁμάρτημα ἐκκλησιαστικόν ἐστιν, ὁ ἐπίσκοπος κρινέτω κατὰ τοὺς κανόνας, οἷς τισι καὶ οἱ νόμοι ἕπονται, καὶ μὴ ἐπικοινωνείτωσαν οἱ ἄρχοντες τῇ ζητήσει*** »]· εἰδικώτερον περὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ τὴν Δύσιν ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ βλ. **Κωνστ. Μ. Ράλλη**, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 581, 587 ἑπ.

Εἰδικώτερον:

α. Ἀσκηθείσης *κοινῆς ποινικῆς διώξεως* κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ:

αα. Ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἢ Δημόσιος Κατήγορος, ὀφείλει νὰ ἐνημερώσῃ τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν περὶ τούτου.

Καὶ εἰ μὲν ὁ κατηγορούμενος εἶναι Ἐπίσκοπος, πληροφορεῖ τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον. Εἰ δὲ οὗτος εἶναι ἕτερος Κληρικὸς ἢ Μοναχός, πληροφορεῖ τὸν ἁρμόδιον Μητροπολίτην.

ββ. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), λαβοῦσα κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπισήμως γνῶσιν τῆς ἀσκηθείσης κοινῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, δικαιοῦται ὅπως, μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς, ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ λάβῃ γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς σχηματισθείσης δικογραφίας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ζητήσῃ καὶ ἀντίγραφα ἐφ᾽ ἁπλοῦ χάρτου ἐξ αὐτῆς.

β. Ἀσκηθείσης *κανονικῆς ποινικῆς διώξεως* κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ:

αα. Ἡ ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης) ἔχει ἐπάλληλον ὑποχρέωσιν ὅπως ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ Εἰσαγγελέως ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὸ περιεχόμενον τῆς σχηματισθείσης δικογραφίας κατὰ τοῦ κατηγορουμένου Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ καὶ χορηγήσῃ ἀντίγραφα ἐκ ταύτης, ἐφ᾽ ὅσον ζητηθῶσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ[1].

ββ. Τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου παρεπέμφθη ὁ κατηγορούμενος Κληρικὸς ἢ Μοναχός, δύναται *νὰ ἀναστείλῃ* τὴν ἐκδίκασιν τῆς κατὰ τούτου ποινικῆς ὑποθέσεως μέχρι πέρατος τῆς ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἐκκρεμούσης κατὰ τοῦ αὐτοῦ ποινικῆς δίκης.

Οὐδὲν ἐκ τοῦ νόμου κώλυμα ὑφίσταται, ὅπως ζητήσῃ τοῦτο

---

1. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης τηροῦνται τὰ αὐτὰ ἐν ἐπαλλήλῳ ἁρμοδιότητι τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης, κατ᾽ ἄρθρ. 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 233 Σ.Ε.Κ.).

καὶ ὁ κατηγορούμενος παρὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[1].

II. Ἡ καταδίκη τοῦ κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει κοινοῦ ἐγκλήματος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ δι᾽ *ἀμετακλήτου* ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἢ *τελεσιδίκου* τοιαύτης Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐπάγεται τὰς ἑξῆς δικονομικὰς συνεπείας.

Εἰδικώτερον:

α. Ἡ καταδίκη Κληρικοῦ δι᾽ *ἀμετακλήτου* ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου εἰς ποινὴν *ἐγκληματικήν*, ἐπάγεται πλῆρες ***δεδικασμένον*** διὰ τὴν καταδίκην αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[2].

αα. Ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἀνακοινοῖ τὴν *ἀμετάκλητον* καταστᾶσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Συνόδου, ἀποστέλλων αὐτῷ ἀντίγραφον ταύτης.

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐντὸς προθεσμίας δέκα πέντε ἡμερῶν ἀφ᾽ ἧς θέλει περιέλθει εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ἀντίγραφον τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ταύτης, «*προκαλεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καθαίρεσιν τοῦ καταδικασθέντος ἄνευ ἑτέρας διαδικασίας, καὶ ἀνακοινοῖ πάραυτα τὴν γενομένην καθαίρεσιν εἰς τὸν ἀνακοινώσαντα τὴν ποινικὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν Εἰσαγγελέα*»[3].

---

1. Ἄρθρα 156 - 158 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 60 ἐδ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε., 72, 132 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 194 ἐδ. 1 - 3, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 159 ἐδ. 1 τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» ὡρίζετο ὅτι: «*Ἡ καταδίκη Κληρικοῦ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν ἐκτελεῖται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 44 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας*». Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη τοῦ ἄρθρου 44 τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, διώκουσα τὴν ἀναβολὴν ἐκτελέσεως ἐγκληματικῆς ποινῆς κατὰ Κληρικοῦ ἐπὶ δεκαπενθήμερον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ προκληθῇ ἡ καθαίρεσις τοῦ καταδικασθέντος ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, δὲν περιελήφθη εἰς τὸν νῦν ἰσχύοντα Κ.Π.Δ., τοῦ ὑπ᾽ ὄψει θέματος ρυθμιζομένου κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 60 Κ.Ν.Ε.Ε. καὶ 160 τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***»· ἴδε καὶ Γνωμοδότησιν Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου Δημ. Κιουσοπούλου ὑπ᾽ ἀριθ. 5/1951 ἐν Ποιν. Χρ. τ. Α΄, 99, Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 352.

3. Ἄρθρ. 160 § α΄ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 194 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.). Ἡ διάταξις αὕτη, ἰσχύουσα καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης (ἄρθρ. 72 Κ.ΚΡ., 233 Σ.Ε.Κ.) δυναμένη νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ καταδικαζομένων εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καθαιρουμένων ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικα-

Τουτέστιν, ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ***ἐπιτάσσεται*** ὅπως ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω τασσομένης προθεσμίας[1] εἰσαγάγῃ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τὸ ἀντίγραφον τῆς ἀνωτέρω καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ ***προκαλέσῃ***, ἄνευ ἑτέρας διαδικασίας, ἄνευ δηλαδὴ κλητεύσεως τοῦ καταδικασθέντος *ἀμετακλήτως* ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου εἰς ποινὴν *ἐγκληματικήν*, τὴν καταδίκην τούτου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἥτις ἐν προκειμένῳ περιβάλλεται τὸν τύπον τῆς *παρεπομένης*, καὶ ἀπόλλυσιν ἐκεῖνον ὃν οὐσιαστικῶς ἔχει, ἤτοι τῆς *κυρίας*, κανονικῆς ποινῆς[2].

Ἡ τοιαύτη διαδικασία, ὁρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου βάσει τῶν διατάξεων τοῦ προϊσχύοντος κοινοῦ Δικονομικοῦ

στηρίου (ἄρθρ. 65 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ., 229 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.) τυγχάνει πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος διὰ τοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ποινὴν καταδικαζομένους Μητροπολίτην καὶ Ἐπισκόπους Κρήτης, καθαιρουμένους ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (ἄρθρ. 66, 70 Κ.ΚΡ., 229 ἐδ. 2, 231 Σ.Ε.Κ.). Δι' ὃ δέον ὅπως ἡ ἀφορῶσα τινὰ τῶν ἀνωτέρω καταδικαστικὴ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν ἀπόφασις τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως καὶ διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πρὸς γνῶσιν αὐτοῦ. Ἡ αὐτὴ δέον νὰ τηρῆται τῆς ἀνακοινώσεως διαδικασία προκειμένου καὶ περὶ Κληρικοῦ, ὑπαγομένου εἰς Ἱ. Μητρόπολιν τῆς Δωδεκανήσου ἢ ἀφορῶσα Μητροπολίτην τῆς Δωδεκανήσου, ἔνθα δὲν εἰσήχθη ποσῶς ὁ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ». Ἴδε καὶ Γνωμοδότησιν Εἰσαγγελέως Ἀρείου Πάγου Δημ. Κιουσοπούλου ὑπ' ἀριθ. 5/1951, ἐν Ποιν. Χρ. τ. Α', 99.

1. Ἄρθρ. 160 § β' ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 194 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.) «*Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ὀφείλει ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀνακοινώσεως τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως νὰ ἐκτελέσῃ ταύτην* ».

2. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 160 § α' ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 194 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.) ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ εἰς ἣν ἔτι περίπτωσιν, ἀσκηθείσης κανονικῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ αὐτοῦ Κληρικοῦ καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δὲν ἐξεδόθη εἰς βάρος αὐτοῦ ***τελεσίδικος*** ἀπόφασις τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀπαγγείλασα κατὰ τούτου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως. Ἐφ' ὅσον, ὅμως, ἡ κατὰ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος Κληρικοῦ ἐκδοθεῖσα ***ἀμετάκλητος*** ἀπόφασις τοῦ ἁρμοδίου κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ἐπιβαλοῦσα κατὰ τούτου ποινὴν ἐγκληματικήν, ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ ἀνωτέρω Κληρικοῦ διὰ ***τελεσιδίκου*** ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς οἱανδήποτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ εἰδικῆς πολιτειακῆς διατάξεως προβλεπομένην ποινήν, ***πλὴν τῆς καθαιρέσεως***, ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 160 § α' τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 194 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.) ὁριζομένη διαδικασία ***δὲν ἐνεργεῖται*** κατὰ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταδικασθέντος Κληρικοῦ διὰ λόγον ***δεδικασμένου*** (βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 163 ἐδ. ε').

Ποινικοῦ Δικαίου, ἀποβλέποντος εἰς ἐκτέλεσιν τῆς κατὰ Κληρικοῦ ἐπιβληθείσης ἐγκληματικῆς ποινῆς ἐντὸς βραχυτάτης προθεσμίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἔδει νὰ ἐπιβληθῇ κατὰ τούτου ἀναγκαίως καὶ ἡ ἀνάλογος, ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένη, ποινὴ τῆς καθαιρέσεως[1], κατὰ τὸν ἐπιεικέστερον χαρακτηρισμὸν δυναμένη νὰ ὀνομασθῇ πρωτοφανής, προβάλλει σφόδρα ***ἀντισυνταγματική***[2]. Διότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἐκ τοῦ Συντάγματος ἐρρωμένον κανονικὸν δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς κατὰ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος Κληρικοῦ, στερεῖ δὲ καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ ἀναφαιρέτου δικαιώματος *ἵνα ἀκουσθῇ*[3], ἀπολογούμενος ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[4].

---

1. Κατὰ τὸ ἄρθρον 44 §§ β' - γ' τοῦ ν. τῆς 10/22 Μαρτίου 1834 « ***Ποινικὴ Δικονομία*** » ὡρίζετο ὅτι: « *Δὲν ἐκτελεῖται καθ' ὁποιουδήποτε Κληρικοῦ οὐδεμία ποινὴ ἐπὶ κακουργήματι, πρὶν εἰδοποιηθῇ περὶ τούτου ἡ ὑπερτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, καὶ γίνῃ ἢ διαταχθῇ παρ' αὐτῆς ἡ καθαίρεσις. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν γίνεται ἡ εἰδοποίησις, θέλει ὁρισθῇ δι' ἰδιαιτέρου Διατάγματος. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν δύναται ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει νὰ ἀποποιηθῇ τὴν καθαίρεσιν, οὐδὲ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ ὡς μέσον πρὸς ἀναβολὴν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως. Ὅθεν τὸ πολὺ δέκα πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν εἰδοποίησιν καὶ ἐὰν ἡ καθαίρεσις δὲν γίνῃ, ἐκτελεῖται ἡ ποινικὴ ἀπόφασις* ». Συνέχειαν τῆς ἄνω διατάξεως ἀπετέλει τὸ Β. Δ/μα τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1836 « *Περὶ τῆς ἐπὶ κακουργήματι καταδίκης τῶν Κληρικῶν κλπ.* », δι' οὗ ὡρίζετο ὅτι: « 1. *Ἅμα κατασταθῇ ἀμετάκλητος ἡ κατὰ Κληρικοῦ ποινὴν κακουργήματος καταγινώσκουσα ἀπόφασις, ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς συντάττει εἰδοποίησιν, ἀποτεινομένην πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον διὰ νὰ γενῇ κατὰ τάξιν ἡ ἐπίδοσις...* 2. *Ἡ εἰδοποίησις αὕτη ἐπιδίδεται ἐπὶ Κληρικῶν, εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου...* 3. *Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐκτελεσθείσης τῆς καθαιρέσεως, στέλλει πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα ἔγγραφον περὶ τούτου εἰδοποίησιν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως* », ἴδε καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β', §§ 198^2, 202^4, δ' ἔκδ. 1938.

2. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 7, σελ. 89 ἑπ.

3. Καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας, εἰς ἀνάλογον περίπτωσιν ἠξίου τὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ κίνησιν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης πρὶν ἢ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ κατὰ τούτου ἀπαγγελθεῖσαι κυρώσεις ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου· βλ. Ν. ΠΓ' πρ. § 2 « *Εἰ μέντοι περὶ ἐγκλημάτων ἐνάγοιντο, εἰ μὲν πολιτικῶν, ἐνταῦθα μὲν οἱ πρόσφοροι ἄρχοντες, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν οἱ τούτων ἡγούμενοι ἔστωσαν δικασταί, μὴ ὑπερβαινούσης τῆς δίκης μηνῶν δύο προθεσμίαν, ἀφοῦ προκάταρξις γίνεται ὥστε σύντομον ἐπιτίθεσθαι τῷ πράγματι πέρας· ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς εἴ γε ὑπεύθυνον εἶναι τὸν ἐναγόμενον νομίσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος καὶ ποινῆς ἄξιον κρίνειε,* ***πρότερον γυμνοῦσθαι τοῦτον παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, οὕτω τε ὑπὸ τὰς τῶν νόμων γίνεσθαι χεῖρας*** ». Ἴδε καὶ Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 170).

4. Ἀνεξαρτήτως πάντως τῆς ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλίας, ἡ τοιαύτη δικονομικὴ

ββ. Ἀνάλογον συντρέχει πλῆρες **δεδικασμένον** καὶ εἰς περίπτωσιν *ἀμετακλήτου* καταδίκης Μοναχοῦ ὑπὸ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου εἰς ποινὴν *ἐγκληματικήν*.

Οὗτος, εἰσάγεται εἰς κανονικὴν ποινικὴν δίκην ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου καὶ τιμωρεῖται ὑπὸ τούτου βάσει τῶν κολαζουσῶν τὸ ὑπ᾿ αὐτοῦ διαπραχθὲν κανονικὸν ἀδίκημα κανονικῶν καὶ πολιτειακῶν διατάξεων[1].

β. Ἡ καταδίκη Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ δι᾿ *ἀμετακλήτου* ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου εἰς ποινὴν *ἐπανορθωτικὴν* ὡς καὶ ἡ τοιαύτη δι᾿ ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου διὰ *πταισματικὴν* παράβασιν ἢ ἡ ἀθῴωσις Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὑπὸ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, δι᾿ ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος ἢ δι᾿ ἀποφάσεως, ποινικῶς διωχθέντος ἐπὶ διαπράξει οἱουδήποτε κοινοῦ ἐγκλήματος, οὐδὲν **δεδικασμένον** ἐπάγεται διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἢ μὴ τούτου εἰς κανονικὴν ποινικὴν δίκην, οὐδ᾿ **ἐπηρεάζει ποσῶς** ἢ **δεσμεύει ὑποχρεωτικῶς** τὴν κρίσιν τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐν τούτοις, ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἢ Δημόσιος Κατήγορος ὀφείλει νὰ ἀνακοινοῖ εἰς τὴν ἁρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν πᾶσαν ἀπόφασιν, καταδικαστικὴν ἢ ἀθῳωτικήν, κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, ἀφορῶσαν Κληρικὸν ἢ Μοναχόν.

Τουτέστιν, εἰ μὲν ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις ἀφορᾷ Ἐπίσκοπον ὀφείλει νὰ ἀνακοινοῖ ταύτην εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, εἰ δὲ αὕτη ἀφορᾷ ἕτερον Κληρικὸν ἢ Μοναχὸν ὀφείλει νὰ ἀνακοινοῖ ταύτην εἰς τὸν ἁρμόδιον Μητροπολίτην.

Ἐπίσης, ὁ ἁρμόδιος Εἰσαγγελεὺς ἢ Δημόσιος Κατήγορος ὀφείλει, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), νὰ ἀνακοινοῖ εἰς ταύτην τὸ περιεχόμενον τῆς δικογραφίας πάσης κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ διεξαχθείσης καὶ περατωθείσης κοινῆς ποινικῆς δίκης.

διαδικασία τηρεῖται ἐπακριβῶς εἰς τὸ ἰσχῦον καθεστὼς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

1. Ἄρθρα 11, 17 (ὡς ἀντικ. δι᾿ ἄρθρ. 7 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 64 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 180, 181, 228 ἐδ. 3 Σ.Ε.Κ.).

γ. Ἡ καταδίκη Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ διὰ *τελεσιδίκου* ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἢ ἡ ἀθῴωσις τούτου, δι᾿ ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος ἢ ἀποφάσεως, οὐδὲν **δεδικασμένον** ἐπάγεται διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἢ μὴ τούτου εἰς κοινὴν ποινικὴν δίκην, οὐδ᾿ **ἐπηρεάζει ποσῶς** ἢ **δεσμεύει ὑποχρεωτικῶς** τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐν τούτοις, ἡ ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, τουτέστιν ὁ ἁρμόδιος Μητροπολίτης ἐπὶ δίκης διεξαχθείσης ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ δίκης διεξαχθείσης ἐνώπιον οἱουδήποτε Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ὀφείλει ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως νὰ ἀνακοινοῖ πρὸς αὐτὸν τὸ περιεχόμενον τῆς δικογραφίας τῆς κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ διεξαχθείσης καὶ περατωθείσης κανονικῆς ποινικῆς δίκης[1].

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

I. Ἀποφάσεις καὶ πρακτικά.

§ 147. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνερχόμενον κατὰ τὸν νόμον ἵνα ἐκδικάσῃ ποινικὴν ὑπόθεσιν κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, *διασκέπτεται, κρίνει* καὶ *ἀποφασίζει* περὶ παντὸς ζητήματος, προκαταρκτικοῦ ἢ οὐσιαστικοῦ, τεθέντος ἐνώπιον αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῆς διασκέψεως, τῆς συζητήσεως καὶ τῆς λήψεως ἀποφάσεως ἐπὶ παντὸς ζητήματος, ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς εἰδικώτερον δικονομικοὶ κανόνες καὶ ὁρισμοί.

---

1. Ἄρθρα 161, 162 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 60 ἐδ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε., 72, 133 ἐδ. 3 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 194 ἐδ. 5 καὶ 6, 233 Σ.Ε.Κ.).

α. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον διασκέπτεται πάντοτε *μυστικῶς*, παρισταμένου ἐν τούτῳ μόνον τοῦ παρ᾽ αὐτῷ Γραμματέως διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν.

αα. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τοποθετεῖ τὰ συζητητέα κατὰ τὴν σειρὰν αὐτῶν θέματα, διευθύνει τὴν διάσκεψιν καὶ τὴν κατ᾽ αὐτὴν διεξαγομένην συζήτησιν, καὶ συλλέγει τὰς διδομένας, *διὰ ψήφου*[1], γνώμας τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Ἐν περιπτώσει προβολῆς θέματος διαφωνίας περὶ τοῦ ἀντικειμένου, περὶ τῆς διατυπώσεως καὶ τῆς σειρᾶς τῶν συζητητέων θεμάτων, τὴν δέουσαν λύσιν δίδει πάντοτε τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον.

ββ. Ἡ συζήτησις ἐπὶ ἀνακύπτοντος *προκαταρκτικοῦ* ζητήματος προηγεῖται πάντοτε τῆς τοιαύτης ἐπὶ τῆς *κατ᾽ οὐσίαν* κρίσεως τῆς ἐκδικαζομένης ποινικῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς ἐκδόσεως ἐπὶ ταύτης ἀποφάσεως.

Προκαταρκτικὸν ζήτημα, συνηθέστατα παρουσιαζόμενον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, εἶναι καὶ τὸ τοιοῦτο τῆς ἀνάγκης πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διαδικασίας *(συμπλήρωσις φακέλλου)*. Τοῦτο ἐρευνᾶται εἴτε *ἐξ ἐπαγγέλματος* ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, εἴτε *μετ᾽ αἴτησιν τοῦ κατηγορουμένου*, μὴ ἀπαγορευομένου αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου ἵνα προβῇ εἰς ἀνάλογον πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον διάβημα.

Ὁσάκις τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον διατάξῃ τὴν συμπλήρωσιν τῆς διαδικασίας *(συμπλήρωσις φακέλλου)*, ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς κατ᾽ οὐσίαν κρίσεως τῆς ἐκδικαζομένης ποινικῆς ὑποθέσεως

1. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης ἔκπαλαι εἰσάγει τὸ μέτρον τοῦ καταρτισμοῦ τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων διὰ τῆς χρήσεως τοῦ μέτρου τῆς ***ψηφοφορίας*** τῶν μελῶν αὐτοῦ· βλ. λ.χ. καν. ΙΕ′ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 153) « *...μίαν κατ᾽ αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον* », Θ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 316) « *...ἅμα τοῖς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου τὴν κανονικὴν ψῆφον ἀποφεύγουσιν* », ΙΕ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331) « *...κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ ψῆφος ἐκφωνηθῇ... μηδὲν βλάπτειν τούτους ὧν ἡ ψῆφος λύεται* », ΙΘ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 358 - 359) « *...αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτοῦ τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηθῆναι κριθήσεται* », ΚΘ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 379) « *...αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν φῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ* », ΡΚΑ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 581), ΡΚΕ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 588) « *Ἐὰν περὶ τῆς ψήφου τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους μέμφωνται* », ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 147) « *Αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται* », κ.ἄ.

εἰκότως ἀναβάλλεται εἰς ἑτέραν δικάσιμον αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰσάγεται καὶ αὖθις πρὸς συζήτησιν ἡ αὐτὴ ποινικὴ ὑπόθεσις, μετὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ γενομένην συμπλήρωσιν τῆς διαδικασίας συμφώνως πρὸς τὴν ἐκδοθεῖσαν περὶ ταύτης ἀπόφασιν.

Quid iuris, ὅμως, ἐὰν τὴν συμπλήρωσιν τῆς διαδικασίας διατάξῃ τὸ ἐν β′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας δικάζον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἐπιληφθὲν τῆς ἐκδικάσεως τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως μετ᾽ ἄσκησιν ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου *ἐφέσεως* κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ ἐν α′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας δικάσαντος Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου;

Ὁ νομοθέτης, ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, σιγᾷ.

Φρονοῦμεν, ὅτι ὁσάκις τὸ ἐν β′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας δικάζον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον διατάξῃ τὴν συμπλήρωσιν τῆς διαδικασίας, προδήλως ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως πληττομένου τοῦ κύρους τῆς ἐκδοθείσης ἤδη τοιαύτης τοῦ ἐν α′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας δικάσαντος Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, *ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐξαφανιζομένης*[1], ἡ ποινικὴ ὑπόθεσις θὰ εἰσαχθῇ καὶ αὖθις πρὸς συζήτησιν ἐνώπιον τοῦ ἐν α′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας δικάσαντος Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ θὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐκδικάσεως ταύτης ἐκ νέου, ἐξ ὑπαρχῆς ἐρευνῶν ταύτην καὶ δὴ μετ᾽ ἐξέτασιν τοῦ συγκεντρωθέντος *συμπληρωματικῶς* ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ.

β. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, διασκεψάμενον ἀποφασίζει περὶ παντὸς ζητήματος, *κατὰ κανόνα*, δι᾽ ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν συγκροτούντων αὐτὸ μελῶν[2].

1. Τὸ ὅτι ***ἐξαφανίζεται πλήρως*** ἡ πρωτόδικος ἀπόφασις, ἀφ᾽ ἧς ὑπὸ τοῦ κατ᾽ ἔφεσιν δικάσαντος ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου διετάχθη ἡ συμπλήρωσις τῆς διαδικασίας ***(συμπλήρωσις φακέλλου)***, οὐδεμία χωρεῖ συζήτησις. Διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως δῆλον γίνεται καὶ σαφὲς ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύχθη ἔνοχος καὶ ἀπηγγέλθη εἰς βάρος αὐτοῦ ποινή, μετ᾽ ἐκδίκασιν πρωτοδίκως τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως βάσει ***ἐλλειπῶν*** ἀποδεικτικῶν στοιχείων.

2. Βλ. εἰς Acta, τ. Β′, 16 τὴν ἀπὸ Ἰουνίου 1380 Συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ Οἰκ. Πατριάρχου Νείλου διαγορεύουσαν : « *Τῶν κανόνων λεγόντων τὴν τῶν πλειόνων ψῆψον νικᾷν* ». Οὕτω καὶ τὸ ἄρθρ. 14 Κ.ΚΥ. ὁρίζει ὅτι, διὰ τὴν κατάγνωσιν ποινῆς καθαιρέσεως κατ᾽ Ἐπισκόπου ἀπαιτεῖται ***ὁμοφωνία*** πάντων τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Ἐπισκόπων, εἰκότως πλὴν τοῦ ὑποδίκου. Ἡ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Πατριάρ-

Ὅπου, ὅμως, ἡ κατάρτισις δικαστικῆς ἀποφάσεως γίνεται κατ' ἄλλον τρόπον, ὁρίζει εἰδικῶς περὶ τούτου ὁ νόμος. Ὡς λ.χ. νομοθετικῶς ὁρίζεται ὅτι εἰς μὲν τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον *ἀποφασιστικὴν* ψῆφον ἔχει μόνον ὁ Μητροπολίτης ἢ ὁ ἀναπληρῶν αὐτὸν Ἐπίσκοπος, εἰς δὲ τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας νικᾷ ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου[1].

αα. Ἡ ἀπόλυτος πλειοψηφία σχηματίζεται διὰ ψηφοφορίας μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἕκαστον τούτων δίδει τὴν γνώμην αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῆς ψηφοφορίας ἰσχύουσιν εἰδικώτερον οἱ ἑξῆς κανόνες:

ααα. Ἡ ψηφοφορία περὶ παντὸς τεθέντος ὑπὸ συζήτησιν θέματος ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου διεξάγεται ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προέδρου, ἐντεταλμένου καὶ διὰ τὴν συλλογὴν τῶν ὑπὸ τῶν μελῶν τούτου διὰ ψήφου διδομένων γνωμῶν αὐτῶν.

Ἡ σειρὰ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν διεξάγεται συμφώνως πρὸς τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς χειροτονίας, προηγουμένων ἐν αὐτῇ τῶν νεωτέρων ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Ἐπὶ δὲ τῆς κατ' οὐσίαν κρίσεως τῆς ἐκδικαζομένης ποινικῆς ὑποθέσεως, ὁ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ὁρισθεὶς Εἰσηγητὴς ἐπὶ ταύτης δίδει τὴν ψῆφον αὐτοῦ πάντοτε πρῶτος.

Ὁ Πρόεδρος, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ψηφίζει τελευταῖος.

βββ. Ἐκκλησιαστικὸς δικαστὴς δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ψῆφον ἐπὶ οἱουδήποτε ζητήματος διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ψηφοφορία ἐπὶ

χου Ματθαίου Α' ἐκδοθείσῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1398 Ὑποτυπώσει (βλ. αὐτὴν ἐν Io. Oudot, Patriarchatus Constantinopolitani Acta Selecta, σελ. 134 - 136, 1941) ἀναφερομένη ῥήτρα: « *Περὶ δέ γε τοῦ ἱεροῦ κριτηρίου... τῆς τῶν κρινομένων εἰσαγωγῆς, τῆς προκλήσεως τούτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν αὐτῷ δικαστικῶς τελουμένων... τὸ πέρας ἐπιθήσει τοῖς λαλουμένοις ὁ Πατριάρχης· ἀρχιερέων δὲ παρόντων ἐν τῇ κρίσει, καὶ τῆς ὑποθέσεως ἐξεταζομένης, γνωμοδοτήσουσι μὲν ὡς ἔθος οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ ταῦτα·* ***τὸ δὲ κῦρος ἕξει καὶ ἀμετάτρεπτον ὅπερ ἂν ἀποφανθῇ παρὰ τοῦ Πατριάρχου*** » δὲν θέλει συζήτησιν ὅτι ἀπετέλεσεν ***ἁπλῆν ἄποψιν*** του Πατριάρχου τούτου, εἶδος παραγγελίας ἔχουσαν καὶ βιώσασαν ὅσον ἐκεῖνος, γνωστοῦ ὄντος ὅτι αἱ ψῆφοι τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἀνέκαθεν ἔσχον χαρακτῆρα ***οὐσιαστικῶν*** καὶ οὐχὶ ***συμβουλευτικῶν*** τοιούτων.

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω §§ 133, 137, σελ. 679 ἑπ., 700.

προηγηθέντος τοιούτου ἀπέβη ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτοῦ. Ἐπιτρεπτῶς δὲ ἀρνεῖται τοιαύτην μόνον εἰς περίπτωσιν διασκέψεως περὶ τῆς καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ποινῆς, ἐφ' ὅσον ἔγνω ἤδη ὑπὲρ τῆς ἀθῳώσεως αὐτοῦ.

γγγ. Ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τῆς διασκέψεως ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ ἀθῳώσεως τοῦ κατηγορουμένου σχηματισθῶσι πλείονες τῶν δύο διάφοροι γνῶμαι, οὐδεμία δ' ἐκ τούτων συγκεντροῖ ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν παρισταμένων μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὁ Πρόεδρος διαιρεῖ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ τὰ ζητήματα ἀναλόγως, ἵνα δι' ἐπαναλήψεως τῆς ψηφοφορίας ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν.

Ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη προσπάθεια τοῦ Προέδρου δὲν στεφθῇ ὑπὸ ἐπιτυχίας, τότε αἱ διὰ τὸν κατηγορούμενον δοθεῖσαι δυσμενέστατοι ψῆφοι προστίθενται εἰς τὰς διὰ τοῦτον δοθείσας ἧττον δυσμενεστέρας, ἕως ὅτου ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπόλυτος πλειοψηφία.

Εἰς περίπτωσιν ἰσοψηφίας νικᾷ ἡ ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου σχηματισθεῖσα ἐπιεικεστέρα γνώμη. Ἐφ' ὅσον ὅμως γεννηθῇ ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν ἰσοψήφων γνωμῶν τυγχάνει ἡ διὰ τὸν κατηγορούμενον ἧττον ἐκ τούτων δυσμενής, τὸ ζήτημα τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς *προκαταρκτικόν*, ὁπότε γίνεται ἰδιαιτέρα περὶ αὐτοῦ ψηφοφορία. Εἰς περίπτωσιν προβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ὡς *προκαταρκτικοῦ* χαρακτηριζομένου ζητήματος τούτου νέας ἰσοψηφίας, νικᾷ πλέον ἡ διὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ διδομένη ψῆφος τοῦ Προέδρου.

γ. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐνώπιον αὐτοῦ διεξαγομένης διαδικασίας, χωρεῖ εἰς συζήτησιν καὶ ψηφοφορίαν κατὰ διαδοχικὴν σειράν:

αα. Ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου. Ἐὰν οὗτος κατηγορῆται ἐπὶ διαπράξει πλειόνων τοῦ ἑνὸς κανονικῶν ἀδικημάτων γίνεται ἰδιαιτέρα ψηφοφορία περὶ ἑκάστου τούτων ὡς πρὸς τὴν ἐνοχὴν ἢ τὴν ἀθῴωσιν αὐτοῦ.

ββ. Ἐπὶ τῆς καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας εἰς τὸν κατηγορούμενον ποινῆς, ἐφ' ὅσον ἤδη ἐκηρύχθη οὗτος ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Νοητέον ὅτι, ἡ περὶ τῆς καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας εἰς τὸν κατηγορούμενον ποινῆς διάσκεψις τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου περιορίζεται δι' ἐκείνας μόνον τὰς ἀδίκους πράξεις ἢ παραλείψεις, διὰ τὰς ὁποίας οὗτος ἐκηρύχθη ἔνοχος διαπράξεως αὐτῶν.

'Εκκλησιαστικὸς δικαστής, ἀποφηνάμενος ὑπὲρ τῆς ἀθῳώσεως τοῦ κατηγορουμένου δύναται νὰ ἀρνηθῇ ψῆφον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον ποινῆς, ὁπότε ἡ τοιαύτη ψῆφος αὐτοῦ προστίθεται εἰς ἐκείνας τῶν ἐκφρασάντων τὴν ἐπιεικεστέραν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου γνώμην.

δ. Περὶ τῆς διεξαχθείσης ἐν τῷ 'Εκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ συζητήσεως, τῆς διασκέψεως καὶ τῆς ψηφοφορίας συντάσσονται ὑπὸ τοῦ παρισταμένου ἐν τούτῳ Γραμματέως πρακτικά.

Εἰς τὸ περὶ τῆς ψηφοφορίας συντασσόμενον πρακτικὸν σημειοῦται ἡ ψῆφος ἑνὸς ἑκάστου τῶν μελῶν τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἢ ἡ ὁμοψηφία, ἐν τέλει δὲ καταχωρίζεται ἡ σχηματισθεῖσα ἀπόφασις.

Πᾶν μέλος τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου δικαιοῦται νὰ καταχωρίσῃ ἐν τῷ πρακτικῷ τὴν διαφέρουσαν γνώμην ἢ ψῆφον αὐτοῦ μετὰ τῶν περὶ ταύτης αἰτιολογιῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχουσιν ἐπίσης καὶ οἱ ἐν τῷ 'Επισκοπικῷ Δικαστηρίῳ μετέχοντες, ὡς μέλη αὐτοῦ, πρεσβύτεροι, εἰ καὶ διαθέτουσι, παρισταμένου τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ ἀναπληροῦντος αὐτὸν 'Επισκόπου, συμβουλευτικὴν ἁπλῶς ψῆφον.

Τὰ πρακτικὰ τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ καὶ τοῦ συντάσσοντος ταῦτα Γραμματέως[1].

II. Κοινοποιήσεις καὶ ἐπιδόσεις.

§ 148. Κλῆσις πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐπιδοτέα ἀπόφασις τούτου ὡς καὶ πᾶν ἕτερον δικόγραφον δεκτικὸν ἐπιδόσεως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποινικὴν διαδικασίαν,

1. Ἄρθρα 95 - 99 ν. 5383/1932 «*περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 195, 233 Σ.Ε.Κ.).

κοινοποιοῦνται καὶ ἐπιδίδονται ἔνθα προορίζονται διὰ τοῦ παρὰ τῷ 'Εκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ ἐκπληροῦντος καθήκοντα κλητῆρος ἢ διὰ τῆς ἁρμοδίας κατὰ τόπον ἐπιδόσεως 'Αστυνομικῆς 'Αρχῆς, ἢ διὰ Κληρικοῦ.

'Επὶ κατηγορουμένων 'Αρχιερέων πᾶσα πρὸς αὐτοὺς κοινοποίησις καὶ ἐπίδοσις οἱουδήποτε δικογράφου γίνεται μόνον διὰ Κληρικοῦ.

Εἰδικώτερον:

α. Αἱ ἐν τῇ *ἡμεδαπῇ* κοινοποιήσεις καὶ ἐπιδόσεις δικογράφων, ἀφορώντων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποινικὴν διαδικασίαν, ἐνεργοῦνται ὡς ἑξῆς:

αα. Ὁ ἐντεταλμένος πρὸς ἐπίδοσιν,

ααα. Κατὰ κανόνα δέον ἵνα ἐπιδώσῃ τὸ οἰκεῖον δικόγραφον εἰς χεῖρας τοῦ πρὸς ὃν τοῦτο κοινοποιεῖται.

βββ. 'Εὰν δὲν εὕρῃ τὸν πρὸς ὃν τὸ δικόγραφον κοινοποιεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἢ εὕρῃ μὲν αὐτὸν ἀλλ' οὗτος ἀρνεῖται νὰ παραλάβῃ τοῦτο, ἐπιδίδει τὸ κοινοποιούμενον δικόγραφον εἴς τινα ἐκ τῶν παρὰ τούτῳ συνοίκων ἢ ὑπηρετῶν, ἐξαιρουμένων τῶν παίδων ἡλικίας κατωτέρας τῶν δέκα ἓξ ἐτῶν, κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον τοῦ ἐπιδίδοντος ἀντίληψιν.

γγγ. 'Εὰν τόσον ὁ πρὸς ὃν τὸ οἰκεῖον δικόγραφον κοινοποιεῖται ὅσον καὶ οἱ παρ' αὐτῷ σύνοικοι ἢ ὑπηρέται ἀρνηθῶσι νὰ παραλάβωσι τὸ κοινοποιούμενον δικόγραφον, τότε προβαίνει εἰς θυροκόλλησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ πρὸς ὃν τὸ δικόγραφον κοινοποιεῖται ἐπὶ παρουσίᾳ δύο προσλαμβανομένων μαρτύρων.

δδδ. 'Εὰν οὐδεὶς εὑρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πρὸς ὃν τὸ οἰκεῖον δικόγραφον κοινοποιεῖται, καταθέτει τοῦτο κατ' ἐκλογήν του εἰς τὸ ἁρμόδιον Ταχυδρομικὸν γραφεῖον ἢ εἰς τὸ κατάστημα τῆς 'Αστυνομικῆς 'Αρχῆς τῆς περιφερείας ἢ εἰς τὸν Δήμαρχον ἢ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ἢ εἴς τινα ἐκ τῶν διδασκάλων τοῦ τόπου τῆς ἐπιδόσεως, — ὑποχρεουμένων πάντων τούτων νὰ παραδώσωσι τὸ κοινοποιούμενον δικόγραφον εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνεται —, καὶ ἀκολούθως προβαίνει εἰς θυροκόλλησιν ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ εἰς ὃν ἀφορᾷ τὸ δικόγραφον, ἐπὶ παρουσίᾳ δύο προσλαμβανομένων

μαρτύρων, ἐγγράφου σημειώματος περιέχοντος συνοπτικὴν περιγραφὴν τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω κατατεθέντος δικογράφου καὶ ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς γενομένης καταθέσεως.

Περαιτέρω, ὁ αὐτός, ὀφείλει προσέτι ἵνα ἐρευνήσῃ μὴ τυχὸν ὁ πρὸς ὃν κοινοποιεῖται τὸ δικόγραφον ἀποδημῇ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἐν καταφατικῇ περιπτώσει, ὑποχρεοῦται ἵνα ἀναφέρῃ τοῦτο ἐγγράφως εἰς τὸν ἐντεταλμένον τὴν κοινοποίησιν καὶ ἐπίδοσιν τοῦ δικογράφου.

ββ. Ὁ ἐντεταλμένος πρὸς ἐπίδοσιν, διὰ λόγον πιστοποιήσεως τοῦ περὶ ταύτης γεγονότος,

ααα. Συντάσσει κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδόσεως *ἀποδεικτικὸν* περὶ ταύτης ἐπὶ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρονται ἡ ἡμέρα, ὁ μὴν καὶ τὸ ἔτος τῆς ἐπιδόσεως, ὡς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρὸς ὃν ἐπεδόθη τὸ οἰκεῖον δικόγραφον.

Τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦτο ὑπογράφεται παρὰ τοῦ ἐντεταλμένου καὶ ἐνεργήσαντος τὴν ἐπίδοσιν, ὡς καὶ τοῦ λαβόντος τὸ οἰκεῖον δικόγραφον.

Ἐὰν ὁ λαβὼν τὸ δικόγραφον δηλώσῃ ἄγνοιαν γραμμάτων ἢ ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπογράψῃ ἢ ἐὰν ἀρνηθῇ νὰ ὑπογράψῃ, ὡς ἐπίσης ἐὰν ἡ ἐπίδοσις ἐγένετο διὰ θυροκολλήσεως, περὶ ἑκάστου τούτων γίνεται μνεία ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ, προσλαμβάνονται δὲ καὶ δύο μάρτυρες, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἐπάγγελμα δέον νὰ ἀναφέρωνται ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ, οἵτινες ἐὰν γνωρίζωσι γράμματα προσυπογράφουσι τοῦτο.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἐπίδοσις ἐγένετο διὰ θυροκολλήσεως, διὰ λόγον ἀρνήσεως παραλαβῆς τοῦ δικογράφου ἐκ μέρους τοῦ πρὸς ὃν τοῦτο ἀπηυθύνετο ἢ τινος τῶν συνοίκων ἢ ὑπηρετῶν αὐτοῦ, δέον ὅπως ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ γίνεται ῥητὴ μνεία περὶ πάντων τούτων τῶν συμβεβηκότων, ὧν ἕνεκα ἡ ἐπίδοσις ἐγένετο διὰ θυροκολλήσεως, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προσυπογραφόντων ἢ διὰ περιγραφῆς τῆς ταυτότητος αὐτῶν ἀναφερομένων καὶ διὰ τὸ ἔγκυρον τῆς ἐπιδόσεως προσληφθέντων δύο μαρτύρων.

βββ. Ὀφείλει ἵνα σημειώσῃ προσέτι ἐπὶ τοῦ κοινοποιουμένου καὶ ἐπιδιδομένου δικογράφου τὴν ἡμέραν, τὸν μῆνα, τὸ ἔτος καὶ τὸν

τόπον τῆς ἐπιδόσεως, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον πρὸς ὃ ἐπέδωκε τοῦτο ἢ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ τοῦτο ἐθυροκολλήθη, ἀκολούθως δὲ νὰ ὑπογράψῃ τὴν σημείωσιν ταύτην.

γγ. Ὁ ἐντεταλμένος πρὸς ἐπίδοσιν, ἐφ᾽ ὅσον τυγχάνει ὄργανον τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς δύναται ἵνα ἐνεργῇ κοινοποίησιν καὶ ἐπίδοσιν δικογράφου κατὰ τὸν περὶ τούτων ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ τηρούμενον τύπον [1].

β. Αἱ ἐν τῇ *ἀλλοδαπῇ* κοινοποιήσεις καὶ ἐπιδόσεις τῶν αὐτῶν δικογράφων γίνονται διὰ μέσου τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Οὕτω, συντάσσεται ἔγγραφον, ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ συνοδεῦον τὰ πρὸς κοινοποίησιν καὶ ἐπίδοσιν ποινικὰ δικόγραφα, πέμπεται μετὰ τούτων πρὸς τὴν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἐξωτερικῶν Διεύθυνσιν Ἐκκλησιῶν μετὰ παρακλήσεως ἵνα δώσῃ τὴν δέουσαν ἐντολὴν πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Β. Πρεσβείαν ἢ τὴν οἰκείαν Προξενικὴν Ἀρχὴν καὶ ἐνεργήσωσι διὰ τῶν παρ᾽ αὐταῖς ὀργάνων τὴν ὀφειλομένην κοινοποίησιν καὶ ἐπίδοσιν [2].

γ. Αἱ ἐπὶ κατηγορουμένων *ἀγνώστου διαμονῆς* κοινοποιήσεις καὶ ἐπιδόσεις, διὰ τὸ δυσεπίτευκτον τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῶν, θεωροῦνται γενόμεναι, ὁσάκις τὸ περιεχόμενον τοῦ οἰκείου δικογράφου γνωστοποιηθῇ *δίς*, ἐν συνεχείᾳ, διὰ τοῦ ἐπισήμου δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «*Ἐκκλησία*» καὶ μιᾶς ἐφημερίδος τοῦ τόπου τῆς ἕδρας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, παρέλθωσι δὲ ἀπὸ τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως δύο ἑβδομάδες.

Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐφημερίδος ἀνήκει εἰς τὸν ἐντειλάμενον τὴν ἐπίδοσιν, ἡ δὲ περὶ ταύτης γινομένη δαπάνη βαρύνει τὸ Τ.Α.Κ.Ε. [3].

---

1. Ἄρθρα 45 - 53 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 1 - 9, 233 Σ.Ε.Κ.).
2. Ἄρθρ. 54 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 196 ἐδ. 10, 233 Σ.Ε.Κ.).
3. Ἄρθρ. 55 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 196 ἐδ. 10, 233 Σ.Ε.Κ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

§ 149. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ διαδικασία, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν διακρίβωσιν τῶν ὅρων καὶ τῶν προϋποθέσεων τῆς τε ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, τὸν καθορισμὸν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἐπιδείξαντος ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφορὰν ὡς ἐκ τῆς ὁποίας προσεβλήθη φανερῶς ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις ὑπαιτίου Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, καὶ τὴν δέουσαν ἐφαρμογὴν τῆς κατὰ τούτου καταγνωστέας καὶ ἐπιβλητέας ποινῆς, *κύριον μέλημα* ἔχει τὴν βεβαίωσιν τῶν γεγονότων ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται τὸ σύνολον τῶν στοιχείων τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ φανερὰ καθίσταται ἡ ἐνοχὴ τοῦ κατηγορουμένου[1].

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, καὶ μόνον, διὰ τῆς *ἀποδείξεως*[2].

I. ***Ἀπόδειξις*** καλεῖται τὸ ἄθροισμα τῶν λόγων καὶ τῶν παντοίων εἰς σύστασιν αὐτῆς ἐπιτρεπτῶς συμβαλλόντων μέσων, ὡς ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων πιστοποιεῖται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἀλήθεια γεγονότος τινός, ἄγουσα μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος[3].

---

1. « *Κάλλιον γάρ ἐστιν, ἀνεκδίκητον μένειν τὸν ἁμαρτήσαντα, ἤπερ τὸν ἀναίτιον καταδικάζεσθαι* » [Π. 48. 19. 5, Β. Ξ.να.ε. (Οὐλπιανός)].

2. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ΞΑ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 79) ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ παντὸς πιστοῦ, ἐφ' ὅσον οὐχὶ ἁπλῶς ἀπηγγέλθη κατ' αὐτοῦ κατηγορία ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ προβάλλει καὶ ἀπόδειξις διαπράξεως αὐτοῦ —, ***ἐλεγχθείη*** —, ἣν πιστοποιεῖ τὸ γεγονὸς τῆς ***καταδίκης*** αὐτοῦ ἐπὶ ταύτῃ, καὶ μόνον.

3. Περὶ τῆς ἐννοίας, τοῦ σκοποῦ, τοῦ ἀντικειμένου, τῶν μέσων καὶ ἄλλων συστατικῶν στοιχείων τῆς ***ἀποδείξεως*** ὁ δέων καὶ εὐρύτερος λόγος γίνεται ἐν τῷ κοινῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ· εἰδικώτερον βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 354 ἑπ., 1936, R. von Hippel, Der Deutsche Strafprozess, σελ. 375 ἑπ., 1941, Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 165 ἑπ., 1943, Ἀντ. Σταΐκου, Ἐπίτομος ἑρμηνεία Ἑλληνικῆς Ποινικῆς Δικονομίας, σελ. 845 ἑπ., 1951, V. Manzini, Diritto processuale penale, τ. II, σελ. 173 ἑπ., 1952, Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 461 ἑπ., 1957 (βλ. καὶ τὴν ὑπὸ τούτου χρησιμοποιουμένην πλουσίαν ἀλλοδαπὴν βιβλιογραφίαν).

Ἐπίσης, ὁ ὅρος *ἀπόδειξις*, ὑποδηλοῖ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ τὴν περὶ ταύτης γινομένην διαδικασίαν, τὴν προσαγωγὴν τῶν πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς χρησιμοποιουμένων μέσων, ὡς καὶ τὸ ἐκ τῆς διενεργείας ταύτης ἐπιτευχθὲν ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἀπόδειξις, ἀποτελοῦσα κατ' ἐξοχὴν τὴν *καρδίαν*[1] τῆς χάριν διατηρήσεως καὶ ἐμπεδώσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως *ἀναζητούσης πάντοτε τὴν ἀλήθειαν* ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν διακρίβωσιν πάντων τῶν περιστατικῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θεμελιοῦσι γεγονότα, πείθοντα ὅτι ἡ τελεσθεῖσα ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ πρᾶξις ἢ παράλειψις φέρει τὸν χαρακτῆρα τῆς κατὰ τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον τοιαύτης ὡς ποινικῶς ἀξιολόγου καὶ ποινικῶς καταλογιστῆς εἰς τὸν δράστην αὐτῆς ἀδικοπραγίας, τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα, ἐν καταφατικῇ δὲ περιπτώσει καὶ περὶ τοῦ ὁποῖον δέον νὰ εἶναι τὸ προσῆκον μέτρον καὶ εἶδος τοῦ ἐφαρμοστέου κατὰ τούτου ποινικοῦ κολασμοῦ ὡς καὶ ἡ καταγνωστέα καὶ ἐπιβλητέα κατὰ τοῦ αὐτοῦ ποινή.

II. Εἰδικώτερον, περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ[2], ἰσχύουσιν οἱ ἑξῆς δικονομικοὶ κανόνες καὶ ὁρισμοί:

α. Ἀντικείμενον τῆς ἀποδείξεως ἀποτελεῖ κατὰ βάσιν πᾶν *ἐν ἀμφιβολίᾳ* περὶ τῶν συστατικῶν ὅρων αὐτοῦ προβάλλον γεγονός, ὡς δύνανται νὰ εἶναι ποικίλαι ἐκδηλώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἤτοι γεγονότα καὶ πράγματα, τόποι ἢ καὶ φυσικὰ ἀκόμη πρόσωπα, μὴ ἀποκλειομένων καὶ αὐτῶν τούτων τῶν ἐσωτερικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἀντικείμενον τῆς ἀποδείξεως δὲν δύναται νὰ εἶναι γεγονὸς *πασίδηλον*, ὡς λ.χ. ἡ κοινῶς βεβαιωμένη ἀποδοχὴ γνωστῆς *αἱρέσεως* ἢ πρᾶγμα καταστὰν *ἐπισήμως* γνωστὸν εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον. Ὡσαύτως, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ

---

1. Κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ***ἀποδείξεως*** ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ δίκῃ διδασκαλίαν τοῦ Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 166.

2. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν προβλέπει τι δι' εἰδικῶν ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ θέματος τούτου διατάξεων. Ἡ δ' ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλία γίνεται βάσει τῶν οἰκείων διατάξεων τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » καὶ τῶν συμπολιτευομένων ταύταις τοιούτων τοῦ Κ.Π.Δ., ἔνθα καὶ ὅπου χωρεῖ ἐπιτρεπτῶς ἡ δέουσα κατ' ἀναλογίαν συμπλήρωσις καὶ ἐφαρμογή.

τοιοῦτο, κανὼν δικαίου τεθειμένος ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου (iura novit curia).

β. Ὄργανα, συμβάλλοντα *ἀντικειμενικῶς* πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπὸ τῆς ἀποδείξεως διωκομένου σκοποῦ, χρησιμοποιοῦνται φυσικὰ πρόσωπα, ὡς λ.χ. μάρτυρες ἢ πραγματογνώμονες. Οὐδέποτε ὅμως τοιαῦτα συμβάλλοντα *ὑποκειμενικῶς*, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ νόμου, διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀποδείξεως ἢ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ὑπὸ ταύτης προσαγομένου ὑλικοῦ, ὡς εἶναι κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον.

γ. Μέσα, τουτέστι στοιχεῖα ἄγοντα εἰς πιστοποίησιν τῆς ἀληθείας γεγονότος τινὸς καὶ κατευθύνοντα μέχρι σχηματισμοῦ *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τελέσεως διὰ μέσου τούτων κανονικοῦ ἀδικήματος (*ἀποδεικτικὰ μέσα*, media probandi), ἀποτελοῦσι *πάντα* ὅσα δύνανται ἐπιτρεπτῶς καὶ κατὰ τὴν κοινὴν τῶν πραγμάτων πεῖραν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τοῦτο, ἐκ τοῦ νόμου ὑποδεικνυόμενα καὶ πρόσφορα χαρακτηριζόμενα διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῆς ἀληθείας συμφώνως πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, αἵτινες διέπουσι τὸ ὑπὸ τῆς Πολιτείας χρησιμοποιούμενον ποινικὸν δικονομικὸν σύστημα.

Τοιαῦτα *ἀποδεικτικὰ μέσα*, χρησιμοποιούμενα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ, εἶναι *ἡ μαρτυρία, ἡ πραγματογνωμοσύνη, ἡ ὁμολογία, τὰ ἔγγραφα, τὰ ἀντικείμενα τῆς αὐτοψίας* καὶ *αἱ ἐνδείξεις*. Πάντως, *ἀνεπίτρεπτον* μέσον ἀποδείξεως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ *ἐπιβολὴ ὅρκου* εἰς τὸν κατηγορούμενον, ἅτε θεωρούμενον ὡς παραβιάζον τὸ ἐκ τοῦ νόμου παραχωρούμενον αὐτῷ δικαίωμα νὰ μὴ ἐξέρχηται, δσάκις βούλεται, ἐκ τοῦ θριγγοῦ τῆς *σιγῆς*[1].

δ. Ἡ διενέργεια τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἔργου τῆς ἀποδείξεως προσήκει εἰς τὰ ἁρμόδια ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα, ἅτινα, εἰδικώτερον ἐντεταλμένα διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ καθήκοντος τούτου, ἐπωμίζονται καὶ τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ βάρους αὐτῆς, κατευθυνόμενον ἐπὶ τὴν ἀνίχνευσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας, ἥτις κατὰ κανόνα δέον νὰ ἀφικνῆται μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τῶν

1. Ἄρθρ. 56 § β' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.), 273 Κ.Π.Δ., ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 463 - 466.

συνθηκῶν τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ἔναντι τούτου ποινικῆς εὐθύνης τοῦ κατηγορουμένου δράστου.

Τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως, ἐπωμίζεται ἡ ἀσκοῦσα καὶ ἐνεργοῦσα τὴν ποινικὴν δίωξιν ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, ἄγουσα τοῦτο εἰς πέρας εἴτε αὐτὴ αὕτη, εἴτε διὰ τῶν παρ᾽ αὐτῇ ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων.

ε. Ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἔργου τῆς ἀποδείξεως, γινομένη διὰ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ὑπὸ ταύτης προσαγομένου ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, προσήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, καλούμενον ὑποχρεωτικῶς ἵνα ἀχθῇ διὰ μέσου τῶν στοιχείων, ἅτινα προσάγει ἡ διεξαχθεῖσα ἀπόδειξις, μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἡ τοιαύτη δὲ *πλήρης βεβαιότης*, ἀπὸ *συνειδήσεως* καὶ *ἀνεπηρεάστου* ὅσον καὶ *ἀπροσωπολήπτου* κρίσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ προερχομένη, ὑπαγορεύει αὐτόχρημα τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐξ ὑποκειμενικῆς, ἀμέσου καὶ ἐλευθέρας, ἐκ τῆς συνήθους πείρας καὶ σκέψεως παραγομένης, *ἑδραίας πεποιθήσεως* περὶ τελέσεως ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου δράστου τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος (*ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς ἀποδείξεως*)[1], ἄνευ ἀναγκαίας προσφυγῆς εἰς ἰδιαιτέρους κανόνας καὶ ὁρισμούς, ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ρητῶς ὑπαγορευομένους καὶ καθοδηγοῦντας εἰς τὸν ἐπὶ τῇ βάσει καὶ μόνον τούτων ἔλεγχον τῶν λόγων καὶ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς ἐκδιδομένης δικαστικῆς ἀποφάσεως (*ἀρχὴ δικανικῆς ἀποδείξεως*)[2].

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, ἐπιλαμβανόμενος τῆς ἐκδικάσεως πάσης κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ συζητουμένης ποινικῆς ὑποθέσεως,

1. Τὴν ἀρχὴν τῆς *ἠθικῆς ἀποδείξεως* ἐπιβάλλει ἔν τε τῇ κοινῇ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ὁ σύγχρονος Ἕλλην πολιτειακὸς νομοθέτης· βλ. ἄρθρ. 177, Κ.Π.Δ., 57 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 471 ἑπ., Ἀγγ. Μπουρόπουλον, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 250 ἑπ.

2. Εὐρύτερον βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 355 ἑπ., Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 175 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 472 ἑπ.

ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς βεβαιώσεως γεγονότων, ὧν ἡ ὕπαρξις καὶ ὁ χαρακτὴρ ἐνδιαφέρουσιν ἀμέσως τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, καὶ ἐν τῇ ἱερᾷ προσπαθείᾳ τοῦ ἀκριβοῦς τούτων καθορισμοῦ, μόνου καθοδηγοῦντος πρὸς πλήρη μόρφωσιν *ἑδραίας πεποιθήσεως* περὶ τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ἔναντι τούτου εὐθύνης τοῦ δράστου, ἀποβλέπει εἰς τὸ ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἐσχηματισμένον ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, εἰς οὐδεμίαν κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου ὑποκείμενος νομικὴν δέσμευσιν[1], ὀφείλων νὰ ἀποφαίνηται κατ' *ἐλευθέραν* καὶ ὅλως *ἀνεπηρέαστον* πεποίθησιν, πηγὴν τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ, πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ προσαχθέντος ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, τὸ σύνολον τοῦ συναγομένου συμπεράσματος ἐκ τῆς διεξαχθείσης ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου συζητήσεως.

Αἱ μαρτυρικαὶ καταθέσεις, ἡ γνώμη τῶν πραγματογνωμόνων, τὸ πόρισμα τῆς δικαστικῆς αὐτοψίας, τὰ προσαχθέντα ἔγγραφα καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ὑπὸ τῆς ἀνακρίσεως συγκεντρωθὲν ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, ἀποτελοῦσι πάντοτε τὸ ἀντικείμενον τῆς *ἐλευθέρας, ἀπροσωπολήπτου* καὶ *ἀνεπηρεάστου* ὅλως, δικαστικῆς ἐκτιμήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἐργώδει προσπαθείᾳ πρὸς ἀνίχνευσιν τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἰδιαιτέρων περιστατικῶν καὶ συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐτελέσθη τὸ ἐκδικαζόμενον κανονικὸν ἀδίκημα, ἀλλὰ καὶ σχηματισμὸν *ἑδραίας πεποιθήσεως* περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου.

Ἐν συνδυασμῷ δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀφειλομένην ἐπίδειξιν ἐκτιμήσεως ἔναντι τῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐμφανίσεως καὶ ἀπολογίας τοῦ κατηγορουμένου, κατὰ πλήρη ἐφαρμογὴν τῶν θεμελιώδους περιεχομένου κανόνων τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς

1. Βλ. ἐν τούτοις καὶ **Κωνστ. Τσουκαλᾶ**, 'Ερμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 175 « *Διὰ τῆς τοιαύτης ὅμως ἀποδεσμεύσεως τοῦ δικαστοῦ καὶ τῆς ἐκθρονίσεως τῶν νομικῶν ἀποδείξεων οὐδαμῶς ὁ νόμος ἀπεσκόπησεν εἰς* ***ἀλόγιστον ἐλευθερίαν*** *τοῦ δικαστοῦ, ἀλλ' ἠξίωσεν ὅπως οὗτος ἐν τῷ σχηματισμῷ τῆς πεποιθήσεώς του ἀκολουθῇ τοὺς κανόνας τῆς πείρας, τῆς γνώσεως, τῆς κρίσεως, καὶ τῆς λογικῆς, καὶ τοῦτο διότι* ***θὰ ἠνοίγετο ἄλλως ἡ πύλη πρὸς τὴν αὐθαιρεσίαν*** ».

Ἐκκλησίας, τὴν δέουσαν, *ὀρθὴν* καὶ *δικαίαν*, ἐπιβάλλεται καὶ ὀφείλει νὰ ἐκφέρῃ δικαστικὴν κρίσιν[1].

§ 150. Ἡ *ἀπόδειξις*, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, περιλαμβάνει διάφορα εἴδη[2].

Εἰδικώτερον:

α. Ὡς ἐκ τοῦ *ἀντικειμένου* αὐτῆς, διακρίνεται:

αα. Εἰς περιστρεφομένην περὶ γεγονότα καὶ μέσα, θεμελιοῦντα τὴν ἐνοχὴν τοῦ κατηγορουμένου καὶ συνεπαγόμενα τὸν κολασμὸν αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένης πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν ποινῆς (probatio aggresiva offensiva). Τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἡ ἀσκήσασα τὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ποινικὴν δίωξιν ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή.

ββ. Εἰς περιστρεφομένην περὶ τὴν βεβαίωσιν λόγων, οἵτινες ἀποκλείουσι τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατὸν* ἢ μέσων ἐκ τῆς προβολῆς τῶν ὁποίων προβάλλει ἡ ἀθῳότης τοῦ κατηγορουμένου ἢ ἡ ἀνάγκη τῆς καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἠπιωτέρας τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένης καὶ ἀπειλουμένης ποινῆς (probatio defensiva). Καὶ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἡ ἀσκήσασα τὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ποινικὴν δίωξιν ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, ὡς κατὰ κανόνα φέρουσα πάντοτε τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως τῆς κατηγορίας.

1. **'Αποστ. Διατ.** Β', λζ', μβ' (M.P.G. τ. 1 c. 689, 700) « *Τὸν μέντοι Ἐπίσκοπον δεῖ κρίνειν ὀρθῶς, καθὼς γέγραπται :* « ***τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε*** »... *Καὶ μὴ ταχέως κόπτειν, μηδὲ οἷς δήποτε πιστεύειν· ἐγχωρεῖ γὰρ διά τινας καὶ διὰ ζῆλον, ἢ φθόνον κατά τινος ἐνστήσασθαι ψευδῆ κατηγορίαν... Ὅτι χρὴ ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν κριτήν... Ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς·* ***οὐ λήψῃ δῶρα, πατάξαι ψυχήν· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ λυμαίνεται ῥήματα δικαίων...*** *Φυλάσσεσθε οὖν τὸ κατακρίνειν τινὰς ἀδίκως, καὶ συνηγορεῖν τοῖς πονηροῖς* ». Βλ. καὶ ἄρθρ. 57 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.), ὡς καὶ ἀνωτέρω § 7.

2. Τὴν πρώτην διάκρισιν τῶν ἀποδείξεων ποιεῖται ὁ **'Αριστοτέλης**, Ρητορικὴ Τέχνη, Α', ΙΙ. 35 « *Τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν αἱ δ' ἔντεχνοι. Ἄτεχνα δὲ λέγω ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται, ἀλλὰ προϋπῆρχεν, οἷον μάρτυρες, βάσανος, συγγραφαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἔντεχνα δὲ ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡμῶν κατασκευασθῆναι δυνατόν, ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι, τὰ δὲ εὑρεῖν* ».

Ὡς ἐκ τούτου, οἱονδήποτε ἕτερον πραγματικὸν γεγονός, ἄσχετον μὲν πρὸς τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος, πλὴν ἀνατρέπον κατὰ βάσιν τὸ βάθρον τῆς κατηγορίας, οἷον εἶναι καὶ τὸ ***ἄλλοθι***[1], ὀφείλει ἵνα ἀποδείξῃ ὁ προβάλλων αὐτὸ κατηγορούμενος[2].

β. Ὡς ἐκ τοῦ *σκοποῦ* αὐτῆς, διακρίνεται:

αα. Εἰς *κυρίαν* ἀπόδειξιν, ἥτις ἀποσκοπεῖ τὴν βεβαίωσιν τῶν λόγων, ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων βασίμως προκύπτει ἡ τέλεσις γεγονότος τινός, ἀφορῶντος τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

ββ. Εἰς *ἀνταπόδειξιν*, ἥτις ἀποσκοπεῖ τὴν ἀναίρεσιν καὶ ἀνατροπὴν τῆς προβολῆς γεγονότων, ἡ τέλεσις τῶν ὁποίων συνιστῶσα τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος ἐβεβαιώθη διὰ τῆς κυρίας ἀποδείξεως, καὶ

γγ. Εἰς *ἀπόδειξιν ἐνστάσεων*, ἥτις ἀποσκοπεῖ εἰς ἀφανισμὸν τῶν ἐκ τῆς ἀποδείξεως τῆς κατηγορίας ἐπακολούθων, ἤτοι τῆς καταδίκης τοῦ κατηγορουμένου. Τοιαῦται ἐνστάσεις δύνανται νὰ εἶναι λόγοι, ὑποστηρίζοντες περιπτώσεις συνδρομῆς ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας (vis absoluta), ἐμπράκτου μετανοίας, κ.ἄ.

γ. Ὡς ἐκ τῶν *λόγων*, ἐφ' ὧν αὕτη στηρίζεται, διακρίνεται:

αα. Εἰς *ἄμεσον* καὶ *κατ' εὐθεῖαν* ἀπόδειξιν, ὡς εἶναι ἡ προβάλλουσα τὴν ἀλήθειαν γεγονότος τινός, ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου πιστοποιεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, προκύπτουσα εὐθέως ἐκ τῶν προσαγομένων ἀποδεικτικῶν μέσων.

ββ. Εἰς *ἔμμεσον* ἢ *δι' ἐπαγωγῆς* ἀπόδειξιν, ὡς εἶναι ἡ προβάλ-

---

1. 'Εν τῷ ὅρῳ ***ἄλλοθι*** νοεῖται ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κατηγορουμένου ὅτι τυγχάνει παντελῶς ***ξένος*** πρὸς τὰ συνιστῶντα τὰ στοιχεῖα καὶ πραγματικὰ περιστατικὰ τοῦ ἀποδιδομένου αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος γεγονότα. 'Αποδεικνύεται δὲ πάντοτε, καὶ μόνον, ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου, προβάλλοντος ἀδιάσειστα καὶ ἀφορῶντα τοῦτον στοιχεῖα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκδικαζομένην ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν, πείθοντα ***πλήρως*** ὅτι οὗτος τυγχάνει ***ἀμέτοχος*** ὅλως ταύτης. Βλ. Κωνστ. Κωστῆ - 'Αγγ. Μπουροπούλου, 'Εγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 357[1].

2. Βασ. Οἰκονομίδου - Μιχ. Λιβαδᾶ, 'Εγχειρίδιον τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, τ. Β' § 169[2] (σελ. 313[2]) «*'Ο τὴν παροῦσαν κατάστασιν ἀνατρέψαι ζητῶν ἀποδεικνύει*» (Β. ΚΒ.α.η.ιδ.ιη.νδ.).

λουσα ἀποδεικτικὰ μέσα διάφορα, ἐκ τῆς ἐν ἀλληλουχίᾳ ἐκτιμήσεως τῶν ὁποίων δύναται συμπερασματικῶς νὰ συναχθῇ ἡ ὕπαρξις γεγονότων, μαρτυρούντων περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου πραγματώσεως ἢ μὴ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος. Τὰ τοιαῦτα γεγονότα, συμβάλλοντα μᾶλλον *μετρίως* περὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς ἢ καὶ τῆς ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου, καλοῦνται *ἐνδείξεις* (indicia). 'Αποτελοῦσι δὲ πάντοτε βάσιμον λόγον πρὸς στήριξιν τῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀπαγγελθείσης κατηγορίας καὶ τῆς παραπομπῆς τούτου ἵνα δικασθῇ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

δ. Ὡς ἐκ τοῦ *ἀποτελέσματος* αὐτῆς, διακρίνεται:

αα. Εἰς *τελείαν ἀπόδειξιν* (probatio plena), ὡς εἶναι ἡ προβάλλουσα ἀποδεικτικὰ μέσα, μαρτυροῦντα περὶ γεγονότων τὰ ὁποῖα βεβαιοῦσι καὶ πείθουσιν *ἀποχρώντως* τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστὴν περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου πραγματώσεως ἢ μὴ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος, καὶ

ββ. Εἰς *ἀτελῆ ἀπόδειξιν* (probatio minus plena), ὡς εἶναι ἡ προβάλλουσα ἀποδεικτικὰ μέσα, μαρτυροῦντα περὶ γεγονότων τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν ἁπλῶς *πιθανὴν* καὶ οὐχὶ *βεβαίαν* τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου πραγματώσεως ἢ μὴ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ὁσάκις τὸ 'Εκκλησιαστικὸν Δικαστήριον εὑρίσκεται ἐνώπιον ἀποδείξεως *ἀτελοῦς*, δέον ὅπως διατάσσῃ πάντοτε τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς, διὰ διεξαγωγῆς *κρείσσονος* τοιαύτης (*συμπλήρωσις φακέλλου*)[2].

ε. Ὡς ἐκ τῶν ὑπὸ ταύτης χρησιμοποιουμένων *μέσων*, διακρίνεται:

αα. Εἰς χρωμένην *προσωπικὰ μέσα* ἀποδείξεως (persönliche Beweismittel), φορέα συστάσεως αὐτῶν ἔχοντα πρόσωπον, ὡς εἶναι ἡ μαρτυρία, ἡ πραγματογνωμοσύνη καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου, καὶ

---

1. Βλ. Κωνστ. Κωστῆ - 'Αγγ. Μπουροπούλου, 'Εγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 356 - 358, οἷς στοιχεῖ ἡ ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλία.

2. Ἄρθρ. 96 § α', 120 ν. 5383/1932 «***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 195, 215, 233 Σ.Ε.Κ.).

ββ. Εἰς χρωμένην *πραγματικὰ μέσα* ἀποδείξεως (sachliche Beweismittel), στοιχεῖον συστάσεως αὐτῶν ἔχοντα πραγματικὸν τοιοῦτο, ὡς εἶναι τὰ ἔγγραφα, τὰ ἀντικείμενα αὐτοψίας καὶ αἱ ἐνδείξεις[1].

§ 151. Καθῆκον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ εἶναι ἡ πλήρης ἐξακρίβωσις τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας ἐπὶ τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἡ ἐπὶ τὸ ἱερὸν δὲ ἔργον τοῦτο κατατείνουσα προσπάθεια αὐτοῦ, ἀείποτε κατὰ πλήρη ἐφαρμογὴν τῶν θεμελιώδους περιεχομένου κανόνων τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ μόνη καθοδηγεῖ τοῦτον ἀνὰ πᾶν βῆμα πρὸς μόρφωσιν *ἑδραίας πεποιθήσεως* περὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου, ἀποκλειστικὸν γνώμονα ἔχει τήν τε χρῆσιν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ χρησιμοποιουμένων ἐπιτρεπτῶς ἀποδεικτικῶν μέσων (media probandi) καὶ τὴν ἐλευθέραν ἐκτίμησιν τοῦ ἐκ τῆς προσαγωγῆς τούτων προβάλλοντος παντοίου ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ.

Ἀποδεικτικὰ μέσα (media probandi) καλοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπτῶς χρησιμοποιούμενα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα συμβάλλουσιν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ διάγνωσιν τῶν λόγων (argumenta) τῆς πραγματώσεως τῆς τε ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις *παντὸς* ἐν γένει ἀποδεικτικοῦ μέσου, ἄγοντος εἰς πιστοποίησιν τῆς ἀληθείας γεγονότος τινός, κατευθύνοντος μέχρι σχηματισμοῦ *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τελέσεως διὰ μέσου τούτου κανονικοῦ ἀδικήματος[2]. Ἀρκεῖ τὸ μέσον τοῦτο νὰ ᾖ κατὰ τὸν νόμον ***θεμιτὸν*** καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ νὰ μὴ ἀντιστρατεύηται ἀφ' ἑαυτῆς πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, αἵτινες διέπουσι τὸ ὑπὸ

1. Ἡ διάκρισις αὕτη ἀπαντᾷ ἐν τῇ Γερμανικῇ Ποινικῇ Ἐπιστήμῃ· βλ. R. v. Hippel, Der deutsche Strafprozess, σελ. 378, 391 ἑπ., εὐρύτερον δὲ ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 466 - 467.

2. Ἄρθρ. 56 § α' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.).

τῆς Πολιτείας χρησιμοποιούμενον ποινικὸν δικονομικὸν σύστημα[1].

Πάντως, κύρια ἀποδεικτικὰ μέσα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ λογίζονται: α) *ἡ μαρτυρία*, β) *ἡ πραγματογνωμοσύνη*, γ) *ἡ ὁμολογία*, δ) *τὰ ἔγγραφα*, ε) *ἡ αὐτοψία* καὶ ς) *αἱ ἐνδείξεις*.

Περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν τούτων μέσων τούτων ἰσχύουσιν εἰδικώτερον οἱ ἑξῆς δικονομικοὶ κανόνες καὶ ὁρισμοί.

I. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

§ 152. ***Προσωπικὰ*** μέσα ἀποδείξεως, ἤτοι φορέα συστάσεως αὐτῶν ἔχοντα πρόσωπον, εἶναι *ἡ μαρτυρία, ἡ πραγματογνωμοσύνη* καὶ *ἡ ὁμολογία*.

Περὶ ἑνὸς ἑκάστου τούτων ἰσχύουσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ τὰ ἑπόμενα.

1. Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Μάρτυς καλεῖται τὸ φυσικὸν πρόσωπον, ὅπερ καλούμενον καὶ ἐμφανιζόμενον ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου καταθέτει ὅ,τι ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν ἢ γνωρίζει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς περὶ ταύτης ἀποδείξεως.

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐξεταζομένου διδομένη τοιαύτη κατάθεσις καλεῖται *μαρτυρία*.

α. Ἡ μαρτυρία, ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν μέσων ἀποδείξεως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ, δοθέντος ὅτι θετικῶς συμβάλλει εἰς βεβαίωσιν γεγονότων καὶ πράξεων, ἅτινα δὲν δύνανται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, νὰ ἀποδειχθῶσιν ἐξ ἐγγράφων ἢ ἄλλων ἀποδεικτικῶν στοιχείων.

Πλήν, ἵνα στηριχθῇ κατηγορία βάσει μαρτυρίας φυσικοῦ προσώπου τινός, δὲν ἀρκεῖ ἡ τοιαύτη ἑνὸς καὶ μόνον ἀτόμου (unus testis, nullus testis). Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, κατὰ θείαν καὶ ἀπο-

1. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ***ἀθέμιτον*** μέσον εἶναι ἡ ***ἐπιβολὴ ὅρκου*** εἰς τὸν κατηγορούμενον, ἡ ἐξέτασις προσώπου ***ἀνικάνου*** πρὸς μαρτυρίαν κ.ἄ.

στολικὴν ἐπιταγήν[1], ὁρίζει ὅτι: «*Ἐκ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων, σταθήσεται πᾶν ῥῆμα*»[2].

Ὀρθῶς δέ. Διότι ἡ μαρτυρία πλειόνων τοῦ ἑνὸς φυσικῶν προσώπων δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιμον πιστοποίησιν περὶ τοῦ ὅτι ὄντως ἔλαβε χώραν οἱονδήποτε γεγονός, ἀποδεικνῦον τὴν διὰ μέσου τούτου πραγμάτωσιν ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

β. Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως, ἥτις καθ' αὑτὸ ἐπιδιώκει τὴν βεβαίωσιν πραγμάτων, λαβόντων χώραν εἰς χρόνον ἀναγόμενον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παρῳχημένον, ὑπὸ τῶν ἀντιληφθέντων ταῦτα ἢ περὶ τούτων πληροφορηθέντων προσώπων, πρὸς *διασφάλισιν* τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου ἀπὸ παντὸς κινδύνου νὰ περιπέσῃ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα ἕνεκα αἰτίων συνηθέστατα παρουσιαζομένων καὶ συνυφασμένων πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἰδιοσυγκρασίαν, ὡς εἶναι ἡ προσωποληψία, ἡ πλάνη, ἡ ἀπειρία, ἢ καὶ διάφοροι συναισθηματικοὶ παράγοντες[3], οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἰδιαζούσης μορφῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς διαδικασίας, τεταγμένης ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τὸν ἔλεγχον καὶ τὸν κολασμὸν τῆς ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν Μοναχῶν, παντοιοτρόπως ἀδικοπραγούντων ἐντὸς τοῦ εὐρέος χώρου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, χάριν ἀποτροπῆς ἐνδεχομένων ἀτοπημάτων, ἴδιοι προβλέ-

1. Ματθ. ΙΗ', 16 - 17 «...'*Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα*», Α' Τιμόθ. Ε', 19 «*Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων· τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι*», ἴδε καὶ Ἀποστ. Διατ. Β', λη' (M.P.G. τ. 1 c. 692), Acta, τ. Β', 176 «*Ὀφείλουσι δὲ οἱ μάρτυρες ἐφ' ἑκάστῳ τῶν κεφαλαίων ἄνδρες εἶναι τρεῖς τὸ ἔλαττον*».

2. ΟΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 96), καν. Β' Α' Νικαίας (Σ.Β. 116 - 117), ΠΕ' Τρούλλου (Σ.Β. 498 - 499), ϞΒ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 292), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 27), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 604), Acta, τ. Β', 176. Τοῦτο ἐπιτάσσει καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης· βλ. Π. 22. 5. 1 § 2, Β. ΚΑ.α.α., Σύνοψις Βασιλικῶν, Μ', VI. 2 (J.G.R. τ. Ε', 412), ἄρθρ. 57 § γ' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 197 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.).

3. Βλ. τὴν ad hoc λαμπρὰν συμβολὴν τοῦ Κωνστ. Γαρδίκα, Ἡ ἀξία τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ, ἐν Ποιν. Χρον. τ. Θ', σελ. 65 ἑπ., 121 ἑπ., 177 ἑπ., 1959.

πονται κανόνες καὶ ὁρισμοὶ περὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως, ὁρίζοντες τὰ ἑπόμενα.

1. Ὑποχρέωσις πρὸς μαρτυρίαν.

Α. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς μαρτυρίαν εἶναι καθῆκον διὰ τὸν πολίτην, ἰδιαίτατα δὲ διὰ τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανόν, ὑπαγορεῦον τὴν ὑποχρέωσιν εἰς πᾶν μέλος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, γνωρῖζον ἢ δυνάμενον νὰ γνωρίζῃ τι περὶ τῶν συνθηκῶν τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, ὅπως, ὁσάκις νομίμως καὶ ἁρμοδίως καλεῖται, ἐμφανίζηται καὶ ἐξετάζηται περὶ τούτου καὶ διὰ τῆς προθύμου προσφορᾶς τῆς καταθέσεώς του συμβάλῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, τεταγμένης εἰς διατήρησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως[1].

Ὡς ἐκ τῆς ἱερότητος τοῦ σκοποῦ τοῦ πρὸς μαρτυρίαν καθήκοντος καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ὑποχρεώσεως, συνεπείᾳ τούτου, πρὸς ἐμφάνισιν, ἐπιτάσσεται ὅτι:

Ι. Πᾶν πρόσωπον, νομίμως καλούμενον πρὸς ἐξέτασιν ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὀφείλει *κατὰ κανόνα* νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὴν γινομένην αὐτῷ κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν.

Κατ' ἐξαίρεσιν, χαρακτηρίζονται ὡς πρόσωπα *κωλυόμενα πρὸς ἐμφάνισιν*, οὐχὶ ὅμως καὶ πρὸς ἐξέτασιν:

α. Ἀρχιερεῖς, ὡς καὶ πρόσωπα τελοῦντα ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἢ πάσχοντα, ὧν ἡ ἐξέτασις γίνεται κατ' οἶκον.

β. Ὑπουργοί, ἀνώτατοι ἀξιωματικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ, Νομάρχαι, Εἰσαγγελεῖς ἢ Δικασταί, ὧν ἡ ἐξέτασις γίνεται ἐν τῇ ἕδρᾳ αὐτῶν.

Οἱ αὐτοί, ὑποχρεοῦνται πρὸς ἐμφάνισιν ὁσάκις καλοῦνται ὑπὸ Ἀρχιερέως ἢ ὑπὸ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἵνα ἐξετασθῶσιν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἕδρας αὐτῶν, ἢ ἐὰν διατρίβωσιν ἐκτὸς ταύτης, ἐν ᾧ τόπῳ διατρίβουσιν.

1. Ἄρθρ. 58 § α' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 198, 233 Σ.Ε.Κ.), 209 Κ.Π.Δ. Ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 476.

γ. Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διατρίβοντες, ὑποχρεοῦνται πρὸς ἐμφάνισιν μόνον ἐὰν καλῶνται πρὸς ἐξέτασιν ἐν ᾧ τόπῳ διατρίβουσιν[1].

II. Μάρτυς, νομίμως κληθεὶς καὶ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου μὴ συμμορφωθεὶς εἰς τὴν γενομένην αὐτῷ κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν, ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν κατάγνωσιν τῆς τοῦ *λιπομαρτυρίου* χρηματικῆς ποινῆς, ἥτις συνίσταται:

α. Εἰς πρόστιμον ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. μέχρι δραχμῶν τριακοσίων, καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ προσκαλέσαντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐὰν ἅπαξ κληθεὶς ὑφ' ἑκατέρου τούτων, ἄνευ ἀποχρώσης δικαιολογίας δὲν συνεμορφώθη εἰς τὴν γενομένην αὐτῷ κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν.

β. Εἰς πρόστιμον ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. μέχρι δραχμῶν ἑξακοσίων, καταγιγνωσκομένης ὑπὸ τοῦ προσκαλέσαντος ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐὰν καὶ αὖθις κληθεὶς ὑφ' ἑκατέρου τούτων δὲν συνεμορφώθη εἰς τὴν γενομένην αὐτῷ κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν.

III. Μάρτυς, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν *μὴ κωλυόμενος νομίμως πρὸς ἐμφάνισιν* καὶ παραλείψας νὰ ἐμφανισθῇ, πειθαναγκάζεται εἰς τοῦτο, δι' ἐκδόσεως ἐναντίον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Προέδρου τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου *ἐντάλματος βιαίας προσαγωγῆς*, ὅπερ ἀποστέλλεται πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς τὴν ἁρμοδίαν Εἰσαγγελικὴν ἢ 'Αστυνομικὴν 'Αρχήν, *ὑποχρεουμένην* νὰ ἀγάγῃ εἰς πέρας τὴν περὶ τούτου διδομένην αὐτῇ ἐντολὴν ταύτην[2].

IV. Μάρτυς, ἀρνηθεὶς νὰ συμμορφωθῇ εἰς τὴν γενομένην αὐτῷ κλῆσιν πρὸς ἐμφάνισιν καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ *λιπομαρτυρίᾳ*, ἐφ' ὅσον ἐμφανισθῇ, μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν γενομένην αὐτῷ κλῆσιν, καὶ δικαιολογήσῃ ἀποχρώντως, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, τὸ γεγονὸς τῆς μὴ ἐμφανίσεως αὐτοῦ, ἀπαλλάσσεται τῆς καταγνωσθείσης αὐτῷ τοῦ *λιπομαρτυρίου* χρηματικῆς ποινῆς, τῆς περὶ καταγνώσεως ταύτης ἐκδοθείσης ἀποφάσεως δυναμένης ἐπιτρεπτῶς *νὰ ἀνακληθῇ* ὑπὸ τοῦ ἐκδόντος αὐτήν[1].

Β. Τὸ ἐκ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς μαρτυρίαν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ἐκπηγάζον καθῆκον πρὸς ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν ὅπου δεῖ, ὁσάκις νόμιμος προηγεῖται περὶ ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος τούτου κλήτευσις, ἰσχῦον *κατὰ κανόνα* περὶ παντὸς προσώπου ἀνήκοντος εἰς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς 'Ανατολικῆς 'Ορθοδόξου τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας καὶ φέροντος εὐδιακρίτως τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ *ἀξιοπίστου* καὶ ἠθικῶς *ἀνεπιλήπτου* καὶ *ἀδιαβλήτου* τοιούτου (testes classici ἢ omni exceptione maiores, testes idonei)[2], ἀντικρύζει ἀναγκαίως καὶ ἰδιαιτέρας περιπτώσεις ὡς ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων ὁρίζεται πότε τὸ πρόσωπον λογίζεται πρὸς πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ποινικὴν δίκην (in abstracto) ὅλως ἀνίκανον πρὸς μαρτυρίαν (testes inhabiles, testes suspecti) ἢ πρὸς ὡρισμένην ἐκκλησιαστικὴν ποινικὴν δίκην (in concreto) σχετικῶς ἀνίκανον πρὸς μαρτυρίαν (testes incapaces)[3] ἤ, κατὰ πᾶσαν περί-

1. "Αρθρ. 58 §§ β', γ', 59, 60 ν. 5383/1932 **« περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων »**, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 198, 233 Σ Ε.Κ.). 'Ανάλογον ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 214 Κ.Π.Δ. περὶ ἐξετάσεως μελῶν τῆς Β. Οἰκογενείας, ἐφ' οὗ βλ. 'Ιω. Ζησιάδην, 'Εγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 513 - 515.

2. "Αρθρ. 61, 62 ν. 5383/1932 **« περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων »**, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 198, 233 Σ.Ε.Κ.). Καὶ ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ἀναλόγως ἀντιμετωπίζεται τὸ ἴδιον θέμα, κατ' ἄρθρ. 209, 213, 229 Κ.Π.Δ.

1. "Αρθρ. 63 ν. 5383/1932 **« περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων »**, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 198, 233 Σ.Ε.Κ.). 'Η περὶ ἀνακλήσεως τῆς καταγνωσθείσης τοῦ **λιπομαρτυρίου** χρηματικῆς ποινῆς διαδικασία γίνεται κατόπιν αἰτήσεως τοῦ εἰς ταύτην καταδικασθέντος, ἀπευθυνομένης ἐνώπιον τοῦ ἐπιβαλόντος αὐτὴν καὶ συνοδευομένης διὰ τῶν οἰκείων δικαιολογητικῶν. Οἱ ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ τηρούμενοι τύποι (ἄρθρ. 230 - 232 Κ.Π.Δ.) δὲν ἐφαρμόζονται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τοιαύτῃ.

2. Acta, τ. Β', 176 *« 'Οφείλουσι δὲ οἱ μάρτυρες εἶναι ἀξιόπιστοι, μήτε φίλοι τῶν κατηγόρων, μήτε τοῦ ἐπισκόπου ἐχθροί, καλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἀκατηγόρητοι, οἵους οἱ κανόνες καὶ οἱ νόμοι τοὺς μάρτυρας εἶναι διαγορεύουσι, καὶ ταῦτα ἐπὶ τῶν ἐγκληματικῶν »*, 'Ηρακλείας Νικήτα, 'Απόκρ. ἐν περ. « Βυζαντινὰ Χρονικά », τ. Β', σελ. 170, 1895 *« Τὰ ἐγκληματικὰ οὐ διὰ συκοφαντικοῦ καὶ τελείου λύονται, ἀλλὰ διὰ φωνῆς μαρτύρων ἀδιαβλήτων, ὅρκῳ καλουμένης ἀποδείκνυνται· τῇ δὲ πόρνῃ οὐδαμῶς προσδεκτέον »*· ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1588/1603 ἔτους 1906 ἀπόφασις τῆς Διαρκοῦς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, ἐν Θ. ΙΖ', 7 - 12.

3. 'Ο κανονικὸς νομοθέτης, ἀναφέρων περὶ **ἐξαιρετέων** μαρτύρων, δὲν παρέχει **εὐδιακρίτως** τὰ ὅρια τῶν κατηγοριῶν μεταξὺ ἱκανῶν καὶ μὴ μαρτύρων. 'Η ἐν τῷ κειμένῳ διδασκαλία ἔχει ὑπ' ὄψει αὐτῆς τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος ἰσχυούσας ἐν 'Ελλάδι δικονομικὰς διατάξεις, διατετυπωμένας τόσον ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ἀναφερομένας περαιτέρω ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ὅπου δεῖ.

πτωσιν, δυνάμενον ἐπιτρεπτῶς νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς μαρτυρίαν ὀφειλομένου καθήκοντος (testes non induci).

Εἰδικώτερον οὕτω:

I. ***Ὅλως ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν*** (testes inhabiles, testes suspecti) εἶναι:

α. Οἱ πάσης φύσεως ἑτερόθρησκοι.

β. Οἱ καταδεδικασμένοι εἰς τὴν ποινὴν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ, ὡς ἀποβεβλημένοι ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

γ. Οἱ καταδεδικασμένοι ἐπὶ αἱρέσει, σχίσματι ἢ παρασυναγωγῇ, ἤτοι οἱ πάλαι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντες καὶ ἀναθεματισθέντες, ὡς παρὰ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν δοξάζοντες, οἱ ἀποσχισθέντες καὶ ἀντισυνάγοντες τοῖς κανονικοῖς Ἐπισκόποις.

δ. Οἱ πάσης φύσεως ἑτερόδοξοι, ὡς ἀκολουθοῦντες καταδεδικασμένην ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας αἵρεσιν ἢ πλάνην.

ε. Οἱ διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντες εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Κληρικοί.

ϛ. Οἱ ὑπὸ κατηγορίαν τελοῦντες ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, ὡς καὶ οἱ ἐπὶ αἱρέσει καὶ ἀποστασίᾳ κατηγορηθέντες καὶ ἐν ὑποδικίᾳ τελοῦντες διὰ τοῦτον τὸν λόγον λαϊκοί.

ζ. Οἱ ἠθικῶς διαβεβλημένοι καὶ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐρραντισμένοι[1], ὡς οἱ κατ' ἐπάγγελμα μετερχόμενοι τὸν θηριομάχον ἢ τὸν μονομάχον ἢ τὸν μῖμον, οἱ ἀποδεδειγμένως διάγοντες βίον ἔκλυτον, — *ὅσα ταῖς αἰσχρότησιν ὑποβέβληνται πρόσωπα* —, ὡς οἱ πόρνοι καὶ οἱ προαγωγοί, αἱ ἐξ ἐπαγγέλματος πορνευόμεναι γυναῖκες, οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ ἐκ μονίμου πάθους ἑαυτοὺς ἐκδίδοντες εἰς

1. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγει ὁ Μ. Βασίλειος, Ἐπ. ΡΙΕ', Συμπλικίᾳ αἱρετικῇ (M.P.G. τ. 32 c. 532) καὶ τοὺς ***εὐνούχους***, χαρακτηριστικῶς διδάσκων: « *Εἰ δὲ καὶ μαρτύρων χρεία, οὐ δοῦλοι στήσονται, οὐδὲ εὐνούχων γένος ἄτιμον καὶ πανώλεθρον... Πῶς οὖν τούτων γνώμη ὀρθή, ὧν καὶ οἱ πόδες στρεβλοί;... Οὐχ οὗτοι στήσονται τῆς κρίσεως μάρτυρες, ἀλλ' ὀφθαλμοὶ δικαίων, καὶ ὄψεις ἀνδρῶν τελείων* ».

παρὰ φύσιν ἀσέλγειαν κίναιδοι καὶ παιδερασταί, οἱ κτηνοβάται καὶ ἄλλοι ἀσελγεῖς.

η. Οἱ καταδεδικασμένοι τελεσιδίκως δι' ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἐγκλήματος τῆς ψευδορκίας.

θ. Οἱ μὴ δυνάμενοι νοῆσαι τὸ πραττόμενον διὰ λόγον νόσου ἢ διανοητικῆς ἀναπηρίας, ὡς οἱ παράφρονες καὶ οἱ βλάκες, ἢ ἀνηβότητος, ὡς μήπω συμπληρώσαντες τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, καὶ

ι. Πάντες ὅσοι ἀποκλείονται τῆς ἀσκήσεως τοῦ πρὸς κατηγορίαν δικαιώματος[1].

Ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω, *οὐδέποτε* κλητεύονται πρὸς ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν ὡς μάρτυρες κατά τε τὴν ἀνάκρισιν ἢ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Τυχὸν δ' αὐθορμήτως προσερχόμενοι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἀποβάλλονται *ἀνεξέταστοι* ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, ἐνεργοῦντος ἐπὶ τούτῳ *αὐτεπαγγέλτως*.

II. ***Σχετικῶς ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν*** (testes incapaces) εἶναι:

α. Οἱ Κληρικοὶ ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι περιῆλθεν εἰς γνῶσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας ἢ διεπιστεύθη αὐτοῖς ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των, ἔστω καὶ ἂν ἀπηλλάγησαν τῆς πρὸς τήρησιν τοῦ ἀπορρήτου ὑποχρεώσεως ἐκ μέρους τοῦ ἐξομολογηθέντος ἢ διαπιστευθέντος αὐτοῖς τοῦτο.

Εἰς τὴν ἰδίαν ἀπαγόρευσιν ὑπόκεινται καὶ οἱ Μοναχοί, διὰ τὸ διαπιστευθὲν αὐτοῖς, ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των, ἰδιωτικὸν ἀπόρρητον[2].

β. Οἱ συνήγοροι τοῦ κατηγορουμένου, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι διεπιστεύθη αὐτοῖς οὗτος ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἰδιότητά των, ἔστω καὶ ἂν

1. ΟΕ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 96), καν. ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), ΡΚΗ', ΡΚΘ', ΡΛ', ΡΛΑ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 595, 596, 599, 600), ἄρθρ. 68 §§ α' - γ' ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 200 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 597 - 598), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 596, 600).

2. Ἄρθρ. 68 § δ' ἐδ. 2 ν. 5383/1932 ***« περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων »***, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 200 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.), 212 Κ.Π.Δ., 371 Π.Κ., ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 467[4], 475[2], 477[1].

ἀπηλλάγησαν ὑπὸ τούτου τῆς πρὸς τήρησιν τοῦ διαπιστευθέντος αὐτοῖς ἀπορρήτου ὑποχρεώσεως.

γ. Οἱ Δικηγόροι, οἱ τεχνικοὶ σύμβουλοι καὶ οἱ συμβολαιογράφοι, οἱ ἰατροί, οἱ φαρμακοποιοὶ καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ μαῖαι, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι διεπιστεύθη αὐτοῖς ὡς ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τοῦ λειτουργήματος ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, ἔστω καὶ ἂν ἀπηλλάγησαν τῆς πρὸς τήρησιν τοῦ ἀπορρήτου ὑποχρεώσεως ἐκ μέρους τῶν διαπιστευθέντων αὐτοῖς τοῦτο.

Εἰδικώτερον:

αα. Οἱ Δικηγόροι καὶ οἱ τεχνικοὶ σύμβουλοι ἀφίενται ἐλεύθεροι νὰ κρίνωσιν ἕκαστος κατὰ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ ἂν καὶ ἐν τίνι μέτρῳ ἐπιτρέπεται νὰ καταθέσωσι *ὅσα ἄλλα,* ἐκτὸς τοῦ διαπιστευθέντος αὐτοῖς ἀπορρήτου, περιῆλθον εἰς γνῶσιν των ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐξασκήσεως τοῦ λειτουργήματος αὐτῶν.

ββ. Οἱ ἰατροί, οἱ φαρμακοποιοὶ καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ μαῖαι, ἐπιτρεπτῶς καὶ περὶ παντὸς καταθέτουσιν ἐξεταζόμενοι, ἐφ᾿ ὅσον ἐξ εἰδικῆς διατάξεως νόμου ὑποχρεοῦνται εἰς ἀναγγελίαν πρὸς τὴν δημοσίαν Ἀρχήν.

δ. Οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἢ οἱ διατελέσαντες δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των ὀφειλομένην ἐχεμυθίαν.

Οὗτοι, ἐξετάζονται ἐπιτρεπτῶς μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς προϊσταμένης αὐτῶν Ἀρχῆς, δυναμένης νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν μαρτυρίαν, ἐφ᾿ ὅσον, καὶ μόνον, ὑφίσταται ἐκ ταύτης κίνδυνος παραβλάψεως τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους.

ε. Οἱ ἐν ἐκδικαζομένῃ ποινικῇ ὑποθέσει ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου προβάλλοντες ὡς ἀσκήσαντες κατὰ ταύτην καθῆκον ἀνακριτοῦ ἢ ἔργον Γραμματέως.

ε. Οἱ κηρυχθέντες ἔνοχοι διὰ τὴν ἐκδικαζομένην πρᾶξιν καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐπεβλήθη εἰς βάρος αὐτῶν ποινή.

ϛ. Οἱ τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ κατηγορουμένου στενοὶ συγγενεῖς καὶ οἱ τελοῦντες ἐν καταδήλῳ ἔναντι τούτων ἐξαρτήσει πάσης φύσεως οἰκειακοί.

Ἰδιαίτερον ἔτι, ἡ σύζυγος ἢ ἡ διατελέσασα σύζυγος τοῦ κατη-

γορουμένου, ἀκόμη δὲ καὶ οἱ διατελοῦντες πρὸς τοῦτον εἰς σχέσιν συγγενείας ἐξ αἵματος μὲν κατ᾿ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπεριορίστως καὶ ἐκ πλαγίου μέχρι καὶ τοῦ γ΄ βαθμοῦ, ἐξ ἀγχιστείας δὲ κατ᾿ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπεριορίστως καὶ ἐκ πλαγίου μέχρι καὶ τοῦ β΄ βαθμοῦ, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑφίσταται πλέον ὁ γάμος ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου συνήφθη ἡ ἐξ ἀγχιστείας σχέσις συγγενείας.

ζ. Οἱ ἀποδεδειγμένως φιλικῶς μὲν πρὸς τὸν μηνυτήν, ἐχθρικῶς δὲ πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἔχοντες, καὶ

η. Οἱ συκοφάνται, ἤτοι οἱ μὴ ἀποδείξαντες τὸ ἀληθὲς προγενεστέρας κατὰ Κληρικοῦ γενομένης ὑπ᾿ αὐτῶν καὶ ἐναντίον τούτου κατηγορίας. Ἀκόμη δὲ καὶ οἱ ἀποδεδειγμένως δωροδοκήσαντες τινὰ πρὸς δόσιν μαρτυρίας ἢ καὶ πρὸς παρεμπόδισιν δόσεως τοιαύτης (testes corruppti)[1].

Ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω *οὐδέποτε* κλητεύονται πρὸς ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν ὡς μάρτυρες κατά τε τὴν ἀνάκρισιν ἢ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Τυχὸν δὲ καλούμενοι καὶ ἐξεταζόμενοι ἐπιφέρουσι, διὰ τὸ *ἀνεπίληπτον*, τὴν ἀκυρότητα τῆς λαβούσης χώραν διαδικασίας[2].

III. ***Ἀρνοῦνται ἐπιτρεπτῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς μαρτυρίαν καθήκοντος*** (testes non induci):

α. Οἱ Ἀρχιερεῖς, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι γνωρίζουσι παρὰ τῶν διϊσταμένων συζύγων ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς κατὰ τὴν περὶ διαζεύξεως διαδικασίαν ὁριζομένης συμφιλιωτικῆς ἀποπείρας ἁρμοδιότητος αὐτῶν, καὶ

---

1. ΟΕ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 96), καν. ΡΚΘ΄, ΡΛ΄, ΡΛΑ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 596, 599, 600), ἄρθρ. 68 § δ΄, 69, 70 §§ α΄, β΄ ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 200 ἐδ. 2 καὶ 3, 233 Σ.Ε.Κ.), 211, 212 Κ.Π.Δ., 371 Π.Κ., ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 597), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 600), Acta, τ. Β΄, 176. Ἡ περὶ ἐξετάσεως ὡς μαρτύρων τῶν ***γυναικῶν*** ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ὑφισταμένη εἰς τὸ προϊσχῦον δίκαιον ***ἀπαγόρευσις*** [βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 597)] ***δὲν ἰσχύει*** σήμερον.

2. Ἐπὶ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ, εὐθὺς ἀνωτέρω καὶ ὑπὸ §§ α, β, γ, ε περιπτώσεων, ***κατ᾿ ἐξοχὴν ἰσχύει τοῦτο***, κατ᾿ ἐπιτρεπτὴν συμπλήρωσιν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 68 - 70 τοῦ ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*** ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 211 καὶ 212 Κ.Π.Δ. Εὐρύτερον βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, τεῦχ. δ΄, σελ. 485 ἐπ.

β. Πᾶς γενικῶς μάρτυς, ὁσάκις καλεῖται ἵνα ἐξετασθῇ ἐπὶ θεμάτων ἐφ' ὧν ἡ τυχὸν διδομένη ὑπὸ τούτου ἀπόκρισις δύναται νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὸν κίνδυνον κοινῆς ἢ κανονικῆς ποινικῆς διώξεως[1].

2. Κλήτευσις τῶν μαρτύρων.

Οἱ μάρτυρες κλητεύονται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, οὐδενὶ ἑτέρῳ προσώπῳ παρεχομένου τοῦ δικαιώματος τούτου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ.

I. Οἱ μάρτυρες καλοῦνται πρὸς ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν δι' *ἐγγράφου κλήσεως*, ἐκδιδομένης:

α. Ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ. Ἡ τοιαύτη κλῆσις πρὸς μάρτυρα δέον νὰ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐκδίδοντος, ὡς καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ παρ' αὐτῷ Γραμματέως μετὰ τῆς οἰκείας σφραγῖδος.

β. Ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Ἡ τοιαύτη κλῆσις πρὸς μάρτυρα δέον νὰ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐκδίδοντος αὐτήν.

II. Ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκδιδομένη κλῆσις πρὸς μαρτυρίαν δέον νὰ περιλαμβάνῃ σαφῆ τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς στοιχεῖα. Οὕτως, ἐν ταύτῃ ἀναγράφονται ἡ ἡμέρα, ἡ ὥρα καὶ ὁ τόπος τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μάρτυρος. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ προειδοποίησις περὶ τῶν ἀπειλουμένων κατὰ τοῦ μάρτυρος κυρώσεων, ἐὰν ἀπειθῶν ἀδιαφορήσῃ νὰ ἐμφανισθῇ ἔνθα καὶ ὅπου καλεῖται πρὸς ἐξέτασιν, ὡς λ.χ. «*τιμωρηθήσεται*», «*προσαχθήσεται βιαίως*», κ.λ.π.

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐξετάσεως τοῦ καλουμένου μάρτυρος ἢ τοῦ ὀνόματος τοῦ κατηγορουμένου οὐδὲν ἀπαιτεῖται ὅπως ἀναγράφῃ ἡ κλῆσις.

III. Ἡ ἐπίδοσις τῆς κλήσεως πρὸς μάρτυρα γίνεται ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐκδίδοντος αὐτὴν εἴκοσι τέσσαρας τοὐλάχιστον ὥρας πρὸ τῆς τεταγμένης πρὸς ἐμφάνισιν προθεσμίας. Ἡ τοιαύτη εἰκοσιτετράωρος προθεσμία διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἑπομένην τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς

1. Ἄρθρ. 55 Κ.Ν.Ε.Ε., 70 §§ γ' καὶ δ' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72, 77 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 200 ἐδ. 3, 233 Σ.Ε.Κ.), 371 Π.Κ.

ἡμέραν, διότι ἡ ἡμέρα τῆς ἐπιδόσεως δὲν ὑπολογίζεται. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐμφανίσεως δέον νὰ συμπίπτῃ εἰς τὴν μεθεπομένην τῆς ἐπιδόσεως τῆς κλήσεως τοιαύτην[1].

Ἡ κλῆσις ἐγχειρίζεται εἴτε εἰς τὸν κλητευόμενον αὐτοπροσώπως, εἴτε ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ εἴς τινα τῶν παρ' αὐτῷ συνοίκων ἢ ὑπηρετῶν, ἄλλως γίνεται διὰ θυροκολλήσεως ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἢ συμφώνως πρὸς τὰ περὶ κοινοποιήσεως καὶ ἐπιδόσεως δικογράφων εἰδικώτερον ὁριζόμενα διὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν.

Ἐὰν ὁ μάρτυς κατοικῇ εἰς τόπον διάφορον τῆς ἕδρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὑφ' ἑκατέρου τῶν ὁποίων καλεῖται, ἡ ἀνωτέρω εἰκοσιτετράωρος προθεσμία ἐπεκτείνεται κατὰ πέντε ἡμέρας ἐὰν ὁ τόπος κατοικίας τοῦ μάρτυρος κεῖται ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἄλλως κατὰ δέκα ἡμέρας ἐὰν ὁ μάρτυς κατοικῇ ἢ διατρίβῃ εἰς ἑτέραν Ἱ. Μητρόπολιν.

Ἡ ἐπίδοσις τῆς κλήσεως πρὸς μάρτυρας ὑπηρετοῦντας εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ Ἔθνους γίνεται ὡς ἑξῆς:

α. Τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἀξιωματικῶν, στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων, ὑπαξιωματικῶν καὶ ἐν γένει στρατιωτικῶν, δι' ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὸν οἰκεῖον Φρούραρχον. Ὅπου δὲν ὑπάρχει Φρουραρχεῖον, διὰ μέσου τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

β. Τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὴν Β. Χωροφυλακὴν δι' ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὸ Ἀρχηγεῖον Β. Χωροφυλακῆς.

γ. Τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὴν Β. Ἀεροπορίαν δι' ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὴν ἁρμοδίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Β. Ἀεροπορίας.

δ. Τῶν ἀξιωματικῶν, στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐν γένει στρατιωτικῶν εὑρισκομένων ἐπὶ πολεμικοῦ πλοίου, ὡς καὶ ἡ τοιαύτη τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ναυτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ναυτῶν γίνεται δι' ἐγγράφου αἰτήσεως πρὸς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Β. Ναυτικοῦ.

1. Κατὰ σύννομον ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 168 § 1 Κ.Π.Δ.· ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 510.

ε. 'Η κλῆσις τῶν ἐν γένει ἀνηκόντων εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, πλὴν τῶν τελούντων ἐν ἀδείᾳ, γίνεται κατὰ τὰς γενικὰς περὶ προσκλήσεως μαρτύρων ἐνώπιον κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου διατάξεις[1].

IV. Εἰς ἐξαιρετικὰς ὅλως περιπτώσεις, ἰδίᾳ προκειμένου *κινδύνου ἀναβολῆς*, δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ καὶ *προφορικῶς* κλήτευσις μάρτυρος πρὸς ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν (μαρτυρία a futura memoria)[2].

V. Οἱ μάρτυρες ἀποζημιοῦνται διὰ τὰς δαπάνας πορείας καὶ διαμονῆς αὐτῶν, ἐφ' ὅσον προέρχονται ἐκ τόπου διαφέροντος τῆς ἕδρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

α. 'Η ἀποζημίωσις ὁρίζεται βάσει τῶν οἰκείων διατάξεων περὶ ποινικῆς διατιμήσεως[3] ὑπὸ τῆς προσκαλούσης πρὸς μαρτυρίαν ἁρμοδίας 'Εκκλησιαστικῆς 'Αρχῆς κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς κλήσεως καὶ κάτωθι ταύτης.

β. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἐξέτασιν τοῦ μάρτυρος, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς ἢ ὁ Πρόεδρος τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐνώπιον ἑκατέρου τῶν ὁποίων ἐνεφανίσθη οὗτος καὶ ἐξητάσθη, γράφει κάτωθι τῆς ὑπὸ τὴν κλῆσιν πράξεως περὶ προσδιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ μάρτυρος τὰς λέξεις « *ἐθεωρήθη - ἐκτελεστή* » καὶ τίθησι τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ. 'Ακολούθως, παραδίδει τὴν κλῆσιν πρὸς ἐξόφλησιν εἰς τὸν δικαιοῦχον.

γ. 'Η κλῆσις ἐξοφλεῖται ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἢ ὑπό τινος τῶν Τοπικῶν Συμβουλίων αὐτοῦ.

δ. 'Η κλῆσις δέον νὰ προσαχθῇ ὑπὸ τοῦ δικαιούχου πρὸς ἐξό-

1. Ἄρθρ. 64 - 67 ν. 5383/1932 « ***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 199 ἐδ. 1 - 4, 233 Σ.Ε.Κ.), 155 Κ.Π.Δ.· ἴδε καὶ 'Αγγ. Μπουροπούλου, 'Ερμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 217 ἑπ., 'Ιω. Ζησιάδου, 'Εγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 511 ἑπ.

2. Κατὰ σύννομον ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρ. 243 § 2 καὶ 251 Κ.Π.Δ. (οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ τοιούτου 219 § 2 Κ.Π.Δ.), ἐφ' ὧν βλ. 'Ιω. Ζησιάδου, 'Εγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 507, 511.

3. Βλ. ἄρθρ. 228 Κ.Π.Δ., 1 ν. 586/1945 καὶ Ν.Δ. 611/1948, ἐφ' ὧν ἐκτενῶς ὁ 'Ιω. Ζησιάδης, 'Εγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 551 πραγματεύεται.

φλησιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς θεωρήσεως αὐτῆς. Ἄλλως πᾶν δικαίωμα τοῦ μάρτυρος πρὸς πληρωμὴν ἀποσβέννυται.

'Η ἐξόφλησις σημειοῦται ἐπὶ τῆς κλήσεως καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ δικαιούχου. 'Εφ' ὅσον δὲ οὗτος δηλώσῃ ἄγνοιαν γραμμάτων, ὁ καταβάλλων ταμίας βεβαιοῖ τὴν τοιαύτην δήλωσιν ἐπὶ τῆς ἐξοφληθείσης κλήσεως[1].

3. Ὅρκος τῶν μαρτύρων.

I. Οἱ μάρτυρες ἐξετάζονται κατὰ κανόνα ***ἐνόρκως***[2].

Κατ' ἐξαίρεσιν ἐξετάζονται *ἀνωμοτί*:

α. Πρόσωπα, περὶ τῶν ὁποίων βάσιμος ὑπάρχει ὑπόνοια ὅτι συνέπραξαν μετὰ τοῦ κατηγορουμένου ὁπωσδήποτε εἰς τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν.

β. Πρόσωπα, τὰ ὁποῖα κατεδικάσθησαν ἤδη ὑπὸ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου ἢ 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ συμμετοχῇ μετὰ τοῦ κατηγορουμένου εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθὲν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἤδη οὗτος κατηγορεῖται κοινὸν ἢ κανονικὸν ἀδίκημα[3].

II. Ἕκαστος μάρτυς ὀμνύει πρὸ πάσης ἐπὶ τοῦ οἰκείου θέματος ἐξετάσεως αὐτοῦ.

Πρὸ τοῦ ὀμόσαι δέον νὰ ἐπεξηγῆται προσηκόντως εἰς τὸν μάρτυρα ἡ ἔννοια καὶ ἡ σημασία τοῦ ὅρκου. 'Επαλλήλως δὲ καὶ αἱ συνέπειαι, ὡς καὶ αἱ ἀπειλούμεναι ποινικαὶ κυρώσεις, εἰς περίπτωσιν ψευδορκίας αὐτοῦ.

α. Οἱ μάρτυρες ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὸν

1. Ἄρθρ. 83 - 86 ν. 5383/1932 « ***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 199 ἐδ. 5, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Βλ. 'Ηρακλείας Νικήτα, 'Απόκρ. ἐν περ. « Βυζαντινὰ Χρονικά », τ. Β', σελ. 170, 1895 « *Τὰ ἐγκληματικὰ... διὰ φωνῆς μαρτύρων ἀδιαβλήτων, ὅρκῳ καλουμένης ἀποδείκνυνται* ».

3. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρ. 211 §§ α' καὶ β', 222 Κ.Π.Δ., διαλαμβάνουσαι περὶ ἐξετάσεως ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ***ἀνωμοτὶ*** μαρτύρων μὴ συμπληρωσάντων τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἢ καταφανῶς ἐχόντων ἐξησθενημένην τὴν διάνοιαν καὶ περὶ τρόπου μαρτυρίας συγγενῶν τοῦ κατηγορουμένου, δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ἄλλως ρυθμιζομένων, κατὰ τὰ ἤδη ἀνωτέρω (σελ. 757, 758 ἑπ.) διδαχθέντα, τῶν περὶ ἱκανότητος τούτων πρὸς μαρτυρίαν προϋποθέσεων.

ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ὁριζόμενον τύπον, ἤτοι: «*Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ εἴπω εὐσυνειδήτως ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ προσθέσω οὔτε νὰ ἀποκρύψω τι*» [1].

β. Οἱ Ἀρχιερεῖς, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, ὀμνύουσι φέροντες τὴν δεξιὰν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ στήθους, διαβεβαιοῦντες οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ, οἱ δὲ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ αὐτῶν, ὅτι θὰ μαρτυρήσωσι τὴν ἀλήθειαν [2].

γ. Οἱ Μοναχοί, ὀμνύουσι καθάπερ καὶ οἱ λαϊκοί [3].

δ. Ἄλαλοι, δυνάμενοι μὲν νὰ γράφωσιν, ὀμνύουσιν ἀντιγράφοντες τὸν τύπον τοῦ ὅρκου καὶ ὑπογράφοντες αὐτόν. Ἐφ' ὅσον δὲ ἀδυνατοῦσι νὰ γράφωσιν, ὀμνύουσι τῇ βοηθείᾳ ἑρμηνέως διὰ σημείων.

ε. Ἐὰν κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἢ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐπαναληφθῇ ἡ ἐξέτασις μάρτυρος, ἐξετασθέντος ἤδη ἐνόρκως ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς ἢ κατὰ τὴν περίστασιν ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, δύναται ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὅρκισιν τοῦ μάρτυρος νὰ προκαλέσῃ βεβαίωσιν αὐτοῦ ὅτι καὶ αὖθις ἀληθῆ καταθέτει, ἀναφερόμενος εἰς τὸν ἤδη ὑπ' αὐτοῦ δοθέντα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὅρκον.

Ἐὰν ὅμως ὑπάρξῃ ἀνάγκη ὅπως ὁ μάρτυς κληθῇ ἵνα καταθέσῃ περὶ πραγμάτων ἐφ' ὧν κατὰ τὴν προτέραν ἐξέτασίν του δὲν ἠρωτήθη, ἐπιβάλλεται ὅπως πρὸ πάσης νεωτέρας ἐξετάσεώς του ὀμόσῃ καὶ πάλιν [4].

4. Ἐξέτασις τῶν μαρτύρων.

I. Ἕκαστος ἐκ τῶν καλουμένων μαρτύρων ἐξετάζεται πάντοτε *κατ' ἰδίαν* πρὸς διασφάλισιν τοῦ *ἀνεπηρεάστου* τῆς καταθέσεως

1. Ἄρθρ. 218 ἐδ. 1 Κ.Π.Δ. Ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 528 ἑπ.
2. Ἴδε καὶ Α.Π. 429/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 255 - 256.
3. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 65 Κ.Χ.Α.Ο. οἱ Μοναχοί, ἐξεταζόμενοι ὡς μάρτυρες ἐνώπιον τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει συνεστημένων πειθαρχικῶν Μοναστηριακῶν Δικαστηρίων ὀμνύουσι παρέχοντες διαβεβαίωσιν ἐπὶ τῇ Μοναχικῇ ἐπαγγελίᾳ αὐτῶν· βλ. καὶ κατωτέρω, τ. Δ' «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 265 - 266, 488 ἑπ.
4. Ἄρθρα 71 - 75 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 201, 233 Σ.Ε.Κ.).

αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἑτέρας ἄλλου μάρτυρος, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς παρουσίας οἱουδήποτε τρίτου προσώπου, οἱανδήποτε ἔχοντος σχέσιν πρὸς τὴν ἐρευνωμένην ὑπόθεσιν [1].

α. Ἡ ἐξέτασις τοῦ μάρτυρος ἄρχεται διὰ τῆς λήψεως τῆς ταυτότητος αὐτοῦ.

Ὁ μάρτυς ἐρωτᾶται περὶ τοῦ ὀνοματεπωνύμου, τοῦ πατρωνύμου, τῆς ἡλικίας, τοῦ τόπου γεννήσεως καὶ κατοικίας, τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ θρησκεύματος αὐτοῦ. Ἐν ἀνάγκῃ δέ, καὶ περὶ γεγονότων ἀφορώντων τὴν πρὸς μαρτυρίαν ἱκανότητα, τὴν ἀξιοπιστίαν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν σχέσεων ἢ τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἢ τὸν παθόντα. Ἀκολούθως δέ, καλεῖται ὅπως ἐκθέσῃ ὅ,τι ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως (ex propriis sensibus) ἢ ἐκ πληροφοριῶν (ex audito aliena) γνωρίζει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ.

β. Ὁ μάρτυς ἐξετάζεται πάντοτε *προφορικῶς*. Ἐρωτᾶται δὲ κατὰ κανόνα περὶ παντὸς γεγονότος ὑποπεσόντος ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντίληψιν, δυναμένου νὰ ἀποβῇ χρήσιμον διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς τελέσεως τοῦ ἐρευνωμένου ἀντικειμένου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς δίκης καὶ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου, ὑποχρεούμενος νὰ φανερώσῃ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον περιῆλθον εἰς γνῶσιν αὐτοῦ τὰ κατατιθέμενα. Προκειμένου δὲ περὶ γεγονότων, τὰ ὁποῖα περιῆλθον εἰς γνῶσιν αὐτοῦ ἐξ ἀκοῆς, διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς πιστοποιήσεως τῆς πιστῆς ὑπὸ τούτου ἀποδόσεως *περὶ ὅσων ἤκουσεν*, ὑποχρεοῦται κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν νὰ κατονομάζῃ ταυτοχρόνως καὶ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ἀφ' ὧν τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατατιθέμενα ἐπληροφορήθη, ἐπ' ἀπειλῇ, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, ποινικῆς διώξεως αὐτοῦ [2].

1. Κατὰ ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [καν. Λ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 381)], αἰτήσει τοῦ μηνυτοῦ ἢ τοῦ κατηγορουμένου, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς ὑποχρεοῦται εἰς ἐξέτασιν προτεινομένου μάρτυρος καὶ ἐν τόπῳ ***ἀλλοτρίῳ*** τῆς ἕδρας αὐτοῦ, ***προσφόρῳ*** διὰ τὴν ***ἀκώλυτον*** ἐξέτασιν τοῦ μάρτυρος, ἐφ' ὅσον ἐκ λόγων ὑπονοίας ἑκατέρου τούτων, ὡς τὸ «*βίᾳ παθεῖν ἀπὸ πολυπλυθείας δημώδους ἀτάκτου λαοῦ*», συντρέχει ἄμεσος κίνδυνος ἢ δυσχέρεια ***μάρτυρας αὐτόθι παραχθῆναι.*** Ἴδε καὶ Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 381 - 382).
2. Κατ' ἄρθρ. 225 ἐδ. 2 Π.Κ., ἔχοντος καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ

Ἑτέρωθεν, οὗτος δὲν ἐρωτᾶται περὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ κρίσεων, ἐκτὸς ἐὰν αὗται, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἐξετάζοντος, εἰσὶν ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι πρὸς τὰ διὰ τῆς διδομένης μαρτυρίας κατατιθέμενα περιστατικά.

Ἐρωτήσεις *παραπειστικαί*, ἐμβάλλουσαι τὸν ἐξεταζόμενον εἰς ἀμηχανίαν, ἢ τοιαῦται *ἐλαττωματικαί*, κωλύουσαι ἀφ' ἑαυτῶν τὸν ἐξεταζόμενον εἰς εὐθεῖαν νὰ χωρήσῃ ἀπάντησιν, ὡς εἶναι αἱ *σκοτειναί*, αἱ *σύνθετοι*, αἱ *ἐλλειπεῖς* καὶ αἱ *ὑποβολιμαῖαι* ἐρωτήσεις[1], ἀπαγορεύεται νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τὸν μάρτυρα. Ὡσαύτως δέ, ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ ἐξετάζοντος χρῆσις πάσης φύσεως ἐκβιαστικῶν ἢ δολίων καὶ πανούργων μέσων[2], ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν ἐκμαίευσιν ἐγγράφου ἢ προφορικῆς μαρτυρίας, τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον *ἀνεπίτρεπτος*, δυναμένη εἰς περίπτωσιν παρανόμου χρήσεως αὐτῆς νὰ ἐπισύρῃ τὴν ποινικὴν δίωξιν καὶ τὸν κολασμὸν τοῦ ὑπαιτίου ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἐγκλήματος τῆς *καταχρήσεως ἐξουσίας*[3].

γ. Ὁ μάρτυς, κατὰ τὴν προφορικῶς γινομένην ἐξέτασίν του, ὑποχρεοῦται νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀπευθυνομένας πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεις πάντοτε *διὰ ζώσης*. Χρῆσις ὑπὸ τούτου ἐγγράφων σημειώσεων τυγχάνει κατὰ κανόνα *ἀνεπίτρεπτος*, κατ' ἐξαίρεσιν δυναμένη νὰ ἐπιτραπῇ πρὸς ὑποβοήθησιν τῆς μνήμης του, ὁσάκις ἐρωτᾶται περὶ χρονολογιῶν ἢ ἀριθμῶν. Ἐπίσης, οὗτος, δύναται νὰ ἀρνηθῇ ἀπάντησιν εἰς ἀπευθυνομένην αὐτῷ ἐρώτησιν, σχέσιν ἔχουσαν πρὸς περιστατικὸν ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ὁποίου ὑφίσταται κίνδυνος νὰ προκύψῃ ἐνοχὴ αὐτοῦ ἐπὶ τελέσει ἀξιοποίνου πράξεως ἢ παραλείψεως.

δ. Ὁ μάρτυς, ἀπαγορεύεται νὰ διακόπτηται κατὰ τὸν χρόνον

ἐφαρμογὴν διὰ τὸν λόγον τοῦ ***δημοσίου χαρακτῆρος*** αὐτῆς, κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὡς ἤδη ἀνωτέρω ἐν § 4 ἐδιδάχθη.

1. Βλ. περὶ τούτων εἰδικώτερον Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 241 ἐπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 542 ἐπ.

2. Περὶ τῆς μεθόδου τῆς ἀνακρίσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξετάσεως τοῦ μάρτυρος ὑπὸ τοῦ ἀνακρίνοντος βλ. Κωνστ. Γαρδίκα, Ἐγκληματολογία, τ. Β', τεῦχ. β', σελ. 270, 273 ἐπ.

3. Κατ' ἄρθρ. 239 § α' Π.Κ.

τῆς καταθέσεώς του, ἐκτὸς ἐὰν προδήλως φωρᾶται ἐξερχόμενος τοῦ ἐξεταζομένου θέματος. Ἔχει δὲ καὶ δικαίωμα ὅπως ὑπαγορεύῃ τὴν κατάθεσίν του ὁσάκις ἐξετάζεται ἐν τῇ ἀνακρίσει, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀνακρίνοντος δὲν συντρέχουσι λόγοι δυνάμενοι νὰ ἀπαγορεύσωσιν αὐτό, ὡς εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς δυνατότητος παρὰ τῷ μάρτυρι νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐὰν ἡ διδομένη μαρτυρία γίνεται καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μάρτυρος, δέον τοῦτο νὰ ἀναφέρηται ἐν τῇ περὶ ταύτης συντασσομένῃ ἐκθέσει. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίπτωσιν, δέον ὅπως ἐπιμελείᾳ τοῦ ἀνακρίνοντος διατυπῶνται ἐν τῇ περὶ τῆς μαρτυρίας συντασσομένῃ ἐκθέσει αὐτολεξεὶ τὰ ὑπὸ τοῦ μάρτυρος κατατιθέμενα, ἐν ἀνάγκῃ ὑπαγορεύοντος τούτου τὴν διδομένην ὑπὸ τοῦ ἐξεταζομένου κατάθεσιν πρὸς τὸν παρ' αὐτῷ Γραμματέα.

II. Ἐὰν ὁ μάρτυς εἶναι κωφὸς ἢ ἄλαλος ἢ κωφάλαλος, ὁπότε εἰκότως δὲν τυγχάνει ἐφικτὴ ἡ συνεννόησις μετὰ τούτου, ὡς καὶ ἐὰν δὲν προβάλῃ οὗτος ἐγκρατὴς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ἐξέτασις αὐτοῦ γίνεται διὰ προσλήψεως ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἑρμηνέως, καταλλήλου διὰ τὸ ἔργον τῆς ἐξετάσεως τοῦ μάρτυρος.

Ἡ ἐκτέλεσις καθηκόντων ἑρμηνέως, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω διορισθέντος, τυγχάνει *προαιρετική*[1].

α. Ὁ ἑρμηνεύς, ἀποδεχθεὶς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, πρὸ πάσης ἐνάρξεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὀφείλει ὅπως ἐνώπιον τοῦ διορίσαντος αὐτὸν ὁμόσῃ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἢ ἐὰν εἶναι Κληρικὸς παράσχῃ τὴν νόμιμον διαβεβαίωσιν ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἢ τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτοῦ, ὅτι θέλει διερμηνεύσει τὴν ἐξέτασιν τοῦ μάρτυρος πιστῶς καὶ εὐσεινηδήτως.

β. Οἱ κατὰ νόμον συντρέχοντες λόγοι διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τινὸς ἐπὶ προσλήψει ὡς πραγματογνώμονος ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τοῦ

---

1. Αἱ ἐκ τῶν ἄρθρων 201, 202, 235 Κ.Π.Δ. ἀναβλύζουσαι καὶ ἀπειλούμεναι κυρώσεις κατὰ τῶν ἀποποιουμένων τὸν διορισμὸν ἑαυτῶν ὡς ἑρμηνέων δὲν ἰσχύουσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ἔνθα δὲν ἀντιμετωπίζεται ἐκ τοῦ νόμου (ἄρθρ. 78 - 80 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** ») τὸ θέμα. Ὅθεν, εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως ἑρμηνέως νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, δέον νὰ ἀναζητῆται ἕτερος, ἔστω καὶ συνδρομῇ τῆς ἁρμοδίας Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς.

ἑρμηνέως. Ὡσαύτως δέ, οἱ ἴδιοι νόμιμοι λόγοι, οἵτινες δίδουσι δικαίωμα εἰς τὸν κατηγορούμενον ἵνα ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν τινὸς ὡς πραγματογνώμονος, ἰσχύουσι καὶ περὶ τοῦ ἑρμηνέως.

Περὶ τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ ἑρμηνέως ἀποφαίνεται ὁ προσλαμβάνων αὐτὸν ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, ἤ, κατὰ τὴν περίστασιν, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον.

III. Μάρτυς, ὅστις, κατὰ πᾶσαν ἐξέτασιν αὐτοῦ, ἐνόρκως ἐν γνώσει καταθέτει ψευδῆ ἢ ἀρνεῖται ἢ ἀποκρύπτει τὰ ἀληθῆ, ὡς καὶ ἑρμηνεύς, ὅστις, κατὰ πᾶσαν ἐξέτασιν αὐτοῦ, ἐνόρκως ἐκθέτει ἐν γνώσει ψευδῆ ἢ ἀποκρύπτει τὰ ἀληθῆ, διώκεται καὶ τιμωρεῖται ὡς ὑπαίτιος παραβάσεως τῶν περὶ στοιχειοθετήσεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς *ψευδορκίας* προβλεπουσῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 224 ἐδ. 3 καὶ 4, 226 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος. Ἐὰν δὲ τυγχάνῃ Κληρικὸς ἢ Μοναχός, διώκεται καὶ τιμωρεῖται καὶ ὡς ὑπαίτιος παραβάσεως τῶν περὶ στοιχειοθετήσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς *ἐπιορκίας* προβλεπουσῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου.

IV. Μάρτυς, ὅστις ἐμφανίζεται πρὸς ἐξέτασιν, καὶ ἄνευ νομίμου λόγου *ἀποποιεῖται* νὰ μαρτυρήσῃ ἢ δώσῃ τὸν νενομισμένον ὅρκον πρὸς μαρτυρίαν, καθυποβάλλεται εἰς τὴν αὐτὴν καὶ κατὰ τῶν λιπομαρτύρων ἀπειλουμένην ποινήν, τιμωρούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ἤ, κατὰ τὴν περίστασιν, ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, διὰ ποινῆς προστίμου ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. μέχρι δραχμῶν τριακοσίων.

Ἐπίσης, ὁ αὐτός, διώκεται καὶ τιμωρεῖται ἐπὶ παραβάσει τοῦ ἄρθρου 225 ἐδ. 2 § β′ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος[1].

II. Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Πραγματογνωμοσύνη καλεῖται ἡ δυνάμει καὶ ἐν χρήσει εἰδικῶν γνώσεων ἐξ ἐμπειρίας, τέχνης ἢ ἐπιστήμης, ὑπὸ προσώπου γινομένη καὶ ἐνόρκως ὑπὸ τούτου πιστοποιουμένη διαπίστωσις περὶ τῆς

1. Ἄρθρα 76 - 82 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 202, 233 Σ.Ε.Κ.), 223, 226 Κ.Π.Δ.

τελέσεως πραγματικοῦ γεγονότος. Τὸ διεξάγον τὴν πραγματογνωμοσύνην πρόσωπον καλεῖται πραγματογνώμων[1].

I. Ἡ πραγματογνωμοσύνη, ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον ἀποδεικτικὸν μέσον, συμβάλλον εἰς ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας περὶ τὴν τέλεσιν κανονικοῦ ἀδικήματος, ὁσάκις πρὸς διαπίστωσιν γεγονότων ἢ πραγματικῶν καταστάσεων ἀπαιτοῦνται εἰδικαὶ γνώσεις, τὰς ὁποίας εἶναι φυσικὸν νὰ μὴ διαθέτῃ τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον (ἀνακριτὴς ἢ δικαστής).

α. Ἡ Ἐκκλησία, εἰς ἀναλόγους περιστάσεις, κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ διεξαγομένην ποινικὴν διαδικασίαν καὶ διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἁρμοδίων δικαστικῶν ὀργάνων, χρησιμοποιεῖ τὸ ἀποδεικτικὸν μέσον τοῦτο, προκαλοῦσα τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὁσάκις ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ἐπιτάσσει ταύτην.

Ἡ πραγματογνωμοσύνη, ἀναλόγως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀντιμετωπιζομένου πρὸς ἀπόδειξιν διὰ μέσου ταύτης ζητήματος, ἐνεργεῖται ἢ «*ἐν εἰδικῷ ὑπὸ τοῦ νόμου καθιδρυμένῳ ἐργαστηρίῳ*»[2] ἢ ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ τέλεσις αὐτῆς αὐτόθι, ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, διὰ προσλήψεως ἑνὸς ἢ πλειόνων κατὰ πᾶσαν εἰδικὴν περίπτωσιν ἀναγκαιούντων προσώπων, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πραγματογνώμονες.

β. Ὁ πραγματογνώμων διορίζεται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ἤ, κατὰ τὴν περίστασιν, ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, λαμβανόμενος ἐκ τοῦ ὑπὸ τὰς ἐγγυήσεις τῆς ἁρμοδίας πολιτειακῆς Δικαστικῆς Ἀρχῆς συντασσομένου κατ᾽ ἔτος «*Πίνακος Πραγματογνωμόνων*» ἢ ἐὰν δὲν ὑφίσταται τοιοῦτος ἢ ὁ ὑφιστάμενος δὲν περιέχῃ εἰδικότητας ἐκ τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς διατασσομένης πραγματογνωμοσύνης ἢ οἱ ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ Πίνακι τούτῳ δὲν εὑρίσκωνται, καθ᾽ ὃν χρόνον ἀνέκυψεν ἡ ἀνάγκη τοῦ διορισμοῦ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ διορίζοντος,

1. Βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α′, τεῦχ. δ′, σελ. 553 ἑπ. (καὶ τὴν αὐτόθι πλουσίαν βιβλιογραφίαν).

2. Κατ᾽ ἀνάλογον καὶ σύννομον ὧδε ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 184 Κ.Π.Δ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθιδρυμένων ἐργαστηρίων πρὸς διενέργειαν πραγματογνωμοσύνης βλ. Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α′, τεῦχ. δ′, σελ. 558 ἑπ.

ἢ κατὰ πᾶσαν ἄλλην, ἰδίᾳ κατεπείγουσαν, περίπτωσιν ἢ καὶ καθ' ὑπόδειξιν τῶν ἐν τῷ Πίνακι ἐγγεγραμμένων, ἐξ εἰδικῶν προσώπων, διαθετόντων τὰς ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ἀπαιτουμένας γνώσεις.

Πάντως, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διεξαχθησομένης πραγματογνωμοσύνης, δὲν δύνανται νὰ διορισθῶσι πραγματογνώμονες:

αα. Οἱ μὴ ἔχοντες συμπεπληρωμένον τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν.

ββ. Οἱ διατελοῦντες εἰς κατάστασιν νομίμου ἢ δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως.

γγ. Οἱ καταδικασθέντες ἐπὶ διαπράξει κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, συνεπαγομένου στέρησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἢ ἔκπτωσιν ἀπὸ δημοσίας ὑπηρεσίας, ὡς καὶ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν ὁποίων ἀφῃρέθη ἡ ἄδεια ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ τοιαύτη στέρησις.

δδ. Οἱ ὁπωσδήποτε συμπράξαντες εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς πραγματογνωμοσύνης, καὶ

εε. Οἱ ὅλως ἢ σχετικῶς ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ[1].

γ. Ὁ διορίζων τὸν πραγματογνώμονα ἀνακοινοῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν κατηγορούμενον[2]. Οὗτος, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ διορισθέντος πραγματογνώμονος, δι' οὓς λόγους ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξαίρεσιν ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ. Πάντως, λόγον ἐξαιρέσεως τοῦ διορισθέντος πραγματογνώμονος δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τὸ ἐνδεχόμενον προτέρας ἐξετάσεως τούτου ὡς μάρτυρος ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἢ τὸ γεγο-

1. Ἄρθρ. 88, 89 § α' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.), κατὰ σύννομον συμπλήρωσιν αὐτῶν δι' ἄρθρ. 184 ἐδ. 1, 185, 186, 188 Κ.Π.Δ.· ἴδε καὶ Ἀριστ. Πουλαντζᾶν, Ἐκλογὴ τῶν πραγματογνωμόμων, ἐν Ε.Ε.Ν. τ. Κ', σελ. 784 ἑπ., 1953, Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 560, 562 ἑπ.

2. Ἡ παράλειψις τοῦ καθήκοντος τούτου ἔναντι τοῦ κατηγορουμένου, δύναται νὰ ἀποτελέσῃ λόγον ἐξαιρέσεως τοῦ διορισθέντος πραγματογνώμονος, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρ. 192 Κ.Π.Δ.

νὸς ὅτι ἐγνωμοδότησεν ἤδη οὗτος ἐν αὐτῇ ἐπ' ἄλλου θέματος[1].

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ἐξαιρέσεως τοῦ διορισθέντος πραγματογνώμονος τηρεῖται ἡ αὐτὴ περὶ ἐξαιρέσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ διαδικασία. Ἀποφαίνεται δὲ ἐπὶ τοῦ δεκτοῦ ἢ μὴ τῆς τοιαύτης αἰτήσεως *ἀμετακλήτως*, τὸ προκαλέσαν τὸν διορισμὸν τοῦ πραγματογνώμονος ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον.

II. Ὁ πραγματογνώμων, εὐθὺς μετὰ τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω γενόμενον νομίμῳ τρόπῳ διορισμὸν αὐτοῦ, ἤτοι ἐφ' ὅσον τυγχάνει ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν Πίνακα Πραγματογνωμόνων ἢ ἑτέρωθεν διαθέτων εἰδικὰς γνώσεις τυγχάνει διωρισμένος διὰ δημοσίας πράξεως πρὸς παροχὴν γνωμοδοτήσεων τοῦ αἰτουμένου εἴδους ἢ ἀσκεῖ δημοσίᾳ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τὴν ἐπιστήμην ἢ τὴν τέχνην ἢ τὸ ἐπιτήδευμα, ὧν πάντων ἡ γνῶσις ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς γνωμοδοτήσεως ἢ ἐὰν διὰ τὴν ἄσκησιν ταύτην ἔλαβε δημόσιον διορισμὸν ἢ ἄδειαν ἐξασκήσεως ἐπαγγέλματος, ὑποχρεοῦται *κατὰ κανόνα* νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ πραγματογνωμοσύνην.

Ἡ ἄρνησις τῆς ἀποδοχῆς, συνεπάγεται τὴν ἐπὶ *ἀπειθείᾳ* ποινικὴν δίωξιν τοῦ πραγματογνώμονος καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ διὰ ποινῆς φυλακίσεως μέχρις ἓξ μηνῶν, κατὰ τὸ ἄρθρον 169 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Κατ' ἐξαίρεσιν, ὁ διορισθεὶς πραγματογνώμων:

α. Ὑποχρεοῦται ἐκ τοῦ νόμου ὅπως ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγήν του, ἐφ' ὅσον συντρέχει κώλυμα πρὸς διορισμὸν αὐτοῦ (ἄρθρ. 188 Κ.Π.Δ.).

β. Δικαιοῦται ἐκ τοῦ νόμου ὅπως ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγήν του, ἐφ' ὅσον:

αα. Συντρέχει εἷς ἐκ τῶν λόγων, οἵτινες παρέχουσιν αὐτῷ δικαίωμα εἰς ἄρνησιν ἐκπληρώσεως τοῦ πρὸς μαρτυρίαν ὀφειλομένου καθήκοντος.

ββ. Συντρέχει σοβαρὸν πραγματικὸν κώλυμα, ὡς λ.χ. ἀσθένεια, φόρτος ἐργασίας κ.ἄ., καθιστῶν ἀδύνατον τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐνέργειαν τῆς πραγματογνωμοσύνης.

1. Ἄρθρ. 89 § γ' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.), κατὰ σύννομον συμπλήρωσιν δι' ἄρθρ. 191 § β' Κ.Π.Δ.

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου, εἰς τὸν διορίσαντα ἀπόκειται ἵνα ἐκτιμήσῃ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὸ αἴτημα τοῦ πραγματογνώμονος συνιστᾷ *ἀποχρῶντα* λόγον, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτῷ καθήκοντος.

γ. Δὲν ἐκτελεῖ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ πραγματογνωμοσύνην, οὔτε ἐξετάζεται ὡς τοιοῦτος, ἐφ᾽ ὅσον τυγχάνων δημόσιος ὑπάλληλος ἀπαγορεύεται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην, δυναμένην κατὰ δήλωσιν τῆς προϊσταμένης Ἀρχῆς αὐτοῦ νὰ παραβλάψῃ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας[1].

III. Ὁ πραγματογνώμων, πρὶν ἢ χωρήσῃ εἰς ἐνέργειαν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ πραγματογνωμοσύνης, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς, ὀμνύει ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὡς ἀκολούθως: *«Ὀρκίζομαι νὰ διεξαγάγω τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι πραγματογνωμοσύνην μετὰ πάσης ἀμεροληψίας καὶ ἐπιμελείας καὶ ἐν πάσῃ μυστικότητι ἔχων ὡς μόνον σκοπὸν τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Οὕτως εἴη μοι ὁ Θεὸς βοηθὸς καὶ τὸ ἱερὸν Αὐτοῦ Εὐαγγέλιον»*.

Ἐφ᾽ ὅσον, ὅμως, οὗτος ἔχει ἅπαξ δώσει τὸν ὅρκον τοῦ πραγματογνώμονος, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἡ ἐπίκλησις τοῦ δοθέντος τούτου ὅρκου ἀρκεῖ[2].

Ἀκολούθως, χωρεῖ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς, ὀφείλων νὰ γνωμοδοτήσῃ ἀπαντῶν εἰς τὰ ἀνατεθέντα αὐτῷ καὶ ὑπὸ τοῦ διορίσαντος τοῦτον ζητήματα. Παρέχει δὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ γενομένην ἐκτίμησιν, προφορικῶς ἢ ἐγγράφως.

α. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ γνωμοδότησις τοῦ πραγματογνώμονος παρέχεται *προφορικῶς*, συντάσσεται περὶ ταύτης ἔκθεσις κατὰ τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ νομίμους τύπους[3].

1. Ἄρθρ. 90, 91 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.), κατὰ σύννομον συμπλήρωσιν δι᾽ ἄρθρ. 189, 190 Κ.Π.Δ.

2. Ἄρθρ. 92 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.), 194 Κ.Π.Δ.

3. Βλ. ἄρθρα 187, 198 Κ.Π.Δ. *«Ἐν τῇ κυρίᾳ διαδικασίᾳ ἡ γνωμοδότησις δύναται νὰ γίνῃ καὶ προφορικῶς, ὅτε καταχωρίζεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνεδριάσεως κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῆς μέρη»*. Ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, σελ. 263 ἑπ., 272, Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, τεῦχ. δ´, σελ. 574 ἑπ.

Ἡ προφορικῶς παρεχομένη γνωμοδότησις τοῦ πραγματογνώμονος ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπὸ τούτων συντασσόμενα πρακτικά.

β. Ἐφ᾽ ὅσον ἡ γνωμοδότησις τοῦ πραγματογνώμονος παρέχεται *ἐγγράφως*, δέον ὅπως συντάσσηται ὑπὸ τούτου λεπτομερῶς καὶ κατὰ τοὺς ἰσχύοντας περὶ αὐτῆς ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ τύπους[1], νὰ φέρῃ δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ.

Ἡ ἐγγράφως παρεχομένη γνωμοδότησις τοῦ πραγματογνώμονος ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐγχειρίζεται ὑπὸ τούτου εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτὴν ἢ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Ἀμφότεροι οὗτοι, πιστοποιοῦσι τὸ γεγονὸς τῆς πρὸς αὐτοὺς γενομένης ἐγχειρίσεως τῆς πραγματογνωμοσύνης διὰ συντάξεως κάτωθι ταύτης οἰκείας πράξεως, ἣν καὶ προσυπογράφουσι μετὰ τοῦ παρ᾽ αὐτοῖς Γραμματέως[2].

γ. Θέματα παραστάσεως, κατὰ τὸ στάδιον διεξαγωγῆς τῆς πραγματογνωμοσύνης, τοῦ διατάξαντος αὐτήν, ἐπιλύσεως διαφωνιῶν ἀνακυψασασῶν μεταξὺ διορισθέντων πλειόνων τοῦ ἑνὸς πραγματογνωμόνων, ἐπαναλήψεως τῆς διαταχθείσης πραγματογνωμοσύνης, διεξαγωγῆς ψυχιατρικῆς τοιαύτης ἢ ἐπὶ γυναικὸς ὡς καὶ ἕτερα θέματα, ἐν οἷς καὶ τοιαῦτα ἀπειλῆς κυρώσεων κατ᾽ ἀμελούντων τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῶν πραγματογνωμόνων, ἐφ᾽ ὅσον παρουσιάζονται κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοιαύτης τινός, διαταχθείσης ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ, ἀντιμετωπίζονται ἀναλόγως, καὶ ἐφ᾽ ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, δι᾽ ἐφαρμογῆς τῶν περὶ ἑνὸς ἑκάστου τούτων ὁριζομένων ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ[3].

1. Ἄρθρ. 198 Κ.Π.Δ., ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, σελ. 272, Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, τεῦχ. δ´, σελ. 574 ἑπ.

2. Ἄρθρ. 93 ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»*, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.).

3. Βλ. ἄρθρα 195, 196, 197, 199, 200 - 202 Κ.Π.Δ., ἐφ᾽ ὧν ἴδε Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, τεῦχ. δ´, σελ. 571 ἑπ. Ὁ ν. 5383/1932 *«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»* ἐπὶ τοιούτων θεμάτων σιγᾷ, ὡς ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου *σύννομος* τυγχάνει ἡ προσφυγὴ εἰς ἀναλόγους διατάξεις τοῦ Κ.Π.Δ. πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐνδεχομένης παρουσίας αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ.

IV. Ὁ πραγματογνώμων δικαιοῦται ἀποζημιώσεως διὰ τὴν πορείαν, τὰς ἡμεραργίας καὶ ἀπασχολήσεις αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀμοιβῆς διὰ τὴν συνταχθεῖσαν ὑπὸ τούτου πραγματογνωμοσύνην.

Ἀμφότερα καθορίζονται ὑπὸ τοῦ ἐντειλαμένου τὴν ἐνέργειαν τῆς πραγματογνωμοσύνης ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, τουτέστιν ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐὰν τοῦτο διέταξε τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς.

Τὰ ἐκκαθαρισθέντα ἐν γένει δικαιώματα τοῦ πραγματογνώμονος, καταβάλλονται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π., ὅστις ἐν ἀκολουθίᾳ δικαιοῦται ἵνα ἐπιζητήσῃ τὴν εἴσπραξιν αὐτῶν παρὰ τοῦ καταδικασθέντος ἐν τῇ ἐκδικασθείσῃ ποινικῇ ὑποθέσει, ἐφ᾽ ὅσον οὗτος κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ἀφορώσης αὐτὴν δικαστικῆς δαπάνης[1].

III. Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Ὁμολογία καλεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου πλήρης ἀποδοχὴ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, ὡς ἐκ τῆς τελέσεως τῆς ὁποίας δήλη καθίσταται ἡ ὑπ᾽ αὐτοῦ πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

α. Ἡ ὁμολογία, ἀποτελεῖ βασικῶς μέσον *ὑπερασπίσεως* τοῦ κατηγορουμένου καὶ τμῆμα *ἀναπόσπαστον* τῆς ὅλης ἀπολογίας αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς ὁποίας οὗτος ***ἀκούεται***[2] καὶ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀποκρούει ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τὴν ἀπαγγελθεῖσαν ἐναντίον αὐτοῦ κατηγορίαν, εἴτε ἀρνούμενος *πλήρως* αὐτήν, εἴτε ἀποδεχόμενος τὸ μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* περὶ ταύτης προβάλλον γεγονός, παρέχων τὰς δεούσας περὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τοῦτο ἐξηγήσεις. Αὗται, εἰδικώτερον, δύνανται νὰ ἀφικνῶνται ἢ μέχρι *πλήρους ὁμολογίας* περὶ τελέσεως ὑπὸ τούτου τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ

1. Ἄρθρ. 94 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 204, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ὁ κατηγορούμενος, κατὰ ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου οὐδέποτε δικάζεται ***ἀναπολόγητος***· βλ. καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362).

ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως ἢ περὶ τελέσεως ταύτης ὑπὸ *συνθήκας διαφόρους* ἀπὸ τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῇ κατ᾽ αὐτοῦ ἀπαγγελθείσῃ κατηγορίᾳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύναται νὰ περιλαμβάνηται καὶ ἡ ὑποστήριξις συνδρομῆς παρ᾽ ἑαυτῷ λόγου ἀποκλείοντος ἢ ἐξαλείφοντος τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*.

Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ἥτις τοῦτο μὲν ἀποκλειστικῶς κατευθύνεται εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας περὶ τῶν ἀφορώντων τὸ ἐκδικαζόμενον κανονικὸν ἀδίκημα γεγονότων καὶ περιστατικῶν, ὡς ἐκ τῆς τελέσεως τῶν ὁποίων διεσαλεύθη ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ ἐπῆλθεν ἐπαλλήλως μολυσμὸς τῆς ψυχῆς τοῦ δράστου, τοῦτο δὲ ἀποσκοπεῖ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὡς ἐκ τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἐπελθούσης ἐν τῷ εὑρεῖ χώρῳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἀντικανονικότητος καὶ ἀνωμαλίας καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδικοπραγήσαντος, ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου, περιλαμβάνουσα καὶ τὴν καθ᾽ οἱονδήποτε τῶν ἀνωτέρω τρόπων γινομένην ὁμολογίαν αὐτοῦ, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον ἀντικείμενον *ἐξετάσεως* αὐτῆς[1].

Οὕτως, ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, εὑρισκόμενος ἐνώπιον οἱουδήποτε χαρακτῆρος ὁμολογίας τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ὅτε ἀκόμη αὕτη ἰδίᾳ παρουσιάζει τὴν μορφὴν τῆς *πλήρους ἀποδοχῆς* τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, *δὲν ἵσταται* ἐνώπιον ταύτης.

Ἀλλ᾽ *ἐξετάζει* τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ἐν τῇ ὑποχρεωτικῇ προσπαθείᾳ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας, ἐρευνῶν τοῦτο μὲν περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς ὡς τοιαύτης *γνησίας* καὶ *ἀξιοπίστου* ἐν

1. Π. 48. 18. 1 § 17, Β. Ξ.ν.α. (σελ. 837) «*Οὐ δεῖ πιστεύειν ταῖς καταθέσεσι τῶν κρινομένων, εἰ μὴ καὶ ἀπόδειξις διδάσκει τὸν δικαστήν*». Ὁ ἐν τῇ πολιτικῇ δίκῃ ἰσχύων δικονομικὸς κανὼν «*confessus pro iudicato est*» (Π. 42. 1. 56, Β. Θ.γ.νγ.) δὲν ἰσχύει οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς τεταγμένης ἐπὶ τὸ καθῆκον τῆς ἀνευρέσεως τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας ἐπὶ τῶν γεγονότων καὶ περιστατικῶν, ἅτινα συνιστῶσι τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως ὡρισμένου ἐγκλήματος· βλ. καὶ Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 360, Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 255 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 589 ἑπ.

συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἕτερον, ἐν τῇ δικογραφίᾳ συγκεντρωθέν, καὶ μαρτυροῦν μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέλεσιν τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος ἀποδεικτικὸν ὑλικὸν (ἡ περίπτωσις τῆς *ἀνεπιλήπτου ὁμολογίας*), τοῦτο δὲ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ τοῦ μεγέθους τῆς ὡς ἐκ ταύτης προκυπτούσης ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου, ὁμολογοῦντος ἐπίδειξιν ἀδίκου καὶ ἐπιμέμπτου συμπεριφορᾶς, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας προσεβλήθη φανερῶς ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις καὶ ἐπῆλθε μολυσμὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ[1].

Ὅθεν, ἡ ὁμολογία, οὕτως ἔχουσα, ἀποτελεῖ ***γνήσιον*** μέσον ἀποδείξεως ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ἐν ταὐτῷ πρὸς ἕτερα τοιαῦτα *συνεκτιμώμενον*, διὰ τὸν ἀπαραίτητον σχηματισμὸν παρὰ τῷ ἐκκλησιαστικῷ δικαστῇ τῆς ἀπαιτουμένης *ἑδραίας πεποιθήσεως*, μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* ἀφικνουμένης, περὶ τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ ὁμολογοῦντος ἔναντι τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

Ἡ ἀπὸ μέρους δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ γινομένη ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος τούτου, δίδει αὐτῷ τὸ δικαίωμα, ἵνα κατ' ἐφαρμογὴν ἀείποτε τῆς θεμελιώδους κανονικῆς προσταγῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν δια τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, τὴν δέουσαν τελικῶς ἐκφέρῃ κρίσιν περί τε τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ἔναντι τούτου τικτομένης ποινικῆς εὐθύνης τοῦ ὁμολογήσαντος τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ δράστου.

β. Ἡ ὁμολογία διακρίνεται:

αα. Ὡς ἐκ τῆς *φύσεως* αὐτῆς:

1. Acta, τ. Β', 138 « ...*Τοίνυν, καὶ φανεροῦ τούτου ὄντος, ὡς μὴ ἀντιλέγειν τοῦ παπᾶ Μανουὴλ ἔχοντος, ἀλλὰ καὶ ὁμολογήοαντος τὴν πτῶσιν αὐτοῦ* », σελ. 161 « ...*Παρισταμένου καὶ τοῦδε τοῦ παπᾶ Βασιλικοῦ εἰς τὴν σύνοδον, καὶ ὁμολογοῦντος γραφῆναι τὸ τοιοῦτον πεπλανημένον πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ δύναοθαι ἐκφυγεῖν τὸ τοιοῦτον ἔγκλημα, ὡς ὄντων* ***γνωρίμων*** *τοῖς πᾶσι τῶν γραμμάτων αὐτοῦ* ».

2. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς ***ἠθικῆς ἀποδείξεως***, ἣν ἐπιτάσσει ὁ νομοθέτης ἔν τε τῇ κοινῇ (ἄρθρ. 177 Κ.Π.Δ.) καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ (ἄρθρ. 57 § β' ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ· « *Ἰδίᾳ δὲ ὁ δικαστὴς ἐκτιμᾷ ἐλευθέρως τὴν τυχὸν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου* »). Ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἡ ἐξέτασις τοῦ κατηγορουμένου ὡς μέσον ἀποδείξεως, σελ. 15 ἑπ., 1941, Ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 583.

ααα. Εἰς *ἀνεπίληπτον ὁμολογίαν*, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ἀνεπιφύλακτος καὶ πλήρης ἀποδοχὴ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως.

Ἡ ὁμολογία χαρακτηρίζεται *ἀνεπίληπτος*, ὁσάκις:

α') Προέρχεται ἐκ μέρους τοῦ κατηγορουμένου *ἑκουσίως*, ἤτοι ὅλως *αὐτοβούλως* καὶ *αὐτοπροαιρέτως*, ἐκπηγάζουσα ἐκ τῆς *ἐλευθέρας* καὶ *ἀβιάστου* βουλήσεως αὐτοῦ[1].

β') Ἀνταποκρίνεται, ἀείποτε κατὰ τὸ μεῖζον καὶ οὐδέποτε κατὰ τὸ ἔλασσον, πρὸς τὰ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἢ ἐκ τῆς χρήσεως ἑτέρων μέσων ἀποδείξεως, ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένων, ἱστάμενα γεγονότα, μαρτυροῦντα, εἰ δυνατὸν μέχρι *πλήρους βεβαιότητος*, περὶ τῆς τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος *(ἀξιόπιστος ὁμολογία)*[2].

Ἡ *ἀνεπίληπτος* ὁμολογία, δύναται νὰ ἀφορᾷ ἢ εἰς *πλήρη ἀποδοχὴν* ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῶν γεγονότων τελέσεως τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως (confessio pura)[3],

1. Π. 48. 18. 1 § 27, Β. Ξ.ν.α. (σελ. 839) « *Ὁ αὐθαιρέτως ὁμολογήσας περὶ ἁμαρτήματος εὐχερῶς οὐ πιστεύεται· πολλάκις γὰρ ἢ φόβῳ, ἢ ἑτέρᾳ αἰτίᾳ καθ' ἑαυτοῦ πλάττεται* ».

2. Acta, τ. Β', 138, 161. Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐχαρακτηρίσθη διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὡς ***μελανὸν*** καὶ ***ἀνεξίτηλον*** στίγμα κατὰ τῆς ἐννοίας τῆς ὀρθῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ ἡ κατὰ τοῦ ***Κυρίου*** ἐκδοθεῖσα, ***ἄνευ τινὸς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας*** καὶ ἐν παντελεῖ ἐλλείψει μαρτύρων (Ματθ. ΚϚ', 59 - 61, Μάρκ. ΙΔ', 56 - 57 « *καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν* », Λουκᾶ, ΚΒ', 67 - 68), ὑπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ Συνεδρίου καταδικαστικὴ ἀπόφασις εἰς θάνατον ἐν τῷ Σταυρῷ, διότι κατὰ τὴν διὰ μέσου κραυγῶν, ἐν διαρρήξει τῶν ἱματίων αὐτοῦ, ἐκφρασθεῖσαν κρίσιν τοῦ ἐγκληματίου ἀρχιερέως Καϊάφα, ὡς καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐρωτηθεὶς ἁπλῶς ὁ ***Κύριος, ὡμολόγησεν*** ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· Λουκᾶ, ΚΒ', 66 - 71 « ...*Συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω οὐ μὴ ἀποκριθῆτε μοι ἢ ἀπολύσητε· ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες· σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι* ». Ματθ. ΚϚ', 59 - 67 « ...*Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων ὅτι ἐβλασφήμησε· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ· τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανάτου ἐστί* », ἴδε καὶ Μάρκ. ΙΔ', 53 - 65.

3. Ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου, ἀποδεικνυομένη ***ἀνεπίληπτος*** καὶ ***ἀληθής***, ἀσκεῖ πάντοτε ἰδιαιτέραν ἐπιρροὴν διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ μέτρου τοῦ κατ' αὐτοῦ ἀπειλουμένου ποινικοῦ κολασμοῦ, ἰδίᾳ ἐν τῷ ***δικαίῳ τῆς μετανοίας***, κατὰ τοὺς καν.

ἢ εἰς ἀποδοχὴν μὲν τούτων, πλὴν ὑπὸ συνθήκας, ἀφορῶσας τὴν τέλεσιν αὐτῶν, *διαφόρους* ἀπὸ τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῇ κατ᾽ αὐτοῦ ἀπαγγελθείσῃ κατηγορίᾳ (confessio limitativa seu qualificata). Μεταξὺ τούτων, ὡς εἰκός, δύναται νὰ συμπεριλαμβάνηται καὶ ἡ ὑποστήριξις συνδρομῆς παρὰ τῷ κατηγορουμένῳ δράστῃ λόγου ἀποκλείοντος ἢ ἐξαλείφοντος τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*.

βββ. Εἰς *ὕποπτον ὁμολογίαν*, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ διὰ μέσου σκιῶν ἀνειλικρινείας γινομένη δήλωσις περὶ πλήρους ἀποδοχῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως.

Ἡ ὁμολογία χαρακτηρίζεται *ὕποπτος*, ὁσάκις:

α΄) Προέρχεται ἐκ μέρους τοῦ κατηγορουμένου *ἀκουσίως*, ἤτοι συνεπείᾳ ἀσκήσεως ἐπὶ τούτου *καταναγκασμοῦ*, γινομένου διὰ χρήσεως μέσων ψυχολογικῆς ἢ σωματικῆς βίας, πρὸς δήλωσιν αὐτῆς, ἄλλως κατόπιν ἀπειλῶν ἢ ἀνεπιτρέπτου χρήσεως μέσων δολίων καὶ πανούργων, ὡς εἶναι αἱ *παραπειστικαὶ* ἢ *ἐλαττωματικαὶ* ἐρωτήσεις, πρὸς ἀπόσπασιν αὐτῆς.

β΄) Ἀντίκειται σαφῶς πρὸς τὰ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἢ ἐκ τῆς χρήσεως ἑτέρων μέσων ἀποδείξεως, ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένων, ἱστάμενα γεγονότα, μαρτυροῦντα, εἰ δυνατόν, μέχρι *πλήρους βεβαιότητος* περὶ τῆς τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κονονικοῦ ἀδικήματος *(ἀναξιόπιστος ὁμολογία)*.

Τοῦτο, καθίσταται ὅλως ἰδιαιτέρως φανερόν, εἰς ὅσας περιπτώσεις κατὰ τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων δείκνυται, ὅτι ὁ κατηγορούμενος, κινούμενος ἐξ ἐλατηρίων δολίων καὶ ἀνειλικρινῶν, προβάλλει ἑαυτὸν κατηγορῶν (auto-accusation). Ὡς λ.χ. ὁσάκις, μὴ ὑπείκων εἰς τὸν ἐπιβεβλημένον ἔλεγχον τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως καὶ τὸν ἔναντι τῆς ἀληθείας ὀφειλόμενον σεβασμόν, ἐπιδιώκων νὰ καλύψῃ πάντας ἢ τινὰς ἐκ τῶν πραγματικῶν ἐνόχων χάριν σωτηρίας αὐτῶν, ἐμφανίζει ἑαυτὸν ὡς ἔνοχον τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἄλλοτε δὲ πάλιν, κατεχόμενος ἐκ

Γ΄, ΞΑ΄, ΟΔ΄ Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 219, 235 - 236), Δ΄ Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 308 - 311), ΜΓ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 407 - 408), ΡΒ΄ Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ΚΘ΄ Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ (Σ.Δ. 430).

λόγων ψυχώσεως, ὀφειλομένης εἰς ποικίλας ὅσας ἀφορμὰς (ἀλκοολισμός, ἐκφυλισμός, δοξομανία, ψυχονευρωτικαὶ παθήσεις)[1], κινεῖται εἰς δήλωσιν ὁμολογίας διαπράξεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἢ κατεχόμενος ἐξ ἀποφάσεως νὰ ἀπαγκιστρωθῇ ἐκ τῶν ἱερῶν ὑποχρεώσεων τῆς Ἱερατικῆς ἢ τῆς Μοναχικῆς ἰδιότητος, καὶ μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο, ὁμολογεῖ τὴν διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, εἰ καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων δείκνυται ὅτι οὗτος ποσῶς δὲν διέπραξε τοῦτο[2].

Ἡ *ὕποπτος* ὁμολογία, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς φύσεως αὐτῆς, οὐδέποτε ἀποτελεῖ μέσον ἀποδείξεως πρὸς βεβαίαν στήριξιν καὶ ἀπόδειξιν τῆς κατηγορίας, μόλις καὶ ἀσθενῶς δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἁπλῆ *ἔνδειξις* τελέσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος[3]. Περαιτέρω δέ, κατὰ τὴν περὶ ταύτης γινομένην δήλωσιν, δύναται νὰ ἀφορᾷ ἢ εἰς *πλήρη ἀποδοχὴν* ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῶν γεγονότων τελέσεως τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, ἢ εἰς ἀποδοχὴν μὲν τούτων, πλὴν ὑπὸ συνθήκας, ἀφορῶσας τὴν τέλεσιν αὐτῶν, *διαφόρους* ἀπὸ τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῇ κατ᾽ αὐτοῦ ἀπαγγελθείσῃ κατηγορίᾳ. Μεταξὺ τούτων, ὡς εἰκός, δύναναι νὰ συμπεριλαμβάνηται καὶ ἡ ὕποπτος ὑποστήριξις συνδρομῆς παρὰ τῷ κατηγορουμένῳ δράστῃ λόγου ἀποκλείοντος ἢ ἐξαλείφοντος τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν*.

1. Ἐκ τῶν ἀπείρων ὅσων παραδειγμάτων, ἅτινα παρουσιάζει ἡ δικαστικὴ πρακτική, δείκνυται σαφῶς ὅτι ὅσον γίνονται ὁμολογίαι ***εἰλικρινεῖς*** καὶ ***ἀξιόπιστοι***, τόσον ἐξ ἴσου δύναται νὰ προβάλωσι καὶ τοιαῦται ***ψευδεῖς*** καὶ ***ἀναξιόπιστοι***· εἰδικώτερον βλ. **Enr. Altavilla**, Psicologia giudiziaria, σελ. 234 ἑπ., 1929, **Κωνστ. Τσουκαλᾶ**, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, σελ. 259[1] ἑπ., **Ἰω. Ζησιάδου**, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, τεῦχ. δ΄, σελ. 587 ἑπ.

2. Ἡ σύγχρονος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐκκλησιαστικὴ δικαστικὴ πρακτικὴ ἀντιμετώπισε τὴν περίπτωσιν Κληρικοῦ, ὅστις ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ ἀποβάλῃ τὴν Ἱερατικὴν ἰδιότητα, ἐκοινοποίησε διὰ δικ. κλητῆρος πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον δήλωσιν, ἔνθα ***ὡμολόγει*** ὅτι ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας, ἀσπασθεὶς ὁμολογίαν τινά, ἐκ τῶν ἀπείρων, τῆς Διαμαρτυρήσεως. Διαταχθείσης δὲ τακτικῆς ἀνακρίσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ***ἀξιοπίστου*** τῆς ὁμολογίας τοῦ κατηγορουμένου, ἐβεβαιώθη ὅτι οὗτος φέρων περιβολὴν λαϊκοῦ ἐκκλησιάζετο τακτικώτατα εἰς Ὀρθόδοξον Ἱ. Ναόν, συνοδευόμενος μάλιστα ὑπὸ γυναικός, ἣν ἐπαρουσίαζεν ὡς μνηστήν του!

3. Βλ. **Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, σελ. 362.

ββ. Ὡς ἐκ τοῦ *εἴδους* αὐτῆς:

ααα. Εἰς *δικαστικὴν ὁμολογίαν,* ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον) διὰ τῆς περὶ αὐτῆς δηλώσεως τοῦ κατηγορουμένου γινομένη τοιαύτη (confessio iudicialis).

Ἡ *δικαστικὴ ὁμολογία,* ἐν ὄψει τῆς κανονικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ δικάζειν τὸν κατηγορούμενον ἀείποτε κατόπιν προτέρας ἐξετάσεως καὶ λήψεως τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ, τὸ ***ἀκούεσθαι***[1], κατὰ κανόνα *προκαλεῖται* πάντοτε ἐκ μέρους τούτου.

Οὐδέποτε, ὅμως, συγχωρεῖται ἡ διὰ χρήσεως μέσων *βιαίου καταναγκασμοῦ* ἢ τοιούτων δολίων καὶ πανούργων, ὡς εἶναι αἱ *παραπειστικαὶ* ἢ αἱ *ἐλαττωματικαὶ* (σκοτειναί, σύνθετοι, ἐλλειπεῖς, ὑποβολιμαῖαι) ἐρωτήσεις, ἀπόσπασις ταύτης ἐκ μέρους αὐτοῦ.

Τὰ τοιαῦτα μέσα, καταδεδικασμένα ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, οὐδέποτε χρησιμοποιεῖ ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν τῇ ἀσκήσει, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἁρμοδίων δικαστικῶν ὀργάνων, τοῦ δικαιώματος τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** αὐτῆς, ἀείποτε διεκδικοῦσα τὸ *φιλάνθρωπον* καὶ τὸ *ἀνεπίληπτον*[2].

Ἑτέρωθεν, δύναται αὕτη νὰ δοθῇ καὶ *αὐθορμήτως* ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου. Ἀλλ᾽ ὡς τοιαύτη, ὡς πᾶσα πρᾶξις δημιουργοῦσα εἰς τὸν κατηγορούμενον κινδύνους καὶ ἐπάγουσα κακά, ὡς ἡ ποινή, τυγχάνει πάντοτε *ὕποπτος* (nemo auditor perire volens, nemo auditur propriam turpitudinem allegans).

βββ. Εἰς *ἐξώδικον ὁμολογίαν,* ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ *ἐκτὸς* τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου) διὰ τῆς περὶ αὐτῆς δηλώσεως τοῦ κατηγορουμένου γινομένη τοιαύτη καὶ περιερχομένη καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον, ὡς ἐξ ἐγγράφων ἢ ἐκ μαρτυριῶν, εἰς γνῶσιν ἐκείνου.

1. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362).
2. Καὶ δὴ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀθλίου τρόπου, ὃν ἐχρησιμοποίησε τὸ ἀρχιερατικὸν Συνέδριον ἵνα πάσῃ θυσίᾳ ἐπιτύχῃ τὴν διὰ τοῦ μέσου τῆς ***ὁμολογίας***, ἐλλείψει ***ἴσων μαρτύρων***, εἰς θάνατον ἐν τῷ Σταυρῷ καταδίκην τοῦ Κυρίου· βλ. Ματθ. ΚϚ', 59 - 67, Λουκᾶ, ΚΒ', 66 - 71, Μάρκ. ΙΔ', 53 - 65.

Ἡ *ἐξώδικος ὁμολογία,* προβάλλουσα ἐκ προφορικῶν ἢ ἐξ ἐγγράφων δηλώσεων τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τρίτους, ὧν διὰ παντὸς νομίμου τρόπου λαμβάνει *ἐπισήμως* γνῶσιν τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, δὲν ἀποτελεῖ μέσον ἀποδείξεως, ἅτε τοῦτο μὲν μὴ περιέχουσα νόμιμον προϋπόθεσιν ὁμολογίας (animus confitendi), ὑπὲρ ἧς ἐγγυᾶται καὶ μόνον ἡ περὶ ταύτης δήλωσις ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, τοῦτο δὲ ὡς ἐρχομένη ἄντικρυς πρὸς τὴν κανονικὴν ὑποχρέωσιν περὶ τοῦ μὴ δικάζειν τὸν κατηγορούμενον ἄνευ προτέρας ἐξετάσεως καὶ λήψεως τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ, τὸ ***ἀκούεσθαι***[1], κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δεομένη τῆς ἐπιβεβαιώσεως τῶν εἰς ἃ αὕτη ἀναφέρεται γεγονότων, ἡ τέλεσις τῶν ὁποίων ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου συνιστᾷ τὴν ἐκ μέρους αὐτοῦ πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐκδικαζομένου κανονικοῦ ἀδικήματος, δι᾽ ἑτέρων καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένων μέσων ἀποδείξεως[2].

γγ. Ὡς ἐκ τοῦ *τρόπου* τῆς δηλώσεως αὐτῆς:

ααα. Εἰς *γενικὴν* ὁμολογίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀποδοχὴ ἁπάντων τῶν στοιχείων τῆς ἐναντίον αὐτοῦ ἀπαγγελθείσης κατηγορίας.

βββ. Εἰς *μερικὴν* ὁμολογίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀποδοχὴ τινῶν ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ἐναντίον αὐτοῦ ἀπαγγελθείσης κατηγορίας.

γγγ. Εἰς *ῥητὴν* ἢ *πλήρη* ὁμολογίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου φανερὰ καὶ ἀνεπιφύλακτος ἀποδοχὴ ἁπάντων τῶν γεγονότων, ἅτινα θεμελιοῦσι τὴν ἐναντίον αὐτοῦ ἀπαγγελθεῖσαν κατηγορίαν.

δδδ. Εἰς *σιωπηρὰν* ἢ *ἀτελῆ* ὁμολογίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νοεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου *ἔμμεσος* καὶ διὰ *συμπεράσματος* ἐξαγομένη ἀποδοχὴ τῶν γεγονότων, ἅτινα θεμελιοῦσι τὴν ἐναντίον αὐτοῦ ἀπαγγελθεῖσαν κατηγορίαν.

Πάντως, ἡ ἄρνησις τοῦ κατηγορουμένου νὰ ἀπολογηθῇ, απο-

1. Καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362).
2. Βλ. καὶ Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 260 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 585.

δεικνυομένη διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχομένου αὐτῷ δικαιώματος τῆς ***σιγῆς***[1], δὲν συνιστᾷ *σιωπηρὰν ὁμολογίαν*[2].

γ. Ὁ ὁμολογία, καθ' οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω τρόπων παροχῆς αὐτῆς, ὡς μέσον ἀποδείξεως, ἀποτελοῦσα ἀντικείμενον τῆς ἐλευθέρας ἐκτιμήσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ, κατὰ τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς *ἠθικῆς ἀποδείξεως*, ἐξετάζεται ὑπὸ πᾶσαν ταύτης πλευράν.

Οὕτως, ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους κανονικῆς προσταγῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας, ἐρευνᾷ καὶ ἐκτιμᾷ *πλήρως* τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμολογίας τοῦ κατηγορουμένου, λαμβάνων αὐτὴν ὡς *ἀδιαίρετον* καὶ περιλαμβάνουσαν τάς τε δυσμενεῖς καὶ εὐμενεῖς δι' ἑαυτὸν δηλώσεις τοῦ κατηγορουμένου, ἐφ' ὅσον ἐκ καθήκοντος ἄγει εἰς ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας περὶ τὸ ἐκδικαζόμενον κανονικὸν ἀδίκημα.

Ἑτέρωθεν, ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα, ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου προτασσόμενον καὶ ἐπιτρεπτῶς ἀσκούμενον δικαίωμα τῆς *ἀνακλήσεως* τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ὁμολογίας, ἰδίᾳ ὁσάκις ὀφείλεται αὕτη εἰς ἀπόσπασιν ἐπιτευχθεῖσαν διὰ μέσων ἀνεπιτρέπτων καὶ ἀπηγορευμένων, ὑπολογίζων πάντοτε ὅτι ἀξίαν δὲν ἔχει ἐπὶ τῆς ἀνακλήσεως οὔτε τὸ γεγονὸς τῆς ἀνακλήσεως, οὔτε ἡ αἰτία τῆς ὁμολογίας, οὔτε ἡ αἰτία τῆς ἀνακλήσεως, ἀλλὰ ἡ διακρίβωσις τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας ἐπὶ τοῦ ἐὰν ἡ ὁμολογία συμβιβάζηται ἢ οὒ πρὸς ἕτερα γεγονότα, καὶ ἐὰν ταῦτα συντρέχωσιν εἰς ἐπικύρωσιν ἢ ἀνατροπὴν αὐτῆς[1].

1. Ἄρθρ. 273 Κ.Π.Δ. Ἴδε καὶ **Κωνστ. Τσουκαλᾶν**, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 264.

2. Τὴν σιγὴν τοῦ ***Κυρίου***, συρθέντος ὡς κοινοῦ κακούργου μέχρι τῆς κλίμακος τοῦ Πραιτωρίου, ***ἐθαύμασε λίαν***, εἰ καὶ μετά τινος διαμαρτυρίας διὰ τοῦτο, ὁ Ἡγεμὼν τῆς Ἰουδαίας (**Μάρκ.** ΙΕ', 4 - 5, **Ματθ.** ΚΖ', 14 - 15, **Ἰωάνν.** ΙΘ', 9 - 12). Ὡς δ' ἐκ ταύτης καὶ ἄλλων πολλῶν (**Μάρκ.** ΙΕ', 10 - 11 « *ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς* »), ***οὐδεμίαν αἰτίαν*** πρὸς στήριξιν κατ' Αὐτοῦ κατηγορίας ἀνευρίσκων καὶ ***θέλων Αὐτὸν ἀπολῦσαι*** (**Λουκᾶ**, ΚΓ', 14 - 16, 22 - 23, **Ἰωάνν.** ΙΗ', 38, ΙΘ', 4 - 5, 12), ἐστράφη μετ' ἀγανακτήσεως πρὸς τοὺς περισσῶς κατὰ τοῦ Θεανθρώπου κραυγάζοντας καὶ « *λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων· ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ* ***δικαίου τούτου***· *ὑμεῖς ὄψεσθε* » (**Ματθ.** ΚΖ', 24 - 25).

ΙΙ. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

§ 153. ***Πραγματικὰ*** μέσα ἀποδείξεως, ἤτοι στοιχεῖον συστάσεως αὐτῶν ἔχοντα τοιοῦτο πραγματικόν, εἶναι *τὰ ἔγγραφα, ἡ αὐτοψία* καὶ *αἱ ἐνδείξεις*.

Περὶ ἑνὸς ἑκάστου τούτων ἰσχύουσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ τὰ ἑπόμενα.

Ι. ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἔγγραφον καλεῖται ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, ἀποτετυπωμένον ἐπὶ χάρτου ἢ ἄλλης παρεμφεροῦς ὕλης διὰ γραφῆς ἰδιοχείρου ἢ ἐντύπου, μαρτυροῦν πρὸς ἀπόδειξιν περιστατικοῦ τινὸς ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου πιστοποιεῖται σεμβεβηκός, ἔχον ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν πρὸς τὴν τέλεσιν κανονικοῦ ἀδικήματος[2].

α. Ἔγγραφον, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ χρήσιμον ὡς μέσον ἀποδείξεως, ἀποτελεῖ πᾶν τοιοῦτο δυνάμενον νὰ πιστοποιῇ γεγονός, ἔχον σχέσιν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον πρὸς τὴν βεβαίωσιν τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος.

Ὡς τοιοῦτο λογίζεται πᾶν ἔγγραφον, συντεταγμένον:

αα. Ὑπὸ Ἐκκλησιαστικῆς ἢ δημοσίας Ἀρχῆς, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτίθενται εἰς βάρος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ περιστατικά, δυνάμενα νὰ στηρίξωσι κατὰ τούτου κατηγορίαν ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ καὶ ἀκόμη νὰ ἀποδεικνύωσι πλήρως τὴν ὑπὸ τοῦ δράστου πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

ββ. Ὑπὸ φυσικοῦ προσώπου, ἤτοι Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ λαϊ-

1. Κατὰ τὴν διαυγῆ διδασκαλίαν τοῦ **Κωνστ. Τσουκαλᾶ**, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 267.

2. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν ἀποδίδει ποσῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ***ἐγγράφου*** ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ. Ἀλλὰ καὶ ὁ πτωχὸς τὸν νοῦν συντάκτης τοῦ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » οὐδὲν προστίθησι περισσότερον, ἀρκούμενος ἐν ἄρθρῳ 57 εἰς ἀναγραφὴν τῆς ῥήτρας: « *Ἰδίᾳ δὲ ὁ δικαστὴς ἐκτιμᾷ ἐλευθέρως... τῶν ἐγγράφων* »!

κοῦ, ὡς καὶ νομικοῦ τοιούτου, ἐνεργοῦντος διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ διοικητικοῦ συλλογικοῦ ὀργάνου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτίθενται εἰς βάρος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ περιστατικά, δυνάμενα νὰ στηρίξωσι κατὰ τούτου κατηγορίαν ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος.

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο δέον πάντως νὰ προβάλῃ *γνήσιον*, πρόδηλον καθιστῶν τὴν εὐθύνην τοῦ συντάκτου αὐτοῦ, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης ὑπονοίας περὶ τοῦ ὅτι ἐκ πλάνης ἢ διὰ βίας ἢ δι' ἀπάτης συνετάγη.

γγ. Ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, διὰ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ πιστοποιοῦν τὴν ὑπὸ τοῦ συντάξαντος πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

δδ. Αἱ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων συντασσόμεναι *ἐκθέσεις*, αἱ ἀναφερόμεναι περὶ πᾶν θέμα, ὅπερ ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀντίληψιν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ.

β. Πᾶν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω συντεταγμένον ἔγγραφον, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ χρήσιμον ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον, *ἐξετάζεται* καὶ *ἐρευνᾶται* ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ, ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τῆς *ἐλευθέρας* ἐκτιμήσεως αὐτοῦ, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς *ἠθικῆς ἀποδείξεως*.

Ὡσαύτως δέ, αἱ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ χρησιμοποιούμεναι πάσης φύσεως δικαστικοῦ χαρακτῆρος *ἐκθέσεις*, ὡς καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐνώπιον τούτων γινομένης συζητήσεως συντασσόμενα πρακτικά, αἱ κλήσεις πρὸς κατηγορουμένους ἢ μάρτυρας καὶ τὰ περὶ ἐπιδόσεως αὐτῶν συντασσόμενα ἀποδεικτικά, αἱ ἐκθέσεις περὶ ἀσκήσεως ἐνδίκων μέσων ἢ καὶ περὶ ἄλλων δηλώσεων καὶ ἐνεργειῶν, προβλεπομένων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ,

1. Εἰς τὴν τοιαύτην περίπτωσιν δύναται τὸ ἔγγραφον νὰ ἀποτελῇ καὶ τὸ ***σῶμα τοῦ ἐγκλήματος***, ὁσάκις διὰ τούτου ὁ δράστης προδήλως διαπράττει κανονικὸν ἀδίκημα, ὡς φέρ' εἰπεῖν Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἀναφερόμενος ἐγγράφως πρὸς τὴν προϊσταμένην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπ' ἄλλῃ αἰτίᾳ, ***περιϋβρίζει ταύτην σκαιῶς***. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἔγγραφον συμβάλλει ***ἀμέσως*** εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὑπὸ τοῦ συντάκτου αὐτοῦ τελεσθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***ἐξυβρίσεως*** ἢ καὶ τῆς ***καταφρονήσεως*** τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

πάντοτε ἀποδεικνύοντα θετικῶς δι' ὅσα ἐν αὐτοῖς διαλαμβάνουσι καὶ ἀποθετικῶς περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν ὅσα δὲν ἀναφέρονται ὑπ' αὐτῶν ὡς γενόμενα, ἔστω καὶ προσβαλλόμενα *ἐπὶ πλαστότητι*, ὑπόκεινται κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἰς τὴν *ἐλευθέραν* ἐκτίμησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ[1].

II. Η ΑΥΤΟΨΙΑ

Αὐτοψία καλεῖται τὸ ἀποδεικτικὸν μέσον[2], διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὁποίου ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστὴς πιστοποιεῖ γεγονὸς καὶ συλλαμβάνει τὴν ὕπαρξιν ὡρισμένης πραγματικῆς καταστάσεως *δι' ἰδίας ἀντιλήψεως*, ἐπιτυγχάνων τοῦτο δι' ἐπιστρατεύσεως καὶ χρήσεως πασῶν τῶν αἰσθήσεων καὶ οὐχὶ μόνον τῆς ὁράσεως (inspectio ocularis)[3].

α. Ἡ αὐτοψία, συμβολίζει τὸν ἀσφαλέστερον τρόπον ἀποδείξεως καὶ ἀποτελεῖ ἄριστον μέσον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας. Διότι, ἐφ' ὅσον προσφέρεται κατάλληλον ἔδαφος πρὸς διενέργειαν αὐτῆς, ὁ ἐκκλησιαστικὸς δικαστής, ἐρευνῶν καὶ ἐξετάζων, ἀντιλαμβάνεται *μόνος* τὴν πραγματικότητα, σχηματίζει *ἰδίαν* καὶ *ἀνεπηρέαστον* πεποίθησιν, καὶ καταλήγει εἰς συμπέρασμα θετικὸν ἐν σχέσει πρὸς τὰς συνθήκας καὶ τὰ περιστατικὰ τελέσεως ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Πρᾶγμα, ὅπερ δὲν πιστοποιεῖται πάντοτε ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν μαρτύρων, συνηθέστατα ἀλληλοσυγκρουομένων διὰ τῶν καταθέσεων αὐτῶν, εἰς τὰς ὁποίας προβαίνουσι, κατὰ τὸ μεῖζον πηδαλιουχούμενοι ἐκ τῶν ἀπέναντι τοῦ κατηγορουμένου ἐχθρικῶν ἢ φιλικῶν διαθέσεών των.

1. Κατ' ἀνάλογον, μέχρι τοῦ σημείου τούτου, καὶ σύννομον ὧδε ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 152 Κ.Π.Δ.

2. Ἄρθρ. 87 ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 203, 233 Σ.Ε.Κ.), χαρακτηρῖζον τὴν αὐτοψίαν ὡς ***δικαστικὴν πρᾶξιν***, ἐν συμπολιτεύσει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τοῦ ἄρθρ. 96 τῆς καταργηθείσης Ποιν. Δικονομίας χρησιμοποιουμένην ὁρολογίαν. Ἐν τῷ Κ.Π.Δ. (ἄρθρ. 180), ὅμως, ἀποφεύγεται ἡ δόσις ὁρισμοῦ εἰς τὴν ***αὐτοψίαν***, καταλειφθείσης τῆς οἰκείας φροντίδος εἰς τὴν Ἐπιστήμην· ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 592[1].

3. Εὐρύτερον βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 366 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 592 ἑπ.

β. Ἡ αὐτοψία, ὡς ἀποδεικτικὸν μέσον, χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔκπαλαι[1]. Προκαλεῖται δέ:

αα. Ἐλευθέρᾳ καὶ αὐτοπροαιρέτῳ κρίσει τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον), ἢ

ββ. Αἰτήσει τοῦ κατηγορουμένου, ἀπευθυνομένῃ ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἑκατέρου τούτων ἀποφαινομένου ἐλευθέρως ἐπὶ ταύτης.

γ. Ἡ αὐτοψία διενεργεῖται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον). Ὁσάκις τὴν διενέργειαν αὐτοψίας διατάσσει τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, δύναται νὰ διενεργήσῃ ταύτην τοῦτο εἴτε σύσσωμον, εἴτε διά τινος ἢ διά τινων τῶν μελῶν του.

δ. Ἡ αὐτοψία λαμβάνει χώραν εἰς τόπους, ὁσάκις ὑφίσταται λόγος πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν, εἰς πράγματα ὡς καὶ εἰς πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύναται νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποδείξεως ἐπιβάλῃ τὴν χρῆσιν τοῦ μέτρου τούτου. Ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τοῦ κατηγορουμένου, ὁ ἐνεργῶν τὴν ἀνάκρισιν ἀπευθύνεται εἰς τὴν ἁρμοδίαν Εἰσαγγελικὴν Ἀρχήν, ἵνα διατάξῃ τὴν διενέργειαν αὐτοψίας συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ περὶ ταύτης ὁριζόμενα[2].

ε. Ὁ ἐνεργῶν αὐτοψίαν δύναται νὰ προβῇ εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε τῇ βοηθείᾳ εἰδικοῦ ὑπαλλήλου ἢ ἐμπειρογνώμονος εἰς *ἀπεικονίσεις*, ὡς λ.χ. εἰς λῆψιν φωτογραφιῶν, τέλεσιν ἰχνογραφημάτων ἢ

1. Οὕτως, ἀποδεικνυομένων ἀβασίμων τῶν κατὰ τοῦ στύλου τῆς Ἐκκλησίας Μ. Ἀθανασίου ἐκτοξευθεισῶν κατηγοριῶν, ἡ ἐν Τύρῳ Σύνοδος ἔτους 335 διέταξεν αὐτοψίαν πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως ἐν Μαρεώτιδι, συστήσασα εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐξ Ἐπισκόπων (Hefele, I. 467), ἡ ἐν ΚΠόλει Σύνοδος ἔτους 448 τὸ ἴδιον ἐφήρμοσε μέτρον πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦς διατυπωθεισῶν κατηγοριῶν ἐπὶ ὑποκινήσει εἰς στάσιν, συστήσασα εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων (Hefele, II. 323, Mansi, VI. 706), ἡ ἐν ΚΠόλει Πατριαρχικὴ Σύνοδος κατὰ Δεκέμβριον 1627 ἔπαυσε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἄνδρου Γρηγόριον διὰ λώβην, ἣν ***ἰδίοις ὀφθαλμοῖς ἀντελήφθη καὶ διεπίστωσε*** τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον (ΜΝΗΜ. τ. Β΄, 363), κ.ἄ.

2. Ἄρθρ. 107 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 207, 233 Σ.Ε.Κ.).

ἄλλων τεχνικῶν ἐργασιῶν, συμβαλλουσῶν εἰς ἀνίχνευσιν τῆς ἀληθείας. Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ὅμως, δὲν δύναται νὰ προβῇ εἰς *πειράματα*, ὡς λ.χ. εἰς λῆψιν δακτυλικῶν ἢ ἄλλων ἀποτυπωμάτων, τέλεσιν ἔργου ἀναπαραστάσεως ἐγκλήματος, διαπραχθέντος ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ καὶ διωκομένου κατὰ τὸν κοινὸν ποινικὸν νόμον, ὡς λ.χ. ἀνθρωποκτονίας, ἱεροσυλίας κ.ἄ., ἀντιμετωπίζων ὑποχρεωτικῶς τὴν περίπτωσιν ταύτην δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἁρμοδίαν Εἰσαγγελικὴν Ἀρχήν, ἐντεταλμένην κατὰ τὸν νόμον πρὸς διενέργειαν τῶν ἐπὶ τούτου δεόντων, κατὰ τὰ ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ ὁριζόμενα, διὰ προσλήψεως πραγματογνωμόνων ἢ μαρτύρων.

ϛ. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοψίας δέον ὅπως ἀποφεύγωνται:

αα. Ἡ προσβολὴ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

ββ. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος, ὡς λ.χ. ἡ απογύμνωσις Μοναχῆς, κατηγορουμένης ἐπὶ ἱεροσυλίᾳ ἢ κλοπῇ, πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ὑπ' αὐτῆς φερομένων, ὡς κλαπέντων, πραγμάτων.

γγ. Ὁ κίνδυνος διαταράξεως τῆς δημοσίας τάξεως.

ζ. Ὁ ἐνεργήσας αὐτοψίαν συντάσσει περὶ ταύτης ἔκθεσιν, περιλαμβάνουσαν τὰ ὑποπεσόντα ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἀντίληψιν αὐτοῦ, ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον.

Ἡ ἔκθεσις αὐτοψίας, ἐνεργηθείσης ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, συντάσσεται συμφώνως πρὸς τὰ περὶ συντάξεως τούτων ὁριζόμενα ἐν τῇ κοινῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ.

Ἡ ἔκθεσις αὐτοψίας, ἐνεργηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, καταχωρίζεται εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως αὐτοῦ[1].

III. ΑΙ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ

Ἔνδειξις (indicium, signum, argumentum) καλεῖται συγκεκριμένον πραγματικὸν περιστατικόν, ἐπιτρέπον ἐκ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν δυνάμει συλλογισμοῦ δημιουργίαν συμπερασματικῆς κρί-

1. Ἄρθρ. 87, 107 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ., 180-182, 148, 153 Κ.Π.Δ., ἴδε καὶ Ἰω. Ζησιάδην, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, τεῦχ. δ΄, σελ. 592 - 595.

σεως περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ γεγονότος, ἀποδεικνύοντος τὴν ὑπὸ τοῦ δράστου πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

Ἡ ἐπὶ ἐνδείξεως στηριζομένη δικανικὴ πεποίθησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ ἐκπηγάζει ἀπὸ συλλογισμοῦ, περιλαμβάνοντος μείζονα μὲν πρότασιν τὸ ἐκ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων κοινῆς πείρας ἢ τοῦ κοινοῦ συναισθήματος θεμελιούμενον περὶ περιστατικοῦ τινὸς γενικὸν ἀξίωμα, ἐλάσσονα δὲ τοιαύτην τὸ ἱστάμενον γεγονός, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου τίκτεται ἡ συμπερασματικὴ κρίσις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ παράγοντος, ὅστις ἀποδεικνύει τὴν ὑπὸ τοῦ δράστου πραγμάτωσιν τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος.

α. Αἱ ἐνδείξεις διακρίνονται:

αα. Εἰς *γενικὰς* ἢ *κοινὰς* (indicia communia), αἵτινες ἐφαρμοστέαι τυγχάνουσιν ἐπὶ παντὸς κανονικοῦ ἀδικήματος.

ββ. Εἰς *εἰδικὰς* ἢ *ἰδιαιτέρας* (indicia singulis delictis propria), αἵτινες ἐφαρμοστέαι τυγχάνουσιν ἐπὶ ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἐκπηγάζουσαι ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτῆρος ἢ τῶν αἰτίων τελέσεως ἢ τῶν παρεπομένων τῆς τελέσεως περιστατικῶν αὐτοῦ.

γγ. Εἰς *προηγουμένας* (antecedentia), *συγχρόνους* (concurrentia) ἢ *ἐπακολουθούσας* (subsequentia) τῆς τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος, αἵτινες ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸν χρόνον τοῦ χρήζοντος ἀποδείξεως περὶ τῆς πραγματώσεως τούτου γεγονότος.

δδ. Εἰς *ἀμέσους*, ἤτοι κατευθυνούσας εὐθέως πρὸς τὴν συμπερασματικὴν κρίσιν περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἢ *ἐμμέσους*, ἤτοι συμβαλλούσας εἰς τὴν παραδοχὴν γεγονότος ἢ περιστατικοῦ, ὡς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ ὁποίου εἰκάζεται ἡ ἐνοχὴ τοῦ κατηγορουμένου.

---

1. Περὶ τῶν **ἐνδείξεων** παραλείπει νὰ μνημονεύσῃ τι ὁ συντάκτης τοῦ πτωχοῦ ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*». Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ, ἀνέκαθεν παρουσιαζομένων κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς ἐν τῇ πράξει. Περὶ τῆς ἐννοίας τῶν **ἐνδείξεων** εὐρύτερον βλ. Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 364 ἑπ., Κωνστ. Τσουκαλᾶ, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 280 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 590 ἑπ.

εε. Εἰς ἐνδείξεις *ἐνοχῆς*, αἵτινες ἐκπηγάζουσιν ἐκ γεγονότων, ἐφ' ὧν δύναται νὰ στηριχθῇ κατηγορία κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ

ϛϛ. Εἰς ἐνδείξεις *ἀθῳότητος*, αἵτινες ἐκπηγάζουσιν ἐκ γεγονότων, ἐφ' ὧν δύναται νὰ στηριχθῇ ἀναίρεσις τῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀπαγγελθείσης κατηγορίας, καὶ τέλος

ζζ. Εἰς *ἀντενδείξεις* (contra indices), αἵτινες αὐτοτελῶς προβάλλουσαι ἐξ ἑτέρων γεγονότων, παραλύουσι τήν τε ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν συγκεκριμένης ἐνδείξεως ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου.

β. Αἱ ἐνδείξεις, προβάλλουσαι καθ' οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω μορφῶν ἐκδηλώσεως αὐτῶν ἐν τῇ πράξει, ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον *διαγνώσεως* τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ πρὸς δέοντα σχηματισμὸν τῆς δικανικῆς πεποιθήσεως αὐτοῦ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ κατηγορουμένου, ὡς ἐνόχου ἢ ἀθῴου, πρὸς τὸ ἐκδικαζόμενον κανονικὸν ἀδίκημα. Ἐξετάζονται δὲ καὶ ἐρευνῶνται ὑπὸ τούτου πάντοτε, ὑποκείμεναι εἰς τὴν *ἐλευθέραν* καὶ *ἀνεπηρέαστον* ἐκτίμησιν αὐτοῦ, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους κανονικῆς προσταγῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς *διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας* τῆς Ἐκκλησίας.

γ. Αἱ ἐνδείξεις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συγχέωνται πρὸς τὰς *ὑπονοίας* (praesumptiones). Διὰ μὲν τῶν ἐνδείξεων δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἡ ἀπόδειξις γεγονότος, παρέχουσα τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ἐνῷ διὰ τῶν ὑπονοιῶν παράγεται ἁπλῆ πιθανότης περὶ τῆς ὑπάρξεως γεγονότος τινός, μὴ ἀποκλείουσα ποσῶς καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς πλήρους ἀνυπαρξίας αὐτοῦ.

Ἑτέρωθεν, μεταξὺ τῶν ἐνδείξεων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συγκαταλέγωνται αἱ κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν πραγμάτων πορείαν ἢ κατ' ἐπιταγὴν κανόνος δικαίου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, εἰκαζόμεναι καταστάσεις, ἡ ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων συναγομένη συμπερασματικὴ κρίσις δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ, ὑποχρεωμένου κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς δικανικῆς πεποιθήσεως αὐτοῦ νὰ σκεφθῇ καὶ κρίνῃ συμφώνως πρὸς αὐτάς.

Αἱ τοιαῦται καταστάσεις ὀνομάζονται *τεκμήρια*. Διακρίνονται δὲ εἰς τοιαῦτα *φυσικὰ* καὶ *νομικά*, ἅτινα εἰδικώτερον ὑποδιαιροῦνται εἰς *ἀμάχητα* καὶ *μαχητά*.

αα. *Φυσικὰ τεκμήρια*, εἶναι καταστάσεις εἰκαζόμεναι ἐκ τῶν ἐν γένει φαινομένων καὶ παρατηρήσεων τοῦ καθ' ἡμέραν βίου καὶ ὑποχρεοῦσαι εἰς τὴν σιωπηρὰν παραδοχὴν περὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν ὡς νομίμων καὶ κανονικῶν.

Τὰ φυσικὰ τεκμήρια, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐνδείξεις, δὲν χρῄζουσιν ἀποδείξεως. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἀμφισβητηθῶσι τὰ εἰς σύστασιν αὐτῶν συντρέχοντα γεγονότα, διατάσσεται περὶ τούτων ἀπόδειξις, ἅτε μὴ ἀποκλειομένης τῆς ἐλλείψεως προβολῆς ἢ πλήρους ἀνυπαρξίας αὐτῶν.

ββ. *Νομικὰ τεκμήρια ἀμάχητα*, εἶναι καταστάσεις ἐκπηγάζουσαι ἐκ διατάξεως κανόνος δικαίου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ὧν ἡ ἀμφισβήτησις τυγχάνει, iuris et de iure, ἀνεπίδεκτος[1].

γγ. *Νομικὰ τεκμήρια μαχητά*, εἶναι καταστάσεις ἐκπηγάζουσαι ἐκ διατάξεως κανόνος δικαίου, τεθειμένου ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, ὧν ἡ ἀμφισβήτησις ἢ ἀνατροπὴ τυγχάνει ἐπιτρεπτὴ δι' ἀποδείξεως, iuris tantum, δι' ὃ καὶ ἰσχύουσι μέχρις ἀποδείξεως τοῦ περὶ τούτων ἐναντίου[2].

1. Ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ***νομικὸν τεκμήριον ἀμάχητον*** διὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστήν, ἐκδικάζοντα κανονικὸν ἀδίκημα ***φόνου***, διαπραχθὲν ὑπὸ Κληρικοῦ, ἀποτελεῖ ἡ περίπτωσις ὅτι ἐφ' ὅσον θέλει ἀποδειχθῇ ἡ ὑπὸ τούτου πραγμάτωσις τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, θὰ κηρύξῃ τοῦτον ἔνοχον καὶ θὰ ἐπιβάλῃ κατ' αὐτοῦ ποινὴν καθαιρέσεως, ἀνεξαρτήτως συνδρομῆς οἱουδήποτε ἐλαφρυντικοῦ, ὅπερ δὲν ἐξετάζεται, διότι ὁ διαπράξας φόνον Κληρικός, ὡς ἐκ τοῦ χυθέντος αἵματος ***μιανθείς***, πάντοτε καθαιρεῖται. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 100.

2. Ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ***νομικὸν τεκμήριον μαχητόν***, δημιουργεῖται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἰς περίπτωσιν ἐκδικάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος ***καταφρονήσεως*** τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, διαπραχθέντος ὑπὸ Κληρικοῦ, φωραθέντος νὰ μετακινῆται πρὸς ἑτέραν ἐπαρχίαν ἄνευ ἐπιδείξεως εἰς τὴν αὐτόθι Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν κανονικῆς ἀδείας τοῦ ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁποίου ὑπάγεται Ἐπισκόπου, ***ἐπιδεκτικὸν ἀνατροπῆς*** διὰ τῆς μεταγενεστέρας ὑπὸ τοῦ δράστου προσαγωγῆς καὶ ἐπιδείξεως τοῦ ἐγγράφου τῆς κανονικῆς ἀδείας. Βλ. καὶ ἀνωτέρω § 91.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΑΣΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

§ 154. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ διαδικασία, ὑποδιαιρεῖται βασικῶς εἰς δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένους τομεῖς, ἑκάτερος τῶν ὁποίων ἀφορᾷ εἰς τὴν ρύθμισιν ἰδίων θεμάτων, ἀναγομένων περὶ τὴν ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴν καὶ ἀπονομὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

α. Ὁ πρῶτος τομεὺς περιλαμβάνει τὴν *προδικασίαν*, ἥτις σύγκειται ἐκ τοῦ ἔργου τῆς *ἀνακρίσεως* ἐν γένει καὶ ἐκ τῆς ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου *προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας*.

αα. Ἡ *ἀνάκρισις*, διεξαγομένη κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενον τρόπον περὶ ἐνεργείας αὐτῆς *(ἀνακριτικὴ διαδικασία)*, περιλαμβάνει ἁπάσας τὰς εἰδικὰς ἐκκλησιαστικὰς δικαστικὰς πράξεις, αἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν καὶ βεβαίωσιν πάντων τῶν κατὰ τὸν νόμον ἀπαιτουμένων στοιχείων διά τε τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπόστασιν τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος. Ἀποσκοπεῖ δὲ βασίμως εἰς τὴν πιστοποίησιν τοῦ γεγονότος τῆς τελέσεως ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας προσεβλήθη φανερῶς ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομος τάξις, ἐπιτυγχάνουσα τοῦτο διὰ τῆς συγκεντρώσεως πλήρους τοῦ σχετικοῦ περὶ ταύτης ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, τῶν ἀναγκαίων ἐνδείξεων ἢ ἀποδείξεων, βάσει τῶν ὁποίων τοῦτο μὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ἀπαγγελθεῖσα κατηγορία, τοῦτο δὲ καὶ νὰ προστατευθῇ οὗτος ἐναντίον πάσης ἀβασίμου καὶ ἀνυποστάτου κατ' αὐτοῦ ἐξυφανθείσης τοιαύτης. Ἡ ἀνά-

κρισις, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἀποτελεῖ τὸ προδικαστικὸν ἔργον ἐκεῖνο, βάσει τοῦ ὁποίου παρέχεται ἡ εὐχέρεια εἰς τὸ κατὰ τὸν νόμον ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον, ἐνεργοῦν κατὰ τὴν προπαρασκευαστικὴν διαδικασίαν ἢ ἐπ' ἀκροατηρίου, νὰ ἐκφέρῃ τὴν δικαστικὴν κρίσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου.

ββ. Ἡ *προπαρασκευαστικὴ διαδικασία,* γίνεται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, ὅπερ τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον ἐντεταλμένον νὰ ἀποφαίνηται περὶ παντὸς κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως ἀνακύπτοντος ζητήματος, ὡς καί, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας ταύτης, περὶ τῆς ὁριστικῆς παύσεως τῆς περαιτέρω ποινικῆς διώξεως τοῦ κατηγορουμένου ἢ τῆς παραπομπῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως.

β. Ὁ δεύτερος τομεὺς περιλαμβάνει τὴν *κυρίαν διαδικασίαν,* τουτέστι τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίαν, διὰ τῆς ὁποίας σκοπεῖται ἡ ὁριστικὴ ἐκδίκασις τῆς ὑποθέσεως καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένης καὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταγιγνωσκομένης κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ποινῆς, ἐφ' ὅσον οὗτος ἐκηρύχθη ἔνοχος διαπράξεως τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἀδίκου πράξεως ἢ παραλείψεως.

Α'. Η ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΕΠΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ, ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἡ διεξαγωγὴ τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως.

§ 155. Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως ἐπὶ κατηγορουμένων πρεσβυτέρων, διακόνων ἢ ὑποδιακόνων, καὶ Μοναχῶν, ἐνεργεῖται ὡς ἑξῆς:

Ι. Ὄργανα τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως ταύτης εἶναι:

α. Ὁ ἁρμόδιος Μητροπολίτης[1], ἢ ἐν περιπτώσει χηρείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὁ Τοποτηρητὴς αὐτῆς[2].

Ὁ Μητροπολίτης, ὑφ' ἑκατέραν τῶν ἀνωτέρω ἰδιοτήτων αὐτοῦ, διεξάγει *αὐτοπροσώπως* τὸ ἔργον τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως *ἐντὸς πάσης* τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας τῆς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένης Ἱ. Μητροπόλεως[3].

β. Κληρικός, διοριζόμενος ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ἢ τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς ἐν χηρείᾳ τελούσης Ἱ. Μητροπόλεως, ἐπιλεγόμενος ὑπὸ τούτου ἐλευθέρως ἐκ τῶν μελῶν τοῦ παρὰ τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου.

Ἐπίσης, διορίζεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Κληρικός, ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου, πρὸς διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, πλὴν *ἐκτὸς* τῆς ἕδρας αὐτῆς, ὁσάκις σκοπεῖται ἀναπλήρωσις εἴτε αὐτοῦ τούτου τοῦ Μητροπολίτου εἴτε τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διορισθέντος ἤδη ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ποινικῆς ὑποθέσεως[4].

Quid iuris, ὅμως, ἐὰν ὁ μὲν Μητροπολίτης κωλύεται δι' ὑπηρε-

1. Καν. Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 362) « ...*αὐτὸς ὁ ἴδιος τῶν κατηγορουμένων Ἐπίσκοπος τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξετάσει* ».

2. Ἄρθρ. 100 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 8 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τὸ ἴδιον καθῆκον ἀσκεῖ καὶ ὁ δυνάμενος κατὰ τὸν νόμον (ἄρθρ. 14 Κ.Ν.Ε.Ε.) νὰ τοποθετηθῇ ὡς Τοποτηρητὴς ***ἕτερος Κληρικός***, πρεσβύτερος ἢ διάκονος. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης, ὁ Τοποτηρητὴς εἶναι πάντοτε Ἐπίσκοπος (ἄρθρ. 19 ἐδ. 1, 20 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ.).

3. Ἄρθρ. 100 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 5 ἐδ. γ' Ν.Δ. 1714/1942 καὶ 8 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 233 Σ.Ε.Κ.), ἐν ἐπαλλήλῳ ἐφαρμογῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τῶν ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπων. Οὕτω καὶ ἄρθρ. 37 Κ.ΚΥ. Ἐν ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσι Δωδεκανήσου τὸ καθῆκον τοῦτο ἀσκεῖ ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης, κατὰ τὸν καν. Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 362).

4. Ἄρθρ. 100 (ὡς συνεπλ. καὶ ἐτροποπ. δι' ἄρθρ. 5 ἐδ. γ' Ν.Δ. 1714/1942 καὶ 8 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 192, 233 Σ.Ε.Κ.), 37 Κ.ΚΥ.

σιακοὺς λόγους νὰ ἀσκήσῃ *αὐτοπροσώπως* τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως, δὲν διαθέτει δὲ εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων Κληρικῶν τοιοῦτον κατάλληλον ἵνα διεξαγάγῃ, κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὡς ἄνω περιστάσεις, τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως;

Ὁ νομοθέτης, ἐπὶ τοιαύτης περιπτώσεως, συνηθέστατα ἀπαντώσης ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ, σιγᾷ. Φρονοῦμεν, ὅτι ὁ Μητροπολίτης δύναται ἐπιτρεπτῶς νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ κατάλληλον πρὸς τοῦτο Κληρικὸν ἐκ τῆς δυνάμεως ἑτέρας Ἱ. Μητροπόλεως, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοῦτο εἰς τὸν Ποιμενάρχην αὐτῆς, ποσῶς μὴ κωλυόμενον ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ αἴτημα τοῦτο, ἅτε γενικώτερον ἐνδιαφέρον τὴν ἄσκησιν τοῦ ἔργου τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας.

γ. Ἐν προβολῇ διεξαγωγῆς ἀνακριτικῶν πράξεων ἐντὸς ἑτέρας Ἱ. Μητροπόλεως, ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης ἢ ὁ νόμιμος ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ προετοιμάζει τὸ θέμα τῆς διεξαχθησομένης τακτικῆς ἀνακρίσεως, ὅπερ παρακλητικῶς διαβιβάζει εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην, ἔχοντα ἐξουσίαν νὰ ἀναθέσῃ τὸ ἔργον διεξαγωγῆς τῆς τοιαύτης ἀνακριτικῆς ἐνεργείας εἰς κατάλληλον πρὸς τοῦτο ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπαγομένων Κληρικὸν ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου. Τὴν σχηματισθησομένην ἀνακριτικὴν ἔκθεσιν ταύτην, ὁ παρακληθεὶς Μητροπολίτης διαπέμπει ἀκολούθως, μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς, εἰς τὸν αἰτησάμενον τὸ ἔργον αὐτῆς Μητροπολίτην[1].

II. Ὁ ἀναλαμβάνων τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, ἐπωμίζεται τὸ βάρος τῆς ἐξακριβώσεως τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῆς ἐφ' ἧς ἐπελήφθη πρὸς ἔρευναν ποινικῆς ὑποθέσεως.

α. Τὸ ἔργον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ[2], βαρὺ καὶ ἀρκούντως δυσχερές, ἀξιοῦν *ἀπόλυτον ἀμεροληψίαν*, περιστρέφεται περὶ τὴν ἐργώδη προσπάθειαν πρὸς πιστοποίησιν τῆς πραγματικῆς θέ-

1. Ἄρθρ. 103 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 193 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ὁ νομοθέτης τοῦ ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* » χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον « *ὁ ἀνακρίνων* ». Προτιμητέα, καθ' ἡμᾶς, εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου « *ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς* » περὶ τοῦ ἐντεταλμένου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κληρικοῦ ἢ « *ὁ Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς* » περὶ τοῦ ἐντεταλμένου ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέως.

σεως τοῦ κατηγορουμένου ἐν τῇ ἀνακρινομένῃ ὑποθέσει. Κινεῖται δὲ μεταξὺ τῶν ὁρίων τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ.

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς προβαίνει εἰς ἐξέτασιν μαρτύρων, μελετᾷ ἔγγραφα δυνάμενα νὰ παράσχωσι στοιχεῖα στηρίζοντα τὴν κατηγορίαν ἢ δυνάμενα νὰ συμβάλωσιν εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀθῳότητος τοῦ κατηγορουμένου, καλεῖ τοῦτον εἰς ἀπολογίαν καὶ ἐξετάζει τοὺς ὑπὸ τούτου προτεινομένους μάρτυρας ἢ δέχεται τὰ ὑπὸ τούτου προσαγόμενα ἔγγραφα ἢ ἄλλα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα, ἐνεργεῖ αὐτοψίαν ἢ διατάσσει κατὰ τὴν περίστασιν πραγματογνωμοσύνην, ἐν γένει δὲ ποιεῖται χρῆσιν παντὸς καὶ οἱουδήποτε ἀποδεικτικοῦ μέσου, συντείνοντος κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας[1].

β. Πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, ὁρίζεται παρὰ τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀνακριτῇ Γραμματεύς.

αα. Ἐφ' ὅσον τὴν ἀνάκρισιν διεξάγει *αὐτοπροσώπως* ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης, προσλαμβάνει παρ' αὐτῷ ὡς Γραμματέα Κληρικόν, ἐν βαθμῷ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ἢ καὶ ἐγγράμματον Μοναχόν.

Ὁ Μητροπολίτης, ἐπιλέγει διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου κατάλληλον ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων ἐγγράμματον Κληρικὸν ἢ Μοναχόν. Μὴ διαθέτων δὲ τυχὸν τοιοῦτον, ἐπιτρεπτῶς δύναται νὰ ζητήσῃ ἕτερον ἐκ μέρους ἄλλου Μητροπολίτου, ὡς τοῦ νόμου μὴ ἀπαγορεύοντος τὴν χρῆσιν τοῦ συμβάλλοντος δεξιῶς εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως μέτρου τούτου.

Ὁ Γραμματεύς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω διοριζόμενος, προσυπογράφει τὰς καταθέσεις τῶν κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἐξεταζομένων μαρτύρων.

ββ. Ἐφ' ὅσον τὴν ἀνάκρισιν διεξάγει Κληρικός, διωρισμένος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, συμπαρίσταται εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐν ἰδιότητι προσώπου συμπράττοντος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως ἢ τοῦ Γραμματέως, ἕτερος Κληρικός, ὅστις καὶ συνυπογράφει τὰς καταθέσεις τῶν ἐξεταζομένων μαρτύρων.

1. Ἄρθρ. 106 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 206 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.).

Ὁ Κληρικὸς οὗτος, ὑφ' ἑκατέραν τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ συμπράττοντος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως ἢ τοῦ Γραμματέως, διορίζεται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν αὐτοῦ τελούντων καὶ καταλλήλων πρὸς τοῦτο. Δύναται δὲ ἐπιτρεπτῶς νὰ ζητηθῇ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν Κληρικῶν ἑτέρας Ἱ. Μητροπόλεως, δι' αἰτήσεως πρὸς τὸν Ποιμενάρχην αὐτῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει παρ' αὐτῷ κατάλληλος διὰ τὸ ἔργον τοῦτο Κληρικός, ὡς τοῦ νόμου μὴ ἀπαγορεύοντος τὴν χρῆσιν τοῦ συμβάλλοντος δεξιῶς εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως μέτρου τούτου.

Ἡ ἰδιότης ἑκάστου τῶν ἀναφερομένων κατὰ τὰ ἀνωτέρω προσώπων ὡς ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ὡς Γραμματέως, ὡς συμπράττοντος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως ἢ τοῦ Γραμματέως, καθορίζεται σαφῶς εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦ Μητροπολίτου διὰ τοῦ ὁποίου διατάσσεται ἡ ἐνέργεια τακτικῆς ἀνακρίσεως.

Ὁ Μητροπολίτης, μόνος ἐντεταλμένος κατὰ τὸν νόμον διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, κατὰ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ διακριτικὴν ἐξουσίαν, καθορίζει περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λεπτομερειῶν διεξαγωγῆς αὐτῆς[1].

γ. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, λαμβάνει πᾶν νόμιμον καὶ ἐνδεδειγμένον μέτρον πρὸς ἄνετον διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, κατὰ κυριαρχικὸν δικαίωμα ἐπιλέγων τὸν τόπον καὶ ὁρίζων τὸν χρόνον διενεργείας αὐτῆς, εἰς οὐδὲν ἕτερον ἀποβλέπων ἢ εἰς τὸ *κατάλληλον* καὶ τὸ *δέον γενέσθαι* ἐπὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ[2].

Μεταξὺ τῶν μέτρων τούτων, συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς τήρησιν ἀπολύτου εὐταξίας ἐν ᾧ τόπῳ διενεργεῖται ἡ ἀνάκρισις, οὗ ἕνεκα ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς δικαιοῦται νὰ ἐκδίδῃ καὶ ἀναλόγους περὶ τοῦ θέματος τούτου διαταγάς.

Ὁ ἀπειθῶν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἐκδιδομένας καὶ ἀφορώσας τὴν εὐταξίαν ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνακρίσεως

1. Ἄρθρ. 105 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 9 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 206 ἐδ. 4, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ὑπ' ὄψει καὶ αἱ διατάξεις τοῦ καν. Λ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 381) καὶ τῶν ἄρθρ. 239 καὶ 240 Κ.Π.Δ.

διαταγὰς ἢ ὁ ὁπωσδήποτε διαταράσσων τὴν τάξιν ἢ ἀσεβῶς συμπεριφερόμενος πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, τιμωρεῖται ὑπὸ τούτου παραχρῆμα, διὰ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς κατ' αὐτοῦ ποινῆς προστίμου ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. μέχρι ποσοῦ δραχμῶν τριακοσίων.

Ἡ μνεία περὶ καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς ταύτης ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ συντασσόμενον *πόρισμα* περὶ τῆς διενεργηθείσης ἀνακρίσεως. Ἐκ τούτου λαμβάνεται ἀπόσπασμα, ἀναφέρον τὸ γεγονὸς τῆς ἐπιβληθείσης ὡς ἄνω ποινῆς, ὅπερ ἐκτελεῖται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος εἰς πληρωμὴν οἵῳ τρόπῳ καὶ ἡ ἐπιβάλλουσα χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἀπόφασις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπενεγκοῦσα διατάραξιν τῆς εὐταξίας κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως πρᾶξις φέρει βαρύτερον χαρακτῆρα, ἰδίᾳ τοιούτου κοινοῦ ἐγκλήματος, προβλεπομένου καὶ τιμωρουμένου ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἐπιφυλάσσεται ἡ ἄσκησις κοινῆς ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ δράστου[1].

§ 156. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, ἀρχόμενος τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως:

Ι. Καλεῖ πρὸς ἐξέτασιν τὸ μηνυτήν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τοιοῦτος, ὡς καὶ τοὺς ὑπὸ τούτου προταθέντας καὶ πάντας ἐν γένει τοὺς μάρτυρας τῆς κατηγορίας.

Οἱ μάρτυρες ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ *κατ' ἰδίαν* ἕκαστος[2]. Παρουσία, κατὰ τὴν ἐξέτασιν μάρτυρος, ἑτέρου τοιούτου ἢ τοῦ μηνυτοῦ ἢ τοῦ κατηγορουμένου, κατὰ κανόνα ρητῶς ἀποκλείεται.

Ἑτέρωθεν, ἐπιτρέπεται, κρίσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ἢ κατ' αἴτησιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐφ' ὅσον συμφέρει εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως, συμπλήρωσις τῆς γενομένης ἐξετάσεως μάρτυρος ἢ καὶ ἀκόμη κατ' ἀντιπαράστασιν ἐξέτασις τούτου πρὸς ἕτερον μάρτυρα ἢ καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν κατηγορούμενον.

1. Ἄρθρ. 115 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 206 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ὑπ' ὄψει πάντοτε καὶ ἡ διάταξις τοῦ καν. Λ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 381).

ΙΙ. Προβαίνει περαιτέρω εἰς τὰς δεούσας πρὸς τοῦτο ἐνεργείας πρὸς συμπλήρωσιν τῆς κατηγορίας.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, ἐφ' ὅσον συντρέξῃ περίπτωσις ἀνάγκης πρὸς διεξαγωγὴν κατ' οἶκον ἐρεύνης ἢ κατασχέσεως πειστηρίων, πραγμάτων ἢ ἐγγράφων, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἁρμόδιον Εἰσαγγελέα, καθορίζων ἐπακριβῶς διὰ τῆς οἰκείας ἐγγράφου ἀναφορᾶς αὐτοῦ τὸ περιεχόμενον τοῦ αἰτήματος τούτου καὶ τοὺς λόγους, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ἐκτέλεσίν του.

Ὁ Εἰσαγγελεύς, λαβὼν τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, προβαίνει εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω αἰτήματος αὐτοῦ, ἐπιτρεπτῶς χωρῶν κατὰ τὴν περίστασιν εἰς διενέργειαν αὐτοψίας ἢ διατάσσων ἀκόμη καὶ πραγματογνωμοσύνην, γινομένην κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας[1]. Ἀκολούθως διαβιβάζει πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτὴν τὴν συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῆς κατ' οἶκον γενομένης ἐρεύνης ἢ καὶ κατασχέσεως πειστηρίων, ὁμοῦ μετὰ τῶν τυχὸν κατασχεθέντων πραγμάτων ἢ ἐγγράφων[2].

§ 157. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, συμπληρώσας τὸ προκαταρκτικὸν ἔργον τῆς ἀνακρίσεως κατὰ τὰ στοιχεῖα τῆς κατηγορίας, καλεῖ ἀκολούθως τὸν κατηγορούμενον εἰς ἀπολογίαν.

Ἡ ἀνάκρισις δὲν θεωρεῖται περατωθεῖσα, ἐφ' ὅσον δὲν κληθῇ ὁ κατηγορούμενος εἰς ἀπολογίαν καὶ ἐξετασθῇ ἢ κληθεὶς πρὸς τοῦτο ἠπείθησε καὶ δὲν ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ποσῶς[3].

Ι. Ὁ κατηγορούμενος, καλεῖται πρὸς ἀπολογίαν δι' ἐγγράφου κλήσεως, ἐκδιδομένης καὶ ὑπογραφομένης ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ.

α. Ἡ κλῆσις πρὸς τὸν κατηγορούμενον δέον νὰ ἀναφέρῃ τὴν

1. Ἄρθρ. 183 ἐπ. Κ.Π.Δ., ἴδε καὶ Ἀγγ. **Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 258 ἐπ., **Ἰω. Ζησιάδου**, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', τεῦχ. δ', σελ. 556 ἐπ.

2. Ἄρθρ. 107, 108 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 10 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 207, 208, 233 Σ.Ε.Κ).

3. Β. Ξ.λε.ις (C. IX. 3. 2) «*Μηδεὶς ἐπὶ ἐγκλήματι κατηγορούμενος ἐμβαλλέσθω εἰς δεσμωτήριον, πρὶν ἢ ἐλεχθῇ*».

ἡμέραν, τὴν ὥραν καὶ τόπον τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ. Δύναται δὲ νὰ συμπεριληφθῇ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ πρὸς τὸν καλούμενον ἀπειλή, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀπειθείας θέλει διαταχθῇ ἡ προσαγωγὴ αὐτοῦ βιαίως.

Ἐπίσης, ἐν τῇ αὐτῇ κλήσει, δέον νὰ ἀναφέρηται τὸ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου προσαπτόμενον κανονικὸν ἀδίκημα. Δύναται ὅμως νὰ παραλειφθῇ ἡ διατύπωσις αὕτη, ἐὰν ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν κρίνεται σκόπιμος ἡ μὴ ἀποκάλυψις αὐτοῦ ἐν τῇ κλήσει, ὁπότε σημειοῦται ἐν ταύτῃ ἁπλῶς ἡ μνεία, ὅτι ὁ καλούμενος προσκαλεῖται δι' ἐξέτασιν.

β. Ἡ κλῆσις, ἐπιδίδεται πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ἡ δὲ ἐπίδοσις αὐτῆς γίνεται κατὰ τὰς περὶ ἐπιδόσεων ποινικῶν δικογράφων διατάξεις εἴκοσι τέσσαρας τοὐλάχιστον ὥρας πρὸ τῆς πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ κατηγορουμένου ὁριζομένης ἡμέρας.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος κατοικῇ ἢ διατρίβῃ εἰς τόπον διάφορον τῆς ἕδρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ἡ πρὸς ἐμφάνισιν τούτου προθεσμία παρεκτείνεται κατὰ πέντε μὲν ἡμέρας ἐὰν κατοικῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἄλλως κατὰ δέκα ἡμέρας ἐὰν κατοικῇ ἐν τόπῳ ἄλλῳ καὶ ἐκτὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς τάσσει εἰς τοῦτον προθεσμίαν πρὸς ἐμφάνισιν ἀνάλογον, πάντως ὅμως οὐχὶ βραχυτέραν τοῦ μηνός.

γ. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἀπειθήσας δὲν ἐμφανισθῇ, ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς δύναται νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς ἁρμοδίας Εἰσαγγελικῆς ἢ Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς τὴν βιαίαν τούτου προσαγωγὴν ἐνώπιον αὐτοῦ, ὑποχρεωτικῶς ἐκτελουμένην.

ΙΙ. Ὁ κατηγορούμενος, μετὰ τὴν νόμιμον ἐπίδοσιν πρὸς αὐτὸν τῆς κλήσεως πρὸς ἐξέτασιν ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, ὑποχρεοῦται *ὅπως ἐμφανισθῇ* ἐνώπιον τούτου κατὰ τὴν ἐν τῇ κλήσει ὁριζομένην ἡμερομηνίαν καὶ ὥραν.

Εἰδικώτερον, ὁ κατηγορούμενος:

α. Ἐμφανιζόμενος, λαμβάνει πρωταρχικῶς γνῶσιν πάντων τῶν στοιχείων τῆς κατ' αὐτοῦ ἐσχηματισμένης δικογραφίας. Δύναται δέ:

αα. Νὰ ζητήσῃ, δι᾽ ἐγγράφου αἰτήσεώς του ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτήν, τὴν χορήγησιν δαπάναις αὐτοῦ ἀντιγράφων τῶν ἐγγράφων τῆς ἀνακρίσεως, ἵνα διὰ τοῦ μέσου τούτου καταστήσῃ εὐχερεστέραν τὴν ἔκθεσιν ἢ τὴν σύνταξιν τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ.

ββ. Νὰ ζητήσῃ, δι᾽ ἐγγράφου αἰτήσεώς του ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτήν, καὶ ἐπὶ ἀποδείξει φερούσῃ τὴν πιστοποίησιν τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας ἐγχειρίσεως τῆς τοιαύτης αἰτήσεως, τὴν χορήγησιν προθεσμίας τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ὡρῶν πρὸς ἀπολογίαν.

Ἡ προθεσμία αὕτη, αἰτήσει πάντοτε τοῦ κατηγορουμένου καὶ συντρεχούσης εὐλόγου αἰτίας, δύναται νὰ παραταθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ μέχρι καὶ τοῦ *τριπλασίου* κατ᾽ ἀνώτατον ὅριον τῆς πρώτης χορηγηθείσης τοιαύτης. Ἐφ᾽ ὅσον ὅμως ἡ παράτασις αὕτη τῆς προθεσμίας πρὸς ἀπολογίαν ἐξαντληθῇ καὶ ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐμφανισθῇ πρὸς ἐξέτασιν, τότε οὗτος χαρακτηρίζεται ὡς ἀρνούμενος νὰ ἀπολογηθῇ καὶ ἡ ἀνάκρισις θεωρεῖται περατωθεῖσα.

β. Ἕτοιμος ὤν, τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ πρὸς ἐξέτασιν.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς λαμβάνει πρῶτον τὴν ταυτότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἀκολούθως ἐξετάζει αὐτὸν *ἀνέτως*, παρέχων τούτῳ πάντα τὰ στοιχεῖα πρὸς δέουσαν ἀναίρεσιν τῶν κατ᾽ αὐτοῦ καταγγελλομένων καὶ χρῆσιν τῶν πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτοῦ διατιθεμένων ἐπιχειρημάτων, γεγονότων καὶ ἀποδείξεων.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ κατηγορουμένου ἀποτελεῖ *καθῆκον ἱερόν*. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς δέον νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑπ᾽ ὄψει αὐτοῦ ὅτι ὁ κατηγορούμενος θεωρεῖται *ἀθῶος* μέχρι τῆς ὥρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἁρμοδία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἢ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον θὰ κληθῇ νὰ κρίνῃ ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ[1]. Ὅτι εἶναι Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ὡς ἐκεῖνος, δι᾽ ὃν λόγον δεῖται ἀπολύτου σεβασμοῦ, στοργῆς καὶ ἀγάπης.

---

1. Βλ. εἰς Acta, τ. Β', σελ. 259 τὸ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1395 πιττάκιον τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἀντωνίου Δ' πρὸς τοὺς ἐν Εὐρίπῳ Κληρικούς, ἐντελλομένους εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ὀφειλομένης κανονικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ μνημονεύειν τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἐν ταῖς ἱερατικαῖς τελεταῖς, ὡς Ἀρχιερέα αὐτῶν, εἰ καὶ κατηγορηθέντα ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι, μέχρις ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου « ...*ἄδικον γὰρ καὶ παρὰ κανόνας, εἰ πρὸ τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς παραστάσεως τῶν λαλουμένων ἀφαιρεθῇ ταῦτα, ἃ μετὰ τὴν κρίσιν ἔμελλε, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐνεργὸν αὐτὸν ἔχομεν, καὶ ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν γράφομεν αὐτὸν μέχρι τῆς σήμερον... μέχρις ἂν δὲ τοῦτο γένηται, ἀρχιερεὺς ὑμῶν ἄλλος οὐκ ἔστι εἰ μὴ ὁ Ἀθηνῶν, καὶ πλὴν αὐτοῦ ἄλλον μνημονεύειν οὐκ ὀφείλετε* ».

Ὅθεν, οὔτε ἐπίδειξις σκαιότητος ἀφιλανθρώπου ἔναντι τοῦ κατηγορουμένου συγχωρεῖται, οὔτε ἐρωτήσεις *παραπειστικαὶ* ἢ *ἐλαττωματικαὶ* ἐπιτρέπεται ἵνα ἀπευθύνωνται πρὸς αὐτόν. Ἰδίᾳ δέ, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἀπαγορεύεται ἡ διὰ χρήσεως μέσων *βιαίου καταναγκασμοῦ* ἢ καὶ *ἁπλῆς φορτικότητος* ἄσκησις ἀθεμίτου πιέσεως πρὸς ἀπόσπασιν τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ, δι᾽ ἣν κατηγορεῖται ἄδικον πρᾶξιν ἢ παράλειψιν[1]. Τοὐναντίον δέ, ἐπιβάλλεται ὅπως παρέχωνται εἰς τὸν κατηγορούμενον πάντα, ἰδίᾳ δὲ πλήρη, τὰ νόμιμα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ μέσα[2], ὑπ᾽ ὄψει λαμβανομένου ὅτι οὗτος μεταξὺ τῶν παρεχομένων αὐτῷ τοιούτων πρὸς ὑπεράσπισίν του δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχόμενον αὐτῷ δικαίωμα τῆς ***σιγῆς***[3].

Ὁ κατηγορούμενος, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολογῆται καὶ διὰ καταθέσεως ἐγγράφου ὑπομνήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ, πλὴν ἄλλων, ἐπιτρέπεται ἵνα προτείνῃ τὴν ἐξέτασιν μαρτύρων πρὸς ὑπεράσπισίν του ἢ νὰ αἰτῆται τὴν κατ᾽ ἀντιπαράστασιν ἐξέτασιν τινὸς τούτων ἢ καὶ ἑαυτοῦ μετὰ μάρτυρος τῆς κατηγορίας ἐν τῷ τόπῳ ἢ ἐκτὸς τοῦ τόπου τῆς ἀνακρίσεως, *ἐὰν φοβῆται τινὰ βίαν προπετοῦς πολυπληθείας*, ἐπιλέγων πρὸς τοῦτο τοιοῦτόν τινα *ἔγγιστα κείμενον, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δυσχέρεια μάρτυρας προσκομίσαι*[4]. Ὡσαύτως

---

1. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, προερχόμενος εἰς τοιαύτην τινὰ ἐνέργειαν ἐπισύρει τὴν καθ᾽ ἑαυτοῦ ἄσκησιν ποινικῆς διώξεως ἐπὶ παραβάσει τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 239 Π.Κ. στοιχειοθετουμένου ἐγκλήματος τῆς ***καταχρήσεως ἐξουσίας***, ἐφ᾽ οὗ βλ. εἰδικώτερον Δημ. Καρανίκα, Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Β', Εἰδικὸν Μέρος, σελ. 411 ἑπ.

2. Α' Τιμόθ. Ε', 17 - 18 « *Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ· λέγει γὰρ ἡ γραφή· βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις* ». Ἴδε καὶ Κωνστ. Γαρδίκα, Ἡ ἀξία τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ, ἐν Ποιν. Χρον. τ. Θ', σελ. 191 ἑπ.

3. Κατ᾽ ἀνάλογον καὶ σύννομον ὧδε ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 273 Κ.Π.Δ.

4. Κατὰ τὸν καν. Λ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 381).

δέ, καθ' ὁλόκληρον τὴν διάρκειαν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως νὰ χρησιμοποιῇ πᾶν δικαίωμα, παρεχόμενον αὐτῷ ἐκ τοῦ νόμου, πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς κατ' αὐτοῦ ἀπαγγελθείσης κατηγορίας.

Ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου διὰ καταθέσεως ἐγγράφου ὑπομνήματος, οὐδαμῶς ἀποκλείει τὸ δικαίωμα τῆς προφορικῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ. Ἀντιθέτως, διευκολύνει τὸ ἔργον τοῦ τελευταίου τούτου, δυναμένου νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν κατηγορούμενον καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις πρὸς διασάφησιν τῶν ὑπὸ τούτου ἐπικαλουμένων ἐπιχειρημάτων ἢ προσαγομένων ἀποδεικτικῶν στοιχείων, συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς ἀθῳότητος αὐτοῦ.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, ὀφείλει νὰ προέρχηται εἰς ἔρευναν, καὶ δὴ μετὰ πάσης ἐπιμελείας, παντὸς περιστατικοῦ ὅπερ ἐπεκαλέσθη ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ κατηγορούμενος, ἐφ' ὅσον τοῦτο προβάλλει χρήσιμον εἰς ἐξακρίβωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ἀληθείας. Ἰδίᾳ, ὁσάκις ὁ κατηγορούμενος προτείνει τὴν ἐξέτασιν μαρτύρων ὑπερασπίσεως, δέον ὅπως καλῇ πάντας τούτους πρὸς ἐξέτασιν. Νὰ προβαίνῃ δ' εἰς τὸ ἔργον ταύτης ὅλως *ἀμεροληπτως* καὶ *ἀνέτως*, μετ' εὐγενείας καὶ ὑπομονῆς παρέχων πᾶσαν διευκόλυνσιν εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς ὑπερασπίσεως πρὸς κατάθεσιν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου, ὑπ' ὄψει ἔχων ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοιαύτας τῶν μαρτύρων τῆς ὑπερασπίσεως[1].

III. Ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀνακρίσεως ἐπέλθῃ διαφωνία τις μεταξὺ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ, τοιούτου ὄντος Κληρικοῦ διωρισμένου ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, καὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἰδίᾳ ὁσάκις ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς ἐπιδεικνύει σκαιότητα κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως ἢ δὲν ἐνδίδει εἰς νόμιμον αἴτημα τοῦ κατηγορουμένου, αἰτήσει οἱουδήποτε τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν ἐπιλύει ταύτην, ὡς καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἀμφισβήτησιν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης.

1. **Ἀποστ. Διατ.** Β', λζ', μβ' (M.P.G. τ. 1 c. 689, 700) « *Καὶ μὴ ταχέως κόπτειν, μηδὲ οἷς δήποτε πιστεύειν· ἐγχωρεῖ γὰρ διά τινας καὶ διὰ ζῆλον, ἢ διὰ φθόνον κατά τινος ἐνστήσασθαι ψευδῆ κατηγορίαν... Φυλάσσεσθε οὖν τὸ κατακρίνειν τινὰς ἀδίκως, καὶ συνηγορεῖν τοῖς πονηροῖς* ».

Ἡ ἀπόφασις τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ἐπὶ τοῦ ἀνακύψαντος ζητήματος, σημειοῦται κάτωθι τῆς ὑποβληθείσης πρὸς αὐτὸν αἰτήσεως πρὸς ἄρσιν τῆς διαφωνίας ἢ ἐπίλυσιν τῆς ἀμφισβητήσεως.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἐφ' ὅσον τὴν ἀνάκρισιν διεξάγει *αὐτοπροσώπως* ὁ οἰκεῖος Μητροπολίτης δὲν συγχωρεῖται διαφωνία τις πρὸς τοῦτον ἐκ μέρους τοῦ κατηγορουμένου, δυναμένου νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον εἰσαχθῇ εἰς δίκην, ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[1].

IV. Ὁ ἁρμόδιος Μητροπολίτης, ἀσκήσας ποινικὴν δίωξιν καὶ δὴ διατάξας διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως κατὰ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ἱερομονάχου ἢ ἱεροδιακόνου, κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ὡς ἐκ τῆς τελέσεως τοῦ ὁποίου προεκλήθη *δημόσιον σκάνδαλον* ἢ κατηγορηθέντος ἐνώπιον τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς τῆς Πολιτείας καὶ προφυλακισθέντος ἐπὶ διαπράξει κοινοῦ ἐγκλήματος, ἐπιβάλλει κατ' αὐτοῦ *προσωρινῶς* τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ, μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[2].

Ἡ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τούτου ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου οὖσα δυνητική, ἀπόκειται ἐλευθέρως εἰς τὴν δικαστικὴν διάκρισιν αὐτοῦ[3].

Β' ΤΜΗΜΑ

Πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ προπαρασκευαστικὴ διαδικασία.

§ 158. Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου διεξαγωγῆς τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως, αὕτη θεωρεῖται περατωθεῖσα.

1. Ἄρθρα 104, 109 - 114 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 11 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 206 ἐδ. 3, 209, 210, 233 Σ.Ε.Κ.), κατὰ σύννομον συμπλήρωσιν αὐτῶν διὰ τῶν ἄρθρ. 101, 273, 274 Κ.Π.Δ.

2. Ἡ τοιαύτη ποινὴ ἐπιβαλλομένη δὲν συμψηφίζεται ἐκείνῃ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ὁ κολασθεὶς Κληρικός· ἴδε καὶ **Δωροθέου Κοτταρᾶ**, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 93 ἑπ.

3. Ἄρθρ. 102 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 211 Σ.Ε.Κ.). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης δὲν ἰσχύει ἀνάλογος διάταξις.

I. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, ἐφ᾽ ὅσον τυγχάνει Κληρικὸς διορισθεὶς πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Μητροπολίτου, συντάσσει μακροσκελὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα περὶ τῆς διεξαχθείσης ὑπὸ τούτου ἀνακρίσεως, ὅπερ καλεῖται *ἀνακριτικὸν πόρισμα*. Ἐν τούτῳ ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἀνακρίσεως λεπτομερῶς καὶ εἰσηγεῖται τὰ δέοντα ὡς πρὸς τὴν ἐνοχὴν ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου.

Ἀκολούθως, ὑποβάλλει εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην ἢ τὸν νόμιμον ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ τὴν δικογραφίαν πλήρη, συνοδεύων αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνακριτικοῦ πορίσματος, δι᾽ ἀναφορᾶς.

Ὁ Μητροπολίτης, μετὰ μελέτην τῆς δικογραφίας, ἀποφαίνεται ἐπὶ ταύτης, κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἤτοι:

α. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἀνακρίσεως χρῄζει συμπληρώσεως, διατάσσει ταύτην, ὑποδεικνύων τὰ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ συμπληρωτέα μέρη αὐτῆς, ἢ

β. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι πρόκειται περὶ διαπράξεως ἐλαφροῦ κανονικοῦ παραπτώματος, ἀσκεῖ τὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀνήκουσαν αὐτῷ ποινικὴν ἐξουσίαν καὶ κολάζει τοῦτον διά τινος τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων πολιτειακῶν διατάξεων προβλεπομένων καὶ ἀπειλουμένων ποινῶν, ἢ

γγ. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουσι παντάπασιν ἐνδείξεις ἢ αἱ ὑπάρχουσαι δὲν εἶναι ἀποχρῶσαι πρὸς παραπομπὴν τοῦ κατηγορουμένου εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἢ ὅταν τὸ γεγονὸς δὲν περιέχῃ ἀξιόποινον ἐνέργειαν ἢ ὑπάρχωσι λόγοι ἀποκλείοντες τὸν καταλογισμὸν τοῦ δράστου ἢ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν, ἀποφαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ κατηγορία κατὰ τούτου καὶ ἐκδίδει *ἀπαλλακτικὸν βούλευμα* ὑπὲρ αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου παύει ὁριστικῶς ἡ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀσκηθεῖσα ποινικὴ δίωξις.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁσάκις ἡ ποινικὴ δίωξις κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἠσκήθη συνεπείᾳ ὑποβληθείσης μηνύσεως κατὰ τούτου, ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε πεισθῇ ὅτι ἡ μήνυσις ἦτο ψευδὴς καὶ συκοφαντική, ἐκ δόλου ἢ ἐκ βαρείας ἀμελείας γενομένη, ἐπιβάλλει τὸ

ὅλον ἢ μέρος τῶν δικαστικῶν ἐξόδων εἰς βάρος τοῦ μηνυτοῦ, ὁριζόμενον ῥητῶς ἐν τῷ ἀπαλλακτικῷ βουλεύματι.

Τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν δικαστικῶν ἐξόδων εἰσπράττεται παρὰ τοῦ καταδικασθέντος εἰς πληρωμὴν αὐτοῦ, οἵῳ τρόπῳ εἰσπράττονται τὰ δημόσια ἔσοδα ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

δδ. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι προβάλλουσιν ἀποχρῶσαι ἐνδείξεις πρὸς στήριξιν κατηγορίας κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀποφασίζει τὴν παραπομπὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐκδίδων κατ᾽ αὐτοῦ *παραπεμπτικὸν βούλευμα*, καὶ καθορίζων ταυτοχρόνως τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸς συζήτησιν τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως.

II. Ὁ Μητροπολίτης, ἐφ᾽ ὅσον διεξήγαγεν ὁ ἴδιος, *αὐτοπροσώπως*, τὴν τακτικὴν ἀνάκρισιν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, ἀποφαίνεται κατὰ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ ἀνεξέλεγκτον διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτὸς μόνος, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ.

III. Καθ᾽ οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, χάριν τοῦ κύρους τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐκδιδομένη μετὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως ἀπόφασις, δέον νὰ ᾖ προσηκόντως καὶ λεπτομερῶς ἠτιολογημένη[1].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΕΠΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ διεξαγωγὴ τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως.

§ 159. Ὄργανον τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως ἐπὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων, εἶναι πάντοτε Ἐπίσκοπος[2].

1. Ἄρθρα 116, 117 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 212, 233 Σ.Ε.Κ.), 37 Κ.ΚΥ.

2. ΟΔ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94) «*Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα... καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ Ἐπισκόπων*», καν. ΙΘ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 358).

Εἰδικώτερον:

I. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ἀσκήσασα ποινικὴν δίωξιν κατ' Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου, Ἀρχιεπισκόπου), κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος[1], διατάσσει τὴν διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως, ἐφ' ἧς ὁρίζει ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτήν:

α. Συνοδικὸν Ἀρχιερέα, ἐφ' ὅσον ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις θέλει διεξαχθῆ ἐντὸς τῆς ἕδρας τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἄλλως

β. Μητροπολίτην ἐν ἐνεργείᾳ, ἐφ' ὅσον ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις ἢ ἔνιαι ἀνακριτικαὶ πράξεις θέλουσι διεξαχθῆ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

αα. Ὁ Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, πρὸ πάσης ἐνάρξεως τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως, προσκαλεῖ τὸν κατηγορούμενον καὶ λαμβάνει παρὰ τούτου πληροφορίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατηγορίαν. Ἀκολούθως, προσλαμβάνει παρ' αὐτῷ Γραμματέα πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως. Καθήκοντα Γραμματέως ἐκτελεῖ ὁ παρὰ τῷ Πρωτοβαθμίῳ διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίῳ Γραμματεύς, ἐφ' ὅσον ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις διεξάγεται ἐν τῇ ἕδρᾳ τούτου. Ἀλλαχοῦ δέ, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ὁριζόμενος πρεσβύτερος ἢ διάκονος.

ββ. Ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ περὶ ταύτην πράξεις, δὲν ἐνεργεῖται δημοσίᾳ. Διεξάγεται δὲ οἵῳ τρόπῳ καὶ ἡ κατὰ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν τακτικὴ ἀνάκρισις[2].

Ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀνακρίσεως ἐπέλθῃ διαφωνία μεταξὺ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ καὶ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου, ἰδίᾳ ὁσάκις ὁ πρῶτος ἐπιδεικνύει σκαιότητα κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἀνακρίσεως ἢ δὲν ἐνδίδει εἰς νόμιμον αἴτημα τοῦ δευτέρου, αἰτήσει οἱουδήποτε τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν ἐπιλύει ταύτην, ὡς καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἀμφισβήτησιν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος[3].

---

1. Βλ. ἀνωτέρω § 145, σελ. 724.
2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 794 ἐπ.
3. Ἄρθρα 143 - 145 ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* », 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 213, 233 Σ.Ε.Κ.), ἐν ἐπαλλήλῳ ἐφαρμογῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου.

II. Ἡ ἐντολῇ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου συγκροτηθεῖσα ἐκ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Πενταμελὴς Ἐπιτροπή, ἀσκήσασα ποινικὴν δίωξιν κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν, διατάσσει τὴν διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως, ἐφ' ἧς ὁρίζει ἐκκλησιαστικὸν ἀνακριτὴν οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀσκούντων διοίκησιν Μητροπολιτῶν.

Ὁ ἐπὶ τῆς εἰδικῆς περιπτώσεως ταύτης ὁρισθεὶς Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, διεξάγει τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ τακτικὴν ἀνάκρισιν οἵῳ τρόπῳ ἐπιτάσσεται ἡ διεξαγωγὴ τακτικῆς ἀνακρίσεως κατ' Ἐπισκόπων, ὀφείλων νὰ περατώσῃ ταύτην ἐντὸς μηνός[1].

Β' ΤΜΗΜΑ

Πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ προπαρασκευαστικὴ διαδικασία.

§ 160. Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου διεξαγωγῆς τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως, αὕτη θεωρεῖται περατωθεῖσα.

I. Ὁ ἐντολῇ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ὁρισθεὶς Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής, συντάσσει μακροσκελὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα περὶ τῆς διεξαχθείσης ὑπὸ τούτου ἀνακρίσεως, ὅπερ καλεῖται *ἀνακριτικὸν πόρισμα*. Ἐν τούτῳ ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἀνακρίσεως λεπτομερῶς καὶ εἰσηγεῖται τὰ δέοντα ὡς πρὸς τὴν ἐνοχὴν ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου.

Ἀκολούθως, ὑποβάλλει πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον τὴν δικογραφίαν πλήρη, συνοδεύων αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνακριτικοῦ πορίσματος, δι' ἀναφορᾶς.

α. Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, διαπέμπει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ὑποβληθεῖσαν μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος ἀνακριτικοῦ πορίσματος δικογραφίαν πρὸς τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον.

---

1. Ἄρθρ. 28, 150 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 5 ἐδ. α' Ν.Δ. 1714/1942) ν. 5383/1932 « *περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων* » (ἄρθρ. 214 Σ.Ε.Κ.). Ἡ διάταξις δὲν ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ὁρίζει ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Εἰσηγητήν, ἵνα μελετήσῃ τὴν δικογραφίαν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ συνταχθὲν ἀνακριτικὸν πόρισμα καὶ ὁρίζει τὴν ἡμέραν συγκλήσεως τοῦ Δικαστηρίου.

β. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, ἀκοῦον τοῦ ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ὁρισθέντος Εἰσηγητοῦ καὶ μετὰ προσεκτικὴν μελέτην τῆς δικογραφίας, ἀποφαίνεται κατὰ τὴν ἀνέξέλεγκτον διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ δι᾽ ἠτιολογημένης προσηκόντως ἀποφάσεως ἐπὶ ταύτης, ἤτοι:

αα. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι ἡ διεξαγωγὴ τῆς ἀνακρίσεως χρῄζει συμπληρώσεως *(συμπλήρωσις φακέλλου)*, διατάσσει ταύτην, ὑποδεικνῦον τὰ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ συμπληρωτέα μέρη αὐτῆς[1], ἢ

ββ. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουσι παντάπασιν ἐνδείξεις ἢ αἱ ὑπάρχουσαι δὲν εἶναι ἀποχρῶσαι πρὸς παραπομπὴν τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον αὐτοῦ ἢ ὅταν τὸ γεγονὸς δὲν περιέχῃ ἀξιόποινον ἐνέργειαν ἢ ὑπάρχωσι λόγοι ἀποκλείοντες τὸν καταλογισμὸν τοῦ δράστου ἢ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν, ἀποφαίνεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ κατηγορία κατὰ τούτου καὶ ἐκδίδει *ἀπαλλακτικὸν βούλευμα* ὑπὲρ αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου παύει ὁριστικῶς ἡ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀσκηθεῖσα ποινικὴ δίωξις, ἢ

γγ. Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι προβάλλουσιν ἀποχρῶσαι ἐνδείξεις πρὸς στήριξιν κατηγορίας κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει ὡρισμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, ἀποφασίζει τὴν παραπομπὴν αὐτοῦ, ἐκδῖδον κατὰ τούτου *παραπεμπτικὸν βούλευμα* καὶ καθορῖζον ταυτοχρόνως τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως. Ἐπαλλήλως δ᾽ ἐντέλλεται τὴν κατὰ ταύτην νόμιμον ἐνώπιον αὐτοῦ κλήτευσιν τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου, ὅστις ἀπὸ τῆς ὥρας καὶ μόνον ταύτης καθίσταται κανονικῶς *ὑπόδικος*[2].

γ. Τὸ ἴδιον καθεστὼς τηρεῖται καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης[3].

ΙΙ. Ὁ ὑπὸ τῆς ἐντολῇ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου συγκροτηθείσης ἐκ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Πενταμελοῦς Ἐπιτροπῆς ὁρισθεὶς Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτὴς πρὸς διεξαγωγὴν τακτικῆς ἀνακρίσεως κατὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, κατηγορουμένων ἐπὶ κανονικαῖς παραβάσεσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Συνοδικῶν καθηκόντων αὐτῶν, συντάσσει μακροσκελὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα περὶ τῆς διεξαχθείσης ὑπὸ τούτου ἀνακρίσεως, ὅπερ καλεῖται *ἀνακριτικὸν πόρισμα*. Ἐν τούτῳ ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἀνακρίσεως λεπτομερῶς καὶ εἰσηγεῖται τὰ δέοντα ὡς πρὸς τὴν ἐνοχὴν ἢ μὴ τῶν κατηγορουμένων.

Ἀκολούθως, ὑποβάλλει τὴν δικογραφίαν πλήρη, συνοδεύων αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνακριτικοῦ πορίσματος, δι᾽ ἀναφορᾶς.

α. Ἡ ἐκ μὴ Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Πενταμελὴς Ἐπιτροπή, διαπέμπει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ ὑποβληθεῖσαν μετὰ τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ συνταχθέντος ἀνακριτικοῦ πορίσματος δικογραφίαν πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, ἥτις ἐπιμελεῖται ἵνα συγκροτηθῇ τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου τούτου, ὁρίζει ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Εἰσηγητήν, ἵνα μελετήσῃ τὴν δικογραφίαν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ συνταχθὲν ἀνακριτικὸν πόρισμα καὶ ἐκθέσῃ τὰ δέοντα ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου.

β. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, ἀκοῦον τοῦ ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ὁρισθέντος Εἰσηγητοῦ καὶ μετὰ προσεκτικὴν μελέτην τῆς δικογραφίας, ἀποφαίνεται κατὰ τὴν ἀνέξέλεγκτον διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ ταύτης οἵῳ τρόπῳ καὶ τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον[1].

1. ***Ἀκύρωσιν φακέλλου***, ὅμως, ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ διατάξῃ· ἴδε καὶ Δωροθέου Κοτταρᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 85 ἐπ.
2. Ἄρθρ. 146 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 216 Σ.Ε.Κ.).
3. Ἄρθρα 66, 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 229 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.).

1. Κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 28, 150 καὶ 146 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 214, 216 Σ.Ε.Κ.). Ἡ διαδικασία αὐτη δὲν ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

Β΄. Η ΚΥΡΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

§ 161. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, καθ᾽ οἱονδήποτε κατὰ τὸν νόμον προβλεπόμενον τρόπον συγκεκροτημένον (Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον)[1], συνεδριάζει ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ μετὰ τοῦ παρ᾽ αὐτῷ Γραμματέως, ***ἐν χώρῳ κλειστῷ***[2]. Ἡ δὲ ἐνώπιον τούτου διαδικασία διεξάγεται προφορικῶς, *οὐδέποτε δὲ δημοσίᾳ*[3]:

Ι. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως ἀναγιγνώσκεται πρῶτον τὸ συνταχθὲν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου κατηγορητήριον[4].

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω §§ 133, 135, 137, 139. Ἡ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 118-124 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 215 Σ.Ε.Κ.) ὁριζομένη περὶ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διαδικασία, τηρεῖται ἐπὶ παντὸς Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου α΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας. Ὡσαύτως δὲ τηρεῖται καὶ ἐπὶ παντὸς τοιούτου β΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἐπαλλήλως πρὸς τὰς περὶ τούτου ὁριζομένας εἰδικωτέρας διατάξεις.

2. Καίτοι ἡ Ἀποστολικὴ ἐπιταγὴ ἀξιοῖ « *Τοὺς ἁμαρτάνοντας **ἐνώπιον πάντων** ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι* » (Α΄ Τιμόθ. Ε΄, 19), ἡ Ἐκκλησία, κατὰ μακροτάτην ἐν αὐτῇ Παράδοσιν, ἀσκεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποινικὴν διαδικασίαν ἀείποτε ***ἐν χώρῳ κλειστῷ***.

3. Ἄρθρα 2 (ὡς ἐτροποπ. δι᾽ ἄρθρ. 1 ἐδ. 1 ν. 898/1943), 118 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 178 ἐδ. 1, 215 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἡ ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ, ὡς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Δικαστηρίοις, διεξαγωγὴ τῆς διαδικασίας ***κεκλεισμένων τῶν θυρῶν*** δὲν αἴρει τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν ὡς Δικαστηρίων, οὔτε ἐπιτρέπει τὸν χαρακτηρισμὸν τούτων ὡς ***πειθαρχικῶν***, ὡς ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων (Δωροθέου Κοττορᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 76), καθ᾽ ὅσον ἡ περὶ δημοσιότητος διάταξις τοῦ ἄρθρου 92 τοῦ Συντάγματος τῆς 1-1-1952, ἰδίᾳ ἀφορῶσα τὰ πολιτειακὰ ἐν γένει Δικαστήρια (πολιτικά, ποινικά, στρατιωτικά), δὲν ἀποκλείει τὴν ἐξ εἰδικῶν λόγων διεξαγωγὴν τῆς δίκης κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, ἔνθα ἡ διαδικασία διεξάγεται συμφώνως πρὸς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἡ ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἀπόλυτος συμμόρφωσις διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπιτάσσετσι ρητῶς ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Συντάγματος τῆς 1-1-1952· ἴδε καὶ Ὀλ. Σ.τ.Ε. 2279/1953, Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ΄, 66-68, 1954.

4. Βλ. παρὰ Mansi, τ. III, 1143, 1151, τ. VI, 643, 651, 639, 986 καὶ 1006

Ἀκολούθως δέ, ἡ τυχὸν ὑποβληθεῖσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου μήνυσις ἢ τὸ ἐνταλτήριον ἔγγραφον τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου (Μητροπολίτου, Ἀρχιεπισκόπου) περὶ ἀσκήσεως κατὰ τούτου ποινικῆς διώξεως, αἱ μαρτυρικαὶ καταθέσεις, πᾶν τὸ ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἐσχηματισμένον ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, ἡ ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου καὶ τελευταῖον τὸ ἀνακριτικὸν πόρισμα.

Μετὰ τοῦτο καλεῖται ὁ κατηγορούμενος, νομίμως κλητευθείς[1], καὶ ἐφ᾽ ὅσον εἶναι παρών, εἰς προφορικὴν ἀπολογίαν[2], ***ἵνα ἀκουσθῇ***[3].

α. Ὁ κατηγορούμενος, ἐμφανιζόμενος, δύναται νὰ παραστῇ πρὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ συνηγόρου. Οὐχὶ ὅμως καὶ ***διὰ μέσου*** τοιούτου, ἅτε τῆς ***αὐτοπροσώπου*** παρουσίας τοῦ κατηγορουμένου, οὔσης ἀπαιτητῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, κατὰ κανόνα, διὰ τὴν ἐμφάνισιν τούτου ἐνώπιον οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[4].

τὰ συνταχθέντα κατηγορητήρια (ἔγγραφον κατηγορίας, libellus accusatorius) κατὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐνώπιον τῆς παρὰ τὴν Δρῦν Συνόδου ἔτους 403, κατὰ τοῦ Εὐτυχοῦς ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει Συνόδου ἔτους 448, κατὰ τοῦ ΚΠόλεως Φλαβιανοῦ ἐνώπιον τῆς ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῆς Συνόδου ἔτους 449, καὶ κατὰ τοῦ Διοσκούρου, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κληρικῶν, ἐνώπιον τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

1. Νόμιμος προθεσμία πρὸς ἔγκαιρον κλήτευσιν τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου δὲν τάσσεται, προδήλως ἐκ παραδρομῆς, ὑπὸ τοῦ νόμου. Δι᾽ ὃ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ τηρεῖται ἡ ὁρίζουσα περὶ τρόπου κλητεύσεως τούτου ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ τοιαύτη [κατ᾽ ἄρθρ. 111 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 209, 233 Σ.Ε.Κ.)].

2. Ἄρθρ. 118 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215, 233 Σ.Ε.Κ.). Ὁ κατηγορούμενος ***οὐδέποτε*** δικάζεται ***ἀναπολόγητος***. Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ἐπανειλημμένως κατηγορηθείς, πάντοτε ὑπέμνησε πρὸς τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ τὴν ὑποχρέωσιν αὐτῶν ταύτην, ἐπικαλεσθεὶς τὴν βοήθειαν τοῦ νόμου πρὸς δικαίαν ἄμυναν αὐτοῦ (Πράξ. Ιϛ΄, 37-38 « *Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακήν· καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν* » καὶ ΚΕ΄, 12 « *Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι* »).

3. Ὁ κατηγορούμενος, ἐνώπιον οἱουδήποτε παραπεμπόμενος Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἵνα δικασθῇ, ***οὐδέποτε δικάζεται*** ἄνευ προτέρας κλήσεως πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπιταγὴ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου εἶναι ***ρητή***, ἀξιοῦσα ὅπως ὁ κατηγορούμενος ***πάντοτε ἀκούεται*** πρὶν ἢ δικασθῇ· βλ. καν. ΙΒ΄, ΙΔ΄, Κ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362).

4. Ἡ ***αὐτοπρόσωπος*** ἐμφάνισις τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ***οὐχὶ*** διὰ πληρεξουσίου ἦτο ***ἀνέκαθεν ὑποχρεωτική***. Οὕτως, ὅτε

Ὁ συνήγορος τοῦ κατηγορουμένου εἶναι *πάντοτε* Κληρικός, οἱονδήποτε φέρων ἱερατικὸν βαθμόν. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχῃ συνήγορον, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὸν *ἐξ ἐπαγγέλματος* διορισμόν, πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτοῦ, συνηγόρου Κληρικοῦ, ὁπότε ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου διορίζει αὐτῷ τοιοῦτον [1].

Παράστασις τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ***διὰ*** ἢ ***μετὰ*** πληρεξουσίου Δικηγόρου, τυγχάνει κατὰ τὸν νόμον ***ἀπαράδεκτος*** [2].

β. Ἡ συζήτησις ποινικῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, διεξαγομένη ***παρόντος*** τοῦ κατηγορουμένου, καλεῖται συζήτησις ***κατ᾿ ἀντιμωλίαν*** *(δίκη ἀντιμωλία ἢ ἀντιμολία)*.

Ὡς τοιαύτη θεωρεῖται γενομένη ἡ συζήτησις, καὶ ὁ κατηγορούμενος δικάζεται ὡσεὶ ἦτο παρών, *κατ᾿ ἀντιμωλίαν δίκην*, ἐὰν ἐμφανισθεὶς κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀπεχώρησεν ἐκ τούτου καθ᾿ οἱανδήποτε ὥραν πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πέρατος τῆς διαδικασίας [3].

γ. Ἡ συζήτησις ποινικῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, διεξαγομένη ***ἀπόντος*** τοῦ κατηγορουμένου, καλεῖται συζήτησις ***ἐρήμην*** (*δίκη ἐρήμη*, in contumaciam).

ὁ Εὐτυχής, κατηγορηθεὶς ἐκλήθη πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει ἐνδημούσης Συνόδου ἔτους 448 καὶ ᾐτήσατο ἵνα παραστῇ ἐν αὐτῇ διά τινος ἡγουμένου ὀνόματι Ἀβραὰμ καί τινων Μοναχῶν, ὡς ἀντιπροσώπων καὶ πληρεξουσίων αὐτοῦ, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνόδου ἠρνήθη τοῦτο εἰπών: « *Πῶς δυνατόν, παρακαλῶ σε, ἄλλου κατηγορουμένου, ἄλλον εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ;* » (Mansi, τ. VI. 714). Ἐπίσης καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου *μετὰ* συνηγόρου, ἦτο ἄγνωστον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, καθάπερ συνάγεται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συγκληθεισῶν Συνόδων. Τὸ αὐτὸ δικαίωμα, ὡσαύτως, δὲν παρείχετο εἰς τὸν κατηγορούμενον καὶ κατὰ τὸ προϊσχῦον ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι δίκαιον· βλ. καὶ τὴν ὑπ᾿ ἀριθ. 1586/1603 ἔτους 1906 ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Θ. ΙΖ΄, 7 - 12.

1. Ἄρθρ. 119 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Βλ. καὶ τὴν ὑπ᾿ ἀριθ. 18/1961 σύμφωνον Γνωμοδότησιν τοῦ Α/Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου Μιχ. Καλλιμοπούλου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙϚ΄, 103 - 104, 1961.

3. Ἄρθρ. 122, 125 § α΄ (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι᾿ ἄρθρ. 6 Ν.Δ. 1714/1942) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 5, 233 Σ.Ε.Κ.). Οὕτω καὶ κατὰ τὸ προϊσχῦον δίκαιον: « *Οὐ μόνος ὁ κρυπτόμενος δοκεῖ μὴ διεκδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν μέν, ἀρνούμενος δὲ διεκδικεῖν ἑαυτὸν ἢ τὴν ἀγωγὴν μὴ ὑποδεχόμενος* » (Π. 50. 17. 52, Β. Β.γ.νβ.).

Ὁ κατηγορούμενος δικάζεται ***ἐρήμην*** ***(κατ᾿ ἐρήμην δίκην)***, ἐὰν νομίμως κλητευθεὶς ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου δὲν προσέλθῃ [1], καταφρονήσας πρὸς τὴν γενομένην αὐτῷ νομίμως κλήτευσιν πρὸς ἐμφάνισιν [2].

ΙΙ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδρίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὁ παρ᾿ αὐτῷ Γραμματεὺς τηρεῖ πρακτικὰ περὶ τῆς διεξαγομένης ἐνώπιον αὐτοῦ διαδικασίας.

Τὰ πρακτικὰ ταῦτα δέον νὰ περιέχωσι:

α. Τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς συζητήσεως.

β. Τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἤτοι τὰ ὀνόματα τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Προεδρεύοντος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τούτῳ Γραμματέως.

γ. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀπαγγελθέντος κατὰ τοῦ κατηγορουμένου κατηγορητηρίου.

δ. Τὴν ταυτότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ τοῦ συνηγόρου

---

1. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως κανονικοῦ ἀδικήματος *ἐρήμην* τοῦ κατηγορουμένου, ἐφ᾿ ὅσον νομίμως κληθεὶς δὲν ἐνεφανίσθη οὗτος ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου, ὁρίζει σαφῶς ὁ κανονικὸς νομοθέτης προκειμένου περὶ κατηγορουμένων Ἐπισκόπων [ΟΔ΄ Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 93 - 94) « *Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ᾿ αὐτὸν δύο Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτω μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν Ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτόν. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτω καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ Σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ᾿ αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα· ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν, φυγοδικῶν* », καν. ΙΘ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 358 - 359) « *...Εἰ δὲ πρὸς σύμπασαν τὴν ἐτησίαν σύνοδον ἀπαντῆσαι μὴ βουληθείη, ἵνα κἂν ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ περατωθῇ, αὐτὸς καθ᾿ ἑαυτοῦ τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηκέναι κριθήσεται* »· ἴδε καὶ παραδείγματα ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τούτων παρὰ Mansi, τ. VI, 698 - 711, 719 - 724, 987 - 995, 1003, 1035, 1094], τὸ καθεστὼς δὲ τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πράξει ἔκπαλαι ἐφηρμόσθη ἐπὶ πάντων τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν Μοναχῶν. Οὕτως *ἐρήμην* κατεδικάσθησαν, ὡς κληθέντες καὶ μὴ ἐμφανισθέντες πρὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὑπὸ τῆς παρὰ τὴν Δρῦν Συνόδου τὸ ἔτος 403 [Παλλαδίου, Διάλ. Ἱστορ. Κεφ. 8 (M.P.G. τ. 17 c. 29 - 30 « *Καὶ ὁ μὲν ὅσιος εἰδὼς τὴν ἀναιδῆ αὐτῶν γνώμην ἑαυτὸν ἀπέσχεν... κατηγορηθεὶς οὐκ ἤθελεν ἀπαντῆσαι* »), Mansi, τ. III, 1151], ὁ Νεστόριος ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Mansi, τ. IV. 1212 ἑπ.), ὁ Διόσκουρος ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Mansi, τ. VI. 1094 - 1096).

2. Ἄρθρ. 125 § α΄ (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι᾿ ἄρθρ. 6 Ν.Δ. 1714/1942) ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 217 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἐν τῷ κοινῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, ***ἐρήμη δίκη*** δὲν ὑπάρχει· ὁ κατηγορούμενος, ἐφ᾿ ὅσον ἐκλητεύθη νομίμως, δικάζεται πάντοτε ***ὡσεὶ ἦτο παρών*** (ἄρθρ. 340 ἐδ. 3 Κ.Π.Δ.).

Κληρικοῦ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον οὗτος παρέστη μετὰ τοιούτου, ὡς καὶ τὴν μνείαν τοῦ ἐὰν ἡ συζήτησις διεξήχθη *κατ' ἀντιμωλίαν* ἢ *ἐρήμην* τοῦ κατηγορουμένου, καὶ

ε. Τὸ περιεχόμενον τῆς διεξαγομένης συζητήσεως, τὰ τῆς διενεργηθείσης ψηφοφορίας, ὡς καὶ τὴν διατυπωθεῖσαν τυχὸν γνώμην τῆς μειοψηφίας.

Τὰ συντασσόμενα πρακτικά, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνεδρίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ καὶ τοῦ Γραμματέως[1].

III. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, κατὰ τὴν πρόοδον τῆς διαδικασίας, δύναται νὰ διατάξῃ:

α. Τὴν ἐξέτασιν νέων μαρτύρων, ἐφ' ὅσον προκύψῃ περίπτωσις ὑπαγορεύουσα τὴν τοιαύτην ἀνάγκην ἢ ζητήσῃ τοῦτο ὁ κατηγορούμενος ἐπὶ τῷ τέλει νὰ ἐξετασθῶσι μάρτυρες ὑπερασπίσεως αὐτοῦ, μὴ τυχὸν ἐξετασθέντες κατὰ τὸ στάδιον τοῦ ἔργου τῆς ἀνακρίσεως.

Ἐφ' ὅσον τὴν λῆψιν τοῦ μέτρου τούτου διατάξῃ τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, ὁρίζεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς Εἰσηγητὴς ἓν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου, νομίμως κλητευόμενοι, θὰ ἐξετασθῶσιν οἱ προταθέντες ἢ κριθέντες ἀναγκαῖοι πρὸς ἐξέτασιν μάρτυρες.

Κατὰ πᾶσαν ἑτέραν περίπτωσιν, τὰ περὶ τρόπου ἐξετάσεως μαρτύρων ὁρίζει τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, *κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως*, ἐν χρήσει τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ.

β. Τὴν διεξαγωγὴν ἑτέρων ἀποδείξεων, ἀπαραιτήτων κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ πρὸς διασάφησιν τῆς ἐκδικαζομένης ποινικῆς ὑποθέσεως, ὡς λ.χ. δύναται νὰ διενεργήσῃ αὐτοψίαν ἢ νὰ διατάξῃ τὴν διενέργειαν πραγματογνωμοσύνης.

γ. Τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως τῆς ἐκδικαζομένης ποινικῆς ὑποθέσεως ἢ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς εἰς ἑτέραν δικάσιμον ὑπὸ τούτου ὁριζομένην.

1. Ἄρθρ. 121 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 4, 233 Σ.Ε.Κ.).

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐφ' ὅσον ἡ συζήτησις ἤρξατο *ἐρήμην* τοῦ κατηγορουμένου, διετάχθη δ' ἡ ἀναβολὴ ταύτης ἀκολούθως εἰς ἑτέραν δικάσιμον, δέον ὅπως οὗτος λαμβάνῃ ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ὁρισθείσης νέας δικασίμου, εἰς ἣν θεωρεῖται κλητευθεὶς ἐφ' ὅσον ἐκοινοποιήθη αὐτῷ ἐν ἀποσπάσματι ἡ διατάξασα τὴν ἀναβολὴν ἀπόφασις[1].

§ 162. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, μετὰ τὸ πέρας τῆς διαδικασίας, διεξαχθείσης *κατ' ἀντιμωλίαν* ἢ *ἐρήμην* τοῦ κατηγορουμένου, διασκεψάμενον ἐπὶ ταύτης ἐκδίδει τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ[2].

I. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἶναι πάντοτε ἀθῳωτικὴ ἢ καταδικαστική.

α. ***Ἀθῳωτικὴ*** μὲν (sententia absolutaria) εἶναι ἡ ἀπόφασις, ὁσάκις διὰ ταύτης τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον *ἀποφαίνεται ἀθῷον* τὸν κατηγορούμενον ἐκ τῆς ἀπαγγελθείσης κατ' αὐτοῦ κατηγορίας.

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς ἀθῳώσεως τοῦ κατηγορουμένου, ὁσάκις:

αα. Οὐδόλως ἀπεδείχθη τὸ γεγονὸς τελέσεως τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸν κατηγορούμενον ἐγκληματικῆς καὶ ἀξιοποίνου ἐνεργείας, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, ἢ

ββ. Οὐδόλως ἀπεδείχθη τὸ γεγονὸς διαπράξεως ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἐγκληματικῆς καὶ ἀξιοποίνου ἐνεργείας, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, ἢ

γγ. Οὐδόλως προέκυψαν ἐπαρκεῖς ἀποδείξεις, πείθουσαι ὅτι δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς τὸν κατηγορούμενον ἡ ἀποδοθεῖσα αὐτῷ ἐγκληματικὴ καὶ ἀξιόποινος ἐνέργεια, ἡ πρᾶξις ἢ ἡ παράλειψις, ἢ

δδ. Ἠγέρθησαν ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἢ

1. Ἄρθρ. 120 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 3, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Περὶ τρόπου διασκέψεως, ψηφοφορίας καὶ ἐκδόσεως ἀποφάσεως βλ. ἀνωτέρω § 147, σελ. 733 ἐπ.

εε. Προέκυψαν στοιχεῖα, συνηγοροῦντα ὑπὲρ συνδρομῆς περιπτώσεως ἀποκλειούσης τὸ *ἀξιόποινον αἰτιατόν* [1].

β. ***Καταδικαστικὴ*** δὲ εἶναι ἡ ἀπόφασις, ὁσάκις διὰ ταύτης τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, σχηματῖσαν δικανικὴν πεποίθησιν ἐκ τῆς διεξαχθείσης ἐνώπιον αὐτοῦ διαδικασίας περὶ τῶν συνθηκῶν τελέσεως τοῦ ἐκδικασθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος [2], *κηρύσσει ἔνοχον* τὸν κατηγορούμενον τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἐγκληματικῆς καὶ ἀξιοποίνου ἐνεργείας, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως.

II. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, *ἀθῳωτικὴ* οὖσα ἢ *καταδικαστική* [3], διατυποῦται ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐγγράφῳ, ὅπερ συντάσσεται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ κατ' ἐντολὴν τοῦ Προέδρου ὁριζομένου ὡς Εἰσηγητοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Τὸ ἔγγραφον τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκδιδομένης καὶ συντασσομένης ἀποφάσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου δέον νὰ περιέχῃ:

α. Τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς γενομένης συζητήσεως.

β. Τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἤτοι τὰ ὀνόματα τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Προεδρεύοντος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τούτῳ Γραμματέως.

γ. Τὴν ταυτότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ τοῦ συνηγόρου Κληρικοῦ αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον οὗτος παρέστη μετὰ τοιούτου, ὡς καὶ τὴν μνείαν τοῦ ἐὰν ἡ συζήτησις διεξήχθη *κατ' ἀντιμωλίαν* ἢ *ἐρήμην* τοῦ κατηγορουμένου.

δ. Βραχεῖαν ἔκθεσιν τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ἐφ' οὗ ἐστηρίχθη ἡ κατηγορία.

ε. Τὴν πιστοποίησιν περὶ τῆς ἐρεύνης τοῦ ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς ἀκροάσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἐὰν οὗτος ἐδικάσθη *κατ' ἀντιμωλίαν*.

---

1. Βλ. ἀνωτέρω § 35, σελ. 194 ἑπ.
2. Βλ. Acta, τ. Β', σελ. 54 « ...*ἐπειδήπερ ἔχομεν ἀπὸ τῶν ἀποδεδειγμένων ἀπόφασιν δοῦναι* ».
3. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ διαδικασία ἐπερατοῦτο καὶ διὰ ***συνδιαλλαγῆς*** μεταξὺ κατηγόρου καὶ κατηγορουμένου, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο περὶ παραβάσεως διατάξεως τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀλλὰ περὶ ἀδικήματος, διωκομένου κατ' ἔγκλησιν τοῦ παθόντος· βλ. πρακτικὸν τῆς Θ' συνεδρίας τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Mansi, τ. VII. 201).

ς. Τὸ αἰτιολογικὸν μέρος τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως, ὁπότε, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις εἶναι *καταδικαστική*, δέον μεταξὺ τῶν αἰτιολογιῶν νὰ ἀναφέρωνται αἱ συνθῆκαι καὶ αἱ περιστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας διεπράχθη τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα.

ζ. Τὸ δικαστικὸν μέρος τῆς ὑποθέσεως, ὁπότε, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις εἶναι *καταδικαστική*, δέον νὰ ἀναφέρωνται προσθέτως ἐν αὐτῇ:

αα. Αἱ διατάξεις τοῦ τε κανονικοῦ καὶ τοῦ πολιτειακοῦ νόμου, *μνημονευόμεναι κατὰ λέξιν*, τὰς ὁποίας ἐφήρμοσε τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον διὰ τὴν κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς κατὰ τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου κατηγορουμένου ἀπαγγελθείσης ποινῆς, καὶ

ββ. Ἡ καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα κατὰ τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου κατηγορουμένου ποινή, *σαφῶς ὁριζομένη*.

η. Τὴν πιστοποίησιν τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀπαγγελθείσης ἀποφάσεως.

Ἡ ἐκδιδομένη καὶ δημοσιευομένη ἀπόφασις, οὖσα *ἀθῳωτικὴ* ἢ *καταδικαστική*, ὑπογράφεται ὑφ' ἁπάντων τῶν μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἤτοι τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Προεδρεύοντος καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἐκδιδομένην καὶ δημοσιευομένην ἀπόφασιν ὑπογράφουσιν, ἐκτὸς τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Προεδρεύοντος, καὶ οἱ συμβουλευτικὴν ἔχοντες ἐν τούτῳ ψῆφον πρεσβύτεροι.

Ἡ δὲ *καταδικαστικὴ* ἀπόφασις, ὁσάκις ἀφορᾷ κατηγορούμενον *ἀγνώστου διαμονῆς*, δημοσιεύεται διὰ τοῦ ἐπισήμου δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «*Ἐκκλησία*» [1].

III. Ἡ ἐκδιδομένη καὶ δημοσιευομένη ἀπόφασις, οὖσα *ἀθῳωτικὴ* ἢ *καταδικαστική*, δέον νὰ περιλαμβάνῃ ἐν αὐτῇ εἰδικὴν διάταξιν, ἀναφέρουσαν περὶ τῶν ἐπιβλητέων ἐξόδων τῆς διαδικασίας. Εἰδικώτερον:

α. Ἐπὶ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐπι-

---

1. Ἄρθρ. 122 (ὡς συνεπλ. δι' ἄρθρ. 6 Ν.Δ. 1714/1942), 123 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 5 καὶ 6, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἀναλόγους διατυπώσεις ἀπαιτεῖ καὶ ὁ ἐν Κύπρῳ κανονικὸς νομοθέτης (ἄρθρα 12, 33 Κ.ΚΥ.).

βάλλονται εἰς βάρος τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου καὶ καταδικασθέντος κατηγορουμένου.

β. Ἐπὶ ἀθῳωτικῆς ἀποφάσεως, τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐπιβάλλονται εἰς βάρος τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἐφ᾽ ὅσον ἡ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου διεξαχθεῖσα ποινικὴ δίκη ὀφείλεται εἰς δίωξιν γενομένην συνεπείᾳ ὑποβολῆς μηνύσεως κατ᾽ αὐτοῦ, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ τὸ ὅλον ἢ μέρος τῶν δικαστικῶν ἐξόδων εἰς βάρος τοῦ μηνυτοῦ, ἐὰν ἤθελε πεισθῇ ὅτι ἡ μήνυσις ἐγένετο ψευδῶς, ἐκ δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας, ὑπὸ τούτου[1].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟΝ ΕΚ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ

§ 163. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου κατὰ τὸν νόμον ἀπαγγελθεῖσα κρίσις ἐπὶ τῆς εὐθύνης Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κατηγορηθέντος ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπάγεται τὰς κάτωθι κανονικὰς καὶ νομικὰς συνεπείας.

Ι. Ἐφ᾽ ὅσον τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον προέβη εἰς ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, ἔκρινε καὶ ἀπεφάσισεν ἐπὶ ταύτης, μετὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ δὲν δύναται πλέον νὰ χωρήσῃ εἰς νέαν ἐξέτασιν ἢ συζήτησιν αὐτῆς. Οὔτε καὶ δικαιοῦται νέαν, ἑτέραν ἢ διάφορον, τῆς ἐκδοθείσης καὶ δημοσιευθείσης ἀποφάσεως αὐτοῦ, νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ ταύτης[2].

Ὅθεν, ὁ καταδικασθείς:

α. Δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ *ἐπανασυζήτησιν* τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐκδικασθείσης ποινικῆς ὑποθέσεως

1. Ἄρθρ. 124 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 7, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Φωτίου, Νομοκ. Θ΄, λθ΄ (Σ.Α. 230 - 235), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Α. 235) «*Ὁ ψηφισάμενος πέπαυται εἶναι δικαστής, καὶ οὐκέτι διορθοῦται τὴν ψῆφον*». Οὕτω καὶ Β. Θ.γ.νβ. (Π. 42. 1. 55), Θ.γ.ηζ. (C. VII. 57. 3), Ζ.β.κ. (Π. 4. 8. 20), Φ.Ν.Π., σελ. 71. Ἴδε καὶ γενικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος Χρ. Δέδε, Τὸ ἀντικείμενον τῆς ποινικῆς δίκης, σελ. 234 ἑπ., 1961.

αὐτοῦ. Πᾶν ἀνάλογον αἴτημα, ὑποβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, ἀποκηρύσσεται, ὡς νόμῳ *ἀπαράδεκτον*, καὶ ἀπορρίπτεται. Ὁ ἐν λόγῳ, δύναται, καὶ μόνον, νὰ ἀσκήσῃ κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου κατὰ τὴν περίστασιν παρεχόμενον ἔνδικον μέσον.

β. Δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ Προέδρου ἢ οἱουδήποτε τῶν μελῶν τοῦ ἐκδικάσαντος τὴν ποινικὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, κινῶν κατά τινος τούτων *ἀγωγὴν κακοδικίας*, ἅτε τοῦ μέσου τούτου μὴ παρεχομένου αὐτῷ οὔτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ οὔτε ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου[1].

ΙΙ. Ἐφ᾽ ὅσον Κληρικὸς ἢ Μοναχός, κατηγορηθεὶς ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐκηρύχθη ἀθῷος τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἐγκληματικῆς καὶ ἀξιοποίνου ἐνεργείας, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, δι᾽ ἐκδόσεως *ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος* τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου, ἀποφανθέντος διὰ τούτου νὰ παύσῃ ὁριστικῶς ἡ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀρξαμένη ποινικὴ δίωξις[2], ἢ εἰσαχθεὶς εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καὶ κριθεὶς ὑπὸ τούτου ἐκηρύχθη ἔνοχος τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ ἐγκληματικῆς καὶ ἀξιοποίνου ἐνεργείας, τῆς πράξεως ἢ τῆς παραλείψεως, καὶ κατεδικάσθη διὰ *τελεσιδίκου* ἀποφάσεως τούτου ἢ ἑτέρωθεν ἐκηρύχθη ἀθῷος ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀπαγορεύεται νὰ ὑποβληθῇ ***ἐκ νέου*** εἰς ποινικὴν δίωξιν διὰ τὸ αὐτὸ κανονικὸν ἀδίκημα.

Ἡ τυχόν, παρὰ τὴν τοιαύτην ἀπαγόρευσιν, ἄσκησις ***ἐκ νέου*** ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ οὕτωσὶ δικαστικῶς κριθέντος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου *ἀπαράδεκτος* διὰ λόγον *δεδικασμένου*[3].

1. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον ***ἀγωγὴ κακοδικίας*** κατὰ παντὸς μέλους ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι συνεστημένων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων ***δὲν χωρεῖ***, ἅτε τοῦ νόμου [ἄρθρ. 110 τοῦ Συντάγματος τῆς 1 - 1 - 1952, ν. 407/1914 «*περὶ τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον (103) 110 τοῦ Συντάγματος Εἰδικοῦ Δικαστηρίου πρὸς ἐκδίκασιν ἀγωγῶν κακοδικίας*», ἐφ᾽ ὧν βλ. εἰδικώτερον Ἠλία Κυριακοπούλου, Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, τ. Β΄, σελ. 488 ἑπ., δ΄ ἔκδ. 1961] μὴ συμπεριλαβόντος μεταξὺ τῶν ἐν τούτῳ ἀναφερομένων δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Πολιτείας καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης.

2. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω §§ 158, 160.

3. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 124 § δ΄ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικα-***

Δεδικασμένον (res iudicata), καλεῖται ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχομένη προστασία εἰς πάντα Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, κατηγορηθέντα ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἅπαξ *τελεσιδίκως* κριθέντα ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον), ἥτις ἀπαγορεύει ῥητῶς καὶ ἐπὶ ποινῇ *ἀπαραδέκτου* τὴν ἄσκησιν πάσης ***ἐκ νέου*** ποινικῆς διώξεως κατὰ τούτου διὰ τὸ ἅπαξ ἤδη *τελεσιδίκως* κριθὲν καὶ εἰς τὴν ὑπαιτιότητα τούτου ἀποδοθὲν ἢ μὴ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα.

Διὰ τοῦ ***δεδικασμένου*** (*ὧν ἂν ἅπαξ γένηται δίκη μηκέτ' ἐξεῖναι δικάζεσθαι,* bis de eadem re agere non liceat)[1], τοῦτο μὲν ἐμπεδοῦται τὸ κῦρος καὶ ἡ αὐθεντία τοῦ *κεκριμένου*[2] τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων (auctoritas rei iudicatae)[3], ἐρειδομένων ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τῆς ἀληθείας τῶν κριθέντων (res iudicata pro veritate accipitur, *τὸ κριθὲν ἀντὶ ἀληθοῦς παραλαμβάνεται*)[4] καὶ ἀσφαλίζεται ὁ *τελεσιδίκως* κριθεὶς δικαστικῶς δι' ἀποκλεισμοῦ τῆς *παλινδικίας* ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (*ὁ ἐλευθερωθεὶς ἐγκλήματος οὐκ ἐγκαλεῖται περὶ τοῦ αὐτοῦ,* non bis in idem)[5], τοῦτο δὲ ἐξαντλεῖται

στηρίων», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 215 ἐδ. 8, 233 Σ.Ε.Κ.) ὁρίζεται ὅτι: «*Αἱ περὶ δεδικασμένου διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος*». Τοιαῦται διατάξεις κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὡς συμπολιτευόμεναι πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου, θεωρητέαι αἱ τῶν ἄρθρων 57, 58, 77 καὶ 81 § 2 Κ.Π.Δ., περὶ ὧν βλ. εἰδικώτερον **Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 90 ἑπ., 102 ἑπ., 128 ἑπ., **Ἰω. Ζησιάδου**, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 70, 73, 265 ἑπ., 283 ἑπ., 1954.

1. **Δημοσθένης**, Ὑπὲρ Φορμίωνος, XXXVI, 25, **ἰδίου**, Πρὸς Ναυσίμαχον, XXXVIII, 16 «*Οἱ νόμοι λέγουσιν ἅπαξ περὶ τῶν αὐτῶν εἶναι τὰς δίκας*», **ἰδίου**, Πρὸς Λεπτίνην, XX, 147 «*Οἱ νόμοι δὲ οὐκ ἐῶσι **δὶς** πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῶν αὐτῶν οὔτε δίκας οὔτ' εὐθύνας οὔτε διαδικασίαν οὔτ' ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν εἶναι*», **ἰδίου**, Πρὸς Παναίτιον, XXXVII, 19, 42, **C. Iulius Victor**, c. 3 § 10, 205, c. 4 § 8, 215, **Gaius**, III. 181, IV. 108 «de ea postea ipso iure agi non poterat», πλείω βλ. εἰς **Χρ. Πράτσικα**, Τὸ Δεδικασμένον κατὰ τὸ Ἀστικὸν καὶ τὸ Δικονομικὸν Δίκαιον, σελ. 25, 30 ἑπ., 1929 (πρβλ. καὶ τὴν αὐτόθι πλουσίαν βιβλιογραφίαν ἐπὶ τοῦ θέματος).

2. Β. Θ.γ.α (Π. 42. 1. 1) «*Κεκριμένον λέγεται τὸ ψήφῳ τμηθέν, δι' ἧς καταδικάζεταί τις ἢ ἀπολύεται*»,

3. Β. ΝΑ.βϛ (Π. 44. 2. 6) «*Ἑκάστη φιλονεικία μιᾷ ἀγωγῇ καὶ ἑνὶ δικαστηρίῳ περατοῦται*».

4. Β. Β.γ.σζ (Π. 50. 17. 207), Μϛ.α.κ. (Π. 1. 5. 25).

5. Β. Ξ.λδ.ζ (Π. 48. 2. 7 § 2), ἴδε καὶ Β. Ξ.λγ.κβ (C. IX. 2. 9) «*Ὁ περὶ*

τὸ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ὡς *τελεσιδίκως* ἐνόχου ἢ μὴ κριθέντος, δικαίωμα τῆς ***ποινικῆς ἀξιώσεως*** τῆς Ἐκκλησίας, ἀποσβεννυμένης καὶ τῆς κατὰ τούτου κινηθείσης ποινικῆς ἀγωγῆς[1].

§ 164. Ἡ ***ἐκ νέου*** ποινικὴ δίωξις τοῦ *τελεσιδίκως* κριθέντος δικαστικῶς Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, δύναται νὰ χωρήσῃ *ἐπιτρεπτῶς*, μὴ συντρεχούσης τῆς ἐκ τοῦ ***δεδικασμένου*** ὑψουμένης ἀπαγορεύσεως, ὁσάκις:

α. Ἡ τελεσίδικος ἀπόφασις τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον) ἐκήρυξεν *ἀπαράδεκτον* τὴν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀρξαμένην ποινικὴν δίωξιν διὰ λόγον ὀφειλόμενον εἰς παρουσιασθεῖσαν ἔλλειψιν ἢ ἀταξίαν περὶ τὴν κανονικότητα τῆς ὑποβληθείσης κατὰ τούτου μηνύσεως, ἡ τοιαύτη δ' ἔλλειψις ἢ ἀταξία περὶ τὴν κανονικότητα ἐν τοῖς κατόπιν ἐπανορθώθῃ[2].

β. Ἡ τελεσίδικος ἀπόφασις τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικα-

ἐγκλήματος κατηγορηθεὶς παρά τινος, παρ' ἑτέρου περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος οὐ κατηγορεῖται», Ξ.λδ.ιδ (Π. 48. 2. 14) «*Οὐδεὶς διὰ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα ἐκ πολλῶν κατηγορεῖται νόμων*», **Πολυδεύκους**, Ὀνομαστικόν, VIII. 6 «*Παραγραφὴ δὲ ἦν, ὅταν τις μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι λέγῃ τὴν δίκην ἢ ὡς κεκριμένος ἢ ὡς ἀφειμένος*»· εὐρύτερον βλ. **Karl Mittermaier**, ἐν Archiv. d. Krim. Rechts, 1850, σελ. 497, **Th. Mommsen**, Röm. Strafrecht, σελ. 132 ἑπ., 1899, **Κωνστ. Κωστῆ - Ἀγγ. Μπουροπούλου**, Ἐγχειρίδιον τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 452 ἑπ., **Κωνστ. Τσουκαλᾶ**, Ἑρμηνεία Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α', σελ. 211 ἑπ., **Χρ. Δέδε**, Τὸ ἀντικείμενον τῆς ποινικῆς δίκης, σελ. 41 ἑπ.

1. Ὁ ὅρος τοῦ ***δεδικασμένου*** δὲν ἀπαντᾷ μεταξὺ τῶν διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Τηρεῖται ὅμως ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ***ἔκπαλαι***, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τούτου διατάξεων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου. Ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύει πλήρως ὁ θεσμὸς (C.I.C. can. 1902, 1904 ἐφ' ὧν βλ. **Ed. Eichmann - Kl. Mörsdorf**, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 181 ἑπ., **C. Holböck**, Kirchenrecht, τ. II, σελ. 998 ἑπ.).

2. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 58 Κ.Π.Δ. Ἐὰν φέρ' εἰπεῖν πρεσβύτερος κατηγορήσῃ Ἐπίσκοπον ἐπὶ διαπράξει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος τῆς ***παρ' ἐνορίαν χειροτονίας*** (βλ. ἀνωτέρω § 90, σελ. 440, 457) καὶ τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, ἐπιληφθὲν νομίμως, ἀπαλλάξῃ διὰ βουλεύματος τὸν κατηγορηθέντα Ἐπίσκοπον, ὡς μὴ ὑπαρχούσης ἐν τῷ φακέλλῳ καὶ τῆς μηνύσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκόπου, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ὁποίου ἐτελέσθη ἡ ἄδικος πρᾶξις, δύναται ἐπιτρεπτῶς νὰ ἀσκηθῇ ***ἐκ νέου*** ποινικὴ δίωξις κατὰ τοῦ κατηγορηθέντος καὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπαλλαγέντος τῆς κατηγορίας Ἐπισκόπου, ἐὰν ὁ ἁρμόδιος Ἐπίσκοπος, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ὁποίου ἐτελέσθη ἡ ἄδικος πρᾶξις, καταγγείλῃ τὸ περὶ ταύτης γεγονὸς εἰς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον.

στικοῦ ὀργάνου (Ἐπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, Συνοδικὸν Δικαστήριον) διέταξε τὴν ὁριστικὴν παῦσιν τῆς ἀρξαμένης ποινικῆς διώξεως κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, *ἐκ πλάνης* γενομένου δεκτοῦ ὅτι οὗτος ἀπεβίωσεν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐξακριβωθέντος ὅτι ὁ κατηγορούμενος ζῇ, ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω *ἐκ πλάνης* ἀποφηναμένη τὴν ὁριστικὴν παῦσιν τῆς κατὰ τούτου ἀρξαμένης ποινικῆς διώξεως ἀπόφασις λογίζεται ὡς *μὴ ἐκδοθεῖσα*, ἡ δὲ κανονικῶς ἀρξαμένη κατὰ τούτου ποινικὴ δίωξις συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ σημείου εἰς ὃ *ἐκ πλάνης*, διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν, διεκόπη[1].

§ 165. Ἡ ἐν τῷ κοινῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ ὑφισταμένη ρητὴ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἐπιταγή, δυνάμει τῆς ὁποίας τὸ ***δεδικασμένον*** οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροήν, ἀπαγορεύουσαν τὴν *ἐπανάληψιν τῆς διαδικασίας (ἀναψηλάφησις, ἀναθεώρησις) ὑπὲρ* τοῦ δι᾽ ἀμετακλήτου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντος ἢ *κατὰ* τοῦ ὁμοιοτρόπως ἀθῳωθέντος, ἐφ᾽ ὅσον κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις συντρέχουσιν αἱ σαφῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζόμεναι εἰδικαὶ προϋποθέσεις[2], δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ:

α. Τοῦτο μέν, διότι ἡ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὑψουμένη πρόβλεψις περὶ τοῦ ἐκτάκτου ἐνδίκου μέσου τῆς *αἰτήσεως περὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας (αἴτησις ἀναψηλαφήσεως, αἴτησις ἀναθεωρήσεως)*, ἰσχύουσα εἰς τὸ κοινὸν Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, ποσῶς *δὲν ἀπαντᾷ* μεταξὺ τῶν ποινικοῦ δικονομικοῦ περιεχομένου διατάξεων τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

Ἀνάλογα θέματα, θεραπευόμενα ἐν τῷ κοινῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διὰ χρήσεως τοῦ ἐκτάκτου ἐνδίκου μέσου τῆς *αἰτήσεως περὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας (αἴτησις ἀναψηλαφήσεως, αἴτησις ἀναθεωρήσεως)* ἀντιμετωπίζονται ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ

1. Κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν ἄρθρων 57, 77, 81 § 2 Κ.Π.Δ.

2. Ἄρθρ. 57, 525, 526, 527 Κ.Π.Δ., ἐφ᾽ ὧν βλ. εἰδικώτερον Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, σελ. 90 ἑπ., τ. Β΄, σελ. 303 ἑπ., 315 ἑπ., 317 ἑπ., 321 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α΄, σελ. 283 ἑπ., τ. Β΄, σελ. 563 ἑπ., 572 ἑπ., 1958.

Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς περὶ ἀπονομῆς Χάριτος διαδικασίας[1].

Εἰδικώτερον δ᾽ ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης *δὲν καθιεροῖ* μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Δικονομικῷ Ποινικῷ Δικαίῳ προβλεπομένων ἐνδίκων μέσων καὶ τὸ ἔκτακτον τοιοῦτο τῆς *αἰτήσεως περὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας (αἴτησις ἀναψηλαφήσεως, αἴτησις ἀναθεωρήσεως)*.

β. Τοῦτο δέ, διότι τὸ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὁριζόμενον ἀποκλειστικῶς πρὸς τοῦτο ἁρμόδιον δικαστικὸν ὄργανον *(Συμβούλιον τῶν Ἐφετῶν, Συμβούλιον τοῦ Ἀρείου Πάγου)* ἵνα ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς *αἰτήσεως περὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας (αἴτησις ἀναψηλαφήσεως, αἴτησις ἀναθεωρήσεως)*[2], κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν, τό γε νῦν ἔχον, δύναται νὰ ὑποκατασταθῇ ὑφ᾽ οἱουδήποτε ἐκ τῶν ἁρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων.

Ἄλλαι αἱ ἁρμοδιότητες καὶ ἐξουσίαι τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐφετῶν ἢ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἕτεραι δὲ αἱ τοιαῦται τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Πολὺ δὲ περισσότερον αἱ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, αἵτινες κατ᾽ οὐδεμίαν περίπτωσιν δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς Ἀκυρωτικὸν Δικαστήριον[3].

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 176 ἑπ.

2. Ἄρθρ. 528 Κ.Π.Δ., ἐφ᾽ οὗ βλ. Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 321 ἑπ., Ἰω. Ζησιάδου, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 575 ἑπ.

3. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 6 ἐδ. 3 τοῦ ν. 671/1943 περὶ Κ.Ν.Ε.Ε. ὡρίζετο ὅτι: «*Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν Ἀρχιερέων, τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις*». Τό γε νῦν, καταργηθείσης τῆς διατάξεως ταύτης, διὰ τοῦ Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959, περιῆλθεν ἀνάλογος περίπου ἁρμοδιότης ἐπὶ ἰδίων θεμάτων εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας (ἄρθρ. 3 Κ.Ν.Ε.Ε., ὡς ἐτροπ. καὶ συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 4 ἐδ. ζ΄ τοῦ Β. Δ/τος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959) ὁριζομένου ὅτι: «*Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἀσκεῖ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν Ἀρχιερέων*». Ἐν τῷ τοιούτῳ ἐλέγχῳ προδήλως νοεῖται ἡ ἄσκησις διοικητικῆς καὶ κανονικῆς ἐποπτείας ***καὶ ἐπὶ τοῦ ἔργου*** τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀνατεθειμένου αὐτοῖς δικαστικοῦ καθήκοντος. Πλήν, ἡ τοιαύτη ἄσκησις διοικητικῆς καὶ κανονικῆς ἐποπτείας ***ἀποκλείεται*** νὰ θεωρηθῇ ἐκτεινομένη μέχρι καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐλέγχου, τῆς μεταβολῆς ἢ καὶ αὐτῆς τῆς ἀκυρώσεως ἀκόμη τῶν ὑπὸ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΝΑΚΟΠΗ

§ 166. Ὁ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, νομίμως κλητευθεὶς ἵνα παραστῇ κατὰ τὴν ἐνώπιον τούτου ὁρισθεῖσαν δικάσιμον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἀφορώσης αὐτὸν ποινικῆς ὑποθέσεως Κληρικὸς ἢ Μοναχός, μηδόλως ἐμφανισθεὶς καὶ καταδικασθεὶς ***ἐρήμην*** (*κατ᾿ ἐρήμην δίκην*, in contumaciam) δικαιοῦται ἵνα προσβάλῃ τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ ἐκδόντος ταύτην Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχόμενον πρὸς τοῦτο εἰς τὸν ἐρήμην καταδικασθέντα Κληρικὸν ἢ Μοναχὸν βοήθημα, καλεῖται ἔνδικον μέσον τῆς ***ἀνακοπῆς***[1].

I. Εἰς ἀνακοπὴν ὑπόκειται πᾶσα ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὑφ᾿ οἱουδήποτε ἐκ τῶν κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων ἐκδοθεῖσα κατὰ τούτου καταδικαστικὴ ἀπόφασις.

II. Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα εἰς τὸν ἐρήμην καταδικασθέντα πρὸς ἄσκησιν ἀνακοπῆς, εἶναι:

α. Ἡ ἔλλειψις νομίμου κλητεύσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἵνα

τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὀργάνων ἐκδιδομένων, κατὰ τὴν ἀνήκουσαν ἑκάστῳ τούτων ἀτομικῶς ἢ συλλογικῶς ἐνεργούντων ἁρμοδιότητα, δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἀνάλογος ἰσχύει διάταξις καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης (ἄρθρ. 10 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ.), ἐφ᾿ ἧς ἡ αὐτὴ ἀπολύτως χωρεῖ ἑρμηνεία.

1. Τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἀνακοπῆς*** δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου. Ὁ ***ἐρήμην*** ὑπὸ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταδικαζόμενος [βλ. ΟΔ´ Ἀπ. Κανόνα (Σ.Β. 93 - 94), καν. ΙΘ´ Καρθαγένης (Σ.Γ. 358 - 359)] μόνον μέσον προστασίας αὐτοῦ εἶχε τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου***. Καὶ ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου ἀγνοεῖται τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἀνακοπῆς***.

ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου κατὰ τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ διεξαχθεῖσαν ἐρήμην ποινικὴν δίκην.

β. Πᾶσα περίπτωσις ἀνωτέρας βίας ἢ συνδρομὴ ἄλλου τινὸς ἀνυπερβλήτου κωλύματος, ὡς ἡ νόσος, ἡ ἀποδημία κ.ἄ., βεβαιούμενα διὰ παντὸς νομίμου ἀποδεικτικοῦ μέσου, ὡς εἶναι τὰ δημόσια ἔγγραφα, αἱ ἔνορκοι ἰατρικαὶ πιστοποιήσεις, αἱ ἔνορκοι μαρτυρικαὶ βεβαιώσεις, κ.ἄ.[1].

§ 167. Ἡ ἀνακοπή, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ ἐρήμην καταδικασθέντος:

I. Ἐντὸς προθεσμίας δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως εἰς τὸν καταδικασθέντα τῆς ἐρήμην καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ δεκαήμερος αὕτη προθεσμία εἶναι ἀνατρεπτικὴ (fatale absolutum), ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι ἐφ᾿ ὅσον ὁ ἐρήμην καταδικασθεὶς δὲν ἀσκήσῃ τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀνακοπῆς ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης, ἀπόλλυσι τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Ὑπολογίζεται δὲ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν (de die ad diem) καὶ οὐχὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν (de momento ad momentum).

Ἡ ἡμέρα ἐπιδόσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν συνυπολογίζεται εἰς τὴν πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀνακοπῆς προθεσμίαν, ἥτις θεωρεῖται λήγουσα τὴν 18ην ὥραν (6 μ.μ.) τῆς τελευταίας ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως ἡμέρας, ἢ τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἐπιούσης ἐὰν ἡ τελευταία ἡμέρα συμπίπτῃ νὰ εἶναι Κυριακὴ ἢ ἄλλη τις ἡμέρα ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀνεγνωρισμένη ὡς ἑορτάσιμος διὰ τὰ δημόσια γραφεῖα, ὁπότε ταῦτα κατ᾿ ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶναι κλειστά.

Ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς κατοικῇ ἢ διατρίβῃ εἰς τόπον διάφορον τῆς ἕδρας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁριζομένη δεκαήμερος ἀνατρεπτικὴ πρὸς ἀνακοπὴν προθεσμία παρεκτείνεται:

α. Κατὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς κατοικῇ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀλλ᾿ ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως (Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, Ἐπισκοπῆς).

β. Κατὰ δέκα πέντε ἡμέρας, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς κατοικῇ ἐν

1. Ἄρθρα 125, 126 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 61 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 217, 230 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).

τῇ περιφερείᾳ ἑτέρας Ἱ. Μητροπόλεως (Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, Ἐπισκοπῆς).

γ. Καθ' ἑξήκοντα ἡμέρας, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

ΙΙ. Ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως τοῦ ἐκδόντος τὴν ἀνακοπτομένην καταδικαστικὴν ἀπόφασιν Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ, αὐτοπροσώπως ἐμφανιζομένου, καταδικασθέντος ἢ διὰ Κληρικοῦ, ἐφωδιασμένου δι' εἰδικῆς πρὸς τοῦτο ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ καταδικασθέντος, ἐκ τῆς ὁποίας δέον νὰ ἐξάγηται σαφῶς τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐντολέως. Ἡ ἀνακοπὴ συντάσσεται ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Γραμματέρως ὑπὸ τύπον ἐκθέσεως, γινομένης κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ περιλαμβανούσης τοὺς περὶ ταύτης ἐπικαλουμένους λόγους. Ἐφ' ὅσον ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως ἐνεφανίσθη ὁ εἰδικὸς ἐντολοδόχος τοῦ καταδικασθέντος, τὸ οἰκεῖον ἔγγραφον περὶ τῆς ἐντολῆς πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀνακοπῆς προσαρτᾶται εἰς τὴν περὶ ταύτης συντασσομένην ἔκθεσιν.

Ἡ περὶ τῆς ἀνακοπῆς ἔκθεσις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἀνακόπτοντος ἢ τοῦ εἰδικοῦ ἐντολοδόχου αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ συντάσσοντος αὐτὴν Γραμματέως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Προσαρτᾶται δ' εἰς ταύτην, ἐπὶ ποινῇ *ἀπαραδέκτου* τῆς ἀσκηθείσης ἀνακοπῆς, γραμμάτιον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐμφαῖνον ὅτι κατεβλήθησαν διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνακόπτοντος τὰ ἔξοδα τῆς ἐρήμην δίκης.

ΙΙΙ. Ἡ προθεσμία πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀνακοπῆς, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ἐμπροθέσμως ἀσκηθεῖσα ἀνακοπή, συνεπάγεται τὴν *ἀναστολὴν ἐκτελέσεως* τῆς ***ἐρήμην*** ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, πλὴν τῆς ἐπιβαλούσης τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας τοιαύτης[1].

---

1. Ἄρθρ. 129 § α' ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 61 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 218 ἐδ. 4, 230 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.). Ἡ διάταξις ὅμως αὕτη τοῦ ἄρθρου 129 § α' ν. 5383/1932, καίτοι ***κατηργήθη*** διὰ τοῦ ἄρθρ. 3 § β' τοῦ ἀν. ν. τῆς 12ης Ἰουνίου 1935, ἐν τούτοις, τηρεῖται ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ, διὰ τὸ ***δικαιότερον*** καὶ τὸ ***φιλάνθρωπον***, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τοῦ ἀνασταλτικοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ***ἐκκλήτου*** (ἐφέσεως) νομοθετικῶς ὁριζομένων, ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 170 Δ'.

Ὁ καταδικασθεὶς εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, ἀπὸ τῆς νομίμου ἐπιδόσεως αὐτῷ τῆς ἐρήμην καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀπέχει πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ὅτου ἐπὶ τῇ ἀνακοπῇ αὐτοῦ ἐξαφανισθῇ ἡ ἐρήμην καταδικαστικὴ ἀπόφασις.

Ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ διανυθῇ ὁ χρόνος ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας πρὶν ἢ ἐξαφανισθῇ ἡ ἐρήμην καταδικαστικὴ ἀπόφασις, ὁ ἀνακόπτων ἐπαναλαμβάνει αὐτοδικαίως τὴν ἄσκησιν τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

Εἰς ἣν δὲ περίπτωσιν ἤθελεν ἐπικυρωθῇ ὁπωσδήποτε ἡ διὰ τῆς ἐρήμην καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσα ποινὴ ἀργίας, ὁ διανυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνος ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς συμψηφίζεται εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐκτιθησομένης ποινῆς[1].

§ 168. Ἡ ἀσκηθεῖσα ἀνακοπὴ φέρεται ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτὴν Γραμματέως ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὅστις ὁρίζει τὴν δικάσιμον ἡμέραν πρὸς συζήτησιν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν δικάσιμον πρὸς συζήτησιν τῆς ἀνακοπῆς, ***δέον ὅπως καλῆται*** ἐμπροθέσμως καὶ νομίμως ὁ ἀνακόπτων[2], ***ἵνα ἀκουσθῇ*** ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[3].

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὀλίγας πρὸ τῆς συζητήσεως τῆς ἀνακοπῆς, κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν περὶ ταύτης δικάσιμον, ἡμέρας, ὁρίζει Εἰσηγητὴν ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου πρὸς μελέτην τῆς δικογραφίας.

---

1. Ἄρθρα 127, 128 (ὡς ἐτροπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 13 ν. 898/1943), 129, 130 ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***», 61 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 218 ἐδ. 1-4, 230 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).

2. Ὁ ἀνακόπτων καλεῖται οἵῳ τρόπῳ ἐκλήθη πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τὸ πρῶτον, ὅτε μὴ ἐμφανισθεὶς ἐδικάσθη ἐρήμην· βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 812[3], 813[2].

3. Συμφώνως πρὸς τὴν ***παγίαν*** ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου διὰ πᾶσαν περίπτωσιν κατηγορουμένου Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ἐμφανιζομένου ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου [καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362)]. Καίτοι δέ, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ***σιγᾷ***, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πρᾶξις ***συμπορεύεται*** πάντοτε πρὸς τὴν ad hoc ἐπιταγὴν τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, καλοῦσα τὸν ***ἀνακόπτοντα*** ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ***ἵνα ἀκουσθῇ***.

α. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνελθὸν πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἀνακοπῆς, ἐξετάζει πρῶτον τὸ τύποις παραδεκτὸν αὐτῆς, ἤτοι:

αα. Ἐλέγχει τὸ *ἐμπρόθεσμον* τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀνακοπῆς.

Ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε διαπιστώσει, ὅτι αὕτη ἠσκήθη *ἐκπροθέσμως*, ἀπορρίπτει ταύτην ἄνευ περαιτέρω ἐξετάσεως ἢ ἐρεύνης τῶν λόγων οὓς ἐπεκαλέσθη ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ ἐρήμην καταδικασθείς.

Εἰς περίπτωσιν ἀσκήσεως *ἐκπροθέσμου* ἀνακοπῆς διὰ λόγον ἀνωτέρας βίας, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ἐξετάζει τὸν λόγον τοῦτον. Καὶ εἰ μὲν εὕρῃ αὐτὸν βάσιμον δέχεται τὴν ἀνακοπήν, ὑποχρεωμένον τυγχάνον ἵνα αἰτιολογήσῃ ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτοῦ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνακόπτοντος ἀπωλείας τῆς προθεσμίας πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀνακοπῆς αὐτοῦ ἐμπροθέσμως, λόγῳ κωλύματος ὀφειλομένου εἰς ἀνωτέραν βίαν.

Εἰ δὲ κρίνῃ τοῦτον ἀβάσιμον, ἀπορρίπτει τὴν *ἐκπροθέσμως* ἀσκηθεῖσαν ἀνακοπήν.

ββ. Ἐλέγχει τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀνακόπτοντος ἐπικαλουμένους λόγους ἀνακοπῆς, ἐξετάζον τὰ ὑπὸ τούτου προσαγόμενα ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ὑποχρεοῦται ***ἵνα ἀκούσῃ*** τὸν κατηγορούμενον, ἐπιμένοντα νὰ ἀναπτύξῃ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπικαλουμένους λόγους ἀνακοπῆς. Ἀκολούθως:

ααα. Εἰ μὲν κρίνῃ βασίμους τοὺς λόγους τῆς ἀνακοπῆς, δέχεται ταύτην. Εἰς περίπτωσιν προβολῆς λόγου ἀνακοπῆς, ὀφειλομένου εἰς ἀνωτέραν βίαν ἢ ἄλλο ἀνυπέρβλητον κώλυμα πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τοῦ ἀνακόπτοντος, κατὰ τὴν ἐρήμην αὐτοῦ διεξαχθεῖσαν διαδικασίαν, τυγχάνει ὑποχρεωμένον ἵνα αἰτιολογήσῃ ἐν τῇ ἐκδιδομένῃ ἀποφάσει αὐτοῦ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀνακόπτοντος συνδρομῆς τοιούτου λόγου.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐξαφανίζει τὴν ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν αὐτοῦ, καθ᾽ ὅλας τὰς διατάξεις αὐτῆς, καὶ εὐθὺς εἰσέρχεται εἰς τὴν ***ἐξ ἀρχῆς*** ἐξέτασιν κατ᾽ οὐσίαν τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος, κλητευθεὶς ὑποχρεωτικῶς καὶ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, ἵνα ἐμφανισθῇ καὶ ὑποστηρίξῃ ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τὴν ἀνακοπὴν αὐτοῦ, δὲν προσέλθῃ

ἢ ἐμφανισθεὶς δὲν παραμείνῃ μέχρι πέρατος τῆς ἐκδικάσεως τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως αὐτοῦ ἐνώπιον τούτου, δικάζεται καὶ αὖθις ἐρήμην.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἄσκησις δευτέρας ἀνακοπῆς, ὑπὸ τοῦ ἐρήμην καταδικασθέντος οὕτω, τυγχάνει *ἀπαράδεκτος*.

Ἐν τῷ ἀπαραδέκτῳ τούτῳ περιλαμβάνεται καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ Γραμματέως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἵνα νομίμως ἀρνηθῇ καὶ συντάξῃ αἰτουμένην τυχὸν σύνταξιν δευτέρας ἀνακοπῆς ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐρήμην καταδικασθέντος.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος, *δὲν ἐκλητεύθη τυχόν*, ἵνα ἐμφανισθῇ καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνακοπὴν αὐτοῦ, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον χωρῆσαν, παρὰ ταῦτα, εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῆς καὶ δεξάμενος ταύτην, *ὀφείλει ἵνα ἀναβάλῃ τὴν κατ᾽ οὐσίαν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔρευναν τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως* εἰς ἑτέραν δικάσιμον αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν καλεῖ ἐμπροθέσμως καὶ νομίμως τὸν κατηγορούμενον, ἵνα ἐμφανισθῇ καὶ ***ἀκουσθῇ*** κατὰ τὴν νέαν συζήτησιν τῆς ἀφορώσης αὐτὸν ὑποθέσεως ταύτης.

βββ. Εἰ δὲ κρίνῃ ἀβασίμους τοὺς λόγους τῆς ἀνακοπῆς, ἀπορρίπτει ταύτην καὶ καταδικάζει τὸν ἀνακόπτοντα εἰς τὴν δικαστικὴν δαπάνην τῆς κατ᾽ ἀνακοπὴν διαδικασίας[1].

§ 169. Ὁ ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου καταδικασθεὶς *ἐρήμην* Ἐπίσκοπος, ἀνακόπτει τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν διὰ δικογράφου ἀπευθυνομένου ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἐπὶ τῆς ἀνακοπῆς ταύτης ἀποφαίνεται ***τελεσιδίκως*** ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, τηρουμένων τῶν περὶ ἐκδικάσεως καὶ συζητήσεως τῆς ἀνακοπῆς βασικῶν διατάξεων[2].

---

1. Ἄρθρα 126, 131 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** », 61 ἐδ. 2 Κ.Κ.Ρ. (ἄρθρ. 217 ἐδ. 2, 218 ἐδ. 5, 230 ἐδ. 2 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἄρθρ. 149 § β′ ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 221 ἐδ. 3 Σ.Ε.Κ.), ἔνθα ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας προφανῶς ἀναφέρεται ἀντὶ τῆς φράσεως « Ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 127 ἀνακοπῆς τοῦ ***κατηγορουμένου*** », ἡ τοιαύτη « ...τοῦ ***μηνυτοῦ*** ». Ἡ διάταξις δὲν ἰσχύει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚΚΛΗΤΟΣ

§ 170. Ὁ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου α΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ Κληρικὸς ἢ Μοναχός, δικαιοῦται ἵνα προσβάλῃ τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ εὐθὺς ἀμέσως ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου β΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας.

Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχόμενον πρὸς τοῦτο εἰς τὸν ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας κριθέντα καὶ καταδικασθέντα Κληρικὸν ἢ Μοναχὸν βοήθημα, καλεῖται ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου*** (*ἐφέσεως*, appellatio, provocatio).

Α. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἰώνων[1], ἐγκολπωθεὶς τὸ θεμελιῶδες ἀξίωμα «*τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ δικάσαντος ἐπανορθοῦται ἡ ἔκκλητος*»[2], χορηγεῖ *παντὶ* ὑπὸ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου α΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας *καταδικαζομένῳ* καὶ *ἀδικεῖσθαι οἰομένῳ*[3] δικαίωμα προσφυγῆς δι᾽

1. Διατάξεις, γενικοῦ περιεχομένου, τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου [ΛΖ΄ 'Απ. Κανὼν (Σ.Β. 50), καν. Κ΄ 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 162), ΙΗ΄, ΟϚ΄, ϞΕ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 352, 496, 535 - 536), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙΘ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 265), Η΄ Τρούλλου (Σ.Β. 324 - 325), Ϛ΄ Β΄ Νικαίας (Σ.Β. 577 - 578)] ἐπιτάσσουσι τὴν κατ᾽ ἔτος *δὶς* σύγκλησιν τῶν 'Επαρχιακῶν Συνόδων πρὸς ἐξέτασιν καὶ διακανονισμὸν τῶν μεταξὺ Κληρικῶν ἀνακυπτόντων ζητημάτων, ὡς διαφωνιῶν, κανονικῶν ἀδικημάτων, ἀμφισβητήσεων ἐν γένει, χάριν τῆς ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ κανονικῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας, διδομένης τῆς δεούσης λύσεως κατόπιν εἰς β΄ βαθμὸν συζητήσεως τῆς ἅπαξ κριθείσης ὑποθέσεως· ἴδε καὶ P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. IV, σελ. 764 ἑπ., E. Löning, Kirchenrecht, τ. I, σελ. 384 ἑπ., 1878.

2. Π. 49. 1. 1 pr., Β. Θ.α.α.

3. «*Παντὶ καταδικαζομένῳ καὶ ἀδικεῖσθαι οἰομένῳ, ἡ τῆς ἐκκλήτου ἐδόθη βοήθεια*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 146, 241 - 242), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 182 - 184, Γ. 133, 240, 468), 'Αριστηνὸν (Σ.Γ. 341) «*ἡ γὰρ ἔκκλητος ἀπειρίαν ἢ ἀδικίαν ἐπανορθοῦται τοῦ δικαστοῦ*», Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, Περὶ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως 'Επισκόπων (Analecta Sacra, τ. VI, 327) «*Ἔξω γάρ ἐστι τοῦ φιλανθρώπου τῆς 'Εκκλησίας ἔθους καὶ τῆς τῶν θείων κανόνων περιλήψεως τὸ πρὸ τῆς κυρίας καὶ*

ἐκκλήτου ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου β΄ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, πρὸς κανονικὴν καὶ δικαίαν κρίσιν τοῦ παραπόνου αὐτοῦ[1], οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ ***δίς***[2].

Εἰδικώτερον οὕτω:

Ι. Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν.

Ι. Εἰς προσβολὴν δι᾽ ἐκκλήτου ὑπόκειται:

Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκόπου ἢ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἢ τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορουμένον, οἱαδήποτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένη καὶ ἀπειλουμένη ποινή.

Ἡ ἔκκλητος, ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος *αὐτοπροσώπως* καὶ ἀπευθύνεται ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελούσης Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας[3].

ἐντελοῦς καταδίκης, ἐξωθεῖσθαι τῆς 'Εκκλησίας τούτῳ τῷ ἱερῷ λόγῳ συντεταγμένον, διοριζομένων ἀκεραίαν ἔχειν τὸν κατακρινόμενον τὴν οἰκείαν κατάστασιν, μέχρις ἂν ἐντελῶς τὰ κατ᾽ αὐτὸν γυμνασθῶσιν».

1. 'Αφετηρίαν ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος προσφυγῆς τοῦ καταδικασθέντος ἐνώπιον 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου μείζονος ποινικῆς δικαιοδοσίας δίδει, ὁ κατὰ τοῦ Μ. 'Αθανασίου ἀσκηθεὶς διωγμὸς (ἐφ᾽ οὗ βλ. εἰδικώτερον Φιλ. Βαφείδου, 'Εκκλ. 'Ιστορία, τ. Ι, § 65, Δημ. Σ. Μπαλάνου, Πατρολογία, σελ. 233 ἑπ., 1933, Βασ. Στεφανίδου, 'Εκκλ. 'Ιστορία, σελ. 167 ἑπ.), διὰ τῆς γενομένης καθαιρέσεως αὐτοῦ ὑπὸ Συνόδων ἐν Τύρῳ τὸ ἔτος 335 καὶ ἐν 'Αντιοχείᾳ τὸ ἔτος 340, περατωθεὶς διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τούτου μετὰ προσφυγὴν πρὸς τὸν 'Αρχιεπίσκοπον Ρώμης 'Ιούλιον Α΄ καὶ δι᾽ ἀποφάσεως τῆς ἐν Ρώμῃ Συνόδου ἔτους 341. Ἴδε καὶ P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 527 ἑπ., H. Scott, The Eastern Churches and the Papacy, σελ. 994 ἑπ., 1928, Μιχαὴλ Κωνσταντινίδην, 'Αρχιεπίσκοπον 'Αμερικῆς, 'Ο Μ. 'Αθανάσιος καὶ ἡ ἐποχή του, σελ. 282 ἑπ., 1937.

2. «*Νενομοθέτηται γὰρ μὴ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς ἐκκαλεῖσθαι τὸν νομίζοντα ἀδικεῖσθαι*», ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 236 - 237, 239, 589). Τὸ *δὶς* ἐκκαλεῖν δέχεται καὶ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 574 ἑπ., ἀλλὰ δὲν προέρχεται εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ.

3. Καν. Δ΄, Ϛ΄, ΙΒ΄ 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 132, 138, 146), ΙΔ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ΙΕ΄ Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331), Ε΄ Α΄ Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), Θ΄, ΙΖ΄ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259). 'Η ὑπὸ τοῦ καν. ΙΔ΄ Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267) προβλεπομένη εὐχέρεια τοῦ ἐκκαλοῦντος «*Εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν ἐπὶ τὸν πλησιέστερον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ τῆς ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα*»,

II. Ὁ ἐκκαλέσας καὶ ἡττηθείς, ἔχει δικαίωμα προσφυγῆς κατὰ τῆς ἀπορριψάσης τὴν ἔκκλητον αὐτοῦ ἀποφάσεως τοῦ ἀνωτέρω Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἀσκῶν β' ἔκκλητον κατὰ ταύτης ἣν ἀπευθύνει ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου μείζονος ἔτι ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἤτοι ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελούσης Γενικῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν ἢ ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[1].

II. Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

I. Εἰς προσβολὴν δι' ἐκκλήτου ὑπόκειται:

Πᾶσα ἀπόφασις τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελούσης Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Ἐπίσκοπον, οἱαδήποτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένη καὶ ἀπειλουμένη ποινή.

Ἡ ἔκκλητος, ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος *αὐτοπροσώπως* καὶ ἀπευθύνεται ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου τελούσης Μείζονος Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας[2].

α. Ἐπίσκοπος, ὑπαγόμενος ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τοῦ Κλήματος τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως[3], εἶχε

οὐδέποτε ἐτηρήθη ἐν τῇ πράξει, ἰδίᾳ μετὰ τοὺς καν. Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ Γ. 268) « *Τὸ δὲ λέγειν τὸν κανόνα, μὴ ἐνδημοῦντος τοῦ μητροπολίτου τῆς ἐπαρχίας, καταφεύγειν τὸν ἀφορισθέντα ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον, οἶμαι μηδέποτε ἐνεργῆσαι* ». Τοῦ ἰδίου πρὸς ἄσκησιν δικαιώματος ἐκκλήτου ἀπελάμβανον καὶ οἱ *λαϊκοὶ* [καν. Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125)].

1. Καν. ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377, 588), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

2. Καν. Δ', ΙΒ', ΙΔ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146, 156), ΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377), Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

3. Καν. Δ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 238, 239 - 240).

τὸ δικαίωμα ἀναφορᾶς[1] ἢ προσφυγῆς δι' ἐκκλήτου, **δὶς** μάλιστα ἀσκουμένης, ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης, ἵνα οὗτος καθορίσῃ τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐκδικάσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἀσκηθεῖσαν ἔκκλητον[2].

β. Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης ἔκειτο τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα πρὸς ἐκτίμησιν τῶν παραπόνων τοῦ ἀναφερομένου πρὸς αὐτὸν ἢ καὶ **δὶς** ἐκκαλέσαντος Ἐπισκόπου[3], ἐκ ταύτης δ' ἐξηρτᾶτο ἐπίσης καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἐκδικάσεως τῆς ἐκκλήτου ἢ τῆς ἀπορρίψεως αὐτῆς[4].

1. Καν. Γ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234) « *Εἰ δὲ ἄρά τις ἐπισκόπων ἔν τινι πράγματι δόξῃ κατακρίνεσθαι... γραφῆναι παρὰ τούτων τῶν κρινάντων Ἰουλίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, ὥστε διὰ γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, εἰ δέοι, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον, καὶ ἐπιγνώμονας αὐτὸς παράσχοι* ».

2. Καν. Γ', Δ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 238, 239 - 240).

3. Ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 492, 494 ἐπ., ἀναλύων διὰ μακρῶν τὸ ἐπὶ τοῦ θέματος νομοθετικὸν ἔργον τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, ἀνατρέπει ἐπιτυχῶς τὴν ἐν τῇ Δύσει ὑποστηριχθεῖσαν ἄποψιν περὶ δῆθεν ἀναγνωρίσεως ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ρώμης. Πέρα δὲ τούτου διδάσκει, ὅτι ἐκ τῶν διατάξεων τούτων τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου δὲν καθιεροῦται τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ***ἐκκλήτου***, ἀλλὰ προβλέπεται ἡ υἱοθέτησις ἐκτάκτου τινὸς ἐνδίκου μέσου, δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρώμης, ἐξετάζων τὸ ἐνώπιον αὐτοῦ ἀναφερόμενον παράπονον τοῦ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ὑπαγομένου οἱουδήποτε καθαιρουμένου Ἐπισκόπου, κατὰ τὴν κρίσιν του ἢ διέτασσε τὴν συγκρότησιν εἰδικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου πρὸς ἐξέτασιν ἢ ἀναθεώρησιν τῆς πρότερον γενομένης διαδικασίας καὶ ληφθείσης ἀποφάσεως ἢ ἔκρινεν ὡς καλῶς ἔχοντα τὰ ἤδη γενόμενα.

4. Καν Γ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 239 - 240). Ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εἰδικοῦ προνομίου ἀπονεμηθέντος τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ρώμης διὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὑπαγομένους Ἐπισκόπους καὶ οὐχὶ περὶ ἀναθέσεως δικαιωμάτων ὑπερτάτης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας εἰς αὐτὸν δὲν χωρεῖ συζήτησις, ὡς σαφῶς περὶ τούτου ἐκφράζονται οἱ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 241) « *Οὔτε οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἐστὶν ὁ κανών, οὔτε πάσας τὰς ἐκκλήτους ἀνατίθησιν αὐτῷ, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ* » καὶ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 239) « *ἰδικὸν γάρ ἐστι τοῦτο εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τοῦ πάπα, καὶ κρατεῖν ὀφείλει, ἔνθα ἐξεφωνήθη* », ὅστις μάλιστα θεωρεῖ (Σ.Γ. 149 - 150, 237) ὅτι: « *Τὰ μέντοι ὁρισθέντα περὶ τοῦ πάπα, ἐκληπτέον καὶ εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὸ ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καὶ τοῦτον τῷ πάπᾳ τιμηθῆναι ἀπὸ διαφόρων κανόνων* ». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐδέχθη καὶ ἡ Πανορθόδοξος ἐν ΚΠόλει Σύνοδος ἔτους 1663, λόγῳ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἁλώσεως διαμορφωθέντος καθεστῶτος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκρίθη ἀναγκαῖον ὅπως πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις τῶν ἑκασταχοῦ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀναφέρωνται εἰς τὸν τῆς ΚΠόλεως θρόνον καὶ παρὰ τούτου κρίνωνται, ὡς τὰ ἴσα πρωτεῖα ἔχοντος, κατὰ τοὺς κανόνας, τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης· βλ. εἰδικώτερον Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τ. Α', 351, Καλλ. Δελικάνη, Πατριαρχικὰ Ἔγγραφα, τ. Β', σελ. ι' προλεγομένων, 1904, Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου, Τὰ ἰδιαίτερα δικαιώματα τοῦ

ΙΙ. Ὁ ἐκκαλέσας καὶ ἡττηθεὶς Ἐπίσκοπος, ἔχει δικαίωμα προσφυγῆς κατὰ τῆς ἀπορριψάσης τὴν ἔκκλητον αὐτοῦ ἀποφάσεως τοῦ ἀνωτέρω Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἀσκῶν β' ἔκκλητον κατὰ ταύτης, ἣν ἀπευθύνει ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου μείζονος ἔτι ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἤτοι ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελούσης Γενικῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν ἢ ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[1].

ΙΙΙ. Ἐπὶ Μητροπολιτῶν.

Ι. Εἰς προσβολὴν δι' ἐκκλήτου ὑπόκειται:

Πᾶσα ἀπόφασις τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως τελούσης Γενικῆς Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Μητροπολίτην, οἱαδήποτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένη καὶ ἀπειλουμένη ποινή.

Ἡ ἔκκλητος, ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος *αὐτοπροσώπως* καὶ ἀπευθύνεται ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[2].

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σελ. 13 ἑπ., 1931, Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σελ. 664 ἑπ. Ἀλλά, καὶ ἕτερον, ἀκόμη, ὑψοῦται ἐπιχείρημα περὶ τοῦ ὅτι αἱ διατάξεις τῶν καν. Γ', Δ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 233 - 234, 238, 239 - 240) ἀφεώρων ἀποκλειστικῶς τοὺς ὑπὸ τὴν διοικητικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης ὑπαγομένους Ἐπισκόπους, προκῦπτον ἐκ τοῦ καν. ΚΗ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377) δυνάμει τοῦ ὁποίου οἱ ὑπαγόμενοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀφρικῆς καὶ μὴ ἐκκαλοῦντες πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ***εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης περαματικὰ δικαστήρια***, ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ *«παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν»*, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 378), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 378 - 379) *«Καὶ σημείωσαι ἀπὸ τούτου, ὅτι μάτην καυχῶνται οἱ περὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης, λέγοντες πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ ζητήματα ὀφείλειν διευλυτοῦσθαι παρ' αὐτοῖς κατὰ λόγον ἐκκλήτου.* ***Εἰ γὰρ τὰς ἐκκλήτους τῶν ἐν Ἀφρικῇ οὐ συγχωρεῖται τηρεῖν, πολλῷ μᾶλλον καθ' ἑτέρων χωρῶν οὐχ ἕξει τὸ τοιοῦτον δίκαιον»***.

1. Καν. ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

2. Καν. Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

ΙΙ. Ἐφ' ὅσον ὁ Μητροπολίτης, ἀσκῶν ἐξουσίαν Ἐξάρχου τῆς Διοικήσεως[1], κατηγορηθεὶς ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος εἰσήχθη εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος, κηρυχθεὶς δ' ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος κατεδικάσθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένην καὶ ἀπειλουμένην ποινήν, ἔχει δικαίωμα προσβολῆς κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀσκῶν ἔκκλητον κατὰ ταύτης, ἣν ἀπευθύνει ἐνώπιον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελούσης Μείζονος Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[2].

IV. Ἐπὶ Πατριαρχῶν.

Ὁ Πατριάρχης, ὑποπίπτων εἰς διάπραξιν κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ ἐγκαλούμενος ἐνώπιον τῆς Συνόδου τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος, κρίνεται ὑπὸ ταύτης ***ἅπαξ***, εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας.

Νομοθετικαὶ διατάξεις, παρέχουσαι εἰς τὸν Πατριάρχην δικαίωμα προσβολῆς δι' ἐκκλήτου τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου, δὲν ὑπάρχουσι.

Β. Ἡ ἔκκλητος, ἀσκουμένη ἐπιτρεπτῶς καθ' οἱανδήποτε τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, δέον ὅπως ἀπευθύνηται ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου κατὰ σειρὰν βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

---

1. Καν. ϛ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 243), ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377, 588), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Β. 259 - 260, Γ. 589), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 589 - 590).

2. Κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν καν. Δ', Ε' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 238, 239 - 240), Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259), δοθέντος ὅτι πρὸς ἐκδίκασιν ἐκκλήτων κατὰ τῶν ἀποφάσεων Γενικῶν Συνόδων τῶν Μητροπολιτῶν ἢ ἐνδημουσῶν Πατριαρχικῶν Συνόδων δὲν φαίνονται σαφῶς καθωρισμένα δι' εἰδικῆς κανονικῆς διατάξεως τὰ ὅρια τοῦ β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας· ἴδε καὶ P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. I, σελ. 549 - 550, 577, Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολοπούλου, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 673 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 485 ἑπ., Σοφ. Τριανταφυλλίδου, Περὶ ἐκκλήτων δικῶν Ἐπισκόπων, σελ. 49 ἑπ., 1911.

'Η παράβασις τῆς κανονικῆς ἐπιταγῆς ταύτης, συνεπάγεται τὸ *ἀπαράδεκτον* τῆς ἀσκηθείσης ἐκκλήτου καὶ ἐπισύρει κατὰ τοῦ ἀντικανονικῶς ἐκκαλέσαντος ἰδίας ποινικὰς κυρώσεις[1].

Γ. Εἰς προσβολὴν δι' ἐκκλήτου δὲν ὑπόκειται, τουτέστι τυγχάνει ***ἀνέκκλητος***, ἡ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐκδοθεῖσα καταδικαστικὴ ἀπόφασις, ἐφ' ὅσον:

I. 'Εξεδόθη εἰς τελευταῖον ἐκ τῶν κατὰ τὸν νόμον προβλεπομένων ποινικῆς δικαιοδοσίας βαθμόν, ἤτοι ὑπὸ Συνόδου ***τελείας***[2], ὡς εἶναι ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ 'Εξάρχου τῆς Διοικήσεως τελοῦσα Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν ἢ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου τελοῦσα Σύνοδος τοῦ οἰκείου Πατριαρχικοῦ Κλήματος[3].

'Επὶ πᾶσι δέ, ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος[4].

Quid iuris, ὅμως, ἐὰν προβάλῃ περίπτωσις καταδίκης εἴς τινα

1. Καν. ΚΗ', ΡΚΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 377, 588) « *Διό, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισται. Οἱ δὲ πρὸς περαματικὰ δικαστήρια διεκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ 'Αφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν... 'Εὰν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς 'Αφρικῆς συνόδους, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν 'Αφρικῇ δεχθείη εἰς κοινωνίαν* ». Αἱ διατάξεις αὗται, ἔσχον ἐν τοῖς κατόπιν γενικὴν ἐφαρμογὴν ἐν τῇ κατ' 'Ανατολὰς 'Ορθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ, κατὰ τοὺς καν. Β' Τρούλλου (Σ.Β. 308 - 310) καὶ Α' Β' Νικαίας (Σ.Β. 555 - 556).

2. Κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ΚΗ' 'Απ. Κανόνος (Σ.Β. 36) καὶ τοῦ καν. Δ' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 132), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 134).

3. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 134, 147 - 150) « *Αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται* », Ν. ΡΚΓ', κβ', Β. Γ.α.λη « *...ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κἀκεῖνα ὁριζέτω, ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνᾴδει,* ***οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου*** », 'Επαναγωγήν, ΙΑ', 6 (J.G.R. τ. Β', 260) « *Τὸ τοῦ Πατριάρχου κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων* », Φωτίου, Νομοκ. Θ', α' (Σ.Α. 169) « *Οὔτε γὰρ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψῆφοι* », Πηδάλιον, σελ. 107 - 108. 'Εκ τοῦ λόγου τούτου ἡ δικαστικὴ κρίσις οἱασδήποτε 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, ἐκφερομένη μετ' ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, καὶ εἰς α' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας ἀκόμη, τυγχάνει ὁπωσδήποτε ***ἀνέκκλητος***. Οὕτω καὶ ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, 'Εγχειρίδιον τοῦ 'Εκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 57, 1927.

4. Βλ. καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 567, 'Αμ. 'Αλιβιζάτου, Οἱ 'Ιεροὶ Κανόνες καὶ οἱ 'Εκκλησιαστικοὶ Νόμοι, σελ. 21, β' ἔκδ. 1949.

ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένων ποινῶν κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ὀφειλομένη εἰς ἀπόφασιν τοῦ Πατριάρχου καὶ μόνον[1], ἐνεργοῦντος οὕτω κατὰ τούτων, ἐφ' ὅσον ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἄμεσον 'Επισκοπικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν;[2]

Καὶ ἡ τοιαύτη ἀπόφασις θὰ χαρακτηρισθῇ ἀνέκκλητος, κατὰ τὴν κανονικὴν ἄποψιν «*αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται*»[3], ἢ δέον νὰ ὑποστῇ καὶ αὐτή, χαρακτῆρα ἔχουσα *πρωτοδίκου δικαστικῆς κρίσεως*, τὸν δίκαιον ἔλεγχον ὑπερτέρας δικαστικῆς διαγνώσεως, ἐκφερομένης ὑπὸ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ὡς εἶναι ἡ τοιαύτη τῆς ***τελείας*** Πατριαρχικῆς Συνόδου;

Συγκλίνομεν, ἀνενδοιάστως, πρὸς τὴν δευτέραν τῶν ἄνω λύσεων[4], δοθέντος ὅτι ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ἐγκολπωθεὶς τὸν

1. 'Ως λ.χ. 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὡς Πατριάρχης ΚΠόλεως, κατά τινα τῶν περιοδειῶν αὐτοῦ, καθῄρεσε τὸν Μητροπολίτην Νικομηδείας Γερόντιον καὶ ἐχειροτόνησεν εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ τὸν Πανσόφιον, κρίνας περιττὸν νὰ ἀκούσῃ πρῶτον τὴν δικαστικὴν περὶ τοῦ ἀνωτέρω κρίσιν τῶν 'Επισκόπων τῆς 'Εκκλησίας Νικομηδέων, κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Φωτίου, Βιβλιοθήκη, 59 (M.P.G. τ. 103 c. 113). Τὸ γεγονὸς τοῦτο, πάντως, δὲν ἀναφέρουσιν οὔτε ὁ Σωκράτης, 'Εκκλ. 'Ιστ. (M.P.G. τ. 67 c. 15 ἑπ.) οὔτε ὁ Παλλάδιος, Διάλ. 'Ιστορ. (M.P.G. τ. 17 c. 14 ἑπ.), ἴδε καὶ τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τούτου τοῦ An. Moulard, Saint Jean Chrysostome, σελ. 305 ἑπ., 1941.

2. 'Ανάλογον ἀπορίαν διετύπωσε, χωρὶς ὅμως νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν δέουσαν ἐπ' αὐτῆς λύσιν, ἑρμηνεύων τὸν καν. ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 270) διερωτώμενος: « *Θαυμάζω δὲ πῶς οὐ διωρίσαντο οἱ Πατέρες, τί ὀφείλει γίνεσθαι, ἐὰν ὁ πάπας, λόγου χάριν ἀφορίσῃ κληρικὸν αὐτοῦ ἀνευλόγως, καὶ αἰτιᾶται μὲν τὸν ἀφορισμὸν ὁ κληρικός, οὐ δύναται δὲ πρὸς μείζονα σύνοδον ἀπελθεῖν καὶ προθεῖναι τὴν αἰτίασιν* ».

3. 'Εξ ἀφορμῆς τῆς ἑρμηνείας τοῦ καν. ΙΒ' 'Αντιοχείας (Σ.Γ. 146) δὲν ἀφίνει καὶ τὸ θέμα τοῦτο ἄθικτον ὁ Βαλσαμὼν (Σ.Γ. 146 - 150), ἀποφαινόμενος: « *Κἂν γὰρ ἱερατικούς τινας δικάσῃ ὁ Πατριάρχης, κἂν λαϊκούς, κἂν λαϊκὸν μετὰ ἱερωμένου, κἂν διὰ βασιλικῆς προστάξεως,* ***κἂν οἰκείῳ δικαίῳ***, *κἂν μετὰ συνδικαστοῦ,* ***κἂν μόνος***, *πάσης ἀνακρίσεως ἔσται ἐπέκεινα· καὶ ὁ τολμήσας ἐκκαλέσασθαι εἰς βασιλέα χάριν τοῦ ἀνακαινισθῆναι τὴν πατριαρχικὴν ἀπόφασιν, ὑπόδικος ἔσται τῷ παρόντι κανόνι. Εἰ γὰρ οὐκ ἐφεῖται βασιλέα ὀχλεῖν χάριν τοῦ ἀνακριθῆναι τὴν τοῦ δεῖνος μητροπολίτου ἀπόφασιν· πολλῷ πλέον οὐκ ἐκχωρηθήσεται πατριαρχικὴν διάγνωσιν παρὰ βασιλεῖ γίνεσθαι εἰσαγώγιμον* ». Δὲν λύει, ὅμως, τὸ θέμα, ἀλλ' ὑπεραμύνεται τῆς κανονικῆς ἀπόψεως τοῦ ***ἀνεπιτρέπτου*** τῆς ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως προσφυγῆς δι' ἐκκλήτου κατ' ἀποφάσεως 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

4. Καὶ κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον ἐν ταῖς πρεσβυγενέσιν 'Εκκλησίαις τοῦ 'Ανατολικοῦ 'Ορθοδόξου Κλήματος, δὲν ἀποκλείεται ἡ προβολὴ περιστατικοῦ κολασμοῦ Κλη-

θεσμὸν τῆς ἐκκλήτου, ἐνεπιστεύθη πλήρως τὴν ἐφαρμογὴν τούτου ἐπὶ τῆς Συνοδικῆς δικαστικῆς διαγνώσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου μείζονος βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, — *ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι*[1], *προσιέναι μείζονι συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων*[2] —, ἣν πάντως, ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, δὲν ἀναπληροῖ ποσῶς, μόνη, ἡ Πατριαρχικὴ κρίσις[3].

Ἄλλωστε, καὶ ἡ ὀρθὴ ἔννοια τῆς κανονικῆς ἀπόψεως «*αἱ ψῆφοι τῶν Πατριαρχῶν ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται*» οὐσιαστικῶς ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν προσωπικὴν Πατριαρχικὴν κρίσιν, ἀλλ' εἰς τὴν δέουσαν διάγνωσιν καὶ κρίσιν τῆς ***τελείας*** Πατριαρχικῆς Συνόδου.

II. Ἐξεδόθη εἴς τινα ἐκ τῶν κατὰ νόμον προβλεπομένων β' βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας, πλὴν ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, συγκροτηθέντος ἐκ δικαστῶν, *ἐπιλεγέντων κατὰ συναίνεσιν τῶν μερῶν*[4].

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἄσκησις β' ἐκκλήτου δὲν συγχωρεῖται.

ρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ Ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν, διά τινος ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένης καὶ ἐπιτρεπτῶς ἐπιβαλλομένης ποινῆς. Ὡς δὲν ἀποκλείεται, ἐπίσης, καὶ ἡ προβολὴ περιστατικοῦ κολασμοῦ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ἐν προδήλῳ παραβιάσει τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ Ἐπισκοπικῆς ἐξουσίας. Τόσον κατὰ τὴν μίαν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περίπτωσιν, δὲν εἶναι νοητόν, οὔτε ἐπιτετραμμένον, νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ Πατριαρχικὴ δικαστικὴ ἀπόφασις ***ἀνέκκλητος***. Ἡ ὑποστήριξις ἀντιθέτου ἀπόψεως κεῖται ***πέρα*** τοῦ πνεύματος τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, ἀναγνωρίζοντος ὡς ***ὑπέρτατον δικαστικὸν ἐκκλησιαστικὸν σῶμα τὴν Πατριαρχικὴν Σύνοδον***· ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 477, ἰδίου, Ἐγχειρίδιον Ἐκκλ. Δικαίου, τ. Α', σελ. 57.

1. Καν. ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 146).

2. Καν. Ϛ' Β' ΚΠόλεως (Σ.Β. 180 - 182).

3. Ὡς ἐκ τούτου οἱ συγκροτοῦντες τὴν Πατριαρχικὴν Σύνοδον Μητροπολῖται, τελοῦσαν πάντοτε ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου, ἐκαλοῦντο ***κριταί, συνδικάζοντες*** καὶ ***συνδικασταί***. Ἴδε καὶ Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 477.

4. Καν. ΙΕ', ΡΚΑ', ΡΚΒ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331, 580 - 581, 584), ἴδε καὶ Ἀριστηνόν (Σ.Γ. 341) «*Πῶς γοῦν ὁ ἐπιλεξάμενος ἐκκλησιαστικοὺς δικαστάς, οὓς καὶ κατὰ λόγον, καὶ κατὰ βίαν ἀνεπιλήπτους ἔκρινεν εἶναι, παραδεχθήσεται λέγων ἀπείρως ἢ ἀδίκως ὑπ' αὐτῶν κριθῆναι, καὶ οἱονεί τινα μέμψιν τοῖς παρ' αὐτοῦ οἱονεὶ κριθεῖσιν ἱερατικοῖς ἐπάγειν ἀνδράσιν; ἡ γὰρ ἔκκλητος ἀπειρίαν ἢ ἀδικίαν ἐπανορθοῦται τοῦ δικαστοῦ*», Π. 4. 8. 27 § 2, Β. Ζ.β.κζ «*Εἴτε δικαία, εἴτε ἄδικος ἡ τοῦ αἱρετοῦ ψῆφός ἐστιν, ἐμμένειν αὐτῇ δεῖ*», Ἀρμενόπουλος, Α.δ. 1, καὶ Ζωναρᾶς (Σ.Γ. 582) «*Αἱρετὸς γὰρ ὢν δικαστής, ἐκκλήτῳ οὐχ ὑποπεσεῖται*».

III. Ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, πλὴν δὲν προσεβλήθη, ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, δι' ἐκκλήτου ἀπευθυνομένης ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου τοιούτου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, — *ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι* —, ἀλλὰ δι' ἀναφορᾶς, ἀπευθυνθείσης πρὸς τὸν ἐπιστημονάρχην τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοκράτορα, — *ἐνοχλῆσαι τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοάς* —, ὁπότε ὁ καταδικασθεὶς ἔδει *μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδ' ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾷν*[1].

Ἑτέρωθεν:

Ἡ διάταξις τοῦ καν. ΙΕ' ***Ἀντιοχείας,*** δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ ὑπὸ Ἐπαρχιακῆς Συνόδου καταδικασθεὶς *παμψηφεὶ* εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Ἐπίσκοπος, ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος προσβολῆς δι' ἐκκλήτου τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐθεωρήθη καταργηθεῖσα διὰ τῆς νεωτέρας διατάξεως τοῦ καν. Δ' ***Σαρδικῆς,*** διὰ τὸ *δικαιότερον* καὶ τὸ *φιλάνθρωπον*[2].

Δ. Ἡ ἔκκλητος, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐντὸς *οἱασδήποτε* προθεσμίας, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως[3].

---

1. Καν. ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 146), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 146 - 150), Ἀριστηνὸν (Σ.Β. 240). Καὶ ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπηγόρευε τὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα προσφυγὴν δι' ἀσκήσεως ἐκκλήτου (C. I. 3. 44, Ν. ΡΚΓ', ια', Β. Γ.α.α «*Ἐπίσκοπος καθαιρεθείς, μηδὲ βασιλεῖ προσιών*»). Πάντως, ὑπεστηρίχθη καὶ ἡ ἄποψις, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη τοῦ καν. ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 146), τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τὰς ἀπειλουμένας κατὰ τῶν ἀναφερομένων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ποινάς, δὲν ἔτυχε πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, διότι οἱ Αὐτοκράτορες «*στερρῶς ἐξηκολούθουν ἐχόμενοι τοῦ ἀξιουμένου ὑπ' αὐτῶν δικαιώματος*», ὁ Κωνστ. Μ. Ράλλης, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 482. Ἀνάλογον ἄποψιν ὑπεστήριξαν καὶ οἱ Ἰω. Εὐταξίας, Γνωμοδότησις, ἐν περ. «Ἱερὸς Σύνδεσμος», σελ. 17, 1902, Em. Friedberg, Die Gränzen zwischen Staat und Kirche, σελ. 15 ἑπ., 1872, Emil Herman, Absetzung und Abdankung der Patriarchen von Konstantinopel, ἐν τόμῳ L'Église et les Églises, σελ. 282, 1954.

2. Καν. ΙΕ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 152), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 153), Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 154), Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, Περὶ ἀφορισμοῦ καὶ καθαιρέσεως Ἐπισκόπων (Analecta Sacra, τ. VI, 327), P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 474, 481 ἑπ.

3. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης δὲν δεσμεύει διὰ διατάξεώς τινος τὸν καταδικασθέντα, ἵνα ἀσκήσῃ τὴν ἔκκλητον αὐτοῦ ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας. Καὶ κατὰ τὸ

Ἀσκηθεῖσα δέ, παραδεκτῶς κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἐπάγεται:

Ι. Τὴν *ἀναστολὴν* ἐκτελέσεως τῆς δημοσιευθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως (ἀποτέλεσμα ἀνασταλτικόν, effectus suspensivus)[1].

Κατ' ἐξαίρεσιν:

α. Ἡ ἔκκλητος *οὐδὲν* ἐπάγεται ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἐκκληθείσης ἀποφάσεως κατεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος,

αα. Κληρικὸν μὲν ἢ Μοναχόν, ἡ ποινὴ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ.

ββ. Κληρικὸν δέ, ἡ ποινὴ τῆς ἀργίας[2].

β. Ἡ ἔκκλητος, οὔτε ἐπάγεται ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα, οὔτε τρέχει εὐεργετικῶς ὑπὲρ τοῦ ἐκκαλέσαντος, ἀφ' ἧς οὗτος, Κληρικὸς ὢν καὶ καταδικασθεὶς εἰς ἑκατέραν τῶν ποινῶν τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ ἢ τῆς ἀργίας, θέλει ἀποτολμήσει κατὰ τὸν χρόνον ἐκτίσεως ἑκατέρας τούτων τὴν ἐνέργειαν παντὸς ἱερατικοῦ.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἡ ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος καὶ ἐκκαλέσαντος ἐκδηλωθεῖσα καταφρόνησις πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀπαγγείλαντος κατὰ τούτου ἑκατέραν τῶν ποινῶν τούτων, προεξοφλεῖ τὴν βεβαίαν ἀπόρριψιν τῆς ἐκκλήτου αὐτοῦ[3].

ἰσχῦον δίκαιον ἐν ταῖς πρεσβυγενέσιν Ἐκκλησίαις ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου τὸ αὐτὸ τηρεῖται καθεστώς.

1. Κατ' ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ΚΗ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 36) καὶ τῶν διατάξεων τῶν κανόνων Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132), Δ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 238), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΙϚ' Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 696). Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Β. 36, Γ. 135) «Ὁ καθαιρεθείς... εἰ γὰρ ἔχει βοήθειαν ἐκκλήτου, καὶ ἔτι ἀμφισβητήσιμόν ἐστι τὸ κεκριμένον κατ' αὐτοῦ, οὐ κατακριθήσεται λειτουργῶν... Καὶ μὴ εἴπῃς τὸν καθαιρεθέντα ὑπὸ Συνόδου καὶ ἔχοντα βοήθειαν ἐκκλήτου, ἐνεργοῦντα ἱερατικόν τι μετὰ τὴν καθαίρεσιν, ἀποκήρυκτόν τε εἶναι, καὶ τὴν βοήθειαν τῆς ἐκκλήτου ἀπόλλειν, καθὼς τινες εἶπον. Ἐναντιωθήσῃ γὰρ κανόσι καὶ νόμοις διαφόροις, διοριζομένοις ἀκεραίαν ἔχειν τὸν κατακριθέντα τὴν οἰκείαν κατάστασιν, μέχρις ἂν καὶ τὰ τῆς ἐκκλήτου γυμνασθῶσιν», Ἀριστηνὸν (Σ.Γ. 136) «Καὶ ἔστιν ἡ γνώμη αὕτη δικαιοτέρα καὶ φιλανθρωποτέρα, καὶ κρατοῦσα καὶ νῦν». Βλ. καὶ Π. 49. 7. 1 pr., Β. Θ.α.νγ «Εἴτε δεχθῇ ἡ ἔκκλητος εἴτε καὶ μή, οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ καινίζεται, ἕως οὗ ἐξετασθῇ ἡ ἔκκλητος».

2. Καν. Ϛ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 138), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267) «Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν».

3. Κατὰ τὸν καν. ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379) «Ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ

ΙΙ. Τὴν *μεταβίβασιν* τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου α' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας (iudex a quo) κρισιολογηθείσης ποινικῆς ὑποθέσεως, πρὸς ἕτερον τοιοῦτο μείζονος ποινικῆς δικαιοδοσίας (iudex ad quem, ἀποτέλεσμα μεταβιβαστικόν)[1].

Ἑτέρωθεν:

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, μετὰ συζήτησιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἀσκηθείσης ἐκκλήτου ἐπὶ ποινικῆς ὑποθέσεως, ἔκδοσις ἀποφάσεως διὰ τῆς ὁποίας μεταρρυθμίζεται ἢ ἐξαφανίζεται πλήρως ἡ ἐκκαλουμένη ἀπόφασις, οὐδεμίαν ἐπάγεται δυσάρεστον κύρωσιν κατὰ τῶν δικαστῶν, οἵτινες συνεκρότησαν τὸ πρωτοδίκως ἐπιληφθὲν τῆς ἐκδικάσεως τῆς αὐτῆς ποινικῆς ὑποθέσεως Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, — *μηδὲν βλάπτειν τούτους ὧν ἡ ψῆφος λύεται* —, πλὴν ἂν ἐκ λόγων σφόδρα ἀπᾳδόντων πρὸς τὴν ἰδιότητα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ ἐνήργησαν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, — *ἐὰν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν, ἢ κατ' ἔχθραν, ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακέναι, ἤ τινι χάριτι ὑποφθαρῆναι* —, ὁπότε ὑφίστανται τὰς δεούσας κανονικὰς ἐπιτιμήσεις[2].

κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε Κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ», ἐξ οὗ συνάγεται καὶ ἡ καταδίκη εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως τοῦ *ἀργοῦ* καταστάντος καὶ ἐκκαλέσαντος Κληρικοῦ, ἐφ' ὅσον διαρκούσης τῆς ποινῆς τῆς ἀργίας ἐπεχείρησεν οὗτος τὴν τέλεσιν παντὸς ἱερατικοῦ. Ἴδε καὶ Διονυσίου, Ἐπιστολὴν πρὸς Ναυάτον, Ρώμης πρεσβύτερον (Σ.Ϛ. 454).

1. Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 237) «*Ἐπὶ μείζονας δικαστὰς ἀνατρέχειν τὴν ἔκκλητον, οὐ μὴν ἐπὶ ἴσους ἢ ἥττονας*»· ἴδε καὶ τὸ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 229, σελ. 77 ἐπ. Νομοκάνονι τῆς Ἱ. Μονῆς Καρακάλλου τοῦ Ἁγίου Ὄρους Χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ὁρῖζον: «*Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς διὰ χρυσοβούλλου ὥρισεν ὅτι ὁ καθαιρεθεὶς Ἀρχιερεὺς ἔχει ἄδειαν νὰ μετακαλῇ δευτέραν σύνοδον νὰ μετακρίνεται ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ*». Τὸ Χρυσόβουλλον τοῦτο ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 67 Νομοκάνονα τῆς Ἱ. Μονῆς Παντοκράτορος τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Κατὰ τὸν Nik. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλον, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 673 «*Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὴν τοιαύτην δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐξασκοῦσι τὰ ἁρμόδια ἀνώτατα κεντρικὰ ὄργανα ἑκάστης τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν*».

2. Καν. ΙΕ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 330 - 331), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 332) «*Εἰ γὰρ δι' ἔχθραν, ὡς ἐχθρωδῶς ἔχοντες κατὰ τοῦ καταδικασθέντος, ἢ κατὰ προσπάθειαν, ὡς φιλίως διακείμενοι πρὸς τὸν δικαιωθέντα, ἢ δωροδοκηθέντες φανεῖεν μὴ καλῶς ψηφισάμενοι, βλαβήσονται περὶ τὴν οἰκείαν ἐπιτιμίαν*».

§ 171. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, λειτουργεῖ κανονικῶς καὶ εὐρύθμως ὁ θεσμὸς τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐκκλήτου, ἐν χρήσει τοῦ νεωτέρου περὶ τούτου δικονομικοῦ ὅρου, τῆς **ἐφέσεως** (appellatio, provocatio).

Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

I. Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, ὑποδιακόνων καὶ Μοναχῶν.

I. Εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως ὑπόκειται:

α. Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορούμενον, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἑκάστη ἐκ τῶν κάτωθι ἀναφερομένων ποινῶν, ἤτοι:

αα. Στέρησις τοῦ ἐπιδόματος πέρα τῶν δύο μηνῶν.

ββ. Ἀργία πέρα τῶν ἓξ μηνῶν.

γγ. Σωματικὸς περιορισμὸς πέρα τῶν τριῶν μηνῶν.

δδ. Παῦσις ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως, ἐπὶ ἐγγάμων πρεσβυτέρων.

εε. Παῦσις ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ἡγουμένου ἢ τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ (Ἡγουμενοσυμβουλίῳ), ἐπὶ ἱερομονάχων καὶ Μοναχῶν, ὡς καὶ

ϛϛ. Χρηματικὴ ποινὴ πέρα τῶν χιλίων δραχμῶν.

β. Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορούμενον, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἀνάλογος ποινή, προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ δυνάμει εἰδικῆς πολιτειακῆς διατάξεως καὶ ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἐπιτρεπτῶς καταγιγνωσκομένη καὶ ἐπιβαλλομένη.

II. Ἡ ἔφεσις, ἀσκουμένη κατ' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου. Ἀσκουμένη δὲ κατ' ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου

Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[1].

Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν ἐφέσεως, δύνανται νὰ ὦσιν ἰσχυρισμοὶ τοῦ καταδικασθέντος, κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, περὶ τοῦ ὅτι τὸ Δικαστήριον διὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεώς του ἐσφαλμένως ἐφήρμοσε τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον ἢ εἰδικὴν πολιτειακήν τινα διάταξιν, ἢ ἐπέβαλε ποινὴν μὴ προβλεπομένην ἐκ τοῦ νόμου πρὸς κολασμὸν τοῦ εἰς τὸν καταδικασθέντα ἀποδοθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, ἢ ἐπέβαλε ποινὴν ὑπεράγαν αὐστηρὰν ἔναντι προβλεπομένης πρὸς κολασμὸν τοῦ αὐτοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος ἑτέρας ἠπιωτέρας, ἢ ἐσφαλμένως ἐξετίμησε τὸ ἐνώπιον αὐτοῦ προσαχθὲν ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, ἢ ὅτι ἐδέξατο ὡς ἀποδειχθέντα πραγματικὰ γεγονότα, ἅτινα δὲν ἀπεδείχθησαν ποσῶς, ὡς καὶ ἐν γένει πᾶν εὔλογον παράπονον τοῦ καταδικασθέντος κατὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως, ὡς μὴ συμφώνου πρὸς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν (sententia iniqua).

III. Ἡ ἔφεσις, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος:

α. Ἐντὸς προθεσμίας δέκα ἡμερῶν, ἀρχομένης ἐπὶ μὲν τῆς ***ἐρήμην*** τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως καὶ ἐπιδόσεως ταύτης πρὸς αὐτόν, ἐπὶ δὲ τῆς ***κατ' ἀντιμωλίαν*** τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθείσης τοιαύτης, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς.

Ἡ δεκαήμερος προθεσμία αὕτη εἶναι ***ἀνατρεπτικὴ*** (fatale absolutum), ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἀσκήσῃ τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἐφέσεως ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης, ἀπόλλυσι τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Ὑπολογίζεται δὲ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν (de die ad diem) καὶ οὐχὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν (de momento ad momentum).

---

1. Ἄρθρ. 133 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 15 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 219 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.). Ὁ νομοθέτης δὲν ὁρίζει σαφῶς περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντος κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἀλλὰ τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 134 τοῦ ν. 5383/1932 «***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων***» (ἄρθρ. 220 Σ.Ε.Κ.).

Ἡ ἡμέρα ἐπιδόσεως τῆς ἀποφάσεως δὲν συνυπολογίζεται εἰς τὴν πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐφέσεως προθεσμίαν, ἥτις θεωρεῖται λήγουσα τὴν 18ην ὥραν (6 μ.μ.) τῆς τελευταίας ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως ἡμέρας, ἢ τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἐπιούσης ἐὰν ἡ τελευταία ἡμέρα συμπίπτῃ νὰ εἶναι Κυριακὴ ἢ ἄλλη τις ἡμέρα ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀνεγνωρισμένη ὡς ἑορτάσιμος διὰ τὰ δημόσια γραφεῖα, ὁπότε ταῦτα κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶναι κλειστά.

Ἐὰν ὁ ἐκκαλῶν κατεδικάσθη ***ἐρήμην,*** κατοικῇ δὲ ἢ διατρίβῃ εἰς τόπον διάφορον τῆς ἕδρας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁριζομένη δεκαήμερος ἀνατρεπτικὴ προθεσμία πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ κατὰ τῆς κοινοποιηθείσης αὐτῷ ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως, παρεκτείνεται:

αα. Κατὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ἐὰν ὁ ἐκκαλῶν κατοικῇ ἐκτὸς τῆς ἕδρας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἀλλ' ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως (Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς).

ββ. Κατὰ δέκα πέντε ἡμέρας, ἐὰν ὁ ἐκκαλῶν κατοικῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἑτέρας Ἱ. Μητροπόλεως (Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς).

γγ. Καθ' ἑξήκοντα ἡμέρας, ἐὰν ὁ ἐκκαλῶν κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

β. Ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως τοῦ ἐκδόντος τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ, αὐτοπροσώπως ἐμφανιζομένου, ἐκκαλοῦντος, ἢ διὰ Κληρικοῦ, ἐφωδιασμένου δι' εἰδικῆς πρὸς τοῦτο ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ ἐκκαλοῦντος, ἐκ τῆς ὁποίας δέον νὰ ἐξάγηται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ.

Ἡ ἔφεσις συντάσσεται ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω Γραμματέως ὑπὸ τύπον ἐκθέσεως, γινομένης κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ περιλαμβανούσης τοὺς πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς ἐπικαλουμένους λόγους. Ἐφ' ὅσον ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως ἐνεφανίσθη ὁ εἰδικὸς ἐντολοδόχος τοῦ ἐκκαλοῦντος, τὸ οἰκεῖον ἔγγραφον περὶ τῆς ἐντολῆς πρὸς ἄσκησιν τῆς ἐφέσεως προσαρτᾶται εἰς τὴν περὶ ταύτης συντασσομένην ἔκθεσιν.

Ἡ περὶ τῆς ἐφέσεως ἔκθεσις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος ἢ τοῦ εἰδικοῦ ἐντολοδόχου αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ συντάσ-

σοντος αὐτὴν Γραμματέως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[1].

IV. Ἡ προθεσμία πρὸς ἄσκησιν ἐφέσεως, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ ἐμπροθέσμως ἀσκηθεῖσα ἔφεσις, συνεπάγεται τὴν *ἀναστολὴν ἐκτελέσεως* τῆς ἐκκαλουμένης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, πλὴν τῆς ἐπιβαλούσης τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἀλλὰ μέχρις ἓξ μηνῶν κατ' ἀνώτατον ὅριον.

Ὁ καταδικασθεὶς εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, ἀπὸ τῆς νομίμου ἐπιδόσεως αὐτῷ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως, ἀπέχει πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἓξ μηνῶν ἀπὸ ταύτης, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἑξαμήνου τούτου ἀναλαμβάνων *αὐτοδικαίως* τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἐὰν δι' οἱονδήποτε λόγον δὲν ἐξεδικάσθη ἡ ἔφεσις αὐτοῦ.

α. Ἐὰν τὸ κατ' ἔφεσιν Δικαστήριον καταγνώσῃ καὶ ἐπιβάλῃ κατὰ τοῦ ἐκκαλέσαντος ποινὴν ἀργίας κατωτέραν τῆς πρωτοδίκως ἐπιβληθείσης αὐτῷ, ὁ καταδικασθεὶς δικαιοῦται μόνον τῶν ἐκ τοῦ Ἱ. Ναοῦ δικαιωμάτων διὰ τὸν πέρα τῆς ἀποφάσεως χρόνον, οὐδεμίαν δυνάμενος νὰ ἀξιώσῃ ἀπαίτησιν διὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπὶ πλέον διανυθείσης ποινῆς τῆς ἀργίας.

β. Ἐὰν τὸ κατ' ἔφεσιν δικάζον Δικαστήριον καταγνώσῃ καὶ ἐπιβάλῃ κατὰ τοῦ ἐκκαλοῦντος μείζονα τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθείσης ποινὴν τῆς ἑξαμήνου ἀργίας, ὁ διανυθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος χρόνος ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς συμψηφίζεται εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐκτιθησομένης ποινῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ καταδικασθεὶς ἐκκαλῶν, παρελθόντος τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἑξαμήνου εἶχεν ἀναλάβει τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς μὴ ἐκδικασθείσης δι' οἱονδήποτε λόγον τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ, διακόπτει καὶ αὖθις τὴν ἄσκησιν αὐτῶν πρὸς συνέχισιν τῆς ἐκτίσεως τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ τοιαύτης τῆς ἀργίας ποινῆς[2].

V. Ἡ ἀσκηθεῖσα ἔφεσις ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτὴν Γραμματέως αὐθημερὸν εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ ἐκδόντος τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου (iudex a

---

1. Ἄρθρα 127, 128, 134, 136 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 218 ἐδ. 1, 2, 219 ἐδ. 2, 220 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἄρθρ. 135 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι' ἄρθρ. 16 καὶ 17 ν. 898/1943), 151 ν. 5383/1932 « ***περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*** » (ἄρθρ. 220 ἐδ. 2, 222 Σ.Ε.Κ.).

quo), ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ διαβιβάσῃ τὴν περὶ ἐφέσεως συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν, μετὰ τῆς οἰκείας δικογραφίας ὁλοκλήρου, εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου (iudex ad quem), ἐντὸς προθεσμίας δέκα πέντε ἡμερῶν.

α. Ὁ Πρόεδρος τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ὀφείλει, ὅπως ἐντὸς προθεσμίας ἑνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς περιελεύσεως εἰς χεῖρας αὐτοῦ τῆς ἐφέσεως καὶ τῆς οἰκείας δικογραφίας ὁρίσῃ τὴν δικάσιμον ἡμέραν πρὸς ἐκδίκασιν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν δικάσιμον πρὸς συζήτησιν τῆς ἐφέσεως, ***δέον ὅπως καλῆται*** ἐμπροθέσμως καὶ νομίμως ὁ ἐκκαλῶν [1], ***ἵνα ἀκουσθῇ*** ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου [2].

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ὀλίγας πρὸ τῆς συζητήσεως τῆς ἐφέσεως, κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν περὶ ταύτης δικάσιμον, ἡμέρας, ὁρίζει Εἰσηγητὴν ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου πρὸς μελέτην τῆς δικογραφίας.

β. Τὸ ἁρμόδιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, συνελθὸν πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐφέσεως, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ ἔτι τοῦ ἐκκαλοῦντος:

αα. Ἐλέγχει τὸ *ἐμπρόθεσμον* καὶ τὸ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους συντεταγμένον τοῦ δικογράφου τῆς ἐφέσεως, καὶ

ααα. Ἐφ᾽ ὅσον μὲν κρίνῃ ὅτι ἡ ἔφεσις ἠσκήθη *ἐκπροθέσμως* ἢ τύποις *ἀπαραδέκτως*, ἀπορρίπτει αὐτὴν ἄνευ περαιτέρω ἐξετάσεως ἢ ἐρεύνης τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπικαλουμένων λόγων. Καταδικάζει δὲ τοῦτον καὶ εἰς τὴν δικαστικὴν δαπάνην τῆς κατ᾽ ἔφεσιν διαδικασίας.

βββ. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ κρίνῃ ὅτι ἡ ἔφεσις ἠσκήθη *ἐμπροθέσμως* καὶ τύποις *παραδεκτῶς*, χωρεῖ εἰς τὴν κατ᾽ οὐσίαν ἔρευναν τῆς ὑποθέσεως καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος ἐπικαλουμένων λόγων.

ββ. Ἐξετάζει τὸ δέον γενέσθαι περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐκκαλοῦντος.

---

1. Ἡ προθεσμία πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ ἐκκαλοῦντος ἐνώπιον τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ὁρίζεται πάντοτε δεκαήμερος, τηρουμένων ἀναλόγως τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 127, 128 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι᾽ ἄρθρ. 13 ν. 898/1943), 137, 138 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 218 ἐδ. 1 καὶ 2, 220 ἐδ. 3 - 4 Σ.Ε.Κ.).
2. Κατὰ τοὺς καν. ΙΒ', ΙΔ', Κ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 322, 329, 362).

Ὁ ἐκκαλῶν, νομίμως κλητευθεὶς ἵνα παραστῇ κατὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου συζήτησιν τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ, ἐμφανίζεται ἐνώπιον τούτου *αὐτοπροσώπως*, μετὰ ἢ ἄνευ συνηγόρου Κληρικοῦ [1]. Ἔχει ὅμως καὶ τὴν εὐχέρειαν, ἵνα παραστῇ ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου καὶ διὰ Κληρικοῦ, ὃν ἐφοδιάζει προηγουμένως δι᾽ εἰδικοῦ πληρεξουσίου, νομίμως συντεταγμένου ἐνώπιον συμβολαιογράφου.

Πάντως, τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον ἐὰν κρίνῃ ἐπιβεβλημένην ἐκ τῶν πραγμάτων τὴν *αὐτοπρόσωπον* ἐμφάνισιν τοῦ ἐκκαλοῦντος πρὸ αὐτοῦ, διατάσσει ταύτην. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ ὁ ἐκκαλῶν ἀπειθήσῃ καὶ δὲν σπεύσῃ ἵνα ἐμφανισθῇ, νομίμως κλητευθείς, ἐνώπιον τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ὑφίσταται εἰδικὴν ποινικὴν κύρωσιν, διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν καταφρόνησιν πρὸς τὸ Δικαστήριον, ἐπιβαλλομένην κατ᾽ ἐλευθέραν ἐκτίμησιν τούτου.

γ. Τὸ ἁρμόδιον Συνοδικὸν Δικαστήριον, χωροῦν εἰς τὴν κατ᾽ οὐσίαν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος ἐπικαλουμένων λόγων ἐφέσεως, προέρχεται εἰς *ἐξ ὑπαρχῆς* ἔρευναν τῆς δικογραφίας.

Οὕτως, ἀκούει πρῶτον τοῦ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ὁρισθέντος καὶ ἐπεξεργασθέντος τὴν δικογραφίαν Εἰσηγητοῦ.

Ἀκολούθως, ἀναγιγνώσκει τὸ κατηγορητήριον, ὁλόκληρον τὸ ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἐσχηματισμένον ἀποδεικτικὸν ὑλικόν, ἤτοι μαρτυρικὰς καταθέσεις, ἐκθέσεις αὐτοψίας ἢ πραγματογνωμοσύνης καὶ ἕτερα ἐν τῇ δικογραφίᾳ ἔγγραφα, τὰ πρακτικὰ τῆς πρωτοδίκου δίκης, τὴν ἐκκαλουμένην ἀπόφασιν, καὶ τὸ δικόγραφον τῆς ἐφέσεως.

Περαιτέρω, καλεῖ τὸν κατηγορούμενον ἐκκαλοῦντα, ἵνα ἀκούσῃ καὶ αὖθις τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κατ᾽ αὐτοῦ ἀπαγγελθείσης κατηγορίας καὶ τῶν παραπόνων τούτου ἐπὶ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀκροαματικῆς διαδικασίας ἀπέρχεται εἰς διάσκεψιν πρὸς ἔκδοσιν ἀποφάσεως. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ κηρύξῃ τὸν κατη-

---

1. Κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 119 § α' ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 216, 233 Σ.Ε.Κ.).

γορούμενον ἐκκαλοῦντα ἔνοχον τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ κατηγορίας, ἐπιβάλῃ κατὰ τούτου τὴν κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον διακριτικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καταγιγνωσκομένην ποινήν, μὴ δυνάμενον πάντως νὰ ἀπαγγείλῃ τοιαύτην *βαρυτέραν* τῆς ὑπὸ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως ἐπιβληθείσης.

Τὰ περὶ τρόπου συντάξεως πρακτικῶν, διεξαγωγῆς ψηφοφορίας, συντάξεως ἀποφάσεως καὶ λοιπὰ κατὰ τὸν νόμον ὁριζόμενα περὶ διεξαγωγῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διαδικασίας κατὰ τὴν συζήτησιν ὑπὸ τούτου ποινικῆς ὑποθέσεως, ἐφαρμόζονται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἁρμοδίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου κατὰ τὴν ἐκδίκασιν καὶ συζήτησιν ἐνώπιον αὐτοῦ τῆς ἐφέσεως[1].

II. Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

I. Εἰς προσβολὴν δι᾿ ἐφέσεως ὑπόκειται πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Ἐπίσκοπον, δικασθέντα κατ᾿ ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἑκάστη ἐκ τῶν κάτωθι ἀναφερομένων ποινῶν, ἤτοι:

α. Ἀργία ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας.
β. Ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
γ. Καθαίρεσις.

II. Ἡ ἔφεσις, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου.

Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν ἐφέσεως, εἰσὶν οἱ αὐτοὶ περὶ ἀσκήσεως τοιαύτης ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου, Πρωτοβαθμίου ἢ Δευτεροβαθμίου, Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

Ἐπίσης τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα περὶ τρόπου ἀσκήσεως ἐφέσεως, τηρήσεως προθεσμιῶν, ἐπελεύσεως ἀνασταλτικοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς κ.ἄ. ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου, Πρωτοβαθμίου ἢ Δευ-

1. Ἄρθρα 139 - 142 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 220 ἐδ. 5 - 8 Σ.Ε.Κ.).

τεροβαθμίου, Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ἰσχύουσιν *ἐπαλλήλως* καὶ ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ἀσκήσεως ἐφέσεως ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου[1].

III. Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Πρωτοβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου συνετάχθη ἡ ἔφεσις, ὑποχρεοῦται ὅπως ὑποβάλῃ τὴν περὶ ταύτης συνταχθεῖσαν ἔκθεσιν, καὶ δὴ ἐντὸς *διημέρου* ἀπὸ τῆς συντάξεως αὐτῆς, μεθ᾿ ὁλοκλήρου τῆς δικογραφίας ἣν ἀφορᾷ ἡ ἐκκαλουμένη ἀπόφασις, εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (iudex ad quem), ὅστις καὶ προκαλεῖ τὴν κατὰ τὸν νόμον ὁριζομένην συγκρότησιν τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου.

IV. Μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ ὁρίζει τὴν δικάσιμον ἡμέραν πρὸς συζήτησιν τῆς ἐφέσεως. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν δικάσιμον πρὸς συζήτησιν τῆς ἐφέσεως, ***δέον ὅπως καλῆται*** ἐμπροθέσμως καὶ νομίμως ὁ ἐκκαλῶν Ἐπίσκοπος[2], ***ἵνα ἀκουσθῇ*** ὑπὸ τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου[3].

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου, ὀλίγας πρὸ τῆς συζητήσεως τῆς ἐφέσεως, κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν περὶ ταύτης δικάσιμον, ἡμέρας, ὁρίζει Εἰσηγητὴν ἓν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου πρὸς μελέτην τῆς δικογραφίας.

V. Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον, συνελθὸν πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐφέσεως, συζητεῖ καὶ ἀποφασίζει ἐπὶ ταύτης οἵῳ ἀκριβῶς τρόπῳ προβλέπεται νομοθετικῶς καὶ περὶ τοῦ ἐν β′ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας λειτουργοῦντος ἁρμοδίου, Πρωτοβαθμίου ἢ Δευτεροβαθμίου, Συνοδικοῦ Δικαστηρίου[4].

1. Ἄρθρ. 147 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 221 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἡ προθεσμία πρὸς ἐμφάνισιν τοῦ ἐκκαλοῦντος Ἐπισκόπου ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου ὁρίζεται πάντοτε δεκαήμερος, τηρουμένων ἀναλόγως τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 127, 128 (ὡς ἐτροποπ. καὶ συνεπλ. δι᾿ ἄρθρ. 13 ν. 898/1943), 138 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 218 ἐδ. 1 καὶ 2, 220 ἐδ. 4 Σ.Ε.Κ.).

3. Κατὰ τὸν καν. ΙΒ′ Καρθαγένης (Σ.Γ. 322).

4. Ἄρθρα 148, 149 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 221 ἐδ. 2 καὶ 3 Σ.Ε.Κ.).

III. 'Η β' ἔκκλητος.

Περὶ τῆς τύχης, ὡς καὶ τοῦ ἐνδεχομένου τῆς ἰσχύος, τοῦ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου προβλεπομένου ἐνδίκου μέσου τῆς β' ἐκκλήτου, οὐδὲν ἀπολύτως ὁρίζει ὁ κοινὸς Ἕλλην πολιτειακὸς νομοθέτης[1].

'Εν τούτοις, ὡς ἐκ τῆς ἰσχύος ἐν 'Ελλάδι τῶν κανονικῶν διατάξεων τῆς 'Ανατολικῆς 'Ορθοδόξου τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησίας, κατὰ ρητὴν μάλιστα ἐπιταγὴν τοῦ Συνταγματικοῦ νομοθέτου[2], δύναται βασίμως νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι *θεωρητικῶς* τοὐλάχιστον ὑφίσταται τὸ κῦρος τοῦ ἐνδίκου μέσου τούτου τῆς β' ἐκκλήτου, δυναμένου ἵνα ἀσκηθῇ καὶ ἀπευθυνθῇ ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, ἢ ἐνώπιον τῆς ὀψέποτε συγκληθησομένης Μείζονος Συνόδου τῶν κατ' 'Ανατολὰς 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν, εἰκότως προεδρευθησομένης ὑπὸ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου ΚΠόλεως καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κανονικῶς ἔχοντος ἀνεγνωρισμένον δικαίωμα *«καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι, καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσιν»*[3].

'Η τοιαύτη β' ἔκκλητος, τυχὸν ἀσκουμένη, κατὰ τὰ εὐθὺς ἀνωτέρω διδαχθέντα, ὑπὸ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, καταδικασθέντος εἴς τινα ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένην καὶ ἀπειλουμένην ποινήν, δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου ἐκ τῶν ἐν τῇ 'Ορθο-

---

1. Διὰ τοῦ ν. 3615 τῆς 10/12 'Ιουλίου 1928 *« περὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς 'Ελλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου »*, αἵτινες διοικητικῶς ἡνώθησαν πρὸς τὰς 'Ι. Μητροπόλεις τῆς Παλαιᾶς 'Ελλάδος, συγκροτοῦσαι μετὰ τούτων κοινῶς τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος (ἄρθρ. 1 Κ.Ν.Ε.Ε.), καὶ τῆς ἀπὸ 14ης Σεπτεμβρίου 1928 Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁρίζεται ὅτι, διατηρεῖται ὑπὲρ τῶν διοικούντων 'Ι. Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν 'Επισκόπων τὸ δικαίωμα ἀσκήσεως ***ἐκκλήτου*** ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει 'Ι. Πατριαρχικῆς Συνόδου. Πλὴν οὐδὲν ἀναφέρεται λεπτομερῶς περὶ τρόπου ἀσκήσεως τῆς ***ἐκκλήτου*** ταύτης, ἐπερχομένων ἐκ τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς ἀποτελεσμάτων κ.λ.π.
2. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 4, σελ. 39 ἑπ.
3. Βλ. Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 237), Ματθαῖον Βλαστάρην, Σύνταγμα, Π', η' (Σ.Ϛ. 429), Πηδάλιον, σελ. 117[1], εἰδικώτερον δὲ Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, 'Ο Οἰκουμενικὸς Πατριαρχικὸς Θρόνος, σελ. 26, 29 ἑπ., Βασ. Στεφανίδου, 'Εκκλ. 'Ιστορία, σελ. 664 ἑπ.

δόξῳ 'Εκκλησίᾳ τῆς 'Ελλάδος λειτουργούντων Συνοδικοῦ Δικαστηρίου β' βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, **οὐδὲν** ἐπάγεται *ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα* ἐπὶ τῆς οὑτωσὶν ἐκκληθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, θεωρουμένης *τελεσιδίκου* καὶ *ἐκτελεστῆς*[1] κατὰ τὴν ἰσχύουσαν ἐν 'Ελλάδι πολιτειακὴν νομοθεσίαν[2].

Β'. 'Εν τῇ 'Εκκλησίᾳ Κρήτης.

Ι. 'Επὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν.

Ι. Εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως ὑπόκειται:

α. Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Πρωτοβαθμίου 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορούμενον, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἑκάστη ἐκ τῶν κάτωθι ἀναφερομένων ποινῶν, ἤτοι:

αα. 'Αργία πάσης φύσεως πέρα τῶν ἓξ μηνῶν, καὶ

ββ. Σωματικὸς περιορισμὸς πέρα τῶν τριῶν μηνῶν.

β. Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Δευτεροβαθμίου 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη ἐν α' βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορούμενον, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, οἱαδήποτε ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου τούτου ἐπιτρεπτῶς, κατὰ τὸν νόμον ἐπιβαλλομένη ποινή.

ΙΙ. 'Η ἔφεσις, ἀσκουμένη κατ' ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου. 'Ασκουμένη δὲ κατ' ἀποφάσεως τοῦ Δευτεροβαθμίου 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς

---

1. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω § 173.
2. Ἴδε καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος διατυπωθείσας de lege ferenda κρίσεις ἐν Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου, 'Η 'Ιερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 98 ἑπ.

ἄσκησιν ἐφέσεως, εἰσὶν οἱ αὐτοὶ περὶ ἀσκήσεως τοιαύτης ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου καὶ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος λειτουργοῦντος, Πρωτοβαθμίου ἢ Δευτεροβαθμίου, Συνοδικοῦ Δικαστηρίου.

III. Ἡ ἔφεσις, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος:

α. Ἐντὸς προθεσμίας δέκα ἡμερῶν, ἀρχομένης ἐπὶ μὲν τῆς ***ἐρήμην*** τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως καὶ ἐπιδόσεως ταύτης πρὸς αὐτόν, ἐπὶ δὲ τῆς ***κατ' ἀντιμωλίαν*** τοῦ κατηγορουμένου ἐκδοθείσης τοιαύτης ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς.

Ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐφέσεως, τὰς παρεκτεινομένας προθεσμίας, τὸν τρόπον συντάξεως, τὸ ἐπερχόμενον ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα καὶ ἐν γένει τὸν τρόπον ἐκδικάσεως καὶ συζητήσεως αὐτῆς ἰσχύουσιν *ἐπαλλήλως* αἱ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἐφαρμοζόμεναι διατάξεις[1].

IV. Πρεσβύτερος ἢ διάκονος, κηρυχθεὶς ἔνοχος διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ καταδικασθεὶς ἐπὶ τούτῳ ἐν α΄ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας ὑπὸ τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου εἰς τὴν ποινὴν τῆς *καθαιρέσεως*, στερεῖται ἐκ μέρους τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου τοῦ δικαιώματος πρὸς ἄσκησιν ἐφέσεως κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως[2].

Ἀσχέτως τοῦ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ἕλληνος πολιτειακοῦ νομοθέτου καταδικάζεται εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ***ἀνεκκλήτως***, ἐπικουρεῖται ὧδε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου παραχωροῦντος αὐτῷ τὸ δικαίωμα ἵνα προσβάλῃ τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν δι' ἀσκήσεως *ἐκκλήτου*, ἀπευθυνομένης ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου.

Ἡ τοιαύτη ἔκκλητος, ἀναγκαίως θὰ κατατεθῇ ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος εἰς τὴν ἐν ΚΠόλει Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Σύνοδον, ὑποχρεωμένην εἰς ἐκδίκασιν ταύτης[3], μετ' ἐπιταγὴν πρὸς τὴν

1. Ἄρθρ. 61, 64 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 228 ἐδ. 4, 230 Σ.Ε.Κ.).
2. Ἄρθρ. 64 ἐδ. 1 § β', 65 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 228 ἐδ. 3, 229 ἐδ. 1 Σ.Ε.Κ.).
3. Κατὰ τοὺς καν. Θ', ΙΖ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον Κρήτης πρὸς δέουσαν διαβίβασιν αὐτόθι ὁλοκλήρου τῆς δικογραφίας[1].

II. Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

I. Εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως ὑπόκειται πᾶσα ἀπόφασις τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Ἐπίσκοπον Κρήτης, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἑκατέρα ἐκ τῶν κάτωθι ποινῶν ἤτοι:

α. Μομφή, καὶ

β. Ἀργία μέχρις ἓξ μηνῶν.

II. Ἡ ἔφεσις, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου.

Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν ἐφέσεως, εἰσὶν οἱ αὐτοὶ περὶ ἀσκήσεως τοιαύτης ἐνώπιον τοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος λειτουργοῦντος Δευτεροβαθμίου διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστηρίου.

III. Ἡ ἔφεσις, ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, τοῦ ἐκκαλοῦντος μὴ δεσμευομένου ἐξ ὑποχρεώσεων πρὸς τήρησιν εἰδικῶν περὶ ταύτης προθεσμιῶν.

Συντάσσεται δέ, ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος Ἐπισκόπου καὶ περιέχει ἅπαντας τοὺς λόγους προσβολῆς κατὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως. Ἀκολούθως, κατατίθεται εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρ-

1. Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος Κρήτης τυγχάνει ὑποχρεωμένη νὰ συμμορφωθῇ εἰς τὴν τοιαύτην ἐπιταγὴν τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 1 Κ.ΚΡ. ὁρίζοντος ὅτι: «*Ἡ ἐν Κρήτῃ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία... εἶναι ἡμιαυτόνομος Μητρόπολις, ἔχουσα τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*». Τυχὸν δὲ διατυπουμένη ἄρνησις εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἐπιταγὴν δημιουργεῖ θέμα ***κανονικῆς εὐθύνης*** τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον Κρήτης μελῶν, διὰ παράβασιν ὀφειλομένου καὶ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπιτασσομένου καθήκοντος πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ***ἐκκλήτου*** ὁριζομένων· ἴδε καὶ ἄρθρ. 23 Κ.ΚΡ. «*Ἕκαστος Ἀρχιερεὺς ἀσκεῖ τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων διαγορευόμενα καθήκοντα*».

χιακῆς Συνόδου, συντασσομένης ὑπὸ τούτου εἰδικῆς ἐκθέσεως καταθέσεως, ἢ ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος αὐτοπροσώπως ἢ διὰ Κληρικοῦ, ὃν ἐφοδιάζει προηγουμένως ὁ ἐκκαλῶν δι' εἰδικοῦ πρὸς τοῦτο πληρεξουσίου ἐγγράφου, νομίμως συντεταγμένου.

'Ο Γραμματεύς, ὑποχρεοῦται ὅπως ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐφέσεως, ὑποβάλῃ αὐτὴν μετὰ τῆς συνταχθείσης περὶ ταύτης ἐκθέσεως καὶ ὁλοκλήρου τῆς σχετικῆς δικογραφίας εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς 'Ιερᾶς 'Επαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης. Οὗτος, ἀκολούθως, ἐπιμελεῖται διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτης ἐντὸς προθεσμίας δέκα πέντε ἡμερῶν εἰς τὴν ἐν ΚΠόλει 'Αγίαν καὶ 'Ιερὰν Πατριαρχικὴν Σύνοδον[1].

IV. 'Ο Μητροπολίτης Κρήτης, ὡς καὶ οἱ 'Επίσκοποι Κρήτης, εἰσαχθέντες κανονικῶς εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος[2], κηρυχθέντες ἔνοχοι καὶ καταδικασθέντες ἐπὶ τούτῳ διά τινος τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένων καὶ ἀπειλουμένων ποινῶν, στεροῦνται τοῦ δικαιώματος προσβολῆς δι' ἐκκλήτου τῆς εἰς βάρος αὐτῶν ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, θεωρούμενοι ὡς εἰς ἕνα καὶ τελευταῖον ποινικῆς δικαιοδοσίας βαθμὸν κριθέντες δι' ἀποφάσεως Συνόδου ***τελείας***, κατὰ τοῦ κύρους τῆς ὁποίας δὲν συγχωρεῖται τὸ μέτρον τῆς δι' ἐκκλήτου προσβολῆς.

Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν ΚΠόλει 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου θεωροῦνται καὶ εἶναι πάντοτε ***τελεσίδικοι***[3].

'Ως ἐκ τούτου, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος καὶ περὶ *ἐπιτρεπτοῦ* ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς β' ἐκκλήτου, μὴ παρεχομένου ποσῶς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου ἐπὶ προσβολῇ ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης ὑπὸ Συνόδου ***τελείας***.

---

1. Ἄρθρ. 67 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 230 ἐδ. 2 Σ.Ε.Κ).
2. Ἄρθρ. 66 § γ', 70 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 229 ἐδ. 2, 231 Σ.Ε.Κ.).
3. 'Υπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἑρμηνευτέα καὶ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 38 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ., κατὰ τὴν ὁποίαν «*'Αρχιερεὺς κανονικῶς χειροτονηθεὶς ἢ κατασταθεὶς δὲν ἀποβάλλεται τῆς 'Επισκοπῆς αὐτοῦ, εἰ μὴ μετὰ τὴν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους τελεσίδικον καταστᾶσαν καθαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τῆς 'Αρχιερωσύνης ἢ καταδίκην αὐτοῦ εἰς ἰσόβιον ἀργίαν ἢ ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου*».

Γ'. 'Εν τῇ Αὐτοκεφάλῳ 'Εκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

I. 'Επὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

I. Εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως[1] ὑπόκειται πᾶσα ἀπόφασις τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατηγορούμενον, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, πᾶσα ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένη καὶ ἀπειλουμένη ποινή[2], ἐξαιρέσει τῶν τοιούτων τῆς ἐπιτιμήσεως ἢ τῆς κατὰ Κληρικῶν ἀπειλουμένης τοιαύτης τῆς ἀργίας μέχρι τριῶν μηνῶν, αἵτινες ἀμφότεραι καταγιγνώσκονται καὶ ἐπιβάλλονται ***ἀνεκκλήτως***.

II. 'Η ἔφεσις, ἀπευθύνεται ἐνώπιον τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου Κύπρου, λόγοι δὲ συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς δύνανται νὰ ὦσιν οἱοι ἀνωτέρω ἐδιδάχθησαν περὶ ταύτης διὰ τὸ ἐν τῇ 'Ορθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ τῆς 'Ελλάδος ἰσχῦον καθεστώς.

III. 'Η ἔφεσις, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐντὸς τριακονθημέρου *ἀνατρεπτικῆς* προθεσμίας ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως καὶ ἐπιδόσεως εἰς τὸν καταδικασθέντα τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου. 'Επιδίδεται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκκαλοῦντος ἐπὶ ἀποδείξει πρὸς τὸν οἰκεῖον 'Επίσκοπον, ὑποχρεούμενον ὅπως ἅμα τῇ παραλαβῇ ταύτης ἀποστείλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν 'Ιερὰν Σύνοδον Κύπρου, διὰ μέσου τοῦ Προέδρου αὐτῆς.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ οἰκεῖος 'Επίσκοπος ἀρνηθῇ νὰ παραλάβῃ τὴν ἔφεσιν, ὁ ἐκκαλῶν ἔχει δικαίωμα ἵνα ὑποβάλῃ ταύτην ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου Κύπρου.

IV. 'Η ἔφεσις, ἀφ' ἧς κατετέθη νομίμως, συνεπάγεται τὴν *ἀναστολὴν ἐκτελέσεως* τῆς ἐκκαλουμένης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, πλὴν τῆς ἐπιβαλούσης τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας, ἥτις ἐξακολουθεῖ παρατεινομένη, ἕως οὗ ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος ἀποφανθῇ ὁριστικῶς ἐπὶ τῆς ἀσκηθείσης ἐφέσεως.

---

1. 'Ο ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ 'Εκκλησίᾳ τῆς Κύπρου κανονικὸς νομοθέτης χρησιμοποιεῖ τοὺς ὅρους ***ἔφεσις*** καὶ ***ἔκκλησις*** (ἄρθρ. 14, 35 Κ.ΚΥ).
2. Ἄρθρ. 33 Κ.ΚΥ. Βλ. καὶ ἀνωτέρω § 133, Γ', σελ. 690 ἐπ.

Ἐφ' ὅσον, ὅμως, παρέλθῃ ὁ ὁρισθεὶς ὑπὸ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως χρόνος τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς τῆς ἀργίας, πρὶν ἢ ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς ἐφέσεως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁ ἐκκαλέσας ἐπαναλαμβάνει *αὐτοδικαίως* τὴν ἄσκησιν τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

Ἡ ἔκδοσις καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοῦ ἐκκαλοῦντος μετὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ἐφέσεως, καταγνούσης καὶ ἐπιβαλούσης τὴν αὐτὴν ποινὴν τῆς ἀργίας, συνεπάγεται ὑπὲρ τοῦ καταδικασθέντος τὸν συμψηφισμὸν ἐν τῷ χρόνῳ διαρκείας αὐτῆς ἐκείνου, ὃν ἤδη ἐξέτισεν οὗτος ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως καὶ ἐπιδόσεως αὐτῷ τῆς ἐκκληθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως.

V. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀφ' ἧς περιέλθῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ δικόγραφον τῆς ἐφέσεως, ὁρίζει κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ τὸν χρόνον ἐκδικάσεως ταύτης. Καὶ εἰ μὲν κρίνῃ ἀναγκαῖον τὸ ἄμεσον τῆς συζητήσεως τῆς ἐφέσεως, συγκαλεῖ εὐθὺς πρὸς τοῦτο τὴν Ἱερὰν Σύνοδον εἰς συνεδρίαν, ἄλλως παραπέμπει τὴν ἐκδίκασιν ταύτης εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην σύγκλησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, *εἰδοποιῶν* περὶ τούτου τὸν ἐκκαλοῦντα.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ πλείονας τῆς μιᾶς παραλαβὼν ἐφέσεις, τὴν αὐτὴν περὶ χρόνου ἐκδικάσεως αὐτῶν ὁρίζει καὶ τηρεῖ διαδικασίαν[1].

II. Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

I. Εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως ὑπόκειται πᾶσα ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ τῆς ὁποίας κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Ἐπίσκοπον Κύπρου, δικασθέντα κατ' ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, πᾶσα ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένη καὶ ἀπειλουμένη ποινή[2].

II. Ἡ ἔφεσις ἀπευθύνεται ἐνώπιον τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, συγκροτουμένου νομίμως καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου[3].

1. Ἄρθρ. 35 Κ.ΚΥ.
2. Ἄρθρ. 11, 14 Κ.ΚΥ., εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω § 137, Γ', σελ. 703 ἑπ.
3. Βλ. ἀνωτέρω § 139, Γ', σελ. 707 ἑπ.

Λόγοι, νομίμως συντρέχοντες καὶ παρέχοντες δικαίωμα πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς, δύνανται νὰ ὦσιν οἷοι ἀνωτέρω ἐδιδάχθησαν περὶ ταύτης διὰ τὸ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἰσχῦον καθεστώς.

III. Ἡ ἔφεσις, ἀσκεῖται ἐπιτρεπτῶς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἐντὸς οἱασδήποτε προθεσμίας μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἐπιδίδεται δὲ ὑπὸ τούτου εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐντεταλμένον διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου πρὸς ἐκδίκασιν αὐτῆς.

Ὡς πρὸς τὸ ἐπερχόμενον ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐφέσεως *ἀνασταλτικὸν ἀποτέλεσμα* τῆς ἐκκληθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκδικάσεως καὶ συζητήσεως αὐτῆς, ἰσχύουσιν ἀπολύτως τὰ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ὁριζόμενα, ἅτε τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ἀποτελοῦντος Μείζονα Σύνοδον Ἐπισκόπων, κατὰ τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον τοῦτον ἐντεταλμένην πρὸς ἐκδίκασιν ἐκκλήτων ἀσκουμένων ὑπὸ Ἐπισκόπων[1].

III. Ἡ β' ἔκκλητος.

Περὶ ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς β' ἐκκλήτου, οὐδὲν διαλαμβάνει ὁ ἐν Κύπρῳ κανονικὸς νομοθέτης. Καὶ δικαίως.

Τοῦτο μέν, διότι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ Σύνοδον ***τελείαν*** διὰ τοὺς ὑπὸ ταύτης δικαζομένους καὶ καταδικαζομένους ἐν β' βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας Κληρικούς, Μοναχοὺς καὶ λαϊκούς, αἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας *«ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται»*[2].

Τοῦ δέ, διότι τὸ ἔκτακτον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, ὡς συντίθεται καὶ συγκροτεῖται, ἀποτελεῖ Σύνοδον ***τελείαν*** διὰ τοὺς ὑπὸ

1. Ἄρθρ. 14 Κ.ΚΥ.
2. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ καν. Η' Ἐφέσου (Σ.Β. 203 - 204), δυνάμει τῆς ὁποίας ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ Ἐκκλησίαν ***ἰσότιμον*** πρὸς Πατριαρχεῖον, κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων ἐρχομένην εὐθὺς μετὰ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων· βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Τὸ Αὐτοκέφαλον τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. ΙΔ', σελ. 13 ἑπ., 1959.

τούτου δικαζομένους καὶ καταδικαζομένους ἐν β´ βαθμῷ ποινικῆς δικαιοδοσίας Ἐπισκόπους, ἤτοι Μείζονα Πατριαρχικὴν Σύνοδον, αἱ ἀποφάσεις τῆς ὁποίας «*ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται*»[1].

Δ´. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Ἐν τῇ Μοναχικῇ Πολιτείᾳ τοῦ Ἄθωνος, μὴ προβλεπομένης ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων τῆς συστάσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου β´ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἅτε τῶν ὑπὸ Μοναχῶν, ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, ἀνηκόντων εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διαπραττομένων κανονικῶν ἀδικημάτων πάντων, ἐκδικαζομένων εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου *(Πνευματικοῦ Δικαστηρίου)*, δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἐκκλήτου.

Αἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, ὡς οὔσης τοιαύτης ***τελείας***, τυγχάνουσιν ***ἀνέκκλητοι***[2].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΑΙΤΗΣΙΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΩΣ

§ 172. Ἡ ἰσχὺς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως ὑπὸ τοῦ ***Μ. Κωνσταντίνου*** τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκδηλωθεῖσα ἐνεργῶς καὶ εἰς τὸν τομέα διοικήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων[3], ἀναγκαίως ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τὸν λεπτὸν

1. Κατὰ τοὺς καν. Θ´, ΙΖ´ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

2. Κατὰ τοὺς καν. Θ´, ΙΖ´ Χαλκηδόνος (Σ.Β. 237, 258 - 259).

3. Σωκράτης, Ἐκκλ. Ἱστ., Α´, 5 (M.P.G. τ. 67 c. 33) «*Ἀφοῦ χριστιανίζειν ἤρξαντο οἱ βασιλεῖς, τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα ἤρτηντο ἐξ αὐτῶν καὶ αἱ μέγιστοι Σύνοδοι τῇ αὐτῶν γνώμῃ γεγόνασι καὶ γίγνονται*», καὶ ἡ κλασσικὴ πρὸς τοὺς Πατέρας τῆς ἐν Νικαίᾳ Α´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου δήλωσις τοῦ Μ. Κωνσταντίνου: «*Ἐμοὶ οὐ θεμιτόν, ἀνθρώπῳ ὄντι τοιαύτην εἰς ἑαυτὸν ἕλκειν ἀκρόασιν, ἱερέων κατηγορούντων καὶ κατηγορουμένων· λοιπὸν ἔσται τῆς ὑμῶν ὁσιότητος ἔργον, ἀκολούθως τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἢ ἀποστολικῷ κανόνι τὴν ἁρμόζουσαν θεραπείαν ἐπινοῆσαι... Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τῶν εἴσω τῆς Ἐκκλησίας· ἐγὼ δὲ τῶν **ἐκτὸς** τοῦ Θεοῦ καθεσταμένος ἐπίσκοπος ἂν εἴην*», παρὰ

χῶρον τῆς ἀσκήσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας[1].

Ἡ αἴγλη τῆς δυνάμεως τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀσκουμένης ἀείποτε τελεσφόρως ὡς ἐκ τῆς *θεόθεν δοθείσης Αὐτῷ βασιλείας*[2], ἦτο φύσει ἀνθρώπινον νὰ προσελκύῃ πρὸς ἑαυτὴν ἀναγκαίως πάντα Κληρικὸν δεόμενον τῆς βασιλικῆς προστασίας, ἰδίᾳ ὁσάκις οὗτος ἐφ' οἱαδήποτε κανονικῇ κατηγορίᾳ ἐγκαλούμενος ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καὶ καταδικαζόμενος ὑπὸ τούτου, ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀδικηθέντα ὑπὸ τῆς Ἐπισκοπικῆς δικαστικῆς κρίσεως.

Ι. Οὕτω, παρουσιάζεται, ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκείνων χρόνων, τὸ φαινόμενον τῆς ἀπὸ μέρους Κληρικοῦ, καταδικαζομένου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου α´ βαθμοῦ ποινικῆς δικαιοδοσίας, ὑποβολῆς αἰτήσεως ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, διωκούσης τὴν *ἀναθεώρησιν* τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως διὰ χρήσεως τῆς δυνάμεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Σωζομενῷ, Ἐκκλ. Ἱστ. Α´, 17 (M.P.G. τ. 67 c. 912), καὶ Εὐσεβίῳ, Βίος Κωνσταντίνου, IV, 24 (M.P.G. τ. 20 c. 1172). Ἀναλόγως ἐξεφράσθη καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀριμίνῳ Πατέρας ὁ Κωνστάντιος (Mansi, III. 297). Εἰδικώτερον βλ. ἀνωτέρω, τ. Α´ «***Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας***», καὶ Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, σελ. 76, 82 ἑπ., H. G. Beck, Kirche und Theologische Literatur im Byzantinischen Reich, σελ. 36 ἑπ., 1959.

1. Κυρίαν πάντως εἰς τοῦτο ἀφορμὴν δίδει τὸ γεγονὸς τῆς ὑποβολῆς κατηγοριῶν κατ' Ἐπισκόπων ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις ἀνέθετε τὸ ἔργον διεξαγωγῆς ἀνακρίσεως καὶ ἐκδικάσεως τούτων εἰς Συνόδους, ὡς αἱ ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διεξαχθεῖσαι κατὰ τοῦ Μ. Ἀθανασίου δίκαι ἐν Τύρῳ καὶ ἐν ΚΠόλει (P. Hinschius, Kirchenrecht, τ. III, σελ. 527^{7}, $528^{1,2}$ ἑπ.) κ.ἄ., ἐφ' ὧν βλ. εἰδικώτερον Κωνστ. Μ. Ράλλη, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 482 ἑπ.

2. Κατὰ τὸν Δημήτριον τὸν Χωματιανόν, Ἀπόκρισις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου Κωνσταντῖνον τὸν Καβάσιλαν (Σ.Ε. 429) «*Ὁ Βασιλεὺς γάρ, οἷα κοινὸς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης καὶ ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστατεῖ, καὶ τὸ κῦρος ταύταις χαρίζεται... ναὶ μὴν καὶ δίκαις ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν... πλὴν μόνου τοῦ ἱερουργεῖν, τὰ λοιπὰ ἀρχιερατικὰ προνόμια σαφῶς εἰκονίζει, ἐφ' οἷς πράττει νομίμως τε καὶ κανονικῶς*». Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 336) «*Τοῦ δὲ χρηματίσαντος καθηγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Παντεπόπτου μοναχοῦ ἐκείνου Μελετίου, ἑλκυσθέντος εἰς τὸ συνοδικὸν δικαστήριον, καὶ παραιτησαμένου αὐτὸ ὡς ἀκαταθύμιον, καὶ μεταγαγόντος τὴν ὑπόθεσιν εἰς κοσμικὸν δικαστήριον διὰ προστάξεως βασιλικῆς, ὁ ἁγιώτατος ἐκεῖνος Πατριάρχης κὺρ Λουκᾶς (ὁ Χρυσοβέργης), ὑβριοπαθήσας ἐπὶ τῷ γεγονότι, πολλὴν ἔθετο σπουδὴν διορθώσασθαι τὸ γενόμενον. Ἤκουσε δὲ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαστῶν, **ὡς ἡ βασιλικὴ ἐξουσία πάντα δύναται ποιεῖν***».

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, κρίνων ὡς κατ' ἐξοχὴν *ἄτοπον* τὴν οἱανδήποτε ἀνάμιξιν τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ἐκδίκασιν ποινικῶν ὑποθέσεων κατὰ Κληρικῶν, κατηγορουμένων ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, σπεύδει ἐγκαίρως καὶ καθιεροῖ τὸν θεσμὸν τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς *ἐκκλήτου,* λειτουργοῦντα ὑπὲρ παντὸς *καταδικαζομένου καὶ ἀδικεῖσθαι οἰομένου* καὶ παρέχοντα αὐτῷ τὸ δικαίωμα *ἵνα ἀκουσθῇ* καὶ αὖθις, *δὶς* μάλιστα, ἐνώπιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου μείζονος ποινικῆς δικαιοδοσίας[1]. Ἐπαλλήλως δέ, ἀπαγορεύει αὐστηρῶς τὴν χρῆσιν τοῦ μέτρου τῆς *αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως* ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ δὴ ἐπ' ἀπειλῇ αὐστηροτάτων κυρώσεων κατὰ παντὸς ὅστις *ἐνοχλῆσαι τολμήσειε τὰς βασιλέων ἀκοάς*[2], ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ[3].

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ βίος τοῦ μέτρου τῆς *αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως* ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπῆρξε μᾶλλον *βραχὺς* καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐξ ἴσου *ἀσυνήθης*[4], δοθέντος ὅτι καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης *οὐδέποτε συγκατετέθη* ὑπὲρ τῆς νομιμότητος τῆς

---

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω § 170, σελ. 830 ἑπ.

2. Καν. ΙΒ' **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 146), ἴδε καὶ **Βαλσαμῶνα** (Σ.Γ. 150) « *Καὶ ὁ τολμήσας ἐκκαλέσασθαι εἰς βασιλέα χάριν τοῦ ἀνακαινισθῆναι τὴν Πατριαρχικὴν ἀπόφασιν, ὑπόδικος ἔσται τῷ παρόντι κανόνι* », ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῆς ἀπόψεως ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πατριάρχου ***ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκεινται.***

3. Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, συγχωρῶν παντὶ Κληρικῷ τὸ δικαίωμα ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἵνα διὰ ***βασιλικῆς προστάξεως*** ἀγαθυνθῇ καὶ συστήσῃ Συνοδικὸν Δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως καθ' ἑτέρου Κληρικοῦ, ἐγκαλουμένου ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, ἐπαλλήλως ἠπείλει τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως κατὰ παντὸς τοιούτου, αἰτουμένου παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ***βασιλικὴν πρόσταξιν*** πρὸς σύστασιν κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, κατὰ τὸν καν. ΡΔ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 552), ἴδε καὶ **Ζωναρᾶν** (Σ.Γ. 552 - 553), **Βαλσαμῶνα** (Σ.Γ. 553) « *Καὶ σημείωσαι, ὅτι οὐδὲ μετὰ βασιλικῆς προστάξεως δύναται ἱερωμένος παραιτεῖσθαι τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ἀλλὰ τοῦτο ποιῶν καθαιρεῖται* ».

4. **Ὁ Κωνστ. Μ. Ῥάλλης,** Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 482 διδάσκει, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ καν. ΙΒ' **Ἀντιοχείας** (Σ.Γ. 146), τοὐλάχιστον ὡς πρὸς τὰς ἀπειλουμένας κατὰ τῶν ἀναφερομένων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα κυρώσεις, δὲν ἔτυχε πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, διότι οἱ Αὐτοκράτορες « *στερρῶς ἐξηκολούθουν ἐχόμενοι τοῦ ἀξιουμένου ὑπ' αὐτῶν δικαιώματος* ». Ἀνάλογον ἄποψιν ὑπεστήριξαν καὶ οἱ **Ἰω. Εὐταξίας,** Γνωμοδότησις, ἐν περ. « Ἱερὸς Σύνδεσμος », σελ. 17, 1902, **Em. Friedberg,** Die Gränzen zwischen Staat und Kirche, σελ. 15 ἑπ., 1872, **Emil Herman,** Absetzung und Abdankung der Patriarchen von Konstantinopel, ἐν τόμῳ L'Église et les Églises, σελ. 282, 1954.

ἀσκήσεως αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἤδη εἶχε κηρυχθῇ ἀντίθετος καὶ κατὰ τοῦ τοιούτου τῆς δι' *ἐκκλήτου* ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος προσφυγῆς[1].

II. Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης εἰσήγαγεν ἐπανειλημμένως τὴν χρῆσιν τοῦ μέτρου τῆς *αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως* ἐν εἴδει ἐκτάκτου ἐνδίκου μέσου, παρεχομένου ἐπὶ σκοπῷ ἐκ νέου ἐκδικάσεως ποινικῆς ὑποθέσεως κατὰ Κληρικοῦ, καταδικασθέντος ***τελεσιδίκως*** ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου[2].

Εἰδικώτερον οὕτω:

α. Παρεχωρήθη δικαίωμα ὑπὲρ παντὸς Κληρικοῦ, καταδικασθέντος εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ὑπὸ τῆς ἀσκούσης καὶ καθήκοντα ποινικῆς δικαιοδοσίας Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως ἐντὸς προθεσμίας δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως αἰτῆται δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν ἀναθεώρησιν τῆς διεξαχθείσης εἰς βάρος αὐτοῦ ποινικῆς δίκης.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὁ Βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα ἵνα διατάξῃ τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως συγκροτουμένη ἐν εὐρυτέρᾳ συνθέσει, ἤτοι καὶ δι' ἑτέρων ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἐπισκόπων, ὧν δὲν ὡρίζετο ὁ ἀριθμός, προσκαλουμένων ὑπ' αὐτῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, προβῇ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος διεξαχθείσης ποινικῆς δίκης[3].

β. Παρεχωρήθη, εἰς ἐκτάκτους τοῦ Ἔθνους περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγκαίως ἀνεμίχθη καὶ ἡ Ἐκκλησία, τὸ δικαίωμα εἰς τὴν ἀσκοῦσαν καὶ καθήκοντα ποινικῆς δικαιοδοσίας Διαρκῆ Ἱερὰν

---

1. C. I. 3. 44, N. ΡΚΓ', ια', Β. Γ.α.α «*Ἐπίσκοπος καθαιρεθεὶς, μηδὲ βασιλεῖ προσιὼν* ».

2. Βλ. **Δωροθέου Κοτταρᾶ,** Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Περὶ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἀναθεωρήσεως, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Ε', σελ. 14 ἑπ., 1950, **Ἰδίου,** Νομοκανονικαὶ Ἔρευναι, σελ. 71 ἑπ.

3. Ἄρθρ. ΙΔ' ν. ΣΑ'/1852 περὶ Κ.Ν.Ε.Ε. Βλ. καὶ εἰς **Δημ. Πετρακάκου,** Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 144 τὸ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 74/681/695/900 τῆς 3 - VII - 1851 ἔγγραφον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας, διὰ τοῦ ὁποίου καθίσταται γνωστὴ ἡ λαβοῦσα χώραν διαδικασία πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς κατὰ τοῦ εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καταδικασθέντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1847 Ἐπισκόπου Ἀκαρνανίας **Ἱεροθέου** δίκης, γενομένης ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὥρας.

Σύνοδον ὅπως προβαίνῃ *αὐτεπαγγέλτως*, αὐτὴ μόνη, εἰς ἀναθεώρησιν ἰδίων αὐτῆς ἀποφάσεων, δι' ὧν ἀπήγγειλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως κατὰ Κληρικῶν[1].

γ. Παρεχωρήθη δικαίωμα:

αα. 'Υπὲρ παντὸς Κληρικοῦ, καταδικασθέντος τελεσιδίκως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, καὶ

ββ. 'Υπὲρ παντὸς 'Επισκόπου, καταδικασθέντος τελεσιδίκως ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς οἱανδήποτε ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένην καὶ ἀπειλουμένην ποινήν,

ὅπως ἐντὸς προθεσμίας δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς νομίμου κοινοποιήσεως αὐτοῖς τῆς εἰς βάρος αὐτῶν ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως προσβάλωσι ταύτην δι' *αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως* ἐνώπιον τῆς ἀσκούσης καὶ καθήκοντα ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἐν ἰδιότητι 'Αναθεωρητικοῦ Δικαστηρίου, 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος[2].

III. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον, ὁ πολιτειακὸς νομοθέτης, λίαν ἀρτιώτερον τοῦ παρελθόντος ρυθμίσας τὸ θέμα τῆς συγκροτήσεως καὶ λειτουργίας τῆς 'Εκκλησιαστικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, μεταξὺ τῶν προβλεπομένων ἐνδίκων μέσων, δὲν συμπεριέλαβε καὶ τὸ ἔκτακτον τοιοῦτο τῆς *αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως*, ἐν τῇ οὐσίᾳ *ξένον* καὶ *ὀθνεῖον* πρὸς τὴν κανονικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν[3].

---

1. Ν. Δ/γμα τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1922, βάσει τοῦ ὁποίου ἡ Διαρκὴς 'Ιερὰ Σύνοδος, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 631 τῆς 24ης Σεπτεμβρίου 1922 ἀποφάσεώς της, ἐπιληφθεῖσα κατ' ἀναθεώρησιν, ***ἠκύρωσε*** καὶ ***ἐξηφάνισε*** τὴν ὑπ' ἀριθ. 1983/470 τῆς 29ης Δεκεμβρίου 1921 ἰδίαν αὐτῆς τοιαύτην, διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Μητροπολίτην 'Αθηνῶν **Μελέτιον Μεταξάκην**, τὸν ἀπὸ Κιτίου, ἡ ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς ὁποίας οὗτος τελῶν εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκλεγῇ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ΚΠόλεως, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι: «*ἡ μέχρι τοῦδε πολιτεία τοῦ νῦν ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καθημένου Μελετίου ἀποδεικνύει, ὅτι οὗτος ἐπιποθεῖ καὶ ἐπιδιώκει εἰρήνευσιν κλήρου τε καὶ λαοῦ καὶ οὐ παύεται κηρύττειν καὶ συνιστῶν αὐτήν*»· βλ. ἀμφοτέρας τὰς ἀποφάσεις ἐν **Δημ. Πετρακάκου**, Νομοκανονικαὶ 'Ενασχολήσεις, σελ. 143 - 145.

2. Ἄρθρα 57, 60 τῆς ὑπ' ἀριθμ. 33960/33977 τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1923 ἀποφάσεως τῆς 'Ελληνικῆς 'Επαναστάσεως 1922 περὶ Κ.Ν.Ε.Ε., 5 καὶ 11 Ν.Δ. τῆς 26ης Σεπτεμβρίου 1925 περὶ Κ.Ν.Ε.Ε.

3. Κατὰ μίαν καὶ μόνην ἐξαίρεσιν, διαρκούσης ἐν 'Ελλάδι τῆς ἀλήστου μνήμης

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

§. 173. 'Η ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, καταδικαστικοῦ περιεχομένου, πλήττουσα τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον διαπράξεως τοῦ ἀποδοθέντος αὐτῷ κανονικοῦ ἀδικήματος Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, διά τινος τῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένων καὶ ἀπειλουμένων ποινῶν, θεωρεῖται *ἐκτελεστή*, ἀφ' ἧς καταστῇ *τελεσίδικος*.

Τελεσίδικος, θεωρεῖται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, ἐφ' ὅσον ἐξεδόθη εἰς τελευταῖον κατὰ τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον προβλεπόμενον ποινικῆς δικαιοδοσίας βαθμόν[1].

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν 'Ελλάδι δίκαιον, πᾶσα ἀπόφασις 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, καταδικαστικοῦ περιεχομένου, εἶναι *ἐκτελεστή*, ἀφ' ἧς καταστῇ ὁριστικὴ καὶ τελεσίδικος.

I. ***'Οριστικὴ*** μέν, καθίσταται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπό-

---

Κατοχῆς, ὅτε πλεῖστα ὅσα ἀνετράπησαν καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι (βλ. **Παν. 'Ι. Παναγιωτάκου**, 'Η ἐκλογὴ τοῦ 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν καὶ τῶν 'Επισκόπων ἐν τῇ 'Ορθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ τῆς 'Ελλάδος, σελ. 12 ἑπ.), ἐπετράπη διὰ νόμου τῆς Κυβερνήσεως Κατοχῆς [ἄρθρ. 1 Ν.Δ. 1301/1942 (ἐν Ε. τ. Κ', 60 ἑπ., 1942), 2 ν. 451/1943 (ἐν Ε. τ. ΚΑ', 24 ἑπ., 1943)] ἡ ἐντὸς ***τριμήνου*** ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τούτου ἄσκησις ***αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως*** ὑπὸ παντὸς Κληρικοῦ, καταδικασθέντος ***ἐρήμην*** δι' ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου κατὰ τὸν ν. 5383/1932 «***περὶ 'Εκκλ. Δικαστηρίων***» 'Εκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς οἱανδήποτε κατὰ τὸν κανονικὸν ποινικὸν νόμον ἢ εἰδικὴν πολιτειακὴν διάταξιν προβλεπομένην καὶ ἀπειλουμένην ποινήν, ἐπιτραπείσης οὕτω τῆς ἐπανεκδικάσεως τῶν ***ἐρήμην*** παντὸς κατηγορουμένου Κληρικοῦ συζητηθεισῶν εἰς τὸ παρελθὸν ποινικῶν ὑποθέσεων.

1. ΚΗ' **'Απ. Κανὼν** (Σ.Β. 36), καν. Δ', ϛ', ΙΒ', ΙΔ' **'Αντιοχείας** (Σ.Γ. 132, 138, 146, 156), Δ', Ε', ΙΔ' **Σαρδικῆς** (Σ.Γ. 238, 239 - 240, 267), ΙΕ', ΚΗ' **Καρθαγένης** (Σ.Γ. 267, 377), Ε' **Α' Νικαίας** (Σ.Β. 124 - 125), ϛ' **Β' ΚΠόλεως** (Σ.Β. 180 - 182), Θ', ΙΖ' **Χαλκηδόνος** (Σ.Β. 237, 258 - 259), βλ. καὶ ἀνωτέρω § 170.

φασις, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ὑπόκειται εἰς προσβολὴν διὰ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἀνακοπῆς, ἤτοι ὁσάκις αὕτη:

α. Ἐξεδόθη μετ᾽ ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, συζητηθείσης κατ᾽ ἀντιμωλίαν τοῦ κατηγορουμένου, ἢ

β. Ἐξεδόθη μετ᾽ ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, διεξαχθείσης κατόπιν ἀσκήσεως ἀνακοπῆς ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου κατ᾽ ἐρήμην αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ συζητηθείσης κατ᾽ ἀντιμωλίαν ἢ καὶ αὖθις ἐρήμην αὐτοῦ, ἢ

γ. Ἐξεδόθη μετ᾽ ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, συζητηθείσης ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ἐφ᾽ ὅσον οὗτος:

αα. Ἤσκησε κατὰ ταύτης, ἀντὶ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἀνακοπῆς, τὸ τοιοῦτο τῆς ἐφέσεως, ἢ

ββ. Ἤσκησε κατὰ ταύτης τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀνακοπῆς, πλὴν ἐκπροθέσμως.

Ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ περιπτώσει, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις καθίσταται ὁριστική, ἀφ᾽ ἧς τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ἀπορρίψῃ τὴν ἐκπροθέσμως ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐρήμην καταδικασθέντος ἀνακοπήν.

ΙΙ. ***Τελεσίδικος*** δέ, καθίσταται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ὑπόκειται εἰς προσβολὴν διὰ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐφέσεως, ἤτοι ὁσάκις αὕτη:

α. Ὡς ἐκ τῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀπαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ποινῆς τυγχάνει ***ἀνέκκλητος***, μὴ ἐπιτρεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τοιαύτην περίπτωσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐφέσεως, ἢ

β. Ὡς ἐκ τῆς κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀπαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ποινῆς τυγχάνουσα ***ἐκκλητή***, ἐπιτρεπομένης ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τοιαύτην περίπτωσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐφέσεως,

αα. Ἐξεδόθη μετ᾽ ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, συζητηθείσης εἰς τελευταῖον κατὰ τὸν νόμον προβλεπόμενον β΄ βαθμὸν ποινικῆς δικαιοδοσίας, οἷος πάντως δὲν λογίζεται ὁ ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νομοθέτου ὁριζόμενος τοιοῦτος πρὸς ἄσκησιν τῆς β΄ ἐκκλήτου, ἢ

ββ. Ἐξεδόθη μετ᾽ ἐκδίκασιν ποινικῆς ὑποθέσεως, συζητηθείσης κατ᾽ ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου, μὴ ἀσκήσαντος ἐμπροθέσμως κατὰ ταύτης τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενον ἔνδικον μέσον τῆς ἐφέσεως.

Ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ περιπτώσει, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις καθίσταται τελεσίδικος, ἀφ᾽ ἧς τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον ἀπορρίψῃ τὴν ἐκπροθέσμως ἀσκηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, κατ᾽ ἀντιμωλίαν ἢ ἐρήμην, ἔφεσιν.

Ὅθεν, ἡ ἐκδοθεῖσα ποινικὴ ἀπόφασις καθίσταται *ὁριστικὴ* καὶ *τελεσίδικος*, ἐφ᾽ ὅσον ὁ καταδικασθεὶς δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ αὐτὴν διά τινος ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων ἐνδίκων μέσων, ἤτοι τῆς ἀνακοπῆς ἢ τῆς ἐφέσεως[1], διότι ἢ κωλύεται πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ νόμου ἢ ἐξήντλησε τὴν κατὰ τοῦτο ἐπιτρεπομένην χρῆσιν αὐτῶν[2].

§ 174. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, καταστᾶσα *τελεσίδικος*, ἐκτελεῖται ἀκωλύτως κατὰ τοῦ καταδικασθέντος.

Ὁ κανονικὸς ποινικὸς νομοθέτης, εἰς ἀναλόγους περιπτώσεις, ὁσάκις ὁ καταδικασθεὶς καταφρονῶν πρὸς τὴν εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐξακολουθεῖ διαταράσσων τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν, ἐπιτάσ-

---

1. Ἄρθρ. 151 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 222, 233 Σ.Ε.Κ.).

2. Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πρακτικῇ, Κληρικὸς κατηγορηθεὶς ἐπὶ διαπράξει κανονικοῦ ἀδικήματος, συνεπαγομένου τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ βλέπων τὴν καταδίκην αὐτοῦ ἐπερχομένην ***βεβαίως***, ἀμύνεται ***χρονοτριβῶν*** διὰ τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ χρησιμοποιήσεως ἀμφοτέρων τῶν ἐνδίκων μέσων, τῆς ἀνακοπῆς καὶ τῆς ἐφέσεως. Οὕτως, εἰσαγόμενος εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δὲν προσέρχεται ἵνα ἀκουσθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ δικάζεται ἐρήμην. Ἀκολούθως ἀσκεῖ ἀνακοπὴν κατὰ τῆς ἐκδοθείσης ἐρήμην αὐτοῦ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἣν καλούμενος ἵνα ὑποστηρίξῃ ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἢ ὑποστηρίζει ἢ καταλείπει ἔρημον. Καταδικαζόμενος ὑπὸ τούτου, ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον αὐτοῦ ἢ μή, ἀσκεῖ ἔφεσιν κατὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης ἀντιμωλίᾳ ἢ ἐρήμην αὐτοῦ, ἐνώπιον τοῦ Δευτεροβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου. Καλούμενος, περαιτέρω, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τούτου, δὲν προσέρχεται ἵνα ἀκουσθῇ καὶ δικάζεται ἐρήμην. Ἀκολούθως ἀσκεῖ ἀνακοπὴν κατὰ τῆς ἐκδοθείσης ἐρήμην αὐτοῦ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, ἣν καλούμενος ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου ἢ ὑποστηρίζει ἢ καταλείπει ἔρημον, ὁπότε αὕτη ἀπορρίπτεται.

σει, *ἵνα διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι*[1].

I. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, καταστᾶσα *ὁριστικὴ* καὶ *τελεσίδικος*, τυγχάνει *παραχρῆμα ἐκτελεστή*, ὁσάκις ἀφορᾷ πρεσβύτερον, διάκονον, ὑποδιάκονον ἢ Μοναχόν.

Ὁσάκις, ὅμως, ἀφορᾷ Ἐπίσκοπον (Μητροπολίτην, Ἀρχιεπίσκοπον), ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐνεργεῖται μετ᾽ ἔκδοσιν Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων εὐθὺς μετὰ τὴν περιέλευσιν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπισήμου ἀντιγράφου ταύτης, διαβιβαζομένου ἐπιμελείᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου[2].

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, ἀφορῶσα πάντα Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, καταστᾶσα *ὁριστικὴ* καὶ *τελεσίδικος*, ἐφ᾽ ὅσον ὁ καταδικασθεὶς καταφρονῶν πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἀρνεῖται ἢ δυστροπεῖ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ διατακτικὸν αὐτῆς, ἐκτελεῖται, ἀναλόγως πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀπαγγελθείσης ποινῆς, συνδρομῇ τῆς ἁρμοδίας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς (ius advocatiae), πρὸς ἣν ἐντέλλεται τὸ ἔργον τῆς ἐκτελέσεως ἡ οἰκεία Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ (Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης, Ἐπίσκοπος), διαπέμπουσα πρὸς αὐτὴν ἐν ἀντιγράφῳ τὴν ἐκτελεστέαν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν[3].

1. Καν. Ε′ Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136), Θ′ Πρωτοδευτέρας (Σ.Β. 679), Ν. ΠΓ′ πρ. καὶ § 2, ΡΚΓ′, κα′ § 1, Β. Γ.α.λζ. Οὕτω καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ καταδικασθέντος εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἀρνηθέντος νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἱ. Ἐπισκοπήν, διαταγῇ τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐρηλιανοῦ ἐξετελέσθη ἡ εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις συνδρομῇ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας [Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία VII, 30 (M.P.G. τ. 20 c. 709), καὶ G. Bardy, Paul de Samosate, σελ. 363 ἑπ., 1929, J. Lebreton - J. Zeiller, Histoire de l'Église, τ. Β′, σελ, 348, 349 ἑπ., 1948].

2. Ἄρθρ. 152 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 223 ἐδ. 1, 233 Σ.Ε.Κ.).

3. Ἄρθρα 153 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 223 ἐδ. 2, 233 Σ.Ε.Κ.). Ὁ νομοθέτης ὁρίζει ὅτι ἐκτελεῖται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον *πᾶσα* ὁριστικὴ καὶ τελεσίδικος ἀπόφασις οἱουδήποτε Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. Νοητέον ὅμως, ὅτι τῆς χρήσεως τοῦ προστατευτικοῦ μέτρου τούτου δὲν δύνανται βεβαίως νὰ τύχωσι καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ποινικαὶ ἀποφάσεις, δι᾽ ὧν κατεγνώσθησαν καὶ ἐπεβλήθησαν ποιναὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας ἐκ τῶν πραγμάτων εἶναι ***ἀδύνατον*** νὰ

II. Ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ ἀπόφασις, *ἐκτελεστέα* συνδρομῇ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας, εἶναι ἡ ἀπαγγείλασα:

α. Ποινὴν καθαιρέσεως, ἐφ᾽ ὅσον ὁ καθαιρεθεὶς τελεσιδίκως Κληρικὸς ἐξακολουθεῖ περιφερόμενος δημοσίᾳ, φέρων τὰ διάσημα τοῦ ἱερατικοῦ ὃν εἶχε βαθμοῦ (ἀρχιερατικὸν ἐγκόλπιον, σταυρὸν ἀρχιμανδρίτου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου) ἢ καὶ ἁπλῶς ἐνδεδυμένος τὴν στολὴν τοῦ λειτουργοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας[1].

β. Ποινὴν ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐφ᾽ ὅσον ὁ εἰς ταύτην τελεσιδίκως καταδικασθεὶς Ἐπίσκοπος (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), ἀρνούμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, δυστροπεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Ἱ. Ἐπισκοπεῖον.

γ. Ποινὴν ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ὀφφικίου, ἐφ᾽ ὅσον ὁ εἰς ταύτην τελεσιδίκως καταδικασθεὶς ἐξακολουθεῖ τυχὸν φέρων δημοσίᾳ τὰ διάσημα τούτου (σταυρὸν ἀρχιμανδρίτου ἢ πρωτοπρεσβυτέρου κ.ἄ.)[2].

δ. Ποινὴν ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας[3] ἢ ποινὴν ἀργίας μετὰ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως ἢ μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων ἢ μετὰ ἢ ἄνευ μεταθέσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως, ἐφ᾽ ὅσον ὁ

ζητηθῇ, ὡς λ.χ. εἶναι αἱ ποιναὶ τῆς ἐπιπλήξεως ἢ τῆς μομφῆς ἢ τῆς κατὰ Μοναχῶν ἀπειλουμένης τοιαύτης τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ ἢ τῆς κατὰ γέροντος συνταξιούχου Κληρικοῦ ἐπιβληθείσης τοιαύτης τῆς ἀργίας μετὰ στερήσεως τῆς συντάξεως.

1. Ὁ ἐν λόγῳ διώκεται ***αὐτεπαγγέλτως*** καὶ ὑπὸ τῆς Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ διαπράξει τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀντιποιήσεως στολῆς θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 176 Π.Κ., 57 Κ.Ν.Ε.Ε., 129 Κ.ΚΡ. Αἱ διατάξεις ὅμως αὗται δὲν ἐφαρμόζονται κατὰ καθῃρημένων Κληρικῶν, προερχομένων ἐκ τῆς τάξεως τῶν Μοναχῶν, ἐφ᾽ ὅσον φέρουσι δημοσίᾳ τὴν Μοναχικὴν Στολὴν ἁπλῶς, διὰ τὸ ***ἀναλλοίωτον*** καὶ ***ἀμετάκλητον*** τῆς Μοναχικῆς καταστάσεως, ἐφ᾽ οὗ βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ′ «***τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν***», σελ. 120 ἑπ. Ἄλλως, ὅμως, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης, ἐφ᾽ ὅσον ἐπεβλήθη κατὰ τοῦ καταδικασθέντος ἡ ποινὴ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ Σχήματος (ἄρθρ. 64 ἐδ. 1 Κ.ΚΡ.).

2. Ὁ ἐν λόγῳ δύναται νὰ διωχθῇ ποινικῶς καὶ ***αὐτεπαγγέλτως*** ὑπὸ τῆς Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ παραβάσει τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 176 Π.Κ., 57 Κ.Ν.Ε.Ε., 129 Κ.ΚΡ. διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

3. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 38 Κ.ΚΡ., Ἐπίσκοπος καταδικασθεὶς τελεσιδίκως εἰς ποινὴν ἰσοβίου ἀργίας, καθάπερ ὁ κολασθεὶς διὰ ποινῆς καθαιρέσεως ἢ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου, ***ἀποβάλλεται*** τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτοῦ.

εἰς ταύτην τελεσιδίκως καταδικασθείς, ἀρνούμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, δημιουργεῖ πράγματα [1].

ε. Ποινὴν ἐκπτώσεως ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐφ᾽ ὅσον ὁ εἰς ταύτην τελεσιδίκως καταδικασθείς, ἀρνούμενος νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, δημιουργεῖ πράγματα [2].

ς. Χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἢ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἢ καταδίκην εἰς τὴν δικαστικὴν δαπάνην τῆς λαβούσης χώραν ποινικῆς διαδικασίας, αἵτινες εἰσπράττονται παρὰ τοῦ καταδικασθέντος κατηγορουμένου οἵῳ τρόπῳ νομοθετικῶς ὁρίζεται περὶ τῆς ἀποτίσεως χρηματικῶν ποινῶν, ἐπιβαλλομένων δι᾽ ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου [3].

ζ. Πρόστιμον ὑπὲρ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἢ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἢ καταδίκην εἰς τὴν δικαστικὴν δαπάνην τῆς λαβούσης χώραν ποινικῆς διαδικασίας, ἅτινα εἰσπράττονται παρὰ τοῦ καταδικασθέντος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ἢ καὶ λαϊκοῦ, φέροντος ἑτέραν τῆς τοῦ κατηγορουμένου ἰδιότητα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ (μηνυτής, μάρτυς), οἵῳ τρόπῳ νομοθετικῶς ὁρίζεται περὶ τῆς ἀποτίσεως χρηματικῶν ποινῶν, ἐπιβαλλομένων δι᾽ ἀποφάσεως κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου [4].

η. Ποινὴν σωματικοῦ περιορισμοῦ κατὰ ἱερομονάχου, ἱεροδιακόνου, Μοναχοῦ ἢ Μοναχῆς [5].

Περὶ τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως τῆς ἀπαγγειλάσης τὴν ποινὴν τοῦ

1. Ὡς λ.χ. ἐφημέριος, κολασθεὶς διά τινος τῶν ἀνωτέρω ποινῶν καὶ ἐπιμένων νὰ ἀσκῇ ἱερατικὰ καθήκοντα ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ ἔνθα ὑπηρετεῖ ἢ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ὁποίῳ θέσεως ἐπαύθη ἢ μετετέθη.

2. Ὡς λ.χ. ἱερομόναχος, καταδικασθεὶς τελεσιδίκως εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Συμβούλου ἐν τῷ Μοναστηριακῷ Συμβουλίῳ δυστροπεῖ νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τούτου.

3. Κατ᾽ ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 553 Κ Π.Δ. ἡ ἀπότισις τῆς τοιαύτης ποινῆς γίνεται, καθ᾽ ὃν τρόπον ὁρίζει ὁ περὶ εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων νόμος ἢ ἑτέρα νομοθετικὴ διάταξις· βλ. καὶ Ἀγγ. **Μπουροπούλου**, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 357 ἑπ., Ἰω. **Ζησιάδου**, Ἐγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β΄, σελ. 610 ἑπ.

4. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἀνάλογος χωρεῖ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 553 Κ.Π.Δ.

5. Ἄρθρα 153 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943), 154 ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 223, 233 Σ.Ε.Κ.).

σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς ἀποφάσεως, ὁρίζονται εἰδικώτερον τὰ ἑπόμενα.

αα. Ὁ καταδικασθεὶς μετάγεται συνδρομῇ τῆς ἁρμοδίας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς εἰς τὸν ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τόπον ἐκτίσεως τῆς ποινῆς, ὅστις δύναται νὰ εἶναι Ἱ. Μονή, ὑπαγομένη κανονικῶς εἰς Ἱ. Μητρόπολιν ὑφ᾽ ἣν ὡσαύτως κανονικῶς ὑπάγεται ὁ καταδικασθεὶς ἢ ἑτέρα Ἱ. Μονή, κανονικῶς ὑπαγομένη εἰς ἄλλην ἐκ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος [1].

ββ. Ἡ ἐπιμέλεια πρὸς ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς τοιαύτης ποινῆς ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος εἰς αὐτήν, ἀνατίθεται εἰς τὸν Ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς, ἥτις ὡρίσθη ὡς τόπος ἐκτίσεως τῆς ποινῆς.

Ὁ Ἡγούμενος, τυγχάνει ὑποχρεωμένος ἵνα ἀσκῇ ἄγρυπνον παρακολούθησιν ἐπὶ τοῦ καταδικασθέντος, μὴ ἐπιτρέπων ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἱ. Μονῆς.

Ὁσάκις δὲ οὗτος, ἤθελεν ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἀπεμακρύνθη ἐκ ταύτης ὅλως αὐτοβούλως, πρὸ τῆς λήξεως τῆς ποινῆς αὐτοῦ, ὀφείλει ἵνα ἀναφέρῃ ἀμέσως τὸ γεγονὸς τῆς ἀποδράσεως τούτου εἰς τὴν προϊσταμένην τοῦ ἀποδράσαντος Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης).

Ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης), ἐφ᾽ ὅσον ὁ ἀποδράσας, ἀνήκων εἰς Ἱ. Μονὴν κανονικῶς ὑπαγομένην αὐτῷ, ἐκτίει τὴν ποινὴν αὐτοῦ εἰς Ἱ. Μονήν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως αὐτοῦ, δύναται ὅπως ἀπαγγείλῃ νέαν κατηγορίαν κατὰ τοῦ ἀποδράσαντος ἐπὶ καταφρονήσει τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς καὶ διατάξῃ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον ἵνα ἐνεργήσῃ ἔνορκον κατὰ τούτου τακτικὴν ἀνάκρισιν ἐπὶ τῶν συνθηκῶν τῆς λαβούσης χώραν ἀποδράσεως.

1. Ἄρθρ. 153 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 223 ἐδ. 2, 3 Σ.Ε.Κ.). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης τὴν Ἱ. Μονὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτίεται ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἡ ποινὴ τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ, ἀπειλουμένη καὶ κατ᾽ ἐγγάμων Κληρικῶν, ὁρίζει ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος [ἄρθρ. 59 ἐδ. 1 § ς΄, 4 Κ.ΚΡ., 227 ἐδ. 4 καὶ 5 Σ.Ε.Κ.).

Ἐφ᾽ ὅσον, ὅμως, ὁ ἀποδράσας ἀνήκει μὲν εἰς Ἱ. Μονήν, κανονικῶς ὑπαγομένην αὐτῷ, ἀλλ᾽ ἐκτίει τὴν ποινὴν αὐτοῦ εἰς Ἱ. Μονήν, κανονικῶς ὑπαγομένην εἰς ἑτέραν Ἱ. Μητρόπολιν, δύναται ὅπως ἀπαγγείλῃ κατ᾽ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ ζητήσῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἁρμοδίου Ἱεράρχου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου), ὑφ᾽ ὃν κανονικῶς ὑπάγεται ἡ Ἱ. Μονὴ ἐκ τῆς ὁποίας ὁ καταδικασθεὶς καὶ ἐκτίων τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐν ταύτῃ ἀπέδρα, διεξαγωγὴν ἐνόρκου τακτικῆς ἀνακρίσεως ἐπὶ τῶν συνθηκῶν τῆς λαβούσης χώραν ἀποδράσεως[1].

γγ. Τὰ ἔξοδα μεταγωγῆς τοῦ καταδικαζομένου εἰς τὸν τόπον ἐκτίσεως τῆς ποινῆς τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ, καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ γραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὑφ᾽ ἣν κανονικῶς ὑπάγεται ἡ Ἱ. Μονὴ εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἀνήκει. Τὰ δὲ ἔξοδα διατροφῆς αὐτοῦ βαρύνουσι τὸν καταδικασθέντα καὶ τὴν Ἱ. Μονήν, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἀνήκει, βάσει τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς καὶ κατ᾽ ἀναλογίαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ καταδικασθέντος[2].

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἐφ᾽ ὅσον ὁ καταδικασθεὶς δὲν βιοῖ ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ, ἀλλὰ τυγχάνει κανονικῶς τετοποθετημένος ἐν οἱᾳδήποτε ἐκτὸς ταύτης ἐκκλησιαστικῇ ὑπηρεσίᾳ[3], τὰ ἔξοδα διατροφῆς τούτου βαρύνουσιν ἀποκλειστικῶς τὸν ἴδιον, τῆς Ἱ. Μονῆς οὐδόλως ὑποχρεουμένης εἰς καταβολὴν αὐτῶν.

1. Ἄρθρ. 153 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*», 72 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 223 ἐδ. 3 καὶ 4, 233 Σ.Ε.Κ.). Ἡ αὐτὴ διαδικασία τηρεῖται καὶ ἐπὶ Ἐπισκόπων, καταδικαζομένων εἰς τὴν κυρίαν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τὴν παρεπομένην τοιαύτην τοῦ σωματικοῦ περιορισμοῦ ἐν Ἱ. Μονῇ· ἴδε καὶ ἀνωτέρω, σελ. 275[2].

2. Ἄρθρ. 153 (ὡς ἀντικ. δι᾽ ἄρθρ. 18 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 223 ἐδ. 5 Σ.Ε.Κ.). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης τὴν αὐτὴν δαπάνην καταβάλλουσιν οἱ οἰκεῖοι Ο.Δ.Μ.Π. Κρήτης.

3. Βλ. εἰδικώτερον κατωτέρω, τ. Δ´ «*τὸ Δίκαιον τῶν Μοναχῶν*», σελ. 145 ἐπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

§ 175. Πᾶσα ἀπόφασις τῆς ἁρμοδίας Δικαστικῆς Ἀρχῆς, διατάσσουσα τὴν προφυλάκισιν Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, κατηγορουμένου ἐπὶ διαπράξει κοινοῦ ἐγκλήματος, ἐνεργεῖται συμφώνως πρὸς τὰς κοινὰς ποινικὰς διατάξεις[1].

Ὡσαύτως, πᾶσα ἀπόφασις κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου, *ἀμετάκλητος* καταστᾶσα, διὰ τῆς ὁποίας ἀπαγγέλλεται κατὰ Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ ποινὴ στερητικὴ τῆς ἐλευθερίας (κάθειρξις, φυλάκισις, κράτησις)[2], ἐκτελεῖται συμφώνως πρὸς τὰς κοινὰς ποινικὰς διατάξεις.

Εἰδικώτερον:

α. Ἐὰν ἡ καταδίκη Κληρικοῦ εἰς ποινὴν στερητικὴν τῆς ἐλευθερίας ἐπῆλθε διὰ λόγον διαπράξεως ὑπὸ τούτου κοινοῦ ἐγκλήματος, μὴ συνεπαγομένου καὶ τὴν κανονικὴν ποινικὴν δίωξιν αὐτοῦ καὶ καταδίκην ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἡ ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τούτου ποινὴ ἐκτίεται ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῷ εἰδικῷ Σωφρονιστηρίῳ τῶν Κληρικῶν, ἐφ᾽ ὅσον τοιοῦτό τι, νομοθετικῶς προβλεπόμενον, ὑφίσταται ἐν τῇ πράξει. Ἄλλως, ἡ αὐτὴ ποινὴ ἐκτελεῖται κατὰ τοῦ καταδικασθέντος Κληρικοῦ συμφώνως πρὸς τὰς κοινὰς ποινικὰς διατάξεις.

β. Ἐὰν κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη κατὰ Κληρικοῦ ποινὴ στερητικὴ τῆς ἐλευθερίας κάτω τοῦ μηνός, δύναται νὰ ὁρισθῇ *ἴδιος τόπος* ἐκτίσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, μετὰ κοινὴν ἀπόφασιν, λαμβανομένην:

1. Καὶ οἱ Κληρικοί, καθάπερ καὶ οἱ Μοναχοί, προφυλακίζονται ὡς οἱ λαϊκοί, κατ᾽ ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 283 § 2, 591 ἐδ. ιθ´ Κ.Π.Δ., ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῶν ὁποίων ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 60 ἐδ. 1 Κ.Ν.Ε.Ε., διαλαμβάνουσα περὶ ***ἀνυπάρκτου*** Σωφρονιστηρίου Κληρικῶν, θεωρεῖται καταργηθεῖσα. Τοῦτ᾽ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης, τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 132 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ., μὴ ἐχούσης διὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐφαρμογῆς· ἴδε καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Α´, σελ. 372[1], τ. Β´, σελ. 352.

2. Ἄρθρα 51, 52, 53, 55 Π.Κ.

αα. Ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου) καὶ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς Κληρικὸς φέρῃ ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου ἢ διακόνου, ἢ

ββ. Ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἁρμοδίου Εἰσαγγελέως, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς φέρῃ βαθμὸν Ἐπισκόπου[1].

---

1. Ἄρθρα 60 ἐδ. 2 Κ.Ν.Ε.Ε., 133 ἐδ. 2 Κ.ΚΡ. Αἱ διατάξεις αὗται ἀτονοῦσιν, ἐὰν τὸ Δικαστήριον, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταδικασθέντος, μετατρέψῃ τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινὴν εἰς χρηματικὴν τοιαύτην, καταβάλῃ δὲ ταύτην ὁ καταδικασθείς· ἴδε καὶ ἄρθρ. 82 Π.Κ. Βλ. καὶ Ἀγγ. Μπουροπούλου, Ἑρμηνεία τοῦ Κώδικος Ποινικῆς Δικονομίας, τ. Β', σελ. 352.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΩΝ ΠΟΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΧΑΡΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΑΥΤΗΣ

§ 176. Ὁ βασικὸς σκοπὸς τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου, κολάζοντος τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δράστου, ἐπιδείξαντος ἄδικον καὶ ἐπίμεμπτον συμπεριφοράν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐπῆλθε φανερὰ προσβολὴ κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ γενομένου κακοῦ.

Αὕτη, θεωρεῖται ἐπιτυγχανομένη, ὁσάκις διὰ τῆς καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς τῆς ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου προβλεπομένης ποινῆς κατὰ τοῦ δράστου, τοῦτο μὲν ἐπέρχεται *ἀποκατάστασις* τῆς διαταραχθείσης γαλήνης τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως, τοῦτο δὲ οὐσιαστικῶς πραγματοποιεῖται ἡ *βελτίωσις* καὶ ἡ *σωτηρία* τοῦ ἁμαρτήσαντος.

Ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ δράστου, ἐπιτασσομένην χάριν διαφυλάξεως τοῦ συνόλου τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἀπὸ τούτου καὶ τῆς πληξάσης τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔννομον τάξιν συμπεριφορᾶς αὐτοῦ.

Ἡ δευτέρα ἐξ αὐτῶν, ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ δράστου, ὅστις ἐφ' ὅσον δὲν προβάλλει ἑαυτὸν ἀδικοπραγήσαντα ἀνεπανορθώτως, καὶ δὴ εἰς βαθμὸν κατακυριεύοντα τὴν ἰδιότητα τέκνου ἀπολεσθέντος, δέον πάσῃ θυσίᾳ ἵνα διὰ τῆς καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης κατὰ τούτου ποινῆς βελτιωθῇ καὶ σωθῇ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς διαπραχθείσης ἁμαρτίας, τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος[1].

---

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω §§ 3, 5 - 7.

I. Ἡ ἐπίτευξις τῆς βελτιώσεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ δράστου, προβάλλουσα ἔργῳ πραγματοποιηθεῖσα, ἐπιτάσσει τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.

Ὁ κανονικὸς νομοθέτης, ὑπείκων πρὸς τὴν θείαν καὶ ἀποστολικὴν ἐπιταγήν, τὴν διανοίγουσαν σταθερῶς καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα τὴν ὁδὸν πρὸς μετάνοιαν[1], ὑπαγορεύει τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς ἄρσεως ἢ μεταβολῆς τῶν ἐκ τῆς κατὰ τοῦ δράστου καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ποινῆς ἐπερχομένων συνεπειῶν, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν προβολῆς πραγματικῆς βελτιώσεως καὶ σωτηρίας ἀπὸ τοῦ διαπραχθέντος ἐγκλήματος ἢ κινδύνου θανάτου αὐτοῦ[2], ἀναγαγὼν τὴν παροχὴν τῆς συγγνώμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς Ἐκκλησίας παντὶ ἁμαρτήσαντι καὶ εἰλικρινῶς μετανοοῦντι εἰς ἐπιτακτικὸν καθῆκον καὶ ἱερὰν ὑποχρέωσιν[3].

Ἡ ἄρσις ἢ ἡ μεταβολὴ τῶν ἐκ τῆς κατὰ τοῦ δράστου καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς ἐπερχομένων συνεπειῶν, πραγματοῦται δι᾽ ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν Χάριτος[4].

1. « *Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω... οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἵνα σώσω τὸν κόσμον* » (Ἰωάνν. Ϛ', 37, ΙΒ', 47, Γ', 17), « *ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν* » (Ματθ. Θ', 13, Ϛ', 12, 14 - 15, ΙΗ', 13, 21 - 22), ἴδε καὶ Λουκᾶ, ΙΑ', 4, ΙΕ', 7, ΙΖ', 3 - 4, Μάρκ. ΙΑ', 25 - 26, Α' Κορινθ. Δ', 12 - 14, Β' Κορινθ. Β', 5 - 11, Γαλ. Ε', 14 - 15, 25 - 26 « *Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε... Εἰ ζῶμεν Πνεύματι; πνεύματι καὶ στοιχῶμεν· μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες* ».

2. Καν. Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), Γ', Ε', ΠΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 107, 253), Β', Ε' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303, 314 - 317), ΙΓ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 143).

3. ΝΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 68), καν. ΠΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 253), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550).

4. Ἴδε καὶ J. Pereira, Abhandlung von der Macht der Bischöfe, σελ. 51 - 52, 1773, L. Thomassinus, Vetus et nova Ecclesiae disciplina, p. II. 1. III. c. 24, G. Stiegler, Dispensation, σελ. 14, 65 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ράλλην, Ποινικὸν Δίκαιον, σελ. 614 ἑπ., Κωνστ. Μ. Ράλλην - Φ. Βασιλείου, Γνωμοδότησις (ἐν Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 266 - 270), Ἰω. Εὐταξίαν, Γνωμοδότησις (ἐν Δημ. Πετρακάκου, Νομοκανονικαὶ Ἐνασχολήσεις, σελ. 265 - 266, 270 - 276), Ν. Milasch - Μελ. Ἀποστολόπουλον, Ἐκκλ. Δίκαιον, σελ. 730 ἑπ., Ἀλ. Βαμβέτσον, Διατριβαὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, σελ. 25 ἑπ., 1916, Ἀμ. Ἀλιβιζάτον, Περὶ Χάριτος τῶν ποινῶν τῶν Κληρικῶν, σελ. 6 ἑπ., 1920, Παν. Ἰ. Παναγιωτάκον, Ἡ Ἱερωσύνη καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς νομοκανονικαὶ συνέπειαι, σελ. 129 ἑπ.

II. Προϋποθέσεις, συντρέχουσαι νομίμως καὶ παρέχουσαι δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα εἶναι:

α. Καταδίκη τοῦ δράστου εἰς οἱανδήποτε κανονικὴν ποινήν, ἐπελθοῦσα κατόπιν *τελεσιδίκου* ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, τουτέστι Συνόδου ***τελείας***, κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς ὁποίας δὲν χωρεῖ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἡ δι᾽ ἀσκήσεως ἐκκλήτου προσβολή[1].

β. Ἀπόδειξις τῆς ἐπελθούσης βελτιώσεως καὶ σωτηρίας τοῦ καταδικασθέντος ἐκ τῆς διαπραχθείσης ὑπὸ τούτου ἁμαρτίας, τουτέστι τοῦ τετελεσμένου κανονικοῦ ἀδικήματος, πιστοποιουμένη ἐκ τῆς ἐπιδειχθείσης ἀπὸ μέρους τούτου διαγωγῆς κατὰ τὸ στάδιον ἐκτίσεως τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς, ἣν εἰδικώτερον συνιστᾷ ἡ προβολὴ πλήρους μεταμελείας, ἔργῳ καὶ ἄνευ φόβου, ἐκ τοῦ τελεσθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος[2], καὶ ἡ διαβίωσις ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ἐν συντριβῇ καὶ λύπῃ, ἐν μέσῳ δακρύων καὶ πόνων, νηστειῶν καὶ εἰλικρινῶν ἀγαθοεργιῶν, καὶ πρὸ πάντων ἐν χριστιανικῇ ὑπομονῇ[3].

γ. Ἐπίσημος, ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος γινομένη,

1. Κατ᾽ ὀρθὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ΚΗ' Ἀπ. Κανόνος (Σ.Β. 36) καὶ τοῦ καν. Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132) « *μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως ἔχειν* », ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 133), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 134) « *ὁ ὑπὸ συνόδου τελείας καθαιρεθείς, τῆς ἐν ΚΠόλει τυχόν, καθ᾽ ἧς οὐδὲ ἔκκλητος ἐστί· καὶ ὁ δὶς ἐκκαλεσάμενος καὶ ἡττηθείς* ».

2. Καν. Γ', ΠΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 99 - 100, 253) « *Καθόλου δὲ ἀληθέστερον ἐστὶν ἴαμα, ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναχώρησις... ὥστε τελείαν ἡμῖν παρέξει τῆς ἰατρεύσεως αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν... Τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας· οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν* », Α', Η' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 295 - 298, 328 - 329) « *Πτῶσις δέ ἐστιν ἡ ἁμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἁμαρτίας ἀνόρθωσις... Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματος εἴδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἷα* ***ἐστὶν ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις,*** *καὶ μὴ τὸν χρόνον οἴεσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν (τίς γὰρ ἂν ἐκ τοῦ χρόνου ἴασις γένοιτο;) ἀλλὰ* ***τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι᾽ ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος*** », Ε' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 31 - 32) « *Πρὸ πάντων δέ, καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα, ἐξεταζέσθω, καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρείσθω* ».

3. S. Cyprianus, Ep. IX ad clerum (M.P.L. τ. 4 c. 251), ἰδίου, Ep. X ad martyr. (M.P.L. τ. 4 c. 253), καν. ΙΒ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141), ΚΑ' Τρούλλου (Σ.Β. 352) « *Εἰ μὲν ἑκουσίως πρὸς ἐπιστροφὴν δρῶντες ἀθετοῦσι τὴν ἁμαρτίαν, δι᾽ ἧς τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλεον ἀλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι...* », C. I. 4. 34 § 8.

ἀποκήρυξις τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος, παρέχουσα νόμιμον δικαίωμα, *διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ*[1], πρὸς ὑποδοχὴν καὶ αὖθις τούτου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ, εἰς τὴν προτέραν ἢ πάντως διάφορον τῆς ὑπὸ καταδίκην τοιαύτης θέσιν τούτου ἐντὸς αὐτῆς.

Πλήρη πιστοποίησιν συνδρομῆς τῆς προϋποθέσεως ταύτης, ἀποτελεῖ ἡ συμμόρφωσις τοῦ καταδικασθέντος πρὸς τὰς διὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἀπαγγελθείσας κυρώσεις καὶ ἡ κατὰ πάντα τρόπον ἀποδεδειγμένη ὑποταγὴ τούτου εἰς τὰ περὶ ἐκτελέσεως αὐτῆς κελεύσματα τοῦ κανονικοῦ νομοθέτου.

Ἡ κατὰ πᾶσαν κατὰ τὰ ἀνωτέρω περίπτωσιν ἐκδηλουμένη *ἀπείθεια* ἀπὸ μέρους τοῦ καταδικασθέντος, συνεπάγεται τὴν *βεβαίαν ἀπόρριψιν* τοῦ αἰτήματος τούτου πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος[2].

δ. Χαρακτὴρ τοῦ διαπραχθέντος κανονικοῦ ἀδικήματος καὶ φύσις τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ *ὅλως διάφορος* πρὸς ἕτερα τοιαῦτα, κωλύοντα ἀφ᾿ ἑαυτῶν, μετὰ σύγκρισιν πρὸς τὸ ἐπιτεταγμένον *ἀδιάβλητον* τοῦ φέροντος τὴν ἱερατικὴν ἰδιότητα, τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα[3].

---

1. Καν. Β' Λαοδικείας (Σ.Γ. 173), βάσει τοῦ ὁποίου Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐμετρίασε τὴν ποινὴν τῶν ἓξ καθῃρημένων σιμωνιακῶν Ἐπισκόπων (M.P.G. τ. 99 c. 984) καὶ ὁ ΚΠόλεως Ταράσιος οἰκονομικῶς ἐδέχθη τινὰς ἐπὶ χρήμασι χειροτονήσαντας (M.P.G. τ. 99 c. 1045).

2. Καν. Δ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 146), ΚΘ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 379).

3. Οὕτω λ.χ. ἡ καταδίκη ἐπὶ διαπράξει κανονικῶν ἀδικημάτων ***βλασφημίας*** κατὰ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ (Ματθ. ΙΒ', 31, Λουκᾶ, ΙΒ', 10) ἢ ***ἀποστασίας*** [ΞΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 80), καν. ΜΕ', ΟΓ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 194, 233 - 234), Β' Γρηγορίου Νύσσης (Σ.Δ. 303)], ἢ καταφρονήσεως τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς [καν. Γ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 129 - 130)] ἢ ***παρασυναγωγῆς*** [καν. Ε' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 136)], ἀκόμη δὲ καὶ ***σιμωνίας*** [ΚΘ', Λ' Ἀπ. Κανόνες (Σ.Β. 37), Β' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 217 - 218), ΚΒ', ΚΓ' Τρούλλου (Σ.Β. 354, 355), Ε' Β' Νικαίας (Σ.Β. 572 - 573)] ἢ καταφρονήσεως πρὸς τὴν ἐπιβαλοῦσαν τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀπόφασιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου [ΚΗ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 36), καν. Δ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132)] δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι περιπτώσεις, ἀποκλειούσας τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα καὶ εἰς προβολὴν ἀκόμη πλήρους καὶ εἰλικρινοῦς μεταμελείας αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΧΑΡΙΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

§ 177. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἄρσιν ἢ μεταβολὴν τῶν ἐκ τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐπερχομένων συνεπειῶν δι᾿ ἀπονομῆς πρὸς αὐτὸν Χάριτος, ἀνήκει:

I. Εἰς τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν ὄργανον, ὅπερ ἔκρινε καὶ ἀπεφάσισε διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως αὐτοῦ τὸν κολασμὸν τοῦ δράστου διὰ τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης κατὰ τούτου ποινῆς[1], ἤτοι τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον[2] ἢ τὸ ἁρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον[3].

Κατὰ πᾶσαν δὲ περίπτωσιν, εἰς ἐκκλησιαστικὸν δικαστικὸν σῶμα μείζονος ποινικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐπιβαλόντος τὴν κατὰ τοῦ δράστου καταγνωσθεῖσαν ποινήν[4].

II. Εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις, ὡς ἐκ τῆς *θεόθεν δοθείσης Αὐτῷ βασιλείας*[5], δύναται κατὰ τὴν ἀνήκουσαν Αὐτῷ ἀνεξέλεγκτον ἐξουσίαν[6], πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἵνα παρέχῃ παντὶ καταδικασθέντι καὶ

---

1. Ματθ. ΙΗ', 18, Λουκᾶ, ΚΔ', 47, Ἰωάνν. Κ', 23 - 44, ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 408) « *...Ὧ γὰρ δέδοται τὸ δεσμεῖν, ἐκείνῳ καὶ τὸ καταλλάσσειν ἔξεστι* ».

2. ΛΒ' Ἀπ. Κανὼν (Σ.Β. 42), καν. Β', Ε', Ζ' Ἀγκύρας (Σ.Γ. 22 - 23, 31 - 32, 35 - 36), Δ', Ϛ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 138, 146), ΙΓ', ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 266, 267), Ϛ', ΜΓ' Καρθαγένης (Σ.Γ. 309, 407 - 408), ΝΔ' Μ. Βασιλείου (Σ.Δ. 211), ΙΒ', ΙΓ' Α' Νικαίας (Σ.Β. 140 - 141, 143), ΙϚ' Χαλκηδόνος (Σ.Β. 256), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), ἴδε καὶ Ζωναρᾶν (Σ.Γ. 23, 32), Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 23) « *Πᾶσα ψυχικὴ θεραπεία, εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ἀνηρτήθη διάκρισιν* ».

3. Καν. Δ', Ϛ', ΙΒ' Ἀντιοχείας (Σ.Γ. 132, 138, 146), ΙΔ' Σαρδικῆς (Σ.Γ. 267), Ε' Α' Νικαίας (Σ.Β. 124 - 125), ΡΒ' Τρούλλου (Σ.Β. 549 - 550), Φωτίου, Νομοκ. Θ', λθ' (Σ.Α. 230).

4. Βλ. εἰδικώτερον Παν. Ἰ. Παναγιωτάκου, Ἡ ὑπὸ μείζονος ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἄρσις συνεπειῶν ποινῆς καθαιρέσεως δι᾿ ἀπονομῆς Χάριτος, ἐν Tome commémoratif du Millénaire de la Bibliothèque Patriarcale d'Alexandrie, σελ. 114 ἑπ., 1953.

5. Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ, Ἀπόκρισις πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου Κωνσταντῖνον τὸν Καβάσιλαν (Σ.Ε. 429), ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα (Σ.Γ. 336).

6. Λέοντος Ϛ' τοῦ Σοφοῦ, Νεαρὰ ΡΘ' (J.G.R. τ. Α', 178) « *Ἔξεστι γὰρ τοῖς ἐκ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κοσμικῶν ἐγκεχειρισμένοις πραγμάτων, ὑπερτέρως ἢ κατὰ*

εἰλικρινῶς μετανοήσαντι τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συγκατάβασιν, ἀποφασίζων τὴν ἄφεσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν ἢ τὴν μεταβολὴν τῆς κατὰ τούτου ἐπιβληθείσης οἱασδήποτε ποινῆς[1].

Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι νεώτερον δίκαιον, τὸ ἴδιον τοῦτο δικαίωμα ἐνήσκει καὶ ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων, ἕλκων αὐτὸ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος[2] καὶ ἀποφαινόμενος ἐπὶ πάσης αἰτήσεως πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς καταδικασθέντα ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, μετ' εἰσήγησιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου[3].

§ 178. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, ἐπιτρέπεται κατὰ τὸν νόμον ἡ ἄφεσις ἢ ἡ ἐλάττωσις ἢ ἡ μεταβολὴ πάσης διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς εἰς βάρος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, δι' ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν Χάριτος[4].

Ὡς πρὸς τὴν τηρουμένην διαδικασίαν πρὸς ἀπονομὴν παντὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταδικασθέντι ὑπὸ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, Κληρικῷ ἢ Μοναχῷ, Χάριτος, ἰσχύουσι τὰ ἑξῆς:

νόμους οἰκονομεῖν», **Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ**, Νεαρὰ ΛΑ' ἔτους 1092 (J.G.R. τ. Α', 324, Σ.Ε. 286 - 291) *«Ἐκ γὰρ νόμων τοῖς βασιλεῦσιν, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ νομοθετεῖν καὶ οἰκονομεῖν συγκεχώρηται»*.

1. Π. 42. 1. 45 § 1, 48. 19. 4. 9 § 11, 27 § 1, 31, 48. 23. 2, Β. Θ.γ.με § 1 *«Αὔξειν ἢ μειοῦν τὴν ἀπὸ ψήφου ποινὴν χωρὶς βασιλέως οὐ δεῖ»* **Φωτίου**, Νομοκ. Θ', λθ' (Σ.Α. 233).

2. Βλ. ἄρθρα 32 τοῦ Συντάγματος 1844, 39 τοῦ Συντάγματος 1864/1911, 81 τοῦ Συντάγματος 1925/1926, 84 τοῦ Συντάγματος 1927, 39 τοῦ Συντάγματος 1952 παρὰ **Ἠλ. Κυριακοπούλῳ**, Τὰ Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος, σελ. 136, 187, 226, 307, 349, 388, 589, ἴδε καὶ **Κωνστ. Γεωργοπούλου**, Χάρις καὶ ἀμνηστία, σελ. 115 ἑπ., 1934.

3. Βλ. τὴν ὑπ' ἀριθ. 1069 τῆς 19ης Μαΐου 1906 Ἐγκύκλιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν περ. «Ἱερὸς Σύνδεσμος», σελ. 9, 1906. Ἄλλωστε, καὶ ὁ Μονάρχης Βασιλεὺς **Ὄθων**, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἀπένειμε Χάριν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς καθαιρέσεως εἰς τοὺς Ἐπισκόπους Ζαρνάτας **Γαβριὴλ** ἔτει 1834, καὶ Ἀνδρουβίστης **Προκόπιον** ἔτει 1838· βλ. **Βασιλείου**, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἡ καθαίρεσις τοῦ Μητροπολίτου Ζαρνάτας Γαβριὴλ Φραγκούλη, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Η', σελ. 219 ἑπ., 1953, **ἰδίου**, Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρουβίστης Προκόπιος Γεωργίου, ἐν Α.Ε.Κ.Δ. τ. Θ', σελ. 216 ἑπ., 1954. Ἐπίσης, Συνοδικῇ διαγνώμῃ, ἤρθησαν αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς καθαιρέσεως, διὰ Β. Διατάγματος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1917 ἀπονεμηθείσης Χάριτος εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Λαρίσης **Ἀμβρόσιον**.

4. Ἄρθρα 155 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 19 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 ***«περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων»***, 71 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 224, 232 Σ.Ε.Κ.).

Α'. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ι. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος παντὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντι Κληρικῷ ἢ Μοναχῷ, ἐνεργούμενον δι' ἀφέσεως ἢ ἐλαττώσεως ἢ μεταβολῆς τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης εἰς βάρος αὐτοῦ ποινῆς, ἀνήκει εἰς τὴν Ποιμαίνουσαν Ἐκκλησίαν.

ΙΙ. Διὰ τὴν ἀπονομὴν Χάριτος εἰς τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταδικασθέντα τηροῦνται ἐν τῇ πράξει, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ νόμου, τὰ ἑξῆς:

α. Ὁ αἰτῶν τὴν ἀπονομὴν αὐτῷ Χάριτος Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἐφ' ὅσον ἐξέτισε τὸ ἥμισυ τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης τούτῳ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ποινῆς, ἀπευθύνεται δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἱεράρχην (Ἀρχιεπίσκοπον, Μητροπολίτην) καὶ ἀναπτύσσει διὰ ταύτης λεπτομερῶς τὸ αἴτημα αὐτοῦ.

Ἀκολούθως, ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης (Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης) ἐφ' ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι συντρέχουσιν ὑπὲρ τοῦ αἰτοῦντος αἱ κατὰ τὸν κανονικὸν νόμον ἀπαιτούμεναι νόμιμοι προϋποθέσεις, ἵνα λειτουργήσῃ ἐπ' αὐτὸν τὸ μέτρον παροχῆς τῆς συγγνώμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς Ἐκκλησίας, διαβιβάζει τὴν ἀναφορὰν τοῦ αἰτοῦντος πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον, συνοδεύων αὐτὴν μετὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ εἰσηγεῖται ἐπὶ ταύτης τὰ δέοντα, ὡς πρὸς τὴν ἄφεσιν ἢ ἐλάττωσιν ἢ μεταβολὴν τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς.

β. Ὁ Πρόεδρος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, λαβὼν τὴν ἀνωτέρω αἴτησιν, ὁρίζει ἐπὶ ταύτης Εἰσηγητὴν Συνοδικὸν Ἀρχιερέα ἐπὶ τῷ τέλει ἵνα μελετήσῃ αὐτὴν καὶ εἰσηγηθῇ τὰ δέοντα πρὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ἐπιλαμβανομένη τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποβληθείσης εἰς αὐτὴν αἰτήσεως πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος, μελετᾷ τὴν εἰσήγησιν ἐπὶ ταύτης τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου (Ἀρχιεπισκόπου, Μητροπολίτου), ἀκούει τοῦ ὁρισθέντος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου Εἰσηγητοῦ ἐπὶ τῆς αἰτήσεως, συζητεῖ καὶ ἀποφαίνεται ἀναλόγως ἐπὶ τοῦ ὑποβλη-

θέντος αἰτήματος, γνωμοδοτοῦσα ἐὰν συντρέχῃ λόγος πρὸς ἄφεσιν ἢ ἐλάττωσιν ἢ μεταβολὴν τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς.

Ἐφ' ὅσον ἡ αἴτησις πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος, ἀφορᾷ εἰς καταδικασθέντα εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Κληρικόν:

αα. Εἰ μὲν ἡ καταδίκη τοῦ ἀνωτέρω ἐπῆλθε διὰ λόγον διαπράξεως ὑπὸ τούτου κανονικοῦ ἀδικήματος *κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης*, ἀπορρίπτει τὴν αἴτησιν πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς αὐτόν.

ββ. Εἰ δὲ ἡ καταδίκη τοῦ ἀνωτέρω ἐπῆλθε διὰ λόγον διαπράξεως ὑπὸ τούτου κανονικοῦ ἀδικήματος *μὴ κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης*, ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς αἰτήσεως πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος παρισταμένων ὑποχρεωτικῶς κατὰ τὴν συζήτησιν αὐτῆς τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ συνόλου τῶν μελῶν αὐτῆς, ἤτοι τοὐλάχιστον ἐννέα ἐκ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ἐκτὸς τοῦ Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀποφασίζει δὲ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας, ἤτοι διὰ τῶν δύο τρίτων τῶν ψήφων ἐκ τῶν παρόντων κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς αἰτήσεως μελῶν αὐτῆς.

γ. Ἡ γνωμοδότησις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἄφεσιν ἢ ἐλάττωσιν ἢ μεταβολὴν τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς, ἀποτελοῦσα τὴν ***ἀπόφασιν*** τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ αἰτήματος πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, διαβιβάζεται πρὸς τὸν Ὑπουργὸν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἵνα προκαλέσῃ τὴν ἔκδοσιν Β. Διατάγματος περὶ ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἀνάλογον ***ἀπόφασιν*** τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας[1].

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περὶ ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα Β. Διατάγματος, ἐνεργουμένη ὡς ἐκ τοῦ διέποντος τὰς σχέσεις τῶν δύο ἐν Ἑλλάδι ἐξουσιῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συστήματος τῆς *νόμῳ κρατούσης πολιτείας*, καὶ συμβολίζουσα, καὶ ἐν τῇ

1. Ἄρθρ. 155 (ὡς ἀντικ. δι' ἄρθρ. 19 ν. 898/1943) ν. 5383/1932 «*περὶ Ἐκκλ. Δικαστηρίων*» (ἄρθρ. 224, 225 Σ.Ε.Κ.).

περιπτώσει ταύτῃ, εἶδος τῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀσκουμένης ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐποπτείας (ius inspiciendi cavendi), εἶναι ***ὑποχρεωτικὴ*** διὰ τὸν Ὑπουργὸν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περὶ ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα Κληρικὸν ἢ Μοναχὸν Β. Διατάγματος, ἀφορῶσα ἰδίᾳ εἰς τὸ θέμα τῆς ἐφεξῆς θέσεως αὐτοῦ, ὡς πολίτου Ἕλληνος, ἐν τῷ πολιτειακῷ καθεστῶτι, ἀφορᾷ ἁπλῶς τὴν προϋπόθεσιν περιβολῆς καὶ διὰ δημοσίου τύπου τῆς περὶ τοῦ ἰδίου τούτου ἐκδοθείσης νέας *δικαστικῆς ἀποφάσεως* τῆς Ποιμαινούσης Ἐκκλησίας, ἐνεργούσης καὶ ὧδε ἐν κυριαρχικῷ δικαιώματι, ἐρρωμένῳ ἐκ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος, ἐπὶ περιπτώσεως, ὑπαγομένης ἀπολύτως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἐσωτερικῶν καθηκόντων (sacra interna) αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων θεμελιώδη καταλαμβάνει θέσιν ἡ ἄσκησις τῆς ἐν αὐτῇ *δικαστικῆς ἐξουσίας*[1].

Ὅθεν, ἡ ἐνδεχομένη ἄρνησις τῆς Διοικήσεως πρὸς ἔκδοσιν τοῦ περὶ ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τὸν καταδικασθέντα Β. Διατάγματος, συνιστῶσα περίπτωσιν καταχρήσεως τῆς διακριτικῆς διοικητικῆς ἐξουσίας αὐτῆς καὶ παράλειψιν πρὸς ἐκτέλεσιν ὀφειλομένης νομίμου ἐνεργείας, τυγχάνει προσβλητὴ ἐπὶ ἀκυρώσει δι' αἰτήσεως τοῦ ἔχοντος ἔννομον πρὸς τοῦτο συμφέρον Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, ἀπευθυνομένης ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Β'. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης.

Ι. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος παντὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντι Κληρικῷ ἢ Μοναχῷ, ἐνεργούμενον δι' ἀφέσεως, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης εἰς βάρος αὐτοῦ ποινῆς, ἀνήκει εἰς τὴν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον Κρήτης.

ΙΙ. Διὰ τῆς ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω καταδικασθέντα τηροῦνται ἐν τῇ πράξει, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ νόμου, τὰ ἑξῆς:

1. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἴσως δὲν θὰ ἔδει νὰ ὁρίζηται καὶ ἡ τυπικὴ αὕτη προϋπόθεσις ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, πρᾶγμα ὅπερ ὀρθῶς δὲν προβλέπεται εἰς τὴν ἀνάλογον περίπτωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης (ἄρθρ. 71 Κ.ΚΡ., 232 Σ.Ε.Κ.).

α. Ὁ αἰτῶν τὴν ἀπονομὴν αὐτῷ Χάριτος, Κληρικὸς ἢ Μοναχός, ἐφ᾽ ὅσον ἐξέτισε τὸ ἥμισυ τοὐλάχιστον τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης τούτῳ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ποινῆς, ἀπευθύνεται δι᾽ ἀναφορᾶς πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, ἢ τὸν ποιμαίνοντα τὴν ἐπαρχίαν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ὁποίας ἐκτίει τὴν ποινὴν αὐτοῦ τοιοῦτον, καὶ ἀναπτύσσει διὰ ταύτης λεπτομερῶς τὸ αἴτημα αὐτοῦ, καταχωρίζων ἐν ταύτῃ δήλωσιν ἐμπράκτου μετανοίας διὰ τὸ ἀπὸ μέρους αὐτοῦ διαπραχθὲν κανονικὸν ἀδίκημα.

Ἀκολούθως, ὁ ἁρμόδιος κατὰ τὰ ἀνωτέρω Ἐπίσκοπος, ἐφ᾽ ὅσον ἤθελε κρίνει ὅτι συντρέχουσιν ὑπὲρ τοῦ αἰτοῦντος αἱ κατὰ τὸν κανονικὸν νόμον ἀπαιτούμεναι νόμιμοι προϋποθέσεις, ἵνα λειτουργήσῃ ἐπ᾽ αὐτὸν τὸ μέτρον παροχῆς τῆς συγγνώμης καὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καταδείξαντος ἔργῳ καταφανῆ σημεῖα βελτιώσεως ἢ διορθώσεως, διαβιβάζει τὴν ἀναφορὰν τοῦ αἰτοῦντος πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, συνοδεύων αὐτὴν μετὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ εἰσηγεῖται ἐπὶ ταύτης τὰ δέοντα ὡς πρὸς τὴν ἄφεσιν, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς.

β. Ἡ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος, ἐπιλαμβανομένη τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποβληθείσης εἰς αὐτὴν αἰτήσεως πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος τοῦ δηλώσαντος ἔμπρακτον μετάνοιαν καταδικασθέντος Κληρικοῦ ἢ Μοναχοῦ, μελετᾷ τὴν εἰσήγησιν ἐπὶ ταύτης τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, συζητεῖ καὶ ἀποφαίνεται ἀναλόγως διὰ τὸ ἀφέσιμον, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, τῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς.

Ἐφ᾽ ὅσον ἡ αἴτησις πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος ἀφορᾷ εἰς καταδικασθέντα εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Κληρικόν:

αα. Εἰ μὲν ἡ καταδίκη τοῦ ἀνωτέρω ἐπῆλθε διὰ λόγον διαπράξεως ὑπὸ τούτου κανονικοῦ ἀδικήματος *κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης*, ἀπορρίπτει τὴν αἴτησιν πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς αὐτόν.

ββ. Εἰ δὲ ἡ καταδίκη τοῦ ἀνωτέρω ἐπῆλθε διὰ λόγον διαπράξεως ὑπὸ τούτου κανονικοῦ ἀδικήματος *μὴ κωλυτικοῦ τῆς ἱερωσύνης*, ἀποφαίνεται ἐπιτρεπτῶς ἐπὶ τοῦ αἰτήματος πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν ἀνεξέλεγκτον κρίσιν αὐτῆς[1].

ΙΙ. Ὡς πρὸς τὴν ἄφεσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν ἢ τὴν μεταβολὴν δι᾽ ἀπονομῆς Χάριτος τῆς εἰς βάρος τινὸς τῶν Ἐπισκόπων ἢ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, οὐδὲν διαλαμβάνει ὁ πολιτειακὸς νόμος.

Ὅθεν, ἐπὶ τοῦ θέματος προδήλως ἰσχύουσιν αἱ ἀνάλογοι διατάξεις τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης ἁρμόδιον ἐντεταλμένον δικαστικὸν ὄργανον εἶναι ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος[2].

Γ´. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος παντὶ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου καταδικασθέντι Κληρικῷ, ἐνεργούμενον δι᾽ ἀφέσεως ἢ ἐλαττώσεως ἢ μεταβολῆς τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης εἰς βάρος αὐτοῦ ποινῆς, ἀνήκει:

α. Εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον ἢ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, ἐφ᾽ ὅσον ἡ καταγνωσθεῖσα καὶ ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου ποινὴ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπορριψάσης τὴν ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος ἀσκηθεῖσαν καὶ ὑπὸ ταύτης ἐκδικασθεῖσαν ἔφεσιν τούτου κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, καταστάσης οὕτω τελεσιδίκου.

Τὸ αὐτὸ δέον νὰ γίνῃ δεκτόν, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς ἔχων δικαίωμα προσβολῆς δι᾽ ἐφέσεως κατὰ τῆς εἰς βάρος αὐτοῦ ἐκδοθείσης καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου, δὲν ἤσκησε τοῦτο, ὁπότε αὕτη κατέστη τελεσίδικος[3].

β. Εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἐφ᾽ ὅσον δι᾽ ἀποφάσεως αὐτῆς κατεγνώσθη καὶ ἐπεβλήθη κατὰ τοῦ καταδικασθέντος οἱαδήποτε ὑπὸ ταύτης κατὰ τὸν νόμον ἐπιβαλλομένη ποινή.

Τὸ αὐτὸ δέον νὰ γίνῃ δεκτόν, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς φέρων ἱερα-

---

1. Ἄρθρ. 71 Κ.ΚΡ. (ἄρθρ. 232 Σ.Ε.Κ.).
2. Κατ᾽ ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 1 Κ.ΚΡ.
3. Ἄρθρ. 36 Κ.ΚΥ.

τικὸν βαθμὸν Ἐπισκόπου, ἐκολάσθη δι' ὁριστικῆς καὶ τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ ἐκτάκτου Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου[1].

Δ'. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος παντὶ ὑπὸ τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου, ἤτοι τῆς ἐν ΚΠόλει Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς Συνόδου, καταδικασθέντι Μοναχῷ, ἱερομονάχῳ ἢ ἱεροδιακόνῳ, ἀνήκοντι εἰς Ἱ. Μονὴν τοῦ Ἄθωνος, ἐνεργούμενον δι' ἀφέσεως ἢ ἐλαττώσεως ἢ μεταβολῆς τῆς καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης εἰς βάρος αὐτοῦ ποινῆς, ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν ἐν ΚΠόλει Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Σύνοδον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

§ 179. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστικοῦ ὀργάνου ἐκδιδομένη ἀπόφασις περὶ ἀπονομῆς Χάριτος εἰς τελεσιδίκως καταδικασθέντα ὑπὸ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, ὁρίζει σαφῶς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἄρσεως τῶν ἐκ τῆς εἰς βάρος τούτου καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς ἀπαγγελθεισῶν νομίμων συνεπειῶν. Περαιτέρω δέ, χωρεῖ εἰς ἐπακριβῆ προσδιορισμὸν τῆς ἐφεξῆς νέας θέσεως ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι τοῦ συγχωρηθέντος.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ συμβάλλει πλήρως ἡ φύσις τῆς ἀφεθείσης ἢ ἐλαττωθείσης ἢ μεταβληθείσης ποινῆς καὶ βάσει ταύτης κυρίως καθορίζεται ἡ ἐφεξῆς νέα θέσις ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καθεστῶτι τοῦ συγχωρηθέντος.

Εἰς περίπτωσιν ἄρσεως συνεπειῶν ἐκ καταγνωσθείσης καὶ ἐπιβληθείσης ποινῆς καθαιρέσεως, βαρύνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος εἰς διάπραξιν τοῦ ὁποίου ὑπέπεσεν ὁ καταδικασθεὶς Κληρικός. Ἐν προκειμένῳ, ἡ ἀποκατάστασις

1. Ἄρθρ. 13, 14 Κ.ΚΥ.

τοῦ συγχωρηθέντος, καθ' ἃ ἐκ τῆς μακροτάτης πράξεως τῆς Ἐκκλησίας συνάγεται, ἐπέρχεται εἴτε διὰ παραχωρήσεως πλήρους ἀφέσεως ἐκ τῶν διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως ἐπερχομένων συνεπειῶν[1], εἴτε διὰ μεταβολῆς τῆς ποινῆς ταύτης εἰς τοιαύτην ἁπλῆς καθαιρέσεως[2] ἤ, ὡς καὶ τὸ συνηθέστερον, εἰς τοιαύτην ποινῆς ἀργίας ὡρισμένου χρόνου.

Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀπονομῆς Χάριτος εἰς Κληρικόν, καταδικασθέντα εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἀπὸ τῆς αὐστηροτέρας μέχρι τῆς ἐπιεικεστέρας μορφῆς ἀποκαταστάσεως, αὐτοῦ, ἡ Ἐκκλησία, ἑπομένη πρὸς τὴν παγίαν περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης δογματικὴν διδασκαλίαν αὐτῆς, οὐδέποτε ἀπαγγέλει τὴν ***ἀναχειροτόνησιν*** τοῦ συγχωρηθέντος[3].

§ 180. Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον, εἰς περίπτωσιν ἀπονομῆς Χάριτος εἰς Κληρικὸν ἢ Μοναχόν, τελεσιδίκως καταδικασθέντα ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου εἰς οἱανδήποτε ἐκ τοῦ κανονικοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ διατάξεως τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου προβλεπομένην καὶ ἀπειλουμένην ποινήν, τηρεῖται ἡ αὐτὴ κανονικὴ τάξις καὶ ἀκρίβεια.

1. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 285[1].
2. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 284[3].
3. Βλ. εἰδικώτερον ἀνωτέρω, σελ. 279[2], 441[2].

ΚΛΕΙΣ

ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

(Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰς σελίδας)

Αγαμία Κληρικῶν : 594[2].
Ἀγάπαι : 380[2], 654.
Ἀγάπη : 15[1], 178[3], 447[3].
Ἀγαπηταὶ : 596.
Ἅγιον Πνεῦμα : 23[4]· ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας 25[1-4], 27[2], 28[1].
Ἀγωγὴ κακοδικίας : 819[1].
Ἀγωγὴ ποινική : 718 - 719.
Ἀδελφοποιΐα : 490[3], 491.
Ἀδίκημα : 32, 57 - 58, 100· βλ. καὶ « ἔγκλημα », « κανονικὸν ἀδίκημα ».
Ἀδικοπραγία : 100[7].
Ἀδεῖα : 353[4].
Ἀθεμιτογαμία : 581 - 585.
Ἄθεος : 130, 353, 393.
Ἄθρησκος : 393.
Αἱμομειξία : 574[6], 575[1-2], 578.
Αἱμομίκτης : 574 - 577· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 578.
Αἵρεσις : ἔννοια 343· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 344 - 352.
Αἱρετικὴ διδασκαλία : 130, 342 - 343.
Αἱρετικός : 130, 343· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 349 - 350· ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τούτου ἀποτελεῖ ἀδίκημα καὶ τιμωρεῖται 344[1], 345 - 347.
Αἰσχρολογία : 484[3], 485[1].
Αἴτησις ἀναθεωρήσεως : 858 - 862.
Αἴτησις ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας : 822 - 823.
Ἀκαταμάχητος σωματικὴ βία (vis absoluta) : 120[3,5], 139, 141[1], 194 - 195.
Ἀκοινωνησία : 323[4], 330 - 331, 334 - 335.
Ἀκοινώνητος : 322[6], 327[3], 330, 663[2,3].
Ἀκούσιον : ἡ ἐκ τούτου ποινικὴ εὐθύνη 172 - 192· παντελῶς ἀκούσιον 178 - 183· ἀκουσίῳ ἐγγὺς 183 - 192.
Ἀκρόασις : τρόπος μετανοίας 336 - 337.
Ἀκρόασις κατηγορουμένου : 799 - 802, 811 - 812.
Ἀκροώμενος : 336 - 337.
Ἀλάθητος : ἡ Ἐκκλησία 341 - 342, 385.
Ἄλλοθι : 748[1,2].
Ἀλογευόμενος : 613· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 617[1,2]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Ἁμαρτία : 68[3]· διαφορὰ ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος 68 - 69, 121 - 122, 124[1].
Ἁμαρτία πρὸς θάνατον : 72[1], 122[2], 608[1].
Ἀμβλωθρίδια : τὸ δίδειν τοιαῦτα κολάσιμον 515[1], 535, 536.
Ἄμβλωσις : ἔννοια 534 - 535· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 535 - 541.
Ἄμβων : ἡ ἀπὸ τούτου κανονικὴ ἀποφώνησις 655[2,3].
Ἀμέλεια : 184· συστατικοὶ ὅροι, διακρίσεις καὶ τρόπος ποινικοῦ κολασμοῦ αὐτῆς 185 - 192.
Ἀμετάθετον Κληρικῶν : 436 - 439, 459.
Ἀμετακίνητον Κληρικῶν : 433 - 436, 456 - 458, 459[1].
Ἀμνηστία : 212[4].
Ἄμυνα : 143[5], 153.
Ἀμφίεσις : Κληρικῶν 480, 481[4], 482[1]· λαϊκῶν 664[1].
Ἀναβαπτισμός : 446[3].
Ἀναγνώστης : φθορὰ μετὰ τῆς ἰδίας μνηστῆς ἢ ἄλλης γυναικὸς 589 - 590.
Ἀνάδοχος : 490[4], 577.
Ἀνάθεμα : 321[4], 322[11], 323[1], 324[1,2], 329[4].
Ἀνακοπή : ἔνδικον μέσον 824· ἀποφάσεις ὑποκείμεναι τούτῳ 824 - 825· προθεσμίαι ἀσκήσεως 825 - 826· τρόπος ἀσκήσεως

826· ἀποτελέσματα 826[1] - 827· συζήτησις 827 - 829· ὑπὸ Ἐπισκόπων ἄσκησις 829· συνέπειαι ἐπὶ ἀποφάσεως, ἐπιβαλούσης ποινὴν ἀργίας 827[1].
Ἀνάκρισις: ἔννοια 791 - 792· ἐνέργεια αὐτῆς ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν 792 - 805· ἐπὶ Ἐπισκόπων 805 - 809.
Ἀνακριτὴς Ἐκκλησιαστικός: 793 - 802, 805 - 807.
Ἀνακριτικὴ διαδικασία: 791.
Ἀνακριτικὸν πόρισμα: 804, 807, 811.
Ἀνάληψις δημοσίου ἀξιώματος ὑπὸ Κληρικοῦ: πρᾶξις κολάσιμος 485[3], 486, 491[1,2].
Ἀνάληψις κοσμικῶν φροντίδων ὑπὸ Κληρικοῦ: 487 - 491.
Ἀναψηλάφησις: ἔνδικον μέσον, μὴ ἰσχῦον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ 822 - 823.
Ἀναχειροτόνησις: 441.
Ἀνεξιθρησκεία: 388· βλ. καὶ «**ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως**».
Ἀνήρ: κεφαλὴ τῆς γυναικὸς 550[2]· πόρνος 554[1,2]· μοιχὸς 551, 563 - 566.
Ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος: 198[3], 199[4], 200.
Ἀνθρωποκτονία: 513· βλ. καὶ «**φόνος**».
Ἄνθρωπος: δημιούργημα τοῦ Θεοῦ 500, 512[3]· πᾶσα γνῶσις τούτου, ἀπὸ Θεοῦ 500 - 501.
Ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος: 134[1], 135, 137.
Ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος: 124 - 128, 134, 187[2].
Ἀντικειμενικὸς καταλογισμός: 124, 134 - 138.
Ἀντικείμενον ἀποδείξεως: 743 - 744.
Ἀντικείμεναν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος: 132 - 133.
Ἀντιμωλία δίκη: 812.
Ἀντιποίησις ἀρχῆς: 666[7], 667[1].
Ἀντιποίησις στολῆς ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ: 668[2,3].
Ἀνωτέρα βία (vis maior): 120[4]· ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἄδικον 140 - 145· ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἀξιόποινον αἰτιατὸν 195 - 196.
Ἀξιόποινον αἰτιατόν: ἔννοια: 193· λόγοι ἀποκλείοντες αὐτὸ 194 - 207· λόγοι ἐξαλείφοντες τοῦτο 208 - 213.
Ἀπαγωγή: ἔννοια 622· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 622 - 627.
Ἀπληστία: 628[1], 645[6].
Ἀποδεικτικὴ διαδικασία: 742 - 750.
Ἀποδεικτικὰ μέσα: ἔννοια 744, 750· εἴδη τούτων 750 - 751.
Ἀπόδειξις: ἔννοια, διακρίσεις, εἴδη 742 - 750.
Ἀποδημία Κληρικῶν: 435[1,2], 456[2], 457, 458[1-6], 459[1].
Ἀποκλεισμὸς ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ: 710 - 711.
Ἀπολογία: κατηγορουμένου ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 774 - 775· κατὰ τὴν ἀνάκρισιν 799 - 803· ἐπὶ Ἐκκλησ. Δικαστηρίου 811 - 812, 827 - 828.
Ἀπολύτρωσις: 384[6].
Ἀπόπειρα: 118, 215 - 219.
Ἀπόρρητον ἐξομολογήσεως: ἔννοια 153, 466, 467[4]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 468 - 475· διαφυλάσσεται καὶ κατὰ τὴν δόσιν μαρτυρίας 757.
Ἀπόρρητον ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας: ἔννοια 153, 475[3]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 475 - 480· διαφυλάσσεται καὶ κατὰ τὴν δόσιν μαρτυρίας 757 - 758.
Ἀποστασία: ἔννοια 353· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 353 - 364.
Ἀποστάτης: 353· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 363 - 364.
Ἀπόστολοι: Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου 21[3], 22[3], 23[3]· τὸ κυρίαρχον διοικητικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας 25[1,3,4], 27[2,4]· ὁ κορυφαῖος **Πέτρος** 22[3], 23[2]· ὁ οὐρανοβάμων **Παῦλος** 25[2].
Ἀποστροφὴ τῆς Θ. Μεταλήψεως: ὑπὸ Κληρικῶν 447[3]· ὑπὸ λαϊκῶν 655 - 656.
Ἀποσυνάγωγος: 322[6], 326[5].
Ἀποσχηματισμὸς Κληρικοῦ: 292[1,2], 293 - 294.
Ἀπόφασις Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου: τρόπος καταρτίσεως 816 - 818· ἀθῳωτικὴ ἢ καταδικαστικὴ 815 - 817· ἐκτελεστὴ 863· ὁριστικὴ 863 - 864· τελεσίδικος 863[1], 864 - 865· τρόπος ἐκτελέσεως 865 - 870.
Ἀπόφασις κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαστηρίου: τρόπος ἐκτελέσεως κατὰ Κληρικοῦ 871 - 872.
Ἀποχὴ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστοῦ: 716 - 717.
Ἀργία: ἔννοια 295 - 296· ὀνοματολογία 296 - 297· πότε ἀπειλεῖται 297 - 298· τρόπος καταγνώσεως καὶ ἐπιβολῆς 298 - 302· τρόπος ἐκτελέσεως 302 - 303· συνέπειαι ἐξ ἐπιβολῆς 303 - 307· τρόπος ἄρσεως 307· βλ. καὶ «**Δικαστήρια ἐκκλησιαστικά**», «**ἀνακοπή**», «**ἔφεσις**», «**ἔκκλητος**».
Ἀργός: τίς 303 - 305· ἡ θέσις αὐτοῦ 305 - 307· κῦρος τῶν πράξεων αὐτοῦ 306 - 307· συνέπειαι καὶ κυρώσεις ἐκ τῆς μετὰ τούτου κοινωνίας 445[3], 663[2].
Ἀρνησίθρησκος: 353, 357, 360 - 361.
Ἀρνησίχριστος: 357[1], 361[1,2].
Ἁρπαγή: ἔννοια 622· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 622 - 627.
Ἅρπαξ: 622· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 624.
Ἀρρενοκοίτης: 606 - 608· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 609, 610[5,6]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Ἀρχὴ ἠθικῆς ἀποδείξεως: 745[1].
Ἀρωγὴ πρὸς τὸν πλησίον: 447 - 448.
Ἀσέλγεια: ἔννοια καὶ περιπτώσεις 577[5], 590· μεταξὺ συγγενῶν 577 - 579· μεταξὺ γυναικῶν 620[3-5]· μετὰ γυναικῶν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένων 579 - 581.
Ἀσέλγεια παρὰ φύσιν: ἔννοια 605 - 606· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 606 - 613· μεταξὺ γυναικῶν 620[3-5]· μεταξὺ συζύγων 621[1-4].
Ἀσελγαίνων: 577, 578, 580, 587 - 589, 606.
Ἄσκησις δικαιώματος: ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἄδικον 150.
Ἀστεϊσμοί: ἀπαγορεύονται Κληρικοῖς 484[3], 485[1].
Ἀστόχημα βολῆς: 205[2,3].
Ἀστρολόγος: εἶδος μάγου 503 - 504· διαφοραὶ ἀπὸ ἀστρονόμου 504[2].

Ἀστυνομικὴ Ἀρχή: σχέσις ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 293, 793, 741[1], 754[2], 799, 866 - 870.
Αὐνανισμός: ἔννοια 619· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 619 - 620.
Αὐτουργία: 229 - 231.
Αὐτουργός: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 230 - 231· φυσικός, ἠθικὸς 129.
Αὐτοφονευτής: 208[3], 333, 541, 543·
Αὐτόχειρ: 208[3], 333, 541, 543[1,2].
Αὐτοχειρία: ἔννοια 208[3], 541· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 541 - 544.
Αὐτοψία: μέσον ἀποδείξεως 744, 751, 785 - 787.
Ἀφορισμός: **ἁπλοῦς**· ἔννοια καὶ ὀνοματολογία 334 - 335· τίσιν ἀπειλεῖται καὶ εἰς τί ἀποσκοπεῖ 335 - 338· οὐδέποτε κατὰ Κληρικοῦ 336[1,2]· τρόπος καταγνώσεως, ἐπιβολῆς, ἐκτελέσεως καὶ ἄρσεως αὐτοῦ 338 - 340· **παντελής**· ἔννοια καὶ ὀνοματολογία 322 - 323· τίσιν ἀπειλεῖται καὶ πῶς καταγιγνώσκεται 324 - 327· τρόπος ἐκτελέσεως καὶ ἀποτελέσματα 327 - 331· τρόπος ἄρσεως 331 - 332.
Ἀχρησία (desuetudo): ἐπιρροὴ ἐπὶ ἱεροῦ κανόνος 107[6], 188[1].

Βαλανεῖον: ἔννοια 599 - 600· τὸ ἐν τούτῳ λούεσθαι 598, 599, 600, 656[2].
Βάπτισμα: μυστήριον 445[1]· ἀντικανονικὴ τέλεσις, συνέπειαι 446, 459.
Βάρος ἀποδείξεως: 745, 747 - 748.
Βασιλεύς: ἐξουσίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ 858 - 860, 877 - 878.
Βδελυγμία: ἔναντι τοῦ γάμου 573 - 574· ἔναντι τοῦ Οἴκου τοῦ Θεοῦ 653[2-4]· ἔναντι τῶν νηστευόντων 662[3].
Βῆμα ἱερόν: ἡ τήρησις τῆς ἐν τούτῳ κανονικῆς εὐταξίας 380, 445, 655[4,5].
Βία: ἀκαταμάχητος σωματικὴ (**vis absoluta**): 120[3,5], 139, 141[1], 194 - 195· ἀνωτέρα (**vis maior**) 120[4], 140 - 145, 195 - 196.
Βιβλία: ἱερὰ καὶ κεκανονισμένα 432[2,3], 657[2]· ἀπόβλητα 432[4], 658[1]· ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διαφύλαξιν 658[2].
Βιβλιοκάπηλος: 658[2].

Βιοθανής: 208[3], 333, 541, 543.
Βλασφημία: κακόβουλος 369 - 371· ἁπλῆ 371 - 373.
Βούλευμα: ἀπαλλακτικὸν ἢ παραπεμπτικὸν 804, 805, 808, 819.
Βρώματα: τίνων δεῖ ἀπέχεσθαι 659 - 662· τὰ μὴ προσαγόμενα εἰς τὸ ἱ. θυσιαστήριον 443, 444[1].

Γάλα: οὐ προσφέρεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον 441[1].
Γάμος: μυστήριον 552[1], 573[1]· προστασία θεσμοῦ 550[3], 550[1], 552[2],[3],[5], 563 - 585· Κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, κολαστέος 583[5]· ἀθεμιτογαμίαι 581[5], 582 - 585· Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν 853 - 585.
Γέλως ἄκρατος: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 484[3], 481[1].
Γενειὰς Κληρικῶν: 481[2], 482.
Γνωστὴ θρησκεία: ἔννοια 369[1]· προστασία αὐτῆς 374 - 376, 388 - 399, 643[2].
Γόης: ὁ μετερχόμενος μαγείαν 506· ὀνοματολογία 506 - 508· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 510.
Γοητεία: ἔννοια 505 - 507· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 502 - 512.
Γονυκλισία: 657[1],[2].
Γραμματεύς: κατὰ τὴν ἀνάκρισιν 795, 806· ἐν Ἐκκλ. Δικαστηρίῳ 679, 684, 686, 810, 813 - 814, 816, 826 - 827, 829, 844, 845, 849, 853 - 854.
Γραφαὶ κανονικαί: 432[3],[4], 657[2], 658[2].
Γυνή: διακονοῦσα ἐν Ἐπισκοπείῳ ἢ ἐν Μοναστηρίῳ 595· **μοιχαλίς** 551, 553[3], 566· **πόρνη** 577, 579[5], 585· **συνείσακτος** 596 - 597· ἐν ἀφέδρῳ οὖσα 656[2]· λεχὼ 661[2].
Canon scriptus: 69, 101 - 102.
Castratus: εἶδος εὐνούχου 545[2].
Causa adaequata: ἡ θεωρία τῆς προσφόρου αἰτίας 126, 127[4], 128[1], 188[1].
Coitus: ἔννοια 607· per anum ἢ per os 555, 574, 577, 579, 587, 607, 608, 609, 611, 621.
Conditio sine qua non: ἡ θεωρία τοῦ ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων 127.
Cunnilinctus: τὸ ἐν χείλεσι πορνικῶς μιανθῆναι 555, 574, 577, 579, 587, 588[3].

Δαιμονιζόμενος: 656[1],[2]· τὸ ὑποκρίνεσθαι τοῦτον 665[4].
Δαίμων: τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ 57, 163[4], 170[2], 177, 493[4]· ἡ ἐπίκλησις τῆς βοηθείας αὐτοῦ συνιστᾷ ἀδίκημα 501 - 512.
Δανείζειν ἐπὶ τόκῳ: Κληρικοῖς ἀπαγορεύεται 644 - 646· βλ. καὶ «**Ἐκτοκισμός**».
Δαπάνη δικαστική: 805, 817 - 818, 829[1], 868.
Δεδικασμένον: ἔννοια 820 - 821· ἐπήρεια τούτου ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 819[3], 820 - 821· ἐπήρεια τούτου μεταξὺ ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινῆς ποινικῆς δίκης 89 - 93, 728 - 733· ἀνεπηρέαστον ἐκ τούτου 821 - 822.
Delictum proprium: 114[3], 130[2], 236 - 237, 248 - 249.
Δεσμεῖν καὶ λύειν: δέδοται μόνον τοῖς Ἐπισκόποις 28[4], 81[1],[2], 82[1],[2], 449[4], 466[4], 877[1-3].
Δευτερογαμία: 567 - 569.
Δηλητήριον: 507, 515[2].
Δημόσιον ἀξίωμα: ἡ ἀνάληψις τοιούτου ὑπὸ Κληρικοῦ ἀποτελεῖ ἀδίκημα 485[3], 486, 491[1],[2].
Δημόσιος κατήγορος: σχέσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 727, 728, 732.
Διαβεβαίωσις: δόσις ἀντὶ ὅρκου ὑπὸ Κληρικοῦ 492[3].
Διαβίωσις ἄκοσμος: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 484 - 485.
Διάβολος: πνεῦμα τοῦ κακοῦ 502 - 503, 507.
Διαδικασία: ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 810 - 823.
Διαζύγιον: 563[4], 564[3], 567[2].
Διακόνισσα: πότε ἁμαρτάνει 579, 589[1].
Διακριτικὴ δικαστικὴ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας: ἔννοια 81[1],[2]· φορεὺς αὐτῆς ὁ Ἐπίσκοπος 81 - 82· τρόπος ἀσκήσεως αὐτῆς 82 - 93, 116 - 117, 128[1], 145, 182, 188, 191, 746, 750, 776, 782, 789.

Διάσκεψις: Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου 734 - 735, 815.
Διατάραξις θρησκευτικῆς συναθροίσεως: ἔννοια 337· σύστασις ἐγκλήματος καὶ κολασμὸς 337 - 380.
Διατάραξις συνειδήσεως: 161 - 167.
Διγαμία: 567 - 569.
Δίγαμος: 568· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 568 - 569.
Διδακτικὸν ἔργον: κανονικὴ τέλεσις 432[5], 433[1],[2]· οὐ παρ' ἐνορίαν 440[2], 457[2].
Δίδυμοι τὰ γόνιμα μόρια τοῦ ἀνδρὸς 545· βλ. καὶ «**ἐκτομή**».
Διηνεκὴς ἀνικανότης τῆς εἰς ἀνώτερον ἱερατικὸν βαθμὸν προαγωγῆς: 312 - 313.
Δίκαιον: ἔννοια 13[1],[2]· σκοπὸς 13 - 14· κανόνες δικαίου 20[3]· οἱ ἀφορῶντες τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας 32 - 52.
Δίκαιον μετανοίας: 69[2], 122[1], 123[2], 674.
Δικαστήρια Ἐκκλησιαστικά: γενικῶς 273, 299, 301, 676 - 677, 693, 697 - 698, 704 - 705, 831 - 832, 833 - 834· ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς **Ἑλλάδος**· **Ἐπισκοπικὸν** 273[3], 299[3], 300 - 301, 678 - 683· **Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν**: 275, 301, 683 - 685, 693 - 694, 842, 846 - 848· **Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν** 275, 694 - 696, 842, 846 - 848· **Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς** 273, 301, 699 - 700, 848 - 850· **Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς** 237, 705 - 706, 848 - 849· **διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς** 273, 700 - 702· ἐν τῇ **Ἐκκλησίᾳ Κρήτης· Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν** 686 - 688, 851· **Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν** 688 - 690, 696, 851· **Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν** 690, 696 - 697, 702 - 703, 852· **Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος ΚΠόλεως** 703, 706 - 707, 854· ἐν τῇ **Ἐκκλησίᾳ Κύπρου· Ἐπισκοπικὸν** 690 - 691, 855· **Ἱερὰ Σύνοδος** 691 - 692, 697, 703 - 704, 855 - 856· **Μείζων Σύνοδος** 707 - 708, 856 - 857· ἐν **Ἁγίῳ Ὄρει** 692 - 693, 697, 858· δημόσιος χαρακτὴρ αὐτῶν 810[2-4].
Δικαίωμα ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 486 - 487.
Δικαίωμα ἐλευθέρας ἐκφράσεως ἰδίας γνώμης: τρόπος ἀσκήσεως ὑπὸ Κληρικοῦ 487.
Δικαίωμα πρὸς κατηγορίαν: 720 - 721.
Δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 487.
Δικαστής: ἐκκλησιαστικὸς 82· διακριτικὴ δικαστικὴ ἐξουσία 83 - 84, 86 - 88, 746, 750, 776, 782· εὐθύναι ἐκ μετατροπῆς ἢ ἐξαφανίσεως ἀποφάσεως αὐτοῦ ὑπὸ μείζονος Δικαστηρίου 841[2]· νόμιμος ἀποκλεισμός, ἐξαίρεσις, ἀποχὴ αὐτοῦ ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 710 - 711, 711 - 716, 716 - 717· αἱρετὸς 838[4]· πολιτικὸς 85 - 86.
Δίκη: ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ 88· σχέσις πρὸς κοινὴν ποινικὴν 88 - 93· ἀντιμωλία 812, 816· ἐρήμη 812, 813[1],[2].
Δικηγόρος: ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ· σχετικὴ ἀνικανότης πρὸς μαρτυρίαν 758· πλήρης ἀδυναμία πρὸς παράστασιν ἐν ἰδιότητι συνηγόρου τοῦ κατηγορουμένου 812[3].
Δικόγραφον: ἔννοια 738 - 739.
Δόλος: ἔννοια καὶ περιεχόμενον 170 - 173· διακρίσεις 172· συστατικοὶ ὅροι 173 - 176.
Δράστης: ἔννοια 129 - 132· σκοπὸς ποινικοῦ κολασμοῦ 57 - 60· ἡ διδασκαλία τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης 61 - 66· κανονικαὶ προσταγαὶ περὶ τούτου 66 - 93· ὡς **ἐνεργητικὸν** ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος 130 - 131, 154 - 155· περιεχόμενον ψυχικοῦ κόσμου αὐτοῦ 167 - 169· συγγνωστὸς 200[1], 201[2]· ἐν τῇ περὶ συμμετοχῆς διδασκαλίᾳ 231 - 252.
Δυσφήμησις: 652[3].
Δωρεὰν δόσις: στοιχεῖον εὐαγγελικῆς τελειότητος 416[6], 417.
Δωροδακία: 427[2], 841[2].

Ἐγγυοδοσία: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 489[2]· ἐξαιρέσεις 489[3].
Ἔγγραφα: μέσον ἀποδείξεως 744, 751, 783 - 785.
Ἐγκαινιασμὸς Ἱ. Ναοῦ: 442, 459.
Ἔγκλημα: 36, 100[7], 101[1], 102[3]· κατ' ἐξακολούθησιν 116 - 117· ἐξ ἀποστάσεως

117 - 118· φανερὸν 123[4]· ἡ εἰς θάνατον ἐν τῷ Σταυρῷ καταδίκη τοῦ Κυρίου, τὸ μέγιστον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου 181[1], 777[2], 780[2].
Ἔγκλησις : 330[3], 719[4], 720, 721[5].
Ἐγκράτεια : ἡ περὶ ταύτης κανονικὴ ὑποχρέωσις, κυρώσεις 659[3], 660 - 662.
Ἔθιμον : 18[1]· ἰσχὺς τούτου ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας 69, 107 - 108.
Ἐθνικὸν Ὀρθόδοξον Δόγμα : 374· προστασία τούτου 374 - 376, 388 - 404.
Εἰδωλόθυτον : 661[5], 662[2].
Εἰδωλολατρία : 353[3], 482.
Εἰδωλολατρικαὶ συνήθειαι : 482.
Εἰρήνη : 15[2].
Εἰκών : ἄσεμνος 665[2].
Ἑκατόνταρχος : εἶδος μάγου 503.
Εἰσαγγελικὴ Ἀρχή : σχέσις ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 727 - 733, 754[2], 767[1], 786, 787, 799, 866 - 870.
Ἔκθεσις βρέφους : ἔννοια 141[3], 530· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 530 - 534.
Ἐκκήρυκτος : 322[5], 329[3],[4], 330 - 331. 333[1].
Ἐκκλησία : ἔννοια 16[5],[6], 17[1], 20[4],[5], 21[1]· σύστασις 27[1], 52[3],[4], 53· ἐξουσίαι 28 - 31, 52 - 54· ἀλάθητον 341 - 342, 385· πολίτευμα 452 - 454.
Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια : 273, 299, 300 - 301, 676 - 708· ἀναλυτικώτερον ἴδε « Δικαστήρια Ἐκκλησιαστικά ».
Ἐκκλησιασμός : ἡ ἐπιταγὴ περὶ τὴν τακτικὴν τέλεσιν τούτου 433, 653[3],[4], 656[5].
Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία : ποινικὴ προστασία 450 - 451.
Ἐκκλησιαστικὴ Ποινικὴ Δικαιοσύνη : ἔννοια καὶ ὀργάνωσις 31, 54 - 58, 671 - 672.
Ἔκκλητος : ἔνδικον μέσον 830· τίσι παρέχεται καὶ εἰς τί ἀποσκοπεῖ 830 - 831· ἀποφάσεις ὑποκείμεναι τούτῳ καὶ τρόπος ἀσκήσεως αὐτοῦ ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν 831 - 832· ἐπὶ Ἐπισκόπων 832 - 834· ποινικὴ δικαιοδοσία Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης 833[3],[4]· ἐπὶ Μητροπολιτῶν 834 - 835· ἐπὶ Πατριαρχῶν 835· ἀπαράδεκτον ἀσκήσεως 835, 836[1]· ἀποφάσεις ἀνέκκλητοι 836[2-4], 837 - 839· οὐχὶ αἱ τοιαῦται μόνον τοῦ Πατριάρχου 837 - 838· προθεσμίαι 839· ἀποτελέσματα (ἀνασταλτικόν, μεταβιβαστικὸν) 840 - 841, 850 - 851, 852 - 853, 854, 857 - 858.
Ἑκούσιον : ἔννοια 169 - 170· ἡ ἐκ τούτου πηγάζουσα ποινικὴ εὐθύνη 169 - 178.
Ἐκπλήρωσις καθήκοντος : 151 - 152.
Ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος : 318 - 319, 682, 688.
Ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ θρόνου : 313 - 315, 848.
Ἐκτέλεσις ἀποφάσεων : ἐκκλησιαστικῶν 860 - 870· κοινῶν ποινικῶν κατὰ Κληρικῶν κατὰ Μοναχῶν 871 - 872.
Ἐκτελεσταὶ ἀποφάσεις : ὁριστικαὶ καὶ τελεσίδικοι 863 - 870.
Ἐκτίμησις ἔργου ἀποδείξεως : 745 - 747.
Ἐκτοκισμός : ἔννοια 644 - 645· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 647 - 648.
Ἐκτομή : ἔννοια 142[1],[2]· 545· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 545 - 548.
Ἐκτομίας : 545[2].
Ἔκτρωσις : 555· βλ. καὶ « Ἄμβλωσις ».
Ἐλευθέρα ἐν τῇ αἰτίᾳ πρᾶξις : 165 - 167.
Ἐλευθερία θρησκευτικῆς συνειδήσεως (liberté de conscience) : ἔννοια καὶ προστασία 331[1], 352[1], 369, 387.
Ἐλευθερία λατρείας (liberté de culte) : 369.
Ἐμβρυοκτόνα : δηλητήρια 515[1], 535, 536.
Ἔμβρυον : 537[1], 538, 539.
Emissio seminis : 555, 574, 577, 579, 587, 607, 608, 609, 611, 614.
Ἐμπορία : ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 489[5], 491[1],[2], 654[3].
Ἔμπρακτος μετάνοια : 209 - 211.
Ἐνδείξεις : μέσον ἀποδείξεως 744, 751, 787 - 789.
Ἔννομος τάξις : ἔννοια 18 - 21, 53 - 56, 57[2], 99[1], 100· προστασία αὐτῆς 100 - 101, 410 - 416.
Ἔνορκος : δὲν καθίσταται ὁ Κληρικὸς 488[2].
Ἔνταλμα βιαίας προσαγωγῆς : 754, 799.
Ἐξαίρεσις ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ : ἀκουσία 711 - 715· ἑκουσία 715 - 716.

Ἐξομολόγησις : 467[3].
Ἐξουσία : ἔννοια καὶ σύστασις, ἀπὸ Θεοῦ 16[6]· πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ 16[3]· τῆς Ἐκκλησίας 29[1-5], 30[3], 54· διακριτικὴ δικαστικὴ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας 81 - 93, 116 - 117, 128[1], 145, 182, 188, 191, 746, 750, 776, 782, 789.
Ἐξύβρισις : ἔννοια 648 - 649· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 649 - 652· κατὰ τοῦ Βασιλέως 652[1-3].
Ἐξώγαμος μετὰ γυναικὸς συνοίκησις : 600 - 602.
Ἐξωμόται : 357 - 358, 360 - 363.
Ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου : 136[1], 137 - 138.
Επανασυζήτησις ποινικῆς δίκης : 818 - 819.
Ἐπαοιδός : εἶδος γόητος 507.
Ἐπίδοσις δικογράφου : 738 - 741.
Ἐπιορκία : ἔννοια 495[2]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 495 - 499.
Ἐπιορκίζων : 495[3].
Ἐπίορκος : 495· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 497 - 498· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Ἐπίπληξις : 317 - 318, 457, 458, 681, 682, 688.
Ἐπίσκοπος : κυρίαρχον διοικητικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας 28[4]· ἐξουσίαι 29[1-5]. φορεὺς τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας 81[1],[2], 82 - 83· κανονικὰ καθήκοντα καὶ περὶ ταῦτα παραβάσεις 432 - 454, 456 - 457· ἄσκησις ποινικῆς δικαιοδοσίας 274[1],[2]· ὁ ἔναντι τούτου σεβασμὸς 663[1]· ἔκτασις ποινικῆς δικαιοδοσίας 675 - 678, 685 - 686, 719 - 720, 793 - 797, 803 - 805[2].
Ἐπιτίμησις : 317, 318, 457, 458.
Ἐπιτίμιον : 260[4].
Ἐπιτροπεία : 488[7], 489[1].
Ἔργον ἀποδείξεως : 744 - 745.
Ἐρήμη δίκη : 812, 813[1],[2].
Ἑρμηνεύς : 767 - 768.
Error in objecto : 204.
Error in persona : 204 - 205.
Ἐσχάτη προδοσία : ἔννοια 413· σύστασις ἐγκλήματος καὶ κολασμὸς 413 - 416.
Ἑτερόδοξος : 130, 401 - 402· δὲν ἐξετάζεται ὡς μάρτυς 756· οὔτε κατήγορος γίνεται 720.
Ἑτερόθρησκος : 130, 401, 402· δὲν ἐξετάζεται ὡς μάρτυς 756· οὔτε κατήγορος γίνεται 720.
Ἔτος ποινικῆς διακρίσεως : 156 - 157.
Εὐνοῦχος : 545[2],[3], 547[5]· δὲν ἐξετάζεται ὡς μάρτυς 756[1].
Εὐτράπελος : οὐδέποτε ὁ Κληρικὸς 484[3], 485[1].
Εὐχαριστία : μυστήριον 443[1], κανονικὴ τέλεσις 443[2], 444, 445, 656· ἴδε καὶ « Μετάληψις ».
Εὐχῶν εὐταξία : τήρησις ἐν τῷ Οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ὑποχρεωτικὴ 654[4].
Ἔφεσις : ἔνδικον μέσον 842· τίσι παρέχεται καὶ εἰς τί ἀποσκοπεῖ 830, 842· ἀποφάσεις ὑποκείμεναι τούτῳ, λόγοι ἀσκήσεως, προθεσμίαι, ἀποτελέσματα· ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος 842 - 850· ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης 851 - 854· Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κύπρου 855 - 857· ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δὲν ἰσχύει ὁ θεσμὸς 858.
Ἐφημέριος : εἰδικαὶ παραβάσεις 681[2], 687[2].
Ἐφορκιστής : 495[3].

Ζέον ὕδωρ : 443.
Ζῷα : οὐ προσφέρονται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον 443, 444[1].
Ζωγραφίαι : ἄσεμνοι 665[2].
Ζωή : ἡ ἀνθρωπίνη, κτῆμα τοῦ Θεοῦ 500, 512[3]· κατὰ Χριστὸν 27[4], 30[1], 652 - 653.
Ζωοφθόρος : 613· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 617[1],[2].

Ἥβη : 548 - 549.
Ἠθικὸς αὐτουργός : 129, 238 - 240, 251 - 252.
Ἠθοποιός : ἀσυμβίβαστος ἰδιότης Κληρικῷ 482.
Ἡλικία : ποινικῆς διακρίσεως 156 - 157.

Θάνατος : ὡς λόγος ἐξαλείφων τὸ ἀξιόποινον αἰτιατὸν 208 - 209.

Θέαμα ἀπηγορευμένον: Κληρικοῖς καὶ Μοναχοῖς 482 - 483· λαϊκοῖς 664[3].
Θεία Λειτουργία: κανονικὴ τέλεσις 443.
Θεοτόκος: ὁ τόκος αὐτῆς ἀλόχευτος· μὴ ἔψειν σεμίδαλιν ἕνεκα τῶν λοχειῶν αὐτῆς 441[1].
Θεός: ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ 178 - 179, 365 - 366, 500· προστασία τοῦ ἁγίου ὀνόματος Αὐτοῦ 369 - 373· πνεῦμα ὁ Θεὸς 384[2]· ἐκ Θεοῦ ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι 512[3].
Θεώρια: 482 - 483, 661[1].
Θήρα: δὲν ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 482[2].
Θηριομαχία: 482 - 483, 664[3].
Θλιβίας: εἶδος εὐνούχου 545[2].
Θρησκεία: ἔννοια 365 - 366, 373· προστασία αὐτῆς 366 - 369, 378 - 377· γνωστὴ θρησκεία 369[1], 374 - 376, 388 - 399, 643[2].
Θρησκευτικὴ εἰρήνη: 368.
Θρησκευτικὴ συνάθροισις: ἔννοια 377· προστασία αὐτῆς 377 - 380.
Θρησκευτικὸν αἴσθημα: 368.
Θυμελικὰ παίγνια: 482 - 483, 664.
Θυμός: τῆς ψυχῆς 169[1].
Θυσία: κανονικὴ τέλεσις 444.
Θυσιαστήριον Ἱερόν: κανονικὴ τέλεσις τῶν ἐν τούτῳ 443 - 444, 655 - 656.

Ἱερατικὴ ἰδιότης: ἑκουσία ἀποβολή· ἔννοια 460· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 461 - 462.
Ἱεροσυλία: ἔννοια 638[1]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 638 - 641· ὡς διακεκριμένη κλοπὴ 641 - 644.
Ἱερόσυλος: 638· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 640[3,4].
Ἱερωσύνη: χαρακτὴρ αὐτῆς 278 - 280, 304, 460[1].
Ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν: 156 - 157.
Ἰούδας: ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας 180[2-4], 181[6].
Ἰουδαῖος: προσηλυτίζων 387[2-4].
Ἱπποδρομίαι: ἡ θέα Κληρικοῖς ἀπηγόρευται 483[1].
Ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων θεωρία (conditio sine qua non): 127.
Ἰσραήλ: καταδίκη αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου 30[1], 180[7], 181[1].

Καθαίρεσις: ἔννοια 264· ὀνοματολογία 87, 264 - 269· διακρίσεις 265, 268, 270· ποινὴ κυρία 92[3]· δικαίωμα πρὸς κατάγνωσιν καὶ ἐπιβολὴν 270 - 275· συνέπειαι ἐξ ἐπιβολῆς 277 - 291· ἐκτέλεσις καὶ θέματα περὶ ταύτην 89 - 93, 276 - 277, 291 - 294· ἄρσις 294 - 295· βλ. καὶ «Δικαστήρια Ἐκκλησιαστικά», «ἔκκλητος», «ἔφεσις».
Καθεύδειν ἐν Ἱ. Μονῇ: 595, 599.
Καθῃρημένος: τίς 277· ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ 277 - 291· τὸ κῦρος τῶν ὑπὸ τούτου τελουμένων πράξεων 288 - 291· κοινωνία μετὰ τούτου 445[2], 663[2]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 720, 756.
Καθοσιώσεως ἔγκλημα: ἔννοια 414· σύστασις καὶ κολασμὸς 414 - 416.
Καθύβρυσις θρησκευμάτων: ἔννοια 373· σύστασις ἐγκλήματος καὶ κολασμὸς 373 - 377.
Καθύβρισις τοῦ Θεοῦ: ἔννοια 369· σύστασις ἐγκλήματος καὶ κολασμὸς 369 - 373.
Κανόνες: ἔννοια 27[5]· ἰσχὺς 18[2], 40 - 42· θέσπισις 28[2], 40[2], 41, 42[1-3].
Κανονικά: τὰ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων παρὰ ἱερέων ἢ λαϊκῶν νομίμως λαμβανόμενα 420[2], 421[3].
Κανονικὴ ἀποστολή: 28[3], 433.
Κανονικὴ ἐπίσκεψις: 433[3].
Κανονικὴ εὐταξία: ἔννοια 427 - 428· σύστασις περὶ ταύτην ἀδικημάτων καὶ κολασμὸς τούτων 428 - 454.
Κανονικὴ ὑπακοή: 455[1].
Κανονικὸν ἀδίκημα: ἔννοια 32, 57 - 58, 67 - 70, 100[7], 101· ὅροι πρὸς νομοθετικὴν σύστασιν καὶ περὶ ταύτην ἑρμηνευτικοὶ κανόνες 101 - 108· διακρίσεις 102[3], 108 - 118· στοιχεῖα ἐννοίας 118 - 133· ὅροι πρὸς ὑπόστασιν 134 - 213· ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ 213 - 258· ἔννοια τοῦ τετελεσμένου 213 - 214· τόπος καὶ χρόνος τελέσεως 252 - 258.

Κανὼν δικαίου: ἔννοια 13, 20· ἰσχὺς καὶ ἐφαρμογὴ κανόνων δικαίου περιλαμβανομένων καὶ ῥυθμιζομένων ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας 32 - 52, 102 - 106.
Καπηλεῖον: 483 - 484.
Καπνίζειν δημοσίᾳ: 483[3].
Κατάληψις ἀλλοτρίας ἐπαρχίας ἢ ἐνορίας ὑπὸ Ἐπισκόπου: 439 - 440, 457[3,4].
Καταλογισμός: ἔννοια 154 - 155· συστατικοὶ ὅροι 156 - 167.
Κατάστασις ἀνάγκης: 143[1], 153.
Καταφρόνησις Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς: ἔννοια 451 - 452· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 452 - 459.
Κατηγορία: ἔννοια 718, 728· δικαίωμα πρὸς ἀπαγγελίαν αὐτῆς καὶ ἄσκησις τούτου 723 - 727.
Κατήγορος: τίς ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 720 - 721.
Κατηγορούμενος: καλεῖται πάντοτε πρὸς ἐξέτασιν 92[1], 774[2], 781[1], 827[1], 828, 829, 846[2], 849[3]· τρόπος ἐξετάσεως κατὰ τὴν ἀνάκρισιν 799 - 801· ἐπὶ Δικαστηρίου 811 - 813, 846· δικαιώματα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν 799 - 800· κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ποινικῆς δίκης 811 - 812, 827 - 829, 846 - 847, 849, 850 - 851· κλήτευσις 798 - 799, 811[1], 846[2], 849[2], 856.
Κήρυγμα θείου Λόγου: κανονικὴ τέλεσις 432[5], 433[1,2], 655[2]· οὐ παρ' ἐνορίαν 440[2], 457[2].
Κίναιδος: 606 - 608· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 609, 610[5,6]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Κλέπτης: 627[3], 629· πότε δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 631[4,5].
Κλήτευσις: ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ· μάρτυρος 760 - 762, 797· κατηγορουμένου 798 - 799, 811[1], 846[2].
Κλοπή: ἔννοια 627[3], 629· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 629 - 632· διακεκριμένη, ἱεροσυλία 641 - 644.
Κοινοποίησις δικογράφων: 738 - 741.
Κόμη: Κληρικῶν 481[2], 482· λαϊκῶν 665[1].
Κοσμικαὶ φροντίδες: ἡ ἀνάληψις τοιούτων ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 487 - 491.
Κρέα: οὐχ εἰσάγονται εἰς τὸ θυσιαστήριον 441[1]· νηστεία ἀπὸ τούτων 659[4], 661[4,5], 662[2].
Κτηνοβασία: ἔννοια 613· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 613 - 617· ὑπὸ γυναικὸς 617[4], 622[1].
Κτηνοβάτης: 613· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 617[1,2]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Κυβεία: 484[2].
Κυνηγίων θεώρια: τίνα ταῦτα 482[2], 483, 664[3].
Κυριακή: κανονικαὶ ὑπαγορεύσεις περὶ ταύτης 666· νηστεία 661[3,4].
Κύριος: ὁ Θεὸς ἡμῶν 14[3,7], συμπληροῖ τὸν νόμον 15[4,5], 16[1-3]· ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας 20[4,5], 21[1], 27[2]· δημιουργὸς τῆς ποινικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας 21[2]· ὁ ἐν τῷ Σταυρῷ θάνατος 180 - 181· ἡ δύναμις τῆς πρὸς Αὐτὸν πίστεως 383[3], 384[1, 3-6]· ἡ παρῳδία τῆς κατ' Αὐτοῦ διεξαχθείσης ποινικῆς δίκης 772[2], 780[2]· ἡ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου σιγὴ 782[2].
Κυριώνυμος ἡμέρα: ἡ Κυριακὴ 661[1].
Κύρωσις: ἔννοια 19[2], 21[2], 30[1].
Κωφάλαλοι: 157[5].

Λεσβιάζουσα γυνή: 620[3-5], 626[2,4].
Λεσβιακὸς ἔρως: 620, 626[2,4].
Λεκανομάντις: 504[3].
Λῃστεία: ἔννοια 632 - 633· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 633 - 635.
Λῃστής: 633· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 634[2,3]· ὁ λῃστὴν φονεύων τιμωρεῖται 527[2-4].
Λιπομαρτυρία: 754 - 755, 768.
Λούεσθαι μετὰ γυναικῶν: 598, 599 - 600.
Λυγίσματα: ὀρχήσεις ἄσεμνοι 483, 598 - 599, 664[3].

Μαγγανεία: 501[6].
Μαγεία: ἔννοια 135[5], 501[6]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 501 - 512.
Μάγος: ὀνοματολογία 503 - 505· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 510.

Μαθηματική: 504[2].
Μαθηματικός: 504[2].
Μαλακία: ἔννοια 619· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 619 - 620.
Μαλακός: 619[4].
Μαντεία: 502 - 505.
Μάντις: ὁ μετερχόμενος μαγείαν 503· ὀνοματολογία 503 - 505· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 510.
Μαρτυρία: μέσον ἀποδείξεως 744, 751 - 768.
Μαρτυρολόγια ἀσεβῶν: 432[4], 658[1].
Μάρτυς: ὁρισμὸς 752· ὑποχρέωσις πρὸς μαρτυρίαν 753 - 755· ὅλως ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν 756 - 757· σχετικῶς ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν 757 - 759· δυνάμενοι νὰ ἀρνηθῶσι μαρτυρίαν 759 - 760· κλήτευσις τῶν μαρτύρων 760 - 763· ὅρκος τῶν μαρτύρων 763 - 764· ἐξέτασις τῶν μαρτύρων 764 - 768, 797 - 798· ἐξέτασις Κληρικοῦ ἐν κοινῇ ποινικῇ δίκῃ 488[3],[4]· ἀριθμὸς μαρτύρων 751, 752[1],[2].
Μαστροπεία: 602, 605.
Μαστροπός: 602.
Masturbatio: 555, 574, 577, 579, 607, 608, 619 - 620.
Medium: 505.
Μέθη: 164 - 165· τοῦ ὕπνου 163.
Μεθύσκεσθαι: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 483[3], 484[1].
Μέλι: οὐ προσφέρεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον 441[1].
Μέσα ἀποδείξεως: 744, 750 - 751.
Μεσιτεύων: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 129, 242 - 243, 246 - 249· ἐπὶ σιμωνίας 419, 426.
Μεταθετὸν Κληρικῶν: 436 - 439, 459.
Μετάληψις: προσφέρεται ἀπὸ νηστικῶν Κληρικῶν 444[4]· ὑποχρεωτικὴ λῆψις ὑπὸ Κληρικῶν 444[7]· τακτικὴ καὶ κανονικὴ λῆψις ὑπὸ λαϊκῶν 655 - 656[3],[4]· ἀπαγορεύσεις λήψεως αὐτῆς 656[1],[2].
Μετάνοια: 336[3]· μυστήριον 466[2],[3]· ὑπηρέται τούτου 466[4].
Μήνυσις: 719[4], 720 - 723, 818.
Μητροπολίτης: ἐξουσία καὶ ποινικὴ δικαιοδοσία 271[2],[3], 272[1],[2], 300[2], 677 - 678, 685 - 686, 719[1], 793 - 797, 803 - 805.
Μίσθωσις κτήματος: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 489[4], 491[1],[2].
Μνηστεία: 553[2]· τελεία καὶ ἀτελὴς 553[2].
Μνηστή: πότε κρίνεται μοιχαλὶς 553[2].
Μοιχαλὶς γυνή: 551, 553[3], 566.
Μοιχεία: ἔννοια 119[3], 551[1],[2]· διαφορὰ ἀπὸ πορνείας 553 - 554[1-4]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 551[3] - 562· ἰδιάζουσαι περιπτώσεις 562 - 567.
Μοιχός: τίς 551 - 552, 563 - 567· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 561 - 562, 565 - 566.
Μομφή: 317 - 318.
Μοναχικὴ ἰδιότης: ἐξουσία ἀποβολή· ἔννοια 462 - 463· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 463 - 466.
Μονογαμία: 562[2], 586[2].
Μωρολογίαι: ἀπαγορεύονται Κληρικοῖς 484[3], 485[1].

Ναός: ἔννοια 653· προστασία συναθροίσεως ἐν αὐτῷ 377 - 380· ἐγκαινιασμὸς 442, 459· τήρησις κανονικῆς εὐταξίας ἐν τούτῳ 653 - 657.
Νεκρός: προστασία τούτου 380 - 383· μὴ μεταδίδειν αὐτῷ τὴν Χάριν μυστηρίου 443[1], 445[5].
Nepotismus: 441.
Νεφοδιώκτης: εἶδος μάγου 503.
Νηστεία: ἔννοια 659[2],[3]· αἱ περὶ ταύτης ὑπαγορεύσεις 659[4], 660[2], 661[1-5], 662[1-3].
Non bis in idem: 820[5].
Νόμος: 15[3],[4],[5], 16[1], 17[2],[3], 19[1], 53, 69· ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς αὐτοῦ 70 - 76· ἡ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύουσα ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ νομοθεσία 93 - 95.
Nullum crimen et nulla poena sine lege: ἡ καταγωγὴ τοῦ ὅρου 66[2]· ἡ κανονικὴ σύστασις αὐτοῦ 67 - 69, 101· συνέπειαι 106[1-4].

Ξένοι Κληρικοί: κανονικὸς τρόπος ὑποδοχῆς αὐτῶν 384, 436[1-3], 439[1], 457, 458[1-6], 459[1].

Obedientia canonica: 455[1].
Ο.Δ.Ε.Π.: ἐπιβολὴ ποινῶν προστίμου ὑπὲρ αὐτοῦ 754, 755[1], 768[1], 774[1], 797, 868· καταβολὴ δαπανῶν ὑπὸ τούτου 762 - 763, 774.
Οἰκειοποίησις ἐπισκοπικῶν καθηκόντων: 442[5].
Οἰκονομία: ἔννοια 77[1], 78[1-5]· ὡς ἀρχὴ ποινικοῦ κολασμοῦ 77 - 80, 81, 87 - 88.
Οἶκος εὐκτήριος: 663[4].
Οἶκος Θεοῦ: ἔννοια 653[1]· αἱ ἀπέναντι τοῦ πρὸς τοῦτον ὀφειλομένου σεβασμοῦ ὑποχρεώσεις 653 - 657.
Οἶνος: αἱ κατὰ τῶν βδελυσσομένων αὐτὸν κυρώσεις 662[3].
Ὀμνύειν: 491, 492[1-3], 493.
Ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου: μέσον ἀποδείξεως 744, 751· ἔννοια, διακρίσεις, τρόπος ἐκτιμήσεως αὐτῆς 774 - 783.
Ὀνείρωξις: ἔννοια 162[3], 163[1-3], 618[1-4]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 618 - 619.
Ὀπῶραι: οὐ προσφέρονται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον 444[1].
Ὄργανα ἀποδείξεως: 744.
Ὀργή: 164[3], 515[3], 648[5].
Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις: 55[3],[4], 341 - 342, 374, 385.
Ὅρκος: ἔννοια 491[3],[4], 492[2], 493· εἴδη 494 - 495· δὲν ἀποτελεῖ μέσον ἀποδείξεως ἡ ἐπιβολὴ τούτου εἰς τὸν κατηγορούμενον 744, 751[1]· τύπος τούτου, διδομένου ὑπὸ μάρτυρος 764[1]· ὑπὸ πραγματογνώμονος 772[2].
Ὄρνις: οὐ προσφέρεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον 444[1].
Ὅροι Πίστεως: 342, 385.
Ὀρχήσεις ἄσεμνοι: 483, 598 - 599, 664[2].
Οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό: ἔννοια ὅρου 70[2], 71[1],[2]· ἑρμηνεία αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ 73 - 76.

Παιδεραστία: ἔννοια 605[4], 606[1]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 606 - 613.
Παιδεραστής: 606· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 609, 610[5],[6]· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 757.
Παῖς: ὅτι μετὰ τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας εἶναι δεκτὸς εἰς ἐξαγορείαν 157[1]· μεταβολὴ θρησκεύματος ἢ δόγματος αὐτοῦ ὑπὸ πατρὸς 396 - 397.
Παλαμοσκόπος: 504[3].
Παλλακεία: 600 - 602.
Παλλακή: τίς 600· τί διαφέρει τῆς πόρνης 600[6].
Παράβασις καθήκοντος: ἔννοια 427 - 429· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 428 - 454.
Παραγραφή: 212[1],[3].
Παράδοσις: ἔννοια 17[4], 40[1]· ἰσχὺς αὐτῆς ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ τῆς Ἐκκλησίας 69, 107, 108.
Παραίτησις ἀπὸ τῆς ἐγκλήσεως: 212[2].
Παράλειψις ἄδικος: 31[3], 68, 69· στοιχεῖον τῆς συμπεριφορᾶς 119.
Παράνυμφος: 490[4],[5].
Παρασυναγωγή: ἔννοια 407· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 407 - 410.
Παρασυνάγωγος: 407· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 409 - 410.
Παρθενία: ἀθέτησις τῆς περὶ ταύτης ἱερᾶς ἐπαγγελίας 584 - 585.
Παρ' ἐνορίαν πρᾶξις: 440, 457.
Πασχάλιος κανών: 658[3]· ἡ τούτου τήρησις 658[3].
Πατριάρχης: 705· χαρακτὴρ ποινικῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ 836 - 837· ὑπόκεινται ἐκκλήτῳ ἐνώπιον τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου 837[4], 838[1-3].
Πατροκτόνος: 516[5].
Παῦσις: 314[2].
Πεζεβέγκης: 602.
Πειθαρχία: δογματικὴ 46, 49, 60, 100· κανονικὴ 46, 56, 60, 100, 429 - 459· ἠθικὴ 46, 47, 60, 100.
Περίαπτα: 506.
Περιΰβρισις νεκρῶν: ἔννοια 380· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 380 - 383.
Περιΰβρισις Ἐκκλ. Ἀρχῆς: κοινὸν ἔγκλημα 652[3], 663[1].
Πῆξις θυσιαστηρίου: παρανόμως ἐνεργουμένη συνιστᾷ παρασυναγωγὴν 408 - 409.
Πιλάτου εὐθύνη: διὰ τὴν εἰς θάνατον

ἐν τῷ Σταυρῷ καταδίκην τοῦ Κυρίου 180[5,6], 181[2-5].

Πίστις κατὰ Χριστόν: 27[3], 30[1], 55[3,4], 383[3], 384[1-5].

Πλάνη: νομική· σχέσις αὐτῆς ὡς πρὸς τὸ ἀξιόποινον αἰτιατὸν 196 - 201· πραγματική· σχέσις αὐτῆς ὡς πρὸς τὸ ἀξιόποινον αἰτιατὸν 201 - 207.

Πλεονεξία: 627 - 629, 645[3].

Πνεῦμα κακοῦ: 57, 163[4], 170[2], 177, 493[4], 502 - 503, 507, 549[2,4].

Πνευματικὴ ὑγεία: 158 - 167.

Πνευματικὴ ὡριμότης: 156 - 158.

Πνευματικὸς πατήρ: 459, 674[2].

Πνευματισταί: 505.

Πνικτὸν κρέας: 661[5], 662[2].

Ποινή: ἔννοια 258 - 263· σκοπὸς ταύτης 57 - 66, 257[1]· προϋποθέσεις συστάσεως 66 - 69· διπλῆ ποινὴ 71 - 76· ἐπιμέτρησις 85 - 86, 261 - 262· διάκρισις ἀπὸ πειθαρχικῆς 259 - 261· εἴδη 263· ταυτοπαθείας 721[4], 725[1].

Ποινικὴ ἀγωγή: 718 - 719, 725 - 727.

Ποινικὴ ἀξίωσις: ἔννοια τοῦ περὶ ταύτης δικαιώματος τῆς Πολιτείας 20[3], 47· τῆς Ἐκκλησίας 21, 31 - 32, 52· σύστασις καὶ ἄσκησις 52, 54, 56, 57, 60, 67, 76, 83, 91, 93, 259, 671[1,2], 672[1,2], 716[2], 718[2], 780, 821[1].

Ποινικὴ διαδικασία: ἔννοια 791· τρόπος ἀσκήσεως 791 - 823.

Ποινικὴ δικαιοδοσία: ἔννοια 671 - 672· τρόπος ἀσκήσεως 672· ἐπὶ λαϊκῶν 673 - 675· ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν 675 - 697· ἐπὶ Ἐπισκόπων 697 - 708.

Ποινικὴ δίωξις: κανονικὴ 718, 728· γενικαὶ ἀρχαὶ περὶ ταύτης 45 - 52· τρόπος ἀσκήσεως 718 - 727, 728 - 733· κοινὴ ἐπὶ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν 727[2], 728 - 733· ἐπιρροὴ δεδικασμένου καὶ περιπτώσεις ἐπιτρεπτοῦ ἐπαναλήψεως 819 - 823.

Ποινικὴ ἐξουσία: τῆς Πολιτείας 20, 34· τῆς Ἐκκλησίας 32, 34, 48, 53[3], 54, 66, 86.

Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας: ἔννοια· Οὐσιαστικὸν καὶ Δικονομικὸν 32 - 34· σχέσεις καὶ διαφοραὶ πρὸς κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον 34 - 52· δημόσιος χαρακτὴρ 38, 39[1], 42 - 46, 47[3], 48 - 52· ἰδιωτικὸς χαρακτὴρ 39[2], 46, 47, 674, 675· κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον 35[2], 36, 37[1]· Πειθαρχικὸν δίκαιον 43[2].

Ποινικὸς κολασμός: ἔννοια καὶ σκοπὸς 57 - 60· αἱ θεωρίαι τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης 61 - 66· αἱ περὶ τούτου θεμελιώδεις κανονικαὶ προσταγαὶ 66 - 93.

Πόλεμος: ὁ κατὰ τοῦτον φονεύων 527[5], 528 - 529.

Πολιτεία: σκοπὸς αὐτῆς ἡ προστασία τῆς ἐννόμου τάξεως 18.

Πολιτειακὴ ἐξουσία: πότε ἐπιτρεπτῶς ἀναφέρεται αὐτῇ ὁ Κληρικὸς 451 - 452· πότε συντρέχει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν 466[1], 865 - 870.

Πολυγαμία: 569 - 572.

Πορνεία: ἔννοια 216 - 219, 554[1], 585· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 585 - 594· ἰδιάζουσαι περιπτώσεις 554[1], 577[1] - 581.

Πορνοβοσκός: 602.

Πόρνος: 578, 579, 585· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 579[2], 580[2], 593 - 594· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 756.

Πρᾶγμα ἱερόν: ἔννοια 637[4], 638[3].

Πραγματογνώμων: ἔννοια 769· τρόπος διορισμοῦ καὶ διεξαγωγῆς ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνατιθεμένου αὐτῷ ἔργου 769 - 774.

Πραγματογνωμοσύνη: μέσον ἀποδείξεως 744, 751, 768 - 774.

Πρακτικά: ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ· τήρησις καὶ τρόπος συντάξεως 738, 812 - 813.

Πρᾶξις ἄδικος: 31[3], 68, 69· στοιχεῖον τῆς συμπεριφορᾶς 119.

Προαγωγεία: 602.

Προαγωγὴ εἰς πορνείαν: ἔννοια 602· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 602 - 605.

Προαγωγός: 602· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 604 - 605· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 756.

Προβάδισμα ἀντικανονικόν: 445, 459.

Προηγιασμένη λειτουργία: 660[1].

Προκαταρκτικὸν ζήτημα: ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ· τρόπος ἐξετάσεως καὶ ρυθμίσεως αὐτοῦ 734 - 735, 737.

Προσηλυτισμός: ἔννοια 392· κατασταλτικὰ μέτρα 390 - 399· ἔγκλημα, σύστασις τούτου καὶ κολασμὸς 391 - 399· προληπτικὰ μέτρα 399 - 404.

Προσκλαίων: 336.

Πρόσκλαυσις: τρόπος μετανοίας 336.

Προσταγή: ἔννοια 146 - 147· ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἄδικον 147 - 150.

Πρόστιμον: 754, 755[1], 768[1], 797, 868.

Προσφορά: κανονικὴ τέλεσις 444[4].

Προσφόρου αἰτίας θεωρία (causa adaequata): 126, 127[4], 128[1], 188[1].

Πρόσωπον: ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος 129 - 132, 721[2]· ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος 132 - 133.

Πρῶτος τῆς Ἐπαρχίας: καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις 454.

Πτῶμα: ἔννοια καὶ ποινικὴ προστασία 381 - 383.

Ροὴ σπέρματος: 618 - 619.

Ρόπαλον φονευτήριον: 625.

Ρῦσις: 718· ἐκ ταύτης νοσοῦσα, ὡς ἐν ἀφέδρῳ οὖσα, γυνὴ 656[2].

Res iudicata: 820[1-5].

Σάββατον: δημιουργίας ὑπόμνησις 666[5]· νηστεία κατὰ τοῦτο 661[3,4].

Σιγή: στολὴ τῆς γυναικὸς 655[6]· δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ 744[1], 782[1], 801[3]· ἡ σιγὴ τοῦ Κυρίου ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου 782[2].

Σιμωνία: ἔννοια 418 - 419· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 416 - 427· ἡ λῆψις κανονικῶν δὲν ἀποτελεῖ τοιαύτην 420[2], 421[3].

Σιμωνιακός: 419· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 426.

Σκάνδαλον: ἔννοια 122[3], 123[1,2], 128[1], 139[1]· περιπτώσεις 678[1,2], 686[1], 803[2].

Σκεύη ἱερά: ἔννοια 638[3]· διακρίσεις 639, 642.

Σκώμματα: ἀπαγορεύονται Κληρικοῖς 484[3], 485[1].

Σοδομισμός: 606[1].

Σπάδων: εἶδος εὐνούχου 545[2].

Σταυρός: 665[3].

Σταύρωσις: ποινὴ κατὰ λῃστῶν 640 - 641.

Στέρησις: περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμὴν 307 - 315· ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως 208[3], 332 - 334, 448, 543[3]· ἐφημεριακῆς θέσεως 313· τῆς κατὰ τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἀρχαιότητος 310 - 312.

Stuprum: 554[1], 577[5], 585.

Συγκυλισμός: 606, 607.

Σύζυγοι: κανονικαὶ ὑποχρεώσεις 656[1,2].

Συκοφαντία: ὡς δυσφήμησις 652[3]· ὡς ἀβάσιμος κατηγορία 721[4], 725[1].

Συκοφάντης: ἀνικανότης πρὸς μαρτυρίαν 759[1].

Συλλούεσθαι μετὰ γυναικός: 598, 599 - 600.

Συμμετοχὴ εἰς τὸ κανονικὸν ἀδίκημα: 237 - 252.

Συμμετοχὴ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ: 709 - 717.

Συμμετοχικὴ δρᾶσις: 231 - 252.

Συμμέτοχος: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 238 - 252.

Συμπεριφορὰ ἀδικοπραγοῦντος: 101, 102, 108· ἔννοια 119 - 124· cogitationis poenam nemo patitur 123, 124[1]· ἐν τῇ ἀντικειμενικῇ ὑποστάσει τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος 134 - 138· ἄδικος χαρακτὴρ 138· λόγοι ἀποκλείοντες ἢ ἐπηρεάζοντες τὸ ἄδικον 139 - 153.

Συμπλήρωσις διαδικασίας (φακέλλου): 734 - 735, 749, 808.

Συμποσιασμός: πότε ἀπαγορεύεται 483[2], 664[4].

Συμπράττων: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 129, 240 - 242, 246 - 249.

Συναίνεσις τοῦ παθόντος: 146[1], 153.

Συναιρόμενος: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 129, 238 - 240, 246 - 249.

Συναναστροφὴ μετὰ γυναικὸς κατὰ μόνας: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς 595.

Συναυτουργία: 231 - 237.

Συναυτουργός: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 232 - 237, 246 - 249.

Συνεγνωκώς: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 243 - 246, 247 - 249.
Συνειδώς: 183 - 184, 190.
Συνείσακτος γυνή: 596 - 597· κυρώσεις εἰς βάρος Κληρικοῦ, ἔχοντος τοιαύτην 597.
Συνεργός: ἔννοια καὶ συστατικοὶ ὅροι 129, 240 - 242, 246 - 249.
Συνεστίασις ἄκοσμος: 483[2], 599 - 600, 664[4].
Συνήγορος: 488[5], 812[1,2], 847[1].
Συνιστάμενος: 337.
Σύνοδος Ἐπισκόπων: τελεία 452[3], 832[2-4], 854[3], 858[1,2]· καθήκοντα μελῶν αὐτῆς 452 - 453· ποινικὴ δικαιοδοσία Ἐπαρχιακῆς 674[3], 831[3], 832· Μητροπολιτικῆς 705, 832 - 833· Πατριαρχικῆς 705, 832[1], 836 - 838, 852 - 853, 854, 857[2], 858[1,2]· Οἰκουμενικῆς 836[4]· Διαρχοῦς 724 - 725, 726[1], 806 - 809, 823[3], 829[2].
Συνοδικὸν Δικαστήριον: βλ. «Δικαστήρια Ἐκκλησιαστικά».
Σύντεκνος: πορνεύων 577[5], 578 - 579.
Συνωμοσία: ἔννοια 410, 411[2], 413· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 410 - 416.
Συρροή: ἔννοια 219· ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων 219 - 225· κανονικῶν ἀδικημάτων 225 - 228.
Σύστασις: τρόπος μετανοίας 337.
Σφάγιον: οὐ προσφέρεται εἰς τὸ θυσιαστήριον 444[1].
Σχίσμα: ἔννοια 404, 405[1]· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 405 - 407.
Σχισματικός: 405· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 406 - 407· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 720, 756.
Σχολάζων Ἐπίσκοπος: πότε ἀδικοπραγεῖ 438[2,3], 457[3]· δὲν μετέχει ἐν ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δίκῃ 724[3].
Σχολάζειν: 666[4-6].
Σωματεμπορία: 602, 605.
Σωματέμπορος: 602· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 604 - 605· οὔτε κατήγορος γίνεται, οὔτε ὡς μάρτυς ἐξετάζεται 721, 756.
Σωματικὸς περιορισμός: 319 - 321, 682 - 683, 688, 868 - 869.
Σωφρονιστήριον Κληρικῶν: τόπος φυλακῆς 682, 688, 871.

Τ.Α.ΚΕ.: ἐπιβολὴ χρηματικῶν ποινῶν ὑπὲρ αὐτοῦ 316[1], 681, 868· δαπανημάτων ἐρήμην δίκης ἐπὶ συντάξεως ἀνακοπῆς 826· δικαστικῆς δαπάνης εἰς βάρος αὐτοῦ 741[3], 818.
Ταυτοπαθείας ποινή: κατὰ ψευδομηνυτοῦ 721[4], 725[2].
Τάφος: τὸ συλᾶν τοῦτον συνιστᾷ ἀδίκημα 635 - 636· ἴδε καὶ «τυμβωρυχία».
Τεκμήριον: ἔννοια καὶ διακρίσεις 789 - 790.
Τεσσαρακοστή: 660[1], 661[3].
Τετραγαμία: 569 - 570, 572.
Τοκίζειν: ἀπαγορεύεται τοῖς Κληρικοῖς 645[2,4,5], 646[4]· ἴδε καὶ «ἐκτοκισμός».
Τοκογλυφία: 646[3].
Τόκος τῆς Θεοτόκου ἀλόχευτος: 441[1].
Τόμος Ἑνώσεως: 570 - 572.
Τοποτηρητής: τίς 719[1]· ποινικὴ δικαιοδοσία 719, 793[2].
Τόπος τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος: 252 - 256.
Tribadismus: πορνεία μεταξὺ γυναικῶν 620 - 621.
Τριγαμία: 569[4], 565 - 572.
Τρίγαμος: 570· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 572.
Τρισάγιος ὕμνος: 446[4], 655[1].
Τυμβωρυχία: ἔννοια 635· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 636 - 637.
Τυμβωρύχος: 635· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 636 - 637.
Τύπτειν: ἔννοια 448· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 448 - 449, 663.
Τυρεία: ἔννοια 410, 412[1], 413· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 410 - 416.
Τύχη: 179, 186.
Τυχηρὰ Κληρικῶν: 420[2], 421[3].
Τυχηρὰ παίγνια: ἀπαγορεύονται Κληρικοῖς 484[2].

Ὑβρίζειν: 649 - 652.
Ὑγεία πνευματική: 158 - 167.

Υἱοθεσία: ὑπὸ Κληρικοῦ 490[1], 491[1,2].
Υἱὸς τῆς ἀπωλείας: ὁ Ἰούδας 180[2-4], 181[6].
Ὑπνωτισμός: 164.
Ὑποβιβασμός: 308 - 310.
Ὑποδοχὴ τοῦ μετανοοῦντος: 449 - 450.
Ὑποκειμενικὴ ὑπαιτιότης: 167 - 192.
Ὑποκειμενικὸς καταλογισμός: 125, 154 - 167.
Ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος: 128 - 132, 721[2].
Ὑπόνοιαι: ἔννοια καὶ διαφοραὶ ἀπὸ τῶν ἐνδείξεων 789.
Ὑποπίπτων: 337.
Ὑπόπτωσις: τρόπος μετανοίας 337.

Φαρμακεία: 507[3], 515[1,2].
Φαρμακοί: εἶδος γοήτων 507[3].
Φάρμακα: δηλητήρια 507, 515[2].
Φατρία: ἔννοια 410, 411[1], 413· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 410 - 416.
Fellatio: τὸ ἐν χείλεσι πορνικῶς μιανθῆναι 555, 574, 577, 579, 587, 607, 608.
Φθορά: 554[1], 577[5], 585.
Φιλαργυρία: 447, 448, 628[1], 645[6].
Φίλημα ἐμπαθές: 588· cunnilinctus 588[3].
Φονεύς: 513· δὲν κατατάσσεται ἐν τῷ ἱ. Κλήρῳ 529.
Φόνος: ἔννοια 513· ἑκούσιος· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 514 - 517· ἀκούσιος· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 517 - 523· ἐγγὺς τοῦ ἑκουσίου· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 523 - 525· ἐν ἀμύνῃ· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 526 - 528· ἐν πολέμῳ 527[5], 528 - 529· κοινὸν ἔγκλημα 529 - 530.
Φυλακτήρια: εἴδη καὶ μέσα μαγείας 506.
Φυλακτήριοι: εἶδος γοήτων 506.
Φυσικὸς αὐτουργός: 129.

Χαρακτὴρ ἀνεξάλειπτος ἱερωσύνης: ἐπιρροὴ ἐπὶ ποινῆς καθαιρέσεως 278 - 280.
Χάρις: ἔννοια καὶ διαδικασία ἀπονομῆς 873 - 885.
Χαρτομάντις: εἶδος μάγου 504.
Χαρτοπαιξία: ἀπαγορεύεται Κληρικοῖς καὶ Μοναχοῖς 484[2].
Χείλεσι μιανθείς: ἔννοια ὅρου 588[2,3], 607[2].
Χειρομάντις: εἶδος μάγου 504.
Χειροτονία: ἀντικανονικὴ τέλεσις· σύστασις ἀδικήματος καὶ κολασμὸς 440[2], 441[1], 457[2].
Χλευασμός: πότε ἀποτελεῖ ἐξύβρισιν καὶ ἐπιτιμᾶται 651[2].
Χρηματικὴ ποινή: 315 - 316, 681, 868.
Χριστιανισμός: πίστις εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν 26[2-5]· θρησκεία 41[1], 54[2], 55 ἴδε καὶ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις.
Χρυσίου δόσις: 420, 421· ἴδε καὶ «σιμωνία».
Χορευτής: ἀσυμβίβαστος ἰδιότης Κληρικῷ 482.
Χρόνος τελέσεως κανονικοῦ ἀδικήματος: 256 - 258.

Ψάλλειν: κανονικαὶ ὑπαγορεύσεις 446[4], 654, 655[1].
Ψάλτης: 655[1].
Ψευδορκία: 495[2]· σύστασις ἐγκλήματος καὶ κολασμὸς 499 - 500, 768.
Ψῆφος: ἐν Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ 679, 680[1], 687[1]· ἐν Συνοδικῷ Δικαστηρίῳ 700, 701, 735[2], 737 - 738.
Ψηφοφορία: 734[1], 735· τρόπος διενεργείας αὐτῆς ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Δικαστηρίῳ 735 - 738.
Ψυχή: στοιχεῖα αὐτῆς 167 - 169.
Ψυχῆς μολυσμός: 139[2], 170[4], 196.
Ψυχικὴ ἀνωτερότης: καθῆκον τοῦ Κληρικοῦ 447.

Ὡράριον: τίς δέον μὴ φορεῖν 654[2], 655[3,4].
Ὡριμότης πνευματική: 156 - 158.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ.

Βραχυγραφίαι . . . . 5 - 10

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ γένεσις τῆς ποινικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας.

§ 1. Τὸ δίκαιον καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ. — Ὁ Κύριος περὶ τοῦ δικαίου. — Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ δίκαιον . . . . 11 - 18

§ 2. Ἡ διασφάλισις τῶν κανόνων τοῦ δικαίου. — Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς κυρώσεως. — Ὁ Κύριος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κυρώσεως. — Ἡ Ἐκκλησία καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς . . . . . 18 - 26

§ 3. Ὁ κανὼν καὶ αἱ πηγαὶ αὐτοῦ. — Ἡ ἔννοια τῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. — Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς κυρώσεως, ὡς παράγων διασφαλίσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως. — Ἡ ποινικὴ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας . . . . 26 - 32

§ 4. Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας. — Διακρίσεις αὐτοῦ εἰς Οὐσιαστικὸν Ποινικὸν Δίκαιον καὶ Δικονομικὸν Ποινικὸν Δίκαιον. — Ἔννοια ἑκατέρου τούτων. — Σχέσεις Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. — Ταυτότητες, διακρίσεις καὶ διαφοραὶ μεταξὺ τούτων. — Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας. — Ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ ἐν ὄψει τοῦ δημοσίου συμφέροντος. — Ταυτότητες, διακρίσεις καὶ διαφοραὶ πρὸς τὸ κοινὸν Ποινικὸν Δίκαιον . . 32 - 52

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἄσκησις τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας.

§ 5. Ἡ ἔννοια τοῦ δικαιώματος τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας. — Τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ἔργῳ ἐκδήλωσις αὐτοῦ εἰς τὸν δημόσιον βίον τῆς Ἐκκλησίας . . . . 52 - 57

§ 6. Ἡ λειτουργία τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ διαφύλαξις τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐννόμου τάξεως καὶ ὁ κολασμὸς τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος. — Ὁ σκοπὸς τῆς ἀπειλουμένης, καταγιγνωσκομένης καὶ ἐπιβαλλομένης ποινῆς. — Ἡ διόρθωσις τοῦ ἁμαρτήσαντος. — Σύγκρισις ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ θέματος μεταξὺ κανονικοῦ καὶ πολιτεια-

Σελ.

κοῦ νομοθέτου. — Αἱ ἐν τῷ κοινῷ Ποινικῷ Δικαίῳ διδαχθεῖσαι θεωρίαι περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς. — Τὸ περὶ τούτου σύγχρονον πνεῦμα τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου . . . . . . 57 - 66

§ 7. Αἱ θεμελιώδεις κανονικαὶ προσταγαί, αἵτινες διέπουσι τὴν ἄσκησιν τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας. — Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν κατὰ τὸν κανόνα «*οὐδεμία ποινὴ ἄνευ νόμου*». — Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς ἀτέγκτου ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου. — Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς οἰκονομίας. — Ἡ ἀρχὴ τοῦ κολάζειν διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ μέτρου τῆς διακριτικῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας . . . . 66 - 93

§ 8. Ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος διέπουσα τὴν λειτουργίαν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσκήσεως τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς Ἐκκλησίας νομοθεσία . . . . 93 - 96

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ
ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ
ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΑΔΙΚΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ
Ὁρισμός, νομοθετικὴ σύστασις, διακρίσεις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁρισμὸς καὶ νομοθετικὴ σύστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 9. Ὁρισμὸς τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . 97 - 101

§ 10. Ὅροι πρὸς νομοθετικὴν σύστασιν τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος. — Ὁ γραπτὸς νόμος. — Ἑρμηνευτικοὶ κανόνες. — Ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος σημασία τῆς Ἱ. Παραδόσεως καὶ τοῦ ἐθίμου . . . . 101 - 108

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Αἱ διακρίσεις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 11. Κανονικὰ ἀδικήματα τελέσεως ἢ ἐνεργείας, γνήσια παραλείψεως, καὶ διὰ παραλείψεως τελούμενα. — Στιγμιαῖα καὶ διαρκῆ. — Ἁπλᾶ ἢ μονόπρακτα καὶ δίπρακτα ἢ πολύπρακτα. — Τυπικὰ καὶ οὐσιαστικά. — Βλάβης καὶ διακινδυνεύσεως. — Ἑκουσίως καὶ ἀκουσίως τελούμενα. — Γενικὰ ἢ κοινὰ καὶ εἰδικά. — Προσωποπαγῆ καὶ ἰδιόρρυθμα. — Περὶ τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν. — Περὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν τάξιν. — Περὶ τὸν κατὰ Χριστὸν βίον . . . . 108 - 115

§ 12. Διακρίσεις μὴ προβλεπόμεναι εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας. — Τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἔγκλημα. — Τὸ ἐξ ἀποστάσεως τελούμενον ἔγκλημα . . . . 116 - 118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
Ἡ ἔννοια τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 13. Προοίμιον 118

§ 14. Ἡ συμπεριφορά. — Ἡ ἔννοια καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς . 119 - 124

§ 15. Ὁ ἀντικειμενικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος . . . . 124 - 128

§ 16. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . 128 - 132

§ 17. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . 132 - 133

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
Ἡ ὑπόστασις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁ ἀντικειμενικὸς καταλογισμός.

§ 18. Προοίμιον 134

§ 19. Ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις . . . . 134 - 135

§ 20. Οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου . . . . 136 - 138

§ 21. Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς συμπεριφορᾶς . . . . 138 - 140

§ 22. Λόγοι ἀποκλείοντες ἢ ἐπηρεάζοντες τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς συμπεριφορᾶς. — Εἰδικὰ θέματα διὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . . . . 140 - 153

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁ ὑποκειμενικὸς καταλογισμός.

§ 23. Προοίμιον 154

§ 24. Ὁ καταλογισμὸς . . . . 154 - 155

§ 25. Συστατικοὶ ὅροι τοῦ καταλογισμοῦ 155

§ 26. Ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν. — Στοιχεῖα αὐτῆς. — Ἡ πνευματικὴ ὡριμότης. — Ἡ πνευματικὴ ὑγεία. — Λόγοι ἀποκλείοντες τὴν πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητα . . . . . 156 - 167

§ 27. Ἡ ὑποκειμενικὴ ὑπαιτιότης. — Τὸ ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος 167 - 169

§ 28. Ἡ ἐκδήλωσις καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος 169

§ 29. Τὸ ἑκούσιον. — Οἱ συστατικοὶ ὅροι καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ ἑκουσίου. — Ὁ δόλος . . . . 169 - 173

Σελ.

§ 30. Οἱ συστατικοὶ ὅροι τοῦ δόλου . . . . 173 - 175
§ 31. Ἡ ἀνυπαρξία ἀποκλίσεων κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὑποκειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . 175 - 176
§ 32. Τὸ ἀκούσιον. — Οἱ συστατικοὶ ὅροι καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ ἀκουσίου . . . . 177 - 178
§ 33. Τὸ παντελῶς ἀκούσιον καὶ οἱ συστατικοὶ τούτου ὅροι. — Τὸ ἀκουσίῳ ἐγγὺς ἢ ἡ ἀμέλεια καὶ οἱ συστατικοὶ τούτων ὅροι. — Ὁ ποινικὸς κολασμὸς τῆς ἀμελείας . . . . 178 - 192
§ 34. Τὸ ἀξιόποινον αἰτιατὸν 193
§ 35. Λόγοι ἀποκλείοντες ἢ μὴ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν. — Ἡ ἀκαταμάχητος σωματικὴ βία. — Ἡ νομικὴ πλάνη. — Τὸ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος. — Ἡ πραγματικὴ πλάνη . . . . 194 - 207
§ 36. Λόγοι ἐξαλείφοντες ἢ μὴ τὸ ἀξιόποινον αἰτιατόν. — Ὁ θάνατος. — Ἡ ἔμπρακτος μετάνοια . . . . 208 - 213

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἐξ ἐντικειμένου ἐμφάνισις.

§ 37. Τὸ τετελεσμένον κανονικὸν ἀδίκημα. — Ἡ ἀνυπαρξία τοῦ ἐν ἀποπείρᾳ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . 213 - 219
§ 38. Ἡ συρροή, ἡ ἔννοια αὐτῆς 219
§ 39. Ἡ συρροὴ ποινικῶν κανονικῶν διατάξεων . . . . 219 - 225
§ 40. Ἡ συρροὴ κανονικῶν ἀδικημάτων . . . . 225 - 228

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ ἐξ ὑποκειμένου ἐμφάνισις.

§ 41. Ἡ ἔννοια τῆς ἐξ ὑποκειμένου ἐμφανίσεως . . . . 228 - 229
§ 42. Ἡ αὐτουργία . . . . 229 - 231
§ 43. Ἡ συμμετοχικὴ δρᾶσις, ἡ ἔννοια καὶ αἱ διακρίσεις αὐτῆς . 231
§ 44. Ἡ συναυτουργία . . . . 231 - 237
§ 45. Ἡ συμμετοχὴ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ. — Διακρίσεις τῶν συμμετόχων. — Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς (ὁ συναιρόμενος). — Οἱ συνεργοὶ (ὁ συμπράττων, ὁ μεσιτεύων, ὁ συνεγνωκὼς) 237 - 246
§ 46. Ἑρμηνευτικοὶ κανόνες ἐπὶ τῆς ποινικῆς εὐθύνης ἑκάστου τῶν συμμετόχων . . . . 246 - 249
§ 47. Ἡ ἀναγκαία συμμετοχὴ . . . . 249 - 252

Γ΄ ΤΜΗΜΑ

Ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος.

§ 48. Προοίμιον . . . . 252 - 253

Σελ.

§ 49. Ὁ τόπος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . . . 253 - 256
§ 50. Ὁ χρόνος τελέσεως τοῦ κανονικοῦ ἀδικήματος . . . . . . 256 - 258

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Ο ΚΟΛΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ποινή.

§ 51. Ἡ ἔννοια, ὁ σκοπὸς καὶ ἡ μέθοδος ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς . . 259 - 263
§ 52. Αἱ διακρίσεις τῆς ποινῆς 263

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Αἱ ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστον ποιναί.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν.

§ 53. Ἡ καθαίρεσις. — Διακρίσεις καὶ ὀνοματολογία αὐτῆς . . 264 - 270
§ 54. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς καθαιρέσεως. — Τὰ ἐπιβάλλοντα ταύτην δικαστικὰ ὄργανα . . . . 270 - 277
§ 55. Αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῆς καθαιρέσεως . . . . . 277 - 291
§ 56. Ἡ ἐκτέλεσις ἐν τῇ πράξει τῆς καθαιρέσεως . . . . 291 - 294
§ 57. Ἡ ἄρσις τῆς καθαιρέσεως . . . . 294 - 295
§ 58. Ἡ ἀργία. — Ὀνοματολογία αὐτῆς . . . . 295 - 297
§ 59. Οἱ λόγοι προβλέψεως καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἀργίας. — Τὰ ἐπιβάλλοντα τὴν ἀργίαν δικαστικὰ ὄργανα . 297 - 303
§ 60. Αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἀργίας . . . . 303 - 307
§ 61. Ἡ ἄρσις τῆς ἀργίας 307
§ 62. Αἱ στερήσεις περὶ τὴν ἱερατικὴν τιμήν. — I. Ὁ ὑποβιβασμός. — II. Ἡ στέρησις τῆς κατὰ τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἀρχαιότητος . . . . 307 - 312
§ 63. Ἡ διηνεκὴς ἀνικανότης τῆς εἰς ἀνώτερον ἱερατικὸν βαθμὸν προαγωγῆς. — Ἡ στέρησις τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως. — Ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ θρόνου . . . . 312 - 315
§ 64. Ἡ χρηματικὴ ποινὴ . . . . 315 - 316

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν.

§ 65. Προοίμιον 317
§ 66. Ἡ ἐπίπληξις ἢ μομφὴ . . . . 317 - 318
§ 67. Ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) . . . . . . 318 - 319
§ 68. Ὁ σωματικὸς περιορισμὸς . . . . 319 - 321

Γ' ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Κληρικῶν, Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν. Σελ.

§ 69. Ὁ παντελὴς ἀφορισμός. — Ὀνοματολογία αὐτοῦ . . . . . 321 - 323
§ 70. Οἱ λόγοι προβλέψεως καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ. — Τὰ ἐπιβάλλοντα ταύτην δικαστικὰ ὄργανα. — Ὁ τρόπος ἐκτελέσεως αὐτῆς 323 - 328
§ 71. Αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ . . . . 328 - 331
§ 72. Ἡ ἄρσις τῆς ποινῆς τοῦ παντελοῦς ἀφορισμοῦ . . . . . 331 - 332
§ 73. Ἡ στέρησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς κηδεύσεως . . . . 332 - 333

Δ' ΤΜΗΜΑ

Ποιναὶ κατὰ Μοναχῶν καὶ λαϊκῶν.

§ 74. Ὁ ἁπλοῦς ἀφορισμός. — Ὀνοματολογία αὐτοῦ . . . . . 334 - 335
§ 75. Οἱ λόγοι προβλέψεως καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ. — Τὰ ἐπιβάλλοντα ταύτην δικαστικὰ ὄργανα . . . . 335 - 339
§ 76. Αἱ συνέπειαι ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τοῦ ἁπλοῦ ἀφορισμοῦ. — Ἡ ἄρσις αὐτῆς . . . . 339 - 340

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΤΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

§ 77. Ἡ αἵρεσις . . . . 341 - 352
§ 78. Ἡ ἀποστασία . . . . 352 - 364

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

§ 79. Προοίμιον . . . . 365 - 369
§ 80. Ἡ καθύβρισις τοῦ Θεοῦ . . . . 369 - 373
§ 81. Ἡ καθύβρισις θρησκευμάτων . . . . 373 - 376
§ 82. Ἡ διατάραξις θρησκευτικῆς συναθροίσεως . . . . 377 - 380
§ 83. Ἡ περιύβρισις νεκρῶν . . . . 380 - 383
§ 84. Ὁ προσηλυτισμὸς . . . . 383 - 404

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ προσβολὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος.

§ 85. Τὸ σχίσμα . . . . 404 - 407

Σελ.

§ 86. Ἡ παρασυναγωγὴ . . . . 407 - 410
§ 87. Ἡ συνωμοσία, φατρία καὶ τυρεία . . . . 410 - 416
§ 88. Ἡ σιμωνία . . . . 416 - 427

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ προσβολὴ τῆς κανονικῆς εὐταξίας.

§ 89. Προοίμιον . . . . 427 - 428
§ 90. Ἡ παράβασις καθήκοντος . . . . 428 - 454
§ 91. Ἡ καταφρόνησις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς . . . . . 454 - 459
§ 92. Ἡ ἑκουσία ἀποβολὴ τῆς Ἱερατικῆς Ἰδιότητος . . . . . 460 - 462
§ 93. Ἡ ἑκουσία ἀποβολὴ τῆς Μοναχικῆς Ἰδιότητος . . . . . 462 - 466
§ 94. Ἡ παραβίασις τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἐξομολογήσεως . . . . 466 - 475
§ 95. Ἡ παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθίας . . . . . . 475 - 480
§ 96. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις . . . . 480 - 491

ΤΙΤΛΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

Η ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΒΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ἀσέβεια πρὸς τὸν Θεόν.

§ 97. Ἡ ἐπιορκία . . . . 491 - 500
§ 98. Ἡ μαγεία . . . . 500 - 512

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

§ 99. Προοίμιον 512
§ 100. Ὁ φόνος . . . . 513 - 530
§ 101. Ἡ ἔκθεσις βρέφους . . . . 530 - 534
§ 102. Ἡ ἄμβλωσις . . . . 534 - 541
§ 103. Ἡ αὐτοχειρία . . . . 541 - 544
§ 104. Ἡ ἐκτομὴ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων . . . . 544 - 548

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ἐπιβουλὴ κατὰ τοῦ ἠθικοῦ βίου.

Α' ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τοῦ γάμου.

§ 105. Προοίμιον . . . . 548 - 551
§ 106. Ἡ μοιχεία . . . . 551 - 562
§ 107. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις. — Ι. Εἰδικαὶ περιπτώσεις διαπράξεως μοιχείας ὑπὸ ἀνδρός, ὑπὸ γυναικός, ὑπὸ Κληρικοῦ. — Διγαμία. — Πολυγαμία . . . . 562 - 572

Σελ.

§ 108. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις. — ΙΙ. Ἡ κατὰ τοῦ γάμου βδελυγμία. — Ἡ αἱμομειξία. — Ἡ ἰδιώνυμος πορνεία. — Ἡ ἀθεμιτογαμία . . . . . 573 - 585

Β′ ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν ἠθῶν.

§ 109. Ἡ πορνεία . . . . . 585 - 594

§ 110. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις. — Ι. Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί. — Ἡ ἀγαμία. — Ἡ κατὰ μόνας μετὰ γυναικὸς συναναστροφή. — Ἡ διακονία γυναικὸς ἐν Ἐπισκοπείῳ ἢ Μοναστηρίῳ. — Τὸ ἔχειν γυναῖκα συνείσακτον. — Τὸ ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικὸς συλλούεσθαι. — ΙΙ. Λαϊκοί. — Ἡ ἄκοσμος συνεστίασις. — Τὸ καθεύδειν ἐν Ἱ. Μονῇ. — Ἡ ἐξώγαμος συνοίκησις . . . . . 594 - 602

§ 111. Ἡ προαγωγὴ εἰς πορνείαν . . . . . 602 - 605

§ 112. Ἡ παρὰ φύσιν ἀσέλγεια . . . . . 605 - 613

§ 113. Ἡ κτηνοβασία . . . . . 613 - 617

§ 114. Ἐπάλληλοι ἀπαγορεύσεις. — Ἡ ὀνείρωξις. — Ὁ αὐνανισμός. — Ἡ παρὰ φύσιν ἀσέλγεια ἐπὶ γυναικῶν . . . . . 617 - 622

§ 115. Ἡ ἁρπαγὴ . . . . . 622 - 627

Γ′ ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς περιουσίας.

§ 116. Ἡ πλεονεξία . . . . . 627 - 629

§ 117. Ἡ κλοπὴ . . . . . 629 - 632

§ 118. Ἡ ληστεία . . . . . 632 - 635

§ 119. Ἡ τυμβωρυχία . . . . . 635 - 637

§ 120. Ἡ ἱεροσυλία . . . . . 637 - 644

§ 121. Ὁ ἐκτοκισμὸς . . . . . 644 - 648

Δ′ ΤΜΗΜΑ

Ἡ προσβολὴ κατὰ τῆς προσωπικότητος.

§ 122. Ἡ ἐξύβρισις . . . . . 648 - 652

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Κανονικαὶ ὑπαγορεύσεις.

§ 123. Προοίμιον . . . . . 652 - 653

§ 124. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν Ἱ. Ναόν, τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ. — Ἡ διατήρησις τῆς κανονικῆς εὐταξίας ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ. — Ἡ χρῆσις, ἀνάγνωσις καὶ διαφύλαξις ἐν τούτῳ τῶν κεκανονισμένων ἱερῶν βιβλίων . . . . . 653 - 658

§ 125. Ἡ κανονικὴ τέλεσις τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα . . 658

Σελ.

§ 126. Ἡ τήρησις τῶν περὶ νηστειῶν καὶ περὶ ἐγκρατείας τεθεσπισμένων . . . . . 659 - 662

§ 127. Ἠθικαὶ ἐπαγγελίαι . . . . . 662 - 666

§ 128. Ἡ ἀντιποίησις τῆς ἰδιότητος τοῦ λειτουργοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. — Τὸ παρανόμως φέρειν δημοσίᾳ τὴν στολὴν καὶ τὰ διάσημα τοῦ βαθμοῦ Κληρικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας . . . . . 666 - 668

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

§ 129. Προοίμιον . . . . . 669 - 672

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ δικαιοδοσία ἐπὶ τῶν λαϊκῶν.

Α′ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 130. Ὁ Ἐπίσκοπος. — Ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Ἐπιβαλλόμεναι ὑπὸ τούτου ποιναί. — Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . . 673 - 674

Β′ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 131. Ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων. — Ἁρμοδιότητες αὐτῆς. — Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . . . . . 674 - 675

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποινικὴ δικαιοδοσία ἐπὶ τῶν Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν.

Α′ ΤΜΗΜΑ

Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν.

Α′ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 132. Ὁ Ἐπίσκοπος. — Τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον . . . . . 675 - 677

§ 133. Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. — Α′. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — Ι. Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ αἱ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — ΙΙ. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙΙ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν

Σελ.

Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. — Ι. Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ αἱ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — ΙΙ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙΙ. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — IV. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ αἱ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Δ΄. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει . . . 677 - 693

Β΄ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 134. Ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας. — Ἡ Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν. — Ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος 693

§ 135. Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. — Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — Ι. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙ. Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. — Ι. Τὸ Δευτεροβάθμιον Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον. — Ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙ. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον. — Ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. — Ἁρμοδιότητες αὐτῆς. — Αἱ ὑπὸ ταύτης ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Δ΄. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει . . . . 693 - 697

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Ἐπὶ Ἐπισκόπων.

Α΄ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 136. Ἐπὶ Ἐπισκόπων, ἡ Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας. — Ἐπὶ Μητροπολιτῶν, ἡ Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν ἢ ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος . . . . 697 - 698

§ 137. Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον — Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — Ι. Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες

Σελ.

αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙ. Τὸ διὰ τοὺς Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. — Ι. Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον. — Ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — ΙΙ. Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος. — Ἁρμοδιότητες αὐτῆς. — Αἱ ὑπὸ ταύτης ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. — Αἱ ὑπὸ ταύτης ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ . . . . 698 - 704

Β΄ Βαθμὸς Ποινικῆς Δικαιοδοσίας.

§ 138. Ἡ Μείζων Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας. — Ἡ Γενικὴ Σύνοδος τῶν Μητροπολιτῶν. — Ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος . . . . 704 - 705

§ 139. Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. — Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — Τὸ Δευτεροβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον. — Συγκρότησις καὶ ἁρμοδιότητες αὐτοῦ. — Αἱ ὑπὸ τούτου ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. — Ἡ ἐν ΚΠόλει Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος. — Ἁρμοδιότητες αὐτῆς. — Αἱ ὑπὸ ταύτης ἐπιβαλλόμεναι ποιναί. — Παρατηρήσεις. — Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Ἡ Μείζων Σύνοδος. — Ἁρμοδιότητες αὐτῆς. — Αἱ ὑπὸ ταύτης ἐπιβαλλόμεναι ποιναὶ . . . . 705 - 708

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ συμμετοχὴ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ δικαιοδοσίᾳ.

§ 140. Προοίμιον . . . . 709 - 710
§ 141. Νόμιμος ἀποκλεισμός . . . . 710 - 711
§ 142. Ἀκουσία ἐξαίρεσις . . . . 711 - 715
§ 143. Ἑκουσία ἐξαίρεσις . . . . 715 - 716
§ 144. Ἀποχὴ ἐκκλησιαστικῶν δικαστῶν . . . . 716 - 717

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ἄσκησις τῆς ποινικῆς διώξεως.

§ 145. Ὁ τρόπος ἀσκήσεως τῆς ποινικῆς διώξεως. — Ἐξ ἐπαγγέλματος. — Συνεπείᾳ μηνύσεως ἢ ἐγκλήσεως. — Τὸ δικαίωμα

Σελ.

πρὸς κατηγορίαν. — Μέθοδος κινήσεως μηνύσεως ἢ ἐγκλήσεως. — Ὁ τρόπος ἐνεργείας τῆς ποινικῆς διώξεως. — Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου. — Ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου 718 - 727

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ δεδικασμένον ἐκ κοινῆς ποινικῆς δίκης.

§ 146. Σχέσις κοινῆς καὶ κανονικῆς ποινικῆς διώξεως. — Ἑκατέρωθεν ὑποχρεώσεις Εἰσαγγελικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς. — Ἐπιρροὴ τοῦ δεδικασμένου μεταξὺ κοινῆς καὶ κανονικῆς ποινικῆς δίκης . . . . 727 - 733

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ διαδικαστικῶν πράξεων.

§ 147. Ἀποφάσεις καὶ πρακτικὰ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων. — Τρόπος καταρτίσεως τῶν ἀποφάσεων. — Ψηφοφορία καὶ τρόπος διενεργείας αὐτῆς. — Πρακτικὰ . . . . 733 - 738

§ 148. Κοινοποιήσεις καὶ ἐπιδόσεις ποινικῶν δικογράφων. — Τρόπος ἐπιδόσεως καὶ σύνταξις ἀποδεικτικῶν. — Ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐπὶ κατηγορουμένων ἀγνώστου διαμονῆς . . . . 738 - 741

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ ἀποδείξεως καὶ ἀποδεικτικῶν μέσων.

§ 149. Ἡ ἀπόδειξις. Ἔννοια καὶ περιεχόμενον αὐτῆς . . . . . 742 - 747

§ 150. Εἴδη ἀποδείξεως . . . . 747 - 750

§ 151. Τὰ ἀποδεικτικὰ μέσα. Ἔννοια καὶ διακρίσεις αὐτῶν . . 750 - 751

§ 152. Προσωπικὰ μέσα ἀποδείξεως. — Ἡ μαρτυρία. — Ἡ πραγματογνωμοσύνη. — Ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου . 751 - 783

§ 153. Πραγματικὰ μέσα ἀποδείξεως. — Τὰ ἔγγραφα. — Ἡ αὐτοψία. — Αἱ ἐνδείξεις . . . . 783 - 790

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΑΣΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

§ 154. Προοίμιον . . . . 791 - 792

Α΄. Η ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ διεξαγωγὴ τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως. Σελ.

§ 155. Ὄργανα τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ ἐξουσίαι αὐτῶν. — Ὁ Μητροπολίτης. — Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής. — Ὁ Γραμματεύς. — Ἡ τήρησις τῆς εὐταξίας κατὰ τὴν ἀνάκρισιν . . 792 - 797

§ 156. Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ἔργου τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως. — Ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων. — Αἱ κατ' οἶκον ἔρευναι καὶ κατασχέσεις πειστηρίων . . . . 797 - 798

§ 157. Ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου. — Κλῆσις τοῦ κατηγορουμένου πρὸς ἐξέτασιν. — Τρόπος διενεργείας ταύτης. — Τὰ δικαιώματα τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀπολογίας αὐτοῦ. — Ἐπίλυσις διαφωνιῶν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ. — Προσωρινὴ ἀπαγόρευσις ἱεροπραξιῶν τοῦ κατηγορουμένου. — Περιπτώσεις καθ' ἃς χωρεῖ αὕτη . . . . 798 - 803

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ προπαρασκευαστικὴ διαδικασία.

§ 158. Τὸ ἔργον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ μετὰ τὸ πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως. — Τὸ ἀνακριτικὸν πόρισμα. — Ὑποβολὴ τῆς δικογραφίας πρὸς Μητροπολίτην. — Ἐξουσίαι τοῦ Μητροπολίτου. — Συμπλήρωσις τῆς ἀνακρίσεως. — Ἔκδοσις ἀπαλλακτικοῦ βουλεύματος ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου. — Παραπομπὴ τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου. — Τρόπος συντάξεως ἀποφάσεων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου . . . . 803 - 805

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις ἐπὶ Ἐπισκόπων.

Α΄ ΤΜΗΜΑ

Ἡ διεξαγωγὴ τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως.

§ 159. Ὁ Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικὸς ἀνακριτής. — Ἐνέργεια αὐτοῦ ὁσάκις διορίζεται ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. — Ἐπίλυσις διαφωνιῶν μετὰ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου. — Ἐνέργειαι Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ

Σελ.

ἐπὶ κατηγορουμένων Προέδρου καὶ μελῶν Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου. — Τρόπος διεξαγωγῆς τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως 805 - 807

Β΄ ΤΜΗΜΑ

Πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ προπαρασκευαστικὴ διαδικασία.

§ 160. Τὸ ἔργον τοῦ Ἐπισκόπου ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακριτοῦ μετὰ τὸ πέρας τῆς τακτικῆς ἀνακρίσεως. — Τὸ ἀνακριτικὸν πόρισμα. — Ὑποβολὴ τούτου μετὰ τῆς σχηματισθείσης δικογραφίας πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον. — Ἐκ ταύτης πρὸς τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς Δικαστήριον. — Ἐξουσίαι τούτου. — Ἡ τήρησις τῆς αὐτῆς διαδικασίας ἐπὶ κατηγορουμένων Προέδρου καὶ μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου . . . . 807 - 809

Β΄. Η ΚΥΡΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ διαδικασία πρὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου.

§ 161. Τρόπος διεξαγωγῆς συνεδριῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. — Ἐμφάνισις τοῦ κατηγορουμένου. — Δίκη ἀντιμωλία καὶ δίκη ἐρήμη. — Παράστασις τοῦ κατηγορουμένου μετὰ συνηγόρου Κληρικοῦ. — Σύνταξις πρακτικῶν. — Ἐξουσίαι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου . . . . . 810 - 815

§ 162. Ἀποφάσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου. — Ἀθῳωτικαὶ ἢ καταδικαστικαί. — Σύνταξις αὐτῶν. — Δικαστικὴ δαπάνη 815 - 818

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ δεδικασμένον ἐκ διεξαγωγῆς ποινικῆς δίκης.

§ 163. Ἡ ἀπαγόρευσις πρὸς ἐπανεκδίκασιν ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς αὐτῆς ποινικῆς ὑποθέσεως. — Τὸ δεδικασμένον καὶ τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα . . . . 818 - 821

§ 164. Τὸ ἐπιτρεπτὸν τῆς ἐκ νέου ποινικῆς διώξεως τοῦ κατηγορουμένου ἀνεξαρτήτως τοῦ δεδικασμένου . . . . 821 - 822

§ 165. Ἡ ἀνυπαρξία τοῦ μέσου τῆς ἐπαναλήψεως τῆς διαδικασίας ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ . . . . 822 - 823

ΤΙΤΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ἀνακοπή.

§ 166. Ἔννοια καὶ σκοπὸς τῆς ἀνακοπῆς. — Ἀποφάσεις ὑποκείμεναι, καὶ διὰ τίνας λόγους, εἰς ἀνακοπὴν . . . . 824 - 825

Σελ.

§ 167. Τρόπος ἀσκήσεως τῆς ἀνακοπῆς. — Ἐμπρόθεσμος καὶ ἐκπρόθεσμος ἀνακοπή. — Τρόπος συντάξεως καὶ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακοπῆς . . . . 825 - 827

§ 168. Συζήτησις τῆς ἀνακοπῆς. — Ἀποτελέσματα . . . . . . 827 - 829

§ 169. Ἄσκησις ἀνακοπῆς ὑπὸ Ἐπισκόπου. — Συζήτησις καὶ ἐκδίκασις αὐτῆς 829

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ἔκκλητος.

§ 170. Ἔννοια καὶ σκοπὸς τῆς ἐκκλήτου. — Ἀποφάσεις ὑποκείμεναι εἰς προσβολὴν δι' ἐκκλήτου καὶ τρόπος ἀσκήσεως ταύτης. — Ι. Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν. — ΙΙ. Ἐπὶ Ἐπισκόπων. Εἰδικὴ ποινικὴ δικαιοδοσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης ἐν τῇ κατὰ τὴν Δύσιν ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ. ΙΙΙ. Ἐπὶ Μητροπολιτῶν. — IV. Ἐπὶ Πατριαρχῶν. — Προθεσμία ἀσκήσεως. — Ἀποφάσεις ἀνέκκλητοι. — Ἀποτελέσματα, ἀνασταλτικὸν καὶ μεταβιβαστικὸν . . . . 830 - 841

§ 171. Τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. Ἡ ἔφεσις. Α΄. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — Ἀποφάσεις ὑποκείμεναι εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως καὶ τρόπος ἀσκήσεως ταύτης. — Ι. Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων, ὑποδιακόνων καὶ Μοναχῶν. Λόγοι ἐφέσεως. — Τρόπος ἀσκήσεως, προθεσμίαι, σύνταξις, ἀποτελέσματα, ἐκδίκασις καὶ συζήτησις τῆς ἐφέσεως. — ΙΙ. Ἐπὶ Ἐπισκόπων, ἡ αὐτὴ διαδικασία. — ΙΙΙ. Ἡ β΄ ἔκκλητος. — Β΄. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. Ἀποφάσεις ὑποκείμεναι εἰς προσβολὴν δι' ἐφέσεως καὶ τρόποι ἀσκήσεως ταύτης. — Ι. Ἐπὶ πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ Μοναχῶν. — Λόγοι ἐφέσεως. — Τρόποι ἀσκήσεως, προθεσμίαι, σύνταξις, ἀποτελέσματα, ἐκδίκασις καὶ συζήτησις τῆς ἐφέσεως. — Ἐπὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καταδικαζομένων εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως. — Ἰσχὺς τῆς ἐκκλήτου. — ΙΙ. Ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων Κρήτης. — Λόγοι ἐφέσεως. — Τρόπος ἀσκήσεως, ἐκδίκασις καὶ συζήτησις τῆς ἐφέσεως — Ἐπὶ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, ἰσχὺς τῆς ἐκκλήτου. — ΙΙΙ. Ἡ β΄ ἔκκλητος. — Γ΄. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Δ΄. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει . . . . 842 - 858

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ αἴτησις ἀναθεωρήσεως.

§ 172. Ἡ ἱστορικὴ καταγωγὴ τῆς αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως. — Ἀποφάσεις ὑποκείμεναι εἰς προσβολὴν δι' αἰτήσεως ἀνα-

Σελ.

θεωρήσεως. — Τρόποι ἀσκήσεως. — Ὑπὸ τὸ ἐν τῇ Αὐτοκρατορίᾳ δίκαιον. — Ὑπὸ τὸ προϊσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. — Ὁριστικὴ κατάργησις τοῦ μέσου τούτου . . . . . . 858 - 862

ΤΙΤΛΟΣ ΤΡΙΤΟΣ
Η ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΩΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ
Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινικῶν ἀποφάσεων.

§ 173. Ἐκκλησιαστικαὶ ποινικαὶ ἀποφάσεις ἐκτελεσταί. — Ὁριστικαὶ καὶ τελεσίδικοι. — Χαρακτὴρ αὐτῶν . . . . 864 - 865

§ 174. Τρόπος ἐκτελέσεως ἐκκλησιαστικῶν ποινικῶν ἀποφάσεων κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . . . . 865 - 870

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
Ἡ ἐκτέλεσις τῶν κοινῶν ποινικῶν ἀποφάσεων.

§ 175. Τρόπος ἐκτελέσεως κοινῶν ποινικῶν ἀποφάσεων κατὰ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον . 871 - 872

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΩΝ ΠΟΙΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ
Ἡ Χάρις καὶ αἱ προϋποθέσεις πρὸς ἀπονομὴν αὐτῆς.

§ 176. Ἡ ἔννοια τῆς Χάριτος. — Αἱ κανονικαὶ προϋποθέσεις πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος . . . . 873 - 876

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ.

§ 177. Ἐκκλησιαστικὰ δικαστικὰ ὄργανα, δικαιούμενα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος. — Τὸ δικαίωμα τοῦ Αὐτοκράτορος . . . 877 - 878

§ 178. Τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον. — Τρόπος ἀσκήσεως αὐτοῦ. — Α'. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος — Τὸ δικαίωμα τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἀπονομὴν Χάριτος. — Ἡ τηρουμένη πρὸς τοῦτο καὶ ἐνώπιον αὐτῆς διαδικασία. — Φύσις καὶ χαρακτὴρ τοῦ περὶ ἀπονομῆς Χάριτος ἐκδιδομένου κατ' ἀκολουθίαν Β. Διατάγματος. — Β'. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κρήτης. — Τὸ δικαίωμα τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου. — Ἡ τηρουμένη πρὸς τοῦτο καὶ ἐνώπιον αὐτῆς διαδικασία. — Τρόπος ἀπονομῆς Χάριτος εἰς Ἐπισκόπους καὶ τὸν Μητροπολίτην Κρήτης. — Γ'. Ἐν τῇ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου. — Δ'. Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει . . . . . . 878 - 884

Σελ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ
Τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀπονομῆς Χάριτος.

§ 179. Ὁ τρόπος τῆς κανονικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ συγχωρηθέντος δι' ἀπονομῆς Χάριτος. — Ἰδιαιτέρως ἐπὶ καταδεδικασμένων εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως Κληρικῶν . . 884 - 885

§ 180. Ὁ τρόπος τῆς κανονικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ συγχωρηθέντος δι' ἀπονομῆς Χάριτος κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Ἑλλάδι δίκαιον 885

Κλεὶς Κανονικῶν καὶ Νομικῶν Ὅρων . . . . 887 - 901